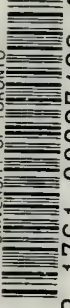

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00297198 4

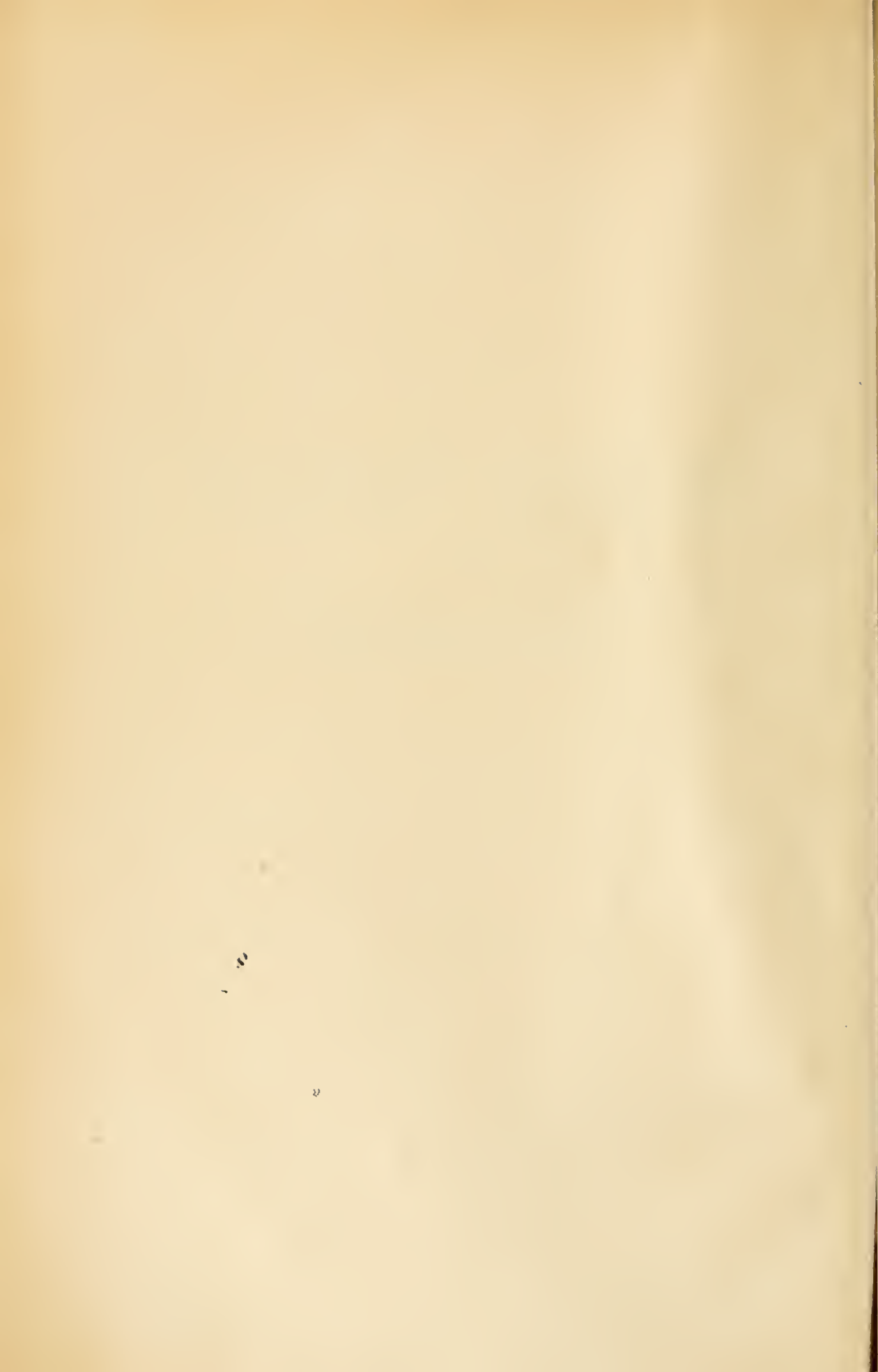

51

410

PATHOLOGIA ORIENTALIS

TOMUS VICESIMUS PRIMUS

R. GRAFFIN — F. NAU

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS VICESIMUS PRIMUS

- I. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (VII. *Mois de Méhéki*).
- II. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (VIII. *Mois de Areg*).
- III. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (IX. *Mois de Ahekan*).
- IV. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (X. *Mois de Maréri*).
- V. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (XI. *Mois de Margats*).
- VI. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (XII. *Mois de Hrotits*).
- — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (*Jours Avéleats*).

245 862
6. 8. 30.

PARIS
FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1930

407
120^v

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

VII

MOIS DE MÉHÉKI

A = Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 177 à fol. 203.

B = Édition de Constantinople, 1834.

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Մեհեկի Բ եւ Փեարուարի Է : Վկայութիւն հազար եւ երեք վկայիցն որ ի Նիկոմիդիա
կատարեցան :

Յորժամ հրամանաւ Մաքսիմիանոսի ամբարիշտ թագաւորին զորբոյն Պեարոսի
զԱղեկեանդրու հայրապետին զգլուխն հատին, յայնժամ չորք զօրագլուխք հաւատա-
ցին ի Քրիստոս, եւ ամենայն սղլականօքն իւրեանց * ճարտիրոսացան, եւ ընկարսն * A fol. 177
vº b.

Փողովեցան չորք զօրագլխացն ծառայքն ի միասին վառեալք ի սէրն Քրիստոսի,
զնացին ի Նիկոմիդիա քաղաքն աւ Մաքսիմիանոս թագաւորն, ընտանեօք եւ զաւակօք,
անձինք հազար եւ երեք, ընդ այր եւ ընդ կին եւ ընդ տղայ, եւ միաբան աղագակեցին .
10 Քրիստոնեայք եմք որպէս եւ տեարքն մեր որք ի քէն մեռան եւ ի Քրիստոսէ
կենդանացան :

Ձայս լուեալ եպարքոսին արտմեցաւ եթէ այնչափ անձինք ետուն զընքեանս ի
մահ, եւ կոչեաց առաջի իւր եւ բազում խոստմունս արար, եւ ոչ կարաց մեկնել ի

1 վկայիցն] ճարտիրոսացն B || 4 զԱղեկեանդրու] Աղեկեանդրի B — հայրապետին] զպատուա-
կան add. B — չորք] նախապետքն եւ add. B || 5 իւրեանց] եւ տամբն ընտանեօք add.
B || 9 տղայ] զաւակս B.

1er MÉHÉKI, 7 Février.

Martyre des mille trois martyrs qui ont souffert à Nicomédie.

Lorsque sur l'ordre de l'empereur impie Maximien on eut tranché la tête
à saint Pierre, patriarche d'Alexandrie, les quatre officiers crurent au Christ,
furent * martyrisés avec tous leurs parents, et reçurent des couronnes lumi- * A fol. 177
vº b.

Les domestiques des quatre officiers, enflammés de l'amour du Christ, se
rassemblèrent et se rendirent à la ville de Nicomédie, auprès de l'empereur
Maximien, accompagnés de leurs femmes et de leurs enfants (au nombre de)
mille trois personnes, hommes, femmes et enfants. Ils crièrent tous ensemble :
« Nous sommes chrétiens, comme nos maîtres qui ont été mis à mort par
toi et rendus à la vie (éternelle) par le Christ. »

Entendant cela, le préfet (ἑπαρχος) fut pris de chagrin à la vue de tant de
personnes qui se vouaient à la mort; il les fit venir en sa présence et leur fit
de nombreuses promesses, mais il ne put les détacher de la foi, de l'amour et

Հաւատոց եւ ի սիրոյն չուտոյն Քրիստոսի : Հրամայեաց բազում զօրականաց եւ եղեալ սուր ի նոսա կոտորեցին առ հասարակ զամենեւեան, զձերս եւ զերիտասարգս, զկանացս եւ զմանկունս, ոգիք հաղար եւ երեք Փետրուարի է : եւ ուրախութեամբ զընթացս ծարտւրսութեան կատարեցին ի Քրիստոս :

Յայսմ աւուր երանելին Վէնդէմիանոս, աշակերտ սրբոյն Աւքսէնցի, կեցեալ յարդերական խցի ի լերինս աստուածահաճոց վարուք, ամս քառասուն եւ երկու, հանգեալ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս, ի քարայրի խցին, ի ծունկն անկեալ գաչս եւ զձեռսն չերկինս համբարձեալ աւանդեաց զհոգին : Եւ բազում նշանք լինին ի նշխարաց նորա :

* B
p. 67 a

[B * Ի ամին աւուր ձգնութիւն սուրբ հօրն Բեարիոնի, եւ աշակերտի նորա Դուրասայ, եւ սուրբ հօրն Ղուկասու չեքսինիկոս կղզին :] 10

Մեհեկի Բ եւ Փետրուարի Ը : Վարք սրբոյն Պարթենիոսի Լամսակայ եպիսկոպոսի :

* A fol. 178
r° a

* Քրիստոսի քահանայապետն Պարթենիոս էր ի ժամանակս Կոստանդիանոսի

1 յուտոյն *om.* B || 3 Փետրուարի է] եւ Մեհեկի Ը *add.* B || 5 երանելին Վէնդէմիանոս աշակերտ] յիշատակ երանելոյն Վէմէնցիանոսի աշակերտի B || 6 լերինս] խտամբեր կենօք եւ *add.* B || 7 հանգեալ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս *om.* B || 8 համբարձեալ] տարածեալ B — զհոգին] առ Աստուած *add.* B || 9 նորա] ի փառս Քրիստոսի *add.* B.

12 սրբոյն] երանելոյն B || 12 Լամսակայ] Լամփսակայ B || 13 Քրիստոսի] Սուրբ B.

de l'espérance du Christ. Par son ordre, de nombreux soldats les tuèrent tous par le glaive, vieillards et jeunes gens, femmes et enfants, au nombre de mille trois personnes, le 7 février. Avec joie ils acceptèrent la palme du martyr pour le Christ.

En ce jour, le bienheureux Vindemianus, disciple de saint Auxence (*Aukhsenti*), après avoir vécu cloîtré dans une cellule de la montagne d'une façon agréable à Dieu, pendant quarante-deux ans, reposa en paix dans le Christ. Il rendit son âme dans la grotte qui lui servait de cellule, à genoux, les yeux et les mains élevés vers le ciel. Nombre de miracles sont opérés par ses reliques.

* B
p. 67 a.

[B * En ce même jour, (commémoration) de l'ascétisme du saint père Besarion et de son disciple Doulas, ainsi que du saint père Luc de l'île d'Égine (*Eksinikos*).]

2 MÉHÉKI, 8 Février.

Vie de saint Parthénien, évêque de Lampsaque.

* A fol. 178
r° a.

* Le pontife du Christ Parthénien vivait aux jours du grand empereur

1. Eksinikos du texte arménien, provient selon toute probabilité de l'expression ἐξ Αἰγίνης, appliquée par *Syn. Cp.*, éd. Delehaye, col. 449, l. 18, aux parents de Luc.

մեծի թագաւորին : Սա էր որդի Քրիստոսաբորի սարկաւազի Մելիտոյ եպիսկոպոսին, եւ զիւր ամենեւին ոչ կամեցաւ ուսանիլ, բայց զամենայն աստուածահաճոյ վարս չանձին իւրում ստացաւ :

Որսպը ձկուես ի լճէն եւ բաշխէր կարօտելոց : Եւ շնորհ տուան նմա Յատուծոյ
 5 եւ ողջացուցանէր զհիւանդս աղօթիւք եւ զղեւան հալածէր : Եւ եպիսկոպոսն Մելիտոյ
 ձեռնադրեաց զՊարթենիոս քահանայ : Եւ ապա եղև քաջուսումն ի զիրս, ուսաւ
 զամենայն աստուածային պատուիրանս, եւ անհանգիստ պաշտամամբ մեծաւ երկիւղիւ
 ծառայէր Աստուծոյ :

Եւ այր մի զորոյ ցուլն եղջերօքն զմի ակն եհան, եւ առեալ ի ձեռն իւր զակն գնաց
 10 մեծաւ հառաչմամբ առ սուրբն Պարթենիոս, եւ նորա առեալ զակն եղիր ի տեղի իւր
 եւ աղօթիւք ողջացոյց :

Եւ կնոջ մի վէր էր ի ծածուկ տեղւոջ, գնաց առ նա եւ նորա աղօթեալ առ
 Աստուած ողջացոյց :

Եւ խիստ շուն մի զերծեալ ի շղթայիցն վազեաց ի վերայ թիկանց երանելոցն, եւ
 15 նորա վշեալ ի զէմս շանն առժամայն անկեալ սատակեցաւ :

Եւ այլ բալորմ նշանս արար զոր տեսեալ Կիզիկի եպիսկոպոսապետին ձեռնա-

1 Մելիտոյ եպիսկոպոսին] Մելիտոպոլի եպիսկոպոսարանին. եւ ճիւղդեա ճանուկ էր *add.*
 B || 4 տուան] առաւ B || 5-16 Եւ եպիսկոպոսն... Կիզիկի] Ապա կոչեցեալ ի կարգ
 եկեղեցական՝ եղև քաջուսումն ի զիր եւ ուսաւ զամենայն աստուածային պատուիրանս, եւ
 ձեռնադրեցաւ քահանայ ի Փիլիպպոսէ եպիսկոպոսէ Մելիտոյ, եւ անհանգիստ պաշտամամբ
 մեծաւ երկիւղիւ ծառայէր Աստուծոյ : Զոր տեսեալ Սաբողիոսի Կիզիկի B.

Constantin. Il était le fils de Christophe, diacre de l'évêque de Mélitène. Il n'avait jamais voulu apprendre les lettres, mais il avait acquis en sa personne toutes les qualités d'une vie agréable à Dieu.

Il prenait des poissons dans le lac et les distribuait aux nécessiteux. Il obtint de Dieu la grâce de guérir les malades par ses prières et de chasser les démons. L'évêque de Mélitène ordonna prêtre Parthénien. Dès lors il devint très érudit dans les lettres, apprit tous les commandements divins et servit Dieu sans relâche, officiant avec une grande crainte.

Un homme, à qui son taureau avait enlevé un œil d'un coup de corne, s'était rendu avec de grands sanglots auprès de saint Parthénien, tenant son œil dans la main. (Parthénien) prit l'œil, le remit à sa place et le guérit par ses prières.

Une femme qui avait une blessure dans ses parties intimes, alla le trouver, et fut guérie par les prières qu'il fit à Dieu.

Un mauvais chien, échappé de sa chaîne, sauta sur le dos du bienheureux ; celui-ci souffla sur la gueule du chien, qui tomba et périt sur-le-champ.

Il accomplit bien d'autres miracles. Ce que voyant, l'archevêque de

զրեաց զնա եպիսկոպոս Լամասակայ : Եւ եմուտ առ Կոստանդինոս թագաւորն եւ էառ
 հրամանս եւ զնաց ի Լամասկա եւ աւերեաց զմնացեալ տաճար կոսցն, եւ արար
 եկեղեցի :

* A fol. 178
 1° b.

Եւ ոմն ծի Տիւբրանոս * անուն խորտակեցաւ յեզանցն որ զբեռան սպլսն տանէին
 եւ մնաւ. եւ սուրբն Պարթենիոս աղօթիւք յարոյց զմեռեալն : Եւ սքանչելիքն այն
 լսելն եզնն ընդ ամենայն սահմանն, որ եւ սուրբն Կոստանդինոս արքայ լուաւ, եւ
 մեծապէս փառաւորեաց զսուրբ Պարթենիոս :

Եւ կնոջ ծի այսահարի ձեռն եղեալ առողջացոյց : Եւ յարքունի ներկանոցն զեւ
 բնակեցաւ եւ զներկն ապականէր, եւ զհանգերձս թագաւորին վատագոյն ներկէին, եւ
 յոյժ տանջէին եւ տուգանէին զներկիչսն : Եւ երթեալ սրբոյն հալածեաց զբեռն ի
 տեղւոջէ անտի, եւ ներկիչքն մեծաւ գոհութեամբ փառս ետուն Աստուծոյ :

Ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ եպիսկոպոսն Հերակլիայ հիւանդացաւ, եւ էր զանձատէր
 յոյժ : Գնաց երանելին Պարթենիոս ի տեսութիւն եւ ասէ. Եթէ ոչ բաշխես զգանձս
 քո սպրատաց՝ ոչ ապրիս : Եւ յորժամ բաշխեաց զամենայն ողջացաւ :

Ի պատիւանոս սարկաւազն ասէ ց Պարթենիոս. Յոյժ տրտում է անձն իմ զի երաշտ
 եղեւ եւ արտորայքն իմ չորացան Ասէ սուրբն. Մի տրտմիր, զու հանդերձեալ ես

1 Լամասակայ] Լամակայ B || 3 եկեղեցի] Աստուծոյ *add.* B || 4-11 եւ ոմն ծի...
 փառս ետուն Աստուծոյ *om.* B.

Cyziqne le sacra évêque de Lampsaque (*Lamsaka*). (Parthénien) se rendit
 auprès de l'empereur Constantin, prit ses instructions et se rendit à Lamp-
 saque; il détruisit le temple des idoles qui y restait encore et en fit une église.

* A fol. 178
 1° b.

Un homme, du nom de Tykhanos, * avait été broyé par des bœufs attelés à
 un chariot pesamment chargé et en était mort. Saint Parthénien par ses prières
 ressuscita ce mort. Ce miracle fut connu dans toutes les régions et parvint à
 la connaissance du saint empereur Constantin, qui glorifia grandement
 saint Parthénien.

Une femme possédée du démon fut guérie par l'imposition de ses mains.
 Un démon vint s'installer dans la teinturerie impériale, détériora les couleurs,
 et (les ouvriers) teignaient mal les vêtements de l'empereur, ce qui rendait les
 teinturiers sujets à des mauvais traitements et à des amendes. Le saint
 s'étant rendu à cet endroit en chassa le démon, et les ouvriers teinturiers
 rendirent grâces à Dieu avec beaucoup de satisfaction.

A cette époque l'évêque d'Héraclée vint à tomber malade. Il aimait beau-
 coup thésauriser. Le bienheureux Parthénien alla lui rendre visite et lui dit :
 « Si tu ne distribues pas ton argent aux pauvres, tu ne guériras pas. »
 Lorsque (l'évêque) eut tout distribué, il se trouva guéri.

Le diacre Hypatianus dit à Parthénien : « Je suis très triste parce qu'il a
 fait sec et mes champs sont détruits. » Le saint lui répondit : « Ne sois pas

եպիսկոպոս լինել . եւ պոչ լեր սր գաղթասա եւ գտարս չձոտանաս, աչպէս ասէ Տէր . Արտորպչը բո սրասցին հազար մոզ ցորեան : եւ եղեւ այնպէս :

Եւ այլ բազում սրանչելիս արարեալ սուրբի Պարթևնկաս խաղաղութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս Փետրուարի Ը :

Եւ ժողովեցան բազում եպիսկոպոսք եւ քահանայք եւ կրօնաւորք * եւ ժողովարդք, * եւ մեծաւ պատուով եւ սաղմուլւք եւ սրհնակթեամբ թաղեցին յեպիսկոպոսարանին իւրում ի Լամսակա :

* A fol. 178 v° a.

Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբուհոյն Տրիփենեայ :

Սրբուհին Տրիփենա զնայ ի տաճար կոսցն յաւուրս զոհամատոյց պլլոճ ասնին, եւ ուսուցանէր եւ արգելոյր զվիւսապաշտոնան ի գոհեոյ կոսցն եւ հաւատալ ի Քրիստոս : Սղոցեցին զնա եւ ոչ վխտեցաւ . ընկեցին ի հուր եւ անձրեւք շիջուցին զհուրն . ապա կապեցին ի վայրենի ցուլս եւ յերկուս հերձաւ ի Կիլիկիոն, ի Կեսարիոց դատաւորէն : Եւ այնպէս ընկալաւ զպատին կենաց ի Քրիստոսէ պատկոյէն սրբոյ :

3 արարեալ] արար B || 4 Փետրուարի Ը] եւ Մեհէկի Բ add. B || 7 Լամսակա] Լափսակայ B || 8 վկայութիւն սրբուհոյն] յիշատակ սրբուհոյ վկային Քրիստոսի B || 10-12 եւ ուսուցանէր . . . ցուլս] եւ աստուածային նախանձաւ շարժեալ : համարձակ կշտամբեաց զվիւսապաշտ մոլորութիւն նոցա, եւ արգելոյր ի գոհեոյ կոսցն, եւ խրատել զնոսա ճանաչել զԿատուած ճշմարիտ եւ հաւատալ ի Քրիստոս : Կալան զնա եւ տանջեցին յատաննասր մերեկացս եւ ի հուր . եւ ապա կապեցին յերկու վայրենի ցուլ B || 13 եւ այնպէս . . . սրբոյ] եւ այնպէս կատարեցաւ ազախինն Քրիստոսի B.

triste, car tu es appelé à devenir évêque; seulement prends garde de ne pas oublier les pauvres et les étrangers. Voici ce que dit le Seigneur : Tes champs produiront mille boisseaux (mod) de blé. » Et il en fut ainsi.

Saint Parthénius, après avoir accompli un grand nombre d'autres miracles, reposa en paix dans le Christ, le 8 février.

Des évêques, des prêtres, des religieux * et des fidèles s'assemblèrent en grand nombre et l'inhumèrent avec de grands honneurs, des psalmodies et des bénédictions dans son évêché de Lampsaque.

* A fol. 178 v° a.

En ce jour, martyre de sainte Tryphaine.

Sainte Tryphaine (Triphena), s'étant rendue au temple des idoles dans les jours d'une fête aux immondes sacrifices, enseignait, défendait aux adorateurs des démons d'immoler aux idoles, et (les exhortait) à croire au Christ. On lui scia le corps et elle n'en fut pas blessée. On la jeta dans une fournaise, mais les pluies éteignirent le feu; ensuite on l'attacha par ordre du juge de Césarée à des taureaux sauvages qui la déchirèrent en deux à Cyzique. C'est ainsi qu'elle reçut la couronne de vie du Christ qui couronne les saints.

* B
p. 67 a.

[B * Տօն Զարգարիայի սուրբ մարգարէին :

Սուրբ մարգարէն Զարգարիս էր ըի յերկոտասան մարգարէիցն . եւ էր չաղգէն Բարաշիլ, ի պեղէն Ղեւեայ, որդի Բարաքեայ, եւ ի Գաղաչաղ ճնաւ չաշխարհն Հրէաստանի : Եւ եկն յերկիրն Կաղլէացոց, եւ նշանս բազումս ի ցուցումն ետ, եւ նախատեսութեամբ չորօս մարգարէացաւ անդ :

Սա սասց ընդ Յովսեփել թէ . Մնանելոց եւ որդի եւ քահանայադործէ յերուսաղէմ չորինակ ճշմարիտ քահանայապետին : Նոյնպէս եւ զՍալաթիւլէլ օրհնեաց եւ սասց թէ . Լինելոց է քեզ որդի եւ կոչեսցի անուն նորա Զօրաբարէլ : Եւ Կիւրոսի թապաւորի ետ մարգարէութեամբ նշան թէ չաղթելոց է թշնամեաց իւրոց եւ Կրեսիու Լիւրացոց ինպաւորին . եւ վասն պատարագին զոր մատուցանելոց էր յերուսաղէմ ընծայ 10
Աստուծոյ, սասց նմա յառաջ :

Եւ վասն կատարման Հեթանոսաց եւ վասն մարգարէիցն եւ քահանայիցն Հրէաստանի ետ նշան թէ զաղարելոց են, եւ տաճարն քակի եւ շարաթքն : Եւ վասն զպատեանն Բրիտտոսի եւ ճիւրիմարութեանն եւ բառնարոյն զիւռւան, եւ երկրորդ զպատեանն եւ թապաւորելոյն յախտեան եւ սկզբան Հեթանոսաց : Զպատիկ մարգարէացաւ եւ ալ 15
բազում . եւ ի Տերութիւն խորին հասեալ՝ հանդեաւ եւ թաղեցաւ մերձ ի գերեզման սրբոյ մարգարէին Անկէասայ :]

* B
p. 67 a.

[B* Fête de Zacharie le saint prophète.

Le saint prophète Zacharie était l'un des douze prophètes. Il était de la nation d'Israël, de la tribu de Lévi, fils de Barachie. Il naquit en Galaad dans le pays de Judée. Il vint au pays des Chaldéens, y opéra de nombreux miracles et y prophétisa bien des choses par sa prévoyance.

C'est lui qui dit à Josédec : « Tu enfanteras un fils, qui officiera comme prêtre à Jérusalem, comme image du vrai pontife. » De même c'est lui qui bénit Salathiel et lui dit : « Tu auras un fils et son nom sera Zorobabel. » Il donna un signe prophétique au roi Cyrus, (lui annonçant) qu'il vaincrait ses ennemis et Crésus, roi de Lydie. Il lui prédit également l'offrande qu'il offrirait à Dieu lors de son entrée à Jérusalem.

A propos de la fin des gentils, des prophètes et des prêtres de Judée, il donna un signe (annonçant) qu'ils auraient une fin, ainsi que le temple et les sabbats. Il (prédit) également la venue du Christ et la consolation (qu'Il apporterait), la destruction des idoles, la deuxième venue, le règne éternel et le commencement des gentils. Il prophétisa tout cela et beaucoup d'autres choses; puis, parvenu à une vieillesse avancée, il décéda et fut enterré près du tombeau du saint prophète Aggée.]

1. Cf. *Acta SS. Octob.*, XII, p. 451 E.

ՄԵՏԵԿԻ Գ և Փետրուարի Թ : Յիշատակ սրբոյ վկային Նիկեփորոս :

Ի ժամանակս Վաղերիանոսի և Գաղերիոսի անօրէն արքայիցն, էր Նիկեփորոս
այլ աշխարհական : Եւ եղև ի սատանայէ թշնամութիւն Նիկեփորոս ընդ սիրելոյ
լուոյ քահանայի որոյ անուն էր Սաղրիկոս, և առաքէր Նիկեփորոս գիրելիս և
5 աղաչէր զՍաղրիկոս զի հաշտեսցի ընդ նա և ոչ կամեցաւ . և ինքն երթեալ խնդրէր
թողութիւն և հաշտութիւն, և նա ամենեւին ոչ կամեցաւ :

Եւ ի ժամանակս հալածանաց քրիստոնէիցն կարան զքահանայն Սաղրիկոս և
որպէս քրիստոնեայ կապեցին և տարան առաջի գատաւորին . և բազում * խստամարք
և քաղցրութեամբ խրատ տալը և ողորմօք ջանալը զի զոհեսցէ կռոյցն, և ոչ կարաց
10 տալ նմա ուրանալ զՔրիստոս : Հրամայեաց և բազում շարչարանօք տանջելին
զՍաղրիկոս, և յորժամ ոչ հաւանեցաւ ուրանալ զՔրիստոս և զօհել կռոյցն, հրա-
մայեաց գատաւորն հատանել զգլուխն :

Եւ յորժամ տանէին զՍաղրիկոս ի գլխատել, ընթացաւ Նիկեփորոս անկաւ շտա
նարա և ողբալով խնդրէր զթողութիւն . և նա ոչ կամեցաւ թողութիւն շնորհել կամ

1 Յիշատակ] Վկայութիւն B || 2 Գաղերիոսի] Գալիոսի B || 3 աշխարհական] և հաւատովք
քրիստոնեայ add. B — ի սատանայէ] ի թեւալրութենէ սատանայի B || 9-10 ջանայր . . .
զՔրիստոս] խօսէր զի ուրացի զՔրիստոս և զօհեսցէ, և ոչ կարաց հաւանեցուցանել B ||
14 զթողութիւն] զհաշտութիւն B — կամ սէր առնել ընդ նմա] և հաշտիլ B.

3 MÈHÉKI, 9 Février.

Commémoration du saint martyr Nicéphore.

Nicéphore vivait aux jours des empereurs impies Valérius et Galérius. Il était laïc. Or il arriva que par le moyen du démon il y eut une brouille entre Nicéphore et un prêtre qu'il aimait, du nom de Saprheus. Nicéphore envoya ses amis prier Saprheus de faire la paix avec lui, mais celui-ci refusa. Alors étant allé lui-même, il lui demanda le pardon et la paix; mais (Saprheus) s'y refusa complètement.

A l'époque des persécutions des chrétiens on saisit le prêtre Saprheus, on l'attacha comme chrétien et on le conduisit devant le juge qui l'engagea avec
* force promesses et douceur, puis le supplia avec instance d'immoler aux
10 idoles, mais ne parvint pas à lui faire nier le Christ. Il ordonna alors de soumettre Saprheus à de multiples tortures, et comme celui-ci ne consentait pas à renier le Christ et à immoler aux idoles, le juge ordonna de lui trancher la tête.

Pendant que l'on conduisait Saprheus à l'endroit de l'exécution, Nicéphore accourut, se jeta à ses pieds et en sanglotant lui demanda pardon, mais

* A fol. 178
v° b.

սէր առնել ընդ նմա, եւ ոչ չիշեաց թշուառականն զպատուերսն Քրիստոսի. եթէ ոչ ինուոյցուք ծարրկան զլանցանս նոցա եւ ոչ հաչքն ձեր երկնաւոր թողու ձեզ զլանցանս ձեր :

Եւ չորժամ տարան ի անդին կապեցին զաչան եւ խոնարհեցուցին զպարանոցն զի հատցեն զգլուխն, ստէ Սապրիկոս զգահիւնն. թողէք զիս եւ ես զոհեմ աստուածոց ձերոց : Եւ բարձր անգամ ազաշեաց զնա Նիկեփորոս զի ոչ ուրասցի զՔրիստոս. եւ ոչ լուառ նմա, ալ կուրացոյց զնա յիսակալութիւնն եւ զրկեցաւ ի շնորհացն Աստուծոյ : Եւ որ այնչափ շարչարանոցն համբերեաց չորժամ կամէր զպատկն չալթութեան առնուլ խալանեաց աստանալ վասն անհաշտ խռովութեանն ընդ սիրելոցն. եւ եղև ուրացող Քրիստոսի եւ չանցող պատուիրանաց նորա վասն յիսակալութեանն :

Եւ տեսալ Նիկեփորոս եթէ ոչ վարձաւ ի Քրիստոս, ստէ զգահիւնն. Ես քրիստոնեայ եմ եւ խոստովանիմ զՏէր իմ Յիսուս Քրիստոս զոր զա * այժմ ուրացաւ. արդ զիմ զլուս հատէք վասն անուանն Քրիստոսի զոր պաշտեմն եւ երկիրպագանեմ. եւ կուց ձերոց ոչ զոհեմ եւ ոչ երկիրպագանեմ :

Եւ զոհիւնն առանց հրամանի զատուորին ոչ իշխեցին առնել ինչ, ալ ազգեցուցին նմա. եւ զարմացաւ զատուորն թէ սրպէս Նիկեփորոս ինքնին մասնեաց զանձն իւր

13 եւ կուց . . . երկիրպագանեմ om. B.

(Sapricus) ne voulut pas lui pardonner ni faire la paix avec lui. Le malheureux ne se souvint pas du commandement du Christ : *Si vous ne pardonnez pas aux hommes, votre Père céleste ne vous pardonnera pas non plus vos offenses* ¹.

Lorsqu'on eut conduit (Sapricus) à l'endroit, on lui banda les yeux et on lui fit courber le cou pour lui trancher la tête. Sapricus dit aux bourreaux : « Laissez-moi libre et j'immolerai à vos dieux. » Nicéphore le supplia à plusieurs reprises de ne pas renier le Christ, mais (Sapricus) ne l'écouta pas, car la vengeance l'avait aveuglé et il fut privé des grâces de Dieu. Et lui qui avait enduré tant de supplices et voulait obtenir la couronne de la victoire, le démon l'en détourna à cause de sa haine irréconciliable envers son ami, et il devint un renégat du Christ et transgresseur de ses commandements à cause de sa haine.

Nicéphore, voyant que (Sapricus) ne revenait pas au Christ, dit aux bourreaux : « Je suis chrétien et je confesse mon Seigneur Jésus-Christ que celui-là (Sapricus) vient de renier. Tranchez-moi donc la tête pour le nom du Christ, que je sers et que j'adore; je n'immole point à vos idoles et je ne les adore point. »

Les bourreaux n'osèrent rien faire sans l'ordre du juge, mais ils le mirent au courant. Le juge fut surpris de ce que Nicéphore se fût livré à la mort de

1. Matth., vi, 15.

ի մահ : Եւ հրամայեաց զՍապրիկոս լուծանել եւ արձակել, եւ զՆիկիփորոսի զկրօն հատանել : Եւ այնպէս բարի խոստովանութեամբ կատարեցաւ ի Քրիստոս սուրբն Նիկիփորոս Փետրուարի Թ :

Յայժմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի Բիրտարինոս եւ Վիրտարոս, Նիկիփորոս, Կլաւդիոս, Գիորգորոս, Սրապիոն եւ Պապիաս, բարոճ տանջանօք եւ սրով կատարեցան ի բարբառն Կորնթացոց, ի դատաւորէն Տէրտիանոց, աւ Կեկոսիւ արբայիւ :

Չարբոյն Բիրտորինոսի հանին զաջոյ ակն, եւ ի մամուլս ջախջախեցին զմարմինն, եւ սրով հատին զամենայն մատուեան ոտիցն եւ ձեւայն :

Եւ զսուրբն Վիրտորոս կտակեցին ի չորս ցիցս զձեռս եւ զոտս, եւ հատին զկեպոն, եւ քերանօք քերթեցին զամենայն մարմինն :

Եւ զսուրբն Նիկիփորոս պնդեցին ի մեքենայս մինչեւ հոսեաց արիւնն ի քիւսցն եւ ի բերանոյն եւ յականջացն, եւ ապա կտակեցին զհերացն յարմաւենի ծառ :

Եւ զսուրբն Կլաւդիոս խիստ տանջեցին, եւ կտակեցին զլիսիւսը, եւ * սպր ճխեցին * A fol. 179
r° b.

Եւ զսուրբն Գիորգորոս յեա բազում չարչարանաց հրով այրեցին :

Եւ զսուրբն Սրապիոն սրով զլիստեցին :

2 հատանել] հատին B || 3 Փետրուարի Թ*] եւ Մեհեկի Գ add. B || 4 աւուր] եօթն add. B || 7 ջախջախեցին] ջաղխեցին B || 9 զձեռս եւ զոտս] ի ձեւաց եւ յոտից B.

par lui-même. Il ordonna de délier et de libérer Saporicus et de trancher la tête à Nicéphore. C'est ainsi que saint Nicéphore fut exécuté en bonne confession pour le Christ; le 9 février.

En ce jour les saints martyrs du Christ Victorinus, et Victor, Nicéphore, Claude, Théodore, Sérapion et Papias, furent martyrisés par de nombreuses tortures et par le glaive dans la ville de Corinthe, par le juge Tertianus, sous l'empereur Dèce.

On enleva l'œil droit à saint Victorinus, et on brisa son corps dans une presse, on lui trancha par le glaive tous les doigts des mains et des pieds.

On attachâ saint Victor (*Vikhtoros*) à quatre poteaux par les mains et les pieds, on lui coupa la langue et on lui écorcha tout le corps avec des ongles.

On pressa saint Nicéphore sous des machines jusqu'à ce que le sang lui eût jailli du nez, de la bouche et des oreilles; on le suspendit ensuite par les cheveux à un palmier.

On tortura cruellement saint Claude, on le suspendit la tête en bas, on lui jeta* des excréments au visage, on lui remplit les narines de vinaigre très * A fol. 179
r° b.

Saint Théodore, après de nombreuses tortures, fut consumé par le feu.

On trancha la tête de saint Sérapion avec une épée.

Եւ զսուրբն Պապիաս բեւեռեցին ի վաչտի, եւ կապեալ վիժաւ ընկեցին ի ծոփն :
Եւ աջնպէս կատարեցան ի Քրիստոս :

Մեհեկի Գ եւ Փետրուարի Ժ : Վկայութիւն երկուց բերցն Մարիամու եւ Մարթայի,
եւ Լիկարիոնի :

Մարիամ եւ Մարթա քորք էին ծիմեանց, եւ պարկեշտ վարուք ի ծրասին պահէին
հաստատուն զհաւատան Քրիստոսի եւ զկուսութիւնն :

Եւ յաւուր ծիռւմ զէպ եղեւ զատաւորին անցանել ընդ զեղն առաջի տանն չորում
բնակէին կուսանքն, եւ ելեալ ի վերնատունն եւ ընդ պատուհանն խոնարհեցուցին
զգլուխս իւրեանց եւ մեծաձայն բարբառով ասեն զպատաւորն. Մեք քրիստոնեայք եմք
եւ ի Քրիստոս ուղիղ խոստովանութեամբ զաւանեմք եւ հաւատամք : Եւ համբարձեալ
զատաւորն զաչս իւր ետես զնոսս եւ ասէ. Խնայեմ ի ծանկութիւնդ ձեր եւ ողորմիմ
զձեղ մահու մատնել :

Ասեն սրբուհի կանայքն. Վասն Քրիստոսի մահն կեանք են յաւիտենականք : Եւ
իջուցին զնոսս ի վերնատանէն եւ տարան ի խաչ հանել :

1 կապեալ վիժաւ] վիժով B.

4 Լիկարիոնի] կրօնաւորի *add.* B || 5 ծիմեանց] հարսդատք B || 8 բնակէին] բնակեալ
էին B — կուսանքն] աչ արկանելով քրիստոնէից եւ նորս *add.* B || 10 զաւանեմք եւ *om.*
B || 11 ետես զնոսս] եւ զթացեալ ի ծանկութիւն նոցա *add.* B || 13 կանայքն] կուսանքն
B — յաւիտենականք] եւ ոչ մահ : Եւ հրամայեաց զատաւորն *add.* B || 14 տարան] յետ
ողորանաց եւ սպառնալեաց աւարեաց B.

On cloua saint Papias à un poteau, et y ayant attaché une pierre, on le jeta à la mer. C'est ainsi qu'ils furent martyrisés dans le Christ.

4 MÉHÉKI, 10 Février.

Martyre des deux sœurs Marie et Marthe, et de Lycarion.

Marie et Marthe étaient deux sœurs, vivant ensemble d'une vie honorable, conservant leur virginité avec une foi solide dans le Christ.

Un jour il arriva que le juge traversa le village et passa devant la maison où demeuraient les vierges ; celles-ci, étant montées à l'étage supérieur, penchèrent leur tête hors de la fenêtre et crièrent à haute voix au juge : « Nous sommes chrétiennes, nous confessons le Christ d'une confession sincère et nous croyons en Lui. » Le juge, ayant levé les yeux, les aperçut et dit : « Je plains votre jeunesse et j'ai pitié de vous livrer à la mort. »

Les saintes femmes lui répondirent : « La mort pour le Christ, c'est la vie éternelle. » On les fit descendre de l'étage supérieur et on les emmena pour les crucifier.

Եւ պատանի ծի կրօնաւոր սննդակից կուսանացն որոյ անուն էր Լիկարիոն, կացեալ առաջի զատաւորին ասէ. Եւ ես քրիստոնեայ եմ եւ որպէս շտեանէք զիս այս զգեստիւս զօրական եմ ես Քրիստոսի եւ ծառայ, եւ քոյ աստուածոցդ թշնամի : * A fol. 179 v° a.

Եւ եկեալ ծայր կուսանացն զիրկս արկանէր ոտից զօտերացն, եւ պատուիրէր արտասուօք համբերել տանջանացն, եւ նորա ի խաչին սաղմոսէին : Եւ երթեալ դահճացն սրով սպանին զերիս սուրբ վկայսն Քրիստոսի, զՄարիամ, զՄարթիա եւ զԼիկարիոն ի Փետրուարի ժ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյ աւաբելոյն Պաղէսի ի Հայր :

Աբղար թագաւորն Միջագետաց յՄուրհայ, էր ի ժամանակն յորում Քրիստոս ծարմնով երեւեցաւ ի Հրէաստան : Եւ լուեալ զնշանն զոր ասնէր Քրիստոս եւ զբժշկութիւնն եւ զքանչեւիսն՝ առաքեաց թուղթ առ Տէրն, եւ կոչեաց զնա ի քաղաքն իւր, զի էր հիւանդ անբժիկելի ցաւօք : Այսմ վկայ է աւետարանն Յովհաննու որ ասէ. Լին անդ ոմանք հեթանոսք, ձատեան առ Փիլիպպոս եւ ասնն . Կամի՞՞ք զՅիսուս տեսանել . եւ Անդրէաս եւ Փիլիպպոս ածին առ Յիսուս զնոսա : Եւ Յիսուս ասէ. Եհաս ժամ զի վառաւորեսցի որդի ծարգոյ :

5 ճայր] սուրբ add. B || 8 զԼիկարիոն] արեղայն add. B — Փետրուարի ժ] եւ Միհեկի Գ add. B.

Un jeune religieux qui avait été élevé avec les vierges, dont le nom était Lycarion, se présenta au juge et dit : « Moi aussi, je suis chrétien, et tel que tu me vois habillé, je suis soldat du Christ et son serviteur, et je suis l'ennemi * de tes dieux. » Le juge irrité ordonna de les attacher tous les trois * A fol. 179 v° a.

La mère des vierges vint embrasser les pieds de ses filles en les exhortant avec larmes de résister aux supplices, tandis que celles-ci psalmodiaient sur la croix. Les bourreaux arrivèrent et frappèrent du glaive les trois martyrs du Christ Marie, Marthe et Lycarion, le 10 février.

En ce jour, martyre du saint apôtre Thaddée en Arménie.

Abgar, roi de Mésopotamie à Édesse, vivait à l'époque où le Christ dans la chair apparut en Judée. Ayant appris les miracles que le Christ opérait, ses guérisons et ses prodiges, il envoya un message au Seigneur, l'invitant à venir dans sa ville, car il était alligé d'une maladie incurable. L'évangile de Jean en témoigne en ces termes : *Il y avait là quelques gentils, qui s'approchèrent de Philippe et lui dirent : Nous voudrions voir Jésus. André et Philippe les conduisirent à Jésus. Jésus leur répondit : L'heure est venue où le Fils de l'homme sera glorifié* ¹.

1. Jean, xii, 21-23.

Արդ ինքնին ոչ գնաց Տէրն, բայց թղթի գնա արժանի արար, եւ խոստացաւ չեա համբառնարոյն իւրոյ, առարեւ չաշակերտացն եւ բժշկել գնա :

Իսկ չեա իջանելոյ Հոգւոյն սրբոյ Թովմաս մի չերկտասանիցն, անուանեալն երկուորեակ առարեայ զԹապէոս յՄուհայ, զոր ոմանք ասեն եթէ երկուորակից
 * A fol. 179
 v° b. երկրայրն * էր : Սա եկեալ եմուտ ի տուն Տոբիայ եւ առնէր բժշկութիւն ի քաղաքին, եւ լուեալ Աբգարու ասէ. 'նա է զոր խոստացաւ առաքել ինձ Քրիստոս : Յգեաց եւ կոչեաց գառաբեալն . եւ ընդ մասնել առաքելոյն ետես Աբգար նշան սքանչելի ի վերայ նորա, եւ զարհուրեալ անկաւ եւ երկիր եպագ նմա : Չեռն եպ առաքեալն եւ բժշկեաց գնա, եւ զԱբղիու որ էր սյր մեծ ի գուռն արքունի եւ գնա բժշկեաց ի չարաչար զաւոց : եւ զԱպրէ ոմն կերպասապորժ որ էր հրէայ աշակերտ ձեռնադրեաց եպիսկոպոս նոցա : եւ մկրտեաց զԹապաւորն եւ զԷշխանն եւ զամենայն քաղաքացիսն :

Եւ գնաց ի Հայս թղթովքն Աբգարու, զոր ոչ ընկալաւ թագաւորն Հայոց Սանա-
 արուկ, որ էր սպգական Աբգարու. այլ գուտոր նորա միայն Սանկուխտ հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ յառաքելոյն, եւ նահատակեցաւ ի հորէն իւրմէ սպանեալ, որպէս եւ զրեալ է ի պատմութեան իւրում :

Իսկ չեա երկց աւուրց կատարման սրբոյն Սանկխոս, երեւցաւ Քրիստոս առաքելոյն Թապէոսի եւ ասէ . Քաջալերեաց, զի այսօր եկեացես առ իս : Եւ պատմեալ զայս առաքելոյն՝ աշակերտաց իւրոց չարտասուս հարեալ :

Or, le Seigneur n'alla pas en personne (vers Abgar), mais Il daigna lui (répondre par) une lettre, en lui promettant de lui envoyer, après son Ascension, un de ses disciples pour le guérir.

Après la descente du Saint-Esprit, Thomas, l'un des Douze, surnommé Didyme (jumeau), envoya à Édesse Thaddée, que d'aucuns prétendent son frère jumeau. * Celui-ci descendit à la maison de Tobie et opéra des guérisons dans la ville. Ce qu'ayant appris, Abgar dit : « C'est celui que le Christ m'a promis d'envoyer. » Il manda et fit appeler l'apôtre ; et aussitôt que l'apôtre fut introduit, Abgar vit un signe merveilleux sur sa personne ; il tomba, saisi de crainte, et se prosterna devant lui. L'apôtre lui imposa les mains et le guérit, ainsi qu'Abdiou, personnage considérable au palais royal, qu'il délivra de douleurs atroces. (Thaddée) leur sacra évêque un disciple, du nom d'Addaï, fabricant de tissus, lequel était Juif. Puis il baptisa le roi, les princes et tous les habitants de la ville.

(Thaddée) se rendit en Arménie avec une lettre d'Abgar ; mais le roi d'Arménie, Sanatrouk, qui était parent d'Abgar, ne le reçut pas. Seule sa fille Sandoukht crut au Christ et se fit baptiser par l'apôtre ; elle fut martyrisée et tuée par son père, ainsi qu'il est écrit dans son histoire.

Trois jours après l'exécution de sainte Sandoukht, le Christ apparut à l'apôtre Thaddée et lui dit : « Prends courage, car tu viendras à moi aujourd'hui. » L'apôtre l'ayant raconté à ses disciples, ils fondirent en larmes.

Եւ եկին Երկու իշխանք Տրամանաւ թագաւորին Սանատրուկ, կապեցին զնա եւ ածին առ թագաւորն : Եւ ասէ թագաւորն ընդ առաքեալն . Ընդէր ծորրեցուցեր զճնալ զուարն իմ եւ սպանանել ետուր ինձ : Պատասխանի եւ առաքեալն .

Պուարն քո փոխեցաւ * առ փեսայն իւր Քրիստոս, եւ սպակեցաւ անթուամ սպակօր : * A fol. 180 r° a.

Իսկ թագաւորն Տրաման եւ ձգել զառաքեալն շարկեանոց զազանաց . եւ եկեալ զազանքն անկանէին եւ լեզուին զոտս նորա : Հրաման եւ թագաւորն վառել Հուր եւ ձգել զնա ի ներքս, իսկ հոգմն ուժկին ել եւ ցրուեաց զհօւրն եւ մնաց սուրբն ամբողջ : Եւ հաւատացին ի Քրիստոս չառուր յաջնմիկ ոսկիք չորեք հարիւր :

Ապա երկուցեալ թագաւորն Տրաման եւ սրով սպանանել զնա : Իսկ առաքեալն օրհնեաց զհաւատացեալսն, եւ եւ նոցա առաջնորդ զոմն յաշակերտաց իւրոց Զարարիա անուն եւ ասէ . Եւէք, տեսէք, զկատարումն իմ :

Իսկ զինուորքն առեալ զերանելին հանին ի ձորակէն ի բարձրաւանդակ տեղի ի վիճածէջս : Եւ նա տարածեալ զձեռս իւր չափօթս ասէ . Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, ձի անտես առներ զվիճակս իմ, եւ ձի թողուր մնալ զսա ի ծորրութիւն կռապաշտութեան, այլ լուսաւորեան զաս ի զէտլ ժամանակի զխտութեամբ հաւատոց քոց : Եւ ձայն եղև առ նա եւ ասէ . Պատարեմ զխնդրուածս քո, եւ զու եկ ի պատրաստեալ քեզ հանգիստն :

Յայնժամ զահիճն Եհան զսուրն եւ մինչդէս ձգէր յառաքեալն՝ Եհար Զեմենտոս

Sur l'ordre de Sanatrouk, deux princes arrivèrent pour lier (l'apôtre) et le conduire auprès du roi. Le roi dit à l'apôtre : « Pourquoi as-tu trompé ma charmante fille et me l'as-tu fait tuer ? » L'apôtre lui répondit : « Ta fille a été transportée * auprès de son fiancé le Christ et a été couronnée de couronnes qui ne se flétriront pas. »

* A fol. 180 r° a.

Le roi ordonna de jeter l'apôtre dans la cage des fauves, mais les fauves tombèrent à ses pieds et les léchèrent. Le roi donna l'ordre d'allumer un grand feu et de l'y jeter, mais un vent violent se leva, dissipa les flammes et le saint resta indemne. Ce jour-là quatre cents personnes crurent au Christ.

Alors le roi épouvanté ordonna de tuer (l'apôtre) par l'épée. L'apôtre bénit les fidèles, leur donna comme chef un de ses disciples de nom Zacharie et leur dit : « Venez assister à mon exécution. »

Les soldats se saisirent du bienheureux, le firent monter par un vallon sur un plateau élevé au milieu des rochers. Ayant étendu ses mains, le saint pria et dit : « Mon Seigneur Jésus-Christ, n'abandonne pas mon diocèse et ne le laisse pas demeurer dans l'erreur de l'idolâtrie, mais illumine-le, dans le temps favorable, par la connaissance de ta foi. » Une voix se fit entendre à lui, qui disait : « J'accomplirai tes vœux, mais toi, viens au repos qui t'est préparé. »

A ce moment, le bourreau ayant levé son glaive tandis qu'il en voulait

* A fol. 180
1° b.
 Կեղբայր իւր եւ սպան : եւ տրտմեցաւ առաքեալն զի էր նա այլ բարի եւ հաւատացելոց զարձանիչ : Խոնարհեալ կալաւ զձեռանէ * նորա եւ ասէ. Այր զու յանուն Յիսուսի Քրիստոսի արի : եւ յարուցեալ օրհնեաց զԱստուած : Յայնժամ հաւատացին ողբ իրբեւ եօթն հարիւր, զոր մկրտեաց առաքեալն եւ յանձն արար Ձեմենայ :

Եւ սպա կատարելին զնա դահիճքն սրով, եւ բուրեաց հոտ անուշութեան, եւ լոյս ծագեալ յերկնից, եւ շարժումն եղեալ եւ պատաստեալ վիճին՝ ընկալաւ յինքն զմարմինն առաքելոյն. եւ հաւատացին շաւորն յայնմիկ ողբ երեք հազար եւ չորեք հարիւր : եւ էր նոցա վերակացու Չաքարիա եւ Ձեմենոս :

Եղև նահատակութիւն առաքելոյն Քաղեսոսի Փաղեսոսի Ժ :

Ով լուսաւորիչ հոգւոց մերոց սուրբ առաքեալ Քաղեսոս, Եկեղեցի Հայոց ի ձեռն քո ծաղկէ գտանել ի Քրիստոսէ զմեձ զպորձութիւն :

Գլուս նշխարաց առաքելոյն Քաղեսոսի :

Ես Կիրակոս անարժան մինչգեռ էի յառանձնական կեանս իմ, ի լերինն որ էր

12 Գլուս նշխարաց առաքելոյն Քաղեսոսի] Գլուս նշխարաց սուրբ առաքելոյն Քաղեսոսի : Յնա կատարելոց վկայական ժաշուածք սուրբ առաքելոյն Քաղեսոսի ընդ Սանկխոսոց կուսին յԱրտալ գաւառի, մնացին ծարմիրն նոցա անձանսթ գամս բազումս : եւ յաւուրս սրբոց եւ թուանց սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին յայանեցան նշխարք նոցա սուրբ կրօնաւորին Կիրակոսի, որ հրածարեալ յաշխարհէ խոտամբեր վարուք ճղնէր ի լերին միւս՝ Արտալ գաւառի, որ ծոռ էր ի անդի կատարման Քաղեսոսի եւ Սանկխոսոց : Սա յաւուր միւս՝ մինչգեռ ի բուն եմոս յեա աղօթիցն՝ հոտս ասելիւ սքանչելի. զոր եւ յարուցեալ պատմեաց այլոց կրօնաւորաց. եւ բանք նորա են այս. *add.* B || 13 էի *om.* B.

frapper l'apôtre, toucha son frère Zémentos et le tua. L'apôtre en fut attristé, car c'était un homme bon et dévoué aux soins des fidèles. Il se baissa, le prit par la * main et lui dit : « Homme, au nom de Jésus-Christ, lève-toi. » Il se leva et bénit Dieu. Sept cents personnes environ se convertirent alors que l'apôtre baptisa et confia à Zémentos.

Après quoi les bourreaux exécutèrent (l'apôtre) avec l'épée. Une odeur suave se répandit, une lumière jaillit du ciel, il se fit un tremblement de terre et le rocher s'entr'ouvrant accueillit intérieurement le corps de l'apôtre. Ce jour-là trois mille quatre cents personnes se convertirent. Leurs chefs furent Zacharie et Zémentos.

Le martyre de l'apôtre Thaddée eut lieu le 10 février.

O illuminateur de nos âmes, saint apôtre Thaddée, l'église arménienne souhaite de trouver auprès du Christ, par ton intercession, une grande miséricorde.

Découverte des restes de l'apôtre Thaddée.

Moi, l'indigne Cyriaque (Kiurakos), pendant que je menais la vie solitaire

առընթեր տեղուցն չորում կալին սուրբքն ամփոփեալ, տեսի լոյս, եւ ի մէջ լուսոցն
 աթոռ ոսկի չորում նստէր առաքեալն Թադէոս, եւ հինգ արբ շուրջ զնովաւ, եւ աղջկ
 մի լուսարդեաց ի միջոյ բլրոցն եկն եկաց առ նմա : Եւ տեսի այս մի սքսնչելն որ
 ասէր զիս . Մի երկնչիր, զի եցոյց Աստուած բեղ զսուրբս իւր : Եւ իմ զարթուցեալ
 չերկիրդէն փառս ետու Աստուծոյ եւ խնդրէի զստոյցն :

Իսկ չերկրորդ առուրն տեսի զառաքեալն նովին կերպարանօրն եւ չերկիր անկայ .
 իսկ նա չարոյց զիս եւ ասէ . Եկ Կիւրակոս, եւ ցուցից քեզ զնշխարս իմ : Եւ եցոյց
 ինձ արձան * մի անտաշ չարեւմտից կողմանէ, եւ եկեղեցի մի փոքրիկ չարեւեկս կոչս, * A fol. 180
 եւ ասէ . Աստ գտցես : Եւ ես չերկիրդէն ստացայ պահս գուռւրս եօթն, եւ ապա
 զնացի ի չարձանն չասացեալ տեղին, բրեցի եւ ոչինչ գտի . եւ ի տրտմութենէն
 նիրհեցի : Եւ երեւեցաւ ինձ սուրբն եւ ասէ . Յաջակողմն բրեան եւ գտցես : Եւ
 զարթուցեալ բրեցի եւ գտի նշխարս ուստի բուրեաց հոտ անուշաութեան : Եւ ես
 կարճեցի թէ առաքեալն իցէ :

Իսկ ի նմին զիշերի երեւեցաւ ինձ պատանի մի բարձրահասակ եւ ասէ . Չոր
 տեսերդ Բարաշէլ է, եւ որ ի վերայ՝ ես եմ Չաքարիս . իսկ չարձանդ որ ընդդէմ կայ
 գտանես զառաքեալն :

1 կային] էին B || 3 եկն om. B || 8 չարեւեկս կոչս] չարեւեկից B.

dans la montagne aux environs de l'endroit où se trouvaient recueillis les
 saints, j'aperçus une lumière, et au milieu de la lumière un trône d'or sur
 lequel était assis l'apôtre Thaddée. Cinq hommes l'entouraient. Une jeune
 fille revêtue de lumière s'avança du milieu de la colline et vint se placer à côté
 de lui. J'aperçus également un homme magnifique qui me dit : « N'aie pas
 peur, car Dieu t'a fait voir ses saints. » Je me réveillai de peur, rendis grâces
 à Dieu, et me mis à rechercher la vérité.

Le deuxième jour, j'aperçus l'apôtre sous les mêmes traits et je tombai à
 terre; mais il me releva et me dit : « Viens, Cyriaque, je te montrerai mes
 restes. » Il me fit voir * un bloc de pierre non poli du côté de l'ouest et une
 petite église du côté de l'est et me dit : « Tu trouveras là. » Je fus saisi de
 crainte et jeûnai durant sept jours. Ensuite, je me rendis à la pierre à l'en-
 droit désigné, je creusai et ne trouvai rien. Je m'endormis de tristesse. Le
 saint m'apparut et me dit : « Creuse du côté droit et tu trouveras. » Je me
 réveillai, je creusai et je trouvai les restes d'où émanait une odeur suave.
 Je crus que c'était l'apôtre.

La même nuit, m'apparut un jeune homme de haute taille qui me dit :
 « Celui que tu as vu c'est Israël, et celui qui est plus haut c'est moi Zacharie;
 tu trouveras l'apôtre à la pierre qui se trouve en face. »

* A fol. 180
 v° a.

Եւ զարձնալ Երեւեցաւ ինձ սուրբն Սանդուխտ ըստ առաջին տեսեանն . եւ Տրաման ետ տարածել ինձ տապաստ եւ զնշխարսն ի վերայ զնել՝ որ լուցան իբրեւ զջահս : Եւ ես սսէի . Այլի տապաստն : Ասէ կոչան . Ոչ՝ ալ լուսաւորի աշխարհս Հայոց սուրբ պարգեւօրն որ տուան նոցա : Արդ առ եւ բաշխեալ ի բժշկութիւն Տրամանի : Եւ սսէ . Ես եմ ի բլուրն ուր տեսեր զիս գառաջինն : Եւ չարուցեալ 5
փառաւորեցի զԱստուած, եւ աղօթեցի եւ պահեցի ի Մարերոց մինչեւ ի Նաւասարդի :

Եւ զարձնալ Երեւէր ինձ տաքեալն եւ սսէր . Աչօր գտանես զփափարելին քո : Եւ տանէր զիս ցուցանէր գտելին : Եւ չարուցեալ զնայի Սամուէլիւ քահանայիւ ի նշանակեալ տեղին : Եւ մինչդեռ աղօթէար եղեւ թնդիւն եւ պատառեցաւ վէմն, եւ 10
բուրեաց հոտ անուշութեան : Եւ * գտար զտաքեալն ի մէջ վիմին չարեւելից կողմանէն, եւ մօտ յառաքեալն՝ նշխարք ալ սրբոցն . միոն ընդ ուսն վարեալ շամփուրս երկաթի որ զեռ եւս կալր ի մարմինն, եւ միւսոն լիսուռքն ծակեալ, զորս ժողովեալ փառս տուար Աստուծոյ :

Եւ յերրորդ սուրբն եկար ի հանգատարան սրբոցն Սանդխտոյ . եւ անդ չալօթելն եղեւ շամանկալ ի բրին զերեք ժամ . եւ ապա տեսար ի մէջ բլրին լոյս, եւ ի մէջ 15
լուսոցն բազմութիւն լուսաղբեաց մարդկան : Եւ բացաւ հանդիսան եւ բուրեաց հոտ

4 սուրբ օճ . B || 9 պատասեցաւ] բացաւ B || 10 վիմին] բարանձաւին B || 12 շամփուրս երկաթի] երկաթ B.

De nouveau m'apparut sainte Sandoukht, comme dans la première vision ; elle m'ordonna d'étendre des épines, et de poser dessus les restes, qui éclairèrent comme des torches. Je lui dis : « Les épines brûlent. » La vierge me répondit : « Non, mais c'est le pays d'Arménie qui s'illumine par les saints présents qui lui sont donnés. Prends donc et distribue pour la guérison des malades. » Elle me dit encore : « Je me trouve dans la colline où tu m'as vue la première fois. » Je me levai et glorifiai Dieu, je priai et je jeûnai du mois de Mareri au mois de Navasard.

L'apôtre m'apparut de nouveau et me dit : « Tu trouveras aujourd'hui ce que tu désires. » Il me conduisit et me montra l'endroit. Je me levai et m'y rendis avec le prêtre Samuel à l'endroit indiqué. Pendant que nous priions, il se produisit un grand bruit, le rocher s'entr'ouvrit et une odeur suave se répandit. * Nous trouvâmes l'apôtre dans le rocher du côté est, et près de l'apôtre les restes d'autres saints, dont l'un avait l'épaule traversée de broches de fer qui adhéraient encore au corps ; un autre avait les chevilles trouées. Nous les recueillimes en rendant grâces à Dieu.

Le troisième jour, nous arrivâmes au reposoir de sainte Sandoukht. Pendant que nous y priions, il y eut sur la colline une brume qui dura trois heures. Ensuite, nous aperçûmes une lumière sur la colline, et au milieu de

* A fol. 180
v° b.

անուշութեան. և վարատեաց շամանդաղն, և երեւեցաւ նշխարքն, զորս առեալ բերարք և եզար մերձ յառարեալն : Եւ եղև ի գիշերին ըստ ի վերայ նշխարաց, և նշխարք թուօցեալք առ միմեանս հասանելին : Իսկ ի վաղիւն զատուցար ի միմեանց, և եզարք ի զիրս պատշաճաւորս :

Եւ ել համբաւն ընդ երկիրն Հայոց որք գալին ցնծութեամբ և առնուին բժշկութիւն իւրարանչիւր ցաւոց :

Կին ոմն կոյր ի ծնէ յՄշտունեաց՝ եկն և լուսաւորեցաւ ի նշխարաց սրբոցն, քանզի ասէր եթէ. Երեւեցաւ ինձ սուրբն Սանդուխտ ի գաւառն իմ և ասէր զալ այսր և բժշկեալ. և յորժամ եկի՝ ինքն և առարեալն ելին զձեռս ի վերայ իմ, և բացան աչք իմ և աստի : Եւ ալ բազում բժշկութիւնք լինին մինչև ցայսօր ի նշխարաց երանելեացն :

* Մեհեկի Ե և Փետրուարի ԺԵ : Տօն սրբոյն Վլասայ Սեբաստիոյ Կախիսարտին :

* A fol. 181
r° a.

Յաւուրս կուսարշտ արքային Լիկիանոսի սուրբն Վլաս Կախիսարտն վասն հարածանաց և երկիւղի անօրինացն՝ բնակէր չալքս ի լերինն Արտեկի. և գնալին առ

3-4 և նշխարք թուօցեալք... պատշաճաւորս om. B || 7-10 Կին ոմն... և աստի om. B. 12 Տօն սրբոյն Վկայութիւն B || 13 Վլաս Վլասիոս B || 13 — pag. [1066] l. 7. վասն հարածանաց... ի գալոյնն որ զօրացուցիչ էր բաջ նահաւակաց և այցելու բանասրգելոց, ըստ

la lumière un grand nombre d'hommes revêtus de lumière. Le tombeau s'ouvrit, une odeur suave se répandit; la brume se dissipa et les restes apparurent, que nous enlevâmes, portâmes et déposâmes près de l'apôtre. La nuit, une lumière jaillit sur les restes, qui s'étant soulevés (de terre) se rapprochèrent l'un de l'autre. Le lendemain, nous les séparâmes et les déposâmes dans des tombeaux convenables.

Le bruit se répandit dans toute la terre des Arméniens; ceux-ci accoururent avec joie et chacun trouva la guérison de ses maux.

Une femme aveugle de naissance (de la province) de Rechtounik s'y étant rendue recouvra la vue par les restes des saints. Elle disait : « Sainte Sandoukht m'est apparue dans ma province et me dit de venir ici pour y être guéris. Lorsque je suis arrivée, elle et l'apôtre m'imposèrent les mains, mes yeux s'ouvrirent et je vis. » Beaucoup d'autres guérisons ont lieu jusqu'aujourd'hui par les restes des bienheureux.

* 5 МЭНЭКИ, 11 Фévrier.

* A fol. 181
r° a.

Fête de saint Blaise, évêque de Sébaste.

Aux jours de l'empereur idolâtre Licinius (*Likianos*), le saint évêque Blaise (*Vlas*) vivait dans les grottes de la montagne d'Argée¹ à cause des persé-

1. Cf. *Acta SS. Feb.*, I, p. 337; arménien *Arténi*.

նա ամենայն վայրի երէք, եւ դնէր ձեռս ի վերայ եւ օրհնէր զնոսա : Էր սուրբն բժիշկ ուսեալ, եւ բազում հիւանդս ողջացուցանէր ոչ զեղօք ալ ազօթիւք . եւ եթէ վուշ օր կրանէր կամ սակր՝ եւ ի փոսն արգելոյր, ազօթիւք հանէր : Եւ մինչև ցայսօր եթէ օր սակր կամ վուշ ձկան կրանէ եւ արգելու ի փոսն, եւ չիշէ զանուն սուրբ Վլասայ՝ աուժածոն վրկի ի նեղութենէն :

Եւ կնոջ մի աղբատի եւ ալբուշ էր խող մի զոր չափշտակեաց գալլ . եւ նա երթեալ առ եպիսկոպոսն ազաշէր, եւ նորա ազօթիւքն զերծաւ ի գալլսն :

Եւ ազեցուցին վասն նորա Ազրիկոզացոսի գատաւորի, եւ աւարեաց զօրականս եւ տարան առաջի նորա . եւ բազում հարցաբնութիւնս արարեալ՝ խոստովանէր համարձակութեամբ զանունն Տեսոն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ հարին զսուրբն բրօք եւ արկին ի բանց :

Եւ լուեալ աչրի կնոջն՝ եղևն զխողն, եւ եփեալ զղրուխն տարաւ ի բանդն, եւ ալլ ի սերմանց . եւ եկեր սուրբն Վլասիոս եւ օրհնեաց զկլինն եւ պատուիրեաց օր չեա մահուանն իւրոյ չաւուր չիշտակի նորա զնոյն արասցէ : Եւ ամենեքեան օրք կատարեն չիշտակ Վլասայ եպիսկոպոսի՝ ամենայն բարութեամբ լցցին :

* A fol. 181
r° b.

յորդրելոյ հաստացելոյ՝ խոյս ես ի Սերաստիոյ, եւ երթեալ բնակէր յաչրի միւսմ ի լերինն Արտենի վասն երկիւղի անօրինին . եւ երթային առ նա հիւանդք եւ ախտածէտք՝ եւ ազօթիւք ողջացուցանէր : B || 9 Եւ տարան առաջի նորա] եւ առեալ տանէին իբրաբարն, եւ զձանազարհացն ի զիւրբէից մատուցանէին առ նա զբազում հիւանդս, եւ ձեռն ի վերայ եղեալ բժշկէր զամենեօրն . եւ կացուցին առաջի գատաւորին, B || 12-15 Եւ լուեալ . . . բարութեամբ լցցին օր. B.

cutions et de la crainte des impies. Toutes les bêtes sauvages venaient à lui; il posait sa main sur elles et les bénissait. Le saint était un médecin savant, il guérissait nombre de malades, non par des remèdes, mais par des prières. Si quelqu'un avait avalé une arête ou un os, qui restait dans la gorge, il les enlevait par la prière. Jusqu'aujourd'hui même, si quelqu'un avale un os ou une arête de poisson, qui lui reste dans la gorge, et fait mention du nom de saint Blaise, il est aussitôt délivré de la gêne.

Une femme pauvre et veuve possédait un porc, qu'un loup avait enlevé. Elle alla prier l'évêque, et par ses prières (le porc) fut délivré du loup.

On le dénonça au juge Agricolaos, qui envoya des soldats et le fit venir en sa présence. Après avoir été interrogé longuement, (Blaise) confessa avec hardiesse le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

On frappa le saint avec des bâtons et on le jeta en prison.

La veuve, l'ayant appris, tua le porc, fit cuire la tête et l'apporta à la prison avec, en plus, des légumes. Saint Blaise (*Vlasios*) mangea, bénit la femme, l'engageant de faire de même après sa mort, le jour de sa commémoration. Tous ceux qui accompliront la commémoration du saint évêque Blaise verront * tous leurs biens prospérer.

* A fol. 181
r° b.

Եւ չեա աւուրց կացուցին աւաջն գատաւորին, եւ գնացն խոտաովանաթիւնն խոտաովանեցաւ. եւ զկուսան զեւս ամուսնէր, եւ զկուսապաշտան՝ զլուսապաշտա : Եւ կախեցին զփայտէ եւ երկաթի բերջօք քերեցին զձարձին նորա, եւ իջուցեալ սարան ի բանդ : Գնացին զինի նորա եթն բրիատոնեաց կանաչք, եւ արեամբ նորա օժանդին զերեսա եւ զանձինս իւրեանց : Եւ տեսեալ բանդապետացն տարան զնոսա աւ գատաւորն. եւ նորա ծխաբան խոտաովանեցան զանուէն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց թողուլ զնոսա, եւ նորա երթեալ աւին կուսա, արկին ի խորդ, կապեցին եւ ընկեցին ի խորս լճին : Եւ գնացին աւ գատաւորն եւ ասեն. Տես գատաւաձոց քոց զգորութիւնն, եթէ կարող են երանել ի լճէն :

Եւ հրամայեաց գատաւորն զնել աւաջն նոցա հուր եւ հալեալ կապար, եւ ճանկս երկաթի սուրս. եւ ի միւս ալ կողմանն կտաւս կերպասեաց վաժառեալս եւ ձաքուրս, եւ սաէ. Չոր եւ կամփք ընտրեցէք : Եւ սուրբ կանաչքն աւին զկտաւսն եւ ընկեցին ի հուրն :

Եւ հրամայեաց կախել զնոսա եւ քերել զձարձինս նոցա. եւ փոխանակ արեանն կախն բզկէր : Եւ արկին զնոսա ի հուր, եւ անկիզելն մնացին : Եւ ապա հատին զեթն սուրբ կանանցն զլուսան :

5 բանդապետացն] բանդապետացն B || 8 ի խորս լճին] ի լիճն B || 11 սուրս] եւ սուրբ B || 12 կամփք] կամեջիք B || 14 քերել] քերեցին B — եւ փոխանակ արեանն կախն բզկէր] եւ արևնն երեւէր իջանել սոխասկ իբրեւ զկաթն B || 15 եւ անկիզելն մնացին om. B || 16 կանանցն] կուսանոցն B.

Quelques jours après, on mit (Blaise) en présence du juge, et il renouvela la même confession, il appela les idoles des démons et les idolâtres des adorateurs de démons. On le suspendit à un arbre et on lui déchira le corps avec des ongles de fer; puis, l'ayant descendu, on le conduisit en prison. Sept femmes chrétiennes le suivirent et se frottèrent la figure et le corps de son sang. Ce que voyant, les géoliers les conduisirent au juge. Elles confessèrent unanimement le nom du Christ. (Le juge) ordonna de les laisser en liberté, mais elles allèrent s'emparer des idoles et les mirent dans un sac, qu'elles attachèrent et jetèrent au fond d'un lac. Elles se rendirent ensuite auprès du juge et lui dirent : « Regarde la puissance de tes dieux, sont-ils capables de sortir du lac? »

Le juge ordonna de placer devant elles du feu, du plomb fondu et des ongles de fer pointus, et d'un autre côté des étoffes précieuses et brillantes : il leur dit : « Choisissez ce que vous voulez. » Les saintes femmes prirent les étoffes et les jetèrent au feu.

(Le juge) ordonna de les suspendre et de leur déchirer le corps; mais au lieu de sang, il sortait du lait. On les jeta dans les flammes, mais elles ne furent point brûlées. On trancha ensuite la tête aux sept saintes femmes.

և և զսուրբն Վլաախոս ընկեցին ի դեան, և և բալ նստաւ ի վերայ ջրոցն որպէս ի կամրջի : և ընկեացան վախսուն և աթ յօրտկանք զի հանցեն զնա, և խեղդեցան ամենեքեան ի ջուրն : և սուրբն ևլ որպէս ի ցամաքէ :

* A fol. 181 v° a.

և զհրամայեաց հատանել զզուլս նորա : * և ևրթեալ ի տեղին ազօթեաց յերկար, որ և իմէ սակր ոք կամ փուշ կրանէ և անկցի ի նեղութիւն և ալաչեաց զբեղ Աստուած ի լի սրտէ, և կոչեացէ զիս յանուանէ յօգնականութիւն, վրկեան զնստա ի նեղութիւնէն : և ևջ ամպ հովանի ի վերայ նորա, և ձայն յամպոցն որ սաէր . Կատարեացին խնդրուածք ըս սիրելի ձգնաւոր իմ : և սպա հատին զպատուական զուլս սրբոց եպիսկոպոսին Վլասայ :

5

և ևին մի հաւատացեալ անուն Ելիսիա թաղեաց զմարմին նորա ի ներքոց պարսպին Սերաստիոց բարաբրին փետրուարի ԺԱ : և բարում նշանք լինին ի տեղւոջն յայնմիկ :

10

Յայսմ սուր լիշատակ է Երանեղոյն Զոսիմեաց Սիրակուսաց եպիսկոպոսին, որ ի կենդանութեան իւրում առարկինի վարուք ձգնեցաւ, և չեա մահուան բարում սքանչելիս արարեալ :

Մեհեկի Զ և փետրուարի ԺԲ : Վարք երանելոցն Մարիամայ՝ որ Մարինսան անուանեցաւ :

15

Այր մի էր աշխարհական մեծատուն և բարեհաճոց վարուք սրոց անուն էր

1-9 և զսուրբն . . . Վլասայ] և զսուրբն Վլաախոս ընկեցին ի դեան, և զարութեամբն Աստուծոց ընկեցաւ ի վերայ ջրոց որպէս ընդ ցամաք, և ևլ անվնաս : և զհրամայեաց զատուարն և հատին զզուլս նորա : B || 11 փետրուարի ԺԱ] և Մեհեկի Ե add. B || 14 արարեալ] արար շնորհօրն Աստուծոց B.

* A fol. 181 v° a.

On jeta saint Blaise dans le fleuve, mais il se redressa et s'assit sur les eaux comme sur un pont. Soixante-huit soldats accoururent pour l'en retirer et tous se noyèrent dans les eaux. Le saint en sortit comme d'un terrain ferme.

(Le juge) ordonna de lui trancher la tête. * Lorsqu'il fut arrivé à l'endroit d'exécution, il pria longuement : « Quiconque aura avalé un os ou une arête et en sera gêné et te priera, ô Dieu, de tout son cœur en invoquant mon nom à son secours, délivre-le de sa gêne. » Un nuage descendit sur lui comme un dais, et une voix se fit entendre du nuage qui disait : « Tes prières seront exaucées, mon cher ascète. » On trancha ensuite la précieuse tête du saint évêque Blaise.

Une femme fidèle du nom d'Élise inhuma son corps sous les murailles de la ville de Sébaste, le 11 février. Beaucoup de miracles ont lieu en cet endroit.

En ce jour, commémoration du bienheureux Zosime, évêque de Syracuse, qui, de son vivant, eut une vie vertueuse d'ascète et fit beaucoup de miracles après sa mort.

6 MÉHÉKI, 12 Février.

Vie de la bienheureuse Marie, qui fut appelée Marin.

Il y avait un homme marié, riche et de vie agréable (à Dieu), dont le nom

ներբրինէս. եւ յետ վախճանի ամուսնոյն իւրոյ մնաց զուտոր մի որոյ անուն էր Մարիամ : Ասէ ցնա հաչրն . Տաց զբեղ ասն եւ գամենացն ինչս իմ բեղ , եւ ես երթևոց ի վանս եւ կեցուցից զողի իմ : Ասէ Մարիամ . Չալի բո կեցուցանես եւ զինս կորուսանես : Եւ նա ասէ . Եւ զինչ եւս ապա արարից զբեղ : Ասէ Մարիամ . Տար * զիս * ^{A fol. 181 v° b.}

ընդ բեղ ի վանան : Ասէ հաչրն իւր . Արդէս ճարթի, զի զու կին ես, եւ ես չարանց վանս երթամ : Ասէ Մարիամ . Գերծես զլուս իմ, եւ զբեցն ինձ ասն զգետ, եւ Աստուած պահեսցէ զիս որ պահապան է յուսացելոց իւրոց :

Եւ հաճոց եղբն բանրն նորս հօրն իւրոց, եւ արար որդէս եւ սասցն . բաշխեաց զինչս իւր աղբատաց, եւ առեալ զզուտորն իւր ասն զգետիւբ՝ զնաց չարանց վանան, տուեալ գանձ, եւ միաբանեալ եղբն կրօնաւորբ . եւ անուանեցաւ ներբրինէս՝ եւ զբրինէս, եւ Մարիամ՝ Մարինոս : Եւ ամէր եւ կրթէր Մարինոս ի վարս ձցնութեան :

Եւ յետ հինգ ամաց մեռաւ հաչրն իւր կացեալ աստուածահաճոց վարուբ : Եւ Մարինոս օր ըստ օրէ յաւելար ի ձգնութիւնն, եւ գարմանային կրօնաւորն վանն չգալոց մօրուացն, եւ ասէին եթէ ներբրինի իցէ զի եւ բանն նրաձայն է : Ասէ հաչրն . ¹⁵ Աչ՝ ալլ ի խիտ ձցնութենէն է : Եւ էր Մարինոս շոյտ ի բանս, եւ արագակաց ի ճառագնութիւն վանացն, եւ ամենեցուն հնազանց եւ անարտունջ եւ անվհէր յաշխատութիւնս :

2 բեղ om. B || 3 զողի բո] զրո հողից B || 4 եւս ապա om. B || 7 իւրոց] ի նա B || 9 ասն զգետիւբ om. B || 10 միաբանեալ om. B || 14 հաչրն] հաչր վանացն B.

était Nerklinois. Après la mort de son épouse, il ne lui restait qu'une fille du nom de Marie. Le père lui dit : « Je te marierai, je te donnerai tout ce que je possède et je me retirerai au couvent pour songer au salut de mon âme. » Marie lui répondit : « Est-ce que tu sauveras ton âme, en perdant la mienne? » Il lui dit : « Et que puis-je faire désormais de toi? » Marie lui répondit : * « Conduis-moi au couvent avec toi. » Son père lui dit : « Com- ^{A fol. 181 v° b.} ment serait-ce possible, car tu es une femme, et moi je me retire dans un couvent d'hommes? » Marie répondit : « Rase-moi la tête et mets-moi des vêtements d'homme; Dieu me gardera, car Il garde ceux qui espèrent en lui. »

Ses propos plurent à son père; il fit comme elle avait dit et distribua ses biens aux pauvres. Puis, ayant pris sa fille habillée de vêtements d'homme, il se rendit au couvent des hommes, offrit une somme d'argent, et tous deux furent admis comme religieux. Nerklinois fut appelé Eugène, et Marie fut appelée Marin (*Marinos*). Marin progressa et s'exerça dans la vie ascétique.

Cinq ans après, son père mourut, après une vie agréable à Dieu. Marin, de jour en jour, progressait dans l'ascétisme. Les religieux pourtant s'étonnaient de ne pas voir sa barbe pousser et ils se disaient : « C'est un eunuque, car il a la voix fluette. » Le prieur disait : « Non, mais cela provient du dur ascétisme. » Marin était prompt à la parole, alerte au service du couvent, obéissant envers tous, courageux, sans jamais se plaindre du travail.

Եւ ի ծիսո՞մ աւուր ստարեաց հաչր վանացն զՄարինոս եւ այլ երեք եղբարք կրօնաւորք ի բան կարեաց . եւ կրթեալ ի ճանապարհին իջավանեցան ի պանդոկի մի, եւ հանդեան պիշխերն անդ : Եւ ընդ առաւօտն յարուցեալ գնացին ուր առաքեցան եւ զարձան ի վանան :

* A fol. 182
r^o a.

Եւ չաչն՞մ պիշխերին իջեալ ի պանդոկին զօրտւան մի եւ * ննջեաց ընդ դուստրն պանդոկապետին եւ չղացոյց : Եւ յորժամ պիտաց հաչրն խոշտանգէր զնա խոստովանել թէ՛ նի՛ ննջեաց ընդ նա : Եւ նա ասէ . Մանկագոյն արեւոյն ուր Մարինոսն կոչի :

Եւ չարուցեալ վարվազակի պանդոկապետն զնաց ի վանան, եւ բարկութեամբ թշնամանէր զհաչրն եւ զարեւոյան՝ պիղծս եւ քրիստոսախաբիչս կոչէր եւ պոռնիկս : Ասէ հաչրն . Զինչ եղև քեզ չար ի մէնջ ուր այլչափ թշնամանօք անարգես զմեզ, զի թէպէտ եւ ես մեղաւոր եմ՝ այլ կրօնաւորքս իմ հաճոյական ծառայք Աստուծոյ են :

Ասէ պանդոկապետն . Ուր իցէ խաբեբոյն Մարինոս ուր իջավանեցաւ առ իս եւ ապականեալ չղացոյց զդուստրն իմ, եւ արար զիս նախատինս զրացեաց իմոց : Եւ առժամայն չուզարկեալ հաչրն ի բան զՄարինոս, ասէ . Յորժամ եկեսցէ գանեցից եւ հանից ի վանացս : Եւ զարձաւ պանդոկապետն ի տուն իւր :

Եւ եկեալ Մարինոս ի վանան՝ ասէ յնա հաչրն . Ննջեցեր ընդ դուստր պանդոկա-

1 եղբարք] չեղբարցն B || 6 հաչրն] պանդոկապետն B || 7 կոչի] անուանի B || 12 պանդոկապետն om. B || 13 դրացեաց] սիրեկեաց B.

Un jour, le prieur du couvent envoya Marin avec trois autres frères religieux pour une commission urgente. Chemin faisant, ils descendirent dans une auberge et s'y reposèrent la nuit. Le lendemain matin, ils en repartirent pour se rendre où ils devaient aller et retournèrent au couvent.

* A fol. 182
r^o a.

Cette nuit-là, un soldat étant descendu à l'auberge * avait couché avec la fille de l'aubergiste et l'avait rendue enceinte. Lorsque son père l'apprit, il la tortura pour lui faire avouer qui avait couché avec elle. Elle répondit : « Le plus jeune des religieux, qui s'appelle Marin. »

L'aubergiste prit aussitôt le chemin du couvent, se mit à insulter avec colère le prieur et les religieux, les appelant des gens ignobles, qui trompent le Christ, des fornicateurs. Le prieur lui répondit : « Quel mal t'avons-nous fait pour que tu nous insultes si grossièrement? Bien que, moi, je sois un pécheur, mes religieux sont des serviteurs agréables à Dieu. »

L'aubergiste lui répondit : « Où est le faux Marin, qui est descendu chez moi, a violenté ma fille et l'a rendue enceinte, en me faisant la risée de mes voisins? » Le prieur envoya aussitôt chercher Marin et dit (à l'homme) : « Lorsqu'il sera arrivé, je le ferai battre et je le renverrai du couvent. » L'aubergiste retourna à sa maison.

Marin étant arrivé au couvent, le prieur lui dit : « Tu as couché avec la

պխտին, եւ արարեր զմեզ սպին եւ նախատինս ամենայն վանորէից եւ կրօնաւորաց :
 Եւ Մարինոս ընթացաւ անկաւ յոսո հօրն եւ ասէ . Մեզայ եւ չար գործեցի, արն զիս
 արժանի ապաշխարութեան : Եւ հայրն զանեաց զՄարինոս եւ եհան ի վանացն : Եւ
 նորա երթեալ նստաւ ի վերայ վիմի ընկրէժ զրան վանայն, եւ արտասուալից ձգնու-
 5 թեամբ կատարէր զագոթս իւր : Եւ երթեալ եղբարցն շինեցին ի վերայ վիմին նմա
 լառզ :

* A fol. 182
r° b.

Եւ չորժամ ծնաւ կինն առեալ պանդոկապետին զճանուկն տարաւ ի վանան . եւ
 տեսեալ զՄարինոս արտաքոյ վանացն՝ ընկէց զտղայն ի զոզ նորա եւ ասէ . Աս
 10 գորդից բո գոր չարեօք սերմանեցեր եւ սնն իբրեւ զչար ծառայ : Եւ ինքն վարձաւ ի
 տուն իւր :

Իսկ Մարինոս առեալ զտղայն տանէր ի կանաչս եւ տալին ստինս : Եւ չորժամ
 եկեւ տարոյ ծիւց ճկրտեաց զնա եւ անուանեաց Սերապիոն . եւ չայնձհետէ լաշանց
 կաթն ջամբեցուցանէր, եւ այնպէս զերիս ամս սնուցանէր զճանուկն :

Եւ ժողովեալ կրօնաւորացն տանն ցհայրն . եթէ Մարինոս ոչ ծայէ ի վանս մեք
 15 ամենեքեան ելաննձք : Եւ չարուցեալ հայրն զնայ առ Մարինոս եւ ասէ . Ոչ էիր
 արժանի ծտանել ի վանս, այլ վասն ալաչանաց եղբարցն մո՛ւտ ի վանան : Եւ

2 գործեցի] իբրեւ զմի ի մեղաւոր ճարգկանէ *add.* B || 14 տանն ցհայրն] առ հայրն տանն
 B — ծայէ] ծտանիցէ B || 16 մո՛ւտ ի վանս] մո՛ւտ յեկեղեցին B.

fille de l'aubergiste et tu nous as fait devenir un objet de dérision et d'insultes
 pour tous les couvents et les religieux! » Marin s'empressa de tomber aux
 pieds du prieur et dit : « Pardon, j'ai commis le mal, rends-moi digne de la
 pénitence. » Le prieur frappa Marin et le chassa du monastère. Il sortit s'as-
 seoir sur une pierre en face de la porte du couvent et fit ses prières * avec
 15 larmes et plein d'ascétisme. Les frères vinrent lui construire une cellule au-
 dessus de la pierre.

* A fol. 182
r° b.

Lorsque la femme eut enfanté, l'aubergiste prit l'enfant et le porta au cou-
 vent, et apercevant Marin hors du couvent, il jeta l'enfant dans son giron, en
 disant : « Prends ton fils que tu as semé dans le mal, nourris-le comme un
 mauvais serviteur. » Puis il retourna à sa maison.

Alors Marin prit l'enfant, et il le porta chez des femmes qui lui don-
 nèrent le sein. Lorsqu'il eut un an, il le baptisa et le nomma Sérapion. Dès
 lors il le nourrissait avec du lait de brebis; il nourrit ainsi l'enfant pendant
 trois ans.

Les religieux s'étant rassemblés dirent au prieur : « Si Marinus ne rentre
 pas au couvent, nous en sortirons tous. » Le prieur alla trouver Marin et lui
 dit : « Tu n'étais pas digne d'entrer dans le couvent, mais sur les prières des
 frères, entre dans le couvent. » Marin se refusait en disant : « Laissez-moi,

Մարինոս ոչ կամէր, եւ ասէր. Թո՛ղլ տուք ինձ զի չեմ արժանի : Եւ բռնապատեցին զնա եւ մուծին ի վանան, եւ ետուն նմա զանարգ եւ զճանր ճաւաչուիվան վանացն . եւ նա յոմարութեամբ եւ բարի կամօք կատարէր, սնուցանէր եւ զմանուկն :

Եւ ի ճիւղմ զիշերի տեսանէ յանուրջս աչր ծի լուսաւոր որ ասէր. Եկեաջիր ի հանդիսան ըոչ, եւ առցես զստակն զոր ցանկացար : Եւ երթեալ ի լուցն իւր որ ի վիճին՝ աւանդեաց զհոգին իւր առ Ատուած Փետրուարի ԺԻ : Եւ ոչ զխտացին ճինչև

* A fol. 182
v° a.

լայր պատանեակն. բացին զգուռն * եւ տեսին զերանելին վախճանեալ :

Եւ երթեալ պատմեցին հօրն, եւ նա ասէ. Աչ բարխոք ապրոշխարեաց, եւ անարժան եմուտ չեկեցեցին . եւ հրամայեաց թաղել զնա : Եւ երթեալ եզբարցն զի պատեսցեն զնա որպէս օրէն էր կրօնաւորաց, եւ տեսին զի էր կին, եւ չորացեալ էին ստինքն որպէս խաբ : Զարհարեցան յոյժ եւ ընթացեալ լայով առ հայրն եւ ասին . Մեղար Ատուածոյ եւ անկար ի փորձութիւն, ընկեցեր եւ զմեղ :

Եւ նա ասէ. Եւ զինչ է որպեակք : Եւ նորա ասեն. Մարինոս կին մարդ է : Եւ ընթացեալ հայրն կոծէր զինքն եւ ձօղէր զաւրան իւր ի վերայ մարմնոյն եւ զիրկս արկեալ ասէր. Թաղեցէք եւ զիս ընդ աղախնոցա Քրիստոսի, զի զոր ինչ ես զորձեցի

6 Փետրուարի ԺԵ] եւ Մեհեկի 9 add. B || 7 բացին] բացեալ B || 8 երթեալ] զնացեալ B || 9 պատեսցեն] զսպեցեն B || 11 ընթացեալ] ընթացան B || 14 հայրն] ճեճաւ հաւաքմամբ add. B.

car je ne suis pas digne. » Mais on l'obligea de rentrer au couvent; on lui donna à (faire) les besognes les plus répugnantes et les plus lourdes du couvent; et il les accomplissait avec joie et bonne volonté, en même temps qu'il nourrissait l'enfant.

Une nuit, il vit dans son rêve un homme lumineux, qui lui disait : « Tu viendras trouver ton repos et tu recevras la couronne à laquelle tu aspirais. » Étant entré dans la cellule (qui avait été construite) pour lui sur la pierre, il rendit son âme à Dieu, le 12 février. On ne s'en aperçut point jusqu'à ce qu'on eut entendu les cris de l'enfant, on ouvrit la porte * et on trouva le bienheureux décédé.

* A fol. 182
v° a.

On alla avertir le prieur, qui dit : « Il n'a pas fait une bonne pénitence, et il est rentré indignement à l'église. » Il donna l'ordre de l'enterrer. Les frères allèrent pour l'ensevelir comme il est de coutume chez les religieux, mais ils s'aperçurent que c'était une femme, ses seins étaient desséchés comme des brindilles sèches. Ils en furent épouvantés, accoururent en pleurant auprès du prieur et dirent : « Tu as péché contre Dieu, tu t'es laissé tomber en tentation, et tu nous y as fait tomber. »

Il leur répondit : « Qu'y a-t-il donc, mes fils ? » Ils lui dirent : « Marin est une femme. » Le prieur accourut, se frappa la poitrine, s'arracha les cheveux à la vue du corps et l'embrassa, en disant : « Enterrez-moi avec la

ընդ սա՛ թողութեան շնմ արժանի : Եւ ժողովեցան բազմութիւն բաճանայց եւ կրօնաւորաց ի թաղումն մեծ ձգնաւորին Քրիստոսի : Եւ մինչդեռ աշխարհէր հայրն ի վերայ դպագացն՝ չարուցեալ Մարինոս կանգնեաց զգլխի իւր հոգի ոչ ունելով . կալեալ զաջոյ ձեռանէ հօրն համբուրեաց, եւ զարձեալ ելլի զգլուխն : Եւ սպա

5 թաղեցին զնա սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ :

Եւ յեա երկց աւուրց զուտար պանդոկապետին այսահարեցաւ, եւ ուտէր զմարմինն իւր, եւ հերարձակ երթեալ անկառ սուաջլ գերեզմանին, եւ խոստովանէր զմեզս իւր թէ որպէս զրպարեաց զարախինն Քրիստոսի . եւ սուժամայն բժշկեցաւ :

10 Իսկ ճանուկն Սերապիոն * վարժեցաւ եւ եղև կրօնաւոր ընտիր, որ եւ հայր * A fol. 182 v° b

Յայսմ աւուր տօն է Յակոբայ Ալիեայ Տեառն եղբոր, որդւոյն Յովսեփայ սաստու-
 15 Ժաճոր :

Մեհեկի է եւ Փետրուարի ԺԳ : Վարբ երանելոյն Մարտինոսի կրօնաւորի :

Ծառայն Աստուծոյ Մարտինոս էր ի Կեսարիոյ Պաղեստինացւոց . եւ յորժամ եղև
 15 ութնութաման ամաց եթող զճնօղն եւ եղև կրօնաւոր : Գնաց ի բառն եւ բնակեցաւ

2-4 ի թաղումն . . . եղիր զգլուխն *om.* B || 7 գերեզմանին] սրբոյն *add.* B.

13 Վարբ . . . կրօնաւորի] Նախատանակ քառասնօրեայ Գալատեանն Քրիստոսի Աստուծոյ
 15 մերոյ յերուտալէժ ի սաճարն : Եւ վարբ սուրբ ձգնաւոր հօրն մերոյ Մարտինոսի կրօնաւորի
 եւ երկու կանանց B || 14 Մարտինոյ] Մարտինոս B — Պաղեստինացւոց] Պաղեստինեայ B.

servante du Christ, car je ne suis pas digne de pardon après tout ce que je lui ai fait. » Une multitude de prêtres et de religieux s'assembla pour l'inhumation du grand ascète du Christ. Pendant que le prieur sanglotait sur le cercueil, Marin se dressa, souleva sa tête inanimée, prit la main droite du prieur et la baisa, puis laissa retomber sa tête. On l'inhuma ensuite avec des psalmodies et des bénédictions.

Trois jours après, la fille de l'aubergiste fut possédée du démon; elle se mordait la chair, et les cheveux en désordre, elle vint se jeter devant la tombe, et confessa le péché qu'elle avait commis en calomniant la servante du Christ. Elle fut aussitôt guérie.

Le jeune Sérapion * grandit et devint un excellent religieux, qui fut digne * A fol. 182 v° b

d'être élu prieur du couvent.
 En ce jour, fête de Jacques d'Alphée, frère du Seigneur, fils de Joseph, le père du Seigneur.

7 MÉHÉKI, 13 Février.

Vie du bienheureux moine Martin.

Le serviteur de Dieu, Martin, était de Césarée de Palestine. Lorsqu'il eut atteint ses dix-huit ans, il quitta ses parents et se fit moine. Il se rendit à la

յայլի միում ամս հեգետասան, եւ խատակրօն ձգնութեամբն շնորհեցաւ նմա Վատուծոյ բժշկութեան շնորհ եւ բժշկէր աղօթիւք զամենայն ցաւս հիւանդաց :

Իսկ բարխատեացն սատանայ բազում փորձութիւնս չարուցանէր ի վերայ նորա : Եւ ի միում աւուր մինչդեռ աղօթէր, երեւեցաւ սատանայ ի կերպարանս վիշապի, եւ կամէր կործանել զայն յորում բնակէր, եւ աղօթեալ երանելոյն՝ ամօթալից անյատ լինէր : Եւ զարձեալ ի միւս ալլ աւուր՝ եղև ի կերպարանս երիտասարդի եւ սպառնայր կորուսանել զնա : Եւ զկին մի պտունիկ չարոյց ի գայթակրութիւն նմա . որոյ առեալ հանդերձս մեծագինս եւ ոսկի պարպարանք եղիր յաման, եւ ինքն պատառատուն եւ աղբատագգեստ լեալ՝ ի զլշերի գնաց մերձ յայն, եւ աղաղակէր . Ողորմեաց ինձ ծառայ Վատուծոյ * քանզի մտորեցայ ի ձանապարհէն, եւ զաղանք շուրջ պատեալ կամին ուտել զնա : Եւ նորա չարուցեալ եմոյձ զկինն յայն, եւ ետ նմա արմաւս եւ ջուր, եւ ինքն եմուտ ի ներքսագոյն այն : Եւ կինն եհան յամանէն զպարզսն՝ զպեցաւ եւ նստաւ զարդարեալ :

* A fol. 183
1° a.

10

Եւ ընդ առաւօտն ելեալ երանելոյն՝ ետես զկինն յալլ կերպս, կարծեաց եթէ զիւական երեւմունք են հարցանէր . Ով լցես զու, կամ ուտաի, եւ վասն որոյ եկիր : Ատէ կինն . Լուսայ զքէն եւ ցանկացայ քեզ, եւ եկի զի ամուսնացայց քեզ : Եւ սկսաւ

15

1 շնորհեցաւ նմա] շնորհս էաւ B || 2 բժշկութեան շնորհս om. B || 4-7 եւ ի միում աւուր . . . կորուսանել զնա] եւ նա աղօթիւք յաղթէր ամենայնի B || 14 կերպս] կերպարանս B.

montagne, vécut dans une grotte pendant quinze ans, et par un ascétisme sévère il reçut de Dieu le don de guérison : il guérissait par ses prières tous les maux des infirmes.

Le démon, ennemi du bien, suscita bien des tentations contre lui. Un jour, tandis qu'il priait, le démon lui apparut sous les formes d'un dragon, cherchant à démolir la grotte qu'il habitait. Le bienheureux pria et le (démon) disparut honteusement. Un autre jour, il apparut sous les formes d'un jeune homme, qui menaçait de le faire périr. Il excita aussi une prostituée, afin qu'elle le scandalisât; celle-ci donc, ayant pris des vêtements riches et des bijoux d'or enveloppés dans un paquet, tandis qu'elle se revêtait d'habits déchirés et pauvres, se rendit la nuit près de la grotte en criant : « Aie pitié de moi, serviteur de Dieu; * car je me suis égarée hors de mon chemin, et les bêtes sauvages qui m'entourent veulent me dévorer. » Il se leva et fit entrer la femme dans la grotte, il lui offrit des dattes et de l'eau, et se retira lui-même dans la partie la plus reculée de la grotte. La femme sortit de son paquet tous ses atours, s'habilla et s'assit toute parée.

* A fol. 183
1° a.

Le matin, le bienheureux, s'étant levé, aperçut la femme transformée: il crut à une apparition diabolique et demanda : « Qui es-tu? D'où viens-tu? Et pourquoi es-tu venue? » La femme répondit : « J'ai entendu (parler) de toi, je t'ai désiré et je suis venue pour me marier avec toi. » Et la femme commença

կինն ի գրոց չիշեցուցանել նմա չնարաց եւ որ զկնի արգարոցն թէ որպէս կանայս
ունկով հաճոց եղեն Աստուծոյ :

Ասէ Մարտինոս . Եւ որպէս ասարիմք զե ոչ զոչ իմ եւ ոչինչ : Ասէ կինն . Դու ծխացն
անցոյ զգիտարքս իմ, եւ տունս զեղեցիկս ունիմ, եւ ծառայս եւ ինչս բազումս . եւ այլ
5 բանս պատրովականս խօսէր եւ զիրկս արկեալ համբուրէր եւ վանէր ընդ ծածուկ
ճարմինն եւ խօսէր ծածուկ բանս եւ գայս՝ ծինչեւ խախտեաց պաշրն եւ եհան չահէն
Աստուծոյ :

Եւ նա ասէ . Տեսից ծի գուցէ եկեցէ որ չանկարծակի եւ գոցէ զմեզ ի մեզս : Եւ
եկեալ արտաքոց աչրին կանգնեցաւ ի վերայ բարձր վիմի եւ նայէր ի ճանապարհս :
10 Եւ ծինչդեւ գաչս աչար եւ անգր ամէր՝ շրջեաց Աստուած զմիտս նորա զի ծի կորիցէ
այնչափ վատտակ ճգնութեանն զոր * ի ճանկութեանէ աշխատեցաւ . եւ սկսու լալ եւ * A fol. 183
արթթել : Եւ իջեալ ի վիմէն եմուտ ի չաչրն, եւ ժողովեաց խալի աչրեաց հրով, եւ
մտեալ եկաց ի վերայ ոտիցն ի մէջ հրոյն բոկ, եւ աչրեցաւ ամենայն ճարմինն իւր, եւ
ասէ ցանձն իւր . Տես Մարտինէ եթէ կարես համբերել անշէջ հրոյն՝ մերձեցիր ի կինդ :

15 Եւ տեսեալ կնոջն զոր արար Մարտինոս՝ զգջացաւ, եւ հանեալ զգարդն՝ ընկեց
ի հուրն եւ աչրեաց : Եւ կալեալ զոտից երանելոյն խոստովան եղեւ զմեզս իւր, եւ

4 անցոյ զգիտարքս իմ՝ ամուսնացիր ընդ իս B || 5-6 եւ զիրկս... եւ գայր om. B ||
6 եհան Աստուծոյ՝ եւ յօժարեցոց B || 16 աչրեաց B — խոստովան եղեւ զմեզս իւր՝
խոստովանեցաւ լալով զանցանս իւր B.

à lui rappeler, d'après les (saintes) Écritures, comment Énoch et les autres
justes après lui, en prenant des femmes, se rendirent agréables à Dieu.

Martin répondit : « Comment vivrons-nous, puisque je ne possède abso-
lument rien? » La femme dit : « Accomplis seulement mes désirs, car, moi, je
possède de belles maisons, des domestiques et beaucoup de biens. » Elle
ajouta d'autres propos trompeurs, et l'ayant pris dans ses bras, l'embrassait.
toucha les parties cachées de son corps, lui disait des paroles furtives, etc.,
au point qu'elle l'ébranla de la crainte de Dieu.

Il lui dit alors : « Je vais voir, de peur que quelqu'un ne survienne à l'im-
proviste et nous trouve dans le péché. » Étant sorti de la grotte, il monta sur
un rocher élevé et scruta la route. Tandis qu'il promenait son regard de-ci
de-là, Dieu lui retourna ses idées, de peur que ne se perdit tant de labeur
ascétique, auquel il s'était appliqué * dès sa jeunesse, et il se mit à pleurer et * A fol. 183
à prier. Il descendit du rocher, rentra dans la grotte, ramassa des herbes
1° b.
sèches, y mit le feu, et se plaça debout les pieds nus au milieu des flammes, et
tandis que tout son corps brûlait, il se disait à lui-même : « Regarde, Martin :
si tu peux résister au feu éternel, approche de cette femme. »

Voyant ce que Martin avait fait, la femme eut un remords, et se dépouillant
de ses ornements, elle les jeta dans le feu et les brûla. Puis, saisissant les

ուխտեաց որ ոչ դարձցի ի ասուն իւր՝ այլ ուր եւ կամեացի կեցուցէ՛ զհոգին իւր : Եւ նա յազարկեաց զնա ի վանս ճգնաւոր կանանց . եւ անդ դադարեալ աստուածահաճոց վարուք եւ մեծաւ ճգնութեամբ ամս հնգետասան՝ հանգեաւ արդարացեալ շնորհօրն Աստուծոց, որ եւ ի գերեզման նորա բազում նշանք լինին ի նեղեալս եւ ի հիւանդս :

Իսկ երանելոցն Մարտիանեաց յետ եօթն ամսոց վէրք անձինն հրաչեացքն 5 ողջացան . եւ երկեաւ անգլ դադարել ի լերինն՝ զի մի դարձեալ փորձեցէ զնա սատանայ, եւ ասէ . Գնացից յայնպիսի տեղի ուր անհնարին իցէ ճարդոց պալ առ իս :

Եւ երկնալ ի ծովեղրն ելիտ նաւավար մի, հարցանէր եթէ իցէ՞ փոքր կղզի ի մէջ ծովուն անբնակ : Ասէ նաւավարն . Է՛ վէ՛մ սուր եւ անջուր՝ աւուր միտց հեւի ի ցածարէ : Եւ աղաչեաց զնաւավարն, եւ առեալ ի նաւն տարաւ զնա ի վէ՛մն եւ երեալ ի նաւէն 10 նստաւ ի վերայ վիճին, եւ ասէ . Ես անգլ աստի ոչ գնացից եւ պատուիրեաց * նմա երկցս անգամ ի տարւոջն տանել նմա հաց եւ ջուր : Եւ այնպէս Մարտիանոս առաւելապէս ձգնէր քան զառաջինն :

Եւ ոչ անդ թուլլ ետ նմա սատանայ ի փորձանաց, այլ յորժամ շարժէր ծովն ի հոգմոց՝ երեւցուէր նմա զպիս ծովուն բարձր քան զլինքն ի վերայ վիճին : Եւ այլ 15

1 իւր] նորա B || 2 յազարկեաց] յրեաց B || 7 գնացից] ելից B || 14 — pag. [1077] l. 3 այլ յորժամ... յարոց սատանայ] եւ նա աղօթիւք զօրանայր եւ համբերէր նեղութեանցն, եւ այնպէս եկաց ի վիճին ամս տասն B.

pieds du bienheureux, elle confessa ses péchés et promit de ne plus retourner à sa maison, mais de vivre là où il aurait décidé, pour le salut de son âme. (Martin) l'envoya au monastère des femmes ascètes, où elle mena une vie agréable à Dieu avec beaucoup d'ascétisme pendant quinze ans et reposa justifiée par les grâces de Dieu. Beaucoup de miracles ont lieu auprès de sa tombe en faveur des affligés et des malades.

Les plaies causées par la brûlure sur le corps du bienheureux Martin furent guéries après sept mois; il craignit alors de rester encore dans la montagne, de crainte que le démon le tentât de nouveau, et dit : « J'irai dans un endroit tel où il sera impossible à qui que ce soit de venir à moi. »

Il se rendit donc au bord de la mer, trouva un matelot, et lui demanda s'il n'y avait pas une petite île déserte au milieu de la mer. Le matelot lui répondit : « Il y a un rocher pointu et aride, à une journée de distance de la terre ferme. » Il pria le matelot, qui le prit dans sa barque et le conduisit au rocher. Ayant quitté la barque, il alla s'asseoir sur le rocher et dit : « Je ne m'éloignerai plus d'ici, » et il recommanda (au matelot) de lui apporter trois fois par an du pain et de l'eau. C'est ainsi que Martin s'appliqua à un ascétisme supérieur au premier.

Cependant, là non plus, le démon ne le laissa quitte de tentations; car lorsque la mer était soulevée par les vents (le démon) lui faisait apparaître les vagues de la mer plus hautes que lui au sommet du rocher. Il lui faisait voir

* A fol. 183
v° a.

բազում երեւոճնս երեւեցացանէր, եւ նա աղօթիւք զօրանայր եւ համբերէր նեղութեանցն . եւ այնպէս արարեալ ի վիճին զամս տասն :

Եւ ապա ծիւս եւս այլ փորձութիւնս յարոյց սատանայ : Ի ծիւս աւուր նա ծի երթայր լին ծարդով՝ արամբք եւ կանամբք, եւ ալեկոճեալ ի հոլմոց զարկաւ նաւն ի վէմն, եւ հերձաւ ի բազում մատունս, եւ ամենեքեան որք ի նաւին էին կորեան . բայց ծիւսն աղջիկ ծի ծատաղ՝ կարեալ զտախտակ ծի նաւին, ձերձ էր ի խեղդել . եւ ձերձ լեալ ի վէմն աղաղակէր . Որորմեա ինձ ծառայ Աստուծոյ, եւ ծի թողուր զիս կորնչել : Եւ տեսեալ երանելոյն գիտաց եթէ ի չարէն է փորձութիւնն, իջեալ ի ծոփն եհան զկիւնն, եւ տարեալ զհացն եւ զջուրն որ մնացեալ էր եցոյց նմա, եւ եթէ որչափ կերիցէ եւ արբցէ յաւուրն՝ ծինչեւ եկեացէ նաւավարն . Երկու ամիսք անցեալ են, եւ յետ երկուց ամսոց այլ գալոց է, ասէ, նաւավարն, եւ հանցէ զքեզ ի ցամաք :

Եւ տեսանէ գիւնն մանուկ եւ գեղեցիկ եւ ասէ . Անհնարին է խոտոյ եւ հրոյ ի ծիտսին կեալ . եւ յաղթս կացեալ արտասուօք՝ ընկէց զինքն ի ծոփն : Եւ հրամանաւն Աստուծոյ երկու * զլիինք բարձին զնա եւ հանին ի ցամաքն . եւ եղեալ զձուճկան * A fol. 183
v° b.
15 յերկիր՝ զհացաւ զԱստուծոյ եւ ասէ ցինքեան . Զինչ արարից զն ոչ ի լերինն եւ ոչ ի

6 ձերձ] ծօտ B || 8 եթէ ի չարէն է փորձութիւնն] զփորձանս չարին B || 9 զկիւնն] զաղջիկն B || 14 երկու զլիինք բարձին զնա] ալիք ջուրցն վարեցին գերանելին B || 15 ցինքեան] ցանձն իւր B.

encore d'autres apparitions, mais (Martin) se fortifiait par les prières et endurait les tribulations. Il vécut ainsi dix années sur le rocher.

Le démon lui suscita cependant une autre tentation. Un jour, passait un navire rempli de monde, hommes et femmes. Battu par les vents, le navire heurta le rocher et se brisa en un grand nombre de morceaux. Tous ceux qui se trouvaient dans le navire périrent à l'exception d'une toute jeune fille qui s'était cramponnée à une planche du navire et était sur le point de se noyer. Comme elle se trouvait près du rocher, elle criait : « Aie pitié de moi, serviteur de Dieu, et ne me laisse point périr. » Ce qu'ayant vu, le bienheureux comprit que c'était une tentation de l'esprit mauvais, il descendit à la mer, en retira la femme, lui apporta ce qui lui restait de pain et d'eau, le lui montra, en lui indiquant ce qu'elle devait manger et boire par jour jusqu'à l'arrivée du matelot. « Voilà déjà deux mois de passés ; d'ici deux mois, dit-il, le matelot reviendra et te déposera sur le rivage. »

Il vit que la femme était jeune et belle, et dit : « Il est impossible à l'herbe et au feu de vivre ensemble. » Et, s'étant mis à prier avec larmes, il se jeta à la mer. Par ordre de Dieu, deux * dauphins le soulevèrent et le déposèrent sur le rivage. (Martin) mit les genoux à terre, rendit grâces à Dieu et se dit à lui-même : « Que ferai-je, puisque le démon ne me laisse tranquille, ni

* A fol. 183
v° b.

ծովու թոյլ ետ ինձ աստանայ. լնւ է ինձ կատարել զհրաման Տեառն. Եթէ
հարածեսցեն զձեզ ի քաղաքիս յայսմիկ՝ փախիջիք ի միւսն :

Եւ դաս ասացեալ սկսաւ փախչել եւ ասել . Փախիր, Մարտիանէ, զի մի հասցէ
բեզ փորձութիւն : Փախիր Մարտիանէ, մի կացցես ի ակուղ զի մի ըմբռնեսցիս ի
հարբս որսողին : Եւ այնպէս փախտի կատարեալ զժամանակս կենաց իւրոց՝ ոչ ինչ ⁵
բառնարով ինքեան ոչ հաց եւ ոչ գաւազան. եւ յորժամ լսէր զբարեպաշտ եւ
զերկիւղած մարդոց՝ առ նա հանգչէր ժամ մի կամ զիշերի կամ ցերեկի : Եւ զերկո-
տասան ամ փախտական լեալ հարածէր դանձն իւր որպէս թէ ոք թշնամի զհետ
ընթանայ :

Եւ ընդ բազում քաղաքս անցեալ զնաց յԱթէնս, եւ երեւցոյց Աստուած եպիս- ¹⁰
կոպոսին զգալուստ եւ զմահ երանելոյն : Եւ մտեալ յեկեղեցին աղօթեաց եւ զիտաց
զմահ իւր, եւ անկեալ ի վերայ միոյ աթոռոյ եկեղեցոյն, եւ աղաչեաց զսպասաւոր
եկեղեցոյն կոչել առ ինքն զեպիսկոպոսն : Եւ նա երթեալ ասէ . Աղուաջ արեգա մի
անկեալ ի վերայ աթոռոյ ասէ . Կոչեցէք առ իս զեպիսկոպոսն : Եւ չիշեաց զերազն
զոր ետես եպիսկոպոսն եւ ասէ . Աղուաջ դ՛ու ես՝ այլ նա ճշմարիտ ճառայ * Աստուծոյ ¹⁵
է. եւ փութանակի զնաց առ նա :

* A fol. 184
r° 3.

3 զի մի հասցէ բեզ փորձութիւն om. B || 12 անկեալ] անկաւ B || 13-14 եւ նա
երթեալ... զեպիսկոպոսն om. B.

à la montagne, ni à la mer? Mieux vaut accomplir les ordres du Seigneur :
Lorsqu'on vous poursuivra dans une ville, fuyez dans une autre ¹. »

Ce disant, il se mit à fuir, en répétant : « Sauve-toi, Martin, pour que la
tentation ne t'atteigne pas. Sauve-toi, Martin, ne reste pas dans un endroit
pour que tu ne sois pas pris dans les filets du chasseur. » Il passa ainsi les
jours de sa vie en vagabond, sans se munir de rien, ni de pain, ni de bâton.
Lorsqu'il entendait parler d'un homme pieux et craignant Dieu, il se reposait
une heure auprès de lui, soit de nuit soit de jour. Il remplit douze années de
cette (vie) errante, se persécutant lui-même, comme si un ennemi lui courait
après.

Après avoir traversé de nombreuses villes, le bienheureux se rendit à
Athènes, où Dieu avait révélé à l'évêque son arrivée et sa mort. Il pénétra
dans l'église, pria et connut l'heure de sa mort; il se laissa tomber sur un
siège de l'église, pria le ministre de l'église de faire venir l'évêque. (Le des-
servant) alla dire : « Un moine fou tombé sur un siège dit : Appelez à moi
l'évêque. » L'évêque se souvint du rêve qu'il avait eu et dit : « C'est toi
qui es fou, car celui-là est un vrai serviteur * de Dieu. » Et il s'empressa
d'aller le trouver.

* A fol. 184
r° a.

1 Matth., x, 23.

Եւ Մարտիանոս կանգնել եւ զնալ առաջի ոչ կարաց, այլ զձեռս համբարձեալ ետ զողջոյնն, եւ ասէ ցեպիսկոպոսն. Օրհնես զիս տէր, եւ յանձնես զիս Աստուծոյ քանզի յոյժ նուարեալ եմ : Եւ պատմեաց նմա զամենայն եղեալսն ի լերինն եւ ի ծովուն : Եւ եպիսկոպոսին աչքն լցան արտասուօք, անկաւ ի վերայ լանջաց նորա եւ ասէ. Մանաւանդ զու օրհնես զիս հաչր սուրբ : Եւ նորա տարածեալ զձեռս իւր յերկինս ասէ. Տէր Յիսուս Քրիստոս ի ձեռս քո յանձն սունեմ գհոզի իմ : Եւ զայս ասացեալ՝ ժպտեալ երեսօք աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած ի Փետրուարի ժԳ :

Իսկ կինն որ ի ծովու վիժին մնաց՝ համբերեաց գերկու ամիսն. եւ յորժամ գնաց նաւավարն հացոյն եւ ջրոյն, ետես զկինն եւ երկեաւ, եւ սկսաւ վարել զնաւն յետս :

Եւ կինն ձայնէր. Մի երկնչիւր տէր իմ եւ եղբայր, եկեսջիւր եւ պատմեցից քեզ զեղեալ գործն, զի ես եմ քրիստոնեաց :

Եւ յորժամ մօտեցաւ, եհարց նաւապետն եկիւ. Ո՛ւր իցէ արեղայն որ ի վիժիդ էր : Եւ կինն պատմեաց նմա զամենայն եղեալսն : Եւ սկսաւ նաւավարն լալ, եւ ասէ ցկինն. * Էջ ի վիժէդ եւ մո՛ւտ ի նաւս եւ հանից զքեզ ի ցամաք, եւ երթիցես ի տուն քո եւ

15 յազգականս քո :

Ասէ կինն. Մի տէր իմ, մի հաներ զիս ի վիժէս, այլ արա՛ սա իս ողորմութիւն, եւ

7 Փետրուարի ժԳ] եւ Մէհէկի Է add. B || 11 ես եմ] ես կին եմ B || 12 վիժիդ էր] եւ զինչ եղեւ ասն ինձ add. B.

Martin ne put se redresser et aller au-devant (de l'évêque), mais il leva les mains, donna le salut et dit à l'évêque : « Bénis-moi, seigneur, et recom-mande-moi à Dieu, car je me sens très faible. » Et il lui raconta tout ce qui s'était passé à la montagne et à la mer. Les yeux de l'évêque se remplirent de larmes, il se pencha sur la poitrine (de Martin) et dit : « C'est plutôt à toi, père saint, de me bénir. » (Le bienheureux) étendit ses bras au ciel et dit : « Seigneur Jésus-Christ, je remets mon âme entre tes mains. » Ce disant, d'un visage souriant il rendit son âme à Dieu, le 13 février.

Quant à la femme qui était restée sur le rocher au milieu de la mer, elle attendit deux mois, et lorsque le matelot s'y rendit avec du pain et de l'eau, en y apercevant la femme, il eut peur et se mit à faire marcher la barque en arrière. Mais la femme cria : « Ne crains pas, mon seigneur et frère, viens et je te raconterai ce qui s'est passé, car je suis chrétienne. »

Lorsqu'il se fut approché, le matelot demanda : « Où est le moine qui vivait sur le rocher? » La femme lui raconta tout ce qui s'était passé. Le batelier se mit à pleurer et dit à la femme : * « Descends du rocher, prends place dans ma barque et je te déposerai sur le rivage, tu iras chez toi et auprès de tes parents.

La femme lui répondit : « Non, mon seigneur, ne me fais pas quitter le

* A fol. 184
r° b.

զոր ինչ նմա բերելի՛ր՝ բեր եւ ինձ, եւ սձ առ իս զկին քո թէ ունիցիս, եւ արեղաչի խորդեղէն պարեգօտս եւ մայկեղէնս, եւ ապես զորս զգեցեալս եմ, եւ վարձս առցես յԱստուծոյ, զի առ Աստուած մի է այլ եւ կին :

Եւ զայս լուեալ նաւաւորին եւ տեսեալ զկնոջն փաւարքումն ասէ . Արարից որպէս ասացերդ, զու զօրացիլր եւ մի երկնչիլր, այլ հաստատուն կաց սրբիւ եւ մտօք : 5
Եւ տուեալ նմա զհացն եւ զջուրն զարձաւ ի տուն իւր, եւ սու զոր ինչ պատուիրեաց նմա եւ զկինն իւր եւ նաւեաց ի վէմն :

Եւ ելեալ կնոջն ողջոյն ետուն միմեանց եւ մերկացեալ զկանացի աշխարհական զգեստն՝ զգեցաւ իբրեւ այլ զխորդն եւ զմայկեղէնն . եւ պատուիրեաց նոցա զի տարցեն նմա աչձենի եւ վուշ . Զի վաստակեցից, ասէ, եւ ճրի հաց ոչ կերացց : Եւ նոքա երթեալ 10
արարին որպէս պատուիրեաց . Եւ այնպէս արարեալ կնոջն ի վիճին ի մէջ ծովուն ամս ութ մեծաւ ձգնութեամբ եւ առաքինի վարուք, եւ երկու ամսով չաւաջ քան զգնալ նաւաւորին՝ հանգեաւ աղջիկն խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

Եւ ի կատարել երկուց ամսոցն զնաց նաւաւորն կնան ի վիճին, եւ գտին զերանելին մեռեալ որպէս կենդանի ի քուն, ունելով ընդ ինքեան զհացն եւ զջուրն : 15
Տեսին եւ լացին ուժգին, եւ ողջունեալ * զմարմինն իջուցին ի նաւն եւ տարան ի

* A fol. 184
v° u.

2 զգեցեալս եմ] եւ զգեցուցէ ինձ զխորդն եւ զմայկեղէնն *add.* B || 16 տեսին *om.* B
— տարան] ելին B.

rocher, mais fais-moi la charité de m'apporter ce que tu lui apportais, amène-moi ta femme si tu en as une, et une robe monastique, une tunique et un vêtement de poil et tu reprendras les effets que je porte et tu seras récompensé par Dieu, car devant Dieu l'homme et la femme ne font qu'un. »

Le batelier, après avoir écouté et vu les vœux de la femme, lui dit : « Je ferai comme tu viens de dire, prends courage et ne crains rien, sois ferme de cœur et d'esprit. » Il lui donna le pain et l'eau et retourna à sa maison, il prit ce qu'on lui avait recommandé et sa femme et s'embarqua pour le rocher.

Sa femme débarqua, (les deux femmes) se saluèrent mutuellement; et puis (la solitaire) s'étant dépouillée des vêtements féminins mondains, se revêtit comme un homme de la bure et du vêtement de poil. Elle leur recommanda de lui apporter (du poil) de chèvre et du chanvre, « pour que je travaille, dit-elle, et ne mange point du pain gratuitement ». Ils partirent et firent ce qu'elle leur avait recommandé. Cette femme vécut sur le rocher au milieu de la mer huit années en grand ascétisme et d'une vie vertueuse et deux mois avant l'arrivée du batelier la jeune fille reposa en paix dans le Christ.

A la fin des deux mois, le batelier vint au rocher accompagné de sa femme; ils y trouvèrent la bienheureuse défunte comme une vivante dans le sommeil, ayant auprès d'elle le pain et l'eau. A cette vue ils versèrent des larmes amères, et baisant* le corps, ils le descendirent dans la barque, le condui-

* A fol. 184
v° u.

ցամաք ի քաղաքն Կեսարիա Պաղեստինեայ, եւ պատմեցին եպիսկոպոսին զամենայն եղեալսն : Եւ ձեծաւ պատուով եւ երգօք հոգեւորօք թաղեցին ի նշանաւոր տեղի . եւ բազում նշանք լինէին ի նեղեալս եւ ի հիւանդս :

Յայսմ աւուր տօն է առաքելոցն Մատթիևայ, որ փոխանակ Յուզայի համարեցաւ :

5 Մեհեկի Ը եւ Փետրուարի ԺԳ : Գալուստ Տեսուն քառասնօրեայ ի տաճարն, ըստ Հայոց :

Յորժամ ծնաւ ըստ մարմնոց Յիսուս Դրիատոս ի Բեզզէհէմ ի սուրբ կուսէն Մարիամայ, յետ ութ աւուր թլրիտեայ զնա Յովսէփ, եւ ի ընուլ քառասուն աւուր առեալ Յովսէփ զՄարիամ եւ զմանուկն, զոր անուանեաց ի թլրիատութեանն Յիսուս, որպէս ասաց նժա հրեշտակն, զայ չերուսաղէմ ի տաճարն ըստ օրինացն յանգլիման
10 առնել Տեսուն : Եւ երբ պատարագս զոչս տատրակաց եւ երկուս ձագս աղաւենեայ :

Եւ ձերուկի քահանայն Սիմէոն որ էր ամաց երեք հարիւր եւ չիսնից՝ կայր ի տաճարին, որ հրաման էր առեալ ի Հոզուէն սրբոց ոչ տեսանել զմահ մինչեւ տեսցէ զօծեալ Տեսուն : Եւ առեալ ի զիրկս իւր զՅիսուս ասաց . Արդ արձակեմ զճառայս քո Տէր ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն, զի տեսին աչք իմ զիրկութիւն քո, զոր

2 եղեալսն] որպէս եղև B.

sirent à la terre ferme, à la ville de Césarée de Palestine, et racontèrent à l'évêque tout ce qui s'était passé. On l'enterra, avec de grands honneurs et des chants religieux, dans un endroit choisi, où de nombreux miracles eurent lieu sur les infirmes et les malades.

En ce jour, fête de l'apôtre Mathias, qui fut compté en remplacement de Judas.

8 MÈHÉKI, 14 Février.

Venue du Seigneur au Temple lorsqu'il eut quarante jours, selon les Arméniens.

Lorsque Jésus-Christ naquit selon la chair, à Bethléem, de la sainte vierge Marie, Joseph le fit circoncire huit jours après ; et lorsque les quarante jours furent accomplis, Joseph prit Marie et l'enfant, auquel il avait donné le nom de Jésus à la circoncision, ainsi que l'ange lui avait ordonné, et il vint au Temple à Jérusalem pour le présenter au Seigneur, selon la Loi. Il apporta pour offrir en sacrifice un couple de tourterelles et deux petits de colombes.

Or, le vieux prêtre Siméon, qui était âgé de trois cent cinquante ans et demeurait dans le Temple, avait reçu l'ordre de l'Esprit-Saint de ne point voir la mort jusqu'à ce qu'il eût vu l'oïnt du Seigneur. Il prit Jésus entre ses bras et dit : « C'est maintenant, Seigneur, que, selon votre parole, vous laissez votre serviteur s'en aller en paix, car mes yeux ont vu votre salut, que vous avez préparé

պատրաստեցէր առաջին ամենայն ժողովրդոց, լոյս ի յայտնութիւն հեթանոսաց եւ փառք ժողովրդեան * քում Բարաշելի :

* A fol. 184
v° b.

Եւ էին զարմացեալ Յովսէփ եւ Մարիամ ի վերայ բանիցն Սիմէոնի : Եւ օրհնեաց Սիմէոն զՄարիամ եւ զՅովսէփ, եւ ասէ զՄարիամ վասն մանկանն . Ահա սա կայ ի զորումն եւ ի կանդնումն բազմաց ի մէջ Բարաշելի, եւ ի նշան հակառակութեան, եւ ընդ քո խակ անձնդ անցցէ սուր, եւ յայտնեսցին ի բազում սրտից խորհուրդք : Եւ զայս ասացեալ վախճանեցաւ ձերն բազմամեայ ի տաճարին :

5

Եւ Աննա մարգարէուհի, զուտոր Փանուէլի, չազդէ Ասերի, որ կացեալ էր ընդ առն խրում ամս եօթն, յետ կուսութեանն եւ էր ամաց ութսուն եւ չորից, որ ոչ մեկնէր ի տաճարէն զյայտ եւ զցերեկ ալ կայր պահօք եւ աղօթիւք. եւ սա ի նմին ժամու չարուցեալ գոհանայր զԱստուծոյ եւ խօսէր վասն մանկանն թէ . Սա է որդին Աստուծոյ զոր ասացին մարգարէքն, որ այժմ յայտնեալ էրեւեցաւ վրիկիչ մեզ :

10

Եւ զնացին Մարիամ եւ Յովսէփ հանդերձ մանկամբն ի նապարէթ, եւ անտի փախեան յնգրպոսս՝ զի մի սպանցէ Հերովդէս զմանուկն : Եւ կատարի տօն Տեառնընդառաջին Փետրուարի ԺԳ, ըստ Հայոց եւ ըստ Յունաց :

15

devant tous les peuples, pour être la lumière qui éclairera les nations et la gloire de votre peuple d'Israël'. »

* A fol 185
v° b.

Joseph et Marie étaient dans l'admiration des choses que disait Siméon. Et Siméon bénit Marie et Joseph, et dit à Marie au sujet de l'enfant : « Cet enfant est au monde pour la ruine et le salut d'un grand nombre en Israël, et en signe de contradiction ; quant à toi, un glaive transpercera ton âme ; et ainsi seront révélées les pensées cachées dans le cœur d'un grand nombre². » Après avoir dit cela le vieillard, rempli d'années, mourut dans le Temple.

La prophétesse Anne, fille de Phanuel, de la tribu d'Aser, qui n'avait vécu, depuis sa virginité, que sept ans avec son mari, et était âgée de quatre-vingt-quatre ans, qui ne quittait point le Temple nuit et jour et servait dans le jeûne et dans la prière, elle aussi, survenant à cette heure, se mit à louer le Seigneur et à dire de l'enfant : « C'est le Fils de Dieu, dont ont parlé les prophètes, qui maintenant s'est révélé et nous est apparu pour nous sauver. »

Marie et Joseph se rendirent avec l'enfant à Nazareth et de là s'enfuirent en Égypte, pour qu'Hérode ne tuât pas l'enfant. La fête de la Présentation du Seigneur a lieu le 14 février, selon les Arméniens et les Grecs.

1. Luc, II, 28-32. — 2. Luc, II, 34-36.

Յայսմ առուր վկայութիւն Փաւստեայ կուսին :

Ի ժամանակա Մարտիրոսի կռապաշտ արքային ի քաղաքին Կիզիկոյ, էր Փաւստեայ քրիստոնէից զաւակ, եւ մնաց որբ երեքտասան ամաց : Եւ եղև զգաստ եւ պարկեշտ եւ պահօք եւ ազօթիւք ամբացուցանէր զկուսութիւնն, եւ մտազլւրութեամբ լսէր սրբոց պատուիրանաց :

Կուսա թագաւորն վասն նորա եւ՝ առաքեաց զամն ի մեծ իշխանացն՝ որոյ՝ անուն * A fol. 185
էր Եւկլասիոս, ի Կիզիկոն քաղաքն առ կոչն Փաւստեայ, եւ հրամայեաց նմա որ կթէ r^o a.
զաւնայ ի կուսան, տարցէ զնա պատուով եւ փառօք առ ինքն, ապա թէ ոչ՝ խեղդեցէ զնա ի ծովն :

Եւ երթեալ Եւկլասիոս ի Կիզիկոն, ետես զկոչն զեւ եւս տղայ . կոչեաց առ ինքն եւ խրատ տալր ողորջանօք ուրանալ զՔրիստոս եւ պաշտել զկուսան : Եւ ասէ կոչն . Ես կոչր եւ խուլ եւ համր աստուածս ոչ պաշտեմ, եւ հայր ունիմ յերկինս զՏէրն իմ Յիսուս Քրիստոս . եւ ոչ կարեմ թողուլ զնա եւ կորուսանել զհայրենի ժառանգութիւն իմ :

Եւ սկսաւ Եւկլասիոս սպառնալօք ահացուցանել զնա : Եւ նա ասէ . Մի

1 վկայութիւն] սրբուհւոյն *add.* B || 2 քաղաքին] քաղաքէն B || 3 քրիստոնէից] մեծատանց *add.* B || 5 պատուիրանաց] եւ բունիւ եւ օրինակաւ իւրով զարձուցանէր զբազումս յատուած-պաշտութիւն *add.* B || 6 իշխանացն] որ քուրմ էր կուց *add.* B || 10 տղայ] սկար B.

En ce jour, martyre de la vierge Fausta.

Aux jours de l'empereur impie Maximien, vivait, dans la ville de Cyzique. Fausta, fille de parents chrétiens, devenue orpheline à l'âge de treize ans. Elle était honnête et pudique, fortifiant sa virginité par les jeûnes et les prières, et accomplissait avec vigilance les saints commandements.

L'empereur, ayant entendu parler d'elle, envoya un des grands princes, dont le nom était Évilasius, à la ville de Cyzique auprès de la vierge Fausta, * A fol. 185
lui ayant ordonné que, si elle se convertissait aux idoles, il la lui conduisit r^o a.
avec honneurs et gloire, mais, dans le cas contraire, qu'il la noyât dans la mer.

Évilasius se rendit à Cyzique, vit que la vierge était encore une enfant, l'appela à lui et lui conseilla avec supplication de renier le Christ et d'adorer les idoles. La vierge lui répondit : « Je n'adore point des dieux aveugles, sourds et muets ; j'ai pour père au ciel mon Seigneur Jésus-Christ ; je ne peux point l'abandonner et perdre mon héritage paternel. »

Évilasius se mit à l'intimider par des menaces. Elle lui dit : « Ne me crois pas sotte ; bien que par l'âge je sois une enfant, par le cœur et l'esprit je suis

համարիր զես անիմայ, զի թէպէտ հաստիւ տղայ եմ ոչլ սրտիւ եւ մտօք կատարեալ եմ : Եւ հրամայեաց Եւրխափոս եւ գերծին զամենայն հերս զլսոյն վասն նախատանայ ազգիանն, եւ ի կախողանին հարկանէին բրովք : Եւ ջանկարծակի եղև որոտումն եւ կայծակունք եւ բազումք այրեցան : Եւ երկեալ Եւրխափոս եւ ասէ ցկոյսն . Ասն ինձ ստոյգ վասն բո, տեսանեմ որ կախարգութիւն առնես : Ասէ փառաստեա . Արպէս պատկեր մարդոց ոչ զգայ տանջանաց, նոյնպէս եւ մարմինս իմ ոչ վշտազնի ի չարչարանացր, վասն զի հոգիս իմ հաստատուն է աւ Աստուած :

Եւ ապա բեւեռեցին զնա ի փայտեայ տապան եւ սրոցեցին, եւ յոյժ աշխատեցան զահիճքն եւ խորտակեցան սրոցքն, եւ ամենեւին վկային Քրիստոսի ոչ եղև խոց :
 * A fol. 185
 r° h. 10
 Ընկեցին ի հօւր եւ մնաց ամբողջ : Եւ ասէ * Եւրխափոս . Յոյժ զարհուրիմ ընդ սքանչելի գործս բո : Եւ սկսաւ աղախինն Քրիստոսի պատմել նմա զաստուածային պատուիրանացն վարդապետութիւնն, եւ զարձոյց զԵւրխափոս ի գիտութիւն ճշմարտութեան, եւ հրամայեաց աղատել զսրբուհի կոյսն ի տանջանաց :

Եւ մի ի ծառայիցն Եւրխափոսի զնաց առ թագաւորն եւ աղղեցոյց նմա վասն բրիստոնեայ լինելոյ տեսան իւրոյ : Եւ առաքեաց զեպարքոսն Մաքսիմիանոս ի Կիզիկոն, եւ երթեալ հարցանէր ընդ Եւրխափոս . Ով չարագլուխ, որպէս լռիսցեր թեթևացուցանել զաստուածան մեր, եւ լինել բրիստոնեայ : Ասէ Եւրխափոս . Թէ

3 ի կախողանի] կախեալ B || 4 այրեցան] մնասեցան B || 7 չարչարանացը] տանջանացը B || 8 սրոցեցին] տանջեցին սրոցիւք B || 8-9 եւ յոյժ... եղև խոց om. B || 10 եւ մնաց ամբողջ] եւ ինամօրն Աստուծոյ պահեցաւ կենդանի B || 14 Եւրխափոսի] Եւրխոսայ B.

adulte. » Évilius ordonna de lui raser tous les cheveux de la tête, comme une injure à sa qualité de jeune fille, puis on la suspendit à une potence et on la frappa à coups de bâtons. Mais il se produisit subitement des coups de tonnerre et des éclairs, et de nombreuses personnes furent brûlées. Évilius prit peur et dit à la vierge : « Parle-moi franchement de toi-même, car je vois que tu te sers de magie. » Fausta répondit : « De même que la statue d'un homme ne ressent pas les supplices, de même mon corps n'est pas affligé par tes tortures, car mon âme est ferme en Dieu. »

On la cloua ensuite dans un cercueil de bois et on la scia; les bourreaux se fatiguèrent beaucoup, les scies se brisèrent, mais la martyre du Christ n'eut aucune plaie. On la jeta dans les flammes, mais elle resta indemne. Évilius
 * A fol. 185
 r° b. * dit : « Je suis épouvanté de tes actes admirables. » La servante du Christ se mit à lui parler de la doctrine des préceptes divins et convertit Évilius à la science de la vérité. Il ordonna de délivrer la vierge sainte des tortures.

Un des serviteurs d'Évilius se rendit auprès de l'empereur et l'avertit que son maître était devenu chrétien. (L'empereur) envoya l'évêque Maximien à Cyzique, et celui-ci à son arrivée interrogea Évilius : « O mauvaise tête, comment as-tu osé manquer de considération à nos dieux et te faire

եւ դու լուիցես Փաւստեայ՝ փութով ճամաչես զԱտուած կենդանի, եւ լինիցիս երանելի :

5 Եւ հրամայեաց կախել զԵւլլատիոս եւ սրով բերել զմարմինն եւ հրով ալցել զխոցան : Եւ նորա պաշն չերկինն համբարձեալ աղաչէր զԱտուած փրկիլ ի ամն-
 10 ջանագն : Եւ լուեալ սրբուհին Փաւստեա գոհացաւ զԱտուծոց, եւ աղօթէր վասն Եւլլատիոսի : Կոչեաց եպարքոսն զՓաւստեա եւ ասէ. 'Ով փոքրիկ չարապուխ, նրպէս իշխեցեր գայնպիսի մեծ իշխան թագաւորին եւ զատուածոց քահանայն կորդել ի մէնջ եւ ճատուցանել Ատուծոցն քոյ : Ասէ Փաւստեա. Ակն ունիմ առ Ատուած որ եւ զքեզ իբրեւ զԵւլլատիոս կոչէ ի զխտութիւն ճշմարտութեան :

15 Ասէ եպարքոսն : Մի համարիր զիս իբրեւ զնա : Եւ հրամայեաց կախել զերանելի կոչն եւ բեւեռել զպճղուհան զվաչտէ. եւ նա պահեցաւ անարտա : Եւ տեսեալ եպարքոսն * եթէ այնչափ ամնջանքն ոչ չաղթեցին նմա, կոչեաց զղահիճոն եւ ընկեցին * A fol. 185
 v° a. զերանելին ի մէջ առ խճուց եւ ալոց պապանաց, եւ ոչ մերձեցան ի նա, ալլ մանաւանդ երկիր պապանելին եւ լիւրիւն գոտան : Եւ դարձեալ արկին զաղախինն Քրիստոսի ի
 15 տապակ եռացեալ ձիթով, եւ զԵւլլատիոս ընդ նմա : Եւ չաղթելն սրբոց կուսին՝ հուրն շեջաւ, եւ տապակն իբրեւ գտան զուրտ եղեւ :

3 բերել] բերթել] B || 11-16 եւ նա պահեցաւ... զուրա եղել] եւ իջուցեալ ընկեցին ի մէջ գաղանաց, եւ ոչ մերձեցան ի նա. եւ ապա արկին ի տապակ եռացեալ ձիթով եւ զԵւլլատիոս ընդ նմա, եւ չաղթել սրբոց կուսին՝ պահեցան կենդանի B.

chrétien? » Évilius répondit : « Toi-même, si tu entendais Fausta, en hâte tu reconnaîtrais le Dieu vivant, et tu serais bienheureux. »

(L'éparque) ordonna de suspendre Évilius, de lui taillader le corps avec un glaive et de lui brûler les plaies. Il éleva les yeux au ciel et pria Dieu de le délivrer des tortures. Sainte Fausta, en apprenant cela, rendit grâces à Dieu, et se mit à prier pour Évilius. L'éparque fit appeler Fausta et lui dit : « O petite mauvaise tête, comment as-tu osé nous enlever un si grand prince de l'empereur et prêtre des dieux et l'offrir à ton Dieu? » Fausta répondit : « J'espère en Dieu, qu'il t'appellera toi aussi, comme Évilius, à la science de la vérité. »

L'éparque lui dit : « Ne me crois pas comme lui. » Et il ordonna de suspendre la bienheureuse vierge et de lui clouer les chevilles à un arbre. Elle fut conservée intacte. L'éparque, voyant * que tant de supplices ne l'avaient
 * A fol. 185
 v° a. point vaincue, fit venir des bourreaux et leur fit jeter la bienheureuse au milieu de lions et d'autres fauves, qui ne s'en approchèrent point, mais plutôt l'adorèrent et léchèrent ses pieds. On jeta ensuite la servante du Christ dans une chaudière d'huile brûlante et Évilius avec elle. Sur les prières de la vierge sainte le feu s'éteignit et la chaudière devint froide comme glace.

Եւ տեսեալ Մաքսիմիանոս եպարքոսն զսքանչելիսն եւ հիացեալ աղաղակեաց մեծաձայն եւ ասէ. Աստուած որ դասեցեր զՆելիասիոս ընդ Փաւստեայ, դասաւորեն եւ զիս ընդ երկոսեանն, եւ մի բարկանար եւ մի ոխս պահեր ինձ, որ այնչափ դուրբս քո չարչարեցի եւ զուրբ անուն քո բարկացուցի : Եւ եղեւ հնչիւն բազմութեան զուարթնոցն երկնից, եւ լոյս մեծ ծագեաց : Եւ տեսեալ եպարքոսին զսքանչելիսն աղաղակեաց եւ ասէ. Ընկնալ զիս Տէր ընդ սուրբս քո : Եւ մերձեցաւ ի տապակն յորում էին Եւլիասիոս եւ Փաւստեա, մերկացաւ եւ ասէ. Յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ Հոգոյ. եւ արարեալ զնշան սրբոյ խաչին լինքեան՝ անկաւ ի մէջ տապակին : Եւ ասէ Փաւստեա ուրախանալով. Գոհանամ զքէն Քրիստոս որ լուար ազախնոյս քո, եւ արարեր զիս որպէս որթ պտղաբեր ի մէջ այգեաց : Եւ ձայն եղեւ առ նա եւ ասէ. Եկաք որդեակք իմ, հանգրուք, զի կոչէ զձեզ հայրն ձեր երկնաւոր : Եւ յորժամ լուան դարբառն զայն ի մէջ տապակին աւանդեցին զհոգիս * իւրեանց առ Աստուած՝ Փետրուարի ՎՊ :

* A fol. 185
v° b.

Յայսմ աւուր հանգեաւ մեծ ճգնաւորն եւ սքանչելագործն Օքսենտիոս յարգելական խցի, կեցեալ ամս բազումս ի լերինն որ կոչի Սուր, սկսեալ զսուտքինի վարս ի Փոքր Թէոդոսէ թագաւորէն մինչեւ ի թագաւորութիւնն մեծին Լեւոնի :

1 եւ հիացեալ om. B || 2 դասեցեր] դասաւորեցեր B || 7-9 եւ ասէ... ուրախանալով] եւ անկաւ ի մէջ տապակին, եւ յոյժ ուրախ եղեւ Փաւստեա եւ ասէ B || 10-12 եւ ձայն եղեւ... սապակին om. B || 12 աւանդեցին] երեքեան add. B || 14 Սուր] ձօս ի Քաղկեդոն add. B.

L'éparque Maximien, voyant les miracles, s'écria à haute voix, émerveillé, et dit : « Dieu, qui as classé Éviliasius (au rang) de Fausta, place-moi aussi avec eux; ne te mets pas en colère et ne me garde point rancune pour avoir torturé à tel point tes saints et avoir irrité ton saint nom. » Il se fit entendre des chœurs de nombreuses milices célestes et une grande lumière jaillit. L'éparque, ayant vu ce miracle, s'écria : « Reçois-moi, Seigneur, parmi tes saints. » Il s'approcha de la chaudière dans laquelle se trouvaient Éviliasius et Fausta, se déshabilla et dit : « Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit », fit le signe de la sainte croix sur sa personne et se jeta dans la chaudière. Fausta dit avec joie : « Je te rends grâces, Christ, d'avoir exaucé ta servante et de m'avoir faite comme le cep fructifère de la vigne. » Une voix se fit entendre à elle qui dit : « Venez, mes enfants, et reposez-vous, car votre Père céleste vous appelle. » Lorsqu'ils eurent entendu cette parole au milieu de la chaudière, ils rendirent leurs âmes * à Dieu, le 14 février.

* A fol. 185
v° b.

En ce jour reposa le grand ascète et thaumaturge Auxence dans sa cellule cloîtrée, après avoir vécu de nombreuses années dans la montagne appelée Sour¹. Il avait débüté dans sa vie vertueuse sous l'empereur Théodose le Jeune (et vécut) jusqu'au règne de Léon le Grand.

1. Sour est la traduction du grec 'Οξεία, pour Πετρον δξεία, cf. J. Pargoire, *Mont Saint-Auxence* dans L. Clugnet, *Bibliothèque hagiographique orientale*, Paris, 1904, p. 20, n. 5.

Ի ծիում աւուր պատանի մի ետես հրեշտակս զի սաղմոսէին ընդ երանկոյն Օրսնախոսի, եւ ազանի իջեալ յերկնից կերակրեաց զնա եւ պատուիրեաց նմա ոչ ումեք ասել զոր ետեսն. եւ նա երթեալ պատմեաց ալոյց կրօնաւորացն, եւ առ-
ժամայն մեռաւ :

5 Եհաս երանկին մինչեւ ց Մարկիանոս թագաւորն, եւ յորժամ ժողովեաց զհարիւր եւ երեսուն եւ վեց եպիսկոպոսունսն, եւ արարին զչորրորդ սիւնհոյսն, գրեցին առ երանկին զի ընկալցի զժողովն : Եւ նա ասէ. Եթէ զեկեղոյ ժողովն ընդունին եւ զնեստոր եւ զԵւալթէս նշովն, եւ զսուրբ Կոյսն աստուածածին խոստովանին զՄարիամ, ընդունիմ եւ ես զժողովն : Եւ յորժամ գրեցին նորս յայնժամ եւ նա
10 ընդունեցաւ զժողովն :

[B * Մեծահանդէս տօն է քառասորեաց Գալատեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ ի տաճարն :

* B
p. 76 b.

Յորժամ ծնաւ ըստ մարմնոյ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս ի Բեղլեհէմ ի սուրբ կուսէն Մարիամեայ, յետ ութ աւուր թլխատեաց զնա Յովսէփ. եւ ի լնուլ քառասուն աւուրն՝
15 առեալ Յովսէփայ զՄարիամ եւ զմանուկն զոր անուանեաց ի թլխատութեանն Յիսուս որպէս ասաց նմա հրեշտակն, զայ յերուսաղէմ ի տաճարն ըստ օրինացն յանդիման աւանել Տեառն : Եւ երեք պատարագս զոչգս տատրակաց եւ երկուս ձագս սղանեաց :

1-10 ի ծիում աւուր... ընդունեցաւ զժողովն] Եհաս երանկին մինչեւ ց Մարկիանոս թագաւորն, եւ ընկալաւ շնորհս սրանչեկեաց եւ ճարգարէութեան. եւ էր անուն նորս յարգոյ առաջի թագաւորաց եւ ամենայն ժողովրդեան : Եւ կեցեալ առաքինութեամբ փոխեցաւ ի Քրիստոս, եւ եղաւ ի վանս իւր ի ճատուան գոր շինեաց B.

Un jour, un jeune homme avait aperçu des anges qui psalmodiaient avec le bienheureux Auxence. Une colombe, étant descendue du ciel, lui donna à manger et lui recommanda de ne dire à personne ce qu'il avait vu. Mais il le raconta à d'autres religieux et mourut sur-le-champ.

Le bienheureux parvint jusqu'à l'empereur Marcien et lorsque celui-ci convoqua les cent trente-six évêques, qui tinrent le quatrième concile, ils écrivirent au bienheureux d'accepter le concile. Il répondit : « S'ils acceptent le concile de Nicée et anathématisent Nestorius et Eutychès, s'ils confessent la sainte Vierge Marie mère de Dieu, j'accepte moi aussi le concile. » Et lorsqu'ils lui eurent écrit (dans ce sens), il accepta lui aussi le concile.

[B * Fête très solennelle de la Présentation au temple du Christ notre Dieu âgé de quarante jours.

* B
p. 76 b.

Lorsque Notre-Seigneur Jésus-Christ naquit selon la chair à Bethléem de la sainte Vierge Marie, Joseph le fit circoncire huit jours après, et lorsque les quarante jours furent accomplis, Joseph prit Marie et l'enfant, auquel il avait donné le nom de Jésus lors de la circoncision, selon ce que lui avait dit l'ange, et il vint à Jérusalem, au Temple, pour le présenter au Seigneur selon la Loi. Il apporta pour offrir en sacrifice *un couple de tourterelles et deux petits de colombes.*

* B
p. 77 a.

Եւ ճերունին բահանայն Սիմէոն որ էր ամաց երեքհարիւր եւ չիսնից՝ կայր ի ասածարին, որ հրաման առեալ էր ի Հոգւոյն սրբոյ ոչ տեսանել զմահ ճինչեւ տեսցէ զօծեալ ճևառն : Եւ առեալ * զՅիսուս ի զիրկս իւր ասաց . Արդ արձակեա զճառացս քո Տէր ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն, զի տեսին աչք իմ զիրկութիւն քո զոր պատրաստեցեր առաջն ամենայն ժողովրդոց :

Ապաչէր Սիմէոն զորդին Ատուծոյ արձակել զնա որպէս եւ կապեալ էր : Եւ ի լսելն Մարիամու զարձանայր վասն նորա՝ լուաւ գորդւոյն իւրոյ զի ասէր թէ արարիչ է նորա, եւ ճիւղթարեցաւ հոգւոյն եւ ճուացաւ զորտոճութիւնն իւր : Արձակեալ զիս ի կենացս երթալ քարոզել ննջեցելոցն զչոյս վրկութեանս որ եղև յայտնութեամբ քո . երթաց առաջն եւ քարոզեցից առաջին հարցն եւ վարդապետացն զիրկութիւնս քո :

Եւ ասէ . Արձակեա զճառացս քո Տէր ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն : Զայս ասաց՝ զի ոչ ի սոսկ ճանուկ հայէր, այլ հոգւոյ սկամբ ետես զիճանալի հօր աստուածութեանն խառնեալ եւ ճիւղթարեալ ընդ այն ինչ ճնեալ ճանկանն . վասն որոյ պապատանս ճատուցանէ իբրեւ աս տէր կենաց եւ ճահու ասելով . Արդ արձակեա զճառացս քո Տէր :

Եւ զոր արպեօք արձակումն ասիցէ աստ, զի ոչ թէ ի ճիւղ կապանաց արձակեցար Քրիստոսի զպատեամբն՝ այլ եւ չերից, զոր Հօր եւ Որդւոյ եւ սուրբ Հոգւոյն է

* B
p. 77 a.

Le vieux prêtre Siméon, qui était âgé de trois cent cinquante ans, et résidait dans le Temple, avait reçu de l'Esprit-Saint l'ordre de ne point voir la mort jusqu'à ce qu'il eût vu l'oint du Seigneur. Il prit * Jésus entre ses bras et dit : « C'est maintenant, Seigneur, que, selon votre parole, vous laissez votre serviteur s'en aller en paix, car mes yeux ont vu votre salut, que vous avez préparé devant tous les peuples. »

Siméon priait le Fils de Dieu de le délivrer de ce dont il était lié. Marie, en l'écoutant, fut étonnée de l'entendre dire de son fils qu'il était son créateur, et elle fut consolée en son âme et oublia sa tristesse. « Délivre-moi de cette vie pour que j'aie prêché aux morts l'espérance de ce salut qui a eu lieu par ta manifestation. J'irai de l'avant et je prêcherai aux patriarches et aux docteurs ton salut. »

Et il dit : « Vous laissez votre serviteur, Seigneur, s'en aller en paix, selon votre parole. » Il dit cela, parce qu'il ne considérait pas uniquement l'enfant, mais, par les yeux de l'âme, il voyait l'ardeur spirituelle de la divinité mêlée et unie à l'enfant à peine né. C'est pourquoi il offre ses supplications comme au seigneur de la vie et de la mort et dit : « C'est maintenant que vous laissez votre serviteur s'en aller, ô Seigneur. »

Mais de quel départ parle-t-il donc ici ? Car ce n'est pas d'un lien seulement que nous avons été délivrés par la venue du Christ, mais de trois, ce qu'on interprète du Père, du Fils et du Saint-Esprit. Le Père nous a délivrés des

իմանալ : Արձակեաց Հայր ի կապանաց անիծից օրինացն՝ չարատուժիւն փառաց Որդւոյն իւրոյ : Արձակեաց Որդի յանիծիցն Ադամայ՝ իւրով գալստեամբն : Արձակեաց եւ Հոգին սուրբ ի հնուժենէ մեղաց՝ նորոգելով զմեզ աւազանաւն :

Բայց կրկին ունի կտեսութիւն բանս արձակման. արձակեան եւ արձակես : Արդ արձակեան Տէր ասելով, ցուցանէ մաղթանք եղեալ ի ծերոյն առ եկեալ վրկիչն՝ լուծանել զնա ի մարմնոց կապանաց, իբր թէ ասէր. Այժմ չորժամ տեսի զբեզ մարմնով երեւեալ, լցաւ ցանկութիւն իմ. արդ * արձակեան զիս ի բանտէ եւ ի կապանաց տաժանելի մարմնոյս՝ զարարչութեամբ ստացեալ ծառայս քո զնալ յանբոյժ խաղաղութիւն, ի դասս նահապետացն եւ արդարոց, զի լցից եւ զնոցս ցանկութիւնն աւետարանելով զքո գալուստդ :

Իսկ արձակես ասելով ոչ է մաղթանք այլ բանք գոհացողականք. որպէս թէ բերան եղեալ Սիմէոն ամենայն մարդկութեանս ասէր թէ առաքեցան մարդարէքն, իջին հրեշտակքն, եւ ոչ զօրեցին բառնալ զկապան մեղաց մարդկային բնութեանս, քում եւեթ սպասէաք գալստեանդ. արդ այժմ չորժամ խոնարհեցար, հաւատալի է մեզ թէ արձակես զմեզ, նախ՝ ի մեղացն կապանաց, ապա չորինացն ծառայութենէ որ ծերն է եւ անգոր ի ճրի արդարութիւն շնորհացն :

Եւ ասելովն ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն. զի զոր յառաջագոյն խօսեցար մար-

* B
p. 77 b.

liens des malédictions légales dans la liberté de la gloire de son Fils. Le Fils nous a délivrés des malédictions d'Adam par sa venue. Le Saint-Esprit nous a délivrés de la vétusté des péchés en nous renouvelant par les fonts baptismaux.

Pendant ce mot de délivrance a deux significations : *délivre* et tu *délivres*. Or, en disant : Laisse-moi partir maintenant, Seigneur, il indique le vœu du vieillard à l'égard du Sauveur venu, la délivrance des liens de la chair, comme s'il disait : Maintenant que je t'ai vu apparaître dans la chair, tous mes vœux sont comblés ; * *délivre-moi* maintenant de la prison et des liens de ce corps fatigant, que ton serviteur a reçu en vertu de la création, pour aller à la paix assurée dans les rangs des patriarches et des justes, afin que je comble aussi leurs vœux en leur annonçant ton avènement.

* B
p. 77 b.

D'autre part, en disant : Vous me laissez aller, ce n'est pas un vœu mais une expression de satisfaction, comme si, devenu l'organe de toute l'humanité, Siméon disait : Les prophètes ont été envoyés, les anges sont descendus, mais ils n'ont pas pu détruire les liens des péchés de la nature humaine : nous attendions ta venue. Et maintenant que tu t'es humilié, nous pouvons croire que tu nous délivres, d'abord des liens du péché, ensuite de la servitude des lois, vieillie et impuissante, pour la justice gratuite de la grâce.

En disant : *selon votre parole, en paix*, (il entend) ce que vous aviez promis

զարէիւքն այժմ եկիր կատարել, առնել խաղաղութիւն չերկինս եւ չերկրի արեամբ խաչի քո :

Տեսին աչք իմ զվերկուծիւնս քո : Մարմնոյ աչօք ետես զվերկիչն, իսկ հոգոյ ակամբ ետես զվերկուծիւն նորա զոր կատարելոց էր խաչիւն :

Զոր պատրաստեցեր առաջի ամենայն ժողովրդեանն : Այսինքն ոչ Իսրայէլի միայն՝ 5
այլ եւ ամենայն հեթանոսաց որք հաւատով կոչեցան որդիք Աբրահամու, եւ միաւորեալք ի Քրիստոս՝ եղեն մի հօտ միոյ հովուի : Զայս տեսեալ ճարգարէն ձայնէր յառաջագոյն. Եցոյց Տէր զվերկուծիւն իւր առաջի ամենայն ազգաց, եւ եթէ. Տեսին ամենայն ծագք երկրի զվերկուծիւն Աստուծոյ :

Եւ զի մի զՀրէայսն միայն կարծիցեն ասել ժողովուրդ, յաւել թէ. Լոյս ի յայտնութիւն հեթանոսաց : Լոյս՝ զայն յայտ առնէ զոր յետ խաչին եւ յարութեանն ծագելոց էր հեթանոսաց զաւետարանական վարդապետութիւնն. զոր Մասիւսս ի հեռուստ տեսեալ՝ * աւետարանէր հեթանոսաց ժողովրդեանն, ասէ. Որ նստէիք ի խաւարի անգիտութեան, տեսէք զլոյս մեծ գիտութեան : Պարձեալ ցուցանէ թէ 10
այնքան արդարացան հեթանոսք մինչ զի իբրեւ զարեգակն լուսաւոր եւ յայտնի եղեն յամենայն աշխարհ :

Եւ վառք ժողովրդեան քում Իսրայէլի : Փառք՝ որոց որդեգրութիւնն եւ աւետիքն

auparavant par les prophètes, maintenant vous êtes venu l'accomplir pour faire la paix au ciel et sur la terre par le sang de votre croix.

Mes yeux ont vu votre salut. Il a vu le Sauveur par les yeux du corps, mais par les yeux de l'âme il a vu son salut que celui-ci devait opérer par la croix.

Que vous avez préparé devant tous les peuples. C'est-à-dire non seulement à Israël mais à toutes les nations, qui furent appelées dans la foi les fils d'Abraham, et qui réunies dans le Christ formèrent un seul troupeau d'un seul pasteur. Ce que voyant, le prophète déclarait à l'avance : *Le Seigneur a montré son salut devant tous les peuples, tous les coins de la terre ont vu le salut de Dieu*¹.

Et pour que l'on ne croie pas que les Juifs seulement furent appelés « le peuple », il ajoute : lumière pour la révélation des nations. Par lumière, il entend ce qu'il devait manifester aux gentils, après la croix et la résurrection, la doctrine évangélique. C'est ce qu'Isaïe, voyant de loin, * annonçait au peuple des gentils, en disant : *Vous qui demeuriez dans les ténèbres de l'ignorance, vous voyez la lumière*² de la grande science. Il montre également que les gentils furent justifiés à ce point qu'ils furent comme le soleil radieux et apparurent à toute la terre.

La gloire de ton peuple d'Israël. La gloire pour ceux à qui fut accordé

1. Is., LI, 10. — 2. Is., IX, 2.

* B
p. 78 a.

* B
p. 78 a.

և կատարանն, յորոց եւ հարբն եւ ճարգարէքն, յորոց եւ Քրիստոս ըստ մարմնոց :
 եւ զի այտորիկ փառք միայնոց Իսրայելի էին, լնւր զինչ ստէ Բարուք . Աստուած ճեր
 ընդ որում ալ ոք ոչ համարեսցի, որ եզիտ զձանապարհս իմաստութեան եւ ետ զնա
 Յակոբայ ծառայի իւրոց եւ Իսրայելի սիրեցելոց ի նմանէ . չետ այտորիկ չերկրի
 5 երեւեցաւ եւ ընդ մարդկան շրջեցաւ : Եւ զինի սակաւուց խրատէ զԻսրայել զի մի
 կորուսցէ զփառան :

Բայց թուի թէ մարգարէութիւն իմն է բանս, ստէ . Փառք ժողովրդեան բուն
 Իսրայելի : Նշանակելով թէ ի վերջին սուրբն ի կատարած չափտենիս, զի որպէս
 հեթանոսք յառաջագոյն, այսպէս եւ Իսրայել յայնժամ հաւատասցէ ի Քրիստոս, եւ
 10 կատարեսցին նորա ի նեոնէ անտի, եւ փառք եղիցի նոցա Քրիստոս : Եւ զայս յայտ
 առնէ նոցա Պօղոս ստելով . Յորժամ լրումն հեթանոսաց մտցէ, ապա ամենայն
 Իսրայել կեցցէ :

Եւ էին հայր եւ ծայր նորա զարմացեալք ի վերայ բանիցն որ խօսէին զնմանէ :
 Տակալին եւս հայր անուանէ զՅովսէփ որ ոչինչ նախստ էր ճննդեանն . եւ թէ էր
 15 աղագաւ ասացեալ է յառաջագոյն :

Զարմացեալ էին ստէ : Արդարանայ աստ ասացեալն թէ . Ով զիտայ զճիտս
 Տեառն կամ ով եղև նմա խորհրդակից : Զի թէ հայր եւ ծայր նորա զարմացեալ էին

le titre de fils, les promesses et les testaments, les patriarches et les prophètes et le Christ d'après la chair. Et comme tout cela fut la gloire du seul Israël, écoute ce que dit Baruch : *Notre Dieu, qui n'a pas de concurrent, qui a trouvé la voie de la sagesse et l'a donnée à son serviteur Jacob et à Israël son bien-aimé, est apparu ensuite à la terre et a circulé parmi les hommes* ¹. Un peu plus loin (Baruch) conseille à Israël de ne pas perdre sa gloire.

Il semble que ces mots soient prophétiques, car il dit : *La gloire de ton peuple Israël. Voulant signifier par là que dans les derniers jours, à la consommation du siècle, comme les anciens gentils, Israël croira alors aussi au Christ, qu'ils seront exécutés par l'antéchrist et que le Christ sera leur gloire. C'est ce que Paul leur signifia en disant : Lorsque la totalité des nations sera rentrée, c'est alors, c'est alors que tout Israël vivra* ².

Son père et sa mère étaient dans l'admiration sur les paroles qui étaient dites de lui. Il appelle encore père, Joseph, qui n'avait aucunement aidé à la naissance; et pour quelles raisons? Cela a été dit plus haut ³.

Ils étaient dans l'admiration, dit-il. Ici, se justifie ce qui a été dit : Qui a connu les desseins du Seigneur, et qui a été son conseiller ⁴? Car, si son père et sa mère étaient émerveillés de l'incompréhensibilité de sa naissance, combien

1. Baruch, III, 37 sq. — 2. Rom., XI, 25 sq. — 3. L'explication est donnée sans doute dans une partie de l'homélie non reproduite à ce jour par le synaxaire. — 4. Rom., XI, 34.

* B
p. 78 b.

ընդ անհասութիւն ճնդեան նորա. ապա ո՞րչափ յանդգնութիւն է վէութիւն նորա ի խոյզ եւ ի խնդիր արկանել : Եւ զարմանային ընդ * բանսն Սիմէոնի. զի ոչ այնքան յայտնի էր նոցա սակայն իբրեւ ի տղայ որ հայէին ի նա : Եւ զոր լուան ի հրեշտակէ անտի ճարմնաւորապէս կարծէին թագաւորել նմա ի վերայ տանն Դաւթի :

Իսկ պայն թէ անբովանդակելի աստուածութիւնն բաւանդակեալ է ի նմա անզիտա- 5 նային նորա. քանզի այս էր պատշաճ ծածկել զինքն ի նոցանէ զի կարող եւ բաւական լիցին բնակել ընդ նմա սնուցանել եւ կաթնարոյծ առնել : Վասն որոյ իբրեւ լուան ի Սիմէոնէ որպէս առ Տէր եւ Աստուած պայսպիսի բարձրագոյն բանս խօսեցեալ, հիացան եւ զարմացան :

Եւ սկսանի ճարգարէանալ նոցա, եւ ասէ ցՄարիամ մայր նորա. Ահա սա կայ 10 ի կանգնումն եւ ի գլորումն բազմաց ի մէջ Իսրայէլի : Յիրացն արգեամբք կատարելոյն յայտնի է ճարգարէութիւնս. վասն զի Քրիստոսի տնօրէնութեամբն բազումք կանգնեցան ի գլորմանէ անտի յանցուածոցն առաջին եւ յանհաստութենէ յոր ընկըղմեցան, եւ շնորհօքն Քրիստոսի հաստատեցան ի վերայ վիճին հաւատոյ :

Եւ ի նշան հակառակութեան : Յայտնի է այս՝ զի նշան է հակառակութեան 15 ամենայն ազգաց որք ոչ զաղարին ի լծակուին լինելոյ վասն նորա :

Եւ անդ էր Աննա ճարգարէ զուտոր Փանուէլի յազգէ Ասերայ, սա էր անցեալ

* B
p. 78 b.

grande est l'audace de vouloir scruter et discuter son essence. Ils étaient émerveillés * des paroles de Siméon, car (Jésus) ne leur était pas suffisamment révélé, et ils le considéraient encore comme un enfant. D'après ce qu'ils avaient entendu de l'archange, ils croyaient que (l'Enfant) allait régner corporellement sur la maison de David.

Ils ignoraient que l'incommensurable divinité était condensée en lui; car il devait se cacher d'eux afin qu'ils puissent demeurer avec lui, le nourrir, lui donner le lait. C'est pourquoi lorsqu'ils entendirent Siméon lui adresser des paroles si élevées comme au Seigneur et à Dieu, ils en furent étonnés et dans l'admiration.

(Siméon) se mit à leur prophétiser et dit à Marie sa mère : *Voici que celui-ci est pour la ruine et le salut d'un grand nombre en Israël.* Cette prophétie est devenue évidente par l'accomplissement des choses dans la réalité, car par les actes du Christ beaucoup furent relevés de la chute dans les premières erreurs et de l'incrédulité où ils étaient plongés et par les grâces du Christ furent raffermis sur le rocher de la foi.

Et en signe de contradiction. Ce qui est évident, c'est que c'est un signe de contradiction pour toutes les nations, qui ne cessent pas de se quereller à son sujet.

Il y avait aussi une prophétesse, Anne, fille de Phanuel, de la tribu d'Aser; elle était fort avancée en âge, et n'avait vécu, depuis sa virginité,

դաւուրքք բազմօք կեցեալ ընդ առն ամս եօթն յետ կուսութեան իւրոյ, եւ էր այրի ամաց ութսուն եւ չորից որ ոչ մեկնէր ի տաճարէն զցայզ եւ զցերեկ, այլ կայր պահօք եւ աղօթիւք : Եւ սա ի նմին ժամու յարուցեալ զոհանայր զՏեառնէ, եւ խօսէր վասն ժանկանն թէ. Սա է որվին Ատուածոյ, զոր ասացին մարգարէքն, եւ որ այժմ յայտնեալ փրկիչ երեւեցաւ մեզ :

Եւ գնացին Յովսէփ եւ Մարիամ հանդերձ մանկամբն ի Նազարէթ, եւ անտուտ փախեան յԵգիպտոս զի մի սպանցէ Հերովդէս զմանուկն :]

Մեհէկի Թ եւ Փետրուարի Ժե : Ննջումն է Սիմէոնի ծերունոյն եւ հանդիստ Աննայի մարգարէութեան, եւ Ասափայ մարգարէին :

10 Ասափ եւ Դիթոմ եւ որվքն Կորխայ, եւ այլ բազում ոմանք զասագլուխք էին պարու երգեցողացն զոր կարգեաց Դաւիթ արքայ ի պաշտօն խորանին Տեառն զամենայն Դեւատցիս* զասս պասս բաժանեալ զնոսս ըստ աւուրց շարաթուն, եւ ուսուց նոցա զհարիւր եւ չիտուն սագմոսս իւր : Եւ նորա եղանակս կարգէին սագմոսացն Դաւթի Հոգւոյն առաջնորդութեամբ, եւ ուսուցանէին զասուց իւրեանց, եւ աչնպէս 15 պաշտէին զպաշտօն Տեառն, զի ունէին եւ սորա մասն մարգարէութեան՝ Ասափ եւ

* A fol. 186
r° a.

10 այլ բազում] այլք B.

que sept ans avec son mari. Elle était restée veuve et âgée (alors) de quatre-vingt-quatre ans, elle ne quittait point le Temple, servant (Dieu) nuit et jour dans le jeûne et dans la prière. Elle aussi, survenant à cette heure, se mit à louer le Seigneur et à parler de l'Enfant : « C'est le Fils de Dieu, dont les prophètes ont parlé et qui s'est révélé maintenant à nous comme sauveur. »

Joseph et Marie retournèrent avec l'Enfant à Nazareth et de là s'enfuirent en Égypte, pour qu'Hérode ne tuât point l'Enfant.]

9 MÉHÉKI, 15 Février.

Dormition du vieillard Siméon, et repos de la prophétesse Anne
et du prophète Asaph.

Asaph et Idithun (*Diſom*), et les fils de Coré (*Korh*) et beaucoup d'autres étaient les chefs des chœurs des chantres, que le roi David avait institués, pour le service du temple de Dieu, parmi les Lévites, * après les avoir séparés en plusieurs classes, selon les jours de la semaine, et auxquels il avait appris ses cent cinquante psaumes. Ceux-là organisèrent des airs pour les psaumes de David sous la conduite de l'Esprit, et ils les enseignaient à leurs classes, accomplissant ainsi le service du Seigneur, car Asaph et ses compagnons possédaient eux aussi une part de prophétie. C'est pourquoi on trouve sur les

* A fol. 186
r° a.

ընկերք իւր : Վասն որոյ գտանի ի վերնագիրս սաղմոսայն . Սաղմոս յԱսափ, որդւոցն
Կորխայ, ի Դիթոմ, Մաղեթայ եւ այլք նման սոյին :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյ Սնեսիմայ աշակերտին Պօղոսի :

Այս սուրբ վկայս Սնեսիմոս ծառայ էր Փիլիմոնի ի Հռոմ, յոր զրեաց սուրբն
Պօղոս զթուղթն, եւ չեա մահուան տեսուն իւրոյ Փիլիմոնի՝ աշակերտեցաւ Պօղոսի
առաքելոյն եւ ընդ նմին քարոզէր զբանն Աստուծոյ :

Եւ Հռոմայեցիքն կարան զՍնեսիմոս եւ տարան առ Տերտիւլոս եպարքոսն Հռոմայ,
եհարց ցնա թէ . Դու ո՞վ ես կամ ուստի՞ եկիր, եւ քարոզես զայլ ոք աստուած զոր մեր
ոչ պաշտեմք : Ասէ Սնեսիմոս . Երբեմն ծառայ էի մարդոյ զնեալ արծաթով, եւ այժմ
իցեմ ազատ եւ ծառայ Աստուծոյ, քանզի խոտորեցայ ի կուսպաշտութենէ եւ ուղղեցայ
ի բարեպաշտութիւն :

Եւ այլ բազում բանս վարդապետութեան պատմեաց Տերտիւլոսի թերեւս դարձցի
չստուածազնորութիւն : Եւ նա առաւել եւս բորբոքեցաւ ի բարկութիւն եւ արկ զնա
ի բանդ աւուրս տասն եւ ութ, եւ պատուիրեաց զի ոչ հաց եւ ոչ ջուր տացեն նմա,

2 ի Դիթոմ] Իգիլուծայ B — Մաղեթայ] Մաղեթայ B || 9 պաշտեմք] ճանաչեմք B —
արծաթով] արծաթոյ B || 12 բանս] աստուածայինս *add.* B.

titres des psaumes : Psaume d'Asaph, des fils de Coré, Idithun (*i* *Diłom*),
de Maleth ¹ et autres semblables à eux.

En ce jour, martyr de saint Onésime, disciple de Paul.

Ce saint martyr Onésime était un serviteur de Philémon à Rome, à qui
saint Paul a écrit une épître. Après la mort de son maître Philémon, il se fit
disciple de l'apôtre Paul et évangélisa avec lui la parole de Dieu.

Les Romains saisirent Onésime et le conduisirent auprès de Tertulus,
préfet (*ἑπαρχος*) de Rome, qui l'interrogea : « Qui es-tu ? ou : d'où viens-tu, toi
qui prêches un Dieu étranger que nous n'adorons point ? » Onésime lui
répondit : « J'étais jadis le serviteur d'un homme ayant été acheté avec de
l'argent, mais maintenant je suis libre et serviteur de Dieu, car je me suis
éloigné de l'idolâtrie et je me suis dirigé vers la piété. »

Il adressa bien d'autres paroles de doctrine à Tertulus dans l'espoir de
le convertir à la connaissance de Dieu. Mais celui-ci s'anima davantage de
fureur et le fit jeter en prison pendant dix-huit jours et prescrivit de ne lui

1. *Mahelet*, mot hébreu contenu dans les titres des psaumes LII et LXXXVII, de signi-
fication douteuse et que les versions ont transcrit sans le traduire à la suite des Septante,
ἐπὲρ μὲ ἐλέθ.

որպէս զև մեռցի : * Եւ ի բանդին զբազումս զարձոյց ի հոռմաշեցոցն յաստուածապաշ- * A fol. 186
տութիւն, զորս հալածեաց եւրարքուն ի Հռոմայ. եւ զտւրբն Մենսիմոս տարաւ ի r° b.
Հռոմայ ի Պատիրոս քաղաքն : Եւ անդ սկսաւ զբան Աստուծոյ քարոզել, եւ զբազումս
զարձոյց ի Քրիստոսի հաւատն :

Եւ հրամայեաց Տերտիլոս, եւ զՄենսիմոս ջարդեցին հաստ բրօք ուժգին չորք
արք, եւ ապա ընկեցին յորսայս եւ խորտակեցին զլորսն եւ զբարձսն : Եւ ազօթելով
սուրբն Մենսիմոս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած՝ Փետրուարի ժե : Եւ կին մի
քրիստոնեայ ի Թագաւորական տոհմէ առեալ զմարմինն եղ չարձաթի տապան :

[B՝ Յիշատակ ամենօրհնեալ սուրբ աստուածածինն Մարիամու :

* B
p. 80 b.

10 Ամենասուրբ ամենօրհնեալ տիրամայր աստուածածին կոչսն Մարիամ՝ յետ
սքանչելապէս մանեկոյն զբանն Աստուած, եւ տեսանելոյ զիւր սքանչելեաց հովուացն
որք ի հրեշտակացն զարթեան, եւ զմոզուցն որ ի ձեռն աստեղն եկին, յորժամ լցան
քառասուն աւուրք մաքրութեանն զոր սլատուիրեաց Մովսէս բարձեալ զամենայնի
բարձող Բանն Աստուծոյ մարմնացեալ՝ էած ի տաճարն յԵրուսաղէմ, եւ լուաւ զլու-
15 քանչելի վկայութիւնն Սիմէոնի եւ զԱննայի, եւ օրհնեցաւ ի նոցանէ որպէս եւ յառաջ

1 մեւցի] ի սոխոյ add. B — յաստուածապաշտութիւն] ի բարեպաշտութիւն B ||
3 Պատիրոս] Պատիրոս B || 5 ջարդեցին] ձաղկեցին B || 7 Փետրուարի ժե] եւ Մեհէկի Թ
add. B || 8 տոհմէ] ազգէ B.

donner ni pain ni eau afin qu'il mourût. * (Onésime) convertit au culte de • A fol. 186
Dieu dans la prison nombre de Romains que le préfet fit expulser de Rome. r° b.
Quant à saint Onésime, il le fit conduire de Rome à la ville de Pouzzoles
(Patilos). Là (Onésime) se mit à prêcher la parole de Dieu et convertit nombre
de personnes à la foi du Christ.

Tertulus donna des ordres et quatre hommes munis de gros bâtons brisè-
rent les os d'Onésime, puis ils le firent coucher sur le dos et lui brisèrent les
chevilles et les jambes. Saint Onésime rendit son âme à Dieu en priant, le
15 février. Une femme chrétienne de la famille impériale prit le corps et le
déposa dans un cercueil en argent.

[B* Commémoration de la toute bénie, sainte Marie mère de Dieu.

* B
p. 80 b.

La très sainte, la toute bénie mère du Seigneur, mère de Dieu, la vierge
Marie, après avoir enfanté miraculeusement le Verbe de Dieu, et vu les faits
prodigieux des bergers qui furent réveillés par les anges, et des mages qui
vinrent (guidés) par l'étoile, lorsque furent accomplis les quarante jours de la
purification selon la loi de Moïse, prit dans ses bras celui qui contient tout le
verbe de Dieu incarné, et le conduisit au Temple à Jérusalem. Elle y entendit
l'admirable témoignage de Siméon et d'Anne et fut bénie par eux ainsi qu'elle
l'avait été auparavant par Élisabeth et par l'ange; et elle augmenta de plus en

յնդիսարեթէ եւ ի հրեշտակէն, եւս քան զեւս չաւելոյր ի գոհութիւն՝ խնդութեամբ եւ բերկրեալ հոգով մեծացուցանելով զԱստուած, եւ օրհնելով անդադար՝ փոխանակ ամենեցուն փրկութեանն զոր ի նմանէ հաճեցաւ տնօրինել :

Վասն որոյ եւ ամենայն օրհնաբանելի եւ տօնելի փրկազործ տնօրինականացն Քրիստոսի, զնոյն ինքն զսուրբ տիրամաչքն կցորդ տօնի եւ օրհնաբանութեան ունի 5 եկեղեցի աւուրբ, երանելով նմա բարեբանութեամբ ընդ միածնին իւրոյ՝ Հարբն եւ Հոգւովն սրբով այժմ եւ միշտ եւ չաւիտեանս :

Յայժմ աւուր հանգիստ սուրբ ձերունոյն Սիմէոնի աստուածաբարձի :

Այս կրանելի եւ աստուածաբարձ սուրբ ձերունիս Սիմէոն, հրաժարեալ յաւժամանակեաց աշխարհիս հեշտութեանց եւ ի զբազանաց, եւ թողեալ զամենայն ինչս եւ 10 զստացուածոց վայելս, եւ պարսպեաց հանապազ մաքրութեամբ ազօթից եւ պահոց ի պաշտօն եւ ի բահանայութիւն տաճարին Աստուծոյ :

Եւ իմացեալ զգալուստն Քրիստոսի մարգարէական հոգով եւ հաւատացեալ նախաձայն մարգարէիցն խնդրեաց ի Հոգւոյն սրբոյ մի տեսնել զմահ մինչեւ տեսցէ 15 զՔրիստոսն Աստուծոյ : Եւ* սպասաւորէր առանց հեղուքեան ի տաճարն Աստուծոյ, եւ ազօթէր հանարազ վասն փրկութեան աշխարհի. եւ էր արդարեւ անմեղ եւ ամբիժ եւ լւակաց եւ մաքուր յամենայն չարեաց : Վասն որոյ ազդեցութեամբն Աստուծոյ իմացաւ եթէ մի մեռցի մինչեւ տեսցէ զփրկութիւն աշխարհի որ է ինքն Քրիստոս :

* B
p. 81 a.

plus ses actions de grâces, en glorifiant Dieu avec joie et ferveur d'âme, bénissant sans cesse celui qui pour la rédemption de tout le monde avait daigné se servir d'elle.

C'est pourquoi lors de toutes les fêtes et bénédictions des actes rédempteurs du Christ, la sainte Église fait participer à ces fêtes et bénédictions la sainte Mère du Seigneur, en la félicitant et la louant avec son fils unique, le Père et le Saint-Esprit, maintenant, toujours et dans les siècles.

En ce jour, repos du saint vieillard Siméon, qui prit Dieu entre ses bras.

Ce bienheureux saint vieillard Siméon qui prit Dieu entre ses bras, avait renoncé aux plaisirs et aux occupations de ce monde passager, avait abandonné toute jouissance des biens et richesses, et s'était consacré à une pureté continuelle dans les prières et les jeûnes pour le service sacerdotal au temple de Dieu.

Ayant pressenti par l'esprit prophétique la venue du Christ, ayant cru aux prophètes qui l'avaient annoncé précédemment, il supplia le Saint-Esprit, (lui demandant) de ne point voir la mort jusqu'à ce qu'il eût vu le Christ de Dieu. 20 Il* desservait le temple de Dieu sans paresse et priait continuellement pour le salut du monde. Il était réellement innocent, sans péché et sans tache, silencieux et pur de toute mauvaise action. C'est pourquoi, par l'influence de Dieu, il sentit qu'il ne mourrait point jusqu'à ce qu'il eût vu le salut de la terre, c'est-à-dire le Christ lui-même.

* B
p. 81 a.

Որով եւ կացեալ ճինչեւ ի ժամանակ ճննդեանն Քրիստոսի, եւ յորժամ ամին զնա ի տաճարն առնել ըստ սովորութեան օրինացն, սա եկն հոգւովն ի տաճարն, եւ ծանուցեալ զանժամանակ աստուածութեանն մեծութիւն՝ ի ժամանակաւոր տղայական մարմինն՝ մարգարէական աչօք տեսանելով զնա Աստուած եւ ամենայնի տէր : եւ
 5 բառնալով ի զիրկս զայն որ ի քերթէս նստի եւ բառնաց զաշխարհ, խոստովանեալ զաւանեսաց զնա տէր կենաց եւ մահու իշխան, լոյս աշխարհի, եւ փառք Հրէից եւ փրկութիւն հեթանոսաց :

Եւ այնուհետեւ արհամարհեալ զմահ յորմէ նախ երկնչէր, զի ետես եկեալ զկեանքն եւ զլուծիչն մահու խնդրէր ի նմանէ արձակիլ ի մարմնոցն կապից, եւ
 10 աւետաւոր եւ նախագուշակ երթալ նախնի մեռելոցն : Եւ այնպէս զօհանալով օրհնէր զճնեալն, եւ բարեբանելով զճնօղն երջանիկ յետ բառնալոյ զաստուածորդին ի զիրկս եւ աւրոյն զնա յամենօրհնեալ աստուածածինն, առժամայն աւանդեաց զհոգին յայտ արարեալ էթէ չարագս այնորիկ մնայր ճինչեւ ցայնժամ զի զգարտական սպասուորութիւնն զայն լցցէ . զոր իբրեւ կատարեաց՝ վազվազակի փոխեցաւ յաստեացս :

Նսեւ զի ճանուցեալ ճշմարտապէս եւ կատարելարար զնա Աստուած եւ Տէր
 15 ամենայնի, ոչ կարաց յամել եւ ժուժալ աւաջի նորա հոգանիւթ այս մարմնով զոր հնացոյց զատակնիքն սլլ անկէն լուծաւ . յայանելով թէ զոր խնդրեաց ի տղայոցն

Il vécut donc jusqu'à la naissance du Christ, et lorsqu'on eut conduit celui-ci au Temple pour accomplir les usages d'après la Loi, il vint au Temple, guidé par l'Esprit; et reconnaissant la grandeur de la divinité intemporelle dans ce corps temporaire d'enfant, il le reconnut, avec des yeux prophétiques, Dieu et Seigneur de toutes choses. Il éleva dans ses bras celui qui est assis sur les chérubins et soulève la terre, l'avoua et le confessa maître de la vie, arbitre de la mort, lumière du monde, gloire des Juifs et salut des gentils.

A partir de ce jour, il méprisa la mort qu'il appréhendait jusqu'alors, car il avait vu arriver la vie, celui qui délie la mort, et il le pria de le délier des liens de la chair, afin d'aller vers les anciens morts pour les évangéliser et les avertir. C'est pourquoi il bénissait le nouveau-né avec actions de grâces en même temps qu'il louait la bienheureuse Mère, et après avoir soulevé le Fils de Dieu dans ses bras et l'avoir rendu à la toute bénie Mère de Dieu, il rendit l'âme aussitôt, manifestant qu'il était resté jusqu'à ce moment pour accomplir le service du devoir, et aussitôt que (ce devoir) eut été accompli il trépassa de cette vie.

Ce fut aussi parce que (Siméon) l'ayant reconnu en toute vérité et parfaitement Dieu et Seigneur de tout, il ne pouvait plus retarder et résister en sa présence avec ce corps formé de terre, que la malédiction avait vieilli et qui fut dissous aussitôt; voulant signifier par là que ce qu'il avait demandé à

* B
p. 81 b.

իրբեւ չԱստուծոյ էստ ի կարող տուողէն առժամայն, որ նորոգապէս * ի փառապարգն չաւերաւ կեանս՝ ի վառս նորին Քրիստոսի եւ Հօր եւ սուրբ Հոգւոյն չախտեան :

Յիշատակ է ընդ նմին եւ Աննայի ծարգարէութեան՝ զստերն Փանուելի, զորմէ յիշատակէ աւետարանիչն որ եւ սա ծանուցեալ չառաջ զմերձ լինել զպատեանն Քրիստոսի, ոչ մեկնէր ի տաճարէն. այլ պահօր եւ պօթիւք ժուժկարեալ մեծաւ ճղնութեամբ 5 զպիտուն եւ չորս ամս, այրիութեամբ զարբութիւն պահելով մնայր նմա :

Որով եւ արժանի եղեւ եւ սա տեսանել զՏէրն մեր Քրիստոս, եւ խոստովանեցաւ զնա Աստուած ճշմարիտ, եւ ասէր ամենեցուն յայտնապէս թէ սա է Քրիստոսն որ զարց էր. սա է Տէր տաճարի եւ հրեշտակ ուխտին զոր կամիրք : Եւ այսպէս արժանահաւաս վկայութեամբ ամենեցուն պատմելով զիրկութենէն աշխարհի, յետ կատարման տնօրինական նախնայն ի տաճարն Փրկչին՝ լիութեաւ եւ նա չատեալս խաղաղութեամբ փառաւորելով զԱստուած :]

Ո՛հնկի ժ եւ Փեարուարի ժ.Չ : Տօն է սրբոյ առաքելոյն Յուգայի :

Աւարեալն Քրիստոսի Յուգա Յակորեան, որդի էր Յովսեփայ որ անուանեցաւ հայր Քրիստոսի, եւ այս Յուգա է Ղերէտն՝ որ անուանեցաւ Քապէոս, որպէս յուցանեն 15

[3 Տօն է.] եւ յիշատակ *add.* B.

* B
p. 81 b.

L'Enfant comme à Dieu, il l'avait obtenu aussitôt par le puissant donneur, qui l'avait transformé et rendu à la vie * glorieuse, pour la gloire du même Christ et du Père et du Saint-Esprit éternellement.

On commémore avec (Siméon) la prophétesse Anne, fille de Phanuel, pour laquelle l'évangéliste rapporte qu'elle aussi avait su à l'avance la prochaine venue du Christ. Elle ne quittait point le Temple et après avoir vécu quatre-vingt-quatre ans dans les jeûnes, les prières, et un grand ascétisme, conservant la sainteté par le veuvage, elle l'attendait.

Elle aussi fut digne de voir notre Seigneur le Christ, et elle le confessa vrai Dieu en proclamant ouvertement à tout le monde qu'il était le Christ qui devait venir : « C'est lui le *Seigneur de ce temple et l'ange de l'alliance que vous désirez* ¹. » Après ce témoignage véridique, après avoir annoncé à tous le salut de la terre, aussitôt que les actes de la présentation du Sauveur au Temple furent accomplis, elle aussi trépassa en paix d'ici-bas en glorifiant Dieu.]

10 ΜΗΕΚΙ, 16 Février.

Fête du saint apôtre Jude.

L'apôtre du Christ Jude, de Jacques, était le fils de Joseph qui fut nommé le père du Christ. Ce Jude est Lebbée, qui fut nommé Thaddée, ainsi que l'in-

1. Mat., III, 1.

Մատթէոս եւ Մարկոս : Իսկ Ղուկաս եւ Յովհաննէս՝ Յուլիա Յակոբեան գոս կոչեն, զի գտողի անունն ի Յուլիայէ ձսանչէ : Եւ են սորա չորք եղբարք՝ Յակոբոս առաջին եպիսկոպոսն Երուսաղեմի, եւ Յովսէս, եւ Սիմոն, եւ Յուլիա որ են ի թուոյ Երկուսուսանիցն :

5 Եւ չեա Համբարձմանն Քրիստոսի, զնոց Սիմոն ի Պարսս եւ ի Բարբրն, եւ քարզկաց նոցա . եւ եկեալ յաշխարհն Հայոց՝ կատարեցաւ նահատակութեամբ ի տեղւոջն որ կոչի Ռուսթաւա :

10 Իսկ սուրբ առաքեալն Յուլիա Յակոբեան շրջեալ քարոզութեամբ յաշխարհն Մարաց եւ Պարսից եւ՝ Ելիմայուց, եւ բազում նշանս եւ սքանչելիս արարեալ եւ զբարեւոյնս աշակերտեալ, զրեաց նոցա զթուղթն կաթողիկեաց որ ըստ անունն լուրում, եւ զգուշացոյց զնոսս յամենայն հերձաւածոց որ լինելոց էին . ասաց եւ զկորուստ ամբարշտացն ըստ մարգարէութեանն Ենտլբոյ արգարոյ՝ Լոթներորդին յԱլամայ :

15 Եւ ինքն եկեալ ի վերին Հայս, պատահի անկ եւ Բարթողիմէոս առաքեալն ի բլուրն Արտաշատու, եւ ուրախացելք անկ հոգւովն՝ կանգնեցին ի տեղւոջն խաչ : Եւ զնոց Բարթողիմէոս առ Սանատրուկ թագաւորն Հայոց եւ անկ նահատակեալ կատարի վասն զՔրիստոս քարոզելոյ :

3 եպիսկոպոսն] պատրիարքն B || 15 նահատակեալ] նահատակութեամբ B.

diquent Matthieu et Marc. Mais Luc et Jean l'appellent Jude, de Jacques, pour distinguer son nom de celui de Judas, le traître. Ils étaient quatre frères : Jacques, le premier évêque de Jérusalem, José (*Yousès*), Simon et Jude qui était du nombre des douze.

Après l'ascension du Christ, Siméon se rendit en Perse et à Babylone et y prêcha; de là il se rendit au pays d'Arménie et y mourut en martyr à l'endroit appelé Roustava ¹.

Quant au saint apôtre Jude, de Jacques, il parcourut en évangélisant les pays des Mèdes, des Perses, des ^{*}Élyméens ², il y accomplit de nombreux prodiges et miracles, fit de nombreux disciples, et leur écrivit l'épître catholique qui porte son nom, en les mettant en garde contre tous les schismes qui devaient avoir lieu, et leur annonçant la perte des impies selon la prophétie d'Hénoch le juste, le septième après Adam.

(Jude) se rendit dans la haute Arménie, et y rencontra l'apôtre Barthélemy sur la colline d'Artaşat ³; ils s'y réjouirent spirituellement et plantèrent une croix en cet endroit. Barthélemy alla trouver le roi d'Arménie, Sanatrouk, et là, mourut martyrisé pour avoir prêché le Christ.

1. Sur le nom du lieu où mourut saint Simon, Suanir, Swanyz ou Bindwinth — Nicophsia, cf. *Acta SS. Octob.*, XII, p. 428. — 2. Élam ou Susiane. — 3. *Artaşou* dans la passion arménienne de saint Barthélemy.

Եւ կատարի տոն սրբոյ առաքելոյն Յուդայի Փետրուարի ժ.Ձ :

Յայսմ առուր վկայութիւն երկոտասան ծարտիրոսացն Պանփիւլեայ, Վաղենդիոսի, Պօղոսի, Պորփիւրիոսի, Սելեւկիոսի, Թէոդուլայ, Յուլիանոսի եւ Տինգ եղիպտացւոցն :

Այս սուրբ վկայքս Քրիստոսի էին յառուրս Դիոկղետիանոսի անօրէն արքային : Պանփիւլոս քահանայ էր Կեսարու Պաղեստինու եկեղեցւոյն, եւ յոյժ ուսեալ էր զեկեղեցական գիրս եւ զարտաքին փիլիսոփայութեան հանձարս : Եւ Սելեւկոս էր ի Կամբատակիոյ գաւառէն քաջ զօրական լեալ ի պատերազմի : Չոտցա հատին զգլուխն :

* A fol. 186
v° b.

Եւ Վաղենդիլոս էր սարկաւագ Երուսաղէմի՝ եկեղեցւոյն : Եւ Պօղոս էր Յամնիտացւոց քաղաքէն, զորս չարաչար տանջեցին եւ ապա զգլուխս նոցա հատին :

ՉՊորփիւրիոս անուցեալ էր սուրբն Պանփիւլոս, եւ էր զբազիր եւ էր ամաց տասն եւ ութից . եւ երթեալ խնդրէր զճարմին տեսուն իւրոյ եւ վարդապետին, եւ զայլոց սրբոցն զի թաղեսցէ : Եւ կարան զնա որպէս քրիստոնեայ, զգեցին զճարմին նորա եւ ընկեցին ի հրախառն մոխիր հնոցի եւ այնպէս չարչարանօք աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած :

2 Պանփիւլեայ] Պանփիւրսի քահանայի *add.* B || 3 Թէոդուլայ] Թէոդուլի քահանայի *add.* B || 4 Քրիստոսի *om.* B — յառուրս] հալածանաց *add.* B || 8 Վաղենդիլոս] Վաղէնտիոս B || 10 եւ էր] եւ ուսուցեալ B || 13 չարչարանօք *om.* B || 14 առ Աստուած *om.* B.

La fête du saint apôtre Jude a lieu le 16 février.

En ce jour, martyr des douze martyrs Pamphile, Valens (*Valentios*), Paul, Porphyre, Séleucus, Théodule, Julien et dès cinq Égyptiens.

Ces saints martyrs du Christ vivaient aux jours de l'empereur impie Dioclétien. Pamphile était prêtre de l'église de Césarée de Palestine. Il était très versé dans les livres de l'Église et dans la philosophie profane. Séleucus était de la province de Cappadoce (*Kambatakiouy*) et, comme militaire avait donné des preuves de bravoure pendant la guerre. On leur trancha la tête.

* A fol. 186
v° b.

Valens (*Valentinos*) était diacre de l'église de Jérusalem. Paul était de la ville de Yammia¹. On les tortura cruellement et ensuite on leur trancha la tête.

Porphyre avait été élevé par saint Pamphile; il était scribe et avait dix-huit ans. Il alla chercher le corps de son maître et docteur et ceux des autres saints aussi pour les inhumer. On le saisit comme chrétien, on déchira son corps et on le jeta dans un four de cendres enflammées. C'est dans de telles tortures qu'il rendit son âme à Dieu.

1. Arménien *Յամնիտացւոց, yamnitatzuotz*, sous l'influence de l'ethnique grec τῶν Ἰαμνιτῶν πόλις.

Եւ Թէոդուլոս երէց էր ծերունի . զսա խաչեցին եւ զոլորքսն ջարդեցին, եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին :

Յուլիանոս էր ի Կապադովկիոյ գաւառէն, եւ երթեալ մերձ ի մարմին սրբոցն՝ գիրկս արկեալ Համբուրէր արտասուօք . եւ զսա կախալ ընկեցին ի հուր եւ աւանդեաց զհոգին :

Իսկ հինգ եգիպտացիքն մտանէին ընդ դուռն քաղաքին Կեսարիոյ Պաղեստինեաց . հարցին զոնապանքն զնոսա, եւ նոքա զճշմարտն խոստովանեցան եթէ . Քրիստոնեայք ենք : Կալան զնոսա եւ որպէս չարագործս կապեցին, եւ տարան առ Փիրմիլիանոս զատաւորն . եւ յոյժ զնոսա տանջանօք չարչարեաց, եւ հարցանէր զանուանն եւ զգաւանն . եւ նոքա զմարգարէիցն ասացին զանուանն . Նղիա, Երեմիա, Սամուէլ, Դանիէլ, Եղեկիէլ, եւ գաւառ՝ զԵրուսաղէմ :

Եւ այնպէս եւ սոքա տանջանօք եւ հրով չարչարեցան, եւ հատին զղլուիս նոցա . եւ զմարմինս * սրբոցն պահեաց Աստուած ի թռչնոց եւ ի զաղանաց՝ մինչեւ արք երկիւղածք երթեալ ամփոփեցին եւ թաղեցին պատուով շինեալ եւ վկայարանս :

Կատարի տօն սրբոց վկայիցս՝ Փետրուարի ժՁ :

[B * Ի սմին աւուր չիշատակ է սուրբ եպիսկոպոսին Մարութայ, եւ ամենայն * B p. 83 b.]

1 ջարդեցին] խորտակեցին B || 7 զնոսա om. B || 9 տանջանօք չարչարեաց] հարուածովք տանջեաց B || 14 վկայարանս] սրբոցն add. B || 15 Կատարի... Փետրուարի ժՁ] Կատարեցան սուրբ վկայքն Քրիստոսի Մեհեկի ժ եւ Փետրուարի ժՁ B.

Théodule était un prêtre âgé. On le mit en croix et on lui brisa les chevilles ; c'est ainsi qu'il rendit l'âme.

Julien était de la province de Cappadoce (*Kapadokiou*). Étant survenu auprès des corps des saints, il les enlaça et les baisa avec larmes. On le saisit également et on le jeta dans les flammes. Il y rendit l'âme.

Quant aux cinq Égyptiens, ils entraient par la porte de la ville de Césarée de Palestine. Les gardiens les interrogèrent et ils avouèrent la vérité en disant : « Nous sommes chrétiens. » On les saisit, on les lia comme des malfaiteurs et on les conduisit auprès du juge Firmilianus, qui les fit soumettre à de cruelles tortures. Il leur demanda leurs noms et la patrie d'où ils étaient. Ils lui dirent les noms des prophètes : Élie, Jérémie, Samuel, Daniel, Ézéchiël et comme patrie, Jérusalem.

Ils furent martyrisés eux aussi de la même manière par les tortures et les flammes, et on leur trancha la tête. Dieu préserva les * corps des saints des oiseaux et des bêtes féroces, jusqu'à ce que des hommes craignant Dieu, s'y étant rendus, les recueillirent et les inhumèrent avec honneur, et édifièrent des monuments commémoratifs.

La fête de ces saints a lieu le 16 février.

[B * En ce jour, commémoration du saint évêque Maroutha et de tous les * B p. 83 b.]

սրբոցն զորոց զոսկերոն ժողովեաց ի Մարտիրոսապօլս երկու հարիւր եւ ութսուն հոգարացն եւ ալոց բազմաց :]

Մեհեկի ժ-Ե եւ Փետրուարի ժ-Է : Վկայութիւն թէպորոսի ճեճի վկային Քրիստոսի, որ ինարգճանի աստուածապարգև, սրոյ սունն կատարի յալուհայեցն :

Քաջ նահատակն թէպորոս էր ի ժամոնակս ամբարիշտ թաղաւորացն Մարտինոս-⁵ նոսի եւ Մարտէնարի, ի բաղաբէն Ամասիոյ, ի վեղջէն Հոռմէպոն : Նորա զօրական լեալ յարեւելից զաւառն ի զունին որ կոչի Մարմարիտեայ, եւ որպէս բրիտանեայ ստարան վնա աւ գտաւորն Վաւենկաս՝ որ ասի պուստիտոս, եւ ստիպէր զնա զոհել կրոցն :

Եւ լցաւ նա հոգւով սրբով ի ճէջ գնդին եւ ասէ . Ես բրիտանեայ եմ, եւ չհրամայ-¹⁰ եցին ինձ զոհել զարշիւկաց : Եւ յոյժ բռնազատէին զնա զվեհուլ զսպառազինութիւնն եւ զոհել : Ասէ թէպորոս . Ես զօրական եմ թագաւորին իմոյ Քրիստոսի, եւ ալում զօրական ոչ կարեմ լինել : Եւ բազում բանս վասն մարգանալոցն Քրիստոսի խօսեցաւ ընդ Վաւենկայ : Եւ թոյլ ետուն նմա զն ընդ մտօքն անկցի եւ զոհեացէ :

3 Վկայութիւն] սրբոցն *add.* B || 4 յալուհայեցն] աւաջին շաբաթունն՝ շաբաթն օրն *add.* B.

saints dont il recueillit les ossements à Martyropolis : deux cent quatre-vingt mille et beaucoup d'autres.]

II MÉHÉKI, 47 Février.

Martyre du grand martyr du Christ Théodore dont le nom se traduit par « don de Dieu », dont la fête a lieu pendant le carême ¹.

Le vaillant martyr Théodore vivait aux jours des empereurs impies Maximien (*Makhsimianosi*) et Maxence (*Makhsenti*) ; il était de la ville d'Amasia, du village de Houméalai (*Houmēalon*). Il était soldat, dans les provinces orientales, de la légion dite des Marmarites. Comme chrétien on le conduisit chez le juge Brincas (*Vrenkas*) dit Praepositus ², qui l'obligea à immoler aux idoles.

(Théodore), rempli du Saint-Esprit, dit au milieu de la troupe : « Je suis chrétien, on ne m'a pas commandé d'immoler à des abominations. » On le contraignit violemment à revêtir son armure et à immoler. Théodore dit : « Je suis soldat de mon roi le Christ, et ne puis être soldat d'aucun autre. » Il dit à Brincas bien d'autres paroles au sujet du Christ devenu homme. On lui laissa le temps de revenir à de meilleurs sentiments et d'immoler.

1. *Yaçouhatzitz*, abstinence de sel et pain; la fête de saint Théodore a lieu le premier samedi de carême. — 2. Du titre latin *praepositus* le traducteur arménien a fait un surnom.

Եւ ելեալ թէոզորոս շրջէր ընդ ամենայն տեղիս, եւ ուսուցանէր ամենեցուն զճանապարհս փրկութեան : Եւ ի միում զիջերի աւեալ հուր չորժամ ամենեւեան նիրհէին եւ զտաճար Ռէայ ձոր աստուածոցն հրկհեաց : * Եւ տեսեալ ոմանք ի նոցանէ զոր

* A fol. 187
r° b.

արար պատմեցին Բենեբեկեաց, եւ կալեալ զտուրբն տարան աւաջի նորա : Եւ ասէ .
5 Ընդէր փոխանակ զոհի եւ կնկրուելս մատուցանելոյ աստուածուհւոյն՝ հրով ալբեցեր : Ասէ թէոզորոս . Չոր արարի ոչ ուրանամ . վաչտ ժողովեցի եւ ալբեցի բարինս զի կիր լինիցին : Եւ սկսան հարկանել ուժգին : Ասէ սուրբն թէոզորոս . Ոչ են կալալ տանջանք

քո՝ որ եթէ այլ եւս չաւերացու՝ մեկնել զիս ի սիրոյ յուսոյն իմոյ Քրիստոսի :
10 Արկին զնա ի բանոյ, եւ կնքեցին զգուռն, զի սովամահ լինիցի : Եւ Հոպին սուրբ կերակրէր զնա ի բանոյն : Եւ երեսեցաւ նմա Տէր ի բանոյն եւ ասէ . Քաջալերեաց թէոզորէ, զի ես ընդ քեզ եմ : Եւ նա սկսաւ սաղմոսել : Եւ լսէին պահապանքն բարբառս բազմաց, ընթացան ի բանոյն եւ գտին փակեալ եւ զմատանակներն ողջ : Եւ լսէին ձայն սաղմոսաց, եւ նոցէին ընդ ձերպս պատահանին, եւ տեսին բազում

ամբոխս զի սաղմոսէին ընդ սրբոցն . երկեան եւ զնացեալ պատմեցին զատուորին :
15 Եւ նա երթեալ վաղվաղակի եգիտ զգուռն փակեալ եւ զմատանին ողջ . եւ լսէր

2 չորժամ ամենեւեան նիրհէին] մինչդեռ ննջէին B || 4 զտուրբն om. B || 8 ի սիրոյ յուսոյն] ի սիրոյն B || 9 Եւ Հոպին... ի բանոյն om. B || 10 երեսեցաւ] ի տեսեան add. B || 12 զմատանակներն] զմատանին B || 13 եւ լսէին ձայն սաղմոսաց om. B.

Théodore se mit à circuler en tous lieux et enseignait à tous la voie du salut. Une nuit il prit du feu et pendant que tout le monde dormait il incendia le temple de Rhéa, la mère des dieux. * Quelques-uns ayant vu ce qu'il avait fait en avertirent Brineas, saisirent le saint et le conduisirent devant lui. Celui-ci lui dit : « Pourquoi, au lieu de sacrifier et d'offrir de l'encens à la déesse l'as-tu, brûlée? » Théodore lui répondit : « Je ne nie pas ce que j'ai fait, j'ai ramassé du bois, j'ai brûlé des pierres pour les réduire en chaux. » On se mit à le frapper brutalement. Saint Théodore dit : « Tes tortures, même si tu les augmentes, ne pourront pas m'éloigner de l'amour de mon espérance en le Christ. »

* A fol. 187
r° b.

On le jeta dans une prison, dont on scella la porte pour qu'il mourût de faim. Le Saint-Esprit le nourrit dans la prison. Le Seigneur lui apparut dans la prison et lui dit : « Prends courage, Théodore, car je suis avec toi. » Il se mit à psalmodier. Les gardiens, entendant les voix de plusieurs personnes, accoururent à la prison, la trouvèrent fermée et les scellés intacts. Ils entendirent les voix des psalmodies, regardèrent par les trous de la fenêtre et aperçurent une multitude qui psalmodiait avec le saint. Ils eurent peur et allèrent avertir le juge.

Celui-ci, s'étant aussitôt rendu (à la prison), trouva la porte fermée et le scellé intact, et entendit les voix de beaucoup (de chanteurs); il crut que les

ձայն բազմաց, եւ կարծեաց եթէ քրիստոնեայք ժողովեցան առ նա : Հրամայեաց զօրականաց շուրջ պատել զբանդոյն, եւ մտեալ ի ներքս ոչ զոք տեսին բաց ծիւցն զԹէոփորոս պնդեալ ի վաչտի դոտան, եւ յահէն զողումն կալաւ զամենեսեան :

* A fol. 187
v° a.

Եւ ընդ առաւօտն կացուցին զնա չատեան, եւ ստիպէին զնա զոհել կուոցն. եւ խոստանայր զատուորն բազում պատիւս եւ պարգևս, եւ լինել քահանայապետ կուոցն : 5
Ասէ Թէոփորոս. Թէպէտ եւ զմարմինս իմ տանջես, եւ հրոյ եւ զպանաց մատնես՝ ձինչեւ լցէ շունչս իմ առ իս՝ ոչ ուրացայց զՔրիստոսն իմ : Եւ կախեցին զնա եւ քերեցին զմարմինն ձինչեւ բանալ կողեցն : Եւ սուրբն Թէոփորոս սաղմոսէր. Օրհնեցից զՏէր յամենայն ժամ, զամենայն սաղմոսն :

Եւ զարմացաւ բունաւորն ընդ համբերութիւն նորա, նեղէր ապա զեռ եւս զոհել : 10
Եւ սուրբն համարձակութեամբ ասէր. Ոչ երկնչիս զու յԱստուծոյ որ ետ քեզ զայց իշխանութիւնդ եւ բռնադատես զեւ թողուլ զԱստուած եւ անշունչ քարանց երկիր պագանել : Ասէ պատուորն. Ընդ ոմ կամիս լինել՝ ընդ մեզ եթէ ընդ Քրիստոսն քո : Եւ սուրբն ասէ խնդութեամբ. Ընդ Քրիստոսի էի եւ եմ եւ եղէց :

Եւ տեսեալ զատուորին թէ ոչինչ կարաց ատնել վկային Քրիստոսի, հրամայեաց 15
հրով աչբել զնա. եւ առժամայն զահիճքն բորբոքեցին հուր, եւ նա լուծեալ զգօտին՝

1 Գօրականաց] սուսերօք add. B || 2 զԹէոփորոս] դուրբն Թէոփորոս B || 5 կուոցն om. B.

chrétiens s'étaient rassemblés auprès du (saint). Il ordonna aux soldats de cerner la prison, mais ayant pénétré à l'intérieur ils ne virent personne, sauf le seul Théodore, les pieds attachés au billot. Un tremblement, causé par la peur, les saisit tous.

* A fol. 187
v° a.

Au matin on le fit venir au tribunal et on * le pressa d'immoler aux idoles. Le juge lui promit bien des honneurs et des dons, et de le faire grand prêtre des idoles. Théodore lui répondit : « Bien que tu tortures mon corps, que tu me livres aux flammes et aux fauves, tant qu'il me restera du souffle, je ne renierai point mon Christ. » On le suspendit et on déchira son corps jusqu'à lui mettre les côtes à nu. Mais saint Théodore psalmodiait dans son entier le psaume *Je bénirai le Seigneur à tout instant* ¹.

Le tyran fut surpris de sa patience, puis l'engagea à immoler. Le saint lui dit avec hardiesse : « Tu n'as donc pas peur de Dieu qui t'a donné cette autorité et tu me forces à quitter Dieu pour adorer des pierres inanimées ? » Le juge lui répondit : « Avec qui veux-tu être, avec nous ou avec ton Christ ? » Le saint lui répondit joyeusement : « Avec le Christ j'étais, je suis et je serai. »

Le juge, voyant qu'il n'avait pu rien faire au martyr du Christ, ordonna de le brûler au feu. Aussitôt les bourreaux allumèrent du feu et (Théodore),

1. Ps., xxxiii, 1.

մերկացաւ զհանդերձն, ելոյծ եւ զօգ ոտիցն, եւ արարեալ չինքն զնշան սրբոյ խաչին :
 Կապեցին զնա որպէս զխոյ պատարագի, եւ ալսթեաց առ Աստուած . Գոհանամ զբէն
 Բրիստոս որ արժանի արարեր զիս այսմ ծասին լինել Հաղորդ ընդ վկայն քո : Եւ
 նաչեցեալ յամբոխն ետես զընկեր իւր զԿլէոնիկոս զի լայր, եւ ստէ . Փռթն հասիր
 5 ինձ, եւ որպէս յապականացու* երկրիս ոչ թողաք զմիմեանս՝ նմանապէս եւ յանապական
 կեանս մի որոշեսցուք : Եւ ընկեցին զսուրբ վկայն Բրիստոսի ի հօւրն, եւ աւանդեաց
 զհոգին իւր առ Աստուած ի Փետրուարի ժէ :

* A fol. 187
 v° b.

Եւ տեսին հաւատացեալ ժողովուրդն զհոգին իբրեւ զվաչական զի ելանէր յերկինս :
 Եւ կին մի քրիստոնեաց Բարէանուն խնկրեաց զմարմին սրբոյն Թէոդորոսի եւ պտտեաց
 10 մարուր կտաւովք եւ անոյշ իւրօք եւ խնկօք, հանկոյց ի փայտեաց տուպան եւ պահեաց
 ի տան իւրում, եւ մեծապաշտաւութեամբ կատարեաց զչիշատակս նորա փառաւորելով
 զԲրիստոս :

1 արարեալ] արար B || 5 նմանապէս om. B || 7 Փետրուարի ժէ] եւ Մեհեկի ժէ
 add. B || 8 Եւ տեսին... յերկինս om. B || 11-12 եւ մեծապաշտաւութեամբ... զԲրիստոս]
 եւ յետ ժամանակի տարաւ ի գաւառն իւր որ կոչի Եւխայիտա՝ մերձ ի քաղաքն Ամասիաց եւ եզ ի
 հանգստի մեծաւ պտտուով եւ զգուշութեամբ. եւ կատարեաց զչիշատակ սրբոյ վկային ամենայն
 հաւատացելովքն ի փառս եւ ի գոհութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանն այժմ եւ միշտ եւ
 յաւիտեանս B.

dénouant sa ceinture, se dépouilla de ses vêtements, délia les lacets de ses
 chaussures et fit sur lui-même le signe de la sainte croix. On l'attacha comme
 le bélier du sacrifice, tandis qu'il priait Dieu : « Je te rends grâces, Christ,
 de m'avoir rendu digne de prendre ma part avec tes martyrs. » Il jeta son
 regard sur la foule et aperçut son compagnon Cléonicus qui pleurait. Il lui
 dit : « Dépêche-toi à me rejoindre et de même que nous ne nous sommes point
 quittés sur cette terre * périssable, de même nous ne serons point séparés dans
 la vie incorruptible. » On jeta le saint martyr du Christ dans les flammes et
 il rendit son âme à Dieu, le 17 février.

* A fol. 187
 v° b.

Les fidèles rassemblés aperçurent son âme qui montait au ciel comme un
 éclair. Une femme chrétienne, au beau nom¹, demanda le corps de saint
 Théodore, l'enveloppa dans des linges propres avec de l'huile parfumée et de
 l'encens, le déposa dans un cercueil de bois et le conserva dans sa maison,
 et célébra avec grande solennité sa commémoration en glorifiant le Christ.

1. Les récits grecs nomment *Εὐσεβία* la sainte femme qui recueillit le corps de saint
 Théodore. L'expression arménienne *բարէանուն* « au beau nom », que le grand diction-
 naire des Méchitaristes de Venise ne connaît pas en dehors de ce passage, correspond
 au mot grec *φερονόμος* « dont le nom convient au caractère ». L'auteur de la vie méta-
 phrastique voulait dire que *Εὐσεβία* était pieuse comme son nom l'indiquait. Le traducteur,
 qui ne lisait sans doute pas le nom de la femme dans l'exemplaire dont il se servit,
 puisqu'il l'a omis, s'est arrêté à une formule, qui tient de la transcription autant que de
 la traduction *բարէ...* = *φερε...*

Սրանչելի տեսիլն զոր եցոյց սուրբն Թէոդորոս ի Կոստանդինուպոլիս, վասն որոյ եւ ի քառասներորդ աւուրս պահոցն՝ առաջին շաբաթնորն կատարի աօն սրբոյն Թէոդորոսի :

Յաւարս անօրէն եւ ամբարիշտ եւ ուրացող եւ պլպծ թաղաւորին Յուլիանոսի յորժամ մերձեցաւ քառասնօրեաց աւուրք պահոցն, պիղծ եւ զպղբ խորհուրդ առեալ ի սատանայէ Յուլիանոս կոչեաց զնմանողան անաստուածութեան խորոյ զեպարքոս 5 բարդբին եւ ասէ . Որչափ ջանս եղի վասն քրիստոնէից դարձուցանել զնոսա ի պաշտամունս մեր եւ ոչ կարացի ոչ պատուով եւ ոչ ընչիւք, ոչ սրով եւ ոչ մահուամբ : Եւ ի զիշերիս յայսմիկ աստուածքն մեր բարի խորհուրդ արկին ի սիրտս իմ, զոր եւ արարից, զի կամ ուրանան զՔրիստոս եւ զոհն կողոցն, կամ ի սովոյ մեռցին : Այժմ մերձեալ է պահոցն իւրեանց, եւ * ամենայն անձն քրիստոնէի սրբութեամբ պահեն մինչեւ ի դատմին 10 իւրեանց, եւ զառաջին շաբաթն առաւելապէս քան զայլ աւուրսն . արդ պատուէր տուր որ ոչ հաց եւ ոչ այլ ինչ կերակուր կամ ըմպելի հանցեն ի վաճառ՝ այլ զոր ես առաքեցից առ քեզ զայն տայես ի վաճար : Հրամայեմ որ զհացն եւ զկերակուր եւ զըմպելի խառնեն ի ճարպոյ եւ յարենէ զոհոցն, զի կամ կերիցեն եւ զոհեցեն ընդ մեզ աստուածոց մերոց, եւ կամ ի սովոյ մեռանիցին :

* A fol. 188
1° a.

Ասէ եպարքոսն . Ճշմարիտ որ սիրտ թագաւորին ի ձեւս աստուածոցն են, բարի եւ

2 շաբաթնորն] շաբաթուն շաբաթնորն B || 9 կողոցն] աստուածոց մերոց B.

Merveilleuse vision que fit voir saint Théodore à Constantinople, à cause de la fête de saint Théodore qui a lieu le premier samedi du carême des quarante jours.

Au temps de l'empereur impie, renégat et immonde, Julien, à l'approche du carême des quarante jours, Julien prit le conseil ignoble et immonde du démon et manda auprès de lui les partisans de son athéisme, dont l'éparque de la ville, et dit à celui-ci : « J'ai fait tant d'efforts pour convertir les chrétiens à notre culte et je n'ai réussi, ni par les honneurs, ni par les richesses, ni par le glaive, ni par la mort. Mais, cette nuit, nos dieux ont inspiré un bon conseil à mon cœur, et je vais le mettre à exécution : ou bien ils renieront le Christ et immoleront aux idoles, ou bien ils mourront de faim. Voici que leur carême approche * et tous les chrétiens jeûnent saintement jusqu'à leur pâque, et le premier samedi plus que les autres jours. Or, tu ordonneras qu'on ne mette en vente ni pain, ni aucune autre nourriture, ni boisson, mais, ce que je t'enverrai, tu le donneras à vendre. J'ordonne de mêler au pain, à la nourriture et aux boissons de la graisse et du sang des victimes (disant) : Ou bien ils en mangeront et immoleront avec nous à nos dieux, ou bien ils mourront de faim. »

* A fol. 188
1° a.

L'éparque lui répondit : « Il est bien vrai que le cœur de l'empereur

ընդունելու եւ հաճոյական խորհուրդ խորհեցար : եւ երթնալ եպարքոսին առժամայն զհրամայեալսն ի թագաւորէն կատարեաց . եւ ոչ ետ հանել ի վաճառ հաց կամ ալլինչ կերակուր կամ ըմպելի՝ բաց միայն զոր առաքեաց պիղծ արբայն : Ալլ Աստուած իւր ամենակարող զօրութեամբն զնորա շար խորհուրդն խափանեաց եւ ունայնացոյց, 5 եւ զիւր հաւատացեալսն վրկեաց ի գազրալից կերակրոցն :

Յառաջին պահոց զիշեր, երեւեցաւ մեծ վկայն Քրիստոսի սուրբն թէոզորոս Կոստանդնուպոլսի պատրիարքին եւ ասէ . Ընդ առաւօտն ժողովեան առ քեղ զամենայն քրիստոնեաց եւ պատուիրեան նոցա որ ամենեւին ոչ հաց եւ ոչ կերակուր եւ ոչ ըմպելի զնեացեն ի վաճառականացն, զի ամենայն ինչ ի ճարպոյ եւ չարենէ՛ զո՛հից խառնեալ 10 նն, * ալլ կերիցեն ի տան իւրեանց կերակուր :

* A fol. 188
r° b.

Ասէ պատրիարքն . Որ մեծառուեք են ունիցին ի տունս իւրեանց եւ կերիցեն . աղքատք որ միոյ աւուր կերակուր ոչ ունին զինչ ուտիցեն ի տունս իւրեանց : Ասէ սուրբն թէոզորոս . Բաշխեան նոցա կողբաց եւ զայն կերիցեն : Ասէ պատրիարքն . Ոչ զիտեմ զինչ իցէ կողբացն : Ասէ սուրբն . Յարեան եփեան եւ տո՛ւր նոցա եւ զայն կերիցեն . 15 զի մեր չեւբայխոսչ եփեալ ցորենոյն կողբաց կոչեմք :

Ասէ՛ պատրիարքն . եւ զու ո՞վ իցես, տէր, որ այլպիսի խնամարկութեամբ եւ զթով

1 [խորհուրդ] լծասանոց *add.* B || 4 [խափանեաց] ունայնացոյց B || 12 ուտիցեն] կերիցեն B || 14 սուրբն] սուրբ վկայն B.

est entre les mains des dieux. Tu as médité un dessein bon, pratique et agréable. » L'évêque s'empressa aussitôt d'aller accomplir les ordres de l'empereur; il ne donna à vendre ni pain, ni aucune autre nourriture ou boisson, à l'exception de ce que l'immonde empereur lui avait fait parvenir. Mais Dieu par sa vertu toute-puissante entrava sa mauvaise pensée et l'annihila, et sauva ses fidèles des aliments immondes.

La première nuit du carême, le grand martyr du Christ, saint Théodore, apparut au patriarche de Constantinople et lui dit : « Au matin, rassemble tous les chrétiens et recommande-leur de ne rien acheter aux marchands, ni pain, ni aucune nourriture ou boisson, car tout est mélangé de graisse et de sang des victimes; * mais qu'ils mangent chez eux des choses (pré- 20 parées) à la maison.

* A fol. 188
r° b.

Le patriarche lui dit : « Les riches mangeront ce qu'ils ont dans leurs maisons, mais les pauvres qui n'ont que la nourriture d'un jour, que mangeront-ils chez eux? » Saint Théodore lui dit : « Distribue-leur du koliba, et ils le mangeront. » Le patriarche lui répondit : « Je ne sais pas ce que c'est que le koliba. » Le saint dit : « Fais cuire du blé, et donne-le-leur pour qu'ils le mangent; car nous, aux Euchaites, nous appelons koliba le blé cuit. »

Le patriarche lui répondit : « Et qui es-tu, seigneur, qui commandes le

հրամայեա զփրկութիւն ժողովրդեանն Քրիստոսի : Ասէ սուրբն . Ես եմ Թէոդորոս վկայն Քրիստոսի, եւ ի նմանէ առաքեցաչ ազրեցուցանել քեզ : Եւ նոյնժամայն անչատ եղեւ : Եւ ընդ առաւօտն կոչեաց զամենայն բրիստոնեայն, եւ պատմեաց զամենայն երեւմունս եւ գասացեալն ի սրբոյն Թէոդորոսէ, եւ արար որպէս հրամայեցաւն :

Եւ զիտացեալ Յուլիանոսի՝ յամօթ լեալ հրամայեաց յետ դարձուցանել զպղծախսոն կերակուրսն եւ զըմպելիսն, եւ ըստ սովորութեանն իւրեանց վաճառեցին հաց եւ կերակուր : Եւ ինքն յամօթոյն ի նաւ մտեալ ել ի քաղաքէն :

Եւ ի շաբաթն օրն կատարեցին մեծապայծաութեամբ զտօն սրբոյն Թէոդորոսի ըստ յոյն խնդրութեամբ եւ զոհութեամբ : Եւ հրամայեաց պատրիարքն որ ամենայն բրիստոնեայք յամենայն ամի զառաջին՝ շաբաթն պահոցն տօն կատարեսցեն մեծ վկային Քրիստոսի սրբոյն Թէոդորոսի :

* A fol. 188
v° a.

* B
p. 86 a.

[B՝ Ի սմին աւուր չիշատակ Մարիամին բռն Փիլիպպոսի առաքելոյ, եւ Սոփրոնիոսի Երուսաղեմացոյ, եւ սուրբ հօրն Սարաճոնոսի ձգնաւորի, եւ սրանչելագործ հօրն մերոյ Ավքսիվիու եպիսկոպոսի Կիպրացոյ աշակերտին Մարկոսի աւետարանչի եւ զիւտ նշխարաց մեծին Մրնասայ վկայի :]

15

3 զամենայն երեւմունս] գերեւումն B. || 10 շաբաթն պահոցն] շաբաթու պահոցն շաբաթ օրն B.

salut du peuple du Christ avec tant de soin et de sollicitude? » Le saint lui dit : « Je suis Théodore, le martyr du Christ, et je suis envoyé par Lui pour t'inspirer. » Et il disparut aussitôt. Au matin (le patriarche) manda tous les chrétiens, leur raconta l'apparition et tout ce que saint Théodore lui avait dit; puis il fit comme il lui avait été ordonné.

L'ayant appris, Julien, rempli de honte, ordonna qu'on retournât les aliments et les boissons mélangés d'impuretés, et de mettre en vente selon la coutume du pain et des denrées alimentaires. Quant à lui, de honte, il s'embarqua sur un navire et quitta la ville.

Le jour du samedi on célébra avec grande solennité la fête de saint Théodore avec réjouissance et des actions de grâces; le patriarche ordonna que tous les chrétiens, chaque année, célébrassent, le samedi de la première

* A fol. 188
v° a.

* B
p. 86 a.

[B՝ En ce même jour, commémoration de Mariamnâ, sœur de l'apôtre Philippe, de Sophronius de Jérusalem, du saint père, l'ascète Salamanos (Salamonos), de notre père le thaumaturge Auxibios, évêque de Chypre, disciple de l'évangéliste Mare, et découverte des restes du grand martyr Ménas.]

Ինչհետև ժԲ եւ Փետրոսարի ժԷ : Վկայութիւն Սաղմկայ եպիսկոպոսին
Սաղեբայ բաղարին :

Ի ժամանակս Սաբուռիոսի հրապառնարեացին Պարսից էր երանելին Սաղոր
եպիսկոպոսն Սաղեբայ բաղարի եւ Քանեսիփոնի : Ետես յանուրջս զսուրբ վկայն Քրիս-
տոսի զՍիմէոն որ յառաջ բան զինքն եպիսկոպոս էր եւ ծարտւարտացաւ, որ ի
վերայ սանդուղց կանդնեալ էր եւ կոչէր զնա եւ ասէր. Եւ Սաղոր աներկիւղ ի վեր
ընդ սանդուղցս եւ եկեսցիւր առ իս :

Եւ զարիւնցեալ Սաղոր զխոսաց որ ի ծարտւարտութիւն կոչէր, եւ երթեալ երեւե-
ցոյց զինքն արքային. եւ առժամայն կապեցին զնա եւ այլ քրիստոնեացս հարիւր եւ
քսան եւ ութ անձն, ընդ այր եւ ընդ կին, որք առաջի արքային խոստովանեցան զանունն
Քրիստոսի :

Եւ եպիսկոպոսն Սաղոր յանվանանեաց անարգանօք զերկրպագոյսն արեգականն եւ
հրոյ, եւ արքայն հրամայեաց զնոսա արկանել ի բանդ : * Եւ եզեն արգելական բանդին * A fol. 188
ամիսս հինգ, եւ ներգէին զնոսա տանջանօք եւ սովով, եւ ոչ կարային գտաբան զար- v° b.
ձուցանել ի հաւատն իւրեանց : Եւ հանին զհարիւր եւ քսան եւ ութ սուրբան արտաբոյ
բաղարին եւ հատին զզուլսս նոցա :

1 Վկայութիւն... բաղարին] Վկայութիւն սրբոյն Սաղորայ եպիսկոպոսին, եւ հարիւր քսան
եւ ութ վկայիցն ընդ նմա B || 3 Սաբուռիոսի] Շապհոյ *add.* B || 4 Սաղեբայ բաղարի եւ Քանեսիփո-
նի] բաղարին Սաղեբայ եւ Տիւրոնի B — Քրիստոսի *om.* B || 6 ի վեր *om.* B || 13 եւ
եզեն արգելական բանդին ամիսս հինգ *om.* B.

12 MÉHÉKI, 18 Février.

Martyre de Sadoc, évêque de la ville de Séleucie.

Le bienheureux Sadoc (*Sadokh*) évêque de Séleucie (*Salikh*) et de Ctésiphou, vivait aux jours du roi des Perses Sapor, l'adorateur du feu. Il vit dans un rêve le saint martyr du Christ, Siméon, qui avait été évêque avant lui et avait été martyrisé, se tenant debout en haut d'un escalier, qui l'appelait et disait : « Monte sans crainte, Sadoc (*Sadokh*), au haut de l'escalier et viens à moi. »

Sadoc s'étant réveillé comprit qu'il était appelé au martyr, et alla se faire connaître au roi. On le lia aussitôt, ainsi que d'autres chrétiens au nombre de cent vingt-huit, hommes et femmes, qui confessèrent, en présence du roi, le nom du Christ.

L'évêque Sadoc blâma avec mépris les adorateurs du soleil et du feu, et le roi ordonna de les jeter tous en prison. * Ils furent retenus en prison pendant cinq mois; on les maltraita par des tortures et par la faim, mais (les païens) ne purent convertir les saints à leur religion. On fit sortir les cent vingt-huit saints hors de la ville, et on leur trancha la tête.

* A fol. 188
v° b.

Եւ զերանելին Սաղոբ տարան ի քաղաքն Ռիթլապատ, եւ անզ հատին զգա-
տուական զլուխն իւր Փետրուարի ԺԸ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Աղեկոսանկրտի Թեազոնիկեցւոյն :

Այս երանելի վկայս Քրիստոսի էր չաւուրս Մաքսիմիանոսի կուսպաշտ արքային .
եւ երթեալ կործանեաց զսեղանն չորում էին զոհքն, եւ հեղաւ ամենայն որ ինչ ի ⁵
սեղանին էին, եւ կալեալ զնա տարան առ թագաւորն :

Եւ ասէ ցնա . Մատուցեալ երկիր սրագ եւ զոհեան աստուածոցն : Ասէ սուրբն .
Ես ուսաց ճիւղնոց Աստուծոց արդարապատ թագաւորի երկիր պապանել, զի նա արար
զմեզ, եւ զձեզ անէ՛ծ որ ոչ կամեցայք ձանաչել զարարողն ձեր : Եւ բարկութեամբ
հրամայեաց Մինուկիանու զահճապետին հատանել զզլուխն սրբոց վկային . եւ նորս ¹⁰
վերացուցեալ զսուրն զի վարկեցէ՛ եկաց շրտուցեալ եւ անմռունչ : Ասէ ցնա թագաւորն .
Ընդէր կաս այր . . . ար զօրական եւ ոչ հատանես (զզլուխ)ն : Ասէ Մինուկիանոս .
Ով թագաւոր եղեւ զլուխ իմ որպէս լեռուն, եւ եմ ի զողման, եւ ձեռս իմ իբրեւ
զվկայտ սրովս * եւ ոչ կարեմ խոնարհեցուցանել :

* A fol. 189
r^o a.

2 Փետրուարի ԺԸ] եւ Մեհեկի ԺԲ *add.* B || 4 Քրիստոսի *om.* B || 7 ցնա] թագաւորն
add. B || 8 պապանել] եւ պատարագս ծառուցանել *add.* B || 9 զարարողն] զարարիչն
ձեր B || 10 — p. [1411] 1. 5 Մինուկիանու . . . յերկինս] եւ հատին զզլուխ սրբոյն Աղեկոսանկրտի
Փետրուարի ԺԸ : եւ տեսեալ թագաւորին սքանչելիս ի ծահու նորս B.

On conduisit le bienheureux Sadoc à la ville de Beit Lapat et on y trancha sa précieuse tête, le 18 février.

En ce jour, martyr de saint Alexandre le Thessalonicien.

Ce bienheureux martyr du Christ vivait aux jours de l'empereur idolâtre Maximien. Il alla renverser l'autel sur lequel se trouvaient les victimes et fit tomber à terre tout ce qui se trouvait sur l'autel. On le saisit et on le conduisit à l'empereur.

Celui-ci lui dit : « Va, prosterne-toi et sacrifie aux dieux. » Le saint lui répondit : « J'ai appris à adorer le Dieu unique, roi juste, qui nous a créés et vous a maudits, vous qui n'avez point voulu reconnaître votre créateur. » (L'empereur) en colère ordonna au chef des bourreaux Minucianus de trancher la tête au saint martyr; mais ayant levé le glaive pour le frapper, (Minucianus) demeura glacé et sans voix. L'empereur lui dit : « Pourquoi restes-tu glacé, soldat, et ne tranches-tu (la tête)? » Minucianus lui répondit : « O empereur, ma tête est comme une montagne, je suis saisi d'un tremblement et ma main (armée) de l'épée est comme de bois, * je ne peux pas l'abaisser. »

* A fol. 189
r^o a.

Եւ խնդրեաց սուրբն ջուր եւ լուաց զձեռս իւր եւ ստէ. Սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զօրութեանց : Եւ երթեալ ալլ զահիճ եհատ զլուսն սրբոյն Աղեքսանդրոսի Փետրուարի ԺԸ :

Եւ ետես թագաւորն չորս հրեշտակս սախտակազեացս, որ առին զհողի սրբոյն Աղեքսանդրոսի եւ ելին յերկինս . եւ զլջացաւ զի ետարն զսուրբն Աղեքսանդրոս : Կային առաջն նորա եւ ալլ բրխտոնեայք կապեալք : Ատէ ցնոսա . Մի երկնչեք՝ զուր ոչ մեռանիք : Եւ նորա ստեն . Մեք կամիմք որ մեռանիմք, զի վասն Քրիստոսի մեռանելն՝ կեանք են . ալլ աղաչեմք զքեզ որ ըստ իւրոյ արժանեաց մարտիրոսութեանն թաղեցի եղբայրս մեր Աղեքսանդրոս :

Ատէ թագաւորն . Զինչ իցէ մարտիրոսութիւնն : Ատէ Բեկտոր զօրականն . Որ վասն Քրիստոսի մեռանի մարտիրոս անուանեն, եւ ժողովին ամենայն բրխտոնեայք եւ թաղեն զնա . եւ աղաչեմք զքեզ որ գրես ի Թեսալոնիկեցոց բրխտոնեացս, զի որպէս եւ կամեցին թաղեցեն զնոսա :

Եւ գրեաց առ նոսա հրամանս զի զամենայն մարդ որ վասն Քրիստոսի մարտիրոսանայ՝ համարձակութեամբ եւ աներկիւղ թաղեցեն : Եւ զնացին եղբարք երկիւղածք եւ առին զմարմին սուրբ վկային Աղեքսանդրոսի, եւ թաղեցին ըստ արժանեաց իւրոյ մարտիրոսութեանն բարի խոստովանութեամբ ի տեղւոջն որ կոչի Թորգիէ :

12-15 եւ թաղեն զնա . . . աներկիւղ թաղեցեն] զի մեծաւ վառօք թաղեցեն զնա : Եւ հրաման ետ թագաւորն եւ զնացին եղբարք երկիւղածք առին զմարմին սուրբ վկային Աղեքսանդրեայ Ե.

Le saint demanda de l'eau, se lava les mains et dit : « Saint, saint, saint, le Seigneur des armées. » Un autre bourreau s'approcha et trancha la tête à saint Alexandre, le 18 février.

L'empereur aperçut quatre anges revêtus de blanc qui s'emparèrent de l'âme de saint Alexandre et remontèrent au ciel; il regretta d'avoir tué saint Alexandre. Il y avait devant lui d'autres chrétiens liés, et il leur dit : « N'ayez aucune crainte, vous ne mourrez pas. » Ils lui répondirent : « Nous voulons mourir, car mourir pour le Christ, c'est la vie. Mais nous vous prions que notre frère Alexandre soit inhumé selon les mérites de son martyr. »

L'empereur dit : « Qu'est-ce que le martyr? » Le soldat Victor (*Bektor*) lui répondit : « On appelle martyr celui qui meurt pour le Christ et tous les chrétiens se réunissent pour l'inhumer. Aussi nous vous prions d'écrire aux chrétiens de Thessalonique de l'inhumer comme ils l'entendent. »

(L'empereur) leur écrivit un décret, pour qu'ils inhumassent ouvertement et sans crainte quiconque aurait été martyrisé pour le Christ. Les frères pieux allèrent relever le corps du saint martyr Alexandre et l'inhumèrent selon le mérite de son martyr en bonne confession, à l'endroit appelé Thorgie¹.

1. A restituer Θραξῆ « en Thrace ».

* A fol. 189
r° b.

* Մէհէկի Թ՛Կ եւ Փետրուարի Թ՛Թ : Տօն է Ներսէսի Հայոց Հայրապետին եւ Խաղայ սարկաւազի :

Յերրորդի ամի թագաւորութեանն Արշակայ եկաց եպիսկոպոստապետ Հայոց մեծն Ներսէս, որ էր որդի Աթանաղինեաց, որդւոյ Յուսկան, որդւոյ Վրթմանայ, որդւոյ սրբոյն Գրիգորի, զոր աստուածային ընտրութեամբն զտեալ տարան ի Կեսարիա, եւ առեալ զօծումն արքեպիսկոպոստութեան եւ բահանապետութեան յարքեպիսկոպոսէն Եւսեբեաց զարձաւ ի Հայս. եւ զամենայն կարգս ուղղութեան նորոգեաց, եւ զոր ետես ի Յոյն բարեպաշտութիւն ուր սնաւ ի մանկութեանն՝ ի Հայս զնոյն կարգէր :

Առաջին՝ զի հրամայեաց վանորաց շինել, եւ զկրօնաւորս ի լերինս բազմացոյց ծխաբանակեաց կենօք : Երկրորդ՝ զի զհիւրանոցս շինեաց ի ճանապարհս եւ յանրնակ տեղես, եւ զհիւանդանոցս ի գեօղս եւ ի քաղաքս, եւ ետ գեօղս ի ծառայութիւն : Երրորդ՝ զի զուրուկս եւ զպիտակս զարշութեամբ հալածէին Հայք ի լերինս, խափանեաց զայսպիսի հրէական խտրութիւնս, եւ ետ ընդունել զնոսս ի հիւանդանոցս : Չորրորդ զի վասն ազահութեան հայրենեացն՝ ընդ ընդանիսն ամուսնանային իշխանքն,

1 Տօն... սարկաւազի] Վարք սուրբ հօրն մերոյ Ներսէսի Հայոց Հայրապետի առաջնոյ, եւ Խաղայ սարկաւազի B || 3 Յերրորդի] Յերկրորդու՞մ B || 5 Գրիգորի] Լուսուարչին, կրթեալ եւ վարժեալ ի հոգեւոր եւ յարտաքին գիտութիւնս *add.* B || 6 արքեպիսկոպոստութեան եւ *om.* B || 7 ետես] տեսաւ B || 8 զնոյն կարգէր] նորոգէր B || 10 զհիւրանոցս] եւ զհիւանդանոցս *add.* B.

* A fol. 189
r° b.

* 13 MÉHÉKI, 19 Février.

Fête de Nersès, patriarche des Arméniens, et du diacre Khad¹.

La troisième année du règne d'Archak, le grand Nersès devint le patriarche des Arméniens. Il était le fils d'Athénagène, fils de Houssik, fils de Verthianès, fils de saint Grégoire. Découvert par l'élection de Dieu, Nersès fut emmené à Césarée, où il reçut la consécration d'archevêque et de patriarche des mains de l'archevêque Eusèbe. Revenu en Arménie, il renouvela toutes les œuvres de justice et il établit en Arménie tout ce qu'il avait vu de piété chez les Grecs, parmi lesquels il avait passé sa jeunesse.

Premièrement il ordonna de construire des couvents et augmenta le nombre des religieux menant la vie cénobitique dans les montagnes. Deuxièmement il fit construire des hospices sur les chemins et dans les lieux déserts, des hôpitaux dans les villages et les villes et leur octroya des villages en servitude. Troisièmement, parce que les Arméniens repoussaient avec dégoût dans les montagnes les lépreux et les incurables, il défendit cette coutume juive, et les fit accueillir dans les hôpitaux. Quatrièmement, le saint abolit la coutume des princes de se marier entre parents par rapacité de patrimoine.

1. Cf. 11 Tré, 19 novembre, *P. O.*, XVI, p. 68-71.

զոր խափանեաց սուրբն : Հինգերորդ՝ զև անմխիթար լային ի վերայ մեռելոցն հեթա-
նասական սովորութեամբ, զոր խրատեալ զաղարեցոց : Չաչտարիկ եւ այլ կարգս
բարոճս յեկեղեցիս եւ ի քաղաքս ուղղեաց, եւ կացոց * վերականցս հիւանդաց զԹաղ * A fol. 189
v° a.

5 Իսկ թագաւորն Արշակ ոչ զնայր ըստ կամաց երանելոցն, չորոյ վերայ սուղ առնէր
սուրբն Ներսէս, որպէս Սամուէլ ի վերայ Սաուլայ. եւ որիչ ի նմանէ առնէր
զբնակութիւնն : Եւ նա երկուցեալ ի թագաւորէն Գուհայ ի Վաղեսէ՝ աղաչէր զմեծն
Ներսէս հանդերձ իշխանօրն եւ եպիսկոպոսովքն գնալ առ թագաւորն : Իսկ սուրբն
հաւանեալ զնաց, զոր ոչ հաւանեալ հերձուածող արքայն Վաղէս, այլ չանդիմանեալ
10 ի հայրապետէն, հրաման ետ արքորել զնա ի կղզի մի ուր կերակրեցան ի տեսչու-
թենէն Աստուծոյ, զի ձկուերն իւրովի արտարս գալին, ի տեսչութենէն Աստուծոյ,
ի ծովէ անախ եւ լինէին կեր Վկուր նոցա զամիսս ութ :

Եւ ի նմին ամի սատակեցաւ Վաղէս. եւ թագաւորեաց մեծն Թէոդոս, որ քակեաց
զմեհեանս կրօնն զփակեալան ի Կոստանդիանոսէ. եւ զարձոց զամենայն հարս սուրբս
15 զաքսորեալս ի մետաղս՝ ընդ որս եւ զմեծն Ներսէս պատուով եւ վառօք :

Բայց նախ քան զբնակն իւր ի Հայք ձեռնադրեալ էր զԹաղ սարկաւազն իւր որ

5 առնէր] առնոր B || 9 հաւանեալ] ընկալաւ B || 10 կերակրեցան] կերակրեցաւ B
|| 11 ի տեսչութենէ Աստուծոյ om. B || 12 նոցա] նմա B.

Cinquièrement, il mit un terme par ses exhortations à la coutume profane
de pleurer inconsolablement sur les morts. Il établit toutes ces réformes et
d'autres encore dans les églises et les villes et institua * comme directeur * A fol. 189
v° a.

Le roi Archak ne se comportait pas selon la volonté du bienheureux, et
saint Nersès en prenait le deuil à l'instar de Samuel sur Saül; et il avait
établi sa résidence loin de lui. (Archak) craignant l'empereur des Grecs,
Valens, pria le grand Nersès de se rendre auprès de l'empereur accompagné
de princes et d'évêques. Ayant consenti, le saint alla, mais l'empereur héré-
tique, Valens, n'étant pas d'accord avec le (patriarche) et blâmé par lui,
ordonna de l'exiler dans une île, où ils furent nourris par la providence de
Dieu; car les poissons, par la providence de Dieu, sortaient d'eux-mêmes de
la mer et leur servirent de nourriture durant huit mois.

Cette même année, Valens vint à mourir et ce fut le grand Théodose qui
régna, lequel fit détruire les temples d'idoles que Constantin avait fait
fermer; il fit rentrer avec honneur et gloire tous les saints pères exilés dans
les mines, entre autres le grand Nersès.

(Nersès), avant de quitter le pays, avait sacré évêque en Arménie son

էր ի վերայ հիւանդանոցացն եպիսկոպոս. որ այնչտի փոյթ եւ աւատ էր ի վերայ ապրատացն տեսչութեամբ ծինչ զն հատեալ շտեմարանք նորա որ ի պէսս աղբատացն, ապիւրացաւ որդէս աւ * Եղիայիւն եւ Եղիսէիւն :

* A fol. 189
v° b.

Եւ էր սա ի յանդիմանութիւն Արշակայ ահաւոր եւ աներկիւղ . այլ նա սպանէր զԽազ փսան հանդերձիւք պճնեոյ եւ ձխալիրութեան. եւ արհամարհեալ զայս՝ խարաղ-
նազգեստ եղեալ իշով շրջէր, եւ ի յանդիմանեոյ ոչ զազարէր, ծինչեւ հրաման ևս բարկութեամբ քարշել զերանելին եւ քարկոծել :

Եւ ինքն Արշակ զնայ աւ Պարսից արքայ Նապուհ, ի բարկութենէ նորա զան-
վիտացեալ անձամբ զանձն սպանանէր, ըստ նախամարգարէութեանն սրբոյն Ներսիսի :

Իբրեւ լուա սուրբն Ներսէս զչար գործս Արշակայ եւ զմահ նորին, ինդրեաց ի
թագաւորէն Թէոփոսէ նասուցանել փոխանակ նորա զորդին իւր զՊապ թագաւոր
որում հաւանեալ թագաւորն աւաքեաց ընդ նոսս զորս բազումս ի Հայս պատերազմել
ընդ զորս Պարսից, որք եկեալ արարին զհրամանսն : Եւ ի խմբել մարտին՝ ել
հալրապետն ի կատարս լերինն Նպատաց, եւ համբարձեալ զձեռս չափիս ըստ օրինակի
նախամարգարէին Մովսէսի, անխոնարհելի պահելով ծինչեւ պարտեցաւ երկրորդն 15

1 ի վերայ աղբատացն տեսչութեամբ] ի տեսչութիւն աղբատացն B || 8 զանգիտացեալ] զանգիտեալ B || 10 զչար գործս] զչարագործս B || 13 ընդ զորս Պարսից] ընդ Պարսիկս B.

diacre Khad, qui était épitrope des hôpitaux, et qui eut tant de sollicitude et fut si large envers les pauvres dans ses fonctions que ses greniers ayant été vidés pour l'usage des pauvres, se remplirent (d'eux-mêmes),
comme au temps * d'Élie et d'Élisée.

* A fol. 189
v° b.

(Khad) fit des remontrances énergiques et redoutables à Archak, mais celui-ci méprisait Khad à cause de son luxe pour ses vêtements et de son amour pour les chevaux. Renonçant à tout, Khad se mit à circuler à âne, vêtu de bure, et ne cessa pas de blâmer (le roi), jusqu'à ce que ce dernier, outré, ordonna de traîner le bienheureux et de le lapider.

Ce même Archak se rendit ensuite auprès du roi des Perses, Chapouh, mais effrayé de sa colère, il se suicida selon la prédiction de saint Nersès.

Lorsque saint Nersès eut appris les mauvaises actions et la mort d'Archak, il pria l'empereur Théodose d'établir roi à sa place son fils Pap. L'empereur, ayant consenti, expédia avec eux en Arménie de nombreuses troupes pour combattre les troupes persanes, lesquelles étant allées exécutèrent ses ordres. Lorsque la bataille fut engagée, le patriarche monta sur le sommet de la montagne de Napat, éleva ses mains pour prier, suivant l'exemple du premier des prophètes Moïse, sans les abaisser jusqu'à ce que le deuxième Amalec fût vaincu. Après la victoire (les soldats) disaient : « Nous voyions

Ածաղէկ : Եւ յետ չաղթութեանն տաէին թէ : Տեսանէաք զհայրապետն Կերսէս որ երթալսր առաջի եւ ձեռամբ ցուցանէր զթշնամին ձեր :

Եւ յետ խաղաղանալոյ երկրիս Հայոց զնէր վկայութիւնն մեծն Կերսէս եւ աղաչէր զթաղաւորն * եւ զեղիաննսն դառնալ ի հեթանոսական սովորութեանցն, եւ վկայ ունեւ ^{* A fol. 190 r° a.}

5 հաւատոյ զբրիտոնէական զորձն : Եւ զի էր թագաւորն զաղեր ի զորձս պոռնկութեանն անխալր՝ ոչ զլջացաւ, ալ խորհեալ ի ծածուկ, զեղ ծահաւ նխութեաց . եւ կոչեալ ի ծաշ գտարբ հայրապետն սիրոյ պատճառաւ՝ զնխութեանն ի մախանայ զլեզն խառնեալ ի բաժակ զինոջն արբոց իմա :

Իսկ նա զպոցեալ զցան, չարուցեալ ի խորանէ թագաւորին եկն յեկեղեցին, եւ ¹⁰ ետ ամենեցուն զհրաժարականն ողջոյն . եւ ապա բացեալ զբերանն իւր հոգւով ծագարեութեանն նախապատմեաց զաւեր աշխարհին Հայոց եւ զճնջումն ազգին Արշակունեաց : Ասաց եւ չարագոս զարտեան նեւինն, եւ վասն վախճանի աշխարհիս . որպէս եւ զրեալ է ի կատարեալ պատմութեանն իւրում . չորոց կատարեցան չորունք եւ կատարեոց է բովանդակն առ չարագոս ժամանակս : Եւ ապա ինքն աղթեալ եւ ¹⁵ բազմեալ ի քահանայապետականն յաթուռն աւանդեաց զհոգին իւր ի ձեռս Աստուծոյ : Որ կարաւ զաթուռ եպիսկոպոսապետութեանն ամս երեսուն եւ չորս :

Իսկ երկու կրօնաւորք՝ մինն ասորի, որոյ անուն էր ճաղիտա եւ բնակէր Յալիւծ

5 զբրիտոնէական զորձն] բրիտոնէութեան եւ զզորձն B || 11 նախապատմեաց] նախապատմեաց B || 13 չորունք om. B || 16 եպիսկոպոսապետութեանն] քահանայապետութեանն B.

le patriarche Nersès qui marchait devant nous et de sa main nous montrait nos ennemis. »

Après que le pays d'Arménie fut pacifié, le grand Nersès s'employa et pria le roi * et les princes de se détourner des coutumes païennes et de ^{* A fol. 190 r° a.} témoigner de leur foi par des mœurs chrétiennes. Le roi en effet s'adonnait sans réserve à d'ignobles actes de fornication; mais il ne s'en repentit point, et même, après réflexion, il prépara en secret un poison mortel, invita le saint patriarche à dîner sous prétexte de lui manifester son attachement, et mêla dans son verre de vin le poison qu'il avait combiné par vengeance.

(Le patriarche), ressentant des douleurs, quitta le pavillon du roi, se rendit à l'église et donna à tous le salut d'adieu; puis, ouvrant la bouche par esprit prophétique, il prédit la ruine du pays d'Arménie et la destruction de la race des Archakounis. Il parla également de la venue de l'antéchrist et de la fin du monde, ainsi que tout cela est écrit dans son histoire complète. De ces prédictions, la plupart se sont accomplies, et le reste s'accomplira dans les temps à venir. Ensuite, il se mit à prier, s'assit sur son trône patriarcal et rendit son âme entre les mains de Dieu. Il avait occupé le trône patriarcal durant trente-quatre ans.

Deux religieux, dont un Syrien, du nom de Chalita (*Şalita*), qui vivait dans

լերինն, եւ ծինն յոյն՝ Եպիփան անուն որ բնակէր ի տեղի վիցն ի ծիւս լերինն . սորա
 * A fol. 190°
 1° b. տեսանէին լիւրաբանչիւր տեղւոջէ աջօք բացօք ի տուրնջեան ժամու յորում * փոխեցաւ
 սուրբն՝ զնոյն ինքն զներսէս ընդ ամպս յափշտակեալ, զի գունդք հրեշտակաց պար
 առեալ շուրջ զնովաւ տանէին զնա ի վեր, եւ զասք դասք յերկնից գային նմա յառաջ :

Ձայս տեսեալ սքանչացան լիւրաբանչիւր մենարանսն : Այլ նազխտա հմուտ էր 5
 գրոց, ծանեաւ եթէ փոխեցաւ հաչրապետն, իսկ Եպիփան յոյն՝ կարծեաց ճարմնով
 յափշտակեալ : Եւ իջեալ լիւրաբանչիւր լեառնէ՝ եկին յեկեղեաց դաւառն, ի Թիլին
 առան, ի գերեզման սրբոյն, եւ պատմեցին զլիւրաբանչիւր տեսիլն առաջի ամենեցուն :

Յայսմ առուր վկայութիւն սրբոյն Ալեկսանդրոսի ի Պոնտիողնոյ :

Յառուրս կռապաշտ արքային Մաքսիմիանոսի եւ Տիրերեայ դատաւորին, սուրբ 10
 վկայն Ալեկսանդրոս էր ի քաղաքէն Պոնտիողնոյ մերձ ի Հռոմ : Եւ յոյժ նեղէր եւ
 բռնադատէր զնա Տիրերիոս զոհել կռոցն : Ասէ Ալեկսանդրոս . Ի մանկութենէ իմմէ

1 լերինն] լեառն B || 2 տեղւոջէ] որպէս *add.* B || 4 յառաջ] ընդ առաջ B || 7 լիւ-
 րաբանչիւր] յիւրեանց B || 8 սրբոյն] եւ պատահեալ միճեանց *add.* B — ամենեցուն]
 ընդ որ հիացեալ փառս ետուն Աստուծոյ *add.* B || 12 ի Պոնտիոպոնոյ] Պոնտիոպոնոյ
 B || 11 յոյժ] յորժամ B.

la montagne du Lion, et l'autre Grec, du nom d'Épiphane, qui vivait à l'endroit
 des démons, dans l'autre montagne, aperçurent chacun de leur endroit, les
 * A fol. 190°
 1° b. yeux ouverts, en pleine journée, à l'heure à laquelle * le saint trépassa, saint
 Nersès lui-même ravi au milieu de nuées, tandis que des groupes d'anges
 l'entouraient et le conduisaient vers les hauteurs, et ordre par ordre, (les
 anges) venaient du ciel à sa rencontre.

Ayant aperçu cela, (les deux religieux) eurent un ravissement dans leurs
 solitudes respectives. Chalita, qui était versé dans les Écritures, reconnue
 aussitôt que le patriarche avait trépassé; mais Épiphane, le Grec, crut que (le
 patriarche) avait été ravi avec son corps. Chacun d'eux étant descendu de sa
 montagne, ils se rendirent à la province d'Ekeleatz, au bourg de Thil, sur la
 tombe du saint, et se racontèrent mutuellement leur vision devant tout le
 monde.

En ce jour, martyre de saint Alexandre de Pouzzoles.

Aux jours de l'empereur idolâtre Maximien et du juge Tibère, le saint
 martyr Alexandre vivait à Pouzzoles (*Pontiolonoy*), près de Rome. Tibère le
 pressait beaucoup et le sommait d'immoler aux idoles. Alexandre lui dit :
 « Dès mon enfance j'ai entendu parler de Zeus et de Platon, vos dieux, qu'ils

լսէի վասն Գիտտի եւ Պղոտտնի աստուածոց ձերոց որ կըլարք են եւ բնակին * ի տար- * A fol. 190
տարտուն . որով եւ զու խսկ կցորդ լինիս նոցա ի գեհնն հրոյն :

Եւ հրամայեաց կախել զսուրբն զձեւանէն ի բարձրաւանդակի, եւ կապեցին ծանր վէճ չոտսն . եւ երանելին ոչ զսուրբէր ի չանդիմանելոց զգատաւորն վասն անտի
5 պաշտամանն իւրոց : Եւ զնաց զատաւորն ի Քարտագէն քաղաքն, տարան եւ զկնի նորա զԱգեկասնդրոս, եւ անդ հրապարակաւ զատապարտեաց զճշմարիտ վկայն Քրիստոսի, եւ կախեցին եւ քերեցին զծարձինս նորա :

Եւ անտի տարան զսուրբն կապանօք ի Մարկիանուպօլիս, եւ անդ հրով աչրեցին զերեսն եւ զգլուխն . եւ անտի տարան զնա ի Թիրաք, ի տեղն որ կոչի Գրիզկապարա .
10 եւ չաղթեալ սրբոց վկայն՝ հասին զգլուխ նորա Փետրուարի ԺԹ :

Մեհեկի ԺԳ եւ Փետրուարի Ի : Վկայութիւն սրբոցն Նեստորիտի կախկոտութի :

Յաւուրս Գեկոտի ամբարիշտ արքայն էր սուրբ կախկոտսն Նեստորիտս ի Պերգեայ զաւառէն Պամփիլիւպոլոց . եւ կարաւ զնա Իրինարքոս իշխանն եւ տարաւ աս
զատաւորն Եպպոլիտս : Եւ ճինչդեռ երթալին զձանապարհայն՝ եղև շարժ մեծ, եւ

2 լինիս] եւ B || 6 զԱգեկասնդրոս] զսուրբն B || 8 զսուրբն] զնա B — անդ հրով om.
B || 10 Փետրուարի ԺԹ] եւ Մեհեկի ԺԳ add. B.

12 ամբարիշտ] կռապաշտ B.

étaient frères et habitaient * le Tartare, tu es donc leur compagnon dans la * A fol. 190
géhenne de feu. »
v° a.

(Le juge) ordonna de suspendre le saint par la main sur l'échafaud, et de lui attacher une pierre lourde à ses pieds. Le bienheureux ne cessait de réprover le juge sur sa vaine religion. Le juge, se rendant à Carthagène, fit emmener Alexandre à sa suite, et là, il condamna publiquement le vrai martyr du Christ; on le suspendit et on lui déchira le corps.

De là on emmena le saint enchaîné à Marcianopolis, où on lui brûla la figure et la tête; de là on l'emmena en Thrace (*Thirak*), à l'endroit appelé Drisipara, et pendant que le saint martyr priaït, on lui trancha la tête, le 19 février.

14 MĒHĒKI, 20 FĒVRIER.

Martyre du saint évêque Nestor.

Aux jours de Dèce, l'empereur impie, le saint évêque Nestor (*Nestorios*) vivait à Pergè dans la province de Pamphylie. Le prince irénarque¹ le fit saisir et le conduisit au juge Pollion (*Eppolios*). Chemin faisant, il y eut un grand tremblement de terre et une voix du ciel se fit entendre (qui disait) :

1. Le traducteur arménien a peut-être pris « irénarque » pour un nom propre; il faut évidemment lui conserver sa valeur comme titre de fonctionnaire.

ձայն եղև յերկնից . Զօրացիր նեատորինէ եւ քաջ լեր : Եւ ի գրղզմանէն երկեան իշխանն եւ զօրականքն : Եւ տարևալ կացուցին առաջի գատաւորին, եւ ծանուցին նմա վասն հաւատոյ եպիսկոպոսին նեատորի : * Հարցանէր եւ ստիպէր զնա զոհել կոսյն . եւ նա սրարեալ յերեսն զնշան սրբոյ խաչին ասէ . Թէպէտ եւ զմարմինս իմ բազմահար չարչարանօք տանջես եւ հրով սպրես, ոչ ուրացայց զանուն Աստուծոյն 5 իմոյ սր ի վեր է բան զամենայն անուն եւ զմիտս եւ զխորհուրդս :

Եւ հրամայեաց գատաւորն եւ բեւեռեցին զերանելին ի խաչափայտի, եւ սրով բերեցին զմարմինն : Եւ նա ի խաչին պատուիրէր հաւատացեալ ժողովրդեանն հաստատուն կալ ի սէրն Քրիստոսի, եւ ոչ ուրանալ զվասն մեր խաչեալն Քրիստոս Աստուած . եւ ապօթեալ առ Աստուած աւանդեաց զհոգի իւր ի ձեռս հրեշտակաց Փետրուարի 10 :

Եւ արբ բրիստոնեալք իջուցին ի խաչէն զմարմինն սրբոյ վկայն նեատորիոսի, եւ եկին ի տեղի նշանաւոր . եւ բազում հիւանդք եւ ախտամէտք բժշկէին առ տապանի սրբոյն :

Յայժմ աւուր սուրբ ծարսիրոսն Աբղիոս ի Պարսիկս ի քաղաքն ներգուլ, բազում 15

1 եւ ձայն . . . քաջ լեր om. B || 5 չարչարանօք տանջես] տանջանօք չարչարես B || 8 բերեցին] բերթեցին B — հաւատացեալ ժողովրդեանն] հաւատացելոցն B || 11 Փետրուարի է] եւ Մեհէկի թ.Պ. add. B || 12 ի խաչէն om. B || 13 եկին] ի գերեզման add. B — բժշկէին] բժշկին B || 15 ներգուլ] Երգուլ B.

« Prends courage, Nestor (*Nestoré*), et sois vaillant. » Le gouverneur et les soldats furent saisis de crainte. Ils l'emmenèrent devant le juge et lui déclarèrent la foi de l'évêque Nestor. * (Le juge) l'interrogea et le pressa d'immoler aux idoles. (Nestor) lit le signe de la sainte croix sur son visage et lui dit : « Quand bien même tu torturerais mon corps par toutes sortes de supplices, et le brûlerais au feu, je ne renierai point le nom de mon Dieu qui est au-dessus de tout nom, de toute pensée et de toutes considérations. »

* A fol. 190 v° b.

Le juge ordonna de clouer le bienheureux sur une croix, et de lui taillader le corps avec un glaive. Mais lui, du haut de la croix, il engageait le peuple fidèle à être ferme dans l'amour du Christ et à ne pas renier le Christ, Dieu, crucifié pour nous; et en priant Dieu il rendit son âme entre les mains des anges, le 20 février.

Des hommes chrétiens descendirent de la croix le corps du saint martyr Nestor (*Nestoriosi*), et le déposèrent dans un endroit choisi. De nombreux malades et infirmes trouvèrent la guérison sur la tombe du saint.

En ce jour, le saint martyr Audo (*Abdios*),¹ dans la ville de Nergoul, en

1. Audo, suivant la prononciation moderne orientale, Abdas des Bollandistes, *Acta SS. Sept.* II, p. 528-532.

տանջանաց համբերեաց ի մագլեանէն վասն անուանն Քրիստոսի, եւ կրտսմահ տարան ի տունն իւր, եւ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած :

[B * Ի սմին աւուր չիշատակ սուրբ եպիսկոպոսին Յակովբայ Կիրիւս բարարի, եւ Կինդիւս եպիսկոպոսին Պինդիւեաց, եւ Եվարոպլոսի, եւ Ենինայ սրբուհւոց եւ ալոց :] * B. p. 89 b.

5 Գնահիլի ժեւ եւ Փետրուարի Իւս : Վկայութիւն Յակոբայ աւարելոցն սրբոցն Զերեղեաց :

Յակոբոս աւարեալն Քրիստոսի իրզի էր Զերեղեաց, եղբայր Յովհաննու աւետարանչին. եւ չեա իջման * ամենատուրը Հոգւոցն՝ եհաս վիճակ նմա երթալ ի Սպանիա : * A fol. 191 r° a.

10 եւ ի մարգարէից. եւ նորա խորհէին սպանանել զնա, բայց երկնչէին ի բազմութենէ հաւատացելոցն որ ընդ նմա շրջէին հանապաղ վասն պիտոյից բժշկութեանն որ պարծէին ի նմանէ :

Եւ մատնեցին զնա Հերովկոսայ սրբալի, եւ աղաչէին երազ սպանանել զնա : Եւ նորա կամեցեալ ընդ միտս մտանել Հրէիցն՝ վազմագակի ետարն զնա սրով եւ

1 Խորան ի տունն իւր եւ] արարեալ տարան ընկեցին ի տունն իւր, եւ զկնի սակաւ ժամուց B.
5 Վկայութիւն... Զերեղեաց] Յիշատակ է սուրբ աւարելոցն Յակոբայ Զերեղեացն B ||
8 ճինչ նա շրջէր] ճինչդեւ շրջէր քարոզութեամբ B || 13 երազ] արազ B.

Perse, après avoir enduré bien des tortures pour le nom du Christ de la part du chef des mages, fut emporté à moitié mort dans sa maison et y rendit son âme à Dieu.

[B * En ce jour, commémoration du saint évêque Jacques de la ville de Cyr (Kiriou), et de l'évêque Cindeus de Pinidès; ainsi que d'Eutrope (Eutropiosi), de sainte Emine et d'autres.] * B. p. 89 b.

15 MÉHÉKI, 21 Février.

Martyre de l'apôtre Jacques, fils de Zébédée.

Jacques, l'apôtre du Christ, était fils de Zébédée, frère de l'évangéliste Jean; après la descente * du Saint-Esprit, il lui échut en partage d'aller en Espagne. Pendant qu'il parcourait le pays de Judée, beaucoup crurent au Christ par lui, car il opérait de grands miracles et des prodiges. Il blâmait sévèrement les Juifs d'après la loi et les prophètes; aussi méditaient-ils de le tuer, mais ils n'osaient pas, à cause du nombre des fidèles qui circulaient avec lui journellement pour le service des guérisons qui s'opéraient par lui. * A fol. 191 r° a.

On le dénonça au roi Hérode en lui priant de le mettre à mort au plus tôt. Celui-ci, voulant entrer dans les grâces des Juifs, le fit tuer promptement par le glaive et fit jeter son corps à la mer; mais les flots de la mer le déposèrent

զմարմին նորա ընկէց ի ծովն . եւ ալիք ծովուն հանին զնա ի Սպանիա ի վիճակն իւր . եւ ձերձեցեալ ի նա կաղաց, կուրաց բժշկեցան, եւ թաղեցին զնա սրտուով եւ կատարէր ձեճամեճ սքանչելիս :

Եւ յորժամ եհաս անդ Պօղոս բարոյութեամբ՝ դարձոց զնոսա ի հաւատս, եւ նա ասաց եթէ . Սա է առարեալն ձեր : Եւ կատարի տօն կատարման առարելոյն 5
Յակորայ Փետրուարի ԻԱ :

Յայտմ առար վիպութիւն Թէոդորոսի Կիւրենայ եպիսկոպոսին :

Յաւուրս Լիկիանոսի կուսպաշտ արքային սուրբն Թէոդորոս եպիսկոպոս էր Կիւ-
րենոյ, ի կղզոյն Կիպրոսի . եւ ճատնեցին զնա առ դատաւորն Սարինոս . եւ կայեալ
* A fol. 191
1° b. առաջի ջանկիմանեաց * զանաստուած ծոյրութիւնն : Հարին զնա ուժղին արջառաջլօբ, 10
եւ նա եւս առաւել խայտառակէր զանճտութիւնն դատաւորին : Եւ հրամայեաց կախել
զնա զկայտէ եւ քերել զմարմին նորա, եւ ապա տարան ի բանդ :

Եւ յորժամ տանէին ընդ ձէջ քաղաքին՝ ուսուցանէր ժողովրդեանն ի բաց կալ

2-3 եւ ձերձեցեալ ... սքանչելիս] եւ եցոց անդ բազում հշանս բժշկութեան, զոր տեսեալ
բնակչաց թողեցին զնա սրտուով B || 5 կատարման ... ԻԱ] տօն սուրբ առարելոյն Յակովբայ
Մեհեկի ժե եւ Փետրուարի ԻԱ, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոյ B || 7 Թէոդորոսի]
սրբոյն Թէոդորոսի B || 8 Թէոդորոս] Թէոդիտոս B || 9 Կիպրոսի] եւ վասն բարոյելոյն
զՔրիստոս add. B || 10 ծոյրութիւնն] վասն որոյ հրամայեաց եւ add. B || 11 հրամայեաց]
եւ B || 12 տարան] հրամայեաց տանել B.

rent en Espagne, son diocèse. Les boiteux, les aveugles qui s'approchèrent de lui, trouvèrent la guérison, et on l'enterra avec honneur. De grands miracles eurent lieu.

Lorsque saint Paul y arriva pour prêcher, il les convertit à la foi et leur dit : « C'est votre apôtre. » La fête du martyr de l'apôtre Jacques a lieu le 21 février.

En ce jour, martyr de Théodore, évêque de Cyrène.

Aux jours de l'empereur idolâtre Licinius (*Likianos*), saint Théodore était évêque de Cyrène, dans l'île de Chypre ¹. On le dénonça au juge Sabinus.

* A fol. 191
1° b. Mis en sa présence, (Théodore) blâma l'erreur athée. On le frappa brutalement avec des nerfs de bœuf, mais il ridiculisa avec plus de force la sottise du juge; celui-ci ordonna de le suspendre à un poteau et de lui déchirer le corps; puis on le jeta en prison.

Tandis qu'on l'emmenait à travers la ville, il enseignait au peuple de s'éloigner des idoles insensées, et il criait à haute voix disant : « Vous qui

1. Il s'agit de Cyrène en Libye, cf. *Acta SS. Julii*, II, 19 sq.; *Syn Cp.* col. 796-798.

յանդրայ կուոցն, եւ ալապակէր մեծաձայն եւ ստէր. Որք տեսանէք զիտոցս վերացս՝ իմացարուք եւ գպտակն փոխարինոցն յանանց կեանսն :

Եւ յետ հինգ սուրբ զարձեալ ստիպէին գժտուայն Աստուծոյ զոհել կուոցն. եւ չարժամ ոչ հաւանեցաւ սուրբն՝ ջնուպին դապալ կրկաթի, եւ պարզեցին զնա ի վերայ՝
 5 եւ ալլ հուր բորբոքեցին ի ներքոյ : Եւ ոչ աչնպէս չազմեցին սրբոյ եպիսկոպոսին, եւ յոյժ զարմացաւ դատաւորն :

Եւ ստէ սուրբն. Մի պակասեցուցաներ զբազմաճար տանջանս ըս, զի որչափ առաւելուս ի չարչարանս՝ առաւել պատորաստին ինձ ուրախութեան հանդիսան : Եւ բազում խրատս տայր եւ ուսուցանէր դատաւորին եւ զօրականայն թներես զարձցին
 10 սա Աստուած :

Իսկ դատաւորն առաւելապէս խտտանայր՝ հրամայեաց եւ հարին բեւեւս յտան եւ շրջեցուցանէին աստ եւ անդ . եւ նա ոչ դադարեցուցանէր զբարբառ իւր սա ի յուսուցանելոյ գծովութեան, եւ զբազումս զարձուց ի հաւատն Քրիստոսի : Եւ զարձեալ արկին զնա ի բանդն, եւ եղև ի բանդին բազում ժամանակս, * եւ յոյժ վտանգեցաւ ի
 15 խոցոյ վերացն. եւ մտանէին բրիտանեալքն սա նա եւ կտաւօք սրբէին զթարախ
 * A fol. 191
 v° a.

Եւ մինչդեռ ի բանդին էր մեռաւ Լիկինիոս, եւ հաւատաց ի Քրիստոս մեծն Կոստանդիանոս արքայ, եւ հրամանս սաաբեաց յամենայն բարաքս եւ ի գաւառն

4 սուրբն om. B || 11 յտան] ի ներբանս ստիցն B || 12 զբարբառ իւր սա ի om. B || 14 եղև B.

voyez mes plaies et mes blessures, imaginez la couronne qui me sera accordée en échange dans la vie sans fin. »

Cinq jours après, on contraignit de nouveau le serviteur de Dieu d'immoler aux idoles; mais comme le saint n'y consentit point, on fit chauffer un cerceuil en fer, on l'y étendit, et on ajouta du feu en dessous. Mais de cette façon même on ne put vaincre le saint évêque, et le juge en fut très surpris.

Le saint lui dit : « Ne diminue point tes ingénieuses tortures, car plus tu augmenteras les supplices, plus grand sera le repos de joie qui m'est préparé. » Il ajouta bien des conseils et des enseignements au juge et aux soldats dans l'espoir de les convertir à Dieu.

Mais le juge augmenta sa sévérité, et ordonna de lui enfoncer des clous dans les pieds et de le promener de-ci de-là; (le saint) ne cessa d'adresser la parole au peuple pour l'instruire, et il convertit nombre de personnes à la foi du Christ. On le jeta de nouveau en prison, où il resta de longs jours.

* Les plaies de ses blessures s'envenimèrent gravement, et les chrétiens péné- * A fol. 191
 v° a.

Pendant qu'il était en prison, Licinius (*Likinius*) vint à mourir, et le grand empereur Constantin crut au Christ; il envoya des ordres à toutes les villes et

զի աղատեսցեն զամենայն բրիստոնեսաց որ ի բանտի կապեալք էին. հանին եւ զսուրբ եպիսկոպոսն Թէոփորոս ի բանդէն. եւ յոյժ արտօնեցաւ զի ոչ վախճանեցաւ ի սանջանան :

Եւ կեցեալ այլ ևս սմն երկուս՝ բարի ալեօք ննջեաց բարի մահուամբ ի Քրիստոս Փետրուարի ԻԱ : Եւ բազում նշանս արար ի կենդանութեանն իւրոց, եւ առաւելապէս յետ մահուանն, եւ է բարեխօս վասն անձանց մերոց աստ եւ ի հանդերձեալ գալստեանն Քրիստոսի որում փառք եւ պատիւ այժմ ևւ յաւիտեանս :

Մեհեկի ԻԶ եւ Փետրուարի ԻԲ : Տօն սրբոյն Կուռնելիոսի հարկւրապետի :

Սա էր ի Պարեստինեաց Կեսարիոյ՝ ի գնդէն Բտալացիոց, եւ էր ձերայեալ : Եւ չառբս առաքելոցն սրբոց նախ ի հեթանոսաց սա հաւատաց ի Քրիստոս. եւ ետես զտեսիլն որ զրեալ է ի զիրս Գործոց Առաքելոց : Եւ խնդրեաց տեսանել զառաքեալն Պետրոս եւ լսել ի նմանէ զբարոզութիւն աւետարանին. եւ յորժամ ետես՝ բնակեցաւ առ նմա :

Եւ եղև զնալ Պետրոսի եւ Տրմոթէի եւ Կուռնելիոսի յեփեսոս, եւ վիճակեցին

2 Թէոփորոս] Թէոփորոս B — զի] սր B || 4 այլ ևս om. B || — երկուս] յետ չարչարանացն add. B — բարի] երանելի B || 5 Փետրուարի ԻԱ] եւ Մեհեկի ԻԲ add. B || 6-7 եւ է բարեխօս . . . յաւիտեանս om. B.

9 Բտալացիոց] Բտալիկեցոց B.

provinces de rendre la liberté à tous les chrétiens qui se trouvaient enchaînés dans les prisons. On fit sortir de la prison le saint évêque Théodore qui s'attrista grandement de ne pas être mort dans les tortures.

Il vécut encore deux autres années et reposa dans une bonne vieillesse et une bonne mort dans le Christ, le 21 février. Il avait opéré beaucoup de miracles de son vivant et il en opéra davantage après sa mort. Il est notre intercesseur ici-bas et à la prochaine venue du Christ, à qui gloire et honneur, maintenant et éternellement.

16 ΜΗΗΕΚΙ, 22 Février.

Fête du saint centurion Corneille.

Il était de Césarée de Palestine, de la cohorte italienne. Il était vieux. Aux jours des saints apôtres, ce fut lui qui le premier des gentils crut au Christ, et il eut la vision qui est décrite dans les Actes des apôtres. Il demanda à voir l'apôtre Pierre et à entendre de lui la prédication de l'évangile. Lorsqu'il l'eut vu, il habita près de lui.

Il arriva que Pierre, Timothée et Corneille se rendirent à Éphèse, où ils se partagèrent les villes au sort. Le sort échut à Corneille de se rendre à la

զբաղարսն . եւ անկաւ վիճակն Կոռնելիոսի զնալ նմա ի բաղարն Եփեսոն որ է * մերձ * A fol. 191
 յԵփեսոս՝ քարոզել զբանն կենաց : Եւ երթեալ քարոզէր զՔրիստոս, եւ կայացին v° b.

5 զնա առաջի Գեմետրի իշխանի քաղաքին, եւ բաղում սպառնալեօր, ահայոց եւ ոչ
 կարաց խոտորել զԿոռնելիոս ի հաւատոցն Քրիստոսի . այլ մանաւանդ նա ջանաց
 վիշխանն վարձուցանել յուղից հաւատն :

Առէ կոռնելիոս ցիշխանն . եկ, երթիցուք ի տաճար աստուածոց քոց եւ տեսցուք
 թէ որչափ զօրութիւն ունին : Եւ առեալ իշխանին զկինն իւր զԵւանթիա եւ զօրդին
 իւր զնացին զկնի Կոռնելիոսի : Եւ իբրեւ մտին ի տաճարն՝ ծունր եղ սուրբն եւ եկաց
 չաօթն, եւ անկան բազինք կուցն : Եւ յոյժ բարկացեալ իշխանն եւ առեալ զԿոռ-
 10 նելիոս տարաւ ի բանտն, եւ զանեաց զնա ուժգին : Եւ մնաց կինն եւ օրդին ի տաճարն,
 եւ յանկարճակի ելեւ շարժ եւ կործանեցաւ տաճարն եւ արգել զնոսա ի ներքս :

Եւ լուեալ իշխանին պատառեաց զհանդերձս եւ ընթացաւ ի տեղին, եւ հրամայեաց
 երեք հարիւր արանց հանել զհողն եւ զքարինան, եւ զտասն օր աշխատեցան եւ ոչ
 կարացին գտանել զնոսա :

1 Եփեսոն] Սկեփսոն B || 2 եւ երթեալ քարոզէր զՔրիստոս եւ] եւ յերթալն եւ ի
 քարոզին զՔրիստոս՝ ըմբռնեալ B || 8 եղ] եղեալ B || 9 եւ յոյժ] Ընդ որ յոյժ B || 10-11 եւ
 մնաց . . . ի ներքս] եւ կախեաց զնա զլսիվայր զկիշերն ողջոյն : եւ յանկարճակի ելեւ շարժ եւ
 կործանեցաւ տաճարն եւ կին եւ օրդի իշխանին որք մնացեալ էին ի տաճար անկր փակեալ
 արգելան ի ներքս B || 13 զտասն օր om. B — աշխատեցան] յոյժ add. B.

ville de Skepsi *, qui est * proche d'Abydos, pour y prêcher la parole de vie. Il * A fol. 191
 s'y rendit et y prêcha le Christ. On le mit en présence du gouverneur de la v° b.

ville, Démétrius, qui l'intimida avec beaucoup de menaces mais ne put le détourner de la foi du Christ, par contre Corneille s'efforça de convertir le gouverneur à la vraie foi.

Corneille dit au gouverneur : « Allons au temple de tes dieux et nous verrons quelle est leur puissance. » Le gouverneur prit avec lui sa femme Evanthia et son fils, et tous accompagnèrent Corneille. Lorsqu'on eut pénétré dans le temple, le saint se mit à genoux et pria; les autels des idoles s'écroulèrent. Le gouverneur, très irrité, saisit Corneille, l'emmena en prison et le fit battre brutalement. Sa femme et son fils étaient restés dans le temple, il se fit tout à coup un tremblement de terre, le temple s'écroula et les ensevelit.

Le gouverneur, l'ayant appris, déchira ses vêtements, accourut à l'endroit et ordonna à trois cents hommes d'en retirer la terre et les pierres; ils y travaillèrent durant dix jours mais ne purent découvrir (les victimes).

1. L'arménien a *Ephésion*, leçon banale substituée par quelque copiste à une transcription plus ou moins précise de Σκεψέων. Le détail « qui est proche d'Abydos » manque dans les sources grecques qui nous ont été accessibles; mais il est excellent, car Skepsi est en Troade, à peu de distance d'Abydos, aujourd'hui Avido, sur l'Hellespont.

Եւ խորհեցաւ ապամանել զԿոռնելիոս . եւ ծի ոմն ի բրձացն ասէ ցիշխանն . Լուայ ես ի զիշերիս յայսմիկ ձայն յաւերածոյ տաճարին որ ասէին . Մեճ է Աստուածն բրխտոնէից , որ ի ձեռն ծառային իւրոյ Կոռնելիոսի կեցոյց զմեզ յայսմ վտանդէ :

* A fol. 192
1° a.

Եւ զնաց իշխանն ի բանդն , անկաւ չտաս * սրբոյն եւ ապաչէր երթալ եւ հանել զկինն եւ զորդին իւր : Ասէ Կոռնելիոս . Եթէ հաւատայք ի Քրիստոս՝ կատարին խըն- 5
դրուածք ըս : Եւ երթեալ ի տեղին՝ արար Կոռնելիոս զնշան սրբոյ խաչին , եւ ելին ամբողջ յաւերածէն , եւ ապագովէին . Մեճ է Աստուածն բրխտոնէից : Եւ հաւատացին յառուր յայնմիկ ընդ իշխանին ողիք իբրեւ երեք հարիւր , որ հանէին զհողն եւ զբարինան , եւ ձկրտեցան ամենեքեան հաւատացեալք ի Քրիստոս :

Եւ արարեալ անդ Կոռնելիոս ամս երիս՝ զարձոյց զամենայն քաղաքն ի Քրիստոս , 10
որ եւ ինքեանք երթալին եւ կործանէին զբազինս կողոյն : Եւ այնպէս կատարեաց զընթացս իւր , ձայն եղև առ նա եւ ասէ . Եկեաջիք Կոռնելիոս , հանգիր ընդ արդարան յարբալութեանն երկնից : Եւ զոհացեալ զԱստուծոյ ազօթեաց չերկար վասն քաղաքին այնմիկ , եւ հանդեաւ խաղաղութեամբ Փետրուարի ԻԲ :

Եւ թաղեցին զնա Դեմետրիոս իշխանն եւ կինն իւր եւ որդին ի տապանին . եւ 15

1-3 Եւ խորհեցաւ... յայսմ վտանդէ om. B || 4 հանել] յաւերածոյն add. B || 5 [անդրուածք] [տեղիք B || 6 սրբոյ om. B || 8 ողիք իբրեւ երեք հարիւր] երեք հարիւրն B || 10 անդ] սուրբն add. B || 11-13 Եւ այնպէս... երկնից] Եւ հաստատեաց զեկեղեցիս եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտօնեացս , եւ իբրեւ կատարեաց զընթացս իւր B || 14 Փետրուարի ԻԲ] եւ Մեհեկի ԺԶ add. B || 15 ի տապանին] յերեսնց ապականին B .

Le gouverneur médita alors de faire tuer Corneille, mais un des prêtres d'idoles lui dit : « J'ai entendu cette nuit une voix de dessous les décombres du temple qui disait : Grand est le Dieu des chrétiens qui, par l'entremise de son serviteur Corneille, nous a sauvés de tout danger. »

* A fol. 192
1° a.

Le gouverneur se rendit aussitôt à la prison, se jeta aux pieds * du saint en le suppliant d'aller délivrer sa femme et son fils. Corneille lui dit : « Si vous croyez au Christ, tes vœux seront accomplis. » S'étant rendu à l'endroit, Corneille fit le signe de la sainte croix, et (les victimes) sortirent indemnes des décombres en criant : « Grand est le Dieu des chrétiens. » Ce jour-là, en même temps que le gouverneur, les trois cents hommes environ qui étaient employés à retirer la terre et les pierres, crurent et furent tous baptisés dans leur foi au Christ.

Corneille resta là trois ans et convertit toute la ville au Christ, de sorte que les habitants d'eux-mêmes allèrent démolir les temples des idoles. Ayant ainsi rempli sa vie, il entendit une voix qui disait : « Viens, Corneille, et repose-toi avec les justes dans le royaume des cieux. » Il rendit grâce à Dieu, pria longuement pour cette ville et reposa en paix, le 22 février.

Le gouverneur Démétrius, sa femme et son fils l'inhumèrent dans une

բուսաւ ծորենի ի տեղւոջն եւ ծածկեաց զտապանն, եւ յանցանել ժամանակին անցաչա եղև տեղին ծածկեալ ի ծորենոյն :

Եւ յետ բազում ամաց չառուրս քրիստոնէութեան երեւեցաւ սուրբն ի տեսեանն եպիսկոպոսին Սիղբանոսի, եւ երթեալ ի տեղին վորեաց զհոյն եւ արձատարիլ արարեալ զճորենին՝ շինեաց ի վերայ տապանին եկեղեցի յանուն սրբոյն :

* Յայսմ աւուր ի լսաչ սրով կատարեցաւ սուրբն Յիգորուզիտ :

* A fol. 192
r° b.

Սա ազգաւ պարսիկ էր, եւ գնաց յաշխարհն Հայոց, մկրտեցաւ եւ անուանեցաւ Աստուածատուր : Եւ Պարսիկքն կալան գնա, եւ արկին ի բանա, եւ նա հաստատուն եկաց ի հաւատն Քրիստոսի, եւ ի լսաչ բեւեռեցին վասն Քրիստոսի :

[B* Ետտիւն Պետրոսի առաքելոյ յաթուն Անտիոքայ առաջին պատրիարք զամս եօթն :

* B
p. 91 a.

Յետ վերանալոյ Տեառն մերոյ եւ Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի յերկինս ճարմնով եկն սուրբ առաքեալն Պետրոս ի քաղաքն Անտիոք, եւ քարոզեաց նոցա զսուրբ աւետարանն, եւ անուանեաց ալլովք առաքելովք զաշակերտան քրիստոնեայս :

2 ծածկեալ ի ծորենոյն om. B || 4 Սիղբանոսի Սեղբանոսի B || 6-9 Յայսմ աւուր... վասն Քրիստոսի] Ի սմին աւուր կատարեցաւ սրով սուրբ վկայն Յիգորուզիտ եւ այլք ընդ նճա ի Հայք ի Պարսից B.

tombe; une ronce poussa en cet endroit, recouvrit la tombe si bien qu'avec le temps, l'emplacement en devint invisible, caché par le buisson.

Après de nombreuses années, aux jours du christianisme, le saint apparut dans une vision à l'évêque Silvain, qui se rendit au lieu dit, fit creuser la terre, arracher le buisson et construire sur la tombe une église au nom du saint.

* En ce jour, saint Yasdbuzit (*Yiztbouzit*) fut mis à mort sur une croix par le glaive.

* A fol. 192
r° b.

Il était Persan de nationalité et s'était rendu au pays d'Arménie où il s'était fait baptiser et avait pris le nom de Dieudonné (*Astouadsatour*). Les Persans s'en saisirent et le jetèrent en prison, mais il demeura ferme dans la foi du Christ et il fut cloué à une croix pour le Christ.

[B* Intronisation de l'apôtre Pierre sur le siège d'Antioche (où il fut) le premier patriarche pendant sept ans.

* B
p. 91 a.

Après l'Ascension au ciel en son corps de notre Seigneur et Dieu Jésus-Christ, le saint apôtre Pierre se rendit à la ville d'Antioche, où il prêcha le saint évangile et nomma de concert avec les autres apôtres les disciples « chrétiens ».

Յետ պէս պէս նշանօք եւ բաղձնապատիկ սքանչելեօք զարձուցանելոյ անդ աստուածային վարդապետութեամբն ժողովուրդս ի Յունաց եւ ի Հրէից բազումս, շինեաց անդ եկեղեցի եւ ուղղեաց սեղան եւ ձեռնադրեաց բաճանաչս եւ պաշտօնեաց ըստ զանազան կարգաց. եւ նստաւ անդ յաթու երիցութեանն պատրիարք Անտիոքաց զամս եօթն :

Եւ յետ այտորիկ թողու փոխանակ իւր զԵւոզիոս պատրիարք Անտիոքաց, եւ ինքն ապա անտի չոգաւ ի Հռոմ, եւ անդ հաստատեաց լինել սրապ՝ կացեալ յաթուսն ամս քսան :

* B
p. 91 b.

Վասն որոյ զի առաջին նստիլն նորա յաթու վերակացութեանն չԱնտիոք եղև ի՛նքն փետրուարի, եւ սուրբ եկեղեցի վասն * չիշատակի սրատունն Պետրոսի ընկալաւ առնել զտօնս զայս՝ զառաջին կարոյն եպիսկոպոս եւ պատրիարք Անտիոքաց զեօթն ամս, չորձէ նախ սկսան բարձրանալ առաջնորդք եկեղեցոյ անուամբ եւ կարողութեամբ :

Եւ քանզի երեք անգամ տօնեմք յամենայն ամի մեծագոյն տօնս փառաւորապէս զկառորի աւաբելոցն Պետրոսի. մի՛ զայս, եւ երկրորդ զկապանացն, եւ երրորդ՝ զխաչելութեանն, առ ի յոյս մեղաւորաց, եւ չորինակ խնդութեան բարեգործաց : Զի թէպէտ երիցս ուրացաւ Պետրոս, երիցս կրկնեաց առ նա Քրիստոս տալով զհսփուկանն պատու եւ զսիրոյն վկայութիւն. որով երիցս նժա տօնելով յայտնի լինի զի թէ երիցս որ ապաշաւէ՝ այսինքն է խորհրդով սրտի, բանիւ բերանոյ, եւ գործով

Après avoir, par de multiples miracles, de nombreux prodiges et sa divine doctrine, converti beaucoup d'habitants parmi les Grecs et les Juifs, il y construisit une église, dressa un autel et y ordonna des prêtres et des ministres de différents ordres. Il siégea sur le trône sacerdotal comme patriarche d'Antioche sept années.

Après quoi, il laissa Évodius à sa place patriarche d'Antioche, et de là se rendit à Rome, où il se fixa comme pape et siégea vingt ans.

* B
p. 91 b.

C'est parce que sa première installation sur le trône épiscopal d'Antioche avait eu lieu le 22 février, que la sainte Église a établi cette fête * en commémoration de l'honneur de Pierre, parce qu'il a été le premier évêque et patriarche d'Antioche pendant sept ans, et que de lui avait commencé l'ascension des prélats de l'Église en renom et en autorité.

Nous fêtons, en effet, trois fois chaque année et solennellement avec de grandes fêtes le chef des apôtres, Pierre; d'abord, ceci; en deuxième lieu, ses liens; et en troisième lieu, sa crucifixion, pour donner de l'espérance aux pécheurs et (proposer) un exemple à imiter aux hommes de bien. Car, bien que Pierre eût renié trois fois, le Christ lui répondit par trois fois en lui donnant l'honneur de pasteur et le témoignage de l'amour; c'est pourquoi lorsque nous le fêtons trois fois, il devient évident que quiconque fait trois fois pénitence, c'est-à-dire par la pensée de son cœur, par la parole de sa bouche

անձին, զեռապատիկ ընդունի արձակումն ի կապանաց ձեզաց որ գործով, բանիւ եւ խորհրդով չանցանեճք : Եւս եւ զի եւ Պետրոսի օթոսն յերիս մասունս աշխարհի պատուեցաւ, խորհրդապէս երիցս տօնի նմա, ի փոսս Քրիստոսի Աստուծոյ ձեզոց չախտեանս :]

5 Մեհեկի ժէ եւ Փետրուարի ԻԿ : Վկայութիւն սրբոյն Պօղիկարպոսի Զմիւռնիոց եպիսկոպոսի, որ է բարձապատուղ :

Յաւուրս սրբոց առաքելոցն հաւատացին եւ աշակերտեցան Քրիստոսի սուրբն Պօղիկարպոս եւ սուրբն Իգնատիոս աստուածապգեացն ի ձեռն Յովհաննու առաքելոց եւ աստուածաբան աւետարանչին : Եւ էր Պօղիկարպոս այք բարի եւ լի Հոգով սրբով, 10 առեւր նշանս եւ արուեստս մեծամեծս : Եւ յետ վախճանի Բիւկորոսի Զմիւռնիոց եպիսկոպոսին զոր ձեռնադրեաց սուրբ առաքեալն Պօլոս, ձեռնադրեցաւ յաթոս նորա սուրբն Պօղիկարպոս, եւ եղեւ ջատագով ճշմարիտ հաւատոց, եւ յանկրմանող հրէից եւ հեթանոսաց, եւ զբաղումս դարձուցանէր յաստուածգիտութիւն :

Եւ յաւուր ծիսում հուր անկաւ ի քաղաքն եւ շիջուցանել ոչ կարէին. զնաց 15 երանելին եւ արարեալ զնշան խաչին եւ առժամացն շիջաւ :

6 որ է բարձապատուղ Պօղիկարպոս ի հայ լեզու բարձապատուղ թարգմանի B || 9 եւ աստուածաբան աւետարանչին աւետարանչի եւ աստուածաբանի B || 10 առեւր... մեծամեծս om. B || 10 Բիւկորոսի Բիւկորոսի B || 14-15 եւ յաւուր ծիսում... շիջաւ om. B.

et par l'action de sa personne, il reçoit la triple absolution des liens de ses péchés, que nous commettons par action, parole ou pensée. C'est aussi parce que le siège de Pierre a été honoré par les trois parties de la terre qu'on le fête trois fois par symbole, pour la gloire du Christ, notre Dieu éternellement.]

17 MĒHĒKI, 23 Février.

Martyre de saint Polycarpe, évêque de Smyrne, dont le nom se traduit
« qui donne beaucoup de fruits ».

Aux jours des saints apôtres, saint Polycarpe et saint Ignace Théophile crurent au Christ et en devinrent les disciples par l'intermédiaire de l'apôtre et l'évangéliste théologien Jean. Polycarpe était un homme bon, rempli du Saint-Esprit et qui opérait des miracles et de grands prodiges. Après la mort de Boucolos (*Biukolosi*), évêque de Smyrne, que le saint apôtre Paul avait sacré, saint Polycarpe fut sacré sur son siège et il devint l'apologiste de la vraie foi, l'adversaire des Juifs et des gentils, dont il convertit un grand nombre à la connaissance de Dieu.

Un jour qu'un incendie s'était déclaré dans la ville, qu'on n'arrivait point à l'éteindre, le bienheureux survint, fit le signe de la croix, et (l'incendie) s'éteignit aussitôt.

Եւ եղև Երաշտ եւ չորացան բոյսք եւ տունկք, եւ աղօթիւք սրբոյն տեղաց անձրևս
զերիս տիւս եւ զերիս զիշերս . եւ եղև փրկութիւն քաղաքին եւ դարձեալ աղօթիւք
զազարեցոյց զանձրևն :

Էր յաւուրսն յայնոսիկ հալածումն քրիստոնէից ի Դեկոսէ ամբարշտէ, եւ բազումք
մարտիրոսացան վասն անուանն Քրիստոսի : Եւ երկու աւուրքք յաւաջ քան զկատա- 5
րումն իւր տեսանէ յանուրջս որ բարձ գլխոյն աչքեցաւ, եւ դարթուցեալ ասէ ցաշա-
կերտսն իւր . Եղբարք, ինձ պարտ է ի կենդանութեանս * իմում հրով աչքել :

* A fol. 192
v° a.

Եւ հասեալ հալածչացն զնաց զկնի նոցա : Եւ ձայն եղև առ նա չերկնից .
Ձօրացիւր Պօղիկարպէ եւ քաջ լեր զի ես ընդ քեզ եմ : Եւ կացեալ առաջի բղշիտին՝
ստիպէր եւ նեղէր զնա անգոսնել զՔրիստոս : Ասէ Պօղիկարպոս . Ութսուն եւ վեց 10
ամք են իմ որ ծառայեմ նմա եւ պաշտեմ զնա, եւ ոչ երբէք անցի զպատուիրանաւ
նորա, եւ նա բազում բարութեանց արժանաւորեցոյց զիս, ես հրպէս կարեմ զնա
հայհոյել որ իմ թագաւորն է :

Եւ բղեաշխն սղորքանօք խրատ տալք, եւ ոչ կարաց դարձուցանել զսուրբն ի կամս
իւր : Եւ հրամայեաց հրով աչքել զսուրբ վկայն Քրիստոսի : Եւ կապեցին զձեռս յետս, 15
եւ նորա համբարձեալ զձեռս իւր չերկինս աղօթեաց առ Աստուած : Եւ ընկեցին զնա

2 եւ դարձեալ ... զանձրևն om. B || 4 էր] եղև B — ամբարշտէ] կռապաշտ արքայէ B
|| 6-7 տեսանէ... աչքել] ազգ լինի նմա յանուրջս հրով կատարիլ, եւ դարթուցեալ ասէ
ցաշակերտս իւր . Եղբարք առաջի կայ ինձ կենդանոյն հրով աչքիւ B || 8-9 եւ ձայն ... քեզ եմ
om. B || 9 կացեալ] եկաց B || 11 ամք են] ամ է B.

Il y eut une sécheresse, les herbes et les plantes se desséchèrent, mais
par les prières du saint une forte pluie vint à tomber pendant trois jours et
trois nuits, et ce fut le salut de la ville; c'est aussi par ses prières que la
pluie cessa.

En ces jours il y eut une persécution des chrétiens par Dèce, l'impie, et
beaucoup furent martyrisés pour le nom du Christ. Deux jours avant son
martyre, (Polycarpe) vit dans un rêve que son oreiller brûlait. A son réveil il
dit à ses disciples : « Frères, il faut que de mon vivant * je sois brûlé. »

* A fol. 192
v° a.

Il courut après les persécuteurs et les suivit. Une voix du ciel se fit
entendre à lui : « Prends courage, Polycarpe, et sois vaillant, car je suis avec
toi. » Mis en présence du gouverneur qui le pressait et le contraignait de
mépriser le Christ, Polycarpe lui dit : « Il y a quatre-vingt-six ans que je le
sers et que je l'adore, je n'ai jamais enfreint ses commandements, aussi m'a-t-il
rendu digne de bien des bontés; comment pourrais-je le blasphémer, lui qui
est mon roi? »

Le proconsul le conseillait avec des (paroles) insinuanes, mais il ne put
détourner le saint à ses desseins; et il ordonna de brûler au feu le saint mar-
tyr du Christ. On lui attachait les mains par derrière, mais il éleva ses mains

ի հուրն, եւ բոցն վերացաւ որպէս առազատ նաւի ուռուցեալ ի հովմոց, եւ արար կամար. եւ էր սուրբն ի ներքոց որպէս ի վրանի, եւ բուրեաց ի հրոցն հոտ անոյշ : Եւ տեսեալ գահձացն որ ոչ այրեցաւ կարծեցին թէ կենդանի է, խորհեցան սրով սպանանել զնա, եւ տեսին զհոգի նորա որպէս զազաւնի ելեալ ի մարմնոցն եւ վերանայր յերկինս, եւ հեղաւ արիւն ի մարմնոցն եւ շիջոցց զբոցն :

Ասն կռատաշաքն եթէ առնուն բրիտանեացն զմարմին զորա եւ որպէս զԱստուած սրաշտեն. եւ ընկեցեալ ի հուրն այրեցին : Եւ երթեալ ի զիշերի արք հաւատացեալք ժողովեցին զմնացեալ սոկերան եւ ելին ի տեղի նշանաւոր :

* Սուրբ եպիսկոպոս եւ վկայս Քրիստոսի Պողիկարպոս Երկոտասաներորդ մարտիրոս էր ի Չմիւռնիա քաղաքին, առ Դեկոսիւ արքայիւ եւ Ստրատիոց բղեշխին եւ է բարեխօս աւ Քրիստոս վասն տօնոգացս : * A fol. 192
v° b.

1 նաւի] նաւու B || 2 եւ բուրեաց ի հրոցն հոտ անոյշ] ուր եւ առանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած B || 4-5 եւ տեսին . . . զբոցն] եւ խոցեցին զմեռեալ մարմինն, եւ հեղաւ արիւն B || 7 եւ ընկեցեալ ի հուրն այրեցին] բորբոքեցին զհուրն եւ այրեցին զմարմին սրբոցն B || 11 տօնոգացս] տնձանց ճերոց B.

au ciel et pria Dieu. On le jeta dans le feu, mais les flammes s'élevèrent comme les voiles d'un navire, gonflées par le vent, formèrent une coupole, et le saint se trouva en dessous comme dans une tente. Une odeur suave se dégagea des flammes. Les bourreaux, voyant qu'il n'était pas brûlé, crurent qu'il était vivant et méditèrent de le tuer par le glaive ; mais ils virent son âme, comme une colombe, sortir du corps et s'élever au ciel, tandis que le sang jaillissait du corps en éteignant les flammes.

Les idolâtres dirent alors que si les chrétiens s'emparaient de son corps, ils l'adoreraient comme un Dieu ; ils rejetèrent (son corps) dans les flammes et le brûlèrent. La nuit, des gens fidèles virent recueillir les restes des os et les inhumèrent dans un endroit choisi.

* Le saint évêque et martyr du Christ Polycarpe fut le quatorzième martyr de la ville de Smyrne, sous l'empereur Dèce et le proconsul Stratius. Il est l'intercesseur auprès du Christ pour nous qui célébrons sa fête. * A fol. 192
v° b.

Յայսմ առուր սրբուհին Մելիտինի բազում չարչարանս կրեաց վասն անուանն Քրիստոսի, և ապա գլխատեցաւ ի բազաբի Մարտինուպոլիս ի կապաղաշո դատաւորէն Անտիոքաց :

Յայսմ առուր սուրբ վկայն Քրիստոսի Փիլիպտիմոն զարծոյց ի Քրիստոս գերկու թագաւորն զՔրիզորիոս և զՄարիանոս, և զթագուհին Անատոլը և զղուսարն իւրեանց զսրբուհին Թէոդոսիա և զայլ բազումս որք վկայութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս :

* B
p. 93 b.

[B * Յայսմ առուր վշատակ աղախնոյն Քրիստոսի սրբուհուն Մելիտինեաց :

Էր սա ի բազաբէն Մարտինուպոլտոյ չաւուրս Անտոնինոսի թագաւորին. և վասն զՔրիստոս քարոզելոյն ըմբռնեցաւ չամբարիշտ դատաւորէն Անտիոքաց, և յեա բանտարկութեան և քերանաց գլխատեցաւ ի նմին բազաբի ի վաւս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Յայսմ առուր վկայութիւն Աւագայ նոր վկայի : Սա էր ճննգեամբ Բաղիշեցի, և ի տիւ տղայութեանն գնացեալ ի Մալամասո քաղաք՝ աշակերտեալ էր պարսկի ուրումն որ արուեստիւ էր քսակակար, կարով առ նմա ժամանակս ինչ չաւուրն արուես-

4 զՔրիզորիոս] զԿորգոնիոս B — և զղուսարն իւրեանց զսրբուհին Թէոդոսիա և զայլ բազումս] և զսուրբ կոյն Թէոդոսիա B.

En ce jour sainte Mélitène (*Melitini*) endura beaucoup de tortures pour le nom du Christ, et fut ensuite décapitée dans la ville de Martinopolis ¹ par le juge idolâtre Antiochus (*Antiokhay*).

En ce jour le saint martyr du Christ Philictimon convertit au Christ les deux rois Grégoire et Marianus, la reine Anatolie et leur fille sainte Théodosie et d'autres nombreuses personnes, qui moururent par le martyre pour le Christ.

* B
p. 93 b.

[B * En ce jour, commémoration de la servante du Christ sainte Mélitène.

Elle était de la ville de Martinopolis ² aux jours de l'empereur Antonin, et pour avoir prêché le Christ, elle fut saisie par le juge impie Antiochus. Après avoir souffert la prison et eu le corps déchiré, elle fut décapitée dans la même ville pour la gloire du Christ, notre Dieu.

En ce jour, martyre d'Avag ³, le nouveau martyr. Il était né à Balesch, et dans son enfance, s'étant rendu à la ville de Salmas (*Salamast*), il était devenu le disciple d'un Persan, de son métier coureur de bourses, restant quelque temps auprès de lui pour apprendre le métier, tout en demeurant ferme dans

1. Il faut restituer Marcianopolis, d'après *Syn. Cp.* col. 51. La transformation de Marcianopolis en Martinopolis vient peut-être de ce que le pape Martin était fêté le même jour. — 2. Cf. *supra*. — 3. Voir la passion d'Avag de Selmas, dans Y. Manandian et H. Adjarian, *Հայոց նոր վիպերը*, t. I Valaršapat, 1903, pp. 152-165.

տին, հաստատուն կալով ի բրիտանէութեան իւրում. չորմէ կարծիս առեալ են ոմանք չալազգեաց թէ չալազլութիւն զարձեալ իցէ ճանուկն :

Եւ եղև յնա իրբև երեսուն ամաց տեսեալ զնա այր ոմն պարսիկ ի Բաղէշ քաղաքի պնդէր թէ . Դու յառաջագոյն ալազլի էիր ի Սալմաստ քաղաքի : Իսկ Ասազ
 5 ետ պատասխանի . Քրիստոնեայ էի եւ եմ՝ եւ եղէց ծառայ Քրիստոսի Աստուծոյ իմոյ օրհնելոյն ի բարձունս : Եւ այրն պարսիկ ազլեաց * ի քաղաքին՝ եւ զրոհ տուեալ ժողո-
 վեցան ի վերայ նորա բազմութիւնք ալազլեաց, եւ առեալ ածին զնա չատեան ամիրա-
 չին, որ կոչէր Ամիր Ծարափ . եւ հարցուփորձ արարեալ զտին հաստատուն ի հաւատս
 Քրիստոսի : Եւ ամիրացն կամէր արձակել զնա, այլ կամելով հաճել զմիտս ամբոխին՝
 10 լլեաց զնա չատեան գատաւորին . եւ նա համարձակ դաւանեցաւ զՔրիստոս Աստուած
 եւ զինքն ծառայ նորա :

* B
 p. 94 a.

Եւ ինքն էր լցեալ Հոգով սրբով, եւ լուսավայելք տեսիլ նորա իբրև զհրեշտակի .
 եւ ծինչդեռ ուրախ ծտօք եւ զուարթ երեսօք ի բերան ունելով զխոստովանութիւնն՝
 դաւանէր զՔրիստոս Տէր եւ Աստուած եւ արարիչ երկնի եւ երկրի, արբ ժանտք եւ
 15 անպորոյնք կրճտելով գատամունս իւրեանց զեղան ի վերայ վկային Քրիստոսի, եւ
 հարին զզլութիւն նորա, ոմանք փայտակոճիւ եւ այլք սրով եւ քարամբ, եւ այնպէս
 կատարեցաւ ի Քրիստոս Փետրուարի ԻԳ .:]

son christianisme; ce qui fit croire à certains musulmans que l'enfant s'était converti à la religion musulmane.

Environ trente ans après, un Persan l'ayant vu dans la ville de Balesch lui dit avec insistance : « Tu étais auparavant musulman dans la ville de Selmas. » Avag lui répondit : « J'étais chrétien et je le suis; je resterai le serviteur du Christ, mon Dieu, qui est béni dans les hauteurs. » Le Persan répandit la
 nouvelle * dans la ville; de nombreux musulmans s'assemblèrent pour l'assaillir, et, l'ayant saisi, l'emmenèrent au tribunal de l'émir qui s'appelait Émir Scharaf; ils l'interrogèrent et le trouvèrent ferme dans la foi du Christ. L'émir voulait lui rendre la liberté, mais pour contenter l'opinion de la foule, il l'envoya au tribunal du juge. (Avag) y confessa avec hardiesse le Christ, Dieu, et (se déclara) lui-même son serviteur.

* B
 p. 94 a.

Il était rempli du Saint-Esprit, son visage était resplendissant comme celui d'un ange, et tandis que d'un esprit joyeux et d'un visage souriant, ayant à la bouche la profession par laquelle il confessait le Christ, Seigneur et Dieu, créateur du ciel et de la terre, des hommes méchants et féroces, grinçant des dents, se jetèrent sur le martyr du Christ, le frappèrent à la tête, d'aucuns avec de gros bâtons, d'autres avec le glaive et des pierres, et c'est ainsi qu'il mourut dans le Christ, le 23 février.]

Մեհեկի ձե՛լ եւ Փետրուարի ե՛ր : Գիւտ պատուական զկայն Յովհաննու ձկրաչի Քրիստոսի :

Երկու կրօնաւորք զնային յարեւելից յՆրուսայէ՛մ երկիր պապանել սուրբ տեղեացն, եւ երեւեցաւ նոցա յանուրջս Յովհաննէս Մկրտիչն եւ սսէ. Երթիջիք յապարանսն Հերովդիսայ եւ ընդ հողոյն զտանիջիք զգլուխն իմ, հանէք եւ սսջիք : Զայս երկիցս եւ երկրս անգամ տեսեալ՝ զնային եւ գտին զպատուեալն ի հրեշտակաց զգլուխն Մկրտչին, 5 եւ եղին ի խորզ ձաղեղէն, եւ ստեալ երթային ի գաւառն իւրեանց :

Եւ բրուտ մի յոյժ ազբատացեալ՝ եթալ զտունն իւր եւ զնայր ընդ կրօնաւորսն, եւ նոցա բարձին նմա զխորզն յորում էր սուսին, եւ ոչ ծանուցին նմա * զոր բարձեալ էին : Եւ յայտնեցաւ Մկրտիչն բրտին յերազի եւ սսէ. Զոր բարձեալց ես՝ սու եւ 10 փախիր զի զլուխն իմ է, եւ ապրիս բարիօք : Եւ ստեալ զազտ փախեաւ եւ զնայ յՆմեսիս քաղաք՝ զոր այժմ Հէճս կոչեն, բնակեցաւ ունց եւ ապրէր սուստապէս :

Եւ յորժամ եհաս նմա մեռանել՝ կնքեաց զտուսին զգուշութեամբ եւ ետ քեռն իւրում, եւ սպատուիրեաց մեծ պատուով եւ փառօք պահել եւ ոչ բանալ մինչեւ ինքն Կարա-

1 պատուական] սուրբ B — Քրիստոսի] Սուրբ զլուխն Յովհաննու Մկրտչի գտեալ եղև ի քաղաքն Սեվաստի զոր Հերովդէս շինեաց ի Պաղեստին . եւ յորում զինձոցս սուրբութեանն արար՝ անց գտաւ զլուխ կարապետին յապարանսն Հերովդէի որ եհատ զհա . եւ գաւա հաճութեամբ եւ յայտնութեամբ նմին սուրբ նախընթացին, որ եւ գտեղին յոր կայր ընդ երկար եցոցս, եւ եղև այսպէս *add.* B || 3 մկրտիչն] Քրիստոսի *add.* B || 4 գտանիջիք] ի սուսի *add.* B || 7 զնայր] երթայր B.

18 MÉHÉKI, 24 Février.

Invention du chef précieux de Jean, le baptiste du Christ.

Deux religieux étant allés de l'Orient à Jérusalem pour vénérer les lieux saints, Jean-Baptiste leur apparut dans un rêve et leur dit : « Allez au palais d'Hérode et vous trouverez sous terre ma tête, vous la sortirez et la prendrez. » Ayant eu cette vision deux et trois fois, ils allèrent et découvrirent la tête du Baptiste, honorée des anges, la mirent dans un sac de poils et l'ayant prise s'en allèrent dans leur contrée.

Un potier, qui était devenu très pauvre, quitta sa maison et s'en fut avec les religieux. Ceux-ci le chargèrent du sac dans lequel se trouvait la boîte, sans rien lui dévoiler* de ce dont ils l'avaient chargé. Le Baptiste se révéla au potier dans un rêve et lui dit : « Prends ce dont tu es chargé et enfuis-toi, car c'est ma tête, et tu vivras heureux. » Celui-ci la prit donc, se sauva en cachette et se rendit à la ville d'Émèse, appelée aujourd'hui Hama; il s'y établit et vécut dans l'aisance.

Lorsqu'il fut sur le point de mourir, il scella la boîte avec précaution et la transmit à sa sœur en lui recommandant de la conserver avec grand honneur

պետն կամեսցի : Եւ դարձեալ կինն ի ժամ մահուան եղիւր զտուփն կնքեալ ի սափոր, եւ անկաւ սափորն յետ մահուան նորա ի քահանայ ոմն որ էր արիստի ազանդովն, որոյ անուն էր Եւստաթէոս, եւ զբժշկութիւնսն զոր ասնէր սուրբ զուլսն՝ վաճառէր ապահովեամբ եւ փափկանայր կերակրովք :

5 Եւ իբրև զիտացին ուղղափառք քարաբին հարածեցին զԵւստաթէոս ի քարաբէն . եւ Աստուծոյ հրամանան ծածկեցաւ սափորն չորում էր տուփն մինչև ի ժամանակս բարեպաշտ թագաւորացն Վաղենտինոսի եւ Մարկիանոսի, եւ Ուրիանոյ Եմեսիոյ եպիսկոպոսին : Եւ երեւցաւ յանուրջս Մարկեղոսի հօր վանացն ոմն՝ զի խթաց ի կողն երիցս անգամ, եւ ասէ . Տուաւ քաղաքիս այսմիկ գանձ անկողրպտեղ՝ զուլսն
10 Յովհաննու Մկրտչին : Եւ ասող առաջնորդեաց Մարկեղոսի մինչև ի տեղին ուր ծածկեալ էր սափորն, * եւ ետես զի հօւր ելանէր ի տեղոջէն :

* A fol. 193
r° b.

Եւ չորուցեալ պատմեաց եղբարցն զտեսիլն, եւ գնացին սու Ուրիանոս եպիսկոպոսն, եւ նա առեալ զամենայն ուխտ եեղեցւոյն՝ գնաց ի տեղին ուր աստղն եղոյց . փորեցին եւ գտին զծածկեալ սափորն չորում էր տուփն, եւ գտին զկնիք մատանոց
15 բրտին, երկիր պազին եւ տարան մեծաւ փառօք յեկեղեցին, եւ գոհացան զԱստուծոյ եւ զՄկրտչէն :

2 ոմն] մի B || 3 սուրբ] պատուական B || 9 ի կողն] զկողն B || 13 եցոյց] յանուրջսն
add. B || 14 չորում էր տուփն om. B.

et vénération et de ne pas l'ouvrir jusqu'à ce que le Précurseur lui-même le voulût. La femme, à son tour, à l'heure de sa mort, mit la boîte scellée dans une cruche, et cette cruche échut, à sa mort, à un prêtre qui était du schisme d'Arius, et se nommait Eustathe, lequel se fit payer avec avarice les guérisons opérées par la sainte tête et se délectait dans la bonne chair.

Lorsque les orthodoxes de la ville virent à apprendre cela, ils chassèrent Eustathe de la ville, et, par l'ordre de Dieu, la cruche dans laquelle se trouvait la boîte demeura cachée jusqu'aux jours des pieux empereurs Valentin et Marcianus et d'Ourianus, évêque d'Émèse. Or, Marcellus, prieur du convent, vit dans un rêve quelqu'un qui lui touchait le côté par trois fois en lui disant : « Un trésor, qui ne peut pas être volé, est offert à cette ville, c'est la tête de Jean-Baptiste. » Une étoile guida Marcellus jusqu'à l'endroit où se trouvait cachée la cruche, * et il aperçut des flammes qui jaillissaient de cet
endroit.

* A fol. 193
r° b.

À son réveil, il raconta la vision aux frères, et ils se rendirent auprès de l'évêque Ourianus; celui-ci, à son tour, se fit accompagner par tous les membres de l'église, et se rendit à l'endroit indiqué par l'étoile. Ils creusèrent et trouvèrent cachée la cruche dans laquelle se trouvait la boîte; ils trouvèrent aussi le sceau de l'anneau du potier, se prosternèrent, et l'emportèrent en grande pompe à l'église, en rendant grâces à Dieu et au Baptiste.

Եւ ձի սմն ի բահանայից տնուն Մաղբոս, թերահաւատութեամբ արկ զձեռն ի սափորն,
 եւ ուղ ոչ կարաց հանել ձինչեւ ճշմարիտ հաւատաց, եւ ապա թոյլ ետ հանել զձեռն :
 եւ կատարեցաւ տօն Գիւտի սուրբ զլսոյն Յովհաննու Մկրտչին Փետրուարի ԻԳ :

* B
 p. 95 a.

[B * Յայժմ աւուր տօն է սուրբ առաքելոյն Մատթիայի, որ էր չառաքելոյն
 Երկոտասանից :

Յորժամ Յուլիս մատնիչն վաճառեաց զՏէրն մեր, եւ ետես զնա անմեղ զոտապար-
 տեալ ի մահ վասն իւրոյ մատնութեանն, սպա դարձեալ զզջացաւ վասն որոյ արարն,
 թիւր զզճումն, եւ դարձոյց զերեսուն արծաթն՝ ընկէջ ի տաճարն, եւ ասաց. Մեզնչ
 զի մատնեցի դարիւն արդար : Որոյ պատասխանի ետուն Հրէայքն եւ ասեն. Մեզ չէ
 փոյթ դու զիտես : Եւ նորա սրտէս անզգամ յամենայնի՝ յուսահատեալ զնաց ի տուն
 իւր եւ արկ զպարանոցսն իւրով չուան եւ խեղդեցաւ, եւ պատասեցաւ ընդ մէջն եւ
 հեղաւ ամենայն փոր նորա :

* B
 p. 95 b.

Իսկ յորժամ ժողովեցան սուրբ առաքեալքն * ի մխասին յետ Համբարձման Տեսուն
 մերոյ Յիսուսի Բրիտտոսի մերձ Պենտեկոստէին, ետես սուրբ առաքեալն Պետրոս զի
 թիւ սուրբ առաքելոյն Երկոտասանից պակասեաց վասն սղարմանն Յուլիայի եւ ոչ

1-2 եւ ձի սմն. . . զձեռն] ուր եւ բազում նշանս եւ սքանչելիս արար յամենայն նեղեալս եւ
 յախառժէտս : Իսկ ի թագաւորութեանն Միքայելի յորմէ ուղղափառութիւն եղեւ եւ Իգնատիոսի
 պատրիարքին բերեալ ի Կոստանդինուպոլիս եւ եղաւ ի վանան Սաուգիւս B || Յ զիւտի] պատուական եւ add. B || Յ Փետրուարի ԻԳ] եւ Մեհեկի ժԸ, որ է սրահապան եւ բժիշկ
 հիւանդոց եւ հալածիչ զիւաց շնորհօքն Բրիտտոսի add. B.

Un des prêtres, nommé Malehus, par incrédulité ayant mis la main dans la cruche, ne put plus la retirer jusqu'à ce qu'il eût cru en vérité; il lui fut permis ensuite de la retirer.

La fête de l'invention du saint chef de Jean-Baptiste eut lieu le 24 février.

* B
 p. 95 a.

[B * En ce jour, fête du saint apôtre Mathias (*Mataziayi*), qui était l'un des douze apôtres.

Lorsque le traître Judas eut livré Notre-Seigneur, et qu'il vit l'Innocent condamné à mort à cause de sa trahison, il regretta ce qu'il avait fait, (mais) d'un faux regret. *Il rapporta les trente pièces d'argent*, les jeta dans le temple et dit : « *J'ai péché en livrant un sang juste* ¹. » A quoi les Juifs répondirent : « *Que nous importe? Cela te regarde* ². » Alors lui, insensé comme toujours, rentra chez lui désespéré, passa une corde à son cou et *se pendit*; *son corps s'entr'ouvrit et toutes ses entrailles jaillirent au dehors* ³.

* B
 p. 95 b.

Lorsque les saints apôtres se réunirent ensemble * après l'Ascension de Notre-Seigneur Jésus-Christ aux approches de la Pentecôte, le saint apôtre Pierre, vu que le nombre des douze apôtres avait été diminué par la faute de

1. Matth., xxvii, 3. — 2. Matth., xxvii, 4. — 3. Act., i, 18.

պատշաճ համարեցաւ մնալ այնպէս . այլ դատեցաւ զի ընտրեցի այլ որ միւս եւս ի տեղի նորա, զի դարձեալ լրացի երկոտասան թիւ առաքելոցն՝ առ ի ըարտել Վհաւատս Երրորդութեանն ընդ շարս կողմանս աշխարհի :

Վասն որոց եւ ասաց Պետրոս ցալ առաքելական . Եղբայրք, պարտ է մեզ ընտրել
 5 զմի որ ի տեղի առաքելութեանն Յուզայի՝ որ վկայեցէ Վնարութիւն Տեառն մերոց Քրիստոսի ընդ մեզ, զոր ինքն իսկ Տէրն մեր ասաց թէ . Գուք էք վկայք աչտոցիկ, սրբ եղիջիք ինձ վկայք չերուսագէժ եւ ի Հրէաստան եւ ի Սամարիա մինչեւ ի ծագս երկրի :
 10 Ուստի ոչ է իրաւացի վկայել նմա այլ ումեք չերկոտասանիցս կարգ՝ բացց այնձ որ տեսաւ եւ լուսաւ : Որով պարտ է ընտրել զմի որ չայնցանէ որ ընդ մեզ էին, եւ տեսին զամենայն սքանչելիս նորա, եւ լուան նովին ականջօք զխրատ վարդապետութեան Տեառն մերոց :

Յայնժամ ընտրեցին եւ կացուցին առաջի՝ երկուս արս չաշակերտացն, որոց միոցն կոչէր անուն Յովսէփ արդար վասն սրբութեան նորա որ Բարսաբայն կոչէր, որ էր
 15 կըբայր Յակոբայ փոքրկան, եւ Սիմոնի եւ Յուզայի զոր օմանք Յովսէս անուանեն, եւ զսուրբն Մատթիա՝ որ էր մի յեօթանասուն աշակերտացն :

Եւ անպէս ամենեքեան կացին չազօթս առ Տէր եւ ասեն . Գու Տէր սրտապէս՝ չայտնեն զմի որ չերկոցունց աստի՝ թէ ո՞ր է արժանի ընալ գտեղի առաքելութեանն ի

Judas, ne jugea pas convenable qu'il en restât ainsi, et décida de faire élire un autre à sa place pour parfaire le nombre des douze apôtres pour prêcher la foi de la Trinité aux quatre coins de la terre.

C'est pourquoi Pierre dit aux autres apôtres : « Frères, il nous convient d'élire quelqu'un en remplacement de la prédication de Judas, qui puisse témoigner avec nous de la Résurrection de Notre-Seigneur Christ, ce que lui-même Notre-Seigneur a dit : Vous êtes témoins de ces choses, *vous serez mes témoins à Jérusalem, en Judée et à Samarie jusqu'aux limites de la terre* ¹. C'est pourquoi il n'est pas juste à quelqu'un d'autre de témoigner dans le rang des douze, en dehors de qui a vu et entendu. C'est pourquoi il faut élire un de ceux qui étaient avec nous, qui ont vu ses miracles et ont entendu de leurs propres oreilles les conseils de la doctrine de Notre-Seigneur. »

Ils choisirent alors et présentèrent deux hommes d'entre les disciples, dont l'un s'appelait Joseph le juste, à cause de sa sainteté, surnommé Barsaba, et qui était le frère de Jacques mineur, de Simon et de Jude, — que d'autres appellent José, — et saint Mathias, qui était l'un des soixante-dix disciples.

Aussitôt tous se mirent à prier le Seigneur et dirent : « Toi, Seigneur, qui connais les cœurs, désigne l'un de ces deux, qui soit digne de remplir la place de

1. Act., I, 8.

կարդ երկոտասանիցս, զոր Յուլիա կորոչս վասն մեղաց իւրոց : Եւ իսկոյն արկին վիճակս, եւ ել վիճակն Մատաթիայ, եւ համարեցաւ ընդ մետասան առաքեալսն :

* B
p. 96 a.

Եւ այնպէս սուրբ առաքեալն Մատաթիա * կարգեալ ընդ երկոտասանն, եւ քարոզեաց ընդ ամենայն Հրէաստան եւ արար բազում սքանչելիս իբրեւ զալ առաքեալսն : Եւ այնպէս քարոզեալ զաւետարանն Հրէից, որ եւ յոյով չարաչար կրից ի նոցանէ համբերեալ՝ բազումս զարձոյց ի Քրիստոս չԻարայելէ. եւ ինքն հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

Եւ սուրբն Յովսէփ ընկալաւ զկարգ քարոզութեանն եւ համբերեաց բազում հալածանաց ի Հրէից, որ եւ կառն նմա թոյն մահաբեր եւ ոչ լիասեցաւ. եւ չեաց եւ նա հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Հրէաստան :]

10

Մեհեկի ԺԹ եւ Փետրուարի ԻԵ : Վկայութիւն սրբուհոյն Պերպետուայ
եւ զտեղն Փելեկուարայ :

Պատուական կրինս այս էր ի քաղաքէն Թուրքիստանիոց, չԱփրիկեայ զաւառէն, քրիստոնեայ հաւատով, եւ ունէր զուստր ի ստեան : Եւ կացուցին առաջի հաղարա-

12 զտեղն] իւրոց B — Փելեկուարայ] Փիլիկաստեայ B || 14 եւ կացուցին] որ եւ
մասնեալ կացուցին B.

l'apostolat, parmi le rang des douze que Judas perdit à cause de ses péchés. » On tira au sort aussitôt; et le sort échut à Mathias et il fut compté avec les onze apôtres¹.

* B
p. 96 a.

C'est ainsi que le saint apôtre Mathias, * rangé parmi les douze, prêcha partout en Judée et opéra de nombreux miracles comme les autres apôtres. Il prêcha l'évangile aux Juifs, endura de cruelles souffrances de leur part et convertit au Christ beaucoup d'Israël. Puis, il reposa en paix dans le Christ.

Saint Joseph obtint le rang de la prédication, eut à souffrir de nombreuses persécutions de la part des Juifs; ils lui donnèrent même un poison mortel, mais cela ne lui fit courir aucun danger. Lui aussi, plus tard, reposa en paix, en Judée.]

19 ΜΕΗΕΚΙ, 25 Février.

Martyre de sainte Perpétue et de sa fille Félicité.

Cette excellente femme était de la ville de Thuburbe (*Thoubritaniou*)², dans la province d'Afrique, de foi chrétienne; elle avait une fille au sein. On la mit en présence du chiliarque avec quatre autres hommes que Perpétue avait

1. Act., 1, 23-25. — 2. La leçon correcte du grec est *Θουβριτάνων πόλις*, mais on trouve *Θουβριτάνων* dans le ms. de Jérusalem édité par P. Franchi de Cavalieri, *La passio SS. Perpetuae et Felicitatis*, Rome, 1896, p. 107.

պետին ընդ այլ չորս արս զորս զարձուցեալ էր Պերպատուայ ի խաւարէ ի լոյս, որոց անուանքն են. Սատաուլերոս, Ռեւկատոս, Սատորնիլոս, Սեկուլորոս. եւ բազում խրատ տալր ողորջանօք եւ քաղցրութեամբ եւ ապա խստութեամբ եւ սպառնալօք, եւ ոչ կարաց զարձուցանել զնոսս ի հաւատոցն Քրիստոսի. արկին զնոսս ի բանդ, եւ տեսին

5 ի * տեսեան զյաղթութիւն ընդդէմ սատանայի :

* A fol. 193
vº a.

Ետես եւ ազախինն Քրիստոսի նեղ սանդուղիս չերկրէ չերկինս պղնձիս, եւ չերկուս կողմանս սանդուղոյն էին ցցեալ տանջանարանս, սուսերս, զեղարգունս, խոցիչս, շամփուրս, ճանկս, նետս, շանթս, տապակս, ատամնահանս, ճամուլս, սոցոս, բեւոս, եւ վիշապ մի ի ներքոյ սանդուղոյն որ եւ արգելոյր զորս կամէին ի վեր ելանել ընդ սանդուղիսն :

10 Եւ վախեաց տղաչ զուստրն իւր ի գրկացն, եւ ել ի վեր ընդ սանդուղիսն, եւ կոչէր զմայր իւր ելանել :

Եւ զարթուցեալք սրտոմեցին միմեանց եւ զիտացին զբարի կատարումն ճարտիրոսութեանն :

Եւ ի վաղիւն կապեցին զսրբուհին Պերպատուա ի վաչրենի ցուլ՝ ունելով զզուստրն

15 իւր ի գիրկս, եւ աջնպէս քարշերով ընդ քարս եւ ընդ վէճս եւ ընդ ճառս աւանդեցին

2 Սատաուլերոս] Սատաուիոս B || 6 Քրիստոսի] Պերպատուա add. B || 11 ելանել] տեսին եւ արքն զտեսիրս ճարտիրոսութեան add. B.

convertis des ténèbres à la lumière et dont les noms sont : Satyre (*Satariuros*)¹, Revocatus (*Reukatos*), Saturnin (*Satornilos*), Secundus. (L'officier) les exhorta avec insistance et douceur, ensuite avec sévérité et menaces, mais il ne put les détourner de la foi du Christ. On les jeta en prison, et ils virent en * vision la victoire sur le démon.

* A fol. 193
vº a.

La servante du Christ, elle aussi, vit une étroite échelle de cuivre dressée de la terre au ciel, et aux deux côtés de l'échelle étaient accrochés des instruments de torture, des glaives, des lances, des lames, des broches, des ongles, des flèches, des fers pointus, des poëles, des instruments pour arracher les dents, des presses, des scies, des clous, et il y avait un dragon au bas de l'échelle, qui empêchait ceux qui voulaient s'élever au moyen de l'échelle. Mais sa petite fille, s'échappant de ses bras, se mit à monter l'échelle et invitait sa mère à y monter aussi.

A leur réveil, (les saints) se racontèrent mutuellement (leurs songes) et ils comprirent leur bonne fin par le martyre.

Le lendemain on attacha sainte Perpétue, tenant sa fille dans ses bras, à un taureau sauvage, qui la traîna à travers les pierres, les rochers et les arbres. C'est ainsi qu'elles rendirent leur âme. On trancha la tête aux quatre

1. Satyre n'est pas mentionné au début de la passion, ni par le texte grec, ni par les mss. de la version latine, sauf l'*Ambrosianus*, *ibid.*, p. 106 sq.

զհոգիս իւրեանց . եւ զչորս արանցն հատին զգլուխն՝ Փետրուարի ԻԵ, եւ այնպէս բարի խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս :

Յայսմ առւեր լիշատակ է երանելոյն սուրբ եւ փառաւորեալ առն Աստուծոյ Յակոբայ Մծբնայ եպիսկոպոսի :

* B
p. 96 b.

[B* Յայսմ առւեր լիշատակ սրբոցն Ալեքսանդրոսի որ ի Թրակիա, եւ սուրբ հարցն 5
Ասկլիպիոսի եւ Յակոբոսի եւ Տարասիոսի պատրիարքին Կոստանդինուպոլի, եւ
Մարկելիոսի եպիսկոպոսի :]

Մեհէկի Ի եւ Փետրուարի ԻԶ : Տօն է Վարագայ խաչին :

Սուրբ տիկնայքն Գալիանէ եւ Հուլիսիմէ ի զալն իւրեանց յերկիրն Հայոց՝ ունէին 10
մասն ինչ ի Քրիստոսի խաչափաշտէն, զոր տարաւ Պատրոնիկէ տիկինն յերուսաղեմէ
* A fol. 193
v° b.
ի Հռոմ կինն Կրաւղիայ կայսեր : Եւ զի էր սուրբն Հուլիսիմէ թոռն * նորա՝ կապեցին
զայն ի պարանոց նորա պահապան կուսին :

Եւ չորժամ եկին ի Տոսբ գաւառն, ի լեռոն Վարագ, քահանայքն որ ընդ նոսա
էին եւ ոմանք ի քերցն մնացին անդ ունելով զսուրբ խաչն : Եւ կացեալ զժամանակս

1 իւրեանց] առ Աստուծ add. B || 1 Փետրուարի ԻԵ] եւ Մեհէկի ԺԹ add. B || 8 Տօն . . .
խաչին] Յիշատակ է սուրբ կուսանայն Գալեանեայ եւ Հուլիսիմեայ . եւ աօն Վարագայ սուրբ
խաչին B || 10 յերուսաղեմէ om. B || 13 եկին] հասին B.

hommes, le 25 février. C'est ainsi qu'en bonne confession ils moururent dans le Christ.

En ce jour, cômémoration du bienheureux et glorieux homme de Dieu Jacques, évêque de Nisibe.

* B
p. 96 b.

[B* En ce jour, cômémoration de saint Alexandre de Thrace et des saints pères Asclépius (*Askliposi*), Jacques, et Tarasius, patriarche de Constantinople, et de l'évêque Marcellius.]

20 ΜΕΗΕΚΙ, 26 Février.

Fête de la Croix de Varag.

Les saintes femmes Gaïané et Rhipsimè, lorsqu'elles arrivèrent dans le pays d'Arménie, avaient avec elles une partie du bois de la croix du Christ, que l'impératrice Patronice (*Patronikè*), femme de l'empereur Claude, avait apportée de Jérusalem à Rome. Comme sainte Rhipsimè était sa nièce, * on avait attaché au cou de la vierge, pour la protéger, ce (fragment de la sainte Croix).

Lorsqu'elles arrivèrent dans la province de Tosp, à la montagne de Varag, les prêtres qui étaient avec elles, ainsi que quelques sœurs, s'y arrêtèrent, ayant la sainte Croix. Ils y passèrent leur vie, en solitaires, et y moururent ;

Լուբանց ծիպնակեցութեամբ՝ վախճանեցան անպէն . եւ մնաց սուրբ խաչն ի վերայ վիմրի միոյ անպիտակ ի ճարդկանէ, զի սուրբ տիկնայքն ի Վարդաշապատ կատարեցան նահատակութեամբ :

Եւ աշխարհն ի կապարշտութեան էր եւ ոչ ոք զիտէր թէ ուր է . զի ի համբուէ լուեալ էին թէ ի լեառն Վարապազ է : Եւ չեա բաղում ժամանակաց յաւուրս Թովկաց ծիպնակեցի, եւ ի հաքրապետութեանն Ներսիսի Շինողի, եւ Վարդ պատրիկի, մինչդեռ կային չաղօխ սուրբ ծիպնակեացքն Թովիկ եւ Յովէլ աշակերտն իւր, չերբորդ ժամու՝ լցաւ լեառն Վարապազ լուսով, եւ ձայնը հրեշտակաց լսելի լինէր որք օրհնէին զԱստուած անձառելի ձայնիւ : Եւ վերացեալ խաչն ի վիմէն՝ եւ լոյսն զինի նորա, եւ եկն եմուռ չեկեղեցին եւ նստաւ ի վերայ սուրբ սեպանոցն . եւ եկեղեցին լցաւ լուսով եւ անուշահոտութեամբ, եւ եկաց մինչեւ չերեկոցն, եւ տպա անչպստ կզեւ :

Եւ ժողովեցան յամենայն կողմանց, եկին անպ եւ կաթողիկոսն Ներսէս եւ Վարդ պատրիկն . եւ կարգեցին ամ չամէ տօն յաւուր Ի Մեհէկի եւ ԻՉ Փետրուարի, ի փառս Քրիստոսի :

Յայն անուր վկայութիւն Շուշանայ կրօնաւորի եւ ճարտիրոսի :

* Յաւուրս Մարտիրիանոսի ամբարիշտ արքային էր ազգութիւնն Քրիստոսի Շուշան * A fol. 194
r° a.

2 միոյ om B — ի ճարդկանէ] ճարդկան B || 13 ամ . . . Փետրուարի] տօն սուրբ խաչն ամ չամէ, որ օր քսան էր Մեհէկի ամսոյ եւ քսան եւ վեց Փետրուարի B.

la sainte Croix demeura sur un rocher ignorée de tout le monde, car les saintes femmes (Gaianè et Rhipsimè, et leurs compagnes) avaient été martyrisées à Valarchapat.

Le pays était livré à l'idolâtrie et personne ne savait où était (la Croix), mais on avait entendu dire, par une rumeur, qu'elle se trouvait à la montagne de Varag. Longtemps après, aux jours du solitaire Totik, sous le patriarcat de Nersès le constructeur, et (du temps) du patricien Vard, pendant que les saints solitaires Totik et son disciple Yovél étaient en prières, à la troisième heure, la montagne de Varag se remplit de lumière, des voix d'anges se firent entendre qui glorifiaient Dieu d'une voix inénarrable. La Croix se souleva du rocher avec une trainée de lumière après elle et vint pénétrer dans l'église, où elle se posa sur le saint autel. L'église fut remplie de lumière et d'une odeur suave. (La Croix) y resta jusqu'au soir, puis disparut.

On accourut de tous les côtés; le catholico Nersès et le patricien Vard y vinrent également et ils établirent une fête (à célébrer) chaque année le 20 méhéki, 26 février, pour la gloire du Christ.

En ce jour, martyre de Susanne, religieuse et martyre.

* Aux jours de l'empereur impie Maximien, la servante du Christ Susanne

* A fol. 194
r° a.

ի Պիպեստինոյ. հայրն կուսպաշտ էր եւ ծայրն ջհուտ : Եւ լուեալ զաստուածային պատուիրանաց աւետարանն ի Սեղբանայ եպիսկոպոսէն հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ եւ էր ամաց տասն եւ ութից :

Եւ ի վախճանել ճնօղացն վաճառեաց զամենայն ինչս իւր եւ ետ աղքատաց եւ ազատեաց զճառայնն իւր. եւ գերծեալ զգլուխն զգեցաւ զգետ առն եւ գնաց յԵրուսաղէմ. եւ մտեալ չարանց վանս եւ իրբւ եպար բնակեցաւ անդ, եւ ուսաւ զամենայն կարգ եւ զկանոն կրօնաւորութեան եւ անուանեցաւ Յովհաննէս, եւ կացեալ մեծ եւ առաքինի ձղնութեամբ ամս քսան անդ :

Եւ կին մի հաւատաւոր ի քաղաքէն Ելեթերուպոլեաց՝ գնաց ի վանսն եւ արար անդ աւուրս. եւ տեսեալ զՅովհաննէս՝ կարծեաց թէ այր է եւ տուփացաւ ի նա սատանայական ցանկութեամբ, եւ պատրողական բանիւր կամէր պուսկել. եւ նորա շետ ընկեցեալ գնա ամօթալից զարձոյց : Եւ նա երթեալ առ Սղէոպաս եպիսկոպոսն պատմեաց նմա եթէ. Յովհաննէս արեզայն բռնադատեաց զիս ի շնութիւն : Եւ առաքեաց եպիսկոպոսն եւ կոչեաց զՅովհաննէս արեզայ. եւ նա յանձն էառ զմեղսն եւ հայցէր ապաշխարութեամբ թողութիւն յանցանացն :

Եւ յորժամ կամեցան հանել զկրօնաւորութեան հանդերձն, զաքեմն եւ զմազեղէնն յանձնէն, * արաչեաց ղեպիսկոպոսն զի երկու սարկաւազուհիք ի սենեակ եկեղեցւոյն

* A fol. 194
r° b.

1 հայրն... ջհուտ] հօր հեթանոսի եւ ծօր հրէի լեալ զաւակ B || 3 եւ էր] զսրով B || 4 ետ] բաշխեաց B || 7 կրօնաւորութեան] զգեցաւ եւ սքեմ արեզայութեան add. B — կացեալ] ի վանսն add. B || 13 արեզայն om. B || 16 հանդերձն om. B.

(Sousan) vivait en Palestine; son père était idolâtre et sa mère juive. Ayant entendu de l'évêque Silvain (Selban) l'évangile des commandements divins, elle crut au Christ et fut baptisée; elle avait dix-huit ans.

A la mort de ses parents, elle vendit tout ce qu'elle possédait, le distribua aux pauvres, rendit la liberté à ses domestiques, se fit raser la tête, revêtit des habits d'homme et se rendit à Jérusalem, où elle entra dans un couvent d'hommes et y résida comme homme; elle y apprit tous les règlements et les ordres de la vie religieuse, se fit appeler Jean et y vécut vingt ans d'un grand et vertueux ascétisme.

Une femme chrétienne de la ville d'Éleuthéropolis s'étant rendue au couvent, y séjourna quelques jours. Ayant aperçu Jean, elle crut que c'était un homme et s'en éprit d'une passion diabolique; par des paroles trompeuses elle l'engageait à forniquer; mais il se détourna après l'avoir repoussée honteusement. Elle s'en fut alors chez l'évêque Cléophas et lui raconta : « Le moine Jean m'a obligée à la fornication. » L'évêque envoya chercher le moine Jean, qui prit sur soi le péché et demanda l'absolution de la faute avec une pénitence.

Lorsqu'on voulut lui enlever l'habit religieux, le manteau et la bure, * il pria l'évêque de le faire dépouiller par deux diaconesses dans la chambre de

* A fol. 194
r° b.

մերկացուցեն զնա : Եւ յորժամ մտին երկու կուսանքն մերկացուցանել զերանելին եւ տեսին զնա կնոջ բնութիւն. եւ լուեալ եպիսկոպոսն զարմացաւ յոջժ եւ ետ վառս Աստուծոյ, եւ ձեռնադրեաց զնա սարկաւապուհի, եւ առաքեաց ի կուսանաց վանս : Եւ տուաւ նմա շորհս յԱստուծոյ եւ բժշկէր զամենայն ցաւս հիւանդաց :

5 Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնտիկ եկն զատուորն Աղեկսանդրոս չելեթերուպօլիս, եւ զոհս մատոյց կուոցն : Եւ լուեալ Շուշանայ զնաց ի տաճարն եւ զձեռս յերկինս տարածեաց եւ ալաչեաց զԱստուած, եւ անկան ամենայն բազինք կուոցն : Եւ կալեալ զնա կուսապաշտիցն տարան առ զատուորն Աղեկսանդրոս կապանօր եւ հատին զստինս նորա . եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ կացոյց դատինս ի տեղի իւրեանց եւ ողջացոյց : Եւ տեսեալ զաստուծոյն հաւատացիին ի Քրիստոս այնու սքանչելիօր : Եւ առաքեաց զատուորն եւ հատին զգլուխս նոցա :

Եւ կապար հալեալ արկին ի բերան երանելոյն Շուշանայ, եւ որպէս ջուր էջ յորովայն . եւ ապա զան հարեալ արկին ի բանդ, եւ անդ չաօթիւն իւրուժ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Փետրուարի ԻԶ :

15 Եւ երթեալ եպիսկոպոսն ամենայն ուխտիւն, զամբարօք եւ ստաովք ձիթենեօք, տարան զմարմին սրբոյ կուսին եւ վկային Շուշանայ չեպիսկոպոստարանն, եւ թաղեցին պատուով յեկեղեցոյն :

1 մերկացուցանել] մերկացուցին B || 4 ցաւս հիւանդաց] հիւանդոն B || 9-11 եւ հրեշտակ... զգլուխս նոցա om. B || 12-14 եւ որպէս ջուր... Փետրուարի ԻԶ] եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մհհեկի Ի եւ Փետրուարի ԻԶ B.

l'église. Et lorsque les deux vierges furent entrées pour déshabiller le bienheureux, elles constatèrent son sexe féminin; ce qu'ayant entendu, l'évêque fut dans un grand étonnement et rendit gloire à Dieu; il l'ordonna diaconesse et l'envoya dans un couvent de femmes. Les grâces de Dieu lui furent accordées et elle guérissait tous les maux des malades.

A cette époque le juge Alexandre vint à Éleuthéropolis et offrit des sacrifices aux idoles. Susanne, l'ayant appris, se rendit au temple, éleva ses mains vers le ciel et pria Dieu; aussitôt tous les autels des idoles se renversèrent. Les idolâtres la saisirent et l'emmenèrent enchaînée au juge Alexandre. Ils lui coupèrent les seins, mais un ange du Seigneur étant descendu remit les seins en place et la guérit. Ayant vu cela, les bourreaux crurent au Christ à cause de ce miracle. Le juge envoya (des hommes) qui leur tranchèrent la tête.

On fit couler dans la bouche de la bienheureuse Susanne du plomb fondu, qui descendit comme de l'eau dans sa poitrine. Ensuite on la frappa et on la jeta en prison, où elle rendit son âme à Dieu en priant, le 26 février.

L'évêque et tout le clergé, avec des torches et des branches d'olivier, allèrent chercher le corps de la sainte vierge et martyre Susanne; ils la conduisirent à l'évêché et l'inhumèrent avec honneur dans l'église.

* A fol. 194
v° a.

* Յայսմ աւուր զսրբոյն Յուևուարի զԲենեւենդայ եպիսկոպոսին եւ զԷւր վեց սարկաւազոցն հատին զՏիւր ձեռացն եւ ոտիցն, եւ ապա զգլուխսն, հրամանաւ Դիոկլետիանոսի ամբարիշտ արքայի :

Մեհեկի Իււ եւ Փետրուարի Իււ : Յիշատակ է եղիշէի վարդապետի :

Երանելին եղիշէ էր զԷնուրեալ Վարդանայ Հայոց զօրավարին, եւ էր զպրապետ . 5
եւ աեսող լեալ ամենայն անցիցն որ անցին ընդ զօրսն հայոց ի Յակերտէ Պարսից արքայէ :

Եւ չեա նահատակութեան զօրացն հայոց թողեալ զգլխուորութիւնն կրօնաւորեցաւ, եւ բնակէր ձգնութեամբ եւ խոտակրօն վարուք յանսպառի, պահոց եւ աղօթից պարապեալ խոտաբուտ եւ զետնախշտի լեալ յաշխարհին Մոկաց եւ ի ծովեզրն : 10
Եւ անդ զբեաց զպատմութիւն սրբոց Վարդանանցն, եւ զգիրս կանոնականս, եւ զձեկնութիւն արարածոցն, եւ զգիրս խաչելութեանն Բրիտտոսի, եւ զպլ զիրս օգտակարս :
Եւ տուան նմա շնորհք բժշկութեան. եւ կացեալ չղով ժամանակս՝ վախճանեցաւ աստուածաճանոց վարուք ի Փետրուարի Իււ : Եւ ժողովեալ բազմութիւն բրիտտոնէից թագեցին զնա պատուով : 15

1 Յայսմ աւուր] Ի սմին աւուր B — զԲենեւենդայ] Բենեւանդայ B. || 4 Յիշատակ... վարդապետի] Վարք սրբոյն եղիշէի վարդապետի Հայոց B || 12 արարածոցն եւ զգիրս om. B || 14 ի Փետրուարի Իււ] յամսեանն Մեհեկի Իււ B.

* A fol. 194
v° a.

* En ce jour on coupa les nerfs des mains et des pieds, puis la tête, à saint Janvier, évêque de Bénévent, et à ses six diacres, sur l'ordre de l'empereur impie Dioclétien.

21 ΜΗΗΕΚΙ, 27 Février.

Commemoration du docteur Élisée.

Le bienheureux Élisée était enrôlé sous le général arménien Vartan, dont il était le secrétaire. Il fut témoin oculaire de tout ce qui advint aux troupes arméniennes par le fait de Hasguer, roi des Perses.

Après le martyre des troupes arméniennes, il quitta les armes et se fit religieux. Il vivait dans le désert en ascète, menant une vie très austère de jeûnes et de prières, se nourrissant d'herbes, couchant sur le sol dans le pays de Mogh et au bord de la mer. C'est là qu'il écrivit l'histoire des saints Vartaniens, et les écritures canoniques, les commentaires de la Genèse, les écrits sur la crucifixion du Christ, et d'autres ouvrages utiles. Des Grâces de guérison lui furent accordées, et il mourut après avoir vécu de longues années d'une vie agréable à Dieu, le 27 février. Une multitude de chrétiens s'étant assemblée l'inhuma avec honneurs.

Եւ իշխանն Մոկաց զնոց ի զերեզման նորա ուխտի աղապաւ. եւ զպտ հատեալ զզուլս սուրբ վարդապետին, եւ առեալ ի զիշերի * փախստեաց անկաւ չաշխարհ իւր : * A fol. 194 v° b.
 Եւ մեծապէս պատուեցաւ առաջին բնակութիւն սրբոյն, զի ամենայն որ հաւատով երթան ի զերեզման նորա՝ կատարին խնդրուածք նորա եւ բժշկին չիւրաքանչիւր ցաւոց զօրութեամբն Քրիստոսի :

Յայսմ աուր վկայութիւն Փիլիպոսի առաքելոյն յեթնամանիցն եւ ստրկաւպոցն որ էին ընդ սրբոյն Ստեփաննասի նախակային : Եւ Յովհաննու եպիսկոպոսի եւ Յակոբոց քահանայի :

Սորա էին ի Պարսիկս ի ժամանակս Մաբուլիոսի հրապաշտ արքային Պարսից, ուսուցանէին ժողովրդեան զձշմարիտ բանն Աստուծոյ եւ մկրտէին յանունն Քրիստոսի :

Եւ ի միում զիշերի տեսանէ յանուրջս Յովհաննէս եպիսկոպոսն զալք մի զահիճ եւ ի ձեռին սուսեր, եւ չեղր սուսերին պտակ. եւ ընթացաւ դահիճն առ եպիսկոպոսն եւ եղ զպսակն ի զուլս նորա եւ ասէ. 'Առ զոր փափաքիսց :

Եւ յետ սակաւ աուրոց մասնեցան հրապաշտիցն, եւ հատին զզուլսս նոցա Փետրուարի Իէ. եւ կատարեցան բարի խոստովանութեամբ :

2 վարդապետին] Եղիշէի *add.* B — եւ առեալ ի զիշերի *om.* B || 9 ժամանակս] հալածանաց Շապհոյ *add.* B || 13 ի զուլս] ի վերայ զլսոյ B || 14 հրապաշտիցն եւ] պէսպէս չարչարանօք *add.* B || 15 Փետրուարի Իէ] եւ Մեհէկի եւ *add.* B — կատարեցան] ի Քրիստոս *add.* B.

Le prince de Mogh s'étant rendu à sa tombe, sous prétexte de pèlerinage, trancha secrètement la tête du saint docteur, la prit et se sauva * nuitamment * dans son pays. La première demeure du saint fut grandement honorée, car tous ceux qui se rendent avec foi à sa tombe (voient) leurs vœux exaucés et trouvent la guérison de leurs douleurs particulières par la puissance du Christ. * A fol. 194 v° b.

En ce jour, martyr de l'apôtre Philippe, l'un des douze, et des diacres qui étaient avec le protomartyr saint Étienne; et (martyr) de l'évêque Jean et du prêtre Jacques.

Ces derniers vivaient en Perse aux jours de Sapor (*Sabourios*), roi des Perses, adorateur du feu; ils enseignaient au peuple la parole véritable de Dieu et baptisaient au nom du Christ.

Une nuit, l'évêque Jean vit en songe un bourreau qui tenait à la main une épée, et à la pointe de l'épée se trouvait une couronne. Le bourreau courut vers l'évêque et posa la couronne sur sa tête en disant: « Reçois ce que tu désires. »

Peu de jours après ils furent dénoncés aux adorateurs du feu; on leur trancha la tête, le 27 février; ils moururent en bonne confession.

* B
p. 98 b.

ԷԲ * Յայսմ աւուր վկայութիւնն Փիլիպպոսի առաքելոյն, որ էր յետին սարկաւա-
գացն, եւ ընկեր սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկայի :

Սա քարոզեաց զՔրիստոս ի Հրէաստան եւ ի Սամարիա, ձկրտեաց զեթովացի
ներբնինն. ապա զնաց քարոզել զաւետարանն յԱսիա, եւ զբազումս լուսաւորեաց
հաւատովն Քրիստոսի. եւ անց չարչարանօք կատարեցաւ ի Քրիստոս :

* B
p. 99 a.

Ի սմին աւուր տօն է սուրբ եւ երանելի ձգնաւոր հօր մերոյ ճեճին եւ * աստու-
ծազգեցին Սարկիանու, որ ի Հռոմ յաւազանէն ընկալաւ զմեճն Կոստանդիանոս
առաջին թագաւորն քրիստոնէից, յորժամ հաւատաց եւ բժշկեցաւ մկրտութեամբն. որ
եւ կատարեցաւ վասն Քրիստոսի :

Յայսմ աւուր չիշատակ սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյ :

Սուրբ հաչն մեր եւ երանաշնորհ վարդապետն Գրիգոր էր ի Վասպուրական
աշխարհէն Հայոց, որդի տեառն Խոսրովու Անձեւացեաց եպիսկոպոսի, սնեալ եւ
վարժեալ սրբութեամբ եւ իմաստութեամբ առ ոսս Անանիայ վարդապետի՝ առաջնորդի
Նարեկայ վանիցն ի Ռշտունիս : Եւ ի նոյն վանս կրօնաւորեալ ձեռնադրեցաւ քահա-
նայ, եւ կարգեցաւ վարժապետ միանձանց ի սուրբ վարս եւ յաստուածային
գիտութիւնս :

Արար եւ զմեկնութիւնն Երզոց երգոյն Սողոմոնի լուսաւոր բանիւք, եւ ճառս ներքո-
զականս, զբարոզս եւ զմեկելիս հոգելից հռետորութեամբ եւ խորին իմաստիւք : Եւ

* B
p. 98 b.

ԷԲ * En ce jour, martyr de l'apôtre Philippe qui était l'un des sept diacres
et compagnon de saint Étienne, le protomartyr.

Celui-ci prêcha le Christ en Judée et à Samarie; il baptisa l'eunuque éthio-
pien, puis partit pour prêcher l'évangile en Asie; il éclaira beaucoup
d'hommes par la foi au Christ et mourut là dans les tortures pour le
Christ.

* B
p. 99 a.

En ce jour, fête de notre bienheureux père, l'ascète, le grand Marcién,
revêtu de Dieu, qui à Rome reçut des fonts baptismaux le grand Constantin,
le premier roi chrétien, lorsqu'il crut et trouva la guérison par le baptême; et
qui ensuite mourut pour le Christ.

En ce jour, commémoration de saint Grégoire de Narek.

Notre saint père et bienheureux docteur Grégoire était de la province de
Vaspourakan en Arménie, fils du seigneur Khosrow, évêque d'Antzewatzikh.
Il avait été élevé et instruit dans la sainteté et dans la sagesse auprès du
docteur Ananie, supérieur du couvent de Narek, en Rechtouni. Il se fit reli-
gieux dans le même couvent, fut ordonné prêtre et nommé professeur des
moines pour la sainteté de la vie et les sciences divines.

Il fit le commentaire en termes lumineux du Cantique des cantiques de
Salomon, il écrivit des panégyriques, des sermons et des cantiques pleins de
rhétorique et de profondes pensées. Augmentant de jour en jour ses prières

օր քան զօր առաւելեալ ի ծշտամուռնչ աօթմա՝ չօրինեաց զհրաշալի զիրս աօթիկց, որ յանուն տեղւոյն նարեկ կոչի :

5 Եւ քանզի տմենայն փութով ջամայր ուզղել զխանգարեալ կարգաւորութիւնս եկեղեցոյ՝ չաշարկոտք ոմանք չարախօս եղնն զնմանէ առ եպիսկոպոսուս եւ իշխանս, եւ կոչէին զվարդապետն ճշմարտութեան՝ ծայթ եւ հերձուածող : Եւ նորա ժողովեալ ի մի վարդ առարեցին զոմանս առ սուրբն զի առեալ բերցնն զնա յատենն նոցա :

10 Եւ իբրեւ եկին արքն՝ զխոսացեալ երանելոյն եթէ կամին տաննլ զինքն առ ի գտտել, ասէ. նախ կերիցուք հաց եւ ապա զնասցուք : Եւ ես տապակել զբրկուս աղանխս եւ զնել առաջի նոցա. եւ էր օրն ուրբաթ : Բնդ որ առաւել եւս գայթակղեալ՝ հաւաստի * զբանս զրարտչացն հոմարեցին, եւ ասեն. Վարդապետ, ո՞չ է օրս ուրբաթ : Եւ սուրբն իբրեւ յանգէաս եղեալ ասէ. ներեցէք եղբարք, չլիտութեամբ արարի : Եւ ցողանխան ասէ. Արիք, զնացէք ի տեղիս եւ յերամս ձեր զի պահք է օրս : Եւ նոյնժամայն կենդանացան աղանխրն եւ թեւաւորեալ թուան :

15 Եւ տեսեալ զքանչեղիսն ապշեցան, եւ յարուցեալ անկան յոտս սրբոյն եւ խնդրէին զթողութիւն : Եւ զնացեալ պատմեցին զեղեալսն, եւ նորա ահարեկ եղեալ լուցին :

Եւ խտտակրօն եւ աստուածահաճոյ վարուք որպէս հրեշտակ ի մարմնի քաղաքավարեալ՝ փոխեցաւ առ անձկալին իւր Քրիստոս Փետրուարի ԸԷ : Զորոյ գորբասնեալ

* B
p. 99 b.

inecessantes, il composa l'admirable livre de prières qui porte le nom de la localité de Narek.

Et comme il s'employait avec tout son zèle à réformer les institutions de l'église tombées dans l'abandon, quelques jaloux le calomnièrent auprès des évêques et des princes en appelant le docteur de la vérité mécréant et schismatique. Ceux-ci se rassemblèrent en un certain endroit et envoyèrent des gens auprès du saint pour l'amener à leur tribunal.

Lorsque ces hommes arrivèrent, le bienheureux, sachant qu'ils voulaient l'emmener pour être jugé, leur dit : « Mangeons d'abord le pain, et ensuite nous partirons. » Il fit rôtir deux pigeons et les plaça devant eux. C'était un jour de vendredi. Très scandalisés de ce fait, ils s'imaginèrent que les accusations des calomniateurs étaient vraies * et dirent : « Docteur, n'est-ce pas vendredi, aujourd'hui ? » Le saint, feignant l'ignorance, leur répondit : « Excusez, frères, j'ai agi par ignorance. » Et il dit aux pigeons : « Levez-vous, retournez à votre place et à votre troupe, car il y a abstinence aujourd'hui. » Et aussitôt les pigeons revinrent à la vie, battirent des ailes et s'envolèrent.

* B
p. 99 b.

Témoins de ce miracle, (les envoyés) restèrent stupéfaits, ils se levèrent, tombèrent aux pieds du saint et lui demandèrent pardon. Ils s'en retournèrent raconter ce qui était arrivé, et tous, saisis de crainte, gardèrent le silence.

Après avoir mené une vie austère et agréable à Dieu, comme un ange dans un corps, il trépassa à son bien-aimé Christ, le 27 février. On inhuma le saint

ճարմինն թաղեցին ի նոյն վաննն Նարեկաց՝ մերձ եկեղեցւոյն Սանդիտոյ կուսին . չորմէ բարուն նշանք լինին ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Մեհեկի ԻԲ եւ Փետրուարի ԻԲ : Վկայութիւն սրբուհւոյն Քարիտոնեայ :

Կինս այս աղախին էր առն քաղաքացւոյ եւ բարեպաշտի ի Կիւրիկիոտոն քաղաքէն, եւ էր քրիստոնեայ : Եւ ընդ աւուրան ընդ այնոսիկ աւաքեաց Պիտկղետիանոս անօրէն 5
 * A fol. 195
 r° a. արքայն դատաւոր * զՊոմետիանոս եւ լուաւ զՔարիտոնեայ եկիէ քրիստոնեայ է եւ զբազումս զարձուցանէ ի կոպն պաշտամանէ, զրեաց առ տէր նորա զի փութով անդ արձակեցէ զաղախինն իւր :

Եւ լուեալ նորա եհար զերեսն իւր եւ ճողեաց զծորուան, եւ զկեցաւ խորզ, եւ նստաւ ի վերայ մոխրոյ, եւ լալք զաղախինն իւր : Իսկ Քարիտոն մխիթարէր զնա եւ ասէր . 10
 Մի լար տէր իմ եւ մի սգար զիս, եւ վասն զիս տանեալս մի արտմիր, քանզի զոսկերս իմ բերցեն առ քեզ՝ եւ լինիցի զեղ ամենայն ցաւոյ : Եւ նա ասէ . Յիշեան զիս առաջի երկնաւոր թագաւորին :

Եւ չորժամ զնաց՝ եհարց զատաւորն . եւ նա պայծառ երեսօք եւ համարձակութեամբ լսոստովանեցաւ զՔրիստոս : Եւ առժամայն զերծին զգլուխն եւ եղին կայծակուհս ի 15

3 սրբուհւոյն] սրբուհւոյ կուսին B || 6 զՔարիտոնեայ] զՔարիտոնեայ B || 9 զկեցաւ] զկեցեալ B || 10 Քարիտոն] Քարիտոնեա B || 11 մի լար էր արձ եւ մի սգար զիս] մի սգար տէր իմ եւ մի սգար զիս B || 12 եւ լինիցի զեղ ամենայն ցաւոյ om. B || 13 թագաւորին] Քրիստոսի add. B || 15 զգլուխն] զհերս զիսոյն B.

corps dans le même couvent de Narek, près de l'église de la vierge Sandoukht. De nombreux miracles y ont lieu pour la gloire du Christ, notre Dieu.]

22 ΜΗΗΕΚΙ, 28 Février.

Martyre de sainte Charitinè.

Cette femme était la servante d'un citoyen pieux de la ville de Korykos (*Kiurikioton*); elle était chrétienne. A cette époque, l'empereur impie Dioclétien y envoya le juge * Dometianus, lequel, ayant appris que Charitinè était chrétienne et qu'elle détournait nombre de gens du culte des idoles, écrivit à son maître de lui envoyer promptement sa servante.

Celui-ci, à cette nouvelle, se frappa le visage, s'arracha la barbe, se revêtit d'un sac et s'assit sur de la cendre en pleurant sur sa servante. Charitinè (*Khariton*) le consolait et disait : « Ne pleure point, mon maître, et ne prends pas le deuil pour moi; ne t'attriste point de ce qu'on va venir m'emmenner, car on t'apportera mes os, et ils serviront de remède pour toutes les douleurs. » Il lui répondit : « Souviens-toi de moi en présence du roi céleste. »

Lorsqu'elle fut arrivée, le juge l'interrogea, mais elle confessa le Christ d'un visage radieux et avec hardiesse. On lui rasa aussitôt la tête et on y

* A fol. 195
 r° a.

վերայ : և յորժամ այրեցաւ զլուխն՝ հեղին ի վերայ քաղախ, և հրացեալ շամփուրս հարին ի կողս նորա . և ևա ի գոհանալոյ և ի փառաւորելոյ զԱստուած ոչ գապարէր :

5 Եւ ապա կապեցին վէճ մի մեծ յտան և ընկեցին ի ծովն . և լուծաւ վէճն և էջ ի խորս ծովուն, և վկայն Քրիստոսի գնայր ի վերայ ջրոյն որպէս ի ցամարի : և ևերթեալ առ գատուորն՝ ծալր առնէր զկուռան . և հրամայեաց և կապեցին յանիւ, և ըոյ վառեցին ի ներքոյ . և հրեշտակ Տեսան իջոյց զնա յանուռոյն և զբոցն շեջոյց : Խլեցին զամենայն առամուսնսն * նորա, և զեղնպունս ձեռաց և ստիցն . և հրեշտակ * A fol. 195
r° b.

10 Ապա հրամայեաց և արկին զնա ի պոռնկատուն զերխ աւուրս . և մտեալ առ ևա ոմն պոռնիկ կամէր պոռնիկ ընդ ևա, և նորա համբարձեալ զձեռս իւր չերկինս աղաչեաց զԱստուած վասն փրկութեան տեսն իւրոյ և վասն իւր զի փրկեացի ի գապրութենէն : և առժամայն աղախինն Քրիստոսի Քարիտոն աւանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած Փետրուարի ԻԲ :

15 Եւ արկեալ զմարմինն ի քուրճ՝ ընկեցին ի ծով, և յետ երկից աւուրց եհան ծովն ի ցամար, և երեւեցաւ յանուրջս տեսան իւրոյ, և երթեալ եպիտ և թաղեաց պատուով մեծաւ : և բազում նշանք լինին յոսկերացն առ հիւանդս և ախտածեալս և այսասհարս :

4 զնայր . . . ոչջացոյց զնա] ապրեցաւ ի ցամար, և ծալր առնէր զկուռան : և կապեալ զնա կապեցին յանիւ, և խանձոսեցին ի հուր, և խլեցին զամենայն առամուսնսն նորա և զեղնկուսն ձեռաց և ստիցն և հեղին ի վերայ զինի ի գոհիցն B || 9-13 զերխ աւուրս . . . Փետրուարի ԻԲ] և յաղթեալ նորա անդ՝ աւանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մեհեկի ԻԲ և Փետրուարի ԻԲ B.

plaza des braises ardentes. Lorsque la tête fut brûlée, on y versa du vinaigre, et on lui enfonça dans les côtes des broches brûlantes, mais elle ne cessait de rendre grâces à Dieu et de Le glorifier.

On lui attacha ensuite une grosse pierre aux pieds et on la jeta à la mer ; mais la pierre se détacha et descendit au fond de la mer ; la martyre du Christ se promena sur les eaux comme sur la terre. Elle se rendit auprès du juge et railla ses idoles. Il ordonna de l'attacher à une roue et d'allumer du feu dessous, mais l'ange du Seigneur la descendit de la roue et éteignit les flammes. On lui arracha toutes les dents, * les ongles des mains et des pieds, mais * A fol. 195
r° b.

(Le juge) ordonna ensuite de l'enfermer trois jours dans une maison de débauche : un fornicateur étant entré voulut forniquer avec elle, mais elle éleva ses mains au ciel, pria Dieu pour le salut de son maître et pour elle-même, afin d'être délivrée de l'acte immonde. Aussitôt la servante du Christ Charitinè rendit son âme à Dieu, le 28 février.

On mit son corps dans un sac et on le jeta à la mer. Trois jours après la mer le rejeta sur le rivage et elle apparut dans un songe à son maître, qui alla la trouva et l'inhuma avec de grands honneurs. De nombreux miracles s'opèrent par ses ossements sur les malades, les infirmes et les possédés.

* B
p. 100 a.

[B * Յիշատակ Կասիանի :

Այս մեծ եւ նշանաւոր երեւելի եւ բազմաճառ հայրս մեր Կասիանոս՝ էր ի մեծ բաղաբէն Հոովմայ, ունելով զկեանս մաքուր եւ անարատ՝ համահրեշտակ սրբութեամբ պաշտօնացեալ կրօնաւորեցաւ. եւ խտտամբերութեամբ պահոյց եւ անսուղական ժուժկալութեամբ հաւատարեաց Եղիլիի եւ Յովհաննու : Եւ օրինակաւ առաքիլի վարուց իւրոց՝ բազմաց պատճառ եղեւ դարձի եւ փրկութեան. էառ եւ շնորհս սքանչելեաց. եւ եղեւ մեծ եւ երեւելի բանիւ եւ գործով, որպէս եւ գրեալ կայ ի կատարեալ պատմութեանն իւրոց :

Ի սմին առուր յիշատակ սքանչելեաց պատկերին Քրիստոսի որ ի Բիւրիտոն, զոր պատմէ սուրբն Աթանաս հայրապետ :

Բիւրիտոն քաղաք որ է մերձ ի սահմանս Տիւրոսի եւ Սիդոնի՝ էին ի նմա բազում Հրէայք բնակեալ խառն ընդ քրիստոնեայս : Եւ մի ոմն ի Հրէիցն խնդրէր տուն ի վարձու, եւ առեալ զկնի իւր զոմն սիրելի որ էր եւ նա Հրէայ, եւ գտին տուն մի գատարի յորմէ քրիստոնեայ մի փոխեալ էր յալլ տուն, եւ մոռացեալ էր ի տունն կախեալ յորմն յարեւելց կողմանէ զտէրունական պատկերն Քրիստոսի :

Եւ յորժամ մտին Հրէայքն ի տունն եւ տեսին զպատկերն Յիսուսի՝ լցան նախանձու եւ բարկութեամբ, եւ գնացեալ պատմեցին քահանայապետին իւրեանց եւ ալլոց Հրէից. եւ փութանակի ժողովեցան ամենեքեան ի տունն * զի այսն արասցին եւ

* B
p. 101 a.

* B
p. 100 a.

[B * Commémoration de Cassien.

Ce grand, remarquable, célèbre et très réputé Cassien, notre père, était de la grande ville de Rome. Menant une vie pure et sans tache, semblable à un ange et orné de sainteté, il se fit religieux. Par l'austérité des jeûnes et l'endurance de la faim il égala Élie et Jean. Par l'exemple de sa vie vertueuse, il devint pour beaucoup cause de conversion et de salut. Il reçut aussi la grâce des miracles, et il fut grand et renommé en paroles et en actions, ainsi qu'il est écrit dans sa biographie complète.

En ce jour, commémoration des miracles de l'image du Christ qui se trouve à Beyrouth (*Biuriton*), racontés par le patriarche saint Athanase.

Dans la ville de Beyrouth, qui se trouve près des confins de Tyr (*Tiurosi*) et de Sidon, habitaient de nombreux Juifs mêlés à des chrétiens. Un certain Juif cherchait à louer une maison. Accompagné d'un de ses amis, également Juif, ils trouvèrent une maison vide qu'un chrétien avait quittée pour une autre maison et où il avait oublié, accrochée au mur, du côté de l'orient, une image de Notre-Seigneur le Christ.

Lorsque les Juifs eurent pénétré dans la maison et aperçu l'image de Jésus, ils furent remplis de jalousie et de rage et allèrent raconter cela à leur grand prêtre et à d'autres Juifs. Aussitôt tous se rassemblèrent à la maison * pour se moquer et insulter (l'image). Le grand prêtre dit : « Cette image est celle

* B
p. 101 a.

անարգեսցեն : Եւ ասէ քահանայապետն . Այս պատկեր Գալիլեացուն է, որպէս արարին հարքն մեր ընդ նա՝ արասցուք եւ մեք ընդ պատկերն իւր : Եւ հարկանէին կղեզամբ զզուլսն եւ ասպակէին զձեռան, եւ թքանէին յերեսն, եւ սրով ծակեցին զձեռան եւ զոտան :

5 Եւ ոմն որ դաժանագոյն էր ի նոսա խոցեաց զկողս պատկերին, եւ կլեւ շարժումն մեծ ի տանն եւ արհաւիրք ասից եւ շշուկ մահու անկան զնորօք, եւ հարան ամենեքին ի հարուածս սաստիկս :

10 Ոմանց թիւրեցան երեսք յետս եւ ծամածուեցան բերանք նոցա, եւ ոչ կարէին խօսել ուղիղ : Այոց շլացան աչք եւ խցան լսելիք նոցա, եւ իրբեւ կապեալք ի խաւարէ որմ զորմայն խարխափէին : Եւ կիսոցն գոսացան ձեռք եւ լուծան ջիւք ձնգաց նոցա եւ իրբեւ զմիակողմանիս աչար անոր զանդաշէին :

15 Եւ նա ինքն քահանայապետն չարաչար հարուածովք պատուհասեալ աներեւոյթ զօրութեամբն Քրիստոսի՝ ապանդակ իմն երեւէր : Եւ ամենեքին առ հասարակ մոլեգնեալք եւ կատաղեալք զմիմեանս խաճատէին, եւ չկարելով ելանել ի տանէն՝ զտեղեան զեռալ սկսան :

Եւ ասա իրբեւ փոքր մի զիւրանալք նոցա տաղնապ նեղութեանն, զզջացան ի սիրտս իւրեանց եւ ասեն ցմիմեանս . Գիտեմք զի վասն անարգանացն զոր արարաք պատկերին Յիսուսի՝ եկին հասան չարիքս այս ի վերայ մեր : Եւ առաքեցին զոմանս

du Galiléen, nous ferons de cette image ce que nos pères ont fait de lui. » Ils se mirent à le frapper sur la tête avec des roseaux, le souffletèrent sur les joues, lui crachèrent au visage et trouèrent ses mains et ses pieds avec une épée.

Puis l'un d'eux, qui était plus féroce que les autres, perça les côtes de l'image; il y eut alors un violent tremblement dans la maison et ils furent saisis par les affres de la peur et de la mort et tous furent affligés par des maux terribles.

Certains eurent le visage déformé et la bouche convulsionnée, ils ne purent plus parler correctement. D'autres eurent les yeux éblouis, les oreilles assourdies, et, comme enveloppés de ténèbres, ils allèrent à tâtons le long des murs. D'autres eurent les mains desséchées, les nerfs des genoux atrophiés et chancelaient de-ci de-là comme des paralysés.

Le grand prêtre lui-même, puni d'un fléau terrible par la puissance invisible du Christ, paraissait monstrueux. Tous également devenus furieux et enragés se mordaient les uns les autres et, ne pouvant sortir de la maison, se démenaient sur place.

Lorsque leur agitation angoissée se fut un peu calmée, ils se repentirent en leurs cœurs et se dirent l'un à l'autre : « Nous savons que c'est à cause des injures que nous avons faites à l'image de Jésus que ces malheurs nous

սա եպիսկոպոս քաղաքին պատկեւ ճմա գաղէտս տարակուսանաց իւրեանց, եւ արաչել զի եկեալ բժշկեսցէ զնոսս :

Եւ նորա չարուցեալ զնաց զինի նոցա ի տունն, եւ տեսեալ զնոսս յանհնարին հարուստս զթացաւ եւ սատ. Գիտեմ զի անգիտութեամբ արարիք որպէս եւ հարքն ձեր. սպա եթէ բողբոլ սրտիւ ձերով հաւատայք ի Քրիստոս, գտջիք * զբժշկութիւն 5 հոլոց եւ մարմնոց ձերոց . քանզի զթած է նա եւ ուղբմած ի վերայ մեղաւորաց :

* B
p. 101 b.

Եւ ամենեքին աղաղակէին. Հաւատամք ի Քրիստոս եթէ Որդի է Աստուծոյ բարձրերոյ եւ Աստուած ճշմարիտ : Եւ անկանէին յոսա եպիսկոպոսին եւ խնդրէին զբժշկութիւն : Եւ եկաց նա յաղօթս, եւ բժշկեցան ամենքեան : Եւ գնացեալ ընդ ճմա լեկեղեցին մկրտեցան ամենայն ընտանեօք եւ գաւախօք իւրեանց, եւ եղեւ ուրախութիւն 10 մեծ քաղաքին այնմիկ եւ ժողովրդեան իւրեանց : Եւ դտունն չորում սքանչելագործ պատկերն էք՝ արարեալ եպիսկոպոսն եկեղեցի յանուն Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եւ մեծ պատուով հաստատեաց զպատկերն ի տեղոջն իւրում. եւ բազում սքանչելիս արար եւ առնէ լեկեղեցւոջն յայնմիկ :

Եւ լետ բազում ժամանակաց Յովհաննէս Չմշկիկ թագաւորն զնաց ի քաղաքն Հէմս, 15 եւ էաւ զՔրիստոսի Աստուծոյ մերոյ զպատուական կաղամարն եւ զհոլաթափ սուրբ ոտիցն : Գնաց եւ ի Բլւրխոն եւ էաւ զԱստուծոյ զտէրունական պատկերն եւ տարաւ ի Կոստանդինուպօլիս ընդ ալ սրբութիւնն փառաւորելով զՀայր եւ զՈրդի եւ զսուրբ Հոգին յախտեանս :]

sont arrivés. » Ils envoyèrent des gens à l'évêque de la ville pour lui faire savoir leurs malheurs et leur embarras et le prier de venir les guérir.

Il les suivit à la maison et, voyant (les Juifs) dans d'affreuses punitions, il eut pitié d'eux et dit : « Je sais que vous avez agi inconsciemment ainsi que vos pères l'avaient fait; si donc vous croyez au Christ de tout votre cœur, vous trouverez * la guérison de vos âmes et de vos corps. Car (Dieu) est compatissant et miséricordieux envers les pécheurs. »

* B
p. 101 b. 5

Tous se mirent à crier : « Nous croyons au Christ, qu'il est le Fils du Dieu très-haut et vrai Dieu. » Ils tombèrent aux pieds de l'évêque et implorèrent la guérison. Il se mit à prier et tous furent guéris. Ils se rendirent avec lui à l'église, se firent baptiser avec leurs femmes et leurs enfants et il y eut une grande joie dans cette ville et dans sa population. L'évêque fit de la maison où se trouvait l'image miraculeuse une église au nom de notre Sauveur Jésus-Christ et il rétablit avec grande pompe l'image à sa place, qui opéra et opère encore beaucoup de miracles dans cette église.

Longtemps après, l'empereur Jean Tgimioçès, s'étant rendu à Homs, prit le vénérable écritoire du Christ notre Dieu et les sandales de ses pieds sacrés. Il se rendit également à Beyrouth et prit l'image du Seigneur Dieu et l'emporta à Constantinople avec d'autres objets sacrés en glorifiant le Père, le Fils et le Saint-Esprit éternellement.]

Ածիս Մարտի աստուծոյ է ԼԼ :

Մեհէկի ԵՊ եւ Մարտի Ը : Վարդ եւ վերջաթիւն սրբուհոցն եւրոպիաց :

Կինս աչ՝ երանելին Եւրոպիա՝ պտուիկ էր ի բարարէն Իլլուպոլեաց, ի սահմանս
Փիւնիկեցոց, չաւուրս Տրազանտի կուսարշտ արքային : Եւ էր ի չար ախտ պտուկու-
թեան, եւ վասն * գեղեցկութեան նորա բազումը մտանէին սաւ նա . եւ ժողովեաց բազում
ինչս եւ ստացուածս, եւ եղև մեծատուն յոյժ :

* A fol. 195
v° a.

Եւ էր մերձակաց զբայի Գերմանոս ոմն ձգնաւոր կրօնաւոր, եւ ընթեռնոյր զիրս
վասն ահեղ գատաստանին Քրիստոսի, եւ հատուցման ըստ գործոց : Եւ մինչդեռ նա
չանկողնին իւրում անկեալ կայր եւ լսէր մտապիւրութեամբ զրոյն, զիտացեալ Գերմա-
նոսի գնաց սաւ նա եւ ուսոյց նմա զբանս փրկութեան : Եւ նորա վաղեալ գտնուակն
իւր՝ արգելաւ զեօթն օր, եւ երաց գառնապէս զմեղս իւր : Եւ չեա եօթն աւուր տեսանէ
չանուրջս որ լոյս մեծ ծագեաց զանձամբն, եւ աչր մի սպիտակաղբեստ կալեալ զձեռա-
նէն եհան չերկինս : Տեսանէ եւ աչր մի երկայն սեւապէժ՝ եւ կրճաւէր գատամուսնս
իւր եւ ասէր . Անիրաւիս չիս ո՞վ հրեշտակապետ, եթէ կամիս զգա կեցուցանել սաւ
զամենայն զտսիկ վարդարանս եւ զհանդերձս իւր եւ զասհեսն սաւ բեղ : Եւ ձայն կրկե

3 Կինս աչ *om.* B || 11 արդեալաւ] ճիւղն *add.* B || 12 զձեռանէն] զձեռանէ նորա B.

Le mois de Mars a 31 jours.

23 MĒHĒKI, 1er Mars.

Vie et martyre de sainte Eudocie.

Cette femme, la bienheureuse Eudocie, était une prostituée de la ville d'Héliopolis, aux confins de la Phénicie, aux jours de l'empereur idolâtre Trajan. Elle s'était adonnée au mauvais vice de la prostitution, et beaucoup la fréquentaient à cause de sa * beauté : elle amassa nombre de biens et de propriétés, et devint très riche.

* A fol. 195
v° a.

Il y avait comme proche voisin un certain Germain, religieux ascète, qui lisait des livres au sujet du terrible jugement du Christ et de la récompense selon les œuvres. Or, tandis qu'elle reposait dans son lit et écoutait attentivement les écrits. Germain, le sachant, se rendit auprès d'elle et lui enseigna les paroles du salut. Elle ferma la porte de sa chambre, s'y confina pendant sept jours et pleura amèrement ses péchés. Sept jours après, elle vit dans un songe qu'une grande lumière l'enveloppait, et un homme vêtu de blanc la prenant par la main l'élevait au ciel. Elle vit également un homme élané, noir de figure, qui grinçait des dents et disait : « Tu me fais du tort, ô archevêque, en voulant la sauver ; prends (plutôt) tous ses bijoux en or et ses vêtements et garde-les. » Mais une voix se fit entendre de la lumière qui

ի լուսոյն եւ ստէ. Այսպէս հաճեցաւ Աստուած յորդիս ճարդկան, եւ ընդունի զորս սարաշխարհն զմեզս իւրեանց :

Եւ ընդ առաւօտն երթեալ առ եպիսկոպոսն Թէոփիտոս՝ մկրտեցաւ, եւ գնացին ի միասին ի տուն իւր, եւ գրեաց զամենայն ինչս իւր, քանզի բազում ունէր ոսկի, արծաթ, պիպակ եւ մեծագին պատմուճանք, զամենայն բաշխեաց աղքատաց, եւ մտեալ ի ⁵ կուսանաց վանս * զրեցաւ մի ճագեղէն, եւ մեծ ձգնութեամբ կեցեալ պահօք եւ աղօթիւր եւ յտանկաց աքնութեամբ :

* A fol. 195
v° b.

Եւ ոմն մի պոստիկ յառաջին տոփողացն իւրոց կամեցաւ զնա տեսանել, եւ զգեցեալ հանդերձս կրօնաւորի՝ զնաց առ նա, եւ սկսաւ շիշեցուցանել նմա զառաջին մեղատաէր ուրախութիւնն, եւ խրատ տալք թողուլ զձգնութեան վարս եւ ամուսնանալ : Եւ սաստեաց նմա երանելին Եւրիկիա, եւ առժամայն սնկաւ պչրն եւ մեռաւ : Եւ ի զիշերին յայնմիկ երեւեցաւ նմա հրեշտակն Տեսուն եւ ստէ. Եւրիկիան, յարձ դմեռեալն եւ ծանիր զգորութիւնն Աստուծոյ : Եւ յորժամ վարթեաւ եւ աղօթեաց առ Աստուած՝ կենդանապաւ մեռեալն :

Ընդ առուրսն ընդ այնոսիկ թագաւորեաց Աւրելիանոս կուսպաշտն, եւ երթեալ ¹⁵ առաջին տոփողքն մատնեցին եթէ քրիստոնեայ եղեւ, եւ ունի վարրունի զանձ բազում յոյժ : Առաքեաց զորականս առ նա, եւ նա գնոսա առժամայն մահացոյց : Գնաց եւ

8-15 եւ ոմն մի... երթեալ] Ընդ առուրսն ընդ այնոսիկ երթեալ B || 17 — p. [1153]
), 10 Առաքեաց... ի վախճանն om. B,

disait : « C'est ainsi que Dieu se complait en les fils des hommes ; il accueille ceux qui font pénitence de leurs péchés. »

Au matin, elle alla trouver l'évêque Théodote (*Téoditos*) et se fit baptiser ; puis ils allèrent ensemble à la maison ; elle fit la liste de tout ce qu'elle possédait, car elle avait beaucoup d'or, d'argent, d'étoffes et des vêtements de grande valeur. Elle les distribua aux pauvres, entra dans un couvent de femmes, * revêtit l'habit monastique et vécut avec grand ascétisme, dans les jeûnes et les prières et en veillant debout.

* A fol. 195
v° b.

Un certain fornicateur, l'un de ses premiers amants, voulut la voir : se revêtant donc d'un habit de religieux, il se rendit auprès d'elle et se mit à lui rappeler les anciennes joies coupables ; il lui conseilla d'abandonner la vie ascétique et de se marier. La bienheureuse Eudocie le réprimanda et l'homme tomba aussitôt et mourut. Cette nuit-là, l'ange du Seigneur lui apparut et dit : « Eudocie, ressuscite le mort et reconnais la puissance de Dieu. » Lorsqu'elle se réveilla, elle pria Dieu et le mort ressuscita.

En ces mêmes jours, Aurélien l'idolâtre vint à régner. D'anciens amants allèrent lui dénoncer que (Eudocie) était devenue chrétienne et qu'elle conservait une grosse fortune royale. Il envoya des soldats auprès d'elle, mais elle les fit tomber morts aussitôt. Le fils de l'empereur alla aussi chercher

որպի թագաւորին, զի տարցէ զՆւրկիա աւ թագաւորն, եւ ի ճանապարհին անկեալ
բեկան ոտքն, եւ ի զիշերին յայնմիկ մեռաւ : Եւ յորժամ ծանրացաւ ի տրամուրթնէն
թագաւորն ապա յորժամ լուաւ եթէ ալ մեռեալ չարոյց՝ զրեաց աւ նա թուլթ աղեր-
սանաց թերեւս կենդանացուցէ զորպի նորա : Եւ զարձեալ զրեաց * աւ նա . Եթէ * A fol. 196
5 ստուգութիամբ հաւատաս ի Քրիստոս կատարին խնդրուածք քո : Եւ յորժամ զարձան
թղթաբերքն՝ հանդիպեցան մահձացն յոր բարձեալ էին զմեռեալն եւ տանէին, եպին
ի վերայ մեռելոցն զգրեալ թուլթն Նւրկիայ, եւ առժամայն կենդանացաւ :

Եւ թագաւորն հաւատաց ի Քրիստոս եւ ձկրտեցաւ ամենայն ընտանեօրն : Եւ
որպին որ յարեաւ ի մեռելոց եկել եպիսկոպոս : Եւ քոյր նորա զնաց աւ երանելին
10 Նւրկիա, եւ ճգնութեամբ եկաց աւ նա մինչեւ ի վախճանն :

Եւ դատաւորն Իլիուպոբեաց Գիողինէս կապալաշտն՝ առաքեաց զօրականս զի
տարցեն աւ նա զերանելին Նւրկիա : Եւ երեւցաւ նմա Տէր եւ սաէ . Հաստատուն
կնց ի հաւատս եւ քաջսպերեանց Նւրկիա, զի հանդերձեալ ես հանդիպելլ մարտիւ-
րոտութեան :

15 Եւ երեալ ի վանացն ան ընդ իւր մասն ի կենարար մարմնոց եւ յարենէ Տեառն, եւ
կացեալ առաջի դատաւորին խոստովանեցաւ զՔրիստոս պաշտաւ երեսօք, եւ ոչ
խրատու եւ ողորանաց լուաւ, եւ ոչ ի սպառնալեացն երկեաւ : Եւ նա հրամայեաց
մերկացուցանել զնա եւ ի կախապանին տանջել : Եւ յորժամ կամեցան զօրականքն

12 եւ երեւցաւ... եւ սաէ] Եւ ազդեցաւ նմա յԱստուծոյ թէ B || 15 մարմնոց եւ յարենէ
Տեառն] եւ սուրբ օրինաց մարմնոց Քրիստոսի B || 18 — p. [1154] l. 12, զօրականքն...
մկրտեցան] պատժեցան ամենեքեան : Եւ երանելին Նւրկիայ ընկալաւ յԱստուծոյ շնորհս
սքանչելեաց եւ արար մեծամեծ նշանս, եւ որք տեսինն հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան B.

Eudocie pour la conduire auprès de l'empereur, mais il tomba chemin faisant
et se brisa les pieds; il mourut la même nuit. L'empereur accablé de tristesse,
ayant appris qu'elle avait ressuscité un autre mort, lui écrivit une lettre de
supplication dans l'espoir qu'elle ressusciterait son fils. Elle * lui écrivit : « Si * A fol. 196
tu crois fermement au Christ, tes vœux seront exaucés. » S'en retournant,
10 les courriers rencontrèrent la litière sur laquelle on portait le mort: ils posèrent
sur le mort la lettre écrite par Eudocie, et il ressuscita aussitôt.

L'empereur crut au Christ et se fit baptiser avec toute sa famille. Le fils
qui ressuscita des morts devint évêque. Sa sœur se rendit auprès de la
bienheureuse Eudocie et vécut auprès d'elle dans l'ascétisme jusqu'à sa mort.

L'idolâtre Diogène, juge d'Héliopolis, envoya des soldats pour lui amener
la bienheureuse Eudocie. Le Seigneur lui apparut et dit : « Reste ferme dans
la foi et prends courage, Eudocie, car tu dois subir le martyre. »

En sortant du couvent elle prit avec elle une parcelle du corps et sang vivi-
fiants du Seigneur, elle se présenta au juge et confessa le Christ le visage
souriant. Elle n'écouta ni les conseils ni les supplications et ne craignit pas
les menaces. Le juge ordonna de la déshabiller et de la torturer suspendue.

մերկացուցանել՝ գտին զմասն սուրբ օրինացն, եւ առեալ ի ձեռս իւրեանց ետուն
 * A fol. 196
 1° b. գլատաւորն. եւ առժամացն զօրականքն * հրով կիզան եւ մեռան. եւ զատաւորն
 կիսաչրեաց եղեալ՝ ազաղակէր զառնապէս : Եւ որք տեսին զքրանչեւնն հաւատացին
 ի Քրիստոս, եւ աղաչեցին զարբուհին զի կենդանացուցէ զհրով այրեցեալսն. եւ նորա
 ազօթեալ՝ չարեան ամենեքեան եւ հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ զկին մի մեռեալ որոյ անուն էր Ներսիւրմինա ազօթիւք կենդանացոյց. եւ ինքն
 եւ այր իւր Դիոպրոս հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ ի շնչմանէ վիշապի մեռաւ երիտասարդ մի կնոջ այրուց ծիածոր որդի, եւ հրա-
 մայեաց երանելին Եւդոկիա Դիոպրոսի ազօթեւ առ Աստուած վասն մեռելոցն ի
 վիշապէն. եւ նա վստահացեալ ի սրբութիւնն Եւդոկիայ՝ աղաչեաց զԱստուած եւ
 չարեաւ մեռեալն, եւ վիշապն հերձեալ սատակեցաւ : Եւ բարոճք ի հեթանոսաց
 հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան :

Եւ չեա Դիոգինեսի եղև զատաւոր Բիկենդիոս, եւ ազգեցին նմա վասն սրբուհւոցն
 Եւդոկիայ. առաքեաց զօրականս եւ հատին զգլուխ նորա ի Մարտի Ա եւ կատարեաց
 զընթացս իւր ազաղխարութեամբ եւ մարտիւրոսութեամբ, եւ շնորհս տուան նշխարացն
 բժշկել զամենայն ցաւս եւ զհիւանդութիւնս մարդկան :

14 Մարտի Ա] եւ Մեհեկի ԻԳ add. B.

Lorsque les soldats voulurent la déshabiller, ils trouvèrent la parcelle du saint
 sacrement, et la prenant dans leurs mains, la donnèrent au juge. Aussitôt les
 * A fol. 196
 1° b. soldats furent brûlés par le * feu et moururent. Le juge, à demi brûlé, criaît
 douloureusement. Ceux qui furent témoins de ce miracle crurent au Christ, et
 prièrent la sainte de ressusciter ceux qui avaient été brûlés par le feu. Elle
 pria, tous ressuscitèrent et crurent au Christ.

Elle ressuscita aussi par ses prières une femme nommée Nerfirmina¹.
 Et celle-ci crut au Christ ainsi que son mari Théodore.

Un jeune homme, fils unique d'une veuve, était mort par le souffle d'un
 dragon; la bienheureuse Eudocie ordonna à Théodore de prier Dieu pour celui
 que le dragon avait tué. (Théodore) confiant en la sainteté d'Eudocie pria Dieu
 et le mort ressuscita, tandis que le dragon crevait, déchiré en deux. De nom-
 breux infidèles crurent au Christ et se firent baptiser.

Après Diogène vint le juge Vincent (*Bikendios*); on l'avertit au sujet de
 sainte Eudocie. Il envoya des soldats pour lui trancher la tête, le 1er mars.
 Elle avait accompli sa vie en pénitence et en martyre. Des grâces furent
 accordées à ses restes pour guérir toutes les douleurs et les maladies des
 hommes.

1. Le synaxaire arménien de Constantinople, 1706, porte *Phermirinauy*, pour
Firmina (?).

[B * Վկայութիւն Սիմոնի Կիւրենացոյ որ եբարձ զխաչն Քրիստոսի :

* B
p. 102 a.

Սուրբն Սիմոն Կիւրենացի գոյով այր արդար, եւ արդարապորձութեամբ վաստակէր չազարակի եւ ապրէր. զոր կալեալ Հրէայքն ձինչ զայր չազարակէ եւ եղին ի վերայ նորա զփայտ խաչին Քրիստոսի ձինչեւ ի Գաղղթա բերել զկնի Քրիստոսի : Եւ անկ
5 ապա տեսեալ Սիմոնի ի ժամ խաչելութեանն զսքանչելիսն որ եղեն՝ հաւատաց ի Քրիստոս գալտ ի ժողովրդենէն :

Եւ ոմն ձի չազգականաց իւրոց կրթեալ ճատնեաց զնա առ Հրեայն եւ առ քահանայապետն, եւ նորա կաշառեցին զՊիղատոս եւ խաչեցին զՍիմոն վասն անուանն Քրիստոսի : Եւ խոցեցին զերկուս կողմն եւ հեղաւ յոյժ արիւնն. եւ աւանդեաց զհոգին
10 բարի խոստովանութեամբ Մարտի Ա, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :]

Մեհեկի ԻԳ եւ Մարտի Բ : Տօն է Ամոփոս ճարգարէին :

Ամոփս էր ի Թեկիայ. եւ Ամասիա բազում անգամ կոշկոծէր զնա, յետոց եւ սպան իսկ զնա * Սփսէ որզի նորա բակեղբ ջախջախեալ զճամեղիս նորա . եւ ողով եկն
յերկիր իւր եւ չետ սակաւ աւուրց մեռաւ՝ եւ թաղեցաւ անդ :

* A fol. 196
v° a.

12 Թեկիայ] Թեկուայ, ճարգարէացաւ վասն գալստեան Փրկչին յաշխարհ. յառաջագոյն ճանոց զգերութիւն Իորայելի յԱսորեստան եւ զՅուդային ի Բաբելոն : Եւ ի ճարգարէանալ նորա *add.*
B || 12 Ամասիա] բուրձ Բեթերայ *add.* B.

[B * Martyre de Simon le Cyrénéen, qui porta la croix du Christ.

* B
p. 102 a.

Saint Simon le Cyrénéen était un homme juste, qui travaillait honnêtement ses champs et en vivait. Les Juifs le saisirent à son retour des champs et lui imposèrent de porter le bois de la croix du Christ, derrière le Christ, jusqu'au Golgotha. Simon ayant vu là, au moment de la crucifixion, les prodiges qui eurent lieu, crut au Christ en cachette du public.

Un de ses parents alla le dénoncer aux Juifs et au chef des prêtres, qui achetèrent Pilate et crucifièrent Simon pour le nom du Christ. On lui transperça les deux côtés, le sang coula abondamment, et il rendit son âme en bonne confession, le 1er mars, pour la gloire du Christ, notre Dieu.]

24 MÉHÉKI, 2 Mars.

Fête du prophète Amos.

Amos était de Thécué (*Tekiay*). Amasias le tortura bien des fois et finalement * Osée, son fils, le tua en lui brisant les tempes avec son sac de chasse. Respirant encore il fut emporté dans son pays et mourut peu de jours après. Il y fut enterré.

* A fol. 196
v° a.

Յայտ աւուր վկայութիւն Կոնոնոսի պարտիզպանի :

Յաւուրս Դեկոսի անօրէն արքային՝ էր սուրբն Կոնոնոս ի նապարեթէ Գալիլէացոց, եւ զնաց ի բապարն Մանգնոց Պամփիլիւացոց՝ բնակեցաւ ի տեղին որ կոչի Կարմենայ եւ եղև պարտիզպան :

Եւ մինչդեռ արբուցանէր պարտէզն իւր՝ եկին առ նա զօրականք Սրոզենէս եւ նաւոդորոս եւ այլք ընդ նոսա, ի Պոպլիոսէ գատաւորէն Պամփիլիւացոց եւ ասն կեղծաւորութեամբ. Ողջոյն բեզ Կոնոնոս : Եւ նա ասէ. Ողջոյն եւ ձեզ որդեակք : Ասէ Սրոզենէս. Կոչէ զբեզ գատաւորն : Ասէ Կոնոնոս. Զինչ կամի զիս գատաւորն, այր մի օտար գոլով իմ՝ մանաւանդ բրիտտոնեաց. եթէ կամի կոչել՝ չիւր նմանեացն կոչեսցէ, եւ ոչ զիս գտաւապեալ հոգազորմս՝ որ զիմ վաւուրն կերակուր մեծ ջանիւ վաստակիմ :

Յայնժամ հրամայեաց նաւոդորոս եւ կապեցին զԿոնոնոս յերկարի իւրում եւ ի բարշ տարան առ գատաւորն. եւ ստիպէին զնա հաչհոցել եւ ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կուոցն : Եւ նա յողոց հանեալ հաչեցաւ յերկինս եւ աղօթեաց առ Աստուած, եւ ասէ զգատաւորն. Մով ամբարիշտ, սրպէս իշխեցեր զամենեցունց Աստուածն չար

8 զիս] լինէն B || 9 գոլով իմ om. B ||| 12 զԿոնոնոս] զերանելին Կոնոնոս B || 13 առ] առաջի B || 14 հաչեցաւ] նայեցաւ B.

En ce jour, martyr de Conon (*Kononos*) le jardinier.

Aux jours de Dèce, l'empereur impie, saint Conon (*Kononos*) vivait à Nazareth en Galilée. Il se rendit à la ville de Magydus¹ en Pamphylie, logea au lieu dit Carmena et se fit jardinier.

Pendant qu'il arrosait son jardin, les soldats Origène (*Orogenès*) et Naodoros (*Navodoros*) et d'autres avec eux vinrent le trouver de la part de Publius (*Poplios*), juge de Pamphylie, et lui dirent hypocritement : « Salut à toi, Conon. » Il leur répondit : « Salut aussi à vous, mes enfants. » Origène lui dit : « Le juge t'appelle. » Conon répondit : « Que me veut le juge ? à moi, qui suis étranger, surtout chrétien ? S'il veut appeler quelqu'un, qu'il appelle un de ses semblables et non moi pauvre cultivateur, qui gagne à grand-peine ma nourriture quotidienne. »

Naodoros ordonna alors d'attacher Conon à son cheval et on l'entraîna auprès du juge. On le pressa de blasphémer, de renier le Christ et d'immoler aux idoles. Il soupira, leva les yeux au ciel, pria Dieu, et dit au juge : « O impie, comment oses-tu diffamer et blasphémer le Dieu de tous, et m'or-

1. Le ms. porte *Mangnoy* d'après une leçon *Μανδών* attestée par le ms. *S* de *Syn. Cp.* col. 511, l. 19, avec changement de *η* en *γ*. La bonne leçon est attestée par les autres mss. de *Syn. Cp.*

համբաւել եւ հայհոյել, եւ ինձ հրամայես * զնոյն սուներ, յորոյ ձեռս է շունչ քո . * A fol. 196
այլ ինձ քաւ լիցի եւ ամենեցուն որ կարդան զանուն նորա ուրանալ, այլ մանաւանդ v° b.
օրհնել եւ փառաւորել զԲրիտոս Աստուածն մեր :

Ասէ բանաւորն . Չարչարեցից զքեզ բազում տանջանօք, յառիւծս ընկեցից, եւ ի
5 խաչ հանից, եւ ի բորբորեալ հուր արկից : Ասէ սուրբն Կոնոնոս . Անմտանաս ո՞վ
զատաւոր, բանիւք միայն երկուցանես եւ կարծես հաւանեցուցանել զիս . ոչ հաւանիմ
եւ ոչ լսեմ քեզ, քաւ լիցի :

Եւ նոյնժամայն երկաթի բեւեռս հարին յոտն եւ ընթացուցանէին առաջի երկ-
փարաց գատաւորին : Եւ հասեալ ի գետը մի յոյժ աշխատեցաւ սուրբն եւ նուազեցաւ .
10 եւ կրկնեալ զճուռնկան իւր մինչդեռ աղօթէր՝ աւանդեաց զհոգին իւր որպէս նշխար ի
ձեռս Աստուծոյ Մարտի Բ :

[B * Յայտն աւուր վկայութիւն Սմբատայ արարապետին Հայոց եւ երկուհարիւր * B
եւ չիտուն վկայիցն որք կատարեցան ի Բուղայէ ամբարշտէ : p. 103 b.]

Անօրէն իշխանն Իսմայելի Ջափար աւարեաց զոր բազում յաշխարհն Հայոց, եւ
15 այլ մի արիւնահեղ եւ աշխարհաւեր Բուղայ անուն զօրագլուխ նոցուն թուրք ազգաւ :

Եւ եկեալ չերկիրն Հայոց առ ինքն կոչեաց խաբէութեամբ եւ երզմամբ զՍմբատ
սպարապետն Հայոց յաղղէ Բագրատունեաց զայլ բաջ եւ աստուածապաշտ եւ զայլ

5 հանից] կախեցից B || 10 զճուռնկան իւր] ծուր B || 11 Մարտի Բ] եւ Մեհեկի ԻԿ
add. B.

donner * de faire de même, alors qu'il tient ton souffle entre ses mains? Loin de * A fol. 196
moi, et de tous ceux qui répètent son nom, (l'idée) de le renier! Au contraire, v° b.
(quand nous prononçons son nom), c'est pour bénir et glorifier le Christ,
notre Dieu. »

Le tyran lui répondit : Je te ferai subir nombre de tortures, je te jetterai
aux lions, je te crucifierai et te jetterai dans un feu ardent. » Saint Conon lui dit :
« Tu déraisonnes, ô juge; tu m'intimides seulement par des paroles et
tu crois me persuader; je n'y consens point et je ne t'écoute point, loin de là. »

On lui cloua aussitôt des clous de fer aux pieds, et on le fit courir au-devant
des chevaux du juge. Arrivé à un village, le saint, très fatigué, s'évanouit,
plia les genoux, et pendant qu'il priait, il rendit son âme, comme une hostie,
entre les mains de Dieu, le 2 mars.

[B * En ce jour, martyr du généralissime des Arméniens, Sembat, et des * B
deux cent cinquante martyrs qui furent mis à mort par l'impie Boula. p. 103 b.]

L'impie émir d'Ismaël Tchapar envoya de nombreuses troupes dans le pays
d'Arménie et, comme chef des troupes, un homme sanguinaire et destructeur,
nommé Boula, de nationalité turque.

Celui-ci, arrivé au pays d'Arménie, appela à lui par tromperie et sous
serment le généralissime des Arméniens Sembat, de la race des Bagratounis,

նախարարս : Եւ իբրեւ չողոսն առ նա ստեաց երզմանն իւրոյ եւ արար զնոսս ի կալանս . եւ աւարեաց զնոսս կապանօք ի Սաուամա առ ամիրապետն իւրեանց Ջափար . եւ նա եզ զնոսս ի բանդի, եւ նեղէր ուրանալ զՔրիստոս եւ զառնալ յալլազգութիւն : Եւ ի սաստիկ տանջանացն եւ չանհնարին նեղութեանցն բազումք զրդուեցան եւ ելին ի հաւատոցն :

Իսկ սպարապետն Սմբատ համբերեալ չարչարանաց եւ տանջանաց՝ քաղցի եւ ծարաւոյ եւ գեանախշտութեան եւ արգելանաց անլուսից վեշտասան ամիս՝ եւ կատարեցաւ նահատակութեամբ : Եւ պատանի ծի Սլէքայէլ անուն նախատէր յայտնապէս զօրէնս նոցա, եւ խոստովանէր զՔրիստոս Տէր եւ Աստուած, զնա ի նմին ժամու սրով սպանին : Եւ այլ ծի Կոն անուն՝ նոյնպէս խոստովանութեամբ կատարեցաւ :

Իսկ ամենաչարն Բուղայ ղերեաց զաշխարհն Հալոց զարս եւ զկանաչս եւ զմանկունս եւ նեղէր զնոսս զի ուրացին զՔրիստոս : Եւ վկայք երկու հարիւր չիտուն համարձակութեամբ խոստովանեցան զանունն Քրիստոսի . յորոց վերայ սուր եղեալ կատարեցին զնոսս, եւ զալլ բողոքութիւնն գերի վարեալ տարան ի Սամաուա . եւ բազումք ի ճանապարհին մեռան ի սաստիկ տապոյն եւ ի փութապէս վարելոյն : Եւ կատարի տօն սրբոյն Սմբատայ սպարապետի եւ այլոց սրբոց Մարտի Գ :]

homme courageux et pieux, ainsi que d'autres nobles. Lorsqu'ils se furent rendus auprès de lui, il renia son serment, les fit enchaîner, et les envoya liés à Samara, à leur émir Tchapar, qui les fit mettre en prison et les pressa de renier le Christ et se convertir à la religion musulmane. Nombreux furent ceux qui, ébranlés par les grandes tortures et les misères excessives, abandonnèrent la foi.

Mais le généralissime Sembat résista aux tortures et aux tourments, à la faim, à la soif, au repos sur le sol et à l'emprisonnement sans lumière, pendant seize mois; il mourut martyrisé. Un tout jeune homme, du nom de Michel, insulta ouvertement leur religion et confessa le Christ, Seigneur et Dieu, et fut tué sur-le-champ par l'épée. Un certain nommé Kon confessa pareillement et fut martyrisé.

Quant au très méchant Boula, il fit captifs en Arménie hommes, femmes et enfants, et les pressa de renier le Christ. Deux cent cinquante martyrs confessèrent avec hardiesse le nom du Christ, on les tua à coups d'épée; et on emmena le reste de la multitude en captivité à Samara. Beaucoup moururent en route par les grandes chaleurs et les marches précipitées. La fête du généralissime saint Sembat et des autres saints a lieu le 3 mars.]

Մեհեկի Ին եւ Մարտի Գ : Վկայութիւն սրբոցն Նևարոպիտսի, Կլէոնիկոսի եւ Բասիլիսկոսի :

Այս երեք սուրբ վկայքս Քրիստոսի էին ի յամանակս Մարսիմիանոսի ամբարիշտս արքային, զօրականք ընկերակիցք եւ ազգականք ծիմնանց : Նևարոպիտս եւ Կլէոնիկոս հօրաքեռ որդիք էին Թէոդորոսի մեծի վկային Քրիստոսի : Իսկ Բասիլիսկոս էր բնա-
 5 որդի, եւ էին ի Կապապովկեցւոց երկրէն, եւ չարչարեցան ի միասին վասն անուանն Քրիստոսի երեքեանն :

Չսուրբն Բասիլիսկոս արկին ի բանդ, ի քաղաքին Ամասիա, հրամանաւ * զատու- * A fol. 197
 ւորին. եւ լուսուծ սքանչելի արարեալ ի բանդին՝ կատարեցաւ ի Քրիստոս : rº a.

Եւ զերկուսեանն կացուցին առաջի Ասկլիպպոտոսի Ամասիոյ դատաւորին, եւ
 10 հարցանէր եթէ զոհեն սլիղծ աստուածոցն եւ շահին զկեանս իւրեանց եւ առնուն պատիւս եւ ինչս : Եւ նոքա արհամարհեցին զիտստմունսն եւ անարդեցին զդատաւորն : Եւ զահիճքն հարկանէին կապարեալ կռանաւ զբերանն Նևարոպիտսի. եւ ապա զանեցին զերկուսեանն ուժովին : Եւ յաղթել սրբոցն լուծան ձեռք հարկանողացն, եւ Տէր երեւեցաւ ընդ սրբոցն Թէոդորոսի եւ առժամայն կապանքն լուծան եւ ողջ մարմնով
 15 կանգնեցան եւ ասն ընդ մերձակայսն. Ահա ինպաւորն մեր Քրիստոս երեւի ընդ

1 սրբոցն] սրբոց ծարարրոտայն B || 2 սուրբ om. B || 4 էին] սրբոցն add. B || 9 Բասիլ-
 պպոտոսի] Ասկլիպպոտոսի B || 13-15 եւ յաղթել... ասեն] մինչեւ լուծան ձեռք հարկա-
 նողացն : Եւ տեսանէին զՏէրն ընդ սրբոցն Թէոդորոսի եւ ասեն B.

25 ΜΕΗΕΚΙ, 3 Μαρς.

Martyre des saints Eutrope, Cléonicus et Basiliscus.

Ces trois saints martyrs du Christ vivaient aux jours de Maximien, l'empereur impie; ils étaient soldats et parents. Eutrope et Cléonicus étaient les fils de la tante de Théodore, le grand martyr du Christ. Basiliscus était le fils de sa sœur. Ils étaient du pays de Cappadoce et furent torturés tous les trois ensemble pour le nom du Christ.

On jeta en prison saint Basiliscus dans la ville d'Amasia sur l'ordre * du * A fol. 197
 juge. Il opéra bien des miracles dans la prison et mourut dans le Christ. rº a.

Les deux autres furent mis en présence d'Asclépiodote (*Asklipadotosi*), juge d'Amasia, qui leur demanda d'immoler aux dieux impurs et de sauver leur vie en recevant des honneurs et des biens. Ils méprisèrent les promesses et insultèrent le juge. Les bourreaux frappèrent la bouche d'Eutrope avec un marteau de plomb, et ensuite frappèrent brutalement les deux (saints). Pendant que les saints priaient, les mains de ceux qui frappaient défailirent; le Seigneur apparut accompagné de saint Théodore, et aussitôt les liens tombèrent; ils se redressèrent le corps indemne et dirent aux assistants : « Voici que notre roi, le Christ, nous apparait avec son bien-aimé Théodore, notre

սիրելոյն իւրոյ Թէոդորոսի եւ մեր աղգակցի : Եւ ասէ ցնոսա Տէրն . Տեսանէի զչար-
չարանսդ զոր կրէք եւ մնալի համբերութեանդ ձերոյ, եւ արդ եղէց ձեզ օգնական :

Իսկ զօրականքն իբրեւ տեսին զսուրբն Թէոդորոս հաւատացին ի Քրիստոս եւ ասեն
ցլատաւորն եթէ . Չսորհուրդ յարութեանն տեսաք աչօք մերովք : Եւ նոյնժամայն սրով
կատարեցան ամենեքեան ի Քրիստոս :

Եւ ել զատաւորն առաջի Կլեոնիկոսի պարգեւս մեծագինս եւ հանդերձս, եւ
սակի եւ արծաթ հարիւր եւ յիսուն լիտր, եւ ասէ . Միայն ասն բանիւք վասն ժողովրդ-
* A fol. 197 գեանդ եթէ հաւանեցայ բանից զատաւորին : Իսկ սուրբն որպէս * գէշ անկեալ առաջի
r° b. թուչնոց համարեցաւ զպարգեւան, եւ զբանս զատաւորին արհամարհեաց :

Եւ յորժամ զնաց զատաւորն բազմութեամբ ի տաճար կուոցն զոհս մատուցանել, 10
աղօթեցին սուրբքն եւ եղեւ շարժ եւ անկաւ բազինն Արտեմիդեայ : Եւ ձայն եղեւ
չերկնից . 'Ով Եւարոպիէ, լսելի եղեն աղօթք քո, եղիցի ի տեղուջս յայսմիկ եկեղեցի
քրիստոնէից : Եւ հրամայեաց զատաւորն եւացուցանել ձիւթ եւ ձէթ՝ երկու կատսայս,
եւ հեղին ի վերայ թիկանց սրբոցն . եւ ի դահձացն այրեցան, վեց այր եւ սուրբքն
ամբողջ մնացին . սպա երկաթի ձանկօք քերեցին զմարմինս նոցա : Չայն եղեւ առ 15

1 սիրելոյն] սրբոյն B || 1-2 եւ ասէ ցնոսա... օգնական om. B || 4 ցլատաւորն] մեծաւ
բարբառով *add.* B || 5 ամենեքեան om. B || 6 հանդերձս] մեծագինս *add.* B — եւ սակի
եւ արծաթ հարիւր եւ յիսուն լիտր] եւ զանձս սակույ եւ արծաթոյ B || 11-13 Եւ ձայն..
քրիստոնէից om. B || 14 եւ ի դահձացն... մնացին om. B || 15 — p. [1161] l. 1 Չայն...
յաւիանից om.

compatriote. » Le Seigneur leur dit : « Je voyais les tortures que vous endu-
riez, je contemplais votre patience et maintenant je serai votre aide. »

Lorsque les soldats aperçurent saint Théodore, ils crurent au Christ et
dirent au juge : « Nous avons vu de nos yeux le mystère de la résurrection. »
Ils furent mis à mort tous sur-le-champ par le glaive pour le Christ.

Le juge fit disposer devant Cléonius des présents de grand prix, des
vêtements, de l'or, de l'argent pour cent cinquante livres et lui dit : « Dis
seulement en paroles (adressées) au peuple : j'ai consenti aux propos du juge. »

* A fol. 197 Mais le saint considéra ces présents comme * un cadavre tombé devant les
r° b. oiseaux (de proie) et méprisa les propos du juge.

Lorsque le juge accompagné de la multitude, se rendit au temple des
idoles pour y offrir des victimes, les saints prièrent : il y eut un tremblement et
le sanctuaire d'Artémis s'éroula. Une voix du ciel se fit entendre : « O Eutrope,
tes prières ont été exaucées, il y aura en cet endroit même une église de
chrétiens. Le juge ordonna de faire bouillir dans deux chaudrons de la poix et
de l'huile, qu'on versa sur le dos des saints ; parmi les bourreaux six hommes
furent brûlés, mais les saints demeurèrent intacts. On leur déchira ensuite
le corps avec des ongles de fer. Une voix du ciel se fit entendre à eux qui dit :

նոսա չերկնից եւ ասէ. Որովհետեւ զուրբ ետուք զանձինս ձեր ի մահ վասն իմ՝ շնորհեցից ձեզ զկեանսն յախտնից :

Եւ հանեալ ի բանդէն բեւեռեցին ի խաչի : Եւ ձայն եղև առ նոսա չերկնից. 'Ով Եւտրոպիէ եւ Կլեոնիկէ, բարխոք ձգնեցարուք, ընկալարուք զգասկն արդարութեան : Եւ այնպէս աւանդեցին զհողիս իւրեանց առ Աստուած ի Մարտի Գ :

Եւ քրիստոնեացքն եղին զմարմինս նոցա մերձ յԱմասիա քաղաքին, ոչ ի միասին՝ այլ որիշ. զտուրքն Եւտրոպիոս ի Թերմաչն, եւ զտուրքն Կլեոնիկոս ի Բաւեմաչն :

Յայտմ աւուր տօն Վարդանանց ի Հայք. է եւ ի Հրոտից Լ :

[B * Յայտմ աւուր վկայութիւն երկրորդ Աստուծոց, Վասակայ, Մլիհի, Գէորգեայ, եւ երկու հարիւր եւ չիտուն վկայցիցն Հայոց եւ Սմբատայ սպարապետի որ ի Բուղայէ կատարեցան վասն Գրիստոսի :]

* Մեհէկի ԻԶ եւ Մարտի Գ : Վարք սուրբ կրօնաւորին Մարկոսի :

* A fol. 197
v° a.

Այս մեծ բարեսէր եւ ազգատասէր այլս Աստուծոց Մարկոս մինչդեռ մանուկն էր, ուստւ զամենայն հին եւ նոր կտակարանս պատուիրանացն Աստուծոց, եւ եղև

2-4 Եւ ձայն... արդարութեան om. B || 5 Մարտի Գ] եւ Մեհէկի ԻԵ add. B.

« Puisque vous vous êtes livrés à la mort pour moi, je vous accorderai la vie éternelle. »

On les fit sortir de la prison et on les cloua à une croix. Une voix du ciel se fit entendre à eux : « O Eutrope et Cléonicus, vous avez bien combattu, recevez la couronne de justice. » Et ils rendirent ainsi leur âme à Dieu, le 3 mars.

Les chrétiens déposèrent leurs corps près de la ville d'Amasia, pas ensemble, mais séparément : saint Eutrope à Therma et saint Cléonicus à Ktéma¹.

En ce jour, en Arménie, fête des Vartaniens, elle se trouve aussi le 30 Hrotitz.

[B* En ce jour, martyr du deuxième Atom, de Vassak, de Mleh, de Kévork et des deux cent cinquante martyrs arméniens et du généralissime Sembat qui furent martyrisés par Boula pour le Christ.]

* B
p. 105 a.

* 26 MÉHÉKI, 4 Mars.

* A fol. 197
v° a.

Vie du saint religieux Marc.

Ce grand homme de bien et ami des pauvres, cet homme de Dieu, Marc, alors qu'il était enfant, avait appris tous les commandements de Dieu, de

¹. Κῆμα dans le grec, cf. H. Delehaye, *Les légendes grecques des saints militaires*, Paris, 1909, p. 213.

կատարիչ հրամանացն Տեառն, եւ արժանաւորեցաւ հոգեւորական շնորհաց : Եւ գրեաց ձառս զղջման եւ սաղաշխարութեան եւ ի սուրբ մկրտութիւնն, եւ վասն հոգւոց եւ մարմնոց մարդկան եւ վասն կատարեալ կենցաղավարութեան, եւ ընդդէմ հերձուածողացն :

Եւ յորժամ եղեւ քառասուն ամաց հրաժարեաց ի բազմազբաղ կենցաղոցս, եւ երթեալ բնակեցաւ ի ճգնաւորաց վանս զամս վաթսուն, եւ ամենեւին յերկիր ոչ եթուք, եւ անկան ամենայն ատամուեր նորա :

Պատմեաց մեզ աշակերտն իւր Պափնուտիոս եթէ . Ի միտմ աւուր նստէի սաւ զբանն խրճիթի նորա եւ ունկն գնէի նորա աղօթիցն, եւ լուսոց որ վիճէր ընդ անձին իւրում եւ ասէր . Զինչ աւելի կամիս ո՛վ արեղաց, հարիւր ամաց եղեր եւ ճաշակեցեր ի գինոց եւ ի ձիթոց . արդ այլ գինչ արարից բեղ շատակեր եւ որկորագահ արեգաց : Ի բնոց երթ լինէն սատանայ, ձերայար ընդ իս ի տկարութիւն մարմնոց իմոց, եւ ետու զմիտս իմ ի կամս բո, եւ հայորդեցաց ի գինոց եւ ի ձիթոց, միթէ այլ ինչ պարտիմ բեղ, ոչինչ գտցես լիս որ կորուպտես : Եւ զարձեալ անգոսնելով ասէր ցանձն իւր . Ով շատակեր ալեւոր, ո՛վ որկրամոլ * արեղաց, մինչեւ յերբ եղէց ընդ բեղ : Եւ ելեալ ի խրճիթէն երանելին Մարկոս եւ նստաւ ի մէջ սրահին եւ աղօթէր : Եմուս պապան մի ունելով ի գիրկս իւր գիորիւնն իւր կոյր ծնեալ, ընկէց զնաչոտս երանելոցն, եւ որպէս մարդ

* A fol. 197
v° b.

1 Տեառն] օրինացն B || 6 եւ ամենեւին յերկիր ոչ եթուք om. B || 15 ալեւոր] ձերունի B || 15 — p. [1163] l. 9 եւ ելեալ . . . Մերանեայ om. B.

L'Ancien et du Nouveau Testament, était devenu l'exécuteur des ordres du Seigneur et s'était rendu digne des grâces spirituelles. Il écrivit des homélies sur le repentir, la pénitence et le saint baptême, sur l'âme et le corps de l'homme, sur la vie parfaite, et contre les schismatiques.

Lorsqu'il fut âgé de quarante ans, il renonça à une vie très occupée, alla habiter un couvent des ascètes pendant soixante ans; il ne cracha jamais à terre et toutes ses dents tombèrent.

Son disciple Paphnuce (*Paphnotios*) nous a raconté : Un jour j'étais assis à la porte de sa cellule et je prêtai l'oreille à ses prières, je l'entendais discuter avec lui-même en disant : « Que veux-tu de plus, ô moine? Tu es arrivé à cent ans, tu as goûté au vin et à l'huile, que puis-je te faire de plus, moine gourmand et glouton? Loin de moi, Satana, tu as vieilli avec moi dans la faiblesse de mon corps, j'ai plié ma raison à ta volonté, j'ai participé au vin et à l'huile; est-ce que je te dois autre chose? tu ne trouveras rien chez moi à voler. » Il se réprimandait encore en se disant à lui-même : « Vieux gourmand, * moine glouton, jusqu'à quand serai-je avec toi? » Et le bienheureux Marc sortit de sa cellule, s'assit dans le cloître et se mit à prier. Un fauve entra ayant entre ses pattes un petit né aveugle, il le jeta aux pieds du bienheureux et se prosterna comme un homme. (Le saint) prit le petit animal, pria Dieu,

* A fol. 197
v° b.

երկիր եպագ : Եւ նորա առեալ զկորիւնն աղաչեաց զԱստուած, եւ թքեալ չաչս նորա առժամայն բացան եւ ետես զդոյս : Եւ առեալ գազանն զկորիւնն զնաց : Եւ ի միւս ալլ առւերն երբըր գազանն մեծ խոչկնի մորթ երաներոյն տուրս . եւ նա ոչ սու, եւ սսէ . 15 Ոչ ինչ առնուծ ի բէն : Եւ գազանն զձուկնն կրկնեալ յերկիր, եւ խոնարհեցուցեալ զգլուխն իւր յերկիր քճնելով երկրպագէր, եւ առեալ զմորթն եւ չոտս երաներոյն : Եւ նա սսէ . Յանձն սու որ ամենեւին մարդոց մլնաս ոչ սուսես, ոչ չոչխարսն եւ ոչ չարջառս, ոչ չաչկիս եւ ոչ ի պարտէզս : Եւ գազանն իմացաւ զպատուէրն որպէս մաաւոր, եւ զլխովն խոտտանայր կատարել զհրամանն : Յայնժամ առեալ զմորթն եւ չուղարկեաց աղախնոյն Աստուծոյ Մելանեայ :

10 Երանելին Մարկոս էր կարճահասակ եւ քարձ, եւ ի վեր ի շրթունսն ունէր սակաւ մի ձորուս եւ ի ներքոյ կլափանն . եւ ի բազում ձգնութենէն հեր զլխոյն ոչ աձէր :

Պատմեաց մեզ երանելի քահանայն Մակար մեծ սքանչելիս վասն երանելի հօր մերոյ Մարկոսի եթէ . Ամենեւին ի ձեռաց* իմոց զպատուական օրէնսն ոչ սու, ալլ ի ձեռաց հրեշտակին * եւ յամենայն տօնի եւ ինքնին տեսանէի աչօք իմովք թաթ ձեռին ի * 15 վերայ սրբոյ սեղանոյն, եւ առնուր ի ձեռաց իմոց զօրէնսն, եւ արկանէր ի բերան Մարկոսի :

* A fol. 198
r° a.

Ալլ վասն բազում ձգնութեանն եւ առաքինի վարուց նորա օ կարէ պատմել, ի

12-16 պատմեաց մեզ ... բերան Մարկոսի om. B || 17 կարէ] բաւական է B.

cracha dans ses yeux qui s'ouvrirent aussitôt et virent la lumière. Le fauve reprit son petit et s'en fut. Le lendemain le fauve apporta au bienheureux une grande peau de mouton en guise de récompense, mais celui-ci ne l'accepta pas et lui dit : « Je ne reçois rien de toi. » Mais le fauve plia les genoux en terre, abaissa la tête jusqu'à terre, se prosterna avec caresses, prit la peau et la plaça aux pieds du bienheureux. Celui-ci lui dit : « Acceptes-tu de ne faire de tort à aucun homme, ni aux moutons, ni au bétail, ni aux vignes, ni aux jardins? » Le fauve saisit le commandement comme s'il était intelligent, et promit par un mouvement de tête d'exécuter l'ordre. Alors (Marc) accepta la peau et l'envoya à la servante de Dieu Mélanie.

Le bienheureux Marc était petit de taille et de barbe clairsemée : il avait un peu de poils à la lèvre supérieure, mais à l'inférieure il était glabre. A cause de son grand ascétisme les cheveux de sa tête ne poussaient point.

Le bienheureux prêtre Macaire (*Makar*) nous a raconté ainsi un grand miracle de notre frère Marc : « Il n'a jamais reçu de mes mains la sainte hostie, mais des mains d'un ange; * je voyais moi-même de mes propres yeux à 15 toutes les fêtes une main qui s'avancait sur la sainte table, prenait de mes mains l'hostie et la mettait dans la bouche de Marc. »

* A fol. 198
r° a.

Qui pourrait décrire son grand ascétisme, sa vie vertueuse? Nous savons

մեծամեծ սքանչելեաց նորա զիտեմք որ սուսուել քան զքնութիւն մարդկան ջանաց հաճոյանալ Աստուծոյ : Եւ ի կատարել զհարիւր ամն բարի հանգստեամբն ննջեաց ի Քրիստոս ի Մարտի Դ :

Յայժմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Մակարաց անապատականին :

Երանելին Մակար եզրպոսացի էր ազգաւ, եւ ճգնաւոր խտտակրօն, եւ զբառասուն օր եւ զզիշեր յտան կարով աղօթեաց, եւ ի կիւրակէն միայն կոճ մի կաղամբ ուտէր, եւ զբառասուն օր եւ զզիշեր ոչ ննջեաց եւ չաղթեաց քնոյ :

Սա գնաց ի գրախտն կախարդացն Փարաւանի՝ Յանեսի եւ Յամրէսի՝ զոր զեւքն ունէին, եւ ի վտուել զիւացն ընդդէմ. Մտանեմ, ասէ, տեսանեմ, եւ ոչ բնակեմ այլ երանեմ : Եւ արար այնպէս :

Սա ի պատերազմել պոռնկութեան զիւին՝ զկորիւն իժի սրկ ի ծոց իւր եւ ոչ վնասեաց նմա : Սա զրեաց բազում խրատս ողեշահս կրօնաւորաց : Հայրն Մակար ոչ ծիծաղեցաւ զամենայն ժամանակս կենաց իւրոց, եւ չաւուր միում * ժողովեալ ամենայն զիւացն հնարս նիւթեցին այնմիկ. բերին կառտնս մեծամեծս, կապեցին ի շնչին վետուրս կրծից ձեճղկի միոց, եւ բուռն հարեալ ամենեքեան զօրութեամբ մեծաւ՝ զաղաղակ

* A fol. 198
r° b.

3 Մարտի Դ] եւ Մեհեկի ԻԶ add. B || 6 եւ զզիշեր om. B || 6-7 եւ ի կիւրակէն... քնոյ om. B || 8 գրախտն կախարդացն] պարտեղ շիրմաց մողոցն B || 9-11 եւ ի վտուել... զիւին om. B || 11 ողեշահս om. B || 12 — p. [1165] l. 3 Հայրն... զակարութիւն om. B.

par les grands miracles qu'il a opérés qu'il avait cherché par des moyens au-dessus de la nature humaine à se rendre agréable à Dieu. A cent ans accomplis il s'endormit d'un bon repos dans le Christ, le 4 mars.

En ce jour, commémoration du bienheureux Macaire l'anachorète.

Le bienheureux Macaire était égyptien par la race, ascète austère, qui priaient debout quarante jours et quarante nuits; les dimanches seulement il mangeait un trognon de chou; pendant quarante jours et quarante nuits, il ne dormit point et vainquit le sommeil.

Il se rendit aux jardins des sorciers de Pharaon, Yannès et Yamrès, que les démons occupaient, et comme les démons le repoussaient il leur dit : « Je n'entre que pour voir, je n'y habiterai point, mais j'en sortirai. » Et il fit ainsi.

Ayant à lutter avec le démon de la fornication, il saisit le petit d'une vipère, le cacha dans son sein et celui-ci ne lui fit aucun tort. Il écrivit de nombreux conseils spirituels pour les religieux. Le père Macaire ne rit jamais pendant tout le temps de sa vie; un jour * tous les démons se réunirent pour inventer quelque artifice à ce sujet; ils apportèrent de grosses cordes qu'ils attachèrent aux pauvres petites plumes de la poitrine d'un moineau et tous se

* A fol. 198
r° b.

բարձեալ ասէին. Քարշեցէք ճանկտի, բարշեցէք : Եւ ոչ կարացին շարժիլ ամենեւին : Եւ զայս տեսեալ Մակարի ժպտեցաւ : Եւ նոցա ծախ ծախի հարեալ . Ո՛րձապեցաւ, ասեն Մակար : Եւ նա ասէ . Ոչ այլ զինչ զանձառութիւն ձեր եւ զսկսութիւն :

Սա եղև եպիսկոպոս կամօքն Ատուծոց, եւ արար բազում սրանչեղիս, եւ հանցեաւ
5 խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

Յայսմ աւուր վկայութիւն երկու հարիւր եւ յետն ճարտիրոսացն որբ ի Բուլայէ
ամբարշտէ ի Հայք կատարեցան :

Անօրէն իշխանն Իսմայելացի Չափար, սուաքեաց զօր բազում յաշխարհն Հայոց եւ
այր ծի արիւնահեղ աշխարհաւեր Բուլա անուն զօրապետիս նոցուն թուրք ազգաւ :

10 Եւ եկեալ յերկիրն Հայոց առ ինքն կոչեաց խաբէութեամբ եւ երգմամբ զՍմբատ
սպարապետն Հայոց յազգէ Բազրատունեաց, զայք բաջ եւ աստուածապաշտ, եւ զայլ
նախարարս : Եւ իբրեւ չորան առ նա ստեաց երգմանն իւրոց, եւ արար զնոսա ի
կապանս, եւ սուաքեաց զնոսա կապանօք ի Սամառա առ ամիրապետն իւրեանց Չափար
եւ նա եղ զնոսա ի բանկի, եւ նեղէր ուրանալ զՔրիստոս, * եւ զառնալ ի կրօնս * A fol. 198
v° a.

4 եղև] յետոյ add: B || 5 ի Քրիստոս] ի Տէր B || 6 վկայութիւն] Սմբատայ սպարապետին
Հայոց եւ add: B ճարտիրոսացն] վկայից B || 7 ի Հայք om: B || 13 կապանս] կարանս
B || 14 ի կրօնս Մահճէտայ] յայլազգութիւն B.

mirent à tirer dessus de toute leur force en criant : « Tirez, enfants, tirez. »
Mais ils ne purent déplacer (le moineau). Ce que voyant, Macaire sourit. Tous
alors applaudirent en disant : « Macaire a souri. » Il répondit : « Ce n'est que
sur votre sottise et votre faiblesse. »

(Macaire) devint évêque par la volonté de Dieu, il opéra de nombreux pro-
diges et reposa en paix dans le Christ.

En ce jour, martyr des deux cent cinquante martyrs qui furent mis à mort,
en Arménie, par l'impie Boula.

L'impie émir d'Ismaël, Tchapar, envoya de nombreuses troupes dans le
pays d'Arménie, en même temps qu'un homme sanguinaire et destructeur,
nommé Boula, leur chef d'armée de race turque.

Celui-ci, arrivé au pays d'Arménie, appela à lui par tromperie et sous
serment le généralissime des Arméniens, Sembat, de la famille des Bagra-
tounis, homme courageux et pieux, ainsi que d'autres satrapes. Lorsqu'ils
se furent rendus auprès de lui, il renia son serment, les fit enchaîner et les
envoya liés à Samara à leur émir Tchapar, qui les fit mettre en prison, et
les pressa de renier le Christ * et de se convertir à la religion de Mahomet.
* A fol. 198
v° a.

Մահճետաց : Եւ ի սաստիկ տանջանացն եւ յանհնարին նեղութեանցն բազումք զրդուեցան եւ ելին զինի սատանայի :

Իսկ սպարապետն Սմբատ համբերեալ չարչարանացն քաղցի եւ ծարաւոյ եւ գետնախշտութեան եւ արգելանաց անլուսից վեշտասան՝ ամիս՝ կատարեցաւ նահատակութեամբ : Եւ պատանի մի Միքայէլ անուն՝ նախատէր յայտնապէս զանօրէն օրէնս 5
նոցա եւ խոստովանէր զՔրիստոս Տէր եւ Աստուած, զնա ի նմին ժամու սրով սպանին : Եւ այլ մի Կոնոսն անուն՝ նոյնպէս խոստովանութեամբ կատարեցաւ :

Իսկ ամենաչարն Բուդա գերեաց զաշխարհն Հալոց, զարս եւ զկանաչս եւ զմահուհոնս, եւ նեղէր զնոսա զի ուրացին զՔրիստոս : Եւ արք երկու հարիւր եւ չիտուն համարձակութեամբ խոստովանեցան զանունն Քրիստոսի, յորաց վերայ սուր եղեալ 10
կոտորեցին զնոսա, եւ զպլ բազմութիւնն գերի վարեալ տարան ի Սամաւա, եւ բազումք ի ճանապարհին խի մեռան ի սաստիկ տապոցն եւ ի փութով վարելոցն : Եւ կատարի տօն սրբոցն Սմբատաց սպարապետի եւ ալոց սրբոցն Մարտի Գ :

Մեհեկի Եւ Եւ Մարտի Ե : Վկայաբանութիւն սրբոցն Կոնոսի Իսաւրացոյ :

Յաւուրս սրբոց առաքելոցն էր Կոնոնոս ի զեղջէն Եգանիս՝ ութ եւ տասն տասպարիս 15
սաւ հնուի ի քաղաքէն Իսաւրիոյ, եւ անուն հօրն Նեստորիոս եւ մօրն Նազաս :

2 զինի սատանայի] ի հօտաոց B || 3 չարչարանացն] եւ տանջանաց add. B || 5 զանօրէն om. B || 7 Կոնոսն] Կոն B || 12 փութով] փութապէս B. || 14 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 15 Եգանիս] Բիզանիս B || 16 Իսաւրիոյ] որդի հեթանոս ծնողաց add. B.

Nombreux furent ceux qui, ébranlés par les grandes tortures et les misères excessives, suivirent le démon.

Mais le généralissime Sembat résista aux tortures, à la faim, à la soif, au repos sur le sol, à un emprisonnement sans lumière de seize mois et mourut martyrisé. Un tout jeune homme, du nom de Michel, insulta ouvertement leur religion impie et confessa le Christ, Seigneur et Dieu ; il fut tué sur-le-champ par l'épée. Un autre, nommé Conon, confessa pareillement et fut martyrisé.

Quant au très méchant Boula, il fit prisonniers, en Arménie, les hommes, les femmes et les enfants et les obligea à renier le Christ. Deux cent cinquante hommes confessèrent avec hardiesse le nom du Christ, on les tua à coups d'épée ; et on emmena le reste de la multitude captive à Samara ; beaucoup moururent en route par les grandes chaleurs et les marches précipitées. La fête du généralissime saint Sembat et des autres saints a lieu le 4 mars.

27 MÈHÉKI, 5 Mars.

Martyre de saint Conon l'Isaurien.

Aux jours des saints apôtres vivait Conon (*Konosos*), du village de Bidané (*Etanis*), distant de dix-huit stades de la ville d'Isaurie. Son père s'appelait Nestor (*Nestorios*) et sa mère Nadas.

Եւ յորժամ եղեւ ի չափ հասակի, * խօսեցան ճնօզքն իւր նմա կին, որոյ անուն էր * A fol. 198
 Աննա : Եւ նախ քան զհարսանիսն երեւեցաւ Կոնոնոսի հրեշտակապետն Միրալէլ
 որպէս ահաւոր այր պոչձառ հանդերձիւք, եւ ուսոյց նմա զբարեպաշտութեան հաւասան
 Քրիստոսի. եւ տարեալ ի ջուր՝ մկրտեցաւ չանուն սրբոյ Երրորդութեանն, եւ հաղոր-
 5 վեցոյց զնա ի սուրբ խորհրդեանն, եւ վերացաւ յերկինս, եւ չամենայն ժամ աներեւոյ-
 թաբար էր ընդ նմա :

Եւ յորժամ եղևն հարսանիքն եւ եծուտ չառագաստն ընդ հարսինն ունելով զերկիւզն
 Աստուծոյ ի սրտի իւրում՝ առեալ ճրագ երոյց եւ եզ ի ներքոյ գրուանի, եւ ասէ
 ցհարսն. 'Ով կին, ասն ինձ, որ լաւ է՝ լոյսն թէ խաւարն : Եւ նա ասէ. Լոյսն : Եւ
 10 բազում բանիւք եցոյց նմա զբանս՝ ճշմարտութեան, եւ հաւանեցոյց զի անարատ կացցեն
 ընդ միմեանս : Նոյնպէս եւ զճնօզքն հաւանեցոյց, եւ հաւատացին ի Քրիստոս եւ
 մկրտեցան. որ եւ յետոյ հաչքն իւր նեստորիոս մարտիրոսացաւ : Եւ երանելին
 Կոնոնոս պափօք եւ աղօթիւք ձգէր եւ զբազումս ի հեթանոսաց զարձուցանէր ի
 հաւատս :

Եւ չաւեր միում տօն կատարէին կռապաշտքն եւ տօնէին ի տեղոջ նսեմ եւ մթին .
 եւ երանելին խրատ տալը ժողովրդեանն ի բաց կալ ի մոլորութենէն եւ գառնալ ի
 լոյս աստուածգլխութեանն. եւ նոքա ծանրանալին եւ խնդրէին ի նմանէ նշան տե-

2 զհարսանիսն] տեսիլ էտես Կոնոնոս եւ *add.* B — Կոնոնոսի] նմա B || 4 եւ տարեալ
 ի ջուր] եւ զնացեալ B — հաղորդեցոյց զնա ի սուրբ] հաղորդեցաւ սրբոյ B || 5-6 եւ
 վերացաւ... էր ընդ նմա *om.* B || 7-8 ունելով... սրտի իւրում *om.* B.

Lorsqu'il parvint à l'âge de la puberté, * ses parents le fiancèrent à une * A fol. 198
 femme nommée Anne. Avant les nocés, l'archange Michel apparut à Conon sous
 les traits d'un homme terrible avec des vêtements éclatants, et lui enseigna
 la foi et la piété du Christ; il le conduisit à un cours d'eau, le baptisa au nom de
 la Trinité, le fit communier au saint sacrement et s'éleva au ciel. Il était en
 tout temps invisiblement avec lui.

Lorsque les nocés eurent lieu et que (Conon) pénétra dans la chambre
 nuptiale avec sa femme, ayant toujours la crainte de Dieu dans son cœur,
 il prit un flambeau, l'alluma, le posa sous un boisseau et dit à sa femme :
 « O femme, dis-moi, quel est le meilleur, la lumière ou les ténèbres? »
 Elle répondit : « La lumière. » Il lui adressa bien des paroles de vérité et
 la persuada qu'ils devaient rester purs entre eux. Il persuada également ses
 parents, qui crurent au Christ et se firent baptiser. Plus tard son père Nestor
 fut martyrisé. Le bienheureux Conon menait une vie d'ascète dans les jeûnes
 et les prières et convertit à la foi beaucoup de païens.

Un jour de fête que les idolâtres célébraient dans un endroit sombre
 et obscur, le bienheureux conseilla au peuple de se détourner de l'erreur et
 de se porter vers la lumière de la science de Dieu. Ils se refusèrent et lui

* A fol. 199^{r° a.} սանեւ . եւ տեղին յորում * կամէին զոհս մատուցանել՝ հեւագոյն էր : Ասէ ցնոսա Կոնոնոս . Դուք արք էք զօրաւորք եւ երիվարօք, եւ ես այլ տկար եւ հետեւակ . ընթա- նամք ի միասին, եւ որ յառաջ հասցէ ի տեղի զոհից ձերոց՝ զնորա աստուածն պաշ- տեսցուք : Եւ նոքա հաձեցան ի բանս նորա : Կարգեցան հաւասարք միմեանց, նոքա երիվարօքն եւ Կոնոնոս հետեւակ, եւ ընթացան ամենեքեան : Եւ հրեշտակապետն 5 զօրացոյց զընթացսն Կոնոնոսի եւ յառաջ հասոյց ի տեղին, եւ կարով մնայր նոցա . եւ նորա եկեալ զարմացան՝ այլ ոչ հաւանեցան նմա : Ասէ ցնոսա Կոնոնոս . Հարցից ցբազինս ձեր՝ եւ զոր նա ասէ եթէ իցէ ճշմարիտ աստուած, զնա արժան է պաշտել : Եւ նոքա յանձն աւին :

Ասէ Կոնոնոս ցբազինն որ ի բարձրաւանդակին կայր . Քեզ հրամայէ Յիսուս 10 Քրիստոս Աստուածն իմ, մարմարիոնեայ բազին, էջ ի բարձր տեղւոջէդ եւ կայջիր առաջին մեր : Եւ առժամայն անկաւ բազինն եւ զլորեցաւ առաջին նոցա . եւ զարձեալ կանգնեցաւ : Եւ սարսեցին հեթանոսքն, եւ յահէն աղաղակէին : Եւ խստասրտութեամբ ասէ սուրբն ցբազինն . Դո՛ւ ես աստուածն եթէ Քրիստոս զոր ես քարոզեմ : Ասէ բազինն մարդկային բարբառով . Միայն Աստուած նա է զոր զու քարոզես Յիսուս Քրիստոս : 15 Յայնժամ բազմութիւն ամբողիւն աղաղակէին մեծաւ բարբառով . Միայն Աստուածն Կոնոնոսի * յաղթեաց : Եւ զպս բարբառ մինչեւ ցայսօր՝ չաւուր տօնի սրբոյն Կոնոնոսի

* A fol. 199^{r° b.}

5-6 հրեշտակապետն . . . հասոյց] զօրութեամբն Քրիստոսի Կոնոնոս յառաջեաց եւ եհաս B || 7 եկեալ] յոյժ *add.* B || 11-15 էջ . . . Քրիստոս] անկիր յերկիր . եւ առժամայն անկաւ բազինն եւ կործանեցաւ B || 17 յաղթեաց] է ճշմարիտ Աստուած B .

* A fol. 199^{r° a.} demandèrent de leur faire voir un miracle. L'endroit où ils * voulaient offrir des victimes était loin de là. Conon leur dit : « Vous êtes des hommes vigoureux et vous avez des chevaux, moi je suis un homme faible et je vais à pied. Nous allons courir ensemble et nous adorerons le dieu de celui qui arrivera le premier à l'endroit de vos sacrifices. » Ils consentirent à ses propos. Ils se mirent en ligne, eux à cheval et Conon à pied, et tous coururent. L'archange fortifia la course de Conon et le fit arriver premier à l'endroit, où il s'arrêta pour les attendre. Ils arrivèrent tout étonnés, mais ne consentirent point. Conon leur dit : « J'interrogerai votre idole et celui dont elle dira qu'il est le vrai dieu, il faudra l'adorer. » Ils y consentirent.

Conon dit à l'idole, qui était posée sur un socle : « Jésus-Christ, mon Dieu, t'ordonne, idole de marbre, descends de cet endroit élevé et place-toi devant nous. » Aussitôt l'idole se renversa, roula jusque devant eux et se redressa. Les païens frissonnèrent et se mirent à crier de stupeur. Le saint dit avec sévérité à l'idole : « Est-ce toi qui es dieu ou le Christ que je prêche ? » L'idole répondit d'une voix humaine : « Le seul dieu est celui que tu prêches, Jésus-Christ. » Alors la multitude rassemblée se mit à crier à haute voix : « C'est le Dieu de Conon * qui a vaincu seul. » Et ces mêmes mots sont prononcés à

* A fol. 199^{r° b.}

ժողովին Իսաւրացիքն յեկեղեցին եւ մեծածառն աղաղակեն զնոյն բանս : Ընթացան ժողովուրդքն եւ խորտակեցին զբազինան ծանր :

Այս երանելի վկայս Քրիստոսի զբեան հնազանդեցոյց ի ճառացութիւն, եւ նորին հրամանաւն վաստակելին զերկիր, եւ բրէին արտորայս եւ աչլիս եւ պարտեպս :

5 Ի միում աւուր աւալակք զիմեցին ի վերայ սրբոյն, եւ զիւացն կալեալ զնոսս զան հարին ուժգին, եւ վառեցին թոնիր զիւ այրեսցեն զնոսս : Եւ սաստեաց նոցա սուբն եւ արձակեցին զաւապակսն, եւ պատուիրեաց նոցա զիւ չար ումեք ոչ արասցեն :

Արտ մի հասեալ սիսուան զոր վաստակեցին զեւքն, եմուտ գողն եւ փետեաց եւ եբարձ յոյժ. եւ զեւքն աներեւոյթաբար ասեն ցնա բարձր բարբառով. Կեր որչափ կարեսս
10 եւ բարձ զչափան եւ մի անյագութեամբ : Եւ նա ոչ լուաւ նոցա : Եւ զեւքն առին զնա բեռամբն եւ տարան առաջի Կոնոնոսի. եւ նա խրատ տուեալ նմա արձակեաց բեռամբն : Եւ մինչեւ ցայժմ ոչ որ իշխէ չափշտակել կամ գողանալ ընչեց եկեղեցւոյ սրբոյն Կոնոնոսի, ապա եթէ չանդգնի որ տանջի ի զիւաց :

Յայլ աւուր գայլ չափշտակեաց զայլուոյ միոյ տվայ զաւակ, եւ յոյժ ողբայր եւ

1 — p. [1170] l. 5 Ընթացան . . . եւ թաղեաց անդ] Եւ բաղուճք ի հեթանոսաց տեսեալ զնշանն մեծ զոր արար հաւատացին ի Քրիստոս, եւ ընթացան խորտակեցին ծանր զբազինն B.

haute voix jusqu'aujourd'hui le jour de la fête de saint Conon par les Isauriens rassemblés à l'église. La population accourut et brisa en miettes les autels (des dieux).

Ce bienheureux martyr du Christ assujettit à l'obéissance les démons qui, sur son ordre, travaillaient la terre, bêchaient les champs, les vignes et les jardins.

Un jour, des brigands assaillirent le saint, mais les démons les ayant saisis les frappèrent brutalement, et allumèrent un feu pour les y brûler. Mais le saint les réprimanda et ils mirent en liberté les brigands; (le saint) leur recommanda de ne plus faire du tort à personne.

Un voleur s'étant introduit dans un champ de pois chiches mûrs, que les démons avaient cultivés, les avait égrenés et en emportait une grande quantité. Les démons invisiblement lui dirent à haute voix : « Manges-en autant que tu pourras, prends-en dans une certaine mesure, mais pas avec avidité. » Il ne les écouta point. Alors les démons le saisirent avec sa charge et le conduisirent auprès de Conon, qui lui donna des conseils et le laissa partir avec sa charge. Jusqu'aujourd'hui personne n'ose enlever ou voler les biens appartenant à l'église de saint Conon, et si quelqu'un en a l'audace, il est torturé par les démons.

Un autre jour, un loup avait enlevé l'enfant d'une veuve; la femme pleurait et sanglotait amèrement; le saint entendit les gémissements, donna des

հառաչէր կինն . եւ լուաւ սուրբն զողբսն . հրամայեաց զիւացն եւ հասին գալցոյն . եւ
 * A fol. 199 * կալան կէսքն պահանջացն այլք զաղոյն, այլք ճաղկէին եւ քարշէին առաջն սրբոյն
 v° a. Կոնոնոսի . եւ ընկէց զտղայն անվնաս, եւ դարձաւ գալցն ի տեղւոյն : Իսկ երանելին
 զհասարակ զիւին հարածեաց, եւ զալցան արգել ի խեցի սափորս, եւ կապարեաց մատու-
 նեաւ կնքեաց, եւ փորեաց վիճ ի հիմանս տան իւրոյ եւ թաղեաց անդ :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ եհաս Մագնոս զատուորն, եւ ունէր հրամանս ի
 թագաւորէն զի զբրիստոնեացն որ ոչ ուրացին զՔրիստոս եւ զհօնեցեն կոսցն խիստ
 տանջանօք կորուսցէ : Եւ կալեալ զսուրբն Կոնոնոս՝ կուտեաց առաջն նորս զամենայն
 մեքենայս տանջողական, եւ բազում խստութեամբ եւ սպառնալեօք պատուէր տալր եւ
 ոչ հաւանեցոյց : Եւ ապա ողորանօք եւ քաղցրութեամբ խրատ տալր եւ խոստանալր
 պարգևս եւ պատիւս . եւ ամենեւին ոչ կարաց խախտել զնա ի հաւատոցն Քրիս-
 տոսի : Հրամայեաց եւ այնչափ գանեցին զնա մերկ մինչեւ ամենայն մարմինն
 զղեցաւ :

Եւ լուեալ ժողովրդեանն ընթացան ըմբռնել զդատուորն . եւ նորս զխաղցեալ
 զարձակումն ամբոխին ի վերայ՝ վաղվաղակի փախեաւ : Եւ զոին զսուրբն կապեալ
 եւ կխոսմաս լեալ, լուծին եւ բարձեալ լալաղին ողբովք տարան ի տունն իւր : Եւ
 կեցեալ ցաւազին ի չարաչար վիրացն զոմս երկու՝ * զհօնութեամբ փառաւորելով

* A fol. 199
 v° b.

16 կխոսմաս լեալ ի տանջանայն եւ յարին թաւալեալ *add. B.*

* A fol. 199 * ordres aux démons qui rejoignirent le loup, * plusieurs parmi eux le saisirent
 v° a. par les oreilles, d'autres par la queue, d'autres le frappèrent et le conduisirent
 devant saint Conon. Le loup jeta l'enfant indemne et retourna à son gîte. Le
 bienheureux chassa la plupart des démons, en renferma d'autres dans des
 eruches en grès, qu'il scella d'un sceau de plomb et enterra dans une grande
 fosse creusée sous les fondements de sa maison.

En ces jours arriva le juge Magnus avec ordre de l'empereur d'exterminer
 par de cruelles tortures les chrétiens qui ne renieraient point le Christ et
 n'immoleraient point aux idoles. Il fit saisir saint Conon, amoncela devant lui
 tous les instruments de tortures et le somma avec beaucoup de sévérité et
 menaces ; mais (le saint) ne consentit point. Il le conseilla ensuite avec suppli-
 cations et douceur, en lui promettant des présents et des honneurs, mais il ne
 parvint aucunement à l'ébranler dans sa foi au Christ. Alors il ordonna de
 le frapper nu à tel point que tout le corps en fût déchiré.

A cette nouvelle, la population accourut pour se saisir du juge ; celui-ci,
 ayant appris l'assaut de la population, prit la fuite précipitamment. On trouva
 le saint attaché et à demi mort, on défit les liens et on l'emporta avec des
 pleurs et des gémissements à sa maison. (Le saint) vécut douloureusement à
 la suite de ces graves blessures pendant deux ans * et en rendant grâces et en

* A fol. 199
 v° b.

զԱստուած՝ հանդեաւ Մարտի Ե : Եւ եղին ի տապանին չորում թաղեալ էին զմայրն եւ զկուսան կինն խբ :

Եւ յետ ժամանակաց կամեցան քրիստոնեացքն աւերել զտուն եւ շինել եկեղեցի . եւ փորեալ զհիմունան գտին զսափորսն կապարով կնքեալ . ի ծանրութենէն կարծեցին եթէ գանձ իցէ, բացին զմին ի սափորացն, եւ ելին որպէս տարափ զեւքն . եւ նորս յերկեղէն ընկեցին յերկիր եւ փախեան : Եւ չորժամ արեգակն յերեկոյն մտանէր ոչ որ լըխէր անցանել ընդ աջն սահմանն, եւ ի բաց թողին զշինումն եկեղեցոյն :

Եւ յետոյ հրամանաւ սրբոյն Կոնստոսի տեսեամբ՝ կործանեցին զաւերական, եւ փորեցին վիհս խորս եւ թաղեցին զմնացեալ կնքեալ սափորսն . եւ շինեցին զեկեղեցին յանուն սրբոյն Կոնստի . եւ բազում նշանք լինին ի սուրբ նշխարացն :

Յայսմ առուր կռապաշա զատաւորն Մազնոս զՔրիստոսի վկայն զՆերսիոն կալաւ ի գեօղն Սորուստի, եւ բազում եւ խիստ տանջանօր սպան վասն զի ոչ ուրացաւ զՔրիստոս, եւ ոչ զսհեաց կռոցն :

1 Մարտի Ե] եւ Մեհէկի ԻԷ add. B || 3-10 եւ յետ ժամանակաց . . . նշխարացն] եւ յետ ժամանակաց քրիստոնեացք բախեցին զտունն եւ շինեցին եկեղեցի յանուն սրբոյն Կոնստոսի եւ բազում նշանք լինին ի ձեռս սրբոյ նշխարացն B.

glorifiant Dieu, il reposa le 5 mars. On le déposa dans la tombe où étaient enterrées sa mère et sa femme vierge.

Longtemps après, les chrétiens voulurent démolir la maison et y construire une église; ils creusèrent les fondements et y trouvèrent les cruches scellées du sceau de plomb; de par le poids ils s'imaginèrent que c'était un trésor; ils ouvrirent une des cruches, les démons en sortirent en avalauche; (les chrétiens) pris de peur laissèrent tomber à terre (la cruche) et s'enfuirent. Le soir, au coucher du soleil, personne n'osait passer dans ces parages, et on abandonna la construction de l'église.

Plus tard, par ordre de saint Conon dans une vision, on démolit les ruines, on creusa des fosses profondes et on y enterra les autres cruches scellées; on y construisit une église au nom de saint Conon, et bien des miracles ont lieu près des saints restes.

En ce jour, le juge idolâtre Magnus fit saisir le martyr du Christ Nersion ¹, au village de Soroust, et le fit mourir par de nombreuses et cruelles tortures parce qu'il ne reniait pas le Christ et n'immolait pas aux idoles.

1. Le nom du saint et celui du village nous sont inconnus.

Մեհեկի ԻԸ եւ Մարտի Զ : Վարք երանելոյն Պորփիրոսի Գաղայ եպիսկոպոսի :

* A fol. 200
1° a.

Երանելին Պորփիրոս էր ի Թեսաղոնիկեցոց քաղաքէն, յաուրս * բարեպաշտ
արքայիցն Արկաղիոսի եւ Ոնորիոսի : Եւ ձինչդեռ պատանին էր զնաց յՆգիլատոս եւ
եղև կրօնաւոր ի Սկիւթ վանս. եւ զհինգ ամ կացեալ առ սուրբ հարցն՝ ուսաւ դամե-
նայն ձգնողական ժուժկալութիւնան : Եւ զնաց յԵրուսաղէմ, եւ երկիր եպագ սուրբ 5
տեղեացն : Եւ առաքեաց զՄարկոս զհաւատարիմ ծառայն իւր ի Թեսաղոնիկէ եւ
վաճառեաց զհասեալ բաժին նորա չընչից իւրոց ի չորեք հաղար եւ չորեք հարիւր
զահեկան, եւ տարաւ առ Պորփիրոս, եւ նա բաշխեաց դամենայն աղքատաց եւ կրօ-
նաւորաց :

Եւ էր երանելին Պորփիրոս լերդացաւ : Եւ ետես յանուրջս զՔրիստոս բեւեռեալ 10
ի խաչին եւ զձի յաւազակացն յայլ խաչի բեւեռեալ, եւ աղաղակեաց առ Քրիստոս .
Յիշեան զիս Տէր յարքայութեան քուժ : Ասէ Փրկիչն ընդ աւագակն . 'Էջ ի խաչէդ եւ
բժշկեան զգա : Եւ իջեալ կալաւ զձեռանէ նորա եւ տարաւ առ Փրկիչն . եւ էջ Քրիստոս
ի խաչէն եւ մերձեցաւ յաջակողմն, կողից նորա, եւ ետ ի նա զխաչն իւր եւ ասէ .
Պահեան ինձ զփաշտս զաչս, որով եւ դու ողջացար ի ցաւոց քոց : Եւ վարթեաւ ողջ- 15
ացեալ :

2 Թեսաղոնիկեցոց] Թեսաղոնիկէ B || 4 Սկիւթ] Սկիւթի B || 11 եւ զձի յաւազակաց յայլ
խաչի բեւեռեալ om. B || 12-13 Ասէ Փրկիչն... առ Փրկիչն om. B.

28 MÉHÉKI, 6 Mars.

Vie du bienheureux Porphyre évêque de Gaza.

* A fol. 200
1° a.

Le bienheureux Porphyre était de la ville de Thessalonique, aux jours * des
piens empereurs Arcadius et Honorius. Étant jeune il se rendit en Égypte et
se fit moine au couvent de Scété (*Skiut*); il y resta cinq ans auprès des saints
pères, et apprit toutes les austérités de l'ascétisme. De là il se rendit à Jérusa-
salem pour se prosterner aux lieux saints. Il envoya son fidèle serviteur,
Marc, à Thessalonique pour y vendre la part de biens qui lui revenait : ce
fut quatre mille quatre cents écus qu'il apporta à Porphyre, et que
celui-ci distribua entièrement aux pauvres et aux religieux.

Le bienheureux Porphyre avait une maladie de foie. Il vit dans un rêve
le Christ cloué sur une croix, et un des larrons cloué à une autre croix, lequel
criait au Christ : « Souviens-toi de moi, Seigneur, dans ton royaume. » Le
Sauveur dit au larron : « Descends de ta croix et guéris-le (Porphyre). »
Il descendit, le prit par la main et le conduisit au Sauveur. Le Christ descendit
de la croix, s'approcha de son côté droit et lui donna sa croix en disant :
« Conserve ce bois et tu seras guéri de tes douleurs. » Il se réveilla guéri.

Եւ երանելին ոչ զաղարէր ի յանդիմանելոյ զՀրէայա եւ զՏեմանոսս, եւ զՏերճուածոզս, եւ ուսուցանէր եւ լուսաւորէր զբազումս վարդապետութեամբ իւրով :

Ձեւնազրեաց զնա Պուսլիոս Երուսաղեմաց հաչրապետն քահանայ, եւ արար զնա պահապան սրբոյ խաչին Քրիստոսի : Եւ էր կերակուր * հաց եւ բանձար եւ ջուր ի * A fol. 200
5 մտանել արեպականն : r° b.

Եւ եղև ի մեռանել Գաղայ եպիսկոպոսին աւարեաց զնա հաչրապետն Երուսաղեմի թղթով առ մետրապոլիտն Կեսարիոյ Պաղեստինացոց : Եւ երեւցոյց Աստուած մետրապոլիտն զՊորփիրոսս ի տեսեան եթէ . Սա է արժանի : Եւ յորժամ ետես՝ ճանեսա ի տեսեանէն, եւ ձեւնազրեաց զնա եպիսկոպոս Գաղայ :

Եւ ի քաղաքին յայնմիկ զեռ եւս կաչին կուսպաշտք եւ տաճարք բազնաց, զի վասն բազում հարկաց զոր տաչին յարքունիս՝ թողին զնոսս ի կուսպաշտութեանն, եւ համարձակութեամբ զոճէին ի տաճար կոսոյն : Եւ երանելի եպիսկոպոսն բազում նեղութիւնս կրեաց ի նոցանէ, եւ ոչ կարաց ժովկալել յանարգանս տեսանելով զանունն Քրիստոսի : Գնաց առ մետրապոլիտն իւր ի Կեսարիա, եւ խորհեցան ի միասին . եւ մտեալ ի նաւ զնացին ի Կոստանդինուպոլիս, երկիր պաղին սրբոյն Յովհաննու Սոկերերանին որ յայնժամ պատրիարք էր Կոստանդինուպոլիս, եւ նա ի ձեռն ներքինոց սենեկապետին եմոջ զնոսս սուսջի թագուհւոյն Եւզոբսիայ : Եւ երանելին Պորփիրոսս ասէ զթա-

1 զՏեմանոսս] զկուսպաշտս B || 2 ուսուցանէր եւ լուսաւորէր] լուսաւորեաց B || 6 Գաղայ] քաղաքին add. B || 16 յայնժամ] յայնժամ ժամանակի B.

Le bienheureux ne cessait de reprendre les Juifs, les païens et les hérétiques; il enseignait et éclairait nombre de gens par sa doctrine.

Prailus (*Prayilos*), patriarche de Jérusalem, l'ordonna prêtre et le fit gardien de la sainte croix du Christ. Sa nourriture se composait de * pain, de légumes * A fol. 200
et d'eau qu'il prenait au coucher du soleil. r° b.

A la mort de l'évêque de Gaza, le patriarche de Jérusalem l'envoya chargé d'une lettre au métropolitain de Césarée de Palestine. Dieu fit apparaître Porphyre au métropolitain dans une vision en disant : « Celui-ci est digne. » Lorsque (le métropolitain) le vit, il le reconnut à cause de la vision et le sacra évêque de Gaza.

Il y avait encore dans cette ville des idolâtres et des temples d'idoles, car à cause des nombreux impôts que (les habitants) payaient au palais, on avait toléré leur idolâtrie, et ils immolaient ouvertement dans les temples des idoles. Le bienheureux évêque eut à souffrir bien des peines de leur part, et ne put résister aux injures faites au nom du Christ. Il se rendit auprès de son métropolitain à Césarée et tint conseil avec lui; tous les deux s'embarquèrent sur un navire et se rendirent à Constantinople, se prosternèrent devant Jean Chrysostome qui était alors patriarche à Constantinople, lequel par l'entremise du chambellan eunuque les fit présenter à l'impératrice Eudocie. Le bienheureux

գուհին. Եթէ կործանես զտաճար կւոցն եւ խափանես զհամարձակութիւն կռապաշտիցն՝ ճնցես արու ճանուկ : Եւ նա յանձն էառ, եւ էր մերձ ի ճնուկ. եւ յետ սակաւ աւուր ճնաւ զՓոքր Թէոդոս : Եւ ապաչեաց զթագաւորն յաւուր յորում մկրտեաց

* A fol. 200
v° a. * զճանուկն Ոսկերեբանն :

Եւ առաքեաց թագաւորն զոմն Կինիգոս անուն հրամանօք, տուեալ եւ թագուհին 5 հարիւր լիտր գանձ ի Պորփիւրոս զին շինեացէ ի մէջ քաղաքին եկեղեցի : Եւ յորժամ գնացին կործանեցին զբազինս կւոցն եւ զտաճարն հրով աչբեցին, եւ շինեցին զեկեղեցին խաչանշան : Եւ զբազումս ի կռապաշտիցն կարճօց Պորփիւրոս ի Քրիստոսի հաւատն եւ մկրտեաց :

Եւ անբաւ նշանս եւ սքանչելիս արար ուրք գրեալ են ի կատարեալ սլաւոմութեանն 10 իւրում : Եւ կեցեալ յաթու կախկոպոսութեանն ամս քսան եւ հինգ երանելի մահուամբ ննջեաց ի Քրիստոս Մարտի 2 :

Յայժմ աւուր կատարեցան բառատուն եւ երկու վկայքն ի Տաճկաստան, ի Սաճառա քաղաքին, վասն Քրիստոսի աստուածութեանն :

* Բառատուն եւ երեք քրիստոնեայս տարան ի զլստումնն ի Սաճառա, եւ ճինն տաճ- 15

5 Կինիգոս] Կնիգոս B || 10 անբաւ] բազում B || 12 Մարտի 2] եւ Մեհեկի ԵԸ add. B || 15 տաճկացաւ] ուրացաւ B.

Porphyre dit à l'impératrice : « Si tu démolis le temple d'idoles et si tu fais disparaître l'audace des idolâtres, tu mettras au monde un garçon. » Elle consentit, car elle était proche d'accoucher, et quelques jours après naquit Théodose le Jeune. Il adressa sa prière à l'empereur, le jour où Chrysostome baptisa * l'enfant.

* A fol. 200
v° a.

L'empereur envoya un nommé Cynegius (*Kinigos*) avec des ordres ; l'impératrice, de son côté, donna une somme de cent livres à Porphyre pour qu'il construisit une église au milieu de la ville. Lorsqu'ils furent arrivés, ils démolirent les autels d'idoles, consumèrent les temples par le feu et construisirent l'église en forme de croix. Porphyre convertit beaucoup (d'habitants) de l'idolâtrie à la foi du Christ et les baptisa.

Il opéra d'innombrables miracles et prodiges qui sont décrits dans sa biographie complète. Il vécut sur le siège épiscopal vingt-cinq ans et s'endormit d'une mort bienheureuse dans le Christ, le 6 mars.

En ce jour furent mis à mort quarante-deux martyrs, en territoire musulman ¹, dans la ville de Samara, pour la divinité du Christ.

On emmena quarante-trois chrétiens à Samara pour y être décapités ; l'un

1. Textuellement « dans le Tadjkestan », c'est-à-dire le pays des Tadjiks ; mais le terme « Tadjik » qui désignait originellement une tribu turque a en arménien

կացաւ . եւ հատին զքաւաստուն եւ երկու սրբոցն զգլուխսն : եւ ասէ Ամիր Իլմունին
եթէ . Որպէս զիւր հաւատն ոչ պահեաց եւ ոչ զմերս պահեսցէ, եւ հրամայեաց եւ զնա
զխատեցին, եւ կորեաւ ի խաւարն արտաքին :

5 Յայտ աւուր Գիւտ նշխարաց Գրիգորիսի Ապուանից կաթողիկոսի, եւ վարք Վարոսի
եւ Թաթլոյ :

[B * Ի սմին աւուր ստուգապէս եւ ճշմարիտ Գիւտ է սուրբ եւ պատուական եւ
կենդանարար երանելի խաչովայտին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ . որ թէպէտ յաջ
տեղիս չիշատակի, այլ գիւտն աստ եղև :]

* B;
p. 108 b.

10 Մեհեկի ԻԹ եւ Մարտի է : Վկայութիւն Վասիլտոսի եպիսկոպոսի որ թարգմանի թագաւոր :

Ի վեշտասաներորդի ամի թագաւորութեանն Գիովկետիանոսի կռապաշտ արքային՝
երանելին Երմոն հայրապետն Երուսաղեմի առաքեաց ի բարոմ * զուառս եպիսկո- * A fol. 200
պոսունս քարոզել յաջպղղիս զբանն կենաց, եւ դարձուցանել զանհաւատս ի զիտու-
թիւն ճշմարտութեան :

* A fol. 200
v° b.

9 Վկայութիւն . . . թագաւոր] Վկայութիւն սրբոյ եպիսկոպոսին եւ վկային Վասիլտոսի որ ի
հայ լեզու թարգմանի թագաւոր, որ ի Քերտն քաղաքին մարտիրոսացաւ B.

d'eux se convertit à l'islamisme, on trancha la tête à quarante-deux saints.
Le commandeur des croyants *Amir Al-mouminin* (*Amir Ilmoumni*) dit :
« Celui-ci, comme il n'a pas conservé sa foi, ne conservera pas non plus la
nôtre. » Et il ordonna de lui trancher la tête également, ainsi fut-il perdu
dans les ténèbres extérieures.

En ce jour, découverte des restes de Grégoire, catholico des Albaniens,
et vie de Varos et de Tatoul.

[B * En ce jour est l'authentique et vraie découverte du saint, précieux,
vivifiant et bienheureux bois de la croix du Christ, notre Dieu; bien que com-
mémorée à un autre endroit, sa découverte prend place ici.]

* B;
p. 108 b.

29 ΜΕΠΗΚΙ, 7 Mars.

Martyre de l'évêque Basileus¹ dont le nom se traduit roi.

La seizième année du règne de l'empereur idolâtre Dioclétien, le bien-
heureux Hermon, patriarche de Jérusalem, envoya des évêques dans beaucoup
* de provinces pour y prêcher aux barbares la parole de vie et convertir les
infidèles à la science de la vérité.

* A fol. 200
v° b.

Le sens de « musulman ». L'expression correspond donc à l'arabe بلاد الاسلام.

1. Le nom grec βασιλεύς s'est facilement transformé en *Vasilios* plus commun, surtout
à cause de la forme du génitif βασιλέως, si voisine de βασιλός; mais l'explication du nom
exige la restitution *Basileus*.

Աւարեաց զԵփրեմ ի Թուրքաստան, եւ Վասիլիոս ի Քերսոն քաղաք : Եւ երթեալ քարոզէր զաւետարանն Քրիստոսի, եւ բազում նեղութեանց եւ տանջանաց համբերեաց վասն անուանն Քրիստոսի : Եւ կեալ ընակէր ի քարապր մի լերինն որ կոչի Պարթենիոն : Իհչոյ եղև մեռանել սրբոց իշխանի քաղաքին, եւ յորժամ թաղեցին՝ զօրն զայն եւ զիշխերն ի գերեզմանէն ոչ սրոշէին ճնողքն, այլ անմխիթարել լաչին զլաւակն իւրեանց, եւ ի բազում արճութենէն ննջեցին ի վերայ տապանին : Եւ տեսանէին յերազն զօրդին իւրեանց որ ասէր. Ընդէր լացք զես : Եթէ կամիք որ ես կենդանի լինիմ՝ անկերուք յոտս արդար սուն զոր չարաչար տանջեցէք, թերեւս աղաչեցէ Վատուածն իւր վասն իմ եւ դուք հաւատացէք բանից նորին, եւ կատարին ինչպիսեալք ձեր . բանդ ստոյգ տեսի եւ զիտացի զի աստուածքն մեր զեք ես, եւ ամենեւին մարդոյ օգնել ոչ կարեն : 10

Եւ զարթուցեալք զնային սաւ կալիսիոսն Վասիլիոս եւ սղազէին զնա վասն սրբոցն իւրեանց : Ասէ՛ցնոսա երանելի կալիսիոսն. Եթէ հաւատայք ի Քրիստոս կարող է զաչլ առնել : Եւ նորա յանձն սաին եւ խոստովանեցան հաւատով : Եւ յարուցեալ զնաց նորօք ի գերեզմանն, եւ արարեալ զաղօթս մկրտութեանն ի վերայ ջրոյ՝ եհեղ * ի վերայ մեռելոցն յանուն սրբոց Երրորդութեանն, սաւժամայն կենդանացաւ, 15 եւ ետուն փաւս Աստուծոյ, եւ մկրտեցան ամենեքեան սղազիցօք եւ ընտանեօք :

* A fol. 201
1° a.

2 համբերեաց] ի կռապաշտից *add.* B || 3 վասն անուանն Քրիստոսի *om.* B — լերինն] եւ անդ ձգնէր *add.* B || 3-16 որ կոչի... եւ ընտանեօք] ապա եկեալ ի քաղաքն քարոզեաց նոցա զՔրիստոս, եւ արար սրանչիւս, եւ հաւատացին բազումք եւ մկրտեցան B.

Il envoya Éphrem en Scythie ¹ et Basileus (*Vasilios*) à la ville de Kherson. Celui-ci, y étant allé, prêcha l'évangile du Christ et endura bien des peines et des souffrances pour le nom du Christ. Il alla habiter dans une grotte de la montagne appelée Parthénion. Le fils du gouverneur de la ville vint à mourir et lorsqu'on l'eut enterré ses parents ne quittèrent pas la tombe ce jour-là et la nuit (suivante), pleurant inconsolablement leur enfant, et, dans une extrême lassitude, ils s'endormirent sur la tombe. Ils virent en rêve leur fils qui disait : « Pourquoi me pleurez-vous ? Si vous voulez que je sois vivant, tombez aux pieds de l'homme juste que vous avez torturé cruellement, peut-être priera-t-il son Dieu pour moi, et si vous croyez à ses paroles, vos vœux seront exaucés. Car j'ai vu réellement et j'ai reconnu que nos dieux sont des démons et ne peuvent nullement venir en aide aux hommes. »

A leur réveil, ils se rendirent auprès de l'évêque Basileus et le prièrent au sujet de leur fils. Le bienheureux évêque leur dit : « Si vous croyez au Christ, il peut vous l'accorder. » Ils consentirent et confessèrent avec foi. (L'évêque) s'étant levé se rendit avec eux au tombeau, fit la prière du baptême sur de l'eau, la versa * sur le mort au nom de la sainte Trinité, et celui-ci ressuscita aussitôt. Ils rendirent grâces à Dieu et se firent tous baptiser avec leurs parents et leurs familles.

* A fol. 201
1° a.

1. Le texte arménien porte : « Dans le Turkestan ».

Իսկ այլ կուսակաշաքն եւ բազարին Հրէայրն նախանձու լցեալք՝ ժողովեցան ի ճխասին, եւ բարկութեամբ զիմեցին ի վերայ սրբոյն Վասիլիոսի, ընկեցին յերկիր, կապեցին պարան յոտս նորա եւ բարշեցին ընդ մէջ բազարին, եւ վաշտիւ եւ բարսմբ հարկանէին. եւ աջնախի տանջանք աւանդեաց զհոյին իւր առ Աստուած՝ Մարտի

5 Է : Եւ զձարմինն ընկեցին արտաքոյ բազարին, եւ ի ցերեկն պահէր զսուրբ ձարմինն արծիւ, եւ ի զիշերի զայլ, մինչեւ եկեալ քրիստոնէիցն զապտ թապեցին :

Եւ մի ոմն յորոց էին ի Քերսոն ընդ սրբոյն Վասիլիոսի, նաւեաց յաջնկոյս չերենիո-
պոնտոս, եւ եկիտ այլ երեք եպիսկոպոսունս որ երթեալ էին չերուսապէմայ բարոյել
10 զաւետարանն Քրիստոսի, զԵւզինիոս, զԱպաթոզորոս եւ զԵրզիոս, եւ պատմեաց նոցա
զմարտիւրոսութեամբ ձահն սրբոյն Վասիլիոսի, եւ զոհութեամբ փառս ետուն Աստու-
ծոյ : Եւ մտեալ ի նաւ զնային ի Քերսոն, եւ քարոյէին հրասարակաւ զանուն Տեառն
Յիսուսի : Եւ զնոսս կարնն բազարացի կուսակաշաքն, կապեցին եւ ուժպին ձապկեցին
հաստ մահակօք մինչեւ զհոյիս իւրեանց աւանդեցին առ Աստուած : Եւ բարշեցին
զձարմինս նոցա արտաքոյ բազարին, եւ քրիստոնեացք թապեցին զնոսս ի ծածուկ. * A fol. 201
15 եւ են մեզ բարեխոս առ Քրիստոս :

* A fol. 201
r° b.

3 բարսմբ] բարիւ B || 4 Մարտի է] եւ Սեհեկի Եթ. *add.* B || 5-6 ի ցերեկն... մինչեւ
om. B || 1 եւ են մեզ բարեխոս առ Քրիստոս] ի փառս Քրիստոսի B.

Mais les autres idolâtres et les Juifs de la ville, remplis de jalousie, s'assemblèrent et assaillirent avec colère saint Basileus, le jetèrent à terre, lui attachèrent une corde aux pieds, le traînèrent à travers la ville et le frappèrent avec des bâtons et des pierres. C'est dans de telles tortures qu'il rendit son âme à Dieu, le 7 mars. On jeta son corps hors de la ville, mais un aigle garda le saint corps de jour, et un loup la nuit, jusqu'à ce que les chrétiens fussent venus pour l'inhumér secrètement.

Un de ceux qui étaient à Kherson avec saint Basileus s'embarqua pour le rivage opposé à Hélienopont (*Eleniopontos*), et y retrouva trois autres évêques qui étaient venus de Jérusalem pour y prêcher l'évangile du Christ : Eugène, Agathodoros et Elpidius (*Elpios*); il leur raconta la mort en martyr de saint Basileus; ils rendirent grâces à Dieu. Ils s'embarquèrent sur un navire et allèrent à Kherson, où ils prêchèrent publiquement le nom du Seigneur Jésus. Les habitants idolâtres de la ville les saisirent également, les attachèrent, et les frappèrent brutalement avec de gros bâtons jusqu'à ce qu'ils eurent rendu leur âme à Dieu. On traîna leurs corps hors de la ville* et les chrétiens les inhumèrent en secret. Ils sont nos intercesseurs auprès du Christ.

* A fol. 201
r° b.

Մեհեկի 1, եւ Մարտի Ը : Վարք սրբուհւոյն Եփրոսինեայ :

Յաւուրս Փոքր Թէոդոսի բարեպաշտ արքային էր այլ ճի մեծատուն որոյ անուն էր Պափնոտիոս, ի քաղաքէն Աղեկասնդրիայ . եւ ունէր զուստր ճի ամաց երկոտասանից որոյ անուն էր Եփրոսինէ, որ թարգմանի ուրախութիւն : Եւ ուսուցեալ էր նճա գիր, եւ կրթեալ էր նա յերկիւղ Տեառն պարկեշտութեամբ, եւ ի պահս եւ յաղօթս . եւ եղև Եփրոսինէ բարի բնութեամբ եւ գեղեցիկ տեսեամբ :

Եւ ճի ոմն աղնուական եւ մեծատուն իշխան խնդրեաց զնա հարսն չորդին իւր . եւ հաւանեցաւ Պափնոտիոս, եւ առնէին գհաստատութիւն խնամութեանն : Եւ Եփրոսինէ ունելով գերկիւղ Ատուծոյ ի սրտի իւրում՝ ոչ կամէր շաղախիլ ի չանցաւոր ցանկութիւնս, այլ փափաքէր պահել զկուսութիւնն իւր մաքուր եւ հարսնանալ Քրիստոսի :

Եւ ի միում աւուր կոչեցին զՊափնոտիոս ի վանս վասն ուխտի տօնի վանացն . եւ երթեալ անդ արար աւուրս երիս ուրախանալով ընդ կրօնաւորսն : Իսկ Եփրոսինէ գաղտ գերծեաց զգլուխ իւր եւ զրեցաւ հանդերձ առնն, եւ սո ընդ ինքեան հինգ հարիւր դահեկան, եւ չորժամ գիտաց վասն հօրն իւրոյ եթէ գնաց ի վանացն՝ եմուտ ի նաւ եւ գնաց ընդ այլ ճանապարհ ի վանսն : Քանզի ասէր ի մտի իւրում . Եթէ երթայց ի

1 Եփրոսինեայ] կուսին *add.* B || 2 մեծատուն] եւ երկիւղած յԱտուծոյ *add.* B || 9 ունելով... սրտի իւրում *om.* B.

30 MÉHÉKI, 8 Mars.

Vie de sainte Euphrosyne.

Aux jours du pieux empereur Théodose le Jeune, il y avait un homme riche dont le nom était Paphnuce, de la ville d'Alexandrie; il avait une fille de douze ans nommée Euphrosyne, nom qui se traduit « joie ». Il lui avait enseigné les lettres et l'avait élevée pudiquement dans la crainte du Seigneur, dans les jeûnes et dans les prières. Euphrosyne devint d'une bonne nature et belle de figure.

Un prince noble et riche la demanda en mariage pour son fils. Paphnuce consentit et on confirma (mutuellement) cette alliance. Mais Euphrosyne, qui avait la crainte de Dieu dans son cœur, ne voulait se souiller dans des passions passagères; elle désirait au contraire conserver sa virginité sans tache et devenir la fiancée du Christ.

Un jour, Paphnuce fut invité au monastère pour la fête du monastère: il s'y rendit et y demeura trois jours, prenant part à la joie des religieux. Euphrosyne se fit raser la tête secrètement, se revêtit d'habits d'homme, prit avec elle cinq cents écus, et, lorsqu'elle apprit que son père revenait du couvent, elle s'embarqua sur un bateau et se rendit au même couvent par un

կանանց վանան՝ գտանէ զիս հայրն * իմ եւ բռնութեամբ հանէ վասն խօսեցեալ * A fol. 201
 փեսային : v^o a.

Գնաց ի վանսն եւ ետ ողջոյն հօր վանացն եւ ասէ . Ես ներքինի եմ ի տանէ
 թագաւորին Թէոդոսի եւ ցանկացայ կրօնաւորական վարուց, եւ ի քաղաքին ձերոյ
 5 կրօնաւորք խաղաղութեամբ ի վանս որպէս աստ ոչ գտանին . եւ լուաց վասն աստուա-
 ծահաձոյ վարուց սրբութեան ձերոյ, եւ եկի առ ձեզ զի կեցուցից զոգի իմ . ունիմ
 ինչս բազումս եւ եթէ օգտեցայ ինչ հոգում՝ ասաց պաշն վանացս : Եւ հանեալ զհինգ
 հարիւր դահեկանն ետ ցհայրն :

Ասէ հայր վանացն . Բարի եկիր որդեակ, եթէ հաճոյ է քեզ վանքս՝ կեցջեր ընդ
 10 ձեզ : Եհարց եւ զանունն : Եւ նա ասէ . Սմարագրոս, որ թարգմանի զմբուխտ : Ասէ
 հայրն . Վասն զի դեռ մանուկ ես չէ պարտ միտն կեալ քեզ, այլ վերակացու քեզ
 ասաց որ ուսուցանէ քեզ զկարգ եւ զկիր կրօնաւորական ժուժկալութեան : Ասէ Սմա-
 րագրոս . Որպէս հաճոյ է քեզ այնպէս արասջիր, զի ես պատաստ եմ կատարել զհրա-
 մայեալսն ի քէն :

15 Եւ կոչեաց հայրն կրօնաւոր ծի Ագաբիոս անուն, այլ ձգնաւոր եւ աստուածահաձոյ,
 եւ ասէ . Առ պատր Սմարագրոս քեզ աշակերտ եւ որդի, եւ այնպէս արասցես զգա
 իբրեւ զքեզ : Եւ յետ եօթն աւուր արար զնա կրօնաւոր : Իսկ այլ կրօնաւորքն տեսա-

8 ցհայրն] ի հայրն B || 10 որ թարգմանի] որ է ի հայ լեզու B.

autre chemin. Car elle se disait : « Si je vais à un couvent de femmes, * mon * A fol. 201
 père me trouvera et me fera sortir de force pour mon fiancé. » v^o a.

Elle se rendit donc au couvent, salua le prieur du couvent et dit : « Je suis eunuque du palais impérial de Théodose; j'aspire à la vie religieuse, et dans notre ville il ne se trouve point de religieux vivant en paix comme ici; j'ai appris la sainteté de votre vie agréable à Dieu et je suis venu à vous pour sauver mon âme; je possède beaucoup de biens et si j'obtiens quelque avantage pour mon âme, je les laisserai à ce couvent. » Elle sortit les cinq cents écus et les remit au prieur.

Le prieur du couvent lui répondit : « Sois le bienvenu, mon enfant, et si ce couvent te plaît, tu vivras avec nous. » Il lui demanda son nom. Elle répondit : « Smaragde » (*Smaragdos*), qui se traduit émeraude. Le prieur dit : « Comme tu es trop jeune, il ne te convient pas de vivre seul; je te donnerai un directeur qui t'enseignera l'ordre et les écrits de la vertu religieuse. » Smaragde lui répondit : « Tu feras comme il te plaira, car je suis prêt à accomplir ce que tu m'ordonneras. »

Le prieur appela un moine du nom d'Agapius, ascète agréable à Dieu, et lui dit : « Prends Smaragde pour ton élève et fils, et rends-le semblable à toi. » Sept jours après, il le fit religieux. Mais les autres moines, vu la beauté

նէին զպեղեկութիւն Երեսացն Սմարագոսի, տրանջէին զհօրէն եթէ չէր պարտ
 աչնալի տեսեամբ ծանուկ արկանել ի վանս վասն սատանայական * ճնարիցն :

* A fol. 201
 v° b.

Եւ զիտացեալ հօրն կոչեաց զԱգապիոս եւ պատուիրեաց նմա չարգելական եւ ի
 նսեմ խցի փակել զՍմարագոս, եւ անդ միայն տալ ալօթել եւ ճաշակել, եւ ոչ չեկե-
 ցեցին եւ ոչ ի սեղանն ելանել : Եւ յոյժ ուրախ եղեւ Սմարագոս : Եւ արարին աչնալէս .
 արգելին զնա ի մթին խրճիթ, եւ աչնչափ ձգնութիւն ստացաւ Սմարագոս պահօքն եւ
 ալօթիւք եւ տքնութեամբ՝ որ պարմանայր Ագապիոս եւ պատմէր հօրն եւ եղբարցն, եւ
 որպէս զհրեշտակ ընդունէին զնա :

Իսկ Պափնոտիոս հաչրն իւր զնաց ի տուն, եւ մտեալ ի սենեակ զԵփրոսինէ ոչ
 եղիտ, եւ սկսան աչագունել Երեսք իւր . հարցանէր ընդ ծառայան եւ ընդ աղանայան
 եթէ ո՞ր իցէ կամ զինչ եղեւ : Եւ նոքա ասեն եթէ . Երէկ ի տանս էր, բայց պսօր զնա
 ոչ տեսար : Եւ նա կարծեաց եթէ ի տանս ուր խօսեցեալն էր՝ եկեալ տարան զնա : Եւ
 չգեաց փութապէս ծառայս առ ի տեղեկանալ : Եւ նոցա լուեալ՝ եկին չնթացս ի
 տունն Պափնոտիոսի, եւ ի տարակուսի լեալ՝ սուաքեցին ծովով եւ ցամաքաւ երկվարօք
 ի զրացիս ի բազարս եւ ի գաւառս, ի շէնս եւ ի կղզիս, ի վանորայս շանապատաւարս .
 եւ չորժամ ոչ գտին եւ անցին բազում աւուրք՝ յուսահատեցան :

du visage de Smaragde, protestèrent contre le prieur, (disant) qu'il n'aurait
 pas fallu admettre au couvent un enfant de tel aspect à cause des * machi-
 nations des démons.

* A fol. 201
 v° b.

Le prieur, l'ayant appris, appela Agapius et lui recommanda d'enfermer
 Smaragde dans une cellule cloîtrée et obscure, de l'y faire prier et manger
 seul, et de ne pas le laisser aller ni à l'église ni au réfectoire. Smaragde en
 eut une grande joie. On fit ainsi, on l'enferma dans une cellule obscure. Sma-
 ragde obtint tant d'ascétisme par les jeûnes, les prières et les veilles qu'Agapius
 en fut émerveillé et le raconta au prieur et aux frères, qui l'accueillirent
 comme un ange.

Cependant Paphnuce, son père, rentré chez lui, alla à la chambre
 d'Euphrosyne et ne la trouva point. Son visage pâlit; il demanda aux domes-
 tiques et aux servantes où elle était et ce qui lui était arrivé. Ils répondirent :
 « Elle était à la maison hier, mais aujourd'hui nous ne l'avons pas vue. »
 (Paphnuce) crut qu'on était venu la chercher pour la conduire à la maison où
 elle était fiancée. Il y dépêcha des domestiques pour s'informer. A cette
 nouvelle les gens de la maison accoururent chez Paphnuce, et pris d'inquié-
 tude, ils envoyèrent des gens par mer et par terre, montés sur des chevaux,
 chez les voisins, dans la ville et les provinces, dans les bourgs et les îles et
 dans les couvents chez les anachorètes, et ne l'ayant pas découverte après
 plusieurs jours, ils furent au désespoir.

Փետտեայ Պափնտոխս գծօրուան եւ գհերս զլտոյն եւ անկաւ ի վերայ մոխրոյ, եւ բաղկէր * դերեսն : Ողբայր մեծաւ հաւաչմամբ զգրուարն իւր եւ ասէր . Վնչ ինձ քաղցր դաւակ իմ, վնչ ինձ լոյս աչաց իմոց, վնչ ինձ ցուպ ձերութեան իմոյ, վնչ ինձ զի ոչ գտանեմ ուրախութիւն տրտմութեանս : Ով զգանձն իմ կողպատեայ, ով գմեծութիւն իմ յափշտակեայ, ով զմարգարիտն իմ ցրուեայ, ով զճրագն իմ շիջոցց, ով զվառստանն իմոյ գողացաւ, ով զվաչելչութիւն անձին իմոյ ջնջեայ . ո՞ր զալլ զգառն իմ զիշատեայ, ո՞ր տեղի թաղոցց զարեգակնանման տեսութիւնն, ով զերեայ զթագաւորական գեղեցկութիւնն, ով սպան զտրտմութեան իմոյ լուծիչն : Եւ էր նեղարտութեան իմոյ անդորրիչ, եւ էր ծանրութեանս իմոյ թեթեւացուցիչ : Հող երկրի մի ծածկեր զարկն մարմնոյ իմոյ, մինչեւ գիտացից թէ զինչ եղև զաւակն իմ Եփրոսինէ :

Եւ չեա բազում աւուրց եմուտ ի նաւ եւ գնաց ի վանսն չորում էր Եփրոսինէ, եւ անկաւ յոտս հօր վանացն սրտմեայ նմա զչանկարծակի կորուստ գտերն իւրոյ : Եւ յոյժ տրտմեցաւ եւ հրամայեայ եղբարցն պահօք եւ աղօթիւք զեօթն օր ուխտ կատարել եւ տքնութեամբ զՄատուած աղաչել զի յաչանեսցէ նոցա զգաւակն նորա : Եւ ամենեւին ոչ երեւեցոյց Ատուած ումեք՝ վասն զի աղօթք Սմարաղդոսի ծածկէր

1 Պափնտոխս] ձեռքն *add.* B || 2 վնչ ինձ քաղցր դաւակ իմ *om.* B || 5 ով... շիջոցց] ով զլոյսն իմ կորոյս *add.* B || 6 գողացաւ] կողպատեայ B || 6 զիշատեայ] յափշտակեայ B || 7 ո՞ր... տեսութիւնն] ո՞ր խորք ծածկեցին զարքունական նաւահանգիստն *add.* B || 8 լուծիչն] եւ էր իմոյ աչացս լոյս *add.* B || 11 եմուտ] մտեալ B.

Paphuuce s'arracha la barbe et les cheveux de la tête, s'assit sur de la cendre et se frappa * le visage. Il gémit avec de gros sanglots sur sa fille et dit : « Malheur à moi, mon doux enfant; malheur à moi, lumière de mes yeux; malheur à moi, bâton de ma vieillesse; malheur à moi, qui ne trouve point de consolation à ma tristesse. Qui m'a volé mon trésor, qui m'a dérobé ma richesse, qui a jeté ma perle, qui a éteint mon flambeau, qui a dérobé la gloire de ma maison, qui a détruit la splendeur de ma personne, quel loup a dévoré mon agneau, quel endroit retient caché le visage resplendissant comme le soleil, qui a fait prisonnier la beauté royale, qui a tué celle qui faisait disparaître ma tristesse? C'était elle qui apportait le calme à mes emportements, c'était elle qui allégeait mes fardeaux. Sol de la terre, ne recouvre pas le sang de mon corps, jusqu'à ce que je sache ce qu'est devenue mon enfant Euphrosyne. »

Longtemps après il s'embarqua dans un bateau et se rendit au couvent où se trouvait Euphrosyne, et se jeta aux pieds du prieur en lui racontant la perte subite de sa fille. Celui-ci en fut très affligé et recommanda aux frères de faire des vœux pendant sept jours avec des jeûnes, des prières et des veilles en priant Dieu de leur faire découvrir sa fille. Mais Dieu ne la fit voir à per-

* A fol. 202^{1° b.} գաղօթն կրօնուորացն, զի ազաչէր զԱստուած որպէս զն ի կենդանութեան * իւրում մի ումեր երեւեացի :

Եւ չեա եօթն աւուր ասէ հաչր վանացն. Գիտասցիք տէր Պափնուտիոս որ եթէ ի չարիս տուեալ էր զանձն իւր՝ Աստուած չպտներ մեզ, ալլ նա ըստ հաճոյցն Աստուծոյ զնաց, եւ զու գոհացիր զԱստուծոյ : Եւ սակաւիկ մի մխիթարեցաւ ի բազում սորչն, զնաց ի տուն իւր եւ զոհանալով փառաւորէր զԱստուած, եւ բաշխէր զինչս իւր կարօտեոց : Եւ յամենայն տարի երկիցս եւ երիցս երթալ Պափնուտիոս ի վանն եւ խօսէր ընդ Սմարագոսի բանս հոգեկանս եւ մխիթարէր յանձն իւր : Եւ ասէ զհաչրն. Յոյժ օգտիմ ի բանից արգելական կրօնուորին, եւ մեծապէս մխիթարի անձն իմ : Եւ դասնալ ի տուն իւր :

Եւ արար Սմարագոս ի վանն մեծ եւ առարինի ճգնութեամբ ամս երեսուն եւ ութ չարգերական խցին. եւ զխոաց զվախձանն իւր մերձեալ : Եւ եղեւ զնալ ի վանն Պափնուտիոսի. եւ երթեալ աւ Սմարագոս խօսէր եւ լսէր ի նմանէ բան մխիթարութեան եւ փրկութեան. եւ ասէ Պափնուտիոս. Յոյժ տրտում եմ, սուրբ հաչր, փսն գտերն իմոյ նիրօսինեաց որ ոչ զիտացի թէ զինչ եղեւ : Ասէ Սմարագոս. Համբերեան ի վանս զերիս աւուրս եւ Աստուած ծանուցանէ բեղ եթէ որպէս կամեցաւ առնել ի զաւակն քո : Եւ չորժամ ծանրացաւ կոչեաց զհաչրն իւր միայն առանձինն եւ ասէ.

7 երիցս] անգամ *add.* B || 9 զհաչրն] վանաց *add.* B

sonne, parce que les prières de Smaragde couvraient les prières des religieux; car elle priaît Dieu de ne la révéler à personne * de son vivant.

* A fol. 202^{1° b.}

Sept jours après, le prier lui dit : « Sache, seigneur Paphnuce, que si elle s'était donnée à de mauvaises actions, Dieu nous l'aurait dévoilé, mais elle est partie selon la volonté de Dieu et toi tu devrais rendre grâces à Dieu. » Sa grande tristesse trouva un peu de consolation, il rentra chez lui, rendit grâces en glorifiant Dieu et distribua ses biens aux nécessiteux. Tous les ans Paphnuce se rendait deux ou trois fois au couvent, avait des entretiens spirituels avec Smaragde et s'en consolait. Un jour il dit au prier : « Je profite beaucoup des entretiens du moine cloîtré et je m'en sens grandement consolé. » Et il retournait chez lui.

Smaragde vécut au couvent d'un grand et vertueux ascétisme pendant trente-huit ans cloîtrée dans sa cellule, et elle reconnut que sa fin approchait. Or, il arriva que Paphnuce s'étant rendu auprès de Smaragde pour lui parler et entendre de lui des paroles de consolation et de salut, Paphnuce lui dit : « Je suis bien triste, père saint, au sujet de ma fille Euphrosyne, de n'avoir pas su ce qui lui est arrivé. » Smaragde lui répondit : « Attends trois jours au couvent et Dieu te fera savoir ce qu'il a voulu faire de ton enfant. » Lorsque (sa maladie) s'aggrava, elle fit appeler son père seul et lui dit : « Puisque Dieu

Քանզի արար չիս Աստուած որպէս կամեցաւ, եւ կատարեաց զցանկութիւնս իմ, այնմ կամիմ զբեղ մխիթարել * վասն զուսկին քո որ ոչ տրտմեացիս : Ես եմ եւիրտսինէ * A fol. 202
 զուստրն քո, տես՝ եւ հաւատովք մխիթարեաց : Եւ վասն զի յանձին կալայ հօր վանացս
 տալ ի զնչեց իմոյ՝ զու զբաժինն զոր խոտացար տալ փեսային վասն իմ, տնր ի
 5 վանքս : Եւ զու քո ինքնին ձեռօրդ մաղեղնաւս իմով թաղնս զին չորժամ պատեսցես
 զմարմինս իմ : Եւ զայս ասացեալ՝ աւանդեաց զհողին իւր սոս Աստուած Մարտի Ը :

Եւ չորժամ լուաւ Պարվնտրիոս չահազին հիպոմանէն լուծաւ եւ անկաւ չերկիր
 որպէս մեռեալ : Եւ ընթացաւ Ագապիոս ցանեաց ջուր չերեսն, չարոյց եւ հարցանէր
 եթէ . Զինչ եկեւ բեղ : Ատէ . Թոյլ տուք ինձ աստ մեռանել, զի տեսի աչսօր զարմա-
 10 նայի սքանչելիս : Եւ բակեցին գալստապա արգելական խցին, եմուս Պարվնտրիոս եւ
 անկաւ ի վերայ լանջացն, եւ արտասուօքն լուաց զերեսս երանելոցն :

Գնաց Ագապիոս եւ պատմեաց հօր վանացն եւ եղբարցն, եւ ամենքեան անդ
 ժողովեցան : Եւ հանեալ զմարմինն եղին առաջի զրան եկեղեցոյն, եւ ողբալը Պար-
 վնտրիոս լալազին արտասուօք . Վնչ ինձ զուստր իմ եւիրտսինէ, ընդէր ոչ նախ անէիր
 15 ինձ զխորհուրդ քո, որ եւ ես ընդ բեղ մեռանէի . եւ եթէ հրպէս կոխեցեր զգալանի
 խաչթոցս ստտանայի, եւ անցեր ընդ պետութիւնս եւ ընդ իշխանութիւնս . եւ մտեր
 յանանց կեանս * եւ յանտուեր լոյսն, եւ յանտրտուծ ուրախութիւնսն :

* A fol. 202
 v° b.

5 թաղնս . . . զմարմինս իմ՝ պատնս զմարմին իմ եւ թաղնս, եւ աղօթնս վասն տառապեալ
 հօգուցս իմոյ B || 6 Մարտի Ը՝ եւ Մեհեկի Լ, *add.* B.

a fait de moi ce qu'il a voulu, et qu'il a exaucé mon désir, je veux te consoler
 * au sujet de ton enfant pour que tu ne sois plus triste. Je suis Euphrosyne, ta * A fol. 202
 fille, regarde et console-toi avec foi. Et comme je me suis engagée envers
 le prieur du couvent de lui remettre une part de mes biens, tu donneras au
 couvent la part que tu avais promis de donner à mon fiancé. Tu m'enterreras
 de tes propres mains avec cette bure, lorsque tu auras enseveli mon corps. »
 Et ce disant, elle rendit son âme à Dieu, le 8 mars.

Paphnuce, en entendant cela, eut une défaillance causée par la terrible
 stupeur et tomba à terre comme mort. Agapius accourut, lui jeta de l'eau à la
 figure, le redressa et lui demanda : « Que vous est-il arrivé ? » Il répondit :
 « Laissez-moi mourir ici, car j'ai vu aujourd'hui un miracle surprenant. » On
 démolit les cloisons de la cellule cloîtrée, Paphnuce y pénétra, se jeta sur
 la poitrine de la bienheureuse et de ses larmes lui lava la figure.

Agapius alla rendre compte au prieur et aux frères et tous se rassemblè-
 rent là. On sortit le corps et on le déposa devant la porte de l'église. Paphnuce
 gémissait avec des larmes et des sanglots : « Malheur à moi, ma fille Euphro-
 syne ! pourquoi ne m'as-tu pas prévenu de ton dessein, pour que je meure avec
 toi ? Comment as-tu foulé aux pieds l'aiguillon secret du démon, as-tu sur-
 passé les puissances et les dominations et es-tu entrée dans la vie qui ne passe
 pas, * dans la lumière sans ombre et dans la joie sans mélange de tristesse ? » * A fol. 202
 v° b.

Նոյնպէս եւ հայր վանացն եւ կրօնաւորքն ողբալով աղաղակէին . 'Ով հարսն Քրիստոսի մի մուանոր զընկերակիցքս քո, այլ աղօթիւք քո տացի մեզ զգաստութիւն եւ զօրութիւն կեալ ըստ հաժուից Աստուծոյ եւ հասանել մասին սրբոցն :

Եւ ժողովեցան անդ բազմութիւն կրօնաւորաց յայլ եւ այլ վանօրէից, եւ զարմանային ընդ ժուժկալութիւնն Նվիրօսինեայ եւ փառաւորէին զԱստուած :

Եւ մի ոմն կրօնաւոր միականի եղեալ զերեսն ի վերայ երեսացն արտասուօք համբուրէր զաչսն, եւ առժամացն բացաւ խաւարեալ ակն : Եւ այսու առաւելապէս փառաւորեաց Աստուած յերկրի զաղախինն իւր :

Եւ ըստ արժանեացն սաղմոսիք եւ օրհնութեամբ եղիր հայրն իւր զնշխարս նորա մայրէինաւն ի տապանի :

Յայսմ աւուր երանելին Թէոփիլաքոսս, որ թարգմանի աստուածապաշ, Նիկոմիդացոց արքեպիսկոսոսն, հանկեալ չաքսորս . զոր ընկէց յաթոռոյն Լէոն հերձուածող արքայն, վասն զի պատուէր զոր նա անարգէր՝ զտէրունական * եւ զսրբոց պատկերս :

* A fol. 203 r° a.
* B
p. 112 a.

[B * Եւ յայսմ աւուր պարոն Կոստանդին օրդի Լեւոն թագաւորի բարի վարուք փոխեցաւ ի Քրիստոս, եւ կայ ի Կոստանդինուպօլիս :]

4 զարմանային] զարմանալով B || 6-8 Եւ մի ոմն . . . զաղախինն իւր om. B || 10 տապանի] Մեհեկի Լ եւ Մարտի Ը : Եւ ինքն Պափնուտիոս կրօնաւորեալ ի խցի սուրբ գտերն իւրոյ ձցնողական վարուք փոխեցաւ առ Աստուած add. B || 11 թարգմանի] է ի հայ լեզու B.

De même le prieur du couvent et les religieux criaient en gémissant : « O fiancée du Christ, n'oublie pas tes compagnons, pour que par tes prières nous soient données l'animation et la force de vivre selon la volonté de Dieu pour arriver à l'héritage des saints. »

Une multitude de religieux de divers couvents se rassemblèrent, admirant la persévérance d'Euphrosyne et glorifiant Dieu.

Un religieux borgne posa son visage sur le visage (d'Euphrosyne) et baisa, avec larmes, ses yeux; aussitôt son œil obscur se guérit. C'est ainsi que Dieu glorifia grandement sa servante sur la terre.

Son père inhumait, comme il convenait, avec psalmodies et bénédictions, ses restes enveloppés dans la bure, dans le tombeau.

En ce jour le bienheureux Théophylacte, nom qui se traduit « gardé par Dieu », archevêque de Nicomédie, mourut en exil. Léon, l'empereur schismatique, l'avait déposé de son siège, parce qu'il vénérât les images du Seigneur * et des saints que lui-même méprisait.

* A fol. 203 r° a.
* B
p. 112 a.

[B * En ce jour le baron Constantin, fils du roi Léon, trépassa après une bonne vie dans le Christ; (son corps) est à Constantinople.]

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

VIII

MOIS DE AREG

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 203 à fol. 225 verso.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յալմաւուրք ըստ կարգի ընտրելագոյն օրինակի Յալմաւուրաց
Տէր Իսրայելի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

* Արեգի ամսոյ Ա եւ Մարտի Ք : Տօն է սրբոց Քառասնիցն, որք ի Սերասախա վկայութեամբ նահատակեալ կատարեցան :

* A fol. 203
r^o a.

Սուրբ եւ փառաւորեալ քառասուն վկայիցն անուանքն են այսորիկ. Գոմնտիանոս, Կիւրղոս, Սևակէս, Նւտրքիոս, Իւտրքիկոս, Նւնոյիկոս, Ելիանոս, Փլաւիոս, Սմարագ-
5 զոս, Քաանթիոս, Սիսինիոս, Գեւոնդիոս, Մելիտոն, Սեւերիանոս, Փիլոքատեմոն, Անկէաս, Իրակոս, Եքտրիկիոս, Կիւրիոն, Այետիոս, Արեկսանդրոս, Արակիոս, Վազե-
րիանոս, Նիկողայոս, Եւտիւքիոս, Յովհաննէս, Բիբիանոս, Քուդիոն, Լուսիմարոս, Գալիոս, Ազղիոս, Իլիոգէս, Գոմնէս, Աթանասիոս, Պախիկոս, Կանդիտոս, Սակերդոն,
Գորգոնիոս, Թէոդուլոս, Թէոփիլոս :
10 Սոքա էին ի Կապարովկացոց երկրէն, ի մի գունդս գասեալք էին, զօրականք Լիկիանոսի արքային :

1 Տօն... կատարեցան] Վկայութիւն սրբոց քառասնիցն որք ի Սերասախա կատարեցան ի լիճն B || 4 Ելիանոս] Վաղենտիանոս B — Փլաւիոս] Փեղաւիոս B || 6 Երափկիոս om. B — Այետիոս] որ է արծիւ add. B — Վազերիանոս om. B || 7 Նւտրքիոս] Եկիկիոս B || 8 Ազղիոս] Կրովիոս, B || 9 Գորգոնիոս] որ է ճարտար add. B || 11 Լիկիանոսի] անօրէն add. B.

* 1er DU MOIS DE AREG et 9 Mars.

* A fol. 203
r^o a.

Fête des quarante saints qui périrent en combattant par le martyre à Sébaste.

Les noms de ces quarante saints et glorieux martyrs sont les suivants : Domitien (*Domitianos*), Cyrille, Valens (*Ouralès*), Eutyehius, Hésyehius, Eunoïchus, Élien (*Elianos*), Flavius, Smaragde, Xanthe, Sisinnius, Léonce, Méliton, Sévérien, Philoctémon, Aggée (*Ankéas*), Héracleniōs (*Iraklos*), Ekdichius, Cyrion, Aétius, Alexandre, Acace, Valérien, Nicolas, <Claude>¹, Jean, Bibianus, Khoudion, Lysimaque (*Lousimakhos*), Gaïus, Aglius, Hiodès, Domnès, Athanase, Priscus, Candide, Sacerdon, Gorgonius, Théodule, Théophile.

Ils étaient du pays de Cappadoce, enrôlés dans la même cohorte, soldats de l'empereur Licinius.

1. Restitution d'après *Syn. sel.*; la répétition d'Eutyehius par le traducteur arménien semble dépourvue de fondement.

Իսկ գատաւորն Ագրիկոզոս տարաւ զնոսա ի քաղաքն Սեբաստիոց, եւ յոյժ բռնապատէր զնոսա զոհել կոտցն, եւ ամենեւին ոչ կարաց ձեկնել զնոսա ի Քրիստոսի հաւատոցն : Իբի զնոսա ի բանոյ, եւ չարօթնէն նոցա երեւեցաւ Փրկիչն եւ քաջալերեաց զնոսա :

* A fol. 203
r° b. Եւ յետ ուիթ տուր հասաւ զուրբն ի Կեսարիոց, եւ նոտան ի միսսին յատենի, եւ տարան զնոսա առաջն, եւ հարցանէին վասն հաւատոցն Քրիստոսի եթէ ուրանան եւ զոհեն կոտցն : Եւ սուրբն որպէս ի միոյ բերանոյ ջանկիմանեցին աստուածալին բանիւք զանաստուած մորթութիւն կուսպաշտոյցն :

Եւ հրամայեցին քարամբք զբերանս նոցա խորտակել, եւ զօրականքն սկսան զմիմեանս քարկոծել : Եւ աւեալ վէժ մի պիլզ զուրբն ձգեաց ի վերայ սրբոցն եհար պատաւորն եւ խորտակեաց զերեսն : Արկին զնոսա ի բանոյ. եւ չարօթնէն նոցա երեւեցաւ զարձեալ Փրկիչն եւ ասէ. Որ հաւատաց չիս թէպէտ եւ մեռանի՝ կեցցէ. քաջալերեցարուք եւ մի երկնչիք ի շարճարանաց նոցա զի առ ժամանակ մի են, համբերեցէք սահաւիկ մի եւ յերկնից պսակս քնկալջիք :

Յ եւ չարօթնէլ . . . զնոսա] եւ սպօթէին անդադար . եւ տեսանէին ի տեսլեան զՓրկիչն որ քաջալերէր զնոսա, որով զօրացան յոյժ B || 5 ի Կեսարիոց] ի Կեսարիա B || 9 խորտակել] հարկանել B — զօրականքն] շիտթեալ եւ շիւարեալ add. B || 10 սրբոցն] եւ վրիպեալ ի խոճապանաց add. B || 11 արկին] յուզարկեցին B — եւ չարօթնէլ . . . եւ ասէ] ուր զարձեալ տեսին զՓրկիչն յանուրջս որպէս չարթնութեան սր ասէր B.

Le juge Agricola les conduisit à la ville de Sébaste et les pressa fortement d'immoler aux idoles, mais il ne put nullement les séparer de la foi au Christ. Il les fit jeter en prison, et pendant qu'ils priaient, le Sauveur leur apparut et les encouragea.

* A fol. 203
r° b. Huit jours après, le duc étant arrivé de Césarée, ils siégèrent ensemble au tribunal (le juge et lui); ils firent comparaître les (martyrs), et les interrogèrent au sujet de * la foi au Christ s'ils la reniaient et immolaient aux idoles. Les saints, comme d'une seule bouche, réprouvèrent, par des paroles divines, l'erreur athée des idolâtres.

Ils ordonnèrent de leur briser la bouche à coups de pierres, mais les soldats se mirent à se lapider les uns les autres. Ayant saisi une pierre, l'exécration du duc la jeta contre les saints, mais il atteignit le juge et lui cassa la figure. On les jeta en prison; or pendant qu'ils priaient, le Sauveur leur apparut de nouveau et leur dit : « Celui qui croit en moi, même s'il meurt, sera vivant¹. Prenez courage et ne craignez point les tortures qui ne sont que pour un moment; patientez un peu et vous recevrez des couronnes du ciel. »

1. Jean, xi, 25.

Եւ ընդ առաւօտն կացուցին զնոսա առաջի բռնաւորին, եւ ասեն. Զոր ինչ ասնե-
րոց էք՝ արարէք, զի մեք զՔրիստոս ոչ ուրանածք : Յաջնամ կապեցին շուանօր
զպարանոց եւ զձեռս նոցա, եւ տարան զամենեսեան ի լիճն, եւ ընկեցին մերկս ի մէջ
ջրոցն չաւուրս ձմերաչնոց : Եւ սառուցեալ չոց լճին պատասեցան մարմինը նոցա ի
5 խիստ սառուցմանէն, եւ հեղօջր արխնն ի վերայ սախց իւրեանց չտափին պահու
զիշերոցն, եւ սուրբքն չաղօթից ոչ զպարէին :

Մի ոմն ի նոցանէ ոչ կարաց ժուժել չուժկին սառուցմանէն, ելեալ ի լճէն եմուտ
ի բաղանիսն զոր պատրաստեցին նոցա անօրէնքն, եւ առժամայն ի ջերմութենէ բաղա-
նեացն լուծեալ հալեցաւ :

10 * Եւ յերրորդ ժամու զիշերոց ծագեաց ի վերայ նոցա արեւ որպէս չամարայնոց ի * A fol. 203
ջերմութենէ հալեցան սառուցեալ ջուրքն : Եւ մի ոմն ի զօրականացն որք պահէին
զսուրբան չարթնութեան էր, եւ նայէր թէ ուստի իցէ լոյսն : Եւ տեսնէ Երեսուն եւ
ինն պսակս իջեալ ի վերայ զլոսոց մարտիրոսացն, եւ զլոսոց եթէ որ փախեալն ի
բաղանիսն՝ ի թիւ բառասնիցն ոչ դասեցաւ, մերկացաւ զհանդերձան վագեաց ի ներքս
15 ի լիճն, եկաց ի մէջ սրբոցն, աղաղակեաց եւ ասէ. Քրիստոսնեաց եմ :

Եւ ընդ առաւօտն հանին զնոսա ի լճէն յեզր, եւ հաստ բրովք զանձինս եւ զորքս

1 բռնաւորին] բռնաւորաց B || 4 ձմերայնոց] ձմերայնի B || 9 հալեցաւ] եւ եհան զոգի B
|| 10-11 արեւ... ջուրքն] ձառագայթ Փրկչին որպէս չարեղակնէ ամարայնոց, եւ եղկեցան
սառնածանիքն B || 14 մերկացաւ] մերկացեալ B || 15 աղաղակեաց եւ ասէ] աղաղակեալ
B || 16 ի լճէն յեզր] յեզր լճին B.

Au matin on les présenta au tyran et (les saints) dirent : « Ce que vous avez à faire, faites-le; car nous ne renions point le Christ. » On leur lia alors avec des cordes le cou et les mains et on les amena tous au lac; on les jeta nus à l'eau par des jours d'hiver. Le lac étant fortement gelé, leurs corps furent déchirés par la forte gelée et le sang se répandit sur leurs pieds dès la première heure de la nuit; mais les saints ne cessèrent point de prier.

L'un d'eux ne put résister à la forte gelée, sortit du lac et se rendit aux bains qu'avaient préparé les impies, mais aussitôt par la chaleur des bains il se décomposa et fondit.

* A la troisième heure de la nuit, le soleil se leva sur eux comme pendant * A fol. 203
l'été et les eaux glacées fondirent par la chaleur. Un des soldats qui gar- v° a.
daient les saints était en éveil et regardait d'où venait la lumière. Il aperçut trente-neuf couronnes descendues sur la tête des martyrs, comprit que celui qui s'était rendu aux bains n'était pas mis au nombre des quarante, ôta ses vêtements, courut au milieu du lac, se mit au milieu des saints, cria et dit : « Je suis chrétien. »

Au matin on les tira du lac sur le rivage; on leur brisa cruellement le

նոցա ջարդեցին սաստիկ. եւ առ հասարակ ի մխտին աւանդեցին զհոգիս իւրեանց Մարտի Թ : Բայց մի ոմն որոյ անունն էր Մելիտոն՝ զեռ եւս կենդանի էր. եւ ծալն սղաշէր զնա եւ խրատ տալք. Քաղցրիկ որդեակ իմ, սակաւիկ մի համբերես եւ կատարեացիս ընդ սրբոցն. եւ մի երկնչիւր զի Քրիստոս եկեալ է քեզ չօգնականութիւն :

Եւ զօրականքն եկին եւ բերին սալքս, եկին զմարմինս նոցա ի վերայ զի տարցեն յալքումն, եւ զՄելիտոն զի զեռ եւս կենդանի էր թողին : Եւ ծալն բարձեալ յուսն զորդին ընթանալք զկնի սալքցն. եւ նոյնժամայն ի վերայ ուսոյ ծօրն աւանդեաց զհոգին իւր, եւ ընկեց զնա ծալն ի վերայ ալ սրբոցն : Եւ յորժամ աչքեցին զմարմինս նոցա ընկեցին ի * մերձակայ գետն, եւ ամենեւին ոչ ցրուեցան ալ ի միում տեղուջ ժողովեցան :

* A fol. 203
v° b.

Եւ յետ երկց աւուրց երեւեցան սուրբքն Սեբաստիոյ եպիսկոպոսին Պետրոսի եւ ասեն. Պահեալ կան ճարմինք մեր յայս նիշ տեղի ի մերձակայ գետն, եկ եւ հան զմեզ : Եւ առեալ եպիսկոպոսին գաղտ զուխտ եկեղեցուջն զնաց ի զիշերի չեղբ գետոյն, եւ փալքին նշխարք սրբոցն ի մէջ ջրոցն որպէս աստեղք : Ժողովեցին զնոսա եւ եթէ մնացեալ էր ուրեք ի նշխարացն՝ ի ճաճանչից փալքմանցն գտանէին. եւ առեալ եղին ի տապանս :

15

1 իւրեանց] առ Աստուած՝ Արեգի ամսոյ Բ եւ *add.* B || 5 եկին եւ *om.* B || 7 ի վերայ ուսոյ ծօրն] ուրախութեամբ B || 8 ալ սրբոցն] սալքցն B || 9 ընկեցին] ձգեցին B — ալ] աստուածային խնամօքն *add.* B — Ժողովեցան] ի լսալ մի գետոյն *add.* B || 11 յայս նիշ... հան զմեզ] ի գետն, երթիջիր յայս նիշ տեղի եւ հան զմեզ B || 14 փալքմանցն *om.* B — տապանս] պատուով *add.* B.

corps et les chevilles à coups de gros bâtons et tous rendirent leur âme ensemble le 9 mars. Mais un seul, dont le nom était Méliton, était encore vivant; sa mère le priait et le conseillait : « Mon tendre enfant, patiente un peu et tu seras exécuté avec les saints; ne crains point, car le Christ est venu à ton secours. »

Les soldats arrivèrent avec des chariots, chargèrent les corps pour les emmener brûler, et laissèrent sur place Méliton, car il était encore vivant. La mère, ayant chargé son fils sur son épaule, se mit à courir après les chariots, et celui-ci aussitôt, sur les épaules de sa mère, rendit son âme; sa mère le jeta sur les autres saints. Lorsqu'on eut brûlé leurs corps, on les jeta dans le cours d'eau * voisin, mais ils ne se séparèrent aucunement et se rassemblèrent dans un même endroit.

* A fol. 203
v° b.

Trois jours après, les saints apparurent à Pierre, évêque de Sébaste, et lui dirent : « Nos corps se trouvent conservés à tel endroit dans le fleuve proche, va et retire-nous ». Ayant pris secrètement le clergé, l'évêque se rendit de nuit au bord du fleuve où les restes des saints brillaient au milieu des eaux comme des étoiles. Ils les ramassèrent, et si quelques morceaux étaient restés quelque part, on les retrouva par l'éclat des rayonnements, on les prit et on les mit dans des tombeaux.

Արեգի Բ եւ Մարտի Ժ : Վկայաբանութիւն սրբուհւոյն Թէոդոսիայ :

Երանելին Թէոդոսիա աղախինն Քրիստոսի էր ի բազարէն Տիւրոսի, բրխատնեաց հաւատով, եւ էր ամաց ութ եւ տասնից : Եւ կացեալ առաջի Աւրվիկիոց իշխանին՝ խոստովանեցաւ զՔրիստոս, եւ զից ոչ եպագ երկիր, եւ ոչ զոհեաց : Տանջեցին զնա 5 ուժգին եւ ընկեցին ի հօւր, եւ հանգեաւ ի Քրիստոս բարի խոստովանութեամբ :

Յայտմ տուր վկայութիւն սրբոյն Սիւքիտի :

Ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ հրամայեաց Մարքսիմիանոս կաթապաշտ արքայն, զի որբ իցեն բրխատնեացք չլուրժ արքայական տանն՝ լուծցեն զգօտիա իւրեանց եւ անկանիցին ի պատուոյն եւ ելցեն * չարբունեացն : Եւ բազումք կամաւորութեամբ վասն * A fol. 204 10 սիրոյն Քրիստոսի լուծին զգօտիա իւրեանց, թողին զպատիւս եւ ելին արտաքս :

Եւ տեսեալ զՍիւքիտոս բարկացաւ զի զլուի էր մեծ իշխանացն, հրամայեաց մերկացուցանել ի պատուական հանդերձիցն, եւ զգեցուցանել նմա կանայցի անարգ

1 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B — Թէոդոսիայ] Տիւրացւոյն add. B || 4 Տանջեցին... հօւր] Եւ իշխանն հրամայեաց եւ նախ տանջեցին զնա ուժգին բռօք եւ արջառաջլօք. եւ իբրեւ ոչ զոհեաց՝ կապեցին զձեռան եւ զտան եւ ընկեցին ի ծով B || 6 Սիւքիտի] իշխանի : Սա էր ի ժամանակս Մարքսիմիանոսի թագաւորի եւ add. B || 8 արքայական] արքունական B.

2 AREG, 10 Mars.

Martyre de sainte Théodosie.

La bienheureuse servante du Christ Théodosie était de la ville de Tyr, de foi chrétienne; elle avait dix-huit ans. Mise en présence du prince Urbicius, elle confessa le Christ, n'adora pas les dieux et ne leur immola point. On la tortura brutalement, on la jeta dans les flammes et elle reposa dans le Christ en bonne confession.

En ce jour martyre de saint Hésychius.

En ces jours-là, l'empereur idolâtre Maximien ordonna que tous ceux qui seraient chrétiens dans sa maison impériale auraient à défaire leur ceinturon, seraient déchus de leurs honneurs et devraient quitter * le palais * A fol. 204 10 impérial. Beaucoup, volontairement pour l'amour du Christ, délièrent leur ceinturon, abandonnèrent les honneurs et s'en allèrent.

(L'empereur), voyant Hésychius (Siukhios), se mit en colère parce qu'il était le chef des grands dignitaires, ordonna de le dépouiller de ses vêtements

հանգրծ. և նախատինս առնելով առարեաց զնա առ ազարնացս զև վաստակեցի իրկ և ստացն : Եւ բազումք ի սիրելեաց իւրոց գաչին առ նա ի տեսութիւն : Եւ լուեալ Մարտիրոսանոսի կոչեաց առ ինքն և ասէ. Ով ճաղխարէ, ընդէր թողեր զպատիւն քո և լող լինիս քրիստոնէից. ծիթէ կարող են գայն պատիւ տալ քեզ զոր ես ետու : Ասէ սուրբն Սիւքիստ. Քո պատիւ պա ժամանակ ծի է՝ բաց խոստովանութիւնն Քրիստոսի չարտեանական շնորհ է և պատիւ :

Եւ զառնացաւ չոճ և հրամայեաց և կապեցին երկամարար ծանր ի պարանոց նորս և ընկեցին ի գետն որ կոչի Որէնցին. և այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս բարի խոստովանութեամբ Մարտի Ժ :

* B p. 114 a. [B * Յայսմ առար վկայութիւն և տօն սուրբ վկային Քրիստոսի Աճէնուազին : 10

Երանեկիս այ՝ էր ի վաւառէն Գերջանու, ի զեղջէն Կառնրերգակ, այր աշխարհիկ և երկրագործ, գեղեցիկ զիմօք և վայելուչ հասակաւ՝ ուժեղ և զօրաւոր մարմնով : Եւ ինքն էր բարեպաշտ և երկիւզած չ՛ստուծոյ և բարի * ճնողաց զաւակ. անուն հօր նորս էր Թիմեր, և ձօրն Զամենարիկին :

* B p. 114 b.

Սա ունէր սլազգուոյ ուժեմն սակաւ ինչ պարտս և նա եկեալ նեղէր զսուրբն, և 15

3 առ ինքն] առաջի իւր B — ճաղխարէ] ճաղխարոս Եսիբիէ B || 6 շնորհ է և պատիւ om. B || 7 չոճ] զատուորն add. B || 8 Քրիստոս] Աստուած add. B || 9 խոստովանութեամբ] Արեգի B և add. B.

précieux, de lui passer des vêtements méprisables de femme et, après l'avoir insulté, il l'envoya parmi ses servantes pour qu'il s'occupât à filer et tisser. Beaucoup de ses amis vinrent le visiter. Ce qu'ayant entendu, Maximien le fit appeler et lui dit : « O magister (*Magistré*)¹, pourquoi as-tu abandonné ton grade et as-tu écouté les chrétiens? Sont-ils capables de te donner les honneurs que je t'ai donnés? » Saint Hésychius lui répondit : « Tes honneurs ne durent qu'un temps, mais la confession du Christ est une grâce et un honneur éternels. »

(L'empereur) fut violemment irrité et il ordonna de lui attacher au cou une meule très lourde et de le jeter dans l'Oronte (*Orëntin*). C'est ainsi qu'il mourut dans le Christ en bonne confession le 10 mars.

* B p. 114 a. [B * En ce jour martyre et fête du saint martyr du Christ Aménavag.

Ce bienheureux était de la province de Dertehan, du village de Karenberdak, homme marié et laboureur, de belle figure, d'une taille élégante, fort et puissant de corps. Il était pieux et craignant Dieu, fils de bons * parents. Le nom de son père était Thimer, celui de sa mère Zamentikin.

* B p. 114 b.

Il avait contracté quelque petite dette envers un certain musulman², qui

1. *Magister militum*, grade d'Hésychius. — 2. Le mot arménien signifie exactement païen *էթնիոս*; mais il s'agit d'un musulman, comme on le verra dans la suite.

զգրաստն բռնութեամբ բարշեալ տանէր իբրև գրասկան : Ասէ Ամէնաւոյ ցեղբար իւր . Մի թողոր տանել զգրաստն, բեղ լեցի բան թէ աչազոյն : Ասէ կըրպոյն . Աչ է ինձ պիտոյ : Եւ բարկացեալ Ամէնաւոյն ասէ . Արդիսի բրիտանեութիւն է աչ կս ոչ գիտեմ :

5 Յայնժամ ասէ աչազոյն ցԱմէնաւոյն . Ահա ոչ հաճեցոր զու ընդ բրիտանեութիւն, ապա ընկալար զաչազոյն . Եւ կացին վկայք եթէ ուրացաւ զԲրիտանոս : Զայս լուեալ երկեաւ, եւ վախուցեալ թարեաւ ժամանակս ինչ, եւ զարձեալ եկն ի վեզն իւր Կառնբրդակ, եւ եկաց անդ առւերս ինչ : Եւ տեսեալ թէ աչազոյն ոչ զազարին ի խնդրելոյ՝ եւ ինքն ոչ կարէ մնալ թարուն, զնայ աս . Բահանայն եւ խոտովան եղև զմեզս իւր, եւ զաւանեալ զՀայր, եւ զԱրդի եւ զՀոյն սուրբ, 10 հազորդեցաւ ի ճարմնոյ եւ չարենէն Քրիտասի, եւ զինեալ զինքն հոգևոր զնով պատրաստ եղև ի պատերազմ :

Ապ կեւ իշխանին որոչ անուն էր Ամիր Մահմուտ, եւ զատաւորին որ կսէր Ամիր Հասան՝ որ ճարաւի էր արեան բրիտանեայց, եւ առաքեալ զօրականս եւ 15 տարան ի գեղաբազարն եւ կացուցին յատեան առաջի իշխանին : Ասէ իշխանն . Գու ընկալեալ ես զաչազոյն : Եւ նա ասէ . Ես բրիտանեայ եմ : Եւ վկայքն ասէին թէ . Աւրացաւ զԲրիտանոս :

Յայնժամ իշխանն առաքեաց աս զատաւորն, եւ նա ասէ . Հաստատուն լցես ի

vint harceler le saint et, lui ayant enlevé de force son âne, l'emmena comme gage. Aménavag dit à son frère : « Ne laisse point enlever l'âne, qu'il soit à toi plutôt qu'au musulman. » Le frère lui répondit : « Je n'en ai point besoin. » Aménavag, irrité, lui répondit : « Quel esprit chrétien est-ce cela, je l'ignore? »

Alors le musulman dit à Aménavag : « Tu n'es pas satisfait du christianisme, tu viens d'accepter l'islamisme! » Et des témoins se levèrent pour témoigner qu'il avait renié le Christ. L'ayant appris, (Aménavag) prit peur, s'enfuit et se tint caché pour quelque temps, puis revint à son village de Karenberdak et y séjourna quelque temps. Mais voyant que les musulmans ne cessaient pas de le rechercher et qu'il ne pouvait rester caché, il alla trouver le prêtre, lui avoua ses péchés et confessa le Père, le Fils et le Saint-Esprit, communia au corps et au sang du Christ, et, s'étant muni d'armes spirituelles, se trouva prêt au combat.

On le dénonça au prince, dont le nom était Amir Mahmoud et au juge qui s'appelait Amir Hassan et qui avait soif du sang des chrétiens; on envoya des soldats qui l'amènèrent au bourg et le présentèrent au tribunal du prince. Le prince lui dit : « Tu as accepté l'islamisme. » Il répondit : « Je suis chrétien. » Mais les témoins disaient : « Il a renié le Christ. »

Le prince le renvoya au juge, qui lui demanda : « Es-tu fidèle à ta pro-

խոստման բուժ : Ասէ սուրբն . Ոչ գիտեմ զինչ խցէ խոստումն իմ : Ասէ դատաւորն .
Յանձն առեալ ես ընդունիլ զալլազգութիւն : Եւ նա սսէ . Հայ եմ ազգաւ եւ հաւա-
տով բրիտանեայ :

* B
p. 115 a.

Եւ հրամայեաց եւ արկին ի * բանդ եւ գաւուրս երկուս ոչ ետուն նմա հայ եւ ջուր .
եւ կաշք անդադար յարօթն : Եւ դարձեալ յետ երկուց աւուրց կոչեաց զնա դատա-
ւորն եւ սսէ . Ուրացիր զՔրիստոս, ապա թէ ոչ՝ սպանանել տամ զքեզ եւ քարկոծել :
Եւ նա սսէ . Ամենայն ազգն իմ բրիտանեայ է, եւ ես զիմ հօրն եւ զմօրն հաւատն
ունիմ եւ բրիտանեայ եմ : Ասէ դատաւորն . Գու դարձեալ ես յալլազգութիւն եւ ընդէր
բրիտանեայ կեսա : Ասէ վկայն Քրիստոսի . Ես հայ եմ, զՀայրն հաւատամ եւ զՈրդին
խոստովանիմ : Յանձնամ սսէ դատաւորն . Հայհոջեաց . ընդէր բէք, խցէք զականջս
ձեր եւ հարէք : Եւ ամբօխն աղաղակէր . Հրաման է իշխանին զի ծահու մեւանիցի :
Եւ ալքք սսէին թէ . Ուրացաւ զՔրիստոս աւաջի իշխանին . եւ ջանային խախտել ի
հաւատոցն Քրիստոսի :

Եւ դարձեալ սսէ դատաւորն . Ուրացիր զՔրիստոս զի ապրեցիս . եւ բազում
պարգեւս խոստանայր, երիվար, արծաթ եւ ոսկի եւ հանդերձս : Եւ ալլազգիքն յամե-
նայն կողմանէ խթէին եւ սսէին . Միանգամ ասն գառնամ եւ ապրեաց, եւ յետոյ զքո

messe? » Le saint lui répondit : « Je ne sais ce qu'est ma promesse. » Le
juge lui dit : « Tu t'es engagé à accepter l'islamisme. » Il lui répondit :
« Je suis arménien de nation ¹ et de foi chrétienne. »

* B
p. 115 a.

Il ordonna de le jeter * en prison et pendant deux jours on ne lui donna
ni pain ni eau; mais il se tint continuellement en prières. De nouveau, après
deux jours, le juge le convoqua et lui dit : « Renie le Christ, sinon je te fais
tuer et lapider. » Il lui répondit : « Toute ma nation est chrétienne; j'ai la
foi de mon père et de ma mère et je suis chrétien. » Le juge lui dit : « Tu t'es
converti à l'islamisme, comment vis-tu en chrétien? » Le martyr du Christ lui
répondit : « Je suis arménien; je crois au Père et je confesse le Fils. » Le
juge dit alors : « Il a blasphémé! Comment pouvez-vous l'écouter? Bouchez
vos oreilles et frappez-le. » La foule cria : « C'est l'ordre du prince, qu'il soit
mis à mort. » D'autres disaient : « Il a renié le Christ devant le prince; »
et ils cherchaient à l'ébranler de la foi au Christ.

Le juge lui dit encore : « Renie le Christ pour que tu sois sauvé. » Et il
lui promettait beaucoup de présents, des chevaux, de l'argent, de l'or et des
vêtements. Les musulmans le harcelaient de tous côtés et lui disaient : « Dis
une fois : Je me convertis; et tu auras la vie sauve, ensuite tu suivras ta

1. Au sens juridique de ce mot, désignant les communautés non musulmanes vivant
en pays musulman.

հաւատն պաշտեսցիր : Եւ բազում բազբք եւ պատրուական բանխբ ջանալին մորբեցուցանել ի հաւատոցն Քրիստոսի :

Ասէ Ամէնաւագ. զՔրիստոս Աստուած պաշտեմ, զերրորդութիւնն եւ զմի աստուածութիւնն հաւատամ : Եւ յորժամ լուան զանունն Քրիստոսի՝ ամենեքեան վկայելին թէ. Մահու արժանի է զի հաչհոցեաց : Եւ յորժամ զատուորն վճռեաց թէ մահապարտ է, յարուցեալ Ամէնաւալն համբուրեաց զվկայան եւ ասէ. Սպանէք : Եւ պատեալ ամբոխն շուրջանակի՝ կարեայք զհերացն եւ զհանդերձիցն հարկանելին մեղմագոցն բւամբ, եւ տանելին ի տեղի սպանմանն, զի յերկիւզէն զարհուրեալ ուրացի. եւ զհանդերձն իւր զգլխովն արկանելին, եւ զարձեալ սարպակելին առ զատուորն եւ առ մեծամեծան * եւ ասէին. Պարձաւ յաչրագութիւն մի հարկանէք :

Եւ ընթացեալ զատուորն մերձ՝ ասէ. հաւատանս եւ զասնաս յաչրագութիւն : Եւ ծառայն Քրիստոսի աղաղակեաց. Քրիստոսեաց եմ եւ զՔրիստոս Աստուած հաւատամ : Եւ բարկացեալ զատուորն խնդրեաց բար, եւ եհար ուժգին զգլուխն. եւ ասէ ամենեցուն. Քարկոծեցէք : Եւ սկսան բարկոծել, եւ ոմանք զաշնակաւ խոցեցին զկոյսն, եւ աչ ոմն եհար ուժգին զգլուխն երկաթի ոււամբ եւ եհեղ զուզեղ զլսոցն. եւ ամենայն բազմութիւնն բարաձիզ լինելին մինչեւ ծածկեցաւ մարմինն ի բարանցն : Եւ աչպէս ճշմարիտ խոստովանութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած՝ Մարտի Ժ. յարբաթի օր ի ժամ խաչելութեանն Քրիստոսի եւ մինչեւ չիններորդ ժամն բարկոծեալ եղեւ :

* B
p. 115 b.

foi. » Ils cherchaient par beaucoup de paroles douces et mensongères à le détourner de la foi au Christ.

Aménavag leur répondit : « Je sers le Christ Dieu, je crois à la Trinité et à la divinité une. » Lorsqu'ils entendirent le nom du Christ, tous témoignèrent qu'il était digne de la mort pour avoir blasphémé. Et quand le juge eut décrété qu'il était condamné à mort, Aménavag se leva, embrassa les témoins et dit : « Tuez. » La foule l'entoura, le saisit par les cheveux et par les vêtements et lui donna des coups de poing pas trop forts, et le conduisit à l'endroit d'exécution pour qu'il reniât, saisi de crainte; on lui retourna ses vêtements sur la tête et on cria de nouveau au juge et aux fonctionnaires : « Il s'est converti à l'islamisme, ne frappez pas ! »

Le juge accourut auprès de lui et dit : « Crois-tu et es-tu converti à l'islamisme? » Le serviteur du Christ cria : « Je suis chrétien et je crois au Christ Dieu. » Le juge, irrité, saisit une pierre et en frappa brutalement la tête, puis il dit à tous : « Lapidez-le. » Ils se mirent à le lapider, d'autres lui blessèrent les côtes à coups de couteaux, un autre le frappa vigoureusement à la tête avec un marteau de fer et répandit la cervelle de la tête; toute la foule le lapida jusqu'à ce que son corps fût couvert de pierres. C'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu en vraie confession le 10 mars, un jour de vendredi, à l'heure de la crucifixion du Christ; il fut lapidé jusqu'à la neuvième heure.

* B
p. 115 b.

Եւ հանեալ անոր մերկացոյցին զհանդերձն եւ կապեալ պարան յոտս՝ քարշէլ տալին բրխտոնէիցն բռնութեամբ չերկիր ի վերայ երեսաց, եւ ամբոխն զկնի ընթանալին եւ ամենքեան հարկանէին զմեռեալ մարմինն. եւ մեզ մասն լիցի, ասէին : Որպէս ասէ Տէրն. Եկեացէ ժամանակ որ սպանանիցեն զձեզ՝ համարիցին պաշտօն մատուցանել Աստուծոյ : Որ եւ կատարեցաւ այս առ սուրբ վկայն Քրիստոսի Ամէնա- 5
լազ :

Եւ զերիս առուրս կացեալ անթաղ՝ զազանք կամ թռչունք ոչ մերձեցան առ սուրբ մարմինն : Եւ աչազգիք կալեալ զշունն տանէին ի վերայ մարմնոցն, եւ տեսեալ զսուրբ մարմինն յետ վազէին : Եւ ոչ բնաւ նեխեցաւ ալլ բուրբեր զանուշատուութիւն : Եւ լոյս պաշտաւ ծագեցաւ ի զիշերին, եւ իբրեւ զամբար վառէր ի վերայ մարմնոցն, 10
եւ ձայն երգոց եւ պաշտածանց լսէին իբրեւ զբահանալից : Եւ տեսեալ աչազգեացն կարծելով թէ քահանայք երթեալ զիշերի զի զազտաբար զողացին եւ թաղեցին, ընթացան առ մարմինն զի կալցեն զքահանայն, եւ ոչ զոր տեսին :

* B
p. 116 a.

* Եւ յետ երկց առուրց՝ շառուր կիւրակէի երթեալ հաւատացեալքն առին հրաման լիշխանէն եւ ի զատուորէն եւ եկին պատուով ի գերեզմանի : Եւ այս եղև ի թուին 15
Հայոց եօթն հարիւր եւ ութսուն եւ չորս. յորում ժամանակի Յովհաննէս վարդապետ

L'ayant ensuite retiré de là, on le dépouilla de ses vêtements, on lui attacha une corde aux pieds et on obligea les chrétiens à le traîner par terre sur le visage, tandis que la foule courait derrière et que tous frappaient le corps mort en disant : « Nous aussi, nous aurons en notre part. » Ainsi que dit le Seigneur : *L'heure vient où quiconque vous fera mourir, croira faire à Dieu un sacrifice agréable* ¹. Ceci s'est accompli à l'égard du saint martyr du Christ Aménavag.

Le saint corps étant resté non enterré pendant trois jours, ni les fauves ni les oiseaux ne s'en étaient approchés. Les infidèles se saisirent de chiens qu'ils menèrent auprès du corps, mais à la vue du saint corps ceux-ci s'enfuirent en courant. Il ne subit aucune putréfaction, par contre il exhalait une odeur suave. Une clarté lumineuse jaillit pendant la nuit et comme une torche flambait au-dessus du corps, et des voix de chants et d'offices se firent entendre comme celle des prêtres. Ce que voyant, les infidèles, croyant que des prêtres étaient venus la nuit pour voler secrètement (le corps) et l'enterrer, accoururent auprès du corps pour saisir les prêtres, mais ne virent personne.

* B
p. 116 a.

Après les trois jours, le jour du dimanche, les fidèles, étant intervenus, reçurent l'autorisation du prince et du juge et déposèrent (le corps) avec honneur dans le cimetière. Ceci eut lieu l'année sept cent quatre-vingt-quatre de l'ère arménienne, à l'époque où le Vardapet Jean, homme pieux, se trou-

1. Jean, xvi, 2.

այր բարեկրօն գտեալ ի գաւառն Կերջան՝ ախանառես եւ ախանջալուր լինելով զրեալ է զհանդէս վկայութեան սուրբ նահատակին : Եւ Կարապետ զրիչ անցուցեալ է ի կարգս զրչազիր այժմաւորաց այնր ժամանակի, յորմէ բաց ի չառաջարանութիւնէն որ սկսանի. Հուր է սէրն Քրիստոսի եւ յոյիս մարտիրոս բարբոքի, զապն ամենայն զրեթէ
 5 բառ առ բառ արձանագրեցար աստ ի վառս Քրիստոսի :]

Երեզլի Գ եւ Մարտի ԺԷ : Վկայութիւն սրբոցն Կողրատիոսի, Գիողինոսի, Կիպրիանոսի, Անեկտոսի եւ Կրիսկինդոսի :

Այս հինգ վկայքս Քրիստոսի էին ի Կորնթոսացոց բազաբէն՝ յամս Գեկոսի եւ Վաղենտինոսի ամպարիշտ արքայիցն :

10 Սուրբն Կողրատիոսի մինչդեռ * սուրբն էր մեռան ճնուրն, եւ Աստուծոյ հրամանաւն * A fol. 204 r° b.
 ամպ իջանէր ի վերայ նորս, եւ իրբեւ սաին ջամբէր եւ արբուցանէր : Եւ յորժամ ամենայ ժողովէին առ նա ալլ սուրբք եւ զբրիտանէութիւնն հաստատէին յանձինս իւրեանց :

Եւ կայեալ առաջն Աստուծոյ իշխանին՝ խոստովանեցաւ զՔրիստոս եւ ոչ ուրացաւ

6 սրբոցն] սրբոց մարտիրոսացն — Գիողինոսի] Գիանեսիոսի B || 7 Կրիսկինդոսի] որ ի Կորնթոս add. B || 9 արքայիցն] եւ Յասոնի զաստուորին ելապացոց add. B || 10 մինչդեռ] մասալ add. B || 10-11 եւ Աստուծոյ... արբուցանէր om. B || 12 ամենայ] հաստատ add. B — զբրիտանէութիւնն] ի նմանէ ուսանէին եւ add. B || 14-ր. 1200, l. 1. եւ կայեալ . . . զիշխանն] Վասն որոյ կալեալ եղեւ ընդ ալլ հինգ սրբոցն՝ Կիպրիանոս, Պաւլոս, Գիանեսիոս եւ Կրիսկինդոս,

vant dans la province de Dertchan, et ayant été témoin oculaire et auriculaire, écrivit le récit du martyr du saint athlète. Le copiste Karapet l'inséra dans l'ordre des synaxaires manuscrits de cette époque, et sauf la préface qui commence par : « L'amour du Christ est un feu qui brûle dans les âmes pures, » nous avons enregistré ici tout le reste presque mot à mot pour la gloire du Christ.]

3 AREG, 11 Mars.

Martyre des saints Codratus, Diogène, Cyprien, Anectos et Crucent.

Ces cinq martyrs du Christ étaient de la ville de Corinthe, aux jours de Dèce et Valentinien, les empereurs impies.

Les parents de saint Codratus (*Kodratiös*) moururent pendant qu'il était encore * enfant, et par ordre de Dieu un nuage descendait sur lui et le * A fol. 204 r° b.
 nourrissait comme un sein et lui donnait à boire. Lorsqu'il fut devenu grand, d'autres saints se rassemblèrent auprès de lui et se raffermirent dans la foi chrétienne.

Mis en présence du prince Jason (*Asonay*), il confessa le Christ et ne renia

զանրիժ հաւատան, այլ աստուածային բանիւք յանլիժմանէր զիշխանն : Եւ մերկացողին զսուրբն, եւ գանեցին ուժգին : Տարան եւ զայլ սուրբան աւաջի, եւ նորա նոյնպէս խտտովանեցան զանուն եւ զհաւատն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Եւ բարկացեալ իշխանին հրամայեաց եւ հատին զգլուխս հինգ սուրբ վկայիցն Արեգի Գ եւ Մարտի ժԱ : Եւ բլխեաց ի տեղուջէն յանձնիկ ազրիւր յտակ եւ ցուրտ . 5
եւ երթեալ քրիստոնէիցն ինպեցին զնոսա ի նշանաւոր տեղուջ :

Յաջած աւուր Սարգս սորատերտան երիտասարդ երեսուն եւ ութ ամաց՝ կատարեցաւ ի Հռոմ բազարի հրով եւ սրով վասն հաւատոցն Քրիստոսի. ընկեցին եւ յեռացեալ կատասց, եւ ապա ընդ այլ եօթանասուն զօրականսն որ նովաւ հաւատացին ի Քրիստոս՝ կատարեցան յԱրեւիանոսէ արքայէն : 10

Արեգի Գ եւ Մարտի ժԱ : Վկայութիւն սրբոցն Պիոնի քահանայի
Զմիւսնից եկեղեցոյն :

Աստուծատէր քահանայն Պիոնիսա էր յաւուրս կուսպաշտ արքային Գեկոսի : Եւ

... րան աւաջի Յասան իշխանին : Եւ սուրբն Կալրատիս նախ քան զամենեսեան համարձակ եւ աստվանեցաւ զՔրիստոս, եւ ոչ ուրացաւ զանրիժ հաւատան. այլ աստուածիմաստ բանիւք յանլիժմանէր զիշխանն եւ ունայն ցուցանէր զկուսան B || 3 նոյնպէս] համարձակութեամբ *add.* B || 4-6 եւ բարկացեալ ... տեղուջ] եւ բարկացեալ իշխանին հրամայեաց՝ եւ նախ ձողկեցին զնոսա ուժգին, եւ իբրեւ ոչ հաւանեցան զոհել կուսոյն՝ հրամայեաց եւ հատին սրով զպատուական գլուխ սրբոց վկայիցն Քրիստոսի զվեցից . եւ երթեալ քրիստոնէից ինպեցին զնոսա ի նշանաւոր տեղուջ : Կատարի ամն սոցա Արեգի Գ եւ Մարտի ժԱ, ի վառս Քրիստոսի B || 7 կատարեցաւ] չարչարեցաւ B || 8 վասն հաւատոցն Քրիստոսի *om.* B || 10 յԱրեւիանոսէ արքայէն] սրով B || 13 Գեկոսի] բարոյէր զձշմարիտ հաւատս Քրիստոսի եւ զբազումս ի հրէիցն եւ ի հեթանոսաց զարձուցանէր *add.* B.

point la foi pure, mais par des paroles divines il réprouva le princee. On dépouilla le saint et on le frappa vigoureusement. On fit comparaitre aussi les autres saints, qui confessèrent également le nom et la foi du Christ notre Dieu.

Le princee, irrité, ordonna de trancher la tête aux cinq saints martyrs le 3 areg, le 11 mars. Une source pure et froide jaillit à l'endroit même. Les chrétiens vinrent et les enterrèrent dans un endroit renommé.

En ce même jour le stratélate Sabas, jeune homme de trente-huit ans, fut martyrisé en la ville de Rome par les flammes et le glaive pour la foi au Christ; on le jeta aussi dans une chaudière bouillante, puis avec d'autres soldats au nombre de soixante-dix, qui, avec lui, avaient cru au Christ tous furent martyrisés par l'empereur Aurélien.

4 AREG, 12 Mars.

Martyre de saint Pionius, prêtre de l'église de Smyrne.

Le prêtre ami de Dieu, Pionius, vivait aux jours de Dèce l'empereur

կարան զնա վեց արբ, բարձին ի թիկունս իւրեանց եւ տանէին առ զատուարն * Կիւնդե- * A fol. 204
լիանոս, եւ երանելին Պիոնիոս առիւքն հարկանէր զկողս նոցա, եւ ազաղակէր. vº a.

Քրիստոնեայ եմ եւ ոչ զոհեմ կուց ձերոց : Եւ կացեալ առաջի խոստովանեցաւ զանուն
Տեառն Աստուծոյ : Եւ եհատ ի վերայ նորա վճիռ եթէ. ԶՊիւնիոս որ կամաւոր-
5 թեամբ զինքն քրիստոնեայ անուանեաց՝ հրամայեմ կենդանուցն հրով այլել :

Եւ յորժամ զնաց ի տեղին սուրբ քահանայն Պիոնիոս՝ ինքնին ելոյժ զգօտին եւ
մերկացաւ ի հանդերձիցն, եւ զաչան յերկինս համբարձեալ աղօթեաց առ Աստուած
մեծաւ գոհութեամբ : Եւ զահիճքն բեւեռեցին զձեռս եւ զոտս նորա ի փայտի, եւ
բորբոքեցին շուրջ զնովաւ հուր : Եւ նորա խցեալ զաչան եւ ի միտս իւր աղօթէր առ
10 Աստուած. եւ կարծեցին ամբոխն եթէ մեռաւ : Եւ յորժամ կատարեաց գաղօթն՝
ձայնեաց մեծաւ բարբառով. Ամէն, Տէր, ընկալ զոգիս իմ : Եւ աւանդեաց զհոգին իւր
առ Աստուած՝ Մարտի ժ-Բ :

Եւ յորժամ շեջաւ հուրն, զնացին քրիստոնեայքն գտին զսուրբ վկայն Քրիստոսի
ամբողջ մարմնով եւ պայծառ երեսօք, անկէզ մնացեալ հեր զկիսցն եւ ձորուացն, եւ
15 առաւելապէս հաստատեցան ի հաւատս քրիստոնէութեան անխախտելի : Եւ ան-
հաւատքն երկմտեցին ի կուոցն պաշտամանէն :

3 Խոստովանեցաւ պայծառ երեսօք add. B || 12 Մարտի ժ-Բ] եւ Արեգի Գ add. B ||
13 վկայն Քրիստոսի] քահանավկայն B || 14 անկէզ... ձորուացն om. B || 15 անխախտելի
om. B || 16 սրաշտամանէն] նոյնպէս սպանին յետոյ եւ զընկերս նորա, եւ զբազումս ի
քրիստոնէից նահատակեցին պէս պէս տանջանօք add. B.

impie. Six hommes le saisirent, le portèrent sur leurs épaules au juge
* Cyndélianus; le bienheureux Pionius frappait leurs côtes de ses pieds et * A fol. 204
criait : « Je suis chrétien et je n'immole point à vos dieux. » Mis en présence vº a.
(du juge), il confessa le nom du Seigneur Dieu. (Le juge) prononça sur lui
cette sentence : « J'ordonne de brûler vivant Pionius qui volontairement s'est
avoué chrétien. »

Arrivé à l'endroit (de l'exécution), le saint prêtre Pionius défit lui-même
sa ceinture, se dépouilla de ses vêtements, leva les yeux au ciel et pria
Dieu avec beaucoup de joie. Les bourreaux clouèrent ses mains et ses pieds
à un poteau et allumèrent du feu tout autour de lui. Ayant fermé les yeux,
(le saint) priait Dieu en son esprit; et la foule crut qu'il était mort. Mais,
lorsqu'il eut terminé sa prière, il s'écria à haute voix : « Amen, Seigneur,
reçois mon âme. » Et il rendit son âme à Dieu le 12 mars.

Lorsque le feu se fut éteint, les chrétiens vinrent et trouvèrent le saint
martyr du Christ entier de corps, la figure rayonnante; et les cheveux de sa
tête et sa barbe (n'étaient) pas brûlés. Ils en furent grandement raffermis
dans la foi inébranlable chrétienne. Les infidèles se mirent à douter du culte
des idoles.

* A fol. 204
v° b.

* Արեղի Ե և և Մարտի ԺԿ : Տօն է սրբոց ճարգարէիցն Եգեկիէլի և Եզրի :

Մարգարէն Եղեկիէլ զնայ ընդ ժողովրդեանն ի Բաբելոն զոր տարաւ Նաբուզո-
զոնոտը արքայն Բաբելոնացոց, և և անդ առ սին Քորբայ գետոց Էտես զտեսիլն՝
ղբերորէսն լծեալ ի կառս և և զԱստուած ի վերայ աթուոցն, որք ասէին. Օրհնեալ
և և լաւը Տեսն ի տեղոջ իւրում : Մարգարէանայր ժողովրդեանն որ ինչ անցք 5
անցանելոց էին ժողովրդեան ընդ նոսա : Յանգիմանէր զժողովուրդսն որք կուսազա
էին չերկրին Քաղղէացոց, և և ճանաւանդ զյեղն Դանայ :

Եւ Քաղղէացիքն կամէին սպանանել զԵղեկիէլ և և զամենայն օրինապահսն որ
ընդ նմա շրջէին : Եւ նորա բաժանեալ զգետն մեծ՝ անց չայնկոյս ամենայն օրինա-
պահօքն, և և ի Քաղղէացոցն որք չանգնեցան մտանել ի գետն լսեղբեցան : 10

Եւ առաջնորդն ցեղին Դանայ սպան զնա, և և անդէն թաղեցաւ :

Իսկ Եզր մարգարէ էր անդէն ի Բաբելոն, և և եին զինի Զօրաբարելի չերուսաղէմ,
և և Էտես զՀնուած տաճարին և և զամենայն բարութիւնսն զոր արար Աստուած

1 Տօն ... Եզրի] Յիշատակ Եզրի բաճանայի Հնաց՝ և և զպրի օրինացն Աստուծոց, և և զրոզի
կտակաց ճարգարէից սրբոց B || 2-11 Մարգարէն ... թաղեցաւ օմ. B || 12 Իսկ Եզր] Սուրբ
բաճանայն Եզր B.

* A fol. 204
v° b.

* 5 AREG, 13 Mars.

Fête des saints prophètes Ézéchiel et Esdras.

Le prophète Ézéchiel s'était rendu à Babylone avec le peuple que Nabu-
chodonosor, roi des Babyloniens, y avait emmené, et c'est là qu'au bord du
fleuve Khabour (*Khorbay*) il eut la vision des chérubins attelés à un char
et Dieu sur un trône, (tandis que les chérubins) disaient : « La gloire du
Seigneur est bénie en son lieu. » Il prophétisa à la population tous les
événements qui devaient arriver au peuple avec eux. Il blâmait ceux du
peuple qui étaient idolâtres dans le pays de Chaldée et surtout la tribu
de Dan.

Les Chaldéens voulaient tuer Ézéchiel et tous ceux qui observaient les
lois et circulaient avec lui. Mais, ayant divisé le grand fleuve, il passa de
l'autre côté avec tous les observateurs des lois; et ceux des Chaldéens qui
osèrent pénétrer dans le fleuve, s'y noyèrent.

Le chef de la tribu de Dan le tua; il fut enterré à l'endroit même.

Le prophète Esdras (*Էշր*) était aussi à Babylone et vint à Jérusalem à la
suite de Zorobabel, il y vit la construction du temple et tous les bienfaits

ժողովրդեանն : Եւ զրեաց զիրս Զօրաբարեղի եւ Գարեհի եւ ժողովոյն Գալկայ եւ վախճանեցաւ Յերուսաղէմ եւ թաղեցաւ անդ :

Իսկ ճիւս Եզրն որ եւ Սաղաթիէլն անուանեցաւ՝ եւ սա էր ի Բարեղոն, եւ սուղ ունէր վասն աւերածին * Սիրիւի, որ սուաքեաց Տէր զհրեշտակ լուր եւ ճխիթարեաց * A fol. 205
5 զնա : Եւ սա հոգեով Աստուծոյ զրեաց զօրէնս եւ զճարգարէս, եւ արար նոր զիրս եւ ուսոյց զժողովուրդսն, եւ ետես զգարձ գերոյն, եւ վախճանեցաւ եւ թաղեցաւ անդէն :

Յայսմ աւուր վարք երանելոյն Գրիգորի Հռոմայ հայրապետին :

Այս երանելի այս Գրիգորիոս էր ի Հռոմ քաղաքէն, չաւուրս բարեպաշտ
10 թագաւորին Յուստինիանոսի. եւ էր կրօնաւոր եւ զրազիր եւ հայր վանացն որ կոչի
Կլէոսկորի :

Եւ ի ճիւղմ աւուր փորձեաց զնա Աստուած, եւ սուաքեաց հրեշտակ ի կերպս
աղբատի եւ ձերկ նաւախարի, եւ անկեալ չոտս նորա խնկրէր ողորմութիւն, եթէ.
Ի ծովուն ընկղմեցաւ նաւն իմ եւ կորուսի զամենայն բեռն նաւին եւ զիմն եւ զօտարաց,
15 եւ ոչ ունիմ ինչ ապլ նոցա : Եւ երանելին Գրիգորիոս ետ նմա վեց զահեկան : Եւ

3 անուանեցաւ] կոչիւր B || 12 փորձեաց զնա Աստուած եւ om. B — սուաքեաց] Աստուած *add.* B.

que Dieu avait accordés au peuple. Il écrivit des lettres à Zorobabel, à Darius et à l'assemblée de Gog. Il mourut à Jérusalem et y fut enterré.

Quant à l'autre Esdras, qui fut aussi nommé Salathiel, il était à Babylone et gardait le deuil de la ruine de * Sion; c'est à lui que le Seigneur envoya * A fol. 205
son ange pour le consoler. Il écrivit par l'esprit de Dieu la Loi et les Pro-
phètes, en fit de nouveaux livres et les enseigna au peuple; il vit le retour
de la captivité, mourut et fut enterré sur place.
1° a.

En ce jour vie du bienheureux Grégoire, patriarche de Rome.

Ce bienheureux homme, Grégoire, était de la ville de Rome, aux jours du pieux empereur Justinien; il était religieux, copiste et pieux du couvent nommé *Kléoskor* ¹.

Un jour, Dieu le mit à l'épreuve et lui envoya un ange sous la forme d'un matelot pauvre et nu, qui, se jetant à ses pieds, demanda l'aumône (en disant) : « Mon navire s'est perdu en mer, j'ai perdu toute la cargaison du bateau, la mienne et celle des autres, et je n'ai rien à leur donner. » Le bienheureux Grégoire lui remit six écus. Le pauvre revint mendier une

1. Transformation de l'expression : *ad clivum Scauri*.

դարձեալ երկրորդ անգամ աղքատն խնդրէր. եւ նա նոյնպէս ետ նմա վեց դահեկան : եւ զարձեալ երկրորդ անգամ աղքատն երթեալ խնդրէր, եւ նա դահեկան ոչ ունէր ետ նմա արձաթի սկսեց :

Եւ ելևս ընդ աւուրսն ընդ աշնոսիկ ելևս մեռանել Հոռոմայ հայրապետին, եւ աստուածային ընտրութեամբն ձեռնադրեցաւ Գրիգորիոս յառաքելական աթոռն : Եւ հրամայեաց ըստ սովորութեանն իւրում կոչել ի սեղանն իւր երկուտասան աղքատս հողակից լինել նմա :

* A fol. 205
1° b.

Եւ ի միւսում աւուր * յորժամ նստան՝ տեսանէ սուրբ հայրապետն երեքտասան աղքատս նստեալս ի սեղանին. եւ հարցանէր զսեղանապետն. երեքտասան աղքատս կոչեցեր աչօր : Եւ նա ասէ. Ոչ, այլ երկուտասան. եւ ոչ տեսանէր զմինն՝ բայց ձիաջն երանելին Գրիգորիոս, եւ երեւէր նմա երբեմն երկուտասարդ՝ երբեմն ձեր : Բուռն եհար երանելին Գրիգորիոս չերեքտասաներորդ աղքատն, եւ մտին ի միտին ի սենեակ իւր, եւ հարցանէր. Ուտո՞ր իցես եւ զինչ անուն է բո : Եւ նա ասէր. Բնիկէր հարցանես զանուն իմ : Ի՞մ անունս սրանչեղի է, եւ այն աղքատն եմ որոյ ետուր զգանձն եւ զսկտեղն : Եւ յայնժամ հրամայեաց Աստուած լինել քեզ յաթոռն Պետրոսի՝ Հոռոմայ հայրապետ : Ասէ Գրիգորիոս. Ուտո՞ր զիտացեր եւ ո՞վ պատմեաց քեզ : Եւ նա ասէ. Ես հրեշտակ եմ Աստուծոյ ամենակալին, եւ հրաման սուր յայնձ օրէն որ ընդ քեզ

11 եւ երեւէր... ձեր om. B || 12 երանելին om. B.

deuxième fois; il lui donna encore six écus. Le pauvre revint mendier une troisième fois, et, comme il n'avait plus d'écus, (Grégoire) lui donna un plateau en argent.

En ces jours-là le patriarche de Rome vint à mourir et par élection divine Grégoire fut sacré patriarche sur le siège apostolique. Il ordonna, selon la coutume, d'inviter douze pauvres à sa table pour partager son repas.

* A fol. 205
1° b.

Le lendemain, * lorsqu'on se mit à table, le saint patriarche aperçut treize pauvres assis à table. Il demanda au maître d'hôtel : « As-tu convoqué treize pauvres aujourd'hui? » Il répondit : « Non, douze. » Car il ne voyait pas l'un (d'eux), que seul le bienheureux Grégoire apercevait, le voyant tantôt jeune et tantôt vieux. Le bienheureux Grégoire saisit le treizième pauvre et pénétra avec lui dans sa chambre; puis il l'interrogea : « D'où viens-tu et quel est ton nom? » Il lui répondit : « Pourquoi demandes-tu mon nom? Mon nom est merveilleux, et je suis le pauvre auquel tu as donné de l'argent et le plateau. C'est alors que Dieu a ordonné que tu deviennes, sur le siège de Pierre, patriarche de Rome. » Grégoire lui dit : « Comment as-tu su cela et qui te l'a raconté? » Il lui répondit : « Je suis l'ange du Dieu tout-puissant et j'ai reçu l'ordre à partir de ce jour d'être constamment auprès de toi;

լինիմ համապալ՝ եւ զամենայն խնդիրս ըս ես վերադերեմ առ Աստուած : Եւ յարուցեալ Գրիգորիոս երկիր եպոպ նմա, եւ նա անպաշտ եղեւ :

Այս երանելոցս՝ շնորհս զիտուիման տուաւ չԱստուծոյ. եւ մեկնեաց գաստուածաշունչ զիրս զհին եւ զնոր կտակարանս. զրեաց եւ ի Յոր ճառս ըստասան, եւ այլ զիրս զրեաց հոռմայեցերէն, զոր ի յունական լեզուն Գիաղոսս կոչեն զրոյն : Գրեաց եւ այլ զիրս ի վարս եւ ի ճգնութիւն սրբոց հարանց եւ եպիսկոպոսոց : Եւ յորեմ զրէր զճառան՝ տեսանէր Պետրոս աշակերտն իւր եւ նախասարկաւագն սպիտակ ապունի՝ ի վերայ շրթանցն :

* A fol. 205
V° a.

Այս մեծ հաշտապետս Գրիգորիոս տեսանէր զսքանչելի շէնս զոր շինեալ էր Տրալխանոս կուսապաշտ արքայն, զկամուրջս յանհուն եւ ի մեծամեծ գետն, եւ սարարկս ի ճորս եւ ի բազմամօր եւ ի տղմային տեղիս պոպոտայիցն, եւ զարմանալք յոյժ, եւ խնդրէր չԱստուծոյ ներումն Տրալանոսի, եւ ասէր եթէ. Ասանց Աստուծոյ հրամանի աչապխի անպատմելի գործս ոչ կարէր առնել : Եւ ի բազում ժամանակս արտասուօք խնդրէր վրկութիւն Տրալխանոսի : Եւ եկեալ առ նա հրեշտակ Տեսան ասէ. Վասն ըս խնդրոյն Աստուած ներումն շնորհեաց նմա, բայց վասն այլ կուսապաշտ մարդոց չԱստուած մի աղաչեսցես՝ զի ոչ լսէ բեղ :

Տ Գիաղոսս] տխաղոսս կոչեն զրոյն, որ ի հայ բարբառ տրամախոսութիւն լսի B || 7 սպիտակ ապունի ի վերայ շրթանցն] զհագին սուրբ իբրեւ սպիտակ ապունի ի վերայ շրթանց սրբոյն Գրիգորի B || 9-16 Այս մեծ . . . լսէ բեղ om. B.

c'est moi qui porté à Dieu toutes tes demandes. » Grégoire, s'étant levé, se prosterna devant lui, mais il devint invisible.

Les grâces de la science furent accordées par Dieu à ce bienheureux, et il commenta les écritures inspirées de Dieu, l'ancien et le nouveau testament. Il écrivit aussi quarante homélies sur Job et d'autres écrits en langue romaine, écrits appelés en langue grecque Dialogues (*Dialogos*). Il écrivit encore des livres sur les vies et l'ascétisme des saints pères et évêques. Lorsqu'il composait ses homélies, Pierre son disciple et archidiaacre apercevait une colombe blanche * sur ses lèvres.

* A fol. 205
V° a.

Ce grand patriarche Grégoire, à la vue des merveilleuses constructions qu'avait édifiées l'empereur idolâtre Trajan, les ponts jetés sur d'immenses et très grands fleuves, les routes dallées dans les vallées, les voies à travers les pays boueux et marécageux, s'émerveillait fort et priait Dieu de pardonner à Trajan, et il disait que sans la permission de Dieu (Trajan) ne pouvait pas exécuter tant d'œuvres incénarrables. Il demanda longtemps avec larmes le salut de Trajan. L'ange du Seigneur vint à lui et lui dit : « Sur tes instances Dieu lui a accordé le pardon, mais ne prie plus Dieu pour d'autres hommes idolâtres, car Il ne t'exaucera point »

Եւ յետ մահաւան երիցս երանեալ հայրապետին Գրիգորի՝ Պետրոս նախասարկաւագն որ էր աշակերտ իւր՝ զնայ շարեմուտս եւ մկրտեաց բազում անհաւատ ազգս, զոր կոչեն Սաքսոն եւ Փրանկս : Այս Պետրոս հրամայեաց կանոնօք որ շաւուրս քառանկրօրդ պահոցն՝ չամենայն աւուր կատարեալ պատարաց մատուցանեն, եւ աւետարան ընթեռնուն. եւ շարաթ օրն ընդ ծածուկեան պահօք աւելիցեն որպէս եւ 5
զայլ հինգ աւուրան : Եւ մինչեւ ցաչօր արեւմուտք զնոյն կարգ պահեն. բայց կտատանգինուպօլին եւ այլ երեք աթուրն ոչ ընկալան այնպէս :

Եւ հանգեալ խաղաղութեամբ ի Հոռոմ : Եւ յետ նորս մահաւան զնայցին Սաքսոնք եւ Փրանկք զորս մկրտեաց՝ նա եւ սրարին զառապանն արծաթի եւ զարգարեցին սակի պատկերօք : 10

Եւ ձեւնապրեաց նոցա Հոռոմայ հայրապետն եւ ամենայն ազգի եւ գաւառի կալիսկապոսս. եւ լինի մինչեւ ցաչօր :

Երեզի 9. եւ Մարտի ԺԳ. . Վկայութիւն սրբոյն Սաբինոսի :

Ի ժամանակս կապաղաշտ արքային Միտղեաթիանոսի էր սուրբն Սաբինոս չերապօլսեաց չեղիպատացւոց երկրէն, նախարար ի մեծ ազգէ, եւ վասն զմեկակ ժամանակաց հարածանայն ելեալ արտարոյ բապարին ի փոքր եւ ի նեղ ասն բնակէր ի թագափ 15

7 այնպէս om. B || 13 սրբոյն] սրբոյ վկային B.

Après la mort du trois fois bienheureux patriarche Grégoire, Pierre l'archidiaque, qui était son disciple, se rendit en occident et y baptisa plusieurs nations infidèles appelées Saxons (*Sakhson*) et Franes (*Franks*). Ce Pierre ordonna par des canons de célébrer une messe complète tous les jours pendant le carême de quarante jours et d'y lire l'évangile, et de faire le samedi de carême comme les autres cinq jours. Jusqu'aujourd'hui l'occident observe ce règlement, mais Constantinople et les trois autres sièges ne l'acceptèrent point.

Il reposa en paix à Rome. Après sa mort, les Saxons et les Franes qu'il avait baptisés * se rendirent (à Rome) et lui firent un cercueil en argent et l'ornèrent d'images en or. * A fol. 205 v° b.

Le patriarche de Rome leur sacra des évêques pour chaque nation et province; ce qui se fait jusqu'aujourd'hui.

6 AREG, 14 Mars.

Martyre de saint Sabinus.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien, saint Sabinus vivait à Hiéropolis d'Égypte, dignitaire, de famille noble. Mais, à cause des temps durs de persécution, il demeurait dans une petite et étroite maison élevée hors de la ville, caché avec d'autres chrétiens; ils imploraient Dieu avec jeûnes et

ընդ այլ բրիստոնեացս, եւ պահօր, եւ աօթիւք տարչէի : զԱստուած : եւ բազում
բրիստոնեացք ըմբռնեցան ի ձեռս անօրինաց, եւ համբուեցաւ չոյժ անուն Սաբինոսի,
եւ չուզմամբ մեծաւ խնդրէին զնա եւ ոչ գտանէին :

5 Եւ ճի ոմն աղբատ սովոր էր երթալ առ սուրբն եւ մուրանայր, եւ նա չոյժ սգորմէր
նմա եւ կերակրէր եւ սիրէր զնա. եւ նորա երթեալ առ զօրականսն ասէ. Զինչ սաչք
լինձ եւ ես ցուցից զնա ձեզ : եւ ետուն նմա երկու գահեկան, եւ զնայլն զկնի նորա
մինչեւ ի տեղին. եւ մտեալ ի տունն հանին գամենեան արտարս եւ հարցանէին. Ով
է ի ձէնչ Սաբինոս : եւ նա ասէ. ես եմ : Կապեցին զնա միայն ծանր շղթայիւք, եւ
տարան * առ Արիանոս դատաւորն. եւ հարցանէր զանունն եւ զշնորհսն : եւ նա ասէ. * A fol. 206
10 Բրիստոնեաց եմ եւ կոչիմ Սաբինոս : r° a.

Ասէ գատաւորն. Ծառայ ես թէ աղատ : Սուրբն ասէ. Ազատ եմ եւ բարի մանկու-
թեանս լիմոյ զօրական եմ ի գունդս զքսին : Ասէ գատաւորն. եւ զինչ եղև բեզ որ
թողեր զօրականութիւնդ : Ասէ Սաբինոս. Տեսի գանօրէն զործս ինպատարին ձերոյ
եւ զանիրաւ չարչարանս ի ծառայս Աստուծոյ, եւ լաւ համարեցայ բնակել ի տան
15 Աստուծոյ քան ի յարկս մեղաւորաց :

Եւ բարկացեալ գատաւորն հրամայեաց կախել զնա եւ տանջել, եւ այնչափ
տանջեցին զնա մինչեւ զբեցաւ մարմինն. եւ անտի բարձեալ զսուրբն տարան ի

2 անուն] սրբոյ *add.* B || 5 եւ սիրէր զնա *om.* B || 17 մարմինն] անձնն B.

prières. Or beaucoup de chrétiens tombèrent entre les mains des impies, et
le nom de Sabinus fut largement divulgué; on le chercha fièvreusement,
mais on ne le trouva point.

Un homme pauvre avait l'habitude d'aller auprès du saint pour mendier;
celui-ci avait grande pitié de lui, le nourrissait et l'aimait. (Le pauvre) alla trou-
ver les soldats et leur dit : « Que me donnerez-vous, et je vous l'indiquerai ? »
Ils lui remirent deux écus, le suivirent jusqu'à l'endroit et, ayant pénétré dans
la maison, en firent sortir dehors tout le monde en demandant : « Qui de vous
est Sabinus ? » (Sabinus) leur dit : « C'est moi. » Ils le lièrent, lui seul, avec
de lourdes chaînes et le conduisirent * au juge Arianus qui lui demanda son
nom et ses titres. Il répondit : « Je suis chrétien et je m'appelle Sabinus. »

Le juge lui dit : « Es-tu esclave ou libre ? » Le saint répondit : « Je suis
libre et depuis ma jeunesse heureuse je suis soldat dans le régiment du comte ». Le
juge lui dit : « Que t'est-il arrivé, pour que tu quittes la milice ? » Sabinus
répondit : « J'ai vu les œuvres impies de votre empereur et les tortures
injustes des serviteurs de Dieu et j'ai préféré demeurer dans la maison de
Dieu plutôt que sous les toits des pécheurs. »

Le juge, irrité, ordonna de le suspendre et de le torturer, et on le tortura
à tel point que son corps fut mis en lambeaux; de là on transporta le saint

* A fol. 206
r° a.

բազարն Անտոնինու զինի գատաւորին՝ զի եւ անկ չարչարեացէ վնա եթէ ոչ գառնացէ ի կուռան :

Եւ յորժամ դնացին բաղում հնարիւք ջանաց գատաւորն, եւ ոչ կարաց փոխել վնա յատուածապաշտ հաւատոցն : Դամբարօք այրեցին զկոշան եւ զորովայնն. եւ սուրբն լեւալ ոչ ինչ բարբառէր, եւ որպէս զալոյ մարմին տանջեալ համարէր : 5
Եհատ ի վերայ նորա վճիւ զի խեղդեացեն ի գետն :

Եւ յորժամ տանէին՝ գնացին զինի նորա բազումք ի հաւատացելոցն. եւ պատուիրէր նոցա սուրբն հաստատուն կալ ի հաւատն Քրիստոսի, եւ յօժարութեամբ մեռանել վասն անուան նորա : Եւ զայս ասաց եթէ. * Յիշեցէք յազօթս ձեր զոր կատարման իմոյ, եւ յերրորդ աւուրն եկեսցէք ի հիւսիսկ կողմանէ գետոյն եւ գտանիցէք զմարմինս իմ, առջիք եւ թաղեսցէք զիս վիճոյն որ յոտս իմ կապեալն է : 10

Եւ յորժամ տարան առ գետոյն կապեցին վէմ մեծ յոտան, արկին ի փոքր նաւակ մի : Եւ սուրբն հաչեցաւ յերկինս, զոհացաւ զԱստուծոյ եւ փառաւորեաց զանուն նորա՝ որ արժանաւորեցոյց զնա անպիսի վկայութեամբ մեռանել : Եւ յազօթելն նորա ընկեցին ի գետն, եւ աւանդեաց զհօգին խր առ Քրիստոս Մարտի ԺԴ : 15

Եւ յետ երկից աւուրց գնացին եղբարքն գապտ ի գիշերի՝ ի տեղին յորում հրամայեաց

8 հաւատն] սէրն B || 15 Մարտի ԺԴ] եւ Արեգի 9 add. B.

et on l'emmena à la ville d'Antonin ' à la suite du juge, pour être torturé là aussi s'il ne se convertissait point aux idoles.

Lorsqu'ils y arrivèrent, le juge essaya bien des moyens, mais ne put détourner (le saint) de la foi pieuse. On lui brûla les côtes et le ventre avec des torches allumées. Le saint garda le silence et ne parla pas, mais regardait comme si l'on torturait un autre corps. (Le juge) donna la sentence de le noyer dans le fleuve.

Tandis qu'on le conduisait, beaucoup de fidèles le suivirent; le saint les engagea à demeurer fermes dans la foi au Christ et de mourir avec empressement pour Son nom. Il leur dit ceci : * « Souvenez-vous dans vos prières du jour de mon martyr et vous reviendrez le troisième jour par le côté nord du fleuve et vous retrouverez mon corps, vous le prendrez et m'enterrez avec la pierre qui est attachée à mes pieds, »

Lorsqu'ils l'eurent amené au fleuve, ils lui attachèrent une grosse pierre aux pieds et le jetèrent dans une petite barque. Le saint regarda le ciel, rendit grâce à Dieu, glorifia Son nom qui l'avait rendu digne de mourir d'un tel martyr, et pendant qu'il priait, ils le jetèrent dans le fleuve, et il rendit son âme au Christ le 14 mars.

Trois jours après, les frères se rendirent secrètement la nuit à l'endroit

1. C'est-à-dire Antoninopolis.

սուրբն Սարինոս, գտին զպատուական ճարձին նորս, տարան եւ թագեցին ի նոր տապանի վիճովն ձերձ ի քաղաքն Անպինոյ :

Յայժմ աւուր վկայութիւն սուրբ եւ անարձաթ բժշկացն Կողմայի եւ Գամիանոսի երկու եղբարցն, եւ այլ երկց վկայցն. Անթիմոսի, Գեւոնդեայ եւ Պապիտի :

5 Սուրբ եւ անարձաթ բժիշկքն եւ Բրիտտոսի ճարտիւրոսքն Կողմաս եւ Գամիանոս եղբարք էին հարազատք յԱրաբացոց երկրէն, չաւուրս կուսարշտ արքայիցն Մարսի-
ճիանոսի եւ Դիոկղետիանոսի : Եւ ըստ աւետարանական բանին՝ ձրի բժշկէին զամե-
նայն ցաւս եւ զհիւանդութիւնս, ոչ միայն զճարդկան * այլ եւ զանասնոցն : Եւ * A fol. 206
ճատնեցին զնոսս առ Լիւսիոս Եզրիպտացոց զատուորն, եւ կայուցին սուաջն նորա,
10 Եհարց. Ուստի էք եւ ո՞ր հաւատով էք եւ զինչ են անուանք ձեր :

Ասեն սուրբքն. Մէք յԱրաբացոց եմք եւ բրիտտոնեայ հաւատով. եւ ես անուանիմ Կողմաս եւ եզբաչս իմ Գամիանոս. եւ եմք ի մեծ ազգէ եւ արուեստիւ բժիշկք : Ունիմք եւ այլ ընկերս՝ եթէ հրաձայես ասացուք եւ զնոցա անուանան :

Ասէ զատուորն. Ասացէք աներկիրլ : Եւ նորա ասեն. Անթիմոս, Գեւոնդիոս եւ
15 Պապիտոս : Տարան եւ զնոսս առաջի, եւ նորա խոստովանեցան զՔրիստոս յամենայն

9 կայուցին] կացին B || 11 սուրբքն] Կողմաս եւ Գամիանոս *add.* B || 12 արուեստիւ] արուեստաւոր B.

qu'avait indiqué saint Sabinus, trouvèrent son corps vénérable, l'emportèrent et l'enterrèrent dans un tombeau neuf avec la pierre près de la ville d'Antina '.

En ce jour martyre des saints medecins anargyres, les deux freres Côme et Damien, et de trois autres martyrs Anthime, Léonce et Papias.

Les saints medecins anargyres, martyrs du Christ, Côme et Damien étaient deux freres germains du pays d'Arabie, aux jours des empereurs idolâtres Maximien et Diocletien. Selon la parole de l'évangile ils soignèrent gratuitement tous les maux et les maladies non seulement des hommes * mais * A fol. 206
aussi des animaux. On les dénonça à Lysias, juge des Égyptiens, et on les mit en sa présence. Il leur demanda : « D'où êtes-vous, de quelle foi êtes-vous et quel est votre nom? »
v° a.

Les saints répondirent : « Nous sommes d'entre les Arabes et de foi chrétienne; je m'appelle Côme et mon frere s'appelle Damien; nous sommes d'une haute lignée et medecins de profession. Nous avons encore d'autres compagnons, et si tu l'ordonnes nous te dirons aussi leurs noms. »

Le juge leur dit : « Dites sans crainte. » Ils lui répondirent : « Anthime, Léonce et Papias. » On les fit également comparaître et ils confessèrent le

1. Antoninoupolis (?).

սրտէ : Ասէ դատաւորն. Զոհեցէք կուօցն : Եւ սուրբքն ամենեւին ոչ կտուն պատասխանի : Կապեցին զձեռս եւ զոտս նոցա եւ զանեցին ուժգին եւ ընկեցին ի ծովն : Եւ հրամանաւ Տեսուն լուծան կապանքն եւ ելին ի ցամաքն անվնաս :

Եւ տեսալ զնոսա դատաւորն յոջ վարձացաւ եւ ասէ ցնոսա. Ուսուցէք զիս մոզութիւն ասնել : Ասեն սուրբքն Կոզմաս եւ Դամիանոս. Եկեաջիր զկնի մեր յանուն Աստուծոյն մերոյ : Ասէ դատաւորն. Եկից անուամբ աստուծոյն իմոյ Աղբիանոսի : Եւ նոյնժամայն թիւրեցան երեսը նորա : Եւ սուրբքն եկին ձեռս եւ ողջացուցին :

Եւ հրամայեաց եւ ընկեցին ի բորբոքեալ հուր, եւ պատառեցաւ երկիր եւ կելուլ զսուրբսն ի ներքս, եւ յրժամ շիջաւ հուրն դարձեալ եհան զնոսա * ամբողջս : Եւ բարկութեամբ յցեալ դատաւորն հրամայեաց եւ խաչեցին զնոսա եւ քարկոծեցին, եւ քարինքն անյրէն զառնային, եւ բազումք մեռան ի նոցանէ : Եւ ապա նետս ձգէին ի նոսա, եւ ամենեւին սուրբքն ոչ խոցեցան ի նեախցն, այլ մանաւանդ սկսան ի միմեանս ձգել զնետսն, եւ բազումք ի նետաձգուպցն եւ ի զօրականայն խոցեցան եւ մեռան :

Եւ երկուցեալ դատաւորն հրամայեաց եւ սրով սպանին զսուրբսն յԵղիպտացոց քաղաքին Մարտի ժԴ :

1 զոհեցէք] զոհէք B || 3 անվնաս om. B || 7 եւ սուրբք] բայց սուրբքն վազվազակի B || 8-13 եւ հրամայեաց... եւ մեռան] եւ բարկացեալ դատաւորն հրամայեաց' եւ ընկեցին զնոսա ի բորբոքեալ հուր, եւ ի շիջանել հրոյն ետես թէ մնացին կենդանի, հրամայեաց եւ հանին զնոսա ի խաչ, եւ քարկոծ արարին, եւ նետաձիգ եղեն, եւ արկ Աստուած ի նոսա յիմարութիւն, եւ ի միմեանս արկանէին զքարինս եւ զնետս, որովք եւ բազումք ի զօրականայն խոցեցան եւ մեռան B || 14 հրամայեաց] հրաման ետ B || 15 Մարտի ժԴ] եւ Արեգի Զ add. B.

Christ de tout cœur. Le juge leur dit : « Immolez aux idoles. » Les saints ne lui répondirent point du tout. On leur attacha les mains et les pieds, on les frappa brutalement et on les jeta à la mer. Par ordre du Seigneur les liens se défirent et (les saints) sortirent sur le rivage intacts.

Le juge en les voyant fut très étonné et leur dit : « Enseignez-moi aussi à faire de la magie. » Les saints Côme et Damien lui répondirent : « Suis-nous au nom de notre Dieu. » Le juge leur dit : « Je vous suivrai au nom de mon dieu Adrien. » Et aussitôt son visage se déforma. Les saints imposèrent les mains et (le) guérirent.

Il ordonna de les jeter dans un feu ardent, mais la terre s'entr'ouvrit et absorba les saints dans son sein; lorsque le feu se fut éteint, (la terre) les restitua * intacts. Le juge, plein de colère, ordonna de les crucifier et de les lapider, mais les pierres se retournèrent et beaucoup en furent tués. Ensuite on leur lança des flèches, mais les saints ne furent aucunement blessés par les flèches, par contre ils se tiraient les flèches l'un contre l'autre et beaucoup, parmi les archers et les soldats, furent blessés et moururent.

Le juge, effrayé, ordonna de tuer les saints par le glaive dans la ville des Égyptiens, le 14 mars.

Արեգի է եւ Մարտի ժեռ : Տօն է ութ ճարտիրոսացն. Ագապիտսի եւ Երկու
Աղեկանդրոսացն եւ Երկու Գիւնէսիտոսացն եւ Տիմօղայի, Մոմէլտսի, Պղլիսիտի :

Այս ութ վկայքս Քրիստոսի էին չառարս Գիտկղլախանոսի կուսպաշտ արքային :
Ագապիտս էր ի Գաղաչ քաղաքէն, Տիմօղայոս ի Պոնտոսէ, Երկորքին Գիւնէսիտոսն ի
5 Տրապօլսէ, Մոմէլտոս կիսասարկաւազ էր Գիտպօլու եկեղեցոյն, Պղլիսիտն եւ Երկու
Աղեկանդրոսն յԵգիպտոսէ :

Սորա մխարանեցան եւ ինքեանք զձեռս խրեանց կապեցին եւ կամաւորութեամբ
կային աւաջի Սարկանոսի դատաւորին Կեսարու քաղաքին : Եւ Համարձակութեամբ
եւ պաշտաւ Կրեոսը որպէս ի միոյ բերանոյ * աղաղակէին. Քրիստոնեայք եմք եւ Քրիս- * A fol. 207
10 տոսի ծառայք, եւ զՔրիստոս Աստուած պաշտեմք, եւ վասն Քրիստոսի պատրաստ
եմք ի մեռանել :

Եւ դատաւորն քաղցրութեամբ եւ ողորմանք խրատ տալք ուրանալ զՔրիստոս եւ
պաշտել զկրօնսն, եւ խոտամալք բազում պարգևս եւ պատիւս եւ իշխանութիւնս.
Եւ չորժամ ոչ կարաց հաւանեցուցանել զնոսս ողորմանք, սպա սպառնալք բազում

1 Տօն] Վկայութիւն B — ճարտիրոսացն] վկայիցն B || 2 եւ Երկու Աղեկանդրոսացն]
Աղեկանդրոսի, Արքէլի B — Մոմէլտոսի] կիսասարկաւազի add. B || 5 Տրապօլսէ] Փիւնի-
կեցոյ add. B || 5 Գիտպօլու] Գիտպօլու B || 7 մխարանեցան] եւ աւաջին ընդ Քրիստոսի
կապակցեցան սիրով add. B || 8 Կեսարու] Պաղեստինացոյ add. B || 9 Երեսօր] ձայնիւ B
|| 13 պաշտել զկրօնսն] պաշտել եւ զոհել կուցն B — եւ իշխանութիւնս] իշխանութեան B
|| 14 սպա om. B.

7 AREG, 15 Mars.

Fête des huit martyrs : Agapius et les deux Alexandre, les deux Denys,
Timolaüs, Romulus, Plèsios.

Ces huit martyrs du Christ vivaient aux jours de Dioclétien l'empereur
idolâtre. Agapius était de la ville de Gaza, Timolaüs du Pont, les deux Denys
de Tripolis, Romulus (*Romēlos*) était sous-diaere de l'église de Diospolis,
Plèsios (*Plision*) et les deux Alexandre de l'Égypte.

Ils s'unirent et, d'eux-mêmes s'étant lié les mains, ils se présentèrent
volontairement devant le juge Urhanus de la ville de Césarée. Ils crièrent,
avec hardiesse et la figure resplendissante, comme d'une seule bouche :
* « Nous sommes chrétiens, serviteurs du Christ, nous adorons le Christ Dieu * A fol. 207
et nous sommes prêts à mourir pour le Christ. » 1° a.

Le juge leur conseilla avec douceur et prières de renier le Christ et
d'adorer les idoles; il leur promit de nombreux présents, honneurs et
dignités; puis, comme il ne pouvait les persuader par de bonnes paroles,

տանջանօք, սրով եւ հրով սպանանել. եւ ոչ աչնպէս կարաց գաւորքան խոտորեցուցանել ի հաւատոցն Քրիստոսի : Հրամայեաց զահճացն եւ հատին զգլուխս նոցա Մարտի ժե :

* B
p. 120 a.

[B* Յիշատակ է սուրբ առաքելոյն եւ ընտրեալ աշակերտին Քրիստոսի Արիստարուայ :

5

Սուրբ եւ երանելի առաքեալն Քրիստոսի Արիստարուայ էր յաշակերտացն Պօղոսի եւ էր եզրայր Բառնարայ առաքելոյ : Եւ հետեւեալ աւետարանին բազում սքանչելիս եւ նշանս առնէր ի հիւանդս եւ չախտածէտս անուամբն Քրիստոսի : Եւ յով զանազան վշտաց եւ նեղութեանց եւ բանդից համբերէր ի հակառակորդ հրէիցն եւ ի հեթանոսաց : Աշխատեցաւ եւ ի ձանսպարհորդութիւնս եւ ի ձգնութիւնս հանապաօր քարոզութեամբն, եւ զբազումս զարձոյց ի Քրիստոս եւ աշակերտեաց ճշմարտութեանն :

10

* B
p. 120 b.

Սա գտուն իւր եկեղեցի արար եւ ընդունէր եւ հանգուցանէր զեղբարս, * եւ ուսուցանէր եւ վարդապետէր ծիշտ խրատելով զտկարան, եւ սպասաւորեաց Պօղոսի եւ այլ առաքելոց յաւետարանն :

Ի սմին աւուր ճարտիւրոսացաւ սուրբ վկայն Նիկանկրոս :

15

* B
p. 121 a.

* Չսա ըմբռնեալ ազգի ազգի յեղանակօք չարչարանաց նեղեցին զօհել կողոցն, եւ յորժամ պինդ եկաց ի խոստովանութեանն Քրիստոսի, սրով հատին զգլուխս նորա :]

3 Մարտի ժե] եւ Արեգի է add. B.

il se mit à les menacer de les tuer par de nombreuses tortures, par l'épée et le feu, mais il ne parvint pas plus de cette façon à détourner les saints de la foi au Christ. Il ordonna aux bourreaux de leur trancher la tête le 15 mars.

* B
p. 120 a.

[B* Commémoration du saint apôtre et disciple élu du Christ Aristobule.

Le saint et bienheureux apôtre du Christ Aristobule était du nombre des disciples de Paul, il était le frère de l'apôtre Barnabé. Il suivit l'évangile et opéra de nombreux miracles et prodiges sur les malades et les infirmes au nom du Christ. Il eut à subir beaucoup de souffrances, de tribulations et d'emprisonnements de la part des adversaires juifs et païens. Il se fatigua en des voyages et en ascétisme par une prédication continue, convertit nombre de gens au Christ et en fit des disciples de la vérité.

* B
p. 120 b.

De sa maison il fit une église, y recueillit et hospitalisa les frères; * il enseigna et prêcha, soutenant les faibles, et servit Paul et d'autres apôtres dans (la prédication de) l'évangile.

En ce même jour fut martyrisé le saint martyr Nicandre.

* B
p. 121 a.

* L'ayant saisi, on l'obligea, par toutes sortes de tortures, à immoler aux idoles, mais comme il tenait ferme dans la confession du Christ, on lui trancha la tête avec le glaive.]

Արեգի Ը եւ Մարտի ԺԶ : նահատակութիւն սուրբ վկայիցն սր ի
Կաթողոց կատարեցան :

Ինքուրիկոս կուսալաշտ արքայն Գաթաղոց զնաց զինուորօք ի մաչրի եւ հատին
փայտ յոյժ, եւ բարձեալ տարան յեկեղեցին ուր բրիստոնեայք զարօթն իւրեանց
5 կատարէին : եւ ժողովեաց զամենայն հաւատացեալսն որք ոչ ուրացան զՔրիստոս՝
եմոյժ վնասա յեկեղեցին, եւ զփայտն կուտեցին ի մէջ եկեղեցւոյն, եւ բորբոքեցին հրով,
եւ աչրեցաւ եկեղեցին եւ սուրբքն, Մարտի ԺԶ :

Էին վկայքն Քրիստոսի երկու բահանայք Բաթայի եւ Վիրկոս, եւ երկու որդիք եւ
երկու դստերք, եւ Արպիւլան կրօնաւոր եւ երկոտասան աշխարհականք՝ Աբիպաս, * A fol. 207
10 Կոնատոս, Ագէաս, Սիլիաս, Իգաթրաս, Իսկոյիս, Սիլաս, Սիգիսաս, Մուիրիկոս, Մուին-
r° b
պլաս, Թերթիաս, Փիլիպաս : եւ եօթն կանայք՝ Աննա, Ադաս, Վարկա, Անեմայի,
Մայիկոյ, Մովիկիոյ : Էին ամենեքեան որք հրով աչրեցան յեկեղեցին անձինք քսան եւ
վեց :

1 նահատակութիւն . . . կատարեցան] Վկայութիւն սրբոց վկայիցն Քրիստոսի Բաթուէլի
եւ Վիրկոսի բահանայից եւ քսան եւ ութ ընկերացի եւ սուրբ Փոքրկանն B || 7 աչրեցաւ]
աչրեաց B — սուրբքն] զսուրբքն B — Մարտի ԺԶ] եւ Արեգի Ը add. B || 9 դստերք] նոցա
add. B || 10 Իգաթրաս] Իթադրաս B — Սիլաս] Լիսաս B.

8 AREG, 16 Mars.

Martyre des saints martyrs qui furent exécutés par les Goths.

Vinchuricus (*Binkhourikos*), le roi idolâtre des Goths, s'étant rendu avec des
soldats dans la forêt, y coupèrent une grande quantité de bois qu'ils trans-
portèrent à l'église où les chrétiens accomplissaient leurs prières. Il fit ras-
sembler tous les fidèles qui ne renièrent point le Christ, les fit entrer dans
l'église, puis on amoncela les bois dans l'église et on alluma un grand feu ;
l'église et les saints furent brûlés le 16 mars.

Ces martyrs du Christ étaient : les deux prêtres Bathoy et Vircos, leurs
deux fils et leurs deux filles, le moine Arpylas avec douze laïques : * Abipas, * A fol. 207
Conatus, Agias (*Agéas*), Ovias, Igetras, Iscoüs, Silas, Sigisas, Suirilos, Suin-
r° b
plas, Tertas, Philigas; sept femmes : Anne, Adas, Varca, Anéma, Maïko,
Movikio ¹. Ceux qui furent brûlés dans l'église étaient au nombre de vingt-six
personnes.

1. Il manque un nom : Les deux avant-derniers de la liste telle qu'elle se trouve dans
Acta SS. mart., t. III, p. 612, sont *Marnica* et *Virco* ou *Vico*, Movikio semble com-
posé des deux.

Եւ այլ ձի բրիտանեայ առեալ նշխար եւ ձէթ եւ խունկ եւ բաժակ՝ երիվարովն չալ սեղն չկեղեցին չարօթս կալ, եւ զնա ընկեցին ի հուրն եւ ծարաւբոսացաւ ընդ այլ սրբոցն, եւ եղեւ ծարմինն իւր եւ արիւնն վիտամանակ նշխարին եւ բաժակին պատարազ ընդունելի (Աստուծոյ) :

Եւ կին ձի այլի բրիտանեայ թագուհի լեալ աչապգեաց, որոյ անուն էր Գալիադի, 5
զնաց չալեցեալ եկեղեցին ժողովեաց զնշխարս սրբոց վկայիցն եւ պատուով թաղեաց :

Յայսմ առաք վկայութիւն սրբոցն Երմոսի, Սարապիտի եւ Պաւլինոսի :

Սորա էին ի քաղաքէն Հռոմայ Քրիստոսի հաւատովն : Կարան զնոսս եւ տարան 10
առ եպարքոս քաղաքին, եւ հարց զնոսս եւ նորա խոստովանեցան զինքեանս բրիտո-
նեայս եւ Քրիստոսի ծառայս :

Արկին զնոսս ի ձիին եւ ի ժահահատ բանդ, եւ նորա ուրախանային եւ լինզային
ընդ ճշմարիտ խոստովանութիւն լւրեանց : Եւ հանին ի բանդէն եւ կացուցին առաջի
* A fol. 207
v° a. կարբքոսին, եւ ողբքանօք եւ սպառնալեօք խրատ * ապա ուրանալ զՔրիստոս եւ
զոհել կուցն : Եւ սուրբքն ոչ երկեան եւ ոչ հաւանեցան խրատու նորա, այլ մանաւանդ
քարոզէին մեծաւ բարբառով զՀայր եւ զՍրբի եւ զսուրբ Հոդի, եւ նպովեցին զիւրան 15
եւ անէծս արկին ի վերայ կրասպաշտիցն :

1 երիվարովն] երիվարով իւրով B || 2 սեղն] սա երէցն *add.* B — ընկեցին] կալան եւ
ընկեցին B || 7 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B.

Un chrétien qui se rendait à cheval à une autre église pour y prier, emportant avec lui hostie, huile, encens et vin, fut (saisi également et) jeté dans les flammes et fut martyrisé avec les autres saints; son corps et son sang remplacèrent l'hostie et le vin, offrande agréable (à Dieu).

Une veuve chrétienne, qui avait été reine des infidèles, et dont le nom était Gaïadi, se rendit à l'église incendiée, rassembla les restes des saints martyrs et les enterra avec honneur.

En ce jour martyr des saints Hermas, Sérapion et Paulin.

Ils étaient de la ville de Rome et de la foi au Christ. On les saisit et on les conduisit à l'éparque de la ville qui les interrogea; ils s'avouèrent chrétiens et serviteurs du Christ.

On les jeta dans une prison obscure et infecte, mais ils furent joyeux et se félicitèrent de leur vraie confession. On les fit sortir de la prison et on les fit comparaitre devant l'éparque, qui les engagea par de douces paroles et des
* A fol. 207
v° a. menaces * à renier le Christ et à immoler aux idoles. Les saints ne craignirent point et ne consentirent pas à ses conseils, au contraire ils invoquèrent à haute voix le Père, le Fils et le Saint-Esprit, anathématisèrent les idoles et maudirent les idolâtres.

Եւ բարկացեալ եպարքոսին հրածացեաց պարան կապել յտա նոցա, եւ բարշեցին զնոսա ընդ բարս եւ ընդ վէճս եւ ընդ ծառս. եւ կտորեցան ամենայն ծարմինք նոցա, եւ լցան արեամբ տեղին յորժամ բարշէին, եւ ոչ թողին զնոսա ի բարշեց մինչև աւանդեցին զհոգիս իւրեանց :

5 Եւ ոմանք բարեպաշտք եղին զծարմինս նոցա ի նշանաւոր տեղսց :

Կատարեցան սուրբ վկայքս Քրիստոսի՝ Երմիոս, Սարապիոն եւ Պաւլինիոս Մարտի ժԶ :

Արեգի Թ եւ ճարտի ժԷ : Վարք երանելոյն Ալեքսիոսի ճարգոյն Աստուծոյ կամաւոր աղբասին :

10 Ալեքսիոս Աստուծոյ ճարգն՝ որպի էր միամօր մեծատան առն փառաւորեալ պատրկի, որոյ անուն էր Եփեսմիանոս, ի մեծ քաղաքէն Հռոմայ, յաւուրս բարեպաշտ արքայիցն Արկադետի եւ Մնորիտի :

Աւուրցին նմա զիլիւստփայտական եւ զհետորական հանձարս արտաքին իմաս-

3 յորժամ] ընդ որ B || 5 եղին] զպաշտական *add.* B — նոցա] զիշերայն ի ձայն սաղմոսաց *add.* B || 7 Մարտի ժԶ] եւ Արեգի ամսոյ Է *add.* B || 12 Մնորիտի] էր նորա եւ կին բարեպաշտան որոյ տնուն էր Ալլայիլիս. եւ յոյժ սիրէին զոլլատս եւ սուտս էին ի սուրս կարօտելոց : Եւ քանզի ոչ զոյր նոցա զաւակ՝ հանապազօր խնդրէին յԱստուծոյ պահովք եւ ազօթիւք որպէս զն շնորհեացէ նոցա որպի մի միլիթարութեանն : Եւ լուաւ Աստուած ազօթից նոցա եւ յլացաւ կին նորա՝ եւ նա ուրախացեալ յոյժ փառաւորեաց զԱստուած, եւ ձկրտեալ անուանեցին զնա ճարգ Աստուծոյ, ասեն. Քանզի պահօք եւ ազօթիւք խնդրեցար զսա յԱստուծոյ : Եւ մինչ ծանուկ եղեւ՝ հայր նորա եւ զնա յուսումն աստուածապաշտութեան *add.* B || 13 սուուրցին նմա] որ եւ սուա B.

L'éparque, irrité, ordonna de leur attacher une corde aux pieds, de les trainer à travers les rochers, les pierres et les arbres. Tous leurs corps furent brisés, les endroits par lesquels on les traînait furent inondés de sang, et on ne cessa de les trainer jusqu'à ce qu'ils eurent rendu leur âme.

Quelques pieuses personnes déposèrent leurs corps dans un endroit célèbre.

Ces saints martyrs du Christ Hermas (*Ermios*), Sérapion (*Sarapion*) et Paulin (*Paulinios*) furent martyrisés le 16 mars.

9 AREG, 17 Mars.

Vie du bienheureux Alexis, l'homme de Dieu, pauvre volontaire.

L'homme de Dieu Alexis était le fils unique d'un homme riche, glorieux patricien, dont le nom était Euphémianus, de la grande ville de Rome, aux jours des pieux empereurs Arcadius et Honorius.

On lui enseigna les sciences philosophiques et rhétoriques de la sagesse

տութեան, եւ զնոր աստուածաշունչ զիրս պատուիրանացն Աստուծոյ : Եւ յորժամ եղև
 A fol. 207
 v° b. ի չափ հասակի Ալեքսիոս՝ խօսեցան նմա կին ի թագաւորական տոհմէ, * եւ արարին
 զհարսանիսն :

Եւ յորժամ եղև երեկոյ կնուտ չառագաստ հարսինն, եւ նախ քան զմերձենալ ի
 կինն՝ ծագեաց լոյս ծարգասիրութեանն Աստուծոյ ի սիրտ Ալեքսիոսի, եհան զմատանին 5
 ի ձեռացն՝ պատեաց ի ծիրանի շուշտակ, ետ հարսինն եւ ասէ. Առ պահէն զայս առ
 քեզ, եւ Աստուած լեցի ի միջի մերում ընդ իս եւ ընդ քեզ :

Եւ զայս ասացեալ ել ի սենեկէն. եւ էին ամենեքեան որ ի տանն ի բուն : Եւ
 զիմեաց միայն չարեւերս կոչս, գնաց չեղեսիա քաղաք յորում էր անձեռագործ պատ-
 կերն Քրիստոսի ի սուրբ գաստառակին, որում մեծաւ փափաքանօք երկիր եղազ : 10
 Եւ երթեալ չեկեղեցին սրբուհոյ Աստուածածնին, փոխեաց զհանդերձս իւր ընդ աղբա-
 տի, եւ զգեցաւ պատառատուն ծագեղէն եւ մուրալք ի քաղաքին :

Իսկ հայր նորա առաքեաց յամենայն կողմանս զծառայս իւր ի բնեւ եւ ի գտանել
 զորդին իւր, զի երեք հազար ծառայս ունէր արձաթակազմ երկվարօք եւ զիպակա-
 զգեստս : Գնացին յուզող ծառայքն եւ չեղեսիա քաղաքն, եւ տեսեալ զԱլեքսիոս ոչ 15
 ծանեան, այլ որպէս աղբատի տալին նմա որորմութիւն. եւ զարձան ունայն ի տուն
 իւրեանց :

1 Աստուծոյ om. B || 10 երկիր եղազ] երկրպագեաց B.

profane en même temps que les nouvelles écritures, inspirées de Dieu, des
 commandements de Dieu. Lorsque Alexis eut atteint l'âge de puberté, on le
 fiança à une jeune fille de la famille impériale * et on célébra les noces.

* A fol. 207
 v° b.

Lorsqu'on fut au soir, il pénétra dans la chambre nuptiale de sa femme,
 mais avant qu'il approchât de sa femme, la lumière de la philanthropie
 divine jaillit dans le cœur d'Alexis, il ôta l'anneau de son doigt, l'enveloppa
 dans une étoffe pourpre, la remit à sa fiancée et lui dit : « Prends-la et
 garde-la sur toi, que Dieu soit entre nous, entre moi et toi. »

Ce disant, il sortit de la chambre. Tous ceux qui étaient dans la maison
 dormaient. Il partit seul dans la direction de l'orient, se rendit à la ville
 d'Édesse où se trouvait l'image achiropite du Christ sur le saint voile, qu'il
 vénéra avec beaucoup de joie. Il se rendit à l'église de la sainte Mère de Dieu,
 troqua ses vêtements avec ceux d'un pauvre, se vêtit de bure déchirée et se
 mit à mendier dans la ville.

Son père envoya ses domestiques de tous les côtés pour rechercher et
 retrouver son fils, car il avait trois mille domestiques montés sur des chevaux
 aux harnais d'argent et vêtus d'étoffes précieuses. Les domestiques investi-
 gateurs se rendirent aussi à la ville d'Édesse, aperçurent Alexis mais ne le
 reconnurent point, et lui donnèrent une aumône comme à un pauvre. Ils
 retournèrent sans succès chez eux.

Եւ Երանելին Ալեքսիոս արարեալ յայնմ բազարի օտարարար մեծ եւ առարինի ձգնութեամբ, պահօք եւ արտասուալից աչօք * զամն տանն եւ ութ : Եւ ի շարաթնջն * A fol. 208
էր նորա կերակուր երկու նուկի հաց որ է տանն եւ ութ դրամակշու, եւ նոյն չափովն
չուր :

5 Եւ ի միւսն պիշերի երեւեցաւ յերազն ամենարբուհի աստուածածնին եկեղեցականին
հրեշտակ Տեառն եւ ասէ. Մոյժ զմարդն Ատուծոյ յեկեղեցին, վասն զի արժանաւոր
է արքայութեանն Ատուծոյ : Եւ բանն այս յայտնի եղեւ ամենայն բազարացեացն,
եւ երթալին ի տեսութիւն. եւ յայնմ օրէ անուանեցաւ Ատուծոյ մարդ :

10 Եւ ետես Երանելին զի յոյժ փառաւորեցաւ ի մարդկանէ՝ փախեաւ ի քաղաքէն եւ
ի բազում աւուրս զնաց ի ծովեզրն, եւ մտեալ ի նաւ կամէր երթալ ի Տարսոն քաղաքն
յեկեղեցի սուրբ աւաբելոյն Պօղոսի : Եւ ելեալ հոգմն ընդզլմակաց եւ ճրրիկ յոյժ, եւ
տարաւ զնան ի Հուսոմ ուր ոչն կամէր վասն ճնորացն եւ տանն իւրոյ :

15 Եւ ելեալ հալքն ետես զնա եւ ոչ ծանեաւ, յանձնեաց զնա միւսն ի ճառագից խրոց,
զի որպէս ալքատի Ատուծոյ արասցէ նմա սորմութիւն : Եւ բազում նեղութիւնս
անցուցին ալ ճառագն հօր նորա ընդ նա, այսն եւ ծաղր առնելով եւ տալսակերով,

1 եւ առարինի om. B || 14 արասցէ նմա սորմութիւն] այց արասցեն նմա սորմութեամբ
B || 15 եւ ծաղր om. B.

Le bienheureux Alexis vécut comme un étranger dans cette ville, d'un grand et vertueux ascétisme, avec des jeûnes et les larmes aux yeux, * pen- * A fol. 208
dant dix-huit ans. Le samedi, son repas consistait en deux onces de pain, r° a.
c'est-à-dire dix-huit drachmes et la même quantité d'eau.

Une nuit, l'ange du Seigneur apparut en un songe au sacristain de l'église de la très sainte Mère de Dieu et lui dit : « Fais entrer l'homme de Dieu dans l'église, car il est digne du royaume de Dieu. » Ce fait fut connu de tous les habitants, qui allèrent le voir. De ce jour, il fut appelé l'homme de Dieu.

Le bienheureux, voyant qu'il était très honoré par les hommes, s'enfuit de la ville et après plusieurs jours arriva au bord de la mer, s'embarqua sur un bateau, voulant se rendre à la ville de Tarse, à l'église du saint apôtre Paul. Un vent contraire s'étant levé, suivi d'une grande tempête, poussa le bateau à Rome où il ne voulait pas aller à cause de ses parents et de sa maison.

Or son père, en sortant, l'aperçut mais ne le reconnut point, et le confia à un de ses domestiques pour qu'il lui fit la charité comme à un pauvre de Dieu. Les autres domestiques de son père lui firent subir beaucoup d'ennuis en se moquant de lui et le souffletant; les cuisiniers, après avoir lavé les

որ եւ խորտկարարքն լուանային գսկաւառական եւ զպտուկսն եւ զջուր լուացճանն
 Տեղուին ի վերայ զլիտց եւ անձին նորա :

* A fol. 208
 1° B. 5
 Եւ յետ ժամանակաց զլիտաց զճաճն իւր, խնդրեաց քարտէս եւ զրեաց զամենայն
 գործս վարուց իւրոց, զրեաց * եւ զանուանս հօրն եւ զմօրն եւ զհարսինն եւ զիւրն, եւ
 ունեւրով զքարտէսն ի ձեռին իւրում աւանդեաց զհօսին իւր առ որ ցանկացաւն Քրիստոս
 Սարտի ժէ :

Եւ ձայն ելել յերկնից յապարանս թագաւորին եւ ասէ. Խնդրեցէք ի տունն Եփեմիա-
 նոսի զԱստուծոյ ճարդն որ աղօթեսցէ վասն Հասմայ եւ վասն ամենայն երկրի : Եւ
 առժամայն գնաց թագաւորն Սնորիոս փութապէս ի տուն Եփեմիանոսի՝ ամենայն
 իշխանօրն եւ գտին զերանելին մեռեալ. կամեցան ի ձեռանէն առնուլ զքարտէսն, եւ 10
 ամենեւին ոչ կարային հանել ի ձեռացն :

Եւ թագաւորն անկաւ ի վերայ ոտից երանելոցն եւ մեծաւ արտասուօք խնդրէր
 զքարտէսն, եւ դեռ եւս ոչ գիտէին թէ Ալեքսիոս լցէ, եւ առժամայն երաց զձեռն
 իւր, եւ ետ զքարտէսն ի թագաւորն : Եւ հրամայեաց Ալիսի պարին իւրոց ընթեւնուլ
 զթուղթն մեծաձայն ի լուր ամենայն ժողովրդեանն : Եւ լրբեւ լուան աճ մեծ եւ զարմա- 15
 ցումն կարաւ զամենեւեան :

1 եւ զպտուկսն *om.* B || 2 անձին նորա] անձինն ճաղր առնելով B || 5 Քրիստոս] Արեգի
 Թ եւ *add.* B || 7 Եւ ձայն... խնդրեցէք] Եւ Աստուած փառաւորեաց զնա յայտնի առնելով
 յապարանս թագաւորին՝ զն խնդրեցէն B || 10 զերանելին] Ալեքսիոս *add.* B || 15 իրբեւ
 լուան *om.* B.

plats et les casseroles, répandaient l'eau qui avait ainsi servi sur la tête
 (d'Alexis) et sur sa personne.

* A fol. 208
 1° B. Longtemps après, (Alexis) connut l'heure de sa mort ; il demanda du papier
 et y écrivit tous les actes de sa vie, il y écrivit * aussi le nom de son père et
 de sa mère, celui de sa fiancée et le sien, et tenant le papier à la main il
 rendit son âme au Christ, vers qui il soupirait, le 17 mars.

Une voix se fit entendre du ciel dans le palais impérial, disant : « Faites
 rechercher dans la maison d'Euphémianus l'homme de Dieu qui priera pour
 Rome et pour toute la terre. » Aussitôt, l'empereur Honorius se rendit en
 hâte à la maison d'Euphémianus, accompagné de tous les princes, et ils trouvè-
 rent le bienheureux décédé. Ils voulurent lui prendre de la main le papier,
 mais ils ne purent le détacher des mains.

L'empereur se jeta sur les pieds du bienheureux et, avec beaucoup de
 larmes, demanda le papier, car on ne savait pas encore que c'était Alexis ;
 aussitôt celui-ci ouvrit sa main et remit le papier à l'empereur. Celui-ci
 ordonna à son secrétaire Aétius (*Ayiti*) de lire l'écrit à haute voix pour être
 entendu de toute l'assemblée. Lorsqu'ils eurent entendu, une grande crainte
 et admiration les saisit tous.

Իսկ հայրն եւ մայրն իբրեւ տեօին եթէ Ալեքսիանոս է որդին իւրեանց, անկան ի վերայ մարմնոց նորա, եւ զողբան եւ զկոծախոցս ընդ զրով ոչ կարեմ արկանել :

Եւ բարձեալ տարան յեկեղեցին սրբոց առաքելոցն Պետրոսի, եպին ի տապանի մեծաւ օրհնութեամբ եւ փառաբանութեամբ : Եւ յետոց փոխեցին ցեղխարան յարձաթի տապան՝ զուգեալ սկիւով եւ ակամբբ. եւ մինչև ցայտօր * անաշահոս ձէթ ըզխէ ի մարմնոցն, եւ մեծ սքանչելիք լինին ի հիւանդս եւ յամենայն նեղեալս :

* A fol. 208
v° a.

Արեգի Ժ եւ Մարտի ԺԲ : Վարբ Կիւրղի Երուսաղեմայ հայրապետին :

Ի շաւուրս Կոստանդեայ հերձուածող արքային որվոց սրբոցն Կոստանդիանոսի մեծի թագաւորին, էր Կիւրղ ի սուրբ քաղաքէն Երուսաղեմի, ուղղափառ հաւատով, եւ էր յոյժ ուսեալ զաստուածային հին եւ նոր կտակարանս, նոյնպէս եւ զամենայն հանճարս արտաքին փիլիսոփայութեանն : Եւ թագաւորն Կոստանդեա յարիտական հերձուածն եւ ի գաւանդութիւնն խտորեցաւ, եւ ի բաց ընկէց զհօրն իւրոց զուղղափառ հաւատն :

Իսկ երանելին Կիւրղ տատուածիմաստ վարդապետութեամբն իւրով յոյժ սանձէր եւ սխարանձեցուցանէր զամենայն լեզու հերձուածողացն : Եւ յորժամ ոչ կարացին

5 անաշահոս ձէթ ըզխէ ի մարմնոցն om. B || 6 մեծ] մեծամեծ B || 12 հերձուածն եւ ի om. B.

Quant au père et à la mère, lorsqu'ils virent que c'était leur fils Alexis, ils se jetèrent sur son corps; et je ne puis exposer par écrit leur douleur et leurs sanglots.

On l'enleva et on le transporta à l'église du saint apôtre Pierre, et on le mit dans une tombe avec de grandes bénédictions et actions de grâces. Plus tard, on transporta les restes dans un cercueil en argent garni d'or et de pierreries, et jusqu'aujourd'hui * il jaillit du corps une huile suave qui opère de grands miracles sur les malades et tous les atfligés.

* A fol. 208
v° a.

10 AREG, 18 Mars.

Vie de Cyrille, patriarche de Jérusalem.

Aux jours de Constance, l'empereur schismatique, fils de saint Constantin le grand empereur, vivait Cyrille de la sainte ville de Jérusalem, de foi orthodoxe, très versé dans l'ancien et le nouveau testament inspirés de Dieu, en même temps que dans toutes les branches de la philosophie profane. L'empereur Constance, ayant adhéré au schisme pervers des Ariens et à leur profession de foi, répudia la foi orthodoxe de son père.

Le bienheureux Cyrille par sa doctrine divine réprimait fortement et réduisait au silence toutes les langues des hérétiques. Lorsqu'ils ne purent

ընդդիմանալ կամ տալ պատասխանի ըստ արժանեաց, հնարս իմացան բայց ոչ ի կամաց իւրեանց՝ այլ Աստուծոյ հրամանաւն : Եւ նստուցին զնա յաթու հաչրապետութեան, եւ ձեռնադրեցին զնա Երուսաղեմսյ պատրիարք, կարծէին ունայնախորհուրդքն՝ որ երբէ հանցին զնա չառաքելական յաթոն՝ հաւանի բանից նոցա, եւ լինիցի իբրեւ զնոսա Արիսի եւ Մանենդոսի * խոստովանութեամբն, եւ յակնկարութենէն իւրեանց վրիպեցան :

Քանզի երանելի հաչրապետն Կիւրեղ աստուածային զօրութեամբն առաւելապէս յանդիմանէր եւ կշտամբէր զնոսա, եւ յաշնապէս նորովէր եւ ընդ անիծիւք արկանէր, եւ զբազումս ի նոցանէ զարձուցանէր չուղբափառութիւն : Եւ նախանձեալ չարին խորհրդակիցն Արակիոս Կեսարիոյ Պապեստինացոց եպիսկոպոսն՝ հրամանաւ արքային ժողովեաց զամենայն հերձուածող ժողովուրդն, եւ բռնութեամբ զտուրբն Կիւրեղ իջուց յաթուոցն, եւ հարձեաց ի քաղաքէն եւ ի սահմանացն եւ ի հաչրապետական աթոռոցն եւ ի ժառանգութենէ, եւ նստաւ ինքն յաթու պատրիարքութեանն :

Իսկ երանելին Կիւրղոս ելեալ յԵրուսաղեմէ փախտական զնաց ի Տարսոն քաղաքն, եւ ընկալաւ զնա Միլուանոս սբանչելի եպիսկոպոսն Տարսոնաց մեծաւ խնդութեամբ, եւ նստոց զնա յաթու եպիսկոպոսութեանն իւրոց, զի ուսուցէ եւ հաւատացունցէ զուղբափառ ժողովուրդն եւ զարձուցէ զմոլորեալսն յԱրիսի եւ ի Մանենդոսի ժանդոցն : Եւ նա ոչ զաղաքէր ի լուսաւորելոց զամենեսեան :

11 բռնութեամբ] զվարդապետն ճշմարտութեան *add.* B || 12 հաչրապետական աթոռոցն եւ ի *om.* B.

lui résister ni lui répondre convenablement, ils inventèrent un moyen, non de leur propre volonté, mais par la permission de Dieu. Ils l'éluèrent au siège patriarcal et le sacrèrent patriarche de Jérusalem. Ces vains esprits pensaient que s'ils l'élevaient au siège apostolique, (Cyrille) consentirait à leurs desseins et deviendrait comme eux de la profession de foi d'Arius et de Manès (*Manendos*); * mais ils se trompèrent dans leur espoir.

* A fol. 208
v° b.

En effet, le bienheureux patriarche Cyrille, par la puissance divine, se mit à les blâmer et les réprimander davantage, les anathématisa ouvertement et les maudit; il convertit beaucoup d'entre eux à la foi orthodoxe. Acace, évêque de Césarée de Palestine, le conseiller du mal, devenu jaloux, convoqua par ordre de l'empereur tout le peuple hérétique, fit descendre, par violence, saint Cyrille du siège, le chassa de la ville et des environs du siège patriarcal et du clergé, et s'assit lui-même sur le siège patriarcal.

Le bienheureux Cyrille, quittant Jérusalem, se réfugia à Tarse; Silvain, l'admirable évêque de Tarse, le reçut avec beaucoup de joie, le fit asseoir sur son siège épiscopal pour enseigner et attirer à la foi le peuple orthodoxe et pour détourner les égarés de la rouille d'Arius et de Manès. (Cyrille) ne cessa de les éclairer tous.

Եւ յորժամ լուաւ ժանգաճաւան Ակակիտս՝ բորբոքեցաւ նախանձաւ, զիմեաց բազում ամբոխիւ եւ իբրեւ զաշտահար զնաց ի Տարսան քաղաքն, եւ յոյժ մեղադրէր սպանուալեօք Միղուանոսի վասն ընդունելոյն զՊիւրգոս : Եւ նա զբանս նորս * շաղկապվումիւն եւ առասպելս համարեցաւ եւ ամենեւին ոչ կամեցաւ լսել նմա : Եւ

* A fol. 209 r° a.

5 ժանան Ակակիտս հրապուրեաց զԷջլանս քաղաքին եւ բռնաթեամբ զՊիւրեղ եւ զՄիղուանոս եւ զամենայն ժողովուրդն չարսորս առարեցին : Եւ թագաւորն գանտբանն Եւրօքսիոս նստոյց չաթուս Կոստանդինուպոլսի, եւ զչարսելիզուն Եւնոմիոս վալիսիպոսն Գերմանիկոյ փոխեաց չաթոսն Կիլիկիոյ :

Իսկ սուրբն Կիւրգոս չարսորս եւ ի բանդս եւ ի հարածանս բազում ժամանակս ի չարչարանս կեցեալ՝ ոչ յուսահատեցաւ եւ ոչ ետ անձին իւրում սրտածաթեամբ իջանել ի գծոխս, այլ չարածամ ի բերան ունէր զմարգարէական բանն եկիւ։ Համբերելով համբերէի Տեսառն եւ նայեցաւ առ իս : Եւ ի բարոյելոյ եւ յուսուցանելոյ ոչ զսպարէր, եւ ոչ ետ քուն աչացն եւ ոչ հանգիստ մարմնոյն իւրոյ ծինչեւ այց արար Աստուած ժողովրդեան իւրոյ :

15 Մեռաւ Կոստանդիոս եւ թագաւորեաց ուրացոյն Քրիստոսի Յուլիանոս, եւ յնա նորս սիրիզն Վաղէս, եւ յաւուրս նորս այլ գաւնուիւնն հասուցանէին ճշմարտութեան

1 ժանգաճաւան] չարսորս B — բորբոքեցաւ] զիւական add. B || 5 ժանան om. B || 6 ժողովուրդն] ուղղագիտոս B || 10 ի չարչարանս] թշուառութեամբ || 12 համբերէի] B համբերեցի B — յուսուցանելոյ] զուղիլ գաւնուիւնն add. B || 16 ճշմարտութեան վկայեցն] ճշմարտութեան B.

Lorsque Acace, à la foi rouillée, apprit cela, furieux de jalousie, il se mit à la tête d'une troupe nombreuse et se rendit comme un possédé à la ville de Tarse et blâma Silvain sévèrement et avec menaces pour avoir accueilli Cyrille. Mais (Silvain) prit ses propos pour des insanités et des fables et ne voulut aucunement l'écouter. Alors le méchant Acace attira à lui les princes de la ville et fit envoyer en exil, avec violence, Cyrille, Silvain et tout le peuple. L'empereur éleva au siège de Constantinople l'indigne Eudoxe et fit transférer au siège de Cilicie le médisant Eunomius, évêque de Germanicia.

* A fol. 209 r° a.

Saint Cyrille, après avoir vécu de nombreuses années en exil, dans les prisons et dans la persécution, ne désespéra point et ne se laissa pas glisser par tristesse vers l'enfer; mais il avait constamment sur les lèvres la parole prophétique : *J'ai patienté pour le Seigneur et Il a regardé vers moi*¹. Il ne cessa de prêcher et d'enseigner, et n'accorda pas de sommeil à ses yeux ni de repos à son corps jusqu'à ce que Dieu eût rendu visite à son peuple.

Constance vint à mourir, et puis régna Julien, le renégat du Christ, et après lui l'immonde Valens, aux jours duquel d'autres amertumes furent infligées

1. Ps. xxxix, 2.

վկայեցին. այլ թէպէտ եւ իբրեւ զմայրսն Լիբանանու բազմացսն եւ բարձրացսն՝
այլ իբրեւ զփոշի անցին եւ կորեան ունայնութեամբ աւուրբ նոցա :

* A fol. 209
r^o b. Եւ յորժամ հաճեցաւ Աստուած առաքեաց վրկիչ ժողովրդեան իւրոյ զաստուա-
ձապարգեւ աւարսն զմեծն Թէոդոս թապաւոր բրիտանեցից. եւ նա * կանգնեաց եւ 5
սրբեաց զամենայն եկեղեցիս ուղղափառաց եւ զարձոյց զհարածեալսն յաքտորանաց եւ
առաքեաց յիւրաբանչիւր յաթուս իւրեանց. զԿիւրեղ չերուսապէժ, զՄեղիտոս չԱնտիոք,
զԵւսեբիոս ի Սամուստիս : Կացոյց զնոսս զլիսաւորս հարիւր եւ չիտուն սինհոդոսին
զոր արար ընկզմ հոգեմարտ հերձուածոցն, յորում էր Գրիգոր աստուածաբանն եւ
սուրբն Ներսէս Հացոց հայրապետն, եւ այլք :

Իսկ սուրբն Կիւրեղ չեա այնչափ նեղութեանց եւ հարածանօք աքտորանաց եւ 10
աշխատանաց՝ զարձեալ ընկալաւ զաթուսն իւր, յոր անարժանքն ըստ արժանեացն
Աստուծոյ ընտրութեամբն նստուցին : Եւ ի բարի եւ ի խորին ձերութիւն հասեալ
հանգեաւ չերկնից յարբաջութիւնն՝ Մարտի ԺԷ, թողեալ մեղ չիշատակ չախտեանական
զվարդապետական զիրս իւր ի լուսաւորութիւն ամենայն ուղղափառ ժողովրդեանն :

Կալաւ զաթուսն Երուսաղեմի յառաջ եւ չետոյ սուրբն Կիւրեղ ամս քառասուն եւ 15
երեք, եւ ի հարածանոս յորժամ ընկեցին յաթուսոյն ամս երեսուն եւ չորս :

1 իբրեւ] սրպէս B || 9 եւ այլք om. B || 10 հարածանօք om. B || 13 յարբաջութիւնն] Կրեգի Ժ եւ add. B

gées aux martyrs de la vérité; et bien qu'elles se multipliasent et s'élevassent
comme les sapins du Liban, néanmoins leurs jours passèrent comme la pous-
sière et se perdirent dans le néant.

* A fol. 209
r^o b. Lorsque Dieu le voulut, Il envoya comme sauveur de son peuple, comme
un don divin, le grand Théodose, empereur des chrétiens, qui * releva et
purifia toutes les églises orthodoxes, fit revenir les expulsés de leur exil et
renvoya dans leurs sièges respectifs Cyrille à Jérusalem, Mélèce (*Melitos*)
à Antioche et Eusèbe à Samosate. Il les mit à la tête du synode des cent ein-
quante (évêques) qu'il fit convoquer contre le schisme des pneumatomaques, au
nombre desquels se trouvaient Grégoire le théologien, saint Nersès,
patriarche des Arméniens, et d'autres.

Saint Cyrille après tant de tribulations, d'exil avec persécutions et de
fatigues, reçut de nouveau son siège où des gens indignes l'avaient intronisé
par la permission de Dieu. Après être parvenu à une bonne vieillesse avancée,
il reposa dans le royaume des cieux le 18 mars, en nous laissant comme
souvenir éternel ses écrits catéchétiques pour l'illumination de tous les
peuples orthodoxes.

Saint Cyrille avait occupé le siège, avant et après, quarante-trois années;
les années qu'il passa dans la persécution lorsqu'on l'eut déposé du siège sont
de trente-quatre.

Յայսմ առևր վկայութիւն սրբոյն Արենդի եւ վեց եղբարցն խորոց :

Յետ մահուանն Գիողղետիանոսի արքայն թաղաւորեաց Մարտիմիանոս անորէնն . եւ ելին ազգ բարբարոսաց չարեւմտից ի սահմանս Հռոմոց՝ որք էին Մավրիսանիք եւ Սկլաւք, եւ չոյժ աւերէին եւ ջնջէին զԹիրաք եւ զՄակեդոնիսս եւ գալլ արեւմտից
5 գաւառսն :

Եւ զրեաց Մարմարովթ * բարբարոսաց արքայն առ Մարտիմիանոս զի Երանիցէ * A fol. 209
մենամարտիլ ընդ նմա միացն ինքն եւ կամ գալլ ոք տայէ, եւ որ չայլմէ՝ հնապանկեացի vº a.
նմա միւս կողմն : Եւ ի տարակուսի լեալ Մարտիմիանոս քանզի չոյժ երկնէր ի Մարմարովթաց վասն գորաւոր եւ հփոր գորութեան նորա, զի անձամբն որպէս հսկաց
10 էր եւ քաջ պատերազմող : Եւ Մարտիմիանոս չիշխանացն կամ ի գորականացն խորոց
գոք ոչ կարաց գտանել որ Երանիցէ մենամարտիլ ընդ Մարմարովթաց :

Եւ ազգեցուցին նմա վասն սրբոյն Արենդի՝ եթէ գորեզ կորական է եւ հփոր պատերազմող . կոչեաց զնա առաջի լուր՝ եւ տեսանէ զի էր երիտասարդ եւ զեղեցիկ տես-
լեամբ, հաճոյ թուեցաւ նմա եւ առաքեաց ընդդէմ թշնամուոյն : Եւ սուրբն Արենդիոս
15 վեց եղբարքն սպիթեցին առ Աստուած, եւ մտեալ ի մարտն՝ չայլմեաց ինքն միացն սկայազօր պատերազմողն եւ սպան զնա, եւ հատեալ զգլուխն տարաւ առ Մարտի-

2 թաղաւորեաց] միացն *add.* B || 3 Հռոմոց] Հռոմայեցոց B || 7 միացն *om.* B ||
10 Մարտիմիանոս *om.* B.

En ce jour martyre de saint Orentius et ses six frères.

Après la mort de l'empereur Dioclétien régna l'impie Maximien. Des peuplades barbares venant de l'occident envahirent les frontières romaines : c'étaient des Mauritanien et des Slaves qui ravageaient et anéantissaient la Thrace, la Macédoine et les autres provinces occidentales.

Marmaroth, le roi des barbares, écrivit * à Maximien de venir se battre seul * A fol. 209
avec lui ou d'envoyer quelqu'un d'autre à sa place, afin qu'à celui qui aurait vº a.
vaincu obéit la partie adverse. Maximien en fut angoissé, il redoutait en effet beaucoup Marmaroth à cause de sa force et de sa puissance, car celui-ci était de taille herculéenne et brave lutteur. Maximien ne put trouver personne parmi ses princes et ses soldats pour aller se battre en combat singulier avec Marmaroth.

On lui signala, à propos de saint Orentius, qu'il était un soldat fort et un puissant lutteur ; il le manda en sa présence, vit qu'il était jeune, beau de visage, et agréable ; il l'envoya à la rencontre de l'ennemi. Saint Orentius et ses six frères prièrent Dieu ; il entra en lutte, vainquit à lui seul le gigantesque lutteur, le tua, lui trancha la tête et l'apporta à l'empereur Maximien.

միանոս արքայն : Եւ հնազանդեցան նմա անթիւ զօրքն բարբարոսաց, եւ աղալակեաց մեծաւ բարբառով Մարքիմիանոս արքայն, գոհուիլուն մատուցանէր գովասանութեամբ կռօցն երկէ ի նոցանէ տուաւ չալթուիլունն, եւ նորս զօրացուցին Վերէնդիտս եւ ետուն նմա զբաջութիւնն :

Իսկ սուրբ վկայն աղալակեաց համարձակութեամբ. Քրիստոս զօրացոյց զիս եւ 5
 * A fol. 209 ետ զչալթութիւն եւ օգնեաց ինձ եւ ոչ * սատուածքն քո : Եւ թագաւորն ամաչեաց ի
 v° b. նմանէ զի չոյժ ուրախացոյց զնա, եւ առժամայն ոչ արար նմա չար, այլ մանաւանդ վերափոխեաց ի վեհագոյն պատիւ, եւ բազում տուրս պարգեւեաց նմա, եւ սուրբն ոչինչ կամեցաւ առնուլ ի նմանէ, բայց միայն խնդրեաց զգօտին Մարմարովթաց արքային, զի չոյժ պատուական եւ մեծազին էր. եւ շնորհեաց նմա : 10

Եւ չևս աւուրց կռչեաց աւ ինքն եւ բազում աղաչանօք եւ խոստամամբ ողորէր եւ խրատ տալը ուրանալ զՔրիստոս եւ գոհել կռօցն, եւ ոչ կարաց զարձուցանել : Եւ հրամայեաց զօրականացն զի գտուրն Որէնդիտս եւ զվեց եղբարսն իւր արտօրեցեն ի հեռաւոր երկիր : Եւ ըստ հրամանի նորս տարան զնա ի քաղաքն Տրապիզոնդի եւ զվեց եղբարսն ցրուեցին չԼիխտագա եւ ի Ճքերս եւ ի Չալիկի, եւ անդ ի սովոյ եւ 15
 ի մերկութենէ հանգեան բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս :

Եւ ի սրբօն Որենդիտի կապեցին վէճ մի ի պարանոցն մեծ չոյժ, եւ ընկեցին ի

2 գովասանութեամբ] գովասացութեամբ B || 17 կապեցին] կախեցին B.

Les troupes innombrables des barbares lui promirent obéissance, et l'empereur Maximien, criant à haute voix, rendit grâce avec éloges aux idoles, parce que par elles avait été procurée la victoire, et parce qu'elles avaient fortifié Orentius et lui avaient donné le courage.

Mais le saint martyr cria avec hardiesse : « C'est le Christ qui m'a fortifié et m'a donné la victoire, qui m'a aidé, et non * tes dieux. » L'empereur eut honte de celui qui l'avait grandement réjoui, ne lui fit aucun mal sur-le-champ et même l'éleva à la plus grande dignité en lui offrant beaucoup de présents, mais le saint ne voulut rien accepter de lui, il lui demanda seulement la ceinture du roi Marmaroth qui était précieuse et de grande valeur. (L'empereur) l'en gratifia.

Après plusieurs jours, il l'appela à lui, l'engagea avec force prières et promesses, et lui conseilla de renier le Christ et d'immoler aux idoles, mais il ne put le convertir. Il ordonna à ses soldats d'exiler saint Orentius et ses six frères dans un pays lointain. Suivant l'ordre, ceux-ci le conduisirent donc avec ses six frères à la ville de Trébizonde, et les dispersèrent à Apkhaz, Djkorkh et Zalik où ils moururent de faim et de nudité en bonne confession pour le Christ.

Quant à saint Orentius, ils lui attachèrent une pierre au cou et le jetèrent

ծովն : Եւ հրեշտակապետն Ռաֆայէլ եհան զնա ի ցամաքն, եւ կացոց ի վերայ վիճի եւ անդ աղօթելով առ Աստուած աւանդեաց զհոգին Մարտի ԺԲ : Եւ Երեւեցաւ սուրբն քրիստոնէից, եւ Երթեալ աւին զճարմին եւ թաղեցին պատուով :

Յայտ՝ աւուր յիշատակ Վանական վարդապետին Հայոց :

5 * Ամենագով եւ երջանիկ հայրն մեր սուրբ վարդապետն Վանական էր յաշխարհէն * A fol. 210
 Աղուանից ի Տաւուշ գաւառէն, եւ ճնողքն նուիրեցին զնա Աստուծոյ. եւ սրբութեամբ r^o a.
 սնաւ առ երէց եղբօրն իւրում որոջ անուն էր Պօղոս կուսան եւ սուրբ քահանայ : Եւ թողեալ զերկիր ճնկեան իւրոջ՝ զնաց առ մեծ վարդապետն Մաթիմար, եւ եղև ուսումնասէր յոյժ եւ ձեռնապրեցին զնա քահանայ ի վանն Գեաթիկ : Եւ մականուն
 10 վարդապետին Գուշ : Եւ ուսաւ ի նմանէ զմեկնութիւն հին եւ նոր կտակարանացն, եւ եղև կատարեալ գիտնական եւ արժանի լեալ աստիճանի եւ անուան վարդապետի՝ զնաց յաշխարհն իւր եւ շինեաց վանս եւ ի նժա փառաւոր եկեղեցի սրբատաշ վիճօք, զմրեթաւոր եւ բազմախորան, եւ անուանեաց զվանան Խորանաշատ :

Եւ համբաւ իմաստութեան նորա համանգամայն տարածեցաւ ընդ տիեզերս, եւ

1-3 Եւ հրեշտակապետն... պատուով] Եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած՝ Արեգի Ժ եւ Մարտի ԺԲ : Եւ յետ աւուրց երեւեցաւ սուրբն քրիստոնէից ոճանց. եւ երթեալ գտին զճարմինն ի վերայ վիճի ի ցամաքն, եւ թաղեցին պատուով B.

à la mer. L'archange Raphaël le tira sur le rivage, le plaça sur un rocher et c'est là qu'en priant Dieu il rendit son âme le 18 mars. Le saint apparut aux chrétiens, qui allèrent relever son corps et l'enterrèrent avec honneur.

En ce jour commémoration du Vardapet des Arméniens, Vanakan.

* Notre bienheureux père, digne de tous les éloges, le saint vardapet * A fol. 210
 Vanekani était du pays de l'Albanie, de la province de Tavouš. Ses parents r^o a.
 l'avaient offert à Dieu. Il fut élevé dans la sainteté auprès de son frère aîné, dont le nom était Paul, célibataire et saint prêtre. Il quitta son pays natal, se rendit auprès du grand vardapet Mékhitar, fut très appliqué aux études et fut ordonné prêtre au couvent de Gétik. Le nom de famille du Vardapet était Goš. Il apprit de lui l'exégèse de l'ancien et du nouveau testament, devint un savant accompli, puis, ayant mérité le grade et le titre de vardapet, il se rendit dans son pays et y construisit un couvent avec une magnifique église en pierre de taille, avec des coupoles et de nombreuses chapelles. Il appela le couvent Khoranašat¹.

La renommée de sa sagesse se répandit unanimement de par le monde :

1. Mot à mot : aux nombreuses chapelles.

գալին առ նա յամենայն կողմանց եւ ուսանէին ի նմանէ զվարս պարկեշտութեան եւ սրբութեան եւ զգիտութիւն աստուածեղէն զրոյց, եւ լուսաւորեալ զնալին չիւրաքանչիւր տեղիս, եւ լինէին լոյսք աշխարհաց :

Եւ եղև ի ժամանակին յաջնմիկ Ջալալիկին ոմն բռնաւոր Խորասանայ, եւ աւերեաց զամենայն աշխարհս Հայոց եւ Աղուանից : Գնաց նա յանապատ տեղի յորում էր քար մեծ յոյժ եւ փորեաց ի նմա աչքս բրածոյս եւ եկեղեցիս փորեալս, եւ դադարեաց ի * նմա բազում ժամանակս մինչև եկն թափար զորքն ի վեց հարիւր եւ ութսուն եւ չորս ամի թուականութեանս Հայոց, առաջնորդ ունելով զճարձագանդչին՝ հրամանօք Հորթիարանին, եւ աւերեաց զբազում գուառս թուրքաց եւ Պարսից, Հայոց եւ Վրաց, եւ գերեաց : Գերեցաւ եւ նա աշակերտօք իւրովք եւ բազում ժողովրդովք, եւ շնորհօքն Աստուծոյ ազատեալք ի նոցանէ՝ եկն գարձեալ յառաջին վանսն իւր ի Խորանաշատ եւ մխիթարէր զբազումս, զի զուարթամիտ էր իբրև գիտաւարաս, աչք չափահասակի, մեծ եւ լայնածորուք, տեսն փառաւոր եւ ամենեւին շնորհալից, միտք ճննգական, յանդիմանիչ հերձուածոյաց, մեղաւորաց գարձուցիչ եւ կոչող յապաշխարութիւն, պահող, աղօթական, եւ սուրբ հոգով եւ մարմնով, բազում սրբիս ի փառս ածեալ, հասեալ ի խորին ճերութիւն, պեւորեալ եւ լի աւուրբք՝ հանդեաւ ի Քրիստոս ամաց եօթմանանից, ի թուականին Հայոց Զ, Արեգի ժ եւ Մարտի ժԲ, ի տօնի սրբոյն Կիւրղի Երուսաղեմայ հաչրապետին եւ Սրենդի եւ վեց եղբարց :

* A fol. 210
1° b.

5

10

15

on vint le voir de tous côtés, pour apprendre de lui la vie de modestie, de sainteté et la science des écritures divines. Illuminé par lui, chacun retournait à son domicile et tous devinrent les lumières des régions.

Il y avait en ce temps-là un certain tyran du Khorassan, Djatal-ad-din, qui ruinait tout le pays d'Arménie et de l'Albanie. Il se retira dans un lieu désert où se trouvait un grand rocher, y creusa des cellules à l'intérieur et des chapelles et il y * demeura longtemps, jusqu'à l'arrivée des troupes tartares, l'an six cent quatre-vingt-quatre de l'ère arménienne, sous la conduite de Tcharmaghan, par ordre de Hokhthaghan, qui détruisit nombre de provinces turques et persanes, arméniennes et albaniennes et y fit des prisonniers. (Vanakan) aussi fut fait prisonnier avec ses disciples et une nombreuse population; puis, ayant recouvré la liberté par la grâce de Dieu, il retourna à son premier couvent de Khoranaşat et consola nombre de gens, car il était d'humeur gaie comme Barnabé, de moyenne taille, portant une grande et épaisse barbe, d'un aspect imposant, tout à fait charmant, d'un esprit fécond, blâmant les schismatiques, convertissant les pécheurs et les invitant à la pénitence, observant les jeûnes, toujours en prières, saint d'esprit et de corps, ayant élevé à la gloire bien des fils (spirituels), et parvenu à une vieillesse avancée; ayant les cheveux blancs et plein d'années, il reposa dans le Christ à soixante-dix ans, l'an 700 de l'ère arménienne, le 10 areg, 18 mars, jour de fête de saint Cyrille patriarche de Jérusalem, et d'Orentius et ses six frères.

* A fol. 210
1° b.

Արեպի ժԱ և Մարտի ժԹ : Վկայութիւն սրբուհոյն Կոպրիլայ :

Յաւուրս Գիտիկեախանութի և Մարտիմիանութի * ամբարիշտ լիապատրացն էր սրբու- * Ա fol. 210
 ճին Կոպրիլա, ի բաղարէն Կիւրենայ, բրիտանեայ և բրիտանեայ գաւակ : Եւ v° a.
 չորժամ եղև չորեքստասն ամաց՝ ետուն զնա աւն, և կեցեալք ի ծխտին ամս երկու
 5 և ամիսս վեց, եղև զլիսացաւ և ի բժշկաց նմա օգուտ ոչ եղև :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ աշնտիկ էր ի բանլին սուրբն Թէոպորտս Կիւրենոյ եպիսկոպոսն
 վասն հաւատոյն Քրիստոսի : Գնաց ի բանլին առ նա երանելին Կոպրիլա, վասն
 զնեւոյ ձեռն ի վերայ զլիսոյն զի ողջացել, որպէս և եղև խիկ : Եւ չորժամ զնաց առ
 նա՝ եղիտ վերանելի երկու կուսանսն զԼուկիա և զԱրուաս, որք երթեալ էին առ նա
 10 և լսէին զվարդապետութիւն նորա :

Եւ եղև ճարտարատանալ սրբոյն Թէոպորտի Կիւրենոյ եպիսկոպոսին, և գա-
 տաւորն սպառնալեօք պատուիրէր նոցա ուրանալ զՔրիստոս, և նոքա ամենեւին
 ոչ հաւանեցան և ոչ երկեան ի սպառնալեացն : Եւ էր Կոպրիլա չոժ վեկեցիկ
 տեսեամբ, և գատաւորն տուփայաւ ի նա ցանկութեամբ, և պշուցեալ հաչէր չերեսն :

1 Կոպրիլայ] Կիւրենացայ add. B || 2 ամբարիշտ] անասուած B || 9 զԱրուաս] զԱրուաս B || 11 եպիսկոպոսին] վասն հաւատոյն Քրիստոսի, և կացուցին աւաջի Գիտիկեանութի գատաւորին գերանելի կանայսն զԼուկիա և զԱրուաս, կալով ի ճիջի նոցա և սրբուհին Կոպրիլա : Եւ հարց ցնտա գատաւորն թէ. Արմիլ հաւատով իցեն : Եւ նոքա ասեն թէ. Քրիտանեայ եմք և աշակերտք սրբոյն Թէոպորտի Կիւրենոյ եպիսկոպոսին add. B.

11 AREG, 19 Mars.

Martyre de sainte Cyprilla.

Aux jours de Dioclétien et Maximien * les empereurs impies, vivait sainte * Ա fol. 210
 Cyprilla (*Coprila*), de la ville de Cyrène, chrétienne et fille de chrétiens. Lors- v° a.
 qu'elle eut quatorze ans, on la maria, elle vécut avec son mari deux ans et
 six mois, puis elle eut une maladie de tête à laquelle les médecins ne purent
 apporter de soulagement.

A cette époque se trouvait en prison saint Théodore, évêque de Cyrène, pour la foi du Christ. La bienheureuse Cyprilla alla le trouver dans la prison pour qu'il imposât ses mains sur sa tête et qu'elle guérît, comme il arriva en effet. Or, lorsqu'elle alla auprès de lui, elle y trouva deux bienheureuses vierges, Lucie et Aroa (*Arouas*), qui étaient allées auprès de lui pour entendre sa doctrine.

Il arriva que saint Théodore, évêque de Cyrène, fut martyrisé, et le juge les engagea, avec menaces, de renier le Christ, mais elles refusèrent absolument et ne craignirent point les menaces. Cyprilla était fort belle de visage et le juge conçut de mauvais désirs à son égard; il la regardait fixement. Il ordonna de

Հրամայեաց եւ եղին ի ձեռս նորա կայծակունս եւ կնդրուկ զի խնկեցէ կուոցն, եւ երանելի կինն զմատունսն վահեաց ի վերայ հրոյն մինչև ալրեցան ձեռքն, եւ զեղ երեսաց թարշամեցաւ :

* A fol. 210
v° b. Կախեցին զնա մերկ զվայտէ եւ երկաթի բերչօք բերեցին զմարմինն, եւ ընդ արեանն երանէին բրտունք եւ ի ստեանցն բղխէր կաթն : Եւ տեսալ * զատաւորին զարմացաւ յոյժ, իջուցին ի վայտէն, եւ աղօթեալ առ Աստուած՝ աւանդեաց զհոգին Մարտի ԺԺ : Եւ բուրեաց ի մարմնոյն անուշահոտութիւն :

Իսկ երանելի կուսանքն Լուկիա եւ Արուստ հրամանաւ զատաւորին թաղեցին զորբուհին Կոպրիլա մեծաւ պատուով : Եւ կաթն ի ստեանց բղխելոյ ոչ զապարէր, եւ աղաւեցին կուսանքն զԱստուած եւ արգելաւ կաթն ի ստեանցն :

Յայսմ աւուր տօն Յովհաննու Երուսաղեմայ հաչրապետին :

* B
p. 120 b. [B * Յայսմ աւուր տօն սրբոյն Յովհաննու Երուսաղեմի հաչրապետին, որ նստաւ յաթու հաչրապետութեան յետ սրբոյն Կիւրղի Երուսաղեմացւոյ, որ եւ վասն ոսկեսիրութեան յանդիմանեցաւ ի սրբոյն Սպիրիանէ, զի այլ ամենայն առաքինութեամբ զերազանցեալ էր յոյժ : Որ յետ բազում վատտակոց եւ արկեանց վասն եկեղեցւոյ հանդեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :]

5 բղխէր] երանէր B || 6 զհոգին] իւր՝ Արեգի ԺԱ եւ *add.* B || 7 եւ բուրեաց... անուշահոտութիւն *om.* B || 9-10 եւ կաթն... ստեանցն *om.* B.

lui mettre dans les mains des braises ardentes et de l'encens pour encenser les idoles, mais la bienheureuse femme referma ses doigts sur le feu, jusqu'à ce que ses mains fussent brûlées et que la beauté de son visage fût fanée.

* A fol. 210
v° b. On la suspendit nue à un poteau et on lui déchira le corps avec des ongles de fer, avec le sang jaillissait la sueur et le lait des seins. Ce que voyant * le juge en fut très étonné et la fit descendre du poteau; elle pria Dieu et rendit son âme le 19 mars. Une odeur suave se dégagea de son corps.

Les saintes vierges Lucie et Aroa enterrèrent, par ordre du juge, sainte Cyrilla avec de grands honneurs. Comme le lait ne cessait de couler de ses seins, les vierges prièrent Dieu et le lait s'arrêta (de couler) des seins.

En ce jour fête de Jean, patriarche de Jérusalem.

* B
p. 120 b. [B * En ce jour fête de saint Jean, patriarche de Jérusalem, qui siégea sur le trône patriarcal après saint Cyrille de Jérusalem et qui fut réprimandé pour son amour de l'or par saint Épiphané, car il possédait au plus haut degré toutes les autres vertus. Il reposa en paix dans le Christ après bien des peines et des mérites pour l'église.]

Իրեզի ժԵ և Մարտի Ի : Վկայաբանութիւն սրբոցն Յունանու և Բարաբիտսի
 և ինն ճարտարտապն Քոանթիայ, Վազարտի, Մարութայի, Կերտիտի,
 Եղևայի, Մարիտի, Իբիբտի, Սիմբերդետի և Սաբասի :

Քրիստոսի ճարտիրոսքն Յունան և Բարաբիտս՝ էին ի Պարսիկս առ Սաբուսիտսիւ
 5 Տրապաշտ արքային Պարսից : Եւ չառւարս ձեծի թագաւորին Կոստանկիանոսի էին
 կրօնաւորք արեղաչք, և ևչեալ ի վանայ լուրեանց զնայցին ի գեօղն որ կոչի Մարգարոք,
 չորում էին ի բանդի ինն խոստովանող վկայքն Քրիստոսի : Եւ ձտեալ ի բանդն ողջու-
 նեցին և քաջայերէին զնոսա հաստատուն կալ ի սէրն Քրիստոսի, և ձեռանկ
 վասն անուան նորա և ժառանգել զանտուեր լոյսն և զսնապառ կեանն չարքայու-
 10 թեանն Աստուծոյ :

Եւ տեսեալ զնոսա սմանք ի Պարսիցն երթեալ * ձատնեցին զնոսա երեք ձոպկե- * A fol.
 տայն որք էին իշխանք, Մասպրաթ, Շիրա, Մախաւնիս, և առաքեցին զօրականս և
 տարան առաջն՝ զՅունան և զԲարաբիտն : Եւ ողորջանօք խրատ տալին և նեղէին
 զնոսա պաշտել զարեգակն և զհուր . և ոչ կարացին զարձուցանել զնոսա ի չուսոյն
 15 Քրիստոսի :

1 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B — սրբոցն om. B || 2 ճարտարտապն] ընկերացն B ||
 3 Սիմբերդետի] Սիմբեթիտի B — Սաբասի] որք նահատակեցան ի Պարսիկս բազում տանջանօք
 add. B || 11 ձոպկեայն որք էին իշխանք] ձոպկեա իշխանացն B.

12 AREG, 20 Mars.

Martyre des saints Jonas et Barachie et des neuf martyrs Xanthos, Lazare,
 Marouta, Nersès, Élie, Mari, Habib, Simberdès et Sabas.

Les martyrs du Christ Jonas et Barachie étaient en Perse aux jours de Sapor le roi des Perses, adorateur du feu. C'étaient des moines solitaires qui, aux jours du grand empereur Constantin, avaient quitté leur couvent et s'étaient rendus au village appelé Mardabokh, où se trouvaient en prison neuf martyrs confesseurs du Christ. Ayant pénétré dans la prison, ils les saluèrent, et les encouragèrent à rester fermes dans l'amour du Christ, à mourir pour son nom et à hériter de la lumière sans ombre et de la vie intarissable dans le royaume de Dieu.

Quelques-uns d'entre les Perses, les ayant aperçus, allèrent les * dénoncer * A fol. 211
 aux trois chefs des mages, qui étaient princes : Masdrath, Šira, Maħarnis, qui
 r° a.
 envoyèrent des soldats pour leur amener Jonas et Barachie. Ils les engagèrent par de douces paroles et les pressèrent d'adorer le soleil et le feu, mais ils ne purent les détourner de l'espérance au Christ.

Հրամայեցին եւ գնունան ձիայն կապեցին պարսկորէն, զերկու սոսն ի ձի եւ զերկու ձեռսն ի ձի, եւ անցուցին փաշա ընդ ձեռսն եւ ընդ սոսն, եւ ընկեցին որպէս կոճղ չերկիր : Եւ արք զօրաւորք հարկանէին զնա ուժգին որպէս զլէժ գարար բրօք, եւ քարշէին արտաքս չառւրս տասանկ ցրտոյ. եւ թողին զնա մերկ նոյն կապանօք զգիշերն ամենայն : Եւ առաւօտուն հարցանէին եթէ. Սրպէս եղեր ի զիշերիս : Եւ նա ասէ. 5
Մինչև ձեռնալ է մայրն իմ զիս չերկիր՝ աչազխի անուշ բուն եւ հանգիստ ոչ եմ լեալ :

Տարան առաջի եւ զուրբն Բարաբիտս, եւ նոքա նոյնպէս եւ զնա պատրուական բանիւք ջանային խաբել, եւ ամենեւին ոչ կարացին խախտել ի հաւատոցն Քրիստոսի : Կախեցին զերանելին զլիսիպար, եւ հատին զմատունս ձեռացն եւ ոտիցն, եւ արկին զերկոսեանն ի բանդ : 10

Իսկ զինն սուրբ վիգայն ի ցերեկի ոչ իշխէին հարցանել եւ բննել վասն վարդապետութեանն նունանու եւ Բարաբիտի. այլ ի զիշերի՝ * Հարցաբննութիւն տանէին, եւ բռնադատէին զնոսա ուրանալ զՔրիստոս եւ ըննել պարսկական հաւատոյն : Եւ նոքա որպէս ի ձիօջէ բերանոյ մեծաւ անարգանօք նդովեցին զուրացոյն Քրիստոսի աստուածութեանն եւ զպաշտօցս արեգականն եւ հրոյ : Այրեցին հրով զկողս եւ զկուշտս նոցա, եւ հարկալ կապար հեղին յարտեւանունն եւ չաւնչս եւ չականջս նոցա, եւ սալս քարշեցին արտաքս եւ հատին զինն մարտիրոսացն զլուխն, եւ ընկեցին զմարմինն ի խոր գուբ : 15

14 ի ձիօջէ] ի ձիոյ B || 15 զպաշտօցս] զխոստովանոցս B.

Ils ordonnèrent de lier Jonas seul, à la manière persane, les deux pieds ensemble et les deux mains ensemble, lui passèrent une barre de bois entre les pieds et entre les mains et le jetèrent à terre comme un tronc. Des hommes vigoureux le frappèrent vigoureusement avec des branches fraîches comme sur une pierre et le trainèrent dehors par des journées de grand froid; ils l'abandonnèrent nu avec les mêmes liens toute la nuit. Au matin ils lui demandèrent : « Comment as-tu passé la nuit? » Il répondit : « Depuis que ma mère m'a mis au monde je n'ai jamais eu un sommeil si doux et si reposant. »

Ils firent comparaitre aussi saint Barachie; on essaya également de le séduire par des paroles trompeuses, mais on ne put l'ébranler de la foi au Christ. On suspendit le bienheureux la tête en bas, on lui coupa les doigts des mains et des pieds et on les jeta tous les deux en prison.

On n'osa point interroger et examiner de jour les neuf saints martyrs au sujet de la doctrine de Jonas et de Barachie, * mais on fit cet examen de nuit et on les pressa de renier le Christ et d'accepter la religion persane. Mais, comme d'une seule bouche, ils anathématisèrent avec de grandes injures les négateurs de la divinité du Christ et les adorateurs du soleil et du feu. On leur brûla les côtes, on répandit du plomb fondu sur leurs paupières, leur nez et leurs oreilles; on les traîna dehors, et on trancha la tête à ces neuf martyrs, puis on jeta leurs corps dans une fosse profonde.

* A fol. 211
r° b.

Եւ զորքոյն նուանաու շուրջ զզլխովն բերթեցին եւ հանին վով, հատին եւ զկուռն, եւ զմարմինն պնդեցին ի մամուրս, մինչեւ ամենայն սակերքն ջախջախեցան :

Եւ զորքոյն Բարաբիոս զտրեցին մերկ ի վերայ վշոյ, եւ հերձեալ եղեպունս եւ պնդեցին բարակ շուանօր ընդ մարմինն մինչեւ թողեցաւ յանձնն : Եւ ապա մի մի
5 բռնութեամբ բարշէին զհերձեալ եղեպունս, եւ յոյժ կտրատեցաւ անձնն՝ եւ արխնն որպէս առու հեղոյր ի մարմնայն : Եւ ապա ընկեցին գերկոսեանն ի խոր գուբն կիսամահ, ուր եւ զայլ ինն սուրբսն ընկեցին, եւ այնպէս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած Մարտի Ի :

Եւ ոմն մի պարսիկ բրիտոնեայ որոյ անուն էր Արպիշոյ տուեալ հինգ հարիւր
10 զբաժ զնեայ զմետասան մարմին սրբոց վկայիցն, եզիր պատուով ի տեղի նշանաւոր :

* Յայտ աւուր վկայութիւն սրբոյն Եմիլիանոսին :

* A fol. 211
v° a.

Քրիստոսի վկայն Եմիլիանոս էր ծառայ սան հեթանոսի, ի բազաբէն Գորոսթոլեայ, յաւուրս չանցող արքային Յուլիանոսի, ուրացողին Քրիստոսի. եւ ինքն էր բրիտոնեայ :

Եւ ի միում աւուր գտեալ զուրս սամարի կառոյն ի լաց եւ ի ներքս ի մարզկանէ

8 Աստուած] Արեղի ԹԲ եւ *add.* B || 12 Գորոսթոլեայ] Որոսիոյ *add.* B || 13 արքային] Թագաւորին B — Քրիստոսի *om.* B.

On déchira la tête à saint Jonas et on lui enleva la peau tout autour, on lui coupa la langue, on mit son corps sous une presse jusqu'à ce que tous ses os fussent brisés.

On fit rouler saint Barachie nu sur des épines, on coupa des roseaux qu'on attachait avec des ficelles sur le corps jusqu'à ce que toute sa personne en fût couverte; ensuite on se mit à retirer avec force les morceaux de roseau un à un, tout son corps fut atrocement déchiqueté et le sang coula comme un ruisseau le long du corps. On les jeta ensuite tous les deux à moitié morts dans la fosse profonde où ils avaient jeté les neuf saints, et c'est ainsi qu'ils rendirent leur âme à Dieu, le 20 mars.

Un certain persan chrétien, dont le nom était Abdišo versa, cinq cents écus et acheta les onze corps des saints martyrs et les déposa avec honneur dans un endroit célèbre.

* En ce jour martyre de saint Émilien.

* A fol. 211
v° a.

Le martyr du Christ Émilien était serviteur d'un homme infidèle dans la ville de Dorostorum (*Dorostola*), aux jours de l'empereur coupable Julien, le renégat du Christ, étant lui-même chrétien.

Un jour, ayant trouvé ouverte la porte du temple des idoles et n'aperce-

ուչ զոր ետես, էառ ծանր կռան եւ ծտեալ խորտակեաց զամենայն բազինան ծանր, եւ զզոհան ցրուեաց : Եւ յորժամ տեսին քուրճքն կարան զոմն հողագործ, տանջէին եւ քարշէին առաջի Բիկանիրի : Եւ տեսեալ Եմելիանոս զպարն ի նեղութեան, եկաց առաջի եւ խոստովանեցաւ զճեղոն զոր արար, եւ ասէ : Ես եմ քրիստոնեաց, եւ արժան էր ինձ որ զայն առնէի : Մերկացուցին զնա եւ հարին ուժղին արջառաջլօք, ապա 5 ընկեցին ի հուր եւ ոչ պրեցաւ, եւ գոհանալով եւ փառաւորելով զԱստուած՝ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ շնորհս տուաւ յԱստուծոյ սրբոյն Եմելիանոսի արագահաս օգնական լինել ամենայն նաւակոծելոց ի մրրկեալ պրեաց ծովու :

Կրեզի ԺԳ եւ Մարտի ԻԱ : Վարբ սուրբ հօրն Բենեդիքտոսի :

* A fol. 211
v° b.

* Սուրբ հայրն Բենեդիքտոս էր ի Կոստանտնուպոլս երկրէն, յոյժ տեղեակ աստուածային 10 կտակարանաց, եւ ի տղայութենէ սիրեաց զվարս միայնակեցութեան, եւ բնակէր յայլի միւսմ անգլիտելի ի մարդկանէ :

Եւ ի տօնի սուրբ զասկին երեւեցաւ Աստուած երիցու միօջ՝ որ պատրաստեալ

1 ծտեալ] զագտարար *add.* B || 3 Բիկանիրի] Բիկարին սրպէս թէ նա արարեալ իցէ B || 4 զճեղոն] զմիտան B || 6 եւ ոչ պրեցաւ *om.* B || 7 Աստուած] Քրիստոս B — յԱստուծոյ *om.* B || 9 սուրբ] եւ ճեճ *add.* B || 10 տեղեակ] եւ վարճ *add.* B || 13 Աստուած] ի տեղեան *add.* B.

vant personne à l'intérieur, il saisit un lourd marteau, pénétra à l'intérieur, réduisit en menus morceaux toutes les idoles et dispersa les victimes. Lorsqu'ils s'en aperçurent, les prêtres d'idoles se saisirent d'un laboureur, le torturèrent et le trainèrent devant Biganir. Émilien, à la vue de cet homme dans les souffrances, se présenta, avoua le méfait qu'il avait commis et dit : « Je suis chrétien, et je devais faire ce que j'ai fait. » On le dépouilla, et on le frappa vigoureusement avec des nerfs de bœuf, ensuite on le jeta dans les flammes, mais il ne brûla point, et c'est en rendant grâces à Dieu et en le glorifiant qu'il rendit son âme à Dieu. La grâce fut accordée par Dieu à saint Émilien d'arriver promptement au secours de ceux qui sont en danger de naufrager dans les tempêtes en mer.

13 AREG, 21 Mars.

Vie du saint père Benoit.

A fol. 211
v° b.

* Le saint père Benoit était de la province de Campanie, très versé dans les testaments divins, ayant aimé dès l'enfance la vie solitaire, et il vivait dans une grotte, ignoré des hommes.

Le saint jour de fête de Pâques, Dieu apparut à un prêtre qui s'était fait préparer de nombreux plats pour dîner avec sa famille et lui dit : « Prêtre, tu

էր իւր բարում խորտիկս եւ կամէր ճաշակել ընտանեօք իւրովք, եւ ասէ ցնա . կըէց՝
 դու ազգի ազգի խորտիկս պատրաստեցեր բեղ, եւ ծառայն իմ Բենեդիկտոս յայս նիշ
 աչրի բայցեալ է, անք նմա ի խորտկաց պալի : Եւ առժամայն առեալ կրկուսն
 չամենայն խորտկացն տարաւ նմա ի ցուցեալ աչրն : Եւ ասէ ցնա երէցն . Արի հոյր
 5 եւ ճաշակեսցուք ի միասին ի պարպեացս զոր առաքեաց բեղ Աստուած՝ զն Զատիկ
 Տեառն է : Եւ ասէ սուրբն . Արդարեւ Զատիկ է, սրովհետեւ տեսի զբեղ . եւ ոչ զխաէր
 եթէ Յարութիւն Փրկչին էր : Եւ ասէ երէցն . Ստուգապէս Յարութիւն Տեառն է, եւ
 գոհացեալք զԱստուծոյ ճաշակեցին ի միասին :

Եւ կին մի վաշտագէն ամանով ցորեան բերէր նմա, եւ սատանայ ընկէց զամանն
 10 եւ ջարդեաց, եւ սկսաւ կինն բալ : Եւ առեալ սրբոյն զանօթն ի ձեռս իւր եւ խաչակրն-
 բեալ ի վերայ ողջացոյց եւ ետ ցկինն, եւ գնաց ուրախութեամբ :

Եւ եկեալ կղբարք ի վանաց մի ազաշէին զնա ընեւ նոցա առաջնորդ, եւ զնաց
 առ նոսա . եւ նորա տապակացեալ ի * սքանչելի վարուց նորա եւ ի խրատուէ խառնե-
 ցին ի կերակուր նորա մահապեղ, եւ խաչակրեալ սրբոյն ի վերայ ամանոյն՝ առժամայն
 15 հերձաւ : Եւ հրաման ետ սուրբն ազաւաւ միոյ եւ առեալ զխարդախ կերակուրն
 ընկէց արտաքոյ վանաց, եւ ինքն եկեալ ընկալաւ ի ձեռաց հօրն զանխարդախ
 կերակուրն :

9-11 Եւ կին ... ուրախութեամբ] Եւ յայնձ օրէ զային առ նա ծարդիկ եւ գտանէին զհոգեւոր
 մխիթարութիւն B || 15-16 Եւ հրաման... վանացն] եւ հեղաւ մահապեղն B.

t'es fait préparer des plats variés, tandis que mon serviteur Benoit subit la
 faim dans une telle grotte; porte-lui une part de ces plats. » Le prêtre prit
 aussitôt une part de tous les mets et l'apporta à la grotte indiquée. Le prêtre
 dit : « Lève-toi, père, nous mangerons ensemble des dons que Dieu t'a
 envoyés, car c'est la Pâque du Seigneur. » Le saint répondit : « En effet c'est
 Pâques puisque je te vois. » Car il ignorait que c'était la Résurrection du
 Sauveur. Le prêtre lui dit : « En vérité, c'est la Résurrection du Seigneur. »
 Et en rendant grâces à Dieu ils dînèrent ensemble.

Une femme lui apportait du blé dans un ustensile en bois, le démon fit
 tomber l'ustensile et le cassa, la femme se mit à pleurer. Le saint prit l'ustensile
 dans ses mains, fit le signe de croix dessus, le répara et le rendit à la
 femme qui s'en alla joyeusement.

Des frères d'un certain couvent vinrent le prier d'être leur prieur; il se
 rendit chez eux, mais ils se lassèrent * de sa vie admirable et de ses conseils.
 et ils mirent du poison dans ses aliments; le saint ayant fait le signe de la
 croix sur l'ustensile, celui-ci se brisa aussitôt. Le saint donna l'ordre à un
 corbeau qui vint prendre le mets empoisonné, le jeta hors du couvent et
 revint prendre des mains du père la saine nourriture.

Եւ զնաց սուրբն ի նոցանէ, եւ շինեաց երկու վանս եւ ժողովեաց եղբարս, եւ զի ոչ ունէին ջուր՝ բլխեցսց ինոցա ջուր : Եւ ժողովեաց աշակերտս բազումս, եւ ուսոցց նոցա զկարգ եւ զկրօն ճգնաւորաց եւ կրօնաւորաց : Գրեաց ինքն զիրս եւ կանոնս վարուց կրօնաւորաց եւ քաղաքականաց զոր մինչեւ ցաջօր ունին ամենայն արգբ Հռովմայեցոց, եւ առնեն անպակաս վանականք եւ աշխարհականք :

Եւ հասեալ ի խորին ծերութիւն հանգեաւ ի Քրիստոս Մարտի ԻԱ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհւոյն Մատրոնայ Թեսսալոնիկեցոյ :

Կինս այս էր ազախին հրէի ծիոյ կնոջ որոյ անուն էր Պաւլետա, սանարէր եւ հիւսէր զհերս տիկնոջ իւրոյ : Եւ ի ժամ աղօթիցն չուարկէր գտիկինն իւր ի ժողովարանն հրէից եւ ինքն երթալ յեկեղեցին բրիտտոնէից եւ չաօթս կաշք :

Եւ մատնեցին զնա առ տիկինն իւր եթէ բրիտտոնեաց է, եւ նա դարձեալ սլատմեաց Հրէիցն : Եւ ժողովեցան առ նա եւ գանեցին * զՄատրոնա ուժղին չորք արք, եւ արկին ի բանդ կապանօք, եւ թողին զնա զաւուրս չորս անտուղ : Եւ ապա հանին ի բանդէն

* A fol. 212
1° b.

1 նոցանէ] անդրէն յայրն իւր *add.* B — եւ զի ոչ ունէին... ժողովեաց *om.* B || 3 եւ կրօնաւորաց *om.* B || 4 կրօնաւորաց] եւ վանականաց *add.* B || 5 աշխարհականք] ունէր յԱտտուժոյ եւ զՀորհա ճարգարէութեան, արար եւ զբազում զորս սքանչելեաց *add.* B || 6 Քրիստոս] Արեգի ԺԳ եւ *add.* B || 7 Կինս] Երանելի կինս B — ծիոյ *om.* B — Պաւլետա] Պոտիլա B.

Le saint les quitta, fit construire deux couvents et y rassembla des frères ; comme ils n'avaient point d'eau, il leur fit jaillir une source. Il rassembla beaucoup de disciples, il leur enseigna l'ordre et la vie des ascètes et des religieux. Il écrivit des livres et des règles pour la vie des religieux et des laïes que toutes les nations des Romains observent jusqu'aujourd'hui et qu'accomplissent incessamment les religieux des couvents et les laïes.

Parvenu à une vieillesse avancée, saint Benoît reposa dans le Christ le 21 mars.

En ce jour martyre de sainte Matrone de Thessalonique.

Cette femme était la domestique d'une juive dont le nom était Politéa, elle peignait sa maîtresse et lui tressait les cheveux. A l'heure de la prière elle conduisait sa maîtresse à la synagogue des juifs, puis elle se rendait à l'église des chrétiens et y priaît.

On la dénonça à sa maîtresse comme étant chrétienne, et celle-ci le répéta aux Juifs. Ceux-ci se rassemblèrent auprès de * Matrona et quatre hommes la frappèrent brutalement; ensuite en la jeta en prison chargée de chaînes où on l'abandonna quatre jours sans nourriture. On la fit ensuite sortir de la

* A fol. 212
1° b.

Եւ այնչափ զանեցին զնա միւսանդամ՝ մինչեւ ամենայն մարմինն բերթեցաւ, եւ զարձեալ արկին ի բանտ եւ անտես արարին զնա բազում առուրս, եւ ի սովոյն եւ ի ցաւսպին վշտացն վիրաւորեալ անձինն՝ ալօթելով եւ բարի խոստովանութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մարտի ԻԱ :

5 Եւ հրամայեաց տիկինն իւր հանել ի բանդէն զմարմին նորա եւ ձգել արտաբոյ քաղաքին, զոր առեալ քրիստոնէիցն թագեցին ի սրտոտայն :

Եւ յետ հարածանացն Ալեկսանդրոս Թեսալոնիկոյ եպիսկոպոսն ի ներքս ի քաղաքին շինեաց մատուռն, եւ անզ հանգոյց զնշխարս սրբուհւոյն Մատրոնայ :

10 Իսկ Պաւլիտեա տիկինն իւր յոյժ ազբատացաւ եւ մուրանայր. եւ ի սովոյն եմուտ ի հնձան զի ժողովեցէ զձմրեալ խաղողոյն զկուտան, անկաւ զերան հնձանին ի վերաց նորա եւ չար մահուամբ սատակեցաւ :

Եւ նշխարք սրբոյն Մատրոնայի զամենայն ախոսս եւ զհիւանդութիւնս փարատէ որք հաւատով ապաւինին ի տապանի :

4 Աստուած՝ Քրիստոս՝ Արեգի ԺԳ. եւ *add.* B || 6 քաղաքին] Թեսալոնիկոյ ի կերակուր շանց, զոր անարատ գտեալ B — թագեցին] ճերձ *add.* B || 9 Պաւլիտեա] Պոտիլա B.

prison et on la frappa de nouveau à tel point que tout son corps fut déchiré, puis on la jeta de nouveau en prison et on l'y abandonna de nombreux jours; elle rendit son âme par la faim et les fortes douleurs de son corps blessé, en priant et en bonne confession, à Dieu, le 21 mars.

Sa maîtresse ordonna de sortir son corps de la prison et de le jeter hors de la ville; les chrétiens vinrent le chercher et l'enterrèrent sur le bord de la route.

Après les persécutions, Alexandre, évêque de Thessalonique, fit construire une chapelle à l'intérieur de la ville et y déposa les restes de sainte Matrone.

Quant à Politéa, sa maîtresse, elle devint très pauvre et se mit à mendier; poussée par la faim, elle pénétra dans un pressoir pour y ramasser les pépins des raisins pressés, une barre du pressoir tomba sur elle et elle périt d'un mort atroce.

Les restes de sainte Matrone guérissent toutes les infirmités et les maladies de ceux qui ont recours avec foi à son tombeau.

Արեգի ԺԵ և Մարտի ԻԵ : Վարբ Ակակիտսի խոստովանող եպիսկոպոսին :

* A fol. 212
v° a.

Յաւուրս 'Իէկոսի ամբարիշտ արքային՝ խոստովանողն Քրիստոսի սուրբ եպիսկոպոսն Ակակիտս, համարձակութեամբ քարոզէր ՎՔրիստոս ի * ճէջ ժողովրդեան կռակաշարիցն, ի գուսուս եւ ի քաղաքս եւ ի գեօղս : Եւ կալեալ զնա անօրինացն կացուցին աւաջի հիւստոսին Մարկիանոսի, եւ հարցանէր վասն քարոզութեանն եւ վարդապետութեանն իւրոյ : Իսկ երանելի քահանայապետն Քրիստոսի բացեալ զբերան իւր՝ պաշտաւ բանիւք քարոզեաց ՎՔրիստոսի աստուածութիւնն եւ զկամաւոր ճարգեզութիւնն, եւ զփրկական չարչարանս, եւ զերեքօրեայ յարութիւնն, զվերանայն յերկինս, եւ զմիւսանդամ զպուստն եւ զհատուցումն զործոց ամենայն ճարգեզան : Եւ յանդիմանեաց զչալիսպփութիւն աւստպելադրաց հիժմոտաց :

Եւ հարց Մարկիանոսս եւ վասն սէրովբէից եւ քերովբէից : Եւ նա պատմեաց նմա ծի ըստ ծիօջէ զօրպիսութիւն եւ զկերպս ամենայն անճարճին զուարթնոցն յորոց վերայ նստեալ է Աստուած եւ հանգչի ի սուրբս իւր : Եւ բռնաւորն ոչ հաւատաց եւ ոչ ընդունեցաւ, այլ մանաւանդ հրամայեաց եւ ձողկեցին զերանելի եպիսկոպոսն ուժղին եւ արկին ի բանդ :

Եւ զրեաց Մարկիանոսս զամենայն բանսն առ 'Իէկոս արքայն : Եւ նա աւարեաց

1 Վարբ... եպիսկոպոսին] Չարչարանք եւ վարբ խոստովանող եպիսկոպոսին սրբոյն Ակակիտսի B || 2 ամբարիշտ] կռակաշտ B || 11 Մարկիանոս] Մարկիոս B || 14 զերանելի om. B

14 AREG, 22 Mars.

Vie d'Acace évêque et confesseur.

* A fol. 212
v° a.

Aux jours de Dèce l'empereur impie, le confesseur du Christ, le saint évêque Acace prêchait avec hardiesse le Christ * au milieu de la population idolâtre dans les provinces, dans les villes et les villages. Les impies, l'ayant saisi, le firent comparaitre devant le consul Marcien, qui l'interrogea au sujet de sa prédication et de sa doctrine. Le bienheureux pontife du Christ ouvrit la bouche et confessa en des termes lumineux la divinité du Christ, son incarnation volontaire, sa passion salutaire, sa résurrection après trois jours, son ascension au ciel, son avènement futur et la rétribution des œuvres de tous les hommes. Il blâma l'absurdité des écrits légendaires des païens.

Marcien l'interrogea au sujet des séraphins et des chérubins. (Acace) lui expliqua en détail l'essence et la forme de tous les anges incorporels sur lesquels Dieu est assis, se reposant parmi ses saints. Le tyran ne crut point ni ne consentit; au contraire, il ordonna de flageller vigoureusement le bienheureux évêque et de le jeter en prison.

Marcien écrivit tout cela à l'empereur Dèce, qui envoya l'ordre de délivrer

հրաման զև առանց անարգանաց եւ գանկից արձակեացեն զտուրն Ակակիոս : Եւ առժամայն հանին ի բանդէն եւ արձակեցին խաղաղութեամբ : Եւ զհայ ի տուն իւր ունելով յանձին իւրում զչարչարանս Քրիստոսի : * Եւ զբազումս լուսաւորեաց * A fol. 212 v° b.

5 վարդապետութեամբ իւրով եւ խառնեաց ի հաւատն Քրիստոսի. եւ կատարեաց մեծ սքանչելագործութեամբ զկեանս իւր եւ ըստ հաճոյիցն Աստուծոյ հանգեաւ ի Քրիստոս Մարտի ԻԲ :

Արեգի ժե եւ Մարտի ԻԳ : Վկայութիւն Մարկոսի Արեթուսայ եպիսկոպոսի եւ
 Կիւրղի սարկաւազին եւ այլոց ճարտիրոսացն :

Յորժամ Աստուած ներողութեամբն իւրով թող տուեալ՝ թապաւորեաց գաղանա-
 10 բնութիւնն Յուլիանոս, ուրացողն եւ հայհոյչին Քրիստոսի, թագուցեալ եւ գողտակեաց
 կռապաշտքն համարձակեցան, եւ յայտնապէս զթոյնս իւրեանց հեղին եւ սիւնեցին :
 Եւ շինեցին տաճար կռոցն եւ բազինս կանգնեցին, եւ շաղախեցին վերկիւր ջարենէ եւ
 ի ձենձերաց զոհիցն, եւ զբաւանդս ճշմարտութեանն անարգէին եւ թշնամանէին,
 այսպն առնէին եւ անգոսնէին :

15 Եւ ոչ ժուժկալեալ քրիստոնէիցն նոցա՝ զնոցն եւ նոքա առնէին, եւ անօրէնքն

1 արձակեցեն] ազատեցեն B || 5 հանդեաւ] Արեգի ժԳ եւ *add.* B || 7 Վկայութիւն . . .
 ճարտիրոսացն] Վկայութիւն սրբոյ եպիսկոպոսին Մարկոսի Արեթուսայ, եւ Կիւրղի սարկաւազին,
 եւ այլոց ճարտիրոսացն որք յաւուրս Յուլիանոսի ուրացողին կատարեցան ի Քրիստոս B ||
 12 եւ ի *om.* B || 13 եւ թշնամանէին] թշնամանօք B || 15 նոցա] ընդ նոսա B.

saint Acace sans injures ni coups. On le fit sortir immédiatement de la prison et on le laissa aller en paix. Il se rendit chez lui, portant sur sa personne les stigmates du Christ. * Il illumina nombre de gens par sa doctrine et les * A fol. 212 v° b.
 amena à la foi au Christ; il termina sa vie par de grands miracles et selon
 la volonté de Dieu il reposa dans le Christ le 22 mars.

15 AREG, 23 Mars.

Martyre de Marc, évêque d'Aréthuse, du diacre Cyrille et d'autres martyrs.

Lorsque Dieu, par sa permission, eut toléré que régnât Julien au tempé-
 rament féroce, renégat et blasphémateur du Christ, les idolâtres qui se
 cachaient et vivaient clandestinement prirent de l'audace, répandirent ouver-
 tement leur poison et le disséminèrent. Ils construisirent des temples d'idoles,
 dressèrent des autels, souillèrent la terre du sang et de la graisse des holo-
 caustes, insultèrent et outragèrent les confesseurs de la vérité, se moquèrent
 d'eux et les méprisèrent.

Les chrétiens, ne le supportant pas, en firent autant avec eux, mais les
 impies, comptant sur leur empereur immonde, se mirent à frapper, à flageller

վաստահանարով ի պիղծ արքայն իւրեանց՝ սկսան դանել ձաղել եւ կռփահարել
 զբարեպաշտան : Կամեղան ըմբռնել եւ զերանելին Մարկոս զԱրեթուսայ եպիս-
 կոպոսն, վասն զի նա չաւուրս Կոստանդիանոսի թագաւորին բաղում տաճարս կոոց եւ
 բազինս խորտակեաց եւ եկեղեցի շինեաց :

* A fol. 213
 1° a.

Եւ լուեալ զչար * խորհուրդս նոցա՝ փախեալ ըստ տէրունական հրամանին, եւ 5
 անօրէնքն փոխանակ նորա դայլ որ կալան : Եւ զիտացեալ երանելին գնաց առ նոսա .
 եւ նոքա որպէս կատարի շունք՝ ոչ ի ձերութիւնն խնայելով, եւ ոչ յախեացն պատ-
 կաւելով, մերկացուցին զնա եւ չարաչար գանիւք վերաւորեցին զամենայն ճարմին
 նորա :

Ժողովեցին մանկունս ի զպրոցաց, եւ երկաթի զբջօք ծակտեցին զբազաթն նորա . 10
 եւ օձին զմարմինն մեղոս՝ եւ ի խորշակի աւուր կախեցին ի բարձրաւանդակի . եւ
 պիծակք եւ զուռլք եւ մեղուք եւ մծելք կրծեցին զմարմինն եւ զոսկերան :

Եւ յորժամ իջուցին՝ պահանջէին ի նմանէ եւ խնդրէին գանձս զի շինեացեն
 զտաճար կոոցն զոր կործանեաց, եւ նորա ոչ ինչ ունելով տալ ասէր . Զանձն իմ ետու
 փոխանակ եւ այլ ոչ ինչ պարտիմ ձեզ : Եւ առժամայն արձակեցին զնա եւ զարմա- 15
 նային ընդ համբերութիւնն : Այլ զոր չաւուրսն յայնոսիկ ի ծովու եւ ի ցամաքի չար-
 չարէին զբրիտոնեացն հրամանաւ բռնաւորին՝ ընդ զրով ոչ որ կարէ արկանել :

3 Կոստանդիանոսի] սուրբ *add.* B || 4 խորտակեաց] կործանեաց B.

et à donner des coups de poing aux fidèles. Ils voulurent aussi se saisir du bienheureux Marc, évêque d'Aréthuse, parce qu'il avait, aux jours du grand empereur Constantin, fait détruire de nombreux temples d'idoles et d'autels, et avait édifié des églises.

* A fol. 213
 1° a.

Ayant appris leurs mauvais desseins, Marc s'enfuit selon la recommandation du Seigneur, et les impies s'emparèrent d'un autre à sa place. L'ayant appris, le bienheureux se rendit auprès d'eux, et ceux-ci à l'instar de chiens enragés, sans égards pour sa vieillesse et ses cheveux blancs, le dépouillèrent de ses vêtements et à coups redoublés blessèrent tout son corps.

Ils rassemblèrent des enfants d'entre les écoliers et leur firent trouer son crâne avec des stylets de fer; ils enduisirent son corps avec du miel et le suspendirent par une journée de vent chaud sur un tertre : les frelons, les guêpes, les abeilles et les moustiques lui rongèrent le corps et les os.

Lorsqu'ils l'eurent descendu, ils lui réclamèrent et exigèrent de lui de l'argent pour reconstruire le temple des idoles qu'il avait fait détruire, mais lui, n'ayant rien à leur donner, leur dit : « Je vous ai donné ma personne à la place, et je ne vous dois rien de plus. » Ils le mirent aussitôt en liberté, tout en admirant sa patience. Les tortures qu'ils ont fait endurer aux chrétiens à cette époque, sur mer et sur terre, par ordre du tyran, il n'y a personne qui puisse les mettre par écrit.

Իսկ զերանելին Կիւրիզ ասրիւաւազն որ յաւուրս Կոստանդիանոսի չերկիրն փիւ-
նիկեայ աստուածանախանձ ջանիւք բազում տաճարս կուոյ կործանեաց, եւ զբազինս
խորտակեաց, զպէն չիշեցին * ամբարիշտքն եւ կալեալ սպանին զնա : Պատուեցին * A fol. 213
գորովաչնն եւ հանեալ զբարզն հազորդեցան ամեներեան, եւ նոյնժամայն տասմունքն * r° b.
5 իւրեանց անկան, եւ լեզուքն նեխեալ տրորեցան, եւ չաչպն կուրացան, եւ սկսան
աղաղակել եւ չաչտնել զքրիստոնէից զօրութիւնն :

Եւ յԱսկաղոն եւ ի Գալա եւ ի Պաղեստինեայ քաղաքան բազում բարեպաշտ
քահանայք եւ կրօնաւորք եւ կուսան կանայք եւ աշխարհականք կալեալ սլատառէին
գորովաչնն եւ արկանէին ի ներքս վարի եւ տալին կերակուր խողից :

10 Եւ ի Սեւաստիա բացին զտապան սրբոյն Յովհաննու Մկրտչին եւ զմնացեալ անդ
պատուական ճարմինս աչբեցին հրով եւ զփոշին հոզմով ցրուեցին :

Եւ ճի ոմն Արտեմիանոս անուն առ սրբով Կոստանդիանոսիւ զօրավար եւ զուրս
լեալ Նզիրտոսի, աչք իմաստուն եւ ընտրեալ հաւատով, բազում կուռս եւ բազինս
խորտակեաց, եւ զտաճարս պղծագործացն կործանեաց, զնա ընկեցին ի սլատառոյն
15 եւ չիշխանութենէն եւ հատին զլուխ նորա : Եւ զՆմէլիանոս քաջ զօրականն հրով
աչբեցին :

4-6 եւ նոյնժամայն... զօրութիւնն] եւ ինքեանք չարաշար սլատովք սլատուհասեցան ի
Տեառնէ B || 8 սլատառէին] սլատառեցին B || 9 ի ներքս om. B || 12 Արտեմիանոս]
Արտեմիոս B || 14 ընկեցին] ընկէց B.

Quant au bienheureux diacre Cyrille, qui aux jours de Constantin, dans
le pays de Phénicie, par son zèle pour Dieu, avait fait détruire nombre de
temples d'idoles et renversé des autels, les impies se souvinrent * de lui, le * A fol. 213
saisirent et le tuèrent. Ils déchirèrent le ventre, en sortirent le foie qu'ils r° b.
mangèrent en commun, mais leurs dents tombèrent aussitôt et leurs langues
putréfiées se recroquevillèrent, leurs yeux perdirent la vue et ils se mirent
à crier et à proclamer la puissance des chrétiens.

A Ascalon, à Gaza et dans les villes de la Palestine, ils s'emparèrent de
nombreux hommes pieux, prêtres et moines, femmes vierges et mariées, leur
ouvrirent le ventre, y mirent de l'orge et les donnèrent à manger aux porcs.

A Sébaste, ils ouvrirent la tombe de saint Jean-Baptiste et tout ce qui
restait de ce précieux corps et des autres, ils le livrèrent aux flammes et
jetèrent les cendres au vent.

Un homme du nom d'Artémien, qui avait été, à l'époque de saint Cons-
tantin, général et duc en Égypte, homme pondéré et de foi éprouvée, qui
avait brisé bien des idoles et des autels, et fait détruire les temples aux
sacrifices immondes, ils le destituèrent de son grade et de son autorité et
lui tranchèrent la tête. Ils brûlèrent aux flammes le brave soldat Émilien.

* A fol. 213
v^o a.

Եւ զպս եւս հրամայեաց անօրէն բռնաւորն, զի քրիստոնեայ որ՝ ոչ իշխան եւ ոչ
 զօրական լիցի, եւ որք իցեն՝ անկցին : Եւ զարձեալ օրինադրութիւն զրեաց հրամանա-
 րար, որպէս զի քրիստոնէից որդիք՝ ոչ ուսանիցին զարտաքին գրոց համարողական,
 զհաւետրական, զվիլիստփայական, զհոմերոսական ստորոգութեան հանձարս. Զի,
 ստէր, ուսանին զմերս, զիտեն եւ զլուրեանցն, եւ երկօքուձքք սպառազինին, եւ զինու
 բանիւք ճարանչին եւ յալիճն ճեղ :

Եւ ոմն երիտասարդ քրիստոնեայ եւ գօրական Թէոդորոս անուն՝ երթալք ընդ մէջ
 հրապարակին եւ երպէր զերգս ճարգարէին Պաւթի եւ յամենայն տան սաղմոսին ստէր .
 Յամօթ լիցին ամենեքեան ոչք սլաշտեն զկուռս հեթանոսաց, սղէլուիա : Եւ կալեալ
 զնա ի մէջ հրապարակին կախեցին, եւ արջառաջօք զթիկունս հարին, եւ զկողմն
 երկաթի ձանկօք բերեցին, եւ զամենայն օրն լնողին ի կախազանին, եւ երեկոյցին իջուցին
 եւ կախեցին շղթալիւք եւ արկին ի բանդ :

Եւ ընդ առաւօտն ստէ Յուլիանոս. Զարձանալի է համբերութիւն քրիստոնէից, զի
 մեծաւ ուրախութեամբ եւ յօժարութեամբ ընդունին զչարչարանս եւ սլարծին ի տան-
 ջանս : Հրամայեաց եւ արձակեցին զկիպն Քրիստոսի ի կապանաց եւ ի բանդէն : Եւ
 հարցանէին ընդ արիական եւ քաջ դօրականն Քրիստոսի եթէ. Զգալիք զսաստիկ եւ

10 հարին] բերթեցին B || 11 բերեցին] ձակեցին B.

* A fol. 213
v^o a.

L'impie tyran ordonna encore ceci : qu'un chrétien ne puisse devenir ni prince ni soldat, et que ceux qui le sont soient destitués. Il édicta aussi autoritairement un édit par écrit : que les fils des chrétiens * n'apprennent point les lettres profanes, les mathématiques, la rhétorique, la philosophie et les compositions homériques, « car, disait-il, ils apprennent les nôtres et ils connaissent également les leurs; ils s'arment des deux et par les armes de la parole ils luttent et nous battent ».

Un jeune militaire chrétien, du nom de Théodore, traversait la place publique en chantant les psaumes du prophète David, et à chaque verset du psaume il ajoutait : « Que tous ceux qui adorent les idoles des païens soient confondus, alleluia. » On le saisit, on le suspendit au milieu de la place, on lui frappa le dos avec des nerfs de bœuf, on lui déchira les côtes avec des ongles de fer et on le laissa toute la journée à la potence. Le soir on le descendit, on lui passa des chaînes et on le jeta en prison.

Au matin, Julien dit : « Elle est admirable la patience des chrétiens, qui acceptent avec joie et de bon gré les tortures et se vantent des souffrances. » Il ordonna de mettre en liberté le martyr du Christ, de le délivrer des liens et de la prison. On demanda au courageux et brave soldat du Christ : « Ressentais-tu les fortes et douloureuses tortures? » Il répondit : « D'abord,

զգառն տանջանն : Եւ նա ասէ . Յասաջազսն ի սկիզբն չարչարանացն զրաչի սակաւ
ինչ վշտացն, եւ ասպա ընդարձանայր անձնս եւ որպէս ի բուն թմբեալ կալի :

Չայսպիսի չարիս զորձեաց Յուլիանոս եւ այլ * բազում խտտագոյն բան զաշտտիկ * A fol. 213
եւ դնացեալ ի պատերազմ ի Պարսս, չար կարտեամբ սատակեցաւ : v° b.

5 Կատարի տօն այս սրբոց վկայիցս Քրիստոսի՝ Մարտի ԻԳ :

Արեգի ժՁ եւ Մարտի ԻԳ : Վկայութիւն Աբգայի եպիսկոպոսին եւ Որձգգանայ
եւ Սայենի եւ Բենիամինի սարկաւազին :

Ի ժամանակս բարեպաշտ թագաւորին Թէոփոսի Փորոս՝ Եսդէկերտ Տրապաշտ
արքայն Պարսից շարժեաց պատերազմ բրիստոնէից եւ եկեղեցոյ Աստուծոյ : Եւ լրբեւ
10 լուաւ Աբգա եպիսկոպոսն վաւեցաւ աստուածային նախանձու եւ հրով աչբեաց
զպիւռիոնն պարսից, պիւռիոն՝ զտաճարն անուանէին չարում զհուրն բորբորէին եւ
երկիր պագանէին հրապաշտքն :

Եւ լուեալ ի ծոգուցն արքայն Պարսից, կոչեաց զերանելի եպիսկոպոսն առ ինքն, եւ
նախ հանդարտութեամբ ընդ զորձն մեղադրեաց նմա եւ հրամայեաց շինել զպիւռիոնն
15 զոր աչբեաց : Իսկ սուրբ եպիսկոպոսն հակառակաբանէր եթէ անհնար է այլ զնա
շինել : Եւ նա հրամայեաց եւ առաջի իւր զսուրբ եպիսկոպոսն սպանին, եւ զամենայն

5 Մարտի ԻԳ] եւ Արեգի ժե add. B || 6 Որձգգանայ] Որձիպգանայ B || 7 եւ Բենիամինի
սարկաւազին] որ ի Պարսիկս կատարեցան add. B || 14 ընդ զորձն om. B || 16 եւ նա
հրամայեաց եւ] եւ նոյնժամայն B.

au commencement, j'ai ressenti quelque peu les souffrances des tortures, mais ensuite je me suis trouvé engourdi et j'étais comme assoupi dans le sommeil. »

Julien accomplit de telles méchancetés et d'autres encore pires * et nom- * A fol. 213
breuses; puis il partit en guerre contre les Perses, où il périt de mort r° b.
violente.

La fête de ces saints martyrs du Christ a lieu le 23 mars.

16 AREG, 24 Mars.

Martyre de l'évêque Abda, d'Hormisdas (*Ormzdan*), de Saïéni et du diacre Benjamin.

Aux jours du pieux empereur Théodose le Jeune, Yezdegerd, le roi adorateur du feu des Perses, déchaina la guerre contre les chrétiens et l'église de Dieu. L'ayant appris, l'évêque Abda fut embrasé par le zèle divin et mit le feu au pyrée (*piurion*) des Perses. On appelait pyrée le temple où les adorateurs du feu allumaient le feu et l'adoraient.

Le roi des Perses, l'ayant appris par les mages, fit venir à lui le bienheureux évêque, et commença par le blâmer calmement pour le fait et lui ordonna de reconstruire le pyrée qu'il avait incendié. Le saint évêque lui objecta qu'il lui était impossible de le reconstruire. Il ordonna alors de tuer en sa

եկեղեցիսն աւերեցին, եւ երեսուն սոմ զմորիկ հալածանացն ի բրիստոնէիցն ոչ վերա-
 * A fol. 214 ցոյց : Եւ հրամայեաց մտուցն զարեւարաշտուիկեան զաւանդան * ըմբռնել, եւ հատանել
 1° a. զոմանց զձեռս եւ զոտս, եւ զոմանց զականջս եւ զունչան, եւ զոմանց զերկուս աչս
 խաւարեցուցանել : Եւ զաչոց զգլուխ ի ճակատէն մինչեւ ի մօրուսն քերթել, եւ
 զոմանս ճկեցաւ եղեգամբ զմարմինսն քերթէին. եւ զոմանց կապէին զձեռս յետս՝
 եւ շաղախէին զանձինս ճարպով եւ ընկենուին ի խոր գուբ, եւ արկանէին բազում
 մկունս եւ արխոս, եւ աչնչափ զգուղանային որ ոչ կարէին զեռունքն փախչել, եւ ի
 քաղցոյն կրծէին զմարմինս սրբոցն : Եւ զայս առնելով անօրինացն ոչ կարացին
 ահայեցանել զճշմարիտ ծառայան Աստուծոյ, եւ մանաւանդ յորժամ տեսանէին
 յայտարարի խիստ տանջանս՝ ինքեակամ ընթանային փախարձամբ ի մահ : 10

Եւ ոմն մի մեծ իշխան թագաւորին՝ մեծատուն յոյժ եւ բրիստոնեաց որոյ անուն էր
 Ռրմզգան, զնմանէ լուսւ արբայն եթէ բրիստոնեաց է, կոչեաց աւաջի եւ պատուիրեաց
 նմա զի մի անուանեսցի բրիստոնեաց՝ աչ ուրանալ զՔրիստոս : Ասէ Ռրմզգան. Եթէ
 որ ի բո ծառայիցղ ուրասցի զքեղ՝ զու որ մահկանացուղ ես՝ զնա մեծ տանջանաց
 արժանի առնես, նրչափ մանաւանղ որ զԱստուած երկնի եւ երկրի՝ զանմահ թագաւորն 15
 ուրանան ի յաւիտենական եւ յանշէջ հուրն մատնին :

1 հալածանացն om. B || 4 քերթել] մորթէին B || 5 զձեռս] եւ զոտս add. B || 15 եւ
 երկրի om. B.

présence le saint évêque. On détruisit ensuite toutes les églises, et (le roi) ne
 fit cesser l'orage de la persécution contre les chrétiens pendant trente ans.

* A fol. 214 Il ordonna aux mages d'arrêter * tous les partisans de la piété, de leur couper
 1° a. les mains, à d'autres les pieds, à d'autres les oreilles et le nez et de leur
 crever les deux yeux; à d'autres de dépouiller la peau du front jusqu'à la
 barbe, à d'autres de déchirer le corps avec des roseaux fendus. A certains
 on attachait les mains par derrière, on barbouillait leurs corps avec de la
 graisse et on les jetait dans une fosse profonde dans laquelle on jetait de
 nombreux rats et des belettes en prenant toutes les précautions pour que les
 animaux ne se sauvassent pas afin que, poussés par la faim, ils dévorassent
 les corps des saints. Tout en faisant cela, les impies ne purent intimider les
 véritables serviteurs de Dieu, qui au contraire, à la vue de ces cruelles tor-
 tures, accouraient volontairement, désireux de la mort.

Un certain grand prince du roi, très riche et chrétien, nommé Hormisdas,
 dont le roi avait entendu dire qu'il était chrétien, fut appelé devant lui et le
 roi lui commanda de ne plus s'appeler chrétien et de renier le Christ.
 Hormisdas lui répondit : « Si un de tes serviteurs te renie, toi qui es mortel,
 tu lui infliges de grandes tortures; combien plus ceux qui renient le Dieu
 du ciel et de la terre, le roi immortel, ne seront-ils pas livrés au feu éternel
 et sans fin? »

Եւ զայն լուեալ արքային ընկէց զնա ի վատաց եւ ի * պատուոյն, եւ եհան ի * A fol. 214
տանէն եւ ի ստացուածոցն, եւ հրամայեաց որ մերկ արածէր զուրան : Եւ յետ բազում
առւոյց Էտես զնա մերկ աշխատութեամբ յուրան, սուաքեաց նմա շտպիկ եւ ասէ :
Յիշեան զքո առաջին մեծութիւնն եւ զբազբ կեանն եւ զփափկութիւնն, եւ ուրազիր
5 զբրիստոնէութիւնդ, եւ հաւատան ի պաշտամունս մեր : Եւ նորա լուեալ զգաւն զբանս
Թագաւորին՝ առեալ զշտպիկն պատուեաց : Եւ նա բարկութեամբ հրամայեաց եւ ի
տեղւոյն սպանին զնա վասն Քրիստոսի հաւատոցն :

Եւ զայլ ոմն պարսիկ քրիստոնեայ մեծատուն յոյժ, հազար ծառայից տէր, որում
անուն էր Սաչենի, բազում անգամ ջանաց Թագաւորն զարձուցանել ի Քրիստոսի
10 հաւատոցն : Եւ յորժամ ոչ կարաց հաւանեցուցանել՝ որոշեաց ի ծառայիցն զմինն որ
քան զամենեսեան էր անախտան, եւ աղտեղն եւ զարշեղն տեսեամբ, ետ նմա զտէրն
խր ծառայ եւ զտիկինն նմա կին, եւ հրամայեաց նոցա ծառայել նմա հնազանդու-
թեամբ : Եւ այն ամենայն եղև առ նա, եւ ոչ ի բաց եկաց ի յուսոյն Քրիստոսի :

Կարան եւ զսարկաւազ ոմն որում անուն էր Բենիամին եւ արկին ի բանդ զերկու-
15 ամ : Եւ ընդ առւրան ընդ այնոսիկ սուաքեցան զեսարանք ի հոռոմոց Թագաւորէն ի
Պարսիկս, եւ լուան զԲենիամինէ սարկաւազէն եթէ վասն Քրիստոսի արգելաւ ի
բանդի, խնդրեցին յՆաղեկերտէ արքայէն հանել * զնա ի բանդէն եւ ազատել : Ասէ * A fol. 214
v° a.

10 հաւանեցուցանել] ածել ի կամս խր B.

Le roi, entendant cela, le déposa de ses fonctions et de ses * titres, lui * A fol. 214
euleva sa maison et ses propriétés, et lui ordonna d'aller nu paître les cha-
rmeaux. Longtemps après, l'apercevant nu occupé avec les chameaux, il lui
fit envoyer une tunique en disant : « Souviens-toi de ta grandeur d'antan,
de ta vie douce et raffinée, renie le christianisme et crois à notre culte. »
(Hormizdas), après avoir entendu les amères paroles du roi, saisit la tunique
et la déchira. (Le roi), irrité, ordonna de le tuer sur place pour la foi au Christ.

Il y avait un autre persan chrétien fort riche, maître de mille domes-
tiques, dont le nom était Saïéni, que le roi avait essayé plusieurs fois de
détourner de la foi au Christ. Ne pouvant le persuader, il choisit un des domes-
tiques, le plus paresseux de tous, sale et d'un visage répugnant, et il lui
donna pour serviteur son maître et sa maîtresse pour femme, en leur enjoin-
gnant l'ordre de le servir avec obéissance. Toutes ces choses arrivèrent à
(Saïéni); malgré cela, il n'abandonna point l'espérance au Christ.

On saisit également un diaere dont le nom était Benjamin et on le mit
en prison pendant deux ans. A cette époque des ambassadeurs furent envoyés
en Perse par l'empereur des Grecs et, ayant entendu dire du diaere Benjamin
qu'il était en prison pour le Christ, ils prièrent le roi Yazdegerd de le sortir
* de prison et de le mettre en liberté. Le roi leur répondit : « Qu'il nous
* A fol. 214
v° a.

արքայն . Վստահացուցէ զմեզ ձեռնադրով որ դպարսիկ ծոց ոչ դարձուցէ ի հաւատն իւր, եւ ոչ վարդապետութեամբն իւրով ուսուցանէ զոք յերկրիս մերում, եւ ապա վասն խնդրոյ ձերոյ աղատեցից զնա ի կապանացն :

Եւ լուեալ Բենիամինի ոչ առ յանձն առնել զհրամանս թագաւորին ասելով . Անհա- 5
րին է ինձ զընորհան Աստուծոյ իմոյ արգելուլ ի մարդկանէ, այլ որչափ կարոյլ եմ լուսաւորեմ զխաւարեալսն ի մոլորութենէ, զի մի պատիժ կրեցից ընդ թագուցանողին գտադանդ տեսան իւրոյ : Եւ արքայն վասն աղերսանաց եւ խնդրոյ զեսպանացն՝ աղատեաց զսարկաւազն ի բանդէն :

Եւ նորա ելեալ ոչ դպարէր յուսուցանելոյ եւ ի մկրտելոյ զիրակապաշտ ժողովուրդն Պարսից : Եւ յնա տարուց միոյ յորժամ դարձան զեսպանքն Հուսոմոյ՝ ապրեցուցին 10
վասն նորա արքային զոր առնէր : Տարան զնա առաջի, եւ նա աստուածիմաստ բանիւք յոյժ յանդիմանեաց զյիմարութիւն զազանամիտ ազգին Պարսից : Եւ հրամայեաց ընդ եղևնգունն հարկանել սրեալ եղէզն, եւ արխնն իբրեւ առու հեղոյր ի ձեռացն եւ յտիցն : Եւ դարձեալ սրեցին երկայնագոյն եղէզն՝ եւ արկին ի ծածուկ ջրահեղ մարմինն՝ եւ ստէպ ստէպ արկանէին եւ հանէին . եւ յայնչափ դառն կսկծանացն 15
ի զոհանարոյ եւ ի փառաւորելոյ զԱստուած ոչ դպարէր :

* A fol. 214
v° b.

Եւ տեսեալ * արքային եթէ առ ոչինչ համարի զտանջանսն, հրամայեաց եւ երկասցրի

garantisse par écrit de ne convertir aucun mage persan à sa foi et de n'enseigner sa doctrine à personne dans notre pays, et ensuite, selon votre demande, je le délivrerai des liens. »

Benjamin, mis au courant, n'accepta point d'accomplir les ordres du roi et dit : « Il m'est impossible d'empêcher les grâces de mon Dieu envers les hommes; autant qu'il sera en mon pouvoir j'illuminerai ceux qui sont dans les ténèbres de l'erreur, pour ne pas avoir à subir les punitions de celui qui avait caché le talent de son maître. » Le roi, sur les prières et les instances des ambassadeurs, délivra le diacre de la prison.

Celui-ci, étant sorti, ne cessa pas d'enseigner et de baptiser le peuple persan adorateur du feu. Un an après, lorsque les ambassadeurs des Grecs furent partis, on prévint le roi de ce que (Benjamin) faisait. On le fit comparaitre, et il blâma sévèrement par des paroles remplies d'une sagesse divine la démence brutale de la nation persane. (Le roi) ordonna de lui introduire des roseaux pointus sous les ongles, et le sang coula comme un ruisseau des mains et des pieds. On affila des roseaux plus longs qu'on lui introduisit dans le canal intérieur de l'urine, on les sortit et on les rentra à plusieurs reprises; dans des douleurs aussi atroces il ne cessait de rendre grâces à Dieu et de Le glorifier.

* A fol. 214
v° b.

Le roi, voyant * qu'il méprisait les tortures, ordonna de lui introduire dans

գաւազան երկաթի սրբաձեւ արկին ընդ հասոց տեղին մինչեւ յորովայնն. եւ այնպէս
 հօր եւ զօրեղ զօրականն Քրիստոսի աւանդեաց զհոգին ի ձեռս հրեշտակաց :
 Կատարի տօն այս ճարտիրոսացս Մարտի ԻԴ :

Երեզի ժէ եւ Մարտի Ին : Յիշատակ Մելքիսեղեկի տաճին բահանայի :

Թագաւորն Սաղիմ շինէ քաղաք եւ կոչէ ըստ անուան իւրում Սաղիմ : Եւ ծնանի
 զՄելքին. եւ Մելքի առ իւր կին զՍաղա՝ եւ ծնաւ ի նմանէ որդի, եւ անուանեաց
 ըստ անուան իւրոց Մելքի : Եւ զարձեալ ծնաւ որդի, եւ անուանեաց Մելքիսեղեկ. եւ
 հաչրն սիրէր զՄելքի, եւ ճաչրն սիրէր զՄելքիսեղեկ :

Եւ յաւուր միում ի տօնի աստուածոցն ասէ հաչրն յՄելքիսեղեկ. Երթ որդեակ
 ի նախիրն եւ բեր մեզ զուարակս եօթն եւ խոյս տասն զի մատուցուք ողջակէզ
 աստուածոցն : Եւ գնաց Մելքիսեղեկ, եւ ի ձանապարհին, մտախոհ լեալ ասէ. Զինչ
 են կուռքն անշունչք որ ումեք օգնել ոչ կարեն. գնացից առ հաչր իմ եւ * ասացից
 նմա թերեւս լուիցէ ինձ :

Եւ զարձաւ առ հաչրն եւ ասէ, Հաչր, ընդէր կորուսանեմք զանասունս մեր զոհելով
 կուռքն որ ոչ ումեք օգնել կարեն, եւ բարի առնել կամ չար. այլ Աստուծոց պարտ է

* A fol. 215
 1° a.

2 բահանայի] զոր ոճանք յաւանդութենէ անչայտ գրոց առեալ պատմեն այսպէս. *add. B.*

le séant jusqu'au ventre des bâtons de fer, à double tranchant, en forme de lances, et c'est ainsi que le vaillant et puissant soldat du Christ rendit son âme entre les mains des anges.

La fête de ces martyrs a lieu le 24 mars.

17 AREG, 25 Mars.

Commémoration de Melchisédech le premier prêtre.

Le roi Salim s'était fait construire une ville qu'il appela d'après son nom Salim. Il engendra Melehi. Melehi prit pour femme Sala, et il lui naquit un fils qu'il appela d'après son nom Melehi. Puis de nouveau naquit un fils qu'il appela Melchisédech. Le père aimait Melehi, la mère aima Melchisédech.

Or, le jour d'une fête des dieux, le père dit à Melchisédech : « Va, mon fils, au troupeau et amène-nous sept génisses et dix béliers, pour que nous les offrions en holocauste aux dieux. » Melchisédech partit, mais, en chemin, il réfléchit et dit : « Que sont des dieux sans souffle, qui ne peuvent aider personne? J'irai à mon père et * je le lui dirai, peut-être m'écouterat-il? »

* A fol. 215
 1° a.

Il revint auprès de son père et lui dit : « Père, pourquoi perdriions-nous nos animaux en les sacrifiant aux idoles qui ne peuvent être utiles à personne, ni faire bien ou mal? Mais il faut immoler à Dieu, qui a créé le ciel et la

զոհել որ արար վերկինս եւ վերկիր եւ զամենայն որ ի նոսա : Եւ բարկացաւ հայրն ի վերայ Մելքիսեղեկի, եւ ասէ . Եթէ ոչ երթեալ բերցես զոր ասացի քեզ՝ փոխանակ անասնոցն զքեզ զոհեցից աստուածոցն : Եւ զնաց Մելքիսեղեկ բերել ըստ հրամանին :

Եւ ասէ թագաւորն Մելքի ցթագուհի Սալա . Եկ եւ զմի չորսուոց մերոց մատուցուք ⁵ զոհ աստուածոց մերոց : Եւ թագուհին սկսաւ լալ, եւ զխոաց եթէ ոխս ունի ընդ Մելքիսեղեկի վասն բանիցն զոր ասաց, եւ ասէ . վաչ ինձ զից ցաւօք եւ երկամբք ճնայ եւ աշխատութեամբ սնուցի, եւ ահա ընդունայն եղև ամենայնն :

Եւ թագաւորն կամեցաւ միտիթարել զթագուհին, եւ ասէ . Մի արտմիր թագուհի, այլ արկցուք վիճակ, եթէ ինձ ելանէ՝ մատուցուք զորդին իմ, եւ եթէ քեզ՝ ¹⁰ մատուցուք զորդին քո . զի կարծէր թէ կնոջն ելանէ վիճակն : Եւ արկին վիճակ եւ ել վիճակն թագաւորին, եւ պատրաստեցին զենուլ զպատանին : Եւ եկն Մելքիսեղեկ եւ եբեր զգուարական եւ զխոջան եւ զնոխապան : Եւ ժողովեցան ամենայն ազգատոհմ թագաւորին եւ * թագուհւոցն ի զենումն Մելքեայ, եւ ոչ որ մնաց չազգէ նոցա որ ոչ եկին անդ : Ժողովեցին եւ այլ բազում մանկունս, եւ անասնոցն ոչ զոյր թիւ, եւ ¹⁵ զնացին ամենեքեան ի տուն կոտցն :

Եւ ասէ մայրն ց Մելքիսեղեկ . Ոչ ինչ ցաւ է քեզ զի զեղբայր քո զենուն, ընդէր ոչ ապաչես զԱստուածն քո զի թերեւս փրկեսցէ զնա : Եւ ասէ Մելքիսեղեկ . Գործ է իմ

terre et tout ce qu'ils contiennent. » Le père se fâcha contre Melchisédech et lui dit : « Si tu ne vas pas chercher ce que je t'ai dit, à la place des animaux c'est toi que j'immolerai aux dieux. » Melchisédech alla chercher ce qui lui avait été ordonné.

Le roi Melchi dit à la reine Sala : « Viens, immolons l'un de nos fils en holocauste à nos dieux. » La reine se mit à pleurer, car elle savait que (Melchi) avait une haine contre Melchisédech pour les propos qu'il avait tenus; elle lui répondit : « Malheur à moi, j'ai engendré avec douleurs et peines, j'ai élevé avec fatigue, et voilà que tout cela devient inutile. »

Le roi, voulant consoler la reine, lui dit : « Ne t'attriste pas, reine; nous allons jeter le sort : si le sort m'échoit, nous sacrifierons mon fils; et si c'est à toi, nous sacrifierons ton fils. » Car il croyait que le sort écherrait à la femme. Ils jetèrent le sort et il échut au roi; ils se préparèrent donc à immoler le jeune garçon. Melchisédech arriva en amenant les génisses, les béliers et les boucs. Toute la famille du roi et * de la reine s'assemblèrent pour le sacrifice de Melchi, et il ne resta personne de leur race qui ne fût venu. On rassembla encore de nombreux autres enfants, le nombre des animaux était grand, et tous se rendirent au temple des idoles.

La mère dit à Melchisédech : « Tu ne ressens pas de peine de ce qu'on va immoler ton frère; pourquoi ne pries-tu pas ton Dieu, peut-être le sau-

* A fol. 215
r° b.

* A fol. 215
r° b.

այսօր երթալ կալ յաղօթս առ Աստուածն իմ : Եւ ել նա ի դուրս լերին թափովոցայ, եւ եղեալ զձունիս իւր չերկիր եւ համբարձեալ զձեռս իւր առ Աստուած, եւ յանկարձակի եղեւ մէջ եւ մտախտուղ, եւ շարժեալ երկրին՝ ընկզմեցաւ քաղաքն առ հաստրակ, եւ ոչ ոք մնաց յազգէ Մելքիսեղեկի ոչ այր եւ ոչ կին :

5 Եւ էջ Մելքիսեղեկ ի լեռնէ անտի, եւ տեսեալ ընկզմեալ զքաղաքն երկեաւ, եւ ել ի լեռն թափովր, եմուտ յանտառն եւ ուտէր զճացրս ծառոց եւ ըմպէր ի ցօրոց երկնից : Եւ ներկաւ մարմին նորա եւ բուսաւ մալ ընկ ամենայն անձն նորա եւ ծածկեաց զնա, եւ ամեցին ելեկունք ձեռացն եւ ոտից նորա իբրեւ թիղ մի, եւ եկաց յանտառին ամս եօթն :

10 Եւ յետ եօթն ամաց երեւեցաւ Աստուած Աբրահամու եւ ստէ. Առ ընկ քեզ հանդերձ եւ կերակուր եւ ածելի եւ մկրտաւ, եւ ել ի լեռն թափովր, եւ ձայնեաւ երիցս անգամ. Այրդ Աստուծոյ : Եւ ելցէ առ քեզ յանտառէն այր մի՝ վայրենաձեւ * A fol. 215
v° a.
կերպարանօք, եւ զու մի զարհուրիր ի նմանէ : Ալլ սձ զհեր գլխոց նորա եւ հարթեալ զեղենդունս ձեռացն եւ ոտից նորա, եւ զկեցօ նմա հանդերձ եւ տուր կերակուր, եւ նա
15 օրհնեացէ զքեզ զի քահանայ Աստուծոյ բարձրելոյ է նա, անհայր, անմայր՝ չհամարեալ յազգս :

Եւ արար Աբրահամ զամենայն զոր հրամայեաց նմա Տէր. եւ ել ի լեռն թափոր եւ ձայնեաց երիցս անգամ. Այրդ Աստուծոյ : Եւ ել յանտառէն այր մի զաղանաձեւ,

verait-il? » Melchisédech répondit : « Je m'occupe aujourd'hui à prier mon Dieu. » Et il monta sur la crête de la montagne du Thabor, mit les genoux en terre et éleva ses mains vers Dieu. Il se fit tout à coup un brouillard, la terre trembla et toute la ville fut engloutie. Il ne resta plus de la race de Melchisédech ni homme ni femme.

Melchisédech descendit de la montagne, mais voyant la ville engloutie, il eut peur et remonta la montagne du Thabor, pénétra dans la forêt, se nourrit des pousses d'arbres et but de la rosée du ciel. Son corps se colora, des poils poussèrent sur toute sa personne jusqu'à la couvrir, les ongles des mains et des pieds s'accrurent de presque une aune, et il vécut sept années dans la forêt.

Sept ans après, Dieu apparut à Abraham et lui dit : « Prends avec toi des vêtements, de la nourriture, un rasoir et des ciseaux, monte sur la montagne du Thabor et crie trois fois : « Homme de Dieu. » Un homme sortant de la forêt viendra vers toi * sous les aspects d'un sauvage, n'aie pas peur de lui. * A fol. 215
v° a.
Rase-lui les cheveux de la tête, coupe-lui les ongles des mains et des pieds, passe-lui des vêtements et donne-lui à manger; il te bénira, car c'est un prêtre du Dieu Très-Haut; il n'a ni père, ni mère, il est sans généalogie. »

Abraham fit tout ce que le Seigneur lui avait ordonné, il monta à la montagne du Thabor, cria trois fois : « Homme de Dieu. » Un homme, à l'as-

եւ տեսեալ զնա Աբրահամ զարհուրեցաւ, եւ ասէ ցնա. Զինչ խնդրես : Եւ ասէ Աբրահամ. Հրամայեաց ինձ Աստուած ածել զզուլիս քո եւ հարթել զեղենգունս քո եւ զղեցուցանել քեզ հանդերձս, եւ զու օրհնեսցես զիս :

Եւ ասէ Մելքիսեկկ. Արս զոր ինչ հրամայեաց քեզ Աստուած : Եւ իբրեւ արար Աբրահամ զոր հրամայեաց նմա Տէր, ասէ Մելքիսեկկ. Օրհնեալ է Աբրահամ 5 չԱստուծոյ բարձրելոյ. եւ ոչ կոչեսցի անուն քո Աբրամ, այլ Աբրահամ եղիցի անուն քո. եւ կին քո ոչ կոչեսցի Սարա, այլ Սառա եղիցի անուն նորա : Եւ էջ ընդ Աբրահամ եւ ընակեցաւ ընդ նմա : Եւ ասէ Տէր ցԱբրահամ. Զի ոչ որ մնաց չազգէ Մելքիսեկկի ի վերայ երկրի, այլ Մելքիսեկկ կոչեսցի անհաչր, անմաչր՝ չհամարեալ չազգս նմանեալ որպէսն Աստուծոյ առանց խորհրոյ : 10

Եւ յորժամ զաչր Աբրահամ ի կոտորածէ թագաւորացն, ել ընդ առաջ նորա Մելքիսեկկ եւ ետ նմա կոտորակ հացի եւ բաժակ, եւ օրհնեսց զնա : Եւ Աբրահամ սասանորդս ետ նմա յամենայն աւարէն, եւ եկաց մնաց քահանայ Աստուծոյ բարձրելոյ :

Եւ կատարի տօն քահանայապետին Աստուծոյ Մելքիսեկկի՝ Արեգի ժի : Եւ Մարտի Իե : 15

* B
p. 134 a.

[B * Իսկ ըստ հաւաստի աստուածաշունչ զրոց է այսպէս. երանելին Մելքիսեկկ՝ թագաւոր էր Սաղմայ՝ քահանայ Աստուծոյ բարձրելոյ. եւ յորժամ զարձաւ Աբրահամ

pect de bête sauvage, sortit de la forêt; à sa vue, Abraham eut peur, mais (l'homme) lui dit : « Que cherches-tu? » Abraham répondit : « Dieu m'a ordonné de te raser la tête, de couper tes ongles, et de te passer des vêtements; et toi, tu me béniras. »

Melchisédech lui dit : « Fais ce que Dieu t'a ordonné. » Et lorsque Abraham eut accompli ce que le Seigneur lui avait ordonné, Melchisédech dit : « Qu'Abraham soit béni par le Dieu Très-Haut! Ton nom ne sera plus Abram, mais ton nom deviendra Abraham; ta femme ne sera plus appelée Saraï (Sara), mais son nom sera Sara (Sarra). » Il descendit avec Abraham et habita avec lui. Le Seigneur dit à Abraham : « Comme il ne reste plus personne de la race de Melchisédech sur la terre, Melchisédech sera appelé sans père, sans mère, sans généalogie, ressemblant au fils de Dieu, sans le mystère. »

Lorsque Abraham revenait de la défaite des rois, Melchisédech vint au-devant de lui, lui offrit un morceau de pain, du vin et le bénit; Abraham lui donna la dime de tout le butin. (Melchisédech) continua à demeurer le prêtre du Dieu Très-Haut.

La fête du prêtre de Dieu Melchisédech a lieu le 17 areg, 25 mars.

* B
p. 134 a.

[B *. D'après les certaines écritures divinement inspirées, c'est ainsi : le bienheureux Melchisédech était roi de Salim ¹, prêtre du Dieu Très-Haut :

1. Hébr., vii, 1-3.

ի կոտորածէ թագաւորացն՝ եւ ընդ առաջ նորա Մելքիսեղիկ արբաց՝ Սաղիմաց, եւ
 5 քո : Եւ Աբրահամ տասանորդս ետ չամենայնէ զոր աւարեալ էր ի թշնամեաց :

* B.
p. 137 b.

Մելքիսեղիկ օրինակ եղև երկնաւոր քահանայապետին մերոյ Քրիստոսի, որ զբա-
 10 շանայութիւնն երզմամբ ընկալաւ չԱտուծոյ Հօրէ՛ ըստ նախածայնելոյ ճարգարէին
 Դաւթի թէ. Դու ես քահանայ չաւտեան ըստ կարգին Մելքիսեղիկի, եւ Տէր ընդ աջմէ
 բուճմէ :

10 Մելքիսեղիկ թարգմանի թագաւոր արդարութեան. եւ Տէրն մեր ունէր զթագաւո-
 րութիւնն հօր իւրոյ Դաւթի ըստ մարմնոյ՝ կացեալ թագաւոր չաւտենից ի վերաց
 ամենեցուն. Երբուաւ Տէր Դաւթի ճշմարտութեամբ եւ ոչ ստեաց նմա ի պտուղոյ
 չորովչնէ նորա նատուցանել չաթու նորա : Արդէս եւ հրեշտակապետն Գարբիէլ
 չառաջագոյն արդեաց ստելով. Յաթոն Դաւթի նտցի, եւ թագաւորեացէ ի վերաց
 15 տանն Յակոբու ի չաւտեան, եւ թագաւորութեան նորա վախճան մի լըցի :

Աւնէր Քրիստոս եւ զարդարութիւն փրկութեան, զի ոչ այնքան կարող զօրութեամբ՝
 որքան արդար իրաւամբբ. զատապարտեաց զթշնամին կենաց եւ փրկութեան մերոյ,
 մահուամբ խաչի իւրոյ փոխարինելով զպարտիս մեր. եւ եղև մեզ չԱտուծոյ

et lorsque Abraham revint de la défaite des rois, Melchisédech, roi * de Salim,
 vint au-devant de lui et lui offrit le sacrifice du pain et du vin, car il était
 10 prêtre du Dieu Très-Haut. Il bénit Abraham et dit : « Qu'Abraham soit
 béni par le Dieu Très-Haut qui a créé le ciel et la terre ! Beni (soit) le Dieu
 Très-Haut, qui a livré tes ennemis entre tes mains !. » Abraham lui donna
 la dîme de tout le butin qu'il avait pris à l'ennemi.

* B.
p. 137 b.

Melchisédech est devenu l'image de notre grand prêtre céleste, le Christ,
 qui reçut par serment le sacerdoce de Dieu le Père, d'après la prédiction
 du prophète David : *Tu es le prêtre éternel selon l'ordre de Melchisédech et le
 Seigneur est à ta droite* ².

Melchisédech se traduit roi de la justice. Or Notre-Seigneur avait la
 royauté de son père David selon la chair, étant le roi éternel sur tous les
 hommes. Le Seigneur a juré à David en vérité et Il ne lui a pas menti, en
 faisant asseoir sur son trône le fruit de ses entrailles, selon que l'archange
 Gabriel prédit auparavant en disant : *Il montera sur le trône de David et il
 régnera éternellement sur la maison de Jacob, et son règne n'aura point de fin* ³.

Le Christ avait aussi la justice du salut, car il ne condamna pas tant avec
 la force de la puissance qu'avec le juste droit l'ennemi de notre vie et de notre
 salut, en payant nos dettes par sa mort sur la croix. Il fut pour nous la

1. Gen., xiv, 18. — 2. Ps. cx, 7. — 3. Luc, i, 32 sq.

արգարութիւն եւ վերելութիւն, եւ արգարութեամբ խրով արդարացոյց զմեզ, ազատեալ ի ծառայութենէ մահու եւ դժխոյ :

Մեղքիսդեղեկ կոչեցաւ թաղաւոր խաղաղութեան, եւ վերկիչն մեր արար խաղաղութիւն չերկինս եւ չերկրի. եւ հաշտեցոյց զԱստուած ընդ մարդկայինս ազդի կենսածիր արեամբ խրով՝ զոր եհեղ ի վերայ քաւաթեւ սուրբ խաչին, որպէս երգէին հրեշտակք ընդ հովուաց չաւոր ճննդեան Փրկչին. Փառք ի քարձուես Աստուծոյ եւ չերկիր խաղաղութիւն :

* B
p. 135 a.

Մեղքիսդեղեկ հայ եւ գինի մատոց Արրահամու նահապետին յորժամ դարձաւ ի պատերազմէ թաղաւորացն, եւ Տէրն մեր զմարմին եւ զարիւն իւր հայիւ եւ գինեաւս աւարելոցն սրբոց ի խորհրդական ընթրիսն, եւ նոյնպէս կարդեաց նուիրել մինչեւ ի կատարած աշխարհի ստելով. Զայս արարէք առ իմոյ չիշատակի :

Մեղքիսդեղեկ անհաբ անմայր կոչեցաւ. եւ Քրիստոս ըստ աստուածային չաւիտեանական ճննդեանն ի Հօրէ՛ է անմայր, եւ ըստ մարդկային ժամանակաւոր ճննդեանն ի սրբոյ կուսէն՝ անհաբ. եւ ինքն է տիրապէս մի Որդի, մի Տէր, մի Քրիստոս, Աստուած ճշմարիտ եւ մարդ ճշմարիտ : Զի այնպիսի վայելէր միջնորդ հաշտարար ի մէջ Աստուծոյ եւ մարդկան, եւ քահանայ չաւիտեանական առ ի քուսկոյ զմեզս բազմաց. քանզի լոկոյ մարդոյ վրկել զարարածս անհնարին էր, եւ սոսկ Աստուծոյ շարձարիլ

justice et le salut provenant de Dieu, car par sa justice il nous a justifiés et nous a sauvés de l'esclavage de la mort et de l'enfer.

Melchisédech fut appelé roi de la paix et notre Sauveur fit la paix au ciel et sur la terre; Il a réconcilié Dieu avec le genre humain par Son sang vivifiant, qu'Il a versé sur la sainte croix à quatre branches, ainsi que chantaient les anges en compagnie des bergers le jour de la naissance du Sauveur : *Gloire à Dieu au plus haut des cieus et paix sur la terre* ¹.

* B
p. 135 a.

Melchisédech offrit au patriarche Abraham du pain et du vin, lorsqu'il revint de la guerre contre les rois, et Notre-Seigneur donna son corps et son sang aux saints apôtres sous la forme de pain et de vin à la cène mystique; et il institua de faire ainsi l'oblation jusqu'à la fin du monde en disant : *Faites ceci en mémoire de moi* ².

Melchisédech fut appelé sans père, sans mère; et le Christ par Sa naissance divine éternelle du Père est sans mère, mais par sa naissance humaine temporelle de la sainte Vierge Il est sans père; il est souverainement un Fils, un Seigneur, un Christ, vrai Dieu et vrai homme. Car c'est ainsi qu'il fallait un intermédiaire conciliateur entre Dieu et les hommes, un prêtre éternel pour ôter les péchés de beaucoup; il était impossible au seul homme de sauver les créatures comme il était impossible au seul Dieu de souffrir et de mourir.

1. Luc, II, 14. — 2. Luc, XXI, 19.

եւ ձեռանիլ անկարելի : Ձի սրպէս առարկայն ստէ : Բարուն են կայեալ բաճանայր՝ վասն ճաճուն արգել լինելոյ, իսկ սա վասն չափանան կարոյ առանց անցանելոյ ունի զբաճանայութիւնն : Ուստի եւ կենդանի աւնել ճածորէն կարող է զմատուցեալս նովաւ առ Աստուած, քանզի ճիշտ կենդանի է լինել բարեխօս վասն նոցա :

5 Եւ կատարի տօն բաճանային Աստուծոյ Մելքիսեպկի Արեղի ԺԷ եւ Մարտի ԻԵ :]

Արեղի ԺԷ եւ Մարտի ԻԶ : Վկայութիւն սրբոցն Պօղոսի եւ քեան իւրոց Յուլիանեայ :

* Քրիստոսի ճարտիրոսքն Պօղոս եւ Յուլիանէ՝ բրիտանեացք էին ի բազարէն * A fol. 215
Պողոմիլեայ՝ չառուրս Արեղիանոսի անօրէն արքային. եւ զեւ եւս ճանկունք էին : v° b.

10 Եւ չորժամ եկն թագաւորն ի բազարն եւ ետես զնա սուրբն Պաւլոս՝ ստէ զբոյր իւր. Մեծ փորձութիւն եմուտ ի բազարս ճեր, բայց զօրութեամբն Քրիստոսի ոչ երկիցոյք. եւ սկսաւ զնշան խաչին կնքել յերեսն : Ետես զնա թագաւորն եւ կոչեաց առ ինքն եւ ստէ. Որպէս իշխեսցեր զնշանոյ զայց աւնել յերեսոյ : Եւ նա խոստովանեցաւ զքրիստոնէութեան ճաւատն իւր :

6 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B || 7 էին] եւ բրիտանեից զաւակք add. B.

Ainsi que le dit l'apôtre : *Beaucoup furent institués prêtres, parce que la mort les empêchait de l'être toujours, mais Lui, parce qu'il demeure éternellement, Il possède le sacerdoce qui ne se transmet point. De là vient aussi qu'il peut sauver parfaitement ceux qui s'approchent de Dieu par Lui, puisqu'Il est toujours vivant pour intercéder en leur faveur* ¹.

La fête du prêtre de Dieu Melchisédech a lieu le 17 areg, 25 mars.]

* 18 AREG, 26 Mars.

Martyre de saint Paul et de sa sœur Julienne.

* Les martyrs du Christ Paul et Julienne (*Iouliané*) étaient des chrétiens * A fol. 215
de la ville de Ptolémaïde, aux jours de l'empereur impie Aurélien. Ils étaient v° b.
presque des enfants.

Lorsque l'empereur vint à la ville et que Paul le vit, il dit à sa sœur : « Une grande épreuve vient d'entrer dans notre ville, mais nous n'en aurons point peur, par la puissance du Christ. » Et il se mit à faire le signe de la croix sur son visage. L'empereur l'aperçut, le fit appeler et lui dit : « Comment as-tu osé faire ce signe sur ton visage? » Il confessa sa foi chrétienne.

1. Hébr., vii, 23-25.

Կախեցին գուրբն եւ տանջեցին զնա : Եւ ընթացաւ Յուլիանէ բոչրն իւր առ թագաւորն եւ ասէ. Ընիրաւ չարչարես զեղբայրն իմ ո՞վ բռնաւոր : Հրամայեաց եւ զնա կախել եւ բերել զճարձինն : Եւ չորժամ տանջեցին զնոսա՝ իջուցին ի վապտէն եւ նեղէին ուրանալ զՔրիստոս. եւ ոչ հաւանեցան բանից նոցա : Եւ արկին զնոսա յնուաջեալ ձիւթով տապակ, եւ առժամայն կրեւ ցուրտ եւ ոչ սպրեցան : Ապա տարածեցին զնոսա ի վերայ հրացեալ երկաթի ճաշճաց. հրամայեաց՝ եւ ի վերայ հրոցն հարկանէին գուրբան երկայն բրովք : Եւ գաշիճքն Կողբատոս եւ Ակակիտս խնայէին ի հարկանել եւ ողորմէին. եւ տեսեալ զայն արքային եհատ զզլուխս նոցա : Եւ սպա հատին զսրբոցն Պօղոսի եւ զՅուլիանեաց զզլուխսն Մարտի ԻԶ :

* A fol. 216
r° a.

* Երեկի ժիւ եւ Մարտի ԻԶ : Վկայութիւն կուսին Կատարինեաց սրբուհւոցն :

19

Այս իմաստասէր եւ հանճարեղ կինս էր ի քաղաքէն Ազեկսանդրու, զուստր լեալ Կոստանկեաց թագաւորին, եւ անուն կուսին Կատերինեա : Եւ էր յոյժ զեղեցիկ տեսեամբ երեսօք եւ անձամբ, եւ քրիստոնեաց հաւատով, յաւուրս անօրէն արքային Մարսէնդի : Եւ այնչափ էր ծառայած եւ երազամիտ ձինչ զի ուսու ի բուն լակ

5 տապակ] կախաց B || 5 առժամայն... սպա om. B || 8 նոցա] գաշճացն B || 9 զզլուխսն] Երեկի ժիւ եւ add. B || 10 Վկայութիւն... սրբուհւոցն] Վկայութիւն սրբուհւոց կոչս վկային Կայտեւինեաց B || 13 անօրէն] բռնաւոր B.

On suspendit le saint et on le tortura. Julienne, sa sœur, courut à l'empereur et lui dit : « Tu tortures injustement mon frère, ô tyran ! » Il ordonna de la suspendre également et de lui déchirer le corps. Après les avoir torturés, on les descendit du poteau et on les pressa de renier le Christ, mais ils ne consentirent point à leurs paroles. On les jeta dans une chaudière de goudron bouillant qui se refroidit aussitôt et ils ne furent point brûlés. Ensuite on les étendit sur un lit de fer rougi au feu et (l'empereur) ordonna de battre les saints sur le feu, avec de longs bâtons. Les bourreaux Codratus et Acace hésitaient à frapper et en avaient pitié, ce que voyant, l'empereur leur fit trancher la tête. On trancha ensuite la tête à saint Paul et à sainte Julienne le 26 mars.

* A fol. 216
1° a.

* 19 AREG, 27 Mars.

Martyre de la vierge sainte Catherine.

Cette femme philosophe et intelligente était de la ville d'Alexandrie, fille de l'empereur Constance; son nom de jeune fille était Catherine. Elle était de fort bel aspect, de visage et de prestance; de foi chrétienne, (vivant) aux jours de l'empereur impie Maxence. Elle était si capable et d'esprit si prompt

5 գամենայն հեղինական եւ զհետորական եւ զլմաստախրական հանձարն. զՀոմերոսն եւ զՎիրգիլոն, եւ զԼսկղիլիոս, զԵրիտաստէլ, զՊլատոն, զՖիլիստափոն, զԼնխիս եւ զԼճրիսի գծապոյն, զՍլրիլայն եւ զԻրանիսիոն. նոյնպէս եւ զնախարժչիպոյն՝ զԼիպկրատէս եւ զՊաղիանոս, եւ գամենայն հետորական եւ զփիլիսոփայական, եւ գասան-

10 15 Եւ ի ծիւղձ աւուր Կոնս զլիպուարն Մարտենախոս, որ բազում ամբոխիս * զոչս * A fol. 216
 1° b.
 ձատուցանէր կուոյն. եւ երթեալ եմուա ի տաճարն, եւ սկսաւ կշտամբել եւ չանկր-
 մանել զլիպուարն վասն զարշիլի կուոյն տօնի ի պրոպն Հոմերոսի հեղինապոյն եւ ի
 Վիրգիլիոսի հռովմայեցոյն. եւ չոյժ զարմացան ընդ սրանչիլի բանս իմաստաբխան
 նորա, եւ զարձեալ ընդ բարբառ բազում եւ ազգի ազգի լեզուայն զոր խօսեցաւ զոչի
 15 Հարան :

Եւ Կոնս երանելի կինն զլիպուարն եւ զամբոխն շրտուցեալ եւ ոչ կարէին պատաս-
 խանի առնել. սկսաւ խօսել սրարլ բանիւք եւ առէ զլիպուարն. Լեպէր ժողովեցեր

1 գամենայն om. B — զհետորական եւ] զհռովմայական B || 5 զլիպուարն] եւ զնուպար-
 անական add. B || 13 զարմացան] սրանչացան B — սրանչիլի] զարձանալի B.

qu'elle apprit en entier toutes les branches de la rhétorique et de la philo-
 sophie grecques, Homère et Virgile (*Virgilon*), Asclépius, Aristote, Platon,
 Philistion, les mages Anis et Amris, les Sibylles et Denys, en même temps
 que les anciens médecins Hippocrate et Galien, et tous les ouvrages grecs de
 rhétorique, de philosophie, d'astronomie, de géométrie et d'arithmétique
 qu'elle apprit avec talent et qu'elle récitait par cœur. Elle était très versée
 dans toutes les langues des barbares, car elle avait appris à parler la langue
 de soixante-douze nations. Tous ceux qui la voyaient et l'entendaient l'admi-
 raient et la réputation de sa sagesse se répandit dans tous les peuples.

Un jour, elle vit l'empereur Maxence entouré d'une grande multitude
 offrir * des victimes aux idoles; s'avancant, elle pénétra dans le temple et se
 1° b.
 mit à réprimander et à blâmer l'empereur pour la fête abominable des idoles
 en se servant des textes de l'Homère des Grecs et du Virgile des Romains.
 Les (assistants) s'étonnèrent beaucoup des sublimes propos de sa sagesse en
 même temps qu'ils furent stupéfiés des nombreux idiomes et des langues
 variées dont elle se servit pour parler.

La bienheureuse femme, voyant l'empereur et la foule interdits et ne
 sachant que répondre, se mit à leur parler en des termes simples et dit à

գրազմութիւն ամբողջա, եւ ունայնութեամբ կորուսաննա զանձիննս զոցա ի ծորբութիւն կուոց : Այժմ սխալեցո՞ զխելս մտաց բոց եւ լուր ինձ, եւ ճանիր զայն որ անձաւելի բանիւ հաստատեաց զամենայն աշխարհս, զի նա միայն է ճշմարիտ Աստուած որ սուրբեաց զմիածին իւր յերկիր, զի կեցուցէ զանձիննս մեր խաչին իւրով . նա է Փրբկիչ մոլորեաց եւ Աստուած սաստուծոց եւ նմա փառք չաւիտեանս :

Յայնժամ ի տարակուսի լեալ թագաւորն, տարաւ զնա զինի իւր չապարանն, կարծէր թէ ողորմօք պարձուցէ զնա ի կուսն եւ ուրանայ գ՛րբխոտոս : Իսկ նա ստաւել ջանալք սաստուածիմաստ բանիւք զթագաւորն հաւանեցուցանել :

Եւ հրամայեաց թագաւորն բերել յիսուն հռետորական վարդապետս, զի խօսեցին ընդ նձա ի հելլենական * հանձարիցն : Եւ յորժամ սկսան խօսել առաջի թագաւորին, սրբուհի Կատերինեա հրեշտակային օգնականութեամբն՝ զվհահագոյն հռետորական վարդապետն զարմացոց եւ չամօթ արար, եւ երեւեցոց զնոսա տգէտս եւ անիմաստս : Յայնժամ փրկիտովայքն չամօթ ելին, եւ երկեան խօսել կամ հարցանել ի փրկիտովայական գրոց :

Իսկ երանելին Կատերինեա տեսալ զնոսա ի տարակուսի՝ սրտմեաց նոցա զմարկարեութիւն հեթանոս իմաստասիրացն որ չառաջ քան գ՛րբխոտոսի գաղուստն էին .

4 զմիածին] սրգին *add.* B — զանձիննս մեր] զմեզ B || 7 պարձուցէ] պարձուցանէ B || 9 թագաւորն] սրբայն B || 11 հրեշտակային օգնականութեամբն] հրեշտակական օգնութեամբն B.

l'empereur : « Pourquoi as-tu rassemblé cette grande foule, et les égares-tu vainement dans l'erreur de tes idoles? Secoue donc les facultés de ton esprit et écoute-moi, reconnais celui qui d'un mot ineffable a créé tout l'univers, car Il est le seul vrai Dieu, qui a envoyé Son fils unique sur la terre pour sauver nos personnes par Sa croix; c'est lui le sauveur des égarés, le Dieu des dieux, à qui gloire éternellement. »

L'empereur, alors, saisi d'indécision, l'emmena à sa suite à son palais, avec l'idée de la convertir par de douces paroles aux idoles et de lui faire renier le Christ. Mais elle redoubla d'efforts pour persuader l'empereur par des arguments divins.

L'empereur ordonna de faire venir cinquante maîtres de rhétorique pour discuter avec elle sur les sciences * grecques. Lorsqu'ils se mirent à discuter en présence de l'empereur, sainte Catherine avec l'aide angélique étonna les plus grands docteurs de rhétorique, les confondit et montra qu'ils étaient ignorants, dépourvus d'esprit. Alors les philosophes furent saisis de confusion et craignirent de parler ou de l'interroger sur les ouvrages philosophiques.

Quant à la bienheureuse Catherine, les voyant dans le doute, elle leur parla de la prophétie des philosophes païens antérieurs à la venue du Christ;

զ'Արիզկլեասի որ ասէ . Յերից միտքնեէն մինն ի մարմին տեսա որի եւ չերից աներեւու-
թիցն ոչ պակասի : Եւ Սիրիլա կին էր, եւ զրեաց ի գիրս իւր ի շարս պատճենի վասն
խաչին, ասէ . Սիլ երիցս երանեալ վաստ՝ բանդի օծեալն տարածէ զբազուկս իւր ի
վերայքս : Եւ նախ զուշակեաց մինն զխորհուրդ սրբոց Երբորպովեանն, եւ միւսն զչար-
5 չարանսն Քրիստոսի : Եւ ալ լապում բանիւք յտարեկոյն Պետրոսի եւ ի տալմոսացն
Դաւթի ուսուցանէր եւ խրատ տալը հուստորպցն եւ փիլիսոսփայլցն հաւատալ ի
Քրիստոս :

Եւ ասէ ցնտա . Սիլ կայրք եւ անիմայք եւ սրակատամիտք ծաներուք զՏէրն մեր
Յիսուս Քրիստոս որ վասն մեր մարմնացաւ եւ խաչեցաւ եւ թաղեցաւ եւ յարեաւ ի
10 մեակերոց եւ չերկինս համբարձաւ, եւ զարոց է զատել * զկենդանիս եւ զմեռեալս որում * A fol. 216
v° b.

Իսկ թողաւորն զհուստորսն իբրեւ ետես չամօթ լեալ եւ ի տարակուսի՝ բարկացաւ
յոյժ, եւ հրամայեաց հուր բորբոքել եւ ալբել զչխուն իմաստասէրսն : Եւ յորժամ
տանէին զնոսա յայրումն՝ մինն ի նոյցանէ խրատ տալը աչպցն զի անկանիցին յոսա
15 սրբուհւոց կուսին, եւ աւցին զպրոջմն Քրիստոսի . որպէս եւ արարին . եւ հաւատալին
ի Քրիստոս : Եւ ասէ ցնտա . Երանի է ձեզ զի վախեացք ի մարտաթնեէն եւ ծանեացք

10 զարոց է] երկնային փառք *add.* B.

de Virgile qui disait : « De l'union des trois, l'un se spécifie dans le corps et ne fait pas défaut aux trois invisibles. » La Sibylle était une femme qui avait écrit dans ses œuvres, dans la série de ses oracles, au sujet de la croix en ces termes : « O arbre trois fois bienheureux ! car l'oïnt étendra ses bras sur toi !. » Un autre avait prédit le mystère de la sainte Trinité ; un autre la passion du Christ. Et par d'autres nombreux textes, de l'apôtre Pierre et des psaumes de David, elle enseignait et conseillait aux rhéteurs et aux philosophes de croire au Christ.

Elle leur dit : « O aveugles, gens stupides et faibles d'esprit ! reconnaissez Notre-Seigneur Jésus-Christ qui a pris corps pour nous, a été crucifié, enterré, a ressuscité des morts et s'est élevé au ciel, qui doit venir pour
juger * les vivants et les morts, à qui gloire éternellement. »

* A fol. 216
v° b.

L'empereur, voyant les rhéteurs confus et dans le doute, en fut fort irrité ; il ordonna d'allumer un grand feu et de brûler les cinquante philosophes. Pendant qu'on les emmenait au bûcher, l'un d'eux engagea les autres à se jeter aux pieds de la vierge sainte et en recevoir le sceau du Christ. Ils firent ainsi et crurent au Christ. Elle leur dit : « Heureux êtes-vous d'avoir fui l'erreur et d'avoir reconnu Dieu ; recevez maintenant le baptême du feu et

1. Oracula Sibyllina, VI, 26, cf. J. GEFFCKEN, *Die Oracula Sibyllina*, Leipzig, 1902, p. 132.

զԱտուած. արդ ընկալարնէր զմկրտութիւն հրով եւ ուրախասօջիք ընդ հրեշտակս յաւիտեան : Եւ կատարեցան հրով չիտուն արքն այնոքիկ խոտտովանելով զՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս եւ մալ մի ի զլիսոց նոցա ոչ այրեցաւ ի հուրն. եւ բազումք յամբոխէն հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ զերանելոյն, Կատերինեայ մերկացուցին զծիրանի բեհեզն եւ զոսկի զարզան ի զլիսոյն եւ ի բազկացն եւ ի պարանոցէն, եւ հարկանէին ուժգին ի վերայ հանդերձին եւ արկին ի բանդ :

Եւ կին մի այլի՝ թագուհի լեալ Երբեմն Մաղնենտիոսի արքային՝ ցանկալք տեսանել զԿատերինեա, եւ լսել ի նմանէ բանս խոստովեան : Եւ Պորփիրիոս ստրատելաան տարաւ ի զիշերի զթագուհին առ նա, եւ նորին վարպապետութեամբն հաւատաց ի Քրիստոս, եւ երթեալ ի տուն իւր մկրտեցաւ ի քրիստոնէից :

* A fol. 127
1° a.

Եւ զարձեալ * տարան զերանելին Կատերինեա ի հարցումն, եւ նա անփոփոխելի բնութեամբ խոստովանէր զՔրիստոս : Կապեցին զնա ի սրալից անիւ, եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ չերկից կորպեաց զնա ի զմուսկ մեքենայիցն : Յաջնամ հաւատացեալ լիպուհին ընթացաւ հերարձակ առ թագաւորն, եւ անգոսնելով մեղապրէր նմա ընդ անխիղճ անողորմութիւն նորա. եւ ինքն խոտտովանեցաւ համարձակութեամբ զՔրիստոս : Եւ հատին զպուխ նորա եւ կատարեցաւ մարտիրոսութեամբ :

13 եւ հրեշտակ... մեքենայիցն] եւ ասնջեցին ուժգին B || 17 հատին] աւժամայն add. B.

vous vous réjouirez avec les anges éternellement. » Ces cinquante hommes moururent dans les flammes en confessant Notre-Seigneur Jésus-Christ, et pas un cheveu de leurs têtes ne fut brûlé par les flammes. Beaucoup parmi la foule crurent au Christ.

Quant à la bienheureuse Catherine, on lui enleva le manteau de pourpre et les bijoux en or de la tête, des bras et du cou, et on la frappa vigoureusement par-dessus ses vêtements; puis on la jeta en prison.

Une veuve, qui avait été autrefois impératrice (femme) de l'empereur Maxence, désirait voir Catherine et entendre d'elle des paroles de sagesse. Le stratélate Porphyre conduisit donc l'impératrice auprès d'elle pendant la nuit, et celle-ci crut au Christ par son enseignement, rentra chez elle et se fit baptiser par les chrétiens.

* A fol. 217
1° a.

On emmena de nouveau * la bienheureuse Catherine à l'interrogatoire, mais elle, d'une manière immuable, confessa le Christ. On l'attacha à une roue pleine de lames, mais l'ange du Seigneur descendu du ciel l'arracha de l'atroce machine. C'est alors que l'impératrice croyante courut, les cheveux épars, auprès de l'empereur et le blâma sévèrement de son défaut de pitié sans scrupule; elle confessa avec hardiesse le Christ. On lui trancha la tête et elle mourut en martyre.

Իսկ զարբուհի կոչան Կատարինեայ չոյժ աղաչեաց (Թաղաւորն) եւ խրատ ատչ
 ուրանալ զԲրիտանոս, եւ տեսեալ էթէ ամենեւին ոչ լսէ, եհատ վճիւզ զլիստոման
 նորա : Եւ չորժամ ասնէին ի կատարումն՝ բազում ժողովուրդք երթնային զկնի լայով :
 5 Եւ չորժամ զնացին ի տեղին՝ աղաչեաց զգահիճան անապ վարբ ճի մինչեւ կացցէ
 չարօթն : Եւ համբարձեալ զձեռս իւր եւ գաչս չերկինս ասէ. Տէր Աստուած իմ լնր
 ինձ եւ կատարեալ զինգրուածս իմ, եւ տնր ամենեցուն որք չիշեն գանուն սպաննոչս
 քո Կատարինեայ գտաւ որորմութիւն քո, եւ առողջութիւն մարդոչ եւ անասնոչ, եւ
 որք չիշեն զիս չաւուր ոգեվարի՝ աւաքեան զհրեշտակ խաղաղութեան որ ջնջեացէ զմկս
 նորա եւ խաղաղութեամբ աւանդեացէ զհոգին : Ընկալ եւ զհոգիս իմ խաղաղութեամբ
 10 եւ քեզ փաւք չաւիտեանս :

* Եւ ի կատարել զազօթան խօսեցաւ Տէր չամօրչն եւ ասէ. Եկեսցիւր ի կաչանս * A fol. 217
 1° b.
 Հօրն քոչ որ չերկինս է, հրեշտակք պատկա եւ զամբարս ունելով մնան զաբտեան քոչ
 զի եկեսցեն քեզ ընդ աւաջ : Եւ զինգրուածս քո կատարեցից, եւ տաց ամենեցուն որք
 կատարեն զիշատակս քո հարխրապատիկ զինգրուածս նոցա : Եւ չաւուր ոգեվարի
 15 էթէ որ չիշեացէ գանուն քո՝ աւաքեցից զհրեշտակ խաղաղութեան, եւ քաղցրութեամբ
 աւանդեացի հոգի նորա :

Եւ չետ աստուածային ձայնին ասէ երանելին զգահիճան. Եկաչք եւ կատարեցէք

5-17 ասէ... երանելին] ազօթեաց առ Աստուած, եւ ապա ասէ B.

L'empereur pria beaucoup la sainte vierge Catherine en l'engageant à renier le Christ, mais voyant qu'elle ne l'écoutait point du tout, il rendit contre elle une sentence de décapitation. Pendant qu'on la conduisait à l'endroit de l'exécution une foule de gens la suivaient en pleurant. Arrivée à l'endroit, elle pria les bourreaux d'attendre un peu jusqu'à ce qu'elle eût fini sa prière. Elle éleva ses mains et ses yeux au ciel et dit : « Seigneur mon Dieu, exauce-moi et accomplis mes vœux, donne dans ta grande pitié à tous ceux qui commémoreront le nom de ta servante Catherine la santé des hommes et des animaux; et à tous ceux qui se souviendront de moi au jour de l'agonie, envoie-leur l'ange de la paix, afin qu'il absolve leurs péchés et qu'ils rendent leur âme en paix. Reçois aussi mon âme en paix; à Toi gloire éternellement. »

* A la fin de la prière, le Seigneur parla d'un nuage et dit : « Viens dans la résidence de ton Père qui est au ciel; des anges tenant à la main des couronnes et des torches attendent ton arrivée pour venir au-devant de toi. J'exaucerai tes vœux et j'accorderai au centuple à ceux qui accompliront ta commémoration ce qu'ils me demanderont. A celui qui au jour de son agonie se souviendra de ton nom, j'enverrai l'ange de paix et il rendra son âme doucement. » * A fol. 217
 1° b.

Après que la voix divine eut parlé, la bienheureuse dit aux bourreaux : « Venez et accomplissez ce qui vous a été ordonné par votre empereur. » Ainsi

զհրամայեալան ձեզ ի թագաւորէն ձերմէ : Եւ այնպէս հատին զլուսի նորա Մարտի
ԻԷ : Եւ փոխանակ արեան կաթն բլխեաց ի պարանոցէն, եւ հրեշտակը Աստուծոյ
բարձին զմարմինն եւ տարեալ ելին ի Սինէական լերինն :

Եւ զբեաց զպատմութիւն վկայութեանն Աթանափոս զպլբ եւ ծառայ սրբուհւոյն
Կատարինեաց :

5

Երեզի Ե եւ Մարտի ԵԷ : Վկայութիւն սրբուհեացն Փերփութեայ եւ
բեռն խբայ եւ ալախնայն . եւ Վահանայ Կովմնացոյն :

Վկայն Քրիստոսի Վահան՝ որդի էր Խոսրովու իշխանին Գողթն գաւառի : Եւ
յորժամ * տաճիկը հրամանաւ Արղմէլքի աչբեցին զիշխանն հաչոց ի Նախճուան
լեկեղեցին ի պատճառս երզման ժողովեալ ածին զնոսս անդ զև ճիամիւ կացցեն ի
ծառայութիւն Իսմայէլացոց : Եւ ապա փակեցին զլուսս եկեղեցոյն աղւսով, եւ
փառեցին հրով զեկեղեցին զև փաչտաշէն էր, եւ առհասարակ աչբեցան իշխանքն հրով
նահատակեալք . եւ ինքեանք ասպատակ սփռեցան յաշխարհն Հաչոց, աւար աւեալ
զամենայն՝ վարեցին ի զերութիւն զարս եւ զկանաչս եւ զմանկախս . ընդ որս եւ զերեցաւ

* A fol. 217
v° a.

10

1 հատին] զպատուական *add.* B — նորա] Արեզի ԺԺ եւ *add.* B || 2 եւ փոխանակ...
Աստուծոյ] եւ տղա B || 3 լերինն] եւ եղև ասողան նորա նշանաւոր ուխտատեղև հաւատացելոց
add. B || 4 զպատմութիւն վկայութեանն] զվկայութիւնս B || 6 սրբուհեացն] սրբուհւոյ
կուսին B || 8 Վկայն] Սուրբ վկայն B || 9 տաճիկը] աչխողիկը B || 10 ժողովեալ ածին
զնոսս անդ *om.* B || 11 Իսմայէլացոց] ալլաղգեաց B || 13 սփռեցան յաշխարհն] սփռեալ
ընդ աշխարհն B.

done on lui trancha la tête le 27 mars. Au lieu du sang c'est du lait qui coula de son cou, et les anges de Dieu enlevèrent son corps et l'emmenèrent sur la montagne du Sinaï.

Le scribe Athanase, serviteur de sainte Catherine, a écrit l'histoire de son martyre.

20 AREG, 28 Mars.

Martyre des saintes (femmes) Pherbouta, sa sœur et sa servante, et de Vahan de Golthn.

Le martyr du Christ Vahan était le fils du prince Khosrow, de la province de Golthn. Lorsque les Sarrasins, par ordre de Abdelmélík, brûlèrent les princes arméniens dans l'église de Nakhitchévan où ils les avaient convoqués pour leur faire faire le serment de rester fidèles au service des Ismaélites, ils avaient fermé les portes de l'église avec des briques et incendié l'église qui était construite en bois et tous les princes y furent martyrisés par les flammes. Après quoi (les Sarrasins) firent irruption et se répandirent dans le pays d'Arménie, firent un butin de tout et emmenèrent en captivité les

* A fol. 217
v° a.

Վահան ծանուկ երկի ամաց եւ տարեալ ի Սամաւա ետուն ի գլխոց, եւ ուսու երգածութեամբ Գամենայն ուսմունս Տաճկաց, եւ եղև զխանազգիր եւ գլխապետ ի գրան արքունի :

Իսկ չորժամ առ Ոմար զիշխանութիւնն Տաճկաց բարեմլա եղև առ բրխատնեաց 5 եւ ծանաւանդ առ ազգս հայոց, հրամայեաց եւ գամենայն գերեալն ազատել :

Արձակեցաւ եւ Վահան, զոր անուանեցին տաճկուներն Վահապ, եւ եկեալ ի գաւառ իւր ի Բոզին՝ առ իւր կին չազգէն Սիւնեաց : Եւ խոստովանէր գ՛րբխատս համարձակ զոր ի տղալութենէն ուրացուցին տաճիկը, եւ ցանկաչք մեռանել ծարտլերոսութեամբ . եւ երթալք յանապատն կրօնաւորէր :

Ընդ աւուրսն ընդ աջնօտիկ մնաւ իշխանն Տաճկաց Ոմարն, եւ իշխանացաւ նամա, որ է Ծէհճ : Եւ գնաց Վահան առ նա, զի կամ * համարձակ կալցի գրբխատնէութիւնն * A fol. 217 v° b.
կամ մեռցի ծարտլերոսութեամբ : Եւ գնացեալ ի գունն ոչ որ համարձակէր տակ վան բրխատնէութեանն. ապա ինքն իսկ գրեաց գրբխատնէութիւնն իւր եւ եցոց չարքունիս : Եւ իսկոյն կոչեցին առաջն նամաց, եւ նա հարցանէր զնա եթէ քրխատնեաց իցէ : Եւ նա համարձակութեամբ խոստովանեցաւ գ՛րբխատս Բատուած եւ Որդի

2 Տաճկաց] Հագարացոց B || 4 Տաճկաց] Հագարացոց B || 6 Տաճկուներն] ալազգիր B || 8 Տաճիկերն om. B || 9 կրօնաւորէր] կրօնաւորեցաւ, եւ կեայք մեծ ճգնութեամբ B || 10 տաճկացն om. B || 11 Ծէհճ] Հէճ B || 13 գրեաց] ի թղթի add. B || 15 համարձակութեամբ] համարձակ B.

hommes, les femmes et les enfants, parmi lesquels se trouvait le jeune Vahan âgé de trois ans, qui fut emmené à Samara et confié aux lettrés; il apprit rapidement tous les enseignements des Sarrasins, devint secrétaire d'archives et premier secrétaire au palais royal.

Lorsque Omar prit le gouvernement des Sarrasins, il se montra bienveillant pour les chrétiens et spécialement pour la nation arménienne et il ordonna de rendre la liberté à tous ceux qui avaient été emmenés en captivité.

Vahan, appelé par les Sarrasins Vahab, fut lui aussi mis en liberté et revint à sa province de Golthn; il se maria avec une femme de la race des Siuniks. Il confessa avec hardiesse le Christ, que les Sarrasins lui avaient fait renier dès l'enfance, et il aspirait à mourir par le martyre. Il se retira dans le désert et s'y fit moine.

A cette époque mourut le chef des Sarrasins Omar, et Chama, dit Chehm, prit le gouvernement. Vahan se rendit auprès de lui * pour obtenir * A fol. 217 v° b.
ou de professer ouvertement le christianisme ou de mourir par le martyre. Il se rendit au palais où personne n'osa lui répondre au sujet du christianisme, il écrivit lui-même au sujet de son christianisme et présenta (sa requête) au palais. Il fut aussitôt appelé en présence de Chama, qui lui demanda

Աստուծոյ : Եւ նա խոստանայր նմա պարգևս եւ պատիւս եթէ լսէ նմա, եւ նա ոչ առ յանձն ամենեւին : Եւ նա հրամայեաց սրով սպանանել զնա :

Եւ հանեալ արտաքոյ քաղաքին հատին զզուլս նորա Մարտի ԻԲ¹ : Եւ լոյս մեծ ծագեաց ի վերայ նորա : Եւ զպտ բարձեալ զնա քրիստոնէիցն թագեցին պատուով ի նշանաւոր տեղոջ : Եւ բազում բժշկութիւնք լինին ի նշխարաց սրբոյն ի հիւանդս եւ յայսն :

Յայտ աւար վկայութիւն Փերփութեայ եւ ալախնոյն :

Երանելի կանայքն էին ի Պարսիկս քրիստոնեացք, յաւուրս Սարուսիոսի հրապաշտ արքային : Մորս քորք էին սրբոյն Նմաւոնի եպիսկոպոսին, որ յառաջ բան զպս մարտիրոսացաւ հանդերձ հազար խոստովանող վկայիւք ի Պարսիկս :

Եւ ելել հիւանդանալ Պարսից թագուհւոյն եւ զչարէին հրապաշտքն զսրբուհեաց եթէ նորս կախարդեցին զթագուհին : Եւ հրամայեաց թագաւորն Մարտատեայ մոգպետին քննել զկանայսն վասն որոյ մատնեցանն : Եւ յորժամ կացին առաջն² տեսեալ

* A fol. 218
1° a.

3 Մարտի ԻԲ³ եւ Արեգի Ի *add.* B || 6 եւ յայսն⁴ եւ յախտածէսս, ի փառս Աստուծոյ B || 11 զչարէին... զսրբուհեացն⁵ չար համբաւեցին անօրէն հրապաշտքն զսրբուհի կուսանն B || 12 Մարտատեայ⁶ Մարտայ B.

s'il était chrétien. Il confessa avec hardiesse le Christ Dieu et Fils de Dieu. (Chama) lui promit des cadeaux et des honneurs s'il voulait l'écouter, mais (Vahan) ne voulut aucunement. Il ordonna alors de lui trancher la tête.

On l'emmena hors de la ville et on lui trancha la tête le 28 mars. Une forte lumière jaillit sur son corps. Les chrétiens le relevèrent secrètement et l'enterrèrent dans un endroit renommé. Bien des guérisons s'opèrent par les restes du saint sur les malades et les autres.

En ce jour martyr de Pherbouta (*Pherphoutiay*) et de sa servante.

Ces bienheureuses femmes étaient chrétiennes en Perse, aux jours du roi Sapor (*Sapourios*), l'adorateur du feu. Elles étaient les sœurs de saint Siméon (*Šmaoun*) l'évêque qui précédemment avait été martyrisé avec mille confesseurs martyrs en Perse.

La reine de Perse tomba malade, les adorateurs du feu en voulurent aux saintes femmes qu'ils accusèrent d'avoir ensorcelé la reine. Le roi ordonna à Makhtat (*Makhtateay*)¹, chef des mages, d'examiner les raisons pour lesquelles les femmes avaient été dénoncées. * Lorsqu'elles comparurent, le chef des mages, ayant vu la beauté du visage de Pherbouta, en conçut un désir

* A fol. 218
1° a.

1. *Acta SS.* april. III, 22 donne « Mauptes, cujus nominis interpretatio est, Pontifex Magorum ». *Syn. Cp.* : Μαπτάς.

ժողովեալին զգեղեցիութիւն երեսացն Փերփութիւն՝ ցանկացաւ նմա առփութեամբ, եւ կայր տալչեալ ընդ երեսն անմուռնչ եւ շրտուցեալ ոչ ինչ հարցանէր :

Եւ գիտացին երանելի կանաչքն զպատճառս կոչմանն առաջի ժողովեալին, եւ ասեն . Մեք բրիստոնեացք եմք եւ ոչ ազանց ինչ զխտեմք եւ ոչ կախարչութիւն : Եւ արդեւին զնոսա ի տան մի, եւ ազդեցին արքային զպատասխանիս նոցա : Եւ ժողովեալն առաքեաց կանաչս չերանելին Փերփութեա . Եթէ կամիցիս ազատիլ ի մահուանէ ամուսնացիր ինձ : Եւ նորա լուեալ անարգանօք զարձոյց չեսս զպատգամաւոր կանաչան առ ժողովեալն :

Եւ հրամայեաց թագաւորն . Եթէ ուրանան զՔրիստոս եւ պաշտեն զարեգակն եւ զհնար՝ ազատեն զնոսա, ապա թէ ոչ՝ հնտ զզուխս նոցա : Եւ յորժամ ոչ հաւանեցան անօրէն հրամանին՝ հանին զնոսա ի գեղուսն : Եւ ոմանք ի պիղծ ազանդաւորացն ասացին . Եթէ ոչ չերկուս հերձնուն զնոսա՝ որ անցանէ թագուհին ի վերայ՝ ոչ ողջանայ : Ապա կապեցին զնոսա զմեքեկեայից, եւ սղոցեցին չերկուս մատունս որպէս փայտ, եւ էանց ի վերայ նոցա թագուհին եւ ամենայն բանակն որ զլինի երթալին, եւ յորժամ զարձաւ չապարանն իւր՝ չար մահուամբ սատակեցաւ :

* Իսկ երանելի սուրբ կանաչքն զանմահ կեանս ընկալան Մարտի ԻԹ, եւ պատկեցան * A fol. 218
1° b.

4 ազանց ինչ] ազանդինս B 13 ողջանայ] առողջանայ B || 15 իւր օտ. B — սատակեցաւ] ճեռաւ B || 16 երանելի օտ. B — զանմահ կեանս] զերանելի մահն B — Մարտի ԻԹ] եւ Իրեգի Ի add. B.

violent, fixa longuement sa figure sans mot dire, et, interdit, ne la questionna point.

Lorsque les bienheureuses femmes apprirent la raison de leur comparution devant le chef des mages, elles dirent : « Nous sommes chrétiennes, nous ne connaissons point de sectes ni de sorcellerie. » On les enferma dans une maison, et on fit connaître au roi leur réponse. Le chef des mages envoya des femmes auprès de la bienheureuse Pherbouta pour lui dire : « Si tu veux éviter la mort, épouse-moi. » Celle-ci, après avoir écouté, renvoya avec outrages les femmes ambassadrices au chef des mages.

Le roi ordonna : « Si elles renient le Christ et adorent le soleil et le feu, mets-les en liberté; sinon, tu leur trancheras la tête. » Comme elles ne consentirent point à l'ordre impie, on les conduisit à l'endroit de l'exécution. Quelques-uns, parmi les sectaires immondes, dirent : « Si on ne les coupe point en deux, de sorte que la reine passe par-dessus, elle ne guérira point. » On les attachä alors à des machines et on les scia en deux parties comme du bois; la reine passa par-dessus elles, ainsi que tout le cortège qui la suivait, mais lorsqu'elle réintégra son palais elle mourut d'une mort atroce.

* Les bienheureuses saintes femmes reçurent la vie immortelle le 28 mars,

* A fol. 218
1° b.

ի Քրիստոսէ առողէ նոցա այնչափ զօրութիւն եւ համբերութիւն, եւ նն բարեխօս առ Քրիստոս վասն տօնոցացս :

Արեգի ԻԱ եւ Մարտի ԻԹ : Վկայութիւն երեսուն եւ վեց ճարտիրոսաց յորաց էին սուրբքն . Մակարիտոս, Զենոն, Արեկսանդրոս, Թէոդորոս եւ այլ երեսուն եւ երկու ընկերք :

5

Յամս Դեկտի անօրէն արքային՝ կացուցին զսուրբան առաջն զատաւորին Բուրտիանոսի, յԱփրեա քաղաքին, եւ ասէ . Ընդէր ոչ զոհէք աստուածոց մերոց : Եւ նորս ասն . Մեր քրիստոնեայք եմք, եւ ոչ զոհեմք պիղծ աստուածոց ձերոց :

Եւ բարկացեալ բռնաւորին՝ հրամայեաց եւ ձաղկեցին զսուրբան զալար բրովք եւ արջառաջօր : Եւ համբարձեալ զձեռս իւրեանց յերկինս աղաղակեցին բարձր ձայնիւ . Օգնեան մեզ Աստուած ճառաչիցս քոց եւ փրկեան զմեզ ի հակառակօղէս յայսմանէ :

1 այնչափ զօրութիւն եւ համբերութիւն] զօրութիւն համբերութեան B — առ... տօնոցացս] վասն մեր յախտեան B || 3 Վկայութիւն... ընկերք] Վկայութիւն սրբոց քառասուն եւ երկու ճարտիրոսացն որ յԱփրիկէ, Մակարիտաի, Արեկսանդրոսի, Զենոնի եւ Թէոդորոսի B || 6 Յամս... կացուցին] Սուրբքս պատրիկ՝ հանդերձ այլ եւս երեսուն եւ ութ ընկերօր պայծառացեալ փայլէին յԱփրիկէ՝ ճշմարիտ հաւատովն Քրիստոսի եւ ամենայն պարծովք . այլ եւ աներկիւղ խոստովանէին եւ քարոզէին զՔրիստոս յԱփրիկոց քաղաքին, առ հալածանօրն որ եղեւ յամս Դեկտի անօրէն արքային . վասն որոյ եւ կացուցին || 7 յԱփրեա om. B.

et elles furent couronnées par le Christ qui leur avait accordé tant de force et de patience : elles intercèdent auprès du Christ pour nous qui les fêtons

21 AREG, 29 Mars.

Martyre des trente-six martyrs parmi lesquels se trouvaient les saints Macaire, Zénon, Alexandre, Théodore et trente-deux autres compagnons.

Aux jours de Dèce l'empereur impie, on fit comparaître les saints en présence du juge Burtianus (*Bourtianos*) dans la ville d'Apri' (*Apréay*). Il leur dit : « Pourquoi n'immolez-vous pas à nos dieux ? » Ils répondirent : « Nous sommes chrétiens et nous n'immolons point à vos dieux immondes. »

Le tyran, irrité, ordonna de flageller les saints avec de grosses branches vertes et des nerfs de bœuf. Ils élevèrent leurs mains au ciel et crièrent à haute voix : « Aide-nous, ô Dieu, (qui sommes) tes serviteurs et délivre-nous de cet adversaire. »

1. Ἄπροι en Thrace (?)

Եւ զաչն լուեալ զատուորին ծովեցաւ, եւ հրամայեաց հարկանել զնոսա ուժղին մինչեւ խորտակեցան զաւազանքն եւ լուծան կապանքն, եւ վսխեցան այլ զա՛հիճը, եւ աչնչափ տանջեցին մինչեւ բացան ոսկերքն եւ սրատուեցան սրալանքն եւ սիրարն երեւէին, բայց երեսը իւրեանց էին պաշտօնք : Եւ յոչժ զարձայան ամենեքեան ընդ ժուժկալութիւն սրբոցն : Եւ սարս հրացեալ շանթիւք այրեցին զթիկաւնս նոցա, եւ խիստ բացախ աղացեալ * աղիւ հեղին ի վերայ թիկանցն վերատրեղոցն եւ խոշոր * A fol. 218 v° a.

Եւ նոյնժամայն հրամայեաց եւ հատին զերեսուն եւ վեց մարտիրոսացն զլլաւորացն Մարտի Իթ* : Եւ երթեալ բրխտոնէիցն թաղեցին մեծաւ պատուով զսուրբ եւ զպատուական մարմինս նոցա ի նշանաւոր տեղւոջ, յորում բժշկութիւնք լինին ի վերայ հիւանդաց եւ ախտաժեւոց :

[B * Յիշատակ սուրբ առաքելոցն Հերոյլինոսի :

* B p. 139 b

Ատուռաճալին առաքեալն Հերոյլինոս հետեող սուրբ առաքելոցն զլլաւորաց, զի էր ի կարգէ եթիանանիցն, եւ պաշտելով հաւատարմապէս եւ սպասուորելով Պօղոսի եւ Պետրոսի, որ եւ հաւատար նոցա պաշտօնացաւ ի շնորհս, ի նշանս, ի վարդապետութիւնս, եւ ի համբերութիւնս ազգի ազգի նեղութեանց եւ հարածանաց կրից որ ի հրէից եւ ի հեթանոսաց :

2 լուծան կապանքն om B || 3 ոսկերք] սիրարն B || 3 եւ սիրարն երեւէին om. B || 8 գերեսուն . . . մարտիրոսացն] զամենայն սրբոց վկայիցն B || 9 Մարտի Իթ*] եւ Երեզի եւ՛ add. B || 11 ախտաժեւոց] ախտացելոց B.

Le juge, en entendant cela, devint furieux et ordonna de les frapper vigou- reusement jusqu'à ce que les bâtons se brisassent et que les liens se défissent ; puis d'autres bourreaux se succédèrent, qui les frappèrent à tel point que les os furent mis à nu, le ventre s'entr'ouvrit et le cœur apparut ; cependant leurs visages étaient rayonnants. Tous furent grandement étonnés de l'endu- rance des saints. On leur brûla le dos avec des broches enflammées, on répandit sur le dos blessé du vinaigre fort mélangé à du sel en poudre et on frotta les plaies avec de la grosse toile, mais les saints psalmodiaient à Dieu. * A fol. 218 v° a.

Aussitôt (le juge) ordonna de trancher la tête aux trente-six martyrs le 29 mars. Les chrétiens allèrent enterrer leurs saints et précieux corps avec de grands honneurs dans un endroit choisi, où des guérisons ont lieu sur les malades et les infirmes.

[B * Commémoration du saint apôtre Hérodien.

* B p. 139 b.

Le divin apôtre Hérodien était l'imitateur des saints apôtres principaux, car il était du nombre des soixante-dix ; il avait un culte pour Paul et Pierre et les servait fidèlement ; il leur fut égal en réputation, en grâces, en prodiges, en doctrine et par son endurance des nombreuses peines et des persé- cutions passionnées provenant des Juifs et des païens.

* B
p. 139 b.

* Զաս չիշէ Պօղոս ի թուղթս իւր եւ ողջունէ, որ եւ սքանչեկապէս կատարեցաւ ի Քրիստոս, ի բաղունս տարածեալ զաւետարանն : Հանդեաւ սուրբ եւ փառաւորեալ առաքեալն Քրիստոսի ի Ռոզիտնի Իթ՝ Մարտի ամսոյ, ի փառս Քրիստոսի, որ է օրհնեալ յախտեանս, ամէն :

* B
p. 140 a.

* Յայսմ առւեր չիշատակ երանելի թագաւորին Երմունարտի՝ զոր Երմինիդոս 5 կոչեմք :

Զաս հայրն իւր սպան վասն Քրիստոսի հաւատոցն. զի հայրն էր արիստեան ապանդով, իսկ Երմինիդոս որդի նորա սիրեաց զուղղափառութիւն : Վասն որոյ զրկեաց զնա հայր իւր ի թագաւորութենէ, եւ կապանօք էարկ զնա ի բանդ. եւ ապա ետ կտրատել զնա կացնով, եւ զլսատել անդէն ի բանդին : 10

Եւ եղև հրաշալի բարբառ զուարթնոց ի մէջ զիշերի ի բանդի անդ, եւ ծագեաց լոյս պայծառ ի վերայ մարմնոյ սրբոցն : Եւ բազմութիւն քաղաքին զիմեաց ի բանդն, եւ հայր նորա ամենայն տամբ իւրով զարձաւ յուղղափառութիւն, ընդ նմին եւ բաղումք ի չարափառաց ընկալան զուղիղ հաւատն : Զաս չիշէ Գրիգոր պապն ի քսան եւ ութ ձառ երկրորդ զրոյ :] 15

* B
p. 139 b.

* Paul en fait mention dans ses épîtres et le salue; il mourut glorieusement dans le Christ, après avoir répandu l'évangile parmi nombre de gens. Le saint et glorieux apôtre du Christ reposa à Rhodes le 29 du mois de mars pour la gloire du Christ qui est béni éternellement, amen.

* B
p. 140 a.

* En ce jour commémoration du bienheureux roi Ermounald, que nous appelons Erminitus.

Il fut tué par son père pour la foi au Christ; car son père était de la secte des ariens, tandis que son fils Erminitus aimait l'orthodoxie. C'est pourquoi son père le priva de la royauté et le fit jeter en prison chargé de chaînes; ensuite il le fit déchiqeter à coups de hache et lui fit trancher la tête dans la prison.

Dans la nuit, un concert merveilleux des anges se fit entendre dans la prison et une lumière éclatante jaillit sur le corps du saint. La population de la ville accourut en foule à la prison, et son père avec toute sa maison se convertit à l'orthodoxie; de nombreux sectaires acceptèrent la foi orthodoxe. Le pape Grégoire le mentionne dans sa vingt-huitième homélie du deuxième volume.]

Արեղի ե՞ և Մարտի 1 : Վկայաբանութիւն Գուշգապիայ սարսիկ ներքինացն :

Յաւուրս Սաբուախովի Տրապաշտ արքային Պարսից՝ երանելի ներքինին Գուշգապի
անուցեալ էր վարքացն, և էր ձերունի և մեծաւ պատուով իշխան և թագաւոր .
լեալ էր երբեմն բրիտոնեաց, և վասն սիրոյ և եղկեղէ արքային երկիր եպոպ
5 արեգական և հրոյ :

Եւ ի միում աւուր նստէր ակնուով ի վերայ զրանն արքունի, և տեսանէ զաւրին
Ծմաւոն եպիսկոպոսն, որ չնտոյ մարտիրոսացաւ, չարեաւ չաթուոյն զնաց ընդ առաջ
երկիր եպոպ և կամէր համբուրել . և եպիսկոպոսն զարձոյց զերեսս իւր ի նմանէ և
անց : Իսկ Գուշգապի չոլոց եհան զվճմամբ և ստէ . եթէ Ծմաւոն եպիսկոպոսն որ
10 մարդ է իրբեւ զիս՝ զարձաւ չինէն, ապա Աստուած ո՞րչափ * զարձուցանէ զերեսս իւր * A fol. 218
չինէն որ սերացաց զնա : Գնաց ի տուն իւր և զրեցաւ հանդերձ սոց սեաւ և ողբաց
զուրացութեան ձեզս իւր :

Եւ լուեալ արքային կոչեաց զնա առաջի իւր, եհարց . Ընդէր զրեցար հանդերձ
սեաւ սոց և ողբաս : Եւ նա ստէ . Վասն զի արարի զկամս քս և սերացաց զԱ-
15 տուածն իմ և երկիր պոպի արեգական և հրոյ : Ասէ թագաւորն . Եթէ զայլ լսա և

1 վկայաբանութիւն . . . ներքինացն] վկայութիւն Գուշգապիայ ներքինացն B || 2 Գուշ-
գապի] էր մեծապատիւ իշխան թագաւորական պալատին, այլ պատուով թագաւոր էր և
add. B || 3 մեծաւ . . . թագաւոր om. B || 11 ողբաց] սղբաց B.

22 AREG, 30 Mars.

Récit du martyre de l'eunuque persan Goušdazath.

Aux jours du roi de Perse Sapor, adorateur du feu, vivait le bienheureux eunuque Goušdazath qui avait élevé le roi, vicillard, prince de haut rang, (investi du soin) de couronner le roi. Il avait d'abord été chrétien, mais par affection pour le roi et par crainte de lui il avait adoré le soleil et le feu.

Un jour qu'il était assis sur une chaise à la porte du palais royal, il aperçut le saint évêque Siméon (*Smavon*), qui fut martyrisé plus tard; il se leva de son siège, alla au-devant de lui, se prosterna devant lui et voulut l'embrasser, mais l'évêque détourna son visage de lui et passa. Goušdazath soupira avec contrition et dit : « Si l'évêque Siméon, qui est un homme comme moi, s'est détourné de moi, combien Dieu * détournera-t-il son visage * A fol. 218
de moi qui l'ai renié? » Il rentra dans sa maison, se revêtit de noirs habits
v° b.

de deuil et pleura sur son péché de reniement.

Le roi, l'ayant appris, l'appela en sa présence et lui demanda : « Pourquoi as-tu revêtu de noirs habits de deuil et gémis-tu? » Il répondit : « Parce que j'ai accompli ta volonté, j'ai renié mon Dieu et j'ai adoré le soleil et le

պրաս, սի չար ծերունի, ես փութով կարծուցից զոքրս քո ի գլուխ քո : Եւ չեա բազում խրատու եւ աղաչանայ՝ չորժամ ամենեւին ոչ հաւանեցաւ, բարկացաւ եւ հրամայեաց հատանել զգլուխ նորա :

Ասէ Գուշդադաթ. Գրիտեա հաւատեալ գի՛ ես զրիովք խնովք սնուցեալ եմ զքեզ, եւ միամտութեամբ ծառայեալ, այժմ կատարեան զինդրուածս իմ, եւ առաքեան 5 քարոզս ի մէջ քաղաքիս՝ որ մեծաւ ճաշիւ աղաղակեն յամբոխ քաղաքին եւ հրազարակին եթէ Գուշդադաթ ոչ վասն նենդութեան եւ ոչ վասն չաչանելոյ զխորհուրդս արքային, եւ ոչ վասն այլ ինչ չար գործոց մեռանի սրով, այլ վասն հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց թագաւորն եւ արարին ըստ կամայ նորա :

Եւ զայս ետ առնել սուրբ վիպն Քրիստոսի Գուշդադաս՝ վասն զի չառաջ քրիստոնեայ էր եւ ուրացաւ զՔրիստոս եւ բազում քրիստոնեայս գալթակկեցոյց : Եւ 10 չորժամ հանին զնա * արտարոյց քաղաքին՝ առաջի ամենաջն ժողովրդեան հատին զգլուխ նորա չաւոր մեծի կիւրակէի սրբոյ Զատիկին՝ չորում էր Արեգ ամսոյ ԻԲ՝ եւ Մարտի Լ :

* A fol. 219 1° a.

Յայժմ աւուր վկայութիւն աշակերտացն Մաշտոցի որ յԱստղաբերուն կատարեցան :

Արքայն հիւսիսոյ զօրածողով լեալ՝ եկն բազում բարբարոսօք եւ ել ընդ զուն

5 ծառայեալ] ծառայեցի B — զինդրուածս] զինդիրս B || 6 քաղաքին եւ om. B || 8 այլ վասն հաւատոցն Քրիստոսի om. B.

feu. » Le roi lui dit : « Si c'est pour cela que tu pleures et que tu gémis, méchant vieillard, je ferai rentrer bien vite des gémissements dans ta tête. » Après bien des conseils et des prières, après qu'il n'eut pu le persuader aucunement, (le roi), irrité, ordonna de lui trancher la tête.

Goušdazath lui dit : « Tu sais parfaitement bien que je t'ai élevé dans mes bras et que je t'ai servi fidèlement, mais exauce maintenant ma prière et envoie des crieurs à travers la ville pour annoncer à la population de la ville et au tribunal que Goušdazath meurt par le glaive non pour cause de trahison, ni pour avoir dévoilé les desseins du roi, ni pour toute autre mauvaise action, mais pour la foi au Christ. » Le roi ordonna qu'il fût fait selon sa volonté.

Le saint martyr du Christ Goušdazath fit faire cela parce qu'auparavant il avait été chrétien, puis avait renié le Christ et avait scandalisé nombre de chrétiens. Après qu'on l'eut fait sortir * de la ville, on lui trancha la tête en présence de toute la population le jour du grand dimanche de la sainte Pâque, qui était le 22 areg, le 30 mars.

* A fol. 219 1° a.

En ce jour martyre des disciples de Machtotz, qui furent exécutés à Astlablour¹.

Le roi du Nord, ayant rassemblé une armée, vint avec de nombreux bar-

1. Mot à mot : colline de l'étoile.

Գարբանդայ. եւ հասեալ ի մեծ գետն որ կոչի Կուր եւ բանակեալ անդ՝ հրաման տալը
 4 զօրացն ասպատակ արեւել չերիս աշխարհսն՝ հայոց, Վրաց եւ Աղուանից. եւ առեալ
 աւարս եւ գերիս բազումս ամին առ նա :

Մի ամն չիշխանացն զնաց չերկիրն Խաչենոց, եւ աւար հարեալ զնա՝ կուս ի
 5 գերեզան կին մի զեղեցիկ եւ մեծազգի, եւ հրամայեաց ծառայից իւրոց պահել զնա
 նմա ի խառնակութիւն զիշերոց : Եւ իբրեւ երեկոց եղև՝ բանակեցաւ ի տեղի մի
 տափարակ մօտ յԱրանայ քաղաք, եւ հրամայեաց ամել զկինն. եւ նա ոչ չօգաւ. եւ
 ի քարշ տարան զնա առ նա : Եւ կամեցեալ զօրացիսին բանապատել զնա, եւ նա առ-
 նաբար մարտեաւ ընդ նմա՝ եւ պատառեաց զհանդերձս նորս եւ ել ի նմանէ բռնու-
 10 թեամբ : Եւ նա բարկացեալ յոյժ հրամայեաց * կապել զնա զագոյ ամենի ձիոց եւ * A fol. 219
 արձակել զնա ի զաշան, եւ ձիոյն քարշեալ զնա ընդ մացառս եւ ընդ քարս, քանդեցաւ
 ամենայն մարմինն, եւ պատառ պատառ հատեալ չերկիր անկաւ, եւ արիւնն ուռցանէր
 գերեսս երկրին. եւ այնպէս կատարեցաւ նահատակութեամբ սուրբ տիկինն թագուհի :
 Եւ իբրեւ երեկոց եղև լոյս ստատիկ ծագեաց ի վերայ սուրբ մարմնոյն եւ ի տեղիս
 15 կաթուածի արեանն, եւ տեսեալ իշխանին եւ զօրաց նորս զարհուրեցան :

1 Գարբանդայ] Գարբանայ B || 5 զեղեցիկ] զեղեցկատեսիլ B — մեծազգի] սրտ
 անուն էր թագուհի add. B || 6 զիշերոց] զիշերին B || 11 արձակել զնա] ի զաշան, եւ
 ձիոյն քարշեալ զնա add. B || 13 տիկինն] կինն B.

bares, pénétra par la porte de Darband et arriva jusqu'au grand fleuve appelé Kour; et y ayant établi son camp, il ordonna à ses troupes de faire des incursions dans les trois pays d'Arménie, d'Ibérie et d'Albanie; ils ramassèrent beaucoup de butin et de prisonniers qu'ils lui apportèrent.

Un de ses chefs, s'étant rendu dans le pays de Khatchène et l'ayant rançonné, aperçut parmi les prisonniers une femme belle et de grande famille; il ordonna à ses serviteurs de la garder pour la souiller la nuit. Lorsque le soir survint, il campa dans un endroit plat près de la ville d'Akan et ordonna de lui amener la femme; elle n'y alla point, mais on la traîna auprès de lui. Le chef des troupes voulut la violer, mais elle lutta avec lui comme un homme, lui déchira les vêtements et, de force, s'écarta de lui. Violamment irrité, celui-ci ordonna alors de * l'attacher à la queue d'un cheval fougueux et de * A fol. 219
 le lancer dans la plaine; le cheval la traîna dans les broussailles et les pierres, tout son corps fut abîmé, tomba en lambeaux à terre et le sang inonda la
 1re b. terre. C'est ainsi que mourut en martyre la sainte dame Tagouli¹. Lorsque le soir arriva, une lumière éblouissante jaillit sur le saint corps et aux endroits où il y avait des traces de sang; ce que voyant, le chef et ses troupes en furent effrayés.

1. C'est-à-dire « Reine ».

Եւ էր ընդ զերեւոյն բահանայ ձի Աթանաս անուն, որ եկեալ էր չերուսաղեմէ ընդ աշակերտան Մաշտոցի. եւ զընկերան նորա սպանեալ բարբարոսացն՝ եւ զբահանայն ունէին ի կապանս : Եւ կոչեցեալ զնա զօրագլուխն՝ հարցանէր եւ ասէր թէ. Զինչ իցէ լոյսն այն : Եւ նա ասաց. Սր վտան Աստուծոյ մեռանի սրբութեամբ՝ Աստուած նշանօր զատուէ զնա աստ եւ ի հանդերձեալ կեանսն, որպէս կինն որ նահատակեալ 5 ի ձէնջ կատարեցաւ :

Եւ զասի հարեալ իշխանն ուսաւ ի նմանէ զամենայն կարգ եւ զկրօնս բրիտանէութեան, եւ մկրտեցաւ որպէս թէ եւ ամենայն զօրօքն, եւ անուանեցաւ Թէոփիլոս, եւ սրգիքն՝ Մովսէս եւ Երանողիս. եւ արձակեաց զամենայն բրիտանէացն որ զերեալն էին : Եւ կատարեցին զտօն սուրբ Զատիկն ուրախութեամբ ի անկողնն որ կոչի այժմ 10 Աստղաբուր վտան լուսոյ ծագմանն :

* A fol. 219
v° a. Եւ լուեալ արբայն բարբարոսաց՝ եթէ բրիտանէացք եղեն զօրագլուխքն եւ զօրքն, կոչեաց զնա եւ զայլ իշխանսն առ ինքն, եւ բազում ողորանօք եւ սպանալօք սչ կարաց խախտել զնոսա ի հաւատոցն Քրիստոսի, եւ սպա հրամայեաց սրով սպանանել զսուրքն Թէոփիլոս եւ զիշխանսն որ ընդ նմա : Եւ լուեալ սրբոցն նորա Մովսէսի 15 եւ Երանողայ՝ փախանս զօրօք իւրեանց ի մեծ լեռն որ կոչի Դիզափայտ :

5 նահատակեալ] կատարեցաւ B — կատարեցաւ] նահատակութեամբ B || 10 անկողն] անկոն B.

Parmi les prisonniers, il y avait un prêtre du nom d'Athanasie, qui était venu de Jérusalem avec les disciples de Machtotz. Les barbares avaient tué les compagnons du prêtre; mais lui, ils l'avaient gardé dans les chaînes. Le chef des troupes le fit appeler, l'interrogea et lui dit : « Qu'est-ce que cette lumière? » Il lui répondit : « Quand quelqu'un meurt en sainteté pour Dieu, Dieu l'honore par des miracles ici-bas et dans la vie future, ainsi que cette femme qui est morte martyrisée par vous. »

Le chef, effrayé, apprit de lui toute l'organisation et les usages du christianisme, se fit baptiser avec ses fils et toutes les troupes; il fut appelé Théophile, et ses fils (furent appelés) Moïse et Eranolis. Il remit en liberté tous les chrétiens qui avaient été faits prisonniers. Ils célébrèrent avec joie la fête de la sainte Pâque à l'endroit qui s'appelle à présent Astlablour à cause du jaillissement de la lumière.

* A fol. 219
v° a. Le roi des Barbares, ayant appris * que les chefs et les soldats étaient devenus chrétiens, manda (Théophile) auprès de lui avec les autres princes, mais, malgré bien des prières et des menaces, il ne put les ébranler de la foi au Christ; alors il ordonna de tuer par le glaive saint Théophile et les princes qui étaient avec lui. A cette nouvelle, ses fils Moïse et Eranolis s'enfuirent avec leurs troupes à la grande montagne appelée Dizaphayd'.

1. Mot à mot : monceau de bois.

Եւ առաքեաց բարբարոս արքայն բազում զօրս զինի, եւ հասեալ կոտորեցին զնոսս
 առ հասարակ վասն հաւատոցն Քրիստոսի, եւ կոտեալ ի վերայ ձիմեանց ալբեցին
 զամենեսան հանդերձ ձիայնակեցօքն որ անց էին : Եւ կոչեցաւ անուն լերինն Կիլիսի-
 փայտ ձինչեւ ցայսօր : Եւ կատարի ասն սրբոցս Արեգի Ի՛՛Բ եւ Մարտի Լ, ի վաստ
 5 Քրիստոսի :

Արեգի ԻԳ եւ Մարտի ԼԱ : Վկայաբանութիւն սրբոցն Գաւթի Գնկեցոյն :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Գաւթի պարսիկ էր ազգաւ, եւ եկեալ յաշխարհն Հայոց՝
 յԱլբարատ գաւառ, հաւատաց ի Քրիստոս եւ ձկրտեցաւ. եւ ճեճ իշխանն Գրիգոր
 առ զնա յաւազանէն եւ զանուն հօր իւրոց եղ նմա՝ Գաւթի կոչելով զնա : Եւ կեացր
 10 առաքինի եւ սուրբ վարուք ամուսնացեալ ըստ աշխարհական կարգաց :

Եւ յետ ժամանակաց ամիրաց ոմն եկն ի Գվին քաղաք Հայոց Արջահան անուն * եւ
 լուեալ վասն Գաւթի եթէ յատաջ տաճիկ հաւատով էր եւ այժմ է քրիստոնեաց՝ կոչեաց
 զառաջեաւ եւ ստիպէր զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ զառնալ յառաջին հաւատն իւր,
 եւ ընդունել ի նմանէ պապիւս եւ իշխանութիւնս : Եւ նա ոչ առ յանձն, այլ

* A fol. 219
 v° b.

7-8 Սուրբ վկայն . . . ձկրտեցաւ] Սուրբ վկայն Քրիստոսի Գաւթի էր որդի առն պարսիկ եւ
 ծօր քրիստոնէի, եւ ի զալ իւրում ի Խորասանայ յաշխարհն Հայոց յԱլբարատ, աեսեալ զբարի
 վարս հաւատացելոց՝ հաւատաց ի Քրիստոս եւ ձկրտեցաւ յերաներոցն Անաստասայ կաթողիկոսէ
 B || 12 տաճիկ] հագարացի B.

Le roi barbare envoya de nombreuses troupes après eux, qui, les ayant
 rejoints, les tuèrent tous pour la foi au Christ, amoncelèrent leurs corps les
 uns sur les autres et les brûlèrent en même temps que les moines qui se
 trouvaient là. Cette montagne est appelée jusqu'aujourd'hui Dizaphayd.
 La fête de ces saints a lieu le 22 areg, 30 mars, dans la gloire du Christ.

23 AREG, 31 Mars.

Récit du martyre de saint David de Dwin.

Le saint martyr du Christ David était de nationalité persane. Il vint au
 pays d'Arménie, dans la province d'Ararat, crut au Christ et se fit baptiser.
 Le grand prince Grégoire le reçut des fonts baptismaux et lui donna le nom
 de son père David. Il mena une vie vertueuse et sainte et se maria selon
 les coutumes des laïcs.

Après quelque temps, un certain émir du nom de Sirtchahau vint à Dwin,
 ville d'Arménie, * et ayant appris au sujet de David qu'il avait été autrefois de
 religion musulmane et qu'il était présentement chrétien, le fit venir devant
 lui et le pressa de renier le Christ et de revenir à sa première religion pour
 recevoir de lui honneurs et fonctions. Mais il ne consentit point; au contraire

* A fol. 219
 v° b.

խոստովանէր զՔրիստոս համարձակ Աստուած եւ Որդի Աստուծոյ : Եւ հրամայեաց արդիււն զնա ի բանդ, եւ չարչարէր զնա սովով եւ ծարսւով. եւ նա ոչ ձանձրացաւ՝ ալլ օրհնէր զՔրիստոս զուարթութեամբ :

Ապա հրամայեաց խաչել զնա ի վերայ փայտի, եւ զերեսն առնել ի հարաւ, եւ շրջեցաւ փայտն ինքն առանց ծարդոց, եւ դարձոց զերեսս նորա յարեւելս, եւ զեզար- 5
գեամբ խոցեցին զնա ընդ սիրան, եւ աջնայէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած՝ Մարտի 11 :

Եւ կաթողիկոսն Հայոց Անատաս՝ բազում եպիսկոպոսօք եւ քահանայւք իջուցին զմարմինն ի խաչէն՝ եւ թաղեցին պատուով ի նշանաւոր տեղւոջ, եւ ասն մեծ կարգեցին ամ յամէ : Եւ զխաչն տարան ի զեղաբազարն Չապ եւ կանգնեցին յեկեղեցւոջն, որ եւ 10
բազում նշանս եւ սքանչելիս կատարէ զօրութեամբն Քրիստոսի, որք հաւատով ապաւինին ի բարեխօսութիւն սրբոյն Գաւթի :

Յայտն առեր վկայութիւն սրբոյն Յակոբայ քահանայի, եւ Ադա սարկաւազի, եւ Ղուկայ,
եւ Սոկիմոնի ընթերցողը :

* A fol. 220
r^o a.

* Այս Քրիստոսի վկայքս էին ի Պարսից. Յակոբ քահանայ եւ Ադա սարկաւազն 15
կային առաջի ձողպետին Արքաօքարայ, եւ խոստովանեցան զՔրիստոս Աստուած՝

4-5 եւ զերեսն . . . յարեւելս *om.* B || 6 խոցեցին] խոցել B — Աստուած] Արեգի ԻԳ եւ
add. B || 13 եւ Ղուկայ . . . ընթերցողը] որք կատարեցան ի Պարս *add.* B.

il confessa avec hardiesse le Christ Dieu et Fils de Dieu. (L'émir) ordonna de l'enfermer dans la prison, et le fit torturer par la faim et la soif, mais (David) ne se découragea point, et bénit gaiement le Christ.

(L'émir) ordonna ensuite de le crucifier sur un gibet, le visage tourné vers le sud, mais le gibet se retourna sans (l'aide de) l'homme et tourna le visage (de David) vers l'orient; d'une lance on le frappa au cœur et c'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu le 31 mars.

Le catholicos des Arméniens, Anastase, et de nombreux évêques et prêtres descendirent le corps de la croix et l'enterrèrent avec honneur dans un endroit choisi. Ils établirent de célébrer une grande fête chaque année. Ils transportèrent la croix dans le bourg de Tzag et la dressèrent dans l'église, où elle opère de nombreux miracles et prodiges par la puissance du Christ sur ceux qui ont recours avec foi à l'intercession de saint David.

En ce jour martyr des saints : le prêtre Jacob, le diacre Aza, Luc,
et le lecteur Mokimos.

* A fol. 220
r^o a.

* Ces martyrs du Christ étaient de la Perse ; le prêtre Jacob et le diacre Aza se présentèrent au chef des mages Arkaskar et confessèrent le Christ Dieu,

արարիչ արեգականն եւ լուսնի եւ աստեղաց եւ հրոյ եւ ջրոյ : եւ արկին չարնգունս նոցա ծանանեիս քացախով տրարեալ, եւ կախեալ չոցժ գանեցին զնոսա զարար բրովբ : եւ չաւուր ձմերաչնի ի զիշերի՝ ընկեցին զնոսա ի ցուրա սառածանիս մերկ երկաթի շղթաչիւք կապեալ, եւ բռնադատէին եւ նեղէին զնոսա ուրանալ զՔրիստոս եւ 5 երկիր պագանել արեգական եւ լուսնի եւ աստեղաց եւ հրոյ եւ ջրոյ զոր պաշտէին Պարսիկքն : եւ չորժամ ոչ հաւանեցան՝ արկին զնոսա ի բանդ :

եւ քոյրն քահանային Յակոբոյ ետես երազ եւ պատմեաց նոցա : Ատէ Յակոբ ցտարկաւագն իւր. Փութով կատարեմք զընթացս մեր առ Քրիստոս : եւ ի վաղին չերրորդ ժամու աւուրն հատին զգրուխս նոցա Մարտի 1Ա : եւ երթեալ զահճին 10 լուաց զսուրն իւր, եւ չորժամ եհաս արիւնն ի ջուրն, աւժամայն լիճն չարին պարձաւ՝ որ ոչ մարդ եւ ոչ անասուն կարէին ըմպել, եւ յետ երեսուն աւուր ցամաքեցաւ ամենայն լիճն :

եւ ի տեղսջն ուր կատարեցան սուրբքն՝ զերիս զիշերս հրեղէն սին երեւեր ի վերայ նշխարացն, եւ երթեալ քրիստոնէիցն թաղեցին զնոսա :

եւ էր սուրբ քահանայն Յակոբոս ի * զեղջէն Բիթմիրի, եւ Ազա սարկաւագն՝ ի * A fol. 220
r° b.

4 ուրանալ զՔրիստոս *om.* B || 9 զգրուխս նոցա] Երեցի ԻՊ եւ *add.* B || 10 եւ չորժամ... ի ջուրն *om.* B || 10 չարին] ի գոյն արեան B || 11 որ ոչ մարդ... ըմպել *om.* B — ամենայն լիճն *om.* B || 13 հրեղէն] լուսեղէն B.

créateur du soleil, de la lune, des étoiles, du feu et de l'eau. On leur injecta dans les narines de la moutarde dissoute dans du vinaigre, puis, les ayant suspendus, on les frappa vigoureusement avec de gros bâtons verts. Ensuite, par temps d'hiver, on les jeta de nuit, nus, chargés de chaînes, dans un lac glacé et on les pressa, on leur fit violence pour qu'ils reniassent le Christ et adorassent le soleil, la lune, les étoiles, le feu et l'eau que les Persans adoraient. Mais, comme ils ne consentirent point, on les jeta en prison.

La sœur du prêtre Jacob eut un songe qu'elle leur raconta. Jacob dit à son diacre : « Nous allons bientôt terminer notre carrière pour le Christ. » Le lendemain, à la troisième heure de la journée, on leur trancha la tête, le 31 mars. Le bourreau alla laver son glaive dans le lac, mais lorsque le sang eut touché l'eau, tout le lac se convertit aussitôt en sang de manière que ni les hommes ni les animaux ne purent en boire; trente jours après, tout le lac se dessécha.

À l'endroit où les saints furent exécutés, pendant trois nuits, une colonne de feu apparut au-dessus de leurs restes; les chrétiens, étant venus, les inhumèrent.

Le saint prêtre Jacob était * du village de Bithmir et le diacre Aza du * A fol. 220
r° b.

village de Phargath.

Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Լուկիոսի :

Քրիստոսի վկայն Լուկիոս էր ի Լիբիացոց Կիւրենաց, նախարար եւ աթուակից իշխանաց եւ գատաւորին, եւ էր կռապաշտ, եւ թգաւ մի երկայն քան զայլ ճարպիկն եւ հաստ անձն :

Եւ յետ ճարտիւրոսանալոյն սրբոյն Թէոփորոսի Կիւրենոյ եպիսկոպոսին՝ հաւատաց 5 ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ. հաւանեցոյց եւ վճիղնիանոս գատաւորն եւ արար քրիստոսեաց եւ մկրտեաց :

Եւ նաւեցին ի միասին ի Կիւրենոյ ի Կիպրոս, եւ գտին անօրէն գատաւոր մի զն կոտորէր զքրիստոսնեացս վասն ոչ ուրանալոյ զՔրիստոս եւ պաշտելոյ գիւղւան : Գնաց Լուկիոս գաղտ ի Տիգնիանոսէ ի տաճար կւոյցն՝ եւ զարկ ոտիւքն զբաղինսն եւ 10 կործանեաց եւ խորտակեաց, եւ մտեալ ի ժողովւորոյն ազաղակէր. Քրիստոսեաց եմ եւ Քրիստոս ճշմարիտ Աստուած է : Եւ ի տեղւոջն յայնմիկ հատին զգլուխ նորա ի նմին ժամու :

Եւ գիտացեալ Տիգնիանոս՝ գնաց առ զմարմին սրբոյ վկային, եւ օծեալ անուշահոտ խնկօք պատեաց մաքուր կտաւովք եւ եղ պատուով ի տապանի : Եւ յետ տարւոյ 15 միոյ լացին գտապանն եւ գտին ի վերայ կրճիցն ծաղիկ վարդի, եւ չորժամ կամէին

1 Յայտմ] ի սմին B || 14 անուշահոտ խնկօք] անուշահոտիւք B || 15- p. 229, l. 1 եւ յետ տարւոյ . . . լինէին om. B.

En ce jour martyr de saint Lucius.

Le martyr du Christ Lucius était de Cyrène de Libye, il était satrape et assesseur des princes et du juge; il était idolâtre, plus haut d'une palme que les autres hommes et gros de taille.

Après le martyr de saint Théodore, évêque de Cyrène, il crut au Christ et se fit baptiser. Il persuada également le juge Tignianus, le fit chrétien et le fit baptiser.

Ils partirent ensemble en bateau de Cyrène à Chypre, où ils trouvèrent un juge impie qui massacrait les chrétiens parce qu'ils ne reniaient pas le Christ et n'adoraient pas les idoles. Lucius se rendit, en cachette de Tignianus, au temple des idoles, renversa à coups de pied les autels et les brisa; puis, se mêlant à la foule, il cria : « Je suis chrétien, et le Christ est le vrai Dieu. » On lui trancha la tête sur place à l'instant même.

Tignianus, l'ayant appris, alla prendre le corps du saint martyr, l'oignit de parfum suave, l'enveloppa de linge propre et le mit au tombeau avec honneur. Un an après, on ouvrit le tombeau et on découvrit sur sa poitrine des fleurs de rose; puis lorsqu'on voulut prendre des roses avec foi, elles

Հաւատով առնուլ ի վարդէն՝ անչպտ լինէին : Եւ չաւուրս բրիստոնէութեան շինեցին վիպարան ի վերայ : Կատարեցաւ սուրբն * Լուկիոս Մարտի ԼԱ :

* A fol. 220
v° a.

Աճիս Ապրիլն աւուրս ունի Լ :
Արեգի ԻԳ եւ Ապրիլն Ա : Կարբ Մարիամու եղիպտացաց կրօնաւորի :

5 Կինս այս Մարիամ պոռնիկ էր ի քաղաքէն Ալեկսանդրիա Եղիպտացաց, ոչ ի ձեծատուն կամ չպնուական ազգէ, եւ էր չաւուրս բրիստոնէութեան : Եւ յորժամ եղև երկոտասան ամաց արհամարհեաց զգութ ճնօղացն եւ սարսկանեաց զկուսութիւն իւր, եւ ետ դանձն ի դառն եւ ի չար ախտս պոռնիկութեան . եւ նստաւ ի պանդոկի, եւ չուճերէ ոչ ինչ առնօջր վասն անչազ ցանկութեան մարմնոջն՝ զի երթիցեն բազումք առ նա :
10 Եւ աչնպէս դտասն եւ եօթն ամ թուալեալ չաղբս մեղացն՝ սարսկանէր եւ զալլ կրիտասարգս ի բորբոքումն շնութեան :

Եւ ի միում աւուր տեսանէ ամբօխ բազում որ երթային ի ծովն, եւ տեղեկանայր թէ ուր կամիցին երթալ . եւ գիտաց զի երթային չերուսապէժ վասն * տօնի սուրբ խաչին * Կնացից զի երկիր պագցեն պատուական սուրբ փայտին Քրիստոսի : Եւ ասէ ի միտս իւր . Կնացից

* A fol. 220
v° b.

2 Լուկիոս] Արեգի ԻԳ եւ add. B || 4 կրօնաւորի om. B || 5 Մարիամ om. B || 7 եւ սարսկանեաց զկուսութիւն իւր om. B || 8-9 եւ չուճերէ . . . առ նա om. B || 10 չաղբս ձեղացն] ի ձեպս B || 12 տեսանէ] տեսեալ B.

disparaisaient. Aux jours du christianisme on construisit une chapelle sur (le tombeau). * Saint Lucius fut martyrisé le 31 mars.

* A fol. 220
v° a.

Le mois d'avril a 30 jours.

24 AREG, 1er avril.

Vie de Marie l'Égyptienne, l'ermitte.

Cette femme Marie était une prostituée de la ville d'Alexandrie d'Égypte, elle n'était point d'une famille riche ou noble. Elle vivait aux jours du christianisme. Lorsqu'elle fut âgée de douze ans, elle dédaigna l'amour envers les parents, souilla sa virginité et s'adonna au vice ignoble et mauvais de la prostitution. Elle se logea dans une auberge, n'acceptait rien de personne pour que beaucoup vinsent à elle satisfaire ses insatiables désirs charnels. Elle roula ainsi pendant dix-sept ans dans la boue du péché, en perdant d'autres jeunes gens dans la fièvre de la fornication.

Un jour, elle aperçut une foule nombreuse qui se rendait à la mer; elle demanda où ils voulaient aller, et apprit qu'ils allaient à Jérusalem * pour la fête de la sainte croix afin d'adorer le précieux et saint gibet du Christ. Elle se dit en son esprit : « J'irai, moi aussi; je sais que dans une telle foule

* A fol. 220
v° b.

և ևս, զիտեմ որ չաճնչաի ժողովրդենէն իցեն պոռնիկք որ պէտք է նոցա կին : Եւ առ ժամացն գնաց ի ծովեղրն և ևժուա ի նաւ, և փոխանակ վարձու նաւին զանձն իւր ետ նաւախարացն և զբազում ճարգիկ ընկէց ի չալբս պոռնկութեան . և յորժամ նաւեցին չերուսաղէմ ոչ զտարեաց ի չար գործոց :

Եւ իբրև ևճաս տօն սուրբ խաչին Վերացմանն որ ի Սեպտեմբերի ԺԿ, ընթանային 5
բազմութիւն ժողովրդեանն ընդ առաւօտն չերկրօգազութիւն սուրբ խաչին Վրխառոսի,
խառնեցաւ և Մարիամ ի ժողովարդն և Երթալբ զկնի զի մտցէ չեկեղեցին : Եւ յորժամ
գնացին ի գուռն եկեղեցոյն՝ ամենեքեան մտանէին և Մարիամ քնալբ արտաբոյ, քանզի
աստուածային զօրութիւն սրբոյ խաչին արգելոյր գնա արտաբոյ, և բազում անգամ
ջանալբ մտանել միայն և ընդ ալսն և ոչ կարէր, զի ոչ տալբ թոյլ մտանել աներև- 10
ոյթ զօրութիւն սրբոյ խաչին : Եւ զիտաց որ վասն անառակ գործոց իւրոց ոչ արժանա-
ւորեցաւ մտանել, եկաց արտաբոյ զբանն, և նաչեցեալ ի վեր՝ տեսանէ ի վերայ
գրանն եկեղեցոյն զպատկեր ամենաորբուճոյ Աստուածածնին՝ ունելով ի զիրկս իւր
զտօգայացեալ Աստուածն մեր, և արտասուելից պաղատանօք աղաչէր և ասէր .
* A fol. 221 15
1° a. Երաչխաւորենս զիս * ամենաորբուճի կոչս Աստուածածին զի մտից չեկեղեցին, և ալ
ոչ տաց զանձն իմ ի չար գործս պոռնկութեան : Եւ ի բազում ժամս ելաց ճեճեճանօք

2 նաւին] նաւուն B || 6 սուրբ] աստուածընկալ B || 9 աստուածային] աներևոյթ B || 10-11 զի ոչ տալբ . . . խաչին ՕՄ. B || 15 ամենաորբուճի] ամենասուրբ B || 16 պոռնկութեան] պղծութեան B.

il y aura des prostitués qui auront besoin de femme. » Aussitôt elle se rendit au rivage, monta sur le bateau et, en place du prix du bateau, elle se donna aux matelots et entraîna beaucoup d'hommes dans la boue de la prostitution. Tant qu'ils naviguèrent vers Jérusalem, elle ne cessa point sa mauvaise action.

Lorsque arriva la fête de l'Exaltation de la sainte croix, qui est le 14 septembre, une grande foule courut dès le matin à l'adoration de la sainte croix du Christ; Marie aussi se mêla à l'assemblée, qu'elle suivit pour entrer dans l'église. Lorsqu'ils arrivèrent à la porte de l'église, ils entrèrent tous, tandis que Marie restait dehors, car la puissance divine de la sainte croix la retenait dehors; et bien qu'elle essayât plusieurs fois d'y pénétrer seule ou avec d'autres, elle n'y arriva point, car la puissance invisible de la sainte croix ne lui permettait pas d'entrer. Elle reconnut alors que c'était à cause de sa conduite dissolue qu'elle ne méritait point d'entrer; elle se tint hors de la porte et, en élevant ses yeux, elle aperçut au-dessus de la porte de l'église l'image de la très sainte Mère de Dieu ayant dans ses bras notre Dieu enfant. Elle la pria avec des supplications, pleine de larmes, et dit : « Très sainte Vierge, mère de Dieu, soyez ma répondante * pour que j'entre dans l'église et je ne me livrerai plus à l'abominable action de la prostitution. » Elle pleura de

* A fol. 221 1° a.

և զառն արտասուօր, և առժամայն եմուտ չեկեղեցին և արժանուարեցաւ ակառթեան և երկրպագութեան ամէնօրհնեալ սրբոյ փայտին կենաց, չարժամ հայրապետն վերացեցանէր ի տեսութիւն ամենայն ժողովրդեանն :

5 Եւ երկալ առաջի ամենարուհւոյ Աստուածամէրն՝ անկաւ ի վերայ երեսոց իւրոց, երկիր եպագ և արտասուօր զօհանայր, և որպէս չերաշխուար, խնդրէր զուցանել նմա ճանապարհ փրկութեան՝ զի ձի զարձցի ի քաղաքն իւր և ի տունն : Եւ լուա ձայն որպէս թէ ի պատկերէն որ ասէր. Եթէ անցանիցես ընդ Յորդանան լարի հանգիստ դոցես :

10 Եւ երթեալ առ այր ձի խնդրեաց ի նմանէ փոյլ ձի, և առեալ զինաց երիս նկանակա հացի, և զնաց ի Յորդանան չեկեղեցւոջ սրբոյն Յովհաննու Մկրտչին ծոեալ աղօթեաց, և հաղորդեցաւ ի սուրբ և ի պատուական ճարմնոց և չարենէ Սրբոյն Աստուծոյ : Եւ գտեալ նաւ ձի անց ընդ Յորդանան և զիմեաց յանապատն, և մեծաւ ջանիւք ձգեալ ամս քառասուն և եօթն : Եւ որչափ բաւեաց երբք նկանակն հացին, որպէս հաղորդութիւն օրինաց ի նմանէ ձաշակէր. և զվալրի խոտն զպար ուտէր և ոչ ձեռօքն հատանէր զխոտն՝ ալլ * զինք վերեսա իւր չերկիր և տառամարքն որպէս * A fol. 221 r° b.

2 որբոյ om. B — փայտին կենաց] [տաշին B || 6 լուա ձայն] աղ կղեւ նմա B || 7 որ սուէր om. B || 9 ձի] երկու B || 11 հաղորդեցաւ] խոտաթանեալ հաղորդեցաւ B — պատուական] փրկական B || 13 ջանիւք] վարուք B.

longues heures en sanglotant et versant des larmes amères, entra aussitôt dans l'église et fut digne de voir et d'adorer le tout béni et saint arbre de vie, au moment où le pontife l'exaltait à la vue de toute la foule.

Elle sortit, se prosterna sur sa face devant la très sainte mère de Dieu, l'adora et, lui rendant grâces avec des larmes, la pria, comme sa répondante, de lui montrer le chemin du salut, pour qu'elle ne retournât plus à sa ville et à sa maison. Elle entendit une voix comme provenant de l'image qui lui dit : « Si tu passes le Jourdain, tu y trouveras le bon repos. »

Elle alla trouver un homme et lui demanda une pièce de monnaie, puis, ayant acheté trois petits pains, elle se rendit au Jourdain, entra à l'église de saint Jean-Baptiste, pria et communia aux saints et précieux corps et sang du Fils de Dieu. Ayant trouvé un bateau, elle traversa le Jourdain et pénétra dans le désert, où elle mena une vie ascétique avec grands efforts pendant quarante-sept ans. Autant que durèrent les trois petits pains, elle en consuma comme une participation à l'Eucharistie ; elle se nourrissait d'herbes vertes sauvages, et ce n'était pas avec les mains qu'elle coupait l'herbe, mais * elle mettait sa * A fol. 221 r° b.

Եւ յորժամ կատարեցան աւուրք կենաց իւրոց տնկեաց Աստուած ի սիրտ ձգնաւոր կրօնաւորի միում որոյ անուն էր Զոսիմոս, ոչ հերձուածողին՝ ալլ ուղղափարին ի վանորէիցն Յորդանանու, երթալ ի ներքսագոյն անապատն՝ տեսանել եթէ իցէ որ բնակեալ ի ճառագլիցն Աստուծոյ : Եւ դբսան օր շրջէր յանապատին եւ աղաչէր զԱստուած ցուցանել նմա եթէ իցէ որ բնակեալ անդ . եւ ամենեւին ոչ ետես գազան կամ անասուն կամ թռչուն :

Եւ յորժամ յորհասարակին ազօթան կալք՝ տեսանէ ի ստորոտ վիմի միոջ ստուեր մարդոյ, եւ կնքեալ նշանաւ խաչին զերեսն եւ զամենայն սնկաման զի կարծեաց երեւմունս զիւսականս տեսանել : Եւ նկատեալ ճշգրտիւ տեսանէ ապա զերանելի կինն զի երթալք ի կողմն հարաւոյ՝ մերկ եւ թուխ՝ մարմինն սեւացեալ ի տօթոյ արեգականն, եւ հեր զլսոյն պակաս եւ սպիտակ իբրեւ դասր : Եւ ընթանալք ծերունին Զոսիմոս զկնի նորա : Եւ նորա զիտացեալ՝ սկսաւ փախչել եւ երթեալ եմուտ ի ձոր մի . եւ յորժամ ելանէր յաջնկոյս ձորոյն՝ եհաս Զոսիմոս յայսմ կողմանէ ի գլուխ ձորոյն . եւ մեծաւ երգմամբ ձայնէր եւ աղաղակէր զի կացցէ եւ տեսցէ զնա : Եւ նա ասէ . Ով արեղայ Զոսիմոս, ընդէր * կամիս տեսանել զմեղաւոր կին . արդ եթէ յօծարիցես զիս տեսանել՝ ընկեան զմաղեղէն փկոնդ քո՞ զի ծածկեցից՝ զմերկութիւն մարմնոյս, եւ շահեցայց յազօթից քոյ :

* A fol. 221
v° a.

6 անասուն] երէ B || 8 սնկաման] սնձամբն B || 15 յօծարիցես] յօծարես B.

Lorsque les jours de sa vie furent accomplis, Dieu inspira le cœur d'un religieux ascète dont le nom était Zosime — pas le schismatique, mais l'orthodoxe d'un couvent du Jourdain — de se rendre au plus profond du désert pour voir s'il y habitait quelque serviteur de Dieu. Il parcourut le désert pendant vingt jours en priant Dieu de lui montrer s'il y avait quelqu'un qui y habitait, mais il ne rencontra ni fauve, ni bête, ni oiseau.

Pendant qu'il était en prières, à midi, il aperçut au pied d'un rocher l'ombre d'un homme; il fit le signe de la croix sur son visage et sur tous ses membres, car il crut voir des apparitions diaboliques. Mais, en observant attentivement, il aperçut la bienheureuse femme qui marchait dans la direction du sud, nue et noircie, le corps noirci par le hâle du soleil, les cheveux de la tête diminués et blancs comme de la laine. Le vieillard Zosime se mit à courir après elle, mais celle-ci, s'en étant aperçue, se mit à fuir et pénétra dans un vallon. Comme elle remontait au delà, Zosime parvint du même côté à la tête du vallon; il lui cria avec une solennelle imprécation et la supplia de s'arrêter afin qu'il la vit. Elle lui répondit : « O moine Zosime, pourquoi * veux-tu voir une femme pécheresse? Si tu as envie de me voir, jette-moi ton manteau de poils, afin que je couvre la nudité de mon corps et profite de tes prières. »

* A fol. 221
v° a

Ան Զոսիմոսի զթիկուհան իւր ի նա զարձուցեալ ընկէց զմաղեղէնն, եւ առեալ պատեաց զմասն ինչ ի մարմնոյն : Ան սնկան երկորեանն ի վերայ երեսաց իւրեանց եւ երկիր պազին միմեանց. եւ բռնապատէր մինն զմիւսն առնել աղօթն : Ասէ կինն. Քեզ արժան է առնել աղօթն, զի քահանայութեան պատիւ ունիս : Ան չորժամ մատուցց 5 զաղօթնն հանգնեցան, եւ ազաչեաց Զոսիմոս զկինն զի եւ նա արացէ աղօթն, եւ նորա տարածեալ զձեռս իւր չերկիրն՝ յաղօթն եկաց լռելեացն ի բազում ժամս :

Ան տեսանէ զնա Զոսիմոս զի կախեցաւ յօրս կանգուն մի բարձր չերկրէ, եւ երկեալ ընդ միտս իւր եթէ ոյի ինչ իցէ, եւ կեղծաւորութեամբ կայ յաղօթն : Ան զխտացեալ կնոջն զխորհուրդս մտաց նորա՝ ասէ. Այլ Զոսիմոս, ընդէր խորհուրդ բերես ի սիրա 10 քո եթէ երեւումն ինչ իցեմ, հաւատն ինձ հայր որ կին եմ մեղաւոր որպէս եւ տեսնես զիս, Աստուած վրիկեցէ զմեզ ի խաբէութենէ սատանայի : Ան ապա ձերն խնդրէր զթողութիւն :

Ան նա հարցանէր զերկրէ եթէ հրպէս իցեն մարդիկ յաշխարհի բրխատնէութեամբ, եւ հրպէս թաղաւորք վարին : Ան նա ասէ. Մայր սուրբ, բարխը վարին աղօթիւք * քո : * A fol. 221 v° b.

15 Ան Զոսիմոս երպմեցուցանէր զնա պատմել նմա ի աղաչութենէ զգործս իւր խոստովանութեամբ : Ան կինն մի ըստ միտջէ, որպէս վերագոյն գրեալն է, պատմեաց եւ ոչ ինչ թմարցց, եւ ազաչեաց կինն զԶոսիմոս զի ի մեծի հինգշաբաթոջ աւուրն տացէ նմա

7-12 Ան տեսանէ... զթողութիւն om. B || 14 վարին] վայելեն B.

Zosime lui tourna le dos et lui jeta son cilice; elle en couvrit une partie de son corps. Tous les deux se jetèrent sur leurs faces et se prosternèrent l'un devant l'autre. Ils se contraignirent mutuellement à faire la prière. La femme dit : « C'est à toi qu'il convient de dire la prière, car tu as l'honneur du sacerdoce. » Lorsqu'il eut dit la prière, ils se levèrent, et Zosime pria la femme de dire la prière à son tour; elle éleva ses mains au ciel et resta en prières plusieurs heures.

Zosime la vit alors suspendue en l'air à une aune au-dessus du sol, et il craignit en son esprit que ce fût un esprit, et qu'il ne fût en prières hypocritement. La femme, devinant la pensée de son esprit, lui dit : « O Zosime, pourquoi portes-tu en ton cœur la pensée que je sois un esprit? crois-moi, père, je ne suis qu'une femme pécheresse telle que tu me vois; que Dieu nous préserve de la tromperie de Satan! » Aussitôt le vieillard lui demanda pardon.

Elle lui demanda ensuite des nouvelles du monde, si les hommes de l'univers se conduisaient en chrétiens et comment les rois gouvernaient. Il lui répondit : « Sainte mère, ils gouvernent bien par tes * prières. » Zosime * A fol. 221 v° b.

la supplia de raconter en confession toutes ses actions depuis son enfance. La femme lui raconta en détail ce que nous avons écrit plus haut et ne lui cacha rien; et elle pria Zosime de lui donner, le jour du jeudi saint, la communion

հաղորդութիւնն ի պատուական ճարմնոց եւ չարենէ Ռդղոցն Աստուծոյ . եւ պատուիրեաց
 նմա զի ի վանս իւր ոչ ունէր պատմեացէ, Չի, ասէր, եթէ զբաւասուն եօթն ամ
 յանապատիս անհաղորդ եմ յանապական օրինացն : Եւ ասէ. Ընդ Յորդանան մի
 անդամեր յաչկոցս՝ այլ անաս ինչ առ ավն գետոցն :

Եւ զարձաւ Չոսիմոս ի վանսն իւր, եւ ի մեծի հինգշարաթի աւուրն ընդ երեկս 5
 էարկ ի սկիհ ի սուրբ ճարմնոց եւ չարենէ Ռդղոցն Աստուծոց, առեալ եւ սակաւ
 թրջեալ ոսբն՝ զնաց յգր գետոցն, եւ հոգայր թէ նրպէս անցցէ երանելի կինն ընդ
 Յորդանան : Եւ առժամացն եհաս կինն եւ արարեալ զնշան խաչին ի վերայ գետոցն՝
 անց օտիւք որպէս ընդ ցամաք ի վերայ ջրոցն . եւ ասաց նմա պաշտել զերեքսրբեանն
 եւ զձաւատամբ ի մի Աստուածն, եւ զձալ մեր որ յերկինան : Եւ համբուրեցին 10
 զմիմեանս յոլջոցն սրբութեան, եւ հաղորդեցաւ յանմահական խորհրդոցն, եւ առեալ
 երկս հաստ չարանցն եկեր եւ ասէ. Բաւական է այս ի պէտս ճարմնոցս : Եւ ազաչեաց
 զՉոսիմոս զի ի միւս այլ տօնին անցցէ ընդ Յորդանան * եւ երթիցէ յանապատն ի
 տեղին ուր տեսին զմիմեանս : Եւ սրարեալ զնշան սրբոց խաչին ի վերայ գետոցն
 երանելի կինն որպէս ընդ կամուրջ անց յաչկոցս եւ զիմեաց յանապատն : 5

Եւ ուրախութեամբ լցեալ Չոսիմոս զարձաւ, եւ վասն ոչ հարցանելոց զամուսն

2 ի վանս իւր] վանս իւր B || 8-9 արարեալ . . . ջրոցն] անցեալ ընդ գետն որպէս ընդ
 ցամաքն B || 10 համբուրեցին] սլջունեցին B || 12 երկս] քանի մի B || 13 տօնին] տարին
 B || 14-15 եւ արարեալ . . . յանապատն] եւ հրաժարեալ ի Չոսիմոսէ անց ընդ Յորդանան,
 եւ զիմեալ զնաց յանապատն B.

aux précieux corps et sang du Fils de Dieu ; et elle lui recommanda ensuite
 de ne rien raconter à son couvent : « Car, dit-elle, il y a quarante-sept ans
 qu'en ce désert je n'ai communiqué aux espèces immortelles. » Elle lui dit
 encore : « Tu ne passeras pas le Jourdain, de ce côté, mais tu m'attendras
 au bord du fleuve. »

Zosime retourna à son couvent, et le jour de jehudi saint vers le soir, il
 mit dans un calice les saints corps et sang du Fils de Dieu, prit avec lui un
 peu de lentilles trempées et se rendit au bord du fleuve ; il était anxieux de
 savoir comment la bienheureuse femme traverserait le fleuve. La femme arriva
 aussitôt et, ayant fait le signe de la croix sur le fleuve, elle traversa à pied,
 comme sur terre, par-dessus les eaux ; elle lui demanda de dire le Trisagion,
 « Nous croyons en un seul Dieu » et le « Notre Père ». Ils se donnèrent mutuel-
 lement le saint baiser, elle communia au mystère immortel. Puis ayant pris
 trois lentilles, elle les mangea et dit : « Cela suffit pour les besoins du corps. »

* A fol. 222 Elle pria Zosime de traverser le Jourdain * à la prochaine fête et de venir dans
 r° a. le désert à l'endroit où ils s'étaient rencontrés. La bienheureuse femme fit le
 signe de la sainte croix sur le fleuve, passa de l'autre côté comme sur un pont
 et s'achemina vers le désert.

Zosime, rempli de joie, s'en retourna, mais il devint bien triste de ne pas

պատուական կնճճն արտում էր յոյժ : Եւ ի կատարել տարուչն անց Զոսիմոս նստով չայնկոյս գետոյն, եւ գնաց քսան աւուրս ի տեղին եւ կլիտ մեւեալ գերանելի կինն, եւ զմարմինն ըստ կարգի բրիտտոնէից չարեւելից կողմն, եւ մերձ ի գրւխն կլիտ գիրս յորում գրեալ էր. Աբրայ Զոսիմոս, թապևոս պտաւապեալ Մարիամայ զմարմինս, սուր հողոյ գհոյս, եւ վասն Տեառն ինձ արթիս արն. եւ ննջեցի չԱպրիլի Ա, չաւար չարչարանաց Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Եւ գիտաց սուրբ Տերուելին Զոսիմոս եթէ զգիշերն դաչն յորում հազարդեցաւ ի սուրբ խորհրդոյն՝ գնաց ի տեղին երանելի կինն եւ հանգեաւ. զոր Զոսիմոս ի քսան օրն գնաց : Եւ վասն բաշի յոյժ արամէր թէ. Արպէս բրեցից գերկիր, եւ դառնալ ի քսան օր ի վանն անհնարին թուէր, եւ ի տարակուսի լեալ զինչ արասցէ, տեսանէ մերձ առ Մարիամայ առխճ մի, եւ գիտաց եթէ չԱստուծոյ աւարեցաւ, եւ հրամայեաց նմա փորել գերկիր, եւ սկսաւ փորել որչափ բաւական էր, եւ թաղեաց գնա երանելի Տերն սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ եւ * արտասուօք : Եւ դարձաւ ի վանն իւր, պատմեաց մի ըստ միտջէ ամենեցուն զվարս Մարիամայ : Եւ յետոյ Մարիանիտո հայրապետն Երուսաղեմի գրեաց զպատմութիւն երիցս երանեալ երջանիկ աղախնոյն Աստուծոյ Մարիամայ Եգիպտոսէացն :

* A fol. 222
r^o b.

1 արտում էր] արամեցաւ B — անց] անցաւ B — նստով om. B || 2 չայնկոյս գետոյն] ընդ գետն B — քսան աւուրս om. B || 8-12 զոր Զոսիմոս . . . բաւական էր om. B || 15 երիցս երանեալ] երանելի եւ B.

avoir demandé le nom de l'excellente femme. Lorsque l'aunée fut accomplie, Zosime passa dans une barque de l'autre côté du fleuve, marcha pendant vingt jours pour arriver à l'endroit et trouva la bienheureuse femme décédée, le corps tourné vers l'orient selon le rite des chrétiens; il trouva près de la tête une lettre où il était écrit : « Abbé Zosime, enterre le pauvre corps de Marie, rends la terre à la terre et pour l'amour du Seigneur prie pour moi. Je me suis endormie le 1er avril, le jour de la Passion du Christ, notre Dieu. »

Le saint vieillard Zosime comprit alors que la bienheureuse femme, la nuit où elle avait communauté au saint mystère, était arrivée à son endroit et y avait reposé, tandis que Zosime avait mis vingt jours pour s'y rendre. Il était très tourmenté au sujet d'une pelle pour creuser la terre; il lui paraissait impossible de retourner au couvent en vingt jours; or, étant rempli d'indécision de ce qu'il avait à faire, il aperçut un lion auprès du corps de Marie, il comprit qu'il avait été envoyé par Dieu et il lui ordonna de creuser la terre. Celui-ci se mit à creuser autant qu'il fallait et le bienheureux vieillard inhuma (le corps) en psalmodiant, béniissant et pleurant. * Il retourna à son couvent et raconta à tous la vie de la bienheureuse Marie dans ses détails. Plus tard Sopliron, patriarche de Jérusalem, écrivit l'histoire de la trois fois bienheureuse et fortunée servante du Christ, Marie l'Égyptienne.

* A fol. 222
r^o b.

Արեգի եւ եւ Ապրիլի Բ : Վկայութիւն սրբոցն Անիխանոսի եւ Եղեսիոսի եղբօր իւրոյ :

Այս երանելի վկայքս Քրիստոսի հարազատ եղբարք էին յաւուրս Մարտիմիանոսի սրբալին, յերկրէն Լիւզիայ Պաղեստինացոց եւ ի Բիւրիտոն գնացին, եւ էին ընկերակցք սրբոցն Պանփիլեւայ ձարտիւրոսին :

Եւ Անիխանոս կացեալ առաջի Սարգանոսի իշխանին խոստովանութեամբ երգս 5 մատուցանէր Տեսուն Աստուծոյ մերոց Յիսուսի Քրիստոսի : Ապտակեցին զճնօտան ուժղին, եւ դահիճքն հարկանէին սաւաք իւրեանց, օժին գոտան ձիթով եւ այրեցին հրով, կախեցին զփայտէ եւ այրեցին զկողոսն : Եւ տեսանէր սուրբն զմարմինն իւր այնպիսի չարչարանօք տանջեալ, աղաչէր զամենասուրբ Երրորդութիւնն տալ նմա համբերութիւն : Իջուցին ի կախապանէն եւ ընկեցին ի ծովն, եւ ելել շարժ մեծ եւ զատաւեցաւ 10 ծովն եւ եհան * զսուրբն ի ցամաքն. եւ երթեալ ի զուսն քաղաքին հանգեաւ Ապրիլի Բ. եւ սրբ տեսին զնա փառս ետուն Աստուծոյ :

* A fol. 222 v° a.

Իսկ միւս եղբայրն Եղեսիոս՝ թաղեաց զեղբարք իւր եւ գնաց յԱղեկասնապրիս : Եւ տեսանէ զի Հերակլոս իշխանն տանջէր զքրիստոնեացն, համարձակեցաւ եւ եհար

2 Մարտիմիանոսի] անօրէն add. B || 8 այրեցին զկողոսն] պատառեցին սրով զկողոսն B || 10 եւ ելել շարժ եւ զատաւեցաւ ծովն om. B || 11 հանգեալ] ի Քրիստոս Արեգի ԻԵ եւ add. B || 12 եւ սրբ տեսին . . . Աստուծոյ om. B || 13 Եղեսիոս] սուեալ add. B || 14 տեսանէ] յաւուր միում add. B.

25 AREG, 2 Avril.

Martyre des saints Amphianus et Edésius son frère.

Ces bienheureux martyrs du Christ étaient frères germains, aux jours de l'empereur Maximien, du territoire de Lydda en Palestine; et ils s'étaient rendus à Beyrouth (*Biuriton*). Ils étaient les compagnons du saint martyr Pamphyle.

Amphianus (*Amphianos*), mis en présence du gouverneur Urbanus, confessa en chantant des hymnes à Notre-Seigneur Jésus-Christ. On souffleta ses joues vigoureusement, les bourreaux le frappèrent à coups de pied, oignirent les pieds avec de l'huile et les brûlèrent au feu; puis ils le suspendirent à un arbre et lui brûlèrent les côtes. Le saint, voyant son corps soumis à de telles tortures, priait là très sainte Trinité de lui donner la patience. On le descendit du gibet et on le jeta à la mer, mais il se fit un grand tremblement, la mer 10 s'entr'ouvrit et rejeta * le saint sur le rivage. Celui-ci se rendit à la porte de la ville et y reposa le 2 avril. Ceux qui le virent glorifièrent Dieu.

* A fol. 222 v° a.

Quant à l'autre frère Edésius, il inhuma son frère et se rendit à Alexandrie, où, voyant que le gouverneur Hieroclès (*Heraklos*) torturait les chrétiens,

զնա ձեռքն եւ ընկէց չերկիր չորասցա, փետէր զձօրուան եւ ստէր. Մի համարձակիր աչտալիսի գործ առնել ընդ ճատայն Աստուծոյ :

Եւ կարեալ զօրականացն այնչափ տանջեցին զառն հարուածովք ճինչեւ առանցեաց զհոգին իւր առ Աստուած, եւ զմարմինն ընկեցին ի ծովն :

5 [B * Յայսմ աւուր կատարեցաւ ի Կեսարիա սրբուհին Թէոփոսիա, սրով վկայելով զՔրիստոս :

* B
p. 156 a.

Նոյնպէս եւ նահատակն Նիկիտոս. եւ ՚նա յետ բազում չարչարանաց մարտիրոսացաւ :

10 Ի սմին աւուր վկայեաց ի Հայս սուրբն Վլաս վկայն չարչարանօք եւ մահուամբ վասն Քրիստոսի խոստովանութեանն եւ հաւատոցն. սա կովարած կոչի :]

Արեգի ԻԶ եւ Ապրիլի Գ : Վկայութիւն երկց բերցն Ագապի, Երինի, Քիանի, որ թարգմանի Սէր, Խաղաղութիւն, Ջիւնացի :

Սորա երեքեանս քոյրք էին հարտպատք, ի քաղաքէն Թեսալոնիկոյ, չաւուրս

2 Աստուծոյ] եւ չարչարել add. B || 3 տանջեցին] խոստագոյն եւ add. B || 4 ծովն] եւ այնպէս սգակեցաւ ի Քրիստոսէ Աստուծոյ add. B || 11 Վկայութիւն . . . Ջիւնացի] Վկայութիւն սրբուհոյ եւ կոչս վկայիցն երկց բերցն՝ Ագապեաց, Երինեաց եւ Քիանեաց Թեսալոնիկեցոց, որ թարգմանի ի հայ լեզու՝ Սէր, Խաղաղութիւն, Ջիւնացի B || 13 Թեսալոնիկոյ] Թեսալոնիկեցոյ B

il eut la hardiesse de le frapper de ses mains, de le renverser sur le dos, de lui arracher la barbe en disant : « N'ose plus agir de telle façon avec les serviteurs de Dieu. »

Les soldats le saisirent et lui infligèrent de tels coups cruels qu'il rendit son ame à Dieu; puis ils jetèrent son corps à la mer.

[B * En ce jour trépassa à Césarée sainte Théodosie, en témoignant pour le Christ, par le glaive.

* B
p. 156 a.

Également, le champion (du Christ) Nicétas, qui fut martyrisé après de nombreuses tortures.

En ce même jour fut martyrisé en Arménie saint Blaise (Vlas) martyr, qui endura les tortures et la mort pour la confession et la foi au Christ; il est appelé le bouvier.]

26 AREG, 3 Avril.

Martyre des trois sœurs Agapè, Irène, Chionia, noms qui se traduisent Amour, Paix et Neigeuse.

Elles étaient trois sœurs germanes, de la ville de Thessalonique, aux

Մաքսիմիանոսի կուսարշտ արքային, եւ վասն հալածանաց ժամանակին՝ թողեալ
 գտունս իւրեանց բնակէին ի լերինս, եւ պահօք եւ ալօթիւք զԱստուած ալաչէին :

Եւ ճատնեցան առ Գուգիւտիանոս իշխանն : Իջուցին ի լեռնէն եւ կացուցին
 առաջի, եւ բազում ուրբանօք եւ պատրանօք նեղէին զնոսա ուրանալ զԲրիստոս, եւ
 ոչ կարացին հաւանեցուցանել որ հաւատային ի կուռսն : Հրամայեաց եւ զԱգապի եւ
 * A fol. 222
 v° b. զԻնոնի հրով աչրեցին : * Իսկ զերանելին Երինի վասն զի ունէր զաւետարանն եւ
 պնակիտան, եւ չորժամ գրէր եւ կարդալ՝ զաչա ուսուցանէր, սարան առաջի եւ հրով
 աչրեցին զաւետարանն եւ զպնակիտան, եւ զնա արկին ի պունկատուն, եւ Աստուած
 պահեաց զնա անարատ ի զապիր զործոց :

Եւ զարձեալ սպառնալօք եւ ուրբանօք նեղէին զնա ուրանալ զԲրիստոս եւ զոհել
 կոտցն. եւ չորժամ ոչ կարացին հաւանեցուցանել՝ հրամայեաց հրով աչրել զնա, որպէս
 եւ զաչ Երկու բոյրն : Եւ չորժամ տարան ի տեղին՝ կուռտեցին վաղտ եւ բորբոքեցին
 զհուրն, մերկացաւ ինքնին եւ անկաւ ի հուրն. եւ աչնպէս բարի խոստովանութեամբ
 աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած՝ Ապրիլ Գ :

3 Գուգիւտիանոս] Գուգիւտիոս B || 4 ուրանալ զԲրիստոս om. B || 7 տարան] ձիայն
 add. B || 10 նեղէին] բռնապատէին B || 11 հրամայեաց] գոտաւորն add. B || 14 Աստուած]
 եւ կտարի լիշտակ սոցա՝ Արեգի Ի? եւ add. B.

jours de Maximin l'empereur idolâtre. A cause de la période de persécution, elles avaient abandonné leur maison et habitaient à la montagne, implorant Dieu avec jeûnes et prières.

Elles furent dénoncées au gouverneur Dulcitanus. On les fit descendre de la montagne et on les fit comparaître; on les pressa par de douces paroles trompeuses à renier le Christ, mais on ne parvint pas à les persuader de croire aux idoles. (Le gouverneur) ordonna de brûler aux flammes Agapè et Chiona (*Khioni*). * Quant à la bienheureuse Irène (*Erini*), parce qu'elle avait un évangélique et des tablettes, et qu'en écrivant ou lisant elle enseignait les autres, on la fit comparaître, on brûla l'évangélique et les tablettes, et on la jeta dans une maison de prostitution, mais Dieu la préserva immaculée d'abominables actions.

On la pressa de nouveau par des menaces et de douces paroles de renier le Christ et d'immoler aux idoles; mais comme on ne parvint pas à la persuader, (le gouverneur) ordonna de la brûler au feu comme ses deux autres sœurs. Lorsqu'on l'eut conduite à l'endroit (désigné), on amassa du bois et on y mit le feu; elle se déshabilla d'elle-même et se jeta dans les flammes, et c'est ainsi que dans une bonne confession elle rendit son âme à Dieu, le 3 avril.

* A fol. 222
 v° b.

Յարձ աւուր վկայութիւն սրբոցն Սեփերիանոսի եւ Մեմնոսի որք կատարեցան ի Թիրար .
 եւ այլ երեսուն եւ ութ մարտիրոսացն որ ի Փիլիպոպոլիս կատարեցան :

Սուրբ վկայքս այսորիկ էին յաւուրս Գիովղետախոնոսի ամբարշտ արքային եւ Ապելլանոսի բղէշխին : Եւ այս են անուանը կրետուն եւ ութ վկայիցն Քրիստոսի .
 5 Ռիոն, Արլանոս, Մողիանոս, Գեմոն, Սիւլիանոս, Սարլնոս, Եւստափէոս, Ստրատէոն, Վոլբաս . սորա էին ի Բիւզանդիոց . Տիմոթէոս, Պարմատոս * Միատոս, Մաքսիմոս, * A fol. 223
 10 Երիօն, Գեփելոս, Գեմետոս, Նէսփիտոս, Ռինոս, Սատորնինոս, Եպափրիլիտոս, Զերակաս, Գալիոս, Զատիկոս, Կուոնիոս, Անթոս, Որոս, Վրիլոս, Տիւրանոս, Ապաթոս, Աթիոզորոս, Պարթենիոս, Աքեզաս, Պանթիւրիոս, Խուուսանթոս, Պանտոլէոն, Թէոսե-
 15 բիոս, Գենեթիլոս, սորա ամենեքեան ի Փիլիպոպոլիս խոստովանեցան զանունն Քրիստոսի Աստուծոց մերոց, եւ Ապելլանոս բղէշխին եհասա զզուլս նոցա, եւ կատարեցին զընթացն իւրեանց բարի զաւանութեամբ :

Իսկ սուրբն Սեւերիանոս էր հզօր զօրութեամբ եւ բարձր հասակաւ . եւ ճնողքն նորա յահէ հալածչացն զնացին յայլ աշխարհ, եւ մնաց ի քաղաքն Սեւերիանոս, եւ
 15 աղաչէր զԱստուած զի հասցէ մարտիրոսութեանն . եւ տեսանէ յանուրջս զՏէրն որ

3 ամբարշտ] անօրէն B || 4 երեսուն եւ ութ վկայիցն Քրիստոսի] վկայիցն B ||
 5 Արլանոս] Անիտիլիանոս B — Գեմոն] Եւլեմոն B || 8 Կուոնիոս] Կոյոնիոն B — Վրիլոս] Զրիլոս B — Տիւրանոս] Տիւրոս B || 9 Պանտոլէոն] Պանտէլիմոն B .

En ce jour martyre des saints Séverien et Memnon, qui furent exécutés en Thrace, et de trente-huit autres martyrs qui furent exécutés à Philippopolis.

Ces saints martyrs vivaient aux jours de Dioclétien l'empereur impie et du gouverneur Apellianus. Voici les noms des trente-huit martyrs du Christ : Horion (*Rion*), Anatolinus (*Artianos*), Molias (*Molianos*), Endaimon (*Démon*), Sylvain (*Sylvianus*), Sabinus, Eustathe, Straton (*Stratéon*), Boslas (*Vozbas*), qui étaient de Byzance; Timothée, Palmatus, * Mesius (*Miltos*), Maxime, Nicon, * A fol. 223
 10 Diphilus, Dométius (*Demétos*), Néophyte, Rhenus (*Rhinos*), Saturniu, Épa-
 15 phrodite, Héracas, Gaius, Zotieus, Cronius, Anthus, Horus, Zoïle (*Vrilos*), Tyrannus, Agathos (*Apathos*), Athénodore (*Athiodoros*), Parthénius, Achélas, Panthérius, Chrysanthe, Pantoléon, Théosébius, Généthlias, qui étaient tous de Philippopolis. Ils confessèrent le nom du Christ notre Dieu. Le gouverneur Apellianus leur fit trancher la tête, et ils terminèrent leur carrière en bonne confession.

Quant à saint Séverien (*Severianos*), il était puissant, fort et de haute taille. Ses parents, par crainte des persécuteurs, étaient allés dans un autre pays, mais Séverien était resté seul à la ville; il priait Dieu d'arriver au martyre, et il vit

ասէր ցնա . Սիրելի իմ Սեւերիանոս, ընդ առաւօտն ել ընդ արեւելեան դուռն բաղաքիս, եւ անդ տեսցես զոր փափաքիս : Եւ յորժամ գնաց . եզիտ զգորապետն Մեմնոս, եւ առեալ զնա առանձինն տուեալ նմա խրատ զի ուրասցի զիղուսն եւ պաշտեսցէ զՔրիստոս . եւ բազում վարդապետութեամբ հաւանեցոյց զՄեմնոս եւ հաւատաց ի Քրիստոս :

Մտանցին զտուրբն Սեւերիանոս առ Ապելիանոս բղեաշխն, եւ կացուցին առաջի, եւ նա խոստովանեցաւ յաշտնապէս զՔրիստոս Աստուած : Կոչեաց ՚ բղեաշխն զՄեմնոսն, կարճէր զնա թէ տակաւին կուսարաշտ է, եւ չանձնեաց ի նա զՍեւերիանոս որպէս զի ողբանօք կամ սպառնալօք կարասցէ զարձուցանել զնա ի կուսարաշտութիւն : Եւ երթեալ ի ծիափն ի տունն Մեմնոսի, ուրախութեամբ գոհանալին զԱստուծոյ :

Եւ ի ծիւս ալլ առուրն կացուցին առաջի բղեաշխն, եւ ապաղակեցին երկոքեանն . Քրիստոնեայք եմք : Մերկացուցին զՄեմնոս եւ գանեցին զթիկունսն եւ զբանջսն ուժիկն, եւ զՍեւերիանոսի զիպակն : Եւ զնաց բղեաշխն ի ֆիլիպուպոլիս, տարաւ զկնի իւր եւ զտուրբն ծանր շղթայիւք, եւ անդ ձապկեաց զնոսա յոյժ : Եւ անտի գնացին ի Բիւզլիէ քաղաք, եւ հարց զտուրբն, եւ նորա զնոյն բրիտանէութեան հաւատսն խոստովանեցան :

Կապեցին զտուրբն Մեմնոս չերկու սիւնս, եւ սրով հանին չանձնէն երիս փոկս ի թիկանցն ձինչեւ ի վայր : Ասէ տուրբն Մեմնոս . Զծիտս իմ ունիմ ի չախտենական

10 ի ծիափն om. B.

dans un rêve le Seigneur qui lui dit : « Mon cher Sévérien, sors au matin par la porte orientale de la ville et tu y verras ce que tu désires. » Lorsqu'il y arriva, (Sévérien) trouva le chef des troupes Memnon (*Memnos*) et, le prenant à part, il lui conseilla de renier les idoles et de servir le Christ. Il persuada par un long enseignement Memnon, qui crut au Christ.

On dénonça saint Sévérien au gouverneur Apellianus et on le fit compa-
 * A fol. 223 r° b. raitre. Il confessa ouvertement le Christ Dieu. Le gouverneur * fit appeler Memnon, le croyant encore idolâtre, et lui confia Sévérien afin que par des prières ou par des menaces il le fit revenir à l'idolâtrie. Ils se rendirent ensemble à la maison de Memnon et joyeusement rendaient grâces à Dieu.

Le lendemain, on les introduisit chez le gouverneur, et ils crièrent tous les deux : « Nous sommes chrétiens. » On dépouilla Memnon de ses vêtements, on le frappa violemment sur le dos et sur les côtes, et Sévérien sur les mâchoires. Le gouverneur se rendit à Philippopolis en emmenant à sa suite les saints chargés de lourdes chaînes, et il les y fit flageller vigoureusement. De là s'étant rendu à la ville de Byzia, il interrogea les saints qui confes-
 sèrent la même foi du christianisme.

On attachâ saint Memnon à deux colonnes et on détacha de sa personne, par le glaive, trois lanières de peau, sur son dos, du haut en bas. Saint

ուրախութիւնն եւ տանջանացս ոչ պամ, զի պարզ երեսօք երեք նշխարք ջանձնեւ
 քնձայ ճատուցանեմ սուրբ Երրորդութեանն : Բորբորեցին հսւր եւ կտորեցին գմա-
 տունս ձեռաց եւ ոտիցն, եւ ընկեցին զնա ի մէջ բորբորեալ բոցոյն : Եւ յագօթնին
 նորա եղև ձայն յերկնից առ նա եւ սաէ. Մ՛վ Մեմնոս, արխական ձգնաւոր, եթէ ոչ էիր
 5 արժանի ոչ գաչիր առ խ. արգ * եկ ի բնակարանս քո ի գաւթիս արգարոց : Եւ
 առժամայն ի մէջ հրոյն աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած :

* A fol. 223
 v° a.

Իսկ գմարձին սրբոյն Սեւերիանոսի քերեցին երկաթի ձանկօք, եւ պերճակաց
 ճատանին հրացուցին եւ արկին ի ճատունս նորա, եւ օլ երկաթի հրացուցեալ արկին
 որպէս գօտի ի մէջն, եւ ապա սրոցեցին զնա ի գագաթանէն եւ ի վայր : Եւ յորժամ
 10 աշխատեցան գահիձքն, ապազակեցին. Մնձ է Աստուածն քրիստոնէից որ օգնէ
 ճառագից իւրոց : Չայն եղև յերկնից առ նա եւ սաէ. Սեւերիանոս, սիրելի իմ, զօրացիր
 եւ քաջ լեր : Եւ ի ձայնէն երկեան զօրականքն : Եւ մինչպես ի տանջանն էր սուրբն
 հատին պղտւխ նորա :

Կատարեցան սուրբ վկայքս Քրիստոսի Ապրիլի Գ :

2 կտորեցին] զամենայն *add.* B || 4-5 եղև ձայն . . . արգարոց *om.* B || 9 արոցեցին]
 պնդեալ ի ճաճուս սկան սրոցեւ B || 10 գահիձքն] եւ սուրբն իրբեւ անյաղթելի զինուոր
 Քրիստոսի ոչ ինչ համարէր զայն եւս ահագին տանջանն *add.* B || 12 ձայնէն . . . զօրականքն
om. B || 14 Քրիստոսի] Սեւերիանոս եւ Մեմնոս՝ Երեզի ԻԶ եւ *add.* B.

Memnon dit : « J'ai mon esprit fixé à la joie éternelle et je ne ressens rien de
 ces tortures, car, d'un visage serein, j'offre trois lambeaux de ma personne
 en offrande à la sainte Trinité. » On alluma du feu, on lui brisa les doigts
 des mains et des pieds et le jeta dans les flammes ardentes. Or, pendant qu'il
 priait, il y eut une voix du ciel qui lui dit : « O Memnon, ascète vaillant, si
 tu n'étais pas digne, tu ne viendrais pas à moi. Mais viens * dans ton habita-
 10 tion, dans l'enceinte des justes. » Il rendit aussitôt son âme à Dieu au
 milieu du feu.

* A fol. 223
 v° a.

On déchira alors le corps de saint Sévérien avec des ongles de fer, on fit
 enflammer un dé de tailleur qu'on passa à ses doigts, on lui passa à la taille
 un cercle de fer enflammé en guise de ceinture, ensuite on le scia à partir du
 crâne jusqu'en bas. Les bourreaux fatigués crièrent : « Grand est le Dieu des
 chrétiens qui vient en aide à ses serviteurs. » Une voix vint du ciel, qui lui
 dit : « Sévérien, mon bien-aimé, prends courage et sois vaillant. » Les soldats
 prirent peur de cette voix; enfin, tandis que le saint était dans les tortures,
 on lui trancha la tête.

. Ces saints martyrs du Christ furent exécutés le 3 avril.

Արեղի Իէ եւ Ապրիլի Գ : Վերադարձին սրբոյն Ագաթոսի սարկաւազի
եւ Թէոդուլտի ընթերցողն :

Սորա եղբարք էին Հարապատք եւ քրիստոնեայք ի բաղարէն Թեսալոնիկոյ : Եւ
ի ճիում աւուր տեսանեն չանուրջս որ արկեալ էին ի մատունսն մատանի ի սքանչելի
երկրէ, չորում զրեալ էին ի չալունսն զմարտիրոսութեամբ մահն իւրեանց վասն 5
անուանն Քրիստոսի :

Իսկ Ագաթոսս սարկաւազն ձերունի էր, եւ Թէոդուլտս ընթերցողն սարկաւազ
երկրասարդ : Եւ մատնեցան առ Փաւստինոս պատաւորն Թեսալոնիկիոյ քաղաքին, եւ
* A fol. 223
v° b. կապանօր կացոյցին առաջի, եւ չոժ նեղեաց եւ լռնապատեաց զնոսս ուրանալ
զՔրիստոս, եւ ոչ կարաց մեկնել զնոսս ի հաւատոց եւ ի չուտն Քրիստոսի : 10

Արդելին զնոսս ի բանդ, եւ չալօթեին նոցա ննջեցին, եւ տեսանէին երկօրեանն զճի
երալ որ էին ի նաւի ընդ ալլ ժողովուրդս, եւ եղեւ ճրրիկ ի ծովուն եւ շարժեցան ալիքն
եւ հերձաւ նաւն եւ ամենեքեան ընկղմեցան, եւ ինքեանք ձխայն սպրեցան եւ ելին ի

1 Ագաթոսս] Ագաթոսիս B — սարկաւազի] եւ եղբօր իւրոյ add. B || 3 Սորա] Սուրբս
պատրիկ B || 3 Թեսալոնիկոյ] յաւուրս հարձանաց Մաքսիմիանոսի արքայի : Թէոդուլտս
երկրասարդ զոլով ընթերցող ձեծի եկեղեցոյն Թեսալոնիկոյ, իսկ Ագաթոսս սարկաւազ
ձերունի add. B || 7-8 Իսկ . . . երկրասարդ om. B || 8 Թեսալոնիկիոյ] Թեսալոնիկեցոյ
B || 10 զՔրիստոս] եւ զհսել կուոյն add. B || 11 տեսանէին] տեսանեն B || 13 սպրեցան]
փրկեցան B.

27 AREG, 4 Avril.

Martyre des saints Agathopus, diacre, Théodule, lecteur.

Ils étaient frères germains et chrétiens de la ville de Thessalonique. Un
jour, ils virent dans un songe qu'on leur avait passé au doigt une bague d'un
pays merveilleux, et sur ses pierres était inscrite leur mort en martyrs pour
le nom du Christ.

Le diacre Agathopus était un vieillard, et le lecteur Théodule jeune clerc ¹.
Ils furent dénoncés au juge Faustinus de la ville de Thessalonique, et on les
* A fol. 223
v° b. lui * présenta chargés de chaînes. Celui-ci les pressa beaucoup, les poussant
à renier le Christ, mais il ne put les séparer de la foi et de l'espérance au
Christ.

On les retint en prison; pendant qu'ils priaient, ils s'endormirent, et ils
virent tous les deux le même songe : ils étaient dans un bateau avec d'autres,
et une tempête se leva sur la mer, les vagues déferlèrent, le bateau fut
brisé et tous furent engloutis; eux seuls furent sauvés, et ils montèrent sur

1. Le texte porte « diacre », ce qui est évidemment fautif.

լեանն ձի բարձր ձինչև չերկինս : Եւ զարթուցեալք պատմեցին ձիմեանց զերպոն, եւ առաւել եւս հաստատուն եղին ի սէրն Քրիստոսի :

Եւ ընդ սուտառն հանին ի բանդէն եւ ընկեցին ի ծովն . եւ այնպէս բարի գտանաթեամբ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած Ապրիլի Դ : Եւ լուծան կապանքն
5 եւ եհան զնոսա ծովն ի ցածարն, եւ ազգականք նոցա թաղեցին զնոսա պատուով ի նշանուոր տեղուջ :

[B* Յայժմ աւուր չիշատակ երանելի վարդապետին մերոյ Մխիթարայ Սասունցոյ :

* B
p. 148 b.

Երանելիս այս անգամին ի ծանկութենէ սիրող էր սրբակրօն վարուց եւ գիտութեան . եւ լուեալ զհամբաւ ասարթնութեան եւ իմաստութեան սրբոսնեալ վարդապետին
10 ներսխի Տարոնեցոյ որ ուսուցանէր ի վանս Գրաճորոյ, զնոց առ նա եւ վարժեցաւ յուսումն աստուածային գրոց եւ արտաբին իմաստութեան :

Եւ յետ մահու վարդապետին՝ ելեալ անտի շրջեցաւ ի վանորայս որք էին ի կողմանս յայնտիկ, եւ մնացեալ չիւրաբանչիւր վանս ամս ինչ, բարեկարգէր բանիւ խրատու, եւ ուսուցանէր զամենեւին աստուածեղէն վարդապետութեամբ, եւ բարխոր
15 քաղաքավարութեամբ օրինակ զանձն ընծայէր բարեցուն :

Եւ զի ճարտար էր յարուեստ գրչութեան՝ գրէր զիրս զեղեցկաշարս, եւ վաճառեալ

3 բանդէն] եւ գտեալ զնոսա հաստատուն ի հաւաստ add. B || 4 Աստուած] Արեղի Իէ եւ add. B || 5 զնոսա] զմարմինս նոցա B — ազգականք նոցա] գտեալ ի ծովափին add. B.

une montagne haute jusqu'au ciel. S'étant réveillés, ils se racontèrent mutuellement leur rêve, et furent raffermis davantage dans l'amour du Christ.

Au matin, on les fit sortir de la prison et on les jeta à la mer; et c'est ainsi qu'en bonne confession ils rendirent leur âme à Dieu le 4 avril. Leurs liens se défirent, la mer les rejeta sur le rivage, et leurs proches les inhumèrent avec honneur dans un endroit de choix.

[B* En ce jour commémoration de notre bienheureux Vardapet Mékhitar de Sassoun.

* B
p. 148 b.

Ce bienheureux avait dès sa jeunesse aimé la vie pure et sainte et la science. Ayant entendu la renommée de vertu et de sagesse du saint Vardapet Nersès de Taron, qui enseignait au couvent de Glatzor, il se rendit auprès de lui et fut instruit à l'étude des divines écritures et de la philosophie profane.

Après la mort du Vardapet, il partit de là et visita les couvents qui se trouvaient dans ces parages; il séjourna dans chaque couvent quelques années, les réforma par ses bons conseils, et les instruisit tous par sa divine doctrine, par son urbanité, il s'offrait lui-même en exemple à tous.

Comme il était adroit dans l'art de copiste, il écrivait des manuscrits en

զայնս բաշխէր զգիննս աղբատաց եւ կարօտելոց, եւ ինքն սակաւապիտութեամբ շատանայր :

Եւ աչապիտի սուաբինագործ վարուք հասեալ ի ձերութիւն՝ հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս ի թուին հայոց եօթն հարիւր եւ ութսուն եւ վեց :]

Արեզի ե՛! եւ Ապրիլի ե : Վկայութիւն սրբոյն Կալիոպոսի :

5

Երանելի վկայն Քրիստոսի Կալիոպոս որդի էր բրիտաննէի եւ բարեպաշտ կնոջ որոջ անունն էր Թէոկլիա, ի Պերգիոց Պանփիլուպոց՝ շաուրս կուսպաշտ արքային Մաքսիմիանոսի : Եւ վասն հալածանաց ժամանակին սուաբեաց զնա մայրն իւր ի Պանփիլուպոլիս Կիլիկիցոց, եւ անդ մատնեցաւ ի ձեռս Մաքսիմիանոց գատաւորին : Եւ կացեալ սուաջի խոտտովանեցաւ զանունն Քրիստոսի : Եւ լուծեալ թափեցին զօրս ձեռաց եւ ոտիցն, եւ զան հարին զմարմինն ուժգին, եւ պնդեցին զնա կապանոք յանիւ եւ ընկեցին ի հուր : Եւ հրեշտակ ձեռն շիջոց զհուրն եւ պանին խորտակեաց, եւ մնաց սուրբն ամբողջ մարմնով :

* A fol. 224 r° a.

10

Արկին զնա ի բանդ շղթայիւք : Եւ լուեալ ձօրն բաշխեաց զամենայն ինչս իւր

5 Կալիոպոսի] եւ ձօր իւրոյ Թէոկլիայ add. B || 6 բարեպաշտ] եւ ձեճատան add. B || 9 Պանփիլուպոլիս] Պոսփիլուպոլիս Կիլիկիցոց, այսինքն է Բօմալալիս add. B || 10 թափեցին] խախտեցին B || 12-13 եւ հրեշտակ... մարմնով] եւ ի շիջանել հրոյն զօրութեամբն Քրիստոսի մնաց կենդանի B || 14 Արկին] եւ առեալ արկին B.

beaux caractères, et après les avoir vendus, il en distribuait le prix aux pauvres et aux indigents; car lui-même il se plaisait dans la sobriété.

Arrivé à la vieillesse après une telle vie pleine de vertus, il reposa en paix dans le Christ l'année sept cent quatre-vingt-six de l'ère arménienne.]

28 AREG, 5 Avril.

Martyre de saint Calliope.

Le bienheureux martyr du Christ Calliope (*Kaliopos*) était fils d'une femme chrétienne et piense dont le nom était Théoclia, de Perge en Pamphylie, aux jours de l'empereur idolâtre Maximin. A cause de la période de persécution, sa mère l'envoya à Pompéioupolis de Cilicie, où il fut livré entre les mains du juge Maximinus. * Mis en sa présence, il confessa le nom du Christ. On lui rompit les articulations des mains et des pieds, on frappa brutalement son corps, on l'attacha avec des chaînes à une roue et on le jeta dans le feu. Mais l'ange du Seigneur éteignit le feu, brisa la roue, et le saint demeura intact de corps.

* A fol. 224 r° a.

On le jeta en prison enchaîné. Sa mère, l'ayant appris, distribua tous ses

աղբատաց, եւ աղատեաց զերկերիւր եւ զչիտուն ծառայս իւր, եւ փութով զնայ ի Պոմփիուպոլիս. եմուտ ի բանոն առ որպին, եւ արտատուայից խնդութեամբ զիրկս արկեալ Համբուրէր եւ մաքրէր զխոցուածս վիրաց եւ ի միասին սաղմոսէին : Եւ ի մէջ զիշերին լոյս մեծ ձագեաց ի բանոյին, ձայն եղեւ յերկնից եւ ասէ. Երանի է խոստո-

5 վանութեանդ քոյ :

Եւ յաւուր մեծի Հինգարթուն՝ հրամայեաց զատուորն խաչել զսուրբն Կա-
լիոպոս : Եւ մայրն իւր տուեալ Հինգ հարիւր զահեկան զև մի խաչեացն զնա կան-
գուն որպէս զՏէրն՝ այլ զլիսիվայր. եւ նորա տուեալ զգանձն աչնպէս արարին : Եւ
յաւուր ուրբաթու չարչարանաց աւուր Տեսուն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, յերրորդ

10 ժամուն, աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ ձայն եղեւ յերկնից առ նա եւ ասէ.

Ե՛լ ի վեր քաղաքացի եւ ժառանգորդ Քրիստոսի, լեր զասակից հրեշտակաց :

Եւ իջոյց զնա մայրն իւր ի խաչէն, * եւ զիրկս արկեալ նմա աւանդեաց եւ նա * A fol. 224
զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ ոմանք քրիստոնեայք թագեցին զերկոսեանն ի միասին,
ի փառս եւ ի զօլութիւն Աստուծոյ մերոյ Ապրիլի Ե : r° b.

15 [Ե * Յայտմ աւուր չիշատակ է սուրբ Հօրն մերոյ Գէորգէոսի որ ի Մայէոն լեառն՝ * B
զոր ասեն եթէ ի Վաներն է : p. 149 b.]

4 ձայն... ասէ] եւ լուաւ ի հոգի իւր ձայն յերկնից որ ասէր Ե — խոստովանութեանդ
խոստովանութեամբ ձարտիրոսութեանդ Ե || 9 աւուր... Քրիստոսի] Քրիստոսի Աստուծոյն
մերոյ Ե || 10 ժամուն] աւուրն *add.* Ե || 10-11 Եւ ձայն... հրեշտակաց *om.* Ե ||
14 զօլութիւն] զհօսութիւն Ե — մերոյ] Արեգի ԻԲ եւ *add.* Ե.

biens aux pauvres, rendit la liberté à ses deux cent cinquante domestiques, et se rendit en hâte à Pompéiopolis, pénétra dans la prison auprès de son fils et, l'ayant pris dans ses bras avec des larmes de joie, l'embrassa, nettoya les plaies des blessures, et tous les deux psalmodièrent ensemble. Au milieu de la nuit une grande clarté jaillit dans la prison, et il vint une voix du ciel qui dit : « Heureuse est ta confession. »

Le jour du jeudi saint, le juge ordonna de crucifier saint Calliope. Sa mère donna cinq cents écus pour qu'il ne fût point crucifié debout comme le Seigneur, mais la tête en bas. (Les bourreaux) prirent l'argent et firent ainsi. Le jour du vendredi, jour de la Passion de Notre-Seigneur Jésus-Christ, à la troisième heure, il rendit son âme à Dieu. Une voix vint du ciel qui dit : « Monte là-haut, concitoyen et héritier du Christ, prends rang parmi les anges. »

Sa mère le descendit de la croix, * l'entonra de ses bras et rendit, elle aussi, * A fol. 224
son âme à Dieu. Des chrétiens les inhumèrent tous deux ensemble, pour la r° b.
gloire et la louange de notre Dieu, le 5 avril.

[Ե* En ce jour commémoration de notre saint père Georges, de la mon- * B
tagne de Maléon, qu'on dit être à Vaner. p. 149 b.]

Սա մեծ ձգնուլթեամբ փառաց իբրև պաշտօնաբեր լուսաբեր զբարեաց. եւ յետ մահու
րաբարձ նշանք լինին ի գերեզմանէ նորա ի նեղեալս :

Յայսմ աւուր շիշտակ է փարուց սքանչելի առն Աստուծոյ սրբոյն Ռուսինոսի :

Սա էր յաշխարհէն Հայոց, ի պաւստէն Մակայ, կրօնաւորեալ ի վանս Փասայ. 5
ուր եւ տնտես կարգեալ՝ հանապաղ կատարէր պատուաւորութիւն վանացն եւ պարտա-
ւորութիւնն եղբարցն ամենայն խանարհալթեամբ : Եւ էր խստակրօն յոյժ, եւ պահօք
եւ ապօթիւք ծառայէր Աստուծոյ յամենայն սրտէ : Որ ի մարմնի վանձարմին
հրեշտակաց փարս յանձին ունէր, եւ չերկրի կալով վերկնայինս միշտ խորհէր, բայց
արտաքին ձեւով էր պծուծ եւ անշուք, եւ արհամարհեալ յաչս ամենեցուն :

Եւ յայանեաց Աստուած զձածկեալ աւարթնութիւնս նորա միում չաբեղալից 10
նոյն վանաց՝ որ եւ նա էր կատարեալ աւարթնի, ցուցանելով նմա յանուրջս զՌուսինոս
լինել ընակիչ զբախտին : Որ իբրև յայտնեցաւ բանս այս ալրոց մխտբանից, կամէին
այնուհետեւ փառաւորել զձառայն Աստուծոյ. եւ նա կամեցաւ փախչել անտի, զոր
իմացեալ եղբարցն եւ փակեալ ամբացուցին զբուռն վանացն : Եւ Ռուսինոս եկեալ 15
անդ արար զնշան սուրբ խաչին ի վերայ զբանն, եւ առժամայն բացաւ բուռն եւ ելեալ
զհաց յանձանթի տեղի, եւ անդ կատարեաց զկեանս իւր ի հաճոյս Աստուծոյ :]

Il brilla comme un lustre par son grand ascétisme, illuminant nombre de gens. Après sa mort, beaucoup de miracles ont lieu à son tombeau en faveur des affligés.

En ce jour commémoration de la vie de l'excellent homme de Dieu saint Roussinos.

Il était du pays d'Arménie, de la province de Mokh, religieux du couvent de Phass, où, étant économe, il accomplissait journellement l'administration du couvent et le service des frères en toute humilité. Il était très austère et servait Dieu par des jeûnes et des prières de tout son cœur. Il avait en son corps la vie incorporelle des anges, et demeurant sur terre il ne songeait qu'aux choses célestes. D'aspect extérieur, il était vilain et mesquin, méprisable aux yeux de tous.

Dieu révéla ses vertus secrètes à l'un des religieux du même couvent, qui était, lui aussi, parfaitement vertueux, en lui montrant dans un rêve Roussinos habitant le paradis. Lorsque cette chose fut révélée aux autres cénobites, tous se mirent dès lors à glorifier le serviteur de Dieu. Aussi voulut-il s'enfuir de là, mais, l'ayant appris, les frères fermèrent et consolidèrent la porte du couvent. Roussinos s'approcha, et fit le signe de la sainte croix sur la porte ; la porte s'ouvrit aussitôt, il sortit et se rendit dans un endroit inconnu, où il termina sa vie agréable à Dieu.]

Կրկնի Իժ եւ Կարկի Չ : Տօն է Աւետաց Աստուածածնին գոր եւ նմա Գարբիւլ
Տրեշտակն, եւ յրացաւ զԲանն Աստուած :

Ամենապրբութիւն Մարիամ ծայր Տեառն՝ զուտար էր Յովակիմաց արդարոյ եւ
Աննայի սրբուհուց, աւետեօք Տրեշտակի չպացեալ չամուլ չարգանցէ եւ ծնեալ օրինօք :
5 Եւ չեաւ երկոյ ամաց տարան զնա ծնողքն խոր ի տաճարն Տեառն, եւ ետուն զնա
նուէրս Աստուծոց, եւ սնու ի տաճարի Տեառն սրբութեամբ ամս մեասսան, եւ ընդու-
նէր կերակուր ի Տրեշտակէ Տեառն :

Եւ ի լինել չորեքասան ամաց՝ ետուն քահանայքն զնա Տեառն վիճակաւ
Յովսեփաց՝ արդարոյ ի պահպանութիւն : Եւ նորա տեալ տարաւ ի տուն խոր ի
10 նազարէթ, եւ պահէր զնա սրբութեամբ, զի ունէր եւ ալ կին եւ որդիս եւ զտերս :

Եւ կացեալ ի տանն Յովսեփաց ամիսս երկուս, եւ տեալ ասիսր զնաց չպրիւրն
բերել ջուր. եւ երեւեալ նմա Գարբիւլ Տրեշտակապեան ի ձեւ երիտասարդի եւ
ասէ ցնա. Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ բեղ, օրհնեալ եւ զու ի կանաչս : Եւ նա
ընդ բանն խափեցաւ, եւ խորհէր ի մտի խրում թէ որպիսի ինչ իցէ սղջոցնս աչս :

15 Եւ մտեալ ի տունն Յովսեփաց * զարհուրեալ եւ վաղեալ զզուրան երեւեցաւ նմա * A fol. 224
v° a.

29 AREG, 6 Avril.

Fête de l'Annonciation de la mère de Dieu, que lui annonça l'ange Gabriel
quand elle conçut le Verbe de Dieu.

La très sainte Marie, la mère du Seigneur, était la fille de Joachim le juste
et de sainte Anne, conçue d'entrailles stériles par l'annonciation d'un ange,
mais née selon les lois (de la nature). Trois ans après, ses parents la conduisi-
rent au temple du Seigneur et l'offrirent en offrande à Dieu; elle grandit en
sainteté dans le temple du Seigneur pendant onze ans, recevant sa nour-
riture de l'ange du Seigneur.

Lorsqu'elle eut quatorze ans, les prêtres la donnèrent, en tirant au sort, à
Joseph le juste, pour la garder. Il l'emmena à sa maison à Nazareth et la gar-
dait saintement, car il avait une autre femme et des fils et des filles.

Elle resta à la maison de Joseph trois mois, et, ayant pris la cruche, elle
alla à la fontaine pour apporter de l'eau; l'archange Gabriel lui apparut sous
les formes d'un jeune homme et lui dit : « Sois heureuse, pleine de grâce, le Sei-
gneur est avec toi, tu es bénie entre les femmes. » Elle fut troublée de ces paroles et
elle se demandait en son esprit quelle pouvait être cette salutation¹. Rentrée à la
maison de Joseph * effrayée, après qu'elle eut fermé la porte, (l'archange) lui

* A fol. 224
v° a.

1. Luc, 1, 28-29.

գարձեալ ի կերպարանս ձերոց, եւ ասէ. Մի երկնչիւր Մարիամ զի գտեր շնորհս չԱստուծոց, եւ ասա չգառջիւր եւ ճնցես որդի, եւ կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս : նա եղիցի մեծ եւ Որդի Բարձրելոց կոչեսցի, եւ տայէ նմա Տէր Աստուած զաթոռն Գաւթի հօր իւրոց, եւ թագաւորեսցէ ի վերայ տանն Յակոբայ ի չախտեան, եւ թագաւորութեան նորա վախճան մի լիցի : եւ ասէ Մարիամ. Զինորդ լինիցի ինձ այց՝ 5
քանզի զայս ոչ գիտեմ : եւ ասէ ցնա հրեշտակն. Հոգին սուրբ եկեսցէ ի քեզ եւ պորութիւն Բարձրելոցն հովանի լիցի ի վերայ քո, զի որ ճնանելոց է ի քէն սուրբ է եւ որդի Աստուծոց կոչեսցի : եւ ասա եղիսարեթ ազգական քո եւ նա չղի է ի ձերութեան իւրում, եւ այս վեցերորդ ամիս է նորա, այն որ ամուլն կոչեսցեալ էր. զի ոչ տկարացի սա ի չԱստուծոց ամենայն բան : եւ ասէ Մարիամ. Ահաւասիկ կամ ազախին Տեառն, 10
եղիցի ինձ ըստ բանի քում : եւ զնայ ի նմանէ հրեշտակն :

եւ բանն Աստուծոց ընդ լսելիս կուսին եմուտ յարգանդ նորա, եւ չարենէ կուսին շրջաստեղծեաց իւր մարմին, եւ խառնեաց զանխառնելի աստուածութիւնն ընդ մարդկութիւնս. նոր խառնումն եւ սքանչելի խառնուած, անհաս յարարածոց :

Այսօր եւ մեք հաւատացեալքս ուրախացեալք ընդ սրբոց Կուսին չաւուր փրկութեան 15
մերոց՝ որ ազատեցաք չանիծից զատապարտութեանն * աւետօք Կուսին զոչեսցուք եւ ասացուք. Ուրնի լեր բերկրեալ՝ աստուածաստեղծ կոչս Մարիամ : Ուրնի լեր

* A fol. 224
v° b.

apparut de nouveau sous les formes d'un vieillard et lui dit : « Ne crains point, Marie, car tu as trouvé grâce devant Dieu. Voici que tu concevras en ton sein, et tu enfanteras un fils et tu lui donneras le nom de Jésus. Il sera grand; on l'appellera Fils du Très-Haut; le Seigneur Dieu lui donnera le trône de David son père; il régnera éternellement sur la maison de Jacob, et son règne n'aura point de fin. » Marie dit : « Comment cela sera-t-il, puisque je ne connais point d'homme? » L'ange lui répondit : « L'Esprit-Saint viendra sur toi, et la vertu du Très-Haut sera une ombre au-dessus de toi. C'est pourquoi celui qui naîtra de toi est saint et sera appelé Fils de Dieu. Voici que déjà Elisabeth, ta parente, a conçu, elle aussi, dans sa vieillesse et c'est ici le sixième mois de celle qui était appelée stérile : car rien n'est impossible à Dieu. » Marie dit alors : « Voici la servante du Seigneur, qu'il me soit fait selon ta parole. » Et l'ange la quitta¹.

Le Verbe de Dieu entra par l'ouïe de la Vierge dans son sein et se créa son corps du sang de la Vierge, en mélangeant, ce qui ne peut être mélangé, la divinité avec l'humanité. Nouveau mélange et merveilleux assemblage incompréhensible aux créatures.

Aujourd'hui, nous aussi, les croyants, remplis de joie avec la sainte Vierge, en ce jour de notre salut, où nous avons été délivrés de la malédiction de la condamnation * par l'annonciation de la Vierge, crions et disons : Sois

A fol. 224
v° b.

1. Luc, I, 30-38.

բերկրեալ՝ բարձույ անիծից նախաճօրն : Մերախ լեր բերկրեալ՝ գարուն հոգեւոր :
 Մերախ լեր բերկրեալ՝ գոտապարտութեանց լուծիչ : Մերախ լեր բերկրեալ՝ երկանց
 Եւայի ազատիչ : Մերախ լեր բերկրեալ՝ գաւակ փրկութեան Ազաճայ : Մերախ լեր
 բերկրեալ՝ Էակիցին Հօր բնակարան : Մերախ լեր բերկրեալ՝ ընդհանուր ազգի ծարղկան
 5 փրկող : Մերախ լեր բերկրեալ՝ ինպատկան յաւիտենից աթոռ : Մերախ լեր բերկրեալ՝
 ժառանգեցուցիչ երկնաւոր զրախտին : Մերախ լեր բերկրեալ՝ իմանալի զրախտ բանաւոր :
 Մերախ լեր բերկրեալ՝ լեռան վիճաճին : Մերախ լեր բերկրեալ՝ խորհուրդ կենաց :
 Մերախ լեր բերկրեալ՝ ծաղիկ անթաւամ : Մերախ լեր բերկրեալ՝ կենսատու ծարղկան
 ազգի : Մերախ լեր բերկրեալ՝ Հոգին սուրբ առ քեզ եկեալ : Մերախ լեր բերկրեալ՝
 10 ձայնիւ հրեշտակապետին աւետաւորեալ : Մերախ լեր բերկրեալ՝ ճառագայթ լուսոյ
 ծագեալ : Մերախ լեր բերկրեալ՝ ծաքուր ազաւնի ճշտակոցս : Մերախ լեր բերկրեալ՝
 Յիսուսաճին Մարիամ : Մերախ լեր բերկրեալ՝ շուշան ծագկեալ : Մերախ լեր բերկրեալ՝
 ուրախութեան պատճառ ազգի ծարղկան : Մերախ լեր բերկրեալ՝ չորեքճագեան աշխարհ-
 15 ճի գլաւրթացուցիչ : Մերախ լեր բերկրեալ՝ պաշտօն քան զարեգակն եւ ծաքուր քան
 գաստեղս : Մերախ լեր բերկրեալ՝ ջրհոր կենդանի ջրոյն : Մերախ լեր բերկրեալ՝ սամկայ
 բարձրացուցիչ : Մերախ լեր բերկրեալ՝ սուրբ կոցս անհարմնացեալ : Մերախ լեր բերկ-

heureuse, pleine de grâce, Vierge Marie créée par Dieu. Sois heureuse, pleine de grâce, toi qui as ôté la malédiction du premier père. Sois heureuse, pleine de grâce, printemps spirituel. Sois heureuse, pleine de grâce, qui as effacé la condamnation. Sois heureuse, pleine de grâce, qui as détruit les douleurs d'enfantement d'Ève. Sois heureuse, pleine de grâce, rejeton de salut d'Adam. Sois heureuse, pleine de grâce, habitation de celui qui coexiste avec le Père. Sois heureuse, pleine de grâce, la rédemptrice du genre humain universel. Sois heureuse, pleine de grâce, trône glorieux du roi éternel. Sois heureuse, pleine de grâce, qui nous as faits héritiers du royaume céleste. Sois heureuse, pleine de grâce, paradis spirituel. Sois heureuse, pleine de grâce, montagne mère de rochers. Sois heureuse, pleine de grâce, mystère de la vie. Sois heureuse, pleine de grâce, fleur immortelle. Sois heureuse, pleine de grâce, source de vie du genre humain. Sois heureuse, pleine de grâce, vers qui est venu le Saint-Esprit. Sois heureuse, pleine de grâce, évangélisée par la voix de l'archange. Sois heureuse, pleine de grâce, rayon de lumière épanouie. Sois heureuse, pleine de grâce, colombe pure toujours vierge. Sois heureuse, pleine de grâce, Marie, mère de Jésus. Sois heureuse, pleine de grâce, lys fleuri. Sois heureuse, pleine de grâce, cause de joie du genre humain. Sois heureuse, pleine de grâce, cause de gaité de toute la terre. Sois heureuse, pleine de grâce, plus éblouissante que le soleil et plus pure que les étoiles. Sois heureuse, pleine de grâce, puits d'eau vive. Sois heureuse, pleine de grâce, toi qui rehausses le peuple. Sois heureuse, pleine de grâce, vierge sainte, imma-

ըեալ՝ փան ձեր բարեխօս առ Աստուած : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ բնդ չախտեան : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ ըսկերտ էին արարչութեան : Ուրախ լեր բերկրեալ՝
 * A fol. 225^r a. ցանկալից սերորէից : * Ուրախ լեր բերկրեալ՝ իսեալ պասկ եկեղեցւոց : Ուրախ լեր
 բերկրեալ՝ փասաց աթոռ աստուածութեան : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ քաղաք Աստու-
 ձոց, ուրախացեալ գնացելք գետոց : Օրհնեալ ես զու ի կանաչս եւ օրհնեալ է պտուղ 5
 սրովաջնի բո :

Յայսմ առուր վկայութիւն սրբոյն Պատրիարարի :

Այս երանելի վկայս Քրիստոսի Պատրիարարս էր ի ժամանակս Ազրիանոսի ամբա-
 րիշտ արքային եւ առաջն նորս խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի . եւ հրամանա-
 թագաւորին գան հարին գնա երեք հարիւր բիր եւ ետուն ի Պախկոս եպարքոսն Եւ- 10
 րոպիոց : Եւ նա բազում ողորմանօք եւ սպանակեօք ջանաց զարձուցանել զնա ի հաւա-
 տոցն Քրիստոսի եւ զօհել կոյցն, եւ ոչ կարաց . եւ հրամայեաց սրով հատանել
 զվուրին :

Կապեցին զուրբն եւ տանէին ի տեղի կատարմանն, եւ նա ուժգին զձեռան ցան-
 ցեալ խորատակեաց զկապանան եւ փախեաւ աղօթելով առ Աստուած : Եւ զինի ընթա- 15

9 [ստտովանեցաւ] համարձակութեամբ *add.* B — զանունն Քրիստոսի] զՔրիստոս B ||
 14 ցանցեալ] ցանցեաց եւ B.

culée. Sois heureuse, pleine de grâce, toi qui es notre intercesseur auprès
 de Dieu. Sois heureuse, pleine de grâce, le Seigneur est avec toi éternelle-
 ment. Sois heureuse, pleine de grâce, réceptacle du créateur de la création.
 * A fol. 225^r a. Sois heureuse, pleine de grâce, admiration des séraphins. * Sois heureuse,
 pleine de grâce, couronne tressée de l'église. Sois heureuse, pleine de grâce,
 trône de gloire de la divinité. Sois heureuse, pleine de grâce, ville de Dieu,
 embellie par le cours des fleuves. Tu es bénie entre toutes les femmes, et béni
 le fruit de tes entrailles.

En ce jour martyr de saint Pausilype.

Ce bienheureux martyr du Christ Pausilype vivait aux jours d'Adrien
 l'empereur impie ; il confessa devant lui le nom du Christ. On le frappa, sur
 l'ordre de l'empereur, de trois cents coups de bâton, et on le remit entre les
 mains de Priscus, l'évêque d'Europe. Celui-ci essaya avec beaucoup de
 douces paroles et de menaces de le détourner de la foi au Christ et de le faire
 immoler aux idoles, mais il n'y parvint point ; il ordonna alors de lui trancher
 la tête par le glaive.

On attachâ le saint et on le conduisit à l'endroit de l'exécution ; mais il
 secoua fortement les mains, rompit les liens et s'enfuit en priant Dieu. Les

ցան զօրականքն եւ դահիճքն եւ նախ քան զհասանելն անկաւ յերկիր ի վերայ ճնկայն՝ ապաչեաց Վատուած եւ աւանդեաց զհողին խբ Ապրիլի 2 : եւ երթնալ բրիտանիկն թաղեցին * պատուով ի տեղին որ կոչի Գուան :

* A fol. 225
r° b.
* B
p. 150 a.

5 [B * Նախատօնակ է ամենաարուհւոյ Աստուածածնին Աւետեաց :
Չնախատօն Աւետեաց ճարգելութեան Փրկչին մերոյ Քրիստոսի՝ որով ամենայն տիեզերք եւ բարբ բնութիւնս ճարգելային ի մեղաց՝ չարարութիւն, եւ չանիծից՝ չօրհնութիւն, եւ ի մահուանէ՝ ի կեանս վերածար, իրաւապէս այսօր կարապետիմք եւ աւետիմք, գճշմարիտ բերկրութիւն ընդ ամենօրհնեալ տիրուհւոյն մերոյ Աստուածածնին կուսին, ընդունիլ եւ պատրաստիլ զգուշութեամբ աստուածացնոց այսմ կենսաւեա եւ աշխարհակեցոյց աւետեաց, որ հիմն եւ սկիպն եղև ամենայն աստուածագործ տնտա-
10 ութեան կենարարին մերոյ Քրիստոսի :

Չոր արժանապէս բարբբանելով գոչեցոյք ընդ Պարբիելի աստուածածնող նորա կուսի ձօրն եթէ. Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ բեղ, օրհնեալ ես գու ի կանայս, Մարիամ, եւ օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո՝ Քրիստոս, զոր միշտ օրհնարանեմք ընդ
15 Հօր եւ սուրբ Հօգւոյն :

* Յայսմ աւուր կատարեցան չաշխարհին Պարսից հարիւր եւ քսան ճարախրոսք, որոց չեա բազում չարչարանաց զի ոչ երկիր պողին արեգական եւ հրոց, այլ զՔրիստոս միայն խոստովանեցան ճշմարիտ Աստուած, սուր ի վերայ եղեալ հրամանաւ թագա-

* B
p. 150 b.

2 Ապրիլի 2] եւ Արեգի ԵԹ՝ add. B.

soldats et les bourreaux coururent après lui, mais avant qu'ils l'eussent rejoint, il tomba à terre sur ses genoux, pria Dieu et rendit son âme, le 6 avril. Les chrétiens allèrent et l'enterrèrent * avec honneur à l'endroit appelé Dolan.

* A fol. 255
r° b.
* B
p. 150 a.

[B * Vigile de l'Annonciation de la très sainte mère de Dieu.

Nous devançons et nous annonçons justement aujourd'hui la Vigile de l'incarnation de notre Rédempteur le Christ, jour où tout l'univers et tout le genre humain sont élevés du péché à la justice, de la malédiction à la bénédiction, de la mort à la vie, (unis dans) une vraie joie à la toute bénie notre Dame, la Vierge mère de Dieu, pour recevoir et accueillir avec soin cette Annonciation divine et vivifiante qui sauva le monde, et qui fut la base et le commencement de toute l'économie divine du Christ, notre vivificateur.

En la glorifiant, comme il sied, nous erierons avec Gabriel à la Vierge, Mère de Dieu : Sois heureuse, pleine de grâce, le Seigneur est avec toi; tu es bénie entre les femmes, ô Marie, et béni le fruit de tes entrailles, le Christ, que nous bénissons toujours avec le Père et le Saint-Esprit.

* En ce jour furent exécutés dans le pays des Perses cent vingt martyrs, qui, après avoir enduré de nombreuses tortures parce qu'ils n'adoraient pas le soleil et le feu, et parce qu'ils avaient confessé le Christ seul vrai Dieu, furent tués par le glaive selon l'ordre de Sapor, roi des Perses; le

* B
p. 150 b.

ւորին Պարսից Սաբուռիտսի՝ կոտորեցին ի ճիւղ աւուր զհարիւր եւ քսան սուրբ վկայն, որք զոհութեամբ կատարեցան վկայելով ՎՊրիստոս :

Ի սմին աւուր չարչարանք եւ վկայական կատարուքն սուրբ մարտիրոսին եւ ձգնաւոր վկային Երմէու :

Սա՛ նախ ձգնաւորական ժուժկարութեամբ կրօնաւորեալ Հաճոյացաւ Աստուծոյ ⁵ լստածբերական կենաց մարբութեամբ, եւ ապա յետոյ ի յմաստուած Հեթանոսաց պաւնոսպոյն կիրս չարչարանաց եւ դմահ վասն Պրիստոսի չժարութեամբ կրելով կատարեցաւ մարտիրոսութեամբ՝ պսակելով յԱստուծոյ :]

Արեգի 1 եւ Ապրիլի 1 : Տօն է Կարբիելի Հրեշտակապետին որ ետ սղջունիւ աւեախ ամենա-
սուրբ կուսին Մարիամու, եւ ամենայն երկնային գորութեանցն որ են պահապան սպի 10
մարկան, եւ սպասուորք անորէնութեան Արգոյն Աստուծոյ, եւ բարեխօսք եւ ճիջնորդք
սու Աստուած վասն տանդացս :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Բարսիմիոսի :

Այս երանելի վկայս Պրիստոսի Բարսիմիոս կրօնաւոր էր եւ հայր վանաց յերկրին ¹⁵
Պարսից, ի քաղաքին Բիթարապատ, ի վասուտոր եւ մեծատուն սպղէ : Եւ մասնեցին

13 Վկայութիւն սրբոյն Բարսիմիոսի] Վկայութիւն սրբոյն Փատիմոսի Տօր, եւ եօթն աշտկերացայ
նորա B || 14 Բարսիմիոս] Փատիմոս B || 15 Բիթարապատ] Փիթրապատ B.

même jour, ces cent vingt martyrs saints moururent joyeusement en martyrs du Christ.

En ce même jour tortures et fin en martyr du saint martyr et ascète Hermès.

Celui-ci, après qu'il se fut d'abord rendu agréable à Dieu comme religieux par une endurance ascétique et une vie très austère et pure, endura ensuite volontiers (des mains) des païens athées les plus cruelles tortures et la mort pour le Christ ; il mourut par le martyr et fut couronné par Dieu.]

30 AREG, 7 Avril.

Fête de l'archange Gabriel dont la salutation donna la bonne nouvelle à la très sainte Vierge Marie et (fête) de toutes les puissances célestes, qui sont les gardiens du genre humain, les ministres de l'Économie du Fils de Dieu, des intercesseurs et des intermédiaires auprès de Dieu pour ceux qui célèbrent leur fête.

En ce jour martyr de sainte Barsimius ¹.

Barsimius (*Barsimios*) le bienheureux martyr du Christ était religieux, prieur d'un couvent dans la terre des Perses, dans la ville de Beth-Lapat ; il était

1. Dans *Syn. G.* Βάρσιμος.

զնա առ Սաբուռիոս հրապաշտ արքայն Պարսից, եւ տարան զնա առաջի եօթն աշակերտօքն, եւ ամենեւին ոչ հաւանեցան սրաշտել զարեգակն եւ զհօր, արկին զնոսս ի բանդ զչորս ամիս :

5 Եւ կարան այր ծի քրիստոնեայ որոյ անուն էր Նիրսան, եւ նորա երկուցեալ ի տանջանացն ուրացաւ զՔրիստոս, եւ հաւատաց յանաստուած ծայրութիւնն Պարսից, նմա հրամայեցին զի սպանցէ զսուրբ հայրն Բարսիմոս : Եւ տեսեալ զնա երանելին ապագունեալ յահէն Քրիստոսի եւ զձեռնն ոչ կարէր շարժել, աւնդ եւ եղուկ բարբառեցաւ նմա, եւ չիշեցոյց նմա զահեղ դատաստանն Աստուծոյ, եւ զհասուցումն ըստ զործոց :

10 Եւ * թշուառականն այն զողութեամբ չորեք անգամ եհար սրով զսուրբն. եւ * A fol. 225
 այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Ապրիլի 1: . եւ թաղեցաւ ի քրիստոնէից : Իսկ Նիրսան սպանողն ի չարիս անկեալ ըստ մեղաց իւրոց եւ ստտակեցաւ սրով :

15 [B * Տօն է Աւետեաց ամենասրբուհւոյ Աստուածածնին ծիշտ կուսին Մարիամու * B
 տիրուհւոյն մերոյ, յորժամ ասաց նմա Գարրիէլ . Ուրախ լեր բերկրեալ . եւ չլացաւ p. 151 a.

1 Սաբուռիոս հրապաշտ] Շապուհ Սաբուռիոս B || 5 ծայրութիւն] զաւանութիւն B ||
 6 Բարսիմոս] Բարսիմոս B || 11 Աստուած] Արեգի Է եւ add. B — քրիստոնէից] սպանին
 եւ գեթն աշակերտս սրբոյն սոսկալի տանջանօք, վասն զի ոչ ուրացան աՔրիստոս եւ ոչ
 երկիր սրգին արեգական եւ հրոյ add. B.

d'une glorieuse et riche famille. Or on le dénonça à Sapor (*Sapourios*), le roi des Perses, adorateur du feu, et on le fit comparaître avec ses sept élèves. Mais ils n'acceptèrent aucunement d'adorer le soleil et le feu; et on les jeta en prison pendant quatre mois.

On avait saisi un homme chrétien dont le nom était Nersas (*Nirsan*) et qui, ayant eu peur des tortures, avait renié le Christ et cru à l'erreur athée des Perses. C'est à lui qu'on ordonna de tuer le saint père Barsimius (*Barsimos*). Le bienheureux, le voyant pâlir par crainte du Christ et ne pouvant remuer ses mains, lui témoigna sa commisération et sa peine et lui rappela le terrible jugement de Dieu et la rétribution selon les œuvres.

Mais le * malheureux frappa le saint du glaive, tout tremblant, par quatre * A fol.
 fois, et c'est ainsi que [Barsimius] rendit son âme à Dieu, le 7 avril. Il fut * v° a.
 enterré par les chrétiens. Quant à Nersas le meurtrier, il tomba dans le malheur à cause de ses péchés et fut tué par l'épée.

[B * Fête de l'annonciation de la très sainte Mère de Dieu, toujours * B
 vierge, Marie, notre Dame, lorsque Gabriel lui dit : Sois heureuse, pleine de p. 151 a.

սուրբ Հոգւոյն զմիածին Որդին եւ զԲանն Աստուծոյ, զՏէրն եւ զԱստուածն մեր զմիասու Քրիստոս :

Յորժամ եկեալ առ նա հրեշտակապետն Գարբիէլ աւետարանեաց նմա զիջումն եւ զմարմնաւորութիւն միածին Որդւոյն եւ Բանին Հօր ի նմանէ, որ էջն յերկնից, եւ իննամսեաց յղութեամբ մարգարեալ ճշմարտապէս որ իսկապէսն է Աստուած եւ ստուգապէս ճանապարհորդելով ընդ բնութիւնս մեր՝ յարգանպէ եւ յորովայնէ սկսաւ :

Ուստի ցանկութեամբ երկնեւոցս եւ մեղօք ծնանելոցս լինելն է մահկանացու եւ մեռանիլ, զոր սրբեալ կեանքն եւ արգարութիւն՝ բնակեցաւ ի մեզ, ոչ ամօթ համարելով զբնակիլն չլրատեղծ ամբիժ՝ եւ մաքուր կուսական արգանգի՝ վասն ամենեցուն մեր : Որ երբեմն վասն Աբրահամու ի խուզն, եւ վասն Մովսեսի ի նուատտ մորենին հրով երեւեալ, նոյն ի կուսական որովայնին հաճեցաւ տալաւարիլ : Վասն որոյ եւ հրեշտակապետն յաւաջէր պատրաստել եւ հարանացուցանել զկոյսն զալրստեան սուրբ Հոգւոյն՝ եւ բնակութեան Որդւոյն միածնի :

Այնձ՝ զոր թէպէտ ոչ բովանդակէր երկին եւ երկիր՝ եւ ոչ տանէր իարայլեանն տաճար, սակայն ի մարդուձ բնակի եւ տարեալ լինի, որպէս ասէր ինքն մարգարէիւն. Որպիսի սուն շինեցէք ինձ եւ կամ զինչ տեղի հանգստեան իմոյ. երկինք ակթոռ իմ

grâce, et qu'elle conçut, par le Saint-Esprit, le Fils unique et le Verbe de Dieu, notre Seigneur et Dieu Jésus-Christ.

Lorsque vint à elle l'archange Gabriel, il lui annonça la descente et l'incarnation en elle du Fils unique et Verbe du Père, qui descendit du ciel et par une gestation de neuf mois est devenu vraiment homme, Lui qui est essentiellement, Dieu et qui suivit réellement le cours de notre nature dans les entrailles et le sein.

Quant à nous, qui avons été conçus par la concupiscence et qui sommes nés avec le péché, notre essence est d'être mortels et de mourir, tandis que la vie sanctifiée et la justice, est venue vivre parmi nous, ne considérant pas comme une honte le fait d'habiter dans le sein pur et sans tache de la Vierge, qu'Il avait créée lui-même, pour nous tous. Lui qui jadis apparut dans la lutte à Abraham et dans l'humble buisson ardent à Moïse, a daigné s'abriter dans le sein virginal. C'est pourquoi l'archange précéda pour fiancer la Vierge et la préparer à la venue du Saint-Esprit et à l'habitation du Fils unique.

Celui que ne pouvaient contenir le ciel et la terre, ni même le temple d'Israël, vint pourtant habiter dans l'homme et est contenu par lui, ainsi que le disait lui-même le prophète : *Quelle demeure me bâtirez-vous, ou quel sera le lieu de mon repos ?* Le ciel est mon trône et la terre l'escabeau de mes

1. Isaïe, LXVI, 1.

են եւ երկիրս պատուանդան ոտից . ալլ ես չն հանգեսց՝ եթէ ոչ ի հեզս եւ ի խոնարհս եւ որ գորան ի բանից իմոց, եւ եթէ . Բնակեցայց ի նոսա՝ եւ գնացից ի նոսա :

Ըստ այսմիկ ապա խոստման եւ գուշակութեան՝ իջեալ բնակի ի կուսականն արգանդ, եւ սկիզբն առնէ լինել անտի գնացից եւ ճանապարհորդելոյ ի մեզ՝ ըստ տեսեանն * Եղեկիելի . Ընդ դուռն որ փակեալ էր՝ անշաղախ կուսութեամբ մտեալ՝ եւ առ մեզ Աստուածն Իսրայելի, եւ եւ ճննդեամբն, եւ կուսական դուռն փակեալ մնաց : Ըստ Գաթի . Էջ որպէս ցօլ ի վերայ գեղման, որ զմերկութիւնն Արամայ ճաճկեաց մարմնով իւրով :

* B
p. 151 b.

Հրեշտակապետն Գաբրիէլ աւետելով կուսին եւ ճնողին Աստուծոյ Մարիամու զի մի չանկարծակի տեսանելով զչլութիւն արգանդի խառնեցի կամ անարժան ինչ աճցէ զմտաւ, կամ ի ճանաչելն զՅովսեփայ մտացն խառնութիւն, եւ զշշուկ ճանաչուպցն զչլութիւն արգանդին անձին ինչ առնիցէ, կամ տրտմութեամբ լիցի հեղձամղձուկ :

Վասն որոյ գայ առ մայրն կենաց կոչան երկրորդ, նախընթաց Աստուծոյ՝ աւետող հրեշտակն՝ աղղել զխորհուրդն եւ մերձեցուցանել առ Աստուած՝ ընդդէմ կարապետի բանասարկութիւն անձին խաբողի, որ առ կոչան առաջին՝ զորոշելն չԱստուծոյ բանասարկէր : Վասն որոյ ընդդէմ տրտմութեան անիծիցն՝ որով ճնանել նախամայրն պատիժ

pieds. Sur qui porterai-je mes regards, sinon sur ceux qui sont doux et humbles et ceux qui tremblent à ma parole. J'habiterai en eux et je circulerai parmi eux.

D'après cette promesse et prédication, Il est descendu pour habiter dans les entrailles virginales et par là Il commence à être ici, à aller et à circuler parmi nous, selon la vision * d'Ézéchiél, en pénétrant par la porte, qui était fermée, d'une virginité immaculée. Il en est sorti parmi nous le Dieu d'Israël, Il en est sorti par la naissance, et la porte virginale est demeurée fermée. Selon David, il est descendu comme la rosée sur la toison et il a couvert de son corps la nudité d'Adam.

* B
p. 151 b.

L'archange Gabriel annonça à la Vierge et à la Mère de Dieu, Marie, pour qu'en apercevant tout d'un coup la conception de son sein, elle ne fût pas troublée, ou qu'en apercevant le trouble dans l'esprit de Joseph et les murmures de ceux qui se seraient aperçus de la grossesse de son sein, elle n'eût pas la pensée indigne de se tuer ou de s'étouffer par tristesse.

C'est pourquoi l'ange annonciateur vint vers la Mère de la vie, la deuxième vierge, en précurseur de Dieu, pour lui inspirer le mystère et la rapprocher de Dieu, à l'opposé du précurseur du démon qui a trompé la première vierge et qui méditait de la séparer de Dieu. C'est pourquoi, à l'encontre de la malédiction de tristesse que la première mère reçut pour l'enfantement,

ընկալաւ, բերէ սմա ուրախութեան աւետիս՝ առ ի բառնալ զվշտալն երկունսն. զի չէր պարտ բարձողին անիծից՝ ի ներքոյ զատակնքի տրտմութեանն ծնանել :

Վասն որոյ յանտի նղովիցն՝ օրհնի աստ զաւակն Արբաշամու Մարիամ, ըստ խոստմանն Աստուծոյ առ նախահայրն եթէ. Ի զաւակի բուժ օրհնեսցին ամենայն ազգք երկրի : Զի ասաց նմա հրեշտակն Աստուծոյ. Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ քեզ, օրհնեալ ես զու ի կանայս : Որով զօրհնիչն աշխարհի՝ օրհնեալն ի կանայս ծնանելով, օրհնեցար ի նոյն օրհնութեան զաւակն Արբաշամու՝ ամենայն հեթանոսք յանիծից ծնեղեանն տրտմական երկանց, եւ ի նղովից մահուն ապականարարի, եւ ի զժոխոցն զատապարտութենէ, եւ աղատեցար ի ծառայելոյ մահուն եւ մեղաց՝ եւ չիշխանութենէ բանարկուին :

* B
p. 152 a.

* Վասն որոյ օրհնեմք զաւետարեալ ճնօղն, եւ երկրպագեմք աւետարանեալ միաձնին զալտեանն՝ խոնարհական եւ որպէս ցող ի իջմանն, որ՝ որպէս ճշմարիտ մարդ իննամսեայ՝ յանձն էառ յարգանդի բնակիլ յղանալ եւ ծնանիլ ի վրկութիւն մեր :

Արդ այսուհետեւ ճառեսցուք զնախնի հարցն մերոց պատմութիւնս, զոր համառօտարար եղեալ են ի գիրս՝ չաղապս տօնի աւետեաց Աստուածածնին կուսին Մարիամու :

(l'archange) lui apporta l'heureuse nouvelle qu'elle serait délivrée de l'enfantement pénible, car il ne seyait pas à celui qui ôta la malédiction de naître sous la sentence de la tristesse.

C'est pourquoi, à l'encontre de cette malédiction, Marie, rejeton d'Abraham, reçoit ici la bénédiction, d'après la promesse de Dieu au premier père : « *En ta postérité seront bénies toutes les nations de la terre* ¹. » Car l'ange de Dieu lui dit : *Sois heureuse, pleine de grâce, le Seigneur est avec toi; tu es bénie entre les femmes* ². » Celui qui a béni la terre étant né de la femme bénie entre les femmes, nous avons été délivrés, par cette même bénédiction de la fille d'Abraham, (nous) et tous les gentils, de la malédiction de la naissance et des douleurs attristantes de l'enfantement ainsi que de la malédiction de la mort corruptrice, de la condamnation de l'enfer et nous avons été délivrés de l'esclavage de la mort et du péché et de la domination du démon.

* B
p. 152 a.

* C'est pourquoi nous bénissons la mère qui a reçu l'annonciation et nous adorons la venue du Fils unique qui a été annoncée, venue humble *comme la rosée sur la toison* ³, lequel comme homme véritable accepta de demeurer pendant neuf mois dans le sein, d'être conçu et de naître pour notre salut.

Maintenant nous allons décrire les récits de nos pères anciens, qui se trouvent recueillis brièvement dans les livres, au sujet de la fête de l'Annonciation de la Mère de Dieu, la vierge Marie.

1. Genèse, xxii, 18. — 2. Luc, i, 28. — 3. Ps. lxxi, 6.

Ածենասրբուհին Մարիամ մայր Տեառն՝ զուտոր էր Յովակիմայ արգարոյ եւ Աննայի սրբուհոյ, աւետեօք հրեշտակի յղացեալ չամուլ արգանդէ եւ ճնեալ օրինօք : Եւ յետ երկց ամաց տարան զնա ճնողքն իւր ի տաճարն Տեառն՝ եւ ետուն զնա նուէրս Աստուծոյ . եւ սնու ի տաճարի Տեառն սրբութեամբ ընդ պարկեշտ կուսանցն ամս
 5 մետասան : Եւ ի լինել չորեքտասան ամաց ըստ տեսչութեանն Աստուծոյ խօսեցեալ առն արգարոյ Յովսեփայ հիւսան ի տանէ Գաւթի, եւ նորա առեալ տարաւ ի տուն իւր ի Նաղարէթ, եւ պահէր զնա սրբութեամբ :

Եւ կացեալ ի տանն Յովսեփայ ամիսս երիս՝ երեւեցաւ նմա Գարբիէլ հրեշտակապետն եւ ասէ ցնա . Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ բեզ, օրհնեալ ես զու ի կանայս :
 10 Եւ նա ընդ բանն խոսովեցաւ, եւ խորհէր ի մաի իւրում թէ՛ ճրպիսի ինչ իցէ ողջոյնս այս : Եւ ասէ ցնա հրեշտակն . Մի երկնչիր Մարիամ զի գտեր շնորհս Աստուծոյ . եւ ահա յղաջիր եւ ճնցիս որդի եւ կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս, եւ նա եղլցի մեծ, եւ Որդի Բարձրելոյ կոչեսցի . եւ տացէ նմա Տէր Աստուած զաթոռն Գաւթի հօր իւրոյ, եւ թագաւորեսցէ ի վերայ տանն Յակոբայ ի չաւիտեան, եւ թագաւորութեան նորա
 15 վախճան մի լցի : Եւ ասէ Մարիամ . Զխարզ լինիցի ինձ այդ՝ բանզի կայր ոչ զիտեմ : Եւ ասէ ցնա հրեշտակն . Հոգի սուրբ եկեսցէ՝ ի բեզ, եւ զօրութիւն Բարձրելոյն հովանի լցի ի վերայ քո, զի որ ճնանելոցն է ի բէն սուրբ է եւ որդի Աստուծոյ կոչեսցի : Եւ ահա Եղիսաբեթ ազգական քո՝ եւ նա յղի է ի ճերութեան իւրում . եւ այս վեցերորդ

» B
 p. 152 b.

La très sainte Marie, Mère du Seigneur, était la fille du juste Joachim et de sainte Anne, conçue par l'annonceiation de l'ange dans le sein stérile et née selon les lois (de la nature). Trois ans après, ses parents la conduisirent au temple du Seigneur et l'offrirent en offrande à Dieu. Elle grandit dans le temple du Seigneur saintement avec d'autres vierges pures pendant onze ans. Lorsqu'elle eut quatorze ans, par la providence de Dieu, elle fut fiancée au juste Joseph, menuisier, de la maison de David, lequel la conduisit à sa maison à Nazareth et la garda saintement.

Elle resta trois mois dans la maison de Joseph, puis l'archange Gabriel lui apparut et lui dit : « Sois heureuse, pleine de grâce, le Seigneur est avec toi ; tu es bénie entre les femmes. » Elle fut troublée par ces paroles et se demandait quelle était cette salutation. L'ange lui dit : « Ne crains point, Marie, car tu as trouvé grâce devant Dieu. Voici que tu concevras, en ton sein, et que tu enfanteras un fils et tu lui donneras le nom de Jésus. Il sera grand ; on l'appellera le Fils du Très-Haut ; le Seigneur Dieu lui donnera le trône de David, son père ; il régnera éternellement sur la maison de Jacob et son règne n'aura point de fin. » Marie répondit : « Comment cela sera-t-il pour moi, puisque je ne connais point d'homme ? » L'ange lui dit : « L'Esprit-Saint viendra * sur toi, et la vertu du Très-Haut sera une ombre au-dessus de toi. C'est pourquoi l'être saint qui naîtra de toi sera appelé Fils de Dieu. Et voici que déjà Elisabeth, ta parente, a conçu,

* B
 p. 152 b.

ամիս է նորա որ ամուլն կոչեցեալ էր զն ոչ տկարացի առ յԱստուծոյ ամենայն բան :
 Եւ սուէ Մարիամ. Ահաւասիկ կամ աղախին Տեառն, եղիցի ինձ ըստ բանի բռն. Եւ
 դնաց ի նմանէ հրեշտակն :

Եւ սուրբ կոչան առժամայն եղև ճարմնարան բանին Աստուծոյ՝ անթառամ ճարբու-
 թեամբ միշտ կուսութեան :

Այսուհետև մեր հաւատացեալքս ուրախացեալք ընդ սրբոյ կուսին յաւուր փրկու-
 թեան մերոյ՝ որ ազատեցաք յանիճից դատաւարտութեան աւետեօք կուսին՝ գոչեացուք
 եւ ասացուք. Ուրախ լեր բերկրեալ՝ աստուածատեղծ կոչս Մարիամ, բարձուլ
 անիճից նախամօրն, գարուն հոգեւոր, դատաւարտութեանն լուծիչ, երկանցն Եւայի
 ազատիչ, պատկ փրկութեան Արամայ : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ էակցին հօր բնակարան,
 ընդհանուր ազգի մարդկան փրկող, թագաւորին յաւիտենից աթոռ փառաց, ժառանգե-
 ցուցիչ երկնաւոր զրախտին, իմանալի զրախտ բանաւոր, լեռան վիճածին : Ուրախ լեր
 բերկրեալ՝ խորհուրդ կենաց, ծաղիկ անթառամ, կենդանատու մարդկան աղբի, հոգին
 սուրբ առ քեզ եկեալ, ձայնիւ հրեշտակագետին աւետարեալ, դեկալար ճարտար՝
 անցեալ ընդ ծով կենցաղոյս : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ ճառագայթ լուսածաղ, մաքուր
 ապանի միշտ կոչս, Յիսուսածին Մարիամ, շուշան ծաղկեալ, ուրախութեան պատճառ.

*elle aussi, un fils dans sa vieillesse, et c'est actuellement son sixième mois, à elle que
 l'on appelle stérile : car rien n'est impossible à Dieu. » Marie dit alors : « Voici
 la servante du Seigneur, qu'il me soit fait selon ta parole. » Et l'ange la quitta¹.*

La sainte Vierge devint aussitôt le réceptacle du Verbe de Dieu, par sa virginité toujours pure et inflétrissable.

Réjouissons-nous donc, nous, croyants, avec la sainte Vierge en ce jour de notre salut, pour avoir été délivrés de la malédiction et de la condamnation par l'annonciation de la Vierge, crions et disons : Sois heureuse, pleine de grâce, Vierge Marie créée par Dieu, toi qui as ôté la malédiction de la première mère, printemps spirituel, toi qui as effacé la malédiction, qui as détruit les douleurs d'enfantement d'Ève, rejeton de salut d'Adam. Sois heureuse, pleine de grâce, habitation de Celui qui coexiste avec le Père, rédemptrice du genre humain universel, trône glorieux du roi éternel, qui nous as faits héritiers du royaume céleste, paradis spirituel, montagne mère de rochers. Sois heureuse, pleine de grâce, mystère de la vie, fleur immortelle, source de vie du genre humain, toi vers qui est venu le Saint-Esprit, évangélisée par la voix de l'archange; timonier habile qui as traversé la mer de l'existence. Sois heureuse, pleine de grâce, rayon de lumière éclatante, colombe pure toujours vierge, Marie, mère de Jésus, lys fleuri, cause de joie du genre humain, cause

1. Luc, 1, 28-38.

ճարդկան ազգի, չորեքձագեան աշխարհի դուարթացուցիչ : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ պայծառ քան զարեգակն եւ ճարուր քան զաստեղս, ջրհոր կենդանի ջրոջն, աամկաց բարձրացուցիչ, * սուրբ կոչս անհարսնացեալ, վասն մեր բարեխօսեան առ Աստուած, Տէր ընդ քեզ չաւիտեան : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ լակերտ էին արարչութեան, ցանկալի սերովբէից, իսեալ պսակ եկեղեցոյ, փառաց աթոռ աստուածութեանն բնակարան, քաղաք Աստուծոյ ուրախացեալ զնացիւք զետոց : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ քեզ, ուստի եղեւ սկիզբն ելից մահու՝ անաստ կեանքն զմուտ կենդանութեան ճարտարապետեցին : Ի ձեռն կնոջ հոսեցին ի մեզ չաւիքն, ի ձեռն կնոջ աղբիւրանան ի մեզ լաւագոյնքն : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ աչրի եղևոյ աշխարհիս անշողախ փեսայածին : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ որ ի քուծոյ արգանդի պաւաջնոյ կնոջն ընկղմեցեր զմահ : Ուրախ լեր բերկրեալ շնչաւոր տաճար Աստուծոյ : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ երկնի եւ երկրի հանգիտամէտ բնակարան : Ուրախ լեր բերկրեալ՝ անտանելի բնութեանն ընդարձակատար տեղի :

Օրհնեալ ես դու ի կանաչս, եւ օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո, առ ճնեալք ի քէն Քրիստոս միշտ բարեխօսեան վասն տօնոզաց քոց, որք տօնեմք զօր աւետեաց քոց, փառաւորելով զսուրբ Երրորդութիւնն չաւիտեանս չաւիտենից, ամէն :

Որ ծագկեցար ի սուրբ կուսէն Փրկիչ ճարդկան ազգի, Տէր եւ Որդի միածին լոյս

de gaieté pour les quatre coins de la terre. Sois heureuse, pleine de grâce, toi qui es plus éblouissante que le soleil et plus pure que les étoiles, puits d'eau vive, toi qui rehausse le peuple, * vierge sainte, immaculée, intercède pour nous auprès de Dieu, le Seigneur est avec toi éternellement. Sois heureuse, pleine de grâce, réceptacle du créateur de la création, admiration des séraphins, couronne tressée de l'église, trône glorieux de la divinité, ville de Dieu embellie par le cours de fleuves. Sois heureuse, pleine de grâce, c'est de toi que, la mort prenant fin, l'existence a institué le commencement de la vie. Les mauvaises choses nous ont inondés par les mains d'une femme, et par les mains d'une femme les meilleures choses s'écoulaient près de nous. Sois heureuse, pleine de grâce, immaculée, qui as mis au monde le fiancé de la terre devenue veuve. Sois heureuse, pleine de grâce, qui as dans ton sein englouti la mort de la première femme. Sois heureuse, pleine de grâce, temple animé de Dieu. Sois heureuse, pleine de grâce, habitation convergente du ciel et de la terre. Sois heureuse, pleine de grâce, lieu immense d'une nature qui ne pouvait être contenue.

Tu es bénie entre les femmes et béni le fruit de tes entrailles; intercède toujours auprès du Christ, qui est né de toi, en faveur de nous qui te fêtons, qui fêtons le jour de ton annonce en glorifiant la sainte Trinité dans les siècles des siècles, amen.

Toi, qui as fleuri de la sainte Vierge, Sauveur du genre humain, Seigneur et Fils unique, lumière du monde, conserve avec bienveillance ta précieuse

* B
p. 153 a.

* B
p. 153 a.

աշխարհի, զգնեալ արեամբ քո սրտուական զեկեղեցի պահան բարեգութ՝ միաբան սիրով անշարժելի, բարեխօսութեամբ մօր քո անարատի, փառաւորեալ տիրուհւոցն մերոյ սուրբ Աստուածածնի յաւիտեանս, ամէն :

* B
p. 153 b.

* Յայսմ աւուր չարչարանք սուրբ եւ փառաւորեալ վկայիցն Քրիստոսի՝ սրբոյ տարկաւպին Ռուբինու սքանչելոգործի, եւ Ակիլինիոսի սրբուհւոց, եւ երկու հարիւր մարտիրոսացն եւ ընկերաց նոցա :

Ձտոսա բազում եւ ազգի ազգի տանջանօք ի մեքենայս բերանաց, յօլաթափութեան, եւ եռացեալ տապակաց հրոյ եւ սրոցերոյ չարչարեալ՝ ստիպեցին զոհել կոոց. եւ սուրբքն զՔրիստոս խոստովանելով Աստուած ընդ Հօր եւ սուրբ Հօգւոցն՝ անարգելն վիռան, զմարգարէին ասելով. Կուռք հեթանոսաց ոսկի եւ արծաթ են ձեռագործք

* B
p. 154 a.

մարդկան : եւ վաչքացեալ զատաւորն սրով կոտորեաց զամենեսեան * վասն հաւատոցն Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս, ամէն :

Եւ յայսմ աւուր հանգեալ ի Քրիստոս պարօն Ստեֆանէ որդի երկրորդ Լեւոն թագաւորի, ի սոգայական ծաղկեալ հասակի. եւ կայ ի Գրագորկն :]

église que tu as rachetée par ton sang, en la rendant inébranlable dans l'amour mutuel, par l'intercession de Ta mère immaculée, notre glorieuse Dame, la sainte Mère de Dieu éternellement, amen.

* B
p. 153 b.

* En ce jour passion des saints et glorieux martyrs du Christ, le saint diacre Roufinos, le thaumaturge, et sainte Aquilina (*Akilinios*), avec deux cents martyrs et leurs compagnons.

On les pressa d'immoler aux idoles par des tortures nombreuses et variées, (en les mettant) sous des presses, en leur brisant les articulations, en les jetant dans des poêles bouillantes et en les sciant; mais les saints du Christ, en confessant Dieu avec le Père et le Saint-Esprit, méprisèrent les idoles, en citant les paroles du prophète : *Les idoles des païens en or et en argent sont l'ouvrage de la main des hommes* ¹. Le juge irrité les fit tous * tuer par le glaive pour la foi au Christ, à qui gloire éternellement, amen.

* B
p. 154 a.

En ce jour reposa dans le Christ le baron Stéphané, fils du roi Léon II, à l'âge fleuri de l'enfance, et il git à Drazark.]

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

IX

MOIS DE AHÉKAN

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 225 verso à fol. 253.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յայտնաւորք ըստ կարգի ընտրեալոցն օրինակի Յայտնաւորաց
Տէր Իսրայելի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

ԱՅկի Բ. եւ Ապրիլի Բ : Վկայութիւն Սահակայ եւ Համադասայ նախարարաց Արծրունեաց :

Այս մեծատոհմ եւ փառաւոր իշխանքս Համադասայ եւ Սահակ էին ի մեծ սպիտիկ
Արծրունեաց : Համադասայ մարգարան էր Հայոց : Եւ իշխանն Բամակեղացոց լուս-
եթէ ի Յայնս կամին ձեռս տալ զորքն Հայոց եւ առաքեաց զԱփշինն, զարգին
5 Աբուսաճի, զի նենգութեամբ կայցի զիշխանն : Եւ նորա եկեալ յաշխարհն Ադուանից,
ի քաղաքն Պարտաւ, կոչեաց առ ինքն զերխա եղբարսն՝ զՍահակ, զՀամադասայ եւ
զՄեհրուժան. եւ նորա զնայլն միամտութեամբ՝ զի ոչ զիտէին զանձանց վնաս : Եւ
նա զառաջինն սիրով մեծարեաց զնոսա, եւ ապա ի կալանս արար զնոսա եւ նեղէր
10 ուրանալ զՔրիստոս. իսկ նոցա հաստատուն կացեալ ի հաւատս յոյնապէս խոստո-
վանեցան զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած եւ Որդի Աստուծոց : Եւ նա խոստանաջր
նոցա մեծութիւնս եւ իշխանութիւնս չարքունուտ քան զոր՝ սենէինն :

* A fol. 225
v° b.

Իսկ Մեհրուժանն ոչ կարացեալ տանել նեղութեանն՝ ուրացաւ զհաւատն իւր, եւ

1 Վկայութիւն] սրբոյն *add.* B — նախարարայ] տանն *add.* B || 2 մեծատոհմ] մեծ
տոհմ B || 2 Համադասայ . . . Հայոց *om.* B || 4 զորքն Հայոց] Հայք B || 9-10 խոստովանեցան]
խոստովանէին B || 12 իւր *om.* B.

1 ARMÉNIEN, 8 Avril.

Martyre de Sahak et de Hamasaspe, les satrapes Ardzrounis.

Ces glorieux princes, de grande lignée, Hamasaspe et Sahak, étaient de la grande famille des Ardzrounis. Hamasaspe était gouverneur de l'Arménie. Le prince des Ismaélites, ayant appris que les troupes arméniennes voulaient venir en aide aux Grecs, envoya Apchine, le fils d'Abousadj, pour s'emparer des princes par trahison. Celui-ci arriva au pays des Albaniens, à la ville de Partav, fit mander les trois frères Sahak, Hamasaspe et Mehroujan, qui s'y rendirent de bonne foi, n'ayant rien à se reprocher. Il leur fit tout d'abord un accueil amical, puis les fit mettre aux chaînes et cherchait à les contraindre à renier le Christ, mais ils restèrent fermes dans la foi et confessèrent manifestement le Christ vrai Dieu et fils de Dieu. Il leur promettait, au nom du gouvernement, des honneurs et des dignités plus élevées que celles
* qu'ils occupaient.

* A fol. 225
v° b.

En fait, Mehroujan, n'ayant pu résister au supplice, renia sa foi, et ayant obtenu (du prince) une haute situation, retourna au pays d'Arménie. Gri-

ասեալ ի նմանէ մեծ իշխանութիւն եկն յերկիրն Հայոց : Եւ լուեալ Գրիգորի իշխանին Մամիկոնէից եթէ ուրացաւ զՔրիստոս եւ ընդ առաջ նորա եւ սպան զնա :

Իսկ սուրբքն Համազասպ եւ Մահակ բարուն չարչարանս կրեալ վասն անուանն Քրիստոսի կատարեցան սրով, վկայականն արժանացեալ շնորհի եւ պատկի, նախ Մահակ եւ սպա սուրբն Համազասպ յԱպրիլի Թ. եւ Աշկի Ա :

5

Յայտմ աւար վկայութիւն սրբոցն որ ի գերութեանն Պարսից կատարեցան, եւ Արիշտի :

Հրապաշտ արքայն Պարսից Սաբուրիոս՝ չիտուն եւ երեք ամ թագաւորեաց. զնաց բրտերազմաւ ի սահմանս Հոռոմոց եւ առ զԲիւզանդի քաղաքն, եւ զամենայն քաջ պատերազմալ արս սրով կտորեաց : Եւ առ ի գերութիւն հազար անձն, քահանայս, կրօնաւորս, եւ աշխարհականս արս եւ կանայս եւ մանկունս. եւ էին ամենեքեան 10 բրիտառնեալք, եւ ի ճանապարհին սաղմոսիւք զսոգիծս իւրեանց կատարէին : Եւ տեսեալ մոզպետն Ատէլվարաս երթեալ չարախօսեաց զբրիտառնեայն առ Սաբու-
րիոս եթէ Անիճանեն եւ անարգեն զմեղ եւ զհաւատս մեր :

* A fol. 226
r° a.

Յայնժամ առաքեաց արքայն նենդութեամբ առ * գերեմարան, եւ առին ի պատուա-
ւոր մարդկանէն հարիւր անձն, եւ տարան ի լեառն որ կոչի ժրաթ, չորում է գետին 15

4 շնորհի եւ om. B || 9 պատերազմոլ արս] պատերազմոս B.

gor, prince des Mamikoniens, ayant appris qu'il avait renié le Christ, marcha contre lui et le tua.

Quant aux saints Hamasaspe et Sahak, après avoir enduré bien des supplices pour le nom du Christ, ils furent martyrisés par le glaive, et se rendirent dignes de la grâce et de la couronne des martyrs, d'abord Sahak et ensuite Hamasaspe, le 8 avril, le 1er ahékan.

En ce jour martyre des saints qui furent exécutés pendant la captivité en Perse, et (martyre) d'Abdicho.

Le roi des Perses Sapourios, adorateur du feu, régna cinquante-trois ans; il partit en guerre contre les provinces grecques, s'empara de la ville de Byzance et y passa au fil de l'épée tous les vaillants hommes de guerre. Il emmena en captivité mille personnes, des prêtres, des religieux et des civils avec leurs femmes et enfants. Ils étaient tous chrétiens et, chemin faisant, accomplissaient leurs prières en psalmodiant. Ce qu'ayant vu, l'Archimage Atelpharas s'en vint accuser les chrétiens auprès de Sapourios, disant : « Ils nous maudissent et nous méprisent, nous et notre foi. »

* A fol. 226
r° a.

Alors le roi envoya traitreusement (des ordres) à ceux * qui les emmenaient en captivité. Ces derniers choisirent cent personnes parmi les gens les plus honorables et les conduisirent à la montagne Jérath, où se trouve le

որ անուանի Այլի, եւ բռնագատեցին զնոսս երկիր պագանել արեգական եւ հրոյ, եւ նորա ոչ հաւանեցան ալլ մանուանդ անարգեցին զնեղիչսն : Եւ ի նոցանէ եօթնասուն եւ հինգ ողի սպանին սրով. եւ քսան եւ հինգ երկեան եւ ուրացան զՔրիստոս զկեանքն իւրեանց :

5 Եւ մինն յօթնասուն եւ հնգվցն ոչ մեռաւ, որոչ անուն էր Արդիշոյ, զի ոչ սպոյս հարաւ սուրն ի պարանոցն, եւ յերկոյն յարուցեալ զնաց ի վեօզն. եւ քահանայ ոմն զեղ աունէր հատմանն : Եւ երթեալ ի անդին ուր կոտորեցան սուրբքն՝ ժողովեցին զնշխարան եւ եղին յայր մի : Եւ Արդիշոյ բնակեցաւ յայն յայն ընդ սրբոցն ձգնութեամբ մեծաւ, եւ քարոզէր զՔրիստոս անհաւատիցն :

10 Եւ էին հովիւք ի լերինն, եւ տեսանէին ի զիշերի երկս զունգս հրեշտակաց շուրջ պալլին որ փառաբանութեամբ երանէին եւ իջանէին յերկնից, հաւատացին յՄատուած եւ եղին բրիստոնեացք : Եւ ալք բազումք որք լուան ի հովուացն զքանչեքն՝ զարձան ի Քրիստոս :

Մի ոմն ամբարիշտ երթեալ առ երանելին Արդիշոյ պատուիրէր նմա զի մի քարոզեացէ զՔրիստոս. եւ չորժամ ոչ կարաց խափանել՝ ետ ասն միւսմ պարսկի լիսուն զրամ, եւ նորա առեալ զարծաթն զնաց յայնն եւ որպէս * զոչխար եզեն * A fol. 226 r° b.

2 անարգեցին] անարգէին B || 3 ողի] այր B.

village appelé Aighi, et les obligèrent à adorer le soleil et le feu. Mais ceux-là non seulement n'y consentirent point, mais, bien plus, méprisèrent ceux qui leur faisaient violence. Soixante-quinze parmi eux furent tués par l'épée, les vingt-cinq autres eurent peur et renièrent le Christ, leur vie.

L'un des soixante-quinze, dont le nom était Abdicho, n'était pas mort, car le glaive n'avait point porté mortellement sur son cou, et le soir, s'étant relevé, il se rendit au village où un prêtre lui pansa sa blessure. On se rendit ensuite à l'endroit où les saints avaient été massacrés, on recueillit leurs reliques et on les déposa dans une grotte. Et Abdicho vécut là dans la grotte avec les saints, en grand ascétisme, et prêcha le Christ aux infidèles.

Or, il y avait des bergers sur la montagne et ils voyaient la nuit trois groupes d'anges autour de la grotte qui montaient et descendaient du ciel, rendant gloire (à Dieu). Ils crurent à Dieu et devinrent chrétiens. D'autres encore en grand nombre apprirent des bergers ces merveilles et se convertirent au Christ.

Un certain impie se rendit auprès du bienheureux Abdicho et lui enjoignit de ne pas prêcher le Christ, mais comme il ne réussit point à l'en empêcher, il donna cinquante deniers à un Persan qui prit l'argent, se rendit à la grotte et égorgea* comme un mouton le saint martyr du Christ Abdicho. Le prêtre qui

* A fol. 226 r° b.

զսուրբ վկայն Քրիստոսի Արդիշոյ : Եւ քահանայն որ բժշկեաց զնա՝ երթեալ փորեաց տեղի ձի խոր եւ անդ թաղեաց զմարմին երանելոցն, եւ կուտեաց ի վերայ հող եւ արար բլուր եւ անուանեաց Արդիշոյի բլուր :

Եւ սպանողն ծովգնեցաւ ի զիւաց, եւ ցնորեցան խելքն, եւ ինքնին զչորեանն որդիւն իւր սպան սրով եւ ինքն ջրգողեալ ի խիստ ցաւոց անկաւ ի կոչոս աղբոց եւ չարաչար կտտամահ եղեւ. եւ կերան զմարմինն շունք եւ ազաւք, եւ ամենայն տունն իւր կորեաւ : Եւ զաղբիւր զեղծն խլուրդք ցամաքեցուցին, եւ եօթն անգամ պեղեցին եւ ձաքրեցին, եւ զարձեալ ընտին հողով. եւ ցամաքեցաւ ալբիւրն ամս քսան եւ երկու, եւ զեօզն եղեւ անքնակ ի մարդկանէ :

Եւ յետ քսան եւ երկու ամաց՝ որդի ձեր քահանային որ զսուրբն Արդիշոյ ընկարաւ եւ բժշկեաց, զնաց ի բլուրն սրբոցն Արդիշոյի եւ ալօթեաց աջուլէս. Սուրբ Աստուծոյ Արդիշոյ եթէ օրհնեցես զիս եւ բնակեցաց ի տեղոջս յաջամիկ խաղաղութեամբ, յամենայն ամի կատարեցից առատութեամբ եւ պայծառութեամբ զվիշատակս ձեր : Եւ սկսաւ փորել զաղբիւրն, եւ բզխեաց ջուր յորդ եւ եղեւ զետ, եւ շինեցաւ զիւղն : Եւ կատարէին զվիշատակ սրբոց վկայիցն եւ զսրբոցն Արդիշոյի յԱլբիւրի Ը, մեծաւ սպառուով եւ առատութեամբ : Եւ բաղում նշանք լինին ի նշխարացն սրբոցն :

10 քսան եւ երկու *om.* B || 13 զվիշատակս ձեր] ըստ իմուծ կարողութեանն խրախուրթեամբ ի փառս Աստուծոյ եւ ձեր *add.* B || 15 Արդիշոյի] Ահկի Է եւ *add.* B.

l'avait guéri alla creuser une place profonde et y enterra le corps du bienheureux; il y amoncela de la terre, fit un tertre et l'appela la colline d'Abdicho.

Celui qui l'avait tué devint possédé des démons, ses esprits s'égarèrent; il tua par l'épée ses quatre fils, devint lui-même hydropique, et, poussé par les douleurs aiguës, se jeta sur un tas de fumier et y trouva une mort atroce. Les chiens et les corbeaux dévorèrent son cadavre. Toute sa maison fut anéantie. Les taupes desséchèrent la source du village. Sept fois on la creusa et on la nettoya, mais (les taupes) la remplirent de nouveau de terre; la source demeura tarie pendant vingt-deux années et le village fut déserté des gens.

Vingt-deux ans après, le fils du vieux prêtre qui avait accueilli et guéri saint Abdicho, s'étant rendu à la colline du saint Abdicho, y pria ainsi : « Abdicho, saint de Dieu, si tu me bénis et si je demeure en paix dans cette place, je célébrerai chaque année généreusement et avec éclat votre souvenir. » Il se mit à creuser la source, une eau abondante en jaillit et devint une rivière; le village se repeupla. On y célébrait la commémoration des saints martyrs et de saint Abdicho avec de grands honneurs et largesses le 8 avril. De nombreux miracles ont lieu par les reliques du saint.

Եւ յետ ժամանակաց ոմն * կրօնաւոր հայր վանաց շինեաց մերձ ի գեօյն մեծ * A fol. 226
 եկեղեցի, եւ անոր փոխեաց գնչխարս սրբոյն : v° a.

[B * Վերստին տօն է Աւետեաց :

* B
 p. 154 a.

Այսօր վերստին տօն է Աւետեաց Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ ճննական չանարատ
 5 եւ յաստուածածին կուսէն Մարիամայ, եւ չիշատակ նմին ամենասրբուհոյ աստուա-
 ճածնին, որ փակեալ գորով ամբիժ կուսութեամբ՝ իբրև պարտէզ եւ դրախտ մեզ
 գտաւ հոգեւոր կենացն պտոյց, փոխանակ աւաջնոյ դրախտին չորմէ ծաճն մեզ
 կլթեցաւ :

Այլ եւ կնքեալ գորով ի հոգւոյն սրբութեամբ, աղբիւր օրհնութեան եւ արդա-
 10 ըութեան բղխմանն կենաց վերերեւեցաւ, վասն որոյ գնա Սողոմոն. Պարտէզ փակեալ
 եւ աղբիւր կնքեալ գրուատէ : Այլ եւ ի բոլոր երկրացնոց մաքրութեամբ բարձրացեալ՝
 արդարութեանն ըստ գաւթի ընդունույ, բլուր կնդրկի օրինակեցաւ, չորմէ անուշա-
 հոտութիւն հաճուիցն Աստուծոյ ի հանուր աշխարհ բուրեցաւ :

Նսեւ խոնարհամտութեամբ հոգւոյ հարթապատակեալ հովիտ գորով, շուշանին եւ
 15 ծաղկին՝ որ յԻսրայելէ ըստ Նոայեաց ծաղկեալ՝ պտղով զտիեզերս ելից. եւ ի Յեսեան
 գաւազանէն վիթթելով՝ վերստին մեզ զհոգւոյն եօթնեգի շնորհսն ընկալաւ : Չոր արժա-

Quelque temps après un * religieux, père abbé d'un couvent, fit construire * A fol. 226
 une grande église près du village, et y transporta les reliques des saints. v° a.

[B * De nouveau fête de l'Annonciation.

* B
 p. 154 a.

Aujourd'hui, c'est de nouveau la fête de l'Annonciation de la naissance du
 Christ notre Dieu de la vierge pure et mère de Dieu Marie, en même temps
 que la commémoration de cette très sainte mère de Dieu, qui étant close par
 une virginité sans tache s'est trouvée pour nous comme un jardin et paradis
 spirituel du fruit de la vie en remplacement du premier paradis où nous avions
 récolté la mort.

Tout en étant scellée par la sainteté de l'esprit, elle nous fut révélée
 comme une source de bénédiction et de justice d'où jaillit la vie; c'est pour-
 quoi Salomon la proclame avec éloge : *Jardin fermé, fontaine scellée*¹. Elle a
 surpassé par la pureté tous les hommes de la terre, et elle a été le réceptacle
 de la justice selon David; elle a été comparée à la colline de myrrhe, d'où
 se répandit sur toute la terre l'odeur suave de la volonté de Dieu.

De plus, vallon aplani par l'humilité de l'esprit, elle a rempli l'univers du
 fruit du lis et de la fleur, qui selon Isaïe² a fleuri d'Israël, et sortant de la tige
 de Jessé comme un fleuron, elle nous a fait recouvrer les grâces de l'Esprit
 septiforme. C'est pourquoi nous bénissons avec éloges, comme il convient, en

1. Cantique des cantiques, iv, 12. — 2. Is., xxxv, 1.

* B
p. 154 b.

նապէս ընդ մարմնով ձեռքերոյն Աստուծոյ եւ զԱստուածածին ծնողն եւ կոյս՝
բարերաներով երանեմք, եւ փառս նմին * միածնի Որդւոյ, եւ Հօր եւ սուրբ Հոգւոյն
մատուցանեմք չափտեանս :

Եւ ընդ նմին ամենապրուհւոյ Աստուածածնին՝ չիշատակ է եւ ասն սրբոյ
աւետարեր հրեշտակապետին Գարբէլէլ : Որ ի վերուստ զսկիզբն փրկութեանն եւ
յաւեստիս կենաց կենարարին զպատեանն նախնապէս աւետարանեաց առ կոյսն ի
Նոգարէթ, աւարելով չԱստուծոյ՝ որպէս զգերաբուն եւ զանձաւ խորհրդոյն Աստուծոյ
սպասաւոր եւ խորհրդազգած պատուեալ եղև : Զի վեհագոյն ի բոլոր երկնաւորացն
յառաջագոյն առ միայն չԱստուծոյ իմաստութենէն ընորեցաւ, զառ ի չափտեանց եւ
յազգաց անձանօթ եւ զձաձուկ խորհուրդ անօրէնութեան Աստուծոյ Ռանին իրապէկ
լինել, եւ որպէս աւաւելապէս ցնձացեալ ընդ մեր փրկութիւնն, եւ իբրու ճշմարիտ
բարեկամ բնութեանս մերոյ՝ աւետաւոր առաքել, մանաւանդ եթէ նախընթաց առ
մեզ զպատեանն Աստուծոյ, եւ հարսն զոյով պատրաստող եւ չարկարիչ հոգևոր
տաճարին նորին բնակութեան : Եւ արժանաւորեցաւ լինել հարսնացուցանող ասնող
եւ ասթող հարսին Աստուծոյ՝ երանուհւոյ զշխոյին երկնից եւ մերոյ ճշմարիտ
տիրուհւոյ աստուածածին կուսին :

Վասն որոյ եւ իրաւապէս ամենայն փրկեալքս ի փրկութենէն՝ պատուել պարտական
եմք զփրկութեան մերոյ աւետարերն, գնոյն զփառաւորեալ նախընթացն եւ զմեծ

* B
p. 154 b.

même temps que le Dieu né avec le corps, celle qui l'a mis au monde, la mère
de Dieu et la vierge, et nous glorifions éternellement avec elle * le Fils unique,
le Père et le Saint-Esprit.

Commemoration est faite également avec la très sainte Mère de Dieu et
fête du saint Messager l'archange Gabriel. C'est lui qui, d'en haut, pour la
toute première fois, apporta à la Vierge, à Nazareth, la bonne nouvelle : le
commencement de la Rédemption et l'annonce de l'avènement du Vivifica-
teur de la vie. Dieu, en l'envoyant, lui fit l'honneur de devenir comme le
ministre et l'initié du surnaturel et ineffable mystère de Dieu. Car, éminent
entre tous les (esprits) célestes, lui seul fut, à l'avance, choisi par la Sagesse
de Dieu, pour être mis au courant du mystère de l'Incarnation (σίζονομία) du
Verbe de Dieu, mystère inconnu de tous les êtres créés et des nations et
mystère caché, choisi, comme s'étant davantage réjoui de notre rédemption,
et comme étant un véritable ami de notre nature, pour être envoyé vers nous
porteur de la bonne nouvelle, ou mieux, précurseur de la venue de Dieu :
et en préparant la fiancée et en ornant le temple spirituel où il devait habiter.
Et il a été jugé digne de faire la demande en mariage, d'obtenir le consente-
ment, de faire les accordailles entre Dieu et la fiancée : la bienheureuse
reine des eieux et notre véritable souveraine, la vierge Mère de Dieu.

C'est pourquoi, nous tous qui avons été l'objet de ce salut, nous devons,
en toute justice, glorifier celui qui nous a apporté la bonne nouvelle de notre

հրեշտակապետն Աստուծոյ զԳարբիէլ : Չի որպէս այսու շնորհիւ ստաւել չերկրայնոցս փառաւորեաց եւ մեծագոյն եցոյց Աստուած ի մարդկանէ՝ զմեծն ի ծնակցս կանանց զՅովհաննէս, որ նախ քան զամենայն մարդիկ՝ չորսվայնին ծանեաւ զՏէրն. որոյ եւ չպատմութեանն ի չերկրի եւ ի յժոխս եղեւ նախընթաց. նոյն օրինակ՝ եւ նախ քան զնա՝ չերկնայինն ստաւել փառաւորեցաւ ի * չամենայն հրեշտակական կարգացն՝ սուրբ հրեշտակապետն Գարբիէլ. որ չառաջ քան զբոլոր երկնայինն, եւ զհամայն իսկ եւ զերկրաւորս, եւ քան զնոյն ինքն զմաքուր սասուածածնալ կոչան՝ զխորհուրդն Աստուծոյ ծանուցեալ կարապետեաց, եւ նախընթաց Աստուծոյ ի բնութիւնս մեր զպատեան, եւ բնակելոյ ի մեղ բարձրացուցանողն նորին լիջման :

* B
p. 155 a.

10 Չոր եւ ընդ բոլոր հրեշտակաց զսան եւ համայն սրբոց զուծարս, զԲանն Աստուած որ մարմին եղեւ եւ աւետօքն Գարբիէլն եկաւորեալ ի զաւակն Գաւթի եւ բնակեաց ի մեղ. եւ փոխանակ անիծիցն որ ի ձեռն մահաթոյն օձին ունկամբն եւալի կմուտ պատրանօք ի բնութիւնս մեր եւ սարածեցաւ, զօրհնութիւն եւ զկեանս ի ձեռն ողջունարբեր ձայնին Գարբիէլն ունկամբն Մարիամու ի մարդիկ աղբերացոյց եւ սփռեաց. 15 զոր փառաւորեմք զնա ընդ Հօր եւ սուրբ Հոգւոյն չաւետեանս, ամէն :]

salut, le glorieux précurseur et le grand archange de Dieu Gabriel. Car de même que Dieu, par cette grâce (la grâce d'être son prédécesseur), a, plus que tous, entre les habitants de la terre, glorifié et, entre les hommes, magnifié le plus grand des enfants des femmes, Jean, qui, avant tous les autres hommes, dès le sein de sa mère, a connu le Seigneur et a été, de la Révélation de celui-ci, sur terre et aux enfers, le précurseur, de la même manière, et avant Jean, plus que tous, entre les (esprits) célestes, entre les Anges de toutes les hiérarchies, a été glorifié* le saint Archange Gabriel, qui, avant tous les (esprits) célestes, et avant tous les habitants de la terre que ce soit, même avant la Vierge pure, Mère de Dieu, elle-même, a connu le mystère de Dieu, (l)'a annoncé et a été le précurseur de la venue de Dieu en notre nature et l'exaltateur de sa descente pour demeurer parmi nous.

* B
p. 155 a.

C'est Lui, qu'avec tous les chœurs des Anges et toute l'assemblée des Saints, Lui le verbe de Dieu, qui s'est fait chair, et qui, par l'annonce de Gabriel, est venu en la fille de David et a habité parmi nous, et, au lieu de la malédiction qui, par la séduction du serpent au venin mortel reçue par Ève en son oreille, s'était introduite et propagée dans notre nature, a, par la voix porteuse de salut de Gabriel reçue par Marie en son oreille, fait jaillir la bénédiction et la vie sur l'humanité, c'est Lui, c'est celui-là que nous glorifions avec le Père et le Saint-Esprit, à jamais. Amen.]

ԱՆԿԻ Բ և Ապրիլ Թ : Տօն է Եօթանասուն և երկու առաքելոցն :

Առաքելոցն երկուսասնիցն որք աշակերտեցան Քրիստոսի, անուանք նոցա յաւետարանէն չայտնի են . Պետրոս և Յակոբոս, Յովհաննէս և Անդրէաս, Փիլիպպոս և Թովմաս, Բարթողղիմէոս և Մատթէոս, Յակոբոս Ալփեայ և Ղերէոս որ անուանեցաւ Թադէոս, Շմաւոն նախանձաչոյզ և Յուդայի փոխանակն Մատաթիա :

5

Իսկ Եօթանասուն և երկու առաքելոցն անուանքն չեն գրեալ յաւետարանն, բայց ձխան կոչումն նոցա որպէս ասաց Ղուկաս թէ Յետ այսորիկ երեւեցոյց Տէր այլ ևս Եօթանասուն և երկուս, և առաքեաց զնոսա քարոզել յամենայն տեղիս :

Առաջինն ի նոցանէ է մեծն Թադէոս, որ չերկուսասնիցն, և կարգեցաւ նոցա վարդապետ . որ յառաջ քան զամենայն առաքեալսն հրամանաւ Հոգւոյն սրբոյ զնոց 10 չիւռհա, և բժշկեաց զԱրքար թագաւոր Հայոց և Ասորոց, և զնոց ի Հայս և սպանաւ ի Սանատրիէ յԱրտաղ :

Բ. Յակոբոս, եղբայր Տեառն, որ առաջին կախկոպոս եղև Երուսաղէմի և սպանաւ յԵրուսաղէմ :

1 Տօն] Յիշատակ B || 2 առաքելոցն] Քրիստոսի *add.* B.

2 AHÉKAN, 9 Avril.

Fête des soixante-douze apôtres.

Les noms des douze apôtres qui furent les disciples du Christ nous sont connus par l'évangile : Pierre et Jacques, Jean et André, Philippe et Thomas, Barthélemy et Matthieu, Jacques fils d'Alphée et Lebbée, surnommé Thaddée, Simon le Zélé et Matathias qui remplaça Judas.

Les noms des soixante-douze apôtres ne sont pas écrits dans l'évangile, leur élection seulement (y est indiquée) ainsi que dit Luc : *Après cela le Seigneur en désigna encore soixante-douze autres et les envoya prêcher dans toutes les villes* ¹.

Le premier d'entre eux est le grand Thaddée, l'un des douze, qui fut institué leur chef, et qui avant tous les apôtres, par ordre du Saint-Esprit, se rendit à Ourfa et guérit Abgar le roi d'Arménie et de Syrie, puis se rendit en Arménie et fut tué à Artaz par Sanatrouk.

2e Jacques le frère du Seigneur, qui fut le premier évêque de Jérusalem et fut tué à Jérusalem.

¹ 1. Luc, x, 1.

Գ. Բառնաբաս, որ ընդ Պօղոսի * ձեռնադրեցաւ չԱնտիոք չառարելութիւն * A fol. 226
 չեթանոսաց, եւ սպանաւ ի Կիպրոս կղզի եւ թաղեցաւ : v° b.

Դ. Անանիա, եպիսկոպոսն Գամասկոսի, որ մկրտեաց Վօղոս եւ քարկոծեալ ի
 Հրէից կատարեցաւ :

5 Ե. սուրբն Ստեփաննոս նախավկաջն որ եբաց զերկինս եւ քարկոծեալ չՆրու-
 սաղէճ մեռաւ :

Զ. Փիլիպպոս, ընկեր նորա որ մկրտեաց զներքինին եւ քարոզեաց ի բազում տեղիս
 եւ նահատակեալ կատարեցաւ :

Է. Պրօխորոս, որ զնաց ընդ Յովհաննու աւետարանչին չԱսիա եւ զրեաց
 10 զաւետարանն եւ զտեսիլն Յովհաննու, եւ եկեալ չԵրուսաղէճ՝ անդ կատարեցաւ :

Ը. Նիկանովրա, որ եպիսկոպոս լեալ վկայութեամբ կատարեցաւ :

Թ. Տիմոն, որ քարոզեալ զբանն Աստուծոյ կատարեցաւ վկայական մահուամբ
 եւ արեամբ :

Ժ. Պարմենա, որ ընդ սրբոյն Ստեփաննոսի սպանաւ երկու հազար չուսացելովք
 15 ի Քրիստոս '.

Նիկողայոս, եկն անտիոքացին, չորմէ ազանդն Նիկողայեցոց բուսաւ :

4 կատարեցաւ] մեռաւ B || 8 նահատակեալ] նահատակութեամբ B.

1. Les numéros d'ordre finissent avec Ժ.

3° Barnabé (*Barnabas*), qui fut ordonné avec Paul * à Antioche pour la pré- * A fol. 226
 dication des gentils et qui fut tué dans l'île de Chypre et y fut enterré. v° b.

4° Ananias, l'évêque de Damas, qui baptisa Paul et qui mourut lapidé par les Juifs.

5° Saint Étienne, le protomartyr, qui ouvrit le ciel et mourut lapidé à Jérusalem.

6° Philippe, son compagnon, qui baptisa l'eunuque, prêcha en beaucoup d'endroits et mourut en martyr.

7° Prochoros, qui se rendit avec Jean l'évangéliste en Asie, écrivit l'évangile et la vision (Apocalypse) de Jean et vint à Jérusalem où il fut martyrisé.

8° Nicanor, qui devint évêque et mourut par le martyre.

9° Timon, qui prêcha la parole de Dieu et mourut de la mort des martyrs et dans son sang.

10° Parmenas, qui fut tué avec saint Étienne et deux mille fidèles au Christ '.

Nicolas, l'étranger d'Antioche de qui germa la secte des Nicolaïtes.

1. Les numéros d'ordre se terminent avec le numéro 10.

Մարկոս աւետարանիչ, որ ի Հռոմ գրեաց զաւետարանն իւր, եւ եպիսկոպոս լեալ ի սրբոնց Պետրոսէ՝ զնաց յՅղիպոսոս եւ յԱղեկասնկրիա, քարշեալ ընդ հրապարակս վկայութեամբ կատարեցաւ :

Ղուկաս աւետարանիչ, որ ընդ Պողոսի քարոզեաց զբանն Աստուծոյ, եւ գրեաց զաւետարանն իւր եւ զԳործս Առաքելոցն, եւ զնաց ի Թերասս եւ անկ մեռաւ իւրով

* A fol. 227
r° a.

մահաւամբ յեօթնադրունն :

Շիղա, որ ընդ Պողոսի քարոզեաց, եւ ունէր շնորհս մարգարէութեան եւ ի կղզւոջն Լեզրոնի յՅեւեպոնտոս ի ծովն ընկեցեալ խեղդեցաւ :

Յուզա, որ ընդ Շիղաչի առաքեցաւ յԱնտիոք, քարոզել զաւետարանն եւ կատարեցաւ ի նմին :

Բարդողիմէոս, որ ընդ Փիլիպպոսի յՅփիմէս պրկեցաւ յորմն մեհնի եւ ի Լիկաւոնիտոս կատարեցաւ :

Յովհաննէս, որ եւ Մարկոս, վասն բանին Աստուծոյ քարոզութեան վկայութեամբ կատարեցաւ :

Ղազար բարեկամն Քրիստոսի, զոր չարոյց ի մեակոց, եպիսկոպոս լեալ, ի Կիպրոս կատարեցաւ :

Յովսէփ Արեմաթացի, որ թաղեաց զՏէրն, վախճանեցաւ ի տան իւրում յԱրեմաթեմ :

2 քարշեալ] քարոզեալ B || 3 կատարեցաւ] մեռաւ B || 11 յՅփիմէս] յՅփիփիմեայ B.

L'évangéliste Marc, qui écrivit son évangile à Rome et, sacré évêque par saint Pierre, se rendit en Égypte et à Alexandrie et y mourut en martyr, traîné sur les places.

Luc l'évangéliste, qui prêcha avec Paul la parole de Dieu, écrivit son évangile et les Actes des apôtres, se rendit à Thèbes et y mourut de sa * propre mort (dans la ville) aux sept portes.

Silas (*Sila*), qui prêcha avec Paul, reçut le don de prophétie et fut jeté à la mer d'Hellespont, dans l'île de Lezron, et s'y noya.

Jude (*Jouda*), qui fut envoyé avec Silas à Antioche, y prêcha l'évangile et y mourut.

Barthélemy, qui fut cloué avec Philippe au mur du temple des idoles à Ephimès et fut martyrisé à Licaonitos.

Jean dit aussi Marc, qui mourut en martyr pour avoir prêché la parole de Dieu.

Lazare, l'ami du Christ, que le Christ avait ressuscité des morts, et qui, devenu évêque, mourut en Chypre.

Joseph d'Arimatee, qui enterra le Seigneur et qui mourut dans sa maison à Arimatee (*Arimatee*).

Միւս Յովսէփ որ Բարսաբայն կոչէր, եւ անուանեցաւ Յուստոս, եպիսկոպոս եղև յԵրուսաղէմ եւ անդ կատարեցաւ :

Կղէովպաս, եղբայրն Յովսէփու, որ յետ յարութեանն ետես զՔրիստոս ի ճանապարհին Յմաւուսայ, քարոզեաց զՔրիստոս Հրէիցն եւ անդ կատարեցաւ :

5 Ծմաւոն որդին Կղէովպայ, ի սորա հարսանիան չողաւ Քրիստոս եւ արար զԾուրն գինի : Սա եպիսկոպոս եղև Երուսաղէմի յետ Յակոբայ. զսա տարան առաջի Գոմետիանոսի կայսեր որպէս թէ չազգէ Դաւթի իցէ, եւ տեսեալ Գոմետիանոսի զաղբատութիւնն նորա եւ գծերութիւնն՝ արձակեաց զնա, եւ եկեալ յԵրուսաղէմ խաչեցաւ ի Հրէից :

10 * Սիմոն Կիւրենացի, որ եբարձ զխաչն Քրիստոսի.

* A fol. 227
r^o b.

եւ երկու որդիք նորա՝ Ռուփոս եւ Աղեկամպրոս, սոքա եպիսկոպոսք լեալ յաւաքելոցն, եւ զնացին ի Կիւրենիա, եւ ի Լիբիա կատարեցան :

Ստաբիոս, որ զհետ Անդրէի առաքելոցն չողաւ, եւ ի նմանէ եղև եպիսկոպոս Բիւզանդիոյ՝ յԱռակլիա Թիրակայ, եւ ի Բիւզանդիոն կատարեցաւ :

15 Դուկիոս Կիւրենացի, որ ի բազում տեղնս քարոզեաց զՔրիստոս եւ ի նոցն կատարեցաւ :

Սանայէն, զայեկորդի Հերովդի չորրորդապետի, քարոզեաց զՔրիստոս Հրէից եւ Տէթանոսայ, եւ կատարեցաւ նահատակութեամբ :

8 խաչեցաւ ի Հրէից] խաչեցին զնա Հրեայքն B || 12 Կիւրենիա] Կիւրինա B.

L'autre Joseph, appelé Barsabas et qui fut surnommé le Juste (*Youstos*), qui devint évêque de Jérusalem et y mourut.

Cléophas, le frère de Joseph, qui vit le Christ, après la résurrection, sur la route d'Emmaüs, et qui prêcha le Christ aux Juifs et finit dans cette ville.

Siméon fils de Cléophas, aux noces duquel le Christ s'était rendu, où il avait transformé l'eau en vin. Il fut évêque de Jérusalem après Jacques. On le conduisit auprès de l'empereur Dometianus comme étant de la famille de David; Dometianus, vu la pauvreté et la vieillesse (de Siméon), le laissa en liberté, et il revint à Jérusalem où il fut crucifié par les Juifs.

* Simon le cyrénaïque, qui se chargea de la croix du Christ;

* A fol. 227
r^o b.

Et ses deux fils Routhos et Alexandre, qui furent sacrés évêques par les apôtres, se rendirent à Cyrène et en Libye et y moururent.

Eustachus (*Stachios*), qui suivit l'apôtre André, et fut sacré par lui évêque de Byzance, à Héraclée (*Aracilia*) de Thrace (*Thirakay*). Il mourut à Byzance.

Lucius le cyrénaïque, qui prêcha en de nombreux endroits le Christ et mourut à Cyrène.

Manaïen, le fils de la nourrice d'Hérode le tétrarque, qui prêcha le Christ aux Juifs et aux Gentils et mourut en martyr.

Սոսթենէս, զոր Պօղոս չիշէ ի թղթին. սա քարոզեաց ի բազում տեղիս զՔրիստոս, եւ չարչարեալ ուժգին կատարեցաւ :

Նաթանայէլ, որում ասաց Քրիստոս թէ Ահա այք արդարեւ խրայելացի չորում նենգութիւն ոչ գոչ : Սա կշտամբէր զՀրէայս խտտագոյնս չորինաց եւ ի ճարգարէից եւ ի նոցանէ մեռաւ :

5

Նիկողիմոս, որ եկն առ Յիսուս ի զիշերի եւ ուսաւ ի նմանէ զխորհուրդ վերստին ճննկեանն, եւ ի թաղումն Տեսոն եբեր զմուսս խառն ընդ հալուէս իբրեւ լտերս հարիւր, եւ պատեաց ընդ Յովսեփու զՏէրն : Սա բազում չարչարանս կրեալ ի Հրէից՝ մեռաւ, եւ ընդ սրբոյն Ստեփաննոսի եղաւ եւ ընդ Գամաղիէի :

Մինաս Իբերաց չԱղէկսանդրէ քարկոծեալ վասն քարոզելոյ զպարկեշտութիւն կուսութեան :

10

* A fol. 227
v° a.

Կեփաս, չԱնտիոք քարկոծեալ ի * հեթանոսաց :

Ղեբէոս ի բարբարոսաց եգեւ քարկոծեալ :

Տիտոս, որ ընդ Պօղոսի շրջէր, եւ եպիսկոպոս լեալ Գորտինու քաղաքին ի Կրիտէս, եւ անդ կատարեցաւ :

15

2 ուժգին] ուժգնակի B — կատարեցաւ] ի ծովու add. B || 5 մեռաւ] նահատակեցաւ B || 7 լտերս] ի լտեց B || 10 Իբերաց] Իբերասա B || 13 քարկոծեալ] կատարեցաւ քարկոծմամբ B.

Sosthène, dont Paul fait mention dans son épître. Il prêcha le Christ dans bien des endroits et mourut dans des supplices atroces.

Nathanaël, à qui le Christ avait dit : *Voici vraiment un Israélite, en qui il n'y a nul artifice*¹. Celui-ci tirait de la Loi et des prophètes de sévères reproches contre les Juifs et ce fut de par eux qu'il mourut.

Nicodème, qui vint trouver Jésus de nuit et apprit de Lui le mystère de la renaissance et qui à l'ensevelissement du Seigneur apporta un mélange de myrrhe et d'aloès, d'environ cent livres, et avec Joseph enveloppa le Seigneur dans des linges. Il eut à endurer beaucoup de souffrances de la part des Juifs, mourut, et fut déposé avec saint Étienne et Gamaliel.

Memnas de Bechta, (qui fut) lapidé par Alexandre pour avoir prêché la chasteté virginale.

* A fol. 227
v° a.

Céphas, lapidé à Antioche par les * Gentils.

Lebbée, qui fut lapidé par les barbares.

Titus, qui accompagnait Paul dans ses tournées, devint évêque de la ville de Gortinos en Crète et y mourut.

1. Jean, 1, 47.

Կրեակէս, ի Գալլիա ի բարբարոսաց բարկոծեալ վասն զպարկեշտութիւն
քարոզելոյ :

Յովհաննէս, զոր կոչեն հաչր,

և Բարաբաս, ի Սիպրոս իւրեանց մահուամբ կատարեցան :

5 Յովհաննէս

և Գալիոս ի Լիւկիա :

Յովհաննէս միւս, որ Պօղոսի սպասաւոր էր, ի Ասախ ի բարխք ձերութեան
կատարեալ :

Կղեմէս, զոր Պօղոս ասէ կթէ Կղեմաւ հանդերձ :

10 Նիկիտաս, որ վասն Քրիստոսի բաղում չարչարանս կրեալ կատարեցաւ :

Կիւրղոս, որ սպասաւորեաց բանին Տեառն, և ի նմին կատարեցաւ :

Բուլոս,

և Պուլէոս, զոր չիշատակէ Պօղոս ի թուղթն հասմայեցոց :

Ղինոս, որ յետ Պետրոսի եպիսկոպոս եկաց ի հռոմ քաղաքի :

15 Կլաւդիա, որ վասն զՔրիստոս քարոզելոյ մեռաւ :

Գեմետրիոս, որ վասն Քրիստոսի ի Հրէից բարկոծեալ մեռաւ :

9 հանդերձ] որ վասն Քրիստոսի չարչարեալ կատարեցաւ. *add.* B || 13 եւ Պուլէոս] Եպուլէոս B.

Crescent, qui fut lapidé par les barbares en Galatie pour avoir prêché la chasteté.

Jean, qu'on appelle le père,

Et Barabas, qui moururent de leur propre mort en Chypre.

Jean,

Et Gaïus, en Lyceie.

Un autre Jean, qui avait été le serviteur de Paul, en Carie, et qui mourut dans une belle vieillesse.

Clément, celui que Paul désigne quand il dit : « avec Clément ».

Nicitas qui, après avoir enduré bien des tourments pour le Christ, fut martyrisé.

Cyrille, qui vécut au service de la parole du Seigneur et mourut en Lui.

Eubule (*Boulos*),

Et Pudens (*Poudeos*), dont fait mention Paul dans son épître aux Romains.

Linus, qui fut, après Pierre, évêque de la ville de Rome.

Claudia, qui mourut pour avoir prêché le Christ.

Temedrius, qui mourut lapidé par les Juifs pour le Christ.

Կրիսպոս, անչափ ծերացեալ եւ սողեալ, եւ արտաքս ընկեցեալ ի հրապարակն մեռաւ :

Կողրատոս, որ վկայեաց ի Տրաչանոսէ :

Յուդա ճապիու, որ ի Խլաթ կատարեցաւ :

Յովսէս, որ վասն զՔրիստոս քարոզելոյ բազում չարչարանս կրեաց, եւ ի նոյն կատարեցաւ :

Ղազար միւս, որ եւ նա քարող բանին կենաց եղեւ, եւ նահատակութեամբ կատարեցաւ :

* A fol. 227
v° b.

* Գեմաս, որ սիրեաց զաշխարհ, եւ զնաց ի Թեասաղոնիկէ եւ քուրմ եղեւ կուոց :

Հերմոզինէս, որ աչափառեաց, եւ եղեւ ընկեր Սիմոնի մոզի :

Ալեկսանդրոս դարբին, որ բազում չարչարանս եցոյց Պօղոսի, եւ հակառակ կայր բանից նորա :

Անդրոնիկոս,

եւ Յունիոս, աղգականք Պօղոսի,

եւ Պենտաս, սիրելի առաքելոյն Պօղոսի :

Ամպղիոս, որ եւ զնա չիշատակէ Պօլոս :

Ուրբանոս, զոր առ Հռովմայեցիան չիշէ առաքեալն :

Ապեղղաս, զոր ի նմին թղթի չիշէ Պօղոս :

Crispus, qui, parvenu à une extrême vieillesse, se traîna et fut jeté dehors sur la place publique où il mourut.

Quadratus, qui fut martyrisé par Trajan.

Jude de Chabios, qui mourut à Khlata.

Osée, qui pour avoir prêché le Christ endura bien des souffrances et mourut pour Lui.

Un autre Lazare, qui fut aussi héraut du Verbe de Vie et mourut martyrisé.

* A fol. 227
v° b.

* Démas, qui aime le monde, se rendit à Thessalonique et devint prêtre des idoles.

Hermogène, qui changea de foi et devint compagnon de Simon le mage.

Alexandre le forgeron, qui causa beaucoup de peine à Paul en s'opposant à ses paroles.

Andronicus,

Et Junius, parents de Paul,

Et Pentas, l'ami de l'apôtre Paul.

Amplius, que Paul mentionne également .

Urbanus, que l'apôtre mentionne (dans l'épître) aux Romains

Apellas, que Paul mentionne dans la même épître.

- Արիստաբուլաս,
 Հերովդիոն, որք չիշին յառաքելոյն :
 Նարկիսոս, որ եղեւ եպիսկոպոս եւ վկայ :
 Ասինկրիտոս,
 5 եւ Փղեզոնտաս, ի նոյն թղթի չիշեցեալքն ի Պօլոսէ :
 Երմաս հովիւն,
 եւ Պատրորաս, առ Հռովմայեցիան չիշատակեալք ի սրբոյն Պօլոսէ :
 Տրիփոս,
 եւ Տրիփոն, զոր ողջունեաց Պօլոս երանելին :
 10 Փիլոպոզիտա, Ներխաս, Սւղուճոս, սոքա փոխանորք Քեմասայ եւ Հերմոզինի
 եւ Աղեկսանդրի եղեն, որպէս Մատաթիլա՝ Յուդայի մասնչի :
 Սոքօք թուաւ աւետարանն ընդ չորս կողմանա աշխարհի, եւ եղան հիմունք
 եկեղեցոյ, եւ երեւեցաւ հաւատն : Զորոց զչիշատակն կատարէ եկեղեցի Ապրիլի Թ՛ :

* Անուանք կանանցն Առաքելուհեաց :

* A fol. 228
r° a.

- 15 Մարիամ աստուածածինն, որ բազում չարչարանս կրեաց ի Հրէիցն, եւ վախճանեալ
 ոչ ուրեք գտանի, զի փոխեաց զնա որդին իւր Յիսուս Քրիստոս :

7 սրբոյն] յերանելոյն B || 10 Ներխաս] Ներխանոս B || 13 եկեղեցի] Քրիստոսի՝ Ահիլի Բ եւ
 add. B || 14 առաքելուհեաց] որ վկայեցին վասն Քրիստոսի add. B || 16 որդին իւր Յիսուս om. B.

Aristaboulas,

Hérodion, qui sont mentionnés par l'apôtre.

Narcissus, qui fut évêque et martyr.

Asingritas,

Et Phlégotas, mentionnés par Paul dans la même épître.

Hermas, le berger,

Et Patrobas, mentionnés par saint Paul (dans l'épître) aux Romains.

Triplus,

Et Triphon, auxquels le bienheureux Paul envoya le salut.

Philologius, Nérias, Ulumpos, qui furent les remplaçants de Démas, d'Hermogène et d'Alexandre, comme Matathias fut celui de Judas le traître.

C'est par ceux-ci que l'évangile s'envola aux quatre coins de la terre, que les assises de l'Église furent posées et que la foi apparut. L'Église fête leur souvenir le 9 avril.

* Noms des femmes apôtres.

* A fol. 228
r° a.

Marie, mère de Dieu, qui eut beaucoup à souffrir de la part des Juifs. Après sa mort, (son corps) ne se trouve nulle part, car son fils Jésus-Christ l'a transportée.

Մարիամ Մագդաղենացին, որ չաւետարանն պատմի, վասն Քրիստոսի բազում չարչարանս կրեաց ի Կալիւփայ. կայ յագարակին որ կոչի Մագդաղեայ՝ ձօս ի Նաղարէթ :

Միւս Մարիամ Մագդաղենացի, կատարեցաւ հետի յերուսաղեմէ եօթնասուն ասպարիսաւ :

Մարիամ, Յակովբու փոքրկան մայր :

Մարիամ եւ Մարթա, քոյրքն Դաղարու հանդերձ եղբարքն հալածեալ ի Հրէիցն եւ ի Սաղուկեցւոցն՝ ընկեցեալ եղեն ի Յոպպէ, ուր զՏաբիթայն սնուցին եւ ուսուցին :

Եղիսաբեթ, մայրն Յովհաննու Մկրտչի իւրով մահուամբ :

Սողոմէ, որ ի յարութեանն Տեառն ցուցաւ, իւրով մահուամբ :

Յովհաննա եւ Շուշան, բազում չարչարանս կրեալ ի Մագդաղապետէն՝ կատարեցան :

Աննա զուտր Փանուէլի, որ ի տաճարին մարդարէանայք վասն Քրիստոսի, իւրով մահուամբ :

Զորանչն Պետրոսի, բազում համարձակութեամբ վկայեաց վասն Քրիստոսի, եւ կայ ի Կափառնայում :

Այս է վկայութիւն երկոտասանից առաքելոցն եւ եօթնասուն եւ երկուցն, եւ սուրբ կանանցն որ վկայեցին զբարիոք վկայութիւնն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր :

11 որ ի յարութեան ցուցաւ *om. B* || 16 Պետրոսի] Սիմոնի B.

Marie-Madeleine dont il est parlé dans l'évangile, qui eut beaucoup à souffrir de la part de Caïphe pour le Christ; (son corps) se trouve dans le champ qui s'appelle le champ de Madeleine, près de Nazareth.

Une autre Marie-Madeleine qui mourut à soixante-dix lieues de Jérusalem.

Marie, mère de Jacques le mineur.

Marie et Marthe, sœurs de Lazare, persécutées avec leur frère par les Juifs et les Saducéens, furent jetés (à la mer) à Jaffa (*Hobbé*) où elles avaient élevé Tabitha et l'avaient instruite.

Élisabeth, mère de Jean-Baptiste, (qui mourut) de sa propre mort.

Salomé, qui apparut à la résurrection du Seigneur, (morte) de sa propre mort.

Johanna et Suzanne qui, après avoir enduré bien des tourments de la part du gouverneur de Magdala, moururent.

Anne, fille de Phanuel, qui prophétisait dans le temple, (morte) de sa propre mort.

La belle-mère de Pierre qui témoigna avec beaucoup de hardiesse pour le Christ, et qui git à Capharnaüm.

Tel est le martyrologe des douze apôtres et des soixante-douze et des saintes femmes qui rendirent le bon témoignage pour Jésus-Christ, Notre-Seigneur.

* Յայտմ առուր վկայութիւն բառասուն սրբոց ճարտարոսաց, յսրոց էին սուրբքն
Տէրէնտիոս, Ափրիկանոս, Մաքսիմոս եւ Պոմպիոս :

* A fol. 228
r° b.

Սուրբ վկայքն Քրիստոսի բառասուն զօրականքն էին յաւուրս Պէկոսի ամբարիշտ
արքային, եւ Փորտունեայ զատաւորին, յԱփրիկոյ բաղաբէն : Եւ ընդ աւուրսն ընդ
5 այնոսիկ եհաս պատճէն հրամանաց թագաւորին վասն բրիտոնեայն, եւ ըստ հրամանին
ժողովեաց զատաւորն զամենայն բրիտոնեայն, եւ եղ առաջի նոցա զամենայն
տանջողական մեքենայս, եւ պատուիրեաց բարկութեամբ զոհել եւ պաշտել զիւրւան :
Եւ բազումք ի հաւատացելոցն երկեան ի սպառնալեացն, հաւանեցան զատաւորին եւ
ուրացան զՔրիստոս :

10 Իսկ բառասուն սուրբ զօրականքն ուխտս եղին ճիմեանց, զի արիաբար մեռանիցին
ի սէրն Քրիստոսի, եւ ասնն վատահալար ընդ ճիմեանս. Զգրչ կացցուք եւ ճի
ուրացուք զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս առաջի մարդկան, զի ճի եւ նա ուրացի
զմեզ առաջի հօրն իւրոյ որ չերկինս է : Յիշեմք զբանն որ ասաց. Մի երկնչիք յայնցանէ
որ ճիայն զմարմինս կարող են սպանանել, երկերուք մանաւանդ յայնմանէ որ կարող
15 է կորուսանել զհոգի եւ զմարմինն ի զեհնն : * Եւ այլ բազում բանիւք զմիմեանս * A fol. 228
v° a.

1 էին] եւ B || 2 Պոմպիոս] Պրոմպիոս, Զինոն, Ալեկսանդրոս եւ Թէոդորոս add. B ||
3 Սուրբ վկայքն] Այս սուրբ վկայքս B || 6 բրիտոնեայն] հաւատացեալսն B || 8 սպառ-
նալեացն] եւ ի չարչարանացն add. B || 11 կացցուք] լինցուք եղբարք B.

* En ce jour martyr de des quarante saints martyrs, parmi lesquels se trouvaient
saints Terentius, Africanus, Maximus et Pompilus.

* A fol. 228
r° b.

Les quarante saints martyrs du Christ, soldats, vivaient aux jours de l'empereur Dèce, l'impie, et du juge Fortunea, de la ville d'Afrique. En ces jours-là arriva la copie des ordres de l'empereur au sujet des chrétiens, et le juge, conformément à cet ordre, rassembla tous les chrétiens, disposa devant eux tous les instruments de supplice et leur enjoignit avec colère de sacrifier aux idoles et de les adorer. Nombre de fidèles prirent peur devant ces menaces, obéirent au juge et renièrent le Christ.

Mais les quarante saints soldats se jurèrent mutuellement de mourir vaillamment pour l'amour du Christ et se dirent l'un à l'autre avec confiance : « Gardons-nous de renier Notre-Seigneur Jésus-Christ devant les hommes, pour qu'il ne nous renie point devant son Père qui est aux cieux. Rappelons-nous la parole qu'il a dite : *Ne craignez pas ceux qui tuent seulement le corps ; craignez plutôt celui qui peut perdre l'âme et le corps, dans la géhenne* ¹. » * Et avec beau-
coup d'autres paroles ils s'encouragèrent mutuellement.

* A fol. 228
v° a.

1. Matth., x, 28, 29.

Եւ զատաւորն Փորտուենա կոչեաց զնոսա առաջի իւր եւ ասէ. Տեսանեմ զձեզ արս քաջս, բարի հասակաւ եւ իմաստնական բանիւ զարգարեալս. ընդէր խաբեցայք եւ լետս ընկեցէք զձեզ ի թագաւորական հրամանացն, եւ խոտտովանիք զմի Աստուած եւ զՔրիստոս սմն՝ զոր որդիք Հրէիցն խաչեցին իբրեւ զհարազորս :

Իսկ սուրբն Տէրէնտիոս բերան եղեւ ամենեցուն եւ ասէ. Եթէ զիտէիր ո՞վ զատաւոր զգորութիւն խաչեցելոցն ուրանալիք եւ զու զանտի խաբէութիւն կուռցն, եւ նմա միայնոջ երկիր պագանէիք, քանզի նա միայն է ճշմարիտ Աստուած, զթած, ողորմած, բարերար եւ ամենայն շնորհաց տուող : Որ կամաւ Հօր էջ յերկնից յերկիր, զզեցաւ զմարգիտիւն բնութիւնս եւ վասն մերոջ վրկութեան համբերեաց խաչի եւ մահու :

Եւ զայս լուեալ զատաւորին ասէ ցտորբան. Զոչեցէք ընդ մեզ աստուածոց մերոց, եթէ ոչ՝ տանջանօք մաշեցից զանձինս ձեր : Ասէ Տէրէնտիոս. Կարծես եթէ ասիւ եւ սպառնալօք խարես զմեզ, ոչ սչպաւս. միթէ վնորք լցեմք եւ երկչտօք, զի թողու՞մք զկենաց տուողն եւ երկիր պագանեմք աստուածոց օտարաց որ ոչ իցեն : Արդ՝ փութով արս զոր ինչ խորհեալք ես վասն մեր, եւ տեսցես քաջութիւն ի խորհուրդս մեր ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս զոր ունիմք :

* A fol. 228
v° b.

Եւ զայս * լուեալ զատաւորին ի սրբոցն Տէրէնտիոսէ առաւել եւս մոլեցաւ ի

6 [խաչեցելոցն] խաչելոցն B || 7 պագանէիք] եւ զնա միայն պաշտէիք *add.* B.

Le juge Fortunea les fit venir devant lui et leur dit : « Je vois en vous des hommes vaillants, de belle taille et doués de sage raison. Pourquoi vous êtes-vous laissé tromper et vous êtes-vous rejetés en arrière devant les ordres impériaux, et confessez-vous un seul Dieu et un certain Christ que les fils des Juifs ont crucifié comme un malfaiteur? »

Saint Terentius, se faisant l'interprète de tous, répondit : « Si tu connaissais, ô juge, la puissance du crucifié, tu renoncerais, toi aussi, à la vaine duperie des idoles et tu L'adorerais, lui seul, car il est le vrai Dieu, miséricordieux, plein de pitié, bienfaisant et donnant toutes grâces. C'est Lui qui, par la volonté du Père, descendit des cieus sur la terre, se revêtit de la nature humaine et souffrit la croix et la mort pour notre salut. »

Après avoir entendu cela le juge dit aux saints : « Immolez avec nous à nos dieux, sinon je vous détruirai tout entiers par les tortures. » Terentius répondit : « Tu crois que c'est par la crainte et par les menaces que tu vas nous séduire? Tu te trompes! Sommes-nous des lâches et des poltrons pour abandonner celui qui donne la vie et pour nous prosterner devant des dieux étrangers qui n'en sont pas? Hâte-toi donc d'accomplir ce que tu es résolu à faire à notre égard et tu verras la vaillance que nous sommes résolu à déployer pour Notre-Seigneur Jésus-Christ. »

* A fol. 228
v° b.

Après avoir * reçu cette réponse de saint Terentius, le juge devint plus

բարկութիւն, եւ հրամայեաց զՏէրէնտիոս, զԱփրիկանոս, զՄարսիմոս եւ զՊոմպիլոս, եւ արգելոյր ի ներքստորոյն բանդն, եւ երկաթովք եւ փայտիւք պնդել զզուշութեամբ. եւ գալլ երեսուն եւ վեց յարտաքին բանդին պահել :

5 Եւ չետ աւուրց կացուցին առաջի դամենեսեան եւ հարցանէր եթէ արտոցէն զհրամանս թագաւորին : Ասեն սուրբքն. Մեր բազում անգամ ասացարք քեզ թէ մեր քրիստոնեայք եմք եւ ի Քրիստոս յուսացեալ եմք, եւ զղեւս ոչ պաշտեմք. եւ զու որչափ կամիս տանջեն զմեզ, եւ մեր ական ունիմք յԱստուած որ չազմիս ի մէնջ որպէս յաղթեցաւ աստանայ ի Քրիստոսէ, եւ նա զօրացուցանէ զմեզ ընդդէմ խորհրոց բոց :

10 Եւ դաչս լուեալ զատաւորին ի սրբոյն Տէրէնտիոսէ հրամայեաց զարձուցանել զնոսա ի բանդն, եւ շղթայիւք պնդել զնոսա, եւ ոչ զորք ի քրիստոնէից թողուլ առ նոսա կամ տալ նոցա կերակուր : Եւ ի մէջ զլշերին ծինչդեւ ալօթէին սուրբքն՝ լոյս ծագեաց ի բանդն եւ հրեշտակ Տեսուն խօսեցաւ ընդ նոսա եւ ասէ. Ծառայք Աստուծոյ բարձրելոյն, արիք եւ հանգիք : Եւ առժամայն շղթայքն անկան ի պարանոցացն եւ կապանքն ի ձեռաց եւ չտիղ իւրեանց, եւ տեսին սեղան առաջի իւրեանց ամենայն
15 բարութեամբ լցեալ : Եւ ասէ՝ * հրեշտակ Տեսուն. Կերիջիք զոր աւաբեաց կերակրիչն * A fol. 229
1° a.

12 — p. 1328, l. 1 [խօսեցաւ... ճաշակեցին] երեւեալ քաջալերեաց զնոսա B.

furieux encore dans sa colère et ordonna d'enfermer Terentius, Africanus, Maximus et Pompilus dans la prison la plus intérieure et de les garrotter soigneusement avec fers et entraves. Quant aux autres trente-six, il les fit garder dans la prison extérieure.

Quelques jours après, on les fit tous comparaître, et, comme le juge leur demandait s'ils étaient décidés à accomplir les ordres de l'empereur, les saints répondirent : « Nous t'avons dit à plusieurs reprises que nous sommes chrétiens, que nous avons mis notre foi dans le Christ et que nous n'adorons point les démons. Pour toi, torture-nous tant que tu voudras, mais nous espérons en Dieu que tu seras vaincu par nous, comme Satan a été vaincu par le Christ. Il nous donnera la force de résister à tes desseins. »

Ayant entendu cela de saint Terentius, le juge ordonna de les reconduire à la prison, de les lier fortement avec des chaînes, de ne permettre à aucun chrétien d'avoir accès auprès d'eux et de ne leur point donner à manger. Au milieu de la nuit, pendant que les saints priaient, une lumière jaillit dans la prison et l'ange du Seigneur s'entretint avec eux et leur dit : « Serviteurs de Dieu le Très-Haut, levez-vous et reposez-vous. » Aussitôt les chaînes leur tombèrent du cou et les liens des mains et des pieds; et ils aperçurent devant eux une table garnie de toutes sortes de bonnes choses. L'ange du Seigneur
* leur dit : « Mangez ce que le Christ, qui vous nourrit, vous envoie. » Les saints

ձեր Քրիստոս : Եւ սուրբքն օրհնեցին զԱստուած եւ ճաշակեցին : Իսկ պահապանքն տեսին գորանչելի լոյսն, երթեալ պատմեցին պատուորին :

Եւ ընդ առաւօտն տարան առաջի. եւ այնչափ զան հարին գնտա որ ամենայն ծարմինքն քերթեցան : Եւ պատուիրեցին զիւթից եւ բերին իժս եւ քարբս թունաւքս, եւ ի մի առն թաղուլ գնտա չանձինս նոցա եւ փակել զբուսն. եւ չար պապանքն 5 սոմնեւին ոչ մերձեցան ի նոսա : Եւ յետ երկց աւուրց զօրականքն ծաին ի առնն, եւ տեսին գնտա պաշտաւ երեսօք զի սալմոսէին եւ երթեալ պատմեցին պատուորին : Եւ պատուիրեաց պատաւորն ալլ զիւթիցն բերել ալլ զպանս, եւ չորժամ բերին՝ զերծեալ զիմեցին ի վերայ անօրինացն եւ զբապումս ի նոցանէ սպանին եւ զգլխն լախեցին : Եւ ընդ առաւօտն հանին գաւրբսն արաարոյ քաղաքին, եւ հատին արով 10 զբաւասան վկայիցն զգլխն չկարիլի Թ : Եւ բրխտոնեացն թաղեցին գնտա ի նշանաւօր տեղոջ երկու ծոցնաւ հեւի ի քաղաքէն :

* B
p. 159 b.

[B* Յայժմ աւուր վկայութիւն սուրբ վկայիցն Եւփօիտոսի եւ Իլիոդորոսի եպիսկոպոսի եւ Մարիամօս սրբօւհնոյ, եւ երեք հարիւր վկայիցն՝ որք ի գերութեանն Պարսից կատարեցան, ի փառս Քրիստոսի :]

15

8-10 Եւ պատուիրեաց . . . լափեցին om. B.

bénirent Dieu et mangèrent. Les gardiens, qui avaient aperçu la lumière éclatante, s'en allèrent le dire au juge.

Le matin, on les conduisit devant (le juge); on les frappa à tel point que tout leur corps fut écorché. On ordonna à des charmeurs d'apporter des serpents et des scorpions venimeux, de les lâcher dans une maison contre les corps (des saints) et de fermer les portes; mais ces bêtes mauvaises ne s'approchèrent nullement d'eux. Trois jours après, les soldats pénétrèrent dans la maison et virent (les saints), la figure resplendissante, qui psalmodiaient. Ils allèrent rendre compte au juge. Celui-ci ordonna à d'autres charmeurs d'apporter d'autres bêtes, qui, lorsqu'ils les eurent apportées, s'échappèrent et s'élançèrent sur les impies, en tuèrent un grand nombre et engloutirent les charmeurs. Au matin, on fit sortir les saints hors de la ville et on trancha la tête par le glaive aux quarante martyrs, le 9 avril. Les chrétiens les inhumèrent dans un endroit distingué, à deux lieues de la ville.

* B
p. 159 b.

[B* En ce jour martyre des saints martyrs Eupsyclus, Ilidore l'évêque, sainte Marie, et trois cents martyrs qui moururent pendant la captivité en Perse, pour la gloire du Christ.]

ԱՆկի 'Է եւ Ապրիլի Ժ : Վկայութիւն սրբոյն Անտիպայ եպիսկոպոսին Պերգամայ :

Քահանայական Քրիստոսի Անտիպաս * էր յաւուրս սրբոյ առաքելոյն եւ էր * Δ fol. 229
 ձերունի յոյժ : Չսա չիշէ Յովհաննէս աւետարանիչն ի տեղեանն եթէ. Անտիպաս
 վկայն իմ հաւատարիմ քահանայն : Եւ քանզի բարում կուռք եւ զիւսայ բնակութիւնը
 5 էին ի քաղաքին Պերգամայ ապաշէր երանելի եպիսկոպոսն զԱտուած զի հալածեացին
 զեւրն եւ կործանեացին քաղինք կուոյն :

Եւ երեւեցան զեւրն յերազի կուսպաշա իշխանաց քաղաքին եւ տսեն. Վասն
 Անտիպաս քրիստոնէից զիւսաւորին ոչ կարեմք կեալ ի տեղւոջս մեր, եւ ոչ ընդունել
 եւ հոտոսել ի գոհից ձերոյ, քանզի յոյժ հալածէ զմեզ ի բնակութենէս մերմէ :

10 Եւ յարուցեալ ամենեքեան կայան զնա եւ տարան առաջի զօրավարի քաղաքին,
 եւ նա յոյժ մեզապիր լինէր նմա թէ Լ'նդէր զաջլ առնես : Եւ սուրբն Անտիպաս
 յանկիմանէր զնոսա վասն ամբարիշտ եւ անտի պաշտամանն Դոմետիանոսի եւ
 իւրումն :

Եւ զօրավարն ողբաւնօք խրատ տալք ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կոոյն, եւ

1 Անտիպայ] Անտիպեայ B || 4-6 եւ քանզի . . . կուոյն] եւ քանզի ի քաղաքին Պերգամայ
 բնակութիւն զիւսայ էր ի կուռս, եւ երանելի եպիսկոպոսն աղօթիւք հալածէր զդեւս, եւ անդործ
 առնէր զիսաբէութիւնս նոցա ի կուռս B.

3 ΑΠÉΚΑΝ, 10 Avril.

Martyre de saint Antipas évêque de Pergame.

Le pontife du Christ Antipas * vivait aux jours des saints apôtres ; il était * Δ fol. 229
 très vieux. L'évangéliste Jean en fait mention dans son Apocalypse : *Antipas,*
mon témoin fidèle ¹, le prêtre. Et comme dans la ville de Pergame il se
 trouvait beaucoup d'idoles et des habitations de démons, le bienheureux
 évêque priait Dieu de chasser les démons et de ruiner les autels des idoles.

Les démons apparurent en songe aux notables idolâtres de la ville et leur
 dirent : « Nous ne pouvons, à cause du chef des chrétiens Antipas, vivre
 dans notre place, ni recevoir et humer l'odeur de vos sacrifices, car il nous
 chasse avec force de notre demeure. »

Tous se levèrent, se saisirent (d'Antipas) et le conduisirent chez le com-
 mandant des forces de la ville qui lui fit de sévères reproches : « Pourquoi fais-
 tu cela ? » Saint Antipas les blâma de leur culte impie et vain pour Dometianus
 et pour leur (dieu).

Le commandant conseillait à (Antipas), en le suppliant, de renier le Christ

1. Apocalypse, II, 13.

* A fol. 229
v° a.

յորժամ ոչ կարաց հաւանեցողսնել զսուրբն, հրամայեաց անորէն ժողովրդեանն յափշտակել զնա եւ տանել ի պղնձէ ցուլ, եւ յորժամ ջեռուցին հրով եւ եղեւ ցուլն իբրեւ դհուր, սրար չինքն երանելին զնշան սրբոյ յաչին եւ եմուտ ի ցուլն, եւ տարա-
 ձեալ զձեռս իւր չերկինս աղօթեաց առ Աստուած եւ ասէ. *Լուր Տէր * ձայնի*
 աղաչանաց իմոց եւ զամենայն ատամնացսս բրիստոնեացս որ անուամբ իմով աղաչեացն 5
 զքեզ, բժշկեան եւ թեթեացո՞ ի նոցանէ զցաւս ատամանց. նոյնպէս եւ ամենայն
 հիւանդաց օգնեան եւ փարատեան զցաւս հոգոց եւ մարմնոց նոցա, եւ որք նշխարաւ եւ
 խնկով չիշեն զոր չիշատակի իմոց փրկեան եւ օգնեան նոցա աստ եւ ի հանդերձելումն :
 Զայն եղեւ չերկնից առ նա եւ ասէ. *Լսելի եղեն խնկրուածք քո եւ կատարին աղաչանք*
 քո, յամենայն ատամնացաւս որք աղաչեն զԱստուած յամենայն սրտէ : *Եւ որպէս ի* 10
 բուն լեալ սուրբ եպիսկոպոսն ի պղնձի ցուլն բորբոքեալ՝ ասանկեաց զհոգին իւր առ
 Աստուած Ապրիլի Ժ :

Եւ արք երկիւղածք հանին զնշխարս փառաւորեալ վկային Քրիստոսի Անտիպպայ
 եպիսկոպոսին, թաղեցին պատուով ի նոյն քաղաքին Պերգամայ, յորմէ բղխեն շնորհք
 բժշկութեան ամենայն ցաւոց՝ յոսկերաց եւ ի տապանէ սրբոց : 15

Յայսմ ատուր հանգեաւ ի Քրիստոս ձգնաւորն Սարգիս :

2 պղնձէ] պղնձի B || 3-11 եւ տարածեալ... ցուլն բորբոքեալ] ուր աղօթելով սուրբ եպիսկո-
 պոսն որպէս խոր ի բուն լեալ B || 12 Աստուած] Ահի Գ եւ add. B || 14 բղխեն] լինին B ||
 15 ամենայն ցաւոց՝ յոսկերաց եւ om. B — սրբոց] ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ ճերոց add. B.

* A fol. 229
v° a.

et d'immoler aux idoles, puis quand il se vit impuissant à persuader le saint, il ordonna à la foule impie de le saisir et le conduire au taureau de bronze. Quand le taureau eut été chauffé par le feu et fut devenu rouge comme du feu, le saint fit le signe de la croix sur sa personne, pénétra dans le taureau et, élevant ses mains au ciel, pria Dieu en disant : « Entends, Seigneur, * la voix de mes supplications et guéris des maux de dents tous les chrétiens qui te prieront en mon nom; guéris-les et soulage-les de leurs maux de dents; de même viens en aide à tous les malades et dissipe les maux de leur âme et de leur corps; et à tous ceux qui avec hostie et de l'encens célébreront le jour de ma commémoration, sauve-les et aide-les ici-bas et dans l'autre monde. » Une voix du ciel se fit entendre qui lui dit : « Ta requête a été entendue et voici que tes vœux suppliants s'accomplissent en faveur de ceux qui sont atlligés de maux de dents et qui prient le Seigneur de tout cœur. » Et après s'être endormi dans le taureau de bronze embrasé, le saint évêque rendit son âme à Dieu, le 10 avril.

Des personnes pieuses sortirent les restes du glorieux martyr du Christ, l'évêque Antipas, et les inhumèrent avec honneur dans cette même ville de Pergame. Des ossements et du tombeau du saint jaillissent des grâces de guérison pour tous les maux.

En ce jour reposa dans le Christ l'ascète Serge.

Ահիլի Կ եւ Ապրիլի ԺԵ : Վկայութիւն սրբոյն Արտեմոնայ քահանայի եւ ծարախրոսի :

Ի ժամանակս կռապաշտ արքային Գիտկղեօտիանոսի էր քահանայ Լաուդիկեայ քաղաքին Արտեմոն ճերունին. եւ ամով ճիով չառաջ քան * զծարախրոսութիւնն իւր * ^{Λ fol. 229} ^{ν^o b} առնու ընդ իւր զՍիսինոս եպիսկոպոսն իւր, եւ գնացեալ ի տաճար կռոյցն՝ դամենայն 5 բազինան խորտակեցին եւ կործանեցին :

Եւ երթեալ կոմսին սրոյ անուն էր Պատրիկիոս ի տաճար կռոյցն՝ եզիտ վբազինան խորտակեալ ի չերկիր : Եւ լուաւ եթէ Սիսինոս եպիսկոպոսն խորտակեաց եւ փախեաւ ընդ ալլ քրիստոնեայն չեկեղեցին : Գիմեաց եւ նա վկնի զի կալցէ վնա, եւ չարժամ ընթանալ ի ճանապարհին՝ կարաւ գնա ցաւ եւ չարաչար վշտանալ. 4 սորձաւ ի սուն իւր, եւ չկեաց առ եպիսկոպոսն եթէ Ագոթեան վասն իմ, եւ եթէ ողջացայց արարից փոխանակ խորտակելոյն ոսկի բազինա : Ասէ եպիսկոպոսն. եթէ հաւատաս ի Տէր մեր Յիսուս Գրիստոս ողջանաս : Եւ նորա յանձին կալեալ ողջացաւ :

Եւ չարուցեալ գնաց ի Կեսարիա. եւ հանգիպեալ նժա սուրբն Արտեմոն ճերունի քահանայն եւ զկնի նորա երթալին երկու ոչխարք վաչրի, եւ զխապ կոմսն եթէ սուրբն 15 քրիստոնեայ է, կապեաց վնա եւ տարաւ ի Կեսարիա : Եւ առարեաց սուրբն Արտեմոն

13 գնաց] գնացր B || 13-14 նժա... վաչրի] Արտեմոն քահանայի B || 14 կոմսն om. B — սուրբն om. B || 15 եւ առարեաց... եպիսկոպոսն] եւ եղ ի բանդի : Ազդ եղեւ Սիսինիոսի եպիսկոպոսի փասն ըմբռմանն Արտեմոնայ B.

4 ABÉKAN, 11 Avril.

Martyre de saint Artémon prêtre et martyr.

Au temps de l'idolâtre empereur Dioclétien, le vieillard Artémon était prêtre de la ville de Laodicée. Un an avant son * martyre il prend avec lui son * ^{Λ fol. 229} ^{ν^o b} évêque Sisinus et, une fois arrivés au temple des idoles, ils brisèrent tous les autels et en firent des ruines.

Le comte, dont le nom était Patricius, s'étant rendu au temple des idoles, trouva les autels brisés par terre. Il apprit que l'évêque Sisinus les avait brisés et s'était enfui avec d'autres chrétiens à l'église. Il courut après lui pour l'arrêter; mais dans sa course, en route, des douleurs le prirent qui le faisaient souffrir cruellement. Il retourna chez lui, envoya dire à l'évêque : « Prie pour moi et, si je guéris, je ferai faire des autels en or à la place de ceux qui ont été brisés. » L'évêque répondit : « Si tu crois en Notre-Seigneur Jésus-Christ tu guériras. » Il accepta et fut guéri.

Et (Patricius), s'étant levé, alla à Césarée. Saint Artémon le prêtre vieillard, que suivaient deux moutons sauvages, le rencontra. Le comte, ayant appris que le saint était chrétien, le fit lier et l'emmena à Césarée. Saint Artémon envoya

զվայրի էրէան առ եպիսկոպոսն Սիսինոս, եւ ճարդկային 'բարբառով ազգեցին նմա վասն ըմբռնելոյն Արտեմոնի. եւ զարհուրեցաւ եպիսկոպոսն եւ առաքեաց զՓիլէոն սարկաւազն, եւ երթեալ եղիտ զԱրտեմոն ի բանոյին :

* A fol. 230
1° a.

Եւ կոմսն կոչեաց զԱրտեմոն առաջի * իւր հարցանէր եթէ ուրասցի զՔրիստոս : Եւ նա համարձակութեամբ խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի, եւ ասէ. Վեշտասան 5
ամ ընթեռնուի զաստուածային զիրս, եւ ութ եւ քսան ամ էի սարկաւազ եւ ընթեռնուի զաւետարանն Քրիստոսի, եւ հինգ եւ տասն ամ ի քահանայութեանս իմու՛մ ուսուցանեմ ամենեցուն զՔրիստոսի բարեպաշտութիւնս. եւ կուոց ոչ զոհեցի եւ ոչ զոհեմ. բայց հրամայեան ինձ երթալ ի տաճարն Ասկլէպիոսի յորում բունեալ են եօթն վեշտապք :

Կոմսն ասէ. Առ ընդ բեզ խունկ եւ երթիջիւր : Եւ յորժամ զնաց եւ եմուտ ի 10
տաճարն ազաչեաց զԱստուած, եւ բազինն Ասկլէպիոսի անկեալ խորտակեցաւ եւ վեշտապքն փախեան արտաքս, վիչեաց երանելին ի նոսա՛ եւ սո՛ժամայն անկեալ սաստակեցան : Եւ տեսեալ Բիտալիոս քուրմն զեզեալ սքանչելիս հաւատաց ի Քրիստոս :

Եւ կոչեաց կոմսն զսուրբն Արտեմոն եւ ասէ. Սրնով զօրութեամբ առնես զայց : Եւ նա ասէ. Քրիստոսի զօրութեամբն : Եւ հրամայեաց բերել հուր եւ կտրէին ի 15
ձարմնոյն Արտեմոնայ եւ խորովէին ի հուրն : Եւ նոյնժամայն եհաս այճեամն յեպիսկո-

4 կոչեաց] կոչեալ B — ուրասցի զՔրիստոս] զոհեցէ կուոցն B || 5 Քրիստոսի] Տեառն Յիսուսի B || 12 փախեան... սաստակեցան] սաստակեցան B || 14 — p. 1333 l. 7 եւ կոչեաց... ի տեղւոյն ջուր om. B.

à l'évêque Sisinus les bêtes sauvages qui lui firent savoir en langage humain l'arrestation d'Artémon. L'évêque prit peur et envoya le diacre Philéon, qui, à son arrivée, trouva Artémon dans la prison.

* A fol. 230
1° a.

Le comte fit venir en sa * présence Artémon et il lui demanda s'il voulait renier le Christ. Mais celui-ci confessa avec hardiesse le nom du Christ et dit : « Seize ans durant j'ai lu les écritures divines, vingt-huit ans durant je fus diacre et je lus l'évangile du Christ, et depuis quinze ans que je suis prêtre j'enseigne à tous la dévotion au Christ; je n'ai point immolé aux idoles, et je n'immole point; mais permets-moi d'aller au temple d'Asclépius où se trouvent nichés sept dragons. »

Le comte lui dit : « Prends avec toi de l'encens et vas-y. » Lorsqu'il s'y fut rendu et fut entré dans le temple, il pria Dieu et l'autel d'Asclépius tomba et se brisa, et les dragons s'enfuirent dehors. Le bienheureux souffla sur eux et aussitôt ils tombèrent et crevèrent. Le prêtre des idoles Bitalius, témoin de ce miracle, crut au Christ.

Le comte fit venir saint Artémon et lui dit : « Par quelle puissance fais-tu cela? » Il répondit : « Par la puissance du Christ. » (Le juge) ordonna d'apporter du feu; et on taillait des morceaux dans la chair d'Artémon et on les

պօսէն և Ժարդկային բարբառով յանդիմանէր զկոմսն : Եւ մի ամն ի զօրականացն լարեաց զպղեղն իւր, ձղեաց նեա զի հարցէ զպղծեամն, և հար զաթոռակից կոմսին և սպան : Եւ հրամայեաց կոմսն կատայ ջեուոցանեւ ձիւթով և յորժամ եուայ լսանար-^{* A fol. 230}
հեցան յօդոյն երկու արծուիք և վերայուցին զկոմսն, և ձղեցին ի կատայն և
առժամայն հաղեցաւ ժարձինն, և յեուացմանէ կատային հեղաւ ձիւթն և ալրեաց
զգահիճան :

Իսկ սուրբն Արտեմոն խնդրեաց յԱստուծոյ և բղխեաց ի տեղօջէն ջուր, և մկրտեաց զբուրմն Բիտալիոս և զայս բազումս ի կռապաշտիցն, և ժատուցեալ զսուրբ խորհուրցն հաղորդեցոց զնոսա ի պատուական ժարմնոյ և յարենէ Տեառն :
10 Եւ ի զիշերին յաչնձիկ իջին երկու հրեշտակք յերկնից առ Արտեմոն, և ձայն որ ասէր .
Եւ ի Կեսարիոյ և երթիջիք յԱսիա, ի տեղին որ կոչի Վոլվինէս, մերձ ի ծովեզրն, և
ժարբնս գտեղին՝ քանզի զիւս բնակարան է, և զժարդիկ տեղոցն բժշկեան ի հիւանդու-
թեանց իւրեանց, և զարձն ի բարեպաշտութիւն : Եւ եկեալ զիւ վայրի խօսեցաւ
ժարդիորէն, և նատաւ Արտեմոն ի վերայ նորա, զնայ ի տեղին և բժշկեաց զնոսա
15 ի ցաւոց իւրեանց, և մկրտեաց զնոսա Ասիոյ եպիսկոպոսն, և նշանագրեաց զտեղին և
շինեաց եկեղեցի, և զմկրտեալն ձեռնադրեաց քահանայս և սարկաւազունս . և
զԲիտալիոս սրար եպիսկոպոս Պաղեստինոյ . և անուանեաց զտեղին զայն Թաղազու-
թիւն :

8 մկրտեաց] սուրբն Արտեմոն *add.* B || 10 երկու... և ձայն] աղբուրմն եղև նմա ի վերուստ
B || 13-14 եկեալ... ի վերայ նորա *om.* B.

grillait sur le feu. A ce moment-là arriva un chevreuil, envoyé par l'évêque, qui fit en langage humain de vifs reproches au comte. Un des soldats banda son arc, lança une flèche pour atteindre le chevreuil, mais frappa l'assesseur du comte et le tua. Le comte ordonna de chauffer un chaudron avec de la poix et
*lorsqu'elle fut en ébullition deux aigles descendirent des airs, soulevèrent le
comte et le jetèrent dans le chaudron; son corps fondit aussitôt; et par suite de l'ébullition du chaudron la poix déborda et brûla les bourreaux.

Sur la requête que saint Artémon fit à Dieu une source jaillit de cet endroit et il baptisa le prêtre des idoles Bitalius et beaucoup d'autres idolâtres; puis il offrit le saint sacrifice, et les communia au précieux corps et sang du Seigneur. Cette nuit-là deux anges descendirent du ciel auprès d'Artémon et une voix lui dit : « Sors de Césarée et rends-toi en Asie, à l'endroit appelé Volvinès, près du bord de la mer, et purifie la localité, car elle est l'habitation des démons; guéris les gens de l'endroit de toutes leurs maladies et convertis-les à la piété. » Un âne sauvage survint qui parla en langage humain et Artémon, s'étant assis dessus, se rendit à l'endroit et guérit tous les gens de leurs maux; l'évêque d'Asie les baptisa, bénit de la croix la localité, y construisit une église, ordonna prêtres et diaeres ceux qu'il avait baptisés et fit Bitalius évêque de Palestine. Il donna a la localité le nom de Paix.

* A fol. 230
v^o a. Եւ Փիլիկիոսի իշխանին կինն յերկոց զիւաց այսահարէր, եւ աղաչէր զտուրբն Արտեմոն. եւ նորա սաստեալ զիւացն՝ ելին ի կնոջէն եւ երեւեցան զեւքն * շուն, աղուէս, եւ կատու, եւ առաքեաց զնոսա ի հուր զեհնոյն եւ ելին անյայտ : Ողջացաւ կինն եւ հաւատաց ի Քրիստոս, ինքն եւ աչն իւր եւ ամենեւեան որ ի տանն էին եւ մկրտեցան :

Եւ տուրբն Արտեմոն առաքեաց զայճեամն ի Լաուրիկեա քաղաք առ Սիսինոս եպիսկոպոսն, եւ աղեցոց նմա զամենայն մեծամեծան Աստուծոյ : Եւ նոյնժամայն յաիշտակեաց հրեշտակն զտուրբն Արտեմոն, եւ տարաւ ի տեղին ուր զայցելութիւնն արար նմա Աստուած, եւ մարտիրոսութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Ապրիլի ԺԱ : Եւ երթեալք ոմանց յեղբարցն ի Կեսարիոց թագեցին պատուով զմարմինն սրբոյն Արտեմոնայ ի տեղւոջն յայնմիկ : Եւ զրեցին ճշգրտիւ զվկայութեամբ վարս երանելոյն :

* B p. 162 b. [B * Յայսմ առուր վարք եւ յիշատակ երանելոյն Պետրոսի մաքսաւորին :

Էր սա ավրիկեցի, այր մեծատուն եւ երբեմն անողորմ առ ալքատս : Եւ յառուր միում ձմերայնոց մինչդեռ աղքատք ոմանք նստեալ ջեռնուին հանդէպ արեպական, այր իւրաքանչիւր սկսան գովել զողորմած մեծատունն յականէ յանուանէ եւ պարսաւել զանողորման. բանս ի մէջ անկաւ եւ վասն մաքսաւորին Պետրոսի, եւ ոչ որ զտաւ որ առեալ էր ի տանէ նորա ողորմութիւն ինչ :

1 յերկոց զիւաց] ի զիւաց B || 2 ելին] եհան B — եւ երեւեցան... եղեն անյայտ om. B || 5-7 առաքեաց... տարաւ] գնաց B || 8 Աստուած] Ահկի Գ եւ add. B.

* A fol. 230
v^o a. La femme du gouverneur Philicius était possédée de trois démons, elle supplia saint Artémon. Vivement réprimandés par lui, les démons quittèrent la femme; puis les démons apparurent (sous la forme)* de chien, renard et chat; il les envoya dans le feu de la géhenne, et ils disparurent. La femme, guérie, crut au Christ, elle et son mari, avec tous ceux qui se trouvaient dans la maison, et ils se firent baptiser.

Saint Artémon envoya le chevreuil à la ville de Laodicée à l'évêque Sisinus et l'avisa de tous ces grands miracles de Dieu. Aussitôt un ange enleva saint Artémon et le déposa à l'endroit où Dieu lui avait fait visite, et il y rendit son âme à Dieu en martyr le 11 avril. Quelques frères de Césarée s'y rendirent et inhumèrent avec honneurs le corps de saint Artémon à l'endroit même et ils écrivirent avec exactitude dans le martyrologe la vie du Bienheureux.

* B p. 162 b. [B * En ce jour vie et commémoration du bienheureux Pierre le publicain. Il était Africain, homme riche et parfois sans pitié pour les pauvres. Un jour d'hiver, pendant que quelques pauvres assis se chauffaient au soleil, chacun se mit à faire l'éloge des riches charitables en les citant par leurs noms et à blâmer ceux qui n'avaient pas de pitié. La conversation tomba sur le publicain Pierre, et il ne se trouva personne qui eût reçu de sa maison la moindre aumône.

Յանձամ մի ոմն չաղբատացն ասէ. Զինչ տայք ինձ թէ ես առից աչօր ի տանէ նորա ողորմութիւն : Ասացին եւ զգրուն : Եւ զնայեալ եկաց արտաքոյ գրան մարսպետին եւ սպասէր զալտեան նորա. եւ ի նմին ժամու եկեալ մտանէր ընդ զուռն բարձեալ ի զբաստի հաց գերմակ, եւ աղբատն աղաչէր եւ խնդրէր ի նմանէ ողորմութիւն : Եւ նա զաչսն աչօր անզր յածեալ իբրեւ ոչ գտանէր բար կամ վաչտ հարկանել եւ վանել անտի, ի բարկութենէ սրտին առեալ զբտակ մի հաց ձգեաց չերեսս աղբատին. եւ նա * խնդութեամբ առեալ վաղեաց առ ընկերս իւր, եւ ասէր երզմամբ թէ Յիւր ձեռանէ առի :

* B
p. 163 a.

Եւ չետ երկուց առուրց հիւանդացաւ Պետրոս մերձ ի մահ, եւ տեսանէ ի տեսեան զիշերոյ՝ որպէս թէ համարս պահանջէին ի նմանէ վասն ամենայն զործոց իւրոց զոր արարեալ էր քննիացս կենաց : Եւ արք սեւագէծք, զաժանատեսիլք եւ սոսկալիթխարք ժողովեալ ի մի վայր՝ զնէին ի մի թաթ կշռոյ զչար զործս նորա : Եւ ի միւս կողմն կացեալ արք պաշտօնագէծք եւ լուսազեկացք սքանչելի եւ ահաւոր տեսեամբ, եւ ոչ ինչ զործ բարի տեսեալ Պետրոսի՝ արամէին յոյժ : Եւ ապա գտեալ զգրտակ մի հացին զոր տուեալ էր աղբատին սաստիւ եւ ցասմամբ, եղին ի միւս թաթն եւ ծանրացաւ կշիւն : Եւ ասեն ցՊետրոս. Յաւել այսուհետեւ ի տուրս աղբատաց, ապա թէ

Alors un des pauvres dit : « Que me donnez-vous si aujourd'hui je reçois une aumône de sa maison ? » Chacun dit son pari. (Le pauvre) alla se poster à l'extérieur de la porte du chef des publicains et il attendit son arrivée. A ce moment il arriva et entra par la porte avec du pain blanc chargé sur un âne. Le pauvre le supplia de lui faire une aumône. Il jeta un regard à droite, à gauche, et, ne trouvant point de pierre ou de morceau de bois pour frapper (le pauvre) et le chasser de là, la rage au cœur, il saisit une miche de pain et la lança à la figure du pauvre, qui *la reçut avec joie et courut auprès de ses compagnons ; et il leur disait avec serment : « C'est de sa propre main que je l'ai eue ! »

* B
p. 163 a.

Deux jours après, Pierre tomba malade à mourir. Et voici qu'en rêve, la nuit, il a une vision : il lui semblait qu'on lui demandait compte de toutes les actions qu'il avait accomplies au cours de sa vie. Des hommes à figure noire, à l'aspect farouche, des colosses terribles réunis en un endroit mettaient sur l'un des plateaux d'une balance toutes ses mauvaises actions. De l'autre côté des gens à figure joyeuse et revêtus de lumière, à l'aspect merveilleux et terrible, qui n'avaient remarqué aucune bonne action de Pierre, s'attristaient fort. Ayant enfin trouvé l'unique miche de pain que (Pierre), de rage et de colère, avait donnée au pauvre, ils la mirent sur l'autre plateau, et elle pesa dans la balance. Ils dirent alors à Pierre : « Ajoute désormais à tes offrandes aux pauvres, sinon, tu seras livré aux mains de ces gens des

ոչ՝ մատնեցիս ի ձեռս խաւարայնոցս աչտոցիկ : Եւ զարթուցեալ Պետրոս ի միտ էաւ եթէ ողորմութիւնն փրկէ չահագին գատաստանացն Աստուծոց, եւ այնուհետեւ այնչափ ողորմած եղև մինչ զի յանձն իւր ոչ խնայեաց :

Գէպ եղև նմա երթալ ուրեք ի մաքսաւորութիւն, եւ տեսեալ զնա նաւորդ մի մերկ՝ որ զերծեալ էր ի նաւաբեկութենէ եւ կորուսեալ էր զամենայն ինչս իւր, եւ անկեալ առաջն Պետրոսի խնդրէր ի նմանէ ողորմութիւն : Եւ նա հանեալ զներքին հանդերձն իւր ետ նաւորդին, ապալ նմա երզումն զի զկեցցի. եւ նա ամաչելով զգնուլ զայն՝ ետ ուճնմն ի վաճառել : Եւ ընդ անցանկն Պետրոսի տեսեալ զայն ի վաճառանոցն՝ արտմեցաւ յոյժ : Եւ մինչդեռ ի բուն եմուս՝ ետես զոմն լուսափայլ զիմօք որ ունէր ի զլուս իւր զխաչ, եւ արկեալ էր զիւրեւ զհանդերձն զայն զոր սուեալ էր նաւորդին, եւ ասէ. Գո՛հ եմ զբէն զի մերկ էի եւ զկեցուցեր զիս :

* B
p. 163 b.

Իսկ Պետրոս զարթուցեալ ի միտս եկն եւ ասէ. Եթէ աղբառն Քրիստոս է, ոչ մեռաց մինչեւ եղէջ իրբեւ զմի չաղքատաց : Եւ առժամայն կոչեաց զպղիւրն իւր որ էր արձաթագին ծառայ իւր, եւ ասէ. Եթէ ոչ լուրցես ինձ՝ վաճառեմ զքեզ բարբարոսաց : Եւ ետ նմա տասն լիտր սրձաթ եւ ասէ. Երթ եւ արո՛ւ քեզ վաճառս, եւ գնես զիս իրբեւ զծառայ, եւ տարեալ չերուսաղէժ վաճառես զիս առն քրիստոնէի, եւ զգինս իմ սուր աղքատաց : Եւ զպղիւրն արար ըստ հրամանի նորա, եւ գնացին չերուսաղէժ

ténèbres. » Pierre, s'étant réveillé, comprit que la charité sauve (l'homme) des terribles jugements de Dieu, et il fut par la suite à ce point charitable qu'il le fut jusqu'aux dépens de sa propre personne.

Il lui arriva d'aller quelque part pour affaire de publicain. Un navigateur nu, qui avait échappé au naufrage et avait perdu tout ce qu'il possédait, l'aperçut, tomba aux genoux de Pierre et lui demanda l'aumône. Pierre se dévêtit de ses habits de dessous, les donna au navigateur en lui faisant jurer qu'il se les mettrait; mais celui-là, ayant honte de les mettre, les mit en vente chez quelqu'un. Pierre, en passant devant le marché, les aperçut et en fut très attristé. Lorsqu'il fut endormi, il vit un homme au visage éclatant de lumière qui avait une croix sur la tête et qui avait endossé les vêtements qu'il avait donnés au navigateur et qui dit : « Je suis content de toi, car j'étais nu et tu m'as habillé. »

* B
p. 163 b.

* Pierre, s'étant réveillé, réllèchit et dit : « Si le pauvre c'est le Christ, je ne veux pas mourir avant d'être devenu comme un de ces pauvres. » Et il appela aussitôt son secrétaire, qui était son esclave, qu'il avait acheté à prix d'argent, et lui dit : « Si tu ne m'obéis point je te vendrai aux barbares. » Il lui donna dix livres d'argent et lui dit : « Va, et achète-toi des marchandises, puis achète-moi comme esclave et emmène-moi à Jérusalem; là, vends-moi à un chrétien et donne mon prix aux pauvres. » Le secrétaire fit comme il lui avait été ordonné. Ils se rendirent à Jérusalem et il le vendit à un orfèvre du

և և փաճառեաց զնա արձաթագործի ուժեմն որոյ անուն էր Զուլէ, և ասեալ չիտուն զահեկան զգինն՝ և աղբատաց :

5 Եւ ինքն Պետրոս զգեցեալ էր հանդերձս անպաճոյճս և հնտախ, և կայր ի ծառայութիւն Զուլէ արձաթագործին. և նախատէին զնա ծառայակիցք իւր և աշպանէին և չիմար և խելագար կոչէին, և բազում անգամ արտմեցուցանէին զնա :

Եւ ի միում զիշերի երեւեցաւ նմա Քրիստոս որպէս երեւեալ էր նմա չԼփրիկէ, և ունէր չիտուն զահեկանն ի ձեռին և ասէր զնա. Սի արամիր Պետրէ, զի ասա զգին բո աւի, և զու համբերեան զի մեծ պսակ պատրաստեալ է բեզ : Եւ զարթուցեալ զոհացաւ զԱստուծոյ և կայր ուրախութեամբ :

10 Եւ չևտ աշնորիկ եկին ոմանք արձաթագործք չԼփրիկոյ չերուսապէճ վասն աղօթից, և Զուլէ կոչեաց զնոսա ի պատիւ, և Պետրոս կայր ի սպասու : Եւ արքն նմանեցուցեալ զնա Պետրոսի ասնն զԶուլէ. Սեճ ոմն սպնուական ունիս ի սպասուորութիւն բեզ, և կամէին ունել զնա :

15 Եւ Պետրոս փախուցեալ փութացաւ ի զուռն, և էր զանպանն խուլ և համբ, և նշանացի խօսէին նմա ի բանալ և ի փակել : Ասէ զնա Պետրոս. Քեզ ասեճ յանուն Յիսուսի Քրիստոսի բնց զզուռն : Եւ նա առժամայն լուաւ զբարբառ նորա և ասէ. Ահաւասիկ եճ * և կբաց : Եւ Պետրոս ելեալ ընդ այն զնաց : Յաջնժամ խուլն և

* B.
p. 164 a.

nom de Zoulé; et ayant reçu pour son prix cinquante écus, il les donna aux pauvres.

Quant à Pierre, vêtu d'habits ordinaires et vieux, il était dès lors au service de l'orfèvre Zoulé. Les autres esclaves, ses compagnons, l'insultaient, se moquaient de lui, l'appelaient fou et idiot, et bien souvent le rendaient triste.

Une nuit le Christ lui apparut, comme il lui était apparu en Afrique, tenant les cinquante écus dans sa main, et lui dit : « Ne t'attriste point, Pierre, car voici que ton prix, je le tiens ! Toi, prends patience, car une grande couronne t'est préparée. » A son réveil il rendit grâces à Dieu et il était tout en joie.

Par après, quelques orfèvres vinrent d'Afrique à Jérusalem pour y prier ; Zoulé les invita et leur fit les honneurs. Pierre faisait le service. Et ces gens, dans le serviteur ayant reconnu Pierre, dirent à Zoulé : « Tu as à ton service un grand noble, » et ils voulaient le retenir.

Pierre se sauva et se précipita vers la porte. Le portier était sourd et muet, et on lui parlait par signes pour ouvrir et fermer (la porte). Pierre lui dit : « Je te dis au nom de Jésus-Christ : ouvre la porte. » Et celui-là aussitôt entendit sa voix et dit : « Me voilà, » * et il ouvrit. Et Pierre sortit par la porte et s'en alla. Alors le sourd-muet se mit à crier à pleine voix : « L'esclave qui vient de sortir de la maison a ouvert mes oreilles et a délié ma langue. » Les

* B.
p. 164 a.

Համբն մեծաւ բարբառով աղաղակէր թէ Յառաջն որ ել ի տանէս՝ երաց զականջս իմ եւ արձակեաց զկողմս : Եւ ելեալ ճառագակիցքն ընթացան յայտկոցս եւ յայնկոցս, եւ ոչ գտին զնա : Եւ սկսան զղջունալ եւ ապաշաւել Զուղէ եւ ամենայն ընտանիք նորս եւ ճառագք, զի լիմար Համարէին զնա եւ անարգէին :

Իսկ Պետրոս փախուցեալ զնաց յանապատ, եւ աշակերտեալ սրբոյն Մակարայ 5 մեծի՝ բազում ձգնութեամբ Հանգեաւ ի Քրիստոս : Այսպէս աղքատացաւ Պետրոս, եւ ստացաւ զանանց մեծութիւնն ի Քրիստոսէ Աստուծոյ :]

Ահիկ Ե եւ Ադրիլի ՓԲ : Ակոյսութիւն սրբոյն Կրիսկինդոսի :

Քրիստոսի վկայն Կրիսկինդոս էր ի բաղարէն Միւսոնաց Լիկիացոց, եւ էր 10 ձերունի եւ ի պատուական սպիւ. եւ տեսանէր զկապաշտան զի պատուէին զգարշեղ տօնս իւրեանց, զնաց առ նոսս եւ պատուիրէր եւ խրատ տալք ի բաց կալ ի մորորութենէն եւ զառնալ չԱստուած կենդանի :

Եւ կալեալ զնա կռարաշտոքն կացոցին առաջի դատաւորին, եւ անարգեաց 15 զսուրբն չարագլուխ եւ չարաղեւ սակրով նմա : Ասէ սուրբն. Ո՛վ դատաւոր, Քրիստոս է թագաւոր եւ զնա պարտ է պաշտել, եւ ես բրիստոնեաց եմ եւ կամիմ որ ամենեւեան բրիստոնեաց լինիցին, որպէս եւ զու կամիս զի ամենեւեան լինիցին իբրեւ զբեզ : Եւ

* A fol. 230
v° b.

autres esclaves, étant sortis, se mirent à courir de-ci de-là, mais ils ne le trouvèrent point. Zoulé et toute sa famille ainsi que les esclaves se mirent à avoir du regret et des remords de l'avoir tenu pour fou et de l'avoir insulté.

Pierre, qui s'était sauvé, se rendit au désert, et, après être devenu disciple du grand saint Macaire, en grand ascétisme, il reposa dans le Christ. C'est ainsi que Pierre se fit pauvre et obtint du Christ Dieu la richesse qui ne passe pas.]

5 ABÉKAN, 12 Avril.

Martyre de saint Crescentus.

Le martyr du Christ Crescentus était de la ville de Myron en Lycie; c'était un vieillard et il était de noble famille. Il voyait les idolâtres qui célébraient leurs abominables fêtes. Il alla à eux et il leur enjoignait et leur conseillait de se retirer de leur erreur et de se convertir au Dieu vivant.

Les idolâtres, s'étant saisis de lui, le citèrent devant le juge, qui méprisa le saint en l'appelant mauvaise tête et méchant démon. Le saint lui répondit :

* A fol. 230 « O juge, c'est le Christ qui est * roi, et c'est Lui qu'il faut adorer; moi, 15
v° b. je suis chrétien et je veux que tous soient chrétiens, comme toi tu veux que

եհարց զատուորն եթէ. Ձինչ անուն է քո : Եւ նա ասէ. Քրիստոնեայ եմ. եւ զանունն ամենեւին ոչ յաչտնեաց, այլ ասէր. Մեր ոչ եմք իբրեւ զիսուս ձեր որ զանուանս փոփոխեն, այլ չանուանէ միայնոյ մեծի Աստուծոյ մերոյ Քրիստոսի Փրկչին անուանիմք ըրիստոնեայք :

5 Եւ հրամայեաց զատուորն կախել զսուրբն, եւ այնչափ ձագկեցին ձինչեւ ամենայն կողքն ընրթեցան : Եւ սուրբն ազազակէր. Քրիստոնեայ եմ եւ անուանիմ Քրիստոսի ծառայ, եւ հաչք ունիմ զԱստուած չերկինս, եւ մաչքն իմ չերկրի՝ զեկեղեցի, եւ քաղաքն իմ՝ զերին Երուսաղէմ : Ասէ զատուորն. Կարո՞ղ ես մարմնով խոտովանել զաստուածսն մեր, եւ հոգովից հաւատալ չԱստուածն քո, եւ ազատիլ ի

10 ամենչանայց : Սուրբն ասէ. Հոյին տայ խօսել մարմնոյն, եւ մարմինն զհետ երթայ կամայ հոգւոյն. եւ եթէ հոյին ոչ հրամայէ՝ մարմինն զեմբոյ կարէ զոհել կուց զիւայ զոր ասէ եւ զարջի. եւ ձեռք սրագէս կարեն զոհս մատուցանել առանց հոգւոյ :

Բորբորեցին հուր եւ տարան զսուրբն զի արկեցն անդ. եւ նա համբարձեալ զձեռս եւ զաչս չերկինս՝ ասէ. Գոհանամ զքէն Աստուած արարիչ երկնի եւ երկրի, Հաչք

15 Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի զի չիս կատարեցաւ բանն որ ասէ. * Սակի եւ արծաթի

* A fol. 231
r° a.

9 Եւր om. B || 11 կարէ] կարող է B || 12 կարեն] կարող են B || 13 համբարձեալ] համբարձ B.

tous soient comme toi. » Le juge lui demanda : « Quel est ton nom ? » Il répondit : « Je suis chrétien, » et il ne lui fit point du tout connaître son nom, et il ajouta : « Nous, nous ne sommes pas comme vos idoles qui changent de nom; nous nous appelons chrétiens du nom de notre seul grand Dieu, le Christ rédempteur. »

Le juge ordonna de suspendre le saint, et on le flagella à tel point que tous ses flanes en furent déchirés. Le saint criait : « Je suis chrétien et je m'appelle serviteur du Christ, j'ai pour père Dieu aux cieux, et ma mère sur la terre c'est l'Église; ma ville c'est la Jérusalem d'en haut. » Le juge dit : « Tu peux bien confesser nos dieux avec ton corps, et croire à ton Dieu avec ton âme, et tu seras délivré de tes tortures. » Le saint répondit : « C'est l'âme qui fait parler le corps, et le corps suit la volonté de l'âme; si l'âme ne commande point, comment peut-il immoler aux idoles démons qu'il hait et qu'il abhorre; comment les mains peuvent-elles offrir des sacrifices sans l'âme ? »

On alluma un grand feu et on y conduisit le saint pour l'y jeter. Il éleva les mains et les yeux au ciel et dit : « Je Te rends grâces, Dieu créateur du ciel et de la terre, Père de Notre-Seigneur Jésus-Christ, de ce que s'est accomplie en moi la parole qui dit : * *L'or et l'argent sont éprouvés par le feu*¹. Reçois

* A fol. 231
r° a.

1. Cf. Job, xxiii, 10.

հրով փորձի. ընկնալ զաղաչանս իմ որպէս խունկ առաջի քո, վասն խոստովանողաց անուանդ քում սրբոց, եւ ճանիցեն անասուածքն եթէ ոչ զոչ ալ Աստուած որ ունի իշխանութիւն կենաց եւ ծախու բաց ի քէն, եւ ընկնալ զհոգի իմ :

Եւ մտեալ ի հուրն տարածեաց զմարմին իւր, եւ աղաղակեաց մեծաւ բարբառով. 5
Փառք բեզ Աստուած : Եւ ընդ ձայնին աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Ապրիլի ժԲ : Եւ ծաղ մի յանձնէն ոչ աչրեցաւ եւ ոչ ի զվտոցն ի հուրն : Եւ եղև պատարագ ընդունելի վասն մոլորեալ քրիստոնէիցն որք չահէն զոհեցին կռոցն, զի զարձցին եւ կեցցեն ըստ խնդրուածոցն իւրեանց :

Եւ երթեալ քրիստոնէիցն ժողովեցին զօսկերսն եւ թաղեցին ի մէջ պոլոտային, 10
երեք ասպարիսաւ հետի ի քաղաքէն, զի ամենեքեան որք անցանիցեն վաչկեացեն յօրհնութենէ սրբոց վկայն Քրիստոսի Կրիսկինդոսի :

Յայսմ աւուր վկայն Քրիստոսի Իրիսկորիդոս ի նոյն քաղաքին Միււռոնայ Լիկէացոց չանօրէն դատաւորէն չեա բազում տանջանաց սրով կատարեցաւ, վասն զի ոչ զօհեաց կռոցն :

1 զաղաչանս իմ] եւ ելցեն աղօթք իմ *add.* B || 5 Աստուած] Քրիստոս Ահիկ եւ եւ B || 6 եւ ծաղ ... հուրն *om.* B || 8 իւրեանց] իւրոց B || 12 աւուր] սուրբ *add.* B.

mes prières comme l'encens en Ta présence pour ceux qui confessent ton saint nom et que les athées sachent qu'il n'y a point d'autre Dieu qui ait le pouvoir sur la vie et la mort excepté Toi, et reçois mon âme. »

Et étant entré dans le feu, il étendit son corps et cria à haute voix : « Gloire à Toi, Dieu. » Et c'est avec ce cri qu'il rendit son âme à Dieu le 12 avril. Et pas un poil de son corps, pas un cheveu de sa tête ne fut brûlé dans le feu. Il fut agréé comme victime pour les chrétiens égarés qui par crainte avaient immolé aux idoles, afin qu'ils se convertissent et véussent conformément à ce qu'il avait demandé en ses prières. -

Les chrétiens allèrent recueillir ses os et les inhumèrent au milieu de la grand'route, à trois lieues de la ville, pour que tous ceux qui passeraient par là pussent jouir de la bénédiction du saint martyr du Christ Crescentus.

En ce jour le martyr du Christ Dioscoridos de la même ville de Myron de Lycie fut, après bien des tortures, martyrisé par le glaive (par ordre) du juge impie, pour n'avoir point immolé aux idoles.

Ահիք Զ եւ Ապրիլի ԺԿ : Ակայութիւն սրբոցն ճճաւոնի կախկողտի ի Պարսս եւ Փիւսիկ
կարապազաթի եւ գտերն եւ Արղայի քահանայի :

Փառաւորեալ ձերունին ճճաւոն էր * ամաց հարիւր տասն եւ եօթանց, եւ էր * A fol. 231
կախկողտս ի Պարսիկս Սալիբոի եւ Քոնստանտինոսէ քաղաքացն, յաւուրս արեգակնա-
5 պաշտ արքային պարսից Սարուսիոսի : Իրբեւ կարեգակն փայլեաց աստուածահաճոց
բանիւք եւ գործովք ի մէջ զպարանաբարոց ազգացն :

Այս երանելի ձերունիս տեսանէր զպիլիճ եւ զգարչելի գործս Պարսից զոր առնէին
յեկեղեցիսն Աստուծոց, վշտանալք եւ տրամէր յանձին իւրում, եւ խնդրէր չ՛Աստուծոց
մեռանիլ ճարտիւրտութեամբ վասն անուան իւրոց : Գրեաց հրովարտակ առ արքայն
10 Սարուսիոս այսպէս. Մեք որ ծառայքս եմք Յիսուսի Քրիստոսի Որդոցն Աստուծոց,
զին եմք պատուական արեան նորա, եւ ոչ կարեմք լինել ծառայք ընդ հարկաւ
ամբարշտաց : Մեր ոչ արժամ գոչ եւ ոչ սակի, եւ յօժար եմք մեռանել ճանաւանդ
վասն չարչարելոցն վասն մեր :

Եւ յորժամ ընթերցաւ զգիրն բարկացաւ յոչժ, եւ հրամայեաց զի կապանօք տարցեն

1 Ակայութիւն... քահանայի] Ակայութիւն սրբոցն ճճաւոնի կախկողտի Պարսից, եւ
Փիւսիկայ կարապազաթի եւ գտերն իւրոց Ասիարայ եւ Արղայի քահանայի B || 4 Սալիբոի
եւ Քոնստանտինոսէ] Սալի եւ Տիւրանայ B || 5 պարսից] Տասլոց add. B || 12 ճանաւանդ om.
B || 13 վասն մեր] յարգապ մեր B.

6 AHÉKAN, 13 Avril.

Martyre des saints Siméon, évêque en Perse, Phusik, Curopalate, de sa fille et
d'Abdla, prêtre.

Le glorieux vieillard Siméon était * âgé de cent dix-sept ans, il était * A fol. 231
évêque des villes de Salikhte et de Ktisphone en Perse, aux jours de Sapour
roi des Perses et adorateur du soleil. Il brilla comme le soleil par ses
paroles et ses œuvres agréables à Dieu au milieu de ces populations à mœurs
sauvages.

Ce bienheureux vieillard, témoin des actes impurs et exécrationnels que les
Perses commettaient dans les églises de Dieu, s'affligeait et s'attristait en lui-
même et il demandait à Dieu de mourir par le martyre, pour son nom. Il
écrivit une lettre au roi Sapour en ces termes : « Nous qui sommes les
serviteurs de Jésus-Christ fils de Dieu, nous sommes le prix de son précieux
sang et nous ne pouvons être esclaves tributaires des impies. Nous ne
possédons ni argent, ni or, et nous désirons par-dessus tout mourir pour Celui
qui a souffert pour nous. »

Lorsque (le roi) eût lu cet écrit, il entra dans une grande colère et ordonna

գերանելի ձերն առաջի նորա . եւ տարան առաջի երկու աշակերտօք : եւ յորժամ եմուտ երկիր ոչ եպպ : եւ հարցանէին . Ի՞նչէր երկիր ոչ սրպեր արքային որպէս չամենայն ժամ առնէիր յորժամ մտանէիր առաջի նորա : եւ նա ասէ . Յորժամ խաղաղութեամբ մտանէի առաջի նորա երկիր սրպանէի , այժմ կապեալ շղթայիւք երկիր ոչ պազանեմ . եւ բազում բանս շատուածային կրոց խօսեցաւ ընդ թագաւորն :

* A fol. 231
v^o a.

* Հրամայեաց եւ տարան զնա ի բանդ , եւ անդ տարածեալ զձեռս իւր յերկինս՝ խնդրէր յԱստուծոյ կատարել արեամբ զընթացս իւր փութապէս : եւ յետ աւուրց հրամայեաց թագաւորն հատանել սրով զգլուխ նորա եւ զալլ բրխտոնէլիցն որ վտան Բրխտոսի արգելեալք էին ի բանդն : եւ յորժամ հանին ի բանդէն , հանին եւ ալլ կապեալ բրխտոնեայս՝ քահանայս եւ սարկաւազունս եւ կրօնաւորս հարիւր անձն :

եւ յորժամ տարան ի տեղին՝ քաջալերէր Բրխտոսի քահանայապետն զսուրբ վկայան , եւ առաջի նորա հատին զգլուխ հարիւր վկայիցն : եւ ճի ի քահանայիցն զողպր յահէն , որուձ անուն էր Աբղրս , եւ ոմն պարսիկ որ էր պատուով կուրապաղատ , որոյ անուն էր Փուսիկ , բրխտոնեայ հաւատով , ասէ ցքահանայն Աբղրս որ զողպրն յահէն . Խից զաչայ եւ ճի երկնչիւր , Բրխտոս լուսաւորէ զքեզ : եւ հատին զգլուխ նորա :

եւ մատնեցին առ թագաւորն զՓուսիկ կուրապաղատն եթէ բրխտոնեայ է , եւ

1 ձերն] ձերունին B || 6 տարածեալ] տարածեաց B || 15 զգլուխ նորա] զգլուխ քահանային , եւ ապա հատին յետոյ զգլուխ սրբոյ եպիսկոպոսին ճմառնի ԱՏկի Զ եւ Ապրիլն ԺԳ B.

d'amener le bienheureux vieillard chargé de liens en sa présence. On l'amena accompagné de deux disciples. Lorsqu'il fut entré il ne se prosterna point. Et on lui demandait : « Pourquoi ne t'es-tu pas prosterné devant le roi comme tu le faisais chaque fois que tu te présentais devant lui ? » Il répondit : « Quand je me présentais en paix devant lui, je me prosternais, mais maintenant que me voilà chargé de chaînes, je ne me prosterne point. » Il prononça devant le roi bien des paroles tirées des écritures divines.

* A fol. 231
v^o a.

* (Le roi) ordonna de le conduire en prison ; là il étendit ses mains vers le ciel et demandait à Dieu d'achever promptement sa carrière dans le sang. Quelques jours après, le roi ordonna de lui trancher la tête par le glaive, à lui et à d'autres chrétiens qui étaient retenus en prison pour le Christ. Lorsqu'on les fit sortir de la prison, on fit sortir encore d'autres chrétiens enchaînés, des prêtres, des diacres et des religieux : cent personnes.

Lorsqu'ils furent amenés à l'endroit (de l'exécution), le pontife du Christ encourageait les saints martyrs ; et on trancha devant lui la tête aux cent martyrs. Un des prêtres, dont le nom était Abdla, tremblait de peur, et un Persan qui avait la dignité de Curopalate, dont le nom était Phousik, et qui était de foi chrétienne, dit au prêtre Abdla qui tremblait de peur : « Ferme tes yeux et n'aie point peur, le Christ t'illuminera. » Et on lui trancha la tête.

On dénonça au roi Phousik le Curopalate comme étant chrétien et on lui

պատմեցին զբանն զոր տասց ցբաճանայն որ զօղայրն : և ևս կոչեալ տաջի իւր
 հարցանէր. և ևս խոստովանեցաւ համարձակութեամբ զբրխատնէսկան հաւատն իւր,
 և զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած : և ևս նոյնժամայն հանին զնա յերեսաց արքային, և
 տարան արտարոյ ապարանիցն, հատին զկեղծն * և ևս զանձն հարկաներով բերթեցին, և * A fol. 231
 5 այնպէս կատարեցաւ աւանդելով զհօղին իւր բարի խոստովանութեամբ առ Աստուած : v° b.

և ևս զուտոր մի էր նորա կուսան և բրխատնեաց, կրօնաւորի զգետտով. և վասն զի
 խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի և խնայց ընդ մարտիրոսութիւնն հօրն իւրոյ՝
 հատին և զնորա զրուին, ի զոհութիւն Տեսան Աստուծոյ մերոյ :

[B * Յայժմ աւուր չիշատակ է հազար հազարաց վկայիցն, որք սրանչելի բազմու- * B
 10 թեամբ եպիսկոպոսաց և քահանայից և զանազան կարգաց սրաշտօնէից և ժողովրդ- p. 164 a.
 րականաց՝ բաւատուն ամ հալածանօք ի Պարս շրջեցան, և յետոյ մեծ ասնջանօք
 չարչարեալ ընդ սրբօնն Շմուռնի կատարեցան :]

Ահկի է և Ապրիլի ԺԷ : Վկայութիւն հազար վկայիցն որ ի Պարս կատարեցան :

Ամպարիշան և անօրէնն Սարուսիտ արքայն Պարսից յորժամ զսիրելի թագապիրն
 15 իւր զներքինի Գուշգապատ ետպան, յոյժ տրտմեցաւ, և բարկութեամբ լցեալ հրամա-

ն կատարեցաւ աւանդելով] աւանդեաց B || 6 զգետտով] զգետուր B || 13 Վկայութիւն...
 կատարեցան] Վկայութիւն սրբոց վկայիցն հազարաց որ ի Պարսիս կատարեցան B || 15 զներ-
 քինի om. B.

rapporta les paroles qu'il avait dites au prêtre qui tremblait. (Le roi) le fit
 venir en sa présence et il l'interrogeait. Il confessa avec hardiesse sa foi
 chrétienne et le Christ vrai Dieu. Aussitôt on le fit sortir de devant la face du
 roi, on le conduisit hors du palais, on lui coupa la langue, * à force de le * A fol. 231
 frapper on écorcha tout son corps et c'est ainsi qu'il fut martyrisé et rendit v° b.
 son âme à Dieu en le confessant vaillamment.

Il avait une fille, vierge et chrétienne, qui avait pris l'habit de religieuse.
 Et, parce qu'elle avait confessé le nom du Christ et s'était réjouie du martyre
 de son père, on lui trancha la tête, à la gloire de Notre-Seigneur Dieu.

[B * En ce jour commémoration des mille milliers de martyrs qui, multi- * B
 tude admirable d'évêques, de prêtres, de ministres de tous rangs, et de laïques, p. 164 a.
 quarante ans durant, en butte aux persécutions, parcoururent la Perse et
 furent ensuite martyrisés dans de grandes tortures avec saint Siméon.]

7 ՄԻԷԿԱՆ, 14 ԱՎՐԻԼ.

Martyre des mille martyrs qui furent exécutés en Perse.

L'impie et inique roi des Perses, Sapour, après avoir tué son cher ministre
 couronneur, l'eunuque Goušdazat, devint très triste; et, plein de colère, il

յետաց զամենայն բրիտանեացն սրով սպանանել որ ոչն հաւանին բանից նորա, եւ ոչ երկիր պագանեն արեգական եւ հրոյ :

Եւ անաստուած զօրականքն սուր եղեալ ի վերայ սրբոց վկայիցն եւ հատին հազար բրիտանեի զլուխ՝ Ապրիլն ՄԳ, զկնի սրբոյ Զատիկին, եւ արին նոցա որպէս առու հեղաւ :

Եւ յետոյ զլջայաւ թագաւորն յոյժ ընդ այնչափ զնուսն նոցա, եւ հրամայեաց զի ալլ բրիտանեաց վասն հաւատոյն իւրոյ ձի մեզի : Եւ եղև խաղաղութիւն ամս բաղումս մինչև Սաբուռիոս մեռաւ :

Յայսմ աուր վկայութիւն Գէորգոյ անապատականի :

* A fol. 232
1° a.

Երանելին Գէորգիոս ծերունին * ի լերինս Սլուսմպիացոց ի տղայութենէ վարժեցաւ 10
յաւարինի ճղնութիւնս, եւ այնչափ արժանապէս ծառայեաց Աստուծոյ ի լերինն պահօք եւ աղօթիւք եւ յտնկալով տքնութեամբ՝ մինչ զի ամենայն անապատականք լերինն երկրորդ Անտոն զնա անուանէին : Եւ այնպիսի խտտակրօն վարուք եկաց ամս իննսուն եւ հինգ.

Եւ յաուրս Ալեոնի արքայի Բաւուտի պատկերամարտի, լուա զանաստուած 15

4 զլուխ] Ահիկ է եւ *add.* B || 6 յետոյ] յետ սասն աուր B || 7 մեզի] բայց վարդապետքն միայն, եւ ձի յոյժ բազմութիւնք վկայից սրբոց *add.* B || 9 վկայութիւն] եւ վարք երանելոյն *add.* B || 11 յաւարինի] յաւարինական B || 12 յտնկալով] ոտնկալ B || 13 անուանէին] անուանեցին B — ամս ԱԵ] մինչև ի խորին ծերութիւն B || 15 զանաստուած] զանօրէն B.

ordonna de tuer par le glaive tous les chrétiens qui ne se rendaient pas à ses paroles et ne se prosternaient pas devant le soleil et le feu.

Les soldats athées levèrent le glaive sur les saints martyrs et tranchèrent la tête à mille chrétiens le 14 avril après la sainte Pâque. Leur sang coula comme un ruisseau.

Le roi, par la suite, regretta beaucoup le sacrifice de tant de gens, et ordonna qu'aucun chrétien n'eût à subir la mort pour sa foi. La paix régna de nombreuses années jusqu'à ce que Sapor mourût.

En ce jour martyre de Georges l'anachorète.

* A fol. 232
1° a.

Le bienheureux vieillard Georges, * dès son enfance dans un ascétisme vertueux, s'entraîna dans les montagnes de l'Olympe, et il servit Dieu avec tant de mérite dans ces montagnes, avec jeûnes, prières, stations debout et sans sommeil, que tous les anachorètes de la montagne l'appelaient le second Antoine. Il persévéra dans cette vie austère quatre-vingt-quinze années.

Aux jours du roi Léon Isaurus l'iconoclaste, il entendit parler des actes

գործսն զոր առնէր թագաւորն, եւ այլէր զտէրունական պատկեր եւ զնշխարս սրբոյն, նոյնպէս եւ զեկեղեցիսն չորում էին նշխարք կամ պատկերք սրբոյ՝ կործանէր եւ այլէր : եւ էջ Գէորգիոս ի լեռնէն, եւ համարձակութեամբ եմուտ առ թագաւորն, եւ յանդիմանեաց զամբարիշտ եւ զնոր գործս նորա :

5 եւ նորա բարկացեալ հրամայեաց զան հարկանել զնա ուժղին. եւ այրեցին զլուսն եւ սրով հատին զհոտոտելին, եւ առաքեցին յաքսորս, եւ անդ բարի կատարեամբ հանգեալ խաղաղութեամբ յԱպրիլ ժԳ : եւ ամենայն կրօնաւորք լերանցն անթիւ հազարաց զնացին ի հանգստարանն եւ եղին ի տասրանի, եւ մոմեղիօք եւ խնկօք, սաղմոսիք եւ օրհնութեամբ տարան ի լեռն, ուր զայնչափ ժամանակս ձգնեալ էր, եւ
10 թողեցին ի բնակութեան խուցն իւր :

* Ահկի Է եւ Ապրիլ ժե : Վկայութիւն սրբոյն Սաբայ ճարտիրոսի :

* A fol. 232
r° b.

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Սաբա ի Գոթացոց երկրէն էր, եւ բնակէր ի մէջ չար եւ զժնդրակ աղբաց : եւ ծինչդեա տղայն էր սիրեաց զՔրիստոս, եւ մկրտեցաւ եւ յանդի-

3 Գէորգիոս *om.* B || 7 յԱպրիլ ժԳ] ի Քրիստոս Ահկի է եւ յԱպրիլ ժԳ ի հասակ իննուոն եւ հինգ ամաց B || 8 անթիւ հազարաց] սրբ էին բազում յոյժ B || 13 մկրտեցաւ] սրով եւ սրամտաւ եղև բազմաց զառնալոյ ի հաւաստ Քրիստոսի : եւ տեսեալ զճարտիրոսի թիւնս կռակաշտից *ad l.* B.

d'athéisme qu'accomplissait le roi, faisant brûler les images du Seigneur et les reliques des saints, en même temps qu'il faisait démolir et brûler les églises qui contenaient les reliques ou les images des saints. Georges descendit de la montagne et se présenta avec hardiesse au roi et il lui reprocha vivement ses actes impies et nouveaux.

Celui-ci, irrité, lui fit infliger une vigoureuse bastonnade. On lui brûla la tête, on lui trancha les narines à coups de sabre et on l'envoya en exil où il finit saintement ses jours et entra en paix dans le repos, le 14 avril. Tous les religieux des montagnes par milliers, innombrables, se rendirent à l'endroit où il reposait et le mirent dans un cercueil, puis le conduisirent avec cierges et encens, psalmodies et bénédictions, à la montagne où il avait vécu en ascète tant d'années et l'inhumèrent dans la cellule qu'il avait habitée.

* 8 AHÉKAN, 15 Avril.

* A fol. 232
r° b.

Martyre de saint Saba, martyr.

Le saint martyr du Christ Saba était du pays des Goths, et vivait au milieu de nations méchantes et cruelles. Encore enfant, il aimait le Christ, et fut

մանէր զկռապաշտան, և թքանէր ի պիղծ րոհս նոցա, և արգելչըր զբրխատնեացն որք կամէին ուրանալ զՔրիստոս և ուտել ի զոհիցն. և բազում արանց և կանանց եղև վերկիչ :

Եւ տեսեալ կռապաշտիցն զոր տանէրն Սարա՝ հանին զնա արտաքս ի քաղաքէն : և զարձեալ չորժամ հալածիչքն ի քաղաքին խնդրէին բրխատնեաց, երկուսին 5 քաղաքացիքն եթէ ոչ զոչ աստ բրխատնեաց, յայնժամ Քրիստոսի վկայն Սարա զնաց ի մէջ նոցա և ասէ. Վասն իմ ձի՛ ոք երդնուցու զի ևս բրխատնեաց եմ : Եւ կալեալ տարան զնա առ իշխան քաղաքին, և նորա տեսեալ զնա աղքատ և գծուծ արհամարհեաց և եհան արտաքս :

Եւ կամեցեալ սուրբն երթալ առ Գորթիկոն քահանայն զի արտոցէ առ նա զոր սրբոյ Զատիկին, և նա զնացեալ էր ի Հռոմս, հանդիպի նմա ի ճանապարհին այր ձի՛ մեծ և ահաւոր, պայծառ տեսակաւ, և ասէ. Գարձիր առ Սանսալոն քահանայն : և զարձաւ առ նա և տօնեցին զսուրբ Զատիկն ի մխտին :

* A fol. 232
v° a.

Եւ յետ երկից անուրց ի * զիշերի զնաց Աթանարքոս իշխանն և որդին Ռադոստիոն, և կալան զնոսա. զՍանսալոն քահանայն եղին ի վերայ տալի, իսկ զՍարա մերկ և 15 հետեւակ քարշէին կապանօք, և չորժամ տարան զնոսա կապեցին զձեռս և զոտս

1 զկռապաշտան] զնոսա B || 2 որք] առ երկուզի add. B || 5 զարձեալ] յետոյ B — խնդրէին] հալածէին B || 10 զոր] զտօն B || 16 կապեցին] թողին B.

baptisé. Il faisait de vifs reproches aux idolâtres; il crachait sur leurs sacrifices impurs; les chrétiens qui voulaient renier le Christ et manger des sacrifices, il les en empêchait, et il fut le sauveur de beaucoup d'hommes et de femmes.

Les idolâtres, témoins de ce que faisait Saba, le conduisirent hors de la ville. Derechef, lorsque les persécuteurs recherchaient les chrétiens dans la ville, et que les habitants juraient qu'il ne s'y trouvait plus aucun chrétien, à ce moment, le martyr du Christ Saba se rendit parmi eux et dit : « Que personne ne jure pour moi, car je suis chrétien. » On le saisit et on l'amena au gouverneur de la ville, qui, le voyant pauvre et misérable, le méprisa et le fit mettre dehors.

Le saint voulut aller auprès du prêtre Gorticon pour célébrer auprès de lui le saint jour de Pâque, mais ce dernier s'en était allé chez les Grecs. Chemin faisant, il rencontra un homme grand et terrible, d'un aspect éblouissant, qui lui dit : « Retourne auprès du prêtre Sansalon. » Il retourna auprès de celui-ci et ils fêtèrent ensemble la sainte Pâque.

* A fol. 232
v° a.

Trois jours après, * le gouverneur Athanarikos et son fils Radostion s'en vinrent, de nuit, et se saisirent d'eux. Ils mirent le prêtre Sansalon sur un chariot; quant à Saba, nu et marchant à pied, ils le tiraient par des liens. Après

Սաբայի ի սալին, եւ կապեցին յորսոյս զցաւզ եւ զցերեկ. եւ սալա լուծին անտի եւ կախեցին ի վերանս տանն, եւ աւարքեցին նմա միս ի զոհից կոտցն, եւ սուրբն անարդանօր յետս զարձոյց : Ի ջուցին ի կախազանէն եւ տարան ի գետն որ կոչի Մուսոն. կապեցին ի պարանոցն վերան եւ ընկեցին ի գետն, եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր աւ

5 Ատուած Ապրիլի ժե :

Էր սուրբն Սաբա յորժամ մարտիրոսացաւ ամաց երեսուն եւ ութից, յաւուրս բարեպաշտ թագաւորին Հոռոմոց Վաղենկոսի : Եւ Սորանոս զուրս երկրին այնմիկ քրիստոնեայ էր, եհան զմարմին սրբոյն ի գետն, եւ տարաւ հաւատովք ի Կապադովկիս ի գաւառ իւր :

10 [B* Յայտն աւուր վկայութիւն երանելոյն Նիկողայոսի նոր նահատակին :

Հաւատարիմ վկայն Քրիստոսի Նիկողայոս էր ի քաղաքէն Տիրանակերտի, պատանի հնգետասանամեայ, զեղեցիկ տեսեամբ եւ վայելուչ հատակաւ : Եւ աչազգիք յորտրէին զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ դառնալ ի կրօնս իւրեանց, եւ խոտանալին նմա բազում պարգևս եւ աւագութիւնս. իսկ նա ոչ բնաւ ունկն մատուցանէր նոցա : Եւ

15 յաւուր միտմ իբրեւ կարի ստիպեցին՝ արհամարհեաց զկրօնս նոցա, եւ դաւանէր զՔրիստոս Ատուած :

Յայնժամ կուտեցան աչազգիք ի վերայ նորս եւ ածին յատեան, եւ ամբաստան

3 Մուսոն] Իմուսոն B || 5 Ատուած] Ահկի Է եւ add. B || 7 Վաղենկոսի] Վաղեն-
գրանոսի ձեծի B || 9 գաւառ իւր] ուր շինեցաւ վկայարան վասն նորս add. B.

* B
p. 167 b.

les avoir ainsi emmenés, on lia les mains et les pieds de Saba dans le chariot, et on l'y lia sur le dos, (et on l'y laissa) jour et nuit; puis on l'en détacha et on le suspendit aux poutres de la maison et on lui envoya de la viande des sacrifices faits aux idoles; le saint la renvoya avec mépris. On le fit descendre de son gibet et on l'emmena au fleuve appelé Mouson. On lui attacha au cou une poutre et on le jeta dans le fleuve. C'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu le 15 avril.

Saint Saba avait trente-huit ans lorsqu'il fut martyrisé aux jours du pieux empereur des Grecs Valentinus. Le duc du pays, Soranos, était chrétien; il fit retirer du fleuve le corps du saint, et le transporta avec foi dans sa province en Cappadoce.

[B* En ce jour martyr du bienheureux Nicolas, nouveau martyr.

Le fidèle martyr du Christ Nicolas était de la ville de Tigranakert. C'était un jeune homme de quinze ans, beau de visage et de belle taille. Les infidèles l'engageaient à renier le Christ et à se convertir à leur religion, et lui promettaient beaucoup de présents et de dignités. Il ne leur prêtait nullement l'oreille. Un jour qu'ils l'avaient pressé très fort, il méprisa leur religion et confessa le Christ Dieu.

Alors les infidèles s'ameutèrent contre lui, le conduisirent au tribunal, et

* B
p. 167 b.

եղեն զնմանէ թէ Հաչոյեաց զկրօնս մեր : Եւ զատաւորն բազում ողորանօք եւ սպառնալեօք ջանացաւ ձգել զնա չորացուիլն եւ ոչ կարաց : Քանզի բաջ նահատակն Քրիստոսի ոչ ողորանացն անոաց եւ ոչ ի սպառնալեացն երկեաւ , այլ անզրդուելի կացեալ * ի հաւատս՝ համարձակ եւ անխափան խոստովանէր զՔրիստոս Աստուած :

Եւ հրամայեաց զատաւորն եւ տարան զնա ի հրապարակն , ուր կայր վե՛մ մի չորս 5 վերայ խորտակէին զձեռս եւ զոտս մահապարտաց , եւ անկ եւս խրատ տային նմա զահիճքն ուրանալ զՔրիստոս եւ ազրիլ , եւ ասեն զի . Ահա հանդերձեալ եմք խորտակել զձեռս քո եւ զոտս , եւ մեռցիս շարաշար : Եւ նա ասէ . Ինձ կեանք Քրիստոս է եւ մեռանիլն շահ : Եւ առժամայն զուարթ երեսօք տարածեաց զերկոսին ձեռս եւ զերկոսին ոտս իւր ի վերայ վիմին : Եւ նորա հարեալ կացնաւ ջախջախեցին 10 զաջնա , եւ թողին անկ ոգեսպառ զայն զիշեր եւ նստեալ պահէին : Եւ նա անխափան օրհնէր զԱստուած որ արժանաւորեաց զնա մարտիրոսական մահուան :

Ապա ի միւսում աւուր հրաման առեալ ի զատաւորէն բարձին անտի բրիստոնեայք եւ տարան ի տուն , ուր անդադար աղօթիւք խնդրէր ի տեսանէ կանեւլ ի մարմնոց եւ մտանեւլ առ Աստուած : Եւ կացեալ այնպէս զաւուրս երիս ի զաւազին տանջանան , 15 բարի խոստովանութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ առժամայն ծագեաց

l'accusèrent : « Il a blasphémé contre notre religion. » Le juge s'efforça par beaucoup de supplications et de menaces de l'amener au reniement, mais il n'y parvint point. Car le vaillant martyr du Christ n'écoula ni les supplications, ni n'eut peur des menaces, mais, inébranlablement établi * dans sa foi, il confessait avec hardiesse, et sans qu'on pût l'en empêcher, le Christ Dieu.

Le juge ordonna de l'amener au tribunal, où se trouvait une pierre sur laquelle on brisait les mains et les pieds des condamnés à mort, et là encore les bourreaux lui conseillaient de renier le Christ pour avoir la vie sauve. Ils lui dirent : « Voici que nous nous apprêtons à briser tes mains et tes pieds et tu mourras cruellement. » Il répondit : *Le Christ est ma vie et la mort m'est un gain* ¹. Et aussitôt avec un visage souriant il étendit ses deux mains et ses deux pieds sur la pierre. Ils les frappèrent avec une hache, les brisèrent, et le laissèrent là à moitié mort cette nuit; puis, après s'être assis, ils le gardaient. Et lui, sans qu'on pût l'en empêcher, bénissait Dieu qui l'avait jugé digne de la mort du martyre.

Le lendemain les chrétiens, ayant obtenu la permission du juge, le relevèrent et le transportèrent dans une maison. Là, dans des prières continuelles, il demandait au Seigneur de sortir de ce corps et d'être admis auprès de Dieu. Et après avoir ainsi persévéré trois jours dans de douloureux tourments, en vaillant confesseur, il rendit son âme à Dieu. Aussitôt, au-dessus de son saint

1. Philippiens, 1, 21.

* B
p. 168 a.

լոյս պաշտօտ ի վերայ սուրբ մարմնոց նորա ակներեւ ամենեցուն որք էին անդ : Եւ սարեալ թաղեցին վնա սաղմոսիւք եւ երգօք հոգեւորօք :

Եւ աւաջնորդ քաղաքին առեալ զաջ երանելի պատանուոյն, եւ գողացեալ զվիմն յորոյ վերայ խորատեցան ձեւք եւ սօք նորա, եւ ի հիմն եկեղեցւոյն չոր ձեռնարկեալ էր շինեալ :

Կատարեցաւ երանելի վկայն Քրիստոսի նիկողայոս ի թուին հայոց հազար իննսուն եւ մի եւ Ապրիլի ժե :

Ե՛հկի Թ եւ Ապրիլ ժԶ : Վկայութիւն Դեւոնդիտի եւ Եօթն սբբուհի կանանցն՝ Քարեաի, Նուներեայ, Բասիլիսեայ, Նիկիտի, Գալլիդոսայ, եւ Թէոդորայ, որք ի Կորնթոս կատարեցան :

Այս բարեյաղթ վկայքս Քրիստոսի էին յԵլլապայ գաւառին. եւ սուրբն Դեւոնդիտս շրջէր բաղուծ քրիստոնէիւք՝ արամբք եւ կանամբք, եւ քարոյէին զՔրիստոս եւ * A fol. 232 v° b.

Եւ կուսպաշտքն կարան ի Տրէզինեա քաղաքին զսուրբն Դեւոնդիտս եւ վեօթն սուրբ կանայն զորս չանուանէ զրեցար. տարան ի Կորնթոս քաղաքն առ Քենուսպոս պատ-

8 Դեւոնդիտի] Լեւոնդիտի B || 9 Բասիլիսեայ] Վասիլիսայ B || 11 Դեւոնդիտս] Լէո- նիդէս B || 16 Քենուսպոս] Բենուսոս B.

corps, rayonna une lumière éclatante que virent de leurs yeux tous ceux qui étaient là. On l'enterra avec psalmodies et chants spirituels.

Le chef (de la communauté) de la ville prit la main droite du bienheureux jeune homme, et, après avoir dérobé la pierre sur laquelle les mains et les pieds avaient été brisés, il la posa dans la fondation de l'église qu'il avait entrepris de construire.

Le bienheureux martyr du Christ Nicolas fut martyrisé l'année de l'ère arménienne mil quatre-vingt-onze, le 15 avril.]

9 AHÉKAN, 16 Avril.

Martyre de Léontios et des sept saintes femmes : Kharès, Nounekia, Basilivsa, Nikise, Galine, Kallidos et Théodora, qui furent martyrisés à Corinthe.

Ces glorieux martyrs du Christ étaient de la province de l'Hellade. Saint Léonce circulait accompagné de beaucoup de chrétiens. * hommes et femmes ; * A fol. 232 v° b.

Les idolâtres saisirent en la ville de Trézineua saint Léontios et les sept saintes femmes dont nous avons cité les noms, les conduisirent à la ville de

ւորն : Հրամայեաց եւ զսուրբն Ղեւոնդիոս կախեցին եւ բերեցին զճարձինն, եւ զսուրբ կանաչն զան հարին. եւ նորա իբրեւ զվէժ ապառաժ անշարժ կային չուղից հաւատն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց զամենեսեան խեղդել ի ծովն :

Եւ յորժամ ամենէին՝ ասպնոսէին մեծաձայն. արկին զնոսա ի նաւն, եւ նոյնպէս խնդուիմեամբ երգէին : Եւ յորժամ տարան զնոսա ի ներքս երեսուն ասպարիսաւ, կապեցին զահիճքն վէժ յոտս նոցա եւ ընկղմեցին զամենեսեան ի ծովն. եւ այնպէս կատարեցան ի Քրիստոս :

* B
p. 168 b.

[B * Յայժմ աւուր տօն է սրբոց Եղաբեր կանանցն որք սպասաւորեցին Քրիստոսի թաղմանն, եւ ի գերեզմանին ականատեսք եղեն կենարար չարուիմանն :

Աւաջին եւ մեծ էր Մարիամ Մազգաղենացին ջերմն սիրոյն Տեառն մերոյ, յորժէ եօթն զեւ երեալ էր, զորժէ բազումս աւետարանիչքն պատմեն զովուիմեամբ :

* B
p. 169 a.

Աս բազում չարչարանս կրեալ վասն Քրիստոսի ի Կաչափոյ կատարեցաւ նախատակուիմեամբ. եւ կայ չարարակին * որ կոչէ Մազգաղեաց ծոռ ի նաղարէթ : Բայց չալ զիրս սորա բազում պատժուիմունք զորժոց եւ սքանչկեաց են եւ իբր մեծամեծք :

Եւ ծիւս Մարիամն, զոր ոմանք եւ զնա Մազգաղենացի ասեն, եւ պատմեն թէ կատարեցաւ չերուսաղեմէ հնա ի զոլով եօթմանատուն ասպարիսաւ :

5 ի ներքս երեսուն ասպարիսաւ] նաւովն երեսուն ասպարէլ ընդ ծովն B || 7 կատարեցան ի Քրիստոս] բարի հաւատով աւանդեցին զհոյս ի բրեանց առ Աստուած Ահկի Թ՛ եւ Ապրիլի Ժ՛Զ B.

Corinthe au juge Khénoustos. Celui-ci ordonna de suspendre saint Léoutios et de lui déchirer le corps. Quant aux saintes femmes, on les chargea de coups, mais elles demeurèrent inébranlables comme un roc dans la droite foi du Christ. Ensuite il ordonna de les noyer tous dans la mer.

Pendant qu'on les y conduisait, ils psalmodiaient à haute voix. On les jeta dans un bateau, et toujours pareillement avec joie ils chantaient. Puis quand ils les eurent amenés jusqu'en eau profonde, à trente lieues, les bourreaux attachèrent des pierres à leurs pieds et les immergèrent tous dans la mer. Et c'est ainsi qu'ils furent martyrisés pour le Christ.

* B
p. 168 b.

[B * En ce jour fête des saintes femmes porteuses de parfums qui furent les ministres de la sépulture du Christ et, au tombeau, les témoins oculaires de la résurrection vivificatrice.

La première et la plus grande fut Marie-Madeleine. l'Amante fervente de Notre-Seigneur, de qui sept démons étaient sortis, et au sujet de laquelle les évangélistes racontent beaucoup de traits qui sont à son éloge.

* B
p. 169 a.

Celle-ci eut à souffrir beaucoup de tortures pour le Christ de la part de Caïphe et mourut par le martyre. Elle repose dans le champ * qui s'appelle le champ de Madeleine, près de Nazareth. Mais d'autres livres contiennent beaucoup de récits de ses actes et miracles et contiennent de très grandes choses.

Մարիամ Յակովբայ եւ Յովիտայ ծայր, եւ Մարիամ եւ Մարթա բորբ Ղապարու, եղբարբ հանկերձ հարածեալ ի Նրէիցն եւ ի Մազուկեցոցն, ընկեցեալ եղնն ի Յապէ ի ծովն, ուր զՏարիթան սնուցին :

Սոցովմէ ծայր որբոցն Չերեթեայ՝ որ ի Յարութեան Տեսոն պատծի, կատարեցաւ
5 իւրով մահուամբ :

Յովհաննա եւ Շուշան, բազում չարչարանս կրեալ ի Մազպապապետէն կատարեցան :

Զորանչն Սիմոնի, բազում համարձակութեամբ վկայեաց վասն Պրիստոսի, եւ կայ ի Կափառնացում :

10 Եղիսարէթ, ծայրն Յովհաննու Սկրտչին, իւրով մահուամբ կատարեցաւ :

Աննա, գուարն Փանուէլի, որ ի տաճարն մարգարէացաւ զՔրիստոսէ, իւրով մահուամբն փոխեցաւ առ Տէր :

Բայց ունիմբ այլ ճշմարիտ պատմութիւն եթէ Մարիամ Մազպապենացին գնացեալ
15 չկրեասս զկնի Յովհաննու աւետարանչի, եւ անդ կատարեցաւ : Իսկ Լազինքն ասնն եթէ Մարիամ Մազպապենացին՝ բոչրն Ղապարու է, եւ նա է որ էօժ զՏէրն, զոր եւ պատմեն աւետարանիչքն, եւ ասնն եթէ գնացեալ քարոզեաց ի Ֆրանցն, եւ անդ կատարեցաւ :

L'autre Marie, appelée également Madeleine par certains, et dont on raconte qu'elle mourut loin de Jérusalem, à une distance de soixante-dix lieues.

Marie, mère de Jacques et de Josée, Marie et Marthe sœurs de Lazare qui furent persécutées avec leur frère par les Juifs et les Saducéens, et furent jetées à la mer, à Jaffa, où elles avaient élevé Tabitha.

Salomé, mère des fils de Zébédée, dont on parle à la résurrection du Seigneur, et qui mourut de sa propre mort.

Jeanne (*Johanna*) et Suzanne qui, après avoir enduré bien des tourments de la part du gouverneur de Magdala, moururent.

La belle-mère de Simon qui confessa avec beaucoup de hardiesse le Christ et repose à Capharnaüm.

Élisabeth, mère de Jean-Baptiste, qui mourut de sa propre mort.

Anne, fille de Phanael, qui prophétisa dans le temple au sujet du Christ. qui mourut de sa propre mort. Elle fut transportée auprès du Seigneur.

Cependant nous avons un autre récit vrai qui dit que Marie-Madeleine, après s'être rendue à Éphèse à la suite de Jean l'évangéliste, y finit sa vie. Les Latins, eux, disent que Marie-Madeleine est la sœur de Lazare et que c'est elle qui oignit le Seigneur comme le racontent les évangélistes, et ils disent qu'elle se rendit au pays des Francs, y prêcha et y mourut.

Եւ երեք Մարիամ քոյրք ասն լինել, զՄարիամ աստուածածինն, եւ զՄարիամ Կղէովպայ, զոր ասն ծայր Յակովբայ եւ Յովսեայ, եւ Մարիամ Սողովմէ, ծայր Յովհաննու եւ Յակովբայ : Էր եւ այլ ոմն Մարիամնի, քոյրն Փիլիպպոսի, ճի ի սրբոց կանանցն եւ առաքելոհետաց :

Ահի ժ եւ Ապրիլի ժի : Վկայութիւն Սիմոնի առաքելոյն սրբոցն Կղէովպայ :

5

Սուրբ առաքելոյն Քրիստոսի Սիմոն՝ որլի էր Կղէովպայ եղբորն Յովսեփայ, որ անուանեցաւ այր Մարիամայ : Չսա ձեռնադրեցին առաքելալքն եպիսկոպոս Երուսաղեմի յետ Յակովբայ. եւ բարոյէր զՔրիստոս համարձակութեամբ, եւ ասնէր նշանս եւ սրանչելիս անուամբն Քրիստոսի : Եւ ժասնեցին զնա Հրէայքն Գոմեախանոսի արքային Հոռոմայ թէ՛ յազդէ Գաւթի եւ Քրիստոսի է, եւ ածին առաջի թագաւորին, եւ տեսեալ զնա այր ծեր եւ տառապեալ, արձակեաց զնա :

* A fol. 233
1° a.

10

Եւ նորա շրջեալ ընդ բազում տեղիս բարոյեաց զՔրիստոս, եւ եկեալ յԵրուսաղեմ ըմբռնեալ զնա Հրէիցն խեղդեցին : Եւ այնպէս լարի խոտտովանութեամբ կատարեցաւ սուրբ առաքելոյն Սիմոն Ապրիլի ժի :

5 Վկայութիւն] Տօն է սրբոց B || 13 խեղդեցին] խաչեցին B || 14 Սիմոն] Ահի ժ եւ add. B.

On dit encore que les trois Marie étaient sœurs : Marie, mère de Dieu, Marie de Cléophas qu'on dit avoir été la mère de Jacques et de Josée et Marie Salomé, mère de Jean et Jacques. Il y avait aussi une autre Marie, sœur de Philippe, une des saintes femmes et apôtres.]

10 AHÉKAN, 17 Avril.

Martyre de l'apôtre Simon fils de Cléophas.

Le saint apôtre du Christ Simon était fils de Cléophas, le frère de Joseph qui fut appelé l'époux de Marie. Les apôtres le sacrèrent évêque de Jérusalem après Jacques. Il prêchait le Christ avec hardiesse, faisait des prodiges et des miracles par le nom du Christ. Les Juifs le dénoncèrent à l'empereur de Rome Dometianus comme étant * de la famille de David et du Christ, et ils le conduisirent en présence du roi. Mais quand il eut vu cet homme vieux et miséreux, celui-ci lui rendit la liberté.

* A fol. 233
1° a.

Il circula dans de nombreux endroits en prêchant le Christ et, arrivé à Jérusalem, les Juifs se saisirent de lui et l'étranglèrent. C'est ainsi qu'en vaillant confesseur mourut le saint apôtre Simon, le 17 avril.

Յայսմ առուր վկայութիւն սրբոյն Արղալէոնի կատակոզին :

Քրիստոսի մարտիրոսն Արղալէոն կատակող էր, եւ խաղալք առաջն Մաքսիմիանոսի կռապաշտ արքային եւ այլ իշխանաց եւ ժողովրդեանն, եւ յոյժ սիրէին զնա, զի մեծածաղր խրախանօք ուրախացուցանէր զնոսա :

5 Եւ տեսանէր ի չարչարանս զսուրբ վկայն, եւ զպատասխանիս նոցա ի միտ առնող : Ի միում առուր նստաւ իշխանն ի թէստրոնն բազում ամբոխիւ, եւ մտեալ ի մէջն Արղալէոն՝ նստոյց զմի չընկերաց իւրոց որպէս դատաւոր յաթուռ, եւ ինքն եղեւ բրիստոնեաց, եւ այսին առնելով խաղ առնէին զբրիստոնեայս : Եւ ասէ սուտ
 10 պատաւորն կատակելով. Զո՞վ պաշտես : Ասէ Արղալէոն. ԶՅիսուս Քրիստոս զՈրդին Աստուծոյ : Ասէ դատաւորն. Զո՞հե՛ն կուոց մերոց եւ բազում բարեաց հանդիպիս : Ասէ Արղալէոն. Ոչ զո՞հե՛մ կուոց զի դեւք են : Եւ բազում ժամս ծիծապելով վիճէին ընդ միմեանս :

Մերկացուցին զնա եւ պրտուով ծեծէին թեթեւ. * կախեցին զփայտէ եւ որպէս թէ * A fol. 233
 երկաթի ճանկօք քերէին զմարմինն. եւ ժողովուրդք ծիծաղէին խրախանօք : Եւ չորժամ
 15 իշուցին ի փայտէն՝ ծագեաց լոյս մարդասիրութեանն Աստուծոյ ի սրտի խրում, եւ

2 խաղալք յիմարանայր B || 6 ամբոխիւ ընդ նմա *add.* B.

En ce jour martyre de saint Ardalon le comédien.

Le martyr du Christ Ardalon était comédien, et il jouait devant Maximin, l'empereur idolâtre, devant d'autres princes et devant la foule; et ils l'aimaient beaucoup pour les joyeusetés fort bouffonnes dont il les réjouissait.

Il voyait les saints martyrs au milieu de leurs tortures et retenait leurs réponses. Un jour que le gouverneur était venu occuper son siège au théâtre accompagné d'une grande foule, Ardalon entra en scène, fit asseoir un de ses compagnons sur un siège en qualité de juge, prit le rôle du chrétien et en les tournant en dérision ils se moquaient des chrétiens. Le faux juge demanda en plaisantant : « Qui adores-tu ? » Ardalon répondit : « Jésus-Christ, le fils de Dieu. » Le juge lui dit : « Immole à nos idoles et tu obtiendras beaucoup de biens. » Ardalon répondit : « Je n'immole pas aux idoles, car ce sont des démons. » Et longtemps ainsi en plaisantant ils discutaient ensemble.

On le mit à nu et avec un jonc on le frappait légèrement. * Puis on le * A fol. 233
 suspendit à un poteau et on fit semblant de lui déchirer le corps avec des
 1° B.
 ongles de fer. Et les foules riaient de joie. Mais lorsqu'on le descendit du poteau la lumière de la bonté de Dieu pour les hommes jaillit dans son cœur

պատուիրեաց ժողովրդեանն լռել : Եւ նոցա կարծէին եթէ խաղ ինչ կամի առնել՝
լռեցին :

Ասէ մեծաւ բարբառով ընդ իշխանան եւ ընդ ժողովուրդն . Գիտասցիք ամենեքեան
որ ճշմարիտ քրիստոնեայ եղէ ես, եւ ոչ եւս ընդ աշպն կամ ընդ խաղս խօսիմ ընդ ձեզ,
զի շնորհք Քրիստոսի լոյս ծագեաց ի սրտի իմում : Եւ յայսմհետէ անարգեմ եւ թքանեմ ⁵
ի կուռս ձեր, եւ աշպն առնեմ զպաշտօնեայս եւ զերկրպագոյս նոցա, եւ անգոսնեմ եւ
նախատեմ զի զլուսազարբ են :

Եւ ընթացեալ ի տաճարն եղծեաց ի մէջ կուոցն եւ առեալ օծեաց յերեսն զբազինան
եւ դարձաւ ի ժողովուրդն եւ ասէ . Ես զնայի եւ խնկեցի դատաւածան ձեր . արդ զինչ
հրամայէք զի առնեմ աւելի : Եւ ընթացաւ ծի ոմն ի քրմայն եւ պատմեաց իշխանին ¹⁰
եւ ժողովրդեանն զոր արար, եւ յոյժ տրամեցան ամենայն ժողովուրդն :

Կոչեաց իշխանն առ ինքն եւ ողորանօք խրատ տայր, եւ ինչս խոստանայր ուրանալ
զՔրիստոս եւ դառնալ ի կուռսն որպէս յառաջն . եւ ամենեւին ոչ հաւանեցաւ, այլ եւ
դարձաւ յարեւերս եւ սպօթեաց առ Աստուած յամենայն սրտէ :

1 եթէ] նորագոյն *add.* B || 4 եղէ ես] եմ B || 7 զլուսազարբ են] եւ ասէ . Տեսէք
զիս թէ որպէս պատուեմ դատաւածան ձեր . եւ խանարհեցուցեալ զզուրի իւր յերկիր, եւ
սկսաւ հանել ի փորոցն փուքս մեծաձայնս : Եւ միւր միւր ասէր . Այս բեղ Ապոլոն, այս բեղ
Հեփեսոս, այս բեղ Ասկլեպիոս, այս բեղ Հերակլիոս : Եւ որչափ հանէր՝ բաշխէր կուոցն, եւ
զարշահոտութեամբն ելից զժողովուրդն *add.* B || 8 ընթացեալ] ընթացաւ B — օծեաց յերեսն
զբազինան] Էօժ զերեսս բազնայն B || 9 խնկեցի] զամենայն *add.* B || 12 խրատ... խոս-
տանայր] եւ բազում խոստամամբ խրատ տայր B || 13 դառնալ ի կուռսն] զսհել կուոցն B.

et il ordonna à la foule de se taire. Celle-ci, croyant qu'il voulait faire quelque bouffonnerie, se tut.

Alors, à haute voix, il dit en s'adressant au gouverneur et à la foule : « Sachez, tous, que je suis devenu un vrai chrétien, et que je ne vous parle plus en raillant ou en plaisantant, car la grâce du Christ a illuminé mon cœur. Désormais je méprise vos idoles et je crache sur elles, je me moque de leurs ministres et de leurs adorateurs; j'en fais fi et je les insulte, car ce sont des adorateurs de démons. »

Il courut au temple, gâta au milieu des idoles, et en barbouilla leurs visages, les autels, puis retourna devant la foule et lui dit : « Je viens d'aller encenser vos dieux, que voulez-vous que je fasse de plus maintenant? » Un des prêtres des idoles courut raconter au gouverneur et à la foule ce qu'il venait de faire, et toute la foule en fut très contristée.

Le gouverneur l'appela à lui et il l'engageait avec supplications, et en lui promettant des biens, de renier le Christ et de revenir aux idoles comme auparavant. Il n'y consentit nullement, bien plus il se tourna vers l'orient et pria Dieu de tout son cœur.

* Հրամայեաց իշխանն հուր բորբորել, եւ ընկեցին անդ զսուրբ վրացն Քրիստոսի, * A fol. 233
եւ ի մէջ հրոյն ազօթելով աւանդեաց զհոգին առ Քրիստոս չոր հաւատաց եւ յուսացաւ
Եւրբիլ ժի : v° a.

[B * Յայսմ առուր չիշատակ սուրբ հայրապետին Յովհաննու իմաստասիրին Օձնե- * B
p. 170 b.

5 ցուց :

Սուրբ եւ երանելի հայրապետն մեր Յովհաննէս իմաստասէր էր ի գաւառէն Տաշրայ, ի գեղջէն Օձուն, ի տանէ քաջաց եւ աւարինեաց :

Սա ի մանկութենէ վարժեալ յուսումն աստուածային զրոյց՝ զնայեալ աշակերտեցաւ
մեծ վարդապետին Թէոդորոսի Քոթենաւոր կոչեցելոյ. եւ ուսեալ ի նմանէ զամենայն
10 ուսումն՝ զերազոյն գտաւ քան զբազումս, մանաւանդ թէ քան զամենեսին որ էին չիւրումն
ժամանակի : Եւ եղև քաջ տեղեակ աստուածային եւ արտաքին զխօսութեանց,
յաջողակ ի բերթողութեան արուեստի, պերճ ի հւետորական հանդիսի, եւ առաւելեալ
յոյժ յուսումն վիրխօսփայական մակացութեանց, վասն որոյ եւ կոչեցաւ իմաստասէր :

Եւ էր անձամբն վաչելչաստակ եւ թիկնաւէտ՝ շքեղատիպ եւ փառացի . ի ներքոյ
15 ունէր զգեցեալ խարազն խիստ եւ անըմբերելի, իսկ արտաքուստ յառուրս հանդիսի
ազանէր ահնդակերպս, մինչև ամենեցուն ականածել ի նմանէ եւ պատկառանօր մերձիլ
առ նա :

2 յուսացաւ] Ահի ժ եւ add. B.

* Le gouverneur ordonna d'allumer un grand feu et on y jeta le saint * A fol. 233
martyr du Christ, qui tout en priant au milieu des flammes rendit son âme au
Christ, en qui il avait cru et espéré, le 17 avril. v° a.

[B * En ce jour commémoration du saint patriarche le philosophe Jean * B
p. 170 b.

Notre saint et bienheureux patriarche Jean, le philosophe, était de la province de Tashir, du village d'Otzoun, d'une famille dont les membres étaient vaillants et vertueux.

Dès son enfance il s'appliqua à l'étude des écritures divines et alla auprès du grand docteur Théodore surnommé Kerténavor, devint son disciple, apprit de lui toute la science, se montra supérieur à beaucoup et surtout à tous ceux qui vivaient à son époque. Il devint très versé dans la science divine et profane, très habile dans l'art poétique, magnifique dans l'action oratoire, mais surtout dans l'étude des disciplines philosophiques, et c'est pourquoi il fut surnommé le philosophe.

De sa personne il était de taille élégante, avec de larges épaules, beau de visage et de prestance imposante. Sous ses vêtements il portait de la bure rude et incommode; mais à l'extérieur il portait, les jours de cérémonie, des vêtements imposants qui faisaient que tout le monde le respectait et l'approchait avec vénération.

* B
p. 171 a.

Սա ինքն երանելի հայրս մեր յետ մահուան տեսուն Նղիայի կաթողիկոսի հաւանութեամբ իշխանացն եւ ամենայն աշխարհին յաջորդեաց յաթոռն կաթողիկոսութեան, եւ փոյթ կալաւ ամենայն խնամով հովուել զհօտ իւր. շրջէր ընդ * ամենայն տեղիս, եւ զբարեկարգ սահմանադրութիւնս նախնի սուրբ հարցն հաստատէր յեկեղեցիս Հայաստանեայց :

Եւ յերկրորդում ամի կաթողիկոսութեան իւրոյ հրաման եհան աւ համօրէն եպիսկոպոսունս աշխարհին Հայոց, եւ արար ժողով ի հայրապետական աթոռն ի մայրաքաղաքն Պուին, ուր քաջ ատենախոսութեամբ առաջի արար զանկարգութիւնս որք ընդ այն ժամանակս մտեալ էին յեկեղեցիս մեր, եւ հաւանութեամբ ամենեցուն սահմանեաց կանոնս երեսուն եւ երկու ի բարեկարգութիւն եկեղեցոյ սրբոյ :

Յետ ամաց ինչ Վլիթ ռատիկան որ կարգեալ էր ի վերայ աշխարհին Հայոց, կոչեցեալ յամիրապետէն՝ զնաց ի Պամասկոս. եւ յանդիման լեալ ամիրապետին Օմարայ՝ բաղում բանս զովութեան խօսեցաւ վտան սրբոյ հայրապետիս մինչեւ ցանկացաւ տեսանել զնա : Վասն որոյ սլատգամաւորս առաքեալ կոչեաց զնա զալ աւ ինքն եւ յանդիման լինել իւշով զարդարեալ զգեստուք, զոր ի տոնական հանդէս ազանէր :

Եւ իբրեւ զնաց աւ նա սուրբ հայրապետն Յովհան, տեսալ ամիրապետին զըբեղութիւն կերպարանաց նորս եւ զվայելչութիւն զգեստուցն պատուեաց զնա յոյժ.

* B
p. 171 a.

Ce bienheureux père à nous, après la mort du seigneur Élie, le patriarche, et avec le consentement des autorités et de tout le pays, lui succéda sur le siège patriarcal. Dès lors il se mit avec empressement, en toute sollicitude, à paître son troupeau. Il parcourait * toutes les localités et affermissait dans les églises de l'Arménie toutes les bonnes institutions des saints pères ses prédécesseurs.

La deuxième année de son catholicat, il publia une ordonnance pour tous les évêques du pays d'Arménie d'avoir à se réunir en un concile au siège patriarcal, dans la capitale Dwin, où, avec une courageuse éloquence, il leur représenta les abus qui s'étaient introduits à cette époque dans nos églises et, avec le consentement de tous, il institua trente-deux règlements pour l'édification de la sainte Église.

Après quelques années, l'ostikan Vlith, qui avait été préposé sur tout le pays d'Arménie, ayant été appelé par l'émir, se rendit à Damas et, s'étant présenté à l'émir Omar, lui parla avec de grands éloges du saint patriarche, tant et si bien qu'il manifesta le désir de le voir. Aussi envoya-t-il des messagers pour l'inviter à venir auprès de lui et à se présenter dans ses vêtements pompeux qu'il portait les jours de fête.

Lorsque le saint patriarche Jean se fut rendu auprès de lui et que l'émir eut vu la beauté de ses traits et la magnificence de ses vêtements, il l'honora grandement; et après avoir conversé avec lui sur bien des sujets, il lui dit :

եւ յետ խօսելոյ ընդ նմա բազում ինչ՝ տասց ջնա. Ոչ ապարէն ըստ օրինաց ձերոց պարտ է ձեզ խոնարհ գգեալ, ապա ընկերաց ազգայէս զգեցեալ է ըս : Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. Ձայց չայց սակս առնեմք, զի որովհետեւ պակասեալ են ի ձեռս մեր գործք սքանչելեաց որով ձգին ժողովուրդք ի բարին, զորս առնէր Քրիստոս եւ աշակերտքն նորին. հարկիմք ապա ահեղ գնացիւք զարձուցանել զնոսա ի չարեաց : Այլ բանգի տակաւին ամիրապետն ցուցանէր զինքն գալթակղեալ ի վերայ զգետու նորա, ստիպեալ սուրբ հայրապետին եցոյց նմա յառանձին * տեղուջ զխարազն զոր զգեցեալ էր ի վերայ մերկ մարմնայն :

* B
p. 171 b.

եւ յորժամ ամիրապետն մերձեցոյց յայն զձեռն իւր՝ ստկացաւ եւ ապշեցաւ յոյժ, եւ ասէ. Ձիմրոց հնար է մարգկային մարմնոյ ժուժկայել աչսպիտի անբերելի խստութեան եթէ չիցէ տուեալ նմա համբերութիւն յԱստուծոյ : Եւ բազում պարգևօք պատուեալ զնա յուղարկեաց մեծաշուք փառօք ի Հայս : Եւ նորա եկեալ յաթոռն իւր ի խաղաղութեան եւ ի բարեկարգութեան պահէր զաղգն իւր, եւ ինքն անձանձիր ի վարս առաքինութեան եւ ի բարոյութիւն ուղիղ վարդապետութեան :

եւ կայեալ ի հայրապետութեան ամս մետասան սքանչելի բարարավարութեամբ եւ նշանագործ սրբութեամբ՝ փոխեցաւ. աւ Քրիստոս, եւ թաղեցաւ յանապատին իւրում :]

« Ne devez-vous pas, d'après vos lois, vous vêtir humblement ? Pourquoi donc êtes-vous habillé comme vous l'êtes ? » Il lui répondit : « Nous faisons cela parce que les œuvres de miracles qu'opéraient le Christ et ses disciples, pour attirer le peuple au bien, manquant entre nos mains, nous sommes obligés de nous montrer dans une tenue qui inspire la crainte pour le détourner du mal. » Mais comme l'émir continuait à se montrer scandalisé de ses vêtements, force fut au saint patriarche de lui montrer dans un endroit à l'écart la bure qu'il portait sur son corps nu.

Lorsque l'émir l'eut touchée de sa main, il fut frappé d'horreur et de stupeur et dit : « Comment le corps humain peut-il endurer austérité aussi insupportable, si l'endurance ne lui est point accordée par Dieu ? » Il l'honora de nombreux présents et le renvoya en Arménie avec de grands honneurs. Et retourné à son siège, il maintenait sa nation dans la paix et dans l'ordre, et, personnellement, s'adonnait avec entrain à la pratique de la vertu et à la prédication de la vraie doctrine.

Et après avoir occupé le siège patriarcal pendant onze années avec une merveilleuse urbanité et une sainteté qui opéra des prodiges, il s'en alla au Christ, et fut enterré dans sa solitude.]

* B
p. 171 b.

Ահի ժԱ եւ Ապրիլի ժԷ : Վկայաբանութիւն սրբոցն Յուլիանոսի վկային :

Մարտիւրոսն Քրիստոսի Յուլիանոս էր ի քաղաքէն Անարգարու Կիլիկեցոց, բրիստոնեայ եւ բրիստոնէից զաւակ, եւ ուսաւ յոյժ զիրս, եւ եղև հմուտ ասուածաշունչ գրոց :

Եւ յորժամ եղև ութ եւ տասն ամաց՝ ծառնեցին զնա առ զատաւորն Մարկիանոս : 5
Եւ յորժամ կացուցին զնա առաջի՝ բռնագատէին զնա ուրանալ զՔրիստոս. եւ նա անխախտելի եկաց ի ճշմարիտ հաւատն : Գան հարին զնա ուժգին, եւ բռնութեամբ բացին զբերանն եւ արկին ի զիննոց եւ ի ճարպոց զոհիցն, եւ տարան զնա կապանօք չեզիպտացոց քաղաքն, եւ անց զարձեալ նեղէին զնա զոհել կոոցն, եւ նա ամենեւին ոչ հաւանեցաւ : Եւ տարան զմայր իւր զԱսկիլպիոգորա, եւ հարցանէին նժա. եւ նա 10
ասէ. Տուք չիս զորդին իմ զերիս աւուրս եւ խորհեցուք ի մխտին. եւ արարին

* A fol. 233
v° b.

այնպէս : Եւ չետ աւուրց տարան զնոսա առաջի, եւ երկօրեանն յամենայն սրտէ խոստովանեցան ձեռանել վասն հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ զբանելի կինն Ասկիլ-
պիոգորա գան հարին յոյժ եւ արձակեցին :

Իսկ զսուրբն Յուլիանոս արկին ի բուրց եւ լցին աւագով, արկին եւ թունաւոր 15

1 վկային] եւ ճօր իւրոց Ասկիլպիոցայ add. B || 5 առ] կապալառ add. B || 9 չեզիպ-
տացոց] չեզիպցոց B.

11 AHÉKAN, 18 Avril.

Martyre de saint Julien, le martyr.

Le martyr du Christ Julien était de la ville d'Anazarbe de Cilicie, il était chrétien et fils de chrétiens, il étudia beaucoup les lettres et devint versé dans les écritures divines.

Lorsqu'il eut dix-huit ans on le dénonça au juge Marcianus. Quand on l'eut fait comparaître devant lui, on cherchait à le contraindre à renier le Christ, mais il demeura inébranlable dans la vraie foi. On le roua de coups, on lui ouvrit de force la bouche et on y introduisit du vin et de la graisse des sacrifices. On le conduisit enchaîné à la ville d'Égypte, et là encore on le pressait d'immoler aux idoles, mais il n'y consentit nullement. On fit venir sa mère Asclépiodora et on l'interrogeait. Elle répondit : « Rendez-moi mon fils pendant trois jours, et nous rélléchirons ensemble. »

* A fol. 233
v° b.

Ainsi * fit-on. Après ces jours on les fit comparaître et tous les deux, de tout cœur, confessèrent vouloir mourir pour la foi du Christ. On roua de coups la bienheureuse femme Asclépiodora et on la relâcha.

Quant à saint Julien, en le mit dans un sac qu'on remplit de sable, on y

սողունս եւ ընկեցին ի խորս ծովուն, եւ անց հանգեաւ չկարելի ժԸ : Եւ ալիք ծովուն հանին ի ցամաք զբուրցն ճարմնովն չկեկտանգրիա բարաքն. եւ կին մի ալիք բրխատնեայ եղիտ ի ծովեզն, եւ տարաւ ի տուն իւր, եւ պատուով սպասաւորէր : Իսկ սուրբն ճանոց զինքն կնոջն եւ ապա եղիւր զնա ի տապանի : Եւ եղև ճեռանել 5 որդոց ալիք կնոջն, եւ թաղեաց զնա ի տապանի սրբոցն Յուլիանոսի, եւ բազում հիւանդք եւ զիւահարք բժշկեցան անդ :

Եւ հարք կրօնաւորք ի Տաւերներովոց լեւնէն զնոցին ի տեղին զի սոցեն զնշխարս սրբոցն Յուլիանոսի : Եւ չորժամ բացին զտապանն զաին զճարմին ճանկանն ողջ, եւ զերեսն պաշտաւ առաւել բան զոր էրն ի կենդանութեանն եւ զնշխարս սրբոց վկային 10 սպիտակ իբրև զճիւն : Եւ առեալ փոխեցին ի պատուական տեղի. եւ բազում բժշկութիւնք լինին որք հաւատով մատչին առ նա :

[ԸԲ * Յաշմ աւուր վկայութիւն Յուսուփայ պարսկի նոր վկայի, որ կոչեցաւ Իսահակ :

* B
p. 172 a.

Աս էր ի բարաքէն Գավրիժոց երիտասարդ չար եւ սաստիկ թշնամի բրխատնէլոց, 15 որ ի մանկութենէ անտի ատէր զբրխատնեայս. զի ժողովէր ի փողոցաց զոսկերս շանց, եւ * երթեալ զհետ բրխատնեայ մանկանց ի տունս նոցին արկանէր ի մէջ կարասիցն

* B
p. 172 b.

1 հանգեալ կատարեցաւ Ահի ժԸ եւ B || 3 սպասաւորէր... ապա om. B || 9 առաւել... կենդանութեանն om. B || 10 բժշկութիւնք] սրանչեղազորձ զորութիւնք B.

mit également des reptiles venimeux et on le jeta dans les profondeurs de la mer; c'est là qu'il reposa le 18 avril. Les vagues de la mer rejetèrent à terre le sac contenant le corps en la ville d'Alexandrie; une femme chrétienne le découvrit sur le rivage, le transporta dans sa maison et elle lui rendait ses devoirs avec honneur. Le saint se fit connaitre à la femme, qui le mit ensuite dans un tombeau. Le fils de cette femme qui était veuve vint à mourir et elle l'enterra dans le tombeau de saint Julien. Nombre de malades et de possédés du démon trouvèrent là la guérison.

Les pères religieux de la montagne Tavernersi se rendirent sur les lieux pour prendre les reliques de saint Julien. Lorsqu'on ouvrit la tombe, on y trouva le corps de l'enfant, intact, et la figure plus fraîche qu'elle n'était de son vivant; quant aux restes du saint martyr ils étaient aussi blancs que la neige. Ils prirent (le corps) et le transportèrent dans un endroit honorable; et bien des guérisons ont lieu pour ceux qui s'en approchent avec foi.

[ԸԲ* En ce jour martyre de Youssouf, le Persan, le nouveau martyr, qui fut appelé Isaac.

* B
p. 172 a.

Il était de la ville de Taurus. C'était un jeune homme méchant et ennemi acharné des chrétiens; il haïssait les chrétiens depuis son enfance. Il ramassait dans les rues les os des chiens et, * suivant les enfants chrétiens jusque

* B
p. 172 b.

յորոց ըմպէին ջուր. առնէր եւ դալլ անարգանս ընդդէմ եկեղեցոյ եւ հայհոյէր զսուրբ հաւատս :

Եւ եղև ի միում զիշերի ի ննջել Յուսիայ ի տան ետես տեսիլ ահաւոր. զի յանկարծակի բացան երկինք եւ էջ Քրիստոս եւ նստաւ փառօք ի վերայ հրեղէն աթոռոյ, եւ կային շուրջ զնովաւ բազմութիւնք հրեշտակաց եւ սրբոց : Եւ հայեցեալ 5 ի վերայ Յուսիայ զալրագին դիմօք, հրամայեաց միոյ ի հրեշտակաց իւրոց, եւ տարեալ եցոյց նմա զպէս պէս չարաչար տանջանս զժոխոց, եւ գանձառելի փառս արքայութեան : Եւ ասէ ցնա հրեշտակն. Տեսեր այժմ զբարեգործս եւ զհաւատացեալս Քրիստոսի եւ զփառս նոցա. արդ եւ զու եթէ տակաւին կացցես ի մոլորութեանդ յաշմիկ գնասցես ի տեղի տանջանացն ուր ալքէին մեղաւորք եւ անհաւատք ի հուրն անէջ. սպա եթէ զարձցիս եւ հաւատասցես ի Տէր Յիսուս՝ եկեցես յայս տեղի 10 փառաց եւ ուրախ լիցիս ի Տէր չաւիտեան : Եւ ասպա առեալ էսծ գնա առաջի աթոռոյն Քրիստոսի :

Յայնժամ գոչեաց Յուսուսի մեծաձայն եւ ասէ. Տէր իմ եւ Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս մեղայ, հաւատամ ի բեզ, մի թողուր զիս երթալ յայն տեղի տանջանաց : 15 Զնոյն ձայն նորա լուեալ մօրն եւ եղբարցն որք կային ի տան, եւ իմացեալ զնշանակութիւն բարբառոյն զահի հարան եւ սպշեցան յոյժ, եւ ընթացեալ առ նա հազիւ

dans leur maison, il jetait (les os) dans les ustensiles dans lesquels ils buvaient de l'eau. Il commettait encore d'autres indignités contre l'Église et blasphémait la sainte foi.

Il arriva qu'une nuit, pendant que Youssouf dormait chez lui, il eut un songe terrible : Le ciel s'entr'ouvrit tout d'un coup, le Christ en descendit et s'assit avec gloire sur un trône de feu; des multitudes d'anges et de saints l'entouraient. (Le Christ), après avoir regardé Youssouf d'un air courroucé, donna un ordre à l'un de ses anges et celui-ci, après l'avoir emmené, lui fit voir les divers supplices cruels de l'enfer et les gloires ineffables du paradis. L'ange lui dit : « As-tu vu à présent les hommes de bien et les fidèles du Christ et leur gloire? Maintenant, si tu persévères encore dans ton erreur, tu iras au séjour des supplices où brûlaient dans un feu inextinguible les pécheurs et les infidèles; mais si tu te convertis et si tu crois au Seigneur Jésus, tu viendras dans ce séjour de gloire et tu seras heureux dans le Seigneur éternellement. » Ensuite, après l'avoir pris, (l'ange) le reconduisit devant le trône du Christ.

Alors Youssouf eria à haute voix et dit : « Mon Seigneur et mon Dieu Jésus-Christ, j'ai péché, je crois en Toi, ne me laisse point aller dans ce séjour des supplices. » Sa mère et ses frères qui se trouvaient à la maison, ayant entendu ses cris et ayant compris le sens de ses paroles, furent pris de peur et d'une grande stupeur. Ils accoururent auprès de lui et ne purent qu'à

կարացին վարժուցանել, եւ հարցանէին. Ձի եղեւ քեզ, ընկէր այնպէս աղապակեցեր : եւ նա պատմեաց նոցա գտեսիլն. եւ սկսաւ համարձակ դաւանիլ զհաւատն Քրիստոսի :

5 Եւ ելեալ ի տանէն եզիտ զՍտեփաննոս վարդապետ՝ Լալուկ կոչեցեալ, եւ պատմեաց նմա կարգաւ վամենայն տեսիլն, եւ ծկրտեալ ի նմանէ եղեւ քրիստոնեաց եւ անուանեցաւ՝ Իսահակ : Եւ ուսեալ զհայերէն դպրութիւն խերամուտ եղեւ հին եւ նոր կտակարանաց, եւ զի քաջ գիտէր եւ զգիրս ալազգեաց վիճէր ընդ նոսա, եւ յաղթահարէր ի գրոց իւրեանց :

10 Եւ նոցա ամբոխ արարեալ կուտեցան ի վերայ նորա, եւ պէս պէս բանիւք ողորանաց եւ սպառնալեաց ջանացան փոխել զմիտս նորա. եւ տեսեալ թէ հաստատուն կաց ի հաւատս Քրիստոսի, գանեցին զնա ուժգին, եւ իբրեւ խելագար հեծուցին ի վերայ ուղտու, եւ նախատանօք շրջեցուցանէին ընդ ամենայն փողոցս քաղաքին : Եւ նա ուրախ էր ի նախատինս վասն Քրիստոսի, եւ ասէր ի գնալն ի վերայ ուղտու. Գոհանամ զքէն Ատուած իմ եւ Տէր Յիսուս Քրիստոս :

15 Եւ ապա իջուցեալ չարչարեցին աղբի աղղի տանջանօք եւ թողին կիսամաս : Այլ զթացեալ ի նա ընտանեացն առին զնա եւ պատեցին ի մէջ ճորթոց, եւ խնամ տարան գաւուրս քառասուն մինչեւ ասողջացաւ :

* B
p. 173 a.

grand'peine le réveiller. Et ils lui demandaient : « Qu'est-ce qu'il t'est arrivé et pourquoi as-tu crié ainsi? » Il leur raconta le songe, et se mit à confesser ouvertement la foi au Christ.

Et étant sorti de la maison, il alla trouver le docteur (prêtre) Étienne, surnommé Lalouk, et lui raconta en détail tout le songe, se fit baptiser par lui, devint chrétien et reçut le nom * d'Isaac. Il apprit les lettres arméniennes, approfondit l'Ancien et le Nouveau Testament et, comme il connaissait bien aussi les écritures des infidèles, il discutait avec eux et les vainquait par leurs propres écritures.

* B
p. 173 a.

Alors (les infidèles), s'étant amentés, se soulevèrent contre lui, et, avec bien des paroles de supplication et de menace, ils cherchèrent à changer ses idées ; mais quand ils virent qu'il demeurait ferme dans la foi du Christ, ils le frappèrent brutalement, le firent monter, comme un fou, sur un chameau, puis tout en l'injuriant, ils le promenaient par toutes les rues de la ville. Mais lui, il était dans la joie d'être insulté pour le Christ et répétait, tandis qu'il allait ainsi à dos de chameau : « Je Te rends grâces, mon Dieu et Seigneur Jésus-Christ. »

On le fit ensuite descendre, on le soumit à divers supplices et on l'abandonna à moitié mort. Les membres de sa famille, ayant eu pitié de lui, l'emportèrent, l'enveloppèrent dans une peau et le soignèrent pendant quarante jours, jusqu'à ce qu'il fût guéri.

Եւ ելեալ անտի զնաց ի Հեշաա քաղաք, ի Գուռնափա, ի Լաչիլան եւ ի Նախջուան, եւ յամենեսին ի նոսա քարոզէր զՔրիստոս . եւ բազում եւ դառն չարչարանս կրեաց ի թշնամեացն Քրիստոսի, եւ անիլնաս պահեցաւ խնամօքն Աստուծոյ :

Եւ զարձեալ եկն ի Գուրէժ, եւ անտի ի Մարաղա, եւ զնաց չԱրձէշ քաղաք, եւ ոչ զազարէր ի քարոզելոյ զՔրիստոս . զոր կալեալ Պարսից փորեցին խորխորատ, եւ անդ արկեալ զԻսահակ՝ թափեցին քարինս ի վերայ նորա այլ ոչ սպանին : Բաց ծի ամն հարեալ սեպին խորտակեաց զբազուկ նորա, եւ ինքն պատուհասեալ մեռաւ չարաչար զկնի վեց աւուրց :

Եւ շրջեալ յաշխարհն Մարաց եւ Պարսից, Հայոց եւ Վրաց, եւ յայլ հեռուոր դաւառս զամս իրրեւ քառասուն զանս եւ հարուածս եւ մահարեր չարչարանս կրելով յամենայն տեղիս, զարձոյց զբազումս յայլազգեաց ի հաւատս Քրիստոսի : Եւ հասեալ քարոզութեամբ չերկիրն Նրուանայ, ի քաղաքն Նամախի, եւ անդ կալեալ մասնեցաւ ի ձեռս դատաւորին . եւ քննեալ յատենի խոստովանեցաւ զՔրիստոս Աստուած, եւ հատաւ ի վերայ նորա վճիռ մահու :

Յայնժամ ասէ Իսահակ զգատաւորն . Խնդիր մի հայցեմ ի բէն, եթէ կատարես՝ ինձ մեծ երախտաւոր լինիս, եւ այս է . զի այլեցես զիս հրով ի նշանակ սիրոյն Քրիստոսի, որ վաւեալ կայ ի սրտի իմում : Եւ տարան զնա ի տեղի կատարման, եւ

* B
p. 173 b.

15

Il partit de là et se rendit à la ville Héchat, à Gournava, à Laïlan et à Nakhidjévan, et dans toutes ces villes il prêchait le Christ. Il endura de nombreux et cruels supplices de la part des ennemis du Christ, mais fut conservé sain et sauf par les soins de Dieu.

Il revint de nouveau à Tauris, de là à Maragha et se rendit à la ville de Artchèche sans cesser de prêcher le Christ. Les Persans, l'ayant saisi, creusèrent une fosse et y jetèrent Isaac. Ils firent tomber des pierres sur lui, mais ils ne le tuèrent point. Quelqu'un pourtant, lui ayant porté un coup violent, lui brisa le bras, mais celui-là même fut puni d'une mort cruelle six jours après.

(Isaac) parcourut le pays des Mèdes, des Perses, des Arméniens, des Géorgiens, et d'autres contrées éloignées, pendant quarante années environ, en endurant partout des coups de bâton, des blessures, des tortures meurtrières, et convertit de nombreux infidèles à la foi du Christ. Il arriva, tout en prêchant, dans le pays de Chirouan, à la ville * de Chamakh, et là il fut saisi et livré entre les mains du juge. Interrogé au tribunal, il confessa le Christ Dieu. Une sentence de mort fut portée contre lui.

* B
p. 173 b.

Alors Isaac dit au juge : « Je ne te demanderai qu'une chose ; si tu me l'accordes, tu seras pour moi un grand bienfaiteur, la voici : Tu me brûleras dans le feu pour signifier par là l'amour du Christ qui brûle dans mon cœur. » Et on le conduisit à l'endroit de l'exécution, et quelqu'un de la foule lui frappa

ձի ոմն չամբոխէն եհար հասա ըրով գզուխ նորա, եւ պատասեցաւ զագաթն եւ հոսէր արիւն յորդ ընդ երեսն. եւ նա զոհանայր զԱստուծոյ որ արժանի արար ճարտիրոսական ճահուան :

Եւ ապա զրոհ տուեալ բարկոճեցին զնա անդ, եւ յետոյ այրեցին զճարձին սրբոյն :
5 Եւ ի գիշերին լոյս պայծառ ծագեաց ի վերայ նշխարաց նորա, զոր ականերեւ տեսին ամենայն աչազղիբն :

Եւ եղև կատարումն Յուսիպ, որ Իսահակն կոչեցաւ, ի թուին Հայոց ութ հարիւր վաթսուն եւ վեց, Ահկի ժԵ եւ Ապրիլի ժԺ : Եւ է բարեխօս վասն ձեր առ Քրիստոս :]

10 * Ահկի ժԲ եւ Ապրիլի ժԹ : Վկայութիւն Սահակայ եպիսկոպոսի եւ երկու հարիւր եօթն վկայիցն Բիւրականու :

* A fol. 234
r^o a.

Անորէն իշխանն Իսմայելացի Աբղլա առաքեաց ոստիկան ձի յերկիրն Հայոց, որոյ անուն էր Յուսուփ, որդի Ապուսաճի, այր անորէն եւ խորամանկ : Սա բազում չարիս անցոյց ընդ աշխարհն Հայոց, կամեցաւ ըմբռնել զկաթողիկոսն Հայոց գտէրն Յովհաննէս, եւ առաքէ զոր բազում ի գիշերի ի վերայ ամրոցին Բիւրականու, զի անդ էր
15 կաթողիկոսն, եւ ինքն իջեալ էր ի Դուին քաղաք Հայոց : Եւ զհասցեալ կաթողիկոսին

9 Վկայութիւն] սրբոյն *add.* B — եպիսկոպոսի] Հայոց *add.* B || 11 Իսմայելացի] Հագա-
բացոց B || 14 ի գիշերի *om.* B.

la tête avec un gros bâton et lui fendit le crâne, et le sang ruisselait le long de la figure; mais, lui, il rendait grâces à Dieu de l'avoir rendu digne de la mort du martyr.

Puis après s'être élancés sur lui ils le lapidèrent sur place; ensuite ils brûlèrent le corps du saint. La nuit au-dessus de ses reliques rayonna une lumière éclatante que les infidèles purent voir de leurs yeux.

Le martyr de Youssouf, appelé Isaac, eut lieu l'année huit cent soixante-six de l'ère arménienne, le 11 ahékan, le 18 avril. Il est notre intercesseur auprès du Christ.]

* 12 ԱՊԷԿԱՆ, 19 ԱՎՐԻԼ.

* A fol. 234
r^o a.

Martyre de l'évêque Sahak et des deux cent sept martyrs de Burakan.

L'impie émir ismaélite Âbdla avait envoyé un ostikan en Arménie dont le nom était Youssouf, fils d'Apousadj, homme impie et rusé, qui fit bien du mal au pays d'Arménie. Il voulut se saisir du seigneur Jean, le catholicos des Arméniens. Il envoya donc de nombreuses troupes nuitamment sur le fort de Burakan où se trouvait le catholicos, tandis que lui était descendu à Dwin,

վախեալ : Եւ նորա պաշարեալ զամբողջն աւին զնա, եւ գտին զեպիսկոպոսն Սահակ
 Հիւանդ. կարան եւ զայլ ճարդիկ ամբողջին եւ չարչարէին ուրանալ զՔրիստոս եւ
 լինել տաճկակրօնիւք եւ արձակեսցեն զնոսա :

Եւ սուրբ եպիսկոպոսն քաջալերէր զնոսա հաստատուն կալ ի հաւատն Քրիստոսի,
 եւ մեռանել նահատակութեամբ : Եւ նոցա զապազակ բարձեալ եթէ Քրիստոնեայ 5
 եմք եւ Քրիստոս ճշմարիտ Աստուած է մեր, եւ զնա ոչ ուրանամք, զոր ինչ կամիք
 արարէք : Եւ նոցա ստանեալ ի նոցանէ արս երկու հարիւր եւ եօթն, որոց
 անուանքն գրեալ են ի զպրովիւն կենաց :

Իսկ զեպիսկոպոսն Սահակ բազում չարչարեալ՝ հատին զնորա պատուական
 զլուխն Ապրիլի ԺԹ : Եւ զայսն գերի վարեալ տարան ի Դուին, զորս եւ զկանաչս եւ 10
 * A fol. 234 * զմանկտիս :

r^o b.

Յայսմ աւուր վարք Ագապիոսի Հռոմայ հայրապետին :

Մեծ եւ սքանչելի այլս այս Ագապիոս էր ի Հռոմայ քաղաքէն, յաւուրս բարեպաշտ
 արքային Յուստինիոսի մեծին : Եւ առաքինի վարուք հաճոյ ելել Աստուծոյ եւ
 բազում սքանչելագործութեամբն նախանձաւոր եղել ուղղափառ հաւատոյ, եւ զգուշու- 15

2 ուրանալ] զն ուրացին B || 3 լինել տաճկակրօնիւք] դարձցին ի կրօնս իւրեանց B ||
 5 նոցա] առ հասարակ add. B || 9 չարչարեալ] վասն հաւատոյն որ ի Քրիստոս, եւ իբրեւ
 ոչ լուաւ նոցա add. B || 10 զլուխն] Անկի ԺԹ եւ add. B || 11 զմանկտիս] զմանկուսն B ||
 13 Մեծ] Սուրբ եւ ճեճ B.

ville d'Arménie. Le catholico, prévenu, prit la fuite. Eux, après avoir assiégé
 le fort, le prirent et trouvèrent l'évêque Sahak, malade. Ils se saisirent aussi
 d'autres gens du fort, et ils les tourmentaient pour leur faire renier le Christ
 et se convertir à la religion musulmane : à ce prix, ils auraient la liberté.

Et le saint évêque les encourageait à demeurer fermes dans la foi du Christ
 et à mourir en martyrs. De parmi eux alors un cri s'éleva : « Nous sommes
 chrétiens et le Christ est notre vrai Dieu, nous ne Le renions pas ; faites ce
 que vous voulez. » Sur leur nombre ils tuèrent deux cent sept hommes dont
 les noms sont inscrits dans le livre de la vie.

Quant à l'évêque Sahak, après l'avoir beaucoup torturé, ils tranchèrent sa
 tête vénérable le 19 avril. Ils emmenèrent les autres personnes, hommes,

* A fol. 234 femmes et * enfants, en captivité à Dwin.

r^o b.

En ce jour vie d'Agapius le pontife de Rome.

° Ce grand et merveilleux personnage Agapius était de la ville de Rome,
 (et vivait) aux jours du pieux empereur le grand Justinien. Par sa vie ver-
 tueuse il se rendit agréable à Dieu, et en plus des nombreux miracles qu'il

թեամբ պահէր զպտուիրանս Աստուծոյ, եւ արժանաւորեցաւ նստել յառաքելական
աթոռն Հռոմայ :

Եւ յորժամ ձեռնադրեցաւ՝ ելեալ ի քաղաքէն զնայր ի Կոստանդինուպօլիս առ
թագաւորն Յուստինոսս, եւ յորժամ եհաս չճլլապա՝ տեսեալ այր մի կալ եւ համբ,
5 զթացաւ ի նա եւ ի ճնօղն նորա, զի յոյժ ոլբայլին զղաւակն իւրեանց . եւ ճատուցեալ
զաստուածալին խորհուրդ պատարագին՝ հրամայեաց եւ եղին մերձ իւր զկաղն եւ
զհամբ այրն : Եւ յորժամ կատարեաց զաղօթս իւր առ Աստուած կալեալ զձեռանէ
նորա առաջն ամենայն ժողովրդեանն կանգնեաց . եւ եղև ողջ եւ զնայր հաստատուն
ոտիւքն : Եւ արկ ի բերան նորա ի սուրբ եւ ի պատուական մարմնոյ եւ չարենէ
10 Որդւոյն Աստուծոյ, եւ ի հաղորդելն՝ խօսեցաւ ամբողջ լեղուան : Եւ ամենայն
ժողովուրդքն փառս ետուն Աստուծոյ :

Եւ յորժամ եհաս յսկի Գուռն Կոստանդինուպօլիս՝ բազում ժողովուրդք ելին * A fol. 234
ընդ առաջ նորա, եւ տարան առաջն նորա այր մի կոյր . եւ նորա եղեալ ձեռս ի
վերայ՝ աղօթիւք եւ անուամբն Աստուծոյ երաց զաչան եւ լուսաւորեաց դայրն : v° a.

15 Եւ յորժամ եմուտ ի քաղաքն մեծաւ ուրախութեամբ ընկալաւ զնա թագաւորն եւ
իշխանքն եւ ամենայն ժողովուրդն : Եզխտ անդ զԱնթիմոս զեպիսկոպոսն Տրապեզունդոյ

12 յսկի Գուռն] յնսկէղուան B.

opéra, il fut zélé pour la foi orthodoxe et observait scrupuleusement les com-
mandements de Dieu. Il se montra digne de s'asseoir sur le trône apostolique
de Rome.

Lorsqu'il eut été sacré, après avoir quitté la ville, il faisait route vers
Constantinople pour se rendre auprès de l'empereur Justinien. Arrivé en
Hellade, il aperçut un homme boiteux et muet. Il eut pitié de lui et de ses
parents qui se lamentaient beaucoup sur le sort de leur fils. Et après avoir
offert le divin sacrifice de la messe, il ordonna de placer auprès de lui l'homme
boiteux et muet. Puis quand il eut fini d'adresser à Dieu ses prières, il le prit
par la main en présence de toute la foule et le redressa. Voilà l'homme guéri
et marchant d'un pas ferme. Il lui mit ensuite dans la bouche du saint et pré-
cieux corps et sang du Fils de Dieu, et sitôt après avoir communiqué l'homme
se mit à parler avec une langue parfaitement saine. Tous les assistants ren-
dirent gloire à Dieu.

Lorsqu'il arriva à la Porte d'or de Constantinople, * de grandes multitudes * A fol. 234
sortirent au-devant de lui et lui présentèrent un homme aveugle. Après lui v° a.
avoir imposé les mains, tout en récitant des prières et en invoquant le nom de
Dieu, il ouvrit les yeux de cet homme et lui rendit la lumière.

Lorsqu'il eut pénétré dans la ville, l'empereur, les princes et tout le
peuple l'accueillirent avec grande joie. Il y rencontra Anthimus, l'évêque de
Trébizonde, qui était du schisme d'Eutychius et de Severianus, et qui faisait

որ էր Եւտրիբոսի եւ Սեւերիանոսի հերձուածոյն, եւ սերձանէր զազանդն ի մէջ իշխանացն խռովութիւն մեծ արարեալ չեկեղեցիս քաղաքին :

Իսկ երանելին Ագապիոս աստուածային վարդապետութեամբն իւրով աւերեաց զնա ի սղտոս եւ ընդ նոյնիւք կտպեաց ընդ նմին եւ զՊետրոս զԱպամիոյ եպիսկոպոսն եւ զՍեւերիանոս Անտիոքաց եւ զամենայն խորհրդակիցս չար հերձուածոյն : Եւ 5 Աստուծոյ ընտրութեամբն եւ հաճութեամբ թագաւորին եւ իշխանացն եւ ամենայն ժողովրդեանն ձեռնադրեաց զքահանայն Մինաս, զայր բարեպաշտ եւ երկիւղած եւ ուղղափառ, պատրիարզ Կոստանդնուպօլսոյ :

Եւ ինքն զնաց ի հօռմ, եւ կացեալ բարի ձգնութեամբ եւ ուղղափառ հաւատով հանգեաւ ի Քրիստոս Ապրիլի ժի՞, եւ է մեղ օգնական եւ բարեխօս : 10

* B
p. 175 a.

[B * Եւ յայսմ ամի վոխեցաւ ի Քրիստոս բարի եւ քաջ հովիւն հօտին Քրիստոսի՝ տէր Բարսեղ արքեպիսկոպոսն Դրազարկու, որդի Աւագ պարոնին :]

Աճկի ժԳ եւ Ապրիլի Ի : Ղարբ երանելի եպիսկոպոսացն Անթերիոսի եւ Կապեանի :

* A fol. 234
v° b.

Մեծ հաչրապետն Երուսաղեմի Երժոն լուա * զքաղաքէն Քերսոնաց որ էին 15 ամենայն բնակիչքն անհաւատք, ձեռնադրեաց եպիսկոպոս զմի ի քահանայից իւրոց,

5 խորհրդակիցս] հաճախորհուրդս B || 10 հանգեաւ] խաղաղութեամբ add. B — Քրիստոս] Աճկի ժԳ եւ add. B || 13 վարբ երանելի] վիպուկութիւն սուրբ B.

de la propagande pour sa secte parmi les princes en causant un grand trouble parmi les églises de la ville.

Le bienheureux Agapius, par sa divine doctrine, le ruina complètement et le lia d'anathèmes, et avec lui Pierre l'évêque d'Apamée, Severianus l'évêque d'Antioche et tous les conjurés du mauvais schisme. Puis, guidé par Dieu dans son choix et avec le consentement de l'empereur, des princes et du peuple, il sacra le prêtre Minas, homme pieux, craignant Dieu et orthodoxe, patriarche de Constantinople.

Quant à lui, il retourna à Rome, et après avoir persévéré en bon ascétisme et foi orthodoxe, il entra au repos du Christ le 19 avril. Il est notre soutien et notre intercesseur.

* B
p. 175 a.

[B * En cette année passa au Christ le bon et vaillant pasteur du troupeau du Christ, le seigneur Barsegh l'archevêque de Drazark, fils du baron Avag.]

13 AHÉKAN, 20 Avril.

Vie des bienheureux évêques Anthérius et Kapéton.

* A fol. 234
v° b.

Le grand patriarche de Jérusalem Ermon, ayant appris au sujet de la ville de Kherson que tous les habitants y étaient infidèles, sacra évêque un de

այք երկիւզած յԱստուծոյ, որոյ անուն էր Անթերիոս, եւ սուսբեաց ի Քերսոն. եւ մտեալ ի նաւ զնաց :

Եւ յորժամ եմուտ ի քաղաքն՝ սկսաւ քարոյզել եւ ուսուցանել զբարեպաշտութեան հաւատան Քրիստոսի, եւ նորա ամենեւին ոչ ընկարան զխարդապետութիւն նորա :

5 Եւ եղև ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ հաւատաց ի Քրիստոս մեծ թագաւորն Կաստան-դիանոս Հուռմաց եւ մկրտեցաւ : Եւ լուեալ Անթերիոս եմուտ ի նաւ, եւ զնաց ի Հուռմ աւ թագաւորն եւ խնդրեաց ի նմանէ՛ զորս հեծելոց յօգնականութիւն : Եւ առեալ արս պատերազմոպս զինուք՝ զնաց ի քաղաքն Քերսոն. եւ հինգ հարիւր այք որք հակառակէին ընդդէմ ձշմարտութեան եւ սպանին պատուջ երթեալ Կալիսիոպոսն զսուրբն 10 Վասիլիոս զնոսա ազգականօք եւ ընտանեօք իւրեանց հանին ի քաղաքէն, եւ ցրուեաց զնոսա ի քաղաքս Սկիւթացոցն, եւ արկ փոխանակ նոցա այլ հինգ հարիւր քրիստո-նեացս մեծատունս ընտանեօք չերկրէն Հուռմոց. եւ բնակեցուցին զնոսա չարեւելից կողմանէ՛ քաղաքին : Եւ շինեաց Կալիսիոպոսն տէրունական եկեղեցի :

Եւ զնաց աւ թագաւորն զոհացաւ զնմանէ եւ օրհնեաց զնա յոժժ, եւ խնդրեաց 15 անօթն եկեղեցւոյն եւ զիրս, եւ առեալ զառնայր ի * Քերսոն : Եւ մինչդեռ ի ծովուն * A fol. 235
1° a.

10 իւրեանց *om.* B — եւ ցրուեաց զնոսա ի քաղաքս Սկիւթացոցն *om.* B.

ses prêtres, homme craignant Dieu, dont le nom était Anthérius, et l'envoya à Kherson. Celui-ci s'embarqua sur un bateau et partit.

Lorsqu'il eut pénétré dans la ville, il se mit à prêcher et enseigner la foi pieuse du Christ, mais (les habitants) n'acceptèrent point du tout sa doctrine.

Il arriva qu'à cette époque le grand empereur de Rome, Constantin, crut au Christ et se fit baptiser. Ce qu'ayant appris, Anthérius s'embarqua sur un bateau, se rendit à Rome auprès de l'empereur et lui demanda des troupes de cavalerie pour lui venir en aide. Il prit avec lui des gens de guerre armés et se rendit à la ville de Kherson; il expulsa de la ville les cinq cents personnes qui s'opposaient à la vérité et qui avaient tué le précédent évêque, saint Vassilios; il les expulsa avec leurs familles et parents et les dispersa dans les villes des Scythes, et les remplaça par cinq cents autres chrétiens, riches, avec leurs familles, (amenés) du pays des Grecs. On les logea du côté oriental de la ville. Et l'évêque fit construire une église du Seigneur.

Ensuite il se rendit auprès de l'empereur, lui rendit grâces et le bénit grandement. Il lui demanda des vases d'église et des livres, et les ayant obtenus, il retourna à * Kherson. Pendant qu'il était en mer, les vagues de la 20 mer se soulevèrent, et poussèrent le navire dans le fleuve Danube, sur une ile appelée Aghson; et c'est là qu'il entra au repos du Christ. Les chrétiens de

* A fol. 235
1° a.

Ազոն, եւ անդ հանգեաւ ի Քրիստոս : Եւ քրիստոնեայք կզգուցն թագեցին զնա եւ կանգնեցին ի վերայ գերեզմանին սիւն եւ խաչ. եւ բուսան ծառք շուրջ զսեամբն :

Իսկ քրիստոնեայքն Քերտոնեայ գրեցին առ բարեպաշտն Կոստանդիանոս արքայն եւ խնդրեցին եպիսկոպոս. եւ առաքեաց նոցա զերանելին Կապետոն, զոր ընկալեալ քրիստոնէիցն ուրախ եղեն : Եւ անհաւատքն զժուարեալ ծանրանային, եւ ասեն ցեպիսկոպոսն. Եթէ կամիս որ հաւատամք ի Քրիստոսն քո մոտ ի մէջ բորբոքեալ հրոյ, եւ եթէ ելցես անմլաս հաւատամք ի նա : Իսկ երանելի եպիսկոպոսն խնդրեաց ի նոցանէ պատանդ զգաւակս իւրեանց որ եթէ մտցէ ի հուրն եւ ելցէ ամբողջ եւ ոչ հաւատասցեն արկցէ զնոսս ի հուրն : Եւ նոքա հաւանեցան եւ ետուն ի նա զորդիս իւրեանց. եւ նա յանձնեաց զնոսս ի քրիստոնեայ զօրականն : Եւ առեալ զքահանայութեան պատմուճանսն զգեցաւ, եւ արկաւ ի վերայ պատմուճանին պատուական եմիփորոնն : Եւ նախաարկաւագն քարոզեաց. Պոսիսուճէ : Եւ եպիսկոպոսն տուեալ զօրհնութիւն եւ զփառս Հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ Հօգուցն, եմուտ ի հուրն եւ եկաց բովանդակ ժամ մի ի մէջ հրոյն, ելլց զփիլոնն կայծակամբք * եւ ել ի բոցոյն անկիղելի, զի մազ մի ի գլխոյն կամ ի ծօրուացն ոչ ալքեցաւ :

* A fol. 235
1° D.

Եւ զայնալիսի սքանչելիան տեսեալ Հրէիցն եւ կռապաշտիցն հաւատացին ի Քրիստոս ամենեքեան եւ մկրտեցան, զորս ընկալան չաւագանէն զօրականքն եւ ալ

16 սքանչելիան] եւ սրար Աստուած ի ձեռն նորա սքանչելիս մեծամեծս զոր B.

l'île l'enterrèrent, et posèrent sur sa tombe une colonne et une croix. Des arbres poussèrent autour de la colonne.

Les chrétiens de Kherson écrivirent au pieux empereur Constantin et lui demandèrent un évêque. Il leur envoya le bienheureux Kapéton, que les chrétiens accueillirent avec joie. Les infidèles, mécontents, s'irritèrent et dirent à l'évêque : « Si tu veux que nous croyions à ton Christ, entre dans les flammes d'un feu, et si tu en sors intact, nous croirons en Lui. » Le bienheureux évêque leur demanda en otage leurs enfants pour que, au cas où lui pénétrerait dans les flammes, en sortirait intact et eux ne croiraient pas, il pût les jeter dans le feu. Ils acceptèrent et lui remirent leurs enfants. Il les confia à des soldats chrétiens. Il prit ses vêtements sacerdotaux, s'en revêtit et passa sur ses vêtements le précieux hémiphoron (pallium). L'archidiacre cria : « Proschoumen. » Et l'évêque, après avoir béni et glorifié le Père, le Fils et le Saint-Esprit, pénétra dans les flammes et demeura une heure entière dans le feu, remplit le philon de braises ardentes * et sortit des flammes sans être brûlé; pas un cheveu de sa tête, pas un poil de sa barbe n'avait brûlé.

* A fol. 235
1° b.

Les Juifs et les idolâtres témoins d'un tel miracle crurent tous au Christ, se firent baptiser, et les soldats ainsi que les autres chrétiens les reçurent des

քրիստոնեայքն : Արար եւ այլ բազում նշանս երանելի եպիսկոպոսն Կապետոն եւ
զբազումս զարձոյց յատուածգիտութիւն, եւ երանելի մահուամբ հանդեա խաղաղու-
թեամբ ի Քրիստոս յԱպրիլի Ի :

Յայժմ առւեր սրբուհին Անուշ ի Թեսալոնիկէ քաղաքն ի կուսպաշտիցն զկար-
5 զեամբ խոցեցաւ ի սիրտն եւ ի կողն, եւ մարտիրոսացաւ, զին ոչ ուրացաւ զՔրիստոս եւ
զոհեաց կռոցն յառուրս Մաքսիմիանոսի անորէն արքային :

[B * Յայժմ առւեր սրբուհին Անուշ որ էր ի ժամանակս Մաքսիմիանոսի անորէն
արքային ի Թեսալոնիկեայ քաղաքն : Յառուր միտւած յորժամ ըստ սովորութեան իւրում
երթալոյ չեկեղեցի՝ ստիպելին զնա կուսպաշտքն երթալ ի մեհնանն եւ զոհել կռոց :
10 Եւ նա ընկզմ զարձեալ խոստովանէր զՔրիստոս եւ անպոսէր զկուսան : Եւ ի
կուսպաշտիցն զերարկեամբ խոցեցաւ ի սիրտ եւ ի կողմն, եւ անկեալ չերկիր զոհա-
նալ զՏեառնէ, եւ ազօթիւք աւանդեաց զհոգին իւր աւ Աստուած թաթաւեալ
կայք չարեան :

Ի սմին առւեր չիշատակ Վիկտորիսի հայրապետին, որ հինգերորդ եկաց չաթուռն
15 չեա Պետրոսի, եւ ի Սեւերիոսէ թագաւորէ կատարեցաւ վասն Քրիստոսի :]

* B
p. 175 b.

1 արար եւ այլ... յատուածգիտութիւն om. B || 2 եւ երանելի մահուամբ] եւ ինքն
երանելի եպիսկոպոսն Կապետոն B || 3 Քրիստոս] Ահկի ԺԿ եւ add. B.

fonds. Le bienheureux évêque Kapéton opéra encore beaucoup d'autres miracles et convertit nombre de gens à la connaissance de Dieu. Il entra dans le repos par une mort bienheureuse, en paix, dans le Christ, le 20 avril.

En ce jour, dans la ville de Thessalonique, sainte Anouche eut le cœur et le côté transpercés par la lance et fut martyrisée par les idolâtres pour ne pas avoir renié le Christ, ni immolé aux idoles, aux jours de l'empereur Maximin, l'impie.

[B * En ce jour sainte Anouche aux jours de l'empereur Maximin, l'impie, dans la ville de Thessalonique, se rendant un jour selon son habitude à l'église, les idolâtres l'obligèrent d'aller au temple et d'immoler aux idoles. Elle s'y opposa, confessa le Christ et insulta les idoles. Un des idolâtres lui ayant transpercé d'un coup de lance le cœur et le côté, elle tomba à terre et rendit grâces au Seigneur. C'est en priant qu'elle rendit son âme à Dieu, baignée dans son sang.

* B
p. 175 b.

En ce jour même commémoration du pontife Victoris qui, le cinquième, monta sur le trône après Pierre et fut martyrisé pour le Christ par l'empereur Severius.]

Ահկի ԺԳ եւ Ապրիլի ԻԱ : Վկայութիւն սուրբ առաքելոյն Սիմոնի նախահճայուզն :

Աստուածատեան Սիմոն աշակերտն Քրիստոսի, ընդ ամենայն արեւմուտս շրջեալ քարոզէր զՔրիստոս, եւ վարդապետութեամբ իւրով զբազումս լուսաւորեաց. զնաց չերկիրն Մազրիտանեաց եւ ՅԱրրոնեաց գաւառս, սերմանեաց զաւետարական սերմանս : եւ յետոյ զնաց չերկիրն Վրիտացոց եւ ի նոցանէ խաչեցաւ. եւ այնպէս կատարեցաւ 5 ի Քրիստոս Ապրիլի ԻԱ :

* A fol. 235
v^o a. Յայցմ առուր սուրբ վկայքն Քրիստոսի Ալփիոս, Փիլատերփոս, Կիւրինիոս, ի կռապաշտ դատաւորէն * բազում չարքարանս կրեցին ընդ այլ հազար եւ չիտուն վկայ Քրիստոսի, եւ ապա սրով եւ հրով եւ քարկոծութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս վասն ուղիղ հաւատոցն իւրեանց : 10

* B
p. 176 a. [B * Յայցմ առուր չիշատակ սուրբ առաքելոյն Չակբէի :

Աս ճարասուր էր գործով ի չերիբով քաղաքէ, եւ էր փոքր հասակաւ. եւ լուեալ զՏեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ մինչդեռ անցանէր, ընթացեալ ել ի ժանտաթղենի մի առ ի տեսանել զնա, զն ի բազմութենէն որ էին ընդ Քրիստոսի, վասն կարճահասակն գոլոյն թէպէտ ցանկաչր յոյժ՝ այլ ոչ կարէր զՏէրն տեսանել : 15

5 եւ այնպէս... Ապրիլի ԻԱ] եւ անդ հանդեաւ ի Քրիստոս եւ թաղեցաւ Ահկի ԺԳ եւ Ապրիլի ԻԱ B || 10 [ւրեանց] եւ բարեխոս են վասն մեր առ Տէր այժմ եւ յաւիտեան *add.* B.

14 ΑΠÉΚΑΝ, 21 Avril.

Martyre du saint apôtre Simon le zélé.

Simon, qui avait vu Dieu et avait été disciple du Christ, parcourut tout l'occident en prêchant le Christ, et éclaira nombre de gens par sa doctrine. Il se rendit au pays des Maures et dans les provinces d'Aviron où il sema les semences de l'évangile. Ensuite il se rendit au pays des Vrites et fut crucifié par eux. C'est ainsi qu'il fut martyrisé pour le Christ le 21 avril.

* A fol. 235
v^o a. En ce jour les saints martyrs du Christ Alphios, Philadelphos, Cyrinios, sur l'ordre du juge idolâtre, *endurèrent de nombreuses tortures avec mille cinquante autres martyrs du Christ et furent ensuite martyrisés par le glaive, le feu et la lapidation dans le Christ pour leur foi orthodoxe.

* B
p. 176 a. [B * En ce jour commémoration du saint apôtre Zachée.

Il était publicain de son état et était de la ville de Jéricho; il était petit de taille. Ayant entendu que Notre-Seigneur Jésus-Christ traversait la ville, il courut, monta sur un sycomore pour le voir, car à cause de la foule qui accompagnait le Christ et parce qu'il était petit de taille, malgré son grand désir, il ne pouvait voir le Seigneur.

Իսկ ամենատեսն եւ ամենապէտն Յիսուս ի գալն գտեղն աւելալ՝ հայեցաւ ի վեր եւ կոչեաց զնա, եւ ընթրեալ ի տան նորա վրկեաց զնա ամենայն տամբ իւրով, որ եւ զգրկեալն չորեքստովի վճարեաց, եւ գալլ ինչան ապքատաց բաշխեաց : Եւ ինքն ի կարգ եօթանասուն եւ երկու աշակերտացն Քրիստոսի խառնեալ զանձն ուղիղ

5 հաւատով որպէս ձշմարիտ որդի Աբրահամու, շրջեցաւ՝ քարոզութեամբ աւետարանին ընդ աշխարհ, եւ բազում չարչարանաց տարեալ՝ զտրովս զարձայց վարդապետութեամբ եւ նշանօք ի Քրիստոս, եւ այնպէս կատարեցաւ երանութեամբ :

* B
p. 176 b.

Ի սմին աւուր վկայութիւն սրբոցն Թէոդորոսի որ ի Պերգէ Պանփիլեաց, եւ Սոկրատոս, եւ Գիոնեսիոսի ընդ նմա :

10 Սուրբն Թէոդորոս պաշտօնացեալ հաւատովն Քրիստոսի, եւ քարոզութեամբն իւրով ջնջէր զմարտութիւն կռոյցն, եւ զտաճարս եւ զբազինս զիցն յատակեալ կործանէր : Վասն որոց կալեալ զնա տարածեցին ի վերայ հրայեալ կասկարայից այրեցին, եւ երկաթի կոշիկս յտոսն աղուցին, ապա կապեալ ի կառս ձիոց եւ այնպէս վարեալ Երազեցին ընդ խոշոր եւ երկար տեղիս, չորմէ ապրեցաւ շնորհօքն Աստուծոց : Չոր կալեալ արկին ի հնոց հրոց

15 ընդ Սոկրատոս, եւ Գիոնեսիոսի, ուր պահեցան կենդանի ի ձեռն Քրիստոսի զօրութեանն :

Յետ որոց արկին ի բանդ զնոսա, եւ ընդ առաւօտն տարածեալ ի վերայ խաչախաչոյի խաչեցին զնոսա եւ նետիւք խոցոտեցին : Եւ զերիս աւուրս տանջեալք ի վերայ խաչեցն՝ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած :

Mais Jésus qui voit tout et qui sait tout, arrivé à cet endroit, s'arrêta, leva les yeux, l'appela, dina dans sa maison et le sauva avec toute sa famille; il rendit au quadruple à ceux à qui il avait fait du tort et distribua les autres biens aux pauvres. Lui-même s'enrôla dans le rang des soixante-dix disciples du Christ avec une vraie foi comme un vrai fils d'Abraham, parcourut * le monde en prêchant l'évangile, endura de nombreuses tortures, convertit nombre de gens au Christ par sa doctrine et ses prodiges, et mourut ainsi en bienheureux.

* B
p. 176 b.

En ce même jour martyr de saint Théodore de Pergues en Pamphylie et, avec lui, de Socrate et de Denys.

Saint Théodore, célèbre par sa foi au Christ et par sa prédication, extermina l'erreur des idoles et rasa, démolit les temples et les autels des dieux. C'est pourquoi on le saisit, on le brûla après l'avoir étendu sur un gril enflammé, on lui passa aux pieds des chaussures de fer et, après l'avoir attaché à un char trainé par des chevaux, on le traîna longuement par des chemins raboteux; mais il en sortit indemne par la grâce de Dieu. On le saisit et on le jeta dans une fournaise ardente avec Socrate et Denys; mais ils y furent conservés vivants par la puissance du Christ.

Ensuite on les jeta en prison, et au matin, après les avoir étendus sur le bois d'une croix, on les crucifia et on les perça de flèches. Après trois jours de tortures sur leur croix, ils rendirent leur âme à Dieu.

* B
p. 177 a.

Յայսմ առուր չիշատակ Ապաւլեայ եւ Սահակիոսի եւ Կոպրատիոսի * սպասաւորաց սրբուհւոյն Ալեկսանդրեայ թագուհւոյն որ ընդ սրբոյն Գէորգեայ, եւ սրբոյն Սիմէոնի եպիսկոպոսին Պարսից եւ բազմացն որք ընդ նմա :

Եւ յայսմ առուր չիշատակ սրբոյն Սաւթերիոսի հայրապետին Հւոմայ որ երեքտասան յետ Պետրոսի եկաց յաթուն, եւ վկայութեամբ կատարեցաւ :

Ի ամին առուր վկայութիւն սրբոյն Գէորգայ Ալէսցւոց, եւ Քոստովու Գաբելեան :

Երանելիքս այսորիկ էին քաջ իշխանք Հայոց նախարարապետք, զորս կալեալ ամբարիշա ստաիկանն Բուլայ բազում ողորանօք ջանաչք դարձուցանել զնոսս ի կրօնս ճորրութեան իւրոյ : Եւ նորա արհամարհեալ զբանս նորա համարձակ զաւանեցան զՔրիստոս Աստուած : Բնդ որ բարկացեալ Բուլայ ետ զլխատել զնոսս :

Չքաջ նահատակութիւն սրբոցս տեսեալ ձի ոմն յայտագեաց ազազակեաց թէ Եւ ես բրխատնեայ եմ : Վասն որոյ հատին եւ զգլուխ նորա : Եւ լոյս պաշտաւ ծագեաց ի վերայ ճարմնոց երեցունց վկայիցն :]

Ահի ժե եւ Ապրիլի ԻԲ : Վարք սրբոյն Թէոդորոսի Սիկիացոյն :

Այս երջանիկ եւ սքանչելագործ հայրս մեր Թէոդորոս էր ի Գաղատացւոց զաւառէն,

14 Վարք] եւ բազարափարսթիւն add. B — սրբոյն] երանելոյն B — Սիկիացոյն] Սիկիցոյն B.

* B
p. 177 a.

En ce jour commémoration d'Apaulis, Sahacius et Quadratus, * serviteurs de la sainte reine Alexandra, qui (furent martyrisés) avec saint Georges, saint Siméon évêque de Perse et beaucoup d'autres avec eux.

Également commémoration en ce jour de saint Sauterius le pontife de Rome, le treizième qui occupa le trône après Pierre et mourut en martyr.

Ce même jour martyre de saint Georges Akéatzouotz et de Kosrow Gabélian.

Ces bienheureux étaient de vaillants princes arméniens, des satrapes. L'impie ostikan Boula les fit saisir, et il s'efforçait par beaucoup de supplications de les convertir à la religion de son erreur. Mais ceux-là, méprisant ses paroles, confessèrent avec hardiesse le Christ Dieu, sur quoi Boula irrité leur fit trancher la tête.

Un des infidèles, témoin du vaillant martyr de ces saints, s'écria : « Et moi aussi je suis chrétien ! » C'est pourquoi on lui trancha aussi la tête. Une lumière éclatante rayonna au-dessus des corps des trois martyrs.]

15 ԱՊՐԷԿԱՆ, 22 Ապրիլ.

Vie de saint Théodore de Sicène.

Ce bienheureux et thaumaturge père à nous, Théodore, était de la province de Galatie, du village de Sicène, aux jours du pieux empereur Justinien. La

ի գեղջէն Սիկենի, յառուրա բարեպաշտ արքային Գուստիանոսի : Եւ Մարիամ մայր
երաներուն՝ եւ Նյայիղիա հանիկն բնակէին ի պանդոկին ի մէջ Շահաւհ պողոտային :

Եւ դէպ եղեւ անցանել ընդ այն առն մի՝ որ էր կառավար ի ձիւրնիացս պողոտային
որ երթալը ի Թէատրոնն, զոր կոչեն պոտուսմն, եւ էր անուն առն Կոսմաս : Եւ տեսալ
5 զՄարիամ գեղեցիկ տեսլամբը ցանկացաւ նմա, ննջեաց ընդ նա եւ առժամայն
յղացաւ :

Եւ տեսանէ կինն յանուրջս ասող ձեծ պաշտաւ, որ էջ յերկնից եւ եմուտ
յորովայնն : Եւ պատմեաց զերազն առն մի Մագիստրիանոս անուն. եւ նա ասէ.
Պահեսն դանձն բո եւ Աստուած այց արասցէ ծնաներուն ի բէն, եւ նաոցի յաթոռ
10 եպիսկոպոսութեան : Եւ ալ ոմն ձգնաւոր կրօնաւոր ասաց ցկինն. Որ ծնաներուն
է ի բէն ձեծ ծառայ լինիցի Աստուծոյ, եւ շնորհք սքանչելագործութեան տացի
նմա :

Եւ յորժամ ծնաւ զժանուկն եւ մկրտեաց, անունեաց * զնա Թէոդորոս : Եւ * A fol. 235
յորժամ եղեւ պատանեակ, խորհեցաւ մայր իւր տանել զորդին առ Թագաւորն զի զասեսցէ
v° b.
15 ի զօրականան : Եւ երեսեցաւ նմա ձեծ վկայն Գէորդիոս եւ ասէ. Մի աշխատիր եւ
մի հաներ ի բէն զպատանեակդ, զի պիտոյ է զա երկնաւոր Թագաւորին : Եւ ետ զնա ի
զպրոց եւ ուսաւ զիւր, եւ ալ ինչ ամենեւին ոչ ուտէր բայց միայն հաց եւ ջուր, եւ

1 Սիկենի] Սիկէոնայ B || 3 պողոտային... [Թէատրոնն] [Թէատրոնին B || 5 ննջեաց]
օթեանեցաւ B || 8 անուն om. B || 10 ոմն] եպիսկոպոս add. B || 11 լինիցի] Տեսուն add.
B || 15 նմա] յանուրջս add. B.

mère du bienheureux, Marie, et sa grand'mère Elpitia habitaient l'auberge
située à mi-chemin sur la voie Shahrah.

Vint à passer par cette auberge un homme qui était cocher aux arènes
situées sur cette voie et qui se rendait au théâtre, appelé hippodrome. Le nom
de l'homme était Cosmas. Ayant aperçu la beauté du visage de Marie, il la
désira, coucha avec elle et la rendit aussitôt enceinte.

La femme vit en songe une grande étoile éclatante qui descendit du ciel et
entra dans son sein. Elle raconta le songe à un homme nommé Magistrianius,
qui lui dit : « Préserve ta personne et Dieu rendra visite à celui qui naîtra
de toi, il siégera sur le trône épiscopal. » Un autre religieux ascète dit à la
femme : « Celui qui naîtra de toi deviendra un grand serviteur de Dieu, et il
lui sera accordé la grâce d'accomplir des prodiges. »

(Marie), lorsqu'elle mit au monde l'enfant, le fit baptiser et lui donna le
nom * de Théodore. Lorsqu'il devint jeune homme, sa mère songea à présenter
son fils à l'empereur pour l'enrôler parmi ses soldats. Mais le grand martyr
saint Georges lui apparut et lui dit : « Ne prends pas cette peine et n'éloigne
pas ton enfant de toi, car le Roi du Ciel a besoin de lui. » Elle le mit à l'école
où il apprit les lettres. Il se nourrissait exclusivement de pain et d'eau, et en

* A fol. 235
v° b.

զացն ստիաւ : Եւ յամենայն ժամ երեւէր նմա սուրբն Գէորգիոս եւ տանէր զնա յեկեղեցին անուան իւրոյ :

Եւ եղև հիւանդանալ ծանկանն . տարաւ զնա ձայր իւր յեկեղեցին, եւ ի տէրունական պատկերէն իբրև բրտունք ցօղեցին յերեսս ծանկանն եւ աւժամայն ողջացաւ : Եւ ամենասրբուհի աստուածածինն երեւեցաւ նմա ի միում աւուր, եւ ետ նմա զօրութիւն ի ձգնութիւն վարուց աւարինութեան : 5

Եւ յաւուրս քառասներորդ պահոցն զառաջին շաբաթն եւ զմիջինն ոչ ինչ ճաշակէր, եւ ոչ ընդ ումեր խօսէր, եւ ի սաղմոսարանէն քան զտասն եւ եօթն սաղմոսն ալ աւելի ոչ կարաց ուսանել : Եւ ի միում աւուր մինչև ի սաղմէր յեկեղեցին լցաւ բերանն քաղցրութեամբ իբրև ի խորխոխէ մեղու, եւ սպա փութապէս ուսաւ զամենայն սաղմոսարանն : 10

* A fol. 236
1° a.

Եւ յորժամ եղև ամաց երեքասասանից հրաժարեաց ի մօրէն եւ ի * տանէն, զնաց յեկեղեցի սրբոցն Գէորգեաց, եւ մերձ յայր մի փորեաց եւ բղխեաց ջուր եւ բնակեցաւ անդ : Եւ ի ճրագալուցի Յաշտութեանն մտանէր բոկ ի ջուրն մինչև յորովայնն, եւ անդ կանգնեալ կայր մինչև յառաւօտն, եւ յորժամ կատարէին զաղօթսն յեկեղեցին՝ ելանէր ի ցրտոցն սառուցեալ : 15

Եւ Ելզիլիա հանիկն իւր յամենայն շաբաթ եւ ի կիւրակէ տանէր նմա միրգ եւ

1-6 Եւ յամենայն ժամ . . . աւարինութեան] Եւ ստէպ երեւէր ծանկանն սուրբն Գէորգիոս իբրև պաշտպան նորա B || 10 սպա] յետ այնորիկ B || 14-16 Եւ ի ճրագալուցի . . . սառուցեալ om. B.

petite quantité. A tout instant saint Georges lui apparaissait et le conduisait à l'église de son nom.

L'enfant vint à tomber malade. Sa mère le conduisit à l'église. De l'image du Seigneur, comme des gouttes de sueur tombèrent en rosée sur la figure de l'enfant et il fut aussitôt guéri. Un jour la très sainte mère de Dieu lui apparut et lui accorda la force de mener dans l'ascétisme une vie vertueuse.

Pendant les quarante jours de carême, il ne mangeait rien la première semaine et la semaine du milieu (du carême) et il ne causait avec personne. Il n'avait pu apprendre plus de dix-sept psaumes du psautier. Un jour qu'il pria à l'église, sa bouche se remplit de douceur comme d'un rayon de miel, après quoi il apprit rapidement tout le psautier.

* A fol. 236
1° a.

Lorsqu'il eut atteint ses treize ans, il se sépara de sa mère et de * la maison, alla à l'église de saint Georges, creusa une grotte près (de l'église) d'où jaillit de l'eau, et y habita. A l'illumination (veille) de l'Épiphanie il descendait pieds nus jusqu'au ventre dans l'eau et y restait debout jusqu'au matin, et lorsqu'on achevait les prières à l'église il sortait (de l'eau), gelé par le froid.

Sa grand'mère Elpidia lui apportait chaque samedi et dimanche des fruits

խաւարտ, բանդի զալ չինդ աւուրսն ոչ ինչ ձաշակէր բայց միայն հաց եւ ջուր սակաւ :

5 Եւ ոմն մի տարաւ գորդին իւր աւ երանելի մանուկն, զի յոյժ ի դիւէն աչտահարէր. եւ արարեալ ի վերայ նորա վնչան սրբոյ խաչին ողջացոյց զնա : Եւ ելեալ զենն ազա-
 զակէր. Ո՛վ պուսկորդի, ընդէր հալածես զմեզ. վնչ մեզ զի պուսկորդի ի սպաւ
 հալածեսցէ, զմեզ ի սահմանաց մերոց, եւ չար եղեւ մեզ զրակցութիւն նորա :
 Եւ երթեալ երանելի մանուկն փորեաց այլ մի ի ներքոյ ապառւած վիմի, եւ մտեալ
 անդ բնակեցաւ զերկու ամ, եւ զլուռն այլին փակեաց որմով, եւ յոյժ տկարացաւ
 մարմնով :

10 Լուաւ վասն նորա թէոզոս եպիսկոպոսն Անաստասուպոլեաց, զնաց առ նա եւ
 տեսեալ զնա յայնչափ ճգնութեան զահի հարու, եւ ձեռնադրեաց զնա կիսասարկաւագ,
 եւ յետոյ սարկաւագ, եւ յետ սակաւ աւուրց բահանաց. եւ աղօթս արարեալ * նմա զի
 եւ եպիսկոպոսութեան արժանաւորեսցի :

* A fol. 236
 1° b.

15 Եւ յորժամ եղեւ ութ եւ տասն ամաց զնաց յերուսաղէմ երկիր պագանել սուրբ
 տեղեացն ամենայն, եւ տեղեկանայր եւ ուսանէր զվարս ճգնութեան անապատաւոր
 սուրբ հարանցն : Եւ երթեալ ի վանս ամենասրբուհոյ աստուածածնին որ է ի Թու-
 զիբա, եւ եղեւ կրօնաւոր եւ զարձաւ ի դաւառ իւր : Եւ զհանիկն իւր զեղպիլիա

4-6 եւ ելեալ զեն... զրակցութիւն նորա om. B || 12 յետոյ] ի միւս օրն B.

et des gâteaux, car les cinq autres jours il ne mangeait rien d'autre qu'un peu de pain avec de l'eau.

Quelqu'un amena son fils qui était fortement possédé par le démon au bienheureux enfant qui fit le signe de la sainte croix sur lui et le guérit. Le démon, une fois sorti, écriait : « O fils de prostituée, pourquoi nous chasses-tu? Malheur à nous qu'un fils de prostituée ait réussi ainsi à nous chasser complètement de nos domaines; son voisinage nous a été fatal. » Le bienheureux jeune homme alla creuser une grotte sous un rocher aride, y pénétra et y habita pendant deux ans; il mura la porte de la grotte, et s'affaiblit beaucoup de corps.

Théodosie, l'évêque d'Anastasioupolis, ayant entendu parler de lui, alla le trouver et à la vue d'un tel ascétisme il fut effrayé; il l'ordonna sous-diaere, puis diaere et quelques jours après prêtre; puis il fit des prières * pour lui * pour qu'il devint digne de l'épiscopat.

* A fol. 236
 1° b.

Lorsqu'il eut dix-huit ans il se rendit à Jérusalem pour se prosterner dans tous les lieux saints. Il s'informait et s'instruisait des pratiques d'ascétisme des saints pères du désert. Il se rendit au couvent de la très sainte mère de Dieu, dit Chrousiba, se fit religieux et retourna dans sa province. Il établit sa grand'mère Elpidia au service de l'église de saint Georges; et ce choix

կարգեաց ի սպասաւորութիւն եկեղեցւոյն սրբոյն Գէորգեաց եւ եղեւ ընտրեալ ըստ հաճոյլոյն Աստուծոյ : Եւ յորժամ տանէին առ Երանեղին Թէոփորոս կանաչս հիւանդս եւ աչասհարս՝ առաքէր զնոսս առ նա, եւ նա ձեռն զնելով աղօթիւք բժշկէր :

Արաչէին զնա սմանք զեղջայինք զի երթիցէ ի զիւրն իւրեանց եւ սրբեսցէ գտեղին ի բաղմութենէ զիւացն որ բնակեալ էին անդ . եւ զնաց զինի նոցա, արգելաւ զամենայն ձմեռն ի խուց մի, եւ հալածեցան ամենայն զունդք զիւացն եւ սրբեցաւ տեղին : Որ եւ զհոյն խցին հիւանդք ի բժշկութիւն տանէին եւ ի խաշնամահ ի ջուր արկանէին եւ արբուցանէին եւ ապրէին ի ծահուանէ :

Հրամայեաց զեղջն այնմիկ եւ արարին նմա արգելանոց երկաթի, եւ ծտեալ վակեցաւ անդ ի Ծննդենէն Քրիստոսի մինչեւ ի Ծաղկազարդ զալուստ նորա : Եւ ապա բարձին զնա անտի, եւ սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ տարան յայն չորում եւ բնակեալ էր, եւ ի ներքոյ * զինի եղին զնա :

* A fol. 236
v° a.

Եւ պատուիրեաց նոցա եւ արարին երկաթի կապանս ձեռաց եւ ոտիցն հնգետասան լիար ծանր, եւ քառամանեակ ի պարանոցն ութ եւ տասն լիար ծանր, եւ երկաթի զօտի ընդ մէջն երեսուն եւ երեք լիար, եւ երկաթի գաւաղան եւ ի վերայ խաչ չիտուն լտեր, եւ զամենայն պնդեաց յանձին իւրում : Եւ եմուտ դարձեալ չարգելանոցն երկաթի

6 զունդք զիւացն] զեւրն B || 8 ապրէցան B || 13 հնգետասան լիար ծանր om. B || 14 ութ եւ տասն լիար ծանր om. B || 15 երեսուն եւ երեք լիար om. B || 15 չիտուն լտեր om. B.

s'avéra conforme au bon plaisir de Dieu. Et lorsqu'on amenait au bienheureux Théodore des femmes malades et possédées du démon, il les lui envoyait; elle leur imposait les mains et les guérissait par ses prières.

Quelques paysans le prièrent de venir dans leur village et de purifier les lieux de la multitude des démons qui y habitaient. Il s'y rendit avec eux, se cloîtra tout un hiver dans une cellule, et toutes les légions de démons furent chassées et la localité purifiée. Les malades allaient même jusqu'à emporter la terre de sa cellule pour leur guérison et (comme remède) contre la mortalité des moutons; ils en mettaient dans de l'eau, leur donnaient à boire et les sauvaient de la mort.

Il ordonna à ce village de lui construire une cage de fer, il s'y enferma depuis la Nativité du Christ jusqu'à sa venue le jour des Rameaux. Ensuite ils l'enlevèrent de là et le conduisirent avec psaumes et bénédiction dans la grotte qu'il avait habitée sous * le rocher.

* A fol. 236
v° a.

Il leur commanda de lui faire des chaînes de fer pour ses mains et ses pieds lourdes de quinze livres, un collier pour son cou lourd de dix-huit livres, une ceinture de fer pour sa taille lourde de trente-trois livres, un bâton de fer surmonté de la croix lourd de cinquante livres et il appliqua le tout sur sa personne. Puis il entra de nouveau dans sa cage de fer, depuis le jour de la

ի ննկենէն մինչեւ ի Ծաղկապարզն. եւ յոյժ վտանգէր ի հոգմոյ եւ յանձրեոյ եւ ի ցրտոյ : եւ զամենայն զիշերն կանգնեալ կայր, եւ այնչափ ծանրութիւն երկաթոյն յանձինն իւր. եւ կցեցան ներբանք ոտիցն չերկաթի արգելանոցն եւ ջերմն ջրով հաղիւ կարացին հանել : երկուսն առ նա զազանք, արջ եւ գայլ եւ կերակրէր զնոսա : եւ

5 բորտք զնային առ նա եւ սրբեցան :

Եւ Նշախիլա հանկին իւր ի ժամ վախճանի իւրոյ տեսանէ յանուրջս զսուրբն Գէորգիոս որ սուէր. Ուրախ լիւր յոյժ որ տեսնը զթոռն քո յայնպիսի փառս, եւ ինձ լիւր շնորհակալ, զի ես եղէ շնորհացն գործակից, եւ զԱստուծոյ զոհացիր որ արժանաւորեցոյց զնա մասին սրբոցն : Ի ու եկ եւ հանգիր, զի յոյժ աշխատեալ ես : եւ ի միւսում

10 զիշերի հանգեաւ խազարութեամբ ի Քրիստոս : եւ թագեաց զնա թոռն իւր Թէոգորոս :

Եւ ոմն աղանգաւոր բազում կախարդանս արարեալ զի մնասեցէ զարգարն, եւ ոչ կարաց, ապա սուաքեաց զեւս եւ * զարձան ունայն, եւ սսէ ցնա կախարզն. Ոչ

* A fol. 236
v° b.

15 եւ զկախարդութեան զիրան աչրեաց :

Եւ յետ այնորիկ շինեաց եկեղեցի մեծ յանուն սրբոցն Գէորգեաց : եւ եղև մեռանել կախարդութիւն Անաստասիուպոլեաց եւ սուաքեաց Պօղոս Անկուրիոյ մետրապօլիտն եւ

4 զազանք... կերակրէր զնոսա] զիւհաարք եւ ախտածէարք եւ բժշկէին B || 7 որ տեսեր] զի արժանաւորեցար տեսանել B.

Nativité jusqu'au jour des Rameaux, rudement exposé aux vents, à la pluie et au froid. Il passait toute la nuit debout avec tout ce poids de fer sur sa personne, les plantes de ses pieds se collèrent aux barres de fer de la cage et c'est à peine si on put les en détacher avec de l'eau chaude. Les bêtes sauvages, les ours, les loups s'approchaient de lui et il les nourrissait. Des lépreux allèrent le trouver et furent guéris.

Sa grand'mère Elpidia, à l'heure de sa mort, vit en songe saint Georges qui lui dit : « Réjouis-toi d'avoir vu ton petit-fils dans une telle gloire, et remercie-moi de cela, car c'est moi qui ai coopéré à cette grâce; rends grâce à Dieu de l'avoir rendu digne de l'héritage des saints. Toi, viens et repose-toi, car tu es très fatiguée. » La nuit après elle reposa en paix dans le Christ. Son petit-fils Théodore l'enterra.

Quelqu'un, membre d'une secte, avait fait toutes sortes de sortilèges pour nuire au juste, mais il n'y parvint point. Il lui envoya alors des démons qui * revinrent sans succès et dirent au mage : « Nous ne pouvons absolument

* A fol. 236
v° b.

(Saint Théodore) fit ensuite construire une grande église au nom de saint Georges. L'évêque d'Anastasioupolis vint à mourir et Paul le métropolitain

տարաւ գերանելին թէորորոս եւ ձեռնադրեաց եպիսկոպոս Անաստասիուպոլեաց, եւ երթնալ օրհնեաց զեկեղեցին զոր շինեաց : Եւ արար բազում նշանս ալօթիւք եւ անուամբ Աստուծոյ, եւ կոչս լուսաւորեաց, խլից լսել շնորհեաց, կաղաց զնալ ետ, յերաշտութեան անձրեւ էաձ, զբազում անձրեւհեղութիւնս զապարեցոյց : Իսկ սուրբն Գէորգէոս յամենայն ժամ երեւէր նմա յանուրջս եւ խօսէր ընդ նա եւ գամենայն զոր ինչ լինելոց էր նմա սլատմէր :

Եւ տեսանէր երանելին թէորորոս զշատ զործս եւ զբազումս եպիսկոպոսարանին, եւ զբազմութիւն սպասաւորացն եւ զործաւորացն, ասէ ի միտս իւր. Այս ամենայն խափանեն զիս ի սոփորակտն ուխտէն եւ ի կարգէն իմմէ. զնաց առ մետրապօլիտն եւ ձեռնադրով հրամարեաց յեպիսկոպոսութենէն, բայց միայն զեմիփորոնն առ զկնի իւր :

Եւ ցանկալք գտանել մասն ինչ ի նշխարաց սրբոյն Գէորգեաց. եւ երեւեցաւ նմա Քրիստոսի վկայն, եւ երթնալ առ Գերմիոն եպիսկոպոսն, քանզի եւ նմա հրամայեաց ի տեսեանն տալ նմա. եւ առեալ ի նմանէ մասն ի նշխարացն եւ շատամանցն տարաւ յեկեղեցին զոր շինեաց :

Եւ յորժամ մերձեցաւ օր ննջման իւրոյ, տեսանէ յանուրջս գամենաւրբուհի աստուածածինն զի արկ մատանի ի ձեռն նորա, եւ էր այն առ իմ հանգստեան նորա :

3 զնալ ետ] առողջութիւն ետ B || 5 յամենայն ժամ] ասէպ B || 8 զբազմութիւն] զյորովութիւն B.

d'Ancyre envoya chercher le bienheureux Théodore, le sacra évêque d'Anastasioupolis. Puis il s'en retourna bénir l'église qu'il avait fait construire. Il opéra bien des miracles par ses prières et au nom de Dieu; il rendit la vue aux aveugles, accorda l'ouïe aux sourds, fit marcher les boiteux, fit tomber de la pluie à l'époque de la sécheresse, fit arrêter la trop grande abondance des pluies. Saint Georges lui apparaissait en songe à tout moment et conversait avec lui et lui prédisait tout ce qui devait arriver.

Le bienheureux Théodore, voyant la multiplicité et le grand nombre des affaires de l'évêché, la multitude des serviteurs et des ouvriers, se dit en lui-même : « Tout cela me détourne de mon vœu habituel et de mon état (religieux). » Il se rendit auprès du métropolitain et lui donna par écrit sa démission d'évêque; il ne conserva que l'hémiphoron (pallium).

Il aspirait à trouver quelque partie des reliques de saint Georges. Le martyr du Christ lui apparut,* et après s'être rendu auprès de l'évêque Germion, auquel (le saint) avait ordonné en un songe de lui en donner, il reçut de lui une partie des reliques et des dents, et les transporta dans l'église qu'il avait fait construire.

Lorsque le jour de son repos fut proche, il vit en songe la très sainte mère de Dieu qui lui passa au doigt un anneau : c'était le présage de son repos.

Հիւանդացաւ զաւուրս երերտասան, եւ ոչ խօսեցաւ եւ ոչ երաց զաչան, եւ չեա երերտասան աւուրն երաց զաչան եւ պատուիրեաց զի զամենայն ժամ աղօթիցն ոչ խափանեցեն. զի մեծ շահ է հոգւոյ, եւս առաւել յեկեղեցին լինի ընդունելի աղօթք մարդկան, քանզի չորժամ յեկեղեցին մտանեմք՝ չերկինս երանեմք, եւ ընդ հրեշտակս մատուցանեմք

5 զաղօթս մեր :

Եւ որչափ էր ի հիւանդութեանն՝ չաղղել ժամուն բարձեալ տանէին զնա յեկեղեցին, եւ ի կատարման աղօթիցն դարձուցանէին ի տեղի իւր : Եւ երեւեցաւ նմա սուրբ Գեորգիոս ի տեպեան երկնարով, եւ ետ նմա զաւաղան եւ կոչէր ի ձանսպարհ : Եւ այլ ոմն երկնարով եւ ունէր երկնար կազմեալ իրրեւ հեծելոյ ի ձեռինն եւ ասէր. Արի,

10 հեծիր եւ եկեաջիր, զի ի միասին երկնացիք ի պուսն արքային :

Եւ չարուցեալ պատմեաց գտեսիրն, եւ բարի հանգստեամբ ննջեաց ի Քրիստոս * չԱղրիլի ԻԲ, մերձ ի տօն սրբոյն Գեորգեաց : Եւ թաղեցին զնա եպիսկոպոսութեան փիլոնաւն եւ եմիրորոնոջն : Եւ լուեալ թագաւորին եւ պատրիարղին տօնեցին ի մեծի եկեղեցւոջն զչիշատակ ննջման նորա. եւ տարան զնշխարս նորա ի Կոստանդինուպօլիս եւ եպին մօտ յեկեղեցին սրբոյն Գեորգեաց, եւ շինեցին ի վերայ գեղեցիկ մատուան :

* A fol. 237
r^o b.

15 1 եւ չեա երերտասան աւուրն երաց զաչան եւ *om.* B || 11 Քրիստոս] Ահի ժն եւ *add.* B.

Il tomba malade treize jours, ne parla point et n'ouvrit point les yeux; le treizième jour il ouvrit les yeux et recommanda de ne supprimer aucune des heures des offices, car c'est un grand avantage pour les âmes, et c'est surtout dans l'église que les prières des hommes sont agréées, puisque quand nous entrons dans l'église, nous montons au ciel et nous offrons nos prières avec les anges.

Tout le temps qu'il fut malade, lorsqu'on sonnait à l'église, on le portait et on le conduisait à l'église et, l'office terminé, on le ramenait chez lui. Saint Georges lui apparut en songe à cheval, lui donna un bâton et l'engagea à se mettre en route. Un autre personnage à cheval, qui tenait en main un second cheval harnaché prêt à monter, lui disait : « Lève-toi, monte à cheval et viens avec moi pour aller ensemble au palais du roi. »

A son réveil, il raconta le songe et dans un doux repos il s'endormit dans le Christ * le 22 avril aux approches de la fête de saint Georges. On l'enterra avec le philon des évêques et l'hémiphoron (pallium). L'empereur et le patriarche, l'ayant appris, fêtèrent dans la grande église la commémoration de son repos. On transporta ses reliques à Constantinople, on les déposa près de l'église de saint Georges et on construisit au-dessus une belle chapelle.

* A fol. 237
r^o b.

Ահի ԺՉ եւ Ապրիլ ԽԳ : Վկայութիւն փառաւոր եւ ճեճ վկային Քրիստոսի Գէորգեայ :

Քաջամարտիկ մարտիրոսն Քրիստոսի եւ զօրեղ զօրականն Գէորգիոս, որ թարգմանի հողագործ, էր ի Կապադովկիացաց գաւառէն, զոր հայք Գամիրս կոչեն, երիտասարդ հասակաւ, բրիտոնէից եւ մեծատան ճնօղաց գաւակ, եւ էր կոմս յարեւելեան դասուն :

Եւ յորժամ անօրէն հրամանն յանօրէն արքայէն Գիտիգեաթիանոսէ եհաս ի նիկոմիդեայ քաղաքէն, նստաւ շատենի անօրէն զատաւորն Գաղիանոս, եւ զամենայն բրիտոնեայս զորս գտանէր՝ սրով եւ հրով եւ բազում տանջանօք սպանանէր : Եւ որպէս ասող արպճառ փայլեաց ի մէջ ասպարիսին հզոր նահատակն Քրիստոսի Գէորգիոս, եւ համարձակութեամբ եկաց առաջի գատաւորին եւ ասէ. Ես * Քրիստոնեայ եմ եւ Քրիստոսի ծառայ, եւ առանց ահի անգոսնեմ, անարգեմ, արհամարհեմ եւ չանդիմանեմ զմոլորութիւն կռապաշտութեան ձերոց :

Եւ տեսեալ զնա գատաւորին երիտասարդ եւ զեղեցիկ կերպարանաւ, կոչեաց առ ինքն եւ ոլորանօք խոստանալը տալ նմա մեծագոյն պատիւս, եւ քաղցրութեամբ

1 Վկայութիւն . . . Գէորգեայ] Տօն է եւ վկայութիւն սուրբ եւ ամենագալ մեճ եւ հաշակաւոր վկային Քրիստոսի եւ սքանչեւագործ նահատակին սրբոյն Գէորգեայ զօրավարին եւ որոց ընդ նճա կատարեցան՝ Անատոլեայ եւ Պրոտոլեայ եւ Գղերիկեայ, Աթանասիոսի, Աղեկասնդրիոյ թագուհւոյն, եւ այլ բազմութեանն ընդ նճա B || 11 արհամարհեմ om. B || 14 տալ om. B.

16 AHÉKAN, 23 Avril.

Martyre du glorieux et grand martyr du Christ Georges.

Le vaillant martyr du Christ et le valeureux soldat Georges, — nom qui se traduit laboureur, — était de la province de Cappadoce, que les Arméniens appellent Gamirs. C'était un jeune homme, fils de parents chrétiens et riches, et il avait le titre de comte dans l'armée d'Orient.

Lorsque l'ordre impie lancé par l'empereur Dioclétien, l'impie, fut parvenu de la ville de Nicomédie, l'impie juge Gadianus siégea sur son tribunal et tous les chrétiens qu'il tronvait, il les tuait, par l'épée, par les flammes et par de nombreuses tortures. Le puissant martyr du Christ, Georges, brilla comme un astre éclatant dans l'arène et avec hardiesse il comparut devant le juge et lui dit : « Je suis * chrétien et serviteur du Christ et sans crainte je tiens pour rien, je méprise, j'insulte et je réproouve l'erreur de votre idolâtrie. »

Le juge, à la vue de sa jeunesse et de la beauté de ses traits, l'appela vers lui et tout en le priant il lui promettait des titres plus élevés, et l'engageait

* A fol. 237
v° a.

խրատ տալք նմա ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կուոցն : Իսկ սուրբ վիպն Քրիստոսի արհամարհեաց զբանս նորա եւ ոչ լսել իսկ կամեցաւ, այլ ձկանն գալստ ասէր եթէ Քրիստոսնեաց եմ եւ Քրիստոսի ծառայ, եւ զարշնմ ի կուոց ձերոց :

Եւ ծի ոմն ի զօրականացն եհար զեղարդեամբն յորովան նորա, եւ իբրեւ զջուր
 5 հեղաւ արիւնն յերկիր, եւ երկաթն իբրեւ զխապար կրկնեցաւ : Եւ հրամայեաց եւ տարան զսուրբն ի բանտ եւ զոտան պնդեցին ի վալտի : Եւ հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զնա : Եւ յետ ասուրց արարին փայտեաց անիւ, եւ շուրջ հարին սրեալ սլաքս, եւ հանին ի բանդէն եւ տարան յանիւն : Եւ տեսեալ զարալեց անիւն երկեաւ եւ ասէ. Ոչ ապրեցայց յայսմ տանջանացս : Տարածեցին զսուրբն եւ կապեցին ի վերայ սլաքացն եւ
 10 հորովեցին զանիւն ընդ գաւ ի վալք ծինչեւ ամենայն ժարմինն կոտորեցաւ եւ արեամբ լցաւ երկիր : Եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ յերկնից ելոյճ զնա յանուոյն եւ ողջացոյց զամենայն վէրս նորա :

Եւ սուրբն * զնաց ի տուն ալի կնոջ ծիոյ, եւ խնդրեաց ջուր եւ արբ. եւ փայտեայ * A fol. 237
 սիւնն որ էր առաջն զբանն առժամայն արժատացաւ տերեւովք : Եւ զնաց առ
 15 զատուորն ի տաճար կուոցն, եզրտ զնա եւ զՄագնենտիոս զի էր աթուակից նորա, զի

4 զեղարդեամբն] զգեղարդն — նորա] եւ խոցեաց *add.* B || 5 հեղաւ] յայտեաց B || 6 եւ հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զնա *om.* B || 8 եւ տեսեալ... տանջանացս *om.* B || 9 սլաքացն] սուսերացն B || 11 լցաւ] ներկեցաւ B || 11 եւ հրեշտակ... վէրս նորա] եւ արկին զնա իբրեւ զճեռեալ, եւ ինքեանք զնացին B || 13 եւ փայտեայ... տերեւովք *om.* B.

avec douceur à renier le Christ et à immoler aux idoles. Mais le saint martyr du Christ méprisa ses paroles et ne voulut même pas les entendre; il se bornait à lui dire : « Je suis chrétien et serviteur du Christ et j'abhorre vos idoles. »

Un des soldats le frappa au ventre avec sa lance. Le sang coula à terre comme de l'eau et le fer se plia comme du plomb. (Le juge) ordonna de le mettre en prison et d'attacher ses pieds dans des cepts. L'ange du Seigneur le guérit. Quelques jours après on fit une roue en bois et tout autour on y enfonça des pointes aiguës. On fit sortir (le saint) de la prison et on le mena à la roue. A la vue de la roue pleine de pointes il eut peur et dit : « Je ne survivrai pas à ces supplices. » On étendit le saint et on l'attacha sur les pointes et on fit rouler la roue sur une pente jusqu'en bas, tant que tout son corps fut brisé et le sol inondé de sang. L'ange du Seigneur descendu du ciel le détacha de la roue et guérit toutes ses plaies.

Le saint * se rendit à la maison d'une veuve, demanda de l'eau et en but. * A fol. 237
 La colonne de bois qui se trouvait devant la porte prit aussitôt racine et se
 v° b.
 garnit de feuilles. Il se rendit auprès du juge au temple des idoles, l'y trouva, lui et son assesseur Magnentius, en train d'immoler aux idoles; ils

զոհէին կողմն, տեսին զնա եւ ոչ հաւատացին թէ նա իցէ, ակն ունէին թէ մեռալ յանիւն : Ասէ սուրբն . Ես եմ Գէորգիոս ծառայն Քրիստոսի որ ի ձէնջ խոցոտեցայ, աչժմ Տէր Աստուած իմ կանգնեաց զիս եւ նորոգեաց : Եւ բազումք յանհաւատիցն որք տեսին զնա կենդանի՝ հաւատացին ի Քրիստոս : Եւ հրամանաւ զատաւորին հանին զամենեսեան արտաքոյ եւ սրով հատին զգլուխս նոցա :

Լուաւ եւ վասն նորա թագուհին Աղէկսանդրիա եւ խոստովանեցաւ ուղիղ հաւատով զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Ապա փորեցին հոր եւ լցին կիր, եւ հեղին ի վերայ ջուր . եւ յորժամ եռաց ստատիկ կիրն՝ ընկեցին անդ զսուրբն Գէորգիոս, եւ եղին ի վերայ ծանր սալս եւ թողին զերիս աւուրս . եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ ողջ պահեաց զնա : Եւ զայն սքանչելիան որք տեսին հաւատացին ի Քրիստոս :

Լուաւ թագուհին Աղէկսանդրիա եւ վառաւորեաց զԱստուած, եւ հաստատուն եկաց ի հաւատն Քրիստոսի :

Ազուցին սրբոյն Գէորգեայ երկաթի կոշիկս եւ բեւեռեցին յոտնն, եւ շրջեցուցանէին

1 ակն ունէին թէ մեռալ յանիւն] կարծէին թէ յայնվայր մեռեալ իցէ ի տանջանայ անուին B || 3 նորոգեաց] կազգուրեաց B || 6-7 Լուաւ... Աստուծոյ մերոյ *om.* B || 8 հոր] խոր *add.* B — կիր] ի նոր շիջեալ փռանէ կիր յարով B || 9 զսուրբ] վկայն Քրիստոսի *add.* B — եւ եղին... սալս *om.* B || 10 եւ հրեշտակ... պահեաց զնա] եւ խնամօրն Աստուծոյ պահեցաւ կենդանի B || 12 Լուաւ... Քրիստոսի] Լուաւ թագուհին Աղէկսանդրիա որ էր կին Գիսկլեփանոսի եւ փառաւորեաց զԱստուած, եւ եկեալ անց զսէր . Մեծ է զօրութիւնն Քրիստոսի . եւ հաստատուն եկաց ի հաւատն որ ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս B.

Paperçurent et ne pouvaient croire que c'était lui; ils croyaient qu'il était mort sur la roue. Le saint dit : « C'est moi qui suis Georges, le serviteur du Christ, qui ai été par vous criblé de blessures, mais le Seigneur mon Dieu m'a mis sur pieds et tout renouvelé. » Nombre d'infidèles qui le virent vivant crurent au Christ, et sur l'ordre du juge on les fit sortir et on leur trancha la tête par le glaive.

L'impératrice Alexandra, ayant entendu parler de lui, confessa avec vraie foi le nom du Christ notre Dieu.

On creusa ensuite un puits et on le remplit de chaux, on y versa de l'eau, et lorsque la chaux fut en pleine ébullition on y jeta saint Georges, on mit par-dessus de lourds chariots et on l'abandonna pendant trois jours. Mais l'ange du Seigneur descendit et le conserva sain et sauf. Ceux qui furent témoins de ce miracle crurent au Christ.

L'impératrice Alexandra, l'ayant appris, glorifia Dieu et demeura ferme dans la foi du Christ.

On passa aux pieds de saint Georges des chaussures de fer et on les cloua

ացար եւ անդր : Չայն * եղեւ յերկնից առ նա եւ ասէ. *Ջորայիր Գեորգէոս եւ բաջ լեր* * A fol. 238
 զի ես ընդ բեզ եմ : 1° a.

Իսկ Մազնեհտիոս փորձելով ասէ ցաւրբն, զի կալք մերձ ի տապան մի. Յարն
 գմեւեալն : Ասէ սուրբն Գեորգիոս. *Եթէ հաւատաս ի ձշմարիտ Աստուածն մեր ի*
 5 *Յիսուս Քրիստոս՝ յարուցից անուամբն նորա : Եւ նա յանձն ոչ էաւ, քանզի սատանայ*
կապեալ էր զսիրտ նորա ի ծորրութիւն կռապաշտութեան :

Արկին զսուրբն ի բանդ, եւ բազումք ի հաւատացելոցն ի զիշերի տապին ինչս
 բանտապետին եւ մտանէին առ Քրիստոսի վկայն : Եւ ուսուցանէր զնոսս հաստատուն
 կող ի հաւատն Քրիստոսի, եւ հիւանդս եւ ախտածեաս եւ այսասորս մուծանէին առ
 10 նա, եւ նա ձեռն զնեկով եւ զնշանն Քրիստոսի ի նոսս զրոշմելով՝ սղջացուցանէր զնոսս
 եւ յուզարկէր :

Եւ այր մի երկու եղածբբ վաստակէր զերկիր, որոջ անուն էր Գղերիկոս, եւ մինչդեռ
 գործէր զձօղն՝ անկաւ մին յերանցն եւ մեռաւ : Եւ ընթացեալ առ սուրբ վկայն
 Քրիստոսի սարսէր զնա զի կենդանացուցէ զանասունն քանզի սղբատ էր եւ այլ ինչ
 15 ոչ ունէր : Եւ ասէ սուրբն. Հաւատաս ի Քրիստոս : Ասէ Գղերիկոս հաւատամ զի ոչ
 որոջ այլ Աստուած բացի ի նմանէ : Եւ յորժամ զարձաւ եզիր զեզն կենդանի : Եւ

1-6 Չայն... կռապաշտութեան] եւ յետ բազում հարցաբնութեանց հրամայեաց եւ B ||
 8 բանտապետին] բանտապանացն B || 13 եւ մեռաւ] որպէս մեռեալ B || 14 զի կենդանացու-
 ցէ] յարուցանել B || 16 կենդանի] եւ առաջ *add.* B.

à ses pieds, et on le promenait d'un endroit à l'autre; une * voix du ciel se * A fol. 238
 fit entendre à lui qui disait : « Prends courage, Georges, et sois vaillant, 1° a.
 car je suis avec toi. »

Magentius, voulant éprouver le saint qui se trouvait près d'une tombe, lui
 dit : « Ressuscite le mort ! » Saint Georges lui répondit : « Si tu erois en notre
 vrai Dieu Jésus-Christ, je le ressusciterai en Son nom. » Mais celui-là
 n'accepta point, car Satan avait lié son cœur à l'erreur de l'idolâtrie.

On jeta le saint en prison. Beaucoup parmi les fidèles, la nuit, donnaient
 des gratifications au gardien chef de la prison et s'introduisaient auprès du
 martyr du Christ. Il leur enseignait à demeurer fermes dans la foi du Christ.
 Ils introduisaient auprès de lui des malades, des infirmes, des possédés; et lui,
 en leur imposant les mains, en faisant sur eux le signe du Christ, les rendait
 à la santé et les congédiait.

Un homme, dont le nom était Cléricus, travaillait la terre avec deux bœufs;
 pendant qu'il labourait le sol, un des bœufs tomba et mourut. Il accourut au
 saint martyr du Christ et le pria de rendre la vie à la bête, car il était pauvre
 et n'en avait aucun autre. Le saint lui dit : « Crois-tu au Christ ? » Cléricus
 répondit : « Je erois qu'il n'y a point d'autre Dieu que lui. » Lorsqu'il fut de

լուեալ զայս գատաւորին աւարեաց զօրականս եւ զԳղերիկոս չաւոս չաւոս կտրատեցին
 * A fol. 238
 1° b. եւ սպանին եւ արեամբն * իւրով մկրտեցաւ :

Եւ ի մէջ զիշերին սուրբն տարածեաց զձեռս իւր յերկինս, եւ աղօթեաց առ
 Աստուած : Եւ ձայն եղև առ նա յերկնից եւ ասէ. Եկեսցիր առ իս քաջ զօրական իմ
 եւ հանգիր յանանց յուրախութիւնսն, եւ արարից պանուն քո մեծ յամենայն ազգս, եւ
 5 տաց քեզ շնորհս զօրութեան, զի ամենեցուն որք կատարեն զլէշատակս քո եւ պատուեն
 զօր հանգստեան քո՝ օգնեցից նոցա ի նեղութեան եւ փրկեցից ի հասեալ փորձու-
 թեանց :

Եւ վաղին հատին ի վերայ նորա վճիռ զի սրով մեւցի : Եւ յորժամ տանէին ի
 10 տեղին ընթացաւ թագուհին Աղեկասնայրիա, անկառ յոտս նորա եւ ասէ. Որորմեան ինձ
 եւ մի թողուր զիս : Եւ սուրբն վասն նորա ազաչեաց զԱստուած : Եւ հրամայեաց
 գատաւորն զի եւ զնորա զուլին հաացեն. տարածեաց զձեռս իւր յերկինս եւ աղօթեաց
 առ Աստուած յոր հաւատացն. եւ նախ քան զհարկանել զահճին աւանդեաց զհոգին
 Աղեկասնայրիա :

Իսկ սուրբն Գէորգէոս աղաչեաց զպահիճան զի անսաչցեն սակաւիկ մի, եւ տարա-
 15 ձեալ զձեռս իւր յերկինս ասէ. Աստուած իմ, որ յառաջ քան զլաւտեանս, ես ի քեզ

3 սուրբն] Գէորգէոս *add.* B || 4-8 եւ ձայն... փորձութեանց] մինչև յառաւօս B ||
 14 Աղեկասնայրիա] Նոյնպէս կատարեցաւ եւ երանելին Գերմիղիոս՝ որ էր հայր սրբոյն Գէորգէայ
add. B || 16 — p. 1385, l. 8 ասէ... յրահիճան] աղօթեաց առ Աստուած, եւ սպա ասէ B.

retour, il trouva le bœuf vivant. Ce qu'ayant appris le juge, il envoya des
 soldats qui dépecèrent articulation par articulation Cléricus, puis le tuèrent; il
 fut baptisé * dans son sang.

* A fol. 238
 1° b.

Pendant la nuit, le saint étendit ses mains vers le ciel et pria Dieu. Une
 voix du ciel se fit entendre à lui qui disait : « Viens auprès de moi, mon vaillant
 soldat, et repose-toi dans les joies qui ne passent pas. Je rendrai ton nom
 grand dans tous les peuples, je t'accorderai des grâces de puissance et à tous
 ceux qui célébreront ta mémoire et honoreront le jour de ton repos je leur
 viendrai en aide dans la tribulation, et je les sauverai des épreuves qui les
 auront atteints. »

Le lendemain, sentence fut portée contre lui qu'il mourrait par le glaive.
 Tandis qu'on le conduisait au lieu (d'exécution), l'impératrice Alexandra
 accourut, tomba à ses pieds et lui dit : « Aie pitié de moi et ne m'abandonne
 pas. » Le saint pria Dieu pour elle. Le juge ordonna qu'à elle aussi on lui
 tranchât la tête; elle étendit ses mains vers le ciel et pria Dieu en qui elle
 avait cru, et avant que le bourreau eût frappé Alexandra rendit l'âme.

Quant à saint Georges, il pria les bourreaux d'attendre un instant, et ayant
 étendu ses mains vers le ciel, il dit : « Mon Dieu, Toi qui es avant tous les

յուսացայ ի մանկութենէ իմէ, եւ ետուր ինձ պատկ մարտիրոսութեան, լնր ինձ եւ
 անւր շնորհս անուան իմոյ եւ ոսկերացս, զի ոչը պաշտեցեն զքեզ անուամբս իմով,
 եւ կոչեցեն զիս յօգնականութիւն, հասիր * արապարագ յազնականութիւն եւ փրկեալ * A fol. 238
 5 անգնաս, եւ զամենայն փորձութենէ, եւ պահեալ զամենայն փաստակս եւ զանասունս նոցա
 անգնաս, եւ զամենայն խնդրուածս նոցա կատարեալ : Ձայն եղև առ նա յերկնից եւ
 ասէ. Ամենայն արդք հաւատացելոց որք չիշեն զանուն քո զոր ինչ եւ խնդրեցեն
 ատցի նոցա եւ փառաւոր արարից զանուն քո յաւիտեան ի վերայ երկրի :

Եւ ասէ սուրբն Պետրոս զլազիման. Կատարեցէք զհրամայեալսն ձեզ : Եւ
 առժամայն հատին զպրբս նորա Ապրիլի ԻԳ :

10 Եւ Պատիրատէս ճառայն իւր ամենեւին ի մարտիրոսութեանն իւրում ոչ մեկնեցաւ
 առ ի նմանէ, աչ զամենայն նահատակութիւնսն տեսանէր եւ զպատասխանիսն լսէր
 եւ ստուգութեամբ զրեաց, զոր եւ մեր հաւատարի հաւատացար եւ հաւատամբ :

[B * Յայտն առաքելացաւ սուրբ վրացն եւ քաջապագիմ մանուկն Յիսայն ի
 15 սպանանել զնա Ամիր Մումնի ամիրայն պապականց :] * B p. 181 a.

9 նորա] Ահիլի ԺՁ եւ add. B || 12 զոր եւ մեր . . . հաւատամբ] յորմէ եւ մեր առար B.

siècles, j'ai espéré en Toi dès mon enfance et Tu m'as accordé la couronne du
 martyre. Exauce-moi et donne grâce à mon nom et à mes os : tous ceux qui
 Te prieront en mon nom et m'invoqueront à leur secours, * viens rapidement * A fol. 238
 à leur aide et sauve-les de toute tentation; conserve-leur tous les fruits
 de leurs labeurs et (garde) leurs animaux de tout mal; exauce toutes leurs
 prières. » Une voix du ciel se fit entendre à lui qui dit : « A toutes les
 générations de croyants qui invoqueront ton nom, tout ce qu'elles me
 demanderont, je le leur accorderai et je rendrai ton nom glorieux à jamais
 sur la terre. »

Saint Georges dit alors aux bourreaux : « Exécutez ce qui vous a été
 commandé. » Ils lui tranchèrent aussitôt la tête, le 23 avril.

Pasicratès, son serviteur, ne l'avait point quitté pendant son martyre. Il fut
 témoin de tout son martyre, enten lit ses réponses et les transcrivit fidèle-
 ment; nous y avons cru et y croyons sincèrement.

[B * En ce jour mourut le saint et vaillant martyr Hohan dans la ville de
 Naxidjavan pour ne pas avoir renié le Christ; c'est pourquoi l'émir des infi-
 dèles, Amir Moumni, le fit mourir dans d'atroces supplices.] * B p. 181 a.

Ահկի ժէ եւ Ապրիլի ԵԳ : Վկայութիւն սրբոյն Պատիրատոսի եւ Վաղենդիւնի :

Սորա զօրականք էին ի զնդէն Միւսիա, ի քաղաքէն Ռոյոստոլայ, չաւուրս Աւրե-
լիանոսի եպարքոսին, եւ տեսանէին զկուսպաշտոն մոլեալս ի կուռսն, աղաղակեցին.

* A fol. 238
v° b. * Քրիստոնեայ եմք, եւ սկսան ալօթել առ Աստուած :

Եւ կախալ զնոսս տարան առ եպարքոսն եւ բռնադատեցին զնոսս ուրանալ 5
զՔրիստոս, եւ ամենեւին ոչ հաւանեցան : Եւ սպիտակ ազաւնի մի սրացեալ մերձեցաւ
չերեսս նոցա, եւ էր այն նշան քաջալիրութեան նոցա ի մարտիրոսութիւնն : Ասէ սուրբն
Պատիրատոս յեպարքոսն. Յոյց մեղ զաստուածսն քո : Եւ նա ասէ. Սա է աստու-
ածն իմ Ասրղոն : Գնաց մերձ Պատիրատոս եթուք ի նա եւ ասէ. Այսպէս պատուեմ
զոս եւ զամենայն կուռս. եւ զու որպէս կամիս՝ այնպէս պատուեսն : 10

Եւ բարկութեամբ արկին զնոսս ի բանդ, եւ էր չաւուրս սրբոյ Պենտեկոստէին
զկնի Զատկին մեծի. էին արկեալ ի պարանոցսն երկաթի ճանր քառամանեակս :
Եւ ասէ. Տեսէք որպիսի մանեակս շնորհեաց Աստուած մեղ եւ պարտ է մեղ

1 սրբոյն] սրբոյ վկայիցն — Վաղենդիւնի] Վաղենտիանոսի B || 2 Սորա] Սուրբ
վկայքն Քրիստոսի Պատիրատոս եւ Վաղենտիանոս B || 3 եպարքոսին] անօրէն արքային B ||
5 ուրանալ] զն ուրասցին B || 6-7 եւ սպիտակ... մարտիրոսութիւնն om. B || 12 մեծի]
սրբոյ B.

17 ΑΠÉΚΑΝ, 24 Avril.

Martyre des saints Pasieratos et Valention.

Ils étaient soldats de la légion de Mysie, de la ville Rodostola, aux jours
de l'éparque Aurelianus. Témoins de l'attachement insensé des idolâtres pour
* A fol. 238
v° b. les idoles, ils s'écrièrent : * « Nous sommes chrétiens, » et ils se mirent à prier
Dieu.

On les saisit et on les conduisit à l'éparque et on voulut par violence leur
faire renier le Christ. Ils n'y consentirent nullement. Une colombe blanche
arriva à tire-d'ailes et s'approcha de leur figure, ce qui fut pour eux un gage
d'encouragement au martyre. Saint Pasieratos dit à l'éparque : « Montre-nous
tes dieux. » Il leur répondit : « Voici mon dieu Apollon. » Pasieratos
s'approcha, cracha dessus et dit : « C'est ainsi que je l'honore, lui et toutes les
idoles ; toi, honores-les comme tu veux. »

De colère, on les jeta en prison ; on était aux jours de la sainte Pentecôte
après la grande Pâque ; on leur avait posé au cou de lourds colliers de fer.
(Le saint) dit : « Voyez quels colliers de grâce Dieu nous a accordés et
nous devons vivre avec. » A la neuvième heure de la journée ils se mirent

սովաւ կեալ : Եւ լինն պահու աւուրն կացին յազօթն, եւ ճաշակեցին կերակուր
 եւ ի քուն եղին : Եւ յորժամ վարժեան ասէ սուրբն Վազնկիսն. Տեսի զվառս
 Աստուծոյ :

Եւ ընդ առաւտն կացուցին առաջի եպարքոսին : Եւ եղբայր սրբոյն Պատկերատոսի
 5 Պատ անուն, կայր առաջի եւ բայր զեղբայրն իւր եւ ազաչէր զեպարքոսն վասն նորա :
 Եւ ասէ զեղբայրն. Մասն կնկրուի ի բազինան, քանզի ես վասն զթոյ քո մատուցի
 կնկրուի եւ անկայ ի * հաւատոյ : Ասէ զնա եղբայրն իւր Պատկերատոս. Որ ուրացար * A fol. 239
 զՔրիստոս, չես սրժանի եւ ոչ անուանել . 'եւ սաստեաց նմա ի բաց կալ լերեսաց իւրոց, 1° a.
 եւ ինքն մեծարարբաւ ճայնիւ խոտովանէր զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած : Եւ
 10 երթնալ ի հուրն յորում խնկէին առաջի կոպն՝ աչքեաց զձեռն իւր, եւ ասէ զեպարքոսն.
 Տեսանէս գազականացու մարմինս, նայեսն եւ ի հոգիս զի է անմահ եւ Հոգեով սրբով
 շնչաւորի, եւ որպէս ամուր հիմն հաստատուն կայ ակն ունելով փրկութեան ի
 յախտեանական կեանսն, ամրացեալ հաւատով զոր ի խաչեցելոյն ընկալաւ :

Հարցին զՎազնկիսին, եւ նա նոյն եղբայրութեամբ զնոյն խոտովանեցաւ. եւ հատին
 15 ի վերայ նորա վճիւր մահուան : Եւ երթնալ մաչրն քաջալերէր զնա եթէ Յօմարու-
 թեամբ խոնարհեցն զպարանոց քս եւ երթիցես ի կեանսն յախտենից. զորացիր որպեակ
 իմ եւ ես քեւ սպրեցայց : Եւ նոյնժամայն հատին զերկոցունց վկայիցն Քրիստոսի

5 լայր] գառնապէս *add.* B || 14 հատին] հասաւ B.

en prières, puis prirent de la nourriture et s'endormirent. A leur réveil, saint
 Valention dit : « J'ai vu la gloire de Dieu. »

Au matin, on les fit comparaître devant l'évêque. Un frère de saint
 Pasieratos, nommé Pape, était présent, il pleurait son frère et implorait
 l'évêque pour lui. Il dit à son frère : « Offre de l'encens sur les autels, car
 c'est par pitié pour toi que j'ai offert de l'encens et que j'ai failli dans * la foi. » * A fol. 239
 Son frère Pasieratos lui répondit : « Toi qui as renié le Christ, tu n'es même 1° a.
 plus digne de prononcer son nom. » Il lui ordonna avec véhémence de se
 retirer de sa présence, puis lui-même à haute et forte voix il confessa le Christ
 vrai Dieu. Étant allé au feu où on brûlait de l'encens devant les idoles,
 il se brûla la main et dit à l'évêque : « Tu vois cette chair corruptible,
 regarde aussi l'âme qui est immortelle et est animée par l'Esprit-Saint,
 qui est ferme comme une fondation solide dans l'espérance où elle est du
 salut pour la vie éternelle, et fortifiée qu'elle est par la foi qu'elle a reçue du
 crucifié. »

On interrogea Valention qui, en vrai frère, fit la même confession. On
 décréta pour lui la peine de mort. Sa mère, qui était venue là, l'encourageait
 en ces termes : « Baisse ton cou avec plaisir et tu iras à la vie éternelle. Sois
 fort, mon fils, et par toi je serai sauvée. » On trancha aussitôt la tête aux deux

զգրուածն Ապրիլի ԻԳ : Էր սուրբն Պասիկրատէս ամաց քսան եւ վեցից, եւ սուրբն Վազենդիոն ամաց երեսնից : Եւ երթեալ ազգականք իւրեանց թագեցին զնոսա պատուով ի տեղի վաչկուչ, ի փառս Քրիստոսի :

* A fol. 239
r^o b. Յայտմ աւուր երկու բարեյաղթ վկայքն Քրիստոսի յԱյրարատ գաւառէ, որոց անուանքն Կիւրակոսք էին, աման ի Դուին քաղաք առաջն * զլիաւորին աջազգեաց 5
Բուզայի, եւ նա բանարատէր զնոսա ուրանալ զՔրիստոս եւ լինել տաճկա-
հաւատք :

Իսկ սուրբքն պաշտաւ երեսօք եւ համարձակ բարբառով խոստովանեցան զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած՝ հաւատար Հօր եւ սուրբ Հօգևոյն : Եւ անօրէնն հրամայեաց բազում շարչարանօք տանջել եւ սրով բառնալ զզրուխո նոցա, եւ են բարեխօս առ 10
Քրիստոս վասն անձանց մերոց :

* B]
p. 182 b.

[B * Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբուհւոյն Թամարայ նոր վկայուհւոյ :

Ազգութիւնն Քրիստոսի Թամար էր կին ասեակին յերկրէն Մոկաց, որ վասն զեղեց-
կութեան Գոհար կոչէին, որում աւփայեալ քուրդ մի ի նոյն գաւառէն Մոկաց, 15
ջանայր սպանանել զայլ կնոջն եւ չափշտակել զկիւնն : Չոր իմացեալ Թամարայ ազգ
արար սոն իւրում, եւ առեալ զորդիս իւրեանց փախուցեալ զնացին յԱյլթամար
կղզին :

1 զզրուածն] ԱՅկի ԺԷ եւ *add.* B || 3 տեղի] տեղուոյ B — ի փառս Քրիստոսի *om.* B ||
6 լինել տաճկահաւատք] գառնալ ի կրօնս իւր B || 10 եւ են բարեխօս . . . մերոց] եւ
կատարեցան վկայութեամբ՝ ԱՅկի ԺԷ եւ Ապրիլի ԻԳ B.

martyrs du Christ, le 24 avril. Saint Pasicratès était âgé de vingt-six ans et saint Valention de trente ans. Leurs parents allèrent les inhumer avec honneur dans un endroit choisi à la gloire du Christ.

* A fol. 239
r^o b. En ce jour deux victorieux martyrs du Christ de la province d'Ararat, qui avaient nom Kirakos, furent amenés à la ville de Dwin devant le * chef des infidèles Boula, qui les obligea à renier le Christ et à se convertir à la religion musulmane.

Les saints, la figure rayonnante et d'une voix hardie, confessèrent le Christ vrai Dieu égal au Père et au Saint-Esprit. L'impie ordonna de les torturer par de nombreux supplices et de leur trancher la tête par le glaive. Ils sont nos intercesseurs auprès du Christ.

* B
p. 182 b.

[B * En ce jour martyre de sainte Thamar, la nouvelle martyre.

La servante du Christ Thamar était une femme mariée, de la province de Moks, surnommée Bijou (*Gohar*) à cause de sa beauté. Un Kurde de la même province de Moks s'éprit d'elle ardemment et cherchait à tuer le mari de cette femme pour la lui ravir. Thamar, l'ayant su, en informa son mari; ils prirent leurs fils et allèrent se réfugier dans l'île d'Aghthamar.

Եւ չեա անցանելոյ իբրև հինգ ամաց, վասն պիտոյնց ինչ գնացին ի միասին չՌատան քաղաք, զոր տեսեալ ալլազդեաց զկինն կարան զնա, եւ ձայն բարձեալ արտաբանեցին ասելով թէ. Սն երբեմն զարձեալ էր չալազդութիւն : Եւ առեալ տարան չատեան ամիրային եւ կնոջ նորա, եւ կացուցին սուտ եւ անիրաւ վկայս : Եւ նա չալանի եցոյց 5 գատութիւն զրպարտութեան նոցա, եւ համարձակ խոստովանեցաւ զքրիստոնէութիւն իւր : Եւ թէպէտ ամիրայն անփոյթ արար, եւ կամէր արձակել, բայց կին նորա ջանացաւ խոստմամբ մեծամեծ պարգեաց եւ սպառնալեօք մահուչափ տանջանաց ձգել զնա չուրացութիւն :

Իսկ սրբոհին Թամար վառեալ սիրովն Քրիստոսի ոչ խոստմանցն հաւանեցաւ եւ 10 ոչ ի սպառնալեացն երկեաւ, ալլ աներկիւղ ամենայն համարձակութեամբ տալլ պատասխանի եւ ասէր. Քնւ լիցի թէ ուրացոյց զՔրիստոս Աստուածն իմ յոր հաւատացեալն եմ եւ հաւատամ : Ոչ երկնչիմ ի տանջանացոյ զոր սպառնաս ածել ի վերայ իմ, զի ես պատրաստ եմ մեռանել վասն Քրիստոսի Աստուծոյն իմոյ, եւ անգոմեմ զմեծարանոյ զոր խոստանաս * պարգեւել ինձ. զի եթէ ի տեղի քո նստուցանիցես զես 15 եւ զամենայն իշխանութիւն քո եւ զաիկնութիւն ինձ տայես, ոչ փոխանակեմ ընդ սիրոյն Քրիստոսի զոր ունիմ առ նա : Բայց զոր սպառնաս չարաչար տանջանօք մաշել զես, փութմս կատարել եւ մի չամեր զի ես զՔրիստոս ոչ ուրամամ :

* B
p. 183 a.

Cinq années étaient presque écoulées quand ils se rendirent ensemble pour une affaire à la ville d'Ostan. Les infidèles, ayant reconnu la femme, s'en saisirent et, à voix haute, se mirent à crier : « Celle-ci s'était autrefois convertie à la religion musulmane. » Ils la conduisirent au tribunal de l'émir et de sa femme et produisirent des témoins faux et injustes. Elle démontra la fausseté de leur calomnie et confessa avec hardiesse sa foi chrétienne. Bien que l'émir ne se souciât guère de cette affaire et voulût mettre (la femme) en liberté, cependant sa femme s'efforça, en lui promettant de grands cadeaux et en la menaçant de tortures mortelles, de l'attirer au reniement.

Sainte Thamar, embrasée de l'amour du Christ, ne consentit ni aux promesses ni ne prit peur des menaces, mais sans crainte et en toute hardiesse elle se contentait de répondre : « Loin de moi la pensée de renier le Christ mon Dieu en qui j'ai cru et en qui je crois ! Je ne crains point les tortures que tu me menaces de déployer contre moi, car je suis prête à mourir pour mon Dieu le Christ. Je méprise les honneurs que tu me promets de m'accorder, et si même tu me faisais asseoir à ta place et me donnais toute ta puissance et ta dignité de suzeraine, je ne les échangerais point avec l'amour que j'ai pour le Christ. Quant à tes menaces de me consumer dans de cruelles tortures, presse-toi de les exécuter et ne tarde pas, car pour moi je ne renie point le Christ. »

* B
p. 183 a.

Եւ բարկացեալ ամիրացն ընդ բանս նորա հրամայեաց հանել յերեսաց իւրոց եւ արկանել ի բանդ, եւ պահել անտուալ ձինչեւ հաւանեցի : Եւ սուեալ տարան առ դատաւորն, եւ անդ եւս համարձակ խոստովանեցաւ զՔրիստոս :

Եւ ի սպառնալ նորա ստէ թ'ամար. Միտասցես դատաւոր եթէ զամենայն ճարմինս իմ ճասն ճասն տացես կտրատել որպէս զչամիչդ որ աւաջի քո, եւ զՔրիստոս ոչ ուրանամ : Եւ դատաւորն ըստ հրամանի ամիրային եւ տանել ի բանտ եւ թողուլ անտուալ, ուր եկաց նա զաւուրս տասն զուարթ երեսօք եւ ուրախ սրտիւ, անդդար պարապեալ չափօթս Աստուծոյ ամենայն գոհութեամբ : Եւ թէպէտ պահապանք բանդին զթացեալ ի նա տային նմա հաց եւ ջուր, այլ երանելի կինն ոչ սունոյր բնաւ :

Եւ յետ տասն աւուր ժողովեցան տանուտեարք, Աստան քաղաքին եւ ճատուցին առ ամիրացն հազար զեկան, եւ ազաչեցին արձակել զնա : Բայց նա ոչ հաւանեցաւ, այլ մեծաւ սատախ եւս հանել արտարոյ քաղաքին եւ քարկոծել :

Եւ իբրեւ տարան ի տեղի կատարման, բազում անգամ հարցին զնա եւ յորդորեցին ուրանալ զՔրիստոս, բայց նա պնդագոյնա տայր պատասխանի, եւ զուանէր զՔրիստոս Աստուած եւ Արդի Աստուծոյ : Եւ ձինչպեւ զաւանուրիւնն ի բերան իւր էր, հարին զնա քարիւ մեծաւ ի զէման, իսկ նա զվանդամն իւր արկեալ զերեսօքն՝ դարձոյց զղէմս իւր յարեւելս :

L'émir, irrité par ces paroles, ordonna de la faire sortir de sa présence, de la jeter en prison et de la garder sans nourriture jusqu'à ce qu'elle eût consenti. Puis on la prit de là et on la conduisit auprès du juge et là encore elle confessa avec hardiesse le Christ.

Comme (le juge) la menaçait, Thamar dit : « Sache, juge, que si tu me fais couper tout mon corps morceau par morceau comme le raisin sec que tu as devant toi, je ne renierai point le Christ. » Le juge, selon l'ordre de l'émir, la fit conduire en prison et abandonner sans nourriture. Elle y resta dix jours, la figure souriante et le cœur joyeux, incessamment occupée à prier Dieu en Lui rendant toutes grâces. Et bien que les gardiens de la prison, émus de pitié pour elle, lui donnassent du pain et de l'eau, la bienheureuse femme n'acceptait absolument rien.

Dix jours après, les notables de la ville d'Ostan se réunirent et offrirent mille écus à l'émir en le priant de mettre (la femme) en liberté. Mais il n'accepta point; au contraire, très irrité, il la fit sortir de la ville pour la lapider.

Lorsqu'on l'eut conduite au lieu d'exécution, on l'interrogea plusieurs fois et on l'engagea à renier le Christ, mais elle répondait avec la même fermeté et confessait le Christ Dieu et Fils de Dieu. Elle avait encore cette profession de foi sur les lèvres quand on la frappa au visage avec une grosse pierre, elle abaissa son voile sur sa figure et tourna son visage vers l'orient.

Յայնժամ զրոհ տուեալ ամբոխին * մեծարարառ աղաղակաւ ձգեցին ի նա
բարինս, մինչեւ ի բաղձաթևեէ խուան բարանցն ծածկիլ թամարայ, իրբեւ զոհար
պատուական ըստ անուան խրոյ : Եւ եղև կատարումն երանելոյն թամարայ Ահկի
Վի : Եւ Ապրիլի ԻԴ : Եւ ապա հրաման եղև քրիստոնէից բառնալ զնա եւ թաղել : Եւ
5 յամփոփելն զմարմին նորա տեսին զի կտրեալ էր հնարիւք զտորոտ շապկին եւ
զփողպատն, զի մի ի ձգիլն յանօրինաց մերկացի մասն մարմնոյն : Եւ վարձացեալ
ընդ համեստութիւն նորա փառս ետուն Աստուծոյ :

Ի սմին աւուր վկայութիւն եղիսաբեթի նոր վկայուհւոյ :

Երանելի կինս այս էր չերկրէն Արձիշոյ, ի Խառաբաստ գեղջէ, եւ փորձանօք չարին
10 յապաղութիւն զարձեալ ի Բերկրի՝ մասնեաց զանձն ի պղծութիւն : Եւ ի գալ նորա
ի Վան քաղաք ի խօսելն ընդ ումեր երդուաւ ի վերայ իրիք բանի ասելով. Այն սուրբ
աստուածածինն որ այս աչապէս է. զոր լուեալ ապաղեաց սաստեցին նմա : Եւ նա
երկրորդեաց ասելով. Յայտնապէս ասեմ եւ ոչ ամաչեմ, զի ես ծառայ եմ սուրբ
Աստուածածնին, եւ հաւատամ ի միածին նորա որդին Յիսուս Քրիստոս ի խաչելեան
15 թագաւոր վասն մերոյ փրկութեան :

Եւ կուտեցաւ ամբոխն ի վերայ նորա եւ կաղեալ տարան յատեան զատուորաց, եւ
անդ եւս համարձակ դաւանեցաւ զՔրիստոս Աստուած : Եւ յետ բազում ողբանաց եւ

Alors la foule l'assaillit * à grands cris et lui jeta des pierres, tant que
sous la grande multitude des pierres Thamar fut recouverte comme un Bijou
précieux, ainsi qu'on la nommait. Le martyre de la bienheureuse Thamar eut
lieu le 17 ahékan, le 24 avril. Il fut ensuite permis aux chrétiens de l'enlever
et de l'enterrer. En ensevelissant son corps on s'aperçut qu'elle avait trouvé
le moyen de coudre le bord de sa chemise avec le voile pour qu'au milieu
des attaques qu'elle aurait à subir de la part des impies, aucune partie de son
corps ne fût mise à nu. Ravis de sa pudeur, (les témoins) rendirent grâces à
Dieu.

En ce même jour martyre d'Élisabeth, la nouvelle martyre.

Cette bienheureuse femme était de la province d'Arctèche, du village
Xarabast. Par la tentation du méchant (démon) elle se convertit à l'islamisme à
Berkri et s'adonna à la débauche. Lorsqu'elle vint à la ville de Van, en parlant
avec quelqu'un elle jura à propos de quelque chose, en disant : « Par la sainte
mère de Dieu, je vous dis que c'est ainsi. » Ce qu'ayant entendu, les infidèles
la réprimandèrent. Mais elle répéta et dit : « Je vous dis ouvertement, et je
n'en ai point honte, que je suis la servante de la sainte mère de Dieu, et que
je crois en son fils unique Jésus-Christ, en ce roi crucifié pour notre salut. »

Une multitude de gens se rassemblèrent autour d'elle, la saisirent et la
conduisirent au tribunal des juges; là encore elle confessa avec hardiesse le
Christ Dieu. Après bien des supplications et des menaces, lorsqu'il leur eut

* B
p. 183 b.* B
p. 183 b.

սպանարեաց չորժամ ոչ կարացին հաւանեցուցանել զնա ուրանալ զՔրիստոս, հրամանաւ բղեշխին որոչ անուն էր Մելքայզին, եւ կնոջ նորա որ վերանելին թամար եւ բարկոծել, տարան զԵղիսաբելի եւ մեծաւ ամբոխիւ քարկոծեցին ի հրապարակի անդ : Եւ եղև կատարումն երանելի կնոջս Ահկի ժի: եւ Ապրիլի ԻԳ, չաւուր օտնի սրբոց քառասնից, սրոց եղև հանդիսակից :]

5

Ահկի ժի եւ Ապրիլի ԻԵ : Պատմութիւն սուրբ առաքելոցն Մարկոսի աւետարանչի :

Առաքեալն Քրիստոսի Մարկոս աւետարանիչն զնաց չԵղիպտացոց զաւուս, ի Լիբիա եւ ի Մարմարիկա, չԱմոնիակոն եւ ի Պենտապոլիս, չաւուրս Տիրբրի կապաշա

6 պատմութիւն . . . աւետարանչի] Վկայութիւն եւ օտն ամենահոշակ եւ ամենածողով սուրբ եւ փառաւորեալ առաքելոցն եւ լուսափայլ աւետարանչին Մարկոսի . եւ երկրպագութիւն սուրբ աւետարանչին Քրիստոսի զոր զրեաց նա ըստ անուան իւրոց **B** || 7-8 Առաքեալն . . . չաւուրս] Յնա կենդանարար չարչարանաց Տեաւն մերայ Յիսուսի Քրիստոսի՝ եւ աստուածային նորն յարմարմանն եւ համբաւնարոցն փառօր առ հայր ի յերկինս, սուրբ առաքեալքն եւ երանելի աշակերտքն նորա որք ամենայնի ականատեսք եղեն, հրամանաւ սուրբ Հոգւոյն ընթացան ընդ արեգերս ամենայն որպէս զի աւետարանին լուսով զկատարաշատութեան լուսարն հարածեացեն : Ուստի եւ ի զարն Պետրոսի ի Հոռոմ ունէր աշակերտ ընդ իւր եւ ընկերակից եւ ճանտարհորդակից զերանելի առաքեալն Մարկոս, որ էր սրբի նմին զլիսուորի առաքելոցն, սիրելի իսկ ի մկրտաթննէն, որպէս եւ զրէ առեւթով . Ողջոյն սոյ ձեղ Մարկոս որպի իմ : Քանզի էր սա ինքն ամենագոյնիլ առաքեալս եւ լուսափայլ աւետարանիչս Մարկոս՝ ազգաւ ի Հրէից անտի, զսրով ի քահանայական յեզէն Պեւեայ, ալ եւ քաւերորդի սուրբ առաքելոցն Բառնաբայ : Եւ չորժամ ճարտիրոսացաւ սուրբն Բառնաբաս ի Կիպրոս, Մարկոս՝ որ նախ ընդ Բառնաբայ եւ ընդ Պօղոսի շրջելով աշակերտաբար ստատուորէր նոցա յաւետարանն՝ եկն սու սուրբ առաքեալն Պետրոս : Քանզի որպէս ասացաք՝ որպի էր նորա ըստ վերասին ճննդեանն . եւ ի նճանէ աշակերտեալ՝ շրջելով

été impossible de la faire consentir à renier le Christ, sur l'ordre du gouverneur, dont le nom était Mélikhazde, et de sa femme, eelle qui avait fait lapider la bienheureuse Thamar, ils conduisirent Elisabeth sur la place publique où une grande foule la lapida. Le martyre de cette bienheureuse femme eut lieu le 17 ahékan, le 24 avril, jour de la fête des quarante martyrs, au triomphe desquels elle fut associée].

18 AHÉKAN, 25 Avril.

Histoire du saint apôtre Marc l'évangéliste.

L'apôtre du Christ Marc l'évangéliste parcourut les provinces de l'Égypte, la Libye, Marmarika, Amoniacon et la Pentapole¹, aux jours de Tibère,

1. C'est-à-dire la Pentapole de Libye, comprenant les villes de Cyrène, Bérénice, Arsinoë, Apollonie, Ptolémaïs.

կաշերն, եւ քարոյէր զսեւտարանն Քրիստոսի : Գնաց եւ ի Կիւրինի Պնետապօլսոյ եւ բազում սրանչելիս արար ի հիւանդս եւ ի զիւահարս եւ զբազումս չանօրինացն զարժոյց յաստուածվիտութիւն եւ կօրճանեաց զբազինս կեոցն :

5 Եւ հրամանաւ Տեառն զոր առ զնոց յԱրեւածիւրիս, եւ յորժամ կոխեաց զսեւտն զրան քաղաքին պատասեցաւ կոշիկն, եւ առէ. Արդարութեամբ ուղիղ է ճանապարհս աչս : Եւ ետ զկոշիկն ի կոշկակարն Անիանոն, եւ նա յորժամ սկսաւ կարել խոցեաց հերիւնոյն զձեռն, եւ աւարեալն ուրախ եղև, եթուք ի գէտինն, արար կաւ եւ եզ ի վերայ խոցին, չիշելով զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ ողջացոյց : * Եւ ^{* A fol. 239 v° a.}

10 Գնացաւ զնա կոշկակարն ի տուն իւր, եւ ի քարոյութենէ սուարելոցն հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ ամենայն ընտանեօքն : Եւ ձեւնապրեաց զԱնիանոն եպիսկոպոս եւ այլ երիս արս երկրուս, զՄիլէոն, զՍարինոս եւ զԿերպոնես : Չեւնապրեաց եւ ընդ նձա հնագանդութեամբ սպասուորէր յսեւտարանին պաշտօն. եւ այնպէս քարոյութեամբ բանին Աստուծոյ ել ընդ Պետրոսի ի Հռոմ : Սա՛ այնչափ լի էր ամենայն սեւակօք բարեաց, մինչ զի առաւելաւ քան զրան նորա զովութիւնն. ճանաւանց զի եւ ի ձեռն Պոպսի խրատեալ՝ վասն երբեմն բամանելոցն՝ ճարտարոյն արտութեամբ զրոյր հեղքութեան նշխարս անհեա յանձնէ ի բաց հերքեաց : Ար եւ առաւել քան զամենայն ինչ ունէր զցածածիս բազմութիւն եւ զխոնարհութիւն հոգւոյ. եւ այնպէս ի գլխաւոր քաղաքացի ի մեծն Հռոմ ընդ Պետրոսի կարով, պէտպէս նշանօք եւ հանապազօրց վարդապետութեամբ զբազումս ի հաւատան Քրիստոսի ամին, եւ զՍիմոնի ճարտութիւնն հերքեցին : Եւ յեա սոկաւ ինչ աւարս կարց անդէն Պետրոսի եւ Մարկոսի՝ եւ սերճանելոց զրանն Աստուծոյ բազմապատիկ՝ ձեւնապրէ զնա եպիսկոպոս Արեւածիւրիս եւ եզիպտոսի եւ սուարեաց անց : Ար եւ զնայեալ շրջեցաւ քարոյութեամբ սեւտարանին յամենայն երկիրն եզիպտացոց եւ Լիբիացոց եւ բարբարոսաց, ի Պնետապօլիս եւ ի Մարմարիկա, յԵմենիական եւ ի Փիւնիկէ, եւ յայլ շրջակոց գաւառս յաւուրս՝ Ե.

1 կայտերն] Հատվմայեցոց add. B — Քրիստոսի] եւ առնէր բազում սրանչելիս add. B || 2 եւ բազում սրանչելիս] եւ անց յարվ նշանս եւ բժշկութիւնս B — զիւահարս] եւ ի բորոտս եւ յուրսիս add. B || 4 առ.] ի տեպեանն add. B || 7 եղև.] յոյժ add. B || 8 ողջացոյց] առժամայն առողջացոյց B.

1. Voir note additionnelle, I, page 415.

l'empereur idolâtre. Il y prêcha l'évangile du Christ. Il se rendit aussi à Cyrène dans la Pentapole et y opéra de grands prodiges sur les malades et les possédés, convertit nombre d'impies à la connaissance de Dieu et démolit les autels des idoles.

Sur l'ordre qu'il avait reçu du Seigneur, il se rendit à Alexandrie et lorsqu'il mit le pied sur le seuil de la porte de la ville, sa chaussure se déchira et il dit : « En vérité, le chemin que je suis est le bon ! » Il donna la chaussure (à réparer) au cordonnier Anianon. A peine s'était-il mis à coudre qu'il se perça la main avec la grosse aiguille. L'apôtre en fut content, cracha à terre, fit un emplâtre et l'appliqua sur la blessure en mentionnant le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, et le guérit. * Le cordonnier le conduisit à sa maison et, sur la prédication de l'apôtre, il crut au Christ et se fit baptiser avec toute sa famille. (L'apôtre) sacra évêque Anianon et ordonna prêtres trois

* A fol. 239 v° a.

եօթն սարկաւազունս, կարգեաց եւ ալլ մետասան այր սպասաւոր եկեղեցւոցն : Եւ ինքն զնաց ի Պենտապօլիս եւ արար անդ ամս երկուս . եւ ձեռնապրեաց անդ եպիսկոպոսունս եւ ալլս ի սպասաւորութիւն եկեղեցւոցն, եւ զարձաւ յԱլեկսանդրիա : Եւ եկիտ զեղբարսն ի նախիրսն, մերձ ի ծովեղրն եւ ուրախ ելեւ յոյժ, քանզի համարձակութեամբ քարոզէին զՔրիստոս :

5

Եւ լլցան նախանձու կռապաշտքն, եւ յաւուր սրբոյ Չատկին ի ժամ պատարազին, յորժամ եւ նորա զՍերապիական տօնն իւրեանց կատարէին, զիմեցին ի վերայ առաքելոցն, եւ կապեցին ի պարանոցն պարան եւ ընկեցին յերկիր, եւ քարշէին ընդ մէջ քապաքին եւ ասէին. Քարշեցէք զգոմէշս ի նախիրսն : Եւ առաքեալն գոհանալով աղօթէր առ Աստուած, եւ կոտորեցաւ ամենայն մարմինն, եւ քարինքն եւ հոյն լլցան արեամբ : Արկին զնա ի բանդ, եւ ի մէջ զիշերին հրեշտակ Տեսոն իջեալ յերկնից, մերձեցաւ ի նա եւ ասէ. Մասաց Աստուծոյ Մարկոս, զլիաւոր սրբոցն որ են յԱլեկսանդրիա, ահա անուն * քո գրեցաւ յերկիրն կենդանեաց, եւ լինիցիս ի թիւ երկոտասան ստաբերոցն, եւ անուն քո ոչ ջնջեացի յաւիտեան : Եւ հրեշտակը զհոյի քո ընկալցին, եւ գոասկից լինիցիս երկնայնն զուարթնոցն, եւ նշխարք օսկերաց քոց յերկիր ոչ կորիցեն :

10

15

* A fol. 239
v° b.

2 եւ ինքն զնաց] Սա դաւաջլինն մասոյց դաստուածային պատարազն յԱլեկսանդրիա, որպէս եւ Յակոբ յերուսաղէմ եւ Պետրոս յԱնտիոք : Եւ ելեալ յԱլեկսանդրէ՝ զնաց B || 3 զարձաւ] վերափն add. B || 10 լլցան] ներկեցան B || 11-15 իջեալ . . . ոչ կորիցեն] ծիփթարեաց զնա B.

autres hommes : Miléon, Sabinus et Kerdonea. Il ordonna aussi sept diacres et institua onze autres hommes serviteurs de l'église, puis lui-même se rendit dans la Pentapole et y demeura deux années. Il y sacra des évêques et d'autres personnes au service de l'église et retourna à Alexandrie. Il trouva les frères parmi les troupeaux de bœufs, près du bord de la mer, et en fut très content, car ils y prêchaient le Christ avec hardiesse.

Les idolâtres furent remplis de jalousie et le jour de la sainte Pâque, à l'heure de la messe, au moment où eux aussi célébraient leur fête de Sérapis, ils assaillirent l'apôtre, lui attachèrent une corde au cou, le renversèrent à terre et le traînèrent par la ville en disant : « Traînez ce buffle jusqu'au troupeau de bœufs. » L'apôtre priait Dieu en rendant grâces. Tout son corps fut brisé, les pierres et le sol furent inondés de son sang. On le jeta en prison, et au milieu de la nuit l'ange du Seigneur descendit du ciel, s'approcha de lui et lui dit : « Marc, serviteur de Dieu, principal des saints qui sont en Égypte, voici que ton * nom est inscrit dans la terre des vivants, tu seras du nombre des douze apôtres, et ton nom ne sera jamais effacé. Les anges recueilleront ton âme et tu seras mis au rang des Veilleurs célestes et les reliques de tes os ne périront point dans la terre. »

* A fol. 239
v° b.

Եւ զայս լուեալ սրբոց ստարերոյն Մարկոսի զոհացու զԱստուծոյ եւ ստէ. Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, մի թողուր զիս, ընկալ զհոգիս իմ եւ խառնեն զիս ի թիւ սրբոց բոց : Եւ երեւեցաւ նմա Տէր եւ ստէ. Խաղաղութիւն ընդ քեզ աւետարանիչ իմ Մարկոս : Եւ նա ստէ. Խաղաղութիւն քեզ Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս :

5 Եւ չորժամ առաւօտ եղև հանին ի բանդէն եւ դարձեալ քաղցեցին որպէս յառաջն, եւ մինչդեռ օրհնաբանութիւնն ի բերանն էր աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ ընկեցին զձարմինն իւր ի հուր, եւ եղև անձրեւ սաստիկ եւ որոտումն, եւ ահագին կայծակունք, եւ փախեան եւ հուրն շեջաւ : Եւ երթեալք եղբարցն հանին ամբողջ զձարմինն, եւ եզին փառօք ի փորեալ վիմի, եւ տօնեցին զօրն ննջման իւրոյ Ապրիլի
10 Ին :

3 երեւեցաւ նմա Տէր] եւ ետես ի տեսեանն զՏէր B || 5 յառաջն] ընդ ամենայն փողոցս քաղաքին ծինելու մերձ ի խորտակել բոլոր սպիւրհացն եւ ի բանցել ամենայն ձարմնոց նորա add. B || 7 ահագին օտ. B || 8 կայծակունք] եւ մթացան երկիւնք եւ բազում սուրբ հեթանոսաց կործանեցան եւ երկեան երկիւղ մեծ, եւ որք սրահէին զձարմին սրբոցն թալին եւ add. B || 8 — p. 1396 l. 4 եւ երթեալք... Աստուծոյ] Ըսկ հաստացեալքն համարձակեալք զօրութեամբն Աստուծոյ, երթեալ հանին ամբողջ ի հրոյն զձարմին սրբոցն, եւ տարեալ ի տեղին չորում ազթիէր միշտ եւ քարոզէր թաղեցին անուշահոտ եղօք եւ խնկօք ի վիճափոր գերեզմանի յոյժ փառաւորապէս ի կողմն արեւելից քաղաքին : Դնջեաց առաքեալն եւ աւետարանիչն Քրիստոսի Մարկոս, որ եգեւ բահանայ եւ վկայ, եւ առաջին յկրեկանայրիա. սա ձարութեամբս Ահիկ ամսոյ ժԷ եւ Ապրիլի Ին, որ եւ երեսուն ամսայն եղկապացոյ եւ վեշտասան եբրայեցոցն, չորժամ ի ձարմնաորութենէն Քրիստոսի յիտուն երեք ամ անջեալ էին :

Ոմանք ի ժամանակա Գալոսի եւ Յուլիոսի կայսերաց, եւ այլք ի ուխտ անն ներոնի կայսեր ասն զձահ նորա լինել բաց զքարոզութիւնն ի ժամանակա Տիբերիոսի կայսեր արար : Ըստ աւաքեալքն անուանեցին աւետարանիչ, փան զի գրեաց գաւետարանն որ ըստ անուանն իւրում է ի բանից եւ ի պատմութենէ, սրբոց առաքելոյն Պետրոսի : Էր սուրբն Մարկոս անձամբն միջակ՝ ոչ առաւել երկայն եւ մեծ, եւ ոչ դարձեալ յոյժ փոքր եւ ամփոփ, այլ բարեվայելուչ եւ չորժար եւ հասակին չափ կատարեալ : Եւ սկսեալ ի ձաղկիլ բաց սչ յոյժ ձեր, եւ ճամաւանց ձարմնովն առաւել

Le saint apôtre Marc, quand il eut entendu cela, rendit grâces à Dieu et dit : « Mon Seigneur Jésus-Christ, ne m'abandonne point, reçois mon âme et mêle-moi au nombre de Tes saints. » Le Seigneur lui apparut et lui dit : « Paix soit avec toi, mon évangéliste Marc. » Il Lui répondit : « Paix avec Toi, mon Seigneur Jésus-Christ. »

Quand le matin fut venu, on le sortit de prison et on se remit à le trainer comme auparavant; et pendant que la bénédiction était encore sur ses lèvres il rendit son âme à Dieu. On jeta son corps dans les flammes; une forte pluie survint avec des coups de tonnerre et de terrifiants éclats de foudre; (les bourreaux) prirent la fuite et le feu s'éteignit. Les frères allèrent relever son corps resté intact, le déposèrent avec gloire dans un rocher creusé et fêtèrent le jour de son repos le 25 avril.

Չսու առարեալքն անուանեցին աւետարանիչ, լսան զի զրեաց զաւետարանն որ
ըստ անուանն իւրում է, ի բանից եւ ի պատմութենէ սուրբ առարելոյն Պետրոսի :

* A fol. 240
r° a.

Էր սուրբն Մարիոս անձամբն միջակ, * երկայնաքիթ, չաւենղ, պակասամօրու,
աչեղ, ճակատն ցորենագոյն, պէխառն, բարետեսակ, լցեալ շնորհօքն Աստուծոյ :

Ահիլ ժԹ եւ Բարիլե ԵԶ : Վկայութիւն սրբոյն Վասիլետի Բճախոյ եպիսկոպոսին :

5

Բռնաւոր եւ ամբարիշտ արքայն Մաքսիմոս բազում չարիս գործեաց չարեւելս ընդ
քրիստոնեայա : Եւ մեծն Կոստանդիանոս առաջին քրիստոնեայ թագաւորն Հռոմայ
առարեաց զրեուպոլիս իւր զԼիկինիոս ի Նիկիոմիդիա, եւ կարաւ զթագաւորութիւնն
Մաքսիմոսի, եւ սխաւ առաւելապէս զոչս մատուցանել կուոցն եւ հալածել զքրիստո-
նեայսն : Արով մարտիրոսացան ի Սերափտիոս սուրբ քառասունքն եւ ի Նիկոպոլիս 10

չարիս բան զմօր երեսոցն, գեղեցիկ անպեամբ երեսօր, երկայնաքիթ ուղիղ եւ տարածեալ ունչք,
եւ սչ աննշանագոյն եւ կարճատեսակ երեսելով, մեծագլուխ սասկ եւ գեղեցկաշար չարմարու-
թեամբ շարժեալ հերքն խտուն ալեօքն, գեղեցիկ ուղղահայեաց, եւ յօնեկաղպն եւ կից, աչեղ,
բայնածակատ, եւ մերձ ի ճագատիւն, խորամօրու եւ կից, սչ առաւել կարճ այլ եւ սչ յոյժ
երկայն, ցորենամորթի, եւ էր սակաւակեր յոյժ : Բարուր սղարմած զթակից առ սրս հանգիսէր .
բարեպատմուլ եւ բարեհաշտ, զուարթամիտ եւ բարետեսակ, լցեալ շնորհօքն Աստուծոյ, որ եւ
փայլէր ի ճարմին նորս շնորհք սուրբ Հագույն : Եւ հոգի նորս լի էր ամենայն անասօր բարեաց,
որպէս զի շնորհիւն սր ի ճարմինն էր՝ ցուցանէր զհոգւոյն առարիւտութիւնն¹ Ե .

6 Մաքսիմոս] Մաքսիմիանոս Ե || 8 Նիկիոմիդիա] քաղաքն զի ճարակցէ ընդ Մաքսիմոս : եւ
Նարժան գնաց Լիկինիոս եմուս ի Նիկիոմիդիա a d. Ե .

1. Voir note additionnelle II, page 416.

Les Apôtres l'avaient surnommé l'Évangéliste, parce qu'il écrivit l'évan-
gile qui porte son nom, d'après les paroles et les récits du saint apôtre
Pierre.

* A fol. 240
r° a.

Saint Marc était de taille moyenne, * avait le nez long, les sourcils épais,
la barbe peu fournie, de grands yeux, le front couleur de blé; il était grison-
nant, agréable de figure, plein des grâces de Dieu.

19 ΑΠÉKAN, 26 Avril.

Martyre de saint Vassilios, évêque d'Amassia.

L'empereur Maximus, tyran et impie, avait causé beaucoup de mal aux
chrétiens en Orient. Le grand Constantin, le premier empereur chrétien de
Rome, envoya son beau-frère Licinius à Nicomédie. Il y occupa comme roi
la place de Maximus, et se mit plus encore que lui à offrir des sacrifices
aux idoles et à persécuter les chrétiens. C'est ainsi que furent exécutés par

Հայոց քառասուն եւ հինգ վկայքն եւ այլ բազումք վասն անուանն եւ հաւատոցն Քրիստոսի որք կատարեցան ի նմանէ :

Իսկ կինն իւր բոլր էր մեծին Կոստանդլիանոսի, եւ էր բրիտոնեաց, որոչ անուն էր Կոստանդլինեա : Եւ էր նորա ազախին մի բրիտոնեաց որոչ անուն էր Գրափիւռա, յոր տաճարացաւ Լիկինիոս պունկական ցանկութեամբ : Եւ նորա խորհուրդ արարեալ ընդ թագուհւոյն զի վախիցէ յարքայէն, եւ նորա տուեալ ինչս բազումս եւ ոսկի եւ ծառայս յուզարկեաց յարեւելս առն * զգեստիւր : Եւ յորժամ եհաս ի քաղաքն Ամասիա՝ * A fol. 240 r° b.

10 կոչեալ առաջի իւր օրհնեաց եւ զօրացոյց :

Եւ յառաքն յայնոսիկ շինէր եպիսկոպոսն Վասիլլոս եկեղեցի եւ Գրափիւռա եւ զամենայն ինչս իւր ի շինումն եկեղեցւոյն : Գրեաց եւ առ թագուհին թէ ուր իցէ եւ կամ առ ում, եւ խնդրեաց դանձ ի շինումն եկեղեցւոյն, եւ առժամայն առաքեաց :

Եւ Բենիգլինիոս սենեկապետ թագաւորին տուեալ զգրեալ թուղթն Գրափիւռայ 15 եցոյց թագաւորին, եւ նոյնժամայն առաքեաց հրաման առ զատաւորն Ամասիոյ քաղաքին զի երկաթի կապանօք յուզարկեացէ զեպիսկոպոսն եւ զԳրափիւռա : Եւ յառաջ քան զհասանել հրամանացն չԱմասիա Գրափիւռա հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

lui à Sébaste les quarante (martyrs) et à Nicépolis d'Arménie quarante-cinq martyrs et nombre d'autres, pour le nom et la foi du Christ.

Sa femme était la sœur du grand Constantin; elle était chrétienne, et son nom était Constantinea. Elle avait une servante chrétienne du nom de Glaphyra pour laquelle Licinius s'enflamma d'une convoitise impudique. Elle se concerta avec l'impératrice pour lui l'empereur; elle lui donna beaucoup de biens, de l'or et des esclaves et l'expédia en Orient, habillée en * homme. * A fol. 240 r° b.

Lorsqu'elle arriva dans la ville d'Amassia, elle descendit chez un homme chrétien dont le nom était Koyindi. Celui-ci alla trouver l'évêque d'Amassia, Vassilios, et lui annonça l'arrivée de Glaphyra. (L'évêque) la fit venir auprès de lui, la bénit et l'encouragea.

A cette époque l'évêque Vassilios faisait construire une église. Glaphyra fit don de tout ce qu'elle possédait pour la construction de l'église. Elle écrivit également à l'impératrice où elle se trouvait et chez qui et lui demanda de l'argent pour la construction de l'église; ce qu'elle envoya immédiatement.

Beneginus, le chambellan de l'empereur, prit la lettre qu'avait écrite Glaphyra et la montra à l'empereur, qui aussitôt envoya ordre au juge de la ville d'Amassia de lui expédier, chargés de chaînes, l'évêque et Glaphyra. Avant que l'ordre fût arrivé à Amassia, Glaphyra entra en paix au repos du Christ.

Եւ տարան կապանօք զսուրբ եպիսկոպոսն երկու սարկաւագօք ի Նիկոմիդիա, զԹէոմիտոս եւ զՊարթնիփոս, եւ իջաւանեցաւ առ այր մի բրիստոնեաց որոյ անուն էր Ելպիտիփորոս : Եւ թագաւորն կոչեաց առաջն իւր զսուրբ եպիսկոպոսն, եւ յառաջ տեղեկանայր վասն Գլափիւռայ, եւ ապա պատուիրէր նմա եւ բռնապատէր զօհնէլ կուոյն :

* A fol. 240
v° a.

Իսկ մեծիմաստ * բաճանայապետն Աստուծոյ պաշտօն երեսօք եւ բազբրաբարբառ 5
ձայնիւ խոստովանէր զանուն Տեսուն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ զպատուէրս թագաւորին առ ոչինչ համարեցաւ : Արկին զնա ի բանդ, եւ ի միւսում աւուրն պատմաւ եպարքոսին նեղէր զնա չուրացութիւնն Քրիստոսի, եւ նա ամենայն բանի հակառակութեամբ առնէր պատասխանի : Եւ հրամայեցին հատանել զզլուխն եւ ընկնտուլ ի ծովն : Եւ ի զիշերին յանձնիկ սաղմոսէր երկու սարկաւագօքն, եւ տարա- 10
ձեալ զձեռս իւր չերկինս ազօթեաց չերկար. եւ երեսցոյց նմա Աստուած թէ որպէս լինիցի մահն իւր, եւ նա պատմեաց սարկաւագայն :

Եւ ընդ առաւօտն հանին ի բանդէն եւ տարան ի տեղի կատարմանն, եւ խնդրեաց անսալ փոքր մի, եւ եղեալ ծուկր չեզր ծովուն ազօթեաց առ Աստուած : Եւ յորժամ կատարեաց զազօթն յանձնեաց զերկուս սարկաւագօքնս իւր չԵլպիտիփորոս : Եւ 15
զահիճն եհատ զպատուական զլուխ նորս յԱպրիլի ԻՉ : Եւ ընկեցին ի խորս ծովուն,

1 զԹէոմիտոս] զԹէոյիմոս B || 6 եւ զպատուէրս... համարեցաւ om. B || 16 նորս] Ահկի ԺԹ եւ add. B.

On conduisit le saint évêque chargé de liens, accompagné des deux diacres Théomitos et Parthénius, à Nicomédie; il descendit chez un homme chrétien dont le nom était Elpitiphoros. L'empereur fit venir devant lui le saint évêque; tout d'abord il lui demandait des renseignements au sujet de Glaphyra; ensuite, par des ordres et par violence, il cherchait à le faire immoler aux idoles.

* A fol. 240
v° a.

Mais le très sage * pontife de Dieu, le visage rayonnant et d'une voix douce, confessait le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ et les ordres de l'empereur furent pour lui néant. On le jeta en prison; le lendemain, en lui envoyant l'éparque, (l'empereur) le pressait de renier le Christ, mais, à toutes les paroles (de l'éparque), (l'évêque), dans ses réponses, opposait la résistance. Ordre fut donné de lui trancher la tête et de le jeter à la mer. Il passa cette nuit-là à psalmodier avec les deux diacres, et, les mains étendues vers le ciel, il pria longuement. Dieu lui fit voir comment s'accomplirait sa mort et il le raconta aux diacres.

Au matin, on le fit sortir de la prison et on le conduisit au lieu d'exécution; il pria (les bourreaux) d'attendre un peu, et, s'étant mis à genoux sur le rivage, il pria Dieu. Quand il eut fini sa prière, il confia ses deux diacres à Elpitiphoros. Le bourreau trancha sa tête vénérable le 26 avril. On le jeta

յալ տեղի զզուլին եւ յալ տեղի զճարձինն : Եւ ի զիշերին յաջնիկ հրեշտակ երեւեցաւ Ելպիտիփորոսի եւ ասէ. Սուրբ եպիսկոպոսն Վասիլիոս ի Սինոպ զնաց, եւ անց անսայ ձեզ, երթիջիք առ նա : Զայս երիցս անդամ ետես :

Եւ նորա առեալ զերկու սարկաւազունն զնաց ի քաղաքն * Սինոպի : Եւ ծիւսան- * A fol. 240
5 զամ հրեշտակ Տեսան երեւեցաւ Ելպիտիփորոսի ի տեսեան եւ ասէ. Յաջակոյմն
պարսպին արկէք ուսկանս ի ծովն եւ անց գտանկցէք զփափաքելին զոր ցանկաչք
պատուական ճարգարտին : Եւ անուամբ Տեսան ընկեցին զգործիսն ի ծովն եւ
հանին զճարձինն կցեալ զզուլին ի տեղի իւր. եւ զիւրկս արկեալ համբուրեցին, եւ
անուշահոտութեամբ եւ ճարուր կտաւոյք պատեցին, եւ ի հինգ օր տարան ի քաղաքն
10 իւր Ամասիա, եւ ելին տապանով յեկեղեցին զոր սուրբն շինեաց :

Եւ Յովհաննէս եպիսկոպոսն Նիկոմիդացաց զրեաց զվկազութիւն սուրբ եւ
փառաւորեալ եպիսկոպոսին Վասիլիոսի :

1-2 հրեշտակ... ասէ] ետես յանուրջս Ելպիտիփորոս զհրեշտակ Տեսան որ ասէր ցնա B ||
2-3 եւ անց... առ նա] երթիջիք անցր եւ զաջիք B || 5 Տեսան օռ. B — ի տեսեան օռ. B
|| 6-7 զփափաքելին... ճարգարտին օռ. B || 8 կցեալ... իւր] ընդ զլտովն B || 11 զրեաց]
ճշգրտիւ add. B || 12 Վասիլիոսի] փառաւորելով զՔրիստոս add. B.

au fond de la mer, sa tête à un endroit et son corps à un autre. La même nuit un ange apparut à Elpitiphoros et lui dit : « Le saint évêque Vassilios est parti pour Sinope, il vous attend là-bas, allez auprès de lui. » Il vit trois fois (ce songe).

Il prit avec lui les deux diacres et se rendit à la ville de * Sinope. L'ange * A fol. 240
du Seigneur apparut de nouveau à Elpitiphoros dans un songe et lui dit :
« Jetez le filet dans la mer du côté droit des remparts et vous y trouverez
la perle précieuse que vous désirez avoir. » Au nom du Seigneur ils jetèrent
l'instrument à la mer et en sortirent le corps auquel était fixée la tête bien
à sa place; ils l'embrassèrent et lui donnèrent le baiser, l'ensevelirent avec
des parfums dans du linge propre, et après (un trajet de) cinq jours l'ap-
portèrent à sa ville Amassia; ils le déposèrent dans un cercueil, dans l'église
que le saint avait fait construire.

Jean, l'évêque de Nicomédie, écrivit le martyre du saint et glorieux évêque
Vassilios.

Բհկի Ի եւ Ագրիլի ԻԵ : Վկայաւիւն սրբոցն Մարտիմոսի, Գաղոց եւ Կիւնդիլիանոսի :

Յաւուրս կուսպաշտ արքայիցն Մարտիմիանոսի եւ Մարտիմեայ այս երեք սուրբ վկայքս էին ի քաղաքն Ռոտտոպոլայ :

Սուրբն Մարտիմոս ընթերցող էր կաթուղիկէ եկեղեցւոյն, եւ աստուածային զրոյց չձուտ, եւ զհաւատացեալսն քաջալերէր եւ հաստատէր անզրպուելի կալ յուղիղ 5
հաւատն Քրիստոսի : Եւ նախանձաւոր կուսպաշտքն երթեալ ի քաղաքն ժամանկին զնոսս առ հիւպատոսքն * Գաբինիոն եւ Տարկիւրինոս եւ ստեն. Երեք արք են որ ոչն կամին հնազանդել հրամանաց թագաւորացն մերոց, այլ անուանեն զինքեանս քրիստոնեակս, եւ պաշտեն զերկնաւոր Աստուածն ճիւղն :

* A fol. 241
1° a.

Եւ յորժամ լուան հիւպատոսքն Գաբինիոն եւ Տարկիւրինոս առաքեցին զօրականս 10
եւ կալան զնոսս յագարակն իւրեանց յԱզորիա, եւ երկաթի շղթայւք կապեցին եւ տարան ի քաղաքն Ռոտտոպոլա առ հիւպատոսն : Եւ յորժամ տեսին զնոսս հարցին եւ զանուանն : Ասէ սուրբն Մարտիմոս. Ըստ մեր հաւատոյս զոր ունինք ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս՝ քրիստոնեակս կոչինք, եւ է անունս իմ Մարտիմոս : Եւ նորս

1 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B || 4 կաթուղիկէ] սուրբ add. B || 7 Գաբինիոն] Բարիոն B || 8 հնազանդել] հաւանիլ B || 12 հարցին] հարցանէին B || 14 կոչինք] կցեմք B.

20 ABÉKAN, 27 Avril.

Martyre des saints Maximus, Gad et Kiwendiliannus.

Ces trois saints martyrs vivaient dans la ville de Rotosdola aux jours des empereurs idolâtres Maximien et Maxime.

Saint Maximus était lecteur de l'église catholique; il était versé dans les saintes écritures, encourageait les fidèles et leur donnait la force de demeurer inébranlables dans la vraie foi du Christ. Les idolâtres, jaloux, se rendirent à la ville et les dénoncèrent aux consuls * Gabinion et Tarquinius et leur dirent : « Il y a trois hommes qui ne veulent point obéir aux ordres de nos empereurs, mais s'intitulent chrétiens et n'adorent que le seul Dieu du ciel. »

* A fol. 241
1° a.

Aussitôt qu'ils eurent appris cela, les consuls Gabinion et Tarquinius envoyèrent des soldats qui s'emparèrent de leurs personnes dans leur champ à Osobia, les lièrent dans des chaînes de fer et les conduisirent à la ville de Rotosdola auprès des consuls. Ceux-ci, lorsqu'ils les virent, les interrogèrent et leur demandèrent leur nom. Saint Maximus leur répondit : « D'après la foi que nous avons en Notre-Seigneur Jésus-Christ, nous nous appelons chrétiens, et mon nom est Maximus. » Ils lui demandèrent : « Et cet autre

ասեն. Եւ ձիւսուծի որ ընդ բեղ է՝ զինչ անուանի : Եւ նա ասէ. Ես քրիստոնեայ եմ եւ անուն իմ Կիւնդիլիանոս : Եւ գրեցին զանուանս նոցա, եւ բռնադատէին զոհս ճատուցանել կոտցն Գիւայ, եթէ նա է թագաւոր երկնի :

Իսկ սուրբն Մաքսիմոս անարգեաց զնոսա եւ ասէ. Գիտասցիք, սիւ անիմատք եւ անզգացք, զի Քրիստոս է թագաւոր երկնի եւ երկրի եւ ամենայնի հոգացող եւ ճատա-
կարար եւ ունող ամենեցունց : Եւ զուք ստուգիւ զիտասցիք զի զձեր հրամանազ ոչ կատարեմք. մեք ամենայն զիմօք զերկնաւորն Աստուած պաշտեմք, զի նորա ձեռայն ստեղծուած եմք :

* Եւ Գաբինոս հիւպատոսն կոչեաց առանձինն զԳաբու եւ զԿիւնդիլիանոս, խրատ * A fol. 241
10 տաչր սնտաի բանիւք թերեւս կարասցէ հաւանեցուցանել զնոսա ի կամս իւր : Իսկ
սուրբն Գաբու եւ Կիւնդիլիանոս ասեն. Մեք հաւանեցար բանից կորօրս մերում
Մաքսիմոսին, վասն զի ընթերցող է եկեղեցուչ Աստուծոչ, եւ յոյժ հասու սուրբ գրոց,
եւ զօգուան մեր սա աւաւել զիտէ բան զմեզ, եւ մեք վարդապետութեան սորա
հաւատացար : Ասէ հիւպատոսն. Մոլորիք որ հաւատացք զմա :

15 Ասէ սուրբ նահատակն Քրիստոսի Մաքսիմոս. Դուք մոլորիք որ զսուրբ եւ զբարե-
պաշտ ճաւաչքս ձշմարիտ Աստուծոչ որ արարիչ է երկնի եւ երկրի եւ որ ի նոսս

5 եւ երկրի om. B — հոգացող] զոհացող B || 11 բանից] ի բանս B || 13 սուաւել] լաւազն B || 16 ձշմարիտ om. B.

qui est avec toi, comment s'appelle-t-il? » Celui-ci répondit : « Je suis chrétien et mon nom est Kiwndilianus. » Ils inscriront leurs noms, et cherchaient à les contraindre à immoler des sacrifices à l'idole Dia (Zeus), comme étant le roi du ciel.

Cependant saint Maximus les méprisa et leur dit : « Sachez, ô insensés et fous, que c'est le Christ qui est le roi du ciel et de la terre, qui pourvoit à tout, qui est le distributeur et le possesseur de tous (biens). Soyez certains que nous n'exécuterons point vos ordres; nous adorons dans toutes ses personnes ' le Dieu céleste, car nous sommes les créatures de ses mains. »

' Le consul Gabinus prit à part Gad et Kiwndilianus et il leur prodiguait * A fol. 241
les vains conseils dans l'espoir de les amener à sa volonté. Mais saint Gad
et Kiwndilianus lui répondirent : « Nous nous sommes laissé convaincre
par les paroles de notre frère Maximus, parce qu'il est lecteur de l'église
de Dieu, et très compétent dans les saintes écritures; il connaît mieux que
nous ce qui nous est avantageux, et nous avons cru à sa doctrine. » Le consul
leur dit : « Vous êtes dans l'erreur si vous le croyez. »

Le saint martyr du Christ Maximus répondit : « C'est vous qui êtes dans l'erreur quand, de saints et pieux serviteurs du vrai Dieu, créateur du ciel

1. C'est-à-dire dans la personne du Père, du Fils et du Saint-Esprit.

արարածք են, եւ չանգոյութենէ ի գոյութիւն ամէ դամենայն եւ նախախնամէ ողորմութեամբ իւրով, զոր պարտ է պաշտել եւ երկիր պագանել, դուք ջանայք երկրպագուս առնել զիւաց որպէս զձեզդ : Արդ զոր ինչ խորհեալ էք արասջիք, զի զմեզ ի կամաց մերոց ոչ կարէք խախտել ամենեւին :

Արկին զնոսա ի բանդ, եւ աղօթեցին առ Աստուած եւ ասեն. Ծնորհեա՛ մեզ ⁵ Քրիստոս Աստուած յերկնից զօրութիւն յօգնականութիւն մեզ, զի կարող լինիցիմք չաղթել ընդդիմակցաց մերոց, եւ ընդունել ի բէն դարակս չաղթութեան : Եւ զամենայն զիշերն սուրբ Մաքսիմոս յաստուածային զրոց ուսուցանէր զՔաղա եւ զԿիւնդիլիանոս :
 * Եւ երեւեցաւ նոցա հրեշտակ Տեառն եւ ասէ. Մի երկնչիք, բանդի Աստուած յը-
 ապաւնեցայք՝ մնայ ձեզ եւ ոչ հեռի է ի ձէնջ : Եւ այսու բանիւքս զօրացան եւ օրհնեցին ¹⁰
 զԱստուած :

Եւ ընդ առաւօտն կացուցին զնոսա առաջի հիւսարտոսացն, եւ ամենեւին ոչ ողորմանայն եւ ոչ սպառնալեացն լուան : Ասացին եթէ Տէր մեր չայսմ զիշերիս երեւեցաւ մեզ եւ պատուիրեաց զի վասն անուան նորա համբերեմք տանջանացն :

Եւ հրամայեցին մերկացուցանել զնոսա եւ զանիւք չոյժ տանջեցին : Եւ նոքա ¹⁵

1 ամէ] էած B || 3 զձեզդ] դուք B || 5 մեզ] Յիսուս add. B || 6 Աստուած om. B || 9 նոցա] ի տեղեանն add. B || 10 օրհնեցին] օրհնէին B || 14 նորա] իւրոց B || 15 զնոսա] եւ տարածեցին յերկիր add. B.

et de la terre et de toutes les créatures qui s'y trouvent, qui de l'inexistence tire tout à l'existence et gouverne tout par sa miséricorde, que l'on doit adorer, et (devant qui on doit) se prosterner, vous vous efforcez, vous, de faire des adorateurs des démons, comme vous l'êtes! Ça donc, tout ce que vous avez pensé faire, faites-le; car vous êtes totalement impuissants à nous ébranler dans notre volonté. »

On les jeta en prison; ils prièrent Dieu et dirent : « Christ Dieu, accorde-nous du ciel la force et l'aide pour pouvoir vaincre nos adversaires et recevoir de Toi les couronnes de la victoire. » Toute la nuit saint Maximus la passa à rappeler à Gad et à Kiwindilianus l'enseignement des écritures divines.

* L'ange du Seigneur leur apparut et dit : « Ne craignez point, car Dieu, à qui vous avez eu recours, vous attend et n'est pas loin de vous. » Ils furent réconfortés par ces paroles et ils bénirent Dieu.

Au matin on les fit comparaître devant les consuls, ils n'écouterent absolument point ni les supplications ni les menaces. Ils dirent : « Notre-Seigneur nous est apparu cette nuit et nous a recommandé d'endurer les tortures à cause de Son nom. »

(Les consuls) ordonnèrent de les mettre à nu et de leur infliger le supplice d'une rude bastonnade. Et eux, comme d'une seule bouche, ils dirent : « C'est

* A fol. 241
v° a.

որպէս ի ծիոց բերանոց ասացին . Մեր Աստուծով զօրանամք եւ արհամարհեմք զչարչարանս, եւ սնտաի խորհրոց ձերոց ոչ հաւանիմք :

Եւ լուեալ զայն հիւզատոտացն հրտմայեցին տանել զնոսա ի տեղին իւրեանց, եւ անց հատանել զզլուխ նոցա : Եւ յորժամ աւին սուրբքն զվճիւ մահուանն փառս 5 ետուն Աստուծոյ, եւ ասեն . Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս որ փրկեցեր զմեզ յայսմ չար կենցալոցս, արժանաւորեան զմեզ զալ ի հանդիստ քո եւ հանկուկիլ շնորհաց արքայութեան քո :

Եւ խորհուրդ արարին հիւզատոտքն զի ի զլուխ Մաքսիմոսին բեւեռեացեն երկաթի քառամանեակ, եւ ապա հատցեն զզլուխն, բանցի բազում հակառակարանութեամբ 10 վիճէր ընդ նոսա : Եւ յորժամ տարան ի տեղին որ կոչի Սզիլոս սուրբքն * ամբարցուցին * A fol. 241 v° b. զանձինս իւրեանց ամենազօր խաչուն Քրիստոսի, եւ նոյնժամայն հատին զզլուխս նոցա Ահիլի Ի եւ Ապրիլի ԻԷ : Եւ սմանք հաւատացեալք թաղեցին զնոսա ի նշանաւոր տեղւոջ :

Եւ յետ բազում ժամանակաց ազգեցութեամբ հրեշտակաց տարան զնշխարան ի 15 Կոստանդինուպօլիս, եւ ելին յեկեղեցւոջ ամենասրբուհեոյ աստուածածինի ի Բեզկենգիլիս :

[B * Տօն է եւ վկայութիւն սուրբ առաքելոցն Սիմոնի տառնեկբօրն եւ եպիսկոպոսին Երուսաղեմի : * B p. 187 b.

6 քո] երկնից B || 9 հակառակարանութեամբ] հակառակութեամբ B || 14 ազգեցութեամբ հրեշտակաց] շարժեալք ի վերին ազգեցութեանէ B || 15-16 Բեզկենգիլիս] Բեզկենգիլիս B.

en Dieu que nous puissions notre force et nous méprisons vos tortures; nous ne cédon point à vos vains conseils. »

Ce qu'ayant entendu, les consuls ordonnèrent de les ramener chez eux (à Osobia) et de leur y trancher la tête. Lorsque les saints reçurent leur sentence de mort, ils rendirent grâces à Dieu et dirent : « Notre-Seigneur Jésus-Christ, Toi qui nous as sauvés de cette méchante vie, rends-nous dignes d'entrer en Ton repos et de jouir des grâces de Ton royaume. »

Les consuls se concertèrent pour faire clouer un collier de fer sur la tête de Maximus et lui faire trancher ensuite la tête, car dans la discussion ils sentaient toute la force de ses réfutations. Lorsqu'on eut conduit les saints à l'endroit appelé Osobia, ceux-ci * fortifièrent leur personne par la toute- * A fol. 241 v° b. puissante croix du Christ, et au même instant on leur trancha la tête le 20 abékan, le 27 avril. Quelques fidèles les inhumèrent dans un endroit choisi.

Longtemps après, par l'inspiration des anges, leurs reliques furent transportées à Constantinople et furent déposées dans l'église de la très sainte mère de Dieu à Beglendaria.

[B * Fête et martyre du saint apôtre Siméon, le frère du Seigneur et évêque de Jérusalem. * B p. 187 b.

Զայս երանելիս Սիմէանն ուն ինքն Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս որպէս ազգակից
առնկարաւ եղբայր անուանել, որ եւ ինքն քահանայ օծեաց եւ առաքեաց քարոզել
զիւր գաստուածային գալուստն որ ի վերայ երկրի : Ուստի եւ զՆրուստղեմի աթոռն
ընկալեալ զեկեղեցին զարդարեաց, եւ ըիւր ցաօք եւ քրտամբք մարտնչելով ընդ
զաշտն որպէս հովիւ քաջ եւ ոչ որպէս վարձական՝ հովուեաց զհօտն բանաւոր զամս 5
քառասուն եւ եօթն մինչեւ յամս Տրաչանոսի :

Այլ եւ տաճար զինքն մաքրութեամբ գործելով սուրբ Հոգւոյն Աստուծոյ, զզիւ-
պաշտ մոլորութիւնն հերքեաց եւ գտաճարս կուոցն կործանեաց, եւ զտրովս որ մոլորեալ
էին ի խաւարի կապաշտութեան քարոզութեամբ եւ նշանօք առաջնորդելով ի յոյս
հաւատոց էած :

Եւ բարուն ցաւոց եւ երկանց եւ զանազան տանջանաց վասն ճշմարտութեանն ի
յամբարշտացն կրեալ համբերեաց : Եւ ի կատարածի ի խաչի կացուցաւ, եւ զհոգին
ի ձեռս Աստուծոյ աւանդելով ստաի առ երկին որպէս փափաքէրն ի վեր եւ ընդ
Փրկչին լինելով :

Այս երանելիս կրկին կոչմամբ հարստացաւ, զի Սիմէան եւ Սիմոն կոչեցաւ, եւ 15
եղբայր Յակովբայ եւ Քրիստոսի անուանեցաւ : Բայց թուի ինձ եթէ * սա վասն ազգա-
կանութեան կոչեցաւ եղբայր Յակոբայ, զի երեւի թէ սա է որդին Կղէովպայ : Քանզի
միւս եւս Սիմոնն եղբայր էր հարապատ Յակոբայ, եւ կոչեցաւ տեառնեղբայր. ի կարգէ

* B
p. 188 a.

Notre-Seigneur Jésus-Christ lui-même accepta d'appeler son frère ce
bienheureux Siméon parce qu'il était son parent, lui-même le consacra prêtre
et l'envoya prêcher sa venue divine sur la terre. Aussi ayant obtenu le siège
de Jérusalem, il fut un ornement pour l'Église et, luttant avec mille peines
et sueurs avec les loups comme un vaillant pasteur et non comme un
mercenaire, il gouverna son troupeau spirituel pendant quarante-sept ans
jusqu'aux jours de Trajan.

Il se fit, par la pureté, le temple du saint Esprit de Dieu, réfuta l'erreur
du culte des démons, détruisit les temples des idoles, et attira à la lumière
de la foi, en leur servant de guide par la prédication et les miracles, nombre
de gens qui étaient égarés dans les ténèbres de l'idolâtrie.

Il endura patiemment bien des peines, des douleurs et des tortures variées
de la part des impies pour la vérité, et finit par être crucifié et rendit son
âme entre les mains de Dieu, s'élançant d'ici-bas au ciel, ainsi qu'il le
souhaitait, pour demeurer avec le Sauveur.

Ce bienheureux s'enrichit d'une double dénomination, car il fut appelé
Siméon et Simon et frère de Jacques et du Christ. Mais il me semble qu'il
fut * appelé frère de Jacques à cause de la parenté, car il paraît que c'est lui
le fils de Cléophas, puisque l'autre Simon était le propre frère de Jacques
et fut surnommé frère du Seigneur; il était du nombre des apôtres, et alla

* B
p. 188 a.

առաքելոցն էր, եւ ընդ Զուգայի եղբօրն իւրում չողաւ չեթովալա եւ չԱրեւերս բարոյել, եւ անդ կատարեցաւ : Այլ գայս կարծեմ եթէ հօրեղբօրորդի է Յակովբայ զոր Շմաւոն կոչեն :]

Ահի իՍ եւ Ապրիլի ԵԸ : Վկայութիւն սրբոցն Կիսկորոսի եւ Ռոդովանու սարկաւադի :

5 Այս բարեկալթ ճարտիրոսքս էին ի քաղաքէն Ափրիդիսոնայ ի Կառլուայ, յաւուրս կռապաշտ արքային Գիոկղետիանոսի, եւ վասն Քրիստոսի հաւատոյն յոյժ տանջեցան եւ ձողկեցան ի քաղաքացեաց, ի ծանօթից եւ յաղգականաց, եւ չետոյ ի մէջ հրապարակին քարկոծեցան, եւ առ Աստուած աւանդեցին զհոգիս իւրեանց Ապրիլի ԵԸ :

Յայսմ աւուր լիշատակ է երանելոցն Պարուծիոսի ձգնաւորին :

10 Այս երանելիս Պարուծիոս եղկպտացի էր ի ներքին Թերաչիլայ, հեթանոսաց զաւակ : Եւ ի տղայութենէ եթող զճնօղան եւ եղեւ քրիստոնեայ եւ գնաց ի լեառն, եւ ընդ սրբոցն Թէոդորոսի մինչեւ ի վախճան մեծաւ ձգնութեամբ զաստուածահաճոյ վարս * իւրեանց * A fol. 242 r° a. կատարեցին յաւուրս Կոստանդիանոսի սուրբ թագաւորին :

4 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B || 5 Ափրիդիսոնայ] Սփրիդիսոնայ B — Կառլուայ] Կառիայ B || 7 ձողկեցան] անարգանօք add. B || 8 իւրեանց] Ահի իՍ եւ add. B || 9 ձգնաւորին] անապատականին B || 13 կատարեցին] կատարէին B.

avec Jude son frère en Ethiopie et en Orient pour y prêcher et y fut martyrisé. Moi, je crois que celui-ci [Siméon] est le cousin de Jacques qu'on appelle Simon.]

21 ΑΗΕΚΑΝ, 28 ΑΥΡΙΛ.

Martyre de saint Diodore et du diacre Rodopianos.

Ces glorieux martyrs étaient de la ville d'Aphridison de Carie, aux jours de l'empereur Dioclétien l'idolâtre. Ils furent cruellement torturés pour la foi du Christ, flagellés par des concitoyens, par les gens qui leur étaient connus et par leurs parents. Ensuite ils furent lapidés sur la place publique et rendirent leur âme à Dieu le 28 avril.

En ce jour commémoration du bienheureux Pacôme (*Pachoumios*) l'ascète.

Ce bienheureux Pacôme (*Pachoumios*) l'Égyptien était de la Thébaïde inférieure, fils de parents infidèles. Il quitta dès l'enfance ses parents, se fit chrétien, se rendit à la montagne et là avec saint Théodore, * tous deux * A fol. 4 r° a. menèrent jusqu'à la fin une vie agréable à Dieu en grand ascétisme aux jours du saint empereur Constantin.

Սորա պատմեցին մեզ վասն մեծի ճերունոցն որ անկաւ ի հազրս սատանայի, որ եւ ի բազում ժամանակս մարտեաւ ընդ նա բանասերուն, եւ ոչ գործովք եւ ոչ բանիւք եւ ոչ խորհրդովք կարաց զայժակղեցուցանել զնա : Ապա ջանաց սատանայական երազովք ընկենուլ զաշնակիսի ծառայն Աստուծոց, որ ի սպաշութնէ հրաժարեաց ի մեզասէր եւ չունայնազբաղ կենցաղոցս, եւ որպէս Եղիա եւ Յովհաննէս ընդ հրեշ- 5 տակս քաղաքախարեցաւ :

Եւ ցուցանէ նմա չանուրջս տաճար անպատմելի փառօք զարդարեալ, եւ տեսանէ անդ զԱբրահամ եւ զամենայն մարգարէսն մեծաւ ուրախութեամբ ի հանգստեան : Յուցանէ եւ այլ տաճար զարդարեալ բայց նսեմ եւ մթին, եւ տեսանէ անդ զամենայն մարտիրոսսն եւ զձգնաւոր հարսն եւ զքահանայապետսն : Եհարց յզննապանն. Ընդէր 10 մարգարէքն ի լուսեղէն տաճարին ուրախանան, եւ սուրբ մարտիրոսքն եւ հաջրապետքն եւ ձգնաւոր կրօնաւորքն ի նսեմազոյն տաճարին : Ատէ զունապանն. Զի նորա թլփատեալք են եւ սորա անթրփատք : Եւ զարթուցեալ ի բնոցն հաւատաց երազոյն, եւ սրով թլփատեաց ՚ ինքնին զմարմին իւր, եւ անկեալ նուազեցաւ, եւ այլն 15 յորում բնակէր լցաւ արեամբ :

Եմուտ ոմն առ նա ի կրօնաւորացն եւ ետես զնա յերկիր անկեալ, կարծեաց եթէ վախճանեալ է, պատմեաց այլ կրօնաւորացն. եւ երթեալ մտին յալն, եւ տեսին զմարմինն եւ զարիւնն, ջուր ցանեցին զերեսօքն եւ նստուցին մինչեւ զարձան միտքն.

Ceux-ci [Pacôme et Théodore] nous ont rapporté l'histoire de ce grand vieillard qui tomba dans les pièges de Satan. Le diable avait lutté longtemps avec lui, mais il n'avait réussi à le faire tomber ni par des actes, ni par des paroles, ni par des pensées (suggérées). C'est alors qu'il essaya par des rêves sataniques de faire tomber ce grand serviteur de Dieu qui avait, dès son enfance, abandonné la vie de péché et d'occupations frivoles, et vivait avec les anges à l'instar d'Élie et de Jean.

Il lui montre, dans un rêve, un temple illuminé d'une gloire ineffable, dans lequel il aperçoit Abraham et tous les prophètes en grande joie et dans le repos. Il lui montre aussi un autre temple orné, mais sombre et noir, où il aperçoit tous les martyrs, les pères ascètes et les pontifes. Il demanda au portier : « Pourquoi les prophètes sont-ils si joyeux dans le temple lumineux et les saints martyrs, les patriarches et les religieux ascètes se trouvent-ils dans un temple si sombre ? » Le portier lui répondit : « Parce que ceux-là sont circoncis et ceux-ci incirconcis. » Réveillé de son sommeil, il crut au rêve et circoncit * lui-même son corps avec un couteau, il tomba à terre évanoui et la grotte qu'il habitait fut remplie de sang.

Un des religieux entra chez lui et le trouva gisant à terre; il crut qu'il était décédé; il en avertit les autres religieux. Ils accoururent, entrèrent dans la grotte, et aperçurent son corps et le sang. Ils aspergèrent son visage

* A fol. 242
r° b.

* A fol. 242
r° b.

եւ նա պատմեաց նոցա զեղեալ գործ երազին : Եւ ամենայն անաստաւորքն մեծաւ ձգնութեամբ վասն նորա ասպաշխարեցին, եւ բազում աւուրս հազիւ կարացին հաշտեցուցանել զԱստուած ընդ մեղուցեալ ծերունոյն :

Նոյնպէս եւ զայլ ծերունոց ուրումն պատմեցին, որ որդւոյն իւրով բնակէր ի վանս մեծաւ ձգնութեամբ. եւ նմա երեւեցոյց սատանայ յանուրջս զԱբրահամ փառօք ի վեր քան զհրեշտակսն, եւ լուաւ ձայն որ ասէր եթէ վասն զի զորդին իւր սլատարաղել կամեցաւ : Եւ յարուցեալ եւ նա կատեաց զորդին իւր, եւ վակեաց զխուցն, եւ սուրուրն զի հատցէ զգլուխ որդւոյն եւ ինքն դասաւորեացի ընդ Աբրահամ ի վեր քան զհրեշտակս : Եւ զիտացեալ որդւոյն՝ բռնութեամբ եհատ զկապանսն ի ձեռացն, եւ կախեալ զհայրն ընկէց յերկիր, եւ առեալ զսուրն զնաց առ հարսն եւ պատմեաց նոցա : Եւ ամենեքեան ժողովեցան * առ նա եւ նա պատմեաց նոցա թէ իրպէս հաւատաց երազոյն, եւ կամէր լինել որդեպան : Եւ նորա ետուն նմա կանոնս ասպաշխարութեան եւ հանին ի վանացն : Եւ նա երթեալ ի լեառն մեծաւ ձգնութեամբ մինչեւ ի մահ սրտասուօք ասպաշխարեաց, եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ :

* A fol. 242
v° a.

14 սրտասուօք] եւ հառաչմամբ *add.* B — եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ *om.* B.

d'eau, et le firent asseoir jusqu'à ce que ses esprits lui revinrent. Lui alors leur raconta le rêve qu'il avait eu. Tous les solitaires du désert firent pénitence pour lui avec grand ascétisme et purent à peine après de longs jours réconcilier Dieu avec le vieillard qui avait péché.

Ils nous ont raconté également l'histoire d'un autre vieillard qui habitait en grand ascétisme avec son fils dans un couvent. Satan lui fit voir en songe Abraham dans la gloire, au-dessus des anges, et il entendit une voix qui disait : « C'est parce qu'il a bien voulu sacrifier son fils. » Il se leva donc et attacha lui aussi son fils, ferma la cellule et prit le glaive pour trancher la tête à son fils et être classé avec Abraham au-dessus des anges. Son fils, ayant compris (ce qu'il voulait faire), coupa violemment les liens de ses mains et, se saisissant de son père, il le jeta à terre; puis il prit le glaive et se rendit auprès des pères et leur raconta (le fait). Tous se réunirent * auprès de lui, et il leur raconta dans quelles conditions il avait cru au songe et voulait devenir le meurtrier de son fils. (Les pères) lui imposèrent des règles de pénitence et l'éloignèrent du couvent. Il se rendit alors à la montagne et vécut en grand ascétisme jusqu'à sa mort en faisant pénitence avec larmes et reposa en paix.

* A fol. 242
v° a.

Անկի ԻԲ եւ Ապրիլի ԻԹ : Վարբ եւ վկայութիւն Բատայ ճգնաւորի :

Աստուածաճաճոյ կրօնաւորն եւ ճգնաւորն Բատա էր չերկրէն Պարսից, ի գեղջէն Բիրգամայ, սնեալ եւ ուսեալ բրիտանեական հաւատով, եւ ի տպալութենէ կրթէր զանձն իւր ի պահս եւ ի արնութիւն եւ յաղօթս. ահն ունէր եւ ճարտիւրաստութեան : եւ ճինչպեռ չերկրին իւրում էր առ ճնօպն եւ ազգակիցսն իւր չիշեաց զտէրունական 5 բանն. Եթէ որ ոչ թողու զհայր եւ զմայր, եւ զկին եւ զորդիս, եւ զտուն եւ զինչս, եւ եկեացէ զկին իմ ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել : եւ լցաւ նախանձու սիրոյն Քրիստոսի : Եթող զամենայն ինչս իւր եւ գնաց ի հեռագոյն տեղի որ կոչի Բիրպպիգայոն, չորում էր վանք ճի կրօնաւորօք, եւ եղև կրօնաւոր, եւ անդ ըստ արժանեաց զխտակրօն վարս իւր կատարէր զամս երեսուն, բարձեալ զբաղցր լուծն Քրիստոսի 10 ի թիկունս իւր, քաղցի եւ ճարաւոյ եւ զեանախշտի արնութեամբ որպէս անճարձին հրեշտակ ոչ ճաշակելով ի զինևոյ եւ ի ճիթոյ կամ ի * ճրդոյ :

* A fol. 242
v° b.

Եւ տեսեալ Աստուծոյ զջօժարութիւն կամացն նորա եւ անձին իւրոյ առողջութիւն, եւ ոչ տկարութիւն եւ ոչ աչլ ինչ ախտամետութիւն տիրեաց նմա, աչլ զամենայն

1 ճգնաւորի] ճգնաւոր կրօնաւորի եւ ճարտիւրասի B || 2 եւ ճգնաւորն om. B || 3 եւ սնեալ om. B || 9 վանք ճի] վանս ճգնաւորաց բազում B.

22 APÉKAN, 29 Avril.

Vie et martyre de Bata l'ascète.

Le religieux et ascète agréable à Dieu Bata était du pays des Perses, du village de Birgama. Élevé et instruit dans la foi chrétienne, il s'était entraîné dès l'enfance aux jeûnes, aux veilles et à la prière, et il espérait aussi le martyre. Pendant qu'il était dans son pays auprès de ses parents et des parents de sa famille, il se souvint de la parole du Seigneur : *Si quelqu'un ne quitte pas son père et sa mère, sa femme et ses enfants, sa maison et ses biens et ne se met pas à ma suite, il ne peut être mon disciple*¹. Et il fut rempli de zèle pour l'amour du Christ. Il abandonna tous ses biens et se rendit dans un endroit lointain appelé Bibayicalon où se trouvait un couvent de moines, se fit religieux et y accomploit comme il fallait ses pratiques de vie austère pendant trente années, portant sur son dos le doux joug du Christ, de la faim, de la soif, veillant couché sur la terre comme un ange incorporel, ne goûtant ni au vin, ni à l'huile ni aux * fruits.

* A fol. 242
v° b.

Dieu, ayant vu la bonne disposition de sa volonté, accorda à son corps la santé, de sorte que la faiblesse ou aucune autre infirmité n'eut prise sur

1. Luc, xiv, 26.

գիշերն իբրև արձան յտան կալով զաղօթս իւր կատարէր, եւ սակաւիկ ձի ննջումն յտան կալով անցուցանէր, եւ աղաչէր զԱստուած ճարտիւրոտանալ : Եւ զայնչափ ձգնութիւնն առանց ճարտիւրոտութեան ոչ ինչ համարէր, եւ Աստուած թոյլ ետ ճարտիւրոտանալ նմա ըստ խնդրոյն :

5 Ընդ առուրն ընդ այնոսիկ հալածիչք առաքեցան ընդ ամենայն զաւատս Պարսից, եւ զորս գտանէին բրիտոնեացս մեծաւ տանջանօք չարչարէին, եւ նեղէին ուրանալ զՔրիստոս եւ երկիր պագանեւ արեղականն եւ հրոյ : Եւ սպա սկսան քննել զլերինս եւ զանապատս եւ զվանորացս : Եւ լուեալ հօր վանացն յորում էր Բատա կատարէր զտէրունական հրամանն որ սսէ . Եթէ հալածեցեն զձեզ յայսմ քաղաքէս փախե-
10 րուք ի միւսն : Եւ ելեալ ի վանացն կրօնաւորօքն զնաց յալ տեղի, եւ կոչէր զկնի զհանդերձեալ վկայն Քրիստոսի զԲատա եւ սսէր . Տնւր տեղի բարկութեանն : Եւ երանելին ոչ կամեցաւ զնալ, մնաց ի վանն միայն, զի գերեսուն ամս բնակեալ էր անդ :

Հասին անօրէն Պարսիկրն եւ գտին զնա միայն չաղօթս . եւ սուեալ տարան * առ * A fol. 243
15 Թուզիտ քաղաքապետն, որ էր եղբայր Վարդափանայ. եւ յոյժ նեղէր զնա ուրանալ r° a.

4 [խնդրոյն] խնդրուածոց նորա B || 6 առնջանօք չարչարէին] չարչարանօք առնջէին B ||
7 եւ հրոյ om. B || 9 հրամանն] բանն B.

lui; toute la nuit, debout comme une statue, il s'acquittait de ses prières; à peine satisfaisait-il quelque peu, debout, le besoin de sommeil, et il priait Dieu de devenir martyr. Il tenait pour rien tant d'ascétisme sans le martyre, et Dieu lui accorda le martyre ainsi qu'il le demandait.

A cette époque des persécuteurs furent envoyés dans toutes les provinces de la Perse, qui torturaient dans de grandes souffrances tous les chrétiens qu'ils rencontraient, et cherchaient à les contraindre à renier le Christ et à adorer le soleil et le feu. Puis ils commencèrent à fouiller les montagnes, les déserts et les couvents. Ce qu'ayant appris, le prieur du couvent où se trouvait Bata exécuta l'ordre du Seigneur qui dit : *Lorsqu'on vous poursuivra dans une ville, fuyez dans une autre*¹. Il quitta le couvent avec les religieux et partit ailleurs. Il engageait (de là) Bata, le futur martyr du Christ, à venir le rejoindre, en lui disant : « Cède devant la colère. » Mais le bienheureux ne voulut point partir et resta seul au couvent où il avait vécu trente années.

Les impies Persans arrivèrent et le trouvèrent seul en prières. Après l'avoir saisi, ils le conduisirent * au préfet de la ville, Houzit, qui était le frère * A fol. 243
de Varzavan. Il le pressait fort de renier le Christ et d'adorer le soleil. r° a.

1. Matth., x, 23.

գՔրիստոս եւ պաշտել զարեգակն : Եւ ամենեւին յանձն ոչ առ, այլ համարձակութեամբ խոստովանէր զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուածն մեր :

Հրամայեաց եւ տարածեցին զձեռս նորա տասն այր, եւ այնչափ քարշեցին մինչեւ թիկունքն թափեցան, եւ հարին զնա հաստ բրովք անկեալ չերկիր : Եւ կապեցին լար չերկուորիս նորա, եւ քարշեցին մինչեւ ոստուցին չորովայնէն եւ հեղաւ փորն չերկիր . 5 եւ նա ի խոստովանելոյ զՔրիստոս ոչ դադարէր :

Շրջեցին զնա չորսայս եւ եղին ի վերայ լանջացն եւ որովայնին մեծամեծ վէժս եւ թողին վեց օր . ապա ընկեցին զբարինան, եւ սրով խզրատեցին զթիկունսն, եւ ապա հատին զգլուխն չԱպրիլն ԻՓ :

Եւ քահանայ մի Դանիէլ անուն երթեալ ամբօխիւ յափշտակեաց ի Պարսից 10 զահճացն զմարմինն սրբոյն Բատայ, եւ տարաւ ի Մծբին քաղաք, եւ Աբրահամ եպիսկոպոսն եղ պատուով ի տապանի :

Յայսմ աւուր վարք երանելոյն Պեղեգեաց :

Աղախինն Քրիստոսի Պեղեգեա էր ի ժամանակս անօրէն արքային Նուսերիանոսի, 15 ի քաղաքէն Անտիօքայ, ի բրիստոնեայ եւ մեծատուն * եւ փառաւոր ազգէ :

2 խոստովանէր] խոստովանեցաւ B || 9 զգլուխն] Ահկի ԻԲ եւ add. B || 13 երանելոյն Պեղեգեայ] եւ վկայական ճաշ սրբուհոյ կուսին Պեղեգեայ Անտիօքացոյ B.

(Bata) n'accepta nullement; au contraire, avec hardiesse il confessa le Christ notre vrai Dieu.

(Houzit) ordonna à dix hommes de le tirer, les bras tendus, par les mains. Ils le traînèrent jusqu'à ce qu'il eût le dos tout arraché, et tandis qu'il restait là, gisant à terre, ils le frappèrent avec de gros bâtons. Ensuite ils lui attachèrent une corde aux testicules et les tirèrent avec une telle force qu'ils les firent sortir du ventre et les entrailles se répandirent sur le sol, mais il ne cessait de confesser le Christ.

Ils le retournèrent sur le dos et posèrent de grosses pierres sur sa poitrine et sur son ventre; ils l'abandonnèrent pendant six jours et ensuite, ayant enlevé les pierres, ils lui tailladèrent le dos à coups de sabre, puis lui tranchèrent la tête le 29 avril.

Un prêtre nommé Daniel alla avec une foule de gens enlever le corps de saint Bata (des mains) des bourreaux persans et le transporta à la ville de Nespine, où l'évêque Abraham le fit déposer avec honneurs dans un cercueil.

En ce jour vie de la bienheureuse Félicie.

La servante du Christ Félicie vivait au temps de l'empereur Numerianus, 16 l'impie, dans la ville d'Antioche; elle était chrétienne, riche * et d'une illustre famille.

Մատնեցին զնա առ իշխան քաղաքին թէ. Վրիտտունաց է, եւ զեղեցիկ տեսեամբ եւ անարատ կոչս, եւ անարգէ վրուռս եւ վրապաշտս : Յորժամ լուաւ իշխանն եթէ կոչս է եւ զեղեցիկ տեսեամբ, առաքեաց սուսբառոր զօրականս զի տարցեն բռնութեամբ զնա առ նա :

5 Եւ յորժամ զնացին ի զուռն եւ մտին ի ներքս, եւ կամէին ելանել ի վերնատունն, սրբուհին ազաչեաց զօրականսն սակաւիկ մի համբերել մինչև զդեցցի զհանկերձս պատուականս, եւ երթիցէ ազախնօք իւրովք զկնի, եւ խոստացաւ նոցա կաշառս : Եւ նոցա նստան ի ներքոյ սանդղոցն համբերելով : Եւ երանելի կոչան համբարձեալ զձեռս իւր չերկինս, եւ ընդ պատուհանն որ յարեւելից կողմն էր ազօթեաց առ Աստուած եւ
10 առէ. Աստուած հարցն մերոց, Աստուած երկնից եւ երկրի, զու զիտես զլեպան եւ որ լինելոցն է, զու զիտես զոր ինչ խորհեալս եմ ասնել ոչ վասն վախճելոյ ի մարտիրոսութենէ որ չազադս անուանդ քո սրբոյ, այլ զի մի անօրէն գալլքն ասականեսցեն զորոջս քո, զի որովէս շունք պատրաստք են չափշտակել զիս, փրկես զիս յորտղաց : Մինչև ցաշօր զպուշութեամբ պահնցի զմարգարիտ կուսութեանս իմոյ, ակն ունելով երկնաւոր
15 հարստնեաց առադատին զոր սխտրատեցեր սիրելեաց * քոց, եւ ես ձեպիմ եւ վրովիամ * A fol. 243
v° a.

Եւ զայս ասացեալ ընկէց զանձն իւր ընդ պատուհանն ի վերուստ ի վայր :

3 զեղեցիկ տեսեամբ] զեղեցկատեսիլ B || 6 սրբուհին] զիտացեալ add. B || 17 ի վայր] ի խոնարհ B.

On la dénonça au gouverneur de la ville : « Elle est chrétienne, belle d'aspect, vierge pure, et elle méprise les idoles et les idolâtres. » Lorsque le gouverneur apprit qu'elle était vierge et belle d'aspect, il envoya des soldats armés d'épées pour la conduire de force chez lui.

Lorsque les soldats furent arrivés à sa porte et qu'ayant pénétré à l'intérieur, ils s'apprétaient à monter à l'étage supérieur, la sainte les pria d'attendre un peu jusqu'à ce qu'elle eût mis ses beaux vêtements pour les suivre accompagnée de ses servantes; et elle leur promit de l'argent. Ils s'assirent au bas de l'escalier en attendant. La bienheureuse vierge éleva ses mains au ciel et, de la fenêtre qui était du côté de l'orient, elle pria Dieu et dit : « Dieu de nos pères, Dieu du ciel et de la terre, Tu connais le passé et l'avenir, Tu sais ce que je suis résolue à faire non pas pour éviter le martyre pour Ton saint nom, mais pour que les loups impies ne déflorent pas Ta brebis, eux qui sont prêts à me ravir comme des chiens. Sauve-moi de ceux qui me donnent la chasse. Jusqu'aujourd'hui j'ai conservé avec soin la perle de ma virginité dans l'espoir de la chambre nuptiale des fiançailles célestes que Tu as préparée à ceux qui t'aiment; * j'ai hâte et je m'empresse de venir à Toi avec un
* A fol. 243
v° a.

Quand elle eut dit cette (prière), elle se jeta par la fenêtre de haut en bas.

Եւ հրեշտակ Տեառն ընկալաւ եւ եղ անփնաս ի վերայ երկրի : Եւ նա տարածեաց զձեռս իւր եւ զաչս չերկինս վառաւորեաց զոհանալով զԱստուծոյ, եւ աղօթեաց չերկար, եւ չետ աղօթիցն ասէ . Քրիստոս ի ձեռս քո յանձն առնեմ զհոգի իմ : Եւ տարածեցաւ ի վերայ երկրի եւ զձեռսն խաչանման եղ ի վերայ կրծիցն եւ աւանդեաց զհոգին իւր :

Եւ տեսեալ զօրականացն եթէ յամեաց, ելին ի վեր եւ զնա ոչ գտին . խոնարհեալ 5 ընդ պատուհանն տեսին զնա մեռեալ, որպէս թէ ի բուն լեալ : Եւ երթեալ պատմեցին իշխանին, եւ նա յոյժ զարմացաւ ընդ իմաստութիւն կնոջն :

Են եւ ալ սուրբ կանաչք որ տնուանին Պեղեզեա բալց զսա չիշէ սուրբն Յովհան Սսկեբերան, եւ վասն սորա զրեաց ձառս գովասացութեան :

ԱՅկի ԻԳ. եւ Ապրիլի 1. : Վկայութիւն տասն ճարտարացն Մարկիանոսի,
Նիկանդորոսի, Ապոզոնի, Գեւորդիոսի, Արիոսի, Գորգիոնի,
Պերիոքայ, Սիլինագաղ, Երինեայ, Պապամբոնի :

10

* A fol. 243
v° b.

Քրիստոսի վկայքս էին չեղիպտոսէ, * եւ վասն զի ոչ ուրացան զՔրիստոս եւ ոչ զոհեցին կռոյցն ի սովոյ եւ ի ճարաւոյ, ի ցրտոյ եւ ի խորշակէ, ի դառն ձառայութենէ

1-4 Եւ հրեշտակ... զհոգին իւր] եւ անփնաս ճարմնով անկաւ ի վերայ երկրի անշնչացեալ, բալց զեռ ողի նորա ի նմին էր : Եւ զձեռս իւր խաչանման եղեալ ի վերայ կրծոցն ասէ . Քրիստոս ի ձեռս քո յանձն առնեմ զհոգի իմ . եւ այնպէս աւանդեաց զհոգի իւր B || 9 զրեաց] ներքողեան add. B || 10 Վկայութիւն] սրբոյ add. B || 13 Քրիստոսի] տասն add. B.

Mais l'ange du Seigneur la reçut et la posa à terre indemne. Elle étendit ses mains et éleva ses yeux vers le ciel, et glorifia Dieu en lui rendant grâces. Elle pria longtemps. Puis, sa prière terminée, elle dit : « Christ, je remets mon âme entre Tes mains. » Elle s'étendit à terre, mit ses mains en forme de croix sur sa poitrine et rendit l'âme.

Les soldats, voyant qu'elle s'attardait, montèrent en haut et ne la trouvèrent pas ; ils se penchèrent par la fenêtre et l'aperçurent morte, comme si elle dormait. Ils allèrent en aviser le gouverneur, qui admira fort la sagesse de cette femme.

Il y a encore d'autres saintes femmes du nom de Félicie, mais c'est celle-ci dont saint Jean Chrysostome fait mention et c'est sur elle qu'il a écrit des panégyriques.

23 ԱՊՐԷԿԱՆ, 30 ԱՎՐԻԼ.

Martyre des dix martyrs Markianus, Nikandros, Apollon, Léonce, Arius, Gordion, Périokhe, Silinade, Irène, Papambon.

* A fol. 243
v° b.

Ces martyrs du Christ étaient de l'Égypte* et, pour ne pas avoir renié le Christ, ni immolé aux idoles, après avoir enduré la faim, la soif, le froid, la

և յայլ բաղում նեղութենէ չարաչար մահուամբ կատարեցան ի Քրիստոս չեզիպտոս ի կռապաշտ իշխանէն :

Յայսմ առուր սուրբն Ալեկսանդրոս զօրականն հռոմայեցի, էր յառուրս Մարսինիանոսի անօրէն արքային ի Տիրերիանէ զօրապետէն իւրմէ յոյժ նեղեցաւ ուրանալ զՔրիստոս և զոհել կռոյն : Եւ վասն զի ոչ հաւանեցաւ հրամանին չարչարեցաւ բազում զանիւր, և սպա հատեալ սրով զզլուխն, կատարեցաւ բարի խոստովանութեամբ :

ԸԵ՛ Վկայութիւն սուրբ և ժառառորեալ առաքելոյն Յակոբայ Զերեթեանց :

* B p. 192 a.

Սուրբ առաքեալն Յակոբ եղբայր էր Յովհաննու աւետարանչի և որդի Զերեթիոսի, ի Սաղովմէէ ի զստերէն Յովսեփայ, որ քոյր համարեալ էր Տեառն մերոյ. խակ այլք 10 մօրքուերորդի ասն լինել զնա Քրիստոսի :

Զսա ընդ եղբօրն իւրում կոչեաց Քրիստոս որդիք որոման. և կոչեցաւ սա մեծ * Յակոբ, ոչ միայն զի ընտանի և ընտրելագոյն էր Քրիստոսի՝ այլ և զի Քրիստոս ամենայն ուրեք նախապատուէր զնա ընդ Պետրոսի և ընդ Յովհաննու ի խորհրդակցութիւն և չաղօթ և յայլ անօրէնութիւնան որպէս ի Թափորական լերինն, և ի 15 յարութիւն զստեր հարխրապետին, և ի ժամ հոգալոյն և երկնչելոյն առ խաչուն՝ զնոսա միայն առնոյր ընդ ինքեան :

* B p. 192 b.

3 Յայսմ] Ի սմին B || 6 հատեալ զզլուխն. զխոստեցաւ B — խոստովանութեամբ] ի Քրիստոս առ որ ցանկայրն add. B.

chaleur, la dure servitude et beaucoup d'autres tribulations, ils finirent leur vie par une mort cruelle pour le Christ en Égypte par (l'ordre) du gouverneur idolâtre.

En ce jour saint Alexandre, soldat romain, aux jours de Maximien, empereur impie, fut vivement pressé par son chef d'armée Tiberianus, de renier le Christ et d'immoler aux idoles. Et pour ne s'être point soumis à cet ordre, il eut à subir le supplice d'une rude bastonnade; il eut ensuite la tête tranchée par le glaive et mourut en vaillant confesseur.

ԸԵ՛ * Martyre du saint et glorieux apôtre Jacques de Zébédée.

* B p. 192 a.

Le saint apôtre Jacques était le frère de Jean l'évangéliste et fils de Zébédée et de Salomé, fille de Joseph, qui passait pour sœur de Notre-Seigneur; mais d'autres disent qu'il était le fils de la sœur de la mère du Christ (cousin du Christ).

C'est lui que, avec son frère, le Christ appela les fils du tonnerre. C'est lui qu'on a appelé * Jacques le majeure non seulement parce qu'il était de la famille du Christ et dans une plus grande intimité avec Lui, mais aussi parce que le Christ lui accordait partout la prééminence ainsi qu'à Pierre et à Jean et dans ses confidences et dans ses prières et dans d'autres actes. Ainsi sur la montagne du Thabor, à la résurrection de la fille du centurion et à l'heure des angoisses et de la peur que lui causait la perspective de la croix, c'est eux

* B p. 192 b.

Այլ եւ զի նախ քան զայլ առաքեալն ի նմին չինքնէ ի Քրիստոսէ կոչեցաւ եւ ընտրեցաւ յաշակերատութիւն ընդ Անդրէի եւ Պետրոսի եւ ընդ եղբօրն իւրոյ Յովհաննու : Վասն զի Քրիստոս նախ կոչեաց զԱնդրէաս եւ զՊետրոս, եւ ապա զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս, որոց թէպէտ եւ հալոյն մերձ էր՝ սակայն առ ոչ ինչ զրեցին զգութ նորա առ սէր կոչողին, անդէն վաղվաղակի հետեւեցան Քրիստոսի :

Վասն որոյ Տէրն զնոսա այնչափ սիրեաց մինչ զի համարձակէր մալոյն զընդ աջմէ եւ ընդ ահեկէ նստուցանելն ինկրել : Եւ նորա չանձն առնուին զբաժակն Տեառն ըմպել եւ զմկրտութիւնն մկրտել, ուստի եւ Քրիստոս ումեմն առ լանջան համարձակեաց, եւ զմիւսն վաղվաղակի իւրում բաժակին արժանաւորեաց յետ խաչին :

Սա՛ յետ համբաւնայոյն Քրիստոսի քարոզեաց ի Հրէաստան եւ ի Սամարիա եւ ի Գալիլեա զանունն Քրիստոսի եւ զաւետարանն փրկութեան, եւ զարձոյց զբազումս յաստուածգիտութիւն : Արար եւ յորով սքանչելիս եւ զօրութիւնս, որ եւ յաղթեաց զօրութեամբն Քրիստոսի կախարդին Երմօգենէսի եւ Փելիտոսի, եւ հալածեաց զգեւսն, եւ զնոսա աշակերտեալ էած ի հաւատն Քրիստոսի եւ մկրտեաց : Որ եւ բարբոր բազաբաւարեալ քարոզէին զՔրիստոս, եւ սքանչելիս զորձէին յանուն նորա :

Իսկ բահանաչապետն Աբիաթար ոչ կարէր բերել զնախանձ եւ զցասումն շարութեանն, շարժեաց ամբօխ մեծ ի վերայ առաքելոյն Յակովբայ. վասն զի՝ քան զամենայն

* B
p. 193 a.

seulement qu'il prit avec Lui. Encore et aussi parce qu'il fut, avant les autres apôtres, appelé et choisi par le Christ lui-même pour devenir Son disciple avec André et Pierre et avec son frère Jean. Car le Christ ayant d'abord appelé André et Pierre et ensuite Jacques et Jean, ceux-ci, malgré la présence de leur père, préférèrent l'amour de Celui qui les appelait à l'amour de leur père et sur-le-champ suivirent le Christ.

Aussi le Seigneur les a tellement aimés que leur mère osa Lui demander de les faire asseoir l'un à sa droite et l'autre à sa gauche. Et eux ils acceptèrent de boire le calice du Seigneur et d'être baptisés de son baptême; c'est pourquoi le Christ permit à l'un de se pencher sur Sa poitrine et rendit l'autre digne (de boire) à Son calice après le crucifiement.

(Jacques), après l'ascension du Christ, prêcha en Judée, à Samarie et en Galilée le nom du Christ et l'évangile du salut, et convertit nombre de gens à la connaissance de Dieu. Il accomplit aussi beaucoup de miracles et de prodiges. C'est lui aussi qui vainquit par la puissance du Christ les mages Ermogène et Phélitus, chassa (d'eux) les démons et, après en avoir fait ses disciples et les avoir amenés à la foi du Christ, il les baptisa. Ceux-ci eurent une bonne conduite, prêchèrent le Christ et accomplirent des prodiges en son nom.

Mais le chef des prêtres Abiathar, ne pouvant surmonter sa jalousie et sa méchante irritation, souleva une grande foule contre l'apôtre Jacques; car ils * le

* B
p. 193 a.

առաքեալն զնա տեսանէին համարձակեալ եւ ջերմն ի քարոջութիւն Քրիստոսի, ցուցանելով յորինացն եւ ի ճարգարէիցն եթէ Յիսուս զոր խաչեցին նորա՝ նա ինքն է Քրիստոսն որ զայոց էր : Վասն որոց զաչրացեալ կարան զնա եւ պրկեալ պարան ի պարանոցն կապեցին եւ տարան չապարանն Հերովիէի որ էր առ խաչելութեամբն
5 Տեսան, եւ չարախօս եղին առ նա գառաքելոցն, եւ շնորհս խնդրէին ի նմանէ սպանանել զնա :

Եւ նա տեսեալ եթէ հաճոյ են Հրէիցն ած զնա առաջի. ձեռնարկեաց ընդ աչոց օձանց զորս շարչարեաց յեկեղեցոյն, եւ զՅակովբոս սպանանել ետ : Եւ ճինչ տանէին զնա առ ի գլխատել Յովսիաս զպիլրն որ տարաւ զնա յատեան պատաստանի,
10 եւ նախ պպարանն զնովաւ արկ, անկաւ առ ոտս առաքելոցն եւ աղաչէր թողուլ նձա զոր արարն, եւ խոստովան լինէր եւ հաւատալը զանունն Քրիստոսի :

Իսկ Բահանայապետն խնդրեաց ի Հերովիէէ եւ զնա գլխատել ընդ առաքելոցն : Եւ յորժամ եկին ի տեղին խաղաղութիւն ետ նձա առաքեալն եւ համբուրեաց զնա, եւ աջնկէս գլխատեցաւ սրով սուրբ առաքեալն Յակովբոս յնա աղօթելոյ առ Տէր ընդ
15 երկար, երկրորդ եղեալ վկայ յնա Ստեփաննոսի : Մանաւանդ եթէ չառաքելոց անտի նախ նա կատարեցաւ վկայութեամբ, զբաժակ մահու վասն Քրիստոսի արբեալ յնա նորա որպէս խօսեցաւ : Եւ գլխատեցաւ ընդ նձա եւ Յովսիաս զպիլրն :

Ասի եթէ ի յօրն եւ ի ժամն յորում խաչեցաւ Տէրն ձեր, ի նոյն եւ գլխատեցաւ

voyaient plus que tous les autres apôtres osé et fervent dans la prédication du Christ, leur démontrant, par la Loi et par les prophètes, que ce Jésus qu'ils avaient crucifié était par identité le Christ qui devait venir. C'est pourquoi, irrités, ils se saisirent de lui, lui passèrent une corde au cou, le lièrent et le conduisirent au palais d'Hérode, qui vivait au temps de la crucifixion du Seigneur, calomnièrent l'apôtre devant lui et lui demandaient la faveur de le tuer.

(Hérode), ayant vu que cela faisait plaisir aux Juifs, le fit venir devant lui, le fit arrêter avec d'autres de l'église qu'il avait fait torturer, et fit tuer Jacques. Pendant qu'on l'emmenait pour lui trancher la tête, Osias, le scribe, qui l'avait conduit à l'assemblée du tribunal et lui avait, le premier, passé la corde, se jeta aux pieds de l'apôtre et il le priait de lui pardonner ce qu'il lui avait fait, et il confessait le Christ et la foi qu'il avait en Son nom.

Le chef des prêtres pria Hérode de le décapiter avec l'apôtre. Lorsqu'ils furent arrivés au lieu (d'exécution), l'apôtre lui donna la paix et le baiser. C'est ainsi que le saint apôtre Jacques, après avoir longuement prié le Seigneur, eut la tête tranchée par le glaive, et devint le deuxième martyr après Étienne. Et même c'est lui, parmi les apôtres, qui mourut le premier martyr, en buvant le calice de la mort pour le Christ après Lui, comme le Christ le lui avait dit. Avec lui fut décapité le scribe Osias.

On dit que c'est le même jour et à la même heure où Notre-Seigneur avait

Յակովբոս ի քսան եւ եօթն մարտի ամսոյ. բայց վասն պատուոյ չարչարանացն Տեառն եղաւ աստէն չառուրս սուրբ Պենտակոստէիցս : Եւ եկեալ աշակերտքն նորա ի զիշերի առին զմարմին նորա, եւ ի ծածուկ տարեալ յերկիւզէ Հրէիցն ի Յոպպէ եւ եպին * ի նաւակ մի եւ յանձնեցին Տեառն խնդրելով յաջտնեւ թէ ուր կամիցի լինել գերեզման նորա : Եւ առաջնորդեալ հրեշտակ Տեառն էսծ գնաւ ի Սպանիա ի գաւառ Գալլիոյ, զոր ասնն եթէ վիճակեալ էր նմա յառաջագոյն : Եւ բազում սքանչելեօք յաջտնեալ անգ թապեցաւ սրտոսով ի վառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

Եւ ի սոյն առուր եղև կատարումն ի Պարսիկս սրբուհւոյ վկային Քրիստոսի Թեաբեայ, հաւատաւորն եւ բոլրն իւր եւ ազախնեայքն բազում չարչարանօք եւ մարտիրոսական մահուամբ կատարեցան, վասն զի ոչ ուրացան գՔրիստոս եւ ոչ երկրպագեցին հրոյ :]

Մայիս ամիս ունի առուր ԼԱ :

Ահկի ԻԴ եւ Մայիս Ա : Տօն է երեմիայի մարգարէի :

Երեմիա մարգարէն էր յԱնաթովթայ Բենիամինի, ի քահանայական պագէն, եւ բնակէր յերուսաղէմ : Եւ շատ մարգարէացաւ վասն զարցն նարուզողոնստրայ, եւ

13 տօն է] սուրբ եւ փառաւորեալ *add.* B.

été crucifié, que fut décapité Jacques : le 27 mars; mais que, en honneur de la passion du Seigneur, (sa fête) fut transférée de ce jour aux jours de la sainte Pentecôte. Ses disciples vinrent la nuit, prirent son corps et le transportèrent en cachette, par crainte des Juifs, à Jaffa. Ils le mirent * dans une barque et le confièrent au Seigneur, en Le priant de révéler où Il voulait que fût sa tombe. Un ange du Seigneur guida et conduisit la barque en Espagne dans la province Tallia, que le sort, dit-on, avait assignée (à Jacques) auparavant. Après s'y être révélé par de nombreux miracles, il y fut enterré avec honneurs pour la gloire du Christ notre Dieu.

En ce même jour eut lieu le martyre en Perse de la sainte martyre du Christ Thesbée. Cette vierge, sa sœur et ses servantes moururent dans de nombreuses tortures de la mort des martyrs, pour n'avoir pas renié le Christ ni adoré le feu.]

Le mois de mai a trente et un jours.

24 ADÉKAN, et 1er Mai.

Fête du prophète Jérémie.

Le prophète Jérémie était d'Anathoth de Benjamin, de la tribu des prêtres; il habitait Jérusalem. Il prophétisa beaucoup au sujet de la venue de Nabucho-

* B
p. 193 b.

* B
p. 193 b.

չարչարեցին զնա թափառորք տանն Թուրաց Թովակիմ եւ Աեղեկիա : Եւ յորժամ հան-
 գերձեալ էին Քաղղէացիքն առնուլ զԵրուսաղէժ, ՚ հրամանաւն Աստուծոյ եմուա նա ի * A fol. 244
 տաճարն, առ դասպանակն եւ զալ սպաս սրբութեանցն, եւ տարաւ ի լեառն Սինայ՝
 ուր զառաջինն կանգնեցաւ խորանն, եւ եղ զնոսա ի վէմն եւ կնքեաց անուամբն
 5 Աստուծոյ : Եւ ի զիշերի լոյս լինի ի վիճին, եւ ի տուրնջեան ամպ : Եւ ոչ որ զիտէ
 գտելին : Եւ սասց. Զտապանակս դաչս ոչ որ հանկցէ ի վիճէս բայց միայն Մովսէս
 եւ Ահարոն ընտրեալքն Աստուծոյ :

Եւ չես աւերածին Երուսաղէմի մնաց Երեմիա հրամանաւ Նաբուգոդոնոսորայ առ
 Գոթոլիայ վերակացու քաղաքին. եւ յորժամ սպան Իսմայէլ զԳոդոլիա մնացորդք
 10 ժողովրդեանն իջուցին զնա չեզխատոս, եւ ի Տափնասա քաղաքին քարկոծեալ մեուա :
 Եւ բարի գտեալ ի նմանէ Եզրիտացիքն սրասուկեցին զնա, եւ սատակեցան ի տեղւոջն .
 իժք եւ քարքք որ ծախէին զմանկունս նոցա, եւ ջրային զապանքն զոր Եզրիտացիքն
 նափոտ կոչեն եւ յոյնք կոկորդիլոս :

Եւ չեսոյ զնայեալ Աղեկանդր Մակեդոնացի, եւ լուեալ զքանչելեան բարձեալ
 15 զնշխարս նորա տարաւ չԱղեկանդրիա : Նոյնպէս եւ անդ սատակեցան իժք եւ քարքք

5 եւ ի զիշերի . . . ամպ *om.* B || 6-7 եւ սասց . . . Աստուծոյ *om.* B || 11 զնա] զև զիտէին
 զնա այր ծարգարէ : եւ սղօթիւք նորա ի կենդանութեան նորին *add.* B || 13 կոկորդիլոս] եւ
 նորա սատակեցան *add.* B || 15 — p. 1418 l. 1 Նոյնպէս . . . կոկորդիլոս *om.* B.

donosor. Les rois de la maison de Juda, Joakim et Sédécias, le firent beau-
 coup souffrir. Lorsque les Chaldéens furent sur le point de prendre Jérusa-
 lem, * il entra, sur l'ordre de Dieu, dans le temple, prit l'Arche et les * A fol. 244
 autres ustensiles sacrés et les emporta sur le mont Sinaï, où pour la
 première fois avait été dressé le tabernacle, les déposa dans un rocher qu'il
 scella avec le nom de Dieu. La nuit il se forme une lumière sur le rocher
 et le jour un nuage. Personne ne connaît cet endroit. Il avait dit : « Que per-
 sonne ne sorte cette arche de ce rocher, hormis seulement Moïse et Aaron,
 les élus de Dieu. »
 1° a.

Après la ruine de Jérusalem, Jérémie, autorisé par Nabuchonodosor,
 resta auprès de Godolias, gouverneur de la ville, et lorsque Ismaël tua
 Godolias, le restant de la population le fit descendre en Égypte et il mourut
 lapidé dans la ville de Taphnas. Les Égyptiens, qui avaient fait l'expérience
 de sa bonté, lui rendirent les honneurs (de la sépulture) et à cet endroit
 les serpents et les scorpions qui dévoraient leur enfants et les monstres
 aquatiques que les Égyptiens appellent naphots et les Grecs erocodiles, furent
 exterminés.

Par après Alexandre le Macédonien, s'y étant rendu et ayant appris les
 miracles, fit relever ses reliques et les emporta à Alexandrie. Là aussi les ser-

եւ ճարգակեր գազանն կոկորդիլոս : Եւ կատարի սոն սուրբ ճարգարէին Երեմիայի՝
Մայիսի Ա :

Յայսմ աւուր վկայութիւն Կողրատոսի եւ սրոյ ընդ նմա կատարեցան :

* A fol. 244
r^o b.

Յաւուրս կռարաշտ արբալիցն Գեկոսի * եւ Ղսգերիանոսի էր սուրբ վկայն
Քրիստոսի Կողրատոս ի Նիկոմիդեաց քաղաքէն. եւ կացեալ աւաջն Պերենիայ իշ- 5
խանին ընդ ալլ բրիստոնեայն խոտոփանեցաւ զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս-
տոսի : Եհարց իշխանն զանուանն եւ զգաւառն, եւ Կողրատոս միայն տալր
զատասխանի վասն ամենեցուն եւ ասէր. Անուանը մեր զրեալ են յերկինս, եւ գաւառ
մեր է վերինն Երուսաղէմ, եւ եմք ծառայը Քրիստոսի երկնաւոր թագաւորին :

Մերկացուցին զնա եւ ձագեցին ուժգին արջաւաճլօր, եւ սուրբն ի տանջանն 10
անարգէր զըշխանն եւ զղատաւորն եւ զկուռն. եւ այնչափ զան հարին զթիկունսն եւ
զլանջսն զն թիլաւ մի սուսեցեալ բարձրացան եւ արեամբն լցաւ տեղին. եւ արկին զնա
ի բանդ :

Գնաց իշխանն ի Նիկոմիդիա քաղաքն, եւ տարան զսուրբն զկնի, եւ սնդ զարձեալ
քննեցին. եւ սուրբն Կողրատոս յաղագս ամենայնի առնէր զզատասխանին, եւ բազումը 15
ի բրիստոնէիցն երկեան ի տանջանացն եւ զոհեցին կուռն :

1 Երեմիայի] Ահկի ԿԻ եւ *add.* B || 3 վկայութիւն] սրբոյն *add.* B — կատարեցան
om. B || 6 Տեառն մերոյ Յիսուսի *om.* B || 12 տեղին] երկիր B.

pents, les scorpions et la bête anthropophage, le crocodile, furent exterminés. La fête du saint prophète Jérémie a lieu le 1er mai.

En ce jour martyre de Quadratus et de ceux qui furent martyrisés avec lui.

* A fol. 244
r^o b.

Aux jours des empereurs idolâtres Dèce * et Valérien vivait le saint martyr du Christ Quadratus, de la ville de Nicomédie. Mis en présence du gouverneur Perenius, il confessa avec d'autres chrétiens le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. Le gouverneur leur demanda leurs noms et de quelle province (ils étaient). Quadratus répondit seul à la place de tous et dit : « Nos noms sont inscrits dans les cieux, notre province est la Jérusalem d'en haut et nous sommes les serviteurs du Christ le roi céleste. »

* On le mit à nu et on le flagella vigoureusement avec des nerfs de bœuf. Dans ses souffrances le saint méprisait le gouverneur, le juge et les idoles. On lui frappa tellement le dos et la poitrine qu'ils enflèrent et augmentèrent d'une palme, l'endroit fut inondé de sang. Puis on le jeta en prison.

Le gouverneur partit pour la ville de Nicomédie et emmena les saints avec lui. Là on les interrogea de nouveau. Saint Quadratus avait pour tout réponse, mais bien des chrétiens prirent peur des tortures et immolèrent aux idoles.

Արձակեցին զուրբն Կողրատոս ի կապանացն զի երթեալ տեսցէ զուրացողսն, եւ նա զնաց ի տաճար կուօցն եւ զամենայն բազկեան կորճանեաց եւ խորտակեաց : Եւ երթեալ առ մորթեալ քրիստոնեացն առէ. Ձինչ պատասխանի առնելոց էք ո՞վ թշուաւականք ի փառաւորեալ զարտեանն Քրիստոսի : Եւ շատ խրատ տուեալ զարձոյց
 5 զնոսա ի քրիստոնէութիւնն * եւ աւեալ հոլ արկին ի զուլսա իւրեանց, եւ քարամբ * A fol. 244
 զկուրծսն բախէին եւ մեծաւ հառաչմամբ սղբային : v^o a.

Չաչս լուեալ իշխանին հրամայեաց զվերսն սրբոցն Կողրատոսի հրով այրել : Եւ նա վասն քրիստոնէիցն որ զոհեցին, եւ զարձեալ զղջացան աղաչէր զԱստուած : Եւ էջ ամպ լուսաւոր ի վերայ նոցա, եւ երկեան իշխանն եւ ժողովուրդն, եւ արկին
 10 զամենեսեան ի բանդն : Եւ ի միւս այլ աւուրն զարձեալ եհարց զնոսա, եւ եկիս զնոսա հաստատուն ի հաւատան Քրիստոսի, հրամայեաց եւ տարան զամենեսեան ի զաւառս իւրեանց եւ հրով այրեցին : Եւ այնպէս բարի խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս :

Եւ զուրբն Կողրատոս տարաւ իշխանն յԱպամիս քաղաքն Բիւթանացոց, զի
 15 յոյժ արթեալ էր ի բազում տանջանացն. նոյնպէս եւ անդ հաստատուն կարաւ զհաւատն Քրիստոսի : Ընկեցին զնա ի գուր եւ քարկոծ առնէին, եւ քարինքն ի նա ոչ զկախին :

9 եւ էջ . . . ժողովուրդն om. B || 14 յԱպամիս] յԱմասիա B.

On délivra saint Quadratus de ses chaînes pour qu'il allât voir les renégats. Il se rendit au temple des idoles, renversa tous les autels et les brisa. Puis allant trouver les chrétiens égarés, il leur dit : « Quelle réponse aurez-vous à donner, ô malheureux, à la glorieuse venue du Christ ? » Après leur avoir donné beaucoup de conseils, il les ramena au christianisme; * ils prirent
 * A fol. 244
 de la poussière qu'ils jetèrent sur leur tête, et avec des pierres ils se frappaient la poitrine et avec de grands soupirs ils se lamentaient. v^o a.

Ce qu'ayant appris, le gouverneur ordonna de brûler au feu les blessures de saint Quadratus. Et lui priaît Dieu pour les chrétiens qui avaient immolé et qui, après s'être convertis, s'étaient repentis ensuite. Un nuage lumineux descendit sur eux; le gouverneur et la population en prirent peur, et les firent jeter en prison. Le lendemain (le gouverneur) les interrogea de nouveau et les trouva fermes dans la foi du Christ; il ordonna de les transporter dans leurs provinces et de les y brûler par le feu. C'est ainsi qu'en vaillants confesseurs ils moururent pour le Christ.

Quant à saint Quadratus, le gouverneur l'emmena à la ville d'Apamée de Bythinie; car il était tout couvert de plaies au sortir de ces supplices multipliés. Là aussi pareillement il maintint ferme sa foi dans le Christ. On le jeta dans une fosse et on le lapidait, mais les pierres ne l'atteignaient point.

Գարձեալ տարան զտուրն սալլե զհետ իշխանին ի Կեսարիա Բիւթանացոց, եւ անդ յոճ նեղեցին զնա զն արասցէ զկամս իշխանին, եւ նա ոչ կամեցաւ լսել, եւ եկաց յաղթիս առ Աստուած, եւ ձայն եղև յերկնից եւ քաջալերեաց զնա : Եւ երկուք սմանք յամբոխէն Սատորնիլոս եւ Ռուփինոս հաւատացին ի Քրիստոս. կախեցին զնսոս եւ զղեցին զմարմինսն, եւ սպա հատին զգլուխս նոցա :

* A fol. 244
v° b.

* Գնաց իշխանն չԱպոլինոս քաղաքն. եւ անդ նեղեցին զտուրն Կուրատոս զոհել կուսն՝ եւ ոչ հաւանեցաւ. եւ սղ քացախիւ խտոնեալ հեղին ի վերայ վերաւորեալ մարմնոցն եւ բոլոր անձինն, եւ խոշոր խորզով շփէին զվէրսն, եւ հրացեալ շամփրօք զկողսն աչրեցին :

Անց իշխանն ընդ Ռունտակոց զեան եւ զնայ չԵրմուզօղիս եւ տարաւ զտուրն սալլե զկնի. եւ անդ հարցին եթէ կուսն զոհեացէ : Եւ նա մեծաւ բարբառով ազատեալ էր. եւ ի աղաչութենէ բրիտանեաց եմ եւ զալլ աստուած ոչ զիտեմ բաց միայն զՏէր իմ Յիսուս Քրիստոս : Հրացուցին շանթիս եւ տարածեցին զտուրն ի վերայ, եւ նա սաղմօսէր, եւ որպէս յանկողնի շուրջ տալք անձինն զերկու պահ : Եւ ստէ ցիշխանն. նանթքս ցուրտ են եւ երկաթքս կակուղ քան զսիրտ քո, բարիօք արարեր զի յաշխատութենէս հանգուցեր զիս ի վերայ փախուկ անկողնոցս : Եւ տեսեալ իշխանին թէ ոչ

3 եւ ձայն... քաջալերեաց զնա] եւ ընկարու զքաջալերութիւն B || 7 սղ քացախիւ [ստոնեալ] քացախ [ստոնեալ ընդ սղ B || 16 ոչ մեռաւ] ստկաւին կենդանի է B.

On conduisit de nouveau le saint sur un chariot à la suite du gouverneur à Césarée de Bythinie, et là on le pressa beaucoup d'exécuter la volonté du gouverneur, mais il ne voulut rien entendre; il se mit à prier Dieu et une voix se fit entendre du ciel qui l'encouragea. Deux hommes parmi la foule, Saturnilus et Ruphinus, crurent au Christ; on les suspendit, on leur déchira le corps (avec des peignes de fer) et on leur trancha ensuite la tête.

* A fol. 244
v° b.

* Le gouverneur se rendit à la ville d'Apollina; là encore on pressa saint Quadratus d'immoler aux idoles, mais il n'y consentit point; on versa du sel mélangé à du vinaigre sur les parties blessées de son corps et sur toute sa personne, puis on frottait ses blessures avec de la grosse toile (de sac) et on lui brûla les côtes avec des broches rougies au feu.

Le gouverneur traversa le fleuve Rhountacas et se rendit à Hermopolis; il y emmena à sa suite le saint sur un chariot; là encore on lui demanda s'il immolerait aux idoles. Il criait à haute voix : « Je suis chrétien depuis mon enfance et je ne reconnais d'autre Dieu que mon Seigneur Jésus-Christ. » On chauffa à blanc des masses de fer et on étendit sur elles le saint qui psalmodiait et retournait sur elles tout son corps comme dans un lit pendant deux heures. Il dit au gouverneur : « Ces masses (barres) sont froides et ces fers plus tendres que ton cœur; tu as bien fait de me faire reposer de mes fati-

մեռաւ, հրամայեաց եւ քարշեցին զնա ի բարձր տեղուջ, եւ հասին զլլուխ նորա Մայիսի Ա, ի վառւս եւ ի զովութիւն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ օրհնելոյն յաւիտեանս :

Ահկի եւ եւ Մայիսի Բ : Վկայութիւն սրբոյն Եսպերիու եւ ամուսնոյն իւրոյ Զոյեաց
եւ երկու որդւոցն Կիրակոսի եւ Թէոդուլոսի :

- 5 Այս սուրբ վկայքս Քրիստոսի Եսպերիոս եւ Զոյի ծառայք էին առն եւ կնոջ կուսպաշտից, եւ ինքեանք էին քրիստոնեայք ի ծածուկ. եւ անուն էր տեսուն իւրեանց Կաստայոն եւ կնոջն * Տեսրայլա, ի քաղաքին Բիւզանդիա, չառւերս կուսպաշտին * A fol. 245
Ազրիանոսի. եւ զհացն զոր առնուին ի տերանց իւրեանց տաշին ալքատաց :
10 Եւ ի միում առուր ասնն մանկունքն Կիրակոս եւ Թէոդուլոս ընդ Զոյի մայրն իւրեանց. Անդէր բնակիմք ընդ ամբարշտաց, թնղ որոշեսցուք ի նոցանէ զի մի կորիցիմք եւ մեր ընդ սոսա : Ասէ Զոյի. Մեր տեսրք են ըստ մարմնոյ եւ մեր ենք զոցա ծառայք : Ասնն մանկունքն. Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս վասն մեր խաչեցաւ եւ մեր խոստովանեսցուք զանուն նորա եւ մեացուք վասն նորա :
Եւ լուեալ զայս Զոյեաց մայրն իւրեանց, խրատ ետ զաւակացն զի երթիցեն առ

1 նորա] Ահկի ԻԳ եւ *add.* B || 2 օրհնելոյն յաւիտեանս *om.* B || 3 սրբոյն *om.* B — Եսպերիու] Ասպերիուս B || 14 մայրն] ծօրն B.

gues sur ce lit si douillet. » Le gouverneur, ayant vu qu'il n'était pas mort, ordonna de le traîner jusque sur un endroit élevé et de lui trancher la tête, le 1er mai, pour la gloire et la louange de notre Dieu qui est béni à jamais.

25 ΑΗΕΚΑΝ, 2 Μαι.

Martyre de saint Hespérios, de sa femme Zoè et de ses deux fils Cyriacus et Théodulos.

Ces saints martyrs du Christ Hespérios et Zoè étaient esclaves d'un homme et d'une femme idolâtres ; ils étaient chrétiens en secret ; le nom de leur maître était Castalon et celui de la femme * Tétradia, et ils habitaient la ville de Byzance, aux jours d'Adrien, l'idolâtre. Le pain qu'ils recevaient de leurs maîtres, ils le donnaient aux pauvres.

Un jour leurs enfants Cyriacus et Théodulos dirent à leur mère Zoè : « Pourquoi habitons-nous chez des idolâtres ? Séparons-nous d'eux pour ne pas nous perdre nous aussi avec eux. » Zoè leur répondit : « Ce sont nos maîtres selon le corps et nous sommes leurs esclaves. » Les enfants dirent : « Notre-Seigneur Jésus-Christ a été crucifié pour nous, nous confesserons son nom et nous mourrons pour Lui. »

En entendant cela, leur mère Zoè conseilla aux enfants d'aller trouver le

տէրն, եւ աներկիւղ ասացեն զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ : Եւ առժամայն երթնալ հանդիպեցան տեսն իւրեանց եւ ասն. Մարմնոց մերոց զու ես տէր, եւ հոգւոց մերոց տէր է Յիսուս Քրիստոս : Եւ զարմացաւ Կաստաղոն ընդ բանս տղաչոցն, կօչեաց զմաչն իւրեանց եւ առաքեաց առ Նապերիտն աչն իւր յազարակն ուր վաստակէր զհօղն, եւ անկ աներկիւղ եւ հաստատուն կացին ի հաւատն Քրիստոսի : 5

Ծնաւ կինն Կաստաղոնի որդի եւ կատարեաց զօր ճննդեանն զուակին ուրախութեամբ եւ արար տօն մեծ : Եւ առաքեաց միս եւ զինի ի սեղանոցն՝ Նապերիտնի եւ Զոչեաց եւ զուակացն : Իսկ երանելին Զոչի առեալ զզինին եհեղ, եւ զմիան ընկէց շանց : Եւ յոյժ բարկացաւ Կաստաղոն, կախեաց * զմանկունսն եւ սաստիկ տանջեաց զնոսս առաջն հօրն եւ մօրն իւրեանց, որք մանաւանդ բաջալերէին ճնողքն զմանկունսն 10 համբերել վասն հաւատոցն Քրիստոսի : Իջուցին զնոսս ի փաշտէն եւ նորա ասն ց'Կաստաղոն տէրն իւրեանց. Այս տանջանքս ոչինչ են : Զազկեցին ուժզին եւ զերանելին Զոչի եւ ի Քրիստոսի հաւատոցն ոչ խախտեցաւ : Հրամայեաց աչրել զիուուն յորում զհացն եփէին եւ զնապերիտն եւ զԶոչի եւ զԿիւրակոս եւ զԹէոդուլոս արկին անկ, եւ եզին խուփն ծանր սալ, եւ բարի խոստովանութեամբ կատարեցան չորեքեանն 15 Մայիսի Բ :

4 աչրն] հայրն B || 6 ուրախութեամբ] խրախութեամբ B || 15 չորեքեանն] Ահկի ժե եւ add. B

maître et de lui dire sans crainte le nom du Christ notre Dieu. Ils s'y rendirent aussitôt, trouvèrent leur maître et lui dirent : « Tu es le maître de notre corps, mais Jésus-Christ est le maître de nos âmes. » Castalon fut étonné des propos des enfants, appela leur mère et l'envoya auprès de Hespérion son mari à la ferme où il travaillait la terre; là ils demeurèrent sans crainte et inébranlables dans la foi du Christ.

La femme de Castalon mit un fils au monde et célébra le jour de la naissance de son fils avec joie en faisant une grande fête. Elle envoya de la viande et du vin de la table à Hespérion, à Zoè et à ses enfants. La bienheureuse Zoè prit le vin et le répandit et elle jeta la viande aux chiens. Castalon en fut très irrité; il fit suspendre * les enfants et les fit torturer durement en présence de leur père et de leur mère; ceux-ci n'en encourageaient que plus en parents leurs enfants à endurer pour la foi du Christ. On les descendit de la potence, mais (les enfants) dirent à Castalon : « Ces tortures ne sont rien. » On flagella aussi vigoureusement la bienheureuse Zoè, mais elle ne fut point ébranlée dans sa foi au Christ. (Castalon) ordonna de chauffer le four où on cuisait le pain, et on y jeta Hespérion, Zoè, Cyriaeus et Théodulos, on y posa comme couvercle une grosse dalle; tous les quatre moururent en vaillants confesseurs le 2 mai.

* A fol. 245
r° b.

Եւ ընդ առաւօտն լուան ձայն երբոյ հրեշտակաց ի ներքսարոյն փռանն, եւ երթեալ
 Կաստաղոն երաց զփռուն եւ ոչ զօր ետես, բայց ծխայն զճարձինս սրբոյն որպէս թէ
 ի քուն յարեւելից կողմանէն : Եւ ձայն եղեւ յերկնից որ ասէ. Ելէք ի վեր ճառայք
 Աստուծոյ, ժառանգեցէք ձեզ արտրաստեալ զարքայութիւնն : Եւ յահէ ձայնին
 5 երկեալ Կաստաղոն եւ փախեալ ի տեղւոջէն :

Եւ բարեպաշտ կանայք հանին զնշխարս սրբոյ ճարտիւրոսացն եւ թաղեցին ի
 տեղի նշանաւոր :

[B * Եւ յայսմ առբը հանգեալ ի Քրիստոս աստուածատէր եւ բարեպաշտ առաջին * B
 թագաւորն Հայոց Լեւոն, որ իւրով վեհապանձ քաջութեամբն պսակազարդեաց զազգս
 10 ձեր :]

ԱՏԿԻ ԻԶ Եւ Մայիսի Գ . Վկայութիւն Տիմոթէոսի եւ զուգակցին իւրոյ Մաւռաոսայ :

Մարտիւրոսն Քրիստոսի Տիմոթէոս ընթերցող էր եկեղեցւոյն Աստուծոյ, ի
 զեղջէն Պերսպեայ : Եւ անաստուած զօրականքն կալան * զնա եւ տարան առ կաւ- * A fol. 245
 պաշտ գատաւորն Թերապիդայ որոյ անուն էր Արիանոս. եւ խոստովանեցաւ զանուն
 15 Տեառն Աստուծոյ եւ զքրիստոնէութեան հաւատն :

1-5 Եւ ընդ առաւօտն... տեղւոջէն om. B || 11 Վկայութիւն] սրբոյ վկայիցն add. B —
 Տիմոթէի] ընթերցողի add. B.

An matin, on entendit la voix et les chants des anges du fond du four. Castalon, s'y étant rendu, ouvrit le four et n'y vit personne hormis les corps des saints comme endormis et (tournés) du côté de l'orient. Une voix se fit entendre du ciel qui dit : « Montez, serviteurs de Dieu, et venez hériter du royaume qui vous a été préparé. » Castalon prit peur de cette voix terrifiante et s'enfuit de l'endroit.

Des femmes pieuses sortirent les reliques des saints martyrs et les inhumèrent dans un endroit choisi.

[B' En ce jour reposa dans le Christ l'ami de Dieu et pieux Léon, premier roi d'Arménie, qui par sa glorieuse vaillance ajouta un fleuron à la couronne de notre nation.]

* B
p. 196 a.

26 ԱՊՐԷԿԱՆ, 3 ՄԱԻ.

Martyre de Timothée et de son épouse Mavras.

Le martyr du Christ Timothée était lecteur de l'église de Dieu du village Persepos. Les soldats athées le saisirent * et le conduisirent chez le juge ido- * A fol. 245
 lâtre de Thébaïde dont le nom était Arianus. Il confessa le nom de Dieu et la
 foi chrétienne. * B

* B
p. 196 a.

Ասէ Արիւմնոս. Տուր ինձ զգիրսն քո զի զիտացից զգորութիւն գրելոցն : Ասէ Տիմոթէոս. Աչ, անօրէն դատաւոր, ո՞վ զորդիս իւր մատնեաց ի մահ, ո՞չ գիտես զի զիրք՝ զաւակք իմ են, եւ չորժամ բանամ զգիրսն պատին զինեւ հրեշտակք Աստուծոյ : Եւ նա ընդ բանն բարկացաւ յոյժ, եւ հրամայեաց հրացուցանել շամփուրս եւ արկանել ընդ լսելիս նորա, եւ ի սաստիկ նեղութենէն երկորքին աչքն արտաքոյ կախեցան : Եւ յետ աչնորիկ սրեղեցին զպճղուենն ոտիցն չանիւ, եւ եզին դալ ի բերանն, եւ կախեցին զլիսիվալը զփայտէ, եւ կապեցին վէճ մի ի սարանոցն : Եւ սուրբ վկայն Քրիստոսի ի փառաւորելոյ զԱստուած եւ ի գոհանալոյ ոչ դադարէր :

Եւ առարեաց դատաւորն սա կին նորա Մաւռաս, եւ պատուիրեաց զի զարդարեացի ոսկով եւ արծաթով եւ զիպակով, եւ անուշահոտ իւղով օծանիցի : Եւ չորժամ զարդարեցաւ՝ տարան զնա սաւալն իւր Տիմոթէոս, զի զեւ եւս քսան աւուրբք էին հարսանեացն յորում ամուսնացաւ. եւ զայն հնարս իմացաւ դատաւորն թերեւս հաւանեցուցէ զնա զոհել կուցն :

Եւ երթնալ Մաւռաս ապաշեաց զայրն իւր զի արացէ զկամս դատաւորին. եւ Տիմոթէոս իմացեալ զնա զի * զարդարեալ էր եւ անուշահոտեալ, ասէ ցՊիկիլիոս քահանայն ցհայրն իւր. Մ՛վ հայր իմ, բեր ի հանդերձից եկեղեցւոյն եւ ծածկեան զերեսս իմ զի մի առից զհոտ դարչելի, եւ մի հոտոտեցաց ի մահացուցանող հոտոց : Եւ

1 գրելոցն] գրեցելոցն B || 3 են] իցեն B || 10 անուշահոտ իւղով] անուշահոտիւք B.

Arianus dit : « Donne-moi tes livres pour que je sache ce que signifient les choses qui y sont écrites. » Timothée répondit : « Non, juge inique. Qui donc a jamais livré à la mort ses fils ? Ne sais-tu pas que les livres sont mes enfants et que lorsque j'ouvre mes livres les anges de Dieu m'entourent ? » Il fut très irrité de ces paroles et ordonna de faire rougir au feu des broches et de les enfoncer dans ses oreilles. La douleur fut tellement forte que ses deux yeux sortirent et restèrent suspendus hors (des orbites). Après cela on lia fortement les chevilles de ses pieds à une roue, on mit un bâillon dans sa bouche, on le suspendit la tête en bas à un poteau et on lui attacha une pierre au cou. Le saint martyr du Christ ne cessait de glorifier Dieu et de lui rendre grâces.

Le juge envoya à Mavras, femme (de Timothée), l'ordre de se parer d'or, d'argent et d'étoffes précieuses et de s'oindre d'huile parfumée. Lorsqu'elle se fut parée, on la conduisit auprès de son mari Timothée; il y avait à peine vingt jours qu'ils avaient fait leurs noces et s'étaient mariés. Le juge avait imaginé ce stratagème dans l'espoir de le persuader d'immoler aux idoles.

Mavras se rendit auprès de son mari et le supplia de faire la volonté du juge. Quand Timothée se fut rendu compte qu'elle était * parée et parfumée, il dit au prêtre Picilius son père : « O mon père, apporte-moi quelqu'un des vêtements ecclésiastiques et couvre-en ma figure pour que la senteur abominable ne parvienne pas jusqu'à moi et que je n'aspire pas de senteurs mor-

* A fol. 245
v° b.

դարձաւ ի կինն եւ ասէ. Քոյր իմ Մաւռաս, հրաժարեան ի կենցաղոյս եւ կեկսջիւր
վկնի իմ, եւ արիացիր ընդ իս եւ պսակեցիրս ի Փրկչէն մերմէ :

Իսկ Մաւռաս լցաւ Հոգով սրբով եւ ասէ ցլատաւորն. Ես քրիստոնեայ եմ : Եւ
նոյնժամայն մերկացուցին գերանելն եւ ձողկեցին զամենայն մարմին նորա, կտրեցին
5 զմատուենն եւ արկին յետացեալ ջրով կտտաս, եւ անկիղելի մնաց : Կարճեաց
դատաւորն եթէ դաճիճքն խնայելով ի կինն ոչ եւացուցին զջուրն : Ասէ ցՄաւռաս.
Հեղ ի վերայ ձեռաց իմոց ի ջրոյ կաթնալից : Եւ նորա ատեալ երկու արտոյն ջուր
արկ ի ձեռս դատաւորին : Եւ աւժամայն քերթեցան եւ խողաւարտեցան, եւ ի ցաւոցն
աղաղակէր. Մեծ է Աստուած Մաւռասայ : Եւ զարձեալ եւացուցին վկատոսայն
10 ծծմբով եւ ձիւթով եւ ընկեցին անդ զՄաւռաս, եւ հրեշտակ Տեառն եհան վնաս
անվնաս :

Եւ յետ այնորիկ հրամայեաց դատաւորն եւ խաչեցին զնոսա զերկոսեսանն ընդդէմ
միմեանց, եւ թողին զնոսա զաւուրս ինն. եւ նորա միսիթարէին զմիմեանս, զցերեկն
խրատ ասլը Տրմոթէոս Մաւռոսայ ուրախութեամբ համբերել, եւ զգրչերն * Մաւռաս
15 քաջալերէր զՏրմոթէոս ուրախութեամբ համբերել վասն Քրիստոսի :

Եւ եղեալ Մաւռայ ի զարմացման որպէս լիէ ի թմրութեան, եւ երեւեցաւ նմա

*4 մարմին] հերս զլիսյն B || 5-11 եւ անկիղելի . . . անվնաս] եւ ասլա ի կաթնայ եւացեալ ծծմբով
եւ ձիթով, եւ գորութիւնն Աստուծոյ պահեաց կենդանի B || 12 ընդդէմ] հանդէպ B || 16 — p. 1426, l. 7
եւ երեւեցաւ . . . յերկինս] տեսանէ զն հրեշտակ Տեառն կալեալ գձեռանէ նորա եհան յերկինս B.*

* A fol. 246
r^o a.

telles. » Puis il se retourna vers sa femme et lui dit : « Mavras, ma sœur, renonce à cette vie et suis-moi, sois courageuse avec moi et tu seras couronnée par notre Sauveur. »

Effectivement, Mavras fut remplie de l'Esprit-Saint et dit au juge : « Je suis chrétienne. » Aussitôt on mit à nu la bienheureuse et on flagella tout son corps, on lui coupa les doigts, on la jeta dans un chaudron d'eau bouillante, mais elle demeura sans brûlures. Le juge crut que les bourreaux, ayant eu pitié de la femme, n'avaient pas fait bouillir l'eau. Il dit à Mavras : « Verse sur mes mains de l'eau de ce chaudron. » Elle prit de l'eau dans ses deux paumes et la versa sur les mains du juge. (Les mains) furent aussitôt boursoufflées, couvertes de cloques et (le juge) criait de douleur : « Grand est le Dieu de Mavras. » On chauffa de nouveau le chaudron avec du soufre et de la poix et on y jeta Mavras, mais l'ange du Seigneur l'en retira indemne.

Le juge ordonna ensuite de les crucifier tous les deux l'un en face de l'autre. On les abandonna pendant neuf jours. Et eux ils se consolait mutuellement ; pendant le jour Timothée conseillait à Mavras d'endurer avec joie, et pendant la nuit * Mavras encourageait Timothée à endurer avec joie

* A fol. 246
r^o a.

Mavras eut un ravissement et se trouva plongée dans une espèce de tor-

սատանայ ունեկով ի ձեռին իւրում բաժակ լի կաթածբ խառնեալ ձեղու, եւ տայր նմա լըծակէլ, Բանգի ինն օր է, ասէ, անսուալ էք ի կերակրոյ ի վերայ խաչից : Եւ պիտացեալ Մաւռաս գհնարս սատանայի սաստեաց նմա եւ անչաչտ եղեւ : Եւ ապա երեւեցուցանէ նմա սատանայ գետ կաթածբ եւ ձեղու, եւ ասէր. Կեր եւ արբ : Եւ ասէ Մաւռաս. Աչ ճաշակեցից ի դոցանէ մինչեւ արբից ի Բրիսաոսին իմոյ բաժակէ զոր 5 ի ձեռն մահուան իմոյ պարգեւեաց ինձ. եւ անչաչտ եղեւ սատանայ : Եւ հրեշտով Տեառն իջեալ չերկնից կալաւ գձեռանէն եւ եհան վառօք չերկնս, եւ ցուցանէ նմա աթոռ զարդարեալ եւ ի վերայ սպիտակ հանդերձ եւ պսակ, եւ ասէ. Այս պատմուճանս եւ պսակս քո են :

Ապա հանէ զնա ի վերագոցն տեղի՝ եւ ցուցանէ նմա այլ պայծառագոցն աթոռ եւ 10 պատմուճանս եւ պսակ հրաշալի վառօք եւ ասէ. Այս պսակս եւ աթոռս՝ սոն քոյ է Տիմոթէոսի, եւ լաւ է քան զքոյն, վասն զի նա ելեւ սաւիթ վրկութեան քոյ, զարձիւր ի միտս եւ ի գգայարանս քո :

Եւ ի վեցերորդ ժամն ի տասներորդի աւուրն կրաց Մաւռաս գաշս իւր, եւ տեսանէ 15 մերձ կացեալ կանաչս, եւ ասէ ցնոսս. Դստերք Երուսապեմի՝ եւ քոյքք իմ չիջեցէք օր կատարեցաք զերկրաւորական հաճոյս, կատարեսցուք եւ այժմ զԱստուծոյն, եւ

11 եւ պատմուճան... վառօք om. B || 12-13 եւ լաւ... գգայարանս քո om. B.

peur. Satan lui apparut tenant à la main une coupe remplie de lait mélangé à du miel, et il la lui présentait à boire : « Car il y a neuf jours, disait-il, que vous êtes sans manger, privés de nourriture, sur vos croix. » Mavras, s'étant aperçue de la ruse de Satan, le réprimanda avec menace et il disparut. Satan lui fit apparaître ensuite un fleuve de lait et de miel et lui dit : « Mange et bois. » Mavras répondit : « Je n'y goûterai point avant d'avoir bu la coupe de mon Christ dont il m'a fait présent dans cette mort que j'endure. » Satan disparut. L'ange du Seigneur descendit du ciel, la prit par la main, la fit monter glorieusement au ciel et lui montra un trône orné et sur (ce trône) un vêtement blanc et une couronne, et il lui dit : « Cette robe et cette couronne sont pour toi. »

Ensuite il la fit monter à un endroit plus élevé et lui montra un trône plus brillant et un vêtement et une couronne d'une magnificence merveilleuse et lui dit : « Cette couronne et ce trône sont pour ton mari Timothée : ils sont supérieurs aux tiens, parce que c'est lui qui a été l'occasion de ton salut. Et maintenant reviens à tes esprits et à tes sens. »

Le dixième jour, à la sixième heure, Mavras ouvrit ses yeux et aperçut 2 des femmes se tenant près d'elle; elle leur dit : « Filles de Jérusalem et * mes 3 sœurs, rappelez-vous que nous avons accompli les désirs terrestres, et main-

* A fol. 216
r° b.

ընկալցուք զգամին կենաց : Եւ զայս ասացեալ աւանդեցին Երկրեան զհոգիս իւրեանց աւ Աստուած Մայրի Գ :

[B * Եւ յայժմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս բարեպաշտ թագուհին Հայոց Երկրորդ Զապէին, որ իբրեւ ծայր գլխած առատապարզեւ ողորմութեամբ խնամ տանէր կարօտեաց :] * B
p. 197 b.

Ահիկ ԻԷ Եւ Մայրի Գ : Վկայութիւն սուրբ եպիսկոպոսի Սիղբիանոսի :

Երանելի եպիսկոպոսն Սիղբիանոս էր ի գաւառէն Գաղաց, յառաջ լեալ գորական, և վասն բարեհաճոյ գործոց իւրոց եղեւ քահանայ, և յետ սակաւ աւուրց արժանաւորեցաւ եպիսկոպոսութեան. և ձերացաւ բարի գործովք և վարդապետութեամբ յեկեղեցին Աստուծոյ, և զբազումս ի հեթանոսաց լուսաւորեաց :

Եւ կալեալ զնա կռապաշտիցն տարան ի հրապարակ քաղաքին Կեսարիոյ Պապեստինացոց, և վասն անուանն Քրիստոսի յոյժ տանջեցին զնա, և բերեցին զճարմինն, և ապա գատապարտեցին զնա ի ձահ, և զորս ընդ նմա էին հաւատացեալս : Հանին արտաքոյ քաղաքին և հատին զգլուխն, ընդ նոսին և ալլ հարիւր քրիստոնէից

2 Աստուած] Ահիկ ԻԶ Եւ *add.* B || 6 եպիսկոպոսի] և Վկային *add.* B — Սիղբիանոսի] Սիղբանոսի B || 11 Պաղեստինացոց] Պաղեստինեաց B.

tenant nous accomplirons les désirs de Dieu et nous entrerons en possession de la couronne de la vie. » Et ceci dit, ils rendirent tous les deux leur âme à Dieu, le 3 mai.

[B' En ce jour reposa dans le Christ la pieuse reine d'Arménie la deuxième Zabel qui, à l'instar d'une mère charitable, prenait soin des nécessiteux par des aumônes généreuses.] * B
p. 197 b.

27 ԱՅԷԿԱՆ, 4 ՄԱԻ.

Martyre du saint évêque Silbianos.

Le bienheureux évêque Silbianos était de la province de Gaza; il avait été auparavant soldat; et ses (bonnes) œuvres l'ayant fait agréer, il fut fait prêtre et, quelques jours après, jugé digne de l'épiscopat. Il vieillit dans les bonnes œuvres et la bonne doctrine dans l'église de Dieu, et il illumina nombre d'infidèles.

Les idolâtres se saisirent de lui et le conduisirent au tribunal de la ville de Césarée de Palestine, où pour le nom du Christ ils le torturèrent beaucoup et lui déchirèrent le corps. Ensuite ils le condamnèrent à mort avec ceux des fidèles qui étaient avec lui. On les fit sortir de la ville, on leur trancha la tête et avec eux à cent autres chrétiens qui n'avaient pas renié le Christ et

որ ոչ ուրոցան զՔրիստոս եւ ոչ զոհեցին կռոյցն՝ Մալխի Դ, չորոց էին սմանք ի նոցանէ Եզրպատայիք եւ սմանք ի Պաղեստինու զաւառէն :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Յուստիանոսի :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Յուստիանոս, իմաստասէր փիլիսոփայն, խոստովանէր
 * A fol. 246
 v^o a. զՔրիստոս համարձակութեամբ չաւուրս Անտոնինոսի * կռապաշտ արքային : Եւ 5
 նախանձեցաւ աչլ փիլիսոփայ իմաստասէր ընդ նա, որոչ անուն էր Կախկենդոս կռապաշտ, չար մահուամբ նահատակեաց զՔրիստոսի քաջ նահատակն Յուստիանոս :

* B
 p. 198 a. [B * Ի սմին աւուր նահատակութիւն սրբոյն Փիլիպոսի որ էր որլի փիլիպոսի կայսերն Հռոմայ, եւ բազմութեան մարտիրոսացն որ ընդ նմա կայեալ չատենի եւ խոստովանեցան զՔրիստոսի աստուածութիւնն, եւ ի Դեկոսէ բազմապատիկ տանջանօր 10
 կատարեցան երանելի մահուամբ :

Յայսմ աւուր վարք եւ չիշատակ երանելոյն Գէորգեայ կուրի :

Էր սա չԱրձէշ քաղաքէ, կոչր ի ծնէ, աւ ժամանակօր ճնորհալոյն, սնեալ սրբութեամբ ի վանս ի մանկութենէ, միով մալեղինաւ, մխանգամ մխան ձաշակէր չաւուրն հայ եւ ջուր չափով ի մուտս արեւուն : Եւ էր իմաստուն մտօք՝ վոխանակեալ 15

1 կռոյցն] Աչկի Եւ. եւ *add.* B || 3 վկայութիւն] չիշատակ B — Յուստիանոսի] վկային Քրիստոսի *add.* B || 6 իմաստասէր] յանօրինաց *add.* B — կռապաշտ *om.* B || 7 նահատակեաց] սպան B — զՔրիստոսի] վկայն *add.* B.

n'avaient pas immolé aux idoles, le 4 mai. Parmi eux il y avait des Égyptiens et d'autres étaient de la province de Palestine.

En ce jour martyre de saint Justin (*Youstianos*).

Le saint martyr du Christ Justin (*Youstianos*) le sage philosophe confessait
 * A fol. 246
 v^o a. avec hardiesse le Christ aux jours de l'empereur Antonin, * l'idolâtre. Un autre philosophe dont le nom était Crescent (*Kriskēndos*), un idolâtre, lui porta envie, et il fit martyriser d'une mort cruelle le vaillant martyr du Christ Justin (*Youstianos*).

* B
 p. 198 a. [B* En ce jour martyre de saint Philippe qui était le fils de Philippe l'empereur de Rome, et d'une multitude de martyrs qui comparurent avec lui au tribunal et confessèrent la divinité du Christ. Ils furent martyrisés par Dèce (*Dekos*) dans de multiples tortures et eurent une mort bienheureuse.

En ce jour vie et commémoration du bienheureux Georges (*Gēorg*) l'aveugle.

Il était de la ville d'Ardjèche, aveugle de naissance, aux jours de Chenorhali. Il avait été élevé saintement dès son enfance dans un couvent, vêtu d'un cilice, toujours le même; il ne prenait qu'un seul repas par jour : du pain et

զակն ճարմնոցն ի կրկին աչա հոգւոցն : Ոչ գոչր նմա տեղը անկողնոց եւ ոչ սնարս գլխոց,
գնետասան ժամ գիշերոցն չաղօթն կալր ամենայն արտասուօք, եւ գմի ժամն ի գուձս
ննջէր :

Սա աչապիսի սքանչելի բարարավարութեամբ կեցեալ աւելի բան գտնօ Եօթա-
նաստն, յաւել շրջել չախտատեղիս. գնաց չախտ եւ չերկրագոյտութիւն սուրբ տեղեացն
Երուսաղեմի Եօթն անգամ, աւաջնորդ ընդ իւր ունելով զԳրիգոր ոմն ծխաճակեաց
հետեւող սուրբ վարուց եւ ժուժկալութեան իւրոց : Եւ իբրեւ կամէին երթալ անտի ի
Հօոմ՝ ձորերեալ ի ձանապարհի անկան ի ձեռս աւագակաց յաշխարհին Ունկուպաց,
որք հարին գնտօս եւ թողին կիտածահ եւս առաւել զԳրիգոր ծխաճակեաց :

Եւ յետ բազում ժամուց փոքր մի ուշաբերեալ Գեորգեայ՝ գիմեաց ի բարեխօսու-
թիւն սրբոցն Յովհաննու Կարապետի : Եւ տեսիլ երեւեցաւ կրօնաւորի ուրումն չազգէ
Քուանկաց սր էր հալր վանաց ծօտակաց տեղեաց, աչր ընտիր վկայեալ յամենայնէ, եւ
եկն անկր սալիւք եւ սպասաւորօք, բերեալ ընդ իւր վերարկու, հանդերձ եւ խիւս
Եփեալ եւ հաց եւ ջուր : Եւ ծօտ կացեալ գօշեաց ի բարբառ Քուանկաց. Գեորգ եւ
Գրիգոր չոտն կացէր :

* B
p. 198 b

Եւ Գեորգ ձայն ասուալ ասէ. Ով ես. զի Գրիգոր հասեալ կալր ի շունչ չեաին, եւ
ծխան տափաչր, եւ ոչ գոչր ի նմա ալլ նշան կենդանութեան : Եւ հալր վանացն ասաց

de l'eau, rationnés au coucher du soleil. Il était d'esprit sagace, remplaçant l'œil du corps par les deux yeux de l'âme. Il n'avait pas d'emplacement pour un matelas, pas d'oreiller pour sa tête; il priait tout en larmes les onze heures de la nuit et ne dormait qu'une heure à genoux.

Il vécut d'une vie aussi merveilleuse plus de soixante-dix ans; il y ajouta également des voyages aux pèlerinages, se rendit en pèlerin sept fois pour se prosterner aux saints lieux de Jérusalem, ayant avec lui pour guide un nommé Grigor, solitaire, imitateur de la sainteté et de l'austérité de sa vie. Comme ils voulaient se rendre de là à Rome, ils s'égarèrent en route et tombèrent entre les mains de brigands dans le pays des Hongrois (*Ounkrousatz*) qui les battirent et les laissèrent à moitié morts, surtout le solitaire Grigor.

* Gëorg étant, après bien des heures, revenu un peu à soi, eut recours à l'intercession de saint Jean le Précurseur. Une vision apparut à un religieux de la nation des Francs qui était prieur d'un couvent d'une localité proche, homme parfait, estimé de tous, qui arriva sur les lieux avec des chariots et des domestiques, apportant avec lui des manteaux, des vêtements, des galettes, du pain et de l'eau. Il s'approcha et cria en langue française : « Gëorg et Grigor, levez-vous. »

* B
p. 198 b.

Gëorg, répondant à ce cri, dit : « Qui es-tu ? » Car Grigor était sur le point de rendre le dernier soupir, il râlait et ne donnait aucun signe de vie. Le prieur donna son nom et celui de son couvent et dit qu'il était venu à eux sur la

զանուն իւր եւ զվանացն, եւ թէ եկեալ իցէ անդր ի ստիպմանէ սրբոյն Յովհաննու Կարապետի որ երեւեցաւ նմա ի անախան : Եւ պատեալ զնոսա հանդերձիւ ել ի վերայ սաչին եւ տարաւ ի վանս իւր :

Եւ ի հասանել նոցա անդր մեռաւ Գրիգոր. եւ ճիարանք ուխտին սկսան կատարել զկարգ թաղմանն, կամելով ծածկել ի Գէորգեայ զմահ նորա : Եւ նա որ կոյր էր աչօք եւ լուսաւոր մտօք զգացեալ զայն՝ ստիպեաց մուծանել զինքն չկեղեցին, ուր թախճապին պաղատանօք զոչեաց ի խորոց սրտէ առ Աստուած. եւ նոյնժամայն զարձաւ հոգի մեռելոյն ի մարմինն եւ չարուցեալ նստաւ :

Իսկ որք շուրջ զմեռեալ մարմնոյն էին եւ զկարգ թաղմանն կատարէին՝ տեսեալ զսրանչելիան ի ձայն մեծ աղաղակէին փառաւորելով զԱստուած : Եւ փութացեալ չկեղեցին անախս սաչին ընկերին, եւ առեալ տարան առ Գրիգոր, որ եկեալ անկաւ զպարանոցաւ նորա ողջունէր զնա լալով եւ խնդութեամբ :

Ապա գնացեալ ի Հուռմ կատարեցին զուխտ իւրեանց եւ զարձան ի Հայս. եւ եկեալ յԱնի քաղաք բնակեցան ի սուրբ կաթողիկէն զամիսս վեց սրանչելի վարուր, անգողար * զարսպեալ չաղօթս առ Աստուած :

* B
p. 199 a.

Եւ յուռուր միւռմ եկն կին մի որ ունէր ի ձեռին իւր վէր չար եւ անբժշկելի զսր շնարոր կոչեն, եւ էր մերձ ի մեռանել, եւ ծնօղք նորա անկեալ առ սոս Գէորգեայ աղաչէին կողկողալով աղօթս առնել առ Աստուած զն բժշկեսցի : Եւ իրբեւ կալաւ

recommandation de saint Jean le Précurseur qui lui était apparu dans une vision. Il les enveloppa de vêtements, les mit sur un chariot et les conduisit à son couvent.

Comme ils y arrivaient, Grigor mourut. Les religieux du couvent commencèrent l'office de la sépulture, voulant cacher sa mort à Gēorg. Mais Gēorg, qui était aveugle des yeux mais éclairé d'esprit, en eut l'aperception et il obligea (les gens) à le faire entrer dans l'église où avec des supplications désolées il cria du fond de son cœur à Dieu, et aussitôt l'âme du mort retourna dans son corps et Grigor après s'être redressé, il s'assit.

Tous ceux qui étaient autour du corps mort et célébraient l'office de sépulture, témoins du miracle, crièrent à haute voix en glorifiant Dieu. Ils accoururent à l'église et ils donnaient cette bonne nouvelle à son compagnon; puis, l'ayant pris, ils le conduisirent auprès de Grigor, qui vint, se jeta à son cou, et il le saluait en pleurant et avec joie.

Ils se rendirent ensuite à Rome, y accomplirent leur vœu et retournèrent en Arménie. Arrivés à la ville d'Ani, ils logèrent pendant six mois dans l'église cathédrale (Kathouliké), menant une vie merveilleuse, incessamment * occupés à prier Dieu.

* B
p. 199 a.

Un jour il se présenta une femme qui avait à la main une plaie mauvaise et incurable, qu'on appelle lèpre de chien, et elle était sur le point d'en mourir. Ses parents, tombés aux pieds de Gēorg, le suppliaient en se lamentant de

գվերաւորեալ ձեռն նորա եւ վերացոյց արտասուալից պաղատանօք առաջի սուրբ կաթողիկէին, առժամացն պայթեալ վիրացն՝ արտաքս եւ շարաւն, եւ ողջացաւ ձեռն աղջկանն : Բժշկեաց ազօթիւք եւ զբազում հիւանդս եւ ախտածէսս, եւ հրաշալի աւաքինութեամբ հասեալ ի բարւոր ծերութիւն՝ լիտեսցաւ յաստեաց յանվախձան
5 կեանս Ահիլի ԻԷ եւ Մայիսի Գ :]

Ահիլի ԻԷ եւ Մայիսի Ե : Վկայութիւն սուրբ աւարելոյն Տիմոնի :

Սուրբ աւաքեայն Տիմոն ծի էր յեօթանասուն եւ երկու աշակերտացն Քրիստոսի, ընդ սրբոյն Ստեփաննոսի նախափառին ձեռնադրեցաւ սարկաւաղ եւ լնուին զպէտս եկեղեցւոյն եւ հաւատացելոց բազմութեանն որ ի Հրէից անտի հաւատացին ի Քրիստոս յետ յարութեանն : Եւ ազգականք նոցա հանին զնոսս ի տանց եւ ի հայրենեաց եւ ի ստացուածոց, եւ նորա եկեալ յարեցան յաւաքեալան, եւ նորա կացուցին զեօթն սարկաւաղանն ի վերայ ձարմնական պիտոցից նոցա :

Եւ ապա հրամանաւ Հոգւոյն սրբոյ զնաց Տիմոն եւ բարոզեաց զՔրիստոս ի բազում

6 Վկայութիւն] Տօն է B — սուրբ *om.* B || 9 եկեղեցւոյն եւ *om.* B || 13 զՔրիստոս *om.* B.

prier Dieu pour qu'elle fût guérie. Et lorsqu'il lui eut pris la main blessée et l'eut élevée en priant avec des supplications pleines de larmes vers la sainte cathédrale, aussitôt, la plaie ayant crevé, il en sortit du pus, et la main de la jeune fille devint saine. Il guérit par ses prières de nombreux malades et infirmes et, en pratiquant une vertu admirable, étant parvenu à une bonne vieillesse, il passa de ce monde à la vie sans fin le 27 ahékan, le 4 mai.]

28 AHÉKAN, 5 Mai.

Martyre du saint apôtre Timon.

Le saint apôtre Timon était un des soixante-douze disciples du Christ, il fut ordonné diaere avec saint Étienne, le protomartyr, et ils présidaient aux besoins de l'Église et de la multitude des fidèles parmi les Juifs qui avaient cru au Christ après la résurrection. Leurs parents les avaient chassés de leurs maisons, de leur patrie et de leurs propriétés; aussi virent-ils se joindre aux apôtres. Ceux-ci avaient institué sept diaeres pour pourvoir à leurs besoins matériels.

Ensuite, sur l'ordre du Saint-Esprit, Timon parcourut de nombreux pays, y prêcha le Christ et convertit nombre d'infidèles à la vraie foi par les pro-

տեղիս, եւ զբազումս գարձոցց յանհաւատութենէ ի ճշմարիտ հաւատս նշանօք եւ սքանչելեօք զոր գործէր. եւ բազում կտտանօք շարչարեալ կտտարեցաւ Մալխի Ե :

Յայժմ աւուր սքանչելիք ձեճ եւ փառաւոր սուրբ կուսին Երինեայ :

Արսճն Քրիստոսի Երինի զուտոր էր միամօր լիազաւորին Մեղկեայ քաղաքին
* A fol. 246 սրայ անուն էր Լեզնէոս * եւ ձօրն անուն Լեզնեա, եւ անուն կուսին Պելենոպի : Եւ
v° b. վան յոյժ գեղեցկութեան երեսաց նորա շինեաց հայր նորա աշտարակ բարձր եւ
սովեճեցուն տաճար, եւ ամենազոյն մարմարիոնաւ զարգարեաց զորման եւ զգետինն, եւ
արար ակնոտ արքունական չարձափոյ եւ յոսկուց, եւ սեղան եւ ջահ արձափի, եւ
բնակեցոցց անզր զզուտոր իւր զՊելենոպի, տուեալ նմա գանձս եւ երիս գեղեցկատեսիլ
կուսանս աղախնայս, եւ զԱմբելիանոս պղեսորն եւ նմա վարդապետ. եւ արար անզ
ամս վեց :

Եւ յաւուր միում ետես ի տեսեան աղանի մի ունելով շեղ ձիթնեոյ ի բերան իւր,
որ ընդ պատուհան աշտարակին եւ եմուտ ի տաճարն, եւ եղ ի վերայ սեղանոյն գաջն.
եւ զկնի մտեալ արձիւ եղ ի վերայ սեղանոյն պտակ ի ծաղկանց հլուտեալ, եւ ընդ միւս
պատուհանն եմուտ ազաւ եւ ընկէց ի վերայ սեղանոյն օձ : Եւ մտեալ Ամբելիանոս 15

2 գործէր] աւներ B — կտտանօք om. B — կտտարեցաւ] Ահկի Իժ եւ add. B ||
3 սքանչելիք... Երինեայ] վկայութիւն սրբոց եւ ձեճի կուսին Երինեայ սքանչելագործի B ||
12 ի տեսեան] տեսիլ Պելենոպիս զի B.

diges et les miracles qu'il opéra. Après avoir souffert de nombreuses tortures il fut martyrisé le 5 mai.

En ce jour grands et glorieux miracles de la vierge sainte Irène.

La brebis du Christ Irène était la fille unique du roi de la ville de Mégide,
dont le nom était Légénins, * le nom de sa mère Légénev et le nom de la
vierge Pélénopé. A cause de la grande beauté de son visage, son père fit
construire une haute tour, avec un temple aux plafonds d'ors, dont il orna les
murs et le sol de toutes sortes de marbres; il y fit faire un trône royal en
argent et en or, avec un autel et un lustre en argent, et y installa sa fille Pélé-
nople après lui avoir donné un trésor, trois belles vierges comme servantes et
le vieillard Ampélianos comme précepteur. Elle y resta six années.

Un jour elle vit en songe une colombe, tenant un rameau d'olivier dans son
bec, qui pénétra dans le temple par la fenêtre de la tour et déposa le rameau
sur l'autel. Ensuite pénétra un aigle qui déposa sur l'autel une couronne tressée
de fleurs, et par l'autre fenêtre pénétra un corbeau qui jeta un serpent sur
l'autel. Le vieillard Ampélianos, quand il vint auprès d'elle à son arrivée, lui

ալեւորն, մեկնեաց նմա գտեսիրն եւ ասէ. Աղաւնին խրատիչ է մտաց, եւ շիղ ձիթնեւոյն
 գրոշմ է գործոյն եւ բացող մկրտութեան, եւ արծիւն թագաւոր հզոր եւ մեծ, եւ
 պսակն՝ քնարութեան հրաման, ագաւան՝ թագաւոր վատուծ եւ տկար, օձն՝ նեղութիւն
 եւ թշնամութիւն. եւ ասաց նմա զհանգչելն եւ զմարտիրոսութեամբ մահն որ վասն

5 Բրիտոսի :

* Եմուտ առ նա հայրն իւր եւ ասէ. Տաց բեղ այր ամուսին : Ասէ Պելենոպի. * A fol. 247
 Անաս ինձ սակաւ աւուրս զի խորհեցայց ի միտս իմ : Եւ մտեալ առ կուռսն աստուածսն
 հօրն՝ եւ արար խնդրուածս, եւ ոչ ձայն եղեւ ի նոցանէ եւ ոչ ուկնդրութիւն : 1° a.

10 Եւ գարձաւ չարեւելս եւ արթեաց առ Աստուած յամենայն սրտէ : Եւ էջ առ նա
 հրեշտակ եւ ասէ. Ոչ եւս իցէ անուն քո Պելենոպի՝ այլ Երինի, որ թարգմանի
 խաղաղութիւն, եւ քեւ կեցցեն անձինք հարիւր հազար եւ ինն հազար երեք հարիւր եւ
 երեք որ զառնան առ Աստուած. եւ եկեցէ առ բեղ այր մի աշակերտեալ ի վարդա-
 պետութենէն սրբոյն Պօղոսի եւ նա մկրտեացէ զձեղ : Եւ ի վերանալ հրեշտակին
 զնաց առ նա Տիմոթէոս եւ մկրտեաց զնա եւ զերիս Կոյս աղախնացս նորա :

9 սրտէ] որպէս ուսեալ էր ի Զամբելիանոսէ. եւ անկաւ ի վերայ նորա թծրութիւն add.
 — 9 էջ առ նա հրեշտակ] երեւեցաւ նմա հրեշտակ Տեառն B — ասէ] բաջալերեաց զի
 ընդունելի եղեն ազօթք քո. այսուհետեւ add. B || 10 որ թարգմանի խաղաղութիւն om. B
 || 11 հարիւր... երեք] բազումք B || 13 սրբոյն om. B — Պօղոսի] որոյ անուն է
 Տիմոթէոս add. B — ի վերանալ հրեշտակին] իբրեւ վերացաւ տեսիրն B || 14 զնա] եւ
 անուանեաց Երինէ add. B — կոյս] կուսանս B

interpréta le songe et dit : « La colombe est la conseillère de l'esprit, le rameau d'olivier est le sceau de l'action' préliminaire au baptême, l'aigle un roi puissant et grand, la couronne le décret d'élection, le corbeau un roi malingre et faible, le serpent tribulation et inimitié. » Et il lui prédit le repos et la mort par le martyre pour le Christ.

* Son père étant entré auprès d'elle lui dit : « Je vais te donner un homme pour époux. » Pélénope répondit : « Attends quelques jours pour que je puisse réfléchir. » Et étant entrée auprès des idoles, les dieux de son père, elle leur exposa ses demandes; mais ils ne lui firent pas entendre leur voix et ne prêtèrent pas l'oreille. * A fol. 247
 1° a.

Elle se retourna vers l'orient et pria Dieu de tout son cœur. Un ange descendit auprès d'elle et lui dit : « Ton nom ne sera plus Pélénope mais Irène, (nom) qui se traduit paix. C'est par toi que seront sauvées cent mille personnes et neuf mille trois cents et trois qui se convertiront à Dieu. Un homme viendra à toi, qui aura suivi la doctrine de saint Paul, et lui vous baptisera. » Au moment où l'ange remontait, Timothée était rendu auprès d'elle, et il la baptisa, elle et ses trois servantes vierges.

1. Onction faite avec l'huile des Catéchumènes avant le Baptême.

Եւ առեալ Նրինի զամենայն կուռս Տօրն խորտակեաց մանր : Եւ յորժամ ել առ նա հայրն ետես զդուտար իւր քրիստոնեաց եւ զարհուրեցաւ : Եւ նա պատմեաց Տօր իւրոյ զԱստուծոյ սքանչելագործութիւնն, եթէ որպէս ի վեց օրն բանիւ միայն զամենայն երեւելիքս եւ զաներեւոյթսն ստեղծ, եւ զմարդկութենէն Քրիստոսի յայտնեաց նմա : Եւ հայրն նորա յոյժ վիւրաւ լսէր բանից զստերն, եւ առեալ զձեռանէն իջին ի լեռանէն 5 ի քաղաքն, զհետ երթալու եւ մայրն. եւ ելին ամենայն քաղաքն ի տեսութիւն աղջկանն

* A fol. 247^r a. վասն զեղեցկութեան երեսացն :

Եւ եմուտ սատանայ ի սիրտ Տօրն եւ չիշեցոյց նմա զխորտակումն կուոցն, եւ բարկացաւ ցամամբ մեծաւ ի վերայ զստերն եւ կնոջն իւրոյ : Հեծաւ չերիվար իւր եւ ամենեքեան որ ընդ նմա էին հեծան, եւ կամէին զնոսա կոխան առնել երիվարացն : 10 Եւ մի չերիվարացն հեծելոց վերացուցեալ զցետիոտս իւր՝ եհար զհայրն ի լանջսն, եւ անկեալ չերիվար՝ խորտակեցան ձեռքն եւ եղև կխամահ : Եւ երիվարն որ ընկէց զհայրն ասէ մարդկային բարբառով. Նրանի է քեզ երանելի Նրինէ : Եւ երթեալ ժողովրդեանն անկան առ ոտս նորա, խնդրէին զբժշկութիւն Տօրն, եւ նորա եղեալ 15 ձեռս ի վերայ՝ աղօթեաց առ Աստուած եւ կանգնեաց զհայրն իւր, եւ բժշկեցան ձեռքն, եւ հաւատաց յԱստուած եւ ընդ նմա այլ հազար ողի եւ մկրտեցան :

2 ետես] եղիտ B — զարհուրեցաւ] աղջեցաւ B || 9 եւ կնոջն om. B || 10 զնոսա] զնա B || 12 անկեալ] անկաւ B — խորտակեցան ձեռքն եւ եղև om. B — Եւ երիվարն . . . Տօրն om. B || 14 նորա] սուրբ կոյսն B || 15 եւ բժշկեցան ձեռքն om. B || 16 հազար ողի] հազարաւոր ողիք B — եւ մկրտեցան om. B.

Irène, ayant saisi toutes les idoles de son père, les brisa en menus morceaux. Lorsque son père monta chez elle et vit sa fille devenue chrétienne, il fut saisi de frayeur. Elle raconta à son père les merveilles de la création de Dieu, de quelle façon il créa par sa seule parole en six jours tout ce qui est visible et invisible et lui révéla l'Incarnation du Christ. Son père écouta très docilement les paroles de sa fille, puis après l'avoir prise par la main ils descendirent de la montagne à la ville; derrière eux allait aussi la mère. Tous 15 les gens de la ville sortirent au-devant de la jeune fille pour (admirer)* la beauté de son visage.

* A fol. 247^r a.

Satan entra dans le cœur du père et lui rappela la destruction des idoles. Il s'enflamma d'un grand courroux contre sa fille et sa femme. Il monta à cheval, et tous ceux qui étaient avec lui montèrent à cheval également et ils voulaient les fouler aux pieds de leurs chevaux. Un des chevaux des cavaliers élevant ses pieds arrière en frappa la poitrine du père qui tomba à terre, eut les mains brisées et resta à moitié mort. Le cheval qui avait jeté bas le père dit en langage humain : « Tu es heureuse, bienheureuse Irène. » La foule, s'étant approchée, se jeta à ses pieds et lui demandait la guérison de son père; elle, lui ayant imposé les mains, pria Dieu, puis elle releva son père; ses

եւ թողեալ զթագաւորութիւնն իւր եկն եւ բնակեցաւ աւանձինն յաշտարակն զոր շինեաց զստերն իւրոյ : Եւ կալաւ զթագաւորութիւն աշխարհին այնմիկ այբ մի յօտար աշխարհէ Սեպկոս անուս :

Եւ յոյժ նեղեաց զսրբուհին Երինէ զի ուրասցի զՔրիստոս. եւ յորժամ ոչ կարաց
 5 զարձուցանել՝ կախեաց զնա զլիսիվայր ի խոր գուբ մի, յորում էին օձք եւ թունաւոր սողունք, եւ էր ի կախարանի աւուրս չորս. եւ հրեշտակ ծեառն պահեաց զնա ամբողջ եւ անարատ : Սրտեցին * զոտան եւ Աստուծոյ շնորհիւն ոչ ինչ վնասեցաւ : Լջ յերկնից * A fol. 347
 կարիւտս եւ մեռան յանհաւատիցն երեսուն հազար անձն : Եւ կապեցին յանիւ ջրաղացի, vº a.
 եւ ջուրն արդեալս. եւ հաւատացին յաւուրն յայնմիկ ոգիք իբրեւ ութ հազար : Կամէր
 10 թագաւորն զեւ եւս զազախինն Քրիստոսի չարչարել եւ ժողովեցան քաղաքացիքն եւ վախուցին զթագաւորն ի քաղաքէն, եւ երթեալ յերկիր իւր մեռաւ :

Եւ Սիբար որչին իւր հարիւր հազար զօրօք զնաց պատերազմել ընդ քաղաքն Մակեդոյ յորմէ զհայրն իւր վախուցին : Եւ ելեալ ընդ աւաջ նորս սրբուհի կոչան

2 աշխարհին] քաղաքին B || 3 անուն] իսկ սրբուհին Երինեա սուաքելուհի եղեալ քարոզէր զՔրիստոս, եւ զմոլորեալսն զարձուցանէր ի հաւատս ճշմարտութեան, զոր կալեալ Սեպկոս *add.* B || 4 զսրբուհին Երինէ] զնա B — զՔրիստոս] եւ զարձցի ի պաշտօն կոսց *add.* B || 6-10 եւ հրեշտակ . . . զեւ եւս] եւ Աստուծոյ շնորհիւն ոչ ինչ վնասեցաւ. զոր տեսեալ անհաւատից բազումք հաւատացին ի Քրիստոս : Ապա հրաձայեաց թագաւորն եւ ետ կախել զազախինն Քրիստոսի յանիւ ջրաղացի, եւ կամէր զեւ եւս B || 10 քաղաքացիքն] եւ ամբոխ արարեալ *add.* B || 11 մեռալ] վախճանեցաւ B || 12 հարիւր . . . զնաց] զօր բազում զուճարեալ եկն B || 13 վախուցին] հալածեցին B — ելեալ] էլ B.

mains avaient été guéries; il crut en Dieu, lui et mille autres personnes avec lui, et ils se firent baptiser. Il abdiqua la royauté et vint habiter seul la tour qu'il avait construite pour sa fille. La souveraineté sur ce pays passa aux mains d'un homme d'un pays étranger et dont le nom était Sédécus.

Celui-ci poursuivit beaucoup sainte Irène pour qu'elle reniât le Christ; puis quand il se vit impuissant à la faire revenir sur son dessein, il la fit suspendre la tête en bas dans un puits profond où se trouvaient des serpents et des reptiles venimeux. Elle resta ainsi pendue quatre jours, mais l'ange du Seigneur la conserva intacte et pure. On lui scia * les pieds, mais par la grâce * A fol. 347
 de Dieu elle n'en eut aucun mal. Une grêle tomba du ciel et trente mille personnes parmi les infidèles trouvèrent la mort. On l'attacha à la roue d'un moulin à eau, mais l'eau fut arrêtée et ce jour-là huit mille personnes environ se convertirent. Le roi voulait encore torturer la servante du Christ, mais les habitants de la ville se rassemblèrent et forcèrent le roi à s'enfuir de la ville; et, étant allé dans son pays, il y mourut. vº a.

Sibar, son fils, à la tête de cent mille (hommes) de troupes, alla livrer bataille à la ville de Makédas d'où on avait chassé son père. La vierge sainte Irène alla

Երինէ, արար ընդդէմ զնշան տէրունական խաչին, եւ առժամայն կուրացաւ Սիբար եւ ամենայն զօրապետք զօրացն. եւ երթեալ անկան յոտ նորա եւ աղաչեցին զնա, եւ նա աղօթիւք երաց զաչս նոցա, եւ հաւատացին ի Քրիստոս անձինք երեսուն հազար : Իսկ Սիբար եկաց անհաւատութեամբ իւրով, եւ հրեշտակ Տեառն աստակեաց զնա :

Եւ կոչս ազախինն Քրիստոսի ուսուցանէր քաղաքացեացն զբանն Աստուծոյ, եւ 5 բժշկէր աղօթիւք զհիւանդս : Եւ կնոջ մի միամօր որդի յարոյց ի մեռելոց :

Եւ առեալ զքահանայն Տիմօթեա, ելեալ յաշտարակն առ հայր իւր եւ մկրտեաց զնա : Եւ իջին ի քաղաքն եւ մկրտեցին ի քաղաքացեացն անձինք չիսուն հազար երեք հարիւր եւ երեք եւ հաստատեցին * զնոսս ի ճշմարիտ հաւատն Քրիստոսի :

* A f. 1. 247
v° b.

Գնացին առ նա երկու շարաշար բորոտք եւ խնդրէին զբժշկութիւն. եւ հրամայեաց նոցա երթալ երիցս անգամ ի բղխեալ ջուրն լուանալ եւ այնպէս արարեալ բժշկեցան :

Եւ թողեալ զքաղաքն սրբուհին Երինէ զնաց յալ քաղաք որ կոչի Կալինիկիա, եւ

1 Երինէ] հանկերձ հաւատացելովք քաղաքին . եւ իբրեւ մերձ եղեն աղօթեաց առ Աստուած եւ *add.* B || 1-6 եւ առժամայն . . . մեռելոց] եւ անկաւ ի վերայ նոցա մէջ եւ ճառախուղ եւ կպեալ եղեն աչք նոցա եւ ոչ կարէին տեսնել զմիմեանս, եւ առ տեղեան գեռալ սկսան : Եւ Սիբար հարեալ յաներեւոյթ զօրութենէ սաստակեցաւ անդէն : Եւ բազումք ի թշնամեաց ի միտ առեալ զքանկելան հաւատացին ի Քրիստոս, եւ եկեալ անկան յոտ սրբոյ կուսին : Իսկ ազախինն Քրիստոսի դարձաւ ի քաղաքն փառաւորելով զԱստուած, եւ ջուցանէր ամենեցուն զճանապարհն փրկութեան . եւ բժշկէր աղօթիւք զհիւանդս B || 7 ելեալ] զնաց B || 8 իջին] իջեալ B — անձինք . . . երեք] զբազումս B || 10 հրամայեաց] եւ կոչսն աղօթս արար ի վերայ նոցա եւ ասաց B || 11 բղխեալ ջուրն] գետն.

au-devant de lui, fit contre lui le signe de la croix du Seigneur et Sibar devint aussitôt aveugle, ainsi que tous les chefs des troupes; ils vinrent se jeter aux pieds (de la vierge), la supplièrent, et elle leur rendit la vue par ses prières. Trente mille personnes crurent au Christ. Mais Sibar demeura dans son infidélité et l'ange du Seigneur l'extermina.

La vierge servante du Christ enseignait aux habitants de la ville la parole de Dieu et guérissait les malades par ses prières. Elle ressuscita d'entre les morts le fils unique d'une femme.

Elle prit avec elle le prêtre Timothée, monta à la tour chez son père et le fit baptiser. Ensuite ils descendirent à la ville et baptisèrent parmi les habitants de la ville cinquante mille trois cent trois personnes et les confirmèrent * dans la vraie foi du Christ.

* A fol. 247
v° b.

Deux lépreux affreusement alligés allèrent la trouver et ils lui demandaient leur guérison. Elle leur ordonna d'aller se baigner trois fois dans l'eau jaillissante; ce qu'ayant fait, ils furent guéris.

Sainte Irène quitta cette ville et se rendit dans une autre ville appelée

անունն արքային Նուսերխանու. եւ անդ սխաւ քարոզել զՔրիստոս եւ խորտակել զբազինան : Կարան զնա քաղաքացիքն եւ տարան զնա յերիս զգնձի ցուլս հրացեալս. եւ մտեալ ի մինն ոչ աչեցաւ. եմուա եւ յերկրորդն եւ ոչ աչեցաւ. ապա ածին զնա յերրորդն, եւ արար Աստուած մեծ սքանչելիս, եւ մինչդեռ ի մէջ ցլոյն էր Երինէ՝

5 զնաց ցուլն թախքն որպէս կենդանի, եւ մտեալ ի մէջ ամբոխին, եւ էր որպէս հուր ջեռուցեալ, հերձաւ եւ սպա եւ սրոջն Քրիստոսի ամբողջ եւ անկիղելի. եւ հաւատացին յաջնմ ժամու. անձինք հազար :

Եւ թաղաւորն յերկեղէն չարաչար հիւանդացաւ, եւ ի մահուանն իւրում պատուիրեաց եպարքոսի քաղաքին զի չարաչար տանջեսցէ գաղախինն Քրիստոսի. եւ նոյն-

10 ժամացն սատակեցաւ : Եւ եպարքոսն ծանր շղթայիւք կապեաց զնա եւ ի հուր ընկէց. եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնա ի հրոյն, եւ հաւատացին ի Քրիստոս եպարքոսն եւ այլ բաղումք ընդ նմա :

Եւ ամն մի պարսիկ որոջ անունն * էր Զովիլ եհատ զղլուխն սրբոյն Երինի, եւ * A fol. 248
հրեշտակ Տեառն կենդանացոյց զնա : Եւ ասէ հրեշտակն. Երանի է քեզ Երինէ՝ զի 1° a.

2-9 եւ տարան . . . քաղաքին] եւ տարան առ թաղաւորն, հրամայեաց եւ տանջեցին զերանելին ի մէջ հրացեալ ցլու, եւ սրոջն Քրիստոսի ոչ ֆլստեսցաւ. դացն տեսեալ բաղումք հաւատացին ի Քրիստոս : Եւ եղեւ հիւանդանալ թաղաւորին եւ կոչեաց զեպարքոսն քաղաքին եւ պատուիրեաց B || 11 եւ հրեշտակ . . . հրոյն] եւ ի շիջանեւ հրոյն եւ կոչսն անֆլստ B || 13 — p. 1437, l. 4 եւ ամն մի . . . շտեմարանք նոցա] եւ հրեշտակ Աստուծոյ երեւեալ ի տեսեան Երինեաց եւ ծխիթարեաց զնա եւ ասէ. Երանի է քեզ Նովինէ զի բաղում վարձք են քո B.

Kalinikia, dont le roi avait nom Numerianus. Elle se mit à y prêcher le Christ et à briser les autels. Les habitants de la ville se saisirent d'elle et la conduisirent à trois taureaux de bronze embrasés. Elle entra dans l'un et ne fut point brûlée; elle entra dans le deuxième et ne fut pas brûlée non plus; on la conduisit ensuite au troisième et Dieu fit un grand prodige, car pendant qu'Irène se trouvait dans le taureau, le taureau se mit en marche avec ses pieds, comme s'il était vivant, et pénétra au milieu de la foule; il était chauffé à blanc comme du feu; il éclata et la brebis du Christ en sortit intacte et sans brûlure. A l'instant même mille personnes se convertirent.

Le roi tomba gravement malade de crainte et, au moment de sa mort, il donna l'ordre à l'éparque de la ville de torturer cruellement la servante du Christ; il fut exterminé sur-le-champ. L'éparque fit attacher (Irène) avec de lourdes chaînes et la fit jeter dans un feu, mais l'ange du Seigneur la sortit du feu; l'éparque et beaucoup d'autres avec lui crurent au Christ.

Un Persan, dont le nom * était Zophil, trancha la tête de sainte Irène, mais * A fol. 248
l'ange du Seigneur la rendit à la vie. L'ange lui dit : « Tu es heureuse, Irène, 1° a.
car ta récompense est multiple; heureux ceux qui ont cru au Christ; heureux

բազում վարձք են քո. երանի այնոցիկ որ հաւատացին ի Քրիստոս. երանի այնոցիկ որ կատարեն զիշատակս քոյ եւ գրեն զվկայութիւնս քոյ, եւ որք շինեն յանուն քո խորան, տայի նոցա տաճար յարքայութեանն Աստուծոյ եւ որք պողարերեն զընծայս անուանդ քոյ՝ ամենայն բարութեամբ լցցին շտեմարանք նոցա :

Եւ առեալ Երինի ի ձեռս իւր ոտս ձիթենուց զնայ ի մէջ քաղաքին եւ օրհնեաց ⁵ զԱստուած. եւ հաւատացին ի Քրիստոս հազար անձն, եւ մկրտեցան ի ձեռաց Տիմոթէի քահանայի : Եւ զարձաւ ի քաղաքն իւր Մակեդեայ, եղիա զհաչրն իւր մեռեալ եւ արտասուեաց : Եւ հրաժարեալ ի մօրէն՝ ել ի քաղաքէն, եւ իջեալ ամպ վերացոյց զնա յօդս, եւ տարաւ յԵփեսոս քաղաքն. եւ անդ բազում սքանչելիս արար ի հիւանդս եւ ի զիւահարս, եւ ընդունէին զնա իբրեւ զմի յառաքելոցն : ¹⁰

Գնաց առ նա վարդապետն իւր Ամպելիանոս, եւ սն զնա սուրբն Երինի եւ ալ վնց աչք երկիւղած յԱստուծոյ, ելին արտաքոյ քաղաքին, գտին տապան յորում ոչ որ էր եղեալ : Եւ մտեալ կոյսն տարածեցաւ ի մէջ տապանին եւ հրամայեաց ծանր սալ ¹⁵ զնել ի վերայ, եւ զնոսս յուղարկեաց եւ սլատուիրեաց յետ * չորից աւուրց գալ առ նա : Եւ յորժամ զնային գտին զտապանն ի բայ եւ զմարմինն ոչ գտին. եւ զիտացին

* A fol. 248
1° b.

6 հազար անձն] բազումք յանհաւատիցն B || 7 զարձաւ] երանելի կոյսն B *add.* || 7 Մակեդեայ] Մեգեդեայ B || 8 եւ իջեալ... տարաւ] եւ զնայ B || 11 սուրբն] երանելին B || 13 — p. 1439, l. 1 եւ հրամայեաց... կամեցաւ] եւ ալօթս արարեալ փոխեցաւ առ Աստուած B.

ceux qui accomplissent ta mémoire et qui écrivent ton martyre, et à ceux qui élèvent un autel à ton nom, il leur sera accordé un temple dans le royaume de Dieu; ceux qui offriront des fruits en ton nom, leurs greniers se rempliront de toutes sortes de biens. »

Irène prit dans ses mains des branches d'olivier, traversa la ville et bénit Dieu. Mille personnes crurent au Christ et furent baptisées des mains du prêtre Timothée. Elle retourna à sa ville de Makédas, y trouva son père décédé et le pleura. Elle prit congé de sa mère, quitta la ville, et un nuage, étant descendu, la souleva dans les airs et la conduisit à la ville d'Éphèse, où elle opéra bien des miracles sur les malades et les possédés du démon. Et on l'accueillait comme un des apôtres.

Son précepteur Ampélianos alla auprès de sainte Irène. Elle le prit avec six autres hommes craignant Dieu. Ils sortirent hors de la ville, trouvèrent un tombeau où personne n'avait encore été mis, et, après y être entrée, la vierge s'étendit dans le tombeau et ordonna de poser par-dessus une lourde dalle; puis elle les congédia en leur recommandant de venir à elle après * quatre jours. Lorsqu'ils s'y furent rendus, ils trouvèrent le tombeau ouvert mais ne trouvèrent point le corps; et ils comprirent que Dieu l'avait transporté où

* A fol. 248
1° b.

ըլ Աստուած վերափոխեաց զնա ի տեղին ուր ինքն կամեցաւ : Եւ լուեալ բարաբարեացն երկեան յոյժ :

Եւ զրեաց զպատմութիւնն սրբոյն Երինեայ Ամպելիանոս վարդապետն իւր :
Կատարեցաւ աղախինն Քրիստոսի եւ կոչս վկայն Մաչիսի Ե :

5 Յայտ աւուր տօն է աղախնոյն Աստուծոյ Վարդենայ :

Աղախինն Քրիստոսի եւ կոչս կրօնաւորն Վարդենի՝ նստելով ի չարկս իւր լուս-
թեամբ եւ մեծաւ ձգնութեամբ հոգացր զհոգի իւր պահօք եւ աղօթիւք եւ տքնութեամբ :
Նա եւ ի ձեռագործէն իւրմէ բազում ողորմութիւն առնէր առ կարօտեալս :

Այլ որ ի սկզբանէ թշնամի է արդարութեան հակառակն սատանայ ոչ ժուժեաց
10 ընդ այնպիսի աստուածահաճոյ վարս, չարոյց ի վերայ նորա փորձութիւն, եւ ընկէց
չերիտասարդ մի զիւական տուփութեան փափաք եւ սիրէր զանարատ կոչան Վարդենի :
Եւ յորժամ երանէր ի տանէն զի երթիցէ չեկեղեցին՝ ի ճանապարհին յոյժ նեղէր զնա եւ
խօսէր ընդ նմա բանս փափաքանաց. եւ չլէր պատգամաւորս բողոմ խոստմամբ,
* այսպէս առնէր ի բազում աւուրս :

15 Եւ ի միում աւուր երանելի կոչան առարեաց զաղախինն իւր եւ կօչեաց զերխա-

* A fol. 248
v° a.

3 Ամպելիանոս] Զամբելիանոս B || 4 վկայն] երինի՝ ԱՅԿի ԻԲ եւ add. B || 5 Աստուծոյ] Քրիստոսի B || 8 առ կարօտեալս] կարօտեոց B.

lui-même avait voulu. Et quand les habitants de la ville apprirent cela, ils furent saisis d'une grande crainte.

Ampélianos son précepteur écrivit l'histoire de sainte Irène.

La servante du Christ et la vierge martyre mourut le 5 mai.

En ce jour fête de la servante de Dieu Varténi.

La servante du Christ et la vierge moniale Varténi, assise en son logis, dans le silence et en grand ascétisme, prenait soin de son âme par des jeûnes, des prières et des veilles. Et du travail de ses mains, elle faisait beaucoup d'aumônes aux nécessiteux.

Mais Satan l'adversaire, qui dès le commencement est l'ennemi de la justice, ne put supporter une vie si agréable à Dieu; il suscita contre elle une tentation et jeta dans un jeune homme un désir diabolique de convoitise, qui le rendit amoureux de la pure vierge Varténi. Lorsqu'elle sortait de sa maison pour se rendre à l'église, il l'importunait beaucoup le long de la route et lui faisait des déclarations passionnées. Il lui envoyait des messagers avec beaucoup de promesses, et ce faisait durant de longs jours.

Un jour la bienheureuse vierge envoya sa servante pour inviter le jeune

* A fol. 218
v° a.

սարգն ի տուն իւր . եւ նա խնդայր եւ երթայր ուրախութեամբ, կարծէր եթէ հասցէ
 ցանկութեանն իւրում : Եւ յորժամ եկն Վարդենի նստեալ էր չստայնն իւր եւ գործէր,
 եւ ստէ ցայրն . Բարի եկիր տէր եղբայր . ընդէր նեղես զիս եւ չտաս թոյլ երթալ
 յեկեղեցին ի տանէս իմէ : Ասէ զնա այլն . Յոյժ ցանկամ քեզ, եւ յորժամ հայլիմ ի քեզ
 ցանկութիւնն որպէս հուր բորբորի ի սիրտս : Ասէ կոյն . Եւ զինչ բարի տեսանես չիս՝
 զի այնչափ սիրես զիս : Եւ ստէ այլն . Աչք քո գայթակղեցուցանեն զիս եւ բորբորիմ
 ցանկալ քեզ :

Եւ յորժամ լուաւ Վարդենի եթէ աչքն խաբեն զերխոսասարգն, մինչդեռ ի ձեռին
 ունէր զբարաքն ոստայնին՝ եհար զաչսն իւր եւ կուրացոյց զերկոսեանն, եւ հեղան իրրեւ
 զջուր երկու բիրք աչացն, եւ անկաւ ի վերայ երեսացն : Եւ տեսեալ երխոսասարգին
 զոր արար երանելի կոյն վասն իւր՝ զոհի հարաւ եւ զլջայցաւ ի միտս իւր, հրածարեաց
 եւ զնայ առ անապատաւոր ծերսն եւ եղև ընտիր կրօնաւոր հաճոյ Քրիստոսի :

Իսկ երանելի կոյն Վարդենի՝ խաւարեալ աչօք՝ այնչափ խիստ կրօնաւորութեամբ
 հաճոյ եղև Աստուծոյ մինչ զի զմահ նորա հրեշտակ Աստուծոյ ազգեաց հարցն յանա-
 պատի, զոր երթեալ * թաղեցին ի տապանի սագմոսիւք եւ օրհնութեամբ : Եւ բազում
 սքանչելիք եղեն յաւուր հանգստեան նորա :

* A fol. 248
 v° b.

3 երթալ] զնալ B || 12 զնայ] ի լեռն add. B.

homme à venir chez elle. Il se réjouissait et le voilà qui vient avec joie, se croyant parvenu au terme de ses désirs. Lorsqu'il arriva, Varténi était assise devant sa toile et travaillait; elle dit au jeune homme : « Sois le bienvenu : Seigneur frère, pourquoi m'importunes-tu et m'empêches-tu de me rendre de chez moi à l'église? » Le jeune homme lui répondit : « Je suis vivement épris de toi, et lorsque je te regarde, le désir s'enflamme comme du feu dans mon cœur. » La vierge dit : « Et que vois-tu de bien en moi pour m'aimer tant? » Le jeune homme lui répondit : « Tes yeux sont ma pierre d'achoppement et je m'enflamme à te désirer. »

Lorsque Varténi eut entendu que ses yeux trompaient le jeune homme, avec la navette qu'elle tenait à ce moment dans ses mains elle frappa ses yeux et les rendit tous les deux aveugles; ses deux prunelles coulèrent comme de l'eau et elle tomba sur sa face. Le jeune homme, à la vue de ce que la bienheureuse vierge avait fait à cause de lui, fut effrayé et conçut un profond repentir; il prit congé d'elle et se rendit auprès des vieillards du désert et devint un excellent religieux agréable au Christ.

Quant à la bienheureuse vierge Varténi, avec ses yeux enténébrés, elle devint, après une vie religieuse austère, tellement agréable à Dieu, que sa mort fut annoncée par l'ange de Dieu aux pères du désert, qui vinrent * l'enterrer dans un tombeau avec psalmodies et bénédiction. De nombreux miracles eurent lieu le jour de son repos.

* A fol. 248
 v° b.

Պատժութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ վկայիցն Քրիստոսի Դաւիթ եւ Ռոմանոսի որ ի Ռուսր
նահատակեցան յանորէն եղբորէն իւրեանց որ կոչին Պաւրիս Հիւսի :

Աշխարհն Ռուսաց յանհաւատութեան էր մինչեւ ի ժամանակս ինքնակալութեանն
Ալէքսի, յորոյ աւուրան նշտաւ նոցա թագաւոր Փաւստերոս անունն, եւ սա հաւատաց ի
Քրիստոս եւ մկրտեցաւ, յորոյ ձեռն զարձաւ ամենայն աշխարհն ի ճշմարիտ հաւատն
Քրիստոսի :

Իսկ նախ քան զհաւատալն՝ ձնեալ էր թագաւորն երկստասան որչիս չալլ եւ չալլ
կանանց, յորոց վերայ բաժանեաց զտէրութիւն աշխարհին : Իսկ սոքա երկօրին
համաձայր զոլով՝ որ կոչեցան յաւազանէն Դաւիթ եւ Ռոմանոս, բարբարոց էին եւ
ստուռաձասէր քան զամենայն եղբարսն եւ միշտ զհանդերձեալ կեանն խոկալին ի
տղայական եւ յերիտասարգական հասակէն մինչեւ սիրելի լինել ամենեցուն :

Եւ անկեալ հայր նոցա ի հիւանդութիւն՝ ասպատակեցին յայնժամ աղըն Պիճանկաց
յաշխարհն, եւ աւարեաց թագաւորն զՌոմանոս զօրօք ընդդէմ նոցա, եւ յայնժամ
վախճանեալ իւր ուղիղ՝ հաւատով ի Քրիստոս :

Անդրանիկն յորդոց նորա՝ որում անուն էր Ստապօլկաս՝ մերձ հանդիպեցաւ, որ էր
այլ ժանտ եւ մախայր ընդ սուրբն Ռոմանոս եւ Դաւիթ, եւ յորժամ դարձաւ Ռոմանոս

* A fol. 249
r° a.

Histoire des saints et glorieux martyrs du Christ David et Romanos qui furent
martyrisés en Russie par leur frère impie, et sont appelés Pawris Hlêp¹.

Le pays des Russes se trouvait dans l'infidélité jusqu'aux jours de l'auto-
cratie d'Alexis, époque à laquelle un certain Phraméros (Vladimir) deyint leur
roi, et lui crut au Christ, se fit baptiser et par lui tout le pays se convertit à la
vraie foi du Christ.

Le roi, avant de se convertir, avait eu, de différentes femmes, douze fils,
entre lesquels il partagea le gouvernement du pays. Nos deux (saints),
qui étaient nés de la même mère et avaient reçu aux fonts baptismaux les noms
de David et Romanos, étaient meilleurs et plus pieux que tous leurs frères; ils
songeaient toujours à la vie future; dès leur enfance et dès l'âge de leur
jeunesse ils étaient aimés de tous.

Leur père étant tombé malade, la race des Pitzanks (Petchénègues) envahit
le pays et le roi envoya contre eux Romanos avec des troupes; à ce moment
(le roi) mourut avec vraie * foi dans le Christ.

* A fol. 249
r° a.

L'aîné de ses fils, dont le nom était Stapolkas (Sviatopolk), se trouvait près
de lui; c'était un homme méchant, jalousant les saints Romanos et David,

1. En russe Борисъ и Глѣбъ, Boris et Glêb.

ի ճարտէն, թագուցանէր ի նմանէ զվախճան հօրն եւ հնարէր թէ որպէս կորուցէ զնա զի ինքն առանց հակառակութեան տիրեսցէ :

Այլ Ռոմանոս լուեալ զվախճան հօրն ողբալը, եւ ծանուցեալ զնենգութիւն եղբօրն զօրացն թախանձէին զնա չառնել ի վերայ նորա : Իսկ սուրբն ոչ կամեցաւ վասն աւաղութեանն, այլ ասէ. Ատեցի զունայնութիւն կենցաղոցս եւ պատրաստ եմ ի ճահ վասն յուսոյն Քրիստոսի : Եւ մինչդեռ էր ի խորանն իւր արտաբոյ բաղաքին Կիւվաչոյ, եւ կատարէին առաջի նորա դառաւօտին աղօթսն բահանալքն՝ յանկարծակի հասին ի վերայ զինուորքն առաքեալք յանօրէն եղբօրէն Ստապօլկա եւ հարին սրով զերանելին : Իսկ նա զի ունէր առաջի գտերունական նկարեալ պատկերն աղագակեաց առ նա. Ի բեզ Տէր անձկամ գալ, զի թէպէտ եւ զեղ ճարմնոցս իմոյ թառամի ի սրոցս՝ այլ հօգի իմ վաւթաց տեսանել զբեզ ցնծութիւն իմ : Դու զիտես Տէր զի անպարտ մեռանիմ, եւ վասն նախանձու որպէս * Աբել ի Կայնէ : Այց արնա ինձ վրէժխնդիր Աստուած : Եւ մինչդեռ վաւթացին զխոցտեալ ճարմինն սպանանել՝ խնդրեաց սակաւիկ մի աղօթել, եւ ասէ. Փառք բեզ, վառք բեզ Աստուած որ զերծուցեր զիս յունայնութենէ կենցաղոցս : Լաչին որք շուրջն կաչին զզրկելն իւրեանց ի բարի տեսունէն, եւ ասէր. Ո՛վ Քրիստոս ոչ կամեցար զվառս աշխարհիս, այլ կամաւ ճատնեցեր զանձնդ անիրաւ ճահուն :

* A fol. 249
r^b

5

10

15

et lorsque Romanos revint du combat, il lui cacha la mort de leur père et chercha un moyen de le faire périr pour régner sans contestation.

Mais Romanos, ayant appris la mort de son père, le pleurait; et ses troupes, au courant des machinations de son frère, le suppliaient de marcher contre lui. Cependant le saint ne le voulut pas parce qu'il était son aîné et dit : « J'ai haï la vanité de cette vie et je suis prêt à mourir à cause de l'espérance que j'ai dans le Christ. » Et pendant qu'il se trouvait sous sa tente hors de la ville de Kiway (Kiev) et que les prêtres célébraient devant lui les matines, les soldats envoyés par son frère impie Stapolkas tombèrent à l'improviste sur le bienheureux et le frappèrent de leur épée. Lui qui avait devant lui l'image peinte du Seigneur cria vers Lui : « J'aspire à venir à Toi, Seigneur, et bien que la beauté de mon corps se flétrisse sous ces coups d'épée, mon âme a hâte de Te voir, Toi ma joie. Toi, tu sais, Seigneur, que je meurs innocent, victime de la jalousie comme * Abel sous les coups de Caïn. Rends-moi visite, Dieu qui tires vengeance. » Et comme (les soldats) se hâtaient de faire mourir son corps criblé de blessures, il leur demanda de le laisser prier un peu et dit : « Gloire à Toi, gloire à Toi, Dieu qui m'as délivré de la vanité de cette vie. » Ceux qui l'entouraient pleuraient la perte qu'ils faisaient d'un si bon maître. Il disait : « O Christ, Tu n'as pas voulu la gloire de ce monde, et Tu t'es livré volontairement à la mort injuste. »

* A fol. 249
r^b

Եւ հարին ընդ սրբոյն զմի ի պաշտօնէիցն որոյ անուն էր Գէորդ : Բարձին ապա
 գերանելին ի սալլ եւ տանէին ի բերդն Վեստլուատօն, եւ մինչպէս կենդանի էր՝ եկին
 ալլ զինուորք առաքեալք յանօրինէն եւ բացին սրով զկողս նորա, եւ յայնժամ աւանդեաց
 զհոգին իւր ի ձեռս հրեշտակաց՝ իբրեւ զխոնկ անոյշ : Եւ զմարմինն ամին ի բերդն եւ
 5 եղին յեկեղեցի սրբոյն Բարսղի :

Ապա առաքեաց հրեշտակս առ համամալք եղբայր սրբոյն Գաւիթ թէ. Հայրն քո
 կօչէ գրեղ : Եւ եկեալ նորա մերձ ի քաղաքն՝ լուա զմահ հօրն եւ զինքնացօժար սպա-
 նումն եղբօրն : Լայր գառնապէս եւ աղիողորմ բանս խօսէր առ եղբայրն. Վայ ինձ
 եղբայր իմ սուրբ, հրպէս զրկեցայ ի բէն տարապարտուց, ալլ դու ունիս համարձա-
 10 կուիիւն առ Տէր. խնդրես առնել զիս քեզ շարշարակից՝ եւ փառացի հաղորդ : * A fol. 249
 v° a.

Եւ մինչպէս զայր նաւակաւ ընդ գետն ողբալով՝ եկին զինուորք յանօրէն յեղբօրէն
 Ստապօլկայ, կալան գտուրն եւ մինչպէս աղօթէր հատին զզրուին, որ եւ մատեաւ
 Աստուծոյ պատարագ ամբիծ : Եւ առեալ զմարմին երանելոյն ձգեցին յանապատ տեղի
 ի քարանձաւս վիմաց. ալլ Աստուած ոչ ծածկեաց զպատուական գանձն, զի միաց

En même temps que le saint ils frappèrent un de ses ministres dont le nom
 était Georges. Ils emportèrent ensuite le bienheureux sur un chariot et le
 conduisaient au fort Vesoloaton¹; il était encore vivant lorsque d'autres
 soldats envoyés par l'impie arrivèrent, lui ouvrirent les flancs à coups d'épée
 et il rendit alors son âme entre les mains des anges comme un suave encens.
 On amena le corps au fort et on le déposa dans l'église de saint Basile.

Il envoya ensuite des messagers au frère utérin du saint, à David, en ces
 termes : « Ton père t'appelle. » Arrivé près de la ville, il apprit la mort du
 père et l'assassinat volontaire de son frère. Il pleurait amèrement et adressait
 des paroles émouvantes à son frère : « Malheur à moi, mon saint frère, com-
 bien injustement j'ai été privé de toi ! mais toi qui as toute liberté auprès du
 Seigneur, demande-lui de m'associer à tes tortures² et de me donner part à
 ta gloire. » * A fol. 249
 v° a.

Et tandis qu'il descendait le fleuve dans une barque, en se lamentant, les
 soldats envoyés par son frère impie Stapolkas (Sviatopolk) saisirent le saint
 et lui tranchèrent la tête pendant qu'il priait ; et il s'offrit ainsi en sacrifice pur
 à Dieu. (Les soldats) prirent le corps du bienheureux et le jetèrent dans un lieu
 désert au milieu de rochers pleins de cavernes ; mais Dieu ne cacha point le

1. D'après la chronique de Nestor, cette ville ou château fort aurait été Vyschgorod
 (Вышгородъ) = *Ville haute*; il est difficile de reconnaître Vyschgorod sous Vesoloaton,
 mais il ne serait pas impossible d'y retrouver ὑψηλόστατον, qui, dans les recensions grecques,
 devait être un adjectif accolé au mot grec que l'arménien rend par բերդ, probablement
 φρούριον.

(Cf. Православная богословская энциклопедия, издание Лопухина, *Encyclopédie théolo-
 gique orthodoxe*, édition ЛОРУКНИН. Petrograd 1901, t. II, col. 959.)

մարմինն ամբողջ բազում ժամանակս եւ անմերձ ի գագանաց. այլ եւ սին լուսոյ տեսանէին ի տեղն ուր կայր եւ ձայնք հրեշտակաց լսէին : Չայս եկեալ ճիանդամ եւ երկիցս հովիւք սրատնեցին. եւ անփոյթ եղեւ ի լսողացն գոյս՝ մինչեւ որչափ էր իշխանութիւնն անօրինին Ստապօրկայ զի երկնչէին ի նմանէ : Իսկ սպա ոչ ի սպաւ երկայնամտեաց ներսողութիւնն Աստուծոյ անօրինին, այլ վրէժխնդիր եղեւ արդարոցն ի նմանէ : Եւ 5
 գործեցաւ այս ի ձեռն եղբօրն իւրեանց բարեպաշտի, որում անուն էր Ռուստաւլոս. եւ եկեալ բազում զօրք ի տեղի նահատակութեան սրբոյն Գաւթի, մարտեաւ ընդ անօրէն եղբայրն եւ փախտական արար դարսն : Որ եւ ինքն անօրէնն սատակեցաւ չարաչար :

Եւ սա բարեպաշտս Ռուստաւլոս տիրեաց ամենայն աշխարհին, որ եւ խնդրեալ
 * A fol. 249 * զնշխարս երանելեացն ցուցին նմա, եւ եկեալ յանապատն գտին զմարմինն սրբոյն 10
 v° b. Գաւթի որպէս ի քուն, բարձին սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ եւ բերեալ եղին մերձ յերանելի Ռոմանոս :

Սոցա ետ Աստուած մեծ շնորհս սքանչելագործութեան, եւ զնորահաւատ աշխարհն Ռուսաց պէս պէս նշանօք որ լինի յերանելեացն մինչեւ ցայժմ հաստատեաց ի գիտութիւն ճշմարտութեան. զի սորա երկօրեանս որպէս լուսատուք ձառագայթեցին ի նոսա 15
 զհաւատս Բրիտտոսի ամենահամբաւ սքանչելօքն իւրեանց, յորոց զնեմք կարճաւոտ ի կարգ պատմութեանն :

précieux trésor, car son corps demeura intact de longs jours et les fauves n'en approchèrent point; on apercevait une colonne de lumière à l'endroit où il se trouvait et on entendait des voix d'anges. Cela fut raconté par des bergers qui vinrent le dire une fois et deux fois; mais ceux qui l'apprirent d'eux n'en tinrent pas compte tant que dura le pouvoir de l'impie Stapolkas (Sviatopolk), car ils le craignaient. Cependant la clémence de Dieu ne fut pas longtemps longanime à l'égard de l'impie et elle tira vengeance de lui en faveur des justes. Et cette (vengeance) s'accomplit par les mains de leur pieux frère, dont le nom était Rostavlos. Il arriva à la tête de nombreuses troupes à l'endroit où avait été martyrisé saint David, livra bataille au frère impie et mit en fuite ses hommes. L'impie lui-même périt misérablement.

* A fol. 249
 v° b. Ce pieux Rostavlos régna sur tout le pays; sur sa requête * on lui indiqua où se trouvaient les reliques des bienheureux; et une fois arrivé au désert on trouva le corps de saint David, comme s'il était endormi; ils le relevèrent avec psalmodies et bénédiction et, l'ayant emporté, ils le mirent auprès du bienheureux Romanos.

Dieu leur accorda très largement la grâce de faire des miracles, et le pays des Russes, nouvellement converti à la foi, fut confirmé jusqu'à présent dans la connaissance de la vérité par les prodiges opérés par ces bienheureux; car tous les deux firent rayonner comme des astres (sur les Russes) la foi du Christ, par les prodiges très fameux dont nous ferons brièvement mention à la suite de cette histoire,

Եկին երբեմն զինուորք չեկեղեցի սրբոյն Բարսղի ալօթել, եւ երանելիքն զեւ եւս չէին հոչակեալ, եւ մինն ի նոցանէ ել անդգուշարար ի վերայ տապանի նոցա : Յայնժամ կամօքն Աստուծոյ որ կամեցաւ զնոցա սքանչելիս Երեւեցուցանել, հարցոյեաց ի տապանէ սրբոցն ականերեւ բազմաց եւ հարեալ խորշատեաց զոտս առն որ արհամարհանօք մերձեցաւ ի վկայան Քրիստոսի : Եւ յայնմհետէ ամենեքեան զգուշանային տապանի սրբոցն ուր եղեալ էին սուրբ նշխարք նոցա :

Յետ այսորիկ սակաւ աւուրք անցին եւ հուր վառեցաւ չեկեղեցին սրբոյն Բարսղի պատմեցին եպիսկոպոսին * Յովհաննու զայս, եւ փութացաւ ազգեաց թագաւորին եղբօրն իւրեանց Ռաւստաւու որ եկեալ հանդերձ եպիսկոպոսառն երաց զտապան վկայիցն եւ ետես զնոսա պաշտօն զիմօք որպէս ի բուն : Բարձին ապա երկիւղածութեամբ եւ փոխեցին չալլ փոքր մատուռն մերձ չեկեղեցին, եւ եղին բարձրագոյն չերկրէ :

Այր սմն զօս ոտամբն Մեռոնէոս անուն չեցեալ ի փայտ զնաց առաջն նշխարաց նոցա հաւատով : Երեւեալ ապա սրբոցն ասեն ցնա ի տեսլեան. Մեռոնէ, զինչ խնդրես : Եւ ցուցեալ զոտան ասէ. Տեսոք զբժշկութիւն : Ձոր կնքեալ սրբոցն եւ զարթեաւ բժշկեալ, վազէր խնդութեամբ եւ ասէր. Տեսի զսուրբ վկայան եւ զԻէորդէոս առաջն նոցա լապտերով :

Des soldats arrivèrent un jour à l'église de saint Basile pour y prier. Les bienheureux alors n'avaient pas encore acquis leur réputation. Un de ces (soldats), sans y faire attention, marcha sur leur tombe. Au même moment, par la volonté de Dieu qui voulut manifester la puissance qu'ils avaient de faire des miracles, du feu jaillit de leur tombe au vu de nombreuses personnes, atteignit et brûla les pieds de l'homme qui s'était approché sans assez de respect des martyrs du Christ. Dès lors tout le monde n'approchait qu'avec circonspection de la tombe des saints où reposaient leurs saintes reliques.

Après cela, quelques jours passèrent et le feu prit dans l'église de saint Basile. On en avertit l'évêque * Jean qui s'empressa de le faire savoir au roi Rostavlos, leur frère, qui vint avec l'évêque, ouvrit la tombe des martyrs et les vit le visage resplendissant et comme endormis. Ils les enlevèrent religieusement, les transportèrent dans une autre petite chapelle près de l'église et les y déposèrent plus haut que le sol.

Un homme aux pieds desséchés, appelé Méronios, appuyé sur des bâtons, se rendit avec foi auprès de leurs reliques. Les saints ensuite, lui étant apparus, lui dirent en songe : « Méronios, que demandes-tu ? » Il montra ses pieds et leur dit : « Seigneurs, la guérison. » Les saints les marquèrent du signe de la croix et il se réveilla guéri; il courait avec joie et disait : « J'ai vu les saints martyrs, et Georges devant eux, avec une torche. »

Լուեալ զայս ոմն կոյր գնաց յեկեղեցին եւ ճերձեցուցեալ հաւատով զաչան ի տապանն՝ առժամայն կտես եւ փառս տաք Աստուծոյ :

Իսկ նախասացեալ Մեռոնէոսն առեալ զլուսաւորեալ կոյրն ընդ ինքեան գնաց պատմեաց զքրանչելիան թագաւորին, եւ նա գոհացեալ զԱստուծոյ եւ կոչեալ գեպիս-կոպոս տեղւոյն զՅովհաննէս՝ անդէն վազվազակի շինեաց յանուն սրբոցն տաճար վայելուչ հինգգմբեթեաց, եւ անդ փոխեցին գնչխարան, եւ հաստատեցին տօն մեծ Յուլիսի ԻԳ՝ կատարել զչիշատակ սրբոցն ամ յամէ :

* A fol. 250
r^o b.

Եւ մինչդեռ զխորհուրդ սուրբ սրտատրագին ի նաւակատիս տաճարին շառուրս տօնին կատարէին՝ սահեալ անդամարոյճ մի ճերձեցաւ ի տապանն եւ առժամայն բժշկեցաւ : Որոյ տկանատես եղև թագաւորն եւ ամենայն հանդէսն եւ փառս տալին Աստուծոյ որ սքանչելի է ի սուրբս իւր :

Այր մի համբ եւ անդամարոյճ որոյ ոչ էր սրունք՝ եկն ի տաճար սրբոցն եւ կերակրէր ընդ աղքատս յոլորմութենէ հաւատացելոցն : Սա ի տօնի սրբոցն Նիկողայոսի գնաց ի դրունս պատուողին դտօնն, եւ ոչ եզիտ ոլորմութիւն, անդէն ի բուն եմուտ, եւ տեսանէր զինքն որպէս յեկեղեցին եւ գտարք վկայն զի եկեալ արտաքս ի խորանէն կնքէին զբերանն եւ գտան : Եւ տեսեալ ճարդկանն զնա ի գարհուրանս տեսեանն՝ կարծէին եթէ ի գիւէ է, բարձին եւ տարան յեկեղեցի սրբոցն իբրև գմեռեալ, եւ ակն

Ce qu'ayant entendu, un aveugle se rendit à l'église et, ayant approché avec foi ses yeux de la tombe, il recouvra aussitôt la vue et il rendait grâces à Dieu.

Le premier dont nous avons parlé, Méronios, prit avec lui l'aveugle qui avait recouvré la vue et alla raconter le miracle au roi, qui rendit grâces à Dieu, fit appeler l'évêque de la localité, Jean, et fit aussitôt construire, au nom des saints, un beau temple à cinq coupoles, où ils transportèrent les reliques. Ils instituèrent une grande fête le 14 juillet * pour célébrer la commémoration des saints d'année en année.

* A fol. 250
r^o b.

Pendant qu'on célébrait le mystère du saint sacrifice, à la dédicace du temple, aux jours de la fête, un paralytique se glissa et s'approcha de la tombe, et sur l'heure il fut guéri. Le roi et toute l'assistance en furent témoins et rendirent grâces à Dieu qui est merveilleux dans ses saints.

Un homme muet et paralytique, à qui manquaient les jarrets, venait au temple des saints et trouvait avec les pauvres sa nourriture dans les aumônes des fidèles. Au jour de la fête de saint Nicolas il alla (frapper) à la porte de quelqu'un qui célébrait ce jour de fête, mais il ne reçut aucune aumône; il s'y endormit; et il se voyait comme dans l'église et les saints martyrs, sortis de leur autel, marquaient du signe de la croix sa bouche et ses jambes. Des gens, l'ayant aperçu en proie à la frayeur que lui causait ce songe, croyaient que cela venait d'un diable. Ils le relevèrent et l'emportèrent comme mort à

ունէին անսանել սքանչելիս : Յայնժամ եղև նշանք սքանչելի, զի ակներև ամենայն մարդկանն ի թմբրել անդամալուծին ճնկացն արտաքս դալք սրունք եւ թաթ որպէս գնորածնի տղալի, եւ ի սահման ժամու միոյ փոքր փոքր կատարեցաւ եւ եղև ոտն կատարեալ մարդոյ : Եւ ապա չինքն եկեալ այրն ծանեաւ զբժշկութիւնն, եւ պատմեաց

5 գսքանչելիսն :

* Յայլ քաղաք ի նոյն աշխարհի՝ այլ ոմն կոչք գնացր օր ըստ օրէ ի տաճար սրբոյն * A fol. 250
Գէորգայ եւ խնորէր հաւատով բժշկութիւն : Եւ երեւեցաւ նմա սուրբն ի տեպեանն v° a.
եւ սաէ. Այր զու զի թախանձես զիս, ոճ զիտես եթէ չաշխարհն Ռուսաց Աստուած սրբոյն Ռոմանոսի եւ Դաւթի ետ շնորհս բժշկութեան : Եւ գարթուցեալ ի տեպեանն

10 փութապէս եկն ի տաճար երանելեացն եւ մերձեցեալ հաւատով ի տապանն առժամայն եզիտ զբժշկութիւնն, եւ տեսանէր եւ օրհնէր զԱստուած :

Են եւ այլ սքանչելիք սրբոյն զրեալ ի կատարեալ պատմութիւնն իւրեանց եւ կատարեն նշանս մինչեւ ցայսօր : Որոյ բազումք ի մերոյ աշխարհէս տեսողք եղեալ պատմեն մեզ :

15 Եւ թագաւորեալք չետ Ռուստուլու մահուանն որդիքն իւր Բլատիմոս եւ Մանա-
մախ որք ստաւել քան զհայրն իւրեանց պատուեցին զսուրբսն, սորա պաճուճեցին
զտապան սրբոյն ոսկով եւ արծաթով, եւ զտաճարն նորոգ պաշտաւացուցին ի թուա-

l'église des saints. Ils s'attendaient à voir des merveilles. En effet un miracle merveilleux eut lieu alors ; car sous les yeux de tous les assistants, des genoux du paralytique, toujours dans la torpeur, sortaient jarret et pied, comme ceux d'un enfant nouveau-né, et dans l'espace d'une heure, petit à petit, tout fut achevé et (chaque jambe) était la jambe complète d'un homme. L'homme reprit ses esprits, reconnut sa guérison et raconta le miracle.

* Dans une autre ville, dans le même pays, un homme aveugle se rendait chaque jour au temple de saint Georges et y demandait avec foi sa guérison. Le saint lui apparut en songe et lui dit : « O homme, pourquoi me supplies-tu ? Ne sais-tu pas que dans le pays des Russes Dieu a accordé les grâces de guérison aux saints Romanos et David ? » Au sortir de ce songe, à son réveil, (l'homme) s'empressa de se rendre au temple des bienheureux et, s'étant approché avec foi de leur tombe, sur-le-champ il trouva la guérison ; et il voyait, et il bénissait Dieu. * A fol. 250
v° a.

Il y a encore d'autres miracles de ces saints qui sont écrits dans leur histoire complète. Ils opèrent des prodiges jusqu'aujourd'hui. Bien des gens de notre pays, après en avoir été témoins, nous les racontent.

Ceux qui régnèrent après la mort de Rostavlos, ses fils Blatimos et Monakh, honorèrent les saints plus que leur père ; ils embellirent la tombe des saints d'or et d'argent et donnèrent au temple un nouvel éclat en l'année de l'ère arménienne six cent vingt et un ¹.

կանութեան Հայոց ՈՒՄ, եւ ձեծաւ հանդիսիւ կատարեն զտօն նոցա ամենայն Ռուսք բազում անգամ ի տարւոջն, զի յամենայն տօն զեզուն շնորհք բժշկութեան աւ ամենայն ախտաժէտս եւ ցաւազնեալս :

* A fol. 250
v° b.

* Վկայաբանութիւն Թուճասու Բնկիլիզաց եպիսկոպոսին :

Երանելին Թուճաս աստուածային ընտրութեամբն ձեռնադրեցաւ արքեպիսկոպոս 5
Բնկիլիզաց ի թագաւորանիստ քաղաքն. որ եւ էր այր պարկեշտ վարդարեալ ամենայն
առաքինութեամբ եւ վրէժխնդիր օրինացն Աստուծոյ :

Իսկ թագաւորն ոչ գնայր ըստ կամացն Աստուծոյ եւ արքեպիսկոպոսին, որ եւ
յաւել ի վերայ ամենայնի թողուլ զօրինաւոր ամուսինն իւր եւ պոռնկութեամբ 10
զազրանալ : Նա եւ որդի մի իւր ի պոռնկութենէ ծնեալ, կամեցաւ նստուցանել յաթու
թագաւորութեանն. որոյ ընդդէմ վարձաւ ճշմարիտ քահանայապետն յանդիմանական
բանիւք, ոչ արար զկամս արքային առ յօճանել զորդին :

Յայնժամ թագաւորն ժողովեալ զեպիսկոպոսունս աշխարհին արտաքոյ կաթողիկէ
եկեղեցւոյն ընդդէմ կամաց արքեպիսկոպոսին ետ օճանել զորդի աղախնոյ * թագաւոր, 15
եւ ընդ նմա մախացեալ այնուհետեւ արգելոյր զօրինաւոր հասս եկեղեցւոյն :

Եւ յարուցեալ երանելին եկն պատմեաց հայրապետին Հռոմայ Աղեկսանդրու

Tous les Russes célèbrent en grande pompe leur fête plusieurs fois dans l'année, car à chaque fête les grâces de guérison débordent sur toutes sortes d'infirmes et d'affligés.

* A fol. 250
v° b.

* Martyre de Thomas l'évêque des Anglais.

Le bienheureux Thomas fut sacré, par élection divine, archevêque des Anglais dans la ville où résidait le roi. C'était un homme modeste orné de toutes les vertus et zélé des lois de Dieu.

Le roi ne se conduisait pas selon la volonté de Dieu et de l'archevêque, et il ajouta même à tous ces crimes celui d'abandonner son épouse légitime pour se souiller dans la fornication. Un fils lui était né de cette fornication qu'il voulut faire monter sur le trône; ce à quoi le vrai pontife s'opposa avec des paroles de reproche et il se refusa à accomplir la volonté du roi en sacrant ce fils.

Alors le roi, ayant convoqué les évêques du pays en dehors de l'Église catholique et contre la volonté de l'archevêque, fit sacrer roi le fils d'une ser-
vante, * et dès lors, animé de haine contre (l'archevêque), il interceptait les
revenus légaux de l'Église.

* A fol. 251
r° a.

Le bienheureux partit et vint soumettre le cas au pontife de Rome Alexan-

զեղեալ զործն. և ևս իրաւունս վարկաւ ընդ բանիւ առնել նմա դամենացն աշխարհն : Եկն սալա և և կատարեաց զհրամայեալսն, վականաց զղրունս եկեղեցեացն, արգելեալ զերկրունսն ի բահանայագործութենէ վասն թագաւորին անօրէնութեանն, և ինքն նստէր լուսնեամբ չեպիսկոպոսարանն ի սուգ որպէս Սամուէլ ի վերայ Սաւուղայ :

5 Բայց թագաւորն մնաց անզեղջ ի կամս իւր և անխոնարհ եպիսկոպոսին զամ մի. սալա տեսեալ զտաղնապ աշխարհին ի կապանացն զի պաշտամունք չեկեղեցեացն խափանեցան, և ճանկունքն ոչ մկրտէին և Թեալք ոչ արժանաւոր թաղման լինէին. փոխանակ ապաշխարելոյ ևս խառվեցաւ և ասէ ցիշխանսն իւր. Ընդէր ոչ խնդրէք զլրէժ իմ յառնէն որ զայս էած պատուհաս իմոյ աշխարհիս : Յայնժամ սպառազինեցան 10 արք չորք ի պատուաւորացն, և առեալ զսուրն զիմեցին չեպիսկոպոսարանն, և մտեալ չեկեղեցին զտին վերանելին ի խորանն սուրբ յալօթս առաջի տէրունական սեղանոյն և ասնն. Արձակեան զաշխարհս ի նորովիցն * հրամայէ թագաւորն :

Արքեպիսկոպոսն ասէ. Աճցէ թագաւորն զպարանոցն իւր ընդ լծաւ օրինացն Աստուծոյ, և ինքն Աստուած արձակեցէ յայնժամ զաշխարհ հրամանաւ իւրով և 15 իմով կամաւ : Իսկ նոցա հանեալ ի պատենիցն զսուրն շարժեցին ասելով. Եթէ ոչ հաւանեցիս՝ սրովս խողխողեցիս : Սուրբն պատասխանի ետ և ասէ. Ի զիրկս մօրն զմանուկն սպանանել վախելուչ է, քանզի ես պատրաստ եմ վասն Տեառն իմոյ օրինացն

* A fol. 251
r° b.

dre, qui jugea que l'archevêque avait le droit d'excommunier tout le pays. (L'archevêque) retourna et exécuta les ordres : il ferma les portes des églises, interdisant aux prêtres leur ministère, à cause de l'impiété du roi, et lui-même résidait dans le silence à l'évêché, prenant le deuil comme le fit Samuël pour Saül.

Cependant le roi persista sans regret dans sa volonté et resta inflexible devant l'évêque durant une année; puis quand il eut vu les angoisses du pays causées par l'interdiction qui avait supprimé le ministère dans les églises, que les enfants n'étaient plus baptisés, que les morts ne recevaient plus de sépulture convenable, au lieu de se repentir il en fut encore plus révolutionné, et il dit à ses princes : « Pourquoi ne tirez-vous point vengeance pour moi de cet homme qui a amené cette calamité sur mon pays ? » Alors quatre hommes de parmi la noblesse se revêtirent de leurs armures et, saisissant leur épée, assaillirent l'évêché, puis, étant entrés dans l'église, ils trouvèrent le bienheureux au saint autel en prières devant la table du Seigneur et lui dirent : « Délivre le pays de l'anathème, le roi * l'ordonne. »

* A fol. 251
r° b.

L'archevêque répondit : « Que le roi incline son cou sous le joug des lois de Dieu et Dieu lui-même absoudra le pays par Son ordre et par ma volonté. » Mais eux, ayant tiré l'épée du fourreau, la brandirent en disant : « Si tu ne consens point, tu seras égorgé par cette épée. » Le saint leur répondit et dit : « Il convient de tuer l'enfant dans les bras de sa mère et moi je suis prêt

աստէն ի տանս իմուս մեռանել : Եւ ձգեալ մի ոմն զսուրն եհատ զգլուխ երանելոյն մինչչեւ խոնարհեալ էր ի վերայ սրբոյ սեղանոյն չարօթն :

Եւ տեսեալ ոմն ի սարկաւազացն զայն՝ ընդդէմ ձգեաց սրոյն զձեռան զի պարբապեացէ զարքեպիսկոպոսն, եւ կրկնեալ սրոյն ի վերայ՝ եհատ զբազուկնորս եւ զպարանոց սրբոյն, որ անդէն ի տեղուջն ի վերայ տէրունական սեղանոյն աւանդեաց զհողին իւր ի ձեռս Տեառն :

Եւ արքն զարձան փութանակի աւ թագաւորն : Իսկ մինչչեւ թաւալեալ էր պատուական ճարմինն չարեանն՝ խոռովութիւն մեծ անկաւ չեպիսկոպոսարանն : Կոչրք որք էին ի գաւիթս եկեղեցոյն լուան թէ սպանաւ արքեպիսկոպոսն՝ մի ոմն ի նոցանէ փութացաւ ի խորանն սուրբ, եւ առեալ ի պատուական չարենէն հաւատով կնքեաց զաչս իւր անուամբն Աստուծոյ եւ * առժամայն ետես զլոյս : Չայն տեսեալ սարկաւազին որոյ հասեալ էր ձեռն ի սրոյն՝ մերձեցաւ չարիւնն արտասուօք եւ աւ հասոյց ի հատուածս բազկի իւրոյ, եւ առժամայն կցեցաւ : Եւ ապա հռչակ հարաւ համբաւս այս ի քաղաքն, եւ եկեալ ախտածէսքն իւրաքանչիւր ցաւոցն գտանէին զբժշկութիւն :

* A fol. 251
v° a.

Իսկ թագաւորն չորժամ լուաւ զեղեալ սքանչելիսն՝ զզջացաւ եւ հրամայեաց զաւառին եպիսկոպոսացն ժողովել եւ պատուով դնել վերանելին ի տապանի : Նոյնպէս եւ արք սպանողքն զզջացեալ ոգրալին զթշուառութիւն իւրեանց : Ապա ժողովեալ

à mourir ici dans ma maison pour les lois de mon Seigneur. » L'un d'eux, lui ayant allongé un coup d'épée, trancha la tête du bienheureux pendant qu'il était en prières, la tête inclinée sur le saint autel.

Un des diacres l'avait vu et avait étendu sa main à l'encontre pour préserver l'archevêque, et l'épée fit coup double, elle trancha son bras et le cou au saint, qui rendit aussitôt son âme sur l'autel du Seigneur entre les mains du Seigneur.

Les hommes retournèrent en toute hâte auprès du roi. Pendant que le précieux corps restait là après avoir roulé dans son sang, un grand émoi régna à l'évêché. Des aveugles qui se trouvaient dans la cour de l'église ayant appris que l'archevêque venait d'être tué, l'un d'eux s'empressa d'aller au saint autel et après avoir pris de ce sang précieux en marqua du signe de la croix, avec foi, ses yeux, au nom de Dieu, et sur l'heure il recouvra la vue. Témoin de ce (miracle), le diacre qui avait eu le bras coupé d'un coup d'épée s'approcha du sang avec larmes, en prit et en mit sur la partie détachée de son bras et sur l'heure elle se rejoignit (au bras). Le bruit s'en répandit ensuite par la ville, les infirmes accoururent, et chacun trouvait la guérison de ses maux.

* A fol. 251
v° a.

Quant au roi, lorsqu'il apprit les miracles qui avaient eu lieu, il eut des regrets et ordonna aux évêques de la province de se réunir et de déposer avec honneurs le bienheureux dans un cerneil. De même les gens qui l'avaient tué

եպիսկոպոսաց եւ բազմամբոխ ժողովրդոց եղին պատուով վերանելի վկայն ի նոյն տեղոջ ուր կատարեցաւ :

Եւ թագաւորն աւաքեաց ի պատուական մետաքսից սիւնել եպիսկոպոսացն ի վերայ հանգստարանի երանելոցն եւ խնդրել իւր ներումն եւ թողութիւն ի սրբոյն :
 5 Եւ յորժամ տարածեցին անկէն վազվազակի իւրովի ի բաց ոստեան ի սրբոյ տապանէն եւ ի մանրամասն ծուէնս պատուեցան, զոր տեսեալ սքանչացան ամենեքեան մեծաւ երկիւղիւ :

Եւ լուեալ թագաւորին զարհուրեցաւ յանձն իւր, եւ զարձաւ յամենայն յանորէնութենէ ի ճշմարիտ ապաշխարութիւն, լայր եւ կոծէր զանձն իւր : Եւ * հրամայեաց * A fol. 251
 10 տալ զամենայն կանոնեալ պտուղ եկեղեցոյ ըստ սահմանաց իւրոց : v° b.

Եւ ահ եւ երկիւղ արկ նահատակութիւն երանելոցն ի վերայ ամենայն արեւմտական թագաւորացն եւ իշխանացն որք ըմբոստանային կտրել զպտուղ եկեղեցոյ :

Կատարեցաւ երանելի քահանայապետն եւ վկայն Դրիստոսի յամսեանն Դեկտեմբերի Իթ, ի թուականութեան Հայոց վեց հարիւր վեշտասան, ի թագաւորութեանն
 15 Հուսոմոց Մանուէլի :

Այլ զանբաւ շնորհս սքանչելագործութեան զոր ետ Աստուած նշխարաց եւ անուան նորա ո՞վ կարէ ընդ զորով արկանել, քանցի կատարէ արուեստս մեծամեծս, ոչ միայն

en eurent des remords et ils gémissaient sur leur malheur. Les évêques se réunirent donc et, accompagnés d'une grande foule de gens, déposèrent avec honneurs le bienheureux martyr à l'endroit même où il avait été martyrisé.

Le roi envoya de ses précieuses soieries pour que les évêques les étendissent sur le cercueil du bienheureux et obtinssent du saint pour lui pardon et rémission. Lorsqu'ils les eurent étendues, sur-le-champ, d'elles-mêmes, elles sautèrent loin du saint cercueil et se déchirèrent en menus morceaux; ce qu'ayant vu, tous (les assistants) furent saisis d'une admiration mêlée d'une grande crainte.

Le roi, l'ayant appris, ressentit en lui-même une grande frayeur et il se convertit, d'une impiété totale, à une vraie pénitence. Il pleurait et se frappait lui-même. Et il ordonna de rendre tous les revenus canoniques à l'Église conformément à ses constitutions. * A fol. 251
 v° b.

Le martyr du bienheureux jeta la peur et l'effroi sur tous les rois d'occident et les princes qui avaient l'insolence d'intercepter les revenus de l'Église.

Le bienheureux pontife et le martyr du Christ fut martyrisé le 29 décembre, l'année six cent seize de l'ère arménienne ¹, sous le règne de Manuel des Grecs.

Mais qui pourrait jamais mettre par écrit les innombrables grâces de miracles que Dieu accorda à ses reliques et à son nom? Car il opère de grands pro-

1. A. D. 1167.

վեր աշխարհն ալ եւ յամենայն տիեզերս ուր յիշատակեն զանունն սքանչելի : Վանդի եկեալ յետ կատարման երանելոյն քարտինար հայրապետին Հոսմայի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ եւ յԱնտիոք, եւ սահմանեաց յամենայն յարեւելս տօն մեծ կատարել երանելոյն ըստ արեւմտականացն, եւ տաճար շինել յանուն նորա. զոր եւ արարին իսկ : Եւ մեծապաշտու եկեղեցի շինեն ցարկ եւս յանուն սուրբ արքեպիսկոպոսին Լնկլիդաց եւ վկային Վրխատոսի Թովմասու, ալ եւ զվկայութեան նորա զհանդէս կենդանագրեն յամենայն եկեղեցիս, եւ նշանք մեծամեծք լինին ի նկարեալ պատկերաց առ ամենայն նեղեալս :

* B
p. 202 a.

[B * Եւ յայսմ աւուր հանդեսա ի Վրխատոս բարեպաշտ թագաւորն Հայոց Պաղիկ Բագրատունի, որ զաւաճանութեամբ սպանաւ յորդոցն Մաթայելի :]

10

* A fol. 232
1° a.

* Ահկի ԻԹ եւ Մայլսի ԻԶ : Յիշատակ Յոբայ արդարոյ.

Հայրն համբերութեան Յոբ էր ի թուանցն Եսաւայ, որդոյն Իսահակայ, արդոյն Աբրահամու, եւ բնակէր յՈվսիս աշխարհի, ի կողմն արեւելից, եւ էր թագաւոր արդոյն

11 Յիշատակ . . . արդարոյ] Յիշատակ եւ տօն բարձաշարչար նահատակին եւ նախասօրն ձղնաւորաց՝ արդարոյ ճարգարէին Յոբայ երանելոյ B || 12 որդոյն Իսահակայ om. B || 13 յՈվսիս] յԱսիս B.

diges non seulement dans son pays mais dans tout l'univers, où son nom merveilleux est commémoré. C'est ainsi qu'après le martyr du bienheureux, le chartinar¹ du pontife de Rome s'étant rendu à la sainte ville de Jérusalem et à Antioche, il prescrivit dans tout l'orient de célébrer une grande fête pour le bienheureux, à l'instar des occidentaux, et de construire un temple en son nom : ce que l'on fit. On y construit encore aujourd'hui une splendide église au nom du saint archevêque des Anglais et martyr du Christ Thomas. On représente même la scène de son martyr dans toutes les églises et de très grands miracles sont opérés par ces peintures sur tous les affligés.

* B
p. 202 a.

[B * En ce jour reposa dans le Christ le pieux roi d'Arménie Gagik Bagratouni qui fut tué traîtreusement par les fils de Mathayel.]

* A fol. 252
1° a.

* 29 ՄԻԷԿԱՆ, 6 ՄԱԻ.

Commemoration de Job, le juste.

Le père de la patience Job était des petits-fils d'Ésaü, fils d'Isaac, fils d'Abraham. Il habitait le pays de Hus (*Ovsit*) du côté de l'orient et était roi des

1. Il s'agit probablement d'un cardinal, légat de Rome.

Նդովմայ, եւ էր ազնուական բան զամենայն արեւելեաց : Այր անարատ, արգար, ճշմարիտ, աստուածապաշտ, մեկնեալ չամենայն իրաց չարաց : Եւ էին նորա խաշինք բազումք, եւ ոչխարք եօթն հազար, լուծք եղանց հինգ հարիւր, ուղտք երեք հազար, էշք մատակք արօտականք հինգ հարիւր :

5 Եւ առ կին Բոսրացի, եւ ծնաւ եօթն որդիս եւ երիս դստերս : Եւ զուսն նորա բաց էր ամենայն եկելոց, եւ սնուցանէր զորքս եւ մխիթարէր զայրիս, եւ հայր էր ամենայն տկարաց, եւ ըն էր ամենայն բարեգործութեամբ :

Եւ տեսեալ աստանայի զաջն ամենայն բարիսն Յորայ մտխայր եւ կամէր կորուսանել զնա եւ եղծանել զբարիսն : Եւ ելեւ իբրեւ զօրս գացս՝ եկին հրեշտակք
10 Աստուծոյ կալ ասաջի Տեառն. եկն ընդ նոսա եւ աստանայ : Եւ ասէ Տէր. Ուստի զաս աստանայ : Եւ նա ասէ. Յաճեալ ի ներքոյ երկնից եւ սահեալ եկեալ կամ : Եւ ասէ Տէր. Տեսեր զճառայն իմ Յոբ, զի ոչ գոչ նման նմա ի վերայ երկրի, այր արգար, անարատ, ճշմարիտ, աստուածապաշտ, մեկնեալ չամենայն իրաց չարաց : Եւ ասէ * A fol. 252
աստանայ. Միթէ՞ ձրի պաշտէ Յոբ զՏէր, զինչ պակաս է նմա. հրաման տուր ինձ
15 արկանել զձեռն իմ ի նա, եթէ ոչ իսկ յերեսս օրհնեսցէ զքեզ : Եւ նմա հրաման ետ Տէր եւ ասէ. Ի նա մի մերձենացես եւ ինչք նորա ի ձեռս քո է :

Եւ ել աստանայ յերեսայ Տեառն, եւ հրով եկէզ զխաշինս նորա, եւ զուլտանս եւ

fils d'Édom ; il était le plus noble de tous les orientaux. Homme intègre, juste, droit, pieux, éloigné de tout mal. Il possédait beaucoup de troupeaux, sept mille brebis, cinq cents paires de bœufs, trois mille chameaux, cinq cents ânesses en pâturages.

Il prit une femme de Bosra qui lui donna sept fils et trois filles. Sa porte était ouverte à tout venant, il nourrissait les orphelins et consolait les veuves, il était le père de tous les faibles et faisait toutes sortes de bien.

Satan, voyant toute cette prospérité de Job, lui portait envie et voulait le faire périr et anéantir sa prospérité. Il arriva un jour que les anges de Dieu étant venus se présenter devant le Seigneur, Satan vint aussi au milieu d'eux. Et le Seigneur lui dit : « D'où viens-tu, Satan ? » Il répondit : « Après avoir parcouru le dessous des cieux et m'y être promené, je suis venu, me voici. » Le Seigneur lui dit : « As-tu remarqué mon serviteur Job ? Il n'y a pas (d'homme) comme lui sur la terre, juste, intègre, droit, pieux, et éloigné de tout mal. » Satan répondit : « Est-ce gratuitement que Job * A fol. 252
adore Dieu ? Que lui manque-t-il ? Permits-moi d'étendre ma main sur lui et
1° b.
(on verra) s'il ne te maudit pas en face. » Le Seigneur lui donna la permission et lui dit : « Ne porte pas la main sur lui, mais ses richesses sont en ta main. »

Satan se retira de devant la face du Seigneur, et consuma par le feu les brebis de (Job) ; les Chaldéens lui enlevèrent ses chameaux, ses ânesses, ses

դէշան եւ զլուծս եղանցն Քաղկէայիքն յափշտակեցին, եւ զծառայան սարսին : Եւ ճի ոմն եկեալ պատմեաց Յորայ : Եւ նա ասէ. Տէր ետ եւ Տէր սու, եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ :

Եւ ճինչ ուտէին եւ ըմպէին որվքն եւ գտերքն Յորայ ի տան երիցու եղբոր իւրեանց, շարժեաց սատանայ եւ վրոց գտունն ի վերայ նոցա : Եւ ճի ոմն եկեալ պատմեաց Յորայ : Եւ նա չարուցեալ երկիր եպրպ Աստուծոյ եւ ասէ. Մերկ եկի չարգանդէ ձօր խնոց, եւ ձերկանդամ դառնամ ի հող. Տէր ետ եւ Տէր առ. եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ : Եւ գնաց սատանայ ամաչեցեալ :

Եւ ի կալ հրեշտակաց առաջի Տեառն զարձեալ եկն եւ սատանայ : Եւ ասէ Տէր. Տեսնը դժառայն իմ Յոր : Եւ ասէ սատանայ. Վասն զի առողջ է ճարմնովն եւ ունի զկինն. հրաման առը ինձ արկանել զձեռն իմ ի նա : Եւ Տէր ետ հրաման եւ ասէ. Ազոց նորա ճի ձեղիցես : Եւ եհար սատանայ զճարմինն Յորայ, եւ վիրաւորեաց յոտիցն ճինչեւ ի զլուխն. եւ որպիսից եղեալ նստէր չաղբեան, եւ առեալ խնցի բերէր զթարախն :

Եւ չարոց սատանայ զբարեկամն Յորայ զԵղիփալ արքայ Թեմնացոց եւ զՍովի արքայ Մինեցոց եւ զԲաղդատ բռնաւոր Սաւքեցոց, եւ զԵղլիուս Բարաբիել

10 Վասն զի *om.* B || 12 վիրաւորեաց] չարաչար *add.* B || 13 չաղբեան] չաղբիւն B || 15 զԵղիփալ] զԳլխափալ B — զՍովի] զՍովիար B || 16 եւ զԲաղդատ բռնաւոր Սաւքեցոց *om.* B.

paires de bœufs, et tuèrent ses serviteurs. Quelqu'un arriva et le raconta à Job. Celui-ci répondit : « Le Seigneur a donné, le Seigneur a ôté; que le nom du Seigneur soit béni! »

Pendant que les fils et les filles de Job mangeaient et buvaient chez leur frère aîné, Satan ébranla la maison et la fit écrouler sur eux. Quelqu'un vint l'annoncer à Job; celui-ci se leva, adora Dieu et dit : « Nu je suis sorti du sein de ma mère et tout nu je retournerai dans la terre. Le Seigneur a donné, et le Seigneur a ôté; que le nom du Seigneur soit béni! » Et Satan s'en alla honteux.

Lorsque les anges se présentèrent devant le Seigneur, de nouveau Satan vint aussi. Le Seigneur lui dit : « As-tu remarqué mon serviteur Job? » Satan lui répondit : « Parce qu'il est sain de corps et a sa femme, mais permets-moi d'étendre ma main sur lui. » Le Seigneur le lui permit et dit : « Tu n'attenderas pas à sa vie. » Satan frappa le corps de Job et lui fit des plaies des pieds jusqu'à la tête. Et (Job), ses plaies remplies de vers, * demeurait assis sur le fumier, et ayant pris un tesson il en grattait la sanie.

Satan mit en mouvement les amis de Job, Éliphas roi de Théma, Sophar (Sorph) roi de Naama (Minetzouotz), Baldad tyran de Suhé (Savkétzouotz) et Éliu (Eglions) (fils) de Barachel, de la famille de Ram (Aram), qui vinrent

* A fol. 252
v° a.

չազգականութենէ Արամայ, որ եկին առ Յոր, եւ ոչ ծանեան զնա զի նստէր չաղբեւս. եւ ապա զխտայեալ՝ բարձին զձայնս իւրեանց եւ լացին, եւ ապա նստան լուռ :

5 Եւ բացեալ Յոր զբերան իւր սխառ անիծանել զօր ճննդեան իւրոյ ի դէմս նախատեղծ կնոջն : Եւ ապա բարեկամքն ճարտեան ընդ նմա բանիւք բազմօք, եւ կամէին ի սուտ հանել զվկայութիւնն Աստուծոյ վասն Յորայ թէ արդար է : Եւ Յոր չաղթեաց նոցա ճշմարիտ բանիւք : Եւ ապա ի ձեռն կնոջն Յորայ կամեցաւ սատանայ կորուսանել զվաստակս նորա, որ ասէր ց'Յոր. Հայհոյեան զԱստուած զի սպանցէ զքեզ եւ զերծացց ես ի նախատանաց : Եւ ասէ Յոր. Իբրեւ զմի ի կանանց անզգամաց լսուեցար. զբարին ընկալաք ի ձեռանէ Տեսուն, չարեացս ոչ համբերեծք : Եւ այսպէս յամենայնի չաղթող զտաւ Յոր, եօթն ամ կացեալ ի փորձութեանն եւ ի ցաւսն : Եւ սատանայ զնայ ամաչեցեալ :

10 Եւ Տէր ասողջացոյց զՅոր եւ մեծացոյց կրկին քան զառաջինն : * Ետ նմա ոչխարս ^{Λ fol. 252 v° b.} չորեքտասան հազար, եւ լուծս եզանց հազար, եւ ուզտս վեց հազար, եւ էջս մատակ հազար, եւ ոսկի եւ արծաթ բազում չոյժ, եւ եօթն որդիս եւ երկս դստերս. եւ կոչեաց զառաջնոջն անունն՝ Տիւ, եւ զերկրորդին՝ Կասիա, եւ զերրորդին՝ Ամաթեղջիւր. եւ ոչ զտանէին նման զստերացն Յորայ ի վերայ երկրի : Ետես Յոր զորդիսն որոցոց իւրոց

5-6 թէ արդար... կնոջն Յորայ *om.* B || 7 նորա] յարոյց զկինն *add.* B.

auprès de Job; et ils ne le reconnurent pas, car il était assis sur le fumier; mais l'ayant ensuite reconnu, ils élevèrent la voix et pleurèrent, et ensuite ils s'assirent en silence.

Et Job, ayant ouvert sa bouche, commença par maudire le jour de sa naissance dans la personne de la première femme créée. Ensuite ses amis luttèrent avec lui avec de longs discours et ils voulaient rendre faux le témoignage de Dieu que Job était un homme juste. Mais Job les vainquit par des paroles de vérité. Satan voulut alors perdre les mérites de Job par l'entremise de sa femme, qui dit à Job : « Maudis Dieu pour qu'il te tue et que je sois délivrée des insultes. » Mais Job répondit : « Tu as parlé comme une femme insensée. Nous avons reçu le bonheur de la main du Seigneur, et le malheur nous ne le supporterons pas? » C'est ainsi que Job fut vainqueur en tout, après avoir tenu sept ans dans les épreuves et les douleurs. Et Satan se retira honteux.

Le Seigneur guérit Job et le rendit deux fois plus riche qu'avant. * Il lui ^{A fol. 252 v° b.} donna quatorze mille brebis, mille paires de bœufs, six mille chameaux et mille ânesses, de l'or et de l'argent en grande quantité, sept fils et trois filles, et il appela la première Jémima (*Div*), la deuxième Ketsia (*Kassia*) et la troisième Kéren-Happouk (*Amatheldjüwr*). Sur la terre on ne trouvait pas pareilles aux filles de Job. Job vit ses fils et les fils de ses fils jusqu'à la quatrième

յազգ չորրորդ. եւ վախճանեցաւ Յոր ամաց երկու հարիւր քառասուն եւ ութից, եւ գրեալ է Յորաց յառնել ընդ անտիկ զորս Տէր յարուցանէ : Եւ կատարի չիշատակ արդարոյն Յորաց Մայիսի 9, ի փառս Քրիստոսի :

Յայժ անուր վկայութիւն սրբոյն Ակակիտի :

Յամա անօրէն արքային Մաքսիմիանոսի էր սուրբն Ակակիտս ի Կասրուտակոցոյ 5
երկրէն, յօրական լեալ ի գունդս Մարտիանոսայ : Եւ վասն զի էր քրիստոնեայ կարան
զնա եւ տարան աւաջի Փիրմոյ իշխանին, եւ խոտովանեցաւ ուղիղ հաւատով զանունն
Քրիստոսի. եւ խիստ եւ դառն չարչարանօք տանջեցին զնա, եւ չուղարկեցին կա-
պանօք առ Բիբիանոս դատաւորն : Եւ նորա առեալ զնա եւ այլ կապելոյս՝ տարաւ
զինի իւր ի Բիւզանդիա քաղաք, եւ անդ կարծրագոյն գանիւք չարչարեաց զձուռան 10
Քրիստոսի, եւ ոչ կարաց պատրել սնտի խաբէութեամբ՝ արկ զնա ի բանդ : Եւ
* A fol. 253
r° a. հրեշտակ Աստուծոյ իջեալ ողջացոյց զվէրսն նորա * եւ որպէս արբանեակ սպասա-
ւորեաց նմա :

Եւ առաքեցաւ այլ իշխան ի Բիւզանդիա Փակկեանոս անուն, եւ նա հրամայեաց
հատանել զզրուս նորա : Եւ չորժամ տարան ի տեղին ազօթեաց առ Աստուած, եւ ի 15

1 յազգ] զազգ B || 3 Մայիսի 9] եւ Ահիլի Իթ՝ add. B || 4 Ակակիտի] վկային Քրիստոսի
add. B || 8 չարչարանօք տանջեցին] տանջանօք չարչարեցին B || 12 եւ հրեշտակ...
սպասաւորեաց նմա om. B.

génération. Job mourut âgé de deux cent quarante-huit ans. Il est écrit que Job ressuscitera avec ceux que Dieu ressuscitera. La commémoration de Job, le juste, a lieu le 6 mai à la gloire du Christ.

En ce jour martyr de saint Acacius.

Aux jours de l'impie empereur Maximin, vivait saint Acacius; il était du pays de Cappadoce, soldat dans la légion de Martisson. Et parce qu'il était chrétien, on le saisit et on le conduisit devant le gouverneur Phirm. Il confessa avec vraie foi le nom du Christ. On le tortura par de durs et cruels supplices et on l'envoya chargé de liens chez le juge Bibianus. Celui-ci l'ayant pris ainsi que d'autres pareillement liés, les emmena à sa suite à la ville de Byzance. Là, il infligea au serviteur du Christ le supplice d'une très rude bastonnade, et n'ayant pu le tromper par de vaines attrapes, il le fit jeter en prison. Mais
A fol. 253
r° a. l'ange de Dieu, étant descendu (du ciel) guérit ses plaies * et le servit comme un serviteur.

Un autre gouverneur fut envoyé à Byzance, nommé Phalkelanus, qui ordonna de trancher la tête (à Acacius). Lorsqu'on l'eut conduit au lieu (d'exécu-

կատարել զաղօթն հատին զահիճքն պղուին սրբոյն Ակակիոսի Մայիսի 2 : Եւ արք երկիւզածք թաղեցին զնա ի տեղի նշանաւոր որ կոչի Եօթնասանդուղս ի Իլիզանդիա քաղաքին :

[B * Ի սմին աւուր յիշատակ Եւոգոսի պատրիարկի Անտիոքաց, որ աւաջին եկաց * B p. 204 a. 5 յետ Պետրոսի աւաքելոյն, եւ վկայութեամբ կատարեցաւ :

Եւ յայսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս մեծ եւ բարեպաշտ իշխանն Հայոց քաջ եւ յաղթող պարոնն Բուովբէնն, ապգականն թագաւորին Գաղկաց :]

Աճիկ Լ եւ Մայիսի Է : Տօն է Երեւման սուրբ Խաչին որ ի Գողգոթա :

Ի ժամանակս արքային Կոստանդեայ որվոչ սրբոյն Կոստանդիանոսի մեծին, եւ 10 Կիւրղի Երուսաղեմաց հայրապետին, յաւուրս սրբոյ Պենտակոստէին յամսեանն Աճիկ Լ եւ Մայիսի Է, յերրորդ ժամու աւուրն երեւցաւ պատուական եւ կենդանարար սուրբ խաչն Քրիստոսի, լուսաւոր տեւեամբ, զոր տեսին ամենայն ժողովուրդքն ի վերայ սրբոյն Գողգոթաց, տարածեալ մինչեւ ի լեառն Չիթենեաց. եւ ի պաշտաւութենէ

1 Ակակիոսի] Աճիկ ԻԹ եւ add. B || 2 նշանաւոր om. B || 8 Տօն... Գողգոթա] Տօն Երեւման Խաչին Քրիստոսի յերուսաղէմ ի յերկինս հանդէպ սուրբ Գողգոթայի ի լերինն Չիթենեաց B.

tion) il pria Dieu, et comme il achevait sa prière, les bourreaux tranchèrent la tête à saint Acacius, le 6 mai. Des hommes craignant Dieu l'inhumèrent dans un endroit choisi qui s'appelle Eotnassandoughs', dans la ville de Byzance.

[B * En ce même jour commémoration d'Evodus le patriarche d'Antioche qui fut le premier (patriarche) après l'apôtre Pierre et mourut martyrisé. * B p. 204 a.

En ce jour aussi reposa dans le Christ le grand et pieux prince d'Arménie, le vaillant et victorieux Baron Rouben, parent du roi Gagik.]

30 ԱՊԷՔԱՆ, 7 ՄԱԻ.

Fête de l'apparition de la sainte Croix à Golgotha.

A l'époque de l'empereur Constance, fils du grand saint Constantin, et du patriarche de Jérusalem Cyrille, aux jours de la sainte Pentecôte, le 30 du mois d'ahékan et le 7 mai, à la troisième heure de la journée, la sainte Croix du Christ, précieuse et vivifiante, apparut sous une apparence lumineuse, que tout le peuple aperçut sur le saint Golgotha s'étendant jusqu'au mont des Oli-

1. Mot à mot : Les sept Escaliers, Heptaskalon.
PATR. OR. — T. XXI. — F. 3.

լուսոյն ծածկեցան ճառագալթք արեգականն : Եւ խնդութեամբ մեծաւ լցաւ ամենայն անձն : Ծերք եւ երիտասարդք, կանայք եւ մանկունք ընթացան յեկեղեցին մեծաւ գոհութեամբ եւ ուրախութեամբ * փառս ետուն Աստուծոյ ընդ ահագին սքանչելիան որ արար առ քրիստոնեայսն, եւ յամօթ արար դանհաւատ ազգն Հրէից, գոր տեսեալ լախեսան եւ թարեան ի յարկս իւրեանց :

* A fol. 253
r° b.

Եւ երանելին Կիւրեղ հաչրապետն գրեաց առ արքայն Կոստանդինոս զերևումն երկրպագել ի աշին Քրիստոսի, յորում պատճէնն գրեալ է ի գիրս վարդապետութեան իւրոյ :

1 լցաւ om. B || 2 կանայք] աղայօք *add.* B || 6 հաչրապետն] երուսագեծի *add.* B || 7 պատճէնն] պատճեանն B || 7 վարդապետութեան իւրոյ :] Եւ արդ՝ զբ բերան բաւական իցէ պատճէլ զգորութիւն ամենազայծառ խաչին . զի խաչին կապունքն մեր անխճիցն որ ի ձեռն յանցանացն՝ լուծան . նախահայրն մեր փրկեցաւ . ախեղերք պատեցան ի ճառագալթեանէ ստտանայի : Խաչին զմեզ ի խաւարային գնացիցն լուսաւորեաց, ի խտտացեալ կռապաշտութեանցն զարձոյց, զցրուեալսն ժողովեաց, զվարատեալսն միաւորեաց, եւ արար բազարակից եւ ընտանիս Աստուծոյ : Եւ արդ զբ բերան բաւական իցէ պատճէլ զգորութիւնն սրբոյ խաչին . զի զայս խաչ ճարգարէքն իբրեւ զպատրուակաւ բարոգեցին, առաքեալքն խաչին պարծէին, մտրտիւրոսքն նովաւ պատկէին, ուխտաւորքն ի նա ապաւինէին, եւ ամենայն արդարքն նովաւ փառաւորէին : Քանզի զայս խաչ կենարար՝ Հրէից յիմարութիւն ճանաչեմք, եւ փրկելոյս մեզ զօրութիւն Աստուծոյ, մեղաւորաց թողութիւն, արդարոց ամբութիւն, կեցուցիչ կենդանեաց, եւ հանգուցիչ մեռելոց, եւ պահապան ամենայն աշխարհի : Այս խաչ՝ որք հաւատով ապաւինին ի նա, զմիտրա ամենայն յանցանացն բաւէ, զախտս զիւրաց հալածէ, զհիւանդութիւնս բժշկէ, զմահս տարածածս տարածեալս զազարեցուցանէ, զցասումն բարկութեանն արգելու, զոգորմութիւնս երկնայինս առարէ, զպտուգս անգատտանաց բազմացուցանէ : Այս խաչ կենարար՝ որք հաւատով ապաւինին ի նա, ի յարձանաց գետոց ապրեցուցանէ, ի ժանեաց գազանաց փրկէ, ի բռնութենէ իշխանաց ազատէ, եւ յամենայն վտանգից զերծուցանէ : Այս խաչ կենարար՝ զպաշտօնեայս իւր պահէ, զբահանայս պատուէ, զթաղաւորս շքեղացուցանէ, զեկեղեցիս լուսաւորէ, եւ աշխարհի շինութիւն շնորհէ : Այս խաչ կենարար ամենեցուն բաւէ, զամենեսեան լուսաւորէ եւ լցուցանէ եւ պայծառացուցանէ երկնաւոր պատօք : Եւ արդ՝ զբ բերան բաւական

viers. Devant la clarté de la lumière les rayons du soleil s'éclipsèrent. Tous furent remplis d'une grande joie. Vieillards et jeunes hommes, femmes et enfants, coururent à l'église avec de grandes actions de grâces, et avec allégresse * ils rendirent gloire à Dieu pour le grandissime miracle qu'Il avait fait en faveur des chrétiens, et pour la honte dont il avait confondu le peuple infidèle des Juifs, qui à cette vue prirent la fuite et se cachèrent dans leurs maisons.

* A fol. 253
r° b.

Le bienheureux patriarche Cyrille écrivit à l'empereur Constance l'apparition de la Croix adorable du Christ ; la copie faite sur cette lettre se trouve dans les livres de sa doctrine ' .

1. Migne, P. G., XXXIII, 4165-4178.

[B * Յայսմ աւուր յիշատակ սրբոյն Փիլիկտիմոնի եւ տղայոյն եւ Ռուսինայ կնոջն եւ երկու որդւոցն :

* B
p. 205 b.

եւ յայսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս առաքինի եւ իմաստուն պատուելի քահանայն Ներսէս որդի թագաւորին Հայոց Լեւոնի :]

Իցէ պատմել զյօրութիւն խաչին, զի խաչին սրբին սեզանք ձեր արբութեամբ, օրհնի պատարագ ձեր հաշտութեամբ, կնքի մկրտութիւն ձեր քաւարար, հաստատի աւարտումն քահանայութեանն, կատարին ալօթք ձեր սրբարարք, լուսուսրեալ պայծառանան ամենայն եկեղեցիք Քրիստոսի : եւ արդ սրբալի գովութիւն եւ կամ սրջափ փառաբանութիւն առաքեսցուք բազմագութ ճարպասիրութեանն Աստուծոյ, որ ոչ միայն ստեղծ գմեղ ի հոգւոյ՝ այլ շնչով կենդանացոյց, եւ զամենայն լիութիւն պարգեւեաց որդւոց ճարպկան, եւ ի ձեռն խաչին յերկին ի վեր արար ձանապարհ : Ի ձեռն խաչին զզրախան երաց, յարութիւն խոստացաւ, զարքայութիւնն պարգեւեաց : Ի ձեռն խաչին՝ ճարպիկ ընդ հրեշտակս խառնեցան, եւ հոգեգէնք ընդ հոգեգէնոն զասաւորեցան. եւ այս ամենայն բարեաց խաչն եղև պատճառ : Արդ՝ եկայք ամենեքեան փութացուք զսօն սուրբ խաչիս յօրինել, եւ զյիշատակն կատարել աստուածային ընծայիւք՝ օրհնութեամբ եւ զօհնութեամբ եւ անզապար փառաբանութեամբ : Ի ձեռն սրբոյ խաչին փառաւորել զչայք եւ զմրդի եւ զհօգիւն սուրբ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս, ամէն : *add.* B.

[B * En ce jour commémoration de saint Philiktimon et de son enfant, de la femme Roussine et de ses deux fils.

* B
p. 205 b.

En ce même jour reposa dans le Christ le vertueux et sage révérend prêtre Nersès, fils du roi d'Arménie Léon.]

NOTES ADDITIONNELLES

I. — Traduction du texte arménien, page 348, variantes, ligne 3.

Après la vivifiante passion de Notre-Seigneur Jésus-Christ, sa divine résurrection, son ascension glorieuse auprès du Père au ciel, ses saints apôtres et ses bienheureux disciples, qui furent des témoins oculaires de tout, parcoururent, sur l'ordre du Saint-Esprit, l'univers entier pour dissiper les ténèbres de l'idolâtrie par la lumière de l'évangile. Aussi Pierre, arrivé à Rome, avait avec lui son disciple et compagnon de route, le bienheureux apôtre Marc, qui était le fils de ce chef des apôtres, aimé par lui dès son baptême, ainsi qu'il l'écrit : *Marc, mon fils, vous salue*¹. Cet apôtre digne de tous les éloges et évangéliste, Marc, était de la nation juive, de la race des prêtres de Lévi et fils de la sœur du saint apôtre Barnabé. Lorsque saint Barnabé fut martyrisé en Chypre, Marc, qui jusqu'alors voyageait avec Barnabé et Paul et les servait, en tant que disciple, dans l'évangile, vint auprès du saint apôtre Pierre. Il était, comme nous l'avons dit, son fils d'après le nouveau baptême; il devint son disciple et voyagea avec lui en le servant, avec obéissance dans l'œuvre de l'évangélisation. C'est ainsi qu'en prêchant la parole de Dieu il arriva avec Pierre à Rome. Il était tellement rempli de toutes sortes d'excellentes qualités, que l'éloge dépasse toute expression, car, instruit par Paul, après s'en être séparé, il fit disparaître avec une extrême énergie toute trace d'inactivité de sa personne. Il possédait avant tout une douceur soumise et une humilité

1. Épître de Saint Pierre, v, 13.

d'esprit, et, en restant auprès de Pierre dans la principale des villes, Rome, tous deux, par divers miracles et par l'enseignement de tous les jours, convertirent de nombreuses gens à la foi du Christ et réfutèrent l'erreur de Simon. Après que Pierre et Marc y furent restés quelques jours, et y eurent semé abondamment la parole de Dieu, Pierre sacra Marc évêque d'Alexandrie d'Égypte et l'y envoya. Il s'y rendit, parcourut en prêchant l'évangile tout le pays d'Égypte, la Libye, les Barbares, la Pentapole, Marmarika, Amoniacon et la Phénicie et d'autres provinces environnantes, aux jours (de Tibère)...

II. — Traduction du texte arménien, page 351, variantes, ligne 5.

Les fidèles, enhardis par la puissance de Dieu, allèrent retirer des flammes le corps entier du saint et le transportèrent à l'endroit où il avait toujours prié et prêché, puis ils l'inhumèrent avec parfums et encens en grande solennité dans un tombeau creusé dans le rocher du côté est de la ville. L'apôtre et l'évangéliste du Christ, Marc, qui fut prêtre et martyr, et le premier dans Alexandrie, fut martyrisé le 18 ahékan, le 25 avril, le trentième jour du mois des Égyptiens et le seizième du mois des Hébreux, après que cinquante-trois ans s'étaient écoulés depuis l'incarnation du Christ.

D'aucuns disent que sa mort eut lieu aux jours des empereurs Gaïus et Julius; d'autres la huitième année de l'empereur Néron; mais il fit sa prédication aux jours de l'empereur Tibère. Les apôtres l'ont appelé évangéliste parce qu'il a écrit l'évangile selon son nom d'après les paroles et les récits du saint apôtre Pierre.

Saint Marc était de taille moyenne, pas trop haut ni trop grand ni trop petit ni trop ramassé, mais bien proportionné, bien fait et d'une taille parfaite. Il commençait à blanchir, sans paraître trop vieux, vieilli plutôt de corps que de figure. Il avait un beau visage, un nez long et droit avec des narines développées qui ne l'écrasaient pas et pleines de finesse; il avait seulement la tête grosse, les cheveux bien disposés, mélangés de blancs, un beau regard droit, des sourcils épais, rapprochés, de grands yeux, un front large, avec un commencement de calvitie, une barbe fournie, serrée, pas trop courte ni trop longue, le teint couleur de blé; il mangeait très peu.

De son caractère il était miséricordieux, compatissant avec tous ceux qu'il rencontrait. Il parlait bien, était conciliant, d'humeur gaie et d'un accueil facile, plein des grâces de Dieu : les grâces du Saint-Esprit brillaient en sa personne. Son âme était remplie de toutes sortes de bonnes qualités, au point que la grâce qui émanait de sa personne était l'indice des vertus de son âme.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

X

MOIS DE MARÉRI

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 253 verso à fol. 276.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յալմատուրք ըստ կարգի ընտրելագոյն օրմակի Յալմատուրաց
Տէր Իւրաչելի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Մարերի Ա եւ Մայիս Բ : Յիշատակ սուրբ Յովհաննու առաքելոյն եւ ստուածաբան
ուեառարունչին յօրն յորում բոլորէ տապանն զճանանայն :

5 Յովհաննէս աշակերտն 'Քրիստոսի' որդի էր Զեբեդեայ. եւ Սողովմի ծայրն իւր
զուստր էր Յովսեփայ անուանելոյն այր Մարիամայ ստուածածնին : Յովսեփ չորս
որդիս ունէր. զՅակոբոս, զՄիմոն, զՅուզա եւ զՅովսի : Ունէր եւ երիս զստերս.
զԵսթեր, զՄարթա եւ զՍողովմի որ էր կին Զեբեթեայ եւ ծայր Յակովբայ եւ Յով-
հաննու : Եւ վասն այնորիկ էր Փրկիչն բնօր Յովհաննու՝ որպէս եզբայր Սողոմայ
զստերն Յովսեփայ. եւ որպէս որդիքն Յովսեփայ եզբարք անուանին 'Քրիստոսի, նոյն-
պէս եւ զստերքն բորք :

10 Եւ Յիսուս ծրայն զՊետրոս ձկրտեաց ձեռօք իւրովք, եւ Պետրոս զԱնգղէտս
զեզբայրն իւր, եւ Անգղէտս զՅակոբոս եւ զՅովհաննէս, եւ Յակովբոս եւ Յովհաննէս
զայլ առաքեալսն :

Եւ յորժամ զՅիսուս կալան ամենեքեան * լիսխեան, բայց ծրայն Յովհաննէս եկաց * A fol. 253
առ նմա. եւ ի խաչին նա ծրայն էր, եւ ի գերեզմանն նախ քան զՊետրոս նա ընթացաւ. v° a.

1 Յիշատակ] եւ տօն add. B || 2 զճանանայն] եւ յիշատակ Տեպեանն add. B || 10-13 եւ
Յիսուս... առաքեալսն om. B.

1 MARÉRI, 8 Mai.

Commémoration de saint Jean, apôtre, l'évangéliste théologien, au jour
où sa tombe émet de la manne.

Jean, disciple du Christ, était fils de Zébédée; sa mère Salomé (*Soghovmi*)
était fille de Joseph, surnommé l'époux de Marie, Mère de Dieu. Joseph avait
quatre fils : Jacques, Simon, Jude et Osée (*Horsi*). Il avait également trois fil-
les : Esther, Marthe et Salomé, qui fut l'épouse de Zébédée et la mère de Jac-
ques et Jean. C'est pourquoi le Sauveur était l'oncle maternel de Jean, en tant
que frère de Salomé (*Soghoma*), fille de Joseph; car de même que les fils de
Joseph sont appelés frères du Christ, de même les filles (sont appelées) ses
sœurs.

Jésus ne baptisa que Pierre de ses propres mains, Pierre (baptisa) son
frère André, André (baptisa) Jacques et Jean, et Jacques et Jean (baptisèrent)
les autres apôtres.

Lorsqu'on eut saisi Jésus, tous * s'enfuirent, excepté Jean qui resta seul * A fol. 253
auprès de Lui; il était également seul à la crucifixion, et c'est lui qui accourut v° a.

և յևս յարութեանն զԱտուածածինն առ ի տուն իւր մինչև ննջեաց : Եւ սա միայն
 դաս չերկրի երիս մայրս ունելով. մին՝ Սողոմի որ ծնաւ զինքն, և միւս՝ Որոտման
 որպի ըստ բանի Տեառն, և երրորդ՝ Ատուածածինն որպէս և սոսայ Տէր ի խաչին .
 Այս մայր բո : Եւ զամենատրբուհի Ատուածածինն Պետրոս և Յովհաննէս մկրտե- 5
 ցին : Եւ վասն Քրիստոսի զալստեանն ի ննջումն Ատուածածինն սա զրեաց :
 Եւ զնաց չեփեսոս և զտաճար կուոցն Արտեմիդոսի աղօթիւք կործանեաց, և
 ըսուատուն հազար անձն որք պաշտէին զկուռսն աղատեաց և զարձոց յատուած-
 պաշտութիւն :

Յայժմ առւր յիշատակ է Արսենի մեծի անապատականի :

Երանելին Արսէնիոս էր մեծ իշխան Թէոդոսի մեծի արքային, յոյժ հանձարեղ և 10
 իմաստուն. եթող զամենայն և կրօնաւորեցաւ, և առաքինի վարուք եղև մեծ
 ձգնաւոր :

Եւ յորժամ մեռանէր Թէոդոս թագաւորն արար զնա թագաւորահայր, և յանձն-
 եաց ի նա զերկուս զորդիս իւր * զԱրկաղէոս և զՄնորիոս փոքր պատանեակս : Եւ

* A fol. 253
v° b.

1-5 Եւ սա միայն... մկրտեցին *om.* B || 7 յատուածպաշտութիւն] յատուածզիտութիւն
 B || 9 յիշատակ... անապատականի] տօն և հանգիստ տուրք և մեծ հօրն մերոյ և ձգնաւոր
 հօրն հարսնոց Արսենիոսի երանելոյ սինկելոսին B || 11 և առաքինի... ձգնաւոր *om.* B.

le premier au tombeau avant Pierre ; après la résurrection, il prit chez lui
 la Mère de Dieu jusqu'à sa dormition. Il fut le seul sur la terre qui eut trois
 mères : d'abord Salomé (*Soghormi*) qui le mit au monde, ensuite (comme) fils
 du Tonnerre selon l'expression du Seigneur, troisièmement la Mère de Dieu
 comme le Seigneur le lui dit sur la croix : *Voici votre mère* ¹. Pierre et Jean
 baptisèrent la très sainte Mère de Dieu ; mais c'est ce dernier qui écrivit au
 sujet de la venue du Christ à la dormition de la Mère de Dieu. Il se rendit à
 Éphèse et démolit par ses prières le temple de l'idole Artémis (*Artémidosi*),
 délivra les quarante mille personnes qui adoraient l'idole et les convertit au
 culte de Dieu.

En ce jour commémoration du grand anachorète Arsène (*Arseni*).

Le bienheureux Arsène (*Arsenius*) était un grand prince de l'empereur
 Théodose le Grand, très intelligent et sage, qui, abandonnant tout, se fit
 moine et devint un grand ascète d'une vie pleine de vertus.

L'empereur Théodose, sur le point de mourir, le proclama régent et lui

* A fol. 253 confia ses deux fils * Arcadius (*Arkadēos*) et Honorius (*Onorios*), encore jeunes
v° b.

1. Jean, XIX, 27.

անոցց զնոսս բարեպաշտութեամբ ծինչեւ երեւն չափահասակք եւ թաղաւորեցին Մնորիոս ի Հռոմ եւ Արկաղէոս ի Կոստանդինուպօլիս :

Եւ Արսէնիոս դարձաւ ի Հռոբոմ, եւ ուխտէր իւր որ յամենայն շաբաթ օր ի տասներորդ ժամուն յայդ կիւրակէ թողոյր զշող արեգակունն ի թիկունս իւր, եւ ինքն կանգնեալ կայր չարեւեր՝ զձեռսն եւ դաշն չերկինս ունելով սաղմուէր արտասուօր եւ ոչ նստէր եւ ոչ դաշն եւ զձեռսն իջուցանէր ծինչեւ յաւաւուն : Եւ չորժամ ձագէր արեգակն զձառադալթս իւր չերեսս նորա, յայնժամ իջուցանէր զձեռս իւր եւ նստէր :

Ատէր երանելին Արսէնիոս. Ամենայն շաբ որ ոչ կատարի՝ չէ շաբ, եւ ամենայն բարի որ ոչ կատարի՝ չէ բարի : Կոյնպէս եւ մեղք եւ արդարութիւն թէ ոչ կատարին՝ ոչ ինչ են : Մարդ որ ոչ անկի ի ծիտս իւր խորհուրդ բարի եւ շաբ՝ նման է երկրին Սոցովմայ եւ Գոմորայ, բանդի սպտապօլին է եւ ոչ վաշ անկի ի նմա եւ ոչ խոտ դալար, խի ի բարի երկիր բուսանի ցորեան եւ սրոմն. եւ ամենայն որ քան զչափն աւելի է՝ զլուսկան է : Բարի է երթալ ընդ արքունական պարտան եւ ծի յաջ խոտորել եւ ծի յահեակ :

Ասացին ձերքն ընդ Արսէնիոս. Բնդէր ոչ՝ ապաչես զԱստուած եւ հանես զգեւս * A fol. 254 r° a.

enfants. Il les éleva pieusement jusqu'à ce qu'ils devinrent adultes; puis Honorius régna à Rome et Arcadius à Constantinople.

Arsène retourna à *Hrobom*¹, fit vœu que tous les samedis à partir de la dixième heure jusqu'à l'aube du dimanche, laissant les rayons du soleil derrière son dos et se tenant face à l'orient, les mains et les yeux élevés vers le ciel, il psalmodierait les larmes aux yeux, sans s'asseoir ni baisser les yeux et les mains. Et lorsque le soleil levant dardait ses rayons sur son visage, alors il abaissait ses mains et s'asseyait.

Le bienheureux Arsène disait : « Tout mal non accompli n'est pas mal, et tout bien non accompli n'est pas bien. De même le péché et la justice non accomplis ne sont rien. L'homme qui ne produit pas dans sa pensée une idée bonne et mauvaise, ressemble à la terre de Sodome et de Gomorrhe, car elle est stérile et il n'y pousse ni épine, ni herbe tendre; tandis que dans une bonne terre il y pousse du blé et de l'ivraie. Tout ce qui est au-dessus de la mesure est diabolique. Il est bon de suivre la route royale et de ne point s'écarter à droite ou à gauche. »

Des vieillards s'entretinrent avec Arsène : « Pourquoi ne pries-tu point * A fol. 254 r° a.

1. Mot qui semble dépourvu de sens. Arsène se rendit en Égypte, cf. H. DELAHAYE, *Synaxarium Constantinopolitanum dans Propylæum ad Acta SS. novembris*, col. 663-6. *Syn. Cp.* porte Αἴγυπτον; *Syn. sel.* Ἀλεξάνδρειαν et Σαχηται. Le synaxaire arménien donne, pour la suite, la légende de *Syn. sel.*; mais on ne voit pas comment s'est formée la leçon *Hrobom*.

ի ճարգկանէ, եւ աղօթիւք զհիւանդս բժշկես որպէս եւ այլ ճգնաւոր հարքն : Ատէ Արսէնիոս : Ես աղաչեմ զԱստուած որ չիս դեւք ոչ մտցեն, եւ աղօթեմ որ զհիւանդութիւն հոգւոյս իմոյ բժշկէ :

Հարցին ձերքն ցԱրսէնիոս եթէ Երկու արք էին, մինն արեղայ եւ միւսն աշխարհական : Խորհեցաւ արեղայն զի վաղին ձգեսցէ զկարգ արեղայութեանն եւ լինիցի աշխարհական, եւ խորհեցաւ աշխարհականն՝ զի վաղին լինիցի արեղայ. եւ ի գիշերին չայնմիկ մեռան երկոքեանն : Արդ չ՞ր կարգի իցեն արեղայն եւ աշխարհականն : Ատէ Արսէնիոս : Արեղայն մեռաւ որպէս արեղայ, եւ աշխարհականն որպէս աշխարհական, զի որպէս գտան ի ժամ մահուն այնպէս եւ գնացին :

Եւ հանգեաւ սուրբ ճգնաւորն Արսէնիոս Մայիսի Ը :

Յայտ աւուր յիշատակ Սմբատայ Հայոց Թագաւորին :

Առաջին Թագաւորն Հայոց յազգէն Բագրատունեաց եղև Աշոտ, որ յառաջ իշխանաց իշխան էր : Եւ իշխանն Իսմայելի Արդլա առաքեաց եմս Թագ ի ձեռն Յուսփայ գորավարին իւրոյ : Եւ լուեալ արքայն Յունաց Վասիլ առաքեաց եւ նա Թագ

10 Մայիսի Ը] եւ դնայ առ Քրիստոս *add.* B || 11 յիշատակ] ի Հայք վկայութիւն B || 13 Իսմայելի] Հազարացոց B || 14 Վասիլ] կայսր *add.* B.

Dieu pour chasser les démons des hommes et guérir, par tes prières, les malades comme le font d'autres pères ascètes? » Arsène répondit : « Moi, je prie Dieu pour que les démons n'entrent pas en moi, et je Le prie de guérir les maladies de mon âme. »

Des vieillards interrogèrent Arsène : « Il y avait deux hommes, dont l'un était religieux et l'autre laïc. Le religieux songeait à quitter l'état religieux le lendemain et à se faire laïc, et le laïc songeait à se faire religieux le lendemain, mais tous deux moururent dans la même nuit. Dans quel état se sent-ils donc trouvés, le religieux et le laïc? » Arsène répondit : « Le religieux est mort comme religieux et le laïc comme laïc, car ils sont partis comme ils se sont trouvés à l'heure de la mort. »

Le saint ascète Arsène reposa le 8 mai.

En ce jour commémoration de Sembat (*Sempad*), roi d'Arménie.

Le premier roi d'Arménie de la race des Bagratounis fut Ashot (*Asot*), qui était auparavant prince des princes. L'émir musulman¹ Abdallah (*Abdla*) lui envoya une couronne par l'intermédiaire de son général Yousouf (*Yousphay*).

1. Mot à mot : l'émir d'Ismaël. C'était Abou'l-Abbas Ahmad II Almutamid 'ala'llah (870-892).

Աշոտայ. եւ պսակեալ նա յերկուց թագաւորացն՝ եղև ձոխ թագաւոր, եւ արար խաղաղութիւն եւ շինութիւն աշխարհին Հայոց : * Շինեաց եւ բազում եկեղեցիս փառաւորս, եւ վախճանեցաւ աստուածաբաշտութեամբ եւ լի հաւատով :

* A fol. 254
r° b.

Եւ չետ նորա թագաւորեաց որդի նորա Սմբատ, հայրենի առաքինութեանցն
5 նմանեալ, այր կատարեալ չամենայն բարեգործութիւնս : Եւ կացոյց ընդ ձեռամբ խրով թագաւորս Վրաց՝ զԱտրներսէս, եւ Եղերացոյց՝ զՄատանդին. եւ կայր խաղաղութեամբ եւ աստուածաբաշտութեամբ :

Ընդ այն ժամանակս զօրավարն Իսմայելի Ափշին՝ որդին Ապուսաճի՝ եղբայր
Յուսիպոյ, ապստամբեաց չամիրապետէն իւրմէ եւ կուտեաց զօրս ի վերայ նորա, եւ
10 առաքեաց առ Սմբատ թագաւորն օգնել նմա. նոյնպէս եւ ամիրապետն առաքեաց առ
Սմբատ թագաւորն եւ խոստացաւ բազում պարգեւս զի ծի օգնեացէ Ափշինի : Եւ ի
լինել ծարալն չաղթեաց ամիրապետն, եւ կալեալ զԱփշին եղ ի բանդի, եւ պատուի-
րեաց Սմբատայ մեծամեծ պարգեւս տալ :

Յետ բազում ժամանակաց արձակեցաւ չարն Ափշին ի կապանաց, եւ կարգեցաւ ի

8 Իսմայելի Հաղարացոյց B || 12 եւ պատուիրեաց... տալ] եւ պատուեաց զՍմբատ
մեծամեծ պարգևօր B.

L'ayant appris, Basile, empereur des Grecs, envoya, lui aussi, une couronne à Ashot. Couronné par les deux rois, celui-ci devint un roi puissant et fit régner la paix et le progrès dans le pays d'Arménie. * Il fit construire beau-
coup de belles églises et mourut dans la piété et plein de foi.

* A fol. 254
r° b.

Après lui régna son fils Sembat, imitateur des vertus de son père, qui accomplit toutes sortes de bonnes actions. Il installa, sous sa dépendance, Aternerseli roi des Géorgiens et (préposa) Constantin aux Egétiens¹. Il vécut en paix et dans la piété.

A cette époque le général musulman Afchin², fils d'Abousadj, frère de Yousouf, se révolta contre son émir, rassembla des troupes contre lui, et envoya demander secours au roi Sembat; mais l'émir envoya de même au roi Sembat en lui promettant beaucoup de présents pour qu'il ne vint point en aide à Afchin. Le combat s'étant engagé, l'émir obtint la victoire, fit prisonnier Afchin et le mit en prison; puis il ordonna de donner à Sembat beaucoup de présents.

Longtemps après le méchant Afchin fut délivré de ses liens et promu

1. L'Egérie est un district du Lazistan, sur le cours inférieur du Tchhorok. —
2. Afchin est un titre donné à certains émirs turcs, cf. *Encyclopédie de l'Islam*, t. I, p. 181. Afchin Haydar Ibn Kawus est cité par les historiens arabes en relation avec l'histoire d'Arménie, mais il n'est pas le frère de Yousouf Ibn Abou Saïd, qui fut gouverneur d'Arménie de 849 à 855 environ.

գործ զորովարութեան, եւ եկն յաշխարհն Հայոց ի Գլին բարոք : Եւ առաքեաց առ Սմբատ զեսպան սիրոյ եւ խաղաղութեան, եւ երդամբ ոչ չիշել զայն զի ոչ օգնեաց նմա, այլ եւ շնորհակալ եւս լինէր զի պահեաց զճխամտութիւն առ ամիրապետն. եւ այսպէս խարանօք կոչեաց առ ինքն :

* A fol. 254
v° a. Եւ յորժամ չորաւ մեծարեաց * զառաջինն, եւ ապա ստեալ ամենայն երդմանցն 5 կալաւ եւ ել ի բանդի եւ չարչարէր ազգի ազգի տանջանօք եւ ստիպէր ուրանալ զՔրիստոս : Եւ նա հաստատուն կացեալ ի հաւատն իւր պաշտէր զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած :

Եւ նոցա սրեալ եղեգունս հարկանէին ընդ առնացի անգամս նորա, եւ հեղոյք արիւնն իրրեւ զառու. եւ զառուրս ամարայնի պահէին ի բանդին ի Գլին բարոք 10 տանջանօք : Եւ ապա հանդերձս կուէին ի բերան նորա, եւ տանն ալք անկեալ ի վերայ զլսոյ նորա՝ այնպէս վասն հաստատուն կալոյ նորա ի հաւատն Քրիստոսի լսեղբեցին զպատուական թագաւորն, եւ զմարմին նորա կախեցին զպարսպէ բաղաբին, եւ թողն առուր բաղումս : Եւ լոյս մեծ ծաղեաց ի վերայ սուրբ մարմնոյն նորա, եւ աւիշքն որ կաթէին ի մարմնոյն խառնեալ ընդ հօղն լինէր ի բժշկութիւն ամենայն ցաւոյ : 15

10 ամարայնի] ամարայնոյն B || 12 վասն հաստատուն... Քրիստոսի om. B || 15 ի բժշկութիւն] բժիշկ B.

aux fonctions de général; il vint au pays d'Arménie, à la ville de Dwin. Il envoya à Sembat un ambassadeur (portant un message) d'affection et de paix, en lui jurant de ne plus se souvenir de ce qu'il ne l'avait pas aidé, et le remerciant même d'avoir su conserver la fidélité envers l'émir. C'est ainsi qu'il l'appela à lui en le trompant.

* A fol. 254
v° a. Lorsque (Sembat) se rendit auprès de lui, il * commença par lui rendre tous les honneurs, mais ensuite, parjure à tous ses serments, il le fit saisir, le fit mettre en prison et le soumit à différentes tortures, pour le contraindre à renier le Christ. Mais (Sembat) demeura ferme dans sa foi et servit le Christ vrai Dieu.

On lui enfonça des roseaux aiguisés dans le membre viril et le sang coula à flots; puis il fut gardé en prison à Dwin pendant la saison d'été en le soumettant à de nombreuses tortures. Enfin, on lui enfonça des linges dans la bouche, et dix hommes s'étant jetés sur sa tête étouffèrent l'excellent roi, parce qu'il était resté ferme dans la foi au Christ; on suspendit son corps sur le bastion de la ville et on l'y abandonna pendant plusieurs jours. Mais une grande lumière jaillit sur son saint corps et des gouttes d'humeur, qui suintèrent du corps en se mêlant à la poussière, servirent à la guérison de tous les maux.

Այսպէս նահատակեցաւ սուրբ թագաւորն Սմբատ Մարերի Ա եւ Մայիսի Բ. եւ կատարի յիշատակ նորա ընդ յիշատակս Յովհաննու աւետարանչին եւ Արսէնի մեծի ձգնաւորին, ի վառս Քրիստոսի չաւխտեան :

[B * եւ յայսմ աւուր հանդեաւ ի Քրիստոս սրբոն Լեւոն եղբայրն սրբոնի Թորոսի, * B
5 այր քաջ եւ աւարինի :] p. 207 b.

Մարերի Բ եւ Մայիսի Թ : Տօն է նապեայ ճարգարէին :

Մեծաբարբառն Եսայի ճարգարէն էր յերուսաղէմէ, եւ սրոյնցաւ ի Մանասէէ թագաւորէ Հրէաստանի, * յորդոյն Եղեկիայ, եւ թաղեցաւ ընդ կաղնոյն Աւովելն * A fol. 254
արտաքոյ քաղաքին Գաբաւոնի : v° b.

10 Յայսմ աւուր յիշատակ ճանկանցն Բեղղէհեծի :

Ի ճիւղն Յիսուսի Քրիստոսի ի Բեղղէհեծ Հրէաստանի Հերովդէս որդի Անթիպատրոսի չալաղգեացն ունէր զթագաւորութիւնն Հրէից : Իբրեւ եկին ճողքն ի Պարսից յերուսաղէմ եւ ստէին. Սէր է որ ճնաւ արքայն Հրէից, զի տեսար զաստղն

2 Յովհաննու] աւարելոյ եւ add. B || 10 յիշատակ] է սուրբ add. B || 11 Յիսուսի om. B.

C'est ainsi que fut martyrisé le saint roi Sembat le 1er maréri, 8 mai. Sa commémoration a lieu avec celle de Jean l'évangéliste et d'Arsène le grand ascète, pour la gloire du Christ éternellement.

[B * Et en ce jour reposa dans le Christ le baron Léon, frère du baron Thoros, homme valeureux et vertueux.] * B
p. 207 b.

2 MARÉRI, 9 Mai.

Fête du prophète Isaïe.

L'éloquent prophète Isaïe était de Jérusalem. Il fut scié par Manassé, roi de Judée', * fils d'Ezéchias et fut enterré sous le chêne d'Aroël * A fol. 254
(Aroveli), hors de la ville de Gabaon². v° b.

En ce jour commémoration des enfants de Bethléem.

Lorsque Jésus-Christ naquit à Bethléem de Judée, Hérode, fils d'Antipater (*Antipatrosi*), d'entre les Gentils, régnait sur les Juifs. Lorsque les mages vinrent de la Perse à Jérusalem et dirent : « Où est le roi des Juifs qui

1. Il faut restituer : de Juda. — 2. Cf. *Syn. Cp.*, col. 667.

նորա չարեւերս եւ եկաք երկիր պագանել նմա : Հերովդէս հարցեալ զգիտունս Հրէից առաքեաց զմոզան ի Բեղղեհէժ, եւ ինքն ուսաւ ի նոցանէ զժամանակ աստեղն երևել-
լոյ :

Իսկ յորժամ մոզքն ընդ այլ ճանապարհ գնացին չաշխարհն իւրեանց, Հերովդէս բարկացաւ յոյժ եւ հրամայեաց զօրականաց իւրոց կոտորել զամենայն մանկունսն ի Բեղղեհէժ յերկեմենից եւ ի խոնարհ՝ ըստ ժամանակին զոր ստուգեաց ի մոզուցն . եւ նորա չարձակեալ պաղանարար ի վերայ Բեղղեհէժի եւ ամենայն սահմանաց նորա, կոտորեցին զամենայն սանդղիւսոյ մանկունսն զոր զտին չաթսուն եւ չորս զեղջէ :

Իսկ Յովսէփ եւ Մարիամ զբառաստեն օր կացեալ ի Բեղղեհէժ՝ բերին ապա զճանուկն Յիսուս յերուսաղէժ ի տաճարն Տեառն . եւ ընկալաւ Միմէոն ի զիրկս իւր, օրհնեաց զԱստուած եւ զՄարիամ եւ զՅովսէփ, եւ * անտի գնացին ի նապարէթ, եւ ապա փախսան յԵղիպտոս :

* A fol. 255
1° a.

Իսկ արգարագատն Աստուած ոչ եթող զՀերովդէս առանց պատժոց, այլ զանձնը մանկանցն արխնն խնդրեաց ի նմանէ . զի ետպան ինքն զկին իւր եւ զօրդիս իւր, եւ սնկաւ յախտ չարաչար, եւ որդունք եռային ի նմանէ : Եւ ապա ինքն ետպան ձեռօք իւրովք զինքն, եւ այսպէս բարձաւ չարն, եւ ոչ ետես զփառսն Աստուծոյ :

6 ստուգեաց] տեղեկացաւ B || 8 զեղջէ] եւ էին ճանկունքն թուով հազար չորս հարիւր եւ փաթսուն երկու add. B || 9 ապա om. B || 10 Տեառն om. B.

vient de naître? Car nous avons vu son étoile en Orient, et nous sommes venus l'adorer »; Hérode s'enquit auprès des savants Juifs, envoya les mages à Bethléem, et lui-même apprit d'eux la date à laquelle l'étoile était apparue.

Puis, lorsque les mages eurent regagné leur pays par un autre chemin, Hérode, très irrité, ordonna à ses soldats de tuer tous les enfants qui étaient à Bethléem, depuis l'âge de deux ans et au-dessous, selon la date qu'il connaissait exactement par les mages. (Les soldats) assaillirent brutalement Bethléem et tous les environs, et tuèrent tous les enfants au sein qu'ils trouvèrent dans quatre-vingt-quatre villages.

Quant à Joseph et Marie, après être restés quarante jours à Bethléem, ils emmenèrent l'enfant Jésus au temple du Seigneur à Jérusalem; Siméon l'accueillit dans ses bras, et bénit Dieu ainsi que Marie et Joseph, qui se rendirent de là à Nazareth, d'où ils s'enfuirent en Égypte.

* A fol. 255
1° a.

Mais Dieu, qui est juste, ne laissa point Hérode sans punition, et exigea de lui le sang des enfants innocents; car il tua lui-même sa femme et ses enfants, et subit une maladie terrible, car des vers fourmillaient (sortant) de lui; il finit par se tuer de sa propre main. C'est ainsi que ce méchant disparut et ne vit point la gloire de Dieu.

Իսկ ճանկտին որ կոտորեցան եղևն վիպք Քրիստոսի, որ վասն մեր ճանկացաւ Տինաւուրցն, եւ դասաւորեաց զնոսա ի գողն Աբրահամու : Եւ կատարի տօն ճանկանցն Բեղղէճեմի Մաչիսի Թ, ի փառս Աստուծոյ օրհնելոյ :

Յայժմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Քրիստոսի եւ երկու կանանցն :

5 Սուրբ եւ փառաւորեալ վկայն Քրիստոսի Քրիստոսիս էր ի ժամանակս Պէլլոսի ամբարիշտ արքային, եւ անուն էր նորա յառաջ Պաւլոսայս, ի շանալլոսի աղբէն ճարդակերաց, եւ չաւուր պատերազմին ըմբռնեցաւ ի ձեռս կամօի : Եւ վասն զի ոչ կարէր խօսել՝ աղաչեաց զԱստուած եւ էջ հրեշտակապետ չերկնից եւ ձերձեցաւ ի շրթունս նորա, եւ աւժամոցն խօսել սկսաւ. եւ ճակալ ի մէջ բարբառին յանդիմանէր
10 զհարածիչսն բրիտանէիցն :

Եւ մի ոմն սրոյ անուն էր Բաբիոս կալաւ զնա եւ զան եհար ուժղին : Եւ նա ասէ.

1 Քրիստոսի] Աստուծոյ B || 2 Աբրահամու] զի ոչ լսկ վասն Քրիստոսի ձեռան՝ ալլ եւ փխտանակ Քրիստոսի, սր ոչ ալլ ամեր ի վիպից վիճակեցաւ *add.* B || 3 Բեղղէճեմի] Մարերի Բ եւ *add.* B — օրհնելոյ *om.* B || 4 կանանցն] ընկերացն B || 6 ամբարիշտ արքային] լուսաւորին B — Պաւլոսայս] Սեպրոպոս B || 7-9 եւ վասն զի... խօսել սկսաւ] Եւ սուսալ զճաւաստ Քրիստոսի փախարէր ընդունիլ զսուրբ մկրտութիւնն, եւ զպրանալը յղի իւր յարժամ տեսանէր զհարածումն եւ զնեղութիւնն բրիտանէից. եւ կամէր յանդիմանել զանհաւատն, եւ ոչ կարէր յտակ խօսել զյանալէն լեզուն : Եւ աղաչեաց զԱստուած, եւ շնորհեցաւ ի վերին զօրութենէն B || 9 յանդիմանէր] համարձակ *add.* B.

Les enfants qui furent tués devinrent les martyrs du Christ, Lui, l'Ancien des jours qui se fit enfant pour nous, et Il les plaça dans le sein d'Abraham. La fête des enfants de Bethléem se célèbre le 9 mai, pour la gloire du Dieu béni.

En ce jour martyre de saint Christophe et de deux femmes.

Christophe (*Khristophor*), le saint et glorieux martyr du Christ, vivait aux jours de Dèce, l'empereur impie. Il s'appelait auparavant Prépropôs¹, il était de la race des anthropophages à la tête de chien. Il fut fait prisonnier dans un jour de combat et tomba entre les mains du comte. Comme il ne pouvait point parler, il pria Dieu, et voici qu'un archange descendu du ciel s'approcha de ses lèvres et il se mit aussitôt à parler. Il entra à la ville et blâma les persécuteurs des chrétiens.

Un homme, du nom de Bacchios, le saisit et le frappa brutalement. Mais

1. *Syn. Cr.*, col. 658 Πέπερος; ms. S : Πέπερος en cet endroit seulement.

* A fol. 255
r° b.

Համբերեմ * վասն Քրիստոսին իմոյ, ապա թէ ոչ՝ եւ ոչ թագաւորն ձեր կարէր կալ
ընդդէմ իմ : Եւ լուեալ թագաւորն զբանս նորա առաքէ երկերիւր զօրականս զի
կալցեն զնա, վասն ահեղ տեսեան անձինն : Եւ երթեալ զօրականացն գտին զերա-
նելին առաջի զբան եկեղեցւոյն ունելով գաւազան ի ձեռին խրում, զոր ափովիւք
արմատացոյց : Եւ յորժամ երթալք երեւեցաւ նմա հրեշտակապետն Ռափայէլ, եւ 5
բազմացոյց զհացն զոր ունէին չինքեանս :

Եւ յորժամ զնացին ի քաղաքն Անտիոքայ սուրբ քահանայապետն եւ վկայն
Քրիստոսի Բարիլաս մկրտեաց զնա եւ անուանեաց Քրիստափոր, որ թարգմանի
բրիտոսազգեաց. մկրտեցան եւ զօրականքն :

Եւ յորժամ ետես զնա թագաւորն երկեալ, եւ յահէն անկաւ յետս. եւ յորժամ 10
կանգնեցաւ՝ հրամայեաց եւ տարան առ նա երկու պրունիկ կանաչս զկալինիկէ եւ
զԱկիլինէ, թերեւս կարասցեն զնա սպրբանօր զարձուցանել ի կուռսն. եւ մանաւանդ
Քրիստափոր վարդապետութեամբն խրով զարձոյց զնոսա ի Քրիստոսի հաւատն : Եւ
զայն լուեալ արքային բարկացաւ, եւ հրամայեաց եւ զԱկիլինէ կալսեցին զհերացն
զլիսոյն եւ կապեցին յոտսն երկու վէմս մեծամեծս. եւ լուծան յօլք անձինն : Եւ սուրբն 15

1 թագաւորն] բաճաւորն B || 3 վասն ահեղ տեսեան անձինն] վասն զի էր այր հուժկու
եւ ահեղ տեսեամբ B || 4 ունելով... չինքեանս] եւ պատճեցին նմա զպատճառ զարտեանն
խրեանց. եւ նա լուսասօրեաց զնոսա քարոզութեամբ սուրբ աւետարանին B || 9 բրիտո-
սազգեաց] բրիտոսազգեստ B || 10 զնա... կանգնեցաւ] զսուրբն զարհուրեցաւ զի ահեղակերպ
երեւեցաւ նմա շնորհօրն Քրիստոսի B || 12 եւ մանաւանդ Քրիստափոր] այլ ընդ հակառակն
եղեւ, զի երանելին Քրիստափոր աստուածեղէն B || 13 արքային] անօրինին B.

* A fol. 255
r° b.

(le saint) dit : « Je supporte * pour mon Christ, sans cela votre roi lui-même
ne pourrait me résister. » L'ayant appris, le roi envoya deux cents soldats
pour le saisir, car sa personne inspirait la terreur. Les soldats, en arrivant,
trouvèrent le bienheureux devant la porte de l'église; il tenait à la main un
bâton, qui prit racine par ses prières. Pendant le trajet, l'archange
Raphaël lui apparut et multiplia le pain que (les soldats) portaient sur eux.

Lorsqu'ils furent arrivés à la ville d'Antioche, le saint pontife et martyr
du Christ, Babylas, le baptisa et lui donna le nom de Christophe, qui se
traduit « porteur du Christ » : les soldats furent également baptisés.

Lorsque le roi l'eut aperçu, il prit peur et dans son effroi tomba à la
renverse; puis, s'étant relevé, il ordonna de conduire auprès de lui deux
prostituées nommées Callinice (*Kaliniké*) et Aquilina, dans l'espoir qu'elles
pourraient par leurs supplications le faire revenir aux idoles. Mais ce fut
Christophe, au contraire, qui par son enseignement les convertit à la foi du
Christ. Ce qu'ayant appris, le roi fut pris de colère et ordonna de suspendre
Aquilina par les cheveux et de lui attacher aux pieds deux grosses pierres.

Քրիստափոր աղաչեաց զԱստուած վասն նորա, եւ առժամայն աւանդեաց * զհոգին * A fol. 255
լուր : v° a.

Եւ ընկեցին զմարմինն առաջի Կալինիկեայ : Եւ ասէ Կալինիկեա խարէութեամբ .
երթաց ի տաճարն եւ զոհեցից : Եւ յորժամ եմուտ՝ արկ զվահեղն իւր ի պարանոց
5 կռոցն եւ ուժգին քարշեաց եւ ընկէց յերկիր եւ խորտակեաց : Եւ ասէ ցբուրման .
Ժողովեցէք զտակերպ աստուածոց ձերոց եւ ձիւրով եւ աղիւ պնդեցէք :

Եւ լուեալ արքային լարկացաւ եւ հրամայեաց երկաթի շամփուր երկայն անցու-
ցանել շտրիցն մինչեւ ի թիկունսն . եւ մերենայիւ կախեցին զնա խոտորնակի, եւ
կապեցին վէճա շտան եւ ի ձեռսն : Եւ սուրբն Քրիստափոր աղօթեաց վասն նորա առ
10 Աստուած, եւ աւանդեաց զհոգին իւր :

Կոչեաց թագաւորն զսուրբ վկայն եւ թշնամանէր զնա, զարշերես եւ օտարակերպ
եւ չարապատկեր ասելով : Եւ երթեալ երկերիւր զօրականքն որք հաւատացին առաջի
թագաւորին եւ երկիր պագին սրբոցն Քրիստափորի եւ զթագաւորն անարգեցին : Հրա-
մայեաց եւ հատին զգլուխս նոցա, եւ զմարմինս նոցա ընկեցին ի հուր :

15 Եւ զսուրբն հրամայեաց բեւեռել ի պղնձի մերենացս ընդ չորս կողմանէ, եւ շուրջ

1 աղաչեաց] աղօթէր B — առժամայն] նա ի տանջանս անդ B || 7 արքային] բռնաւորն
B || 12 երկերիւր om. B — որք հաւատացին om. B || 13 եւ երկիր ... անարգեցին] աղաղակէին
թէ. Քրիստոսնեայ եծք եւ անարգէին զբռնաւորն B || 15 Եւ զսուրբն հրամայեաց բեւեռել]
Եւ բռնաւորն ոչ կամեցաւ գաւրբն Քրիստափոր փութանակի կարծել ի կենաց, արկ զնա ի
զժնգակ սանջանս . հրամայեաց եւ բեւեռեցին զնա B.

Les jointures de son corps se brisèrent; saint Christophe pria Dieu pour elle,
et aussitôt elle rendit son âme.

* A fol. 255
v° a.

On jeta son corps devant Callinice. Callinice leur dit pour les tromper :
« Je veux aller au temple et y sacrifier. » Mais lorsqu'elle y eut pénétré, elle
jeta son voile au cou des idoles, tira fortement, les jeta à terre et les brisa.
Elle dit ensuite aux prêtres d'idoles : « Ramassez les os de vos dieux et
consolidez-les avec de la poix et du sel. »

A cette nouvelle, le roi fut très irrité et ordonna de la transpercer par
de longues broches de fer depuis les pieds jusqu'au dos; on la suspendit de
biais à une machine et on lui attacha des pierres aux pieds et aux mains.
Saint Christophe pria Dieu pour elle, et elle rendit son âme.

Le roi manda le saint martyr et l'injuria en disant : « Figure dégoûtante,
espèce d'étranger de mauvaise mine. » Mais les deux cents soldats qui
avaient cru se présentèrent au roi, se prosternèrent devant saint Christophe
et insultèrent le roi. Celui-ci ordonna de leur trancher la tête et de jeter leur
corps aux flammes.

Il ordonna ensuite de clouer le saint à des machines de bronze des quatre

* A fol. 255
v° b.

գնովու կուտեցին փայտ եւ վառեցին հրով : Եւ սուրբ վիպան ոչ այրեցու, այլ որպէս յաթու նստեալ պատմէր զահաւոր եւ զմիւսանգամ գալուստն Քրիստոսի : * Պատմէր եւ տեսիլս սրանչեկիւ եթէ Այր մի զօրական, բարետեսակ եւ պայծառ երեսօք զգեցոյց ինձ սալիտակ հաներձ, եւ ստակ եյ ի պուխ իմ, եւ զպեղեցկութենէ պտակին եւ պատմուձանին պատմել ոչ կարեմ : Տեսանեմ եւ այլ զօրս սեւայէձս եւ մարտեան ընդ լուսեկէն զօրականն եւ չալթեցին նոցա : Եւ դարձու փառաւոր այլն բարկութեամբ ի նոսա եւ եհերձ գնոսս յերկուս եւ չալթեաց ի սարու : Եւ իբրեւ լուսն գաջս մերձակայ ամբոխն, եւ տեսին գտուրբն անկիւղելի հաւատացին ի Քրիստոս՝ անձինք իբրեւ հապար, եւ երթեալ հանին գտուրբն ի մերենայէն եւ ի հրոյն :

Եւ երեւցաւ ստտանայ ի կերպարանս մարդոց, եւ բորբոքեաց զչարութիւնս սրտի նորա ի վերայ սրբոյն : Եւ չաւուրս յարում կամէին կապալաշտրն զոհս մատուցանել

1 — p. 1477, l. 14 ոչ այրեցաւ... մերձ ի գեան] ապրեալ լինէր զօրութեամբն Քրիստոսի, զոր տեսեալ բազմաց զքրտչեկն հաւատացին ի Քրիստոս : Եւ եղև յաւուրն յարում կապալաշտրն զոհս մատուցանելին ժողովեցան հաւատացեալքն եւ երթացին պաշտամամբք պատգէս . Պայծառ է զբախտն, պայծառ են պտակքն աւետեաց . ձէթ է սովորիկ մի համբերութիւն մեր, եւ սրտիկմբ ի Տեսունէ : Եւ գայն լուեալ բաւաւորին բարկացաւ յոյժ, հրամայեաց եւ զիմեցին զօրքն, եւ սրով զամենեսեան կտաւրեցին : Եւ հրամայեաց եւ կտաւրեցին վէձ մի ի պարանոց սրբոյն եւ ձգէին . եւ նա զահանայր զկատուձոյ սր արժանի արտր զայնպիսի չարչարանս կրել վասն անուան իւրոց : Յայնժամ հրամայեաց սրով հատանել զգլուխ նորա : Եւ յորժամ տարան ի տեղին ագոթեաց առ Աստուած, եւ խնդրեաց զփրկութիւն ամենայն քրիստանէից : Եւ ազգեցաւ նմա ի վերասա կառարունն խնդրուածոց իւրոց, եւ երկնային փառացն ժառանգութիւն, եւ ճիսիթարեցաւ ի հոյլ իւր : Եւ նոյնժամայն հատին զգլուխ նորա Մարերի Բ եւ Մայլաի Թ : Եւ Պետրոս եպիսկոպոսն Առախոյ սր է մերձ յԱնտիոք՝ առեալ զմարմինն տարաւ ի քաղաք իւր, եւ մեծաւ պատուով եզ ի տապանի մերձ ի գեան : Եւ յետ ժամանակաց պատուական նշխարք նորա փոխազրեցան ի Կոստանդինուպոլիս եւ անտի յայլ տեղիս . եւ ամենայն ուրեք փայլեալ եզին սրանչեկեօք Բ .

* A fol. 255
v° b.

côtés, d'entasser tout autour du bois et d'y mettre le feu. Mais le saint martyr ne fut point brûlé, et comme s'il était assis sur un trône il prêcha le terrible et dernier avènement du Christ. * Il raconta également cette vision magnifique : « Un homme, un soldat, de belle prestance et d'un visage éclatant, m'a revêtu d'une tunique blanche et a déposé une couronne sur ma tête. Je ne puis vous décrire la beauté de la couronne et de la tunique. J'ai vu aussi d'autres soldats nègres qui luttaient avec des soldats lumineux et les battaient. Alors l'homme à la belle prestance s'est retourné vers eux en colère, les a fendus en deux et anéantis. » La foule qui se trouvait proche, ayant entendu ces paroles et vu que le saint n'avait point été brûlé, se convertit au Christ au nombre de mille personnes environ; ils allèrent délivrer le saint des machines et des flammes.

Satan apparut (au roi) sous la forme d'un homme et excita la méchanceté de son cœur contre le saint. Un jour que les idolâtres voulurent immoler, le

ժողովեաց սուրբ վկայն Քրիստոսի զհաւատացեալ ժողովուրդրն եւ երդէին պաշտամամբ
 աչալէս. Զէթ է յայրումն, սակաւիկ մի համբերեացուք եւ պակիմք ի Քրիստոսէ :
 Եւ զիմեցին ի վերայ նոցա զօրք թագաւորին եւ սրով կամենեսեան կոտորեցին զբա-
 5 ջալերեալսն ի սրբոյն : Եւ կապեցին վէճ մի մեծ ի պարսնոց սրբոյն Քրիստափորի եւ
 ընկեցին ի ջրհորն. լուծաւ վէճն եւ հրեշտակ Տեսան եհան զնահատակն * Քրիստոսի * A fol. 256
 եւ կացոյց աւաջի թագաւորին, եւ տեսեալ զնա զարհուրեցաւ, եւ հրամայեաց սրով
 հատանել զզլուխ նորա : Եւ յորժամ տարան ի տեղին՝ ազօթեաց առ Աստուած եւ
 խնդրեաց փրկութիւն ամենայն քրիստոնէից, շնորհ սակերաց իւրոց զի հալածեցէ
 զզեւս եւ զամենայն ատառնուցական հնարս, եւ ուր անունն իւր չիշատակեցի վրկեցին
 10 ջամենայն նեղութենէ, ի կարկոտց եւ ի ժանդոց եւ չերաշտութենէ : Զայն եղև չերկնից
 առ նա. Զամենայն խնդիրս քո կատարեցից, եկեաջիք յանարտուճ յուրախութիւնս :
 Եւ նոյնժամայն հատին զզլուխ նորա Մաչիսի Թ :

Եւ Պետրոս եպիսկոպոսն Ատալիւս սր է մերձ յԱնտիոք, առեալ զմարմինն նորա
 տարաւ ի քաղաքն իւր եւ մեծաւ պատուով եղ ի տապանի մերձ ի գեան :

15 [B * Սպացումն սուրբ մարգարէին Եսայեայ ի Մանասէէ թագաւորէ :

Մեծաբարբառն Եսայի էր որդի Ամոխայ յազգէ Յուդայ չերուսապեճէ, որ

* B
 p. 207 b.

saint martyr du Christ rassembla des gens qui se mirent à chanter et à officier
 ainsi : « L'huile est à brûler, ayons un peu de patience et nous serons cou-
 ronnés par le Christ. » Les soldats du roi les assaillirent et tuèrent à l'épée
 tous ceux que le saint encourageait. Ils attachèrent une grosse pierre au
 cou de saint Christophe et le jetèrent dans un puits. La pierre se détacha ;
 l'ange du Seigneur fit sortir le martyr* du Christ et le mit en présence du * A fol. 256
 roi, qui, épouvanté à sa vue, ordonna de lui trancher la tête par l'épée. 1° a.
 Lorsqu'on l'eut conduit au lieu de l'exécution, il pria Dieu en Lui deman-
 dant le salut de tous les chrétiens, et la grâce pour ses ossements d'écarter
 les démons et toutes les manœuvres de Satan, et (priant pour) que là où
 son nom serait invoqué on soit délivré de toute gêne, de la grêle, de la
 rouille et de la sécheresse. Une voix du ciel parvint jusqu'à lui et dit :
 « J'exaucerai tout ce que tu me demandes, viens à la joie exempte de tris-
 tesse. » Ou lui trancha aussitôt la tête, le 9 mai.

Pierre, l'évêque d'Atalios¹, qui est proche d'Antioche, prit le corps,
 l'emmena à sa ville et le déposa avec de grands honneurs dans un tombeau
 près du fleuve.

[B* Le saint prophète Isaïe scié par le roi Manassé.

L'éloquent Isaïe était fils d'Amos, de Jérusalem et de la tribu de Juda.

* B
 p. 207 b.

1. Il n'y a que deux sièges épiscopaux portant le nom d'Ἀττάλεια, respectivement en
 Lycie et en Pamphylie; aucun ne peut être dit dans le voisinage d'Antioche et à aucun
 on ne connaît de titulaire nommé Pierre.

յայտնապոյն խօսեցաւ զգալտենէ Բանին յաշխարհ ծննդեամբ ի սրբոյ կուսէն : Եւ ի կշտամբելն զՄանասէ թագաւորն Հրէաստանի վասն չարեաց նորա, հրամանաւ նորա սրոցեցաւ ի զվտոյն եւ ի վայր յերկուս մասունս : Եւ թաղեցաւ ընդ կաղնեան Ռոզելի արտաքոյ բաղաբին Գաբաւոնի :]

Մարերի Գ եւ Մայիսի Ժ : Վարբ երանելոյն Գերմանոսի Կոստանկինուպօլսի հայրապետի : 5

Այս ցանկալի աչրս եւ երանելի հայրապետս Գերմանոս ներքինի էր, որդի մեծի իշխանի եւ պատրիկ որոյ անուն էր Յուստինանոս, յաւուրս բարեպաշտ արքային Հերակլի :

* A fol. 256
r° b. * Եւ վասն իւր աստուածաճաճոյ վարուցն, եւ զի չոյժ ուսեալ էր զաստուածաշունչ զիրս ձեռնադրեցին զնա Կիզիկոյ մետրապօլիտ . եւ բազում ժամանակս կեցեալ մինչեւ ի ժամանակս Լեւոնի Իսաւուսի : 10

Եւ վասն զի էր չոյժ առաքինի եւ ժուժկալ վարուբ, եւ էր ամենիմաստ եւ աստուածասէր, խոնարհ, հանրարտ, սիրմամ եւ ամենայն բարութեամբ լցեալ, աստուածային ընտրութեամբն եւ ամենայն բահանայեցն նստուցին զնա յաթոս պատրիարքութեան Կոստանկինուպօլսի :

5 վարբ] եւ յիշատակ add. B — հայրապետի] պատրիարքի B || 6 Գերմանոս om. B || 12 բարութեամբ] բարի բնութեամբ B || 13 բահանայեցն] բահանայապետացն B.

Il parla avec évidence de la venue au monde du Verbe par sa naissance de la sainte Vierge. Pour avoir blâmé Manassé, roi de Juda, de ses mauvaises actions, il fut, par son ordre, scié de la tête jusqu'en bas en deux parties. Il fut enterré sous le chêne de Rogel, hors de la ville de Gabaon ¹.]

3 MARÉRI, 10 Mai.

Vie du bienheureux Germain, patriarche de Constantinople.

Cet aimable et bienheureux patriarche Germain (*Germanos*) était eunuque, fils du grand prince et patricien nommé Justinien (*Youstianos*), aux jours du pieux empereur Héraclius. * A raison de sa vie agréable à Dieu et parce qu'il était très versé dans les écritures inspirées de Dieu, on le sacra métropolitite de Cyzique (*Kisiko*). Il y vécut de longues années jusqu'aux jours de Léon l'Isaurien.

Il était très vertueux et d'une vie austère, de grande intelligence, ami de Dieu, humble, paisible, charitable, rempli de toutes les bontés, c'est pourquoi, par élection divine et (le choix) de tous les prêtres, on le fit siéger sur le trône patriarcal de Constantinople.

1. Cf. *Syn. Cp.*, col. 667.

Եւ եղեւ վարդապետ ճշմարտութեան եւ ուսուցանէր եւ մեկնէր ժողովրդեանն զաստուածային գիրս : Եւ բազում ճառս գրեաց ի տէրունական տօնս եւ ի սուրբս, եւ արար կցուրդս եւ քաղցր եղանակաւ շարականս, որպէս եւ պաշտի մինչեւ ցայսօր : Տեսանէր եւ զշնորհս Հոգւոյն սրբոյ ի պատարագին եւ յահէն հեղուք բազում արտասուս, եւ զհիւանդս եւ զախտաժէտս ձեռն զնելով եւ ազօթելով ողջացուցանէր, եւ զբազում զեւս ի մարդկանէ հարածէր :

Իսկ թագաւորն Լեւոն ստանաչական խորհրդովք սկսաւ զտէրունական պատկերս եւ զնշխարս սրբոյն անդոսնել եւ ընկեհուլ : Եւ նա խրատ տալք եւ ուսուցանէր ի բաց կալ յանօրէն խորհրդոյն. եւ թագաւորն ոչ լսէր, այլ մանաւանդ բազում նեղութիւնս անցոյց ընդ սրբոյ հայրապետին, * նա եւ զաստուածաբանեալ զիրան զոր զրեաց սուրբն աչրեաց, եւ սակաւ ճառք մնացին ի թագստեան :

Եւ տեսեալ երանելին զթագաւորին չարիսն զի այլ եւս կարի խստութեամբ գործէր, եմուտ չաւազ եկեղեցին եւ զարտուական եմբիտրօսն եղ ի վերայ սրբոյ սեպտեոյն եւ զհաց յառաջին տունն իւր, եւ անդ լռութեամբ եւ ուղղափառ հաւատով եւ առաքինի վարուք կացեալ զմնացուածս կենաց իւրոց, եւ աւելի քան զիննսուն ամաց

3 բաղքր եղանակաւ] բաղքրեղանակս B || 7 ստանաչական] չարաչար B || 9 յանօրէն] յանարժան եւ ի չար B || 10 սրբոյ] բարեւոր ծերացեալ B || 11 սուրբն om. B.

Il devint le docteur de la vérité, enseigna et commenta au peuple les divines écritures. Il écrivit de nombreuses homélies pour les fêtes du Seigneur et des saints, il composa des antiennes (*Kzourt*) et des hymnes très mélodieuses qui sont en usage jusqu'à nos jours. Il percevait les grâces du Saint-Esprit au moment du saint sacrifice et versait de nombreuses larmes de crainte; il guérissait les malades par l'imposition de ses mains et par ses prières; il chassait des hommes de nombreux démons.

Or, le roi Léon, par les conseils du démon, se prit à mépriser et rejeter les images du Seigneur et les reliques des saints. (Germain) exhorta le roi et lui recommanda de s'abstenir de ces desseins impies, mais celui-ci ne l'écoutait pas; au contraire, il suscita bien des persécutions au saint patriarce, * et brûla les écrits théologiques que le saint avait composés; peu d'homélies demeurèrent, étant cachées.

Le bienheureux, voyant les méfaits du roi qui agissait avec une rigueur croissante, pénétra dans la grande église¹, déposa le précieux omophorion sur le saint autel et retourna à sa première demeure, où en silence, avec une foi orthodoxe et une vie pleine de vertus, il vécut le restant de sa vie.

1. Sainte-Sophie.

* A fol. 256
v° a.

լեալ հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս, եւ եղին զնա ի վանսն իւր զոր ինքն շինեաց Խորան կոչեցեալ :

Յայսմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի Եպիմաքոս եւ սուրբն Գորգիանոս ի Հռոմ քաղաքին հրամանաւ անորէն իշխանին բազում տանջանայ համբերեալ չարչարեցան եւ զՔրիստոս ոչ ուրացան. եւ ապա հատին զղուխս նոցա Մայիսի Ժ :

* B
p. 210 b.

[B * Եւ յայսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս սատուածասէր պատանին Բուսիլէն որդի Վեռն թագաւորին :]

Մարերի 'Է եւ Մայիսի ԺԱ . Վկայութիւն սրբոյն Մովկիմոսի քահանայի :

Սուրբն Մովկիմոս Ամիլիլաօլիտոյ քաղաքին քահանայ էր եւ վարդապետ ճշմարտութեանն, եւ յաւուրս ամբարիշտ արքային Գիոկլետիանոսի համարձակութեամբ քարոզէր զանունն Քրիստոսի, եւ պատուիրէր ի բաց կալ ի կապալաշտութենէ, եւ հաւատալ ի ձի Աստուած ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս :

2^Խորան կոչեցեալ զոր Խորան կոչեն B || 3 սուրբն *om.* B || 4 տանջանայ համբերեալ չարչարեցան] չարչարանօք տանջեալք համբերեցին B || 5 նոցա] Մարերի Գ եւ *add.* B || 8 Վկայութիւն... քահանայի] Վկայութիւն սուրբ եւ ձեռք քահանայկային Մովկիու զոր Մովկիմոս կոչեմք B || 9 Ամիլիլաօլիտոյ] Անիլիլաօլեայ B || 11 կապալաշտութենէ] ճորտութենէն B.

Il reposa en paix dans le Christ, âgé de plus de quatre-vingt-dix ans. On le déposa dans le couvent qu'il avait fait bâtir, appelé Khora ¹ (*Khoran*).

En ce jour le saint martyr du Christ Epimaque et saint Gordien eurent à souffrir à Rome de nombreuses tortures par l'ordre de l'impie gouverneur, mais ne renièrent point le Christ. On leur trancha ensuite la tête le 10 mai.

* B
p. 210 b.

[B* En ce jour reposa dans le Christ le pieux jeune homme Rouben ², fils du roi Léon.]

4 MARÉRI, 11 Mai.

Martyre du saint prêtre Mocimus.

Saint Mocimus était prêtre et docteur de la vérité à Amphipolis (*Amphipolitoy*) aux jours de l'empereur impie Dioclétien; il prêchait avec hardiesse le nom du Christ, exhortant à abandonner l'idolâtrie et à croire au seul Dieu Notre-Seigneur Jésus-Christ.

1. Le fameux monastère dédié au Sauveur, appelé couramment *η Μονή τῆς χώρας*, hors des murs de Constantinople, au nord de la ville, cf. S. Byzantios, *Ἡ Κωνσταντινουπόλις*, t. I. Athènes, 1851, pp. 366-368. — 2. Fils de Léon I, tué à Byzance, après avoir eu les yeux brûlés au fer rouge en 1141.

Եւ ի ձիւս աւուր Լաուդիկոս բղեղին զնաց բազում ամբոխիւ ի տաճար կոսյն զոհս ծառուցանել Գիոնիսոյ. * եւ Երանելի վիպն Գրիստոսի խափանէր զբազումս * A fol. 256 v° b.
 որ երկնային ի գոհնէ : Եւ լուեալ բղեղին աւարեաց զօրականս եւ տարան գաւարն աւաջի, եւ մեծաձայն բարբառով խոստովանեցաւ զանդրոսելի հաւատն իւր որ ի Տէր
 5 մեր Յիսուս Գրիստոս : Եւ հրամայեաց կախել եւ բերել զմարմին նորա, եւ նա ի յանդիմանելոյ զմոլորութիւնն ոչ զապարէր :

Եւ ապա բորբոքեցին հօւր ձիթով եւ վշով եւ որթով, եւ արկին զնա ի մէջ հրոյն, եւ սուրբն որպէս ի զբախտի ձեմէր : Եւ երեւեցան նմա երեք արբ վառուոր տեղեամբ, եւ ելեալ բոցոյն ի հնոցէն աչբեաց զբղեղին եւ ինն զօրականս, եւ եպեն անյաջա ի
 10 մարդկանէ մարմինք նոցա : Եւ թարստիոն բաղարապեան արկ զնա ի բանդ :

Եւ աւարեաց թագաւորն ալլ բղեղիս որոչ անուն էր Մարսիմոս, եւ բազում ուրբանօք խրատ տալի կատարել զհրամանս թագաւորին, եւ սուրբն ամենեւին ոչ հաւանեցաւ : Կապեցին զնա չերիս անխու եւ զրորեցին, եւ մարմինն յոյժ կտրատեցաւ : Եւ նա աղաչեաց զԱստուած եւ լուծաւ ի կապանացն, եւ ել սուրբն արիւնաշաղթիս
 15 վերօք :

1 Լաուդիկոս] Լալիկոս անօրէն B — բազում om. B || 5 զմարմին նորա] եւ զկրակին եւ զկրակն add. B || 8-10 եւ սուրբն... ի բանդ] եւ յազօթել սրբոյն յրուեցաւ հօւրն ուժգին հոգմով, եւ հրեհեաց գտեղին ուր էր բղեղին, եւ աչբեաց զնա եւ զինն զօրականս ընդ նմա : Յաջնած թարստիոն բաղարապեան ձեւն էարկ ի սուրբն եւ եպ ի բանդի, եւ նա զոհութեամբ անդադար փառաւորէր զԱստուած B || 12 սուրբն ամենեւին] նա B || 13 զնա] զնահատակն Գրիստոսի B || 14 աղաչեաց զԱստուած] ազօթէր աւ Աստուած, եւ յանկարծակի խորտակեցաւ անիւն եւ սուրբն B — սուրբն om. B.

Un jour que le gouverneur Laodicius (*Lavodikos*) se rendait avec une nombreuse escorte au temple des idoles pour immoler à Dionysos, * le bien-
 heureux martyr du Christ détourna beaucoup de ceux qui allaient sacrifier. * A fol. 256 v° b.
 L'ayant appris, le gouverneur envoya des soldats, qui le lui amenèrent; et là, celui-ci confessa à haute voix sa foi inébranlable en Notre-Seigneur Jésus-Christ. (Le gouverneur) ordonna de le suspendre et de lui labourer le corps, mais il ne cessa de réprouver leur erreur.

Ensuite on alluma un grand feu avec de l'huile, du chanvre et des sarments et on le jeta dans les flammes. Le saint s'y promena comme dans un jardin. Il lui apparut trois hommes de glorieuse apparence, et les flammes sortant du brasier brûlèrent le gouverneur et neuf soldats, dont les corps disparurent. Le préfet de la ville, Thalatio, fit jeter (le saint) en prison.

Le roi envoya un autre gouverneur nommé Maxime, qui engagea (le saint) avec beaucoup de supplications à exécuter les ordres du roi, mais le saint n'y consentit point. On l'attacha alors à deux roues que l'on fit tourner, et tout son corps en fut déchiré. Le saint pria Dieu, ses liens se détachèrent et il sortit avec des plaies pleines de sang.

Ա fol. 257
r° a.

Եւ յետ առուրց ընկեցին զնա առաջի առիւծուց, եւ երթեալ գազանացն լիզուին զոտն եւ զվէրան. եւ տեսեալ զայն ամբոխին ասեն առ բղեշխն. Արձակեա՛ն զԱստուծոյ ծառայոց : Եւ նա յլարկեաց զնա * կապանօք ի Հերակլիա քաղաքն Թրակիայ առ գատաւորն Թիլիսիոն, եւ նա գարձեալ տայ զսուրբ վկայն Քրիստոսի ի զօրականս եւ յուղարկեաց ի Բիւզանդիա : Եւ անդ տարան զնա ի խորհրդական ատեանն յորում նստէին ամենայն գատաւորքն եւ աւուելին քննութիւն ամենայն զործոց :

Եւ անդ հարցին զսուրբն. եւ նա մի բառ միոջէ պատմեաց զամենայն զարանչելիսն զոր արար : Եւ նորա բարկացեալք հատին ի վերայ նորա զվճիւ զլիսատմանն : Եւ յորժամ տարան ի տեղին ալօթեաց առ Աստուած, եւ եղեւ առ նա ձայն ի յերկնից. Ուրախ լեր բարեչազթ վկայ իմ Մովկիմոս, մնաւ յարքայութիւնն երկնից : Եւ սոյա հատին զգլուխ նորա :

Եւ Փիլիպպոս եւ Դաւիթատիոս եւ Կիւրակոս եպիսկոպոսուք ընդ այլ բրիստոնեայս թաղեցին զմարմին նորա մզանաւ մի արտաքոյ Բիւզանդիոյ : Եւ յետ ժամանակաց սուրբն Կոստանդիանոս շինեաց մեծ եկեղեցի ի վերայ տապանին :

* B
p. 211 b.

[B * Յայսմ առուր չիշատակ սրբոյ վկային Թէոդորոսի, որ կոչեցեալ էր Աթե- նագորոս :

1-2 առիւծուց... առ բղեշխն] գազանաց, եւ խնամօքն Աստուծոյ ոչ մերձեցան ի նա. յայնժամ ամբոխն աղաղակեաց առ բղեշխն B || 4 Թիլիսիոն] Փիլիպպիոն B || 7 զսուրբն օտ. B || 9 եւ եղեւ ձայն... երկնից] եւ վերին աղղեցութեամբն ընկալաւ զաւետիս ժառանգութեան արքայութեանն երկնից B || 13 զմարմին նորա] զվկայն Քրիստոսի B.

Quelques jours après, on le jeta aux lions, mais les fauves s'approchèrent et léchèrent les pieds et les plaies. A cette vue, la foule dit au gouverneur :

* A fol. 257
r° a.

« Remets en liberté le serviteur de Dieu. » Mais il l'envoya * chargé de chaînes à la ville d'Héraclée de Thrace, devant le juge Thilission, qui remit de nouveau le saint martyr du Christ entre les mains des soldats et l'envoya à Byzance. Là, on le conduisit au tribunal du conseil, où siégeaient tous les juges pour connaître de toutes les affaires.

Ils interrogèrent le saint, qui raconta un à un tous les miracles qu'il avait opérés; furieux, ils le condamnèrent à la décapitation. Lorsqu'il fut amené au lieu de l'exécution, il pria Dieu. Une voix du ciel se fit entendre qui disait : « Réjouis-toi, Mocimus, mon martyr victorieux; entre dans le royaume des cieux. » On lui trancha la tête.

Les évêques Philippe, Dalmatius et Cyriaque accompagnés d'autres chrétiens inhumèrent son corps à une lieue hors de Byzance. Plus tard, saint Constantin édifia une grande église sur sa tombe.

* B
p. 211 b.

[B * En ce jour commémoration du saint martyr Théodore, qui était appelé Athénadore.

Երանելիս այս էր որդի Սուրենայ Հայոց նախարարի չաղգէ թագաւորութեան, որ էր իշխան զաւաւին Սարահունեաց, եւ բնակէր յաւանաշէնն իւր որ կոչեցաւ յանուն նորա Սուրէն մերձ յԵղնկայ :

Եւ մայր նորա Աղվիթոս կին ողորմած չորդորեաց զայր իւր եւ շինեցին տեղի 5 ցաւազներոց առ ավին ձորոյն մօտ չալբիւրն որ կոչէր Սրբենուտ. եւ էին անգ ողբը երեսուն եւ հինգ, որք հոգային զպէտս կենաց ուրորմութեամբ : Եւ ոմն ի նոցանէ քրիստոնեայ էր եւ քահանայ Դասիոս անուն եւ վարդապետութեամբ աստուածաշունչ զրոյ զարձոյց զնոսա ի հաւատս Քրիստոսի :

Եւ զի մերձ էր տեղին բազում անգամ երթալը Աթենագորոս, եւ լսէր ի Դասիոսէ 10 զբարձրութիւն աստարանին : Եւ ինքն յօթն ամաց հետէ ավատադեալ զախտ ցաւազին տառապէր յոյժ. եւ ձեռքը նորա արծաթ բազում ծախեալ էին ի բժիշկս զի միամօր էր նոցա, եւ ոչ կարացին բժշկել :

Լուեալ Աթենագորոսի զբժշկութիւնն զօր ասներ սուրբ Լուսաւորիչն անուամբն 15 Քրիստոսի, չորժամ տանէին զնա արկանել ի խոր վիրաւն զիմեաց յոտս նորա, եւ աւ- ժամայն բնկալաւ ի նմանէ զբժշկութիւն. եւ հաւատաց ի Քրիստոս յամենայն սրտէ, եւ մկրտեաց զնա սուրբ քահանայն Դասիոս, եւ կոչեաց զանուն նորա Թէոփորոս : Եւ զամս եօթն զաղտնի պահէր զքրիստոնէութիւն իւր անպարար կանխեալ չաղօթս եւ ի պաղատանս առ Աստուած :

Ce bienheureux était le fils de Sourèn, satrape arménien de famille royale, gouverneur de la province des Salahouniqs, qui habitait le bourg construit par lui-même, appelé de son nom Sourèn, près d'Ezenka.

Sa mère Aghvithos, femme charitable, engagea son mari à construire au bord du vallon, près de la source appelée Serpenout, un hospice pour les infirmes. Il y avait là trente-cinq personnes qui leur procuraient par charité les choses nécessaires à leur vie. Il y avait parmi eux un chrétien, prêtre, du nom de Dasios, qui par son enseignement des écritures inspirées de Dieu les avait converties au Christ.

Comme l'endroit était proche, Athénadore s'y rendait souvent et entendait les prédications de l'évangile par Dasios. Il était lui-même affligé depuis sept ans d'une douloureuse maladie, dont il souffrait beaucoup, et ses parents avaient dépensé beaucoup d'argent avec les médecins, parce qu'il était fils unique, sans résultat de guérison.

Athénadore, ayant appris les guérisons que le saint Illuminateur avait opérées au nom du Christ, accourut se jeter à ses pieds lorsqu'on le conduisait au puits profond pour l'y jeter, et il en reçut aussitôt la guérison. Il crut au Christ de tout son cœur, et le saint prêtre Dasios le baptisa en lui donnant le nom de Théodore. Il conserva secrètement pendant sept années sa foi chrétienne, priant inécessamment et suppliant Dieu.

* B
p. 212 a.

Եւ սպա լուեալ Հաչր նորա Սուրէն բազում ողորանօք ջանաց վարձուցանել անդրէն ի պաշտօն կուոցն. եւ իբրեւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել, սկսու սպաւնաղօք զարհուրեցուցանել զնա : Եւ նա վախուցեալ ի * տանէն զնաց ի ճորակն զոր Սեղեմուտ կոչեն եւ թաքեաւ անդ :

Իսկ հաչրն իմացեալ զտեղին զնաց անդր, եւ տեսեալ թէ հաստատուն կայ ի հաւատս Քրիստոսի բարկացաւ չոյժ, եւ կախեալ զհերացն խոյլխոյկեաց զնա անդ. եւ էր չայնժամ երանելին Թէոդորոս քսան եւ ութ ամաց եւ վեց ամսոց : Եւ ի զիշերին չայնմիկ լոյս պաշտաւ ծագեաց ի վերայ սուրբ ճարմնոյ վիպչին Քրիստոսի. եւ Գասխոս քահանայ հրամանաւ ձոր նորա Աղվիթոսի զնացեալ թաղեաց ի նմին տեղոջ :

Եւ յետ իբրեւ հնգետասան ամաց՝ չորժամ անցանէր ընդ այն սուրբն Գրիգոր Երկոթս արար յաւանն Սուրենաշէն. եւ ի հասարակիլ զիշերոցն ետես լոյս մեծ ծագեալ ի վերայ ճորակին ուր էր գերեզման սրբոյն Թէոդորոսի, եւ հարցեալ ծանեաւ զպատճառն զոր պատմեաց նմա Գասխոս : Եւ ետ շինել անդ վիպարան յանուն սրբոյն Թէոդորոսի ուր ճաչր նորա Աղվիթոս ձկնորական վարուք կեցեալ անդր զամս եօթն բարի խոստովանութեամբ հանդեաւ ի Քրիստոս, եւ թաղեցաւ արտաքոյ զբան մատրանն. եւ Գասխոս քահանայ ի նմին վաչրի թաղեալ կայ ի կողմն արեւելից : Եւ յետ ժամանակաց եղև տեղին այն վանք միանձանց անուանեալ Գորբու սուրբ Թորոս, եւ գերեզման սրբոյն ուխտատեղի ամենայն ցաւազնելոց :

* B
p. 212 a.

Par la suite, son père Sourèn, venant à l'apprendre, essaya avec bien des supplications à le faire revenir au culte des idoles; mais comme il ne parvenait pas à le convaincre, il se mit à le terroriser par des menaces. Lui (cependant) s'enfuit de la maison, se rendit au vallon appelé Selenmout et s'y cacha.

Son père, ayant découvert l'endroit, s'y rendit, et voyant qu'il demeurait ferme dans la foi du Christ, il fut pris de colère, le saisit par les cheveux et l'égorgea sur place. Le bienheureux Théodore était alors âgé de vingt-huit ans et six mois. Cette nuit-là une lumière éclatante jaillit sur le saint corps du martyr du Christ; et le prêtre Dasios, sur l'ordre de sa mère Aghvithos, se rendit à l'endroit et l'inhuma à la place même.

Quinze ans après environ, comme saint Grégoire passait par cet endroit, il fit halte le soir dans le bourg de Sourenachèn, et à minuit apercevant une forte lumière qui brillait sur le vallon où se trouvait la tombe de saint Théodore, il se renseigna et en apprit la raison par les explications de Dasios. Il y fit construire au nom de saint Théodore un oratoire où sa mère Aghvithos alla mener une vie ascétique pendant sept années et reposa en bonne confession dans le Christ; elle fut inhumée en dehors de la porte de l'oratoire. Le prêtre Dasios a sa sépulture aussi au même endroit du côté est. Longtemps après, cet endroit devint un couvent de religieux appelé saint Théodore (*Thoros*) de Gorob et le tombeau du saint un lieu de pèlerinage pour toutes sortes d'infirmités.

Եւ յայսմ աւուր հանդեաւ ի Քրիստոս քաջ եւ բարեպաշտ իշխանն Հայոց պարոն Քորոս որդի պարոն Լեւոնի :

Եւ յայսմ եղև շինութիւն թագաւորական բարաքին Կոստանդինուպօլսի ի ձեռն ձեռնին Կոստանդիանոսի, որ նաւիրեաց ի պաշտպանութիւն ամեհօրհնեալ օրուհւոյն
5 ձերոյ աստուածածնի :]

Մարերի եւ եւ Մայրի ՓԲ : Վարբ երանելոյն Եպիփանու Եպիսկոպոսի Կիւրացւոյ :

Այս սրանչեկադորձ եւ գարմանալն այրս Եպիփան էր ի սահմանաց Ելեթերուպօլսի ի Փիւնիկիոց, եւ էին ձեռքն շրէպք հոյսվաստակք :

Եւ չեա մահուան հօրն աւարեաց գնա մալքն իւր զի վաճառեցէ արատուար էշ
10 մի. * հանգլպեցաւ բրխտանէի միոյ որոյ անունն էր Կլէոպիոս, եւ նա հարցանէր * A fol. 257
1° b.
եթէ վաճառէ զէշն : Ասէ Եպիփան. Այո, վաճառեմ, բայց ստամբակ է : Եւ մինչդեռ խօսէին ընկէց էշն զԵպիփան եւ թափեաց զձուկսն ի բարձլոյն : Իսկ Կլէոպիոս արարեալ զինչան խաչին ի վերայ վնասեալ անգլոյն եւ չիշեաց գանունն Քրիստոսի եւ ողջացաց, եւ աստեաց իշոյն եւ աւժամայն անկեալ աստակեցաւ : Եհարց Եպիփան

6 Վարբ... Կիւրացւոյ] Վարբ սուրբ եւ սրանչեկադորձ հօրն ձերոյ եւ ձեճ վարպտեալն Եպիփանու արբեպիսկոպոսին Կոստանդիու բարաքին ի Կիւրոս կղզին B || 10 Կլէոպիոս] Կղպիոս B || 12 խօսէին] ընդ ձրձեանս add. B || 14 եւ աստեաց... աստակեցաւ om. B.

En ce jour également reposa dans le Christ le brave et pieux prince arménien, le baron Thoros, fils du baron Léon.

En ce jour eut lieu aussi la construction de la ville impériale de Constantinople par les mains du grand Constantin qui la voua à la protection de notre très sainte reine, la Mère de Dieu.]

5 MARÉRI, 12 Mai.

Vie du bienheureux Épiphané, évêque de Chypre.

Ce thaumaturge homme extraordinaire, Épiphané, était des environs d'Éleuthéropolis en Phénicie; ses parents étaient des Juifs cultivateurs.

Après la mort de son père, sa mère l'ayant envoyé vendre un âne défec-
tueux, * il rencontra un chrétien dont le nom était Cléopius qui lui demanda
s'il voulait vendre l'âne. Épiphané répondit : « Oui, je le vends, mais il
rue. » Pendant qu'ils causaient, l'âne jeta à bas Épiphané qui eut les genoux
disjoints des cuisses. Cléopius, ayant fait le signe de la croix sur l'endroit
lésé en invoquant le nom du Christ, le guérit; puis il reprimanda l'âne qui
tomba aussitôt mort. Épiphané demanda à Cléopius qui était le Christ? Il
* A fol. 257
1° b.

վանն Քրիստոսի ցկեղտալիոս թէ ո՞վ իցէ : Եւ նա սսէ. Յիսուս Քրիստոս է զոր խաչեցին Հրէայք : Եւ երթեալ պատմեաց մօրն իւրոյ :

Եւ յաւուր միում հանդիպեցաւ ի ճանապարհի սուն միոյ կրօնաւորի որոյ անուն էր Լուկիանոս, եւ աղքատ մի որ խնդրէր ողորմութիւն ի նմանէ, եւ հանեալ զպարեգօտն իւր զգեցոյց աղքատին. եւ տեսեալ Եպիփան զն անկաւ յերկնից սպիտակ հանդերձ եւ ծածկեաց զԼուկիանոս, եւ ի զոյման լեալ անկաւ յոտս նորա եւ աղաչէր զն արասցէ զինքն բրիստոնեաց : Եւ կրօնաւորն տարաւ զնա առ Եպիսկոպոսն եւ մկրտեաց : Եւ տեսանէ, Եպիսկոպոսն զերեսս Եպիփանու լցեալ փառօք եւ սրտի ի զուլս նորա :

Եւ յորժամ դարձաւ ի տուն իւր մեռաւ մայրն, եւ ետ մկրտել զբոյր իւր եւ եղ ի կուսանաց վանս, եւ արար կրօնաւոր : Եւ ինքն գամենացն ինչս իւր բաշխեաց աղքատաց եւ վնաց ի վանս Լուկիանոսի : Եւ էր յայնժամ ամաց վեշտասանից * սուրբն Եպիփան, եւ պահէր Երկուս եւ երիս աւուրս եւ ապա ճաշակէր հաց եւ աղ եւ ջուր, եւ զայն ոչ յագեցմամբ :

* A fol. 257
v° a.

Եւ յաւուր միում հանդիպեցաւ ճանապարհորդաց զն բարձեալ էին գրաստուց իւրեանց զինի, եւ ջուր ոչ գտանէին, եւ գրաստրն նուազեցան յոյժ. եւ Եպիփան արար

2 մօրն իւրոյ] եւ ինքն Եպիփան անպատին ի ճանկութենէ ուսումնասէր էր եւ արագմիտ. եւ աշակերտեալ Տրիփոնի օրինապիտի, եղեւ հմուտ եւ տեղեակ ամենայն գրաւոր եւ անգիր սուանկից Հրէից *add.* B || 5 տեսեալ] ի զարմանալ իւրում յափշտակեցաւ մտօք եւ տեսանէր B — սպիտակ] լուսափայլ B || 8 լցեալ *om.* B || 12 սուրբն Եպիփան *om.* B || 14 յագեցմամբ] զյաղ B || 15 — p. 1487, l. 1. Եւ յաւուր... բազում] Եւ սուսաւ նմա զօրութիւն սրանչելեաց, եւ ամենայն B.

lui répondit : « C'est Jésus-Christ que les Juifs ont crucifié. » Épiphané retourna à sa mère et lui raconta (les événements).

Un jour il rencontra sur la route un religieux dont le nom était Lucien (*Loukianos*) et un pauvre qui lui demandait l'aumône; ayant enlevé sa tunique; il en revêtit le pauvre, mais Épiphané aperçut une tunique blanche qui tombait du ciel et recouvrait Lucien. Saisi de crainte, il tomba aux pieds de Lucien et le pria de le faire chrétien. Le religieux le conduisit à l'évêque qui le baptisa. L'évêque aperçut la figure d'Épiphané remplie de gloire et une couronne sur sa tête.

Comme il rentrait chez lui, sa mère mourut; alors il fit baptiser sa sœur, la conduisit dans un couvent de vierges et en fit une religieuse. Quant à lui, il distribua tous ses biens aux pauvres et se retira au couvent de Lucien.

* A fol. 257
v° a.

Saint Épiphané * avait à ce moment seize ans, il jeûnait deux et trois jours, et ne prenait ensuite que du pain, du sel et de l'eau, et pas même à satiété.

Un jour il fit la rencontre de voyageurs qui avaient chargé du vin sur leurs bêtes, mais qui ne trouvaient point d'eau pour leurs bêtes qui défail-

աղօթիւք զլինին ջուր եւ արրոյց անասնոցն : Եւ բազում հիւանդս եւ տխտածէտս
 աղօթիւք ծիացն ողջացուցանէր, եւ զլեւս ի մարդկանէ հալածէր : Եւ զլե մի
 աղաղակեաց. Ո՛վ Եպիփան դքսան եւ զերկու ամ հալածելոյ ես զմեզ, զնացից ի
 Պարսիկս եւ մեծաւ աշխատութեամբ տարաց զբեզ անդ : Եւ երթեալ զեւն ի
 5 Պարսիկս եմուտ ի զուտար թագաւորին, եւ խնդկէր զնա եւ ստէր. Եթէ ոչ կէսցէ
 Եպիփան ոչ երանեմ ի քէն : Եւ վաճառակի աւաքեաց արքայն Պարսից եւ տարան
 զԵպիփան, եւ յերթան նորա հալածեցաւ զեւն, եւ երկիր եպոպ նմա թագաւորն :

Եւ զոմն մի մոգ համր արար վասն անառակ խօսիցն, եւ զարձեալ վասն
 աղաչանաց թագաւորին արար զլ խօսեսցի մոգն : Եւ պատուիրեաց արքային. Եթէ
 10 ընդ Հուստոյ մարտնչիս՝ լինիս թշնամի խաչելոյն, եւ թագաւորութիւնդ քո ի թշնամեաց
 քոց կորնչի :

Եւ զայր մի սպանեալ հանին ընկենուլ շանց եւ ազուաւոց կերակուր. եւ
 Եպիփան * աղօթիւք կենդանացոյց եւ յանջրդի տեղոջ ջուր բլխեցոյց : Եւ ստտանալ * A fol. 257
 ելեալ ի կերպարանս մարդոյ եւ հանդիպլի ծոյլ եւ պղերդ կրօնաւորի ումնմն, եւ
 15 երկիր ետ նմա պագանել եւ սուժամայն եմուտ ի նա. եւ երթեալ ի վանն իւր մեծ
 v° b.

2-4 Եւ զե... զբեզ անդ om. B || 4 երթեալ զեւն ի Պարսիկս եմուտ] զեւ ծուեալ B ||
 5 եւ ստէր... ի քէն] եւ լուեալ արքայն վասն Եպիփանու B || 6 արքայն Պարսից] արս
 B || 7 եւ երկիր... թագաւորն] եւ բժշկեցաւ ալջիկն B || 8 վասն... խօսեսցի մոգն]
 դարձեալ առողջացոյց B || 10 խաչելոյն] Քրիստոսի B || 12 — ք. 1488 է, 4 Եւ զայր...
 ստտակեցաւ] Եւ բազում պատուով հրամարեալ ի թագաւորէն կէն յանապատն, եւ յանջրդին
 տեղոջ աղօթիւք ջուր բլխեցոյց B.

laient. Épiphane, par ses prières, tourna le vin en eau et abreuva les
 animaux. Par sa seule prière il guérissait de nombreux malades et infirmes
 et chassait les démons des hommes. Un des démons se mit à crier :
 « O Épiphane, tu vas nous poursuivre pendant vingt-deux années, je vais
 partir pour la Perse et je t'y ferai venir avec beaucoup de peine. » Le démon
 se rendit en Perse, entra dans le corps de la fille du roi, et il l'étouffait en
 disant : « Si Épiphane ne vient pas ici je ne sortirai pas de ton corps. »
 Le roi de Perse s'empessa d'envoyer chercher Épiphane, et dès son arrivée
 le démon fut chassé. Le roi se prosterna devant (le saint).

Celui-ci rendit muet un mage à cause de ses propos libertins, puis, sur
 les instances du roi, il fit que le mage parla de nouveau. Il recommanda au
 prince : « Si tu fais la guerre aux Grecs tu te fais l'ennemi du Crucifié, et
 ton royaume sera détruit par tes ennemis. »

Un jour que l'on transportait un homme tué pour le jeter en pâture aux
 chiens et aux corbeaux, Épiphane le ressuscita par ses prières. * Il fit aussi * A fol. 257
 jaillir de l'eau dans un terrain aride. Le démon, sous la forme d'un homme,
 v° b.
 rencontra un religieux paresseux et désœuvré, il le fit se prosterner devant

խոօլուծիւն շարժեաց ի կրօնուորսն : Եւ լուեալ Եպիփանու զնաց ի վանն, եւ ելեալ սասանաչի փախեալ :

Եւ առիւծ մի երանէր ի ճանապարհին եւ գրագրեմս սպանանէր. զնաց Եպիփան ի տեղին, եւ ի տեսանէլ գազանին զերես Եպիփանու սասակեցաւ :

Եւ երթեալ Եպիփանու ի Ղևոնդիուպօլիս եղիտ անդ արեղաց մի որ ուսուցանէր 5 ժողովրդեանն եւ հաւատարմացուցանէր եթէ չաւուր չարութեանն այս մարմինս ոչ չարիցէ, այլ փոխանակ այժմ հոգացեալ մարմնոյս այլ մարմին չարիցէ. եւ տղայք որ մեռանին կատարեալ մարմնով ոչ չառնեն : Իսկ երանելին Եպիփան սաստեաց նմա, եւ սաժամացն կապեցաւ լեզուն եւ եղև անմուռնչ : Եւ ուսոյց ամենեցուն զուզրափաւ հաւատսն : Եւ այլ բազում սքանչելիս արար Եպիփան որ գրեալ է ի կատարեալ 10 պատմութեան իւրում :

Եւ եղև մեռանել արքեպիսկոպոսին Կիւրրոսի կղղոջն. եւ ի տեսան հրամայեաց Տէր եպիսկոպոսացն զի ձեռնադրեցին զԵպիփան արքեպիսկոպոսապետ Կիւրրոսի :

* A fol. 258 * Եւ եղև ուրախութիւն մեծ չեկեղեցիսն եւ չամենայն կղղին :

1° a.

Եւ այլ շնորհ մեծ տուաւ Եպիփանու, զի չորժամ պտտարապ մատուցանէր 15 տեսանէր զգորութիւնն Աստուծոյ զի իջանէր ի վերայ խորհրդեանն : Եւ ի միում աւուր

10 կատարեալ] լիակատար B || 13 զԵպիփան] արքեպիսկոպոստ. եւ ըստ հրամանի Տեառն ձեռնադրեցին զիս add. B || 15 — p. 1489, l. 7 Եւ այլ շնորհ... խորանն om. B.

lui et entra aussitôt en lui. Le religieux, de retour à son couvent, mit un grand trouble parmi les religieux. Ce qu'ayant appris, Épiphanes se rendit au couvent : le démon sortit et prit la fuite.

Un lion parcourait les chemins et tuait beaucoup de monde. Épiphanes se rendit en ce lieu et lorsque le fauve aperçut le visage d'Épiphanes, il creva.

Épiphanes, s'étant rendu à Léontioupolis, y trouva un moine qui enseignait le peuple et affirmait qu'au jour de la résurrection ce corps ne ressusciterait point et qu'à la place de ce corps devenu poussière, c'est un autre corps qui ressusciterait; et que les enfants qui meurent avec un corps parfait ne ressusciteraient point. Le bienheureux Épiphanes le réprimanda et aussitôt sa langue s'arrêta et il devint muet; puis (le saint) prêcha à tous la vraie foi orthodoxe. Il fit encore bien des miracles qui sont écrits dans sa biographie complète.

L'archevêque de l'île de Chypre vint à mourir. Le Seigneur ordonna en * A fol. 258 vision aux évêques de sacrer Épiphanes archevêque de Chypre. * Ce fut une 1° a. grande joie dans les églises et dans toute l'île.

Une autre grande faveur fut accordée à Épiphanes, c'est que quand il célébrait le sacrifice il apercevait la puissance de Dieu qui descendait sur le mystère. Un jour pourtant, il ne l'aperçut point et, saisi de crainte, il vit du

ոչ ետես եւ յերկիւղի լեալ՝ տեսանէր ի ճախակողմանէ սեպանոյն սարկաւազ մի զի ունէր ի ճակատն չար վէր բորոտութեան. հրամայեաց եւ հանին արտաքոյ եկեղեցւոյն, եւ սպա ետես զնշանն : Եւ յորժամ արձակեաց զժողովուրդն խոշտանդէր կապեալ բանիւք զսարկաւազն զի խոստովանեցի զոր ինչ արարեալ էր չար զործս : Եւ նորա անկեալ յտան խոստովանեցաւ եթէ ի զիշերին յայնմիկ ընդ կնոջ իւրում խառնակեցաւ : Եւ պատուիրեաց մեծաւ զգուշութեամբ զի յաւուր յորում մերձեանայ յաճուսինն իւր եթէ քահանայ կամ սարկաւազ կամ այլ ոք յուստէ եկեղեցւոյ ոչ ելցեն ի խորանն :

Եւ յաւուրս քահանայապետութեան նորա էին ի Կիպրոս հերձուածոյք. օձեանք, սաբելացիք, կարպոկրիտեանք, նիկոլայիտք, սիմոնացիք, բասիլեանք, զամենեսեան որ ոչ զարձան յուզրափառութիւն ի կղզւոյն հալածեաց :

Եւ յաւուրս յայնոսիկ կոչեցին զԵպիփան ի Կոստանպլինուպոլիս վասն արտորելոյ զպատրիարքն զՅովհաննէս Ոսկեբերանն : Եւ Եպիփան ամենեւին ոչ էր հաւան * ի բանս թաղուհւոյն Եւզորսիաց, եւ ոչ զրեաց վկայութիւն ի չարութեան տուժարն վասն արտասահմաներոյն Յովհաննու ջաթուոյն : Աւաքեաց թաղուհին զմի ի ներքինեացն առ Յովհաննէս եւ պատուիրեաց ներքինոյն եթէ Ասն յանձնէ քումէ եթէ եւ Եպիփան զրեաց ի տուժար արտարմաց քոյ : Եւ ներքինոյն արարեալ զհրամայեալսն զարձաւ առ թաղուհին :

* A fol. 258
r^o b.

12 էր հաւան] հաւանեցաւ B || 14 արտասահմաներոյն] տարազրութեան B.

côté gauche de l'autel un diacre qui avait au front une mauvaise plaie de lèpre. Il ordonna de le faire sortir de l'église, et il aperçut à nouveau la vision. Après avoir congédié le peuple, il menaça d'interdiction le diacre s'il ne lui avouait point le méfait commis par lui. Celui-ci, se jetant à ses pieds, avoua que dans la même nuit il avait couché avec sa femme. (Épiphane) recommanda alors avec beaucoup de prudence que le jour où un prêtre, ou diacre ou tout autre membre de l'ordre ecclésiastique, s'approcherait de sa femme, il ne devait point monter à l'autel.

À l'époque de son pontificat il y avait des hérétiques en Chypre : des ophites, des sabelliens, des carpocrates, des nicolaïtes, des simoniens, des basilidiens (*basileanq*) ; il chassa de l'île tous ceux qui ne se convertirent point à l'orthodoxie.

En ce temps-là, on convoqua Épiphane à Constantinople pour exiler le patriarche Jean Chrysostome. Épiphane ne fut point du tout de l'avis * de l'impératrice Eudoxie et ne signa point son adhésion au décret pervers qui exilait Jean loin de son trône. L'impératrice envoya un de ses eunuques à Jean en lui ordonnant : « Dis spontanément : Épiphane aussi a signé le décret de ton exil. » L'eunuque s'acquitta de ce qui lui avait été ordonné et revint auprès de l'impératrice.

* A fol. 258
r^o b.

Իսկ Յովհաննէս սրտմեցաւ յոյժ եւ զրեաց թուզթ առ Եպիփան սչպէս. Մի սրանչելի Եպիփան, յօժարեցմբ եւ զու յանկումն իմ եւ ետուր ձեռնազիր, ոչ եւս հասցես յաթոռն քոյ : Գրեաց եւ Եպիփան առ Յովհաննէս պատասխանի. Մի սուրբ ձկնաւոր Յովհաննէս, սրպէս եւ ես ոչ հասեալ հատալց չաթոռն իմ, նոյնպէս եւ զու ոչ հասցես չարսորանս քո : Եւ եղև ըստ բանի նոցա մեռանել Յովհաննու ի ճանապարհին, եւ թաղեցաւ ի Կոմանա : Եւ Եպիփան եմուտ ի նաւ զի երթիցէ ի Կիպրոս, հիւանդացաւ ի նաւին, եւ եղև ճրրիկ ի ծովուն, եւ յոյժ ալէկոծէր նաւն : Եւ ստէ Եպիփան. Եթէ ոչ կատարի բան տեսան իմոյ Յովհաննու՝ խառվութիւն ծովուս ոչ զապարէ : Եւ առեալ զաւետարանն ի զիրկս իւր պատուիրեաց աշակերտացն իւրոց զոր ինչ հրամայելոցն էր, եւ սղջունեալ զամենեսեան աւանդեաց զհոգին իւր խաղաղութեամբ առ Աստուած Մաշխի ժի : Եւ առժամացն զապարեաց ճրրիկ ծովուն, եւ եղև խաղաղութիւն ալեսցն : Էր երանելին Եպիփան ամաց հարիւր հնգետասանից : Եւ ճի ոմն ի նաւախարացն վերացոյց զհանդերձս նորա աեսանել թէ թվատեալ իցէ, եւ մեռեալ ճարմինն Եպիփանու վերացոյց զսաս իւր լըրբեւ կենդանի եւ եհար զնաւախարն ի սկրտն եւ անկեալ մեռաւ : Եւ ժողովեցան ամենեքեան որ ի նաւին էին եւ մեծաւ հաւասցմամբ եղին զնա առ սոս սրբոյն, եւ արտասուալից սղջովք լսնդրէին զթողութիւն. եւ նոյնժամացն կենդանացաւ մեռեալն :

* A fol. 258
v° a.

4 հասեալ] սլլ B || 5 քոյ յերրորդումն add. B || 11 Աստուած] Մարերի Ե եւ add. B || 13-17 եւ ճի ոմն... մեռեալն om. B.

Jean en fut très attristé et écrivit une lettre à Épiphané en ces termes : « O merveilleux Épiphané ! toi aussi tu as consenti à ma perte, et tu as donné ta signature ; tu ne parviendras plus à ton siège. » Épiphané écrivit à Jean en réponse : « O saint ascète Jean ! de même que je n'arriverai plus à siéger sur mon trône, ainsi tu ne parviendras pas à ton lieu d'exil. » Et il arriva comme ils avaient dit. Jean mourut en route et fut enterré à Comana ; quant à Épiphané, lorsqu'il s'embarqua pour se rendre en Chypre, il tomba malade dans le navire, une tempête se leva sur la mer, et le navire fut très secoué. Épiphané dit alors : « Tant que la parole de mon seigneur Jean ne se sera point réalisée, la fureur de cette mer ne se calmera pas. » Il prit l'évangile sur sa poitrine, recommanda à ses disciples tout ce qu'il avait à leur ordonner, et après avoir donné le salut à tous, il rendit paisiblement son âme à Dieu le 12 mai. La tempête de la mer cessa aussitôt et le calme régna sur les vagues. Le bienheureux Épiphané était âgé de cent quinze ans. Un des matelots souleva ses vêtements pour voir s'il était circoncis, mais le cadavre d'Épiphané leva les pieds, comme s'il était vivant, et porta un coup au cœur du matelot qui tomba mort. Tous ceux qui se trouvèrent sur le navire s'assemblèrent et le posèrent, avec de grands sanglots, aux pieds du saint, en demandant le pardon avec des larmes et des gémissements ; aussitôt le mort ressuscita.

* A fol. 258
v° a.

Սէ չորժամ հասին ի կիպրոս լու եղեւ յամենայն կղզին եւ ի Կոստանդիա քաղաքն, գնացին ընդ առաջ մոմեղինօք եւ խնկօք, եւ հանին զերանելին ի ցամաք, եւ կոծ մեծ եղեւ ի քահանայն եւ ի կրօնաւորսն եւ յամենայն ժողովուրդն : Սէ կոչրք երեք անկան ի վերայ սուրբ մարմնոցն, եւ բացան աչք նոցա : Սէ չորժամ տարան յեկեղեցին խորհուրդ արարին ամենայն եպիսկոպոսունքն եւ ուխտականք եկեղեցւոյն թէ ո՞ր թաղեացն գնա, եւ հրաման եհաս ի թաղաւորէն զի թաղեացն գնա յեկեղեցւոջն, եւ արարին այնպէս :

Մարերի 9 եւ Մայիսի ԺԳ : Վկայութիւն սրբուհւոյ կոյս աղախնայն
Քրիստոսի Գղիկերիայ :

10 Սրբուհի եւ կոյս վկայն Քրիստոսի * Գղիկերիա էր ի ժամանակս Անտոնինոսի * A fol. 258
կապալառ արքային եւ Սարինոսի դատաւորին : Սէ ի քաղաքին Տրաչանուպօլիս v° b.
չորժամ զոհս մատուցանէին կոյցն՝ զրեաց Գղիկերիա ի ճակատն իւր դանուէն Քրիս-

2 խնկօք] բորվաօք B || 3-4 եւ կոչրք . . . աչք նոցա om. B || 7 այնպէս] վառասուրբով
զՔրիստոս add. B || 8 Վկայութիւն . . . Գղիկերիայ] Վկայութիւն Գղիկերիասաց կուսի, զսր
Գլերիաս կոչեն Յոյնք B || 10 էր] հաւմայեցի եւ բնակէր ի Տրաչանուպօլիս add. B || 11 եւ
ի քաղաքին Տրաչանուպօլիս om. B.

Lorsqu'ils furent arrivés à Chypre, la nouvelle se répandit par toute l'île et à la ville de Constantia¹. On alla au-devant avec des cierges et de l'encens et on déposa à terre le bienheureux. Il y eut de grandes lamentations parmi les prêtres, les religieux et tout le peuple. Trois aveugles se jetèrent sur le saint corps, et leurs yeux s'ouvrirent. Lorsqu'il fut amené à l'église, tous les évêques et les membres du clergé tinrent conseil pour décider où il serait inhumé, mais un ordre de l'empereur arriva prescrivant de l'inhumer dans l'église; et ils firent ainsi.

6 MARÉRI, 13 Mai.

Martyre de la vierge sainte, la servante du Christ Glycéria.

La sainte vierge et martyre du Christ* Glycéria vivait aux jours d'Antonin, l'empereur impie, et du juge Sabinus. Pendant qu'on immolait aux idoles dans la ville de Trajanopolis, Glycéria écrivit sur son front le nom

1. Autre nom de Salamine, métropole ecclésiastique de Chypre et siège d'Épiphané; cf. J. Hackett, *A history of the orthodox church of Cyprus*, Londres, 1901, pp. 244-246.

տառի եւ արար զնշան արբոյ խաչին. զնաց սա գատաւորն եւ ստէ. Քրիստոնեայ եմ եւ տղախին Քրիստոսի : Ասէ գատաւորն. Աս գամբարս եւ ճառն զոհս Աստուծոյ : Ասէ արբուհին. Ես զոհս ճատուցանեմ Աստուծոյն իմոյ պատարապ օրհնութեան : Եւ յուցանէր ժողովրդեանն զնշան խաչին որ ի ճակատին էր :

Գնաց ի տաճարն եւ զՊիտնիսի բազիլին խորտակեաց. եւ անօրէնքն զնա բարկոծ 5 արարեալ ոչ կարացին վերաւորել : Եւ կալեալ զերանելի կինն բռնադատելին սւրանալ զՔրիստոս, եւ ոչ հաւանեցաւ : Կախեցին զհերացն եւ քերեցին զճարձինն. եւ հրեշտակ Տեառն եհար զբահիճան, եւ անկան որպէս ձեռեայր : Եւ արկելն զնա ի բանդ աւուրս բազումս անսուաղ, եւ հրեշտակ Տեառն կերակրէր զնա : Եւ երթեալ 10 գատաւորին ի բանդն ետես սկուաւակ կաթամբ եւ հաց եւ ջուր, եւ զարմացաւ զի զուտն փակեալ եւ կնքեալ էր :

Գնաց գատաւորն ի Հերակլիա ի քաղաքն Թիրակայ եւ տարաւ զկնի իւր զաղախինն Քրիստոսի եւ անդ յոյժ նեկեաց զնա զոհել կռոյցն եւ ոչ լուաւ : Արկին զնա ի բորբոքեալ հուր եւ * իջեալ անձրեւ շիջոց զհուրն : Քերթեցին զճակատն յունկանէ յունկն, եւ արկին ի բանդ երկաթի կապանօք. եւ հրեշտակ Տեառն իջեալ ելոյճ զկապանն եւ 15 զճակատն ողջացոյց : Եւ զահիճն Լաւողիկոս մտեալ ի բանդն եգիտ զարբուհին լուծեալ

6 վերաւորել] մնասել B || 7 զճարձինն] քերտնօք add. B || 8 եւ հրեշտակ ... ձեռեայր om. B || 9 եւ հրեշտակ... զնա] եւ ինսածօրն Աստուծոյ մնաց կենդանի B — եւ երթեալ ... կնքեալ էր om. B || 14 իջեալ] ի զիշերին add. B.

du Christ, fit le signe de la sainte croix, alla trouver le juge et lui dit : « Je suis chrétienne et servante du Christ. » Le juge lui dit : « Prends des torches et offre des sacrifices à Dieu. » La sainte répondit : « Moi, comme victimes, j'offre à mon Dieu un sacrifice de bénédiction. » Et elle montra au peuple le signe de la croix qu'elle portait sur son front.

Elle se rendit au temple et brisa l'idole de Dionysos. Les impies la lapidèrent mais ne purent la blesser. Ils saisirent alors la bienheureuse femme et la pressèrent de renier le Christ, mais elle n'y consentit point. On la suspendit par les cheveux et on lui déchira le corps, mais l'ange du Seigneur frappa les bourreaux qui tombèrent comme morts. On l'enferma dans une prison de nombreux jours sans nourriture, mais l'ange du Seigneur la nourrissait. Le juge, s'étant rendu à la prison, y aperçut un bol de lait, du pain et de l'eau, et en fut émerveillé, car la porte était fermée et scellée.

Le juge se rendit à Héraclée, ville de Thrace, emmenant à sa suite la servante du Christ, et là, il la pressa beaucoup d'immoler aux idoles, mais elle ne l'écouta point. On la jeta dans les flammes d'un grand feu, mais une pluie * se mit à tomber et éteignit le feu. On lui écorcha le front d'une oreille à l'autre et on la jeta en prison chargée de fers, mais l'ange du Seigneur descendit délier les chaînes et guérit son front. Le bourreau Laodicus

ի կապանացն եւ գճակասն ողջացեալ, հուստաց ի Քրիստոս եւ երթեալ առ գատուորն խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի եւ հատին զզլնէս նորա :

Եւ զԳլիկերիա ընկեցին կերակուր լինել զազանաց եւ ոչ մերձեցան ի նա : Արձակեցին այլ զազան եւ նա ժանեօքն եխած զազախինն Քրիստոսի, բայց ոչ վերաւորեաց. եւ առժաման աւանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մայիսի ԺԿ : Եւ Դոմեափանոս եպիսկոպոսն թաղեաց զնա պատուով ի քաղաքին իւրում ի Հերակլիա :

Մարերի է եւ Մայիսի ԺԿ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Իսիդորի
եւ Մեռոպի կուսի :

Քրիստոսի մարտիրոսն Իսիդորոս զօրական էր չԱղեկասնկրիա քաղաքէն, յաւուրս
10 կապալաշտ արքային Դեկոսի, եւ վնաց ընդ այլ զօրականն նաւօք ի Հիոն կղզին :

Եւ մի ոմն ի զօրականացն Յուլիոս անունն մատնեաց զնա առ հազարապետն Նուսերիոս եթէ քրիստոնեաց է : Եւ կոչեցեալ առ ինքն հարցանէր : Եւ սուրբն Իսիդորոս համարձակութեամբ, * ջերմեռանդն սիրով եւ անխախտելի մտօք խոստովա-

* A fol. 259
r° b.

4 ժանեօքն] ժանիւքն B || 5 առ Աստուած] Մարերի Զ եւ B || 6 Հերակլիա] Թիրակայ
add. B || 7 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B — Իսիդորի] Իսիդորոսի B || 8 Մեռոպի]
Միւռոպի B — կուսին] սրբուհւոյն B || 11 Յուլիոս] Յուլիանոս B || 12 Նուսերիոս
Նուսերիանոս B.

ayant pénétré dans la prison y trouva la sainte déliée des chaines et ayant le front guéri; il crut au Christ, se rendit auprès du juge et confessa le nom du Christ. On lui trancha la tête.

On jeta Glycéria en pâture aux fauves, mais ils ne s'approchèrent point d'elle. On lança sur la servante du Christ un autre fauve qui la mordit avec ses crocs mais ne la blessa pas. Elle rendit aussitôt son âme à Dieu le 13 mai. L'évêque Dométianus l'inhuma avec honneurs dans sa ville d'Héraclée.

7 MARÉRI, 14 Mai.

Martyre de saint Isidore et de la vierge Myropée.

Le martyr du Christ Isidore était soldat en la ville d'Alexandrie, aux jours de Dèce, l'empereur impie. Il partit avec d'autres soldats sur des navires pour l'île de Chio (*Hion*).

Un des soldats, nommé Jules (*Youlios*), le dénonça au tribun Numérius comme étant chrétien; et celui-ci, l'ayant mandé auprès de lui, l'interrogea. Saint Isidore, avec hardiesse, * pieux amour et fermeté d'esprit, confessa * A fol. 259

նեցաւ զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ շատ ջանացան զի ուրացի զՔրիստոս եւ ոչ կարացին եւ հրամայեաց հատանել զզլուխ նորա :

Եւ յորժամ տարան ի տեղին աղօթեաց այսպէս. Գոհանամ զքէն Հայր եւ Արդի եւ սուրբ Հոգի, լնւր աղօթից իմոց եւ ընկալ զհոգիս իմ ի ձեռս քո : Եւ ամենեքեան որ ազաչեն զքեզ անուամբս իմով Իսիդորոսի եթէ ի սովի, եթէ ի փորձութեան, եթէ ի ծովի, լնւր աղօթից նոցա եւ կատարեն զխնդրուածս նոցա եւ փրկեն զնոսա չամենայն փորձութենէ : Եւ իոնարհեցուցեալ զձունկան չերկիր, արար զնշան խաչին եւ ապա հատին զզլուխ նորա Մայիսի ԺԿ : Եւ Ամոնիոս քահանայն թաղեաց զնա ի նոյն տեղեոջ. եւ ինքն զնայ չեղեսպոնտոս մարտիրոսացաւ եւ ընկալաւ զպսակ ի Քրիստոսէ :

Եւ կին մի հաւատացեալ որում անուն էր Միււուդի, վասնեաւ վասն հալածանացն չեփեսոս եւ ի Հիոն կղզին եւ չազարակս իւր քննեաց զնշխարս սրբոյն Իսիդորոսի, եւ չայտնեաց նժա հրեշտակ Տեառն եւ հանեալ պատեաց սուրբ կտաւովք եւ անուշահոտութեամբ պահեաց ի տան իւրում : Եւ լուեալ կուսպաշարիցն խոշտանգէին զնա տալ զնշխարսն զի այրեացեն եւ վասն զի ոչ ետ եւ ոչ եցոյց զտեղին եւ ոչ ինքն ուրացաւ զՔրիստոս՝ հատին զզլուխ նորա, եւ եղև * վկայ Քրիստոսի :

* A fol. 259
v° a.

2 կարացին] խափտել զնա ի սիրոյն Քրիստոսի *add.* B || 4 Հոգի] ազաչեմ զքեզ *add.* B — Եւ ամենեքեան... փորձութենէ *om.* B || 8 նորա] Մարտիրի է եւ *add.* B — զնա] զմարմին սրբոյ վկային B || 13 չայտնեաց... Տեառն] չայտնեցաւ նժա ապեցութեամբ Տեառն B.

le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. On le pressa vivement de renier le Christ, mais on n'y parvint pas, et (le juge) ordonna de lui trancher la tête.

Lorsqu'on l'eut conduit au lieu de l'exécution, il pria Dieu en ces termes : « Je vous rends grâces, Père, Fils et Saint-Esprit, exaucez mes prières et recevez mon âme dans vos mains. Et que tous ceux qui vous prieront en mon nom d'Isidore, que ce soit en temps de famine, ou de tentation, ou sur mer, exaucez leur prière, accordez-leur leurs vœux et délivrez-les de toute épreuve. » Il fléchit les genoux à terre, fit le signe de la croix, et on lui trancha la tête le 14 mai. Le prêtre Ammonius l'inhuma à la place même; il partit ensuite pour l'Hellespont où il fut martyrisé et reçut la couronne du Christ.

Une femme fidèle dont le nom était Myropée s'enfuit, à cause de la persécution, à Éphèse et à l'île de Chio (*Hion*); elle rechercha dans la campagne les restes de saint Isidore, et l'ange du Seigneur les lui révéla. Elle les exhuma, les enveloppa de linge propre et de parfums et les conserva dans sa maison. Ce qu'ayant appris, les idolâtres la brutalisèrent pour se faire remettre les restes et les brûler, mais comme elle ne les rendit point, n'indiqua pas l'endroit et ne renia point le Christ, on lui trancha la tête et elle devint martyre du Christ.

* A fol. 259
v° a.

Եւ չեա ժամանակաց չաւուրս քրիստոնէութեան բնակիչք շիրն կղզւոյն շինեցին մեծ եւ գեղեցիկ եկեղեցի յանուն սրբոյն Իսիդորոսի եւ սրբոյն Սիւսուպի, եւ հանգուցին անդ զպատուական նշխարս նոցա :

[B * Ի սմին վկայութիւն երանելոյն Նիկողայոսի նոր մարտիրոսի :

* B
p. 215 b.

5 Բայ վկայն Քրիստոսի Նիկողայոս էր ի քաղաքէն Պրուսացու, սգգաւ հայ, բարեպաշտ ճնօպաց զաւակ, եւ էր անուն հօր նորա Աթաճան եւ ձօրն Շուշան : Եւ յորժամ եղեւ ութ ամաց մեաւ հայր նորա եւ ոչ մնաց ինչ եւ մայրն գործէր ձեւօք իւրովք, եւ սնուցանէր զնա բարում տառապանօք : Եւ չեա փոքր մի ուսանելոյ զգիրս՝ եւ զնա յարհեստ կազմելոյ զմատման եւ հասեալ ի շաի նառաւ ի կրպակի ի շուկայն
10 որ կոչի թահապաղէ Պօղազի, եւ աշխատութեամբ իւրով հոգայր զկարեւոր պէտս տան իւրոյ : Եւ էր պատանիս այս գեղեցիկ տեսեամբ եւ վայելուչ հասակաւ, հեղ, քաղցրաբարոյ եւ երկիւղած յԱստուծոյ :

Իսկ աչազգիք որք կրպակակիցք էին Նիկողայոսի զչարեալ ընդ գեղեցիկութիւն կերպարանին եւ ընդ սգնուութիւն բարուցն, բազում անգամ յորդորէին զնա եւ
15 որբէին գտնուալ ի կրօնս իւրեանց, խոստանալով զնա փետացցուցանել ընդ գտեր մեծատան ուրուք ընդ որ ինքն հաճեացի, եւ ձովանալ ընչիւք եւ փաւօք եւ պատուով : Իսկ նա արհամարհէր զայն ամենայն մեծութիւն եւ զփառս զոր խոստանալին նմա,

3 անդ] զսուրբ եւ *add.* B.

Plus tard, aux jours du christianisme, les habitants de l'île de Chio construisirent une grande et belle église au nom de saint Isidore et de sainte Myropée et y déposèrent leurs précieux restes.

[B* En ce même jour martyr du bienheureux Nicolas, le nouveau martyr.

* B
p. 215 b.

Le vaillant martyr du Christ Nicolas était de la ville de Brousse, de nationalité arménienne, fils de parents pieux. Le nom de son père était Athadjan, celui de sa mère Susanne. Lorsqu'il eut huit ans, son père mourut et il ne resta rien. Sa mère travailla de ses mains pour l'élever avec beaucoup de peine. Après qu'il eut un peu appris les lettres, (sa mère) le mit apprenti à manier le fuseau. Parvenu à l'âge adulte, il ouvrit une boutique dans le bazar appelé Talita-kalé Boghazi, et subvenait par son travail aux besoins de la maison. Ce jeune homme était beau d'aspect, d'une taille élégante, paisible, d'une bonne nature et craignant Dieu.

Les infidèles qui étaient voisins de boutique de Nicolas, jaloux de son beau visage et de la noblesse de son caractère, l'engagèrent maintes fois en le suppliant à se convertir à leur religion en lui promettant de le fiancer à la fille d'un homme riche à son choix et de le rendre riche en biens, en gloire et en honneurs. Mais lui, il méprisait toutes les grandeurs et la gloire qu'on

լու համարեալ ազրատութեամբ եւ անարգանօք կալ ընդ Քրիստոսի բան մեծութեամբ եւ փառօք առանց Քրիստոսի :

* B
p. 216 a.

Տեսեալ նոցա զհաստատութիւն մտաց * պատանւոյն թէ անզրգուելի կայ ի հաւատան Քրիստոսի սկսան ահ արկանել նմա ասելով թէ Յամառութեամբ բով ոչ միայն զայս ամենայն բարիս ալ եւ զկեանս բո հանդերձեալ ես կորուսանել զի 5 զու առաջի մեր ուրացար զհաւատան բո եւ ընկալար զազրագրութիւն եւ աշժմ կամիս ի բաց թողուլ զայն, եւ յինել ըրիստոնեալ :

Ատէ ցնտա երանելի պատանին. Մի ինչ կարծէք եթէ ի սպառնալեացն մահու երկուցեալ գտնամ ի կրօնս ձեր, զի ոչ տանջանք եւ ոչ մահ կարեն մեկնել զիս ի հաւատոցն Քրիստոսի զոր ունիմ ի մանկութենէ իմմէ : Ի բանիցս չայցանէ ոմանք 10 ի զրացեաց անտի ալլազեաց որք բարեսիրտք էին, ի միտ առեալ թէ չօժար է մեռանիլ քան թէ փոքր մի ի հաւատոցն խախտիլ, խրատ տան նմա հացկերպովս ինչ առնել ստիտացն, եւ ինքեանք միջնորդ եղեալ լռեցուցեն զեզուս նոցա ի տարապարտ ամբաստանութենէն :

Եւ նորա հաւանեալ արար կոչունս մեծահաց, եւ աշուհետե լռեցին զամս հինգ. 15 եւ ինքն սրտապիւր եղեալ ի զրպարտութենէ նոցա եմուտ ի կարգ աշխարհի : Եւ հոգիւ կացեալ ընդ ամուսնոյն զամիսս վեշտասան, թշնամիք նորա խորհեցան ընդ միմեանս խորհուրդ չար, եւ ժողովեալ եկին առ նա եւ ասեն. Ո՛վ զու զինչ է ալլ զոր

lui promettait, préférant rester pauvre et méprisé avec le Christ que comblé de grandeur et de gloire sans le Christ.

* B
p. 216 a.

Lorsqu'ils eurent constaté la fermeté de l'intention * du jeune homme de rester inébranlable dans la foi du Christ, ils commencèrent à le menacer en disant : « Par ton obstination tu vas perdre non seulement tous ces biens mais aussi ta vie, car tu as renié ta foi en notre présence et tu as accepté la religion musulmane, et maintenant tu veux la quitter et devenir chrétien. »

Le bienheureux jeune homme leur répondit : « Ne croyez point que je me convertirai à votre religion par les menaces de mort, car ni les tortures ni la mort ne peuvent me détacher de la foi au Christ que j'ai depuis mon enfance. » Sur ces paroles, quelques voisins infidèles mais bienveillants, comprenant que le jeune homme était plutôt disposé à mourir que de s'ébranler tant soit peu de sa foi, lui proposèrent de donner un dîner à ses adversaires, où eux-mêmes, intervenant, feraient taire leur langue au sujet d'une dénonciation inopportune.

Ayant consenti, il donna un grand dîner, et les autres gardèrent le silence pendant cinq années. Quant à lui, délivré des soucis d'une délation de leur part, il se maria; mais à peine avait-il vécu avec son épouse seize mois que ses ennemis tinrent entre eux un méchant conseil et, s'étant réunis, vinrent le trouver et lui dirent : « O toi! qu'est-ce que c'est ce que tu fais? N'as-tu pas

առնես . ոչ աւանիկ առաջի մեր ամենեցուն ընկալար զգնես մեր, եւ այժմ արհամարհեալ
 գայն՝ պաշտես զնախնի հաւատն քո . համարիցիս արդեօք եթէ իրաւունք եւ զատուտան
 բարձեանլ իցէ ի քաղաքէ աստի : Ասէ ցնոսա նիկողայոս . Ի բրիտոնէական հաւատս
 ճնեալ եմ եւ ի սոյն մեռանիմ, եւ զայլ ինչ հաւատ ոչ բնաւ ընկալայ եւ ոչ ընկալաց
 5 երբէք :

Յայնժամ աստիկ պատճառեօք եւ կատաղութեամբ բուռն հարեալ զնմանէ
 տարեալ կացուցին առաջի դատարին, եւ չարախօս եղն ստութեամբ եւ ասն .
 Այս աչս առաջի մեր ուրացաւ * զհաւատս իւր եւ զարձաւ չպլպողութիւն, եւ դաւա-
 նեաց զդաւանութիւնս մեր, եւ այժմ թողեալ գայն՝ պաշտօն տանի խախտեալ կրօնից
 10 նախնեաց իւրոց :

Եւ գատաւորն պնդագոյնս հարցուփորձ արարեալ՝ իբրեւ եզիտ հաստատուն ի
 հաւատս Քրիստոսի, սկսաւ ողորանօք եւ խոստմամբ պարզեաց եւ պատուոյ չորդորել
 զնա, եւ ապա սպառնալիս չարչարանաց եւ մահու ի վերայ ածել զի հաւանեցուցանել
 կարացէ : Իսկ Քրիստոսի վկայն ոչ ողորանացն ինչ, եւ ոչ ի սպառնալեացն
 15 զարհուրեցաւ, այլ աներկիւղ համարձակութեամբ առաջի ասնին խոստովանեցաւ
 զանունն Քրիստոսի :

Ինչ որ բարկացեալ գատաւորն հրամայեաց եւ արկին ի բան, եւ պնդեցին զոտս
 նորա ի կոճեղս, եւ եկաց անդ զաւուրս տան : Եւ բրիտոնեացք որք էին ի քաղաքին
 բազմօք ջանացան ազատել զնա արձաթ չոյժ խոստանալով նմա բաց չեղեւ հնար :

accepté notre religion en présence de nous tous et maintenant voici que tu la
 méprises et que tu pratiques ton ancienne foi; crois-tu peut-être que la justice
 et le tribunal aient dispara de cette ville? » Nicolas leur répondit : « Je suis né
 dans la foi chrétienne et j'y mourrai; je n'ai jamais accepté d'autre religion
 et n'en accepterai jamais. »

Alors l'ayant saisi avec de terribles menaces et brutalisé, ils le conduisi-
 rent devant le juge, le calomnièrent faussement et dirent : « Cet homme a
 renié sa foi * en notre présence et s'est converti à l'islamisme, il a pratiqué
 notre religion et maintenant, l'ayant abandonnée, il pratique la religion
 défendue de ses ancêtres. »

Le juge le soumit à un sévère interrogatoire et, le trouvant ferme dans la foi
 du Christ, il se mit à le conseiller avec sollicitations et promesses de richesse et
 d'honneurs, puis il ajouta des menaces de tortures et de mort dans l'espoir de
 le persuader. Mais le martyr du Christ n'eut ni égard aux sollicitations, ni
 peur des menaces; au contraire, avec une vigoureuse hardiesse, il confessa
 devant le tribunal le nom du Christ.

Sur quoi le juge irrité ordonna de le jeter en prison, où l'on attachas ses
 pieds à un bloc de bois; il y resta dix jours. Les chrétiens qui se trouvaient
 dans la ville firent de grands efforts pour le sauver, en promettant beaucoup

* B
 p. 216 b.

* B
 p. 216 b.

Նա եւ այլազգիք սմանք տեսանելով թէ տարապարտ մեռանելոց է հարեալ ի խղճէ մտաց զնացին առ գատաւորն եւ վկայեցին գատութենէ ամբաստանողաց, այլ ոչ լուաւ նոցա :

Եւ մինչդեռ ի բանտին կաշր երանելին, եպիտ մուտ առ նա քահանայ ոմն եւ հաղորդեաց զնա ի կենդանարար մարմնոց եւ յարենէ Սրբոյն Աստուծոց, եւ քաջա- 5 լերեալ զօրացոյց զնա յուսով կենացն յաւիտենից : Եւ ի վաղին ածին զնա միւսան- զամ յատեն գատաւորին, եւ քաղցր եւ ողոր բանիւք խրատ տալր նմա զալ ի հաւանութիւն. եւ այլազգիք թշնամիք նորա արծաթ բազում մատուցանէին սրբոյն, եւ խոտանալին զմեծամեծս : Իսկ նա ի բաց մերժեալ զարծաթն աւէ. Գանձք ձեր եւ մեծութիւն եւ հաւատք ձեր ձեզ լիցի, եւ բրիտանեաց նմ եւ Քրիստոսի ծառայ, եւ 10 պատրաստ նմ մեռանիլ վասն անուան նորա, զոր ասնելոց էք ընդ իս սրարէք * վաղվազակի : Յայնժամ ամբոխն սլազղեաց միաբարբառ ազգոսկեցին. Հաւատ- ուրոյց է, արժանի է մահու : Եւ գատաւորն առժամայն ետ լծիս պիտաման :

* B
p. 217 a.

Մերկացոցին զնա եւ կապեցին զձեռան յետս, եւ բոկոտն եւ զլիւրաց շրջնու- ցանէին զնա ընդ ամենայն փոփոցս եւ հրապարակս քաղաքին : Եւ զահիճն ունելով 15 զսուին մերկ ի ձեռին երթալս առաջի, եւ քարոզն սպաղակէր. Որ որ ընդունի զայլազգութիւն եւ անզրէն ի բաց թողու, հաւատուրաց է եւ այս պատիժ է նորա :

d'argent (au juge), mais ce fut en vain. Plusieurs même parmi les infidèles, voyant qu'il allait mourir injustement, et touchés par le remords, allèrent trouver le juge et témoignèrent de la fausseté des calomnieux, mais (le juge) ne les écouta point.

Pendant que le bienheureux se trouvait en prison, un prêtre put trouver accès auprès de lui et le fit communier au corps et au sang vivifiants du Fils de Dieu, il l'encouragea et le fortifia dans l'espoir de la vie éternelle. Le lendemain on l'amena de nouveau au tribunal du juge, lequel par de douces et suppliantes paroles lui conseilla de se laisser convaincre; les ennemis infidèles (du saint) lui offrirent beaucoup d'argent, en lui promettant de grands honneurs. Mais il repoussa l'argent et dit : « Gardez pour vous votre argent, vos honneurs et votre religion; moi je suis chrétien et serviteur du Christ, je suis prêt à mourir pour son nom; ce que vous avez à faire de moi, faites-le tout de suite. » Alors la foule des infidèles se mit à crier unanimement : « C'est un renégat, il mérite la mort. » Le juge décréta aussitôt sa décapitation.

* B
p. 217 a.

On le déponilla de ses vêtements, on lui attacha les mains par derrière, et on le promena pieds nus et la tête découverte à travers toutes les rues et les places de la ville. Le bourreau, le sabre au clair à la main, marchait devant lui, et un héraut criait : « Celui qui accepte la religion musulmane et l'abandonne ensuite est un renégat, et ceci est son châtement. »

Իսկ բաջ նահատակն Քրիստոսի ուրախ սրտիւ եւ զուարթ երեսօք երթալը, եւ զաչան յերկինս ունելով ասէր. Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս ընկալ զիս առ բեղ, զի վասն քո հեղուճ զարիւն իմ : Եւ բազմութիւնն ալազղեաց որ երթալին ընդ նձա աղաչէին զնա եւ ասէին. Մ՛վ պատանի, ծինչեւ ցերբը յամառիս, ընկալ զկրօնս ձեր եւ զերծիր ի մահուանէ, եւ ծի ընդ վալը կորուսաներ զգեղեցիկ մանկութիւն քո : Իսկ նա ոչ ինչ տալը պատասխանի ալ աղօթէր եւ օրհնէր զԱստուած :

Տեսեալ ալազղեաց կթէ ոչ կարեն հաճել զձիտս նորա, ստիպեցին զմալը նորա եւ զազգականս յորգօրել զնա ընդունել զալազղութիւն եւ կեալ : Եւ նոքա թէպէտ եւ յօժարամիտ էին ընդ մարտիրոսական մահ նորա, բաց առ ասի ալազղեաց կկեալ աղաչէին ասելով. Գոնէ բերանով ծիպն ասն թէ ընդունիմ զհաւատս ձեր, եւ ապրեցն այժմ զանձն քո ի մահուանէ. եւ ապա զհացեալ յերկիր օտար պահան զհաւատն Քրիստոսի զոր ունիս ի սրտի :

Եւ զի մալը նորա լայր կողկողազին՝ հայեցեալ ի նա ասէ. Մասն զձեռն քո մալը իմ, եւ համբուրեցից զնա : Եւ յորժամ համբուրեաց ասէ. Մալը իմ, աղաչեմ զրեղ ձի ալ եւս կացցես առ իս, ալ երթ ի տուն քո եւ աղօթս արն վասն իմ, զի ես ետու պանձն իմ ի մահ վասն սիրոյն Քրիստոսի :

Եւ հասեալ ի տեղին կատարման ամբարձ զաչս իւր յերկինս եւ ազազակեաց. Տէր իմ եւ Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս, որ վասն իմ հեղբ զպատուական արիւնդ

* B
p. 217 b.

Quant au vaillant martyr du Christ, il marchait le cœur plein de joie et le visage souriait; élevant ses yeux au ciel, il disait : « Mon-Seigneur Jésus-Christ, reçois-moi près de toi, car c'est pour Toi que je verse mon sang. » La multitude d'infidèles qui l'accompagnait le priait et disait : « O jeune homme! jusques à quand vas-tu t'obstiner? Accepte notre religion et tu éviteras la mort, ne perds point en vain ta belle jeunesse. » Mais il ne leur répondait point, priait et bénissait Dieu.

Les infidèles, voyant qu'ils ne pouvaient le convaincre, obligèrent sa mère et ses parents à l'engager d'accepter la religion musulmane afin de vivre. Bien qu'ils fussent désireux de sa mort en martyr, toutefois par crainte des infidèles, ils vinrent le prier en ces termes : « Dis au moins de bouche que tu acceptes leur religion et délivre ta personne de la mort; tu partiras ensuite à l'étranger et tu conserveras la foi du Christ que tu as dans ton cœur. »

Et comme sa mère pleurait avec de grands sanglots, il la regarda et dit : « Approche ta main, ma mère, pour que je la baise. » Et après l'avoir baisée il dit : « Ma mère, je t'en prie, ne reste plus à mes côtés, va chez toi et prie pour moi, car je me livre à la mort pour l'amour du Christ. »

Arrivé au lieu de l'exécution, il leva les yeux au ciel et cria : « Mon-Seigneur et mon Dieu Jésus-Christ, qui as versé Ton précieux sang pour moi, je

* B
p. 217 b.

բոյ, զոհանամ զքէն զի եւ զանարժանս զիս արժանի արարեր այսօր հեղուլ զարիւն իմ վասն անուանդ քո սրբոյ : Եւ զայս իբրեւ ասաց եղ ծուեր առաջի զահճին, եւ նա փալսականացատ շողշողէր զսուրն եւ չապաղէր հարկանել զի թերեւս չահագին սրոյն պակուցեալ հաւանեսցի : Եւ այլազգիք ամենայն որք շուրջն կային հայեցեալ ի բարեկայելուչ տեսիլ գուարթածաղիկ հասակի նորա, իբրեւ կարեկցութեամբ իմն ստիպէին զնա ասելով. Ո՛վ սրտանի, ծի չամառիր, ընկալ զալսազուժիւն եւ սպրեցիս :

Յայնժամ քաջ նահատակն Քրիստոսի զարձաւ առ զահիճն եւ ասէ ցնա զալսացմամբ. Ո՛վ անհաւատ, ընդէր ոչ հատանես զպարանոցս իմ : Եւ խոնարհեցոց զգլուխն առաջի սրոյն : Եւ ձգեալ զսուրն եհար ծիանգամ եւ երկիցս եւ երկցս զպարանոց նորա, եւ ոչ կարաց հատանել եւ այլ ոչ եւս կարաց ի վեր ամբառնալ զսուրն զի թուլացսն ձեռք նորա :

Եւ առժամայն այլ ոմն զահիճ կարաւ զսուրն եւ եկաց առ նա եւ ասէ. Ողորմի՛մ քեզ զատանի, ուրացիր զՔրիստոս եւ ընկալ զկրօնս մեր, եւ ես բժշկեցից զեղովք զխոցուածս քո եւ ծի մեռցիս : Ասէ ցնա Քրիստոսի վկայն. Ես զՔրիստոս Աստուածն իմ ոչ ուրանամ, եւ զլինս քո ոչ ընդունիմ, հա՛տ զգլուխ իմ եւ ծի զանդալիբ : Զայս ասէր, եւ արիւնն իբրեւ զառուս հոսէր ի խոցուածոց սրոյն, եւ ներկանէր զամենայն մարմին նորա, եւ առոպանէր զերկիր : Եւ զահիճն ամբարձ զձեռն, եւ եհար զպարանոց նորա ամենայն զօրութեամբ ուժոյ, եւ ոչ կարաց հատանել :

Te rends grâces de m'avoir rendu digne de verser aujourd'hui mon sang pour Ton saint nom. » Après avoir dit cela, il plia les genoux devant le bourreau, qui faisait briller et miroiter son glaive, retardant le coup dans l'espoir que, saisi de crainte de l'énorme glaive, il consentirait. Tous les infidèles qui l'entouraient, considérant sa belle physionomie à la fleur de l'âge, le pressaient avec pitié en disant : « O jeune homme ! ne t'obstine point, accepte notre religion et tu vivras. »

Alors le vaillant martyr du Christ, se retournant vers le bourreau, lui dit avec colère : « O infidèle ! pourquoi ne me tranches-tu point la tête ? » Il baissa la tête devant le glaive. (Le bourreau) frappa son cou du glaive, une première, une deuxième et une troisième fois, mais il ne put le trancher ; il ne put même pas relever le glaive, car ses mains étaient éternées.

Aussitôt un autre bourreau reprit le glaive, se mit près de (Nicolas), et dit : « J'ai pitié de toi, jeune homme, renie donc le Christ, accepte notre religion et je guérirai tes blessures avec des médicaments, pour que tu ne meures point. » Le martyr du Christ lui répondit : « Je ne renie point le Christ mon Dieu, je n'accepte point ta religion ; tranche ma tête et ne tarde pas. » Il disait cela et le sang coulait comme un ruisseau de ses plaies, maculant tout son corps et inondant la terre. Le bourreau leva le bras et frappa sur le cou de toute la vigueur de sa force, mais ne put le trancher.

Յացնժամ աղաղակեցին ալազգիք եւ ասն. Անճեղութիւն ծանկանն ոչ թողու նժա մեռանեալ : Եւ դահիճն խռովեալ ընդ այն՝ տարածեաց զերսնեղին * ի վերայ երկրի, եւ սրով ձեռին իւրոց խողոցեաց զնա որպէս զգաւն :

* B
p. 218 a.

Եւ այսպիսի դառն մահուամբ կատարեցաւ սուրբն Նիկողայոս ի թուին Հայոց
5 Հագար Հարիւր քառասուն երեք, եւ մալխի ՓՊ, ի հաչրասեւտութեան սրբոց աթուոսն
Էջմիածնի Տեառն Նահապետի ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, եւ յառաջնորդութեան
մաչրաբարդիին Պրուսայու տեառն Սուրխասաց եպիսկոպոսի :

Իսկ մարմին սրբոցն մնաց անկ ժամս քսան եւ ութ, եւ հրամանաւ դատուարին
բարձեալ անտի բերին յեկեղեցին, եւ ամենայն բրխտոնեայք Հայք եւ Հռոմք եկին
10 խռուն բաղմութեամբ, եւ համբուրեցին դմարմինն : Եւ ապա յառուրն երրորդի թաղեցին
զնա հաղեւորական զնճութեամբ ի նշանաւոր տեղւոջ. եւ մինչեւ ցոյսօր բաղում ըժշկու-
թիւնք լինին ի տապանէ սրբոցն ի վառս Քրիստոսի :]

Մարերի Ը եւ Մալխի Փե : Վկաչութիւն սրբոցն Իրակլտսի, Պաւղնեայ, Բենեղիճոյ
սրբ Յթէնս կատարեցան :

15 Սոքա բրխտոնեայք էին, եւ զՔրիստոս ուզել չաւատով բարոյէին հեթանոսաց :
Կախեալ զնոսա անօրէն զօրականացն տարան առ կռապաշտ գատուարն Աթենացոց,

13 սրբոցն] սրբոց վկայից B.

Les infidèles crièrent alors et dirent : « L'innocence de cet enfant ne le laisse point mourir. » Le bourreau, troublé par ces paroles, étendit le bienheureux * à terre et l'égorgea comme un agneau avec le glaive qu'il tenait dans sa main.

* B
p. 218 a.

C'est d'une mort aussi atroce que fut martyrisé saint Nicolas l'an de l'ère arménienne mil cent quarante-trois, le 14 mai¹, sous le patriarcat au saint siège d'Etehmiadzin de Ter Nahapet, catholicos de tous les Arméniens, et sous l'épiscopat en la métropole de Brousse de Ter Sukias évêque.

Le corps du saint resta là pendant vingt-huit heures, puis ayant été relevé sur l'ordre du juge, il fut amené à l'église; tous les chrétiens, Arméniens et Grecs, arrivèrent en foule et baisèrent le corps. Ensuite le troisième jour on l'inhuma avec une joie spirituelle dans un endroit choisi. De nombreux miracles s'opèrent jusqu'aujourd'hui au tombeau du saint pour la gloire du Christ.]

8 MARÉRI, 15 Mai.

Martyre des saints Héraclius, Pauline, Bénédime qui furent exécutés à Athènes.

Ils étaient chrétiens et prêchaient le Christ aux infidèles suivant la foi orthodoxe. Des soldats impies les ayant saisis les conduisirent au juge idolâtre

1. Y. Manandian et H. Adjarian. *Hayots nor vkaner*, t. II, Valaršapat, 1902, pp. 184-190, donnent comme date le 14 mars.

և համարձակութեամբ խոստովանեցան զՔրիստոս և և կռոցն ոչ զոհեցին : Եւ բազում տանջանոր չարչարեցին զնոսա և ապա հրով կատարեցան և այլ քրիստոնեայք ընդ նոսա Մալխի ժե :

Յաչամ աւուր Քրիստոսի ճշմարիտ վկայն և վարդապետն ճշմարտութեան սուրբ Մարտիրոս յանօրինացն նախ ձագկեցաւ ուժգին, և ապա քարկոծեցաւ, և բարիօր կատարեաց զընթացս իւր առ Քրիստոս :

Յաչամ աւուր վարք երանելոցն Յովհաննա Կոլոնիոյ եպիսկոպոսին :

Երանելին Յովհաննէս էր ի քաղաքէն Նիկոպօլսէ Հաչոց, և չորժամ մեռան ճնօղքն իւր էր ամաց տասն և ութից . * և զամենայն հալքենական ինչն լաշխեաց աղբատաց, և շինեաց կեկեղեցի յանուն ամենաարբուհէոյ ստուռաձաձնին, և եղև կրօնաւոր և բարեհաճօջ վարուք ճգնէր ընդ այլ կրօնաւորսն :

Եւ եղև ի մեռանել Կոլոնիոյ եպիսկոպոսին, և մետրապօլիտն Սերաստիոյ ձեւնապրեաց զնա եպիսկոպոս Կոլոնիոյ : Եւ յետ տասն ամաց փախևաւ և զնաց

1 զՔրիստոս] զանուն Քրիստոսի B || 2 չարչարեցին զնոսա] չարչարեցան B — և այլ . . . ժե] ընդ այլ քրիստոնէից սրբոց Մարերի Ը և Մալխի ժե ի փառս Քրիստոսի B || 6 առ Քրիստոս] փառաւորելով զՔրիստոս B || 7 Յաչամ] Ի սմին B || 9 տա. ն] յետև B || 13 զնա] բռնութեամբ add. B — Կոլոնիոյ om. B — տասն ամաց] ժամանակաց B — փախևաւ] գալաւ add. B.

d'Athènes. Ils confessèrent avec hardiesse le Christ et n'immolèrent point aux idoles. On les soumit à de nombreuses tortures et ensuite on les martyrisa dans les flammes avec d'autres chrétiens le 15 mai.

En ce même jour, le vrai martyr du Christ et docteur de la vérité saint Maxime (*Maximos*) fut d'abord vigoureusement flagellé par les impies, puis lapidé, et acheva bien sa carrière dans le Christ.

En ce jour vie du bienheureux Jean, évêque de Colonia ¹ (*Koloniog*).

Le bienheureux Jean était de la ville de Nicopolis d'Arménie; à la mort de ses parents il avait dix-huit ans, * il distribua tout son patrimoine aux pauvres, fit construire une église au nom de la très sainte Mère de Dieu, se fit religieux et mena une vie d'ascète agréable (à Dieu) avec les autres religieux.

A la mort de l'évêque de Colonia, le métropolitain de Sébaste le sacra évêque de Colonia. Dix ans après, il prit la fuite et se rendit à Jérusalem; il vit dans

1. Colonia. aujourd'hui Agountzor, au nord de Mélitène, cf. F. Tournebize, *Histoire politique et religieuse de l'Arménie*, p. 675, n. de la page précédente.

չերուսայէմ, եւ ետես ի տեսեանն ասող պայծառ յերկինս, եւ լուս ճայն որ ասէր. Երթիցիր զինի աստեղն, եւ առաջնորդեսց աստղն ձինչեւ ի վանան Սարգսի :

Եւ զարթուցեալ ընդ առաւօտն գնաց ի վանան, եւ յորժամ ետես զնա ձեճն ի հարս սուրբն Սարս ուրախ եղեւ եւ բարւոք ընկալաւ զնա, բայց ոչ զխոաց թէ ո՞վ իցէ :
 5 Երար զնա զւնասպան եւ յետ ասրուոյ ձիոյ կարգեսց զնա հիւրընկալ, եւ յետ այլ տարւոյ եզ զնա ի խոհակերոցի : Եւ յետ ձիւս այլ տարւոյ արգելաւ ի խոցի եւ զհինդ որ ի շարաթուն զոր ոչ տեսանէր եւ ոչ ընդ ումեք խօսէր, եւ ոչ ճաշակէր բայց ձիայն ի շարաթ եւ ի կիւրակէ : Երթաչր յառաջ բան զամենեսեան յեկեղեցին եւ յետոյ բան զամենեսեան կրօնէր յետ արձակմանն եւ յոյժ զարձանային կրօնաւորքն որք էին ի
 10 վանան ընդ ահային արտասուան զոր հեղուք ի ժամ պատարային :

Եւ տեսեալ զհրեշտակահման վարս * նորս կրանելին Սարս տարաւ զնա առ
 Եղիա հայրապետն Երուսայեմի զի ձեռնադրեսցէ զնա քահանայ : Եւ նա ասէ զհայրապետն. Գայթակրական եմ ես եւ մեղանչական եւ ոչ եմ արժանի քահանայութեան : Եւ յորժամ բռնապատեցին զնա, ասէ Յովհաննէս զհայրապետն. Թոտոտվանեցաց
 15 րեղ ձիայն առանձինն : Եւ յորժամ մտին ի մոտուռն եկեղեցւոյն, եւ տուեալ նմա նմա կրպումն ձի ումեք յայտնել զխորհուրդն, եւ ասպա խոտոտվանեցաւ եւ ասէ. Ես եպիսկոպոս էի Կոզմիոց, եւ վասն զբազմնաց աշխարհիս վախեաց, եւ լուեմ

* A fol. 260
r^o a.

4 ուրախ եղեւ եւ բարւոք] ուրախութեամբ B || 9 որք էին ի վանան om. B || 11 կրանելին] երջանիկ հայրն B || 13 գայթակրական] գայթակրեալ B || 16 զխորհուրդն] զբառածան B || 17 զբազմնաց] զբազմնաց B.

une vision une étoile qui brillait au ciel, et entendit une voix qui disait : « Suis l'étoile, » et l'étoile le précéda jusqu'au couvent de Saint-Sabas.

S'étant réveillé au matin, il se rendit au couvent, et lorsque saint Sabas, grand parmi les pères, le vit, il se réjouit et l'accueillit avec bonté, mais ne sachant pas qui il était, il le fit portier. Un an après il le chargea de recevoir les étrangers : l'année suivante, il le mit à la cuisine. Après une autre année, il le confina dans une cellule, où il ne voyait personne et ne causait avec personne cinq jours de la semaine ; il ne mangeait que le samedi et le dimanche. (Jean) se rendait avant tous les autres à l'église et n'en sortait, à la fin des offices, qu'après les autres ; les religieux qui se trouvaient au couvent étaient fort étonnés de l'abondance des larmes qu'il versait au moment de la messe.

Le bienheureux Sâbas, ayant vu sa conduite angélique, * le conduisit à Élie, patriarche de Jérusalem, pour qu'il l'ordonnât prêtre. Mais (Jean) dit au patriarche : « Je suis scandaleux et pécheur, je ne suis point digne du sacerdoce. » Et comme on le pressait, Jean dit au patriarche : « Je me confesserai à toi seul. » Lorsqu'ils furent entrés dans la chapelle de l'église, et après lui avoir fait jurer de ne point révéler le mystère, il le lui avoua et dit : « J'étais l'évêque de Colonia, je me suis sauvé à cause des occupations du monde, et

* A fol. 260
r^o a.

միայնակեցութեամբ : Եւ հաջրապետն չորժամ լուաւ խոնարհեալ երկիր ետագ նձա,
եւ գիրկս արկեալ համբուրեաց եւ յուրարկեաց :

Եւ ի մէջ ճանապարհին հինգ մղոնաւ հեռի ի վանացն նուազեցաւ ի ճանապարհին
եւ անկաւ որպէս մեռեալ, բանդի բազում աւուրբք ոչինչ էր ձաշակեալ, եւ վկնի
պահու միտջ բացեալ դաչսն եւ գտաւ ի խուցն իւր :

Եւ չորժամ ելին Պարսիկք եւ աւերեցին զԵրուսաղէմ եւ զսահմանս նորա առաքեաց
Աստուած առիւծ եւ պահէր զվանս վասն աղօթիցն Յովհաննու, եւ տեսանէին թշնամիքն
զգագանան եւ փախչէին :

Եւ չորժամ հանդեաւ սուրբն Սարաս յոյժ հողայր գնաւ երանելին Յովհաննէս : Եւ
ի միում աւուր տեսանէ * Յովհաննէս յանուրջս զսուրբն Սաբա զի տսէր. Սղջոյն
քեղ եղբայր իմ Յովհաննէս, մի արտմիր վասն իմ զի թէպէտ մարմնով որոշեցայ ի
քէն, այլ հոգով ընդ քեղ եմ. բայց զգոյջ լեր զի զարձեալ հերձուածողք հալածեն
զեկեղեցիս ուղղափառաց :

Այս երանելի հաչրս Յովհաննէս ապաշեաց զԱստուած զի ցուցցէ նձա թէ որպէս
որոշի հոգի ի մարմնոյն : Եւ ետես ի զարմացման զիշերոյն զի կանգնեալ կայր ի
պատշգամբ եկեղեցւոյն սրբոյ Բեղգեհնի զարդար աչր մի որ վախճանեցաւ, եւ լուսաւոր

1 խոնարհեալ] խոնարհութեամբ B || 5 եւ գտաւ] յարեաւ եւ եկն B || 6 զԵրուսաղէմ եւ
զսահմանս նորա] զսահմանս Երուսաղեմի B — առաքեաց... փախչէին] աղօթիւք սրբոյն
Յովհաննու անվնաս մնաց վանքն չորում բնակէր. զի առիւծ ամեհի երեւէր կացեալ առ զուրս
վանիցն, եւ թշնամիքն փախչէին անտի B || 9 — p. 1505, l. 2 Եւ չորժամ... վախճանեալ om. B.

je garde le silence dans la vie monacale. » Le patriarche, après l'avoir écouté, se prosterna devant lui, le prit dans ses bras, lui donna le baiser et le congédia.

(Jean) eut une défaillance en route à cinq lieues du couvent, il tomba sur la route comme mort, car il y avait plusieurs jours qu'il n'avait rien mangé; une heure après il ouvrit les yeux, et se trouva dans sa cellule.

Lorsque les Perses envahirent et dévastèrent Jérusalem et ses environs, Dieu envoya des lions, sur les prières de Jean, pour garder le couvent; et les ennemis, apercevant les fauves, prirent la fuite.

Lorsque saint Sabas mourut, le bienheureux Jean eut de grands troubles à son sujet. Un jour * Jean vit en rêve saint Sabas, qui lui disait : « Salut à toi, mon frère Jean, ne t'affriste point pour moi, car bien que je sois séparé de toi de corps, je suis avec toi par mon âme; mais prends garde, car les hérétiques reprendront leur persécution contre les églises orthodoxes. »

Ce bienheureux père Jean avait prié Dieu de lui montrer de quelle façon l'âme se séparait du corps. Il vit, dans une extase nocturne, un homme juste qui se trouvait dans l'atrium de la sainte église de Bethléem, et mourut; des

հրեշտակք կրպոլք հոգեւորօք աւանդեցին զհոգին եւ փառօք հանին չերկինս : Եւ յորժամ քարթեաւ զնաց ի տեղին եւ եզիտ զարդար աչն վախճանեալ :

Էր կերակուր երանելոցն Յովհաննու վաչրի ուռփին ի շարաթու եւ ի կերակէի եւ սակաւ հաց թանաչր ի մոխիր բուրվաւին, եւ ուտէր ըստ զրեցելոցն եթէ. Ձմոխիր որպէս զհաց կերայ :

Խորհեցան ոմանք յազգականաց իւրոց զնալ յանձանօթս ի տեսանել զնա, զի լսէին որ մեծամեծ սքանչելիս առնէր : Եւ նորա զիտացեալ հոգւովն չլէ առ նոսա. Եթէ զայք զիս ոչ տեսանէք, եւ եթէ ոչ զայք ես յարժամ յանուրջս երեւիմ ձեզ : Եւ այսպէս առնէր նոցա ի տեղեանն :

Եւ ի միում աւուր աւետլ չոր թուզ ի ձեռսն ասէ ցկրօնաւորսն. Եզից զթուզս յապառած վիմրի, * եթէ բուսանի եւ լինի ծառ՝ զիտասջիք զի Աստուած պարզուէ ինձ ձրի զիւր արքայութիւնն : Եւ յորժամ եզիր եղեւ առժամայն ծառ ի չոր թզէն, եւ եբեր պտուղ երիս թուզ, եւ հասեալ ի ծառոցն արտասուօք համբուրեաց եւ ես աչոց կրօնաւորացն : Եւ կեցեալ առաքիին եւ սուրբ վարուք հանգեաւ ի Քրիստոս ամաց հարիւր եւ չորից :

Յ ուռփին] ուռփին B || 4 թանաչր . . . կերայ om. B || 10-14 Եւ ի միում . . . կրօնաւորացն om. B || 14 վարուք] ճինչեւ ի ճերութիւն, եւ փայեալ բազում սքանչելեօք add. B.

* A fol. 260
v° a.

anges lumineux avec des chants spirituels recueillirent son âme et l'élevèrent au ciel avec gloire. A son réveil, il se rendit à l'endroit et trouva mort cet homme juste.

La nourriture du bienheureux Jean se composait d'un raisiné grossier le samedi et le dimanche avec un peu de pain qu'il trempait dans la cendre de l'encensoir, et il le mangeait, selon qu'il est écrit : *J'ai mangé la cendre comme du pain*¹.

Quelques-uns de ses proches songèrent à le visiter incognito, car ils avaient entendu dire qu'il opérait de grands prodiges. Lui, l'ayant su par l'esprit, leur manda : « Si vous venez, vous ne me verrez point, mais si vous ne venez point, je vous apparaîtrai constamment en rêve. » Ainsi fit-il pour eux en vision.

Il prit un jour une figue sèche dans sa main et dit aux religieux : « Je vais mettre cette figue sur ce rocher aride; * si elle pousse et devient arbre, vous saurez que Dieu m'accorde gratuitement son paradis. » Lorsqu'il l'eut posée, un arbre poussa aussitôt de la figue sèche et donna des fruits : trois figues. Il les détacha de l'arbre avec larmes, les baisa et les donna aux autres religieux. Après avoir mené une vie vertueuse et sainte, il reposa dans le Christ à l'âge de cent quatre ans.

* A fol. 260
v° a.

1. Ps. ci, 10.

Եւ սուրբն Սարա ի տեսեան երեւեցաւ Եթերիոսի Ասիոց Եպիսկոպոսին եւ պատմեաց նմա զամենայն վարս Երանելոցն Յովհաննու, եւ նորա զարթուցեալ զբնաց զպատմութիւն ձգեութեան Յովհաննու Կողոնիոց Եպիսկոպոսին :

Մարերի Թ եւ Մայիսի ԺՁ : Յիշատակ Զարարիայի ճարգարէին յերկրաւանային :

Մարգարէն Զարարիաս որդի էր Բարաբեայ եկեալ ի Քաղզէացոց, եւ ճարգա- 5
րէացաւ առ ժողովուրդն Բորայելի : Եւ ետ արուեստս բարոճս ի ցուցումն, եւ ասէ
ց՝ Աղեկիա եթէ Ծնցիս որդի եւ լինիցի քահանայ Տեառն յերուսաղէմ : Օրհնեաց եւ
զՄազաթիէլ եւ ասէ. Ծնցիս որդի եւ կոչեացես զանուն նորա Զարարաբէլ : Եւ յոյժ
ձերացեալ Հանգեաւ, եւ թաղեցաւ ձերձ ի ճարգարէն Անգէաս :

Յայտմ առաք վկայութիւն սրբոց Եպիսկոպոսոցն Բերայի եւ Բրդիշոյի, եւ վեշտասան քահա- 10
նայիցն եւ ինն սարկաւազաց եւ վեց կրօնաւորաց եւ եօթն կուսանայ ի Պարսից զուտուէ :

* A fol. 260
v° b.

Սուրբն Աբղիշոյ Եպիսկոպոս էր ի Պարսիկս, ի քաղարէն Բասիսաուս : Եւ էր
նորա քեւորդի սարկաւազ. եւ գնաց առ արքայն Պարսից եւ ասէ. Քեռին լիմ ընդ այլ
բրիտանեակոց հրամանաց բոց ոչ հնազանդի :

1 եւ սուրբն . . . Եպիսկոպոսին om. B || 4 Յիշատակ] սրբոյն add. B || 7 Տեառն] Կառուծոյ add. B.

Saint Sabas apparut en vision à Ethérius, l'évêque d'Asie, et lui raconta toute la vie du bienheureux Jean. A son réveil (Ethérius) écrivit l'histoire de l'ascétisme de Jean, évêque de Colonia.

9 MABÉRI, 16 Mai.

Commémoration du prophète Zacharie, l'un des douze.

Le prophète Zacharie était le fils de Barachie venu de la Chaldée; il prophétisa au peuple d'Israël. Il opéra de nombreux prodiges en signe de démonstration, et dit à Sédécias: « Tu engendreras un fils qui sera prêtre du Seigneur à Jérusalem. » Il bénit également Salathiel et lui dit: « Tu engendreras un fils et tu lui donneras le nom de Zorobabel. » Il mourut très âgé et fut enterré près du prophète Aggée.

En ce jour martyre des saints évêques Abda et Abdišo, de seize prêtres, neuf diacres, six moines et sept vierges de la province de Perse.

* A fol. 260
v° b.

Saint Abdišo, évêque en Perse, était de la ville * de Khaškhar. Il avait comme diacre le fils de sa sœur. Ce dernier alla trouver le roi de Perse et lui dit: « Mon oncle avec d'autres chrétiens n'obéissent point à tes ordres. »

Եւ կոչեցեալ առաջի իւր հարցանէր, եւ սուրբ եպիսկոպոսն համարձակութեամբ խոստովանեցաւ զՔրիստոս : Եւ հրամայեաց տանել զնա առ եղբայրն իւր Երսիթ, եւ նա բարկութեամբ սպառնայր եւ բռնապատէր ուրանալ զՔրիստոս :

Եւ սուրբ եպիսկոպոսն աստուածիմաստ բանիւք յանդիմանէր զնա, եւ նա հրա-
 5 մայեաց փայտիւք եւ շուանօք պնդել զամենայն մարմին նորա ծինչեւ ճարձատել
 սակերացն : Եւ եօթն անգամ այսպիսի շարչարանօք տանջեցին զնա, եւ ոչ հաւանեցաւ
 երկիր պապանել արեգական եւ հրոչ, եւ ի յոյժ տանջանացն տկարացեալ մարմնով
 եւ կիսամահ արկին ի բանդ, եւ առաքեցին ի զոհից իւրեանց կերակուր, եւ ամենեւին
 ոչ մերձեցաւ եւ ոչ նայեցաւ : Եւ կին մի այլի սրոյ մերձ էր ի ծոփն տուն իւր տայր
 10 ընդ պատուհանն բանդին հաց եւ ջուր, որչափ առուրս էր ի բանդին հրամանաւ
 Տեառն :

Եւ մինչդեռ ի բանդին էր կալան եւ զԱրդա եպիսկոպոսն Խերհաղիղայ եւ այլ
 երեսուն եւ ութ քրիստոնեացս, ընդ քահանայս եւ ընդ սարկաւազունս եւ ընդ կրօնաւորս
 եւ ընդ կուսան կանայս, եւ կայուցին առաջի Իրսիթիս եղբոր թագաւորին, եւ նոքս
 15 յանձն առին վասն հաւատոցն Քրիստոսի մեռանել :

Առաքեաց զնոսա կապանօք * պիղծ քահանայապետն իւրեանց Մամթի, եւ առաջի * A fol. 261
 1° a.

9 ծոփն] բանդն B.

(Le roi) fit venir en sa présence et interrogea le saint évêque qui confessa hardiment le Christ. Il ordonna de le conduire auprès de son frère Ersith, qui, furieux, le menaça et le pressa de renier le Christ.

Le saint évêque le réprouva avec des paroles pleines d'une sagesse divine. Il ordonna alors de serrer tout son corps avec des bois et des cordes jusqu'à faire craquer les os. On le soumit sept fois à cette torture, mais il ne consentit point à adorer le soleil et le feu. On le jeta en prison, le corps affaibli par ces cruelles tortures et à moitié mort; on lui envoya à manger de la viande des victimes du sacrifice, mais il ne s'en approcha point et ne la regarda point. Une veuve dont la maison était près de la mer lui passait, sur l'ordre de Dieu, par la fenêtre de la prison du pain et de l'eau tout le temps qu'il resta en prison.

Pendant qu'il se trouvait en prison on saisit aussi l'évêque de Kherhalida¹, Abda, avec trente-huit autres chrétiens, prêtres, diacres, religieux et femmes vierges, qu'on produisit devant Ersith, frère du roi, et qui acceptèrent de mourir pour la foi du Christ.

Il les envoya, chargés de chaînes, * à l'impur chef de leurs prêtres, * A fol. 261
 1° a.

1. Selon les actes publiés par Assémani, *Acta ss. martyrum orientalium et occidentalium*, t. I, Rome, 1748, notes 2 et 3. p. 163, Abdišo aurait été évêque d'une ville indéterminée du pays de Khašbar et Abda évêque de Khašbar même.

նորա ծեծաւ բարբառով եւ պաշտօն երեսօք խոստովանեցան զքրիստոնէական հաւատն իւրեանց : Եւ սկսան պարսիկ ժողովն հրամանաւ Մամթի քարիւ հարկանել զբերան նոցա, եւ հատին զզուխս նոցա Մաչխի ժ.Ձ :

Հանին եւ գտուրբ եպիսկոպոսն Խապտառայ զԱրքիշոյ ի բանդէն եւ հատին եւ զնորս զուխն :

Իսկ զարբուհի կանաչան տարան ի Բիթլիպատ քաղաքն, եւ անդ հատին զզուխս նոցա :

Մարերի ժ եւ Մաչխի ժէ : Գլու սուրբ խաչին Քրիստոսի :

Ի ժամանակս քարոզութեան առաքելոցն յորժամ էր Պետրոս ի Հռոմ քաղաքի, կինն Կոզիկայ կաչսեր ի քարոզութենէ նորա հաւատաց ի Քրիստոս եւ ձկրտեցաւ :

Սա ցանկացաւ երթալ յԵրուսաղէմ, եւ տեսանել զտնօրինական տեղին Քրիստոսի, եւ առեալ ընդ իւր զերիս որզիս իւր եւ զուտար ծի կոչս եկն յԵրուսաղէմ : Եւ ամենայն քաղաքն իբրեւ զզխոց եւ զտիկին Հոսովմայնցոց ընկալան զնա, զի նոցա էր քաղաքն :

2 ժողովն] ժողովուրդն B — զբերան նոցա] եւ ծինչդեռ խոստովանութիւնն ի բերանս իւրեանց էին *add.* B || 3 նոցա] Մարերի ժ եւ *add.* B || 8 Քրիստոսի] Աստուծոյ ձերոյ *add.* B || 13 քաղաքն] քաղաքացիքն B.

Mamthi, devant lequel ils confessèrent la foi chrétienne à haute voix et avec un visage souriant. L'assemblée des Perses, sur l'ordre de Mamthi, se mit à leur frapper la bouche avec des pierres et on leur trancha la tête le 16 mai.

On fit sortir de prison le saint évêque de Khaškhar Abdišo, et on lui trancha également la tête.

Quant aux vierges saintes, on les conduisit à la ville de Bithlapat et là on leur trancha la tête.

10 MARÉRI, 17 Mai.

Invention de la sainte croix du Christ.

A l'époque de la prédication des apôtres, pendant que Pierre se trouvait dans la ville de Rome, la femme de l'empereur Claude se convertit au Christ à la suite de sa prédication, et fut baptisée.

Elle désira se rendre à Jérusalem et visiter les lieux de la vie incarnée du Christ. Elle prit avec elle ses trois fils et une fille vierge et vint à Jérusalem. Toute la ville l'accueillit comme impératrice et souveraine des Romains, car la ville leur appartenait.

Իսկ Յակոբոս եղբայր Տեառն որ էր եպիսկոպոս քաղաքին իբրև զիտաց եթէ քրիստոնեաց է զշխոյն, եւ թէ զինչ իրաց եկեալ է չոգաւ առ նա, զի իջեալ էր նա ի մեծ ապարանս Հերովդէի :

Իսկ թագուհին * մեծաւ պատուով ընկալաւ զնա իբրև զՍիմոն Պետրոս, զի լուեալ <sup>* A fol. 261
r° b.</sup>
5 էր զառաքինութիւն նորա եւ զսքանչելիան զոր առնէր անուամբն Քրիստոսի : Եւ ասէ զնա զշխոյն. Յոյց ինձ զխաչն Քրիստոսի եւ զՊողոթիան ուր խաչեցաւ եւ զգերեզմանն յորում եղաւ :

Եւ ասէ Յակոբոս. Չայց երիս իրոյ զորս կամի տիկնութիւնս ընդ իշխանութեամբ Հրէից է, եւ ոչ տան թոյլ մեղ երթալ կալ յալօթս, այլ եւ հալածեն ¹⁰ զմեզ :

Եւ կոչեաց թագուհին զառաջնորդս Հրէիցն եւ ասէ. Տուք ի ձեռս Յակոբոսի եւ ընկերաց նորա զխաչն Քրիստոսի եւ զՊողոթիա եւ զՅարութիւնն : Եւ առեալ զՅակոբոս չոգաւ տեսանել զտեղիսն եւ յանձնել ի Յակոբոս : Եւ յորժամ եմուտ ի գերեզմանն կոյս զուտոր նորա անկաւ եւ եհան զհողին սուսնց ցաւոց եւ պատճառաց մահու :

2 զինչ] վասն ինչ B || 5 — p. 1510, l. 11 Եւ ասէ զնա զշխոյն . . . ի փառս Քրիստոսի] Եւ առեալ զՅակոբոս չոգաւ շրջեցաւ ի անօրինական տեղիսն Քրիստոսի, եւ առաւել ևս հաստատեցաւ ի հաւատոս բարեպաշտութեան : Եւ էին աւարքն յորս զշխոյն եկաց յերուսաղէմ տօն ուրախութեան ամենայն հաւատացեալոց, եւ ամօթ նախատանաց ազգին Հրէից : Եւ ճինչպէս հանդերձեալ էր զառնալ ի Հռոմ, պարգևեաց նմա սուրբ առաքեալն Յակոբոս մասն ի խաչափայտէն Քրիստոսի, զոր ընկալեալ թագուհայն ուրախ եղև յոյժ, եւ տարաւ ընդ իւր ի Հռոմ : Եւ այս խաչամասն էր զոր ի պարանոցին կրէր սուրբ կոյսն Հախիսիմէ, գրով նորա ի թագաւորական ազգէն Կողոթայ եւ Պատրոնիկեայ : Եւ յորժամ ի ձեռաց անօրէն արքային Դիոկղետիանոսի փախեաւ յարեւելս ընդ սուրբ ընկերաց իւրոց երբ ընդ իւր ի Հայաստան : Եւ է այժմ ի վանս Վարազդս սուրբ Նշան, եւ առնէ բազում սքանչելիս ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ : B.

Jacques, frère du Seigneur, qui était l'évêque de la ville, lorsqu'il apprit que l'impératrice était chrétienne et dans quel but elle était venue, se rendit auprès d'elle au grand palais d'Hérode, où elle était descendue.

L'impératrice * le reçut avec de grands honneurs comme Simon Pierre, <sup>* A fol. 261
r° b.</sup>
car elle avait appris ses vertus et les prodiges qu'il opérait au nom du Christ. L'impératrice lui dit : « Montre-moi la croix du Christ, le Golgotha où Il fut crucifié et le tombeau où Il fut déposé. »

Jacques lui répondit : « Ces trois choses que Votre Majesté veut voir sont sous la domination des Juifs, qui ne nous permettent point d'y aller prier et nous chassent. »

L'impératrice manda les chefs des Juifs et leur dit : « Remettez entre les mains de Jacques et de ses compagnons la croix du Christ, le Golgotha et (les lieux de) la résurrection. » Ayant pris Jacques avec elle, elle alla visiter les lieux et faire remettre à Jacques. Lorsqu'elle eut pénétré dans le sépulchre, sa fille vierge tomba et rendit l'âme sans douleurs et sans cause de mort.

Եւ արտոնեցաւ յոյժ թագուհին եւ ուրախացան Հրէայքն : Եւ ասէ ցնա երէց որդին իւր. Ինչ աչալէս թուի թէ ոչ է վաչրապար մահ բեռս իմոց, մտեալ էմք մեք աստ եւ գտեալ երևա խաչափայտս, եւ ոչ գիտեմք եթէ ո՞ր է Քրիստոսին եւ ո՞ր աւագակացն, մահուամբ բեռս իմոց յայտնի լիցի : Եւ հաճոց թուեցաւ զշխույին, եւ առեալ զերկու խաչան եղ ի վերայ դատերն, եւ ազօրեալ չերկար ոչ յարեաւ, եւ յորժամ եզ զերրորդն եւ կամէր բանալ զբերանն յազօթս խակոյն յարեաւ աղջիկն. եւ ուրախացեալ զշխույին եւ յամօթ * լեալ Հրէիցն :

* A fol. 261
v° a.

Եւ կուտեցաւ ամբոխ բազում զի տեսցեն զաղջիկն որ յարեաւ, եւ բազումք հաւատացին ի Քրիստոս յաւուր այնմիկ ի Հրէից եւ ի հեթանոսաց : Եւ հաստատեալ զշխույին ի հաւատս գնաց ի Հռոմ, եւ պատմեաց Կոստանց կայսերն եւ Պետրոսի առաքելոյն, եւ տօն մեծ կատարեցին զօրն վաչն որ օր տասն էր Մարերի ամսոց եւ Մալխի ժէ, ի վառս Քրիստոսի :

Յայսմ աւուր վկայութիւն Աբղիշոյի, Սահակայ եւ Սիմէոնի որք ի Պարսիկս կատարեցան :

Սուրբ վկայքն Քրիստոսի էին յաւուրս Սարուսիոսի հրապաշտ արքային Պարսից, եւ յոյժ նեղէին զնոսա ուրանալ զԱստուած եւ պաշտել զարեգակն եւ զլուսին, եւ զաստեղս եւ զջուր եւ զհող :

14 զԱստուած] զՔրիստոս B.

L'impératrice en fut très attristée, tandis que les Juifs s'en réjouissaient. Son fils aîné lui dit alors : « Il me semble que la mort de ma sœur n'est pas en vain; nous sommes entrés ici et avons trouvé trois croix de bois, nous ne savons point laquelle est celle du Christ et laquelle celle des larrons, cela deviendra évident par la mort de ma sœur. » L'impératrice consentit, prit deux croix, les posa sur sa fille, et pria longtemps, mais celle-ci ne ressuscita point. Au contraire, lorsqu'elle eut posé la troisième et voulut ouvrir la bouche pour prier, sa fille ressuscita aussitôt. L'impératrice s'en réjouit et les Juifs * devinrent honteux.

* A fol. 261
v° a.

Une multitude s'assembla pour voir la jeune fille qui était ressuscitée, et de nombreuses personnes crurent au Christ ce jour-là, tant parmi les Juifs que parmi les infidèles. L'impératrice, raffermie dans la foi, retourna à Rome, et en fit le récit à l'empereur Claude et à l'apôtre Pierre; ils célébrèrent une grande fête ce jour-là, dix du mois maréri, dix-sept mai, pour la gloire du Christ.

En ce jour martyr d'Abdišo, d'Isaac et de Siméon qui furent exécutés en Perse.

Les saints martyrs du Christ vivaient aux jours de Sapor, roi des Perses, adorateur du feu. On les pressa beaucoup de renier Dieu et d'adorer le soleil, la lune, les étoiles, l'eau et le feu.

Եւ ասէ թագաւորն. Հաւատացէք յոր եսն հաւատամ եւ ուրացիր զԱստուածն զոր պաշտէք զուրք : Պատասխանի ետուն սուրբքն եւ ասեն. Մեր զԱստուածն մեր ոչ ուրանամք որ արար զերկին եւ զերկիր եւ զծով եւ զամենայն որ է ի նոսա. քանզի յոչնչէ զմարդն միայն բանիւք զոչացոյց, եւ զարեգակն եւ զլուսին եւ զաստեղս, զհուր
5 եւ զջուր, եւ աւանց նորա եղև եւ ոչինչ :

Ասէ ցնոսա թագաւորն. Ոչ պաշտէք զաստուածսն իմ. ոչ զլուսէք զի ես թագաւոր եմ եւ չարաչար մահուամբ կորուսանեմ զձեզ, եւ ոչ կարէ աստուածն ձեր վրկեղ զձեզ ի ձեռաց իմոց : Ասեն սուրբքն. Ունի՞մք մեք զԱստուած ու վրկէ զմեզ որպէս * A fol. 261
վրկեաց զերիս մանկուսն ի բորբոքեալ բոցոյն : * Եւ հրամայեաց ստուար պարանօր
10 ձաղկել զնոսա :

Եւ զարձեալ երկրորդ անգամ եհարց թագաւորն. Երկիր պագանէք աստուածոց զոր պաշտեմ ես եթէ ոչ : Եւ նորա ասեն. Քաւ լիցի, ոչ պագանեմք երկիր : Առաքեաց զնոսա ի բանդ զաւուրս եօթն : Ապա տարան առաջի, եւ հարցանէր երիցս անգամ. Խոստովանի՞ք զաստուածսն : Ասէ սուրբն Աբղիշոյ. Կենդանի է Աստուած զոր
15 պաշտեմք, զի մեռանի՞մք եւ ոչ ուրանամք զնա, եւ ոչ զկամս քո կատարեմք :

Եւ հրամայեաց զջլլան ի ներքոյ ծնկացն նոցա ծակել եւ կախել զարմաւենեաց : Եւ կային կախեալ զաւուրս երկուս : Ապա իջուցին, եւ հարցանէր չորրորդ անգամ

7 կորուսանեմ] սպանանեմ B || 8 զմեզ] ի ձեռաց քոց *add.* B || 12 պագանեմք երկիր] պաշտեմք զարարածս B || 16 հրամայեաց] բարկութեամբ *add.* B.

Le roi leur dit : « Croyez en ce que je crois et reniez le Dieu que vous adorez. » Les saints lui répondirent en disant : « Nous ne renions pas notre Dieu qui a créé le ciel, la terre, la mer et tout ce qu'ils contiennent; car Il a créé du néant l'homme par sa simple parole, ainsi que le soleil, la lune, les astres, le feu et l'eau; sans Lui rien n'a été créé. »

Le roi leur dit : « N'adorez-vous point mes dieux? Ne savez-vous pas que je suis roi et puis vous perdre par une mort cruelle, et votre dieu ne saura pas vous délivrer de mes mains? » Les saints répondirent : « Nous avons Dieu, qui nous sauvera comme Il a sauvé les trois jeunes gens de la fournaise ardente. » * Il ordonna alors de les fustiger avec de grosses cordes.

Le roi les interrogea une deuxième fois : « Adorez-vous les dieux que j'adore, oui ou non? » Ils répondirent : « Jamais! nous ne les adorons point. » Il les envoya en prison pour sept jours. Ensuite on les amena devant lui, et il leur demanda pour la troisième fois : « Confessez-vous les dieux? » Saint Abdišo répondit : « Vive Dieu que nous adorons! nous mourrons, mais nous ne Le renierons pas, ni n'exécuterons ta volonté. »

(Le roi) ordonna de leur trouver les tendons au-dessous des genoux et de les suspendre à des dattiers. Ils restèrent suspendus deux jours. On les

* A fol. 261
v° b.

և ասէր. Երզնու՛մ յաստուածսն ի՛մ զև թէ ոչ լսէք ինձ խտտագոյն տանջանօք չարչարեմ զձեզ : Ասեն սուրբքն. Գու երզուար յաստուածսն բո, մեր երզնու՛մք յԱստուածն մեր զև զկամս բո ոչ կատարեմք : Եւ հրամայեաց զաւագանօք հարկանել զմարմինս նոցա :

Եւ զկինի բսան եւ չորս աւուր հարցանէր հինգերորդ քննութեամբ. Ընդէր ոչ առնէք զհրամանս ի՛մ, եւ երկիր ոչ պագանէք որում ենն երկիր պագանեմ : Սուրբքն ասեն. Մեր ոչ թողու՛մք զստեղծիչն մեր եւ պաշտեմք զստեղծուածս :

Ասէ թագաւորն. Այսօր տաց զմարմինս ձեր թաչնոց կերակուր : Եւ նորա ասեն.

* A fol. 262
1° a. Կաւ է մեզ զև զմարմինս մեր թաչունք * կերիցեն, եւ ոչ զև բեզ լսելով կերիցէ զմեզ զեհն հրոյն, զև թէ գառժամանակեացս արհամարհեմք՝ յախտենական կենացն հանդի- 10
պլմք : Հրամայեաց եւ արկին զնոսս ի հրացեալ շանթս, եւ ամենեւին սուրբքն ոչ ալբեցան. ապա հատին զզրուխս երից վկայիցն Քրիստոսի, զարբոյն Սահակաց, Աբղի- շոյի եւ զՍիմէոնի Մաշխի ժէ :

7 պաշտեմք զստեղծուածս] ստեղծուածոց երկիր պագանեմք B || 11 եւ ամենեւին սուրբքն ոչ ալբեցան om. B || 13 զՍիմէոնի] Մարերի ժ եւ add. B.

descendit ensuite et (le roi) leur demanda pour la quatrième fois et dit : « Je jure par mes dieux que si vous ne m'écoutez point, je vous ferai endurer des tortures plus cruelles encore. » Les saints lui répondirent : « Tu as juré par tes dieux et nous jurons par notre Dieu que nous n'accomplirons pas ta volonté. » Il ordonna de frapper leur corps avec des bâtons.

Après vingt-quatre jours il les interrogea pour la cinquième fois : « Pourquoi n'exécutez-vous pas mes ordres et n'adorez-vous pas ce que j'adore? » Les saints répondirent : « Nous n'abandonnons point notre créateur pour adorer les créatures. »

Le roi leur dit : « Je vais donner vos corps aujourd'hui en pâture aux
A fol. 262
1° a. oiseaux. » Ils lui répondirent : « Il est préférable que les oiseaux * mangent nos corps, et que nous ne soyons pas dévorés par les flammes de la géhenne pour t'avoir écouté, car, en méprisant le temporel, nous gagnons l'éternel. » (Le roi) ordonna de les jeter sur des barres enflammées, mais les saints n'en furent pas brûlés, ensuite on trancha la tête aux trois martyrs du Christ; à saint Isaac, à Abdiso et à Siméon, le 17 mai.

Մարերի ԺԱ եւ Մայիսի ԺԸ : Վկայութիւն սրբոցն Սագոխանի, Պամփամերի եւ Պամփիլոսի
եւ Յակիւնիթոսի :

Անորէն արքայն Մարսիմիանոս առաքեալս զորազուլս զՊամբանոս երեք հարար
եւ չորեք հարիւր զօրօք ի բարաքն Քաղկեդոնի, եւ պատուիրեալս նմա զի զօրօքն
5 իւրովք զոհս ճատուցանէ կուոցն : Եւ բազումք հաւանեցան հրամանի նորա, բայց
միայնք երեք զօրականք եկկատացիր որ զիտացին եւ ծանեան զճշմարիտ հաւատն
Քրիստոսի, Սողոխոն, Պամփամիր եւ Պամփաղոն ոչ հաւանեցան :

Եւ յորժամ լուաւ Պամբանոս եթէ բրիտանեայք իցեն եւ զոհս ոչ ճատուցանեն կուոցն,
կոչեալս առաջի իւր եւ հարցանէր : Եւ նորա ասն. Ընտրեցաք զերկնային զօրակա-
10 նութիւն թագաւորին մերոյ սրբոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ ձուլեալ ընդ բանն
Պամբանոս հրամայեալս զաւագանօք զմարմինս նոցա ձագկել. եւ տեսեալ զնոսա * A fol. 262
հաստատուն ի հաւատս պատուիրեալս խտազոցնս զնոսա տանջել : r° b.

Եւ այնչափ զան հարին զթիկունս նոցա զի մինչեւ ի զլուսնս ստուցեալս եղեն,
եւ լանջքն մինչեւ ի ստամոքսն իջին, եւ համբարձեալս զաչս իւրեանց յերկինս խնդրէին

1 սրբոցն] սրբոց վկայից B || S ոչ ճատուցանեն] ճատուցանել ոչ յօժարին B.

11 MARÉRI, 18 Mai.

Martyre des saints Solochon, Pamphamir, Pamphylon et Hyacinthe.

L'empereur impie Maximien envoya le chef militaire Cambanus avec trois mille quatre cents soldats à la ville de Chalcédoine, en lui recomman-
dant d'immoler aux idoles avec ses troupes. Nombreux furent ceux qui se
pliaient à ses ordres, excepté trois soldats égyptiens qui avaient reconnu et
cru à la vraie foi du Christ : Solochon, Pamphamir et Pamphalon¹; ceux-ci
n'y consentirent point.

Lorsque Cambanus apprit qu'ils étaient chrétiens et n'immolaient point
aux idoles, il les fit venir en sa présence et les interrogea. Ils lui répon-
dirent : « Nous avons préféré la milice céleste de notre saint roi Jésus-
Christ. » Cambanus, irrité de ces paroles, ordonna de fustiger leur corps
avec des verges, mais, * les voyant fermes dans leur foi, il ordonna de les
torturer plus cruellement. * A fol. 262
r° b.

On les frappa tellement sur le dos, qu'il en fut enflé jusqu'à la tête, et
la poitrine leur descendit jusqu'à l'estomac; mais, les yeux levés au ciel,

1. Le grec hésite aussi sur la vocalisation de la deuxième syllabe : Παμφαλῶν et Παμφυλῶν caractérisent les deux manuscrits de *Syn. Cp.*

յԱստուծոյ օգնականութիւն : Եւ ասնն ցամբարիշտ Կամբանոն. Մեք քրիստոնեայ եմք եւ ձեռկտօխ կուց ոչ զոհեմք : Եւ նոյնժամայն սուրբն Պամիլամիր եւ սուրբն Պամիլադոն յահագին տանջանացն աւանդեցին զհօղիս խրեանց առ Աստուած ունելով զաչս եւ զխորհուրդս խրեանց չերկինս :

Եւ համարձակութեամբ սուրբն Սողոմոն ասէ ցգորազուխն. Ո՛վ աստուածամարտ ⁵ եւ ամբարիշտ դատաւոր, մինչեւ չերբ ոչ կամիս ճանաչել զարարիչն քո եւ զկերակրիչն ի մանկութենէ : Մի կարծեր եթէ, չարչարանօք քոյ կարես թուլացուցանել զիս, ալլ մանաւանդ զօրանամ եւ սրպէս ձէթ եւ խղ պարարեմ զմարմինս իմ, եւ անվիշտ ընդունիմ զհարուածս :

Եւ Կամբանոս յոչժ սրտմտութեամբ բարկացեալ՝ հրամայեաց կապել զձեռսն եւ ¹⁰ ընկենուլ յորսպս, եւ սրով զբերանն բռնալ, եւ հեղուլ ի ներքս պղծեալ զինի ի զոհիցն : Եւ յորժամ ընկեցին եւ ելին զսուրն ի բերանն, սուրբն զօրացաւ Հոգևոյն սրբով եւ ատամամբքն խորտակեաց զսուրն, եւ զկապանսն կտրեաց, եւ եկաց * կանգուն ¹⁵ ի վերայ ոտիցն եւ ասէ. Ո՛վ անօրէն զլուսպաշտ, ոչ յագեցար ի մարմնոյս իմոյ, ալլ եւ հոգևոյս կամիս տիրել. զիտասջիր զի զոր ինչ եւ կամեսցիս եւ արտացես, հոգևոյս ¹⁵ իմոյ տիրել ոչ կարես, վասն զի քրիստոնեայ եմ եւ զերկինից Աստուածն պաշտեմ որ

* A fol. 262
v° a.

1 քրիստոնեայ եմք] եւ գրիստոս աւաջի աչաց տեսանեմք *add.* B || 3 յահագին] յանհարին B || 10 բարկացեալ] բարկացաւ եւ B || 15 կամեսցիս] կամիս B.

ils imploreraient le secours de Dieu. Ils dirent à l'impie Cambanus : « Nous sommes chrétiens et ne sacrifions point aux idoles mortes. » Saint Pamphamir et saint Pamphalon, sous le coup des horribles tortures, rendirent aussitôt leur âme à Dieu, les yeux et l'esprit élevés vers le ciel.

Saint Solochon dit avec hardiesse au tribun : « O ennemi de Dieu et juge impie ! jusques à quand ne voudras-tu point reconnaître ton créateur et celui qui t'a nourri dès l'enfance ? Ne crois point que par tes tortures tu puisses me faire faillir ; au contraire, je prends des forces et j'oins mon corps comme avec de l'huile et de l'onguent ; je reçois tes coups sans souffrances. »

Cambanus entra dans une grande fureur, ordonna de lui attacher les mains, de l'étendre sur le dos, de lui ouvrir la bouche avec le glaive, et d'y verser le vin impur des sacrifices. Lorsqu'on l'eut jeté à terre et qu'on eut mis le glaive sur la bouche, le saint fortifié par le Saint-Esprit brisa le glaive avec ses dents, rompit ses liens, * se releva sur ses pieds et dit : « O impie adorateur du démon ! ne t'es-tu pas rassasié de mon corps ? tu veux dominer aussi mon âme ; sache que tu feras ce que tu voudras, mais tu ne pourras pas dominer mon âme, car je suis chrétien et j'adore le Dieu

* A fol. 262
v° a.

կարողն է փրկել զնա չանօրէն ձեռաց քոց : Եւ ձայն եղև յերկնից եւ ասէր . Չօրացիր եւ քոջ լեր Սոլոխոն ընդդէմ հնարից բռնաւորին :

Եւ հրամայեաց Կամբանոս խեցի ծանր խորտակել եւ սիւսել ի գեանի, եւ բարշել զսուրբն ի վերայ, զի վէրք անձինն առաւելագէտ արորեսցին եւ պաւսն խտացուցանիցեն : Եւ ոչ աչնալէս կարաց խախտել զնա ի հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ ասլս կախեցին զնա դաջոյ ձեռանէն ի ձեղունս սանն, եւ կապեցին յտան ձախի ծանր վէճ : Կարծէր սկսլծ եւ անօրէն Կամբանոս եթէ ի գտն տանջանաց ուրանայ զԱստուածն իւր : Իսկ վկայն Քրիստոսի կայր կախեալ ի վեցերորդ ժամէ աւուրն ձինչև ցերկատասան ժամն, եւ գոհանալով փառաւորէր զԱստուած, եւ զաղօթն իւր ժատուցանէր :

Եւ յոյժ վարմացաւ բռնաւորն ընդ համբերութիւն սրբոյ վկային, եւ ասէ . Կատարեան զհրամանս թագաւորին եւ մի չարաչար մեռանիր : Ասէ սուրբն . Բողոքմ անգամ ասացի քեզ եթէ քրիստոնեայ եմ, եւ զԱստուածն իմ ունիմ յերկինս * եւ պրևս քո ոչ պաշտեմ : Ելին ի ձեղունս եւ հատին զարն զն անկցի ի բարձրութենէն վիմովն եւ մնացի : Իսկ սուրբն ոչ անկաւ ալ եկաց ի վերայ ստից իւրոց եւ ասէ . Մի Աստուածամարտ Կամբանէ, ձինչև յերբ ոչ իմանաս զԱստուծոյն իմոյ գահեզ զօրութիւնն :

* A fol. 262
v° b.

1-2 Եւ ձայն . . . բռնաւորին om. B || 6 յտան ձախի] ի ձախ սախն B || 15 ոչ անկաւ ալ] ընդ անկանէն յերկիր B.

du ciel qui est capable de me délivrer de tes mains impies. » Une voix du ciel se fit entendre qui dit : « Sois vaillant et fort, Solochon, contre les machinations du tyran. »

Cambanus ordonna de briser du verre en petits morceaux, de l'étendre sur le sol et de traîner le saint dessus afin que les plaies de son corps s'avivassent et que la douleur devînt plus forte. Mais de cette façon même ils ne purent l'ébranler de la foi du Christ. On le suspendit ensuite par la main droite au plafond de la maison et on lui attacha une lourde pierre au pied gauche. L'immonde et impie Cambanus croyait lui faire renier son Dieu par ces cruelles tortures. Mais le martyr du Christ resta suspendu de la sixième heure du jour jusqu'à la douzième heure en rendant grâces à Dieu, Le glorifiant et Lui offrant ses prières.

Le tyran, très étonné de l'endurance du saint martyr, lui dit : « Exécute les ordres de l'empereur pour ne pas mourir d'une mort violente. » Le saint lui répondit : « Je te l'ai dit plusieurs fois que je suis chrétien et que j'ai mon Dieu au ciel * et que je n'adore point tes démons. » On monta au plafond et on coupa la corde pour qu'il tombât de cette hauteur avec la grosse pierre et se tuât. Mais le saint ne tomba point, il resta debout sur ses pieds et dit : « O Cambanus, ennemi de Dieu ! Jusques à quand ne reconnaitras-tu pas la puissance immense de mon Dieu ? »

* A fol. 262
v° b.

Եւ առեալ բռնաւորին զրիչ եղեգնեաց, արկ չականջս սրբոյն Սողոխոնի. եւ երթեալ բրիստոնէիցն բարձին զնա մինչդեռ շունչն առ ինքն էր եւ տարան ի տուն կնոջ միոյ բրիստոնէի որոյ անուն էր Թէոնաէս. եւ հոգ տարեալ նմա սակաւ մի ներումն եզիտ յահագին ցաւոցն, եւ խնդրեաց հաց, առեալ ի ձեռս իւր օրհնեաց զԱստուած, եւ ի հացէն հաղորդեցաւ եւ ետ ամենեցուն որք էին առ նա բրիստոնեացք : 5
Եւ ապա համբարձեալ զաչս իւր եւ զձեռս յերկինս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Մայիսի ԺԲ :

Եւ եղբարքն մեծաւ փառօք հանդուցին զմարմին նորա ի նշանաւոր տեղի : Եւ շաւուրս բրիստոնէութեան փոխեցին զնշխարան յեկեղեցի սրբուհւոյն Եւփիմեայ, ի Քաղկեդոն քաղաքն, ի փառս Քրիստոսի Առաքելոց մերոյ : 10

Յայսմ աւուր վկայաբանութիւն սրբոյն Յակիւնթոսի :

Էր սուրբն Յակիւնթոս որդի բրիստոնեաց ճնողաց Թէոկլիտոսի եւ Թէոնիլեայ, եւ անուանեցին զորդին * իւրեանց Յակիւնթոս. եւ այնպէս եղև պատանին ի տղայութենէ * A fol. 263 1° a.

7 Աստուած] Մարերի ԺԱ եւ *add.* B || 10 Քրիստոսի] եւ ի զօլութիւն B || 12 որդի] զաւակ B || 13 զորդին իւրեանց] նէոփիլատոս, բայց հրեշաակ Տեառն երեւեալ ի տեսեան հօր իւրոյ Թէոկլիտոսի եւ ասէ. Զորդիդ քս անուանեն *add.* B.

Le tyran prit une plume de roseau et l'enfonça dans les oreilles de saint Solochon. Les chrétiens allèrent le relever pendant qu'il avait encore du souffle en lui et le portèrent à la maison d'une femme chrétienne dont le nom était Théonsès, lui prodiguèrent des soins, ce qui le remit un peu de ses douleurs atroces. Il demanda du pain, le prit dans ses mains, bénit Dieu, puis communia au pain et en donna aux chrétiens qui se trouvaient auprès de lui. Il leva ensuite ses yeux et ses mains au ciel et rendit son âme à Dieu le 18 mai.

Les frères déposèrent son corps avec de grands honneurs dans un endroit choisi. Et aux jours du christianisme on transféra ses restes dans l'église de sainte Euphémie, dans la ville de Chalcédoine, pour la gloire du Christ notre Dieu.

En ce jour martyre de saint Hyacinthe.

Saint Hyacinthe était le fils de parents chrétiens, Théoclite et Théonille.

Ceux-ci donnèrent à * leur fils le nom de Hyacinthe; l'enfant fut tellement

առաքինի վարուք զի Աստուած փառաւորեաց զնա, եւ պատանի ծի ալօթիւք չարոց ի մեռելոց, եւ հաւատացին ի կուսպաշտիցն վասն սքանչելեացն հազար սլի :

Եւ ծի ոմն իմաստասէր առեալ զՅակիւնիթոս ի զիրկս իւր տարաւ ի տուն իւր, եւ նա զհիւանդ կին նորա ողջացոյց : Եւ պատանի ծի խեղդեալ ի բաղանիսն կենդանացոյց .

5 Եւ հաւատացին ճեօղքն եւ գաւակրն նոցա ի Քրիստոս : Եւ կուրի ծի զաչան երաց :

Եւ յորժամ մեծացաւ եւ եղև կատարեալ այր, զնաց ի Սինոպ քաղաք առ սուրբն Փոկատ, եւ արար առ նա ամ ծի, եւ զարձաւ ի քաղաքն իւր չՆմաստրիա եւ քարոզէր ժողովրդեանն զՔրիստոս :

Եւ գատաւոր Պոնտոսի Կասարիտիոս դատէր զքրիստոնեացա. եւ տեսեալ Յակիւն-
10 թոսի այնչափ մոլորեալ զժողովուրդս զի պաշտէին զփետղեաց ծառն, առեալ փայտատ եհատ ընկէց չերկիր զփետղեա ծառն զոր պաշտէին :

Կալան զնա եւ տարան առ Կասարիտիոս գատաւորն եւ առ քաղաքապետն. եւ նորա գատապարտեցին զնա եւ գան հարին ուժղին, եւ ակշօք կորզեցին դատամունս նորա : Եւ կապեալ քարչեցին ընդ մէջ քաղաքին, * եւ հանին արաքոյ պարսպին, եւ
15 ի բազում նեղութենէն եղև կիտամահ : Եւ ի զիշերին իջին առ նա հրեշտակք Տեառն

* A fol. 263
r° b.

1-5 Եւ պատանի . . . զաչան երաց] պէս պէս նշանապարծութեամբ, որով բազումք ի կուսպաշտից հաւատացին ի Քրիստոս եւ միլտեցան : B || 6 մեծացաւ եւ օտ. B || 9 Պոնտոսի] որոյ անուն էր add. B — տեսեալ] սրբոյն add. B || 14 պարսպին] եւ ի քարանցն add. B || 15 — p. 1518, l. 2 Եւ ի զիշերին . . . զչիշատակս նորա օտ. B.

vertueux dès son enfance que Dieu le glorifia. Il ressuscita un jeune homme d'entre les morts et sur ce miracle mille personnes parmi les idolâtres se convertirent.

Un philosophe prit Hyacinthe dans ses bras et l'emporta chez lui, où il guérit sa femme malade. Il rendit la vie à un jeune enfant qui s'était noyé au bain : parents et enfants se convertirent au Christ. Il fit recouvrer la vue à un aveugle.

Lorsqu'il eut grandi et devint homme fait, il se rendit à Sinope auprès de saint Phocas et resta chez lui une année; il retourna ensuite à sa ville d'Amastria et prêcha le Christ à la population.

Le juge de Pont, Castritius, jugeait les chrétiens; Hyacinthe, voyant le peuple dans une telle erreur qu'ils adoraient un orme¹, prit une hache et jeta à terre l'orme qu'ils adoraient.

On le saisit et on le conduisit au juge Castritius et au préfet de la ville. Ceux-ci le condamnèrent, le firent frapper vigoureusement et lui arracher les dents avec des tenailles. On le lia et on le traîna à travers la ville, * puis
on l'emmena hors des murs de la ville où il succomba à moitié mort à

* A fol. 263
r° b.

1. Le traducteur arménien a transcrit le mot grec *πετελέα*.

սպիտակ զգեստիւք ուղջացոցին զնա : Եւ յարուցեալ աղօթեաց վասն քաղաքին իւրոյ եւ վասն ամենայն աշխարհի եւ վասն աշնոցիկ որք կատարեն զխիշատակս նորա, եւ այնպէս խաղաղութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ թաղեցին զնա ի նոյն քաղաքին Ամաստրիա, եւ մինչեւ ցայսօր նշանք լինին, եւ ի տապանէ կլանէ հող 5 եւ լինի զեղ ամենայն ցաւոց :

Մարերի ԺԲ եւ Մայիսի ԺԹ : Վկայութիւն որբոջն Պատրիկոսի եպիսկոպոսի Պուռաս քաղաքի, եւ Ակակիտի, Մենայրոսի եւ Պաւլանու :

Չսուրբն Պատրիկիոս եպիսկոպոսն Պուռաս քաղաքին կացոցին առաջի մուխանոսի իշխանին եւ նեղէին զնա զոհել կուոցն, եւ քաղցրութեամբ եւ ողորմանք խրատ տալը իշխանն եւ ասէր. Ահա տեսանես եթէ նրպէս նախախնամութեամբ աստուածոց մերոց 10 բոլորն չերկրէ ապրիւրք ջերմայինք :

Եւ սուրբ եպիսկոպոսն համբարձեալ զձեռս չերկինս ասէ մեծաձայն բարբառով. Բըրիտոս է արարող երկնի եւ երկրի եւ ամենայնի որ ի նոսա, եւ հրամանաւ նորա յանդերձանհրոյն ջերմանան ջուրք * եւ բոլորն չերկիր ի բժշկութիւն մարդկան : Եւ

* A fol. 263
v° a.

3 խաղաղութեամբ] խոտախնայական վկայութեամբ B || 4 ցայսօր] բաղուծ add. B — եւ ի տապանէ . . . ցաւոց] ի հողոյ տապանի նորա զոր ասեալ տանին առ ախտածէտս եւ դասեն զբժշկութիւնն B || 7 Պաւլանու] որք ընդ նմա add. B || 8 քաղաքին om. B || 11 ջերմայինք] ջերմինք B || 14 չերկիր] ի վերայ երկրի՝ յօգուտ եւ B.

cause des grandes douleurs. La nuit, les anges du Seigneur habillés de vêtements blancs descendirent auprès de lui et le guérèrent. Il se releva, pria pour sa ville, pour toute la terre et pour ceux qui accompliraient sa commémoration, puis rendit ainsi en paix son âme à Dieu. On l'inbuma dans la même ville d'Amastria et jusqu'aujourd'hui des miracles s'opèrent, car de son tombeau sort une terre qui est un remède pour toutes les douleurs.

12 MARÉRI, 19 Mai.

Martyre de saint Patrice, évêque de la ville de Brousse, et d'Acace, Ménandre et Polyénos.

On amena saint Patrice, évêque de Brousse, devant le gouverneur Julien en le pressant d'immoler aux idoles. Le gouverneur l'exhorta avec douceur et supplications et lui dit : « Tu vois combien, grâce à la sollicitude de nos dieux, de nombreuses sources thermales surgissent de la terre. »

Le saint évêque, élevant ses mains au ciel, dit à haute voix : « C'est le Christ qui est le créateur du ciel et de la terre et de tout ce qui y est contenu, c'est par son ordre que les eaux se chauffent au feu souterrain, et 10 * jaillissent à la surface de la terre pour la guérison des hommes. » Il dit

* A fol. 263
v° a.

դարձեալ ասէ. Երկուս տեղիս պատրաստեաց Աստուած, մին՝ ի հանդիսս արդարոց եւ միւսն՝ ի դատապարտութիւն մեղաւորաց չեա չարութեան մեռելոց : Եւ որպէս ջուր նոյնպէս եւ հուր յամենայն երկիր բաժանեալ է, եւ ի վերայ հաստատութեան երկնից հուր եւ ջուր է, նոյնպէս եւ ի ներքոյ հաստատութեան երկրի հուր եւ ջուր է, չորձէ բլխեն ազբիւրբ : Եւ ջուրբ որ են մերձ ի հուրն ջերմին բլխեն, եւ որ են հեռի ի հոյնց ցուրտ բլխեն : Եւ հուրն որ ի ներքոյ երկրի է՝ չարչարանք է ամբարշտաց, եւ ցրտային սառամանիք անդնդոցն որ է տարտարոսն չորում տանջին կուպաշտրն որպէս դու եւ թագաւորն քո : Եւ այլ եւս բանս յաստուածային կրոյ խօսեցաւ ընդ նմա :

10 Եւ հրամայեաց իշխանն եւ ընկեցին գնա յեռայեալ ջուր ջերմկացն, եւ ամենեւին ոչ աչբեցաւ, այլ մանուսնդ ցնդեալ աչբեաց կարականսն որք ընկեցին զնա : Եւ առժամայն ետ վճիւ սրով կլլուին հատանել : Եւ չորժամ տարան ի տեղին՝ ալօթեաց առ Աստուած աջապէս. Աստուած ամենակալ թագաւոր չախտնից, լնր աղաչանայ մերոց, եւ արնս զջերմային ջուրբս ի վրկութիւն հաւատացելոց եւ ի կորուստ ամբարշտաց, եւ մերձեցիր առ իս եւ ընկաւ զհոգի իմ :

15 Եւ ի կատարել կալօթան եհատ դահիճն * կլլուին Մայիսի ԺԹ :

* A fol. 263
v° b.

10-11 եւ ամենեւին . . . ընկեցին գնա *om.* B || 12 առժամայն] ապա B || 13-16 աջապէս . . . կալօթան] եւ ասէ. Տէր Աստուած ամենակալ թագաւոր մերձեցիր առ իս, եւ ընկաւ զհոգի իմ : եւ B || 16 կլլուին] կլլուիս սրբոյն Պատրիկոսի Մարերի ԺԹ եւ B.

encore : « Dieu a préparé deux endroits, l'un pour le repos des justes et l'autre pour la condamnation des pécheurs à la résurrection des morts. Comme l'eau, le feu est distribué par toute la terre; au-dessus du firmament des cieux il y a du feu et de l'eau, de même au-dessous du firmament de la terre il y a du feu et de l'eau, d'où surgissent les sources. Les eaux qui sont à proximité du feu jaillissent chaudes et celles qui en sont éloignées jaillissent froides. Le feu qui est au centre de la terre c'est le tourment des impies; les glaciers froids du centre, c'est-à-dire le Tartare, sont le lieu où les idolâtres comme toi et ton empereur subiront les tourments. » Il lui dit encore beaucoup d'autres paroles tirées des livres divins.

Le gouverneur ordonna de le jeter dans l'eau thermale bouillante, mais il ne s'y brûla point; par contre l'eau éclaboussa et brûla les soldats qui l'y avaient jeté. Il donna aussitôt l'ordre de lui trancher la tête par le glaive. Quand on l'eut amené au lieu de l'exécution, il pria Dieu ainsi : « Dieu tout-puissant, roi éternel, exauce mes prières et rends ces eaux thermales le salut des fidèles et la perte des impies, approche-toi de moi et recueille mon âme. »

La prière terminée, le bourreau lui trancha * la tête le 19 mai.

* A fol. 263
v° b.

Եւ ի նձին աւուր կատարեցան սրով ընդ սրբոցն Պատրիկիոսի եպիսկոպոսին
սուրբն Ակակիոս եւ սուրբն Մեծանգրոս եւ սուրբն Պաւլիանոս :

* B
p. 224 a.

[B * Ի նձին աւուր նահատակութիւնն նոր վկային Թէոդորոսի :

Երանելի եւ փառաւորեալ վկայս էր ազգաւ հայ ի քաղաքն Կեսարիա, երիտասարդ
հասակաւ եւ վաչկուջ տեսեամբ : Եւ նեղեալ ի կարօտութենէ էաւ փոխ գահեկանս 5
ինչ յալազկուջ ումեմնէ, եւ ի պայծանեալ ժամանակին ոչ կարացեալ հատուցանել
կոչեցաւ ի գատաստան. եւ գատաւորն եհատ վճիռ եւ հրամայեաց արկանել ի
բանս :

Եւ Թէոդորոս ազմկեալ յոյժ եւ զրեթէ յալլ խելս ելեալ՝ ուրացաւ անդանօր
գհաւատոն զի գերծուցէր զանձն իւր : Եւ իբրեւ զարձաւ ի տուն աւժամայն ուշաբե- 10
րեալ զգջացաւ, եւ սկսաւ լալ եւ կոծել զանձն. եւ փախուցեալ գնաց ի քաղաք ճի
ալպազեաց Խիրշէհիր կոչեցեալ, եւ պաշտէր անդ գրքիստոնէութիւնն :

* B
p. 224 b.

Եւ ճի ոմն յալպազեաց որ երթեալ էր ի Կեսարիոյ ի քաղաք անդր, տեսեալ
գթէոդորոս ծանեաւ եւ մատնեաց քաղաքապետին : Եւ նա առաքեաց * կապանօր 15
ի Կեսարիա, ուր էր յայնժամ Ռուզնապոլն արքայն Իկոնիոց, այլ արկնահսնէլ եւ առեցող
քրիստոնէից :

Եւ յորժամ աձին կապանօր յատեան նորա սկսաւ յորդորել զնա ի բաց կալ ի

Le même jour furent exécutés par le glaive, avec l'évêque saint Patrice, saint Acace, saint Ménandre et saint Polyénos.

* B
p. 224 a.

[B* En ce même jour martyr du nouveau martyr Théodore.

Ce bienheureux et glorieux martyr était de nationalité arménienne, de la ville de Césarée, jeune homme de stature et de physionomie avantageuses. Se trouvant dans la gêne, il avait emprunté quelque argent à un musulman, mais comme il ne pouvait le rendre à la date convenue, il fut appelé au tribunal, où le juge le condamna et ordonna de le jeter en prison.

Théodore, profondément troublé et perdant la tête, y renia sa foi pour sauver sa personne. Mais, de retour à sa maison, il réfléchit aussitôt, regretta et se mit à pleurer et à se frapper la poitrine; il s'enfuit et alla dans une ville des musulmans, appelée Kirchéhîr¹, où il pratiqua le christianisme.

Or, un musulman, qui s'était rendu de Césarée à la même ville, aperçut Théodoré, le reconnut et le dénonça au gouverneur de la ville, qui l'envoya * chargé de fers à Césarée où se trouvait alors Roukn ad-Din, roi d'Iconium, homme sanguinaire et détestant les chrétiens.

* B
p. 224 b.

Lorsque (Théodore) fut amené à son tribunal, il l'engagea d'abord à

1. Kirchéhîr est à mi-chemin entre Césarée et Angora, au nord de Kizil Irmaç.

քրիստոնէութենէ եւ գտեալ զնա հաստատուն ի հաւատս Քրիստոսի բարկացաւ յոյժ, եւ հրամայեաց բռնմբ հարկանել ուժղին զբերան նորա, եւ աւաքեաց առ զատուորն :

5 Եւ նա բազում բանիւք ողորանօք խօսեցաւ ընդ նմա, եւ խոստացաւ բազում գանձս տալ նմա ոսկոյ եւ արծաթոյ, եւ յերեւելի աւաղութիւն հանել : Եւ տեսալ թէ առ ոչինչ համարի զայն ամենայն, եւ անխախտելի կաց ի հաւատս՝ մատնեաց զնա ի ձեռս զահճաց : Եւ նորա զանեցին յոյժ, եւ խորտակեցին քարամբք զկրակս նորա. եւ սպա մերկացուցին եւ միով սիւսմանեկեաւ տարան եւ արկին ի բանդ : Եւ նա անդազար գոհանալք եւ օրհնէր զԱտուած եւ անդազար ալօթէր :

10 Եւ ընդ առաւօտն հանին ի բանդէն եւ դարձեալ չարչարեցին կարծրադոյն տանջանօք մինչեւ անկանել նմա յերկիր իբրեւ զմեռեալ : Ապա կալեալ զհերաց զլիտն գետնաքարչ ածին ընդ փոյոցս եւ ընդ հրապարակս եւ եղին ի բանդի : Եւ նա ալօթիւք խնդրէր հասանել ի ժամ մարտիրոսութեան : Եւ ի տեսեան երեւցաւ նմա Քրիստոս եւ ունէր ի ձեռին թագ արքայական, եւ օրհնեաց զնա եւ քաջալերեաց, որով մխիթարեցաւ յոյժ եւ զօրացաւ :

15 Եւ զատուորն աւաքեաց զոմանս յօրինալիտաց իւրոց, որք եկեալ առ նա ի բանդն բազում բանիւք խրատ տալին նմա ընդունել զկրօնս իւրեանց : Եւ նա զայս միայն ասնէր պատասխանի. Քրիստոնեայ եմ եւ Քրիստոսի ծառայ :

quitter le christianisme, mais le trouvant ferme dans la foi du Christ, il entra dans une grande colère et ordonna de lui frapper vigoureusement la bouche à coups de poing; puis il l'envoya au juge.

Celui-ci lui parla longuement avec supplications, et lui offrit des trésors considérables, en or et argent, promettant de l'élever à de hautes fonctions. Mais, ayant reconnu que (Théodore) méprisait tout cela et demeurerait inébranlable dans sa foi, il le remit entre les mains des bourreaux. Ceux-ci le frappèrent cruellement et brisèrent ses mâchoires à coups de pierres; ensuite l'ayant dépouillé de ses vêtements, ils le conduisirent à la prison et l'y jetèrent couvert seulement d'une pièce de toile. Mais (Théodore) ne cessait de rendre grâces à Dieu et priaient continuellement.

Au matin, on le fit sortir de la prison et on le soumit de nouveau à des tortures plus cruelles, à tel point qu'il tomba à terre comme mort. Ensuite le saisissant par les cheveux de la tête, on le traîna à travers les rues et les places, puis on le reconduisit à la prison. Il demandait par la prière d'arriver à l'heure du martyre. Le Christ lui apparut en vision, tenant à la main une couronne royale, le bénit, et l'encouragea; (Théodore) eu fut grandement consolé et réconforté.

Le juge envoya à la prison quelques-uns de ses juristes qui avec beaucoup de paroles engagèrent (Théodore) à reconnaître leur religion. Mais lui, pour toute réponse, ne disait que ceci : « Je suis chrétien et serviteur du Christ. »

* B
p. 225 a.

Եկին առ նա եւ բազում իշխանաւոր աչապօրք, եւ բերին ինչս յորվս եւ հանդերձս մեծազինս, եւ յորդորէին զնա եւ աղաչէին զօնէ բերանով միայն զաւանել 'զղաւանութիւն * իւրեանց եւ զերծանիլ ի մահուանէ : Եւ նա զօտս արձակեալ ցրուեաց զամենայն զանձան եւ աղաղակեաց. Եւ բրիստոնեաց եւ :

Եւ էր նա ի բանդի զաւուրս վեշտասան, եւ անդադար նեղէին ազգի ազգի տանջանօք, եւ ապա հանին արտաբոյ քաղաքին, եւ պնդեցին զնա ընդ ցից մի յտից մինչեւ ի լանջան, եւ յորդոր մատուցանէին ընդունել զկրօնս իւրեանց : Եւ անսեալ թէ անխախտելի կայ ի հաւատն Քրիստոսի, յառաջ մատեաւ զահապետն եւ եհար տասարաւ զգագաթն եւ ձեղքեաց զձախատ նորա : Եւ ալլ ոմն եհար քարիւ ընդ բիրս նորա, եւ մի յաչացն կախեցաւ զբրետօք նորին : Չայնեաց յայնժամ երանելին առ զահիճան եւ ասէ. Անսոցէք ինձ սակաւիկ մի : Եւ նորա կարճեցին եթէ կամի հաւանիլ կրօնից իւրեանց, եւ անսոցին :

Ասէ սուրբն. Երկմնեցուցանեմ զձեզ ի կեանս արքային ձերոյ, զի թողջիք ինձ զմիւս ակն իմ զի տեսից զջոշատումն մարմնոյ իմոյ : Ընդ այս բան բարկացեալ զահիճին՝ եհար սրովն զձախատ երանելոյն, եւ ի բաց եհան զսկաւաւակն ի զլիսոյ նորա : Եւ սուրբն ի շունչ չետին աղաղակեաց. Տէր իմ եւ Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս ընկնլ զիս որ վասն անուանոց քո մեռանիմ :

Եւ բազմութիւն ամբօրին զրոհ տուեալ հարին զնա յամենայն կողմանց սուսերօք

* B
p. 225 a.

De nombreux notables musulmans vinrent le trouver, lui apportant beaucoup d'objets et de riches vêtements, l'engageant et le priant d'accepter leur * religion, au moins de bouche, afin d'échapper à la mort. Mais il dispersa, d'un coup de pied, tous ces trésors et cria : « Je suis chrétien. »

Il resta seize jours en prison; on le soumit continuellement à diverses tortures, puis on le fit sortir de la ville, on l'attacha fortement à un poteau des pieds à la poitrine, tandis que (les musulmans) l'engageaient à accepter leur religion. Mais voyant qu'il demeurerait inébranlable dans la foi du Christ, le bourreau s'avança, frappa avec une hache la tête (du bienheureux) et fendit son front. Un autre frappa d'une pierre ses paupières et un des yeux sortit et resta suspendu sur son visage. Alors, le bienheureux cria aux bourreaux et dit : « Attendez un instant. » Ils crurent qu'il voulait consentir à leur religion et attendirent.

Le saint leur dit : « Je vous adjure, par la vie de votre roi, de me laisser l'autre œil afin que je puisse voir le démembrement de mon corps. » Le bourreau, irrité de ces paroles, frappa de son glaive le front du bienheureux et détacha le crâne de la tête. Le saint au dernier souffle cria : « Mon Seigneur et mon Dieu, Jésus-Christ, reçois-moi qui meurs pour ton nom. »

La multitude de la foule l'assaillit de tous les côtés avec des glaives, des

եւ քարամբք եւ փայտիւք. եւ այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս Մարերի ժԳ եւ Մայիսի ժԹ :

Եւ ի զիշերին ծագեաց լոյս մեծ ի վերայ սուրբ մարմնոյ նորա, եւ զարհուրեալ գահճաց խոյս ետուն անտի : Եւ Ռուզնատին արքայ իմացեալ զաքանչելիան հրամայեաց փութով բառնալ եւ թաղել զնա : Եւ երթեալ քրիստոնէից բարձին գտուր մարմինն եւ ամփոփեցին չարժանաւոր տեղոջ : Եւ եցոյց Աստուած ի տապանի նորա բազում նշանս բժշկութեան ի հիւանդս եւ յախտածէսս :]

Մարերի ժԳ եւ Մայիսի Ի : Վկայութիւն սրբոյն Ասկլայի :

Մարտիրոսն Քրիստոսի սուրբն Ասկլաս էր ի Թերապիդայ Եգիպտացոց, քրիստոնէաց հաւատով. եւ մատնեցաւ առ Արիանոս գատաւորն : Եւ կացեալ աւաջի խոստովանեցաւ ճշմարիտ հաւատով զՔրիստոս, եւ ոչ խոստմանցն հաւանեցաւ եւ ոչ ի սպառնալեացն երկեաւ : Կասեցին զնա մերկ զփայտէ եւ զան հարեալ քերեցին զմարմինն եւ արկին ի բանդ :

Եւ դատաւորն եմուտ ի նաւ զիւ անցցէ յայնկոյս ընդ զետն, եւ սուրբ վկայն

13 հարեալ] հարին B — քերեցին] քերթեցին B — զմարմինն] բերանօք եւ կիսամահ add. B.

pierres et des bâtons et c'est ainsi qu'il fut martyrisé dans le Christ, le 12 maréri, 19 mai.

La nuit, une forte lumière éclata au-dessus de son saint corps et les bourreaux, saisis de frayeur, prirent la fuite. Le roi Roukn ad-Dîn, ayant appris les miracles, ordonna de l'enlever promptement et de l'enterrer. Les chrétiens, y étant allés, relevèrent le saint corps et le déposèrent dans un endroit digne de lui. Dieu fit voir à sa tombe de nombreux miracles de guérison sur les malades et les infirmes.]

13 MARÉRI, 20 MAI.

Martyre de saint Asclas (*Asklayi*).

Le martyr du Christ saint Asclas (*Asklas*) était de la Thébaïde d'Égypte, de foi chrétienne. Il fut dénoncé au juge Arianus. Mis en sa présence, il confessa le Christ avec une foi sincère, ne céda point aux promesses et n'eut point peur des menaces. On le suspendit nu à un arbre et après qu'en le battant on eut déchiré son corps, on le jeta en prison.

Le juge s'étant embarqué pour passer de l'autre côté du fleuve, le saint

Քրիստոսի աղաչեաց Վատուած, եւ դազարեաց նաւն ի մէջ գետոյն : Եւ զիտացեալ
 դատաւորին գրեաց առ սուրբ վկայն այսպէս. Ճշմարիտ մեծ է Ատուածն բրիստոնէից,
 եւ ոչ գոչ այլ Ատուած բայց ի նմանէ : Եւ ապա արձակեցաւ նաւն եւ ել ի ցամաք
 տեղին յոր եմուտ : Եւ կոչեալ աւաջին իւր դուրբն ասէ. Գու կամէիլ ի մէջ
 ջրոցն կապել զիս կախարհութեամբ : Եւ հրամայեաց եւ հրով այրեցին զկողմն, եւ 5
 ապա վէժ մի մեծ կապեցին յոտսն եւ ընկեցին ի գետն. եւ անդ աւանդեաց զհողին
 իւր առ Ատուած Մայիաի Ի :

* A fol. 264
 r° a.

Եւ վաղին եհան գետն զմարմին * սրբոյ վկային ի ցամաք ի հիւսիսակողմն
 քաղաքին, եւ արք բրիստոնեացք աւեալ զմարմինն թաղեցին ի նշանաւոր տեղի :

* B
 p. 226 a.

[B * Յայտն աւուր չիշատակ է Աշոտոյ թագաւորին Հայոց որ Ողորմած կոչեցաւ : 10
 Սա էր որ զի Աբասայ որդւոյ Սմբատայ որդւոյ աւաջնոցն Աշոտոյ, դարգարեալ
 ամենայն հոգեւոր եւ մարմնաւոր ճիւղք. եւ էր սիրելի ամենեցուն իւրով աւաքինագործ
 քաղաքավարութեամբն եւ կատարեալ բարեպաշտութեամբ :

Նինեաց ի հիմանց զբազում եկեղեցիս ի քաղաքն Անի եւ յայլ տեղիս, եւ զհնա-
 ցեալսն նորոգեաց եւ վայելչացոյց :

15

1-4 եւ զազարեաց . . . յոր եմուտ] զի ոչ հասցէ ի ցամաք մինչև գրով տացէ վկայութիւն
 ճշմարտութեան : Յայնժամ արդեւան զնայք դատաւորին ի ջուրք . եւ զիտացեալ զգործիւնն
 Քրիստոսի գրեաց առ սուրբն այսպէս . Մեծ է Ատուածն բրիստոնէից, եւ ոչ գոչ այլ Ատուած
 բայց ի նմանէ : Զայս արարեալ յաջողութեամբ ել ի ցամաք B || 6 յոտն] յոտս նորա B ||
 7 Ատուած] Մարերի ԺԳ եւ *add.* B || 8 հիւսիսակողմն] հիւսիսոյ կողմանէ B || 9 զմարմինն
om. B.

martyr du Christ pria Dieu, et le bateau s'immobilisa au milieu du fleuve. Le juge, l'ayant appris, écrivit au saint martyr en ces termes : « Vraiment le Dieu des chrétiens est grand et il n'y a point d'autre Dieu que lui. » Là-dessus le bateau reprit sa course et (le juge) débarqua au rivage où il s'était embarqué. Il fit venir le saint en sa présence et dit : « Tu as voulu me lier au milieu des eaux par magie, » et il ordonna de lui brûler les côtes avec un feu ardent, puis on lui attacha aux pieds une grosse pierre et on le jeta dans le fleuve. Il y rendit son âme à Dieu, le 20 mai.

* A fol. 264
 r° a.

Le lendemain, le fleuve rejeta le corps * du saint martyr sur le rivage au nord de la ville. Des chrétiens prirent le corps et l'inhumèrent dans un endroit choisi.

* B
 p. 226 a.

[B* En ce jour commémoration d'Ashtot, roi d'Arménie, surnommé le Miséricordieux.

Il était fils d'Abas, fils de Sembat, fils d'Ashtot Ier, doué de toutes les qualités spirituelles et corporelles. Il fut aimé de tous pour sa vie vertueuse et sa parfaite piété.

Il fit construire depuis le fondement de nombreuses églises dans la ville d'Ani et ailleurs, fit réparer celles qui étaient vieilles et les embellit.

Կառոյց ի բազում տեղիս հիւանդանոցս եւ անկեղանոցս, եւ հաստատեաց ճշտնջենաւոր հասոյթս, եւ յովով անգամ ինքն յայց ելանէր հիւանդաց եւ ավտացելոց, եւ անձամբ ծառայէր նոցա ուրախամիտ : Եւ ի սեղանի եւս ընդ իւր նատուցանէր զաղբատս, զհիւանդս, զկոչրս, զբորոտս, եւ զբաժակն թագաւորական նոցա մատուցանէր, եւ զմնացորդս նոյն բաժակին ինքն ըմպէր : Գլխած էր յոյժ եւ առատ առ աղբատս եւ առ կարօտեալս, վասն որոյ եւ Սղորմած կոչեցաւ : Եւ կեցեալ սրբութեամբ եւ արդարութեամբ հանդեաւ ի Քրիստոս :

Ըստ սմին օրինակի եւ աստուածասէր կողակիցն իւր զշտոյն Խոսրովանոյջ գործակից էր առն իւրում յամենայն աստուածահաճոյ բարեգործութիւնս : Կանգնեաց զհոջակապ եկեղեցիս ի վիւղսն Սանահին եւ ի Հաղբատ, եւ զերկուս մեծ եւ զհոջակաւոր վանս որք յանուն զիւղեցն կոչին ուխտ Սանահինի եւ Հաղբատաց : Եւ ինքն վասն բազում գործոցն սիրոյ եւ ողորմութեան զոր առնէր առ աղբատս եւ կարօտեալս ցուցաւ զթած մալք սողկին Հայոց : Եւ յետ մահու առն իւրոյ թագաւորին Աշոտոյ սպրեալ ալլ եւս ամս իրիս աստուածահաճոյ վարուք փոխեցաւ առ Աստուած :]

Il fit ériger en plusieurs endroits des hôpitaux et des infirmeries et leur assigna des revenus perpétuels. Bien souvent il visitait lui-même les malades et les infirmes, les servait personnellement avec gaieté. Il faisait asseoir à sa table les pauvres, les malades, les aveugles, les lépreux, leur offrait la coupe royale et buvait ensuite le restant de la même coupe. Il était très charitable, généreux envers les pauvres et les indigents, c'est pourquoi il fut surnommé le Miséricordieux. Après avoir vécu en sainteté et en justice, il reposa dans le Christ.

De même, son épouse, amie de Dieu, la reine Khosrowanouis, fut la collaboratrice de son mari dans toutes les œuvres de bienfaisance et agréables à Dieu. Elle fit élever les grandioses églises des bourgs de Sanahin et de Halbat et les deux grands et fameux monastères appelés, du nom de ces bourgs : couvents de Sanahin et de Halbat. Elle s'est montrée une vraie mère charitable de la nation arménienne par ses nombreuses œuvres d'amour et de charité à l'égard des pauvres et des indigents. Après avoir vécu trois années encore après la mort de son mari le roi Ashot, elle dépassa à Dieu, après une vie agréable à Dieu.]

Մարերի տ՛Գ եւ Մայիսի ԻԱ : Տօն Կոստանդիանոսի թագաւորի եւ ձօր նորա Հեղինեայ,
առաջին լեալ թագաւորք քրիստոնէից :

Կոստանդիանոս թագաւորն Հռոմայ յառաջ Հեթանոս էր, որդի Կոստայ, որ
Խլորոսն անուանեցաւ : Եւ վասն ճննդեանն Կոստանդիանոսի թէ ճրպէս էր որպի
Կոստայի Խլորոսին պատմեցից ի գրոց սրբոց վկային Եւսիգնիոսի :

Յաւուրս Կոստայ արքային գորականք անցին ընդ քաղաքն Ելինեայօղիս, եւ
իջաւանեցան առ կին ծի պանդոկապետ որոյ անուն էր Հեղինէ : Եւ պատանեակ որպին
լուր նսաաւ չերիվար գորականին, եւ գորականն ած նմա սարտակ եւ իջոյց չերիվարէն,
եւ ճանուկն ելաց : Ատէ Հեղինէ. Մի հարկաներ զլա քանզի թագաւորի որպի է :
Նորա հարցանէին թէ ճրպէս : Եւ նա ասէ. Յորժամ զարձաւ թագաւորն Կոստաս
ի Պարսից առ իս իջաւանեցաւ, եւ ցանկացեալ զեզոյ իմոյ ննջեաց ընդ իս. եւ ի

1 Տօն] է սրբոյն *add.* B — Կոստանդիանոսի] ճեճի *add.* B || 7 իջաւանեցան] ի պանդոկի
ծի *add.* B || 11 ցանկացեալ] ցանկացաւ B.

14 MARÉRT, 21 Mai.

Fête de l'empereur Constantin et de sa mère Hélène qui furent les premiers
souverains chrétiens.

Constantin l'empereur de Rome était auparavant païen, fils de Constance (*Kostayi*), surnommé Chlore. Je vais raconter comment il était fils de Constance Chlore d'après les écrits du saint martyr Eusignius¹.

Aux jours de l'empereur Constance, des soldats traversèrent la ville d'Hélénopolis² (*Elineapolis*) et descendirent chez une femme nommée Hélène, qui tenait une hôtellerie. Son jeune enfant étant monté sur le cheval d'un soldat, le soldat lui donna un soufflet et le fit descendre du cheval. L'enfant se mit à pleurer. Hélène dit : « Ne le frappe pas, car c'est le fils de l'empereur. » (Les soldats) lui demandèrent comment cela pouvait être. Elle répondit : « Lorsque l'empereur Constance, revenant de Perse, descendit chez moi, il me désira pour ma beauté, et coucha avec moi. Je devius

1. Il s'agit vraisemblablement d'Eusèbe de Césarée. Il n'est pas trop difficile d'expliquer la transformation d'Eusébios en Eusignios, mais le titre de martyr ne convient pas. L'original grec peut avoir dit qu'Eusèbe avait été témoin, *μάρτυρος*, de la vie de Constantin, le mot aura été entendu par le traducteur au sens qu'il a d'ordinaire dans un synaxaire. — 2. Appelée ainsi en l'honneur de la mère de l'empereur à partir de 327, cette localité de Bithynie s'appelait auparavant Drépané; cf. Pauly-Wissova, *Realencyclopädie des classischen Alterthumwissenschaft*, nouv. éd., t. 14, Stuttgart, 1912, col. 2821.

նմանէ չբացայ եւ ճնայ զմանուկս զայս : Եցոյց նոցա եւ զգարգեւան զոր ետ նմա թագաւորն. եւ նորա ուրախացան * առ նա, եւ ետ ի նոսա Հեղինէ զտուրան Կոստասայ * A fol. 264
թագաւորին զի ցուցցեն նմա : r° b.

5 Եւ զնոցին զօրականքն ի Հռոմ. եւ վասն զի ոչ գոյր զաւակ կոստայ խնդրէր չիշխանացն եւ ի գաւառապետացն պեղեցկատեսիլ վարք պատանի մի, զի արասցէ իւր որդեգիր եւ ժառանգորդ թագաւորութեանն իւրոյ : Եւ պատմեցին զօրականքն արքային վասն Հեղինեայ եւ զաւակին իւրոյ, ցուցին նմա եւ զգարգեւաց տուրան :

10 Եւ իբրեւ ետես ծանեան, չիշեաց եւ զօր իջաւանին իւրոյ առ Հեղինեայ, եւ փութով չուղարկեաց զօրականս բազում ծախիւք, եւ արքունական երիվարօք սակեկագմեալ տարան զպատանեակն ի Հռոմ : Եւ տեսեալ արքային յոժ ուրախ եղև եւ Համբուրեաց զնա, եւ զպեցոյց նմա զօրկրօնոյ պատուոյ իշխանութիւնն, եւ չուղարկեաց ի Բիւզանդիա տուեալ նմա զունկս հեծելոց վասն պատերազմելոյ ընդ բարբարոսս : Եւ երթեալ չալթեաց թշնամեացն, եւ զարձառ մեծաւ չալթութեամբ ի Հռոմ, եւ աւժամացն թոյ կղեալ արար զնա թագաւոր :

15 Տարաւ եւ զմայրն իւր Հեղինէ ի Հռոմ, եւ եւ նմա թագ եւ արար զշտոյ Հռոմիւս- յեցեոցն. եւ ամենայն իշխանքն եւ ժողովուրդքն երկիր սագին մօրն եւ զաւակին :

1 նոցա] նմա B || 3 ցուցցեն] ցուցանիցեն B || 9 արքունական երիվարօք սակեկագմեալ] արքունակագմ երիվարաւ B || 12 տուեալ նմա] հինգ add. B.

enceinte de lui et je mis au monde cet enfant. » Elle leur montra les cadeaux que l'empereur lui avait donnés. (Les soldats) * la félicitèrent et * A fol. 264
Hélène leur remit les cadeaux de l'empereur Constance afin qu'ils les lui r° b.
montrassent.

Les soldats partirent pour Rome. Or, comme Constance n'avait point d'enfant, il était à la recherche, auprès des gouverneurs et des préfets des provinces, d'un bel enfant pour l'adopter et en faire l'héritier de son empire. Les soldats entretenirent l'empereur au sujet d'Hélène et de son enfant, et lui montrèrent les cadeaux offerts.

Lorsqu'il les eut vus, il les reconnut et se rappela le jour où il avait été hébergé chez Hélène; il envoya promptement des soldats avec grand appareil et des chevaux impériaux harnachés d'or, qui amenèrent l'enfant à Rome. Lorsque l'empereur le vit, il en fut transporté de joie, il embrassa l'enfant, le revêtit de l'autorité de la puissance tribunitienne et l'envoya à Byzance, en lui donnant des troupes montées pour guerroyer contre les barbares. Il partit, vainquit les ennemis et retourna à Rome après une grande victoire; (Constance) le couronna aussitôt et le fit empereur.

Il fit venir aussi sa mère Hélène à Rome, la couronna et en fit l'impératrice des Romains; tous les princes et le peuple se prosternèrent devant la mère et l'enfant.

* A fol. 264
v° a.

Եւ յետ մահուանն Կոստասայ թաղաւորեաց Կոստանդիանոս * որդին իւր որ ի Հեղինեայ էր : Եւ էր ի Քրիստոսի գալստենէն մինչեւ ի թաղաւորելն Կոստանդիանոսի ամբ երկերիւր իննսուն եւ ութ :

Եւ յորժամ ետես ի աեսլեանն դնշան սրբոց խաչին յերկինս, եղեալ ի Հռոմայ զնաց ի Բիւզանդիա, եւ անտի զնաց ի Նիկոմիդիա, մարտեաւ ընդ Լիկիանոս եւ յաղթեաց նմա : Ալ վասն բորոտութեանն զրեալ է ի զիրան յորում է վարք Սեղբեստրոսի Հռոմայ հալքապետին ի Յունկարի Բ :

Եւ Կոստանդիանոս տեսեալ զԲիւզանդիա տեղի վաչելուչ մեծացոյց զքաղաքն եւ ամրացոյց պարսպօք եւ կամարակապ սալարկ փողօցօք, եւ անուանեաց յանուն իւր Կոստանդինուպօլիս : Եւ արար մեծագայճաւ նաւակափս քաղաքին Մաչիսի ԻԱ : Եւ փոխեաց զթաղաւորութիւնն Հռոմայ ի Կոստանդինուպօլիս : Եւ աւաքեաց զմայրն իւր յերուսաղէմ, եւ եղիտ ճշմարտութեամբ զխաչն Քրիստոսի թաղեալ ի Հրէիցն յաղբի :

Եւ յորժամ յայտնեցաւ հերետիկոսն Արիոս հայհօյլին սրբոց Երրորդութեանն, ժողովեաց մեծն Կոստանդիանոս եղիսիոպոսունս երեքհարիւր տասն եւ ութ ի քաղաքն Նիկիա Բիւթանացոց, ի քսան ամի թաղաւորութեանն իւրոյ եղեւ սիւնհոդոսն ի Նիկիա, եւ նորվնք արմատախիլ արարին զչար հերձուածն Արիոսի : Եւ ազաչեաց

6 ի զիրան յորում է վարք] ի վարս սրբոյն B || 7 Յունկարի Բ] Յունկարի ամսեանն յերկուն B || 10 քաղաքին] Մարերի ԺԳ եւ *add.* B || 12 իւր] զՀեղինէ *add.* B || 13 յաղբի] յաղբիսի B || 15 մեծն Կոստանդիանոս] յամենայն դաւառաց *add.* B.

* A fol. 264
v° a.

Après la mort de Constance, régna Constantin, son fils * né d'Hélène. Deux cent quatre-vingt-dix-huit ans s'étaient écoulés depuis la venue du Christ jusqu'au règne de Constantin.

Lorsque (Constantin) eut vu en vision dans les cieus le signe de la sainte croix, il quitta Rome, se rendit à Byzance, de là à Nicomédie, se battit avec Licinius (*Likianos*) et le vainquit. Quant à sa maladie de la lèpre, cela est écrit dans la vie de Silvestre pontife de Rome, au 2 janvier.

Constantin, ayant vu le remarquable emplacement de Byzance, agrandit la ville, la fortifia d'enceintes, l'embellit de rues dallées et d'arcades voûtées, enfin l'appela de son nom Constantinople. Il fit une somptueuse dédicace de la ville le 21 mai. Il transporta l'empire de Rome à Constantinople. Il envoya à Jérusalem sa mère, qui y découvrit la vraie croix du Christ enterrée dans du fumier par les Juifs.

Et lorsque apparut l'hérétique Arius, le blasphémateur de la sainte Trinité, le grand Constantin convoqua trois cent dix-huit évêques dans la ville de Nicée de Bithynie; et la vingtième année de son règne eut lieu le synode de Nicée, où fut anathématisé et déraciné le méchant schisme

գամեննեսան երկալ ի բաղաբն * իւր ի Կոստանդինուպօլիս եւ օրհնութեամբ մեծաւ * A fol. 261
օրհնել : v° b.

Եւ մտին երեքհարիւր տասն եւ ութ բաճանապետաբն Քրիստոսի, եւ երալ ի պարիսպ բաղաբն շարջ պատեցան ալօթիւք եւ օրհնութեամբ, եւ խնդրեցին
5 Մատուծոյ զի յախտեան ի ձեռն ալպաղի թշնամեաց ոչ պաշարեցի : Եւ ոյջունեալ զկապաւորն եւ գտուրն Մետրոփանէս զեպիսկոպոսն Բիւզանդիոյ զնային իւրաքանչիւր յախտա իւր :

Եւ շինեաց Կոստանդիանոս ի մէջ բաղաբն բարձր արձան, եւ կանգնեաց զոր ի
Հռոմոյ երբ սիպաշափ պղնձի սոկէգօծ պատկերն ի վերայ սեանն զոր անիլէուս
10 անուանեն, եւ ի ձեռինն կառուց խաչ, եւ զրեաց ի վերայ խաչին. Ի բեւ Քրիստոս
Աստուած յանձն առնեմ զբաղաբս իմ զայս : Եպիւր եւ ի ներքոյ խարսխին զերկոստասն
զամբիւղսն որ լցան ի հացէն որ առաւելաւ ի կերոպացն զոր Քրիստոս չապեցոյց
զբաղաբիւն ժողովրդեանն : Եւ զփրկչական փայտ սրբոյ խաչին յերկուս բաժանեաց,
զկէսն եւ Նրուսաղեմի եկեղեցոյն զոր շինեաց յանուն չարութեանն Քրիստոսի, եւ
15 զկէսն պարզեւեաց բաղաբն իւրոյ Կոստանդինուպօլիոյ :

4 պատեցան զբաղաբուն *add.* B || 12 հացէն որ առաւելաւ ի կերոպացն *om.* B.

d'Arius. (Constantin) pria tous (les évêques) de venir dans sa ville * de * A fol. 261
Constantinople et de la bénir avec de grandes bénédictions. v° b.

Les trois cent dix-huit pontifes du Christ firent leur entrée, montèrent sur les murailles de la ville, en firent le tour avec des prières et des bénédictions et demandèrent à Dieu qu'à jamais elle ne fût investie par des ennemis infidèles. Après avoir salué l'empereur et saint Métrophane, l'évêque de Byzance, ils retournèrent chacun à son siège.

Constantin fit élever au milieu de la ville une grande colonne, au haut de laquelle il installa la statue colossale de bronze doré qu'il fit apporter de Rome et qu'on appelle Aniléos¹, il lui plaça une croix dans la main, et fit inscrire sur la croix : « A Toi Christ-Dieu je confie cette mienne ville. » Au bas du socle il fit mettre les douze corbeilles qui furent remplies du pain qui resta en plus, après que la multitude eut mangé et eut été rassasiée par le Christ. Il fit couper en deux le bois de la sainte croix du Sauveur, dont il donna une moitié à l'église de Jérusalem qu'il édifia sous le vocable de la résurrection du Christ, et il offrit l'autre moitié à sa ville de Constantinople.

1. Ἄνιλιος « sans soleil, opaque ». La première érection de cette statue à Rome, aussitôt après la victoire sur Maxence, est racontée par Eusèbe, *De vita Constantini*, lib. I, cap. 40, P. G., XX, col. 954-956. Son transport à Constantinople est attesté par Pseudo-Codinus, *Origines*; dans T. PREGER, *Scriptores originum Constantinopolitanarum*, fasc. II, Leipzig, 1917, pp. 177, 257.

Եւ թագաւորեաց Կոստանդիանոս բարեպաշտութեամբ ամս երեսուն եւ երկու յետ մկրտութեանն իւրոյ, եւ փոխեցաւ չանանց կեանն Մայիսի ԻԱ եւ Մարերի ԺԿ, թողեալ ժառանգարս * զերիս սրգիս իւր զԿոստանդին, զԿոստաս, եւ զԿոստանդինոս, եւ եղաւ ի տապանի ընդ Հեղինեայ մօրն իւրոյ ի Կոստանդինուպօլիս :

Ի Տննդեանն Քրիստոսի մինչեւ ի թագաւորութիւնն Կոստանդիանոսի մեծի եւ ի ժողովն Նիկիոյ ամբ երկերիւր իննսուն եւ ութ :

Մարերի Ժե եւ Մայիսի ԻԲ : Վկայութիւն Թէոպոստնի զինեվածաւ, եւ եօթն կուսանացն սրբ յԱնկուռիս կատարեցան որոց անուանքն են պտորիկ, Տեկուսա, Եփրասիա, Աղեկամարիս, Կրազիա, Փայինէ, Մատրոնա, Յուլիա :

Սորա էին յԱնկուռիոյ քաղաքէն քրիստոնեայ հաւատով, չաւուրս Թէոդեկնոսի * ամորէն իշխանին, եւ վասն հարածանաց կուսպաշտիցն Թէոպոստն հնարս իմացաւ կնանն իւրով, եւ եղեւ զինեվածաւ. եւ ընդունէր ի չարկս իւր զփախուցեալ քրիստոնեայսն եւ կերակրէր :

7 Թէոպոստնի] սրբոյն Թէոպոսայ B || 8 Տեկուսա, Եփրասիա] Տեկուսի, Նեփրասի B || 10 Սորա] Սուրբքս պտորիկ B.

Constantin régna pieusement trente-deux années après son baptême et trépassa à la vie éternelle le 21 mai, 14 maréri, laissant comme héritiers * ses trois fils, Constance (*Kostandin*), Constant (*Kostas*), et Constantin (*Kostandinos*)¹. Il fut inhumé dans le tombeau de sa mère Hélène, à Constantinople.

De la naissance du Christ jusqu'au règne du grand Constantin et le synode de Nicée il y eut deux cent quatre-vingt-dix-huit ans².

15 MARÉRI, 22 Mai.

Martyre de Théodote (*Théodotoni*), le marchand de vin, et des sept vierges qui furent exécutées à Ancyre, et dont les noms sont Tékousa, Euphrasia, Alexandria, Claudia, Phayné, Matrona et Julia.

Ces (saints) étaient de la ville d'Ancyre, de foi chrétienne, aux jours du gouverneur impie Théoteenos (*Théodeknos*). En raison des persécutions (exercées) par les idolâtres, Théodote, de concert avec sa femme, inventa une ruse et se mit marchand de vin; il recevait chez lui les chrétiens fugitifs et les nourrissait.

1. Les fils de Constantin sont par ordre de naissance : Constance, Constantin et Constant.

2. Ce compte pourrait s'appliquer aux années écoulées de l'Ascension de Notre-Seigneur au concile de Nicée, cf. *infra*, 22 maréri [B], p. 1553.

Եւ հրամայեաց Թէոդեկնոս իշխանն զի լի վաճառուին ի հացն եւ ի զինին խառնեցեն ի զոճից կուոցն ճարպ եւ արիւն. եւ ըրիստոնեացն ոչ գտանէին հաց կամ զինի որ մատուցանէին չեկեղեցին : Յացնմամ երանելին Թէոդոտոն զնէր ցորեան, եւ սմու-
 5 սինն իւր եփէր հաց, եւ տալին նշխար Աստուծոյ պատարազին, եւ բաշխէր ըրիստոնէից
 եւ որք ի բանդս արգելեալք էին վասն Քրիստոսի հաւատոցն :

Եւ զոմն * ըրիստոնեաց որոյ անուն էր Բիքտորոս կալեալ եւ չարչարէին զառն * A fol. 265
 10 տանջանօք : Եւ չորժամ տանէին ի կատարումն, աղաչեաց զիշխանն անսալ նմա
 սակաւ աւուրս զի խորհեցի ի միտս իւր, եւ թոյլ ետուն նմա. եւ երթեալ ի տուն իւր
 մեռաւ : Եւ չերկուանալի է սորա մահս եթէ ընդունելի է եթէ ոչ :

Իսկ երանելին Թէոդոտոն զնաց ի Գալլուս զետն եւ եզիտ զճարմին սրբոյ վկային
 15 Վաղենդիոսի, որ չաւուրն չաչնոսիկ ի Միլլիկեաց հրով մարտիրոսացաւ եւ ընկեցաւ
 ի վետն. եւ աւեալ տարաւ ի ստորոտ լերինն ի տեղի անտառախիտ, կոչեաց եւ
 զբահանայն Փրոնատոն եւ թաղեցին պատուով :

Եւ չորժամ զարձաւ ի բալարն Թէոդոտոն եզիտ զեօթն կուսան կանացն որք ի
 15 տղայու թեկէ ձգեալ էին կրօնաւորութեամբ, եւ մինն ձերագոյն էր քան զալսն որոյ

6 չարչարէին] վասն Քրիստոսի հաւատոցն *add.* B || 7 տանէին] տարան B || 9 մեռաւ] ի
 ցաւոց անտի *add.* B || 11 Վաղենդիոսի] Վաղենտոսի B || 13 Փրոնատան] Փրոտոնատան B.

Le gouverneur Théotecnos ordonna qu'en vendant le pain et le vin on y mélangeât de la graisse et du sang des sacrifices aux idoles. Les chrétiens ne trouvaient point de pain ni de vin pour l'offrir à l'église. Le bienheureux Théodote acheta alors du blé, son épouse cuisait du pain et ils donnaient l'hostie du sacrifice divin, distribuée aux chrétiens et à ceux qui étaient détenus en prison pour la foi du Christ.

On avait * saisi un certain chrétien, dont le nom était Victor (*Biktoros*), * A fol. 265
 et on le soumit à de cruels supplices. Au moment où on le conduisait au lieu r° b.
 de l'exécution, il pria le gouverneur de patienter quelques jours pour qu'il pût réfléchir; ce qui lui fut accordé. Rentré dans sa maison, il y mourut. Sa mort fut-elle agréable (à Dieu) ou non; c'est douteux.

Le bienheureux Théodote, s'étant rendu au fleuve Halys (*Galius*)¹, y trouva le corps du saint martyr Valence, qui avait été ces jours-là martyrisé par les flammes à Midicea puis avait été jeté dans le fleuve; il le prit, le porta au bas de la montagne dans un fourré, fit venir le prêtre Phronatos (*Phronaton*) et tous deux l'inhumèrent avec honneur.

Étant revenu à la ville, Théodote découvrit sept femmes vierges qui depuis l'enfance vivaient ascétiquement comme religieuses; l'une d'entre elles, dont le nom était Tékousa, était plus âgée que les autres; elle était la

1. L'Halys passe à une certaine distance à l'est d'Ancyre.

անուն էր Տեկուստ, եւ էր ձորաբոյր թէոդոտոսի : Չար կալեալ իշխանին եւ վասն ոչ
ուրանարչ զՔրիստոս եւ ոչ զսհերչ կոսոյն չարչարեաց զնա ուժովն : Եւ ետ զնոսս ի
սրունիկ երխտասարցս, զի շնութեամբ սպականեացն զնոսս, զի լուեալ էր եթէ
կուսանք են, եւ յորժամ արկին զնոսս ի ծի տուն երաց զգլուխն իւր Տեկուստ եւ
կոսոյց զալիսն. նոյնպէս եւ ալքն աղաչեցին ծինչեւ ի դութ զարձուցին զերխտասարցսն, 5
եւ մնացին անարատք Աստուծոյ գորութեամբն :

* A fol. 265
v° a.

Հրամայեաց իշխանն եւ տարան զնոսս * ձերկա ի լիճն, եւ վէժս կապեցին ի նոսս
եւ ընկեցին անդ. եւ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած զոր լուեալ թէոդոտոն
զոհացաւ զԱստուծոյ, եւ թողին սրահապանս զի ծի հանցն զնոսս բրխտոնեացն ի
լճէն : Եւ եզեւ որոտ եւ կայծակունք եւ անձրեւ սաստիկ, եւ երեւցաւ սուրբ վկայն 10
Քրիստոսի Սոսանթոս ունեթով ի զլուխն սաղաւարտ եւ ի ձեւին վահան, զոր տեսեալ
զահապանացն զահի հարան եւ յերկիրդէն փախեան : Եւ առեալ թէոդոտոն արս
բրխտոնեացս զնաց ի զիշերի անդր, եւ ջուրք լճին սիւեցան ի ծիւս կողմն, եւ
յայտնեցան նշխարք սրբոց կանանցն վիճօքն զոր կապեալ էին յանձինսն : Եւ մտեալ

3 ի սրունիկ] յանառակ B — զի շնութեամբ սպականեացն զնոսս om. B || 8 անդ] ի լիճն B || 9 զոհացաւ զԱստուծոյ] փառաւորեաց զԱստուած B — բրխտոնեացն om. B || 10 կայծակունք] եւ հոգձ' add. B — եւ երեւցաւ . . . փախեան] եւ պահապանքն փախեան B || 13 ջուրք լճին սիւեցան] ջուր լճին լուծութեամբ հոգնոյն ժողովեցաւ B.

tante maternelle de Théodote. Le gouverneur, l'ayant fait saisir, la tortura
brutalement, parce qu'elle ne reniait point le Christ et n'immolait point aux
idoles; puis il remit les saintes femmes à de jeunes débauchés, pour qu'ils les
flétrissent par la fornication, car il avait appris qu'elles étaient vierges.
Lorsqu'on les eut enfermées dans une maison, Tékousa découvrit sa tête
et montra ses cheveux blancs; quant aux autres, elles supplièrent tellement
que les jeunes gens en eurent pitié, et ainsi elles restèrent immaculées par
la puissance de Dieu.

* A fol. 265
v° a.

Le gouverneur ordonna de les conduire * nues au lac; on leur attacha des
pierres, et on les jeta là. Elles rendirent leur âme à Dieu, et l'ayant appris,
Théodote rendit grâces à Dieu. On avait mis des gardiens pour que les
chrétiens ne vissent point les retirer du lac. Mais il y eut du tonnerre et des
éclairs, et une forte pluie se mit à tomber; le saint martyr du Christ Sosanthos
apparut avec un casque sur la tête et un bouclier à la main; ce que voyant,
les gardiens furent saisis de crainte et s'enfuirent apeurés. Théodote prit avec
lui des hommes chrétiens et s'y rendirent nuitamment; les eaux du lac se
retirèrent vers l'autre bord et les restes des saintes femmes avec les pierres
qui leur étaient attachées apparurent. Les (chrétiens) avancèrent, les sortirent

հանին ի ցամարն, եւ զարձաւ ջուր լճին անդրէն ի անդն իւր, հասին զգարանսն եւ զնշխարսն բարձեալ ի վերայ գրասու տարան թաղեցին մերձ ի սուրբ հարանցն :

Եւ ձի սմն զոր չարչարէին վասն Քրիստոսի հաւատոյն ոչ մուսկաբեայ ահային տանջանայն, զնոց առ իշխանն մատնեայ զԹէոզոտոն եւ զնշխարս սրբոց կանանցն :

5 Եւ առարեայ իշխանն եւ եհան զնշխարսն եւ աչբեայ հրով :

Եւ Թէոզոտոն փախեաւ, եւ կարան զայս վասն նորա. եւ նորա լուեալ զնայ ինքնուկամ առսւջն իշխանին եւ ջանդիմանեայ զանաստուած * մարտութիւնն կուցն, եւ խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի, եւ պատմեայ զԱստուծոց զքանչևկապործութիւնս : Կախեցին զԹէոզոտոն եւ քերեցին զմարմինն ուժովն, եւ մանր աղիւ շփէին զվէրսն, եւ բարիւ խորտակեցին զկրակսն. եւ յաղօթեցն սրբայն Թէոզոտոնի զահիճըն հասին զգլուխ նորա Մազիս ԻԲ :

* A fol. 265
v° b.

10 Եւ սմն ի բարեպաշտ թագաւորն Հայոց Հեթում փոխեցաւ առ Քրիստոս կրօնաւորական վարուք, ի թուականիս Հայոց Եօթն հարիւր քսան ի չորերշարթի աւուրք :

[B * Ի սմն բարեպաշտ թագաւորն Հայոց Հեթում փոխեցաւ առ Քրիստոս կրօնաւորական վարուք, ի թուականիս Հայոց Եօթն հարիւր քսան ի չորերշարթի աւուրք :]

* B
p. 229 a.

Մարերի ԺԶ եւ Մազիս ԻԳ : Կեպտթիւն սրբոյն Կալուծայ :

15 Սուրբ վկայն Քրիստոսի Կալուծայ բրիտանեայ էր ի Թերալիկայ Եգիպտացեայ

1 զարձաւ ջուր . . . իւր om. B || 10 զահիճըն հասին] զահիճն եհաս B || 11 նորա] Մարերի Ժե եւ add. B || 14 Կալուծայ] Կալուծայ B || 15 Կեպտ. թայ] Կալուծայ B.

sur le rivage, et l'eau du lac reprit sa place. Ils coupèrent les cordes, hissèrent les corps sur des bêtes de somme, les transportèrent et les inhumèrent près des saints pères.

Or, l'un de ceux qu'on torturait pour la foi du Christ, n'ayant pu résister aux cruels tourments, se rendit auprès du gouverneur et lui dénonça Théodote ainsi que les restes des saintes femmes. Le gouverneur envoya (des hommes) qui exhumèrent les restes et les brûlèrent au feu.

Théodote s'enfuit, mais on saisit d'autres à sa place; l'ayant appris, il se rendit volontairement auprès du gouverneur, blâma l'erreur * athée des idoles, confessa le nom du Christ et raconta les miracles de Dieu. On suspendit Théodote, on lui laboura cruellement le corps, on lui frotta les plaies avec du sel fin et on lui brisa les mâchoires à coups de pierres. Pendant que saint Théodote priait, les bourreaux lui tranchèrent la tête le 22 mai.

* A fol. 265
v° b.

[B * En ce jour le pieux roi d'Arménie Héthoum trépassa au Christ après avoir vécu comme un religieux, l'an de l'ère arménienne sept cent vingt, le jour du mercredi.]

* B
p. 229 a.

16 MARÉRI, 23 Mai.

Martyre de saint Coluthus.

Le saint martyr du Christ Coluthus (Koloutha) était chrétien, de la

յաւուրս Մարտիրոսի անօրէն աղբային : Եւ Աշիանոս գատաւորն կոչաց առաջի իւր եւ ասէ . Գարձիր յատուածսն ձեր եւ կեցցես : Այս ամենայն ժողովուրդս որ առաջի ձեր կան վասն քո աղօթեն, պատկառես ի սոցանէ եւ չանձնէզ քումմէ, զի ձի կորիցես : Ամաչես եւ ի մէջ եւ երկիր պազ հրամայելոցն, թող ի բաց զամբարտաւանութիւնդ եւ ընդ ամենեցուն վայելան ի շնորհաց աստուածոցն ձերոց :

Իսկ երանելին Կողբլթա ամենեւին ոչ երաց զբերանն եւ ոչ արար պատասխանի, եւ ոչ եղիր ի միտս իւր լսել ասացելոցն :

* A fol. 266
r° a.

Եւ կարճեաց ի միտս իւր գատաւորն * եթէ խորհի ի միտս իւր եւ կամի զոհել, բաց ամաչէ . եւ դարձեալ յաճախէր զարտորդական բանսն : Եւ սուրբն իբրեւ զազգիարիութիւնս եւ զբարբանջանս համարեցաւ զբանսն նորս :

Եւ յորժամ ուրբանօք եւ խոստմամբք եւ քաղցրութեամբ խօսէր, պատասխանի առնէր սուրբն եթէ Աչ եմ լսելոց : Եւ յորժամ մաշու սպառնայր * ասէր . Քաղցր եւ անօչ համարիմ զվասն Քրիստոսի մաշն : Եւ յոյժ նեղեցին եւ բռնագատեցին զնա, իսկ նա համարձակութեամբ ասաց մեծաւ բարբառով երկից անգամ եթէ Աչ զոհեմ կուց, ոչ սբաշտեմ զվեւան, ոչ ուրանամ զՔրիստոս :

Եւ հրամայեաց Արիանոս զօրականացն, եւ կապեցին վէճ ի պարանոցն : Եւ ասէ

2 ձեր] իմ B || 7 ասացելոցն] յկրկարտէ գատաւորէ add. B || 8 ի միտս իւր om. B || 10 համարեցաւ] արհամարհեաց B.

Thébaïde d'Égypte, aux jours de l'empereur impie Maximien. Le juge Arianus le fit comparaitre et lui dit : « Convertis-toi à nos dieux et tu auras la vie sauve. Tous ces gens qui se trouvent devant nous prient pour toi, aie du respect pour eux et pour ta personne, plutôt que de périr. Aie honte devant nous et prosterne-toi devant ceux que nous t'ordonnons, abandonne ton orgueil et jouis avec tous des faveurs de nos dieux. »

Mais le bienheureux Coluthus n'ouvrit point la bouche, ne répondit point et ne songea nullement à écouter ce qu'on lui disait.

* A fol. 266
r° a.

Le juge dans sa pensée crut * qu'il réfléchissait et voulait immoler, mais qu'il avait honte. Il ajouta encore à ses paroles trompeuses, mais le saint prit tous ses propos pour des inepties et des radotages.

Puis comme le juge lui parlait avec des supplications, des promesses et de douces paroles, le saint lui répondit : « Je ne t'écouterai point. » Et lorsqu'il le menaça de mort, (le saint) lui répondit : « Je trouve suave et douce la mort pour le Christ. » On le pressa beaucoup en le tourmentant, mais il répondit avec hardiesse et à haute voix par trois fois : « Je n'immole point aux idoles, je n'adore point les démons, je ne renie point le Christ. »

Arianus ordonna aux soldats de lui attacher une pierre au cou. Puis

Արիանոս . Լուսագոյն է այլ բեղ , ուլ Կոլոթէոս . զոհնն եւ արձակեցից զբեղ . եթէ ոչ ես լսելոյ՝ ընկնլ ըստ արժանեաց քոց պատիժս : Եւ հրամայեաց կենդանոյն զնա աչբել հրով : Եւ այնպէս ի մէջ բարբաբեալ լոցոյն աւանդեաց զհողին իւր ստ Աստուած Մալխի ԵԳ :

5 Մարերի ժէ եւ Մալխի ԵԳ : Վկայութիւն սրբոյն թաղեալ բժշկին :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի թաղիոս ըրիտոնեաց էր , եւ էր ճարտար * ուսեալ * A fol. 266
գրժշկական արուեստն . եւ էր երիտասարդ եւ փոխուէր ի կուսպաշտութենէ : r° b.

10 Կարն զնա յԱնարպարաց քաղաքին ի ձիթենիս թագուցեալ , եւ տարան առ Թէո-
զորոս իշխան քաղաքին , եւ նա հարցանէր եթէ ուրանայ զՔրիստոս : Եւ յորժամ ոչ
զնա հաւանեցաւ զնա կարաց , հրամայեաց ծակել զգոգոնս ոտիցն եւ լարիւր կախել
զլիւլիւպր , եւ զահիճքն լսելապարեալք կախեցին մեծ կոծակ փայտի , կարծէին եթէ
նա է . եւ տեսեալ իշխանին յոյժ տանջեաց զգահիճսն եւ երկու ի նոցանէ Աստերիոս
եւ Աղեկանդրոս տեսեալ զսքանչելի գործսն հաւատացին ի Քրիստոս , եւ տարան
զնոսս ի լեռոն եւ հատին զգրեխս նոցա :

1 Արիանոս om. B — Կոլոթէոս] Կուլոթէոս B — զբեղ] եւ իբրեւ ոչ լուստ ստէ Արիանոս
դարձեալ add. B || 4 Աստուած] Մարերի ժէ եւ add. B || 6 թաղիւր] թաղելիս B ||
7 երիտասարդ] առպղ add. B || 11-13 զլիւլիւպր . . . Քրիստոս] որպէս գոչխար . եւ զահիճքն
յոյժ աշխատեցան , եւ ոչինչ սպղէին ի նա տանջանքն : Յայնժամ երկու ի զահիճաց անախ
Աղեկանդրոս եւ Աստերիոս լուստսրեալք ստ յԱստուծոյ ի միտ աւին զսքանչելիսն եւ
հաւատացին ի Քրիստոս B.

Arianus dit : « Cela est-il mieux, Coluthus? immole et je te remettrai en liberté; si tu ne m'écoutes point, reçois la punition que tu mérites. » Il ordonna de le brûler vif. C'est ainsi qu'au milieu des flammes d'un grand feu il rendit son âme à Dieu le 23 mai.

17 MARÉRI, 24 Mai.

Martyre de saint Thaléleos, le médecin.

Le saint martyr du Christ Thaléleos (*Thalilos*) était chrétien; il était habile, * ayant appris l'art de médecine. Il était jeune et fuyait l'idolâtrie.

On le saisit dans la ville d'Anazarbe caché au milieu des oliviers, et on le conduisit à Théodore, gouverneur de la ville, qui lui demanda s'il reniait le Christ. Ne parvenant pas à le convaincre, il ordonna de percer les chevilles de ses pieds et de le suspendre avec des cordes la tête en bas; mais les bourreaux, perdant la tête, suspendirent un grand tronc d'arbre, croyant que c'était lui. A cette vue, le gouverneur soumit les bourreaux à une cruelle torture. Deux d'entre eux, Astérius et Alexandre, témoins des faits miraculeux, crurent au Christ. On les conduisit à la montagne et on leur trancha la tête.

* A fol. 266
r° b.

Եւ յսէ իշխանն ցտուրն Թաղերս . Աչ հաւատաս յատուածսն իմ եւ ոչ զոհն :
 Ասէ Թաղերս . Աչ հաւատամ յատուածսն քս եւ ոչ զոհն : Եւ կամեցաւ իշխանն ինքն
 յառնել յաթուոյն եւ ծակել զժիւս ճնկացն եւ կախել զիւրստ . Եւ զարձաւ աթուռն
 յետս եւ յառնել ոչ կարաց . Եւ հաւատացին ամենեքեան յԱստուած որք տեսինն :
 Եւ իշխանն ազազակէր եւ ազազէր արտասուելից պարտանոր, եւ զիմացեալ ի նա
 սրբոյն ազազեաց վասն նորս զԱստուած, եւ արձակեցաւ յաթուոյն : Եւ զիմեաց ի
 վերայ սրբոյ վկային զի կազէ եւ տանջեացէ . եւ առժամայն գոացաւ ձեռն : Եւ
 զարձեալ ազազեաց զտուրն, եւ նա ազօթիւք բժշկեաց : Եւ երկեաւ իշխանն մի գուցէ
 ալ ինչ մեծագոյն չարիս զիւրեայի, հրամայեաց եւ ընկեցին զտուրն ի ծոփն . Եւ
 Աստուած եհան գնս անփնս ի ծոփէն սպիտակ զգետիւք . եւ երթեալ առաջի
 իշխանին անգոսնեաց եւ անարգեաց զամբարշտութիւնն որ ոչ հաւատաց ընդ այնչափ
 սրանչելիսն որ եղեն : Եւ արձակեցին ի նա զազանս, եւ երթեալ լիւրսն գոսս նորս,

* A fol. 266
 v° a.

4 — p. 1537, l. 5 եւ հաւատացին . . . Մայիսի ԹԴ] կաշկանդեալ յաներեւոյթ զօրութենէ :
 Յայնժամ ամենայն բազմութիւնն որ կային ի զինն ազազակեցին տերով . Մեծ է Աստուածն
 բրիտանէից : Եւ յորժամ ազօթիւք սրբոյն արձակեցաւ իշխանն յաթուոյն, երկեաւ մի գուցէ ալ
 ինչ մեծագոյն չար զիւրեայի, հրամայեաց եւ ընկեցին զտուրն ի ծոփն : Ալ սպիտակստ թեմաքն
 Աստուծոյ ապրեալ ի ծոփէն, եւ երթեալ առաջի իշխանին անգոսնեաց եւ անարգեաց զամբար-
 շտութիւնն նորս, եւ մեծացուցանէր զօրութիւնն Քրիստոսի : Յայնժամ իշխանն առաւել եւս
 խտտեցեալ հրամայեաց եւ արձակեցին ի նա զազանս, եւ նորս հեղաբար կացեալ ոչ ինչ
 արարին նմա չար, զոր տեսեալ ամբարիսն փառս ճատուցին Աստուծոյ : Եւ առեալ զՉաբսկիտո
 որ զպալանն երբի՝ ընկեցին առաջի զազանացն, եւ նայնժամայն կերան գնս, զի եւ ոչ սակր
 մնաց ի նմանէ : Եւ առեալ զտուրն Թաղերիտ տարան յեղեոխ քաղաքն Եղիացոց, եւ անդ
 հառին զգլուխ նորս Մարերի ԹԷ եւ Մայիսի ԹԴ : Եւ եղև սուրբն Թաղերիտ մին ի նշանագործ
 վկայից, եւ շնեցաւ վիկարան յանուս նորս ի Կոստանդինուպօլիս ի մեծէն Կոստանդինոսէ : B.

Le gouverneur dit à saint Thaléléos : « Tu ne crois pas à mes dieux et tu n'immoles pas ? » Thaléléos répondit : « Je ne crois point à tes dieux et je n'immole point. » Le gouverneur voulut par lui-même se lever du siège, lui percer les nerfs des genoux et le suspendre à un poteau, mais le siège se renversa et il ne put se relever; tous ceux qui en furent témoins crurent à Dieu. Le gouverneur criait, suppliait avec larmes et sanglots; le saint, ayant pitié de lui, pria Dieu pour lui et il fut dégagé du siège. Il se jeta alors sur le saint martyr pour le saisir et le torturer, mais sa main se raidit aussitôt. Il se mit de nouveau à supplier le saint, qui le guérit par sa prière. Le gouverneur, craignant de s'attirer quelque malheur plus grave, ordonna de jeter le saint à la mer, mais Dieu le fit sortir indemne de la mer, habillé de blanc. Il se rendit auprès du gouverneur, le blâma, insulta son impiété, parce qu'il ne s'était pas converti après tous les miracles qui avaient eu lieu. On lança contre lui des fauves qui s'appro-

* A fol. 266
 v° a.

եւ ամբոխն ամենայն փառս ճատուցանելին Աստուծոյ . եւ առեալ զՍերկինոս որ ղբաղանսն բերէր, եւ ընկեցին աւաջի զաղանացն, եւ զնա կերան նոյնժամայն, զի եւ ոչ ոսկր մնաց ի նմանէ :

5 եւ առեալ զսուրբն Թաւրեալ տարան յԵղեւիա քաղաքն Եզրայուցոց, եւ անդ հատին զգլուխ նորա Մայիսի ԻԿ :

Մարերի ժԸ եւ Մայիսի ԻԵ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Բասիլիսկոսի :

Մարտիրոսն Քրիստոսի սուրբն Բասիլիսկոս էր ի ժամանակս ամբարիշտ սրբա- յին Մաքսիմիանոսի, ի սահմանաց Ամասիոյ քաղաքին, ի գեղջէն Խուծիալոնէ : Եւ * էր եղբորորդի Թէոդորոսի ձեծի վկային Քրիստոսի :

* A fol. 266 v° b.

10 Եւ յորժամ կալան զսուրբն Եւտրոպիոն եւ զԿլէոնիկոս զընկերակիցսն սրբոյն Թէոդորոսի ձեծի վկային Քրիստոսի կալան եւ զԲասիլիսկոս, եւ ընդ նոսա տանջեցաւ եւ ի բանցի արգելաւ :

Եւտրոպէոս եւ Կլէոնիկոս ճարտիւրոսացան վասն անուան եւ հաւատոցն Քրիս- տոսի . եւ մնաց Բասիլիսկոս միայն ի բանտին, եւ ողբալից հառաչմամբ սղաչէր 15 զԱստուած եւ ասէր . Յիշեան զիս Քրիստոս եւ մի որոշեր ի սրբոց քոց : Եւ ձայնեաց

7 սուրբն om. B — ամբարիշտ] կռապաշտ B || 9 ձեծի վկային Քրիստոսի om. B || 14 սղբալից] արտասուալից B || 15 եւ ձայնեաց . . . ասէ] եւ ետես յանուրջս զՏէր որ ասէր B.

chèrent et lui léchèrent les pieds; toute la multitude des témoins rendit grâces à Dieu, et se saisissant d'Urcinus qui amenait les fauves, on le jeta aux bêtes qui le dévorèrent aussitôt à tel point qu'il ne resta plus un os de lui.

On se saisit ensuite de saint Thaléléos et on le conduisit à la ville d'Édesse d'Égée, où on lui trancha la tête le 24 mai.

18 MARÉRI, 25 Mai.

Martyre de saint Basiliscus.

Le martyr du Christ saint Basiliscus vivait aux jours de Maximien, l'empereur impie; il était des abords de la ville d'Amassia, du village de Khoumiales (*Khoumialonc*). * Il était neveu de Théodore, le grand martyr du Christ.

* A fol. 266 v° b.

Lorsqu'on saisit saint Eutrope (*Eutropion*) et Cléonicus, les compagnons de saint Théodore, le grand martyr du Christ, on saisit en même temps Basiliscus, qui fut torturé avec eux et détenu à la prison.

Eutrope et Cléonicus furent martyrisés pour le nom et la foi du Christ, et Basiliscus resta seul dans la prison, priant Dieu avec gémissements et sanglots et disant : « Souviens-toi de moi, Christ, et ne me sépare point de

զնա Տէրն չերկնից եւ ասէ . Կրեցի զանուն քո ի զիրս սրբոց վկայիցն . երթիջիր ի տուն քո եւ հրաժարեալ չընտանեաց քոց, եւ ի Կոմանա մարտիրոսանաս վասն իմ :

Եւ ելեալ ի բանդէն զօրականօք զնաց ի տուն իւր, ողջունեաց զմայր եւ վեղբարսն իւր, եւ պատուիրեաց նոցա հաստատուն կալ ի հաւատոն Քրիստոսի : Եւ ասէ . Ես երթաց առ Աստուած եւ բարեխօսեմ վասն ձեր եւ վասն ամենայն քրիստոնէից զև 5
 զսպարեացէ կռապաշտութիւն յաշխարհէս : Եւ զայս ասացեալ զարձառ ի բանդ :

Եւ առաքեաց Ագրիպաս զատաւորն այլ զօրականս, եւ կապեցին զսուրբն Բասիլիսկոս շղիկալիւք, եւ սղուցին նմա կօշիկս երկաթիս եւ բեւեռեցին շտան, եւ 10
 սուարեցին * ի Կոմանա, եւ ի ճանապարհին վարէին չընթացս զսուրբն :

* A fol. 267
 1° a.

Եւ չորժամ զնացին ի գեօղն Դական, իջուանեցան ի տուն կնոջ միոյ որոյ անուն 10
 էր Տղայանէ, եւ կապեցին ընդ զօսացեալ ծառ մի պալատան ձեռս յետս . եւ չարթիկալ սրբոյն արձատայցառ ծառն, եւ ջուր բղիսեաց ի տեղօղէն, եւ է ծառն եւ այլիւրն մինչեւ յայտօր : Եւ արջաօք իջին ի լեանէն եւ արբին չարբիւրն, եւ որպէս մտաւոր բանաւորք երկիր պագանէին սրբոյն Բասիլիսկոսի : Եւ տեսեալ զօրականացն եւ

1-2 երթիջիր . . . չընտանեաց քոց om. B || 4-6 եւ ասէ . . . ի բանդ] յայտ արարեալ նոցա եւ զվկայական ծառն որ առաջի կայր նմա, եւ զարձառ անդէն ի բանդն B || 11-14 ընդ զօսացեալ . . . տեսեալ] ընդ ծառ մի ձեռս յետս : Կռեալ բնակչաց զեղջն վասն սրբոյն Բասիլիսկոսի լմէ այր նշանագործ է, եւ գրագործ ակտառէտս բժշկեաց ի ճանապարհին, բերին առ նա զհիւանդս եւ զվեռահարս, եւ անուամբն Քրիստոսի բժշկեաց զնոսս : Չոր տեսեալ B.

tes saints. » Le Seigneur fit entendre sa voix du ciel et lui dit : « J'ai inserit ton nom dans le registre des saints martyrs. Rentre chez toi et prends congé de ta famille. Tu vas être martyrisé pour moi à Comana. »

Il quitta la prison, accompagné de soldats, rentra chez lui, salua sa mère et ses frères, et leur recommanda de demeurer fermes dans la foi du Christ. Il leur dit : « Je m'en vais à Dieu et j'intercéderai pour vous et pour tous les chrétiens, pour que l'idolâtrie cesse sur la terre. » Ceci dit, il retourna à la prison.

Le juge Agrippa envoya d'autres soldats qui attachèrent saint Basiliscus avec des chaînes, lui mirent des chaussures de fer qu'ils clouèrent à ses pieds et le conduisirent * à Comana en lui faisant parcourir le chemin au pas de course.

* A fol. 267
 1° a

Lorsqu'ils furent arrivés au village de Daces (*Dakan*), ils descendirent à la maison d'une femme dont le nom était Trayané (*Tghayané*); ils attachèrent (le saint) à un platane mort, les mains liées derrière le dos, mais sur la prière du saint l'arbre reprit racine, et une source jaillit à cet endroit. L'arbre et la source existent encore aujourd'hui. Des troupeaux descendirent de la montagne et s'abreuèrent à la source; puis, comme s'ils étaient des êtres

Տղայանէ զնշանն որ եղև հաւատացին ի Քրիստոս, եւ լուծին զնա ի կապանացն :
Եւ բազում հիւանդք եւ աչաւհարք բժշկեցան, ոչ միայն անդ այլ եւ յամենայն
ճանապարհին :

Եւ յորժամ հասին ի Կոմանա, կացուցին զտուրբն սուաջի զատաւորին, եւ յոյժ
5 նեղեցին զոհել կուոյն Ապոզոնի : Եւ նա զձեռս իւր յերկինս տարածեալ աղաչեաց
զԱստուած, եւ էջ հուր յերկնից եւ ալրեաց զաւճարն, եւ վշրեաց զվիղծ Ապոզոնի
զբազին զաստուածոյն իւրեանց :

Եւ բարկութեամբ լցեալ զատաւորն հրամայեաց եւ հատին զգլուխ նորա ի տեղուջն
որ կոչի Դիոսկոր Մալխի ԻՆ, եւ զմարմինն ընկեցին ի գետն : Եւ ոմանք բրիտանեացք
10 * փութանակի երթեալք հանին ի գետոյն տուեալ զօրականացն երեսուն զահեկան, եւ * A fol. 267
r^o b.
թաղեցին ի նշանաւոր տեղուջ : Եւ ոմն մի բրիտանեաց Մարինոս անուն շինեաց ի
վերայ գերեզմանին եկեղեցի վկայարան սրբոյն Բասիլիսկոսի :

Մարերի ժԹ եւ Մալխի ԽՂ : Վարք երանելոյն Սիմէոնի սխնակեցուցն, որ ի սքանչելի
լեառն Անտիոքայ :

15 Մեծն Սիմէոն էր ի քաղաքէն Անտիոքայ Ասորոց, յաւուրս Յուստինիանոսի

1 զնշանն սր եղև om. B || 2-3 եւ բազում . . . ճանապարհին om. B || 5 աղաչեաց
զԱստուած] աշոթեաց սու Աստուած եւ եղև սրտածուր եւ փայլատակուր B || 6 էջ] անկաւ.
B || 9 Դիոսկոր] Մարերի ժԹ եւ add. B || 11 շինեաց] ի Կոմանա add. B || 15 Յուստինի-
անոսի] Յուստինեաց B.

intelligents, ils se prosternèrent devant saint Basiliscus. Les soldats et Trayané, témoins de ce miracle, crurent au Christ et délièrent (le saint) de ses chaînes. De nombreux malades et possédés du démon furent guéris, non seulement là, mais tout le long du chemin.

Lorsqu'ils furent arrivés à Comana, on mit le saint en présence du juge, on le pressa beaucoup d'immoler à l'idole Apollon. Mais lui, il éleva ses mains au ciel, pria Dieu, et le feu tomba du ciel, brûla le temple et réduisit en miettes l'abject autel d'Apollon leur dieu.

Le juge, plein de colère, ordonna de lui trancher la tête à l'endroit appelé Dioscore, le 25 mai; on jeta son corps dans le fleuve. Quelques chrétiens
* s'empresèrent d'aller retirer (le corps) du fleuve, en payant aux soldats
30 * A fol. 267
r^o b.
trente deniers, et l'inhumèrent dans un endroit choisi. Un certain chrétien
du nom de Marinus fit construire sur la tombe une église, le martyrium
de saint Basiliscus.

19 MARÉRI, 26 Mai.

Vie du bienheureux Siméon Stylite sur la merveilleuse montagne d'Antioche.

Le grand Siméon était de la ville d'Antioche de Syrie. Il vivait aux jours

բարեպաշտ արքայի : Եւ հայրն իւր Յովհաննէս եւ ծայր իւր Մարթա վասն ոչ գոյոյ
զառակ իւրեանց խնորհին Յատուծոյ որ եթէ տայ նոցա պտուղ արգանդի տացն
զնա նուէր Աստուծոյ :

Եւ Երեւեցաւ կնոջն ի տեպեանն Յովհաննէս Մկրտիչն եւ ասէ. Քաջադերեաց
Մարթա, տուեալ նմա խունկ եւ բուրվառ, եւ հրամայեաց նմա խնկել : Եւ յետ 5
աւուրց զնաց չեկեղեցի սրբոյն Յովհաննու Մկրտչին խնկել եւ ազօթել առ Աստուած :
Եւ Երեւեցաւ նմա Մկրտիչն ձիւտանգամ եւ ասէ. Երթիջիր ի տուն առ այրն քո եւ
չլաացիս եւ ծնցես որդի, եւ ոչ միս եւ ոչ զինի եւ ոչ այլ ինչ շնչաւոր կերիցէ. եւ զու
ամենեւին զձախ ստին քո մի տացես մանկանն. եւ յորժամ * լինիցի երկուց ամաց
մկրտես զնա եւ անուանեսցես Սիմէոն, եւ լինիցի պաշտօնեաց Տեսոն ի տուն 10
Աստուծոյ :

* A fol. 267
v° a.

Մնաւ զմանուկն եւ յետ երկուց ամաց ի մկրտութեանն անուանեաց Սիմէոն : Եւ
տղայն խօսեցաւ մեծաւ ձայնիւ եւ ասէ. Աւնիմ հայր եւ ոչ ունիմ հայր, ունիմ ծայր եւ
ոչ ունիմ ծայր. եւ զուշակեաց զհրաժարումն իւր յերկրաւորական զբաղմանց :
Կերակուր էր նորա հաց եւ մեղր, եւ ի բաղանիս բնաւ ոչ եմուտ : 15

1 Մարթա] երանելիքն *add.* B || 6 [խնկել . . . Աստուած] եւ յազօթել իւրո՞ւմ անկաւ
թմրութիւն ի վերայ նորա B || 7 նմա] Յովհաննէս *add.* B || 8-10 եւ զու ամենեւին . . .
անուանեսցես] եւ ի մկրտութեան անուանեսցես զնա B || 12-15 եւ յետ երկուց . . . կերակուր]
եւ մկրտեաց, եւ անուանեաց զնա Սիմէոն որպէս տաացաւ նմա ի տեպեան : Եւ յետ երկուց
ամաց եհառ զնա ի ստենէ եւ էր կերակուր B.

de Justinien, le pieux empereur. Son père Jean et sa mère Marthe, n'ayant point d'enfant, priaient Dieu, (disant) que s'Il leur accordait le fruit des entrailles, ils l'offriraient à Dieu.

Jean-Baptiste apparut à la femme en songe et lui dit : « Prends courage, Marthe. » Il lui présenta de l'encens et un encensoir et lui ordonna d'encenser. Quelques jours après, elle se rendit à l'église de saint Jean-Baptiste pour encenser et prier Dieu. Le Baptiste lui apparut de nouveau et lui dit : « Rentre à la maison, auprès de ton mari, tu deviendras enceinte et tu enfanteras un fils. Il ne prendra jamais ni viande, ni vin, ni rien de ce qui a eu soufuffle. Tu ne donneras jamais à l'enfant ton sein gauche, et lorsqu'il * aura atteint ses deux ans tu le feras baptiser, et lui donneras le nom de Siméon. Il deviendra serviteur du Seigneur dans la maison de Dieu. »

* A fol. 267
v° a.

L'enfant vint au monde et deux ans après, au baptême, il fut appelé Siméon. L'enfant se mit à parler à hante voix et dit : « J'ai un père, et je n'ai point de père; j'ai une mère, et je n'ai point de mère, » et il prophétisa son détachement des affaires terrestres. Sa nourriture consistait en pain et miel; il n'alla jamais au bain.

Եւ յորժամ եղև հինգ ամաց եղև շարժ մեծ ի քաղաքին Անտիոքաց, եւ ի կործանմանէ տանն մեռաւ հայրն : Եւ մայրն առեալ զմանուկն փախեալ լիկեղեցի սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկային եւ ապրեցան : Եւ խնդրէր Մարթա յԱստուծոյ վասն սրբոյն իւրոյ թէ որպէս լինելոց է առ Աստուած հաճութեամբ :

5 Եւ տեսանէ յանուրջս որ համբարձաւ յօրս որդւովն իւրով : Տեսանէ եւ մանուկն Սիմէոնն աստուածային տեսեամբ զՏէր նստեալ ի վերայ քերորէից զատաստան առնելով, զիրք զատաստանի բացեալ, եւ շուրջ զՏէրամբ սրգար ժողովուրդս. ի յաջակողման արեւելից զգրախտն տարածեալ մինչև յամպս երկնից, եւ ի ձախակողման արեւմտից հրեւէն սիւն յեւանդան : Եւ որ զհետն երթալս հօգին մատամբն 15 յուցանէր մանկանն եւ ասէր. * Լնւր մանուկ եւ ի միտ սոս զբանս կենաց. սկսիր աստուածահաճոյ վարս ձգնութեան եւ յայնչափ զմնուկ շարեաց գերծանիս, եւ յախտենական կենացն հանդիպիլս : Եւ զարթուցեալ պատմեցին զտեսիլն :

Եւ ելեալ մանուկն որպէս չումբէ առաջնորդեալ՝ զնաց ի լեռն Սերեկիայ եւ բնակեցաւ միայն յանապատին ընդ գաղանսն. եւ ապա զնաց ի վանն յորում էր 15 երանելին Յոհաննէս եւ ալլ ձգնուոր կրօնաւորք, եւ առ նոսա զգեցաւ զկրօնաւորական սրբմն : Եւ ելեալ ի վերայ սեանն զապարեաց անդ առաքինի վարուք : Եւ երեւեցաւ

* A fol. 267
v° b.

8 յամպս] ի յօրս B || 9 սիւն] լիճ B || 12 կենացն] աւետեացն B || 14 միայն om. B
— ընդ գաղանսն om. B || 16 երեւեցաւ] յանուրջս ad l. B.

Lorsqu'il eut atteint cinq ans, il y eut un grand tremblement de terre dans la ville d'Antioche; son père mourut sous les ruines de sa maison. La mère prit l'enfant et se réfugia à l'église de saint Étienne le protomartyr, où ils furent sauvés. Marthe priaient Dieu pour son fils pour savoir comment il se rendrait agréable à Dieu.

Elle vit dans un rêve qu'elle était soulevée dans les airs avec son fils. L'enfant Siméon vit aussi dans une vision divine le Seigneur, assis sur les Chérubins, qui rendait justice, les livres du tribunal ouverts, et tout autour du Seigneur les justes. A droite, du côté de l'orient, le paradis s'étendait jusqu'aux nuages du ciel; à gauche, du côté de l'occident, une colonne de feu ardent. L'esprit qui la suivait montra du doigt à l'enfant et dit : * « Écoute, enfant, et reçois en ton esprit les paroles de la vie. Commence une vie d'ascétisme agréable à Dieu, tu échapperas à d'innombrables maux cruels et tu parviendras à la vie éternelle. » S'étant réveillés, ils se racontèrent mutuellement la vision.

* A fol. 267
v° b

L'enfant, comme guidé par quelqu'un, se leva, se rendit à la montagne de Séleucie et y vécut seul dans le désert avec les bêtes sauvages. Ensuite il se rendit au couvent où se trouvait le bienheureux Jean et d'autres religieux ascètes, il prit chez eux l'habit monacal. Il monta ensuite sur la colonne et y

նմա Տէր : Եւ ասէ Սիմէոն. Տէր, նրպէս խաչեցար : Եւ Յիսուս տարածեաց խաչանման դձեւս իւր եւ ասէ. Այսպէս խաչեցայ ի Հրէիցն, եւ եցոյց նմա զամենայն որովայնն սասանայի որպէս կենդանի սողունս զմեզայ զորձովիցս : Եւ ապաչեաց մանուկն Սիմէոն զՅիսուս զի փրկեացէ ի նոցանէ զինքն եւ զամենայն բրիտանեացս :

Եւ մի ոմն ի հայրապետացն օժ զնա մեռածաւ եւ ասէ. Այսու հալածեալս զհայարս եւ զբլւրս զնորդիմակաց զօրութեանց : Եւ այնպէս զօրացաւ Սիմէոն սասուածային շնորհօքն, եւ ուսուցանէր եւ * խրատ տալը ամենայն մարդկան, եւ ամենեքեան զարմանային ընդ բանս շնորհաց որ ելանէին ի բերանոց նորա :

* A fol. 268
1° a.

Այլ զանբաւ շնորհսն զոր արար Աստուած ի ձեռն նորա ոչ որ կարէ ընդ զրով արկանել, բանզի զվուրաց զաչս բանայր, զխուլս լսեցուցանէր, զմեռեալս չարուցանէր, կապոց զնալ շնորհէր, զանգամարչձան կանգնէր, զբորոտս սրբէր, զբլւս հալածէր, եւ զոր ինչ լինելոց էր յաւաջապոյն ասէր սասուածային նախապիտութեամբ, եւ

A Սիմէոն զՅիսուս *om.* B || 8 զարմանային] ընդ սրանչելի վարդապետութիւն նորա, եւ վաստակութիւն զԱստուած *add.* B || 9 — p. 1545, l. 2 Այլ զանբաւ շնորհսն . . . ի լեառն էր վեց ամաց :] Եւ յետ երեսուն ամաց փոխեցաւ յայլ սիւն, եւ Սելեւկոյ եպիսկոպոսն աղգմամբն Աստուծոյ զնայեալ ի սիւնն ձեռնադրեաց զնա բաշանայ : Եւ իբրեւ մտաոյց զաստուածային խորհուրդ պատարային, յայնտութիւն եղև նմա յԱստուծոյ, որ յետ սասն աւար լինի փոխումն նորա յերկրէս : Եւ ողջունեալ զամենայն եգբարն սրտաւիրեաց նոցա պահել զամենայն սրտաւիրանս Աստուծոյ. եւ հրամարեալ յամենեցունց ի զիշերին, եւ աւանդեաց զհօղի իւր առ Աստուած Մարերի ԺԹ եւ Մայիսի ԵԶ : Էր երանելին Սիմէոն ամաց եօթանասուն եւ հեցից. վեց ամաց զնայ ի լեառնն, եւ կացեալ ի սիւնն աւարինի եւ սասուածահամայ վարաւր ամաց եօթանասուն : Եւ ունէր յԱստուծոյ զհօղի նախապիտութեան որով զլինելոցն յաւաջապոյն զուշովեր մարդկան, եւ զշնորհս նշանադրութեան որով առնէր զբաղում սրանչելիս : B.

vécit d'une vie vertueuse. Le Seigneur lui apparut. Siméon lui dit : « Seigneur, comment as-tu été crucifié? » Jésus étendit ses mains en forme de croix et dit : « C'est ainsi que j'ai été crucifié par les Juifs. » Il lui montra tous les pièges de Satan, comme des reptiles vivants, complices du péché. L'enfant Siméon pria Jésus de le préserver de tous ces pièges, lui et tous les chrétiens.

Un des patriarches l'oignit du chrême et lui dit : « Repousse avec cela les mille et dix mille puissances adversaires. » Siméon, ainsi fortifié par la grâce de Dieu, enseignait * et donnait des conseils à tout le monde, et tous étaient émerveillés des paroles de grâce qui sortaient de sa bouche.

* A fol. 268
1° a.

Personne n'est capable de décrire les innombrables grâces que Dieu a accordées par son intervention, car il ouvrait les yeux aux aveugles, faisait entendre les sourds, ressuscitait les morts, accordait aux boiteux de marcher, guérissait les paralytiques, purifiait les lépreux, chassait les démons, annonçait d'avance par la prescience divine ce qui devait arriver, et par ses prières

արժանաւոր եւ ընկրնելի աղօթիւք իւրովք զարձուցանէր զստուածաստատ զասունն յաշխարհէն, եւ զգալանս սաստելով սասակէր, եւ զկալանաւորսն արձակէր աղօթիւք :

Եւ ծինչդեւ երխտասարդ էր ինկրեաց Վատուծոյ որ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց ոչ պիտանանայ նմա մարմնական կերակուր : Եւ երեւեցաւ նմա այք մի ապիտա-
 5 կազգեստ ունելով ի ձեռն սկաւառակ լի կերակրով, եւ ջամբեաց նմա զգալով երեք
 անգամ. եւ յամենայն կիւրակէ չետ արձակման ժամուն երեւէր այքն սկաւառակուն
 եւ տայք նմա երեք անգամ ունելեօք կերակուր. եւ այն միայն էր կերակուր նորա
 մինչեւ ի վախճանն :

Եւ ի միւսմ աւուր երեւեցաւ նմա Տէր Հրեշտակօք * եւ երկվարս կապմեալ զար- * A fol. 268
 10 վիւք, որպէս թէ կամէին զնա'. . . Թագաւոր առնել եւ զնել թագ ի զուխ : Եւ ասէ
 Սիմէոն. Տէր եթէ հրամայես ինձ ընդ սուրբս քո թագաւորել, մի լըցի ինձ պէտք
 մարմնական զգեստի : Եւ զպեցուցին նմա հոգեւորական պատմուծան. եւ ասեալ
 ստամնալի զիւօքն իւրովք անյաչա եղև :

Եղև շարժ սաստիկ եւ ի լազուսմ աւուրս երեքայք քաղաքն եւ ոչ զազարէր : Եւ
 15 երթալք մաչն Սիմէոնի Մարթա առաջն սեանն, աղաչեաց զնա աղօթել առ Աստուած
 զի զազարեացէ շարժն : Եւ նորա փակեալ զպատուհան սեանն աղաչեաց զԱստուած,
 եւ նոյնժամայն զազարեաց շարժն :

1. Mot illisible.

méritantes et exaucées il détournait de la terre la colère divine menaçante : il faisait mourir les bêtes par ses imprécations et libérait les détenus par ses prières.

Tandis qu'il était encore un jeune homme, il demanda à Dieu que, pour tous les jours de sa vie, la nourriture corporelle ne lui fût plus nécessaire. Un homme vêtu de blanc lui apparut portant en sa main une écuelle pleine de nourriture, et il lui donna à manger par trois fois avec une cuiller. Tous les dimanches, après l'heure de la retraite, l'homme apparaissait avec son écuelle et par trois fois lui donnait de la nourriture avec la cuiller. Ce fut sa seule nourriture jusqu'à la mort.

Un jour le Seigneur lui apparut accompagné d'anges * et de chevaux * A fol. 268
 richement harnachés, comme si on voulait le faire roi et lui mettre la cou- ronne sur la tête. Siméon dit : « Seigneur, si tu m'ordonnes de régner avec
 1re b. tes saints, je n'aurai point besoin de vêtements corporels. » On le revêtit d'une tunique spirituelle. Voyant cela, Satan disparut avec ses démons.

Il y eut un terrible tremblement de terre, la ville trembla plusieurs jours et cela ne cessait point. Marthe, la mère de Siméon, se rendit auprès de la colonne et le pria de supplier Dieu pour que le tremblement de terre cessât. Il ferma la fenêtre de la colonne, pria Dieu et le tremblement de terre cessa aussitôt.

Եւ կին մի աչտահար գնաց առ Սիմէոն եւ եղ զգլուխն առ խարսխի սեանն եւ բժշկեցաւ : Եւ երթեալ ի քաղաքն կինն այն արար զպատկերն Սիմէոնի ի տախտակի եւ կանգնեաց յորմն տանն իւրոց, եւ բազում բժշկութիւնս առնէր պատկերն այն ի հիւանդս եւ յախտաձէտս եւ յաչտահարս :

Եւ ոմն մի այլ առեալ հաւատով ի հերաց երանելոցն՝ եղ ի մէջ խաչի եւ ⁵ կանգնեաց յեկեղեցին, եւ բազում բժշկութիւն լինէր ի հերացն Սիմէոնի եւ ի խաչէն :

* A fol. 268
v° a.

Եւ յետ ութ ամաց վոխեցաւ յայլ բարձրագոյն սիւն : Եւ երեւցաւ հրեշտակ Տեառն եպիսկոպոսին Սելեկիոց, եւ գնաց առ սիւնն, եւ ի ներքուստ * ի վեր զազօթն առնելով եւ զաջն վերացոյց յօրս եւ ձեւնադրեաց զՍիմէոն քահանայ : Եւ Սիմէոն խնդրեաց յԱստուծոց, եւ երգեաց խորհուրդ պատարագի, եւ ապաւեաց զԱստուած զի ¹⁰ երեւցուցէ նմա եթէ եղեւ ընդունելի երգ խորհուրդ պատարագին զոր երգեաց : Եւ ետես ի տեւեան գօրս երկնաօրս ի կերպս ներքինեաց լուսաօր տեւեամբբ որբ աղաղակէին. որբ ոչ հաղորդեացին յայդմ խոստովանութենէզ՝ նդովեալ լիցին : Եւ ապա կանգնեաց ի սեանն սեղան սուրբ, եւ մատոյց զաստուածային խորհուրդս ¹⁵ պատարագին :

Եւ ծանոցց նմա Աստուած յետ տասն աւուր գլխուսմն իւր յերկրաւորէս յերկինս : Եւ հրամայեաց սանդուղիս գնել, եւ ել հայրապետն եւ կղերիկօրքն եւ ողջոցն ետուն նմա : Եւ հրամայեաց նոցա պահել զպատուիրանս Աստուծոց անարատ, եւ զղոյշ

Une femme possédée du démon alla trouver Siméon, posa sa tête à la base de la colonne, et fut guérie. Revenue dans la ville, cette femme fit l'image de Siméon sur du bois et l'accrocha au mur de sa maison; cette image fit beaucoup de guérisons sur les malades, les infirmes et les possédés du démon.

Un autre, ayant pris avec foi des cheveux du bienheureux, les mit dans une croix et l'exposa dans l'église; de nombreuses guérisons eurent lieu par les cheveux de Siméon et la croix.

Après huit ans, il se transporta sur une autre colonne plus élevée. L'ange du Seigneur apparut à l'évêque de Séleucie, qui se rendit à la colonne et, adressant ses prières de bas * en haut, et élevant sa main droite en l'air, consacra prêtre Siméon. Siméon pria Dieu, chanta le mystère du sacrifice et pria Dieu de lui manifester s'Il avait pour agréable le chant du mystère du sacrifice, qu'il avait chanté. Il vit en vision les milices célestes sous la forme d'eunuques d'aspect lumineux qui criaient : « Que ceux qui ne communieront point à ta confession, soient anathèmes. » Alors (Siméon) installa une table sainte sur la colonne et offrit le mystère divin du sacrifice.

* A fol. 268
v° a.

Dieu lui fit connaître qu'après dix jours, il passerait de cette vie terrestre au ciel. (Siméon) ordonna d'appliquer une échelle; le pontife, les clercs y montèrent et lui donnèrent le salut. Il leur ordonna de conserver intacts les com-

լինել աղօթից եւ պահոց, եւ աւանդեաց զհողին իւր առ Աստուած ի Մաչխի ԻԶ,
ամաց եօթնասուն եւ հնգից : Եւ չորժամ գնաց ի լեռն էր վեց ամաց :

* Մարերի Ի եւ Մաչխի ԻԶ : Վկայութիւն սրբոյ Թերապիոնի եպիսկոպոսին :

* A fol. 268
v° b.

Սուրբ եւ վառաստեղծ վկայն Քրիստոսի Թերապիոն ալեւոր էր չառաջին
5 ժամանակաց, եւ սիրեաց զուռութիւն ճիպնակեցութեան ի տղայութենէ : զգեցաւ
վրոնաւորական սքեմն եւ վախեաւ ի բազմաբազ կենցաղոյս, վարժեցաւ ի կրթու-
թիւն ճգնողական վարուց, եւ աւաքինասէր վարուք հաճոյ եղեւ Աստուծոյ մեծապէս :
Եւ որպէս 'քաղաք շինեալ ի վերայ լեռին ոչ թաքչի եւ ոչ նա կարաց ի ճածուկ
դժամանակս իւր անցուցանել, ալ գործք իւր երեւեցուցին զնա չերկրի :

10 Եւ նստաւ յաթոռ եպիսկոպոսութեան ի Կիպրոս կղզոջն, եւ ժամանակս չորվս
ուսոյց, եւ փալեաց աստուածիմաստ վարդապետութեամբն իւրով եւ ուղղափառ
հաւատոյն յեկեղեցին Աստուծոյ : Եւ ցանկալք դմահն իւր մարտիրոսութեամբ
կատարել, որ եւ եղեւ իսկ ի կոստալաշտիցն՝ լցեալ աւուրբք եւ ի բարի ձերութիւն
հասեալ արեամբ նահատակեցաւ :

15 Եւ եթէ չոր թագաւորաց եղեւ՝ ոչ կարացաք ի զրոյց սրատմութիւնս գտանել, բայց

11 ուսաց եւ *om.* B — աստուածիմաստ] աստուածուսոյց B || 13 կոստալաշտիցն] կոստալաշտ
հեթանոսոսց B.

mandements de Dieu et d'être fidèles aux prières et aux jeûnes, puis il rendit
son âme à Dieu le 26 mai, à l'âge de soixante-quinze ans. Il avait six ans
lorsqu'il monta à la montagne.

* 20 MARÉRI, 27 Mai.

* A fol. 263
v° b.

Martyre du saint évêque Thérapion.

Le saint et glorieux martyr du Christ Thérapion était un vieillard des
premiers temps qui aima le silence de la vie cénobitique dès son enfance. Il prit
l'habit monacal, fuit la vie dissipée, s'exerça à la vie ascétique et fut, par sa
vie vertueuse, grandement agréable à Dieu. Comme une ville construite sur
la montagne ne peut pas se cacher, lui non plus il ne put passer sa vie
dans le secret, car ses œuvres le rendirent manifeste au monde.

Il occupa le siège épiscopal dans l'île de Chypre, il enseigna de longues
années, brilla par sa doctrine inspirée de Dieu et par sa foi orthodoxe dans
l'église de Dieu. Il désirait la mort du martyr, ce qui lui arriva par les mains
des idolâtres, car, rempli d'années et parvenu à une bonne vieillesse, il fut mar-
tyrisé dans son sang.

Mais par lequel des empereurs fut-il (martyrisé), nous n'avons pu le

միայն դասս զոր զրեցարք : Եւ ի տապանէն յորում նշխարք իւր էին, բազում նշանք սրանչեկագործութեան լինէին :

Յաւուրս յորում անաստուած Հագարայիքն զՎիպրոս ասպատակէին, երեւեցաւ
 * A fol. 269^a * սուրբ քահանայապետն Աստուծոյ Թերապիոն սպասաւորաց տապանին իւրոյ, եւ
 1° a. ասաց նոցա վախճել յայլ բարբ : Եւ նորս ասեալ գոտապանն նշխարօքն եղին ի
 նաւն եւ ծածուկ կամէին նաւել ի Կոստանդինուպօլիս : Եւ մինչդեռ ի ծովուն խաղալ
 հարձով երթային՝ բուրեաց անուշահոտութիւն անբաւ եւ անպատմելի, եւ բլխեաց
 յովերացն ձէի յոյն անուշահոտութեամբն, եւ ժարովէին ի շիշս. եւ որպէս ձայն
 ծարպոյ լսելի եղև ի տապանէն :

Եւ յորժամ հասին ի Կոստանդինուպօլիս եղին մեծաւ պատուով յեկեղեցիին, եւ
 10 ի բլխեոյ զանուշահոտ ձէին ոչ դալարէր, յորմէ նշանք սրանչեկագործութեանց լինէին :
 Եւ կատարի տօն սրբոցն Թերապիոնի եպիսկոպոսի Մալխի ԻԿ :

Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Գաւթի եւ Գուրգենայ յագգէ Կնունեաց :

Վկայքն Գրիստոսի Գաւթի եւ Գուրգէն իշխանք էին ի նախարարացն Հայոց,

3 անաստուած om. B || 7-9 անբաւ . . . լսելի եղև om. B || 11 զանուշահոտ ձէիին] զնոյն
 անուշահոտութիւնն B — յորմէ] եւ բազում B — լինէին] ի տապանէ add. B || 12 եպիսկո-
 պոսի] Մարերի Ի եւ add. B.

trouver dans les livres d'histoire. Nous ne savons que ce que nous avons écrit. Au tombeau qui renfermait ses restes il se produisait de nombreux prodiges et miracles.

* A fol 269^a 1° a. A l'époque où les athées Agaréniens envahirent Chypre, * le saint pontife de Dieu Thérapion apparut aux desservants de son tombeau et leur recommanda de fuir dans une autre ville. Ceux-ci prirent le cercueil avec les reliques, l'embarquèrent et voulurent en secret faire route sur Constantinople. Or, pendant leur traversée sur mer, par vent calme, il se répandit abondamment une odeur suave et indescriptible; de ses os se dégagèrent une huile de la même odeur suave, qu'on recueillit dans des flacons; et comme une voix humaine se fit entendre du cercueil.

Lorsqu'ils arrivèrent à Constantinople, ils le déposèrent avec de grands honneurs dans l'église, et l'huile parfumée ne cessa point de se répandre, faisant des prodiges et des miracles. La fête du saint évêque Thérapion a lieu le 27 mai.

En ce jour martyr des saints David et Gourghên de la famille des Gnouniks.

Les martyrs du Christ David et Gourghên étaient des princes parmi les

յազգէն Գնունեաց : Եւ յորժամ զերեւոյ անորէնն Բուզայ իշխանն Իսմայելի գողխորհն
 Հաչոց, տեսին արքա զկանուչս իւրեանց եւ զմանկունան ընդ համաշխարհական զերխն
 եւ հանեալ զսուրս իւրեանց յարձակեցան ի վերայ զերեւոյսցն, զբազումս սպանին
 եւ զպչս կիսամահ * արարեալ՝ հանին զգերխն ի նոցանէ, եւ սարեալ ամբոյցուցին * A fol. 269
 5 ի լերինս եւ ի ծայտոս :

Եւ կուտեցաւ զորն Իսմայելի ի վերայ նոցա եւ ձերբակալ արարեալ սարան
 ստաջի Բուզայի, եւ պատմեցին զգործ բաջութեան նոցա : Եւ նա խոստանալոյ նոցա
 պողպես եւ իշխանութիւնս եթէ ուրսոցին զՔրիստոս : Եւ նորա ոչ տաին չանձն, ալ
 բազում համարձակութեամբ անարգէին զՄահճէտ եւ զպիղծ օրէնս նորա : Եւ հրա-
 10 մաչեաց Բուզա արով սպանանել զնոսա : Եւ կատարեցան սուրբքն Գաւթի եւ Գուրգէն
 վկայական ծահուամբ Մայիսի Իւ, ի փառս Քրիստոսի :

[B * Եւ յայժմ աւուր հանդես ի Քրիստոս մեծ եւ բարեպաշտ իշխանն Հաչոց
 պարոն Կոստանդին որպի Բաթլիենի, որ զօրօք եւ պաշարօք ձեւնաու եղև պատու-
 15 քեան սուրբ երկրին, եւ այնպէս արժանի գտաւ ընդունիլ զգովութիւն ի մարդկանէ
 եւ վարձս լճոտուծոյ :]

* B
 p. 233 a.

1 իշխանն Իսմայելի] զօրս[արն Հազարացոյ B || 3 զսուրս] զսուրս B || 4 զպ[ս]
 զմանս B || 6 Իսմայելի] Հազարացոյ B || 9 զՄահճէտ . . . նորա] զահճմանս եւ զօրէնս
 նոցա B || 11 ծահուամբ] Մարերի Ի եւ *add.* B.

satrapes arméniens, de la famille des Gnouniks. Lorsque Bogha ¹, l'impie
 émir musulman, enmena en captivité le pays d'Arménie, ces princes, voyant
 leurs femmes et leurs enfants dans la généralité des captifs, tirèrent leur
 épée et attaquèrent les convoyeurs des captifs; ils en tuèrent beaucoup,
 laissèrent * les autres à moitié morts, leur enlevèrent les captifs et les
 15 conduisirent à l'abri dans les montagnes et les fourrés.

* A fol. 269
 r° b.

Les troupes musulmanes s'étant rassemblées contre (les princes), les
 firent prisonniers, les conduisirent à Bogha et lui racontèrent leurs actes
 de vaillance. Celui-ci leur promit des cadeaux et commandements s'ils
 reniaient le Christ. Mais ils n'acceptèrent point, et méprisèrent, avec
 beaucoup de hardiesse, Mahomet et ses lois immondes. Bogha ordonna de
 les tuer par le glaive. Les saints David et Gourghén subirent la mort du
 martyr le 27 mai, pour la gloire du Christ.

[B * En ce même jour reposa dans le Christ le grand et pieux prince
 d'Arménie, le baron Constantin, fils de Rouben, qui aida en troupes et en
 vivres à la délivrance des lieux saints : il mérita ainsi les louanges des
 hommes et la récompense de Dieu.]

* B
 p. 233 a.

1. La campagne de Bogha contre l'Arménie eut lieu en 237 A. H. (851-2 A. D.), cf.
Encyclopédie de l'Islam, t. I, p. 755.

Մարերի ԻԱ եւ Մայրի ԻԲ : Վկայութիւն սրբոյն Դիդիմոյն եւ Թէոդորայ կուսի :

Յաւուրս Դիոկլետիանոսի անօրէն արքային էին սոքա ի քաղաքէն Ալեկսանդրու : Եւ կացուցին առաջի Եւստրատիոսի զատաւորին զազախինն Քրիստոսի Թէոդորա, եւ խոստովանեցաւ պաշտօն երեսօք զանունն Քրիստոսի : Եւ զատաւորն բազում ողորանօք խրատ տալք ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կոտցն եւ նա ամենեւին ոչ հաւանեցաւ :

Արկին զնա ի բանդ, եւ հրամայեաց զօրականացն պոռնկել ընդ նմա եւ նա աղաչէր զԱստուած փրկիլ ի մեղաց : Եւ առաքեաց Աստուած ալք մի զօրականի զգետիւ քրիստոնեաց որոյ անուն էր Դիդիմոս, եւ եկեալ եմուտ ի * բանտն : Եւ տեսեալ զնա Թէոդորայ երկեաւ, եւ զնաց յանկին բանդին թաքեաւ ազօթելով առ Աստուած :

Եւ երթեալ առ նա Դիդիմոս ասէ . Զօրացիւր եւ մի երկնչիւր, ես քրիստոնեաց եմ եւ եկի փրկել զքեզ հրամանաւն Աստուծոյ : Եւ հանեալ զգետ զօրականութեանն յանձնէ լւրմէ՝ զգեցոց նմա եւ եհան ի բանդէն . եւ ինքն զգեցաւ զկանացի պատմուձանն եւ նստաւ ի տեղին յորում նստէր երանելին Թէոդորա :

Եւ մտեալ ալք մի անառակ վասն պոռնկութեան էզիտ զնա ալք կանացի զգետիւ

1 կուսի] սրբուհւոյն B || 7 պոռնկել] զի պոռնկեցին B || 8 եւ առաքեաց Աստուած] եւ ազդեցութեամբն Աստուծոյ զնաց առ նա B.

21 MARÉRI, 28 Mai.

Martyre de saint Didyme et de la vierge Théodora.

Ils étaient de la ville d'Alexandrie et vivaient aux jours de l'empereur impie Dioclétien. On amena devant le juge Eustratius la servante du Christ Théodora qui confessa avec un visage resplendissant le nom du Christ. Le juge lui conseilla avec beaucoup de supplications de renier le Christ et d'immoler aux idoles; mais elle n'y consentit nullement.

On la jeta en prison; (le juge) ordonna aux soldats d'aller fornicuer avec elle, mais elle pria Dieu d'échapper au péché. Dieu lui envoya un homme chrétien, habillé en soldat, dont le nom était Didyme, qui pénétra * dans la prison. Théodora, l'apercevant, eut peur et alla se cacher dans un coin de la prison en priant Dieu.

Didyme, s'approchant d'elle, lui dit : « Prends courage et ne crains pas; je suis chrétien et suis venu te sauver sur l'ordre de Dieu. » Il ôta son vêtement de soldat, en revêtit Théodora et la fit sortir de la prison; par contre, il se revêtit de la tunique de femme et s'assit à la place où était assise Théodora.

Un homme débauché, étant entré pour fornicuer, trouva assis un homme

* A fol. 269
v° a.

նստեալ, գահի հագեալ ասէ. Լսէի վասն Քրիստոսի երկէ զՃուրն ի վինի փոխեաց եւ զարձանայի, եւ այժմ տեսի վհանայս յայրս փոխեալ, եւ երկնչւմ մի գուցէ եւ զիս ի կին փոխեցէ :

5 Եւ վաղիւն կոչեաց զատուորն զԲիլլիմոս աւաջի իւր եւ հարցանէր. եւ նա խոստովանեցաւ զինքն բրիտանեաց եւ Քրիստոսի ծառայ : Եւ հրամայեաց զի սրով եւ հրով սպանցեն զնա : Եւ յորժամ տարան ի սեղին սպիթեաց առ Ատուած այսպէս. Օրհնեալ ես Ատուած Հայր Տեսն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, զի զիս ոչ անտես արարեր, եւ զպարսինքն քս անարատ սրահեցեր : Եւ նոյնժամայն հատին զգլուխն եւ զմարմինն ընկեցին ի հուրն : Նոյնպէս եւ սպախին Քրիստոսի հրով եւ սրով կատարեցաւ Մալխի ԻԲ :

[ԵՑ * Յայժմ աւուր չիշատակ Աշոտոյ Բագրատունեոյ աւաջին թագաւորին Հայոց ի ցեղէն Բագրատունեաց :

* B
p. 234 a.

15 Սա որդի էր Սմբատոյ սպարապետի որ Խոստովանող կոչեցաւ. եւ էր այլ բարի եւ առաքինի, հեղ, խաղաղասէր, փաղեալ ամենայն բարեպաշտութեամբ : Որ իւրով խոհական իմաստութեամբն երարձ զխոսովութիւն ի Հայաստան աշխարհէ, եւ հայրական խնամով կառավարեաց զպզս մեր, որով եւ սիրելի եղև իւրոց եւ օտարոց : Եւ համբաւ բարութեան նորա եհաս մինչև ի Բաբելոն առ ամիրապետն Հագարացոց,

9 Քրիստոսի] Թէպորա *add.* B — հրով] չարչարեալ *add.* B — կատարեցաւ] Մարերի ԻԱ եւ *add.* B.

habillé en femme; il eut peur et dit : « J'avais entendu au sujet du Christ qu'il avait changé l'eau en vin et j'en étais étonné, mais maintenant je vois des femmes changées en hommes, j'ai peur qu'il ne me change pareillement en femme. »

Le lendemain, le juge convoqua Didyme en sa présence et l'interrogea; il confessa être chrétien et serviteur du Christ. Il ordonna de le tuer par le glaive et le feu. Lorsqu'on l'eut conduit au lieu de l'exécution, il pria Dieu en ces termes : « Tu es béni, Dieu, Père de Notre-Seigneur Jésus-Christ, de ne m'avoir point abandonné et d'avoir préservé pure ta servante. » Aussitôt on lui trancha la tête et on jeta son corps dans les flammes. De même la servante du Christ fut exécutée par les flammes et le glaive le 28 mai.

[ԵԶ * En ce jour commémoration d'Ashtot le Bagratounien, premier roi d'Arménie de la race des Bagratouniens.

* B
p. 234 a.

il était fils de Sembat le généralissime, qui fut surnommé le Confesseur. C'était un homme bon, vertueux, doux, paisible, brillant de toutes les qualités de piété. Par sa sagesse et sa prudence, il fit disparaître les troubles du pays d'Arménie, gouverna avec une sollicitude paternelle notre nation, et fut ainsi aimé des siens et des étrangers. La renommée de sa bonté parvint

և ի Կոստանդինուպոլիս առ կայսրն Հուստոսիոս Վասիլ Արշակունի : Եւ երկորքն թա-
ղուորքն սուարեցին առ նա թագ արքայական եւ պատկեցին թագաւոր Հայոց :

Եւ այնուհետեւ աւաւել եւս բարեկարգեաց զաշխարհն, եւ արտը շինութիւնս
բայուածս, եւ պաշտօնացոյց զեկեղեցիս : Եւ հիւանդացեալ հիւանդութիւն մեծ, իրբե
զիտաց թէ հանդերձեալ է մահուամբ երանել յաշխարհէ, եւ բաշխել զբայուած դանձս 5
յայրատս եւ ի տնանկս, * լեկեղեցիս եւ ի վանորայս, ի հիւանդանոցս եւ յանկեւանոցս :
Եւ հարցոյեալ կենարար մարմնոց եւ արեանն Քրիստոսի աւանդեաց զհոգին իւր առ
Աստուած ի հասակի եօթանասուն եւ մի ամաց, եւ թագեցաւ ի թագաւորանիտս
քաղաքն Բագարան : Եւ վասն բազմապատիկ սուարեխական զորոց եւ ճշմարիտ
աստուածաբաշտութեան զբժանաւորեցաւ լիշատակիլ լեկեղեցիս Հայաստանեաց :] 10

* B
p. 231 b.

* Մարերի ԻԲ եւ Մայլիս ԻԹ : Տօն է նիկիոց առաջին սուրբ ժողովին երեք հարիւր
եւ տասն եւ ութ եպիսկոպոսաց, հրամանաւ սրբոյն Կոստանդինասի մեծի արքային :

Եւ տօնն կատարի անփոփոխ ի Կիւրակէ օր յետ Համբարձմանն Քրիստոսի, քանզի
յայն կիւրակէն ժողովեցան, եւ էր Մարերի ամսոց ԻԲ եւ Մայլիս ԻԹ : Եւ ի Համբարձ-
մանէն Քրիստոսի մինչեւ ի ժողովն նիկիոց ամբ երկու հարիւր վաթսուն եւ հինգ : 15

jusqu'à Babylone, au chef des émirs des Sarrasins, ainsi qu'à Constantinople, à l'empereur des Grecs Basile l'Archakounien. Ces deux rois lui envoyèrent une couronne royale et le couronnèrent roi d'Arménie.

Dès lors, il organisa encore mieux le pays, fit élever de nombreuses constructions, embellit les églises. Étant tombé gravement malade et sachant qu'il allait quitter la terre à cause de sa mort prochaine, il fit distribuer beaucoup de trésors aux pauvres et aux indigents, * aux églises et aux monastères, aux hôpitaux et aux infirmeries. Après avoir communiqué au corps vivifiant et au sang du Christ, il rendit son âme à Dieu à l'âge de soixante et onze ans, fut enterré dans la ville royale de Bagaran. A cause de ses nombreuses actions de vertu et de sa vraie piété il a mérité d'être commémoré dans les églises d'Arménie.]

* B
p. 231 b.

* A fol. 269
v° b.

* 22 MARÉRI, 29 Mai.

Fête du saint Concile, premier de Nicée, des trois cent dix-huit évêques, par ordre de saint Constantin le grand empereur.

Cette fête a lieu invariablement le dimanche après l'Ascension du Christ, car (les évêques) s'assemblèrent ce jour-là, qui était le 22 du mois de maréri, 29 mai. De l'Ascension du Christ jusqu'au concile de Nicée (il y eut) deux cent soixante-cinq ans ¹.

1. Ce chiffre, qui correspond à celui donné dans la vie de Constantin, *supra*, p. 1530, est évidemment trop faible; cf. *infra*, rédaction B, p. 1553.

Յայտմ առար վկայութիւն սրբուհւոյ կուսին Ելիկոնիկոյ :

Ազգայինն Քրիստոսի Ելիկոնիկոյ էր ի բարբառէն Թեսալոնիկոյ, շառարա Քորդիանոսի եւ Փիլիպոսի կուսարշա սրբաշիցն : Եւ Պերինոս զուրան Կորնթացոց հարցանէր եթէ Սերուննա պ՛քրիստոս եւ զոհէն կուոցն : Եւ սրբուհի կինն աստուածիմաստ բանիւք
5 զարմացոց զզուրան խոստովանելով զանուն Տեսան Յիսուսի Քրիստոսի եւ Աստուծոյն ձերոց :

Եւ նա ասէ . Բարիոր է անունդ քո Ելիկոնիկոյ՝ զի ասնէ զքեզ կուով ի տանջանայ : Ասէ Ելիկոնիկոյ . Ձիս տանջանք կուով ոչ ասնեն, այլ ճանաւանդ փոխեն ի ճահուանէ ի կեանս . բայց քո անունդ Պերինոս՝ չոց է զի զպարանոց քո պարանով քարշեցեն
10 ի կորուստն չախտենից :

Հրամայեաց եւ գերծին զլուսին, եւ հարեալ ձիւթ կայծախսան ճածուցին ի վերայ զլիտն : Եւ երթեալ ի տաճար կուոցն եւ աղօթիւք զպատկերն Աթենայի * չերիս * A fol. 270
ճասունս խորտակեաց . նոյնպէս եւ զայլ բողինս Արամաղղայ եւ Ասկլիպիոնի կոր- 1° a.
ճանեաց : Պատուեցին զատինս նորա եւ արկին ի բանդ :

1 կուսին] կոչս վկային B || 8 ի ճահուանէ om. B || 9 քարշեցեն] եւ արկցին զքեզ
add. B || 10 չախտենից] չախտենական B || 11 զլուսին] զհերս զլիտն B || 12 եւ երթեալ] Յեսայ տարան զսրբուհին B.

En ce jour martyre de la vierge sainte Héliconis.

La servante du Christ Héliconis (*Elikonida*) était de la ville de Thessalonique, aux jours de Gordien et Philippe, les empereurs impies. Périnius (*Perinos*), le duc de Corinthe, lui demanda : « Renies-tu le Christ et immoles-tu aux idoles ? » La sainte femme par ses paroles pleines de sagesse divine étonna le duc, confessant le nom du Seigneur Jésus-Christ, notre Dieu.

Il lui répondit : « Ton nom, Héliconis¹, te va bien, car il indique que tu seras malheureuse par les tortures. » Héliconis répondit : « Les tortures ne me rendront point malheureuse; au contraire, elles me transporteront de la mort à la vie. Mais ton nom, Périnius, indique qu'on te traînera une corde au cou dans la perdition éternelle. »

(Périnius) ordonna de lui raser la tête et de lui poser sur la tête de la poix fondue mêlée à des braises. Elle se rendit au temple d'idoles et par ses prières brisa en trois tronçons la statue * d'Athéna. Elle renversa égale- * A fol. 270
ment les autres autels d'Aramazd² et d'Asclépios (*Askliptoni*). On lui 1° a.
déchira les seins et on la jeta en prison.

1. Héliconis signifie « celle de l'Hélicon », c'est un surnom des Muses. — 2. Interprétation du rédacteur arménien; la légende grecque cite Zeus.

Փոխեցին զլուքսն Պերլնսս յիշխանութենէ իւրմէ եւ փոխանակ նորա առարեցաւ Յուստիանոս բլեաշխն եւ նա եւս առաւել բւնադատեաց զազախինն Քրիստոսի զոհել կուցն, եւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել : Հրամայեաց եւ ընկեցին զնա ի բորբորեալ հուր եւ ոչ ալրեցաւ հրամանուն Աստուծոյ, այլ մանաւանդ ելեալ բոցոյն ալրեաց ի կուսարաշախիցն եօթմանասուն այր :

Եւ զարձեալ տարածեցին զնա ի վերայ պղնձի հրացեալ մահճի եւ հալեցաւ մարմին նորա որպէս մոմ. եւ հրեշտակք իջեալ յերկինց վերացուցին ի մահճացն եւ ողջացուցին զնա : Ընկեցին զնա եւ ի զապանան եւ ոչ մերձեցան ի նա . եւ ելեալ ծի ի զազանացն ետպան զծի ի զահճացն :

Ապա հառին նմա վճիռ զլիստաման, եւ աղօթեաց տչապէս. Տէր Աստուած կառա- 10
բեան զանսուս խոսածունս քո եւ զասաւորեան զլս ընդ ընտրեալ սուրբ կանաչան, ընդ Սաուայի եւ ընդ Ռերեկայ, ընդ Հաարէլի եւ Շուշանայ, եւ Մարթայի եւ Մարիամու, Աննայի, Եղիստարիի եւ Թեկղի, եւ հանգո՞ զհոգի իմ յանձերանալի կեանան : Եւ եղև ձայն յերկնից սու նա եւ ասէ. Եկեա՛ջիր * զուտար, պսակն քո պատրաստեալ է, 15
քո զարգարեալ եւ հրեշտակք միան բեղ :

* A fol. 270
r° b.

1 յիշխանութենէ իւրմէ *om.* B — առարեցաւ] առարեցին B || 4-6 եւ ոչ ալրեցաւ . . զարձեալ] եւ մտաց կենդանի B || 6-8 եւ հալեցաւ . . ողջացուցին զնա] եւ ալրեցաւ զորս-
թեանքն Քրիստոսի B || 8 ի զապանան] առաջի զապանացն B || 10-11 Տէր . . խոսածունս քո
եւ] Աստուած իմ B || 13-15 Եւ եղև ձայն . . միան բեղ :] եւ լուս հոգւովն հրաւեր ի յերկինս
ընդունել զանխառած փառացն պսակ, զասակից լինել հրեշտակաց եւ սրբոց, եւ ժառանգել
զկեանս յախտակից : B.

On déplaça le duc Périnius de son commandement, et on envoya à sa place le gouverneur Justin (*Youstianos*), qui pressa davantage la servante du Christ d'immoler aux idoles, mais ne put la convaincre. Il ordonna alors de la jeter dans les flammes d'un feu ardent, mais elle n'en fut point brûlée, par ordre de Dieu; par contre, les flammes sortirent et brûlèrent soixante-dix hommes d'entre les idolâtres.

On l'étendit alors sur un lit de bronze enflammé et son corps fondait comme de la cire, mais des anges descendus du ciel la soulevèrent du lit et la guérèrent. On la jeta aux fauves, mais ils ne l'approchèrent point; un des fauves s'élança et tua un des bourreaux.

On décréta ensuite sa mort par décapitation, et elle pria en ces termes : « Seigneur Dieu, accomplis ta promesse véridique, et classe-moi parmi les saintes femmes élues, Sarah et Rébecca, Rachel et Susanne, Marthe et Marie, Anne, Elisabeth et Thècle, et fais reposer mon âme dans la vie qui n'a point de vieillesse. » Une voix du ciel se fit entendre à elle, qui disait :

* A fol. 270 « Viens, * ma fille, ta couronne est prête, ton trône est orné et les anges t'attendent. »

Եւ նոյնժամայն հատին զգլուխն Մաչիսի ԻՔ. եւ փոխանակ արեանն՝ կաթն հեղաւ :
Եւ ոմանք հաւատացեալք թագեցին զմարմինն նորա ի նշանաւոր տեղոջ :

[B* Տօն սրբոյ եւ աւաջին ժողովոյն նիկիոյ, աստուածախումբ եւ աւաքերպոյրծ
հարցն, երեք հարիւր եւ տասն եւ ութ հազարպետացն :

* B
p. 234 b.

5 Ի ժամանակս մեծին Կոստանդիանոսի կաջսն եղև սուրբ ժողովն նիկիոյ, որոց
զլաւորք էին. Սեղբեսորոս պապ Հռոմայ, Մետրովանէս եւ Աղեկանդրոս արքե-
պիսկոպոսք Կոստանդինուպոլսի, Աղեկանդրոս պատրիարք Աղեկանդրու, Եւստա-
քէոս Անտիոքայ, Մարկոս Երուսաղեմի. էր եւ Բախտակէս ի Հայոց, Յովհանն ի
Պարսից, Յակոբ Մճբնայ, Իպատիոս Գանդուաց, նիկողոսոս Միւսիս Լիւկէացոց,
10 Սիմեոնիս ի Կիւրոսէ, եւ այլ բազում հարք սուրբք : Որք նովեցին զԱրիոս որ
փոքր եւ օտար ասէր զՍրբին Աստուծոյ ի բնութենէ Հօր եւ խոստովանեցան երկու
անձինս եւ ճի բնութիւնն եւ աստուածութիւնն սնրածանելի Հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ
Հոգւոյն :

Եւ տօնն կատարի անփոփոխելի ի կիւրակէ օր յետ Համբարձմանն Քրիստոսի
15 որ է չաւաջ քան զսուրբ Պենտաստէն. քանզի եւ չայն կիւրակէն ժողովեցան, եւ
էր Մարերի ամսոյ ԻՔ եւ Մաչիսի ԻՔ : Եւ ի Քրիստոսի Համբարձմանէն մինչեւ ի
սուրբ Ժողովն նիկիոյ ամբ երկու հարիւր ութսուն եւ ութ :]

1 Մաչիսի ԻՔ om. B — եւ փոխանակ... հեղաւ] եւ արիւն իրբև զկաթն հեղաւ B ||
2 տեղոջ] ի փառս Քրիստոսի add. B.

On lui trancha aussitôt la tête le 29 mai; au lieu de sang, c'est du lait qui se répandit. Quelques fidèles inhumèrent son corps dans un endroit choisi.

[B* Fête du saint concile, premier de Nicée, où furent convoqués par Dieu les pères aux œuvres apostoliques au nombre de trois cent dix-huit pontifes.

* B
p. 234 b.

C'est aux jours du grand Constantin l'empereur qu'eut lieu le saint concile de Nicée, dont les principaux (chefs) furent : Silvestre, pape de Rome, Métrophane et Alexandre, archevêques de Constantinople, Alexandre, patriarche d'Alexandrie, Eustache d'Antioche, Marc de Jérusalem; il y avait aussi Aristacès d'Arménie, Jean de Perse, Jacques de Nisibe, Hypatios de Gangres, Nicolas de Myre en Lycie, Spiridon de Chypre et d'autres nombreux saints pères. Ils anathématisèrent Arius qui disait du Fils de Dieu qu'il était inférieur et étranger à la nature du Père. Ils confessèrent trois personnes et une nature et divinité inséparable du Père, du Fils et du Saint-Esprit.

Cette fête a lieu invariablement le jour de dimanche après l'Ascension du Christ, et qui précède la sainte Pentecôte. Car (les pères) se réunirent ce dimanche-là, le 22 du mois de maréri, 29 mai. De l'Ascension du Christ jusqu'au saint concile de Nicée il y eut deux cent quatre-vingt-huit ans.]

Մարերի ԻԳ եւ Մայիսի 1 : Վարբ Սահակայ կրօնաւոր քահանայի :

Երջանիկ հայրն Սահակ ի Հոռոմոց աշխարհէն էր, չարեւելից կողմանէն, եւ եմուտ ի Կոստանդինուպօլիս, եւ հանդիպեցաւ Վաղէտի թագաւորին որ էր արիօսի հերձուածոյն, եւ ասէ. Բնոց զեկեղեցիս ուղղափառաց եւ նա ոչ լուաւ նմա :

Եւ յորժամ կամեցաւ թագաւորն երանել ի պատերազմ ընդ Գոթիացիսն զարձեալ 5
հանդիպեցաւ նմա եւ ասէ. Մի՛ թագաւոր, բնոց զեկեղեցիս ուղղափառացն. եւ ոչ կամեցաւ լսել : Եւ յառաջեալ ի դուռն քաղաքին ասէ. Բնոց թագաւոր զեկեղեցիս ուղղափառացն եթէ ոչ ի թշնամեաց քոց ոչ զարձցիս : Եւ յոյժ բարկացաւ թագաւորն ընդ բանս նորս, անարգեաց զնա, եւ դան հարին ուժիկն եւ ընկեցին ի վերայ փշոց վալրի : Եւ հրեշտակք երեւեցան յայտնապէս սպիտակ զգեստիւք եւ հանին զձշմարիտ 10
քահանայն Աստուծոյ ի զժնպակ փշոցն, եւ զվէրսն բժշկեցին եւ անյայտ եղեն :

* A fol. 270
v° a.

Եւ ընկիացեալ էհաս թագաւորին ի տեղին որ կոչի Տրիտոն, կալաւ դերասանակ երիվարին եւ ասէ. Մի՛ թագաւոր, լսի՛ր ինձ եւ բնոց զեկեղեցիս ուղղափառաց, եւ

1 վարբ] երաներոյ *add.* B || 2 հայրն] ձեր *add.* B — ի Հոռոմոց . . . կողմանէն] էր չարեւելեան սահմանացն Հոռոմոց՝ հայ աղգաւ B || 6 եւ ոչ կամեցաւ . . . ուղղափառացն *om.* B || 9 դան հարին] եւս դան հարկանել B || 10 վալրի] եւ զժնպակ *add.* B — Եւ հրեշտակք . . . անյայտ եղեն] եւ նա անխնայ պահեցաւ ինձածօրն Աստուծոյ B || 12 Տրիտոն] Տրիտոն B.

23 MARÉRI, 30 Mai.

Vie du prêtre moine Isaac.

Le bienheureux père Isaac était du pays des Grecs, du côté de l'orient; il vint à Constantinople, rencontra l'empereur Valens qui était de l'hérésie d'Arius et lui dit : « Rouvre les églises des orthodoxes, » mais il ne l'écoula point.

Au moment où l'empereur se disposait à partir en guerre contre les Goths, (Isaac) le rencontra de nouveau et lui dit : « O empereur, rouvre les églises des orthodoxes, » mais il ne voulut point l'écouter. Il le devança à la porte de la ville et lui dit : « Rouvre, empereur, les églises des orthodoxes sinon, tu ne reviendras pas de tes ennemis. » L'empereur, fort irrité de ces paroles, l'insulta; on le frappa brutalement et on le jeta sur des ronces sauvages. Des anges apparurent visiblement, habillés de blanc, et 10
retirèrent le vrai * prêtre de Dieu des mauvaises ronces, guérèrent ses plaies et disparurent.

* A fol. 270
v° a.

(Isaac) se mit à courir, rejoignit l'empereur à l'endroit appelé Triton¹, saisit les rênes du cheval et dit : « O empereur, écoute-moi, rouvre les

1. Le troisième mille à partir de Constantinople : τριτόν.

գառնաս խաղաղութեամբ : Արիոսն նգովեալ է եւ լիցի, եւ ամենեքեան որ են նորա հերձուածոյն :

Իսկ թագաւորն իւր առաւել խոտացոյց զաւրա թագաւորին, եւ սրամտեալ եւ զերանելին չերկու մեծամեծ իշխանսն իւր ի Սասորնինսս եւ ի Բիքաօրս : Եւ
5 պատուիրեաց նոցա զն զգուշութեամբ պահեցեն զնս, մինչեւ զարձցի ի պատերազմէն, եւ զարձեալ ընկեցին ի խորխորաս տղձոյ :

Ատէ երանելին. Եթէ դու գառնաս ապա Աստուած ոչ է խոսեալ ընդ իս, փախըս-
տական լիցիս ի թշնամեացն, եւ ճարժին քո հրով աչրեցի. որպէս եւ եղև իսկ ըստ
բանի արդարոյն : Սասակեցաւ ի Գոթացոցն եւ հրով աչրեցաւ, ընդ նմին եւ թագաւորն
10 իւր, եւ աչք ըստուք ի զօրացն : Եւ մնացեալքն զարձան ի Թեոսպոլիս քաղաքն
եւ ընկալան ի Գրատրիանոսէ զմեծն Թէոդոս աչք ուղղափառ հաւատով :

Եւ թագաւորեաց ի Կոստանդինուպոլիս եւ երաց զամենայն եկեղեցիս ուղղա-
փառաց, եւ * զամենեանն որ էին արխաի հերձուածոյն եհան արտաքոյ քաղաքին, * A fol. 270
v° b.

3 իւր] թագաւորին B || 7 ընդ իս] ըսցց ինձ եցոցց Աստուած զի *add.* B || 9 սա-
սակեցաւ . . . աչրեցաւ] զի Վալէս վանեալ ի Գոթացոցն անկաւ ի ճարտղ ճի յարի, յար
թշնամիքն ճառուցին հար եւ աչրեցին զթագաւորն B || 11 Գրատրիանոսէ] Հոռոպ աչրեցէն
add. B || 13 արխաի] արխոսական B.

églises des orthodoxes, et tu reviendras en paix. Arius est anathématisé et le sera toujours, ainsi que tous ceux qui sont dans son hérésie. »

Celui qui avait couronné¹ l'empereur endureit encore plus le cœur de l'empereur, qui, irrité, remit le bienheureux entre les mains de deux de ses principaux dignitaires, Saturnin et Victor. Il leur recommanda de le garder avec vigilance jusqu'à son retour de la guerre. On le jeta de nouveau dans un puits de boue.

Le bienheureux dit : « Si tu reviens, c'est que Dieu ne m'a pas parlé ; tu fuiras devant l'ennemi et ton corps sera brûlé au feu. » C'est ce qui arriva selon la parole du juste. (L'empereur) fut tué par les Goths et fut brûlé au feu, et avec lui celui qui l'avait couronné, ainsi que de nombreux hommes parmi ses troupes. Ceux qui survécurent revinrent à la ville de Thessalonique et reçurent de Gratien le grand Théodose, homme de foi orthodoxe.

Celui-ci régna à Constantinople, rouvrit toutes les églises des orthodoxes et * chassa de la ville tous ceux qui étaient de l'hérésie d'Arius. Les ortho- * A fol. 270
v° b.

1. Il s'agit d'un haut dignitaire, ayant influence sur l'empereur ; les rituels connus disent que le patriarche seul couronne l'empereur, à moins que son père ne soit encore vivant, mais ceci ne vaut pas pour l'époque de Valens.

Իսկ Սասարնինոս եւ Քիբորոս որք զերանելին Սահակ ի սրահ ունէին, եղևն ուղղափառք եւ անկան յստա Սահակայ որպէս ի մարգարէի. եւ աղաչեցին զնա կալ ընդ նոսա : Եւ շինեցին նմա աննակ կեալ առանձինն, եւ բնակեցաւ անդ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց ձեծաւ ձգնութեամբ եւ սուարինի վարուք, եւ ուսուցանէր ամենեցուն զճշմարիտ հաւատս ուղղափառութեան, եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ 5 Մայիսի Լ :

Մարերի ԻԳ եւ Մայիսի ԼԱ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Երմիասայ :

Քրիստոսի վկայն Երմիաս զօրական էր եւ ձերացեալ աւուրքք ի բաղարէն Կոմանոց, չաւուրս կռապաշտ արքային Անտոնինոսի : Եւ զատաւորն Սերաստիանոս յոյժ նեղէր եւ բռնազատէր զնա զսէլ կւսցն, եւ նա հատաստուն եկաց հաւատովն 10 Քրիստոսի :

* A fol. 271 1° a. Գան հարին զկրկան եւ զանեցին զերեսն, խորտակեցին զատամունսն, եւ ընկեցին զնա ի հուր, եւ * անկիղելի եհան զնա Աստուած եւ բժշկեաց զամենայն վէրսն մարմնոյն եւ ատամանցն : Ետուն նմա մահացու կերակուր երիցս անգամ, եւ ոչ 15 Պատուցաւ. եւ որ զմահացու զեղն գործէր զարմացաւ ընդ զօրութիւնն Քրիստոսի,

2 յստա] սրբոյն *add.* B || 3 սենեակ] սիւնեակ B — կեալ *om.* B || 5 խաղաղութեամբ] Մարերի ԻԳ եւ *add.* B || 7 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B — Երմիասայ] Երմիաս B || 10 հաւատովն Քրիստոսի] խոստովանելով զՏէրն ձեր Յիսուս Քրիստոս B || 12 զանեցին] բերթեցին B || 13-14 եւ անկիղելի . . . ատամանցն] եւ ապրեցաւ զօրութեամբն Քրիստոսի B.

Quant à Saturnin et Victor, qui avaient en garde le bienheureux Isaac, ils devinrent orthodoxes, tombèrent aux pieds d'Isaac comme devant un prophète et le prièrent de rester avec eux. Ils lui construisirent une chambre pour y vivre seul, et il y demeura toute sa vie en grand ascétisme et avec une conduite pleine de vertu; il enseignait à tous la vraie foi orthodoxe, et mourut paisiblement le 30 mai.

24 MARÉRI, 31 Mai.

Martyre de saint Hermias.

Le martyr du Christ Hermias était un soldat, vieillard âgé, de la ville de Comana, aux jours de l'empereur idolâtre Antonin. Le juge Sébastien le tourmentait beaucoup en le pressant d'immoler aux idoles, mais il restait ferme dans la foi du Christ.

* A fol. 271 1° a. On lui frappa sur les mâchoires, on le souffleta au visage, on lui brisa les dents et on le jeta dans les flammes, * mais Dieu l'en fit sortir sans brûlures, et guérit toutes les plaies de son corps et de ses dents. On lui donna par trois fois des mets empoisonnés à manger, et il n'eut aucun mal, et

հաւատաց եւ անկաւ յոտս սրբոյն Երմիասայ եւ խնդրէր զաղօթս նորա յօգնականութիւն :
 Եւ զատաւորն հրամայեաց եւ հատին զզլուխ նորա, եւ զնաց առ Աստուած ուղիղ
 հաւատով :

Եւ զսուրբն արկին յեւացեալ ձէթ, հանին եւ զերկու աչսն, եւ զերիս աւուրս
 5 կախեցին զլիւփաջր : Եւ որ տեսին զնա կուրացան, եւ նա աղաչեաց զԱստուած վասն
 նոցա եւ զարձեալ բացան աչք իւրեանց : Եւ իջուցին զնա ի կախազանէն եւ տարան
 ի հատանել զզլուխն . եւ նա աղօթեաց առ Աստուած եւ ասէ . Տէր Քրիստոս
 աղաչելով խնդրեմ ի քէն զի ամենեցուն որք կատարեն զօր յիշատակի իմոյ պարգևեն
 նոցա մասն ընդ սրբոց, բարեխօսութեամբ ամենաբբուհւոյ Աստուածածնի : Եւ ի
 10 կատարել զաղօթսն հատին զզլուխ նորա Մալխի ԼԱ :

Եւ տարան քրիստոնեայքն ի Կապուտկիա ի քաղաքն Կոմանայ :

Յայտմ աւուր յիշատակ է սրբոյն Մարկիանոսի :

* Սա էր երիտասարդ հասակաւ եւ քրիստոնեայ հաւատով . եւ ի քաղաքին Նիկիա * A fol. 271
 իշխանն Տերենտիոս կախեաց զնա, եւ քերեաց սրով զկողմն եւ զկրակսն, եւ նա
 r° b.

1 Երմիասայ om. B || 2 Եւ զատաւորն] Անդ որ բարկացեալ զատաւորն B || 5-6 Եւ որ
 տեսին . . . աչք իւրեանց om. B || 7-9 եւ ասէ . . . աստուածածնի om. B || 10 նորա] Մարերի
 ԻԴ եւ add. B || 11 Կոմանայ] եւ եղին ի գերեզմանի add. B || 14 Տերենտիոս] կալաւ զնա,
 եւ ոչ կարաց շրջել ի հաւատոց խոստածաբք եւ սպառնալեօք add. B.

celui qui avait préparé le poison mortel fut étonné de la puissance du
 Christ, crut et tomba aux pieds de saint Hermias, demandant le secours
 de ses prières. Le juge ordonna de lui trancher la tête, et il trépassa à Dieu
 en bonne foi.

On jeta le saint dans de l'huile bouillante, on lui arracha les deux yeux
 et on le suspendit pendant trois jours la tête en bas. Ceux qui l'avaient
 regardé devinrent aveugles, mais il pria Dieu pour eux et leurs yeux recou-
 vrèrent la vue. On le descendit du gibet et on l'emmena pour avoir la
 tête tranchée. Il pria Dieu et dit : « Seigneur Christ, je te prie et je
 t'implore pour tous ceux qui accompliront la commémoration de mon jour,
 afin que tu leur accordes une part avec les saints, par l'intercession de la très
 sainte mère de Dieu. » A la fin de sa prière on lui trancha la tête le 31 mai.

Les chrétiens le transportèrent en Cappadoce (*Capoutkia*) à la ville de
 Comana.

En ce jour commémoration de saint Marcien.

* C'était un jeune homme, de foi chrétienne. Le gouverneur de la ville de * A fol. 271
 Nicée, Térentius, le fit suspendre et lui fit déchirer par le glaive les côtes et
 r° b.

Համարձակութեամբ խոստովանէր զՔրիստոս : Ապա բժուեցին զնա ի վերայ հրացեալ շանթից, եւ արկին ի բերան նորա գալլ, եւ սրեալ երկտթիւ խոցոտեցին զկրուն, եւ ի վերայ հրոյն հատին զլուսնս նորա :

* B
p. 237 a.

ԸԲ* ի սմին առուր չիշատակ սուրբ վկայիցս Եւսեբիոսի, Խարաւամբոսի, Ռոմանոսի, Տելետիոսի եւ Քրիստոնեայ սրբուհոյ :

Եւ յայժմ առուր վկայութիւն Կոստանդեայ իշխանի եւ ընտանեաց նորա որք ընդ նմա կատարեցան :

Յայժմ առուր չիշատակ Խաչիկ վարդապետի :

Երանելիս այս էր յաշակերտաց անտի սրբոց թարգմանչացն մերոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ, այր հոգետես, որ յետ վախճանի նոցա շրջէր առաքելաբար եւ քարոզէր զբանն կենաց, եւ զարձուցանէր զբազումս ի զեղջ եւ յապաշառ : Եւ էր լցեալ ամենայն հոգեւոր իմաստութեամբ եւ զօրաւոր բանիւք, եւ շարժէր ուժգին զսիրտս ունկեկրաց :

Դէպ եղև յառուր ճննկեանն Քրիստոսի զի եկն նա քարոզել յեկեղեցոջ Ակուի զեղջն որ է յտան Մասեայ, եւ պատմեաց զտեսիլն սքանչելի զոր տեսեալ էր յայնմ զիշերի, այր ոմն Դաւիթ անուն որ անհոգացեալ էր տալ զոլորձութիւն վասն հոգւոյ ճնողին իւրոյ Ղապարու, որոյ բազում ինչս եւ ստացուածս թողեալ էր նմա

2 [խոցոտեցին] [խոցոտէին B.

les mâchoires, mais il confessa avec hardiesse le Christ. Ensuite on l'étendit sur des braises ardentes, on lui mit un bâillon dans la bouche, on lui piqua la langue avec du fer aigu et on lui trancha la tête sur le feu.

* B
p. 237 a.

ԸԲ* En ce même jour commémoration des saints martyrs Eusèbe, Charalambos, Romanos, Télétius et de sainte Christine (*Khristoneay*).

En ce jour martyre du prince Constant et de sa famille avec lui.

En ce jour commémoration du vardapet Khatchik¹.

Ce bienheureux était du nombre des disciples de nos saints traducteurs Sahak et Mesrop, homme éclairé par le Saint-Esprit, qui, après leur mort, circula en apôtre et prêcha la parole de vie, convertissant de nombreuses personnes à la contrition et à la pénitence. Il était rempli de toute sagesse spirituelle, puissant en paroles et touchait fortement le cœur de ses auditeurs.

Il arriva qu'au jour de la nativité du Christ, étant venu pour prêcher dans l'église du village d'Akori, qui se trouve aux pieds du Massis, et ayant fait le récit d'une vision merveilleuse qu'il avait eue la même nuit, un homme nommé David qui avait négligé de donner l'aumône pour l'âme de son père Lazare qui lui avait laissé beaucoup de biens et des propriétés ainsi qu'à d'autres

1. Diminutif pour Khatchatour, cf. *infra*, p. 1559, l. 4.

եւ այլոց ժառանգաւորաց, առժամայն շարժեալ ի հոգեկց բանից նորա ի նմին աւուր արար հացկերոյթ մեծ, եւ բաշխեաց առատ ողորմութիւնս այլքստաց եւ եկեղեցական պաշտօնէից :

5 Եւ ինքն երանելին Խաչատուր անաչառ վարդապետութեամբ անդադար ուսուցանէր զգատգամս Աստուծոց ի քաղաքս եւ ի գիւղս, եւ բարիօք քաղաքավարութեամբ օրինակ զանձն ընծայէր ամենեցուն կեալ առաքինասէր վարուք : Եւ այսպէս զամենայն աւուրս կենաց իւրոց վաստակեալ ի հոգեւոր մշակութեան լի արդեամբք փոխեցաւ առ Քրիստոս :]

Ամիս Յունիս աւուրս է Է :

10 Մարերի Ին եւ Յունիսի Է : Վարք Մարութայի եպիսկոպոսի :

Սքանչելի եպիսկոպոսն Մարութա էր չաւուրս Թէոդոսի բարեպաշտի, որդւոյն Արկաղեայ, եւ Յազկերտի Պարսից արքային : Էր Մարութա գաւակ մեծ իշխանաց ի սոգայութենէն սնեալ սրբութեամբ ի հանոց իւրմէ ի Մարիամաց որ էր դուստր իշխանաց Հայոց, սուրբ եւ առաքինի կիճն :

15 Իսկ յորժամ ձեռնադրեցաւ Մարութա եպիսկոպոս՝ գնաց առ Թագաւորն Պարսից Յազկերտ, եւ բժշկեաց զդուստր նորա զիււահար : Յաւէր եւ զլուս թագաւորին սաստիկ

12 իշխանաց] իշխանաւորի B.

ecclésiastiques, aussitôt touché par ses paroles pleines d'onction, donna le même jour un grand dîner et distribua de larges aumônes aux pauvres et aux ministres de l'église.

Quant à lui, le bienheureux Khatchatour, avec sa doctrine intègre enseignant sans relâche les commandements de Dieu dans les villes et les villages, se donnait comme exemple à tous par sa bonne conduite et sa vie vertueuse. Après avoir travaillé ainsi tous les jours de sa vie dans le labeur spirituel, il reposa plein de mérite dans le Christ.]

Le mois de juin a 30 jours.

25 MARÉRI, 1er Juin.

Vie de l'évêque Maroutha.

Le merveilleux évêque Maroutha vivait aux jours du pieux Théodore, fils d'Arcadius, et du roi de Perse Yazdegerd (*Yazkert*). Maroutha était fils de grands princes; il avait été élevé saintement depuis son enfance par sa tante Marie, qui était fille de princes arméniens et femme sainte et vertueuse.

Lorsque Maroutha fut sacré évêque, il se rendit auprès du roi de Perse Yazdegerd et guérit sa fille possédée du démon. Le roi avait aussi de terribles

* A fol. 271
v° a. յոյժ, եւ ալօթնալ ի * վերայ նորա՝ առժամայն ողջացաւ : Եւ հաւատաց թագաւորն յԱստուած, եւ գալտ մկրտեցաւ ի սրբոյն Մարութայէ եպիսկոպոսէն, եւ զագարեցոյց զհարածումն ի բրխատնէից :

Եւ մի ոմն ի մեծ իշխանացն Պարսից կամեցաւ սպանանել զթագաւորն եւ զՄարութայ, եւ փորեաց ի տան իւրում հոր խոր յոյժ, եւ յցեաց ի նմա սուսերս, եւ պատրաստեաց զգահոյս թագաւորին ի վերայ հորոյն, զի յրժամ բազմեցի ի վերայ թագաւորն անկցի ի ներքս եւ մեռցի ի սուսերացն. եւ ալաչէր զթագաւորն գալ առ նա ի ճաշ : Եւ գիտացեալ Մարութայ Հոգևով սրբով ասաց թագաւորին զգարանն գործեալ յառնէն : Եւ աչն ստէպ ալաչէր զթագաւորն եւ զսուրբն : Եւ գնացեալ թագաւորն եւ սուրբն Մարութա ի տուն իշխանին, եւ տեսեալ զբազմականն մահաբեր հրամայեաց թագաւորն ծառալից իւրոց բազմեցուցանել զիշխանն ի վերայ գահոյլիցն եւ նա լայր յոյժ : Եւ նորս ակամայ ընկեցին փնա ի վերայ բազմականին, եւ անկեալ ի խորխորատն մեռաւ ի սրոցն : Եւ ասէ սուրբն Մարութա. Գուրն զոր փորեաց եւ պեղեաց՝ նոյն ինքն անկաւ ի խորխորատն զոր գործեաց :

Եւ թագաւորն առաւել եւս սիրեաց զաչն Աստուծոյ, եւ ետ նմա պարգևս
* A fol. 272
v° b. բազումս եւ բաժակ մի ոսկի * լի ոսկեով կնքեալ մատանեաւ արքունի : Եւ սուրբն

2 եւ գալտ . . . եպիսկոպոսէն om. B || 3 բրխատնէից] եւ արար սէր ընդ Թէոդակի կայսերն Յունաց ի ձեռն սրբոյն add. B || 10 եւ սուրբն Մարութայ] հանդերձ երանելեալն B — եւ տեսեալ զբազմականն մահաբեր om. B || 13-14 եւ ասէ սուրբն . . . զոր գործեաց om. B || 16 արքունի] արքային B.

* A fol. 271
v° a. maux de tête, il pria * sur lui et le guérit aussitôt. Le roi erut à Dieu, se fit baptiser secrètement par le saint évêque Maroutha et mit fin à la persécution des chrétiens.

Un des grands princes de Perse voulut tuer le roi et Maroutha. Il fit creuser dans sa maison un puits très profond, y fit planter des épées et prépara un trône pour le roi sur le puits, pour que le roi, lorsqu'il se serait assis sur le trône, tombât dans le puits et mourût par les épées. Il pria le roi de venir diner chez lui. Maroutha, inspiré par le Saint-Esprit, révéla au roi le guet-apens préparé par cet homme. Celui-ci renouvelait incessamment sa prière au roi et au saint. Le roi et saint Maroutha se rendirent à la demeure du prince, mais à la vue du siège mortel, le roi ordonna à ses domestiques d'asseoir sur le trône le prince, qui se mit à pleurer amèrement. (Les domestiques) à contre-cœur le jetèrent sur le siège; il tomba dans le puits et mourut par les épées. Saint Maroutha dit : « *Il est tombé dans le puits qu'il avait creusé* ¹ et approfondi. »

Le roi aima de plus en plus l'homme de Dieu, lui donna de nombreux
* A fol. 272
v° b. eadeaux, et une coupe en or * pleine de pièces d'or, scellée de son sceau royal.

1. Ps. vii, 16.

խնդրեաց յարքայէն զի տացէ նմա հրաման յաշխարհէն Պարսից ժողովել զամենայն նշխարս մարտիրոսաց, առաքելոց, մարգարէից եւ զամենայն սրբոց : Եւ արքայն ետ հրաման : Եւ ժողովեաց ի Պարսից եւ յԱսորեստանեաց եւ ի Հայաց եւ յերկրէն Յունաց թուով երկերիւր հազար : Եւ շինեաց քաղաք յերկրին Մոփաց եւ անուանեաց

5 Քաղաք մարտիրոսաց, որ այժմ կոչի Մուփարղին, եւ շինեաց եկեղեցի մեծ եւ փառաւոր, եւ եզ զնշխարսն ի պարխազն, չորում տեղւոջ բազում բժշկութիւնք լինին մինչեւ ցայժմ :

Եւ կացեալ սուրբն Մարութիա մինչեւ ի ձերութիւն հանգեաւ ի Քրիստոս Յունիսի Ա :

10 Յագած աւար վկայութիւն Յուստինոսի Հռոմայեցոյն եւ վեց ընկերաց նորա :

Քրիստոսի ծառայն Յուստինոս ի Հռոմայ քաղաքին բազում իմաստասիրական բանս յատուածային զրոց խօսեցաւ ընդ Ռուստիկոս կապալաշա եպարքոսն, եւ պատմէր նմա զԱստուծոյ սքանչելիսն եւ զփոխարէն արկարոց յանսպառ ուրախութիւնս :

15 Ատէ Ռուստիկոս եպարքոսն. Եթէ չարչարեցից զքեզ եւ հատից զգլուխդ քսակն ունիս զի երանես յերկինս : Ատէ * Յուստինոս. Գիտեմ որ ամենայն որ որ համբերէ * A fol. 272
1° a.

1 զամենայն *om.* B || 5 Մուփարղին] Մուփարին B || 6 բժշկութիւնք] սքանչելագործութիւնք B || 8 Քրիստոս] յամսեանն Մարերի Իե եւ *add.* B || 12 զրոց] պատուիրանաց B.

Le saint pria le roi de lui donner la permission de recueillir dans le pays de Perse tous les restes des martyrs, des apôtres, des prophètes et de tous les saints. Le roi lui accorda la permission. Il recueillit en Perse, en Assyrie, en Arménie et dans le pays des Grecs (des reliques) au nombre de deux cent mille. Il fonda une ville dans la province de Dzopkh et la nomma Ville des martyrs (Martyropolis); elle s'appelle aujourd'hui Mougharghin. Il y fit construire une grande et belle église, déposa les reliques dans les murailles de la ville, et de nombreuses guérisons ont lieu en cet endroit jusqu'aujourd'hui.

Saint Maroutha vécut jusqu'à la vieillesse et reposa dans le Christ le 1er juin.

En ce jour martyre de Justin le Romain et de ses six compagnons.

Justin, le serviteur du Christ, adressa, dans la ville de Rome, bien des paroles de sagesse tirées des écritures divines à Rusticus, l'éparque idolâtre, lui faisant le récit des miracles de Dieu et la récompense des justes dans une joie sans fin.

L'éparque Rusticus lui dit : « Si je te livre à la torture et que je te fasse trancher la tête, espères-tu monter au ciel? » Justin * répondit : « Je sais que

* A fol. 272
1° a.

ի սպառ պատուիրանացն Աստուծոյ, երկնային շնորհացն հանդիպի : Ասէ եպարքոսն .
 Կարծես որ ելաննս չերկինս եւ բարեացն փոխարէն ընկալցիս : Ասէ Յուստինոս . Ոչ
 ծիւցն կարծեմ այլ եւ ստոյգ զիտեմ որ եթէ վասն Քրիստոսի հաւատոցն քաջութեամբ
 ջանամ, երկնային աւետեացն հասանեմ : Եւ այլ բազում բանիւք խօսեցան ընդ
 ծիմեանս :

5

Եւ առժամացն հրամայեաց եւ հատին զգլուխ նորա յազազս խոստովանութեանն
 Յունիսի Ա, ընդ նմին եւ այլ վեց վկայք Քրիստոսի կատարեցան սրով Քարիտոսոս,
 Քարիտոս, Եւիպիտոս, Յերակոս, Պիոնոս եւ Լիբերիանոս :

* B
 p. 238 a.

[B * Յայժամ աւուր տօն է եւ ծիւս Յուստինոսի հոգեոր փրկիստփաչի եւ մեծի
 վարդապետի քրիստոսական հաւատոցն, որ եւ սա եկն ի Հռոմ, եւ անդ կատարեցաւ :
 Եւ սուրբ հօրն Իպատիոսի եպիսկոպոսին :]

10

Մարերի ԻԶ եւ Յունիսի Բ : Վարք Մովսէսի խափշիկ աւազակին :

Յաւուրս բարեպաշտ արքային Մօրկայէր խափշիկ աւազակն ի սահմանս Տանեփայ,
 անչապթեղի եւ հօր ի պատերազմի : Եւ ի միտմ աւուր տեսանէ յանուրջս զետ հրեղէն

6 խոստովանութեանն] Մարերի ԻԵ եւ *add.* B.

quiconque patiente jusqu'à la fin dans les commandements de Dieu se rend digne des grâces divines. » L'évêque lui dit : « Crois-tu alors monter au ciel et recevoir la récompense des bonnes œuvres? » Justin lui répondit : « Non seulement je le crois, mais je sais pertinemment que si je résiste vaillamment pour la foi du Christ, j'obtiendrai les promesses célestes. » Ils se dirent encore bien d'autres choses mutuellement.

(L'évêque) ordonna sur-le-champ de lui trancher la tête, pour sa confession, le 1er juin. En même temps que lui furent exécutés par le glaive six autres martyrs du Christ : Chariton, Charitos, Evelopistos (*Evipitos*), Hiérax (*Yerakos*), Pion et Libérien.

* B
 p. 238 a

[B' En ce jour fête de l'autre Justin le rhéteur philosophe et grand docteur de la foi chrétienne, qui lui aussi était venu à Rome et y fut martyrisé. Également (fête) du saint père, l'évêque Hypatius.]

26 MARÉRI, 2 Juin.

Vie de Moïse le Noir, le bandit.

Aux jours du pieux empereur Maurice, il y avait un bandit nègre dans les parages de Tanépha, indomptable et puissant dans les combats. Or, il vit un jour dans son rêve un fleuve de feu qui dévalait et perçut un grand bruit

չընթացս, եւ մեծ հնչուն երանէր չընթացից գետոյն. եւ կեալ չորք խափշիկը ի գետոյն նման ինքեան եւ բուն հարին նմա, եւ կալեալ զհերաց զլտոյն եւ մորուացն բարշէին զի ընկեացն զնա ի գետն : Եւ նա ստէ. Ո՛ր ասանի բղիւ : Եւ նորա ասն. Յանձէջ հուր գետոյն : Եւ մինն ի նոցանէ ասէ. Ով գերի եւ թշուառական, եթէ լինիս կրօնաւոր ոչ անկցիս չանձէջ հրեղէն գետն :

* A fol. 272
r^o b.

Եւ յահագին հրեղէն գետոյն երկեղէն զարթեալ, եւ կալաւ զնա ահ մեծ եւ զպումն, եւ ստէ առանձինն. Ով կարող է մեկնել ինձ զտակալի տեսիլս : Եւ ստէ. Երթաց յանապատաւորսն եւ պատմեցից զտեսիլն նոցա, եւ նորա մեկնեացն ինձ զճշմարտան .

Եւ երթեալ յանապատն եզիս բարպր մի, եւ եմու ի ներքս, եւ տեսանէ մերկ ձերունի ի վերայ ճեկացն կանգնեալ, եւ ձեռքն տարածեալը ի բարձունս, եւ աչքն հայէր ի վեր : Կարճեաց եթէ չաղօթս է, եւ բազում ժամանակս կանգնեալ կաջր աւազի. եւ յորժամ զիտաց եթէ մեռեալ է մերձեցաւ եւ առժամայն անկաւ չերկիր, եւ մեռեալ մարմինն տարածեաց դոտն, եւ զձեռսն խաչանման կապեաց ի վերայ կրծիցն, կափոց զաչս իւր :

Եւ աւաղակն չահի լեալ ել չաչրէն, եւ երթաց ընդ անապատն. եզիտ ալլ բարպր եւ եմու ի նա. եւ տեսեալ տարածեալ չերկիր մերկ ձերունի մի մեռեալ, որոյ հեր

2 հարին նմա] հարեալ ի նա B || 6 հրեղէն գետոյն *om.* B — ահ] երկու B || 8 պատմեցից] զբանջեի *add.* B || 9 — p. 1564, 1. 2 Եւ երթեալ յանապատն . . . զարձեալ երկից *om.* B.

qui provenait de la course du fleuve. Quatre nègres, lui ressemblant, sortirent du fleuve, le saisirent, et le tenant par les cheveux de la tête et par la barbe, l'entraînèrent pour le jeter dans le fleuve. * Il leur dit : « Où me conduisez-vous ? » Ils répondirent : « Dans les flammes inextinguibles du fleuve. » Cependant un de ceux-là lui dit : « O esclave malheureux, si tu te faisais religieux tu ne tomberais point dans le fleuve aux flammes éternelles. »

* A fol. 272
r^o b.

S'étant réveillé par l'effroi de l'immense fleuve de feu, il fut saisi d'une grande peur et d'un tremblement, et se dit à lui-même : « Qui donc pourrait m'expliquer cette terrible vision ? » Il se dit : « Je vais aller trouver les anachorètes, je leur raconterai la vision, et ils m'expliqueront la vérité. »

S'étant rendu au désert, il aperçut une grotte; il y pénétra et vit un vieillard nu, dressé sur ses genoux, les mains étendues vers le ciel, les yeux fixés en haut. Il crut qu'il était en prières, et se tint de longues heures debout devant lui; mais lorsqu'il s'aperçut qu'il était mort, il s'approcha de lui et celui-ci tomba à terre aussitôt; alors le corps mort étendit ses pieds, réunit ses mains en croix sur sa poitrine et ferma ses yeux.

Le bandit, pris de peur, quitta la grotte et reprit sa course dans le désert. Il découvrit une autre grotte et y pénétra; là il vit, mort, étendu par terre, un vieillard nu, dont les cheveux de la tête, les poils de la barbe et du

զլխոյն եւ մօրուացն եւ անձինն ծածկէր զամենայն մարմինն, ժպտեցաւ մեռեալն որպէս կենդանի, եւ երաց զաչսն, եւ զարձեալ էլից :

* A fol. 272
v^o a.

Եւ * ելեալ անտի դնաց ընդ անապատն, եւ եզիտ աչք մի եւ զուռն փակեալ . բախեաց, եւ ելեալ ձերունին երաց, եւ տեսեալ խափշկին անկաւ չտտ նորա լայով : Ատէ ձերունին . Բարի եկիր մեծ որդեակ իմ, միթէ՞ աչ հրեղէն գետոյն զարհուրեցոյց ⁵ զբեղ, եւ կամիս զիտեւ էթէ ոչք են մարդակեր սեւքն որք բարշէին զբեղ չաչրումն հրոյն : Արդ էթէ կամեսցիս փրկիլ յաններել տանջանացն զլջացիր ընդ այնչափ չարիսն զոր զործեցեր եւ ապաշխարեան, զի այն հրեղէն գետն մեկաւորացն է սլատրատեալ, որ ոչ կառնան եւ ապաշխարեն :

Ատէ աւազակն . Ոգորմեան ինձ, զի որպէս տեսանես զիս սեաւ մարմնով նոյնպէս ¹⁰ է հոգիս նովին զունով, եւ կարող եւ զհոգիս իրրեւ զձինն սպիտակացոյցանեւ : Եւ եմոյճ զիս չաչրն, եւ զգեցոյց նմա մագեղէն եւ խորդ, եւ զտարի մի ուսոյց նմա զկանոն եւ զկարգ եւ զխոստակրոն վարս առաքինութեանն : Եւ ելեալ ապա չաչրէն դնաց ի ներքսագոյն անապատն շրջէր ընդ անասունս եւ ընդ զազանս խոտածարակ լեալ :

Իսկ խափշկի աւազակն այնչափ արտասուակց ձղնութեամբ ապաշխարեաց, որ ¹⁵

3 այր] բարայր B || 8 զոր զործեցեր] զործոց բոց B || 12 զկանոն եւ զկարգ] զկարգ կանոնաց B || 15 ապաշխարեաց] ապաշխարութեամբ առաքինացաւ B.

corps recouvraient tout le corps. Le mort sourit comme s'il était vivant, rouvrit ses yeux et les referma de nouveau.

* A fol. 272
v^o a.

Il * sortit de là et continua sa marche à travers le désert. Il découvrit une autre grotte dont la porte était fermée; il frappa et un vieillard vint ouvrir. Le nègre, à sa vue, tomba à ses pieds en pleurant. Le vieillard lui dit : « Sois le bienvenu, mon grand enfant; est-ce que la crainte du fleuve en flammes t'aurait saisi, et veux-tu savoir qui sont ces nègres anthropophages qui t'entraînaient pour être brûlé par les flammes? Eh bien, si tu veux échapper à ces tortures sans rémission, fais un acte de contrition pour toutes les mauvaises actions que tu as commises, et fais pénitence; car ce fleuve de feu est préparé pour les pécheurs qui ne se convertissent point et qui ne font point pénitence. »

Le bandit répondit : « Aie pitié de moi, car comme tu me vois noir de corps, ainsi est mon âme, de la même couleur; et tu peux blanchir mon âme comme de la neige. » (Le vieillard) le fit entrer dans la grotte, le revêtit d'un manteau de poils et d'un sac, lui enseigna durant une année les règles, l'ordre et la conduite austère de la vertu. Puis il quitta la grotte, se rendit plus à l'intérieur du désert où il circulait parmi les bêtes et les fauves, ne se nourrissant que d'herbes.

Quant au bandit nègre, il fit pénitence avec tant de larmes et d'ascé-

ի ժամ աղօթիցն իբրև զբոց լինէր ամենայն ճարմինն յտիցն մինչև ի զլուսն, * և * A fol. 272
որպէս ըստ հրեզէն ելանէր աղօթքն ի բերանոց նորա յերկինս : v° b.

Եւ յորժամ հանգեաւ անուշահոտ մեռոն հոսէր որպէս բրտունք յանձնէն : Եւ
հրեշտակ Տևառն ազգեաց ձերունւոյն և երթեալ թաղեաց զաւագակն և զերկու
5 վազուց մեռեալ ձերունիսն չիւրաքանչիւր պրին ուր վախճանեցան :

Յապտ աւուր տօն է սուրբ առաքելոցն Յասնի և Սոսիպատրոսի : Դարձեալ յայտ աւուր
վկայութիւն սրբոցն Պետրոսի, Գիորգիոսի, Անդրէի, Պաւլոսի և սրբուհւոյն Քրիստինեայ :

Պետրոս Քրիստոսի վկայն էր ի քաղաքէն Դամասկոսի, և կացեալ առաջի
Գեկնոսի կուսպաշտ իշխանին խոստովանեցաւ զՔրիստոս, և բազում զանիւք և
10 խիտտ հարուստովք և շարաշար տանջանօք կատարեցաւ ի Քրիստոս մինչդեռ աղօթքն
ի բերանն էր :

Եւ Գիորգիոս զորական էր ի Սիջազեսաց, և զնաց զինի Գեկնոսի իշխանին
յԱթէնս . և անդ կալան ազձիկ մի կուսան քրիստոնեայ ամաց վեշտասանից որոյ

3-5 Եւ յորժամ հանգեաւ . . . վախճանեցան] Եւ ի վախճանիլն անուշահոտ բրտունք հոսէին ի
նմանէ սրպէս մեռոն . և ի Տևառնէ ազգումն եղեալ ձերոյն, և երթեալ թաղեաց զաւագակն
յայրին ուր վախճանեցաւ յամսեանն Մարերի Ի՞ջ և Յունիսի Բ Բ || 7 սրբոցն] սրբոց
վկայիցն Բ — սրբուհւոյն] սրբուհւոյ կուսին Բ || 8 Դամասկոսի] Լամսակայ Բ || 9 կուս-
պաշտ om. Բ — զՔրիստոս] և Ափրոզիտեայ կուոցն ոչ զոհեաց add. Բ

tisme qu'aux heures de prières, tout son corps, des pieds à la tête, devenait
comme une flamme, * et ses prières sortaient de sa bouche comme une * A fol. 272
corde de feu vers le ciel. v° b.

Lorsqu'il mourut, un baume parfumé se dégagea de son corps comme
des gouttes de sueur. L'ange du Seigneur le révéla au vieillard qui vint
inhumer le bandit, ainsi que les deux premiers vieillards morts, chacun
dans la grotte où ils étaient morts.

En ce jour fête des saints apôtres Jason et Sosipater (*Sosipatrosi*).

Également, en ce jour, martyr des saints Pierre, Denys, André, Paul,
et de sainte Christine (*Khristineay*).

Pierre, le martyr du Christ, était de la ville de Damas¹; mis en présence
de Decnos le gouverneur idolâtre, il confessa le Christ. Il fut, après avoir
reçu brutalement beaucoup de coups et enduré de cruelles tortures, mar-
tyrisé dans le Christ, tandis qu'il avait la prière aux lèvres.

Denys était soldat de Mésopotamie; il avait suivi à Athènes le gouver-
neur Decnos. Là, on saisit une jeune vierge chrétienne, âgée de seize ans,

1. *Syn. Cp.*, col. 691, a « Lampsaque ».

անուն էր Քրիստինէ, եւ էր յոյժ գեղեցիկ տեսեամբ : Եւ յանձնեաց զնա իշխանն ի Պաւղոս եւ Յնդրէաս եւ ի Դիոնէսիոս զօրականն, զի պահեցն զգուշութեամբ : Եւ նոքա ցանկացան կոչս աղձկանն տափանօք, զորս աստուածիմաստ բանիւք ուսոյց ազախինն Քրիստոսի, եւ դարձոյց * յաստուածգիտութիւն, եւ ինքն փրկեցաւ անարատ :

* A fol. 273
r° a.

Եւ լուեալ իշխանն հրամայեաց, եւ զԴիոնէսիոս եւ զՅնդրէաս եւ զՊաւղոս քարկոծեցին, եւ բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս կատարեցան Յունիսի Բ :

5

Իսկ սրբուհին Քրիստինէ անկաւ ի վերայ ճարտիւրոսացն եւ արտասուօք համբուրէր զգարկուածս քարանցն, եւ ասէր. Ով բարի եղբարք իմ, արժանաւորեցէք եւ զնա ընդ ձեզ, եւ ընկալարուք զչարչարակիցս ձեր :

Եւ հրամանաւ իշխանին ծինչդեռ ողբալք ի վերայ սրբոցն հատին եւ զնորա զուխն եւ զսրբոցն ի ծխախն :

10

Մարերի Ի՛ջ եւ Յունիսի Գ : Գևալութիւն սրբոցն Դուկիլիանոսի, Կղօղիոսի, Իսլամիոսի, Պօլտի, Դիոնէսիոսի :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Դուկիլիանոս քուրճ էր կոռոց, եւ էր ձերունի. եւ բնակէր

2 եւ ի Դիոնէսիոս *om.* B || 3 կոչս աղձկանն տափանօք] Քրիստինէի ի զորճ տափանայ B — ուսոյց] [սրատեաց B || 6 Յունիսի Բ *om.* B || 7 սրբուհին] ազախինն Քրիստոսի B — արտասուօք . . . քարանցն եւ] զիրկս արկանէր եւ ողբալով B || 8-9 եղբարք . . . ձեր] տեարք իմ աղրեցայց եւ Ես ընդ ձեզ, ընկալարուք եւ զնա աս ձեզ B || 10 ծինչդեռ. ողբալք ի վերայ սրբոցն *om.* B || 11 եւ զսրբոցն ի ծխախն] Մարերի Ի՛ջ եւ Յունիսի Բ B || 12 Դուկիլիանոսի] ձերունոց, եւ սրբուհւոցն Պաւլեայ, եւ չորից ճանկանցն *add.* B.

dont le nom était Christine. Elle était fort belle de figure. Le gouverneur la remit entre les mains des soldats Paul, André et Denys, pour la garder avec précaution. Ceux-ci conçurent de mauvais désirs à l'égard de la jeune fille, mais la servante du Christ leur parla en des termes pleins d'une sagesse divine et les convertit * à la connaissance de Dieu; elle fut sauvée et demeura immaculée.

* A fol. 273
r° a.

Le gouverneur, l'ayant appris, ordonna de lapider Denys, André et Paul qui furent martyrisés en bonne confession dans le Christ le 2 juin.

Sainte Christine se jeta sur les martyrs, embrassa avec larmes les plaies produites par les pierres et dit : « O mes bons frères, rendez-moi aussi digne comme vous, et accueillez ceux qui ont souffert les tortures avec vous. »

Pendant qu'elle gémissait sur les saints, sur l'ordre du gouverneur, on lui traucha la tête et celle des saints en même temps.

27 MARÉRI, 3 Juin.

Martyre des saints Lucilien, Claude, Hypatius, Paul, Denys.

Le saint martyr du Christ Lucilien était prêtre d'idoles, il était âgé et

արտաքոյ բարաբքին նիկոմիդեաց, յաւուրս կապաշտին Լիկիանոսի արքային : Եւ ետես զբրիստոնեացն ի չարչարանս վասն անուանն Քրիստոսի, եկին աւ նա սուրբքն եւ բարոյեցին նմա զքանչեւ զօրութիւնն Քրիստոսի, եւ նա հաւատաց եւ եղև բրիստոնեաց :

5 Եւ երթեալ եկաց առաջի Սեղբիանոսի կոմսին, եւ հաւատով խոստովանեցաւ զՔրիստոս, եւ անգոսնեաց զկուռսն եւ զկոմսն թշնամանեաց : Եւ բարկացեալ * հրամայեաց եւ խորտակեցին զկզակսն, եւ հաստ բրօք ջարդեցին զամենայն ոսկերսն, եւ կախեցին զլիւրկաք . եւ սուրբն ամենեւին ի տանջանացն ոչ վշտացաւ :

* A fol. 273
r° b.

10 Եւ արկին զնա ի բանդ, եւ մտին առ նա չորք մանկունք, անկան յոտս նորա եւ ասեն . Արս եւ մեղ ալօթս զի այգուցն եւ մեր ընդ բեղ կատարեսցուք, քանզի տեսար զբեղ ի խաչի, եւ շուրջ զբեւ բալուճ հրեշտակք, եւ Տէրն մեր եզ ի զլուխդ բո պսակ :

Եւ այգուցն կացուցին զՂուկիլիանոս տղայօքն յատեանն, եւ խոստովանեցան բարձր

1 Երկու սուգարխաւ *add.* B — Լիկիանոսի] Արեղիանոսի B || 2-6 Եւ ետես . . . եւ անգոսնեաց] Եւ ծագեաց լոյս աստուածգիրութեան ի սիրտս նորա եւ եղև բրիստոնեաց : Եւ կացուցին առաջի Սեղբիանոսի կոմսին, եւ համարձակ երեսօք խոստովանեցաւ զՔրիստոս : Եւ կոմսն բալուճ խոստմամբք ջանաց զարձուցանել զնա յառաջին հաւատն իւր ի կապաշտութիւն . եւ սուրբն անգոսնեաց B || 6 բարկացեալ] ի բարկութիւն շարժեաց, եւ նա B || 7 հաստ *om.* B — ջարդեցին զամենայն ոսկերսն] զանձն ջախջախել, եւ իբրեւ դայս սրարին B || 8 եւ սուրբն . . . վշտացաւ *om.* B || 9 մանկունք] աղայք B || 10 այգուցն] վաղիւն B || 12 պսակ] եւ սուրբն ուրախ եղև . եւ քաջաբերեաց զնոսա ի հաւատս *add.* B || 13 այգուցն] վաղիւն B — զՂուկիլիանոս] զնա B — յատեանն] առաջի ատենին B — խոստովանեցան] եւ սուրբն պայծառ ձայնիւ բարոյեաց B .

habitait hors de la ville de Nicomédie aux jours de l'empereur idolâtre Licinius (*Likianosi*). Il vit les chrétiens dans les tortures pour le nom du Christ; les saints vinrent le trouver et lui enseignèrent la merveilleuse puissance du Christ, il crut lui aussi et se fit chrétien.

Il alla se présenter au comte Silvain (*Selbianosi*) et confessa avec foi le Christ, il blâma les idoles et injuria le comte. Celui-ci, * irrité, ordonna de lui briser les mâchoires et de lui rompre tous les os à coups de gros bâtons, ensuite de le suspendre la tête en bas. Le saint ne fut nullement alligé des tortures.

* A fol. 273
r° b.

On le jeta en prison. Quatre jeunes enfants, y ayant pénétré, tombèrent à ses pieds et lui dirent : « Prie pour nous aussi, afin que nous soyons martyrisés nous aussi avec toi à l'aube, car nous t'avons vu sur la croix avec de nombreux anges autour de toi et Notre-Seigneur posant une couronne sur ta tête. »

A l'aube, on présenta au tribunal Lucilien avec les enfants; ils confes-

ձայնիւ զմիասնական սուրբ Երրորդութիւնն : Եւ կոմսն առաւել մոլեցաւ, եւ ընկէց զՂուկիլիոս տղայօքն ի մէջ բորբոքեալ հրոյ, եւ անձրեք շիջուցին վհուրն, եւ ելին սուրբքն ողջ եւ անկիպելն ի հրոյն : Եւ ի տեղւոջն հատին զչորից մանկանցն զգլուխն :

Եւ զսուրբն Ղուկիլիանոս տարան ի Բիւզանդիա, եւ բւեռեցին ի վերայ խաչի զլիւխալք, եւ խորտակեցին զձեռսն եւ զոտսն եւ զորքսն, եւ զերկուորեական ջախջախեցին. եւ կատարեցաւ Յունիսի Գ : Եւ տուաւ շնորհս ոսկերաց եւ անուան իւրոյ, որ զամենայն ցաւս անկան որ ի նստոյ տեղին լինի ողջացուցանէ. քանզի սուրբն Ղուկիլիանոս նախ քան զկատարելն խնդրեաց * Նատուծոյ զի ամենայն որ ցաւազնին եւ հաւատով ապաւինին ի բարեխօսութիւն նորա վաղվապակի բժշկին զօրութեամբն Աստուծոյ :

* A fol. 273
v° a.

Գնացին ոմանք ի զօրականացն առ կոմսն եւ ասեն. Կին մի է քրիստոնեաց որոյ անուն է Պաւլեա, եւ նա միայն զձերունի քուրմն զՂուկիլիանոս զարձօցց ի հաւատս իւր, նոյնպէս եւ զտղայսն. եւ եղև նորա որպէս դուստր եւ տղայոցն որպէս մալք, եւ յօժարեցոյց զնոսա մեռանել : Եւ բազում անգամ պատուիրեցաք նմա զի զաղարեսցէ յայնպիսի զործոց, եւ ոչ լուաւ, ալլ եւ զամենայն արգելեալսն ի բանզին զքրիստոնեացն կերակրէ եւ սպասաւորէ :

15

1-3 մոլեցաւ . . . զգլուխն] բարկութեամբ ծոլեալ, արկ զնա տղայօքն ի մէջ բորբոքեալ հրոյ, եւ էջ յերկնից անձրեւ յոյժ եւ շիջօցց վհուրն. եւ զչորս մանկունսն ի տեղւոջն զլիստեցին B || 4 ի վերայ խաչին ի խաչ B || 5 զորքսն] զձեռնական B || 6 կատարեցաւ] Մարերի Իէ եւ add. B — Եւ տուաւ . . . զօրութեամբն Աստուծոյ] եւ արք աստուածապաշտք թագեցին զնա ի նոյն տեղւոջն, յորմէ բազում բժշկութիւնք լինին ի փառս Աստուծոյ B || 14 զքրիստոնեացն om. B.

sèrent à haute voix la sainte Trinité une personne. Le comte en fut outré encore plus et fit jeter Lucilien avec les enfants dans les flammes d'un feu ardent, mais la pluie éteignit le feu et les saints en sortirent intacts sans aucune brûlure des flammes. On trancha sur place la tête aux quatre enfants.

On conduisit saint Lucilien à Byzance et on le cloua sur une croix la tête en bas, on lui brisa les mains, les pieds et les chevilles, puis on lui écrasa les testicules; c'est ainsi qu'il fut martyrisé le 3 juin. Des grâces furent accordées à ses os et à son nom pour guérir tous les maux engendrés par des tumeurs de l'anus; car saint Lucilien, avant d'être exécuté, avait demandé

* A fol. 273
v° a.

* à Dieu que tous ceux qui seront affligés de douleurs et auront recours avec foi à son intercession soient promptement guéris par la puissance de Dieu.

Quelques miliciens, s'étant rendus auprès du comte, lui dirent : « Il y a une femme chrétienne dont le nom est Paule (*Paulea*); c'est elle seule qui a converti le vieux prêtre Lucilien à sa foi, ainsi que les jeunes enfants; elle a été pour lui comme sa fille, et pour les enfants comme une mère; c'est elle qui leur a inspiré le désir de mourir. Souvent, nous lui avons recommandé qu'elle cessât d'agir ainsi, mais elle ne nous a pas écoutés; elle nourrit et sert tous les chrétiens détenus en prison. »

Ասէ ցնտա Սեղբխանոս . Երզնուժ յաստուածան իմ, զի թէ ոչ գտանկցէք փութով եւ ամէք առ իս, զնորա տանջանան ընդ անձինս ձեր անցուցից : Եւ նորա որպէս բաղցնալ գայլք շրջէին ի քաղաքին եւ ձեծաւ յուզմամբ խնդրէին զնա : Եւ երթեալք ի տեղն ուր դուրբն Ղուկիլխանոս խաչեցին գոին զնա յաղօթս, եւ յոյժ խնդացին, 5 զի փրկեցան ի սպառնալեաց կոծախն :

Կարան դարբուհի կոչան եւ արկին շղթայս ի պարանոցն եւ ի ձեռսն, եւ ի քարշ տարան առ կոծան : Եւ յորժամ ետես զնա ասէ . Դնւ ես Պաւլա, որ զքահանայն Ղուկիլխանոս կախարդութեամբ խաբեցեր, եւ չարաչար ետուր մեռանել ընդ չորս տղայան : Եւ նա ասէ . Ես եմ Պաւլա, հաստատուն հաւատովն Քրիստոսի, զուսոր 10 հոգեւոր հօրն իմոյ Ղուկիլխանոսի : Կոծան ասէ . Հաւանեա ինձ եւ զոհն, զի տեսանեմ զքեզ որ * զեւ եւս հասակաւ աղջիկ ես, եւ ազնուական տեսութեամբ եւ պարկեշտ * A fol. 273 v° b.

Իսկ երանելի կինն ամենեւին ոչ հաւանեցաւ եւ ոչ լուաւ նձա : Մերկացուցին զնա եւ ուժգին բրօք հարին զթիկունան մինչեւ կոտորեցաւ ամենայն ճարմինն իւր : Եւ 15 յաղօթս նորա էջ հրեշտակ յերկնից եւ ողջացուց զնա, եւ ասէ . Մի երկնչեր ի ճարտու-

1 գտանկցէք փութով] գտանէք փութապէս B || 15 էջ հրեշտակ . . . եւ ասէ] առ Աստուած, եւ երեւեցաւ նձա ի տեսեան հրեշտակ Տեառն եւ զօրացուց զնա, եւ ասէ B.

Silvain leur répondit : « Je jure par mes dieux que si vous ne la retrouvez pas en hâte et ne me l'amenez point, je vous ferai subir, sur vos personnes, les tortures que je lui ai destinées. » Ceux-ci donc, comme des loups affamés, parcoururent la ville, la cherchant avec beaucoup d'empressement. S'étant rendus à l'endroit où ils avaient crucifié saint Lucilien, ils la trouvèrent en prières, et se réjouirent grandement d'être délivrés des menaces du comte.

Ils se saisirent de la vierge sainte, lui passèrent des chaînes au cou et aux mains et la traînèrent devant le comte. Celui-ci, lorsqu'il l'aperçut, lui dit : « C'est toi, Paule, qui as trompé par sorcellerie le prêtre Lucilien et l'as engagé à mourir avec les quatre jeunes enfants ? » Elle lui répondit : « Je suis Paule, ferme dans la foi du Christ, fille de mon père spirituel Lucilien. » Le comte lui dit : « Consens à ce que je te dis et immole, car je vois que tu es * encore par l'âge une jeune fille, noble d'aspect et vierge pudique, et je ne 15 voudrais point te priver de cette vie. » * A fol. 273 v° b.

La bienheureuse femme ne consentit nullement et ne l'écouta point. On la dépouilla de ses vêtements et on lui frappa vigoureusement le dos avec de gros bâtons jusqu'à ce que tout son corps en fût brisé. Pendant qu'elle priait,

բոսութենէ, զի յոյժ ազաչէ զԱստուած հաչրն քո սուրբն Ղուկիլիանոս վասն քո, եւ մանկունքն բանզի դու հասուցեր զնոսա աջնպիտի փառացն :

Եւ զարձեալ կոմսն կոչեաց առ ինքն զերանելին Պաւլեա եւ ստէ . Հաւանեանց ինձ եւ արն՝ զկամս իմ : Եւ նա անգոսնեաց եւ ի բաց ընկէց զխոստմունս նորա : Եւ հրամայեաց եւ բարիւ ջարդեցին զբերան նորա, եւ արկին ի բանդ : Եւ չազօթել նորա եղև ձայն առ նա յերկնից եւ զօրացոյց զնա :

Եւ զարձեալ բաւապատեաց զնա կոմսն քաղցրութեամբ եւ ողորանօք : Եւ ստէ Պաւլեա . Ասացի բեղ բազում անգամ եթէ ոչ թողում զոչսն իմ զՔրիստոս եւ երկիր պագանեմ պիղծ զվաց : Ընկեցին զնա ի բորբոքեալ հուր, եւ հրեշտակ Տեառն շնջոյց զհուրն եւ եհան զնա անարատ, եւ ստէ . Այլ եւս միով տանջանօք կատարեսցիս, եւ եկեացես յերկնային փառսն, բանզի զբեցաւ անուն քո ի զիրս արպարաց ընդ հօրն բում ընդ սուրբն Ղուկիլիանոսի, եւ մեծապէս փառաւորեսցի անուն քո ի հրեշտակաց եւ ի մարդկանէ, եւ անունդ քո բազում բժշկութիւնս արասցէ հիւանդացն չանբժշկելի ցաւս :

Եւ հրամայեաց կոմսն եւ տարան զնա ի տեղին ուր զսուրբն Ղուկիլիանոս խաչեցին, եւ անդ հատին զգլուխ նորա ի փաւս Քրիստոսի օրհնելոյն չաւիտեանս :

5 նորա . . . զօրացոյց զնա] իւրում՝ աստուածային աղբեցութեամբն զօրացաւ եւ բաջաւե-
րեցաւ B || 7 ողորանօք] խոստութեամբ B || 9 բորբոքեալ om. B — եւ հրեշտակ . . . ցաւս]
եւ զօրութեամբն Քրիստոսի սրահեցաւ կեկոյանի B || 14 զսուրբն] սուրբն B — խաչեցին]
խաչեցաւ B.

un ange, descendu du ciel, la guérit et lui dit : « Ne crains pas le martyre, car ton père saint Lucilien prie beaucoup Dieu pour toi, ainsi que les jeunes enfants, car c'est toi qui les as fait parvenir à tant de gloire. »

Le comte fit de nouveau venir devant lui la bienheureuse Paule et lui dit : « Consens à ce que je te dis et exécute ma volonté. » Mais elle le méprisa et repoussa toutes ses promesses. Il ordonna alors de lui briser la bouche à coups de pierres et de la jeter en prison. Pendant qu'elle y priaît, une voix du ciel se fit entendre à elle et la fortifia.

Le comte renouvela sa pression sur elle avec douceur et supplications. Paule lui dit : « Je t'ai dit plusieurs fois que je n'abandonne pas mon espérance, le Christ, et que je n'adore point les démons immondes. » On la jeta dans une fournaise ardente, mais l'ange du Seigneur éteignit les flammes, l'en fit sortir indemne et lui dit : « Tu vas être martyrisée par une autre torture encore et tu entreras dans la gloire céleste; car ton nom a été inscrit dans le registre des justes avec celui de ton père saint Lucilien, et ton nom sera grandement glorifié par les anges et les hommes; ton nom opérera beaucoup de guérisons sur les malades affligés de douleurs inguérissables. »

Le comte ordonna de l'emmener à l'endroit où on avait crucifié saint Lucilien, et là on lui trancha la tête, pour la gloire du Christ béni éternellement.

* Մարերի ԻՉ եւ Յունիսի Դ : Վարբ Երանելոյն Մետրոփանոսի Բիւզանդիոյ եպիս-
կոպոսապետին :

* A fol. 274
r° a.

Պարթոսի Հռոմայ թագաւորին եղբայրն Գոմետիանոս երկուս որդիս ունէր. անուն
միոյն Պրորոս եւ երկրորդին Մետրոփանէս : Եւ Գոմետիանոս եղեւ բրիստոնեայ եւ
5 զնաց ի Բիւզանդիա, եւ եղիա եպիսկոպոս քաղաքին զՏիմոթէոս աչք սուրբ եւ
աւաքինի որ կալաւ զաթոռն ամս երեսուն :

Եւ յետ ննջմանն Տիմոթէոսի ձեռնադրեցաւ յաթոռն Գոմետիանոս եւ կալաւ
ամս քսան եւ չորս : Եւ յետ նորա եղեւ եպիսկոպոս որդին Գոմետիանոսի Պրորոս
ամս երկուսասան, եւ յետ նորա եղեւ եպիսկոպոս եղբայրն իւր Մետրոփանէս ամս
10 հնգեասան :

Ի սորա աւուրս մեծն Կոստանդիանոս թագաւորն Հռոմայ զնաց ի Բիւզանդիա,
մարտնչիլ ընդ Լիկիանոս անօրէնն : Եւ առեալ խաչ եւ աղօթս ի Մետրոփանոսէ
զնաց ի պատերազմ եւ քաջութեամբ յազթեաց Լիկիանոսի. եւ զարձաւ ի Բիւզանդիա

4 եղեւ բրիստոնեայ] հաւատաց յԱստուած եւ ձկրացաւ B || 5 քաղաքին om. B ||
6 աւաքինի] բրիստոսասէր B || 7 ձեռնադրեցաւ յաթոռն] նստաւ յաթոռ եպիսկոպոսութեանն
B — կալաւ] զվիճակն add. B || 9 ամս երկուսասան] եւ յետ երկուսասան ամաց հանգեաւ
B — Եւ յետ նորա . . . իւր] եւ կալաւ զաթոռն իւր եղբայր նորին B || 12 մարտնչիլ . . .
անօրէնն] վասն երթալոյ ի Նիկոմիդիոս պատերազմէլ ընդ Լիկիանոս B — խաչ . . . պատերազմ]
զաղօթս Մետրոփանոսի զնաց ի մարտ B.

* 28 MARÉRI, 4 Juin.

* A fol. 274
r° a.

Vie du bienheureux Métrophane, archevêque de Byzance.

Domèce (*Dometianos*), frère de Probus empereur de Rome, avait deux fils : le nom du premier était Probus, celui du second Métrophane. Domèce se fit chrétien et se rendit à Byzance, où il trouva l'évêque de la ville Timothée¹, homme saint et vertueux qui siégea trente-huit ans.

Après la mort de Timothée, Domèce fut sacré sur le siège, qu'il occupa vingt-quatre ans. Après lui ce fut le fils de Domèce², Probus, qui fut évêque pendant douze ans, et après lui ce fut son frère Métrophane qui fut évêque durant quinze ans.

Aux jours de celui-ci, le grand Constantin, empereur de Rome, se rendit à Byzance pour combattre l'impie Licinius (*Likianos*). Il reçut la croix et les prières de Métrophane, partit en guerre et vainquit bravement Licinius. A son

1. Le prédécesseur de Domèce dans les listes patriarcales s'appelle Tito, cf. *Syn. Cp.*, col. 278. Le lapsus du rédacteur arménien est évident.

2. Entre Domèce et Probus il faut intercaler Rufin.

եւ մեծացոյց զբարաբն պարսպոբն եւ կամարածածուկ փողոցօք, եւ փոխեաց անզր զթագաւորութիւնն Հռոմայ : Եւ մեծապարզեւ տրօք ուրախացոյց զբարաբացիան, եւ անուանեաց զբարաբն յանուն իւր Կոստանդինուպօլիս :

* A fol. 274
r° b.

Եւ գերանելին Մետրոփանէս հայր իւր անուանեաց, եւ նա * աստուածիմաստ բանիւք զմնացեալսն ի կուսպաշտիցն վարձոյց յուղղութիւն : Եւ բազում բազինս կործանեաց եւ այնչափ նշանս արար Աստուծով, որ գրեալ է ի լիսկատար սլատմութիւնն իւր :

Եւ յաւուրն յայնտիկ որդին կորստեան Արիոս յայտնեցաւ, եւ զժանկարուի հերձուածն սերմանեաց յերկիր : Հրամայեաց թագաւորն զի ամենայն քաղաքաց եւ գաւառաց ժողովեցին սուրբ հարբ ի Նիկիա Բիւթանացոյ, եւ քննեցեն զնոր հերձուածն Արիոսի : Եւ Մետրոփանէս ձերայեալ եւ տկար մարմնով, ոչ կարաց զնալ ի Նիկիա, այլ աւաբեաց իւր փոխան գաւազերէցն իւր զԱլեկսանդրոս, զոր ընդունեցան ամենայն ժողովն :

Եւ յորժամ կատարեցաւ սինհոդոսն էսաւ Ալեկսանդրոս գտուճար հաւատոյն, զնաց աւ երանելին Մետրոփանէս. եւ յորժամ ընթերցաւ ընդունեցաւ, եւ ձեռօքն

2 եւ մեծապարզեւ... զբարաբացիան om. B || 3 զբարաբն... Կոստանդինուպօլիս] զանուն քաղաքին՝ անուամբն իւրով Կոստանդինու բազար B || 4-7 եւ նա աստուածիմաստ... սլատմութիւնն իւր om. B || 8-9 եւ յաւուրն... յերկիր] Եւ յաւուրն յայնտիկ երեւեցաւ Արիոս հերձուածոյն, որ ի ճիսանական սուրբ Երրորդութիւնն բանս հայհոյութեան [սուէր B || 9 քաղաքաց եւ om. B || 10 սուրբ հարբ] եպիսկոպոսունք B — եւ քննեցեն... Արիոսի] վասն քննելոյ զԱրիոսի հայհոյութեան վարդապետութիւնն B || 11 տկար] տկարացեալ B — զնալ] երթալ B || 12 իւր] եկեղեցոյ իւրոյ B — ընդունեցան] ընկալան B || 13 ժողովն] եպիսկոպոսունքն B || 14 կատարեցաւ] եղեւ B.

retour à Byzance, il agrandit la ville (en construisant) des murailles et des rues en arcades et y transféra l'empire de Rome. Il réjouit les habitants par de grandes largesses et appela la ville de son nom Constantinople.

* A fol. 274
r° b.

Il appela le bienheureux Métrophane son père; et celui-ci * convertit ce qui restait d'idolâtres par ses paroles inspirées de Dieu. Il détruisit de nombreux autels d'idoles et fit au nom de Dieu de nombreux prodiges, qui sont décrits dans sa vie complète.

C'est dans ces jours-là que le fils de la perdition, Arius, se révéla et sema sur la terre son hérésie (semblable à) un grain niellé. L'empereur ordonna que, de toutes les villes et provinces, les saints pères se réunissent à Nicée de Bithynie pour y examiner la nouvelle hérésie d'Arius. Métrophane, vieilli et faible de corps, ne put se rendre à Nicée, mais il y envoya comme suppléant son protopâtre Alexandre, que le concile accepta à l'unanimité.

Le synode terminé, Alexandre prit le symbole de la foi, retourna auprès du bienheureux Métrophane qui, après l'avoir lu, l'accepta, y souscrivit de sa

խրտի գրեաց, եւ հաստատեաց, եւ նորոգեաց եւ արտորեաց : Եւ առարեաց զԱղեկիսան-
գրոս ի քաղաքս եւ ի գաւառս վիճակին խրոյ ի քարոզել եւ հաստատել զուղղափառ
գաւանութիւնս :

Իսկ թագաւորն Կոստանդիանոս զամենայն եպիսկոպոսնոն տարաւ ի քաղաքն իւր,
5 եւ օրհնեցին զթագաւորութիւնն իւր եւ գրադարն : Եւ գնացին առ երանելին Մետրո-
փանէս, գտին զնա ձերացեալ ի վերայ * ճաշձաց, երկիր պապին նմա եւ ուղուներին : * A fol. 274
Նոյնպէս եւ թագաւորն անկաւ ի վերայ լանջացն, եւ համբուրեաց զբոլոսն եւ գրեալն
եւ զալիս ձօրուացն եւ ասէ. Ահա հպար իմ հոգեւոր, ձերութիւնդ եւ տկարութիւնդ
զփոխումն քո պուշակն, հրամայեան մեզ եթէ չես բոյ գո՞ թողուս փոխան չաթու
10 քահանայապետութեան : Եւ նորա համբարձեալ զձեռս իւր ի վեր ասէ. Օրհնեալ է
Աստուած, որդեակ իմ արբայ, եւ զորս ակնուակիցք իմ սուրբ քահանայապետք, բանզի
խնդրեցի չԱստուծոյ եւ երեւեցոյց ինձ Տէր թէ սի նստելոց է իմոյ փոխան չաթուս
իմ, դարձեալ եւ զնա որ չես նորա է նստելոց :

Եւ նորա հարցին եթէ Չոբս չայտնեաց բեզ Աստուած : Եւ նա ասէ. ՉԱղեկիսան-

2 վիճակին խրոյ om. B — ի քարոզել . . . գաւանութիւնս] քարոզէր եւ հաստատէր զուղ-
ղափառութեան գաւանումն B || 4 տարաւ] ժողովոյն կոչեաց B || 5 գնացին] ճաշեալ B ||
6 ձերացեալ . . . ճաշձաց] ի ճաշիձո անկեալ եւ չայժ տկարացեալ ի ձերութենէն B ||
7 թագաւորն] երկիր եպապ եւ համբուրեաց զնա, եւ պատմեցին նմա զեղեարսն ի Նիկիա. եւ
նա դարձեալ զսուսութեամբ օրհնեաց զնստա : Եւ թագաւորն add. B || 8 զալիս ձօրուացն]
զձօրուսն B — ձերութիւնդ] չայժ ձերայար. եւ ցարք B || 10 համբարձեալ] տարածեալ B
|| 11 արբայ . . . չԱստուծոյ] եւ ակնուակիցք, զի սչ եճ զաղարեալ ի խնդրելոյ B || 14 հարցին]
հարցանէին B — զոբս զոբ B.

propre main et le confirma; il anathématisa Arius et l'expulsa. Il envoya
ensuite Alexandre dans les villes et les provinces de son diocèse pour y
prêcher et affermir la doctrine orthodoxe.

L'empereur Constantin fit venir tous les évêques dans sa ville, ceux-ci
bénirent son royaume et sa ville. Ils se rendirent ensuite auprès du bien-
heureux Métrophane, qu'ils trouvèrent vieilli et couché dans * son lit; ils se
prosternèrent devant lui et le saluèrent. L'empereur également se jeta sur
sa poitrine, lui baisa la tête, la bouche et la barbe cheue, en disant :
« Mon père spirituel, comme ta vieillesse et ta faiblesse annoncent ton
trépas, donne-nous tes ordres (pour savoir) qui tu désignes après toi au siège
pontifical. » Il éleva ses mains en haut et dit : « Béni soit Dieu, empereur
mon fils, et vous, tous mes collègues les saints pontifes que voici; j'ai
demandé à Dieu, et le Seigneur m'a révélé celui qui siégera sur mon trône
à ma place, et même celui qui siégera après lui. »

* A fol. 274
v° a.

On lui demanda alors : « Qui sont ceux que Dieu t'a révélés? » Il répon-

զրոս գուապերէց եկեղեցոցս զոր իմ փոխան առարեցի առ ձեզ : Եւ նորս ամենեքեան վկայեցին եթէ Արժանի է Արևկասանցրոս այցմ գործուց. սաս ձեզ եւ ուր է որ յետ նորս նասերոց իցէ : Ասէ Մետրոփանէս. Պաւլոս ընթերցող զպիրն իմ : Ասէ եւ ցհաչրապեան Արևկասանցրոս. Եցոց ինձ Աստուած եւ որ զկնի քոց նասերոց է յաթուս րո : Եւ նա եհարց թէ ուր իցէ. սաս Մետրոփանէս. Աթանասիոս նախասարկաւանքն քո, 5
նա հովուեացէ սեղափառութեամբ պտուղութեա քո որ յԱրևկասանցրոս եւ բազում

* A fol. 274
v° b. * աշխատանայ եւ հարածանայ հանդիպեցի ընդ զպիրն իմոց Պաւլոսի :

Եւ զայս ստացեալ հրամայեաց եւ իջուցին զնա ժահձօրն յեկեղեցին, եւ կայեալ զնա եպիսկոպոսոսցն ի վերայ ստից խրոց՝ մատոց զաստուածային խորհուրդ պատարապին, եւ հալորպեցաւ ինքն եւ թագաւորն եւ ամենայն եպիսկոպոսոսներն ի ձեռանէ նորս : Եւ ուրախացեալք ի մխտին գոհացան զԱստուծոց ընդ միաւորութիւն հաւատոցն եւ ընդ անկումն Արիոսի :

Եհան զպատուական եմխորտնն իւր եւ եղ ի վերայ սուրբ սեղանոցն, եւ սսէ զեպիսկոպոսոսնան. Ահա եղբարք իմ սիրելիք եւ ակնուակիրք իմ, ժամ փոխման իմոց հասեալ է, եւ կոչէ զնա հովուապեան Քրիստոս, եւ զնամ ի ճանապարհ հարց իմոց : 15
Արաչեմ զձեզ անասցէք առ իս յետ նեջման իմոց ինն օր, մինչեւ զայցէ Արևկասանցրոս

1-2 առ ձեզ . . . գործուց] ի ժողով. եւ այժմ ձեճաւ աշխատութեամբ շրջի ընդ ամենայն բազարս եւ ի գաւառս իմով հրամանաւ, եւ բարոյէ եւ ուսուցանէ զսեղափառ հաւատն Քրիստոսի, եւ զԱրիոսի հերձուածն յամենայն տեղեաց հարածական սունէ : Եւ նորս սսեն. Արժանի է B || 13 Եհան] եւ հանեալ B || 14 սիրելիք om. B — ժամ փոխման] ժամանակ փոխերց B || 16 առ իս յետ] սաս զկնի B — մինչեւ . . . բարոյութեանէն] զն մինչեւ ցայն օր հասեալ լինի սաս Արևկասանցրոս B.

dit : « Alexandre le protoprêtre de mon église, que j'ai envoyé comme mon suppléant auprès de vous. » Tous ensemble témoignèrent et dirent : « Alexandre est digne de cette place. Dis-nous, qui siégera après lui ? » Métrophane répondit : « Paul le clerc, mon lecteur. » Il dit ensuite au patriarche d'Alexandrie : « Dieu m'a révélé celui qui siégera sur ton trône après toi. » Celui-ci lui ayant demandé qui c'était, Métrophane lui répondit : « Athanase ton archidiacre. Il gouvernera avec orthodoxie tes fidèles à Alexandrie et il subira beaucoup * de peines et de persécutions, ainsi que mon clerc Paul. »

* A fol. 274
v° b.

Après avoir dit cela, il ordonna de le descendre sur sa couchette à l'église ; les évêques le soutinrent sur pieds et il offrit le mystère divin du sacrifice ; il communia lui-même, puis l'empereur et tous les évêques communiquèrent de sa main. Tous se réjouirent ensemble en rendant grâces à Dieu de l'unification de la foi et de la chute d'Arius.

(Métrophane) quitta son précieux omophorion, le posa sur le saint autel et dit aux évêques : « Voici, mes chers frères et collègues, l'heure de ma mort arrivée ; le Christ, chef des pasteurs, m'appelle et je vais sur le chemin de mes pères. Je vous prie de rester auprès de moi après ma mort durant neuf jours,

ի բարոյութենէն, եւ ձեռնադրեցէք զնա եւ նստուցէք յաթոս իմ, եւ ապա եւ զուր երթիջեք ի վիճակս ձեր :

Եւ կախայք զձեռանէ նորա տարան զնա ի սենեակն իւր, եւ անկեալ ի մահիճս իւր փառաւորեաց Վաստուած եւ աւանդեաց զհօգին իւր ի Յունիսի Պ :

5 Եւ ամենայն եպիսկոպոստունքն հանդերձ թագաւորուն սպաճախը եւ օրհնութեամբ եւ սրտասուօք հանդուցին զմարմինն ի տապանս հայրապետաց, եւ ասնեցին զօր * Ա fol. 275
r^o a.

Եւ յետ ինն աւուրն եկն Արեւստանդրոս ի բարոյութենէն, եւ ձեռնադրեցին զնա եպիսկոպոստունքն հայրապետ Կոստանդինուպօլիսի, եւ նստուցին յաթոսն, եւ ամենեքեան հանդերձ թագաւորուն երկիր պապին նմա : Եւ կարզ ասհմանեցին որ սասնց երից աթոռոցն Հասմաց, Անտիօքաց եւ Արեւստանդրու հայրապետացն՝ Կոստանդինուպօլսոյ յաթոսն ոչ որ ձեռնադրեցի :

10 Եւ ողջունեցին զտապան սրբոյն Մետրոփանոսի եւ զթագաւորն, եւ զնացին իւրա-

2 երթիջիք] խաղաղութեամբ *add.* B || 3-4 եւ կախայք... Յունիսի Պ] Եւ զայս ասացեալ՝ աւանդեաց զհօգին իւր առ Աստուած Մարերի Ե!՝ եւ Յունիսի Պ B || 5 օրհնութեամբ] եւ երգով զովասանութեամբ եւ *add.* B || 6 հանդուցին] զպատասական *add.* B — եւ ասնեցին... սպաճառութեամբ *om.* B || 8 եւ յետ... եկն] եւ ի կատարել զիննօրեաց յիշատակ սուրբ հայրապետին Մետրոփանոսի եհոս B || 9 եպիսկոպոստունքն՝ հայրապետ] ամենեքեան՝ եպիսկոպոստպետ B || 9 — p. 1576, l. 2 եւ նստուցին... յաթոսն] եւ որ երբեմն եպիսկոպոստան էր Բիւզանդիոյ՝ յայնժամ եղև պատրիարքարան Կոստանդինուպօլիս ի յերեք հարիւր տան եւ ութ սուրբ հայրապետացն . եւ նստուցին զնա յաթոսն : Եւ ամենեքեան հանդերձ թագաւորուն երկիր պապին նմա, եւ ողջունեցին զտապան սրբոյն Մետրոփանեաց . եւ զնացին իւրաքանչիւր յաթոսս իւրեանց B.

jusqu'à ce qu'Alexandre soit revenu de sa prédication; vous le sacrerez et l'introniserez sur mon siège, puis vous partirez pour vos diocèses. »

Ils le prirent par la main, le conduisirent à sa chambre; il regagna son lit, glorifia Dieu et rendit son âme le 4 juin.

Tous les évêques avec l'empereur déposèrent son corps avec des psalmodies, des bénédictions et des larmes dans le tombeau des pontifes et * fêtèrent * Ա fol. 275
r^o a.

Neuf jours après, Alexandre étant de retour de sa prédication, les évêques le sacrèrent patriarche de Constantinople, l'intronisèrent sur le siège et tous avec l'empereur se prosternèrent devant lui. Ils instituèrent cette prescription que personne ne serait sacré sur le siège de Constantinople sans (l'assentiment) des patriarches des trois sièges de Rome, d'Antioche et d'Alexandrie.

Ils saluèrent le tombeau de saint Métrophane, et l'empereur, puis retour-

բանչիւր ի վիճակս խրեանց փառաւորելով զՀայր եւ զՄորի եւ զսուրբ Հոգին այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան :

Յայտմ սուր վկայարանութիւն եւսերթոսի :

Մերխտոսի վկայն Աւսերթոս բրխտոննայ էր ի Փիւնիկիոյ երկրէն, եւ անօրէն ժողովուրդքն կարան զնա եւ տարան առաջի իշխանին. եւ նախ քան զհարցանելն խտտովանեցաւ զՄերխտոս ճշմարտ Աստուած, եւ զկուռն անարգեաց եւ զկուպաշտան : Կախեցին զնա մերկ ցիտցաւ, եւ երկաթի բերջօք զամենայն մարմինն բերեցին, եւ ազապեալ աղիւ զխոցս լցին եւ ցարձեալ մաղեղէն խորով տրորեցին, եւ ի տանջանան հատին զգլուխ նորա Յունիսի Մ :

* A fol. 275
r° b.

* Մարերի ԻՓ եւ Յունիսի Ե : Վկայարանութիւն սուրբ եպիսկոպոսին Գորթթէոսի :

10

Սուրբ եպիսկոպոսն Գորթթէոս էր ի ժամանակս անօրէն արքային Գիսկղեանոսի, եւ լսան հարածանաց անօրինացն եթող զբնակութիւն իւր եւ զնաց յՆսիուպօլիս եւ անդ փրկեցաւ :

10 Վկայարանութիւն . . . Գորթթէոսի] Վկայութիւն սուրբ բաճանավկային ձեծի հօրն ձերոյ արքայն Գորթթէոսի եպիսկոպոսի Տիրացոյ B || 11 եպիսկոպոսն om. B — Գորթթէոս] որ ի հայ լեզու սարգեւ Աստուծոյ թարգմանի, եպիսկոպոս Տիրոսի add. B — անօրէն . . . Գիսկղեանոսի] կուպաշտ թագաւորացն Գիսկղեանոսի եւ Մաքսիմիանոսի B || 12 անօրինացն om. B — յՆսիուպօլիս] յՈղիտուպօլիս B — փրկեցաւ.] ի թարգման add. B.

nèrent chacun dans son diocèse en glorifiant le Père, le Fils et le Saint-Esprit, maintenant et toujours et dans l'éternité.

En ce jour martyr d'Eusèbe.

Le martyr du Christ Eusèbe était un chrétien du pays de Phénicie; des impies s'emparèrent de lui et le conduisirent devant le gouverneur. Avant que celui-ci l'eût interrogé, (Eusèbe) confessa le Christ vrai Dieu, méprisa les idoles et les idolâtres. On le suspendit nu à un arbre et on lui laboura tout le corps avec des ongles de fer, puis on lui remplit les plaies de sel fin et on les frotta avec une étoffe de poil. Pendant cette torture on lui trancha la tête le 4 juin.

* A fol. 275
r° b.

* 29 MARÉRI, 5 Juin.

Martyr du saint évêque Dorothee.

Le saint évêque Dorothee (*Dorotheos*) vivait aux jours de l'empereur impie Dioclétien. Il quitta sa demeure à cause des persécutions des impies, se rendit à Èssioupolis ¹ et s'y mit en sûreté.

1. *Syn. Cp.*, col. 731, porte Odyssopolis.

Եւ յետ մահուան թագաւորաց կռապաշտիցն զնաց ի քաղաքն իւր ի Տիրոս, եւ ուղղափառութեամբ ուղղեաց զվիճակն իւր, ձինչեւ ի ժամանակս ուրացողին Յուլիանոսի, զոր եւ նա ոչ յայնմապէս այլ ստտանաչական հնարիւր զապտութեամբ մատնէր զքրիստոնեացն ի չարչարանս եւ ի մահ :

5 Եւ երանելին Գործիէոս զնաց յԵղեւիա, եւ անզ կալաւ զնա անորէն իշխան քաղաքին, եւ բազում նեղութիւնս եւ չարչարանս եւ զմեղակ տանջանս կրեաց վասն խստութեան ինչն հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ ի խորին ձերութիւն հասնալ մարտիրոսացաւ վասն Քրիստոսի Յունիսի Ե :

10 Եւ բազում ծառս զրեաց հռոմայերէն եւ յունարէն զրով եւ բաւով ի հաւատս ուղղափառս : Եւ յորժամ հանգեաւ ի Քրիստոս Էր ամաց հարիւր եւ եօթանց :

Յայտմ աւուր վկայութիւն Փիլիմոնի սուարեւոյն եւ Նիկանդրոսի եւ Մարկիանոսի :

Սորա զօրականք էին Գեկոսի ամբարիշտ արքային, եւ էին քրիստոնեաց հաւատով :

1 զնաց] զարձաւ B || 2 զվիճակն] զխորս B — ուրացողին] ուրացող արքային B || 3 զապտութեամբ] զապտարար B || 4 չարչարանս] տանջանս B || 5 յեղեւիա] յեղեւսպոլիս B — կալաւ . . . քաղաքին] կալան զնա անորէն իշխանք ամբարիշտ արքային B || 6 եւ զմեղակ տանջանս om. B || 7 մարտիրոսացաւ . . . Յունիսի Ե] մարտիրոսութեամբ տանգեաց զհոգին իւր առ Ատտաւաճ Մարերի ԵԹ եւ Յունիսի Ե B || 9 ի հաւատս ուղղափառս om. B || 10 ի Քրիստոս] Էրանելին B || 11 սուարեւոյն] եօթանասնիցն add. B — Մարկիանոսի] Ապոլոնոսի, Լէանկոսի, Երիւս, Գորգիւս, Իպերիբիւս, Սելենապու, Իրինիսի եւ Պանկսնոսի add. B || 12 Գեկոսի . . . արքային om. B.

Après la mort des empereurs idolâtres, il retourna à sa ville de Tyr, gouverna avec orthodoxie son diocèse jusqu'aux jours de Julien l'apostat, qui, lui aussi, livrait les chrétiens aux tortures et à la mort, non manifestement mais secrètement, avec des ruses sataniques.

Le bienheureux Dorothee partit pour Édesse, où l'impie gouverneur de la ville le saisit, le soumit à beaucoup de peines, de souffrances et de cruelles tortures, pour sa confession de la foi du Christ. Parvenu à une vieillesse très avancée, il fut martyrisé pour le Christ le 5 juin.

Il composa de nombreuses homélies par écrit et oralement en latin et en grec sur la foi orthodoxe. Il avait cent sept ans lorsqu'il reposa dans le Christ.

En ce jour martyre de l'apôtre Philémon, de Nicandre et de Marcien.

Ceux-ci étaient soldats de Dèce, l'empereur impie; ils étaient de foi chrè-

* A fol. 275
v° a.

Եւ Մարտիմիանոս * զատուորն բազմահար տանջանօք չարչարեաց զնոսս երկիր սրպանել եւ զոհել կռոյն : Եւ սուրբքն իբրեւ չամուր պարխազ ամբացեալք էին ի սէրն Աստուծոյ, եւ բազում ժամանակս արգելեալ կապին ի բանդի կրկին շղթալուք . եւ ապա հանին ի բանդէն եւ հրով եւ սրով կատարեցան Յունիսի Ե :

* B
p. 243 b.

[B* Յայժմ աւուր յիշատակ երանելոցն Յակորայ եպիսկոպոսի Սրճեցոյ :

Սա անգապին ի ճանկութենէ վաղէր սրբասէր վարուք եւ հոգեձիր շնորհօք եւ իմաստութեամբ : Եւ ի զարգանալ հասակաւ զարգանալք եւ ինքն աստուածահաճոյ աւարինութեամբ եւ պիտութեամբ : Գրեաց ճասս բազումս շնորհալից բանիւք եւ քարոյս հոգեշարժս :

Եւ ի ժամանակս թագաւորին Հուռոնոյ Յուտաինիանոսի էր եպիսկոպոս Սրուճ քաղաքի Ասորոց, եւ ի խաղաղութիւն ունէր զվիճակ իւր, ուսուցանելով զժողովուրդս իւր ողջամիտ վարդապետութեամբ : Ունէր եւ զհոյի մարգարէութեան եւ նշանագործութեան, որով եւ եղեւ անուանի ի կողմանս չնչնոսիկ : Եւ կատարեալ զաւուրս իւր անգաղար քարոզութեամբ լի արդեամբք փոխեցաւ առ Աստուած :]

[Մարտիմիանոս] Մարտիմոս կապադոչոս Ե — չարչարեաց . . . Յունիսի Ե] նեղեաց զնոսս զի ուրացին զՔրիստոս եւ ոչ կարաց, այլ ճանաւանդ իբրեւ զպարխազ ամբանային ի սէրն Աստուծոյ : Եւ ի բանդի կապանօք արգելին զնոսս, եւ ապա հանին ի բանդէն . եւ տանջանօք բռնադատելն զնոսս զոհել կռոյն եւ ոչ կարացին հաւանեցուցանել զնոսս . եւ ապա հասին զղլուխս նոցա Մարտիրի ԻԹ եւ Յունիսի Ե, վասն անուանն Քրիստոսի Ե :

* A fol. 275
v° a.

tienne. Le juge * Maximien leur fit endurer des tortures nombreuses et variées pour qu'ils adorassent les idoles et leur immolassent des sacrifices. Mais les saints étaient fortifiés dans l'amour de Dieu comme dans une forteresse solide, et restèrent de longs jours détenus en prison, attachés avec de doubles chaînes.

Ensuite on les fit sortir de la prison et on les martyrisa par les flammes et par le glaive le 5 juin.

* B
p. 243 b.

[B* En ce jour commémoration du bienheureux Jacques, évêque de Saroug.

Dès son enfance, il brilla par une conduite sainte, des grâces spirituelles et une (grande) sagesse. Au fur et à mesure qu'il grandissait, il se développa en vertus agréables à Dieu et en science. Il composa de nombreuses homélies pleines de paroles gracieuses et des sermons qui touchaient le cœur.

Il était évêque de la ville de Saroug en Syrie, aux jours de l'empereur grec Justinien, et maintenait en paix son diocèse, enseignant à ses fidèles la saine doctrine. Il possédait aussi l'esprit prophétique et le don des miracles qui le rendirent célèbre dans ces contrées-là. Après avoir accompli ses jours dans une prédication incessante, il trépassa à Dieu plein de mérites.]

Մարերի Է եւ Յունիսի Զ : Վարք երանելոյն Եւսիւբիոսի անապատականի :

Այս երջանիկ հաչրս մեր Եւսիւբիոս էր ի բարբառէն Ալլիւանուպոլսի, աչր բարեմիտ, հեղ եւ խոնարհ : Եւ խորհեցաւ ծիւղն առանձինն բնակել եւ ծառայել Տևառն . եւ գնաց ի սահմանս Արղատանի, ի լեառն Մանասի . եւ յորժամ մերձ եղեւ ի լեառն զեւր որ ի լերինն էին, մտին յերկու մարդ ի Յովհաննէս եւ ի Վարդոն, եւ եկին ընդ առաջ Եւսիւբիոսի, հարցին, ցնա . Ո՞ր երթաս հաչր : Եւ նա ստէ ի լեառն յոր երթալոցն էր : Ասեն զեւրն ի բերանոյ երկուց արանցն . Աչն սեղին գազանաց է սեղի, եւ բազում աւազակք բնակեալ են անդ : Ասէ Եւսիւբիոս : Ես չարագործ եմ, եւ պարտ է ինձ անդ մեռանել, եւ ի մահուանէ ընդէր փախչիմ : Ասեն զեւրն . Եթէ ի յաւազակացն չերկընչես, ի գազանացն երկիր : Եւ առաջնորդեցին նժա յայլ լեառն որոյ անունն Մահինոս :

1 Վարք . . . անապատականի] Վարք սուրբ հօրն մերոյ երանելոյ ձգնաւորին Սուրբմանուկ Ամասիացոյ ձե՛ծ անապատականին B || 2 Այս] երանելի եւ *add.* B — Եւսիւբիոս] Սուրբմանուկ B — Ալլիւանուպոլսի] Ալլիւպոլսոյ B — բարեմիտ] բարի B — եւ խոնարհ *om.* B || 3 բնակել] կալ B || 4 Եւ գնաց] եւ յաջամութիւն եղեւ նժա առ յԱսատուց երթալ ի կողմանս ծովեպերին B — ի լեառն Մանասի հարցին ցնա] ի լերինս Մալմանասի : Եւ ճինչդեւ յալի անկեալ երթալ ընդ առաջ եղեն նժա զԼահարք երկու, որոյ անունն էին Յովհաննէս եւ Եւարիան, եւ հարցանէին ցնա B || 7 զեւրն ի բերանոյ երկուց արանցն] զԼահարքն B — բազում . . . անդ] աւազակաց բնակարան է B || 8 պարտ] արժան B || 9 զեւրն] զԼահարքն B — յաւազակացն] մահուանէ B || 10 եւ առաջնորդեցին . . . Մահինոս] եւ թեղալութեամբ զիւրն կաճէին առաջնորդել նժա յայլ սեղի B.

30 MARÉRI, 6 Juin.

Vie du bienheureux Hésychius l'anachorète.

Ce bienheureux Hésychius, notre père, était de la ville d'Andrinople ¹, homme bienveillant, doux et humble. Il songea à vivre seul et à servir le Seigneur; il se rendit dans les parages d'Ardasson ², à la montagne de Manos ³, et lorsqu'il fut arrivé près de la montagne, des démons qui étaient dans la montagne entrèrent dans le corps de deux hommes, Jean et Hilarion (*Lardon*), qui vinrent au-devant d'Hésychius et lui demandèrent : « Où vas-tu, père? » Il leur indiqua la montagne où il se rendait. Les démons lui dirent par la bouche des deux hommes : « Cet endroit est le repaire des bêtes fauves, et beaucoup de brigands y habitent. » Hésychius leur répondit : « Je suis un malfaiteur et je dois y mourir; pourquoi fuierais-je la mort? » Les démons lui dirent : « Si tu n'as pas peur des brigands, crains au moins les fauves. » Et ils le conduisirent à une autre montagne dont le nom était Mahinos.

1. *Syn. Cp.*, col. 673, donne Ἀδραπηγῶν πόλις, en Arménie. — 2. *Syn. Cp.*, τὰ πρὸς θάλασσαν μέρη. — 3. Cette forme et celle qui se trouve plus bas « Mahinos » proviennent toutes deux du nom que *Syn. Cp.* présente au génitif Μαῖωνος.

* A fol. 275
v° B.

* Եւ սոգա ճանեաւ Եւսիբիոս զխարդախութիւն զիւայն, եզ գձեռն ի վերայ արանցն եւ ազօթիւք հալածեաց զգեւան : Եւ զնայ ի լեառն ուր յայտնեաց նմա Աստուած, եւ առեալ բաճ ջանեաց ոտն եւ տնկեաց բոցա, եւ զնային կարաւր ուտել զբոցան եւ մեռան ի տեղոջն եւ ի վազին ետես Եւսիբիոս զկարաւան մեռեալ ի սրտոխիզին, սաէ զուարթ երեսօր . Բնդէր ուտէր զվաստակա իմ, զնայէր աստի վայրի տեղոջէս : 5
Եւ առժամայն կենդանացան եւ թուան կարաւրն, եւ այլ ոչ անցին ի տեղին յայն :

Եւ յեա ժամանակաց էջ ի լեռնէն եւ զնայ յայլ լեառն, մերձ յազրիւր մի, եւ շինեաց անդ եկեղեցի յանուն սուրբ առաքելոյն Անդրէասայ : Եւ զնայ առ նա այք մի հանդերձ կնաւն եւ գտերաւն իւրով որ լիկէր ի զիւէ, եւ եզ ձեռս երանելին եւ առժամայն հալածեցաւ զեւն, եւ ազջիկն ուջացաւ, եւ սաէ . Ակն ունիմ ողորմութեանն 10
Աստուծոյ, որ յեա մահուանն իմոյ վանք լինի տեղիս այս եւ եկեղեցի, եւ զամենայն զիւական զորձակցութիւն հալածեն ի տեղոջէն յայնմանէ :

1 Եւսիբիոս] սուրբն՝ հաղով B — զխարդախութիւն] զնենգութիւն B — զիւայն om. B — արանցն] նոցա B || 2 յայտնեաց] յայտնեցաւ B — Աստուած om. B || 3 ոտն] ունդ B — եւ զնային կարաւր . . . տեղին այն] եւ եկաց անդ առարխին վարուք եւ բազում ձգնութեամբ, եւ Աստուած փառաստուծաց զնա սրանչէրօք B || 7 յայլ . . . ազրիւր մի] մերձ ի ջուր B || 8 յանուն . . . Անդրէասայ] գտարն Անդրէաս B || 9-10 հանդերձ . . . սոջացաւ] եւ կինն իւր ունելով ընդ ինքեանս զղուսարն իրեանց այսահար ի զիւէն արէկոճեալ . իսկ նա զազջիկն սոջացոյց B || 10 ողորմութեանն Աստուծոյ] Աստուած B || 11 վանք] կանանց *add.* B — եւ եկեղեցի om. B || 12 — p. 1581, l. 2 ի տեղոջէն . . . զարջարն om. B.

* A fol. 275
v° B.

* Hésychius reconnu alors la ruse des démons, imposa ses mains aux hommes et en chassa les démons par ses prières. Il se rendit ensuite à la montagne que Dieu lui avait révélée, prit une bêche, sema des lentilles et planta des plantes. Des perdrix étant venues manger ces plantes, elles crevèrent sur place; le lendemain Hésychius, ayant découvert les perdrix mortes dans le jardin, dit avec un sourire sur le visage : « Pourquoi venez-vous manger le fruit de mon travail? Allez-vous-en de cet endroit sauvage. » Les perdrix reprirent vie aussitôt, s'envolèrent et ne repassèrent plus par cet endroit.

Un certain temps après cela, il descendit de cette montagne et se rendit à une autre montagne auprès d'une source, où il construisit une église au nom du saint apôtre André. Un homme vint le trouver accompagné de sa femme et de sa fille tourmentée par le démon; le bienheureux imposa ses mains, le démon fut chassé aussitôt et la jeune fille fut guérie. Il dit : « J'espère que, par la miséricorde de Dieu, cet endroit deviendra, après ma mort, un couvent et une église, qui chasseront de cet endroit toutes les coopérations démoniaques. »

Հանդիպեցաւ արջառոյ միոյ որոյ բեկեալ էր սորն եւ մէջքն, եւ արարեալ ի վերայ գնշան սրբոյ խաչին ողջացոյց զարջառն :

Եւ երեսուն աւուրբք չառաջ բան զվախճանն իւր ազգեցոյց * նմա հրեշտակն, եւ * A fol. 276
1° a.
ստէ ցածմն. Ձկնի երեսուն աւուր զիր զգա ի հոյլ : Եւ զարժուցեալ սրտամեայ
5 եղբարցն վասն թողման իւրոյ, եւ օրհնեաց զնոսա : Եւ ի մէջ զիշերին ծաղեաց ի
վերայ նորա լոյս առաւել բան դարեգակն, եւ մինչդեռ օրհնութիւնն ի բերանն էր
աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յունիսի Զ, եւ եղաւ ի բարեգէն տապան :

Իսկ յետոյ չաւուրս բարեպաշտ թագաւորին Կոստանդեայ եւ Երինեա, սրբասեալ
մետրապօլիտն Ամասիոյ Թէոփիլաքոսոս, փոխադրեաց զնշխարան եւ եղ յեկեղեցւոջ
10 իւրում :

Յայտմ աւուր վկայութիւն սրբուհեացն Ծուշանայ եւ Սաւսանայ :

Սրբուհի կուսան կանայքն Ծուշան եւ Սաւսան բորք էին հարազատք ի բաղարէն

3 բոն . . . ի հոյլ] հրեշտակ Տեառն երեւեալ նմա ի տեսեան՝ ծոնայց զվախճան իւր B ||
5 զիշերին] յորժամ աւանդէր զհոգին *add.* B || 6 առաւել . . . եղաւ] Տեճ, եւ այնպէս օրհնելով
զեղբարսն փոխեցաւ առ Աստուած Մարերի 1, եւ Յունիսի Զ. եւ ճարմին նորա եղաւ B ||
9 Թէոփիլաքոսոս] Թէոփիլոս B || 11 վկայութիւն . . . Սաւսանայ] վկայութիւն սրբուհի
կանանցն Սաւսանայ եւ Էսիասայ աշակերտացն եպիսկոպոսին Տուոմենոյ B || 12 Սաւսան] Էսիաս B.

Ayant rencontré une bête à cornes dont un pied et le dos étaient brisés, il fit le signe de la sainte croix sur la bête et la guérit.

Un ange lui annonça sa mort trente jours auparavant * et dit à un nuage : * A fol. 276
1° a.
« Après trente jours tu l'enterreras. » S'étant réveillé, (Hésychius) parla de son enterrement aux frères et les bénit. Au milieu de la nuit, une lumière plus éclatante que celle du soleil jaillit sur lui et pendant qu'il avait encore la bénédiction sur les lèvres, il rendit son âme à Dieu le 6 juin, et fut déposé dans un tombeau de pierre.

Plus tard, aux jours du pieux empereur Constantin et d'Irène, le saint métropolitain d'Amasia, Théophylacte, transféra ses reliques et les déposa dans son église.

En ce jour martyre des saintes <Ésie¹> et Susanne.

Les saintes vierges, les femmes <Ésie> et Susanne, étaient deux sœurs

1. Ésie, Αἰσία ou Ἐσίς est la forme habituelle des synaxaires grecs, mais le manuscrit S du *Syn. Cp.* a Εἰσεθείς. Le rédacteur arménien a perdu ce premier nom et dédoublé Susanne en *Sousanay* et *Sausanay*, qui sont respectivement la forme régulière arménienne et la transcription servile du grec, avec l'équivalence ancienne *au* = ω.

Տորոմենոյ, որ է ի Սիկիլիա կղզոջն, եւ անօրէն իշխանն Նշիգոս վասն զի զԲրիտոս ոչ ուրացան եւ Սկանանդրոսի կուոցն երկիր ոչ պագին, եւ զկուսութիւն իւրեանց անարատ պահեցին, ուժգին հարուածովք չարչարեցին զնոսա, եւ ապա սրով հատին զզուխս նոցա Յունիսի Զ :

* B
p. 244 b.

[B * Յաչամ աւուր չիշատակ եօթն կուսանացն՝ Մարիամու. Մարթայի, Թեկղի 5 եւ Եմէի, եւ ալոցն ընդ նոսա : Եւ ձղնութիւն սուրբ հօրն մերոյ Ատտալիոսի սքանչելապարծի :

Յիշատակ է եւ սրբոց հարցն Սխորայ ծիպնակեցի, եւ Մինասի, եւ Սեւերիանու, Սովանասի, Աբրայ Պօղոսի, Գէոնի, Յոհաննեսի, Աթանասիոսի, Վիտարիոնի եւ Ելարիոնի նորոյ :]

10

2 Սկանանդրոսի] Սկանդրոսի B — երկիր ոչ պագին] ոչ գոհեցին B || 4 նոցա] Մարերի 1. եւ add. B.

germaines de la ville de Tauromène, dans l'île de Sicile. L'impie gouverneur Elidus, parce qu'elles ne voulurent pas renier le Christ et adorer l'idole de Scanandre, mais conservèrent intacte leur virginité, les fit soumettre à de cruelles tortures, puis leur fit trancher la tête le 6 juin.

* B
p. 244 b.

[B * En ce jour commémoration des sept vierges Marie, Marthe, Thècle, Émée (*Emēi*) et d'autres avec elles. (Commémoration) de l'ascétisme de notre saint père Attale, le thaumaturge.

Commémoration également des saints pères Sissore le cénobite, Ménas, Sévérien, Sophrone (*Sophonos*), Alba, Paul, Diou, Jean, Athanase, Bessarion et Hilarion le nouveau.]

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

XI

MOIS DE MARGATS

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 276 à fol. 302.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յայտնաւորք ըստ կարգի ընտրեալոցն օրինակի Յայտնաւորաց
Տէր Իսրայելի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Մարգաց Ա եւ Յունիսի է : Վկայարանութիւն Ողբիանոսի
եպիսկոպոսի եւ աշակերտաց իւրոց :

Երանելի եւ սուրբ եպիսկոպոսն Ողբիանոս * էր չաուերս ամբարիշտ արքային * A fol. 276
Մարտիրմիանոսի : Եւ չաուեր ծիում Ազրիպիւնոս եւ Կղեմենդոս արքանեակք կռոցն r° b.
5 զոհս ճատուցանէին ի բագինս Իռաչի աստուածուհւոյն իւրեանց . նեղէին եւ զերանելի
եպիսկոպոսն Ողբիանոս խնկել աստուածոցն եւ զոհել : Եւ նա բաղում բանիւք
վարդապետութեամբ չաստուածային պատուիրանացն խրատ տալը նոցա ի բաց կալ
ի սնտի գործոցն իւրեանց :

Եւ նոքա բարկութեամբ շարժեցան, եւ շամիրօք զթիկունսն եւ դատածոքսն ալրեցին .
10 եւ չորժամ գիտացին եթէ ոչ է դառնալոց ազդեցին վասն նորա բղեշխին : Եւ նա
առաքեաց զօրականս երիվարօք առ նա զի հաւանեցուցեն զնա ուրանալ զՔրիստոս,
եւ ամենեւին ոչ կարացին խախտել զնա ի հաւատոցն Քրիստոսի :

Եւ հրամանաւ բղեշխին ձերկացուցին զՈղբիանոս եպիսկոպոսն եւ զաշակերտսն

1 Վկայարանութիւն Ողբիանոսի] Վկայութիւն սրբոյ Ողբանոսի B || 6 աստուածոցն om.
B || 11 զՔրիստոս] եւ երթնալ առ նա add. B || 13 ձերկացուցին] զսուրբ add. B.

I MARGATS, 7 Juin.

Passion de l'évêque Olbianus et de ses disciples.

Le bienheureux et saint évêque Olbianus * vivait aux jours de l'empereur * A fol. 276
impie Maximien. Un jour que les ministres des idoles, Agrippinus et Clé- r° b.
ment, offraient des victimes sur l'autel de leur déesse Héra (*Irayi*), ils pres-
sèrent le bienheureux évêque Olbianus d'encenser lui aussi les dieux et de leur
immoler des sacrifices. Mais par une longue exposition doctrinale des com-
mandements divins il les engagea à renoncer à leurs œuvres vaines.

Ils furent saisis de colère et brûlèrent son dos et sa poitrine avec des bro-
ches, et, persuadés qu'il ne se convertirait point, ils le dénoncèrent au gou-
verneur. Celui-ci envoya des soldats à cheval pour l'engager à renier le
Christ, mais ils ne parvinrent aucunement à l'ébranler de la foi au Christ.

Alors, sur l'ordre du gouverneur, on mit à nu l'évêque Olbianus et ses

իւր, եւ բրօք զմարմինս նոցա հարին ուժգին, եւ ապա հրով աչրեցին : եւ բարի խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս Յունիսի է :

Յայսմ աւուր վկայութիւն թէոգորոսի կուսան քահանայի սրբոց Գոհարինեաց :

* A fol. 276
v° a. Սուրբ քահանայն թէոգորոս էր ի Սեբաստիոց Հալոց, կուսան եւ սուրբ ի մանկութենէ, եւ կրօնաւորեալ անարատ վարուք : եւ մատնեցին զնա * անօրէն բռնաւորին թուրքաց Ալի Բասանայ, որ էր չազգէն Գանշմանայ, զապանաբարոց եւ արիւնահեղ, եւ մոլեալ ընդդէմ բրիտոսնէից :

եւ երթեալ ոմանք ասեն յնա կթէ թէոգորոս քահանայ ոմն անիժանէ պքեղ հանապաղ, զի զհաչր նորա եւ զաղղականսն զու սպաներ, եւ անարգէ պօրէնսցիրն մեր զՄահճէտ եւ գորէնս նորա : եւ հրամայեաց ըմբռնել զնա եւ ածել զսուաջեաւ : 10

եւ լուեալ թէոգորոսի աչքակերպեալ զինքն փախեաւ. եւ յետ երկուց ամաց կարան եւ ածին սուաջի բռնաւորին : եւ հրամայեաց արձակել ի կապանացն, եւ շողոքորթ եւ պատրիչ բանիւք կամէր խօսել զնա զի ուրասցի նա ի հաւատոցն Քրիստոսի, եւ լինիցի տաճկահաւատ : եւ զի էր մանուկ տիօք եւ վայելուչ հասակաւ.

2 կատարեցան. . . Յունիս է] ատանցեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած Մարգարէ Ա եւ Յունիս է B || 3 կուսան քահանային] նոր քահանայիկայի B || 6 թուրքաց] ալլաղգեաց B || 7 մոլեալ] յոյժ add. B || 8 ոմն] քահանայ կրօնաւոր add. B || 10 զՄահճէտ] զահճման B || 13 ուրասցի նա] ուրացուցէ B || 14 եւ լինիցի տաճկահաւատ] եւ գարձուցէ զնա ի կրօնս ալլաղգեաց B.

disciples et on frappa vigoureusement leur corps avec des gourdins, et on les brûla ensuite dans le feu. C'est ainsi qu'ils furent martyrisés dans le Christ en bonne confession le 7 juin.

En ce jour martyre de Théodore, le prêtre vierge, fils de Gohariné.

Le saint prêtre Théodore était de (la ville de) Sébaste d'Arménie, vierge et saint dès l'enfance, menant une vie de religieux sans tache. On le dénonça * A fol. 276
v° a. * à l'impie tyran ture Ali Basan, qui était de la tribu des Daniehmans, homme féroce et sanguinaire, ennemi furieux des chrétiens.

Quelques-uns allèrent lui dire : « Un certain prêtre Théodore te maudit quotidiennement, parce que tu as fait mourir son père et ses proches, et il méprise notre législateur Mahomet et sa religion. » (Le tyran) ordonna de le saisir et de l'amener devant lui.

L'ayant appris, Théodore se déguisa et prit la fuite. Deux ans après, on l'arrêta et on l'amena devant le tyran. Celui-ci ordonna de le délier de ses liens et, par des paroles hypocrites et trompeuses, tenta de le tromper pour lui faire renier la foi dans le Christ et adopter la religion musulmane. Comme (le prêtre) était jeune d'âge et d'une stature avantageuse, il lui promit des

խոստանայր նմա պարգևս եւ պատիւս եւ յաւագութիւն հասուցանել եթէ լսէ նմա, ապա թէ ոչ գանս եւ տանջանս եւ մահ :

Ասէ սուրբն . Ես քրիստոնեայ եմ եւ պաշտեմ զհայր Աստուած եւ զորդի նորա Թիսուս Քրիստոս եւ զսուրբ Հոգին, զերրորդութիւնն կատարեալ մի աստուածութիւն, 5 եւ զայլ կարգ եւ վերօն ես ոչ ինչրեմ, եւ ոչ ընդունիմ :

Եւ հրամայեաց բռնաւորն հարկանել զբերան նորա, եթէ Զիարդ իշխեցեր ասել եթէ Աստուած որդի ունի, մի է Աստուած : Այժմ հրամայեմ սպանանել զքեզ * իբրեւ * A fol. 276 v° b.

զհայրն քո եւ զպզականսն, զոր վասն այզր հաւատոյ սպանի :

Ասէ Թէոդորոս . Ինձ այն մահ սր վասն Քրիստոսի կեանք է, երանի եթէ պատահէր : 10 Ասէ բռնաւորն . Ես վաղվաղակի հասուցից զքեզ ցանկութեան քո : Եւ հրամայեաց զինել ի բանդի, եւ զոտս նորա պնդել ի կոճեղ : Եւ սուրբն սպոյնաւոր ի տուէ եւ ի պիշերի :

Եւ բռնաւորն չլէ առ նա զիմաստունս իւր եւ վերեւելի արս, զի թերեւս կարասցեն խախտել զնա, եւ տեսին զնա անպարտելի եւ չպլծուլ յամենայնի . եւ դարձեալ պատմեցին իշխանին, եւ նա հրամայեաց զահճայն սուսերամերկ քարշանօք տանել զնա ի տուն աղօթից իւրեանց : Եւ նա սպոյնաւոր . Զգնացս ուղիղ արն ինձ Տէր : Եւ հասեալ 15 ի դուռն ոչ կամէր մտանել ի ներքս . եւ ձեծէին զնա սուսերօք եւ բրօք, եւ նա

4 զերրորդութիւն . . . աստուածութիւն om. B || 16 Տէր om. B.

cadeaux, des honneurs avec l'accès à de hautes situations s'il voulait l'écouter, et, dans le cas contraire, des coups, des tortures et la mort.

Le saint répondit : « Je suis chrétien et j'adore Dieu le Père, son fils Jésus-Christ et le Saint-Esprit, Trinité parfaite, une seule divinité, et je ne recherche ni n'accepte aucune autre institution ou religion. »

Le tyran ordonna de le frapper sur la bouche en disant : « Comment as-tu osé dire que Dieu a un fils ? Dieu est un. Maintenant je vais ordonner de te faire mourir, * comme j'ai fait mourir ton père et tes proches, pour la même * A fol. 276 v° b.

foi. » Théodore répondit : « Une telle mort pour le Christ est pour moi la vie ; heureux serais-je, si je l'obtenais. » Le tyran dit : « Je t'approcherai promptement de ton désir. » Et il ordonna de le mettre en prison, et d'attacher ses pieds à un bloc de bois. Le saint psalmodiait jour et nuit.

Le tyran expédia auprès de lui ses sages et ses hommes de valeur dans l'espoir de l'ébranler, mais ils le trouvèrent invincible et victorieux en tout ; ils s'en retournèrent alors et en firent part au prince, qui ordonna aux bourreaux de le trainer, le glaive au clair, dans leur maison de prières. (Théodore) psalmodiait : « Seigneur, rends ma voie droite !. » Arrivé à la porte, il ne voulut point entrer ; ils le frappèrent avec leurs glaives et des bâtons, mais il

1. Cf. Ps. xxvi, 11.

անկեալ յերկիր անարգէր գտունն եւ զգաշտամունս նոցա, եւ չարչարեալ զնա ուժգին արկին ի բանդ : Եւ լուեալ աէր Գրիգոր գրեաց առ նա քաջութիւնս եւ յժարութեամբ մեռանել վասն Քրիստոսի :

* A fol. 277
1° a. Եւ հրամայեաց բռնաւորն ածել առաջի իւր, եւ ետ նմա երիվարս սովեկազմ, եւ սովի եւ արծաթ, եւ խոստանայր * նմա մեծ իշխանութիւն : Եւ նա ոչինչ համարեցաւ զայն ամենայն : Եւ ետ վնա ի դատաւորն Թաւառս, որ էր չառաջ բրիստոնեաց եւ յետոյ տաճկացաւ . եւ նա ջանաց բազում բանիւք, եւ ոչ կարաց խախտել զնա, այլ մանաւանդ նախատէր վնա ուրացող անուանելով, եւ թքանէր յերեսն : Եւ վնացեալ առ բռնաւորն չարախօսեաց զարբոյն եթէ բազում հաչոյութիւնս առնէ : Եւ հրամայեաց սրով սպանանել զնա ի մէջ Սեբաստիոյ : 10

Եւ անօրէն գահիճքն ընկեցին զնա յերկիր, եւ ոտիւք հարկանելին ծինչեւ քակտեցան յօղբ նորա, եւ ապա յերիս մատունս կտրատեցին սրով : Եւ այնպէս թաւախալ յարիւն իւր աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յունիս է :

Իսկ իշխան մի բրիստոնեաց Սարգիս անուն խնդրեաց ի բռնաւորէն զնշխարս սրբոյ վկային Թէոդորոսի, եւ բարձեալ տարաւ ի սուրբ Նշանն ի վանսն որ կայ ի վերայ Սեբաստիոյ, եւ անդ թաղեաց պատուով : 15

4 բռնաւորն] թագաւորն B || 7 եւ յետոյ տաճկացաւ om. B || 9 բռնաւորն] թագաւորն B || 10 հրամայեաց] բռնաւորն add. B || 13 Աստուած] Մարգարէս եւ add. B || 14 բռնաւորէն] թագաւորէն B — զնշխարս] զմարմին B.

se jeta à terre, injuriant la maison et leurs offices; après l'avoir torturé brutalement, on le jeta en prison. Ce qu'ayant appris, Ter Grigor lui écrivit de mourir noblement et volontiers pour le Christ.

* A fol. 277
1° a. Le tyran ordonna d'amener (Théodore) en sa présence; il lui offrit des chevaux avec harnachements ornés d'or, de l'or, de l'argent et lui promit de hautes situations. Mais il méprisa tout cela. Alors (le tyran) le remit entre les mains du juge Thavtos, autrefois chrétien et qui s'était converti à la religion musulmane; celui-ci après des efforts et de longs entretiens ne put l'ébranler, par contre (Théodore) l'injuria en l'appelant renégat et en lui crachant à la figure. S'étant rendu auprès du tyran, il calomnia le saint comme disant beaucoup de blasphèmes; et ordre fut donné de le tuer par le glaive dans la ville de Sébaste.

Les bourreaux impies le jetèrent à terre et lui donnèrent des coups de pied jusqu'à disloquer ses articulations, ensuite ils le tailladèrent avec le glaive en trois morceaux. C'est ainsi qu'inondé de son sang, il rendit son âme à Dieu, le 7 juin.

Un prince chrétien, de nom Sargis, demanda au tyran les restes du saint martyr Théodore; il les enleva et les transporta au couvent du saint Signe (de la croix), qui surplombe Sébaste, et les y inhuma avec honneur.

* Մարգաց Բ եւ Յունիաի Ը : Վկայաբանութիւն ձեճ եւ փառաւորեալ վկային Քրիստոսի Թէոփորոսի սարատելաաիւն, ոչ որոյ սօճն յաղուհայն է, այլ ազգականի նորա :

* A fol. 277 r° b.

Մեճ եւ փառաւորեալ վկայն Քրիստոսի Թէոփորոս ձեճալ էր յՆերպալիտաց, եւ բնակէր ի քաղաքին յերակլիա յաւուրս անորէն արքային Լիկիանոսի, երիտասարդ հասակաւ եւ յոյժ գեղեցիկ տեսեամբ եւ ամենիմաստ հանճարով, եւ հճուտ աստուածային գրոց, եւ էր բարեկամ եւ սիրելի թագաւորաց :

Ազդեցուցին ոճանք վասն նորա եթէ քրիստոնեայ է : Եւ առաքեաց թագաւորն ի նիկոմիդացուոց քաղաքէն զօրագլուխ զօրականօք յերակլիա զի տարցեն զԹէոփորոս առ թագաւորն : Եւ յորժամ գնացին առ նա ասնն. Եկեսջիւր առ ինքնակալ թագաւորն, քանզի յոյժ ցանկայ տեսանել զքեզ եւ վայելել ի սիրոյ քուճէ : Իսկ սուրբն Թէոփորոս խաբեաց զնոսա բանիւք, եւ նորա ոչ իճացան, տուեալ նոցա պարգևս եւ թուղթս առ թագաւորն յղարկեաց, եւ խոստացաւ նոցա կաշաւս տալ եթէ տարցեն զթագաւորն յերակլիա մեճագոյն աստուածովքն իւրովք :

1-2 Վկայաբանութիւն . . . նորա] Վկայութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ ձեճ վկային Քրիստոսի Թէոփորոսի Սարատելաաիւն յԱռակլիա Բ | 3-4 ձեճալ . . . Լիկիանոսի] ձեճալ ի բրիտանեայ ճեօրաց ի զիւզն յԵւխալիտաց որ ի սահճանս Բճասիոյ Պոնտացուոց, բնակէր ի քաղաքին Երակլիոյ. եւ էր քեռորդի քաջայաղթ զինուորին Քրիստոսի արբայն Թէոփորոսի Տիւբրոնի, որոյ յիշատակն կատարի յառաջին շաբաթու աղուհայցից : Եւ էր Բ || 6 թագաւորաց] եւ էր սպարապետ գնդի ի Հերակլիա Կապադովկացուոց, ուր իմաստութեամբ եւ ճարտարութեամբ դարճոց զբազումս ի հեթանոսաց ի հաւաստ Քրիստոսի : add. Բ || 7 ոճանք] Լիկիանոսի անորէն արքային add. Բ.

* 2 MARGATS, 8 Juin.

* A fol. 277 r° b.

Martyre du grand et glorieux martyr du Christ Théodore le stratélate, non pas de celui dont la fête tombe pendant le carême, mais de son parent.

Le grand et glorieux martyr du Christ Théodore était né à Evchaïta et habitait la ville d'Héraclée, aux jours de l'empereur impie Licianus. Il était jeune, d'une belle apparence, doué de toutes les facultés de l'intelligence, versé dans les écritures saintes, familier des empereurs et aimé par eux.

Quelques-uns le dénoncèrent comme chrétien. L'empereur envoya de la ville de Nicomédie à celle d'Héraclée un officier avec des soldats pour qu'ils amenassent Théodore à l'empereur. Lorsqu'ils arrivèrent à lui, ils lui dirent : « Viens auprès de l'empereur autocrate, car il désire beaucoup te voir et jouir de ton amitié. » Mais saint Théodore, les trompant par des paroles qu'ils ne comprirent point, leur remit des cadeaux et une lettre pour l'empereur et les expédia en promettant de leur donner des sommes d'argent, s'ils amenaient à Héraclée l'empereur et ses plus grands dieux.

* A fol. 277
v^o a.
Եւ չորժամ գարձան առ թագաւորն ետուն զթուղթն եւ աւեալ ընթերցաւ . եւ նորա պատմեցին նմա վասն Թէոդորոսի հանձարեղ * իմաստութեանն եւ զբարի բնութենէն : Եւ ասն եթէ Պարտ է քեզ աշխատել եւ երթալ առ նա, մանաւանդ եթէ ունիցիս զկնի բո յոսկի աստուածոց բոց, ամենայն բնակիչք երկրին այնմիկ երկիր պապեն եւ զոհս մասուսցեն :

Իսկ թագաւորն խաբեցաւ ի բանս նոցա եւ զնայ բազում զօրօք չերակլիս : Եւ յայնմ զիշերի ի տեպեան ետես սուրբն Թէոդորոս զի ձեզունք տանն չորում ննջէր վերացան, եւ կայծակունք իջանէին չերկնից ի վերայ նորա . եւ լուա ձայն որ ասէր . Զօրացիր Թէոդորէ զի ես ընդ քեզ եմ : Եւ վարթուցեալ մեկնեաց զերպոյն եւ ասէ . Հաճոյ է Աստուծոյ մարտիրոսանալ ինձ . եւ յոժ ուրախ եղև :

Եւ չորժամ զիտաց զթագաւորն եթէ մերձեցաւ, մտեալ ի սենեակն իւր ելաց պահապէս եւ ասէ . Ճանապարհակից լեր ինձ Քրիստոս չնթացս ասպարիսին որ վասն քո անուանդ երթալոց եմ : Եւ չարուցեալ լուաց զերես իւր, եւ զգեցաւ բեհեպս, եւ հեծեալ յոսկիակազմ երիվար եւ ընդ այլ բազում ծառայս իւր զնայ ընդ առաջ թագաւորին, եւ լստ արժանեաց մեծաւ վառօք եւ խոնարհութեամբ կտ գողջոյնն եւ ասէ . Ողջոյն քեզ հօր եւ չԱստուծոյ ինքնակալ թագաւոր : Եւ նա մեծ զթով

7 ետես] տեսանէ ի տեպեան B || 14 հեծեալ] նստեալ B.

* A fol. 277
v^o a.
Lorsqu'ils furent de retour auprès de l'empereur ils lui remirent la lettre, qu'il prit et lut; ils lui parlèrent de la sagesse avisée * de Théodore et de sa bonne nature. Ils lui dirent : « Il faut que tu te donnes la peine d'aller à lui, surtout si tu y amènes à ta suite tes dieux en or, car tous les habitants de ce pays-là les adoreront et leur offriront des victimes. »

L'empereur se laissa prendre à leurs paroles et se rendit à Héraclée avec beaucoup de troupes. Cette même nuit, saint Théodore vit dans un rêve comme si le toit de la maison dans laquelle il dormait avait été enlevé et des rayons descendaient du ciel sur lui, tandis qu'il entendait une voix disant : « Prends courage, Théodore, car je suis avec toi. » S'étant réveillé, il comprit son rêve et dit : « Il plaît à Dieu que je sois martyrisé. » Et il en eut une grande joie.

Lorsqu'il apprit que l'empereur approchait, il rentra dans sa chambre, pleura amèrement et dit : « Christ, sois mon compagnon dans la carrière où je vais courir pour ton nom. » Il se releva, se lava le visage, se vêtit de bysse, monta sur son cheval harnaché d'or et, accompagné de ses nombreux domestiques, il se rendit au-devant de l'empereur. Il le salua avec de grands honneurs et humblement, comme il convenait; il lui dit : « Salut à toi, puissant, et de par Dieu empereur autocrate. » Celui-ci l'embrassa avec grande

Համբուրեաց զնա եւ ասէ . Ողջոյն եւ * քեզ արեգակնատեսիլ թագապուխ, պարտ * A fol. 277
է քեզ ընդ իս թագաւորել : v° b.

5 Եւ մտեալ ի քաղաքն նստաւ թագաւորն, եւ հրամայեաց եւ նմա նստել . եւ յոճվ
գովեաց թագաւորն զքաղաքն եւ զքաղաքացիսն . եւ ասէ զԹէոփորոս . Աճի զվառա-
ւորագոյն աստուածսն յմեր, չարուցեալ երկիր պսպ եւ զոհնն նոցա : Ըսէ Թէոփորոս .
Տուր զիս զվառաւորագոյն աստուածսն զի տարաջ ի սենեակն իմ եւ խնկեցից եւ
զոհս մատուցից եւ անոջ իւզօք օծից, եւ սպա սուաջի քո զնոյնն արարից :

10 Եւ թագաւորն հաւատաց նմա եւ ետ ի նա զկուռսն օսիկդէնս եւ արծաթեղէնս :
Եւ ի հասարակ զիշերոյն չարուցեալ խորտակեաց մանր զկուռսն եւ բաշխեաց
աղբատաց :

Եւ յետ երկուց աւուրց կոչեաց թագաւորն զԹէոփորոս եւ ասէ . Որպէս արեւուսկան
եւ փառաւոր եւ պատուեալ ի թագաւորացն որ յառաջ ըան զիս էին, ցնչց ինձ զգօծա-
րութեամբ սէր քո յաստուածսն մեր սուաջի ամենայն ժողովրդեանս եւ զոհս մատո՛, զի
եւ սորա ամենեքեան տեսանելով զքեզ մեծաւ ուրախութեամբ զնոյն արսացին :

15 Եւ մի ոմն յառաջակալիցն որոջ անուն էր Մարսեմոսիոս ասէ զթագաւորն . Մի
խաբիր, ո՛վ թագաւոր, ի բանից զորս, վասն զի տեսի յնուանկան զիշերին զոսկի
զլուխն * մեծի աստուածուհւոյն Արտեմեայ զի ունէր ի ձեռին իւրում աղբատ ոմն * A fol. 278
r° a.

17 Արտեմեայ] Արտեմիդեայ B.

affection et lui répondit : « Salut à * toi aussi, tête couronnée, resplendissant * A fol. 277
comme le soleil; tu dois régner avec moi. » v° b.

L'empereur, étant entré dans la ville, s'assit et lui ordonna de s'asseoir, lui aussi. L'empereur fit de grands éloges de la ville et des citoyens, puis dit à Théodore : « J'ai amené nos plus glorieux dieux, lève-toi pour les adorer et leur offrir des victimes. » Théodore répondit : « Remets-moi tes dieux les plus glorieux afin que je les emporte dans mon appartement et que je les y encense, leur immole et répande sur eux de suaves parfums : ensuite je ferai de même devant toi. »

L'empereur le crut et lui remit ses dieux en or et en argent. Au milieu de la nuit, (Théodore) s'étant levé, brisa les idoles en menus morceaux et les distribua aux pauvres.

Deux jours après, l'empereur appela auprès de lui Théodore et lui dit : « En tant que noble, glorieux et honoré des empereurs qui furent avant moi, montre-moi de bon gré ton affection pour nos dieux en présence de tout ce peuple et offre des victimes, pour que tous, en te voyant, fassent de même avec grande joie. »

Un des assistants, dont le nom était Maxence, dit à l'empereur : « Ne sois point dupe, ô empereur! de ses paroles, car j'ai aperçu dans la nuit d'avant-hier la tête d'or * de la grande déesse Artémis entre les mains d'un * A fol. 278
r° a.

և ինկար : Եւ լուեալ թագաւորին ի մեծի վարձացման եղեալ : Ասէ Թէոդորոս. Իբրևստոսին իմոյ դորութիւնն զի ճշմարիտ է զոր Մարքեմատոս ասաց, եւ ես զոր ինչ արարի բարիորք արարի. եթէ աստուածք քո իւրեանց օգնել ոչ կարեն, բեզմրպէս կարասցեն օգնել :

Եւ թագաւորն ալլագունեաց, եւ յոգւոյ հանեալ ասէ. Մայն ինձ զի խաբեցայ ես եւ 5 ճաղր ելէ. արդ զինչ ասացից կամ զինչ գործեցից ոչ զիտեմ, զի նախատինք ելէ պաւստիս եւ քաղաքիս եւ քաղաքացեացս. զի ես թագաւոր եմ հզօր եւ այսչափ զօրօք եկի յոտս անօրինիս այսմիկ, եւ կորուսի զբարեյալթ աստուածսն իմ :

Ասէ Թէոդորոս. Մի թագաւոր, ոչ սակաւ բանս հայհոյութեան խօսեցար, եւ ես օրհնարանեմ զԱստուած, զու պաշտես զմեւեալ կուռս, եւ ես պաշտեմ զԱստուած 10 կենդանի : Եւ ալլ բազում բանիւք չանդիմանեաց զլիմարութիւն կուսպաշտիցն զի որպէս էշք եւ ջորիք անիմաստք իցեն :

Եւ բարկութեամբ լցեալ Լիկինիոս հրամայեաց մերկացուցանել զնա եւ տարածել 15 զձեռան, եւ հարին զնա արջաուաջլօք զթիկունսն եւ զբանջան համարով * երեք հարիւր, եւ զորովայնն չիտեն. եւ կապարեաց կուսնաւ զան հարին չետոյ զպարանոցն անխնայարար եւ զմնացեալ ճարմինն երկաթի բերչօք բերեցին, եւ ապա հրով ալբեցին զխոցս վերացն եւ արկին ի բանդ :

7 եւ քաղաքիս *om.* B.

pauvre qui la tenait avec joie. » Entendant cela, l'empereur eut un grand étonnement. Théodore lui dit : « Par la puissance de mon Christ, ce que Maxence vient de dire est vrai; ce que j'ai fait, je l'ai bien fait; si tes dieux ne peuvent point s'aider eux-mêmes, comment pourront-ils t'aider? »

L'empereur pâlit et dit en soupirant : « Malheur à moi, parce que j'ai été trompé et suis devenu ridicule; je ne sais plus que dire et que faire, car je suis devenu la risée de cette contrée, de cette ville et de ses citoyens; car moi, empereur puissant, venu avec tant de troupes aux pieds de cet impie, j'ai perdu mes glorieux dieux bienveillants. »

Théodore répondit : « O empereur! tu as dit autant de blasphèmes que de paroles, et moi, je bénis Dieu; tu adores des idoles mortes, moi, j'adore le Dieu vivant. » Et il blâma longuement la folie des idolâtres, qui sont insensés comme ânes et mulets.

Licianus, plein de colère, ordonna de le mettre à nu, d'étendre ses mains et de lui donner sur le dos et sur la poitrine * trois cents coups de nerf de bœuf, puis cinquante sur le ventre. On le frappa ensuite impitoyablement avec un marteau de plomb sur le cou, et on déchiqueta avec des ongles de fer le reste de son corps, puis on lui brûla aux flammes les plaies des blessures et on le jeta en prison.

* A fol. 278
r° b.

Եւ յետ սուրբ չանին ի բանդէն եւ բեւեւեցին ի խաչափայտին, եւ տարան ձանկունս եւ նետս յերեսն ձգելն եւ հարկանէին զաչսն, եւ զծածուկ անդամն սրով հատին :

Եւ ես Աբգարոս, ծառայ եւ դպիր սրբոյն Թէոդորոսի, հրամանաւ տեսուն իմոյ զամենայն ձի ըստ ձիոջէ գրեցի, եւ յորժամ տեսի զաչնչափ տանջանսն տեսուն իմոյ ի բաց ընկեցի զկաղամարն եւ զբարտեղան եւ ողբալի առ ոտս նորա : Եւ ասէ յիս նուաղ ձայնիւ. Ո՛վ Աբգար, ձի հեղար ի գործոյդ բուժմէ, զրեան եւ զառաջնկայ նեղութիւնս, եւ անաս առ իս զի եւ զկատարումն իմ գրեցես :

Եւ զաչսն համբարձեալ յերկինս ասէ. Տէր, Աստուած իմ, ասացեր յիս յառաջագոյն եթէ ոչ թողից գրեղ, եւ արդ ընդէր հեռացար չինէն եւ վաչքենի զապանքս զիշատեցին զիս վասն բո : Ելին արտաքս բիրբ աչաց իմոյ, մարմինս իմ ի հրոյ հալեցաւ, ատածունք իմ յերկիր անկան, եւ երեսք իմ աննման մարդոյ եզեն, անձն իմ տաղնապեցաւ յաչէ խաչիս : Յիշան զիս Տէր զի վասն բո այսմ * ամենայնի համբերեցի եւ ի հուր եւ ի * A fol. 278
v° a.

սուր մաշեցայ : Ընկնլ վազվազակի զհոգի իմ եւ հանգն որպէս հաճոյ է քեզ : Եւ զայս ասացեալ լուսաց, քանզի յոյժ խոլխոլեալ էր ամենայն մարմինն : Եւ կարճաց կիկինիսս եթէ մեռաւ, եթող բեւեւեալ ի խաչին զօրն եւ զգիշերն :

Եւ յառաջին պահու զիշերոյն առաքեցաւ հրեշտակ Տեսուն եւ երջձ զնա ի խաչէն,

17 — p. 1596, l. 4 առաքեցաւ . . . պսակն] հրեշտակ Տեսուն աներեւոյթ զօրութեամբ իջայց զնա ի խաչէն, եւ գորացոյց զամենայն մարմինն իւր B.

Quelques jours après, on le fit sortir de la prison et on le cloua sur une croix de bois ; on fit venir des enfants pour lui lancer des flèches à la figure, on lui frappa sur les yeux et on lui trancha par l'épée le membre viril.

Et moi Abgar, serviteur et secrétaire de saint Théodore, sur l'ordre de mon maître, j'ai tout écrit avec détail, mais lorsque j'ai vu toutes les tortures endurées par mon maître, j'ai rejeté l'encrier et le papier et je me suis mis à gémir à ses pieds. Il me dit d'une voix faible : « O Abgar ! n'abandonne point ton ouvrage, inscris aussi mes souffrances actuelles, reste auprès de moi afin que tu écrives aussi ma fin. »

Il leva ses yeux au ciel et dit : « Seigneur, mon Dieu, tu m'as dit auparavant : Je ne t'abandonnerai point. Pourquoi t'es-tu éloigné de moi et pourquoi ces bêtes féroces m'ont-elles dévoré à cause de Toi ? Les prunelles sont sorties de mes yeux, mon corps s'est fondu au feu, mes dents sont tombées à terre, mon visage ne ressemble plus à celui d'un homme, tout mon être a été secoué par la peur de cette croix. Souviens-toi de moi, Seigneur, car c'est pour Toi que j'ai enduré * tout ceci, et que je suis usé par les flammes et le glaive. * A fol. 278
v° a.

Reçois promptement mon âme et donne-lui le repos comme il Te plaira. »

Après avoir dit cela, il se tut, car tout son corps était massacré. Licianius, croyant qu'il était mort, le laissa cloué sur la croix toute la journée et la nuit.

Dans la première partie de la nuit, un ange envoyé par le Seigneur le dé-

Եւ ողջացոյց զամենայն զվէրս նորա, եւ ողջունեալ զնա ասէ. Ուրախ լեր եւ զօրացիր շնորհիւ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եւ Տէր ընդ բեղ է. ընդէր ասացեր եթէ հեռացար լինէն : Կատարեն զընթացս ձգնութեան բո, եւ երթիցես առ Յիսուս Քրիստոս Աստուածն մեր, եւ ընկալցիս զանազական պատկն : Եւ սուրբն Թէոդորոս տեսեալ զինքն ամենեւին ողջացեալ զոհացաւ զԱստուծոյ, եւ սկսաւ պաշտել զսպ- 5 մոսն. Բարձր ասնեմ զբեղ Աստուած իմ եւ թագաւոր իմ :

Եւ ընդ առաւօտն աւաքեաց թագաւորն երկու հազարապետս զԱնտիոքոս եւ զՊատրիկիոս եւ ասէ. Երթալք իջուցէք զչարսմեա ճարմինն խաբողին Թէոդորոսի, եւ բերէք առ իս, զի ելից ի կապարեաց տապան եւ ընկեցից ի խորս ծովուն վասն քրիստոնէիցն : Եւ չորժամ զնացին զօրագլուխքն, տեսին զխաչն զտարիկ : Ասէ Անտիոքոս 10 * A fol. 278 * ցՊատրիկիոս . Ճշմարիտ է զոր ասնն քրիստոնեակցք եթէ Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց . աչժմ եւ զսա սչօր չարոց ի մեռելոց : Եւ Պատրիկիոս երթեալ ի խաչն տեսանէ զսուրբն Թէոդորոս նստեալ ողջ ճարմնով եւ պատմէր զմեծամեծ սքանչելիսն Աստուծոյ : Եւ աղաղակեաց ձայնիւ մեծաւ եւ ասէ. Մեծ է Աստուածն քրիստոնէից : Եւ երթեալ առ սուրբն ասնն. Եւ մեր քրիստոնեակցք եղար : Հաւատացին եւ աչք 15 ընդ նոսա ի զօրականացն ութսուն եւ երկու :

5 ողջացեալ] զօրացեալ B || 13 ողջ ճարմնով եւ om. B || 16 սթսուն] եթմանասուն B — երկու] անձինք add. B.

tacha de la croix, lui guérit toutes ses plaies et, lui ayant donné le salut, lui dit : « Sois joyeux et prends courage par la grâce de Notre-Seigneur Jésus-Christ, car le Seigneur est avec toi. Pourquoi lui as-tu dit : Tu t'es éloigné de moi? Achève le cours de ton combat et tu iras auprès de Jésus-Christ notre Dieu et tu recevras la couronne impérissable. » Saint Théodore, se voyant complètement guéri, rendit grâces à Dieu et commença de réciter le psaume : *Je t'exalte, mon Dieu et mon roi* ¹.

Au matin, l'empereur envoya deux chiliarques, Antiochus et Patricius, et leur dit : « Allez descendre le corps du trompeur Théodore, qui a eu une mauvaise mort, et amenez-le-moi pour que je le fasse mettre dans un cercueil de plomb et jeter au fond de la mer à cause des chrétiens. » Lorsque les officiers s'y furent rendus, ils virent la croix nue. Antiochus dit* à Patricius : « C'est bien vrai ce que disent les chrétiens, que le Christ est ressuscité des morts; aujourd'hui, il a ressuscité celui-ci aussi d'entre les morts. » Patricius, s'étant approché de la croix, aperçut saint Théodore assis, sain de corps, et racontant les miracles de Dieu; il cria à haute voix et dit : « Grand est le Dieu des chrétiens. » Puis, tous deux, s'approchant du saint, lui dirent : « Nous aussi, nous sommes devenus chrétiens, » et avec eux d'autres encore se convertirent parmi les soldats au nombre de quatre-vingt-deux.

Եւ լուեալ թագաւորին առաքեաց զբղեաշխն Կեստոն երեք հարիւր զօրականօր
 զի սպանցեն զնոսա : Եւ յորժամ զնացին եւ տեսին զարանչեւիւն հաւատացին եւ նորա
 ի Քրիստոս. եւ ժողովեցան անկ բազմութիւն արանց եւ կանանց եւ ազգավեցին.
 Միայն Աստուածն է բրիտանէից Աստուած, եւ այլ ոչ զոչ որ Աստուած : Եւ ելել
 5 յամբօխն խառովութիւն եւ ժխոր եւ աղաղակ, եւ ասեն ցմիմեանս. Քարկոմեայօր
 զԼիկինիոս, մեր ոչ զոչ այլ Աստուած բաց միայն նա զոր քարոյէ Թէոփորոս, եւ
 եղև բազում արեանց հեգմուծք ի ժողովօրդն : Եւ մի ոմն ընթացեալ սուսերաւ,
 որոչ անուն էր Լեանդրոս, ի վերայ սրբոյն Թէոփորոսի զի սպանցէ զնա. եւ հանկուկեցաւ
 բղեաշխն եւ կօրկեաց գտարն ի ձեռանէն եւ սպան զԼեանդրոս : Եւ միւս ոմն այլ
 10 որոչ անուն * էր Մերպաս ելեալ ի մէջ ամբօխին սպան զբղեաշխն :

* A fol. 279
1° 3.

Եւ մտեալ ի մէջ ամբօխին սուրբն Թէոփորոս աղաշանօր եւ ուրբանօր հայլև
 կարաց խաղաղացօւցանել զխառովութիւն ժողովրդեանն. եւ յորժամ անցանէր սուրբն
 ամբօխիւ մերձ ի բանգն սղաղակեցին ամենայն արգելեալքն ի բանգն. Ողորմեաց մեզ
 ճառայ Աստուծոյ բարձրերոյ : Եւ սուրբն բանիւ միայն երոջձ զկապանսն բանտին, եւ
 15 բացաւ զուսն, եւ կազեալքն ելին ամենեքեան' : Եւ ասէ ցնոսա. Երթալք խաղաղու-
 թեամբ եւ ազօթիւք չիշեսջիք զիս ի Քրիստոս : Եւ բազում հիւանդք եւ ախտածէսք
 եւ այսասարբ բժշկեցան ի ձեռն Թէոփորոսի :

3 եւ կանանց *om.* B || 11 մտեալ ... սուրբն *om.* B || 12-16 եւ յորժամ... Քրիստոս] եւ ինքն զնաց ի բանգն B || 17 Թէոփորոսի] եւ բազումք ի կապաւաշտիցն հաւատացին ի Քրիստոս *add.* B.

L'ayant appris, l'empereur envoya le gouverneur Ceston à la tête de trois cents soldats pour les mettre à mort; mais lorsqu'ils furent arrivés et eurent vu les miracles, eux aussi crurent au Christ. Une foule d'hommes et de femmes, s'y étant rassemblés, crièrent : « Il n'y a que le Dieu des chrétiens qui est Dieu, il n'y a point d'autre Dieu. » Il se produisit dans la foule un tumulte, des troubles et des cris, et les habitants se disaient l'un à l'autre : « Allons lapider Licianius; pour nous, il n'y a point d'autre Dieu que celui prêché par Théodore. » Il y eut beaucoup de sang répandu dans la foule. Un homme, du nom de Léandre, s'étant élancé armé d'un glaive pour tuer saint Théodore, se heurta au gouverneur qui lui arracha des mains le glaive et en tua Léandre. Mais un autre, nommé * Merpas, sorti du milieu de la foule, tua le gouverneur.

* A fol. 279
1° 3.

Saint Théodore passa dans la foule et put à grand'peine, par des prières et des supplications, apaiser le trouble de la population, et lorsque le saint suivi de la foule passa près de la prison, tous les détenus dans la prison se mirent à crier : « Aie pitié de nous, serviteur du Dieu très-haut. » Le saint, par sa seule parole, délia les chaînes de la prison, la porte s'ouvrit et tous les détenus en sortirent. Il leur dit : « Allez en paix et dans vos prières souvenez-vous de moi dans le Christ. » Beaucoup de malades, d'infirmités et de possédés du démon furent guéris par Théodore.

Եւ տեսեալ Լիկինիտոի եթէ ամենայն ժողովուրդն ուրացան զկուսան եւ հաւատացին ի Քրիստոս առաքեաց զօրականս եւ զազա յամբոխէն հատին զգլուխ սրբոյն Թէոդորոսի ի Յանիսի Բ : Եւ որպէս յառաջագոյն պատուիրեաց Աբգարու ծառայի իւրոյ առեալ զմարմինն տարաւ ի հայրենի ժառանգութիւնս նորա յԵւխայիտա, մոմեղինօք եւ խնկօք եւ օրհնութեամբ : Եւ այնչտի նշանք լինին ի տապանէն զի յամենայն ազգաց 5
 * A fol. 279
 1° b. հաւատով ընթանան եւ լուսուորին հօգևով եւ մարմնով, եւ ամենեքեան վառաւորեն զուրբ Երրորդութիւն յաւիտեանս :

Վասն վիշապին զոր ետպան սուրբն Թէոդորոս սրոյ է տօնն յազուհայն :

Նախ քան զմարտիրոսանալ սրբոյն Թէոդորոսի հեծեալ յերիվարն երթալս յԵւրատոյ յԵրապոլիս, եւ ի ճանապարհին ի հասարակ աւուրն ասթացաւ ի խորշակէն 10
 եւ ետես տեղի մի ծաղկաւէտ եւ ծառս, էջ եւ զերիվարն կապեաց ընդ ծառոյն, եւ լնքն եղեալ զգլուխն ննջէր : Եւ կին մի բարեպաշտ ընթացեալ վարթոյց զնա եւ ասէ. Արի, եղբայր, սա զերիվարդ եւ երթ ի տեղւոյէդ զի վիշապ հզօր բունեալ է մերձ ի տեղիս յայս, եւ չորժամ երանէ զօղացուցանէ զվայրս, եւ զվէմս թաւալէ, եւ

2 Թէոդորոսի] Մարգար Բ եւ B || 4 յԵւխայիտա] եւ յուղարկեցին զնշխարան ամենայն ժողովուրդն յերակիւոյ մինչեւ յԵւխայիտա *add.* B || 5-7 ազգաց . . . յաւիտեանս] երկրէ յուխտ երթան ի տապան նշխարացն B || 8 — p. 1600, l. 7 Վասն վիշապին . . . օրհնեալ յաւիտեանս *om.* B.

Licianus, voyant que toute la population avait renié les idoles et cru au Christ, envoya des soldats qui, en secret de la foule, tranchèrent la tête de saint Théodore le 8 juin. Et comme il lui avait été recommandé auparavant, son serviteur Abgar prit le corps, l'emmena dans la propriété de famille (de Théodore) à Evchaïta, avec des cierges, de l'encens et des bénédictions, et tant de miracles ont lieu à son tombeau que des gens de toutes les nationalités y accourent * avec foi et trouvent la lumière de l'âme et du corps et tous glorifient la sainte Trinité éternellement.

Du dragon que saint Théodore tua, ce dont la fête a lieu pendant le carême.

Avant d'être martyrisé, saint Théodore, tandis qu'il s'acheminait à cheval d'Evchaïta à Hiérapolis, eut à souffrir du vent chaud sur la route vers la moitié de la journée. Ayant aperçu un endroit couvert de fleurs et d'arbres, il descendit de son cheval qu'il attacha au pied de l'arbre, et lui-même, ayant posé sa tête (à terre), s'endormit. Une femme pieuse accourut, le réveilla et lui dit : « Lève-toi, frère, prends ton cheval et éloigne-toi de cet endroit, car il y a un énorme dragon terré près de cet endroit, et lorsqu'il en sort il fait trembler ces parages, il roule les pierres, ses yeux brillent comme des flammes,

աչքն որպէս գհուր վապեն, եւ եթէ մարդ եւ եթէ անասուն հանդիպի կանէ, եւ ոչ կարացին բազում զօրաւորք սպանանել զնա :

Եւ յորժամ լուաւ քաջ զօրավարն Քրիստոսի Թէոփորոս, ասէ ցկինն. Ո՛վ պատուական մաչր, երթ զու հեռագոյն ի տեղոջէդ եւ ազօթեան վասն իմ, եւ տեսցես
 5 զօրութիւնն Աստուծոյ : Եւ յորժամ հեռացաւ * կինն սակաւ ծի, անկաւ սուրբն * A fol. 279
 Թէոփորոս ի վերայ երեսաց իւրոց, ազօթեաց առ Աստուած եւ ասէ. Աստուած քրիստոնէից եւ օգնական յուսացելոց ի քեզ, օգնեան ինձ ի ժամուս յայտնիկ, եւ տո՛ւր ինձ
 10 զօրութիւն ընդդէմ երեւելի եւ ապականիչ վիշապիս, եւ ծի չամեր գալ առ իս որպէս յալլ պատերազմունս արագ հասանէիր եւ տայիր ինձ զօրութիւն յազթութեան : Եւ
 15 դարձաւ չերիվարն եւ որպէս ընդ մարդոց խօսեցաւ եւ ասէ. Քիտեմ որ եւ անասնոց տայ Աստուած զօրութիւն, եւ զու զօրացիր անուամբն Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ յազթեսցուք անչազթելի իշնամուտոյ : Եւ արարեալ զնշան սրբոց խաչին չանձն իւր եւ ի վերայ երիվարին եւ հեծաւ, եւ երթաչր տեսանել թէ չոր տեղոջ լիցէ բունեալ վիշապն : Եւ յորժամ ետես ազաղակեաց մեծաւ բարբառով. Քեզ հրամայեմ
 20 ո՛վ չար վիշապ, չանուն Տեառն մերոց Յիսուսի Քրիստոսի խաչեցելոցն վասն ազգի մարդկան, ել ի դարանէ բուժմէ եւ եկեսջիր առ իս : Եւ առժամայն ելեալ վիշապն յաչրէն մունչերով, եւ երեք կանգնաչափ բարձր ուներով զգլուխն, * եւ ալլ անձն սոպա- * A fol. 279
 25 լով հերձէր զգետին եւ զքարինս վիշրէր, եւ բացեալ զբերանն հուր ցորայր յաչաջն : v° d.

et s'il rencontre quelqu'un, homme ou animal, il l'avale ; beaucoup d'hommes forts n'ont pas réussi à le tuer. »

Théodore, le brave général du Christ, entendant cela, dit à la femme : « O excellente mère, éloigne-toi de cet endroit et prie pour moi ; et tu verras la puissance de Dieu. » Lorsque la femme se fut un peu éloignée, * saint Théodore tomba la face contre terre, pria Dieu et dit : « Dieu des * A fol. 279
 chrétiens, Toi qui es le soutien de ceux qui espèrent en Toi, aide-moi v° d.
 dans cet instant et donne-moi la force contre ce dragon fameux et dévastateur, et ne tarde pas à venir vers moi comme Tu es arrivé promptement dans d'autres combats pour me donner la force de la victoire. » Puis, se retournant vers le cheval, il lui parla comme à un homme et dit : « Je sais que Dieu donne la force même aux animaux, aussi prends courage au nom de Jésus-Christ Dieu, et nous vaincrons cet ennemi invincible. » Il fit le signe de la sainte croix sur sa personne et sur le cheval, y monta et alla voir en quel lieu était terré le dragon. Lorsqu'il l'eut aperçu, il cria à haute voix : « Je t'ordonne, ô méchant dragon, au nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, crucifié pour le genre humain, sors de ton repaire et viens à moi. » Le dragon sortit aussitôt de la grotte en rugissant, tenant sa tête à trois aunes de hauteur ; * son corps en rampant creusait le sol, broyait les * A fol. 279
 pierres, et tandis que sa gueule était ouverte, ses yeux lançaient des flammes. v° d.

Եւ սուրբն Թէոփորոս վազեաց երիվարուն եւ կոխեաց զվիշապն եւ եհար զգեղարդն ի բերան վիշապին եւ բեւեռեաց ընդ գետինն, եւ սրովն կտրատեաց զանձն վիշապին եւ չարաչար ետպան : Եւ հաշեցեալ յերկինս ասէ . Գոհանամ զքէն Յիսուս Քրիստոս որ լուար ինձ ի ժամուս յայսմիկ եւ զօրովեամբ քով յազթեցի ճարգակեր թշնամուոյ : 5

Եւ գնաց ուրախութեամբ ի տուն իւր, եւ բաղումք ի կուսպաշտիցն որք լուան ի կնոջէն զսքանչելիսն եւ տեսին զվիշապն սատակեալ հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան յանուն Հօր եւ Որդուց եւ Հոգւոցն սրբոց որ է օրհնեալ յաւիտեանս :

* A fol. 280
1° a.

* Մարգատ Գ եւ Յունիաի Թ : Վկայութիւն սրբոցն Աղեկանդրոսի
եւ սրբուհւոցն Անտոնինեայ :

Աղախինն Քրիստոսի Անտոնինեա էր ի վեղջէն Կորոզամայ, պարկեշտ հաւատով կեցեալ . եւ բաղում անգամ բռնադատեցաւ ի դատաւորէն Փեստոսէ, եւ զՔրիստոս ոչ ուրացաւ եւ ոչ զոհեաց կուոցն : Եւ արգելին զնա ի տուն պոռնկութեան եւ զերիս աւուրս անսուպ կեաց, եւ ի գիշերին ի վեցերորդ ժամուն եղև որոտ եւ լոյս մեծ ծագեաց ի բանդին, եւ ձայն յերկնից որ ասէր . Անտոնինեա, արի, ճաշակեա կերակուր : Եւ յարուցեալ եկեր եւ սրբ եւ զօրացաւ : 15

13-15 եւ ի գիշերին . . . զօրացաւ] եւ մնաց անարատ B.

Saint Théodore lança le cheval, marcha sur le dragon, enfonça la lance dans la gueule du dragon, le cloua au sol, dépeça avec son épée le corps du dragon et le tua cruellement. Puis, levant les yeux au ciel, il dit : « Je Te rends grâces, Jésus-Christ, de ce que tu m'as exaucé en cet instant et m'as donné, par Ta puissance, la victoire sur cet ennemi anthropophage. »

Il retourna avec joie chez lui, et beaucoup d'idolâtres qui avaient appris de la femme le miracle et avaient vu le dragon tué, crurent au Christ et se firent baptiser au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, bénis éternellement.

* A fol. 280
1° a.

* 3 MARGATS, 9 Juin.

Martyre de saint Alexandre et de sainte Antonine.

La servante du Christ Antonine était du village de Korodam¹; elle y vivait modestement dans la foi. Elle subit plusieurs fois la pression du juge Festus, mais ne renia point le Christ, et n'immola pas aux idoles. On l'enferma dans une maison de prostitution, où elle resta trois jours sans manger, mais la nuit, à la sixième heure, il y eut des coups de tonnerre, une grande lumière jaillit dans la prison, et une voix du ciel lui dit : « Antonine, lève-toi, et prends ton repas. » Elle se leva, mangea, but et prit des forces.

1. L'arménien correspond à la forme adoptée dans l'édition du *Syn. Cp.* *κώμη Κοροδάμων*, cf. *Acta SS. Maii*, t. I, p. 380.

Գարձեալ կացուցին առաջի գատաւորին, եւ բազում ողորանօք խրատ տալը նմա ուրանալ զՔրիստոս, եւ ամենեւին ոչ կարաց հաւանեցուցանել, այլ մանաւանդ անդունեաց եւ անարգեաց զգատաւորն : Հրամայեաց եւ գաւազանօք եւ սրով խզրատեցին զմարմինն եւ արձակեցին զարձեալ ի պոռնկատունն : Եւ ոմն մի երիտասարդ ամաց քան եւ երկոց բրիտոնեաց, որոչ անուն էր Աղեկսանդրոս, հրամանաւ հրեշտակի եմուտ ի բանդն եւ բզամիզով իւրով ծածկեաց զգլուխ նորա եւ քաջալերէր զնա հաստատուն կալ ի ճշմարիտ հաւատն Քրիստոսի : Եւ չորժամ լուսաւ գատաւորն կոչեաց * առաջի իւր զԱղեկսանդրոս եւ նա խոստովանեցաւ ուղիւ հաւատով * A fol. 280
r° b.

10 եղև յերկնից եւ ասէ. Զօրացիր զի ես ընդ բեզ եմ : Արկին զնա ի բանդ : Եւ յետ աւուրց տարան զերկոսինն առաջի Փետոսի, եւ նորա յանդիմանեցին զպիղծ հրամանս թագաւորին նորա, եւ զինքն անարգեցին : Եւ բարկացեալ յոժ գատաւորն հրամայեաց եւ հատին զերկոցունց զձեռաց եւ զոտից զմատունն, եւ կենդանի ընկեցին զնոսա ի հուրն : Եւ այնպէս զընթացս մարտիրոսութեանն կատարեցին Յունիսի Թ : Եւ են մարմինք նոցա այժմ ի Կոստանդինուպօլիս ի վանն Մարցիմինի :

4 արձակեցին] տարեալ եզին B || 5 երկոց] ի զօրտկանաց անաի add. B. — հրամանաւ հրեշտակի] յազգմանէ Տեառն B || 6 նորա] երանելի կնօջն B || 9 Զայն... ի բանդ] եւ նա վերին ազգեցութեամբն զօրացեալ արիաբար տանէր տանջանաց, եւ արկին զնա ի բանդ ընդ Անտոնինեայ B || 14 կատարեցին] Մարգաց Կ եւ add. B.

On la mit de nouveau en présence du juge, qui, avec beaucoup de supplications, lui conseilla de renier le Christ, mais il ne parvint pas à la convaincre ; par contre, elle blâma et méprisa le juge. Celui-ci ordonna de lui déchirer le corps à coups de bâtons et par le glaive et de la ramener à la maison de prostitution. Un jeune homme de vingt-trois ans, chrétien, dont le nom était Alexandre, pénétra, avec la permission de l'ange, dans la prison, couvrit de sa chlamyde la tête (d'Antonine), l'encourageant à demeurer ferme dans la vraie foi du Christ. Lorsqu'il l'apprit, le juge * fit venir Alexandre * A fol. 280
r° b.

en sa présence, et celui-ci confessa, d'une vraie foi, le Christ Dieu. On le suspendit à un arbre et on lui taillada le corps avec un glaive. Une voix du ciel se fit entendre qui lui dit : « Prends courage, car je suis avec toi. » On le jeta en prison.

Quelques jours après, on les amena tous deux devant Festus ; ils blâmèrent les ordres immondes de son empereur, et l'injurèrent lui-même. Le juge, fort irrité, ordonna de leur couper à tous les deux les doigts des mains et des pieds et de les jeter vivants dans les flammes. C'est ainsi qu'ils achevèrent leur carrière par le martyre le 9 juin. Leurs corps se trouvent actuellement à Constantinople dans le convent de Maximin.

* B
p. 249 b.

[B * Յայժմ առաք չիշատակ է բարեպաշտ իշխանին Հայոց Սմբատայ Բագրատունույ որ բազմաչաղթ կոչեցաւ :

Սա էր յառաք թագաւորին Հուռոնոց Մօրկայ Հայկազնոց, եւ Խոսրովու արքային Պարսից : Եւ էր այլ յազլթահատակ եւ կորովի, միանգամայն եւ առաքինի եւ աստուածասէր : Եւ եցոյց զբազում գործս քաջութեան ի պատերազմունս, փասն որոց եւ Խոսրով արքայ Պարսից կացոյց զնա մարդպան ի վերայ աշխարհին Հայոց եւ Վրկանայ :

Եւ ի վնալ նորա ի Վրկանս գտանէ զբազմութիւն Հայկապանց որք գերեալք ի սեպհական աշխարհէ իւրեանց բնակէին ի Սագաստան, եւ մուացեալ էին զլեզու եւ զբարութիւն Հայոց : Եւ ազգասէր փութով ետ ձեռնադրել նոցա եպիսկոպոս զՀարէլ 10 ոմն, եւ արկ զվիճակ նորա ընդ խնամօք հայրապետական աթոռոնց Հայաստանեաց : Ճինեաց եւ ի Գուին վեկեղեցի սուրբ Լուսաւորչին կոփածոց քարամբբ : Արար եւ զայլ գործս բարիս յօգուտ ազգին, որովք եւ արժանի եղեւ չիշատակել չեկեղեցիս : Վախճանեցաւ ի Տիգրծն ի թուին Հայոց չիսուն, եւ մարմին նորա բերեալ ի Հայս թաղեցաւ ի Գարմնա :]

15

* B
p. 249 b.

[B * En ce jour commémoration du pieux prince d'Arménie Sembat le Bagratounien qui fut surnommé le très-victorieux.

Il vivait aux jours de l'empereur des Grecs Maurice l'Arménien, et de Chosroès roi de Perse. C'était un homme de forte stature et vigoureux, en même temps que vertueux et ami de Dieu. Il montra beaucoup d'actes de courage dans les combats, c'est pourquoi le roi de Perse Chosroès l'institua satrape (marzpan) sur les pays d'Arménie et d'Ibérie.

S'étant rendu chez les Ibères, il y trouva de nombreux Arméniens qui avaient été emmenés captifs hors de leur propre pays, qui habitaient le Sagastan, et avaient oublié la langue et la littérature arméniennes. Mû par un zèle patriotique, il leur fit sacrer évêque un certain Abel et réduisit leur diocèse à la sujétion du siège patriarcal d'Arménie. Il fit également construire, à Dwin, en pierres de taille, l'église du saint Illuminateur. Il fit encore d'autres bonnes œuvres pour le bien de la nation, pour lesquelles il mérita d'être commémoré dans les églises. Il mourut à Tisbon l'an cinquante de l'ère arménienne, et son corps ramené en Arménie fut inhumé à Taron.]

1. Chosroès II Pirôz (590-628).

Մարգաց Դ եւ Յունիսի Ժ : Վկայութիւն սրբոյն Բարբաշմեայ եպիսկոպոսի :

Սուրբ եպիսկոպոսն Բարբաշմէն քեւորդի էր սրբոյն Շմաւոնի որդւոյն Նարթաներկաց որ վկայութեամբ կատարեցաւ ի Շապհոյ Պարսից արքայէն. եւ ի տեղի նորա եպիսկոպոս էր Սգաբայ եւ Տիսբոնի : Եւ ամբաստան եղեն զնմանէ ժողջ առաջի
5 Շապհոյ եթէ Այր ծի է աստ որ արհամարհէ զհրամանս տէրութեան ձերոյ, ինքն ոչ պաշտէ զարեգակն * եւ զլուսինն եւ զհուր, եւ զալլս արգելու ի պաշտմանէ աստուածոցն : Եւ ասէ արքայն. եւ ոմ է նա : Եւ ասեն. Մեռորդի է Շմաւոնի, եւ ի տեղի նորա զլուսի է կախարդացն :

Եւ ածին առաջի արքային : Եւ ասէ Նապուհ. Ի Շմաւոն ոչ խնայեցի որ իբրև
10 զորդի սիրէի, զու զնորդ իշխեցեր լինել հակառակ ինձ. երդուեալ յաստուածսն եթէ լսիցես ինձ Բարբաշմէն երևելի արարից զքեզ քան զբազումս : Եւ հրամայեաց բերել ոսկի բազում եւ տալ նձա, ասէ. Ան զալլ ի պատիւ քեզ :

Ասէ սուրբն. Ոչ է պիտոյ մեզ ոսկի կամ արծաթ, մեք զԱստուածն մեր ոչ ուրա-

1 եպիսկոպոսի] Պարսից *add.* B || 4 Տիսբոնի] սուրբս Բարբաշմէն *add.* B || 6 եւ զլուսին *om.* B || 10 զորդի] զզդիս B.

4 MARGATS, 10 Juin.

Martyre du saint évêque Barbasemin.

Le saint évêque Barbasemin (*Barbašmēn*) était le neveu par sa mère de saint Siméon (*Šmaouni*)¹, fils de Narotnerk, qui subit le martyre sous Sapor, roi des Perses, et il lui succéda comme évêque de Séleucie (*Slakhaay*) et Ctésiphon (*Tisboni*). Les mages le dénoncèrent à Sapor, et dirent : « Il y a un homme ici qui méprise les ordres de Votre Majesté; lui, il n'adore pas le soleil, * la lune et le feu, et il empêche les autres d'adorer les dieux. » Le roi
dit : « Qui est-ce ? » Ils répondirent : « C'est le neveu de Siméon, qui le rem-
place comme chef des sorciers. »

Ils l'amènèrent en présence du roi. Sapor lui dit : « Je n'ai pas eu de pitié pour Siméon que j'aimais comme un fils; comment as-tu donc osé te mettre en travers de moi ? J'en jure par les dieux, Barbasemin, si tu m'écoutes, je te rendrai plus célèbre que bien d'autres. » Et il ordonna d'apporter beaucoup d'or et de le lui donner, et il lui dit : « Prends cela en ton honneur. »

Le saint lui répondit : « Nous n'avons point besoin d'or et d'argent; nous

1. La forme *Šmaoun* révèle une traduction directe du syriaque en arménien. C'est par là aussi que s'expliquent les formes rencontrées pour Séleucie et Ctésiphon qui évidemment ne dérivent pas de formes grecques.

նամբ : Եւ բարկացեալ արքային ասէ. Այր մի ստամբակ ի ստամբակ ժողովրդենէ
զպատինն ոչ ծանեաւ, սա փանպատուութիւն ծանկցէ : Եւ հրամայեաց մերկացուցանել
զնա եւ տանջել շարաչար, եւ երկաթի կապանօք արկանել ի բանդ, եւ սովամահ
առնել զնա :

Եւ կացեալ սրբոյն ի բանդին անսուալ բազում աւուրս, եւ սպա հրաման ետ ⁵
սպանանել զնա : Եւ պսակեցաւ սուրբն Բարբաշմէն Յունիսի ժ, եւ զազարեաց եպիս-
կոպոսութիւնն Աղակայ եւ Տիարունայ զամս քսան :

Յայսմ աւուր վարբ ազախնոյն Աստուծոյ Պեղազեայ պունկին :

^{* A fol. 280 v° b.} Կինս այս էր ի բազաբէն Անտիօքայ, խաղացող եւ զիւական երգեցիկ, եւ անչազ
պունկիկ եւ պիղծ պատգամաւոր պոռնկաց . եւ էր ^{*} անուն նորա Մարգարիտ : Եւ ¹⁰
յաւուր միում լուաւ վարդապետութեանն Նունոյ եպիսկոպոսին, զմտաւ ամ եւ չիշեաց
զբազում եւ զշարաչար մեղս իւր, զլջացաւ եւ զնաց սա եպիսկոպոսն : Անկաւ սա
ոտս նորա եւ արտասուօք թանաչք եւ հերովն մարբէր, որպէս եւ երբեմն կինն պոռնիկ
զոտս Տեսան եւ խոտոտիանեցաւ զմեղս իւր, եւ հայցէր զմկրտութիւն :

6 Բարբաշմէն] Մարգաց Դ եւ *add.* B || 9 եւ անչազ պունկիկ *om.* B || 12 զբազում եւ
om. B || 14 զմկրտութիւն] եւ զապաշխարութիւն *add.* B.

ne renions point notre Dieu. » Le roi, irrité, lui dit : « C'est un homme insurgé
d'un peuple insurgé qui ne reconnaît point l'honneur (qui lui est fait), il con-
naîtra le déshonneur. » Il ordonna de le dépouiller de ses vêtements, de le
torturer cruellement, puis de le jeter en prison chargé de chaînes en fer et de
le laisser mourir de faim.

Le saint demeura en prison sans nourriture pendant de longs jours,
ensuite (le roi) donna l'ordre de le tuer. Saint Barbasemin fut couronné
le 10 juin. L'évêché de Séleucie (*Slakay*) et Ctésiphon (*Tisbounay*) resta
vacant vingt années.

En ce jour vic de la servante de Dieu Pélagie, la prostituée.

Cette femme était de la ville d'Antioche, comédienne et chanteuse diabo-
lique, prostituée insatiable et intermédiaire immonde des gens de mauvaise
vie. * Son nom était Marguerite. Un jour qu'elle avait assisté à la doctrine de
^{* A fol. 280 v° b.} l'évêque Nonnus (*Nounos*)¹, elle réfléchit, se souvint de ses nombreux et graves
péchés, s'en repentit et alla trouver l'évêque. Elle se jeta à ses pieds, les
inonda de ses larmes et les essuya avec ses cheveux comme avait fait jadis la
femme prostituée aux pieds du Seigneur; elle lui confessa ses péchés et
implora le baptême.

1. Nonnus, évêque d'Édesse, cf. *Acta SS.* Oct, t. IV, p. 253.

Ասէ ցնա եպիսկոպոսն . Առանց երաշխաւորի անհնարին է ձկրտեւ Լինձ պոռնիկ եւ անառակ կին ձի, ձի երբէք դարձցի յառաջին սովորական զպարագործութիւն : Եւ նա լայր զտուն ողբովք, եւ ապաչէր եւ խնդրէր զմկրտութիւն :

5 Եւ տեսեալ եպիսկոպոսին զՂերմեանդն ուրբան եւ զբլտումն արտասուացն, ձկրտեաց զնա, եւ ընկալաւ զնա յաւազանէն երանելի կոչս կրօնաւորն Ռոմանեա, եւ անուանեաց զնա Պեղագլիա :

Եւ երեւեցաւ սատանայ ձարպակերպ կապեալ զձեռսն ի զլուխն եւ թշնամանէր զՆունոյ եպիսկոպոսն եւ ողբալք զամայութիւն իւր : Եւ արարեալ եպիսկոպոսին զնշան խաչին անյաշտ եղեւ :

10 Եւ զարձեալ երեւեցաւ առ Պեղագլիա եւ ազաչէր զնա զի զարձցի ի տուն իւր, եւ չիշեցուցանէր նմա զփառս տան նորա : Եւ պատմեաց Պեղագլիա սարկաւազուհէոցն Ռոմանայ, եւ նա սաստեաց սատանայի : Եւ ապատեաց զամենայն ծառայս * եւ * A fol. 281 r° a.

զաղախնայս իւր տուեալ նոցա բաժին չընչից իւրոց, եւ զամենայն ստացուածս իւր ձեռամբ եպիսկոպոսին բաշխեաց աղքատաց :

15 Եւ յետ ութ աւուր մկրտութեանն առեալ զմայեղէն պարեգօտն եպիսկոպոսին

4 արտասուացն] երախացոյց զնա զեօթն օր եւ ապա *add.* B || 5 երանելի... Ռոմանեա] երանելի աղախինն Քրիստոսի Ռոմանեա կոչս եւ կրօնաւոր սարկաւազուհէին B || 7-13 եւ երեւեցաւ... տուեալ] Եւ սկիզբնաչարն սատանայ չիշեցուցանէր Պեղագլեայ զփառս տան նորա եւ զփախկութիւն եւ զհեշտութիւն անձին նորա զի զարձցի անպրէն ի տուն իւր : Իսկ երանելի կինն ոչ բնաւ տեղի տայր թեղաղութեան չարին, որ կամէր հանել ի զրկացն Աստուծոյ եւ ծիւսանգամ ի ծառայութիւն իւր զրաւել : Ապա կոչեալ Պեղագլեայ զամենայն ծառայս եւ զաղախնայս իւր ազատեաց զնոսս տուեալ B.

L'évêque lui dit : « Je ne puis sans garantie baptiser une prostituée et une femme déréglée, de crainte qu'elle ne retourne à ses précédentes et habituelles actions immondes. » Mais elle pleura en sanglotant et demanda en suppliant le baptême.

L'évêque, voyant ses pieux gémissements et l'abondance de ses larmes, la baptisa, et ce fut la bienheureuse vierge religieuse Romana qui la reçut des fonts baptismaux et l'appela Pélagie.

Satan apparut alors sous la forme d'un homme, les mains attachées sur la tête, et se mit à injurier l'évêque Nonnus et gémissant sur son isolement. Mais l'évêque fit le signe de la croix et il disparut.

(Satan) apparut de nouveau à Pélagie et la supplia de retourner chez elle, en lui rappelant la gloire de sa maison. Pélagie en fit part à la diaconesse Romana, laquelle chassa Satan. (Pélagie) donna la liberté à ses domestiques * et à ses servantes et leur remit à chacun une part de sa fortune ; puis elle distribua aux pauvres tous ses biens par l'entremise de l'évêque.

Huit jours après le baptême, elle prit la robe de bure de l'évêque, s'en

* A fol. 281 r° a.

զգեցաւ, եւ խորզ մի կապեաց ի թիկունն իւր, եւ ելեալ ի գիշերի զաղտ զնաց յերուսազէմ, եւ առն կերպիւ ել ի լեառն Չիթենեաց յրմէ Բրիստոս համբարձաւ յերկինս . եւ անդ արգելաւ ի խուց մի, եւ ոչ ոք զիտաց եթէ կին իցէ :

Եւ յետ երից ամաց կամեցաւ աշակերտ եպիսկոպոսի Յակոբոս զնալ յերուսազէմ եւ ասէ զնա Նունոս եպիսկոպոսն . Յորժամ երթիցես յերուսազէմ, ել ի լեառն 5 Չիթենեաց եւ ինդրեն զաբեղայն Պեղազիոս, զմիայնակեացն փակեալ ի խուց մի, ողջոյն անըր նմա եւ սոս զազթիս նորա . որպէս եւ արար իսկ . հարցանէր եւ նա վասն եպիսկոպոսին զՅակոբոս :

Եւ բազում ճգնութեամբ կացեալ ննջեաց խաղաղութեամբ ի Բրիստոս Յունիսի Ժ : Եւ յորժամ քակեցին վխուցն եւ հանին զմարմինն յանձամ ծանեան եթէ կին է, 16 եւ ետուն վառս Աստուծոյ : Եւ լուեալ Նունոս եպիսկոպոսն զրեաց զվարս երանելոյն Պեղազեաց :

* B
p. 251 b. [B* Յայտմ աւուր յիշատակ է եւ սուրբ աստուածատես ճգնաւորին Վարդիկ հօրն որ ի Մեծ Հայք :]

Մարգաց եւ եւ Յունիսի ԺԱ : Վկայութիւն սուրբ առաքելոյն Բառնաբայ :

Առաքեալն Բրիստոսի Բառնաբաս որդի միսիթարութեան էր չազէն Ղեւեաց, յոր- 15

2 կերպիւ ի կերպ B || 9 Բրիստոս] Մարգաց Դ եւ add. B || 16 միսիթարութեան] անուանեցաւ add. B.

revêtit, fixa un sac sur son dos, partit la nuit et prit le chemin de Jérusalem, où elle monta, déguisée en homme, sur le mont des Oliviers, d'où le Christ a été enlevé au ciel; elle s'y enferma dans une cellule et personne ne sut qu'elle était une femme.

Trois ans après, Jacques, disciple de l'évêque, voulut se rendre à Jérusalem. L'évêque Nonnus lui dit : « Lorsque tu seras arrivé à Jérusalem, monte au mont des Oliviers et recherche le moine Pélagius, l'anachorète cloîtré dans une cellule, donne-lui le salut, et prends sa prière. » C'est ce qu'il fit. (Pélagie) demanda à Jacques des nouvelles de l'évêque.

Après une vie de long ascétisme elle s'endormit en paix dans le Christ, le 10 juin. Et lorsqu'on démolit la cellule pour en sortir le corps, on reconnut alors que c'était une femme, et on rendit grâces à Dieu. L'évêque Nonnus, l'ayant appris, écrivit la vie de la bienheureuse Pélagie.

* B
p. 251 b. [B* En ce même jour commémoration du saint ascète le père Vardik qui vit Dieu, dans la Grande-Arménie.]

5 MARGATS, 11 Juin.

Martyre du saint apôtre Barnabé.

L'apôtre du Christ Barnabé, — fils de la consolation, — était de la tribu

ձէ Մովսէս եւ Ահարոն եւ Սամուէլ : Սա ճնեալ էր ի Կիպրոս կղզին . * եւ յառաջին * A fol. 281
 քարոզութենէ սրբոց առաքելոցն հաւատաց ի Քրիստոս, զնաց յերուսաղէմ, եւ եզրա
 1 գՊաւղոս զն հալածէր զեկեղեցիսն . եւ բազում անգամ խրատ տալք բանիւք եւ թղթովք
 եւ պատուիրէր զն հաւատացէ ի Քրիստոս, եւ զպարեացէ ի հալածելոյ զեկեղեցիս,
 5 եւ նա ոչ լուաւ :

Եւ յորժամ ի ճանապարհին Դամասկոսի ետես զտեսիլն Պաւղոս եւ հաւատաց ի
 Քրիստոս, յառաջ Բառնարաս տարաւ զՊաւղոս յառաքեալսն, եւ ընդ Պաւղոսի շրջէր
 ի քաղաքս եւ ի գաւառս եւ քարոզէին զՔրիստոս : Եւ յորժամ զնացին յԱնտիոք
 որոշեցան ի միմեանց . եւ առեալ Բառնարաս զքեռորդին իւր զՅովհաննէս զանուս-
 10 նեակն Մարկոս, նաւեցին ի Կիպրոս եւ քարոզէին զբանն Աստուծոյ :

Ունէր ինքեան Բառնարաս զաւետարանն Մատթէոսի, եւ զբազումս լուսաւորեաց
 յաստուածգիրութիւն : Եւ ոմն հրէայ անուն Վարչիսոս զնաց առ Հրէայսն, եւ շար
 համբաւեաց զԲառնարաս եթէ Հակառակ օրինաց մերոց ուսուցանէ ժողովրդեանն, եւ
 քարոզէ զՔրիստոս զոր խաչեցին յերուսաղէմ :

Եւ խորհուրդ արարեալ ժողովեցան ի միասին, եւ ի զիշերի երթեալ զԲառնարաս
 կապեցին եւ տարան առ հիւպատոս զաստուորն Կիպրոսի . եւ նա ետ զնա ի ձեռս
 15 նոցա : Եւ նոքա ընկեցին զնա յերկիր, կապեցին զոտան եւ քարշէին արտաքոյ քաղաքին,
 եւ քարկոծելով սպանին եւ ընկեցին ի հող :

de Lévi, d'où étaient aussi Moïse, Aaron et Samuel. Il était né dans l'île de
 Chypre. * Il crut au Christ dès la première prédication des saints apôtres, se * A fol. 281
 rendit à Jérusalem et y rencontra Paul qui persécutait les églises; il l'engagea
 1° b.
 maintes fois, oralement et par écrit, à croire au Christ et à cesser de persé-
 cuter les églises, mais il ne l'écouta point.

Après que, sur la route de Damas, Paul eut eu la vision et cru au Christ,
 Barnabé conduisit d'abord Paul auprès des apôtres, puis il circula avec Paul
 dans les villes et dans les provinces et ils prêchèrent le Christ. Arrivés à
 Antioche, ils se séparèrent; Barnabé prit son neveu Jean, surnommé Marc, et
 tous les deux s'embarquèrent pour Chypre où ils prêchèrent la parole de Dieu.

Barnabé avait avec lui l'évangile de Matthieu, et il éclaira beaucoup
 d'habitants dans la connaissance de Dieu. Un certain juif, nommé Barjésus,
 se rendit auprès des Juifs et leur parla en mal de Barnabé, disant : « Il parle
 au peuple contre nos lois, et prêche le Christ qu'ils (les Juifs) ont crucifié à
 Jérusalem. »

(Les Juifs) tinrent conseil, se réunirent; ils allèrent saisir Barnabé la nuit,
 le lièrent et le conduisirent au consul juge de Chypre. Mais celui-ci le remit
 entre leurs mains. Ils le jetèrent à terre, lui attachèrent les pieds et le trainè-
 rent hors de la ville, où ils le tuèrent par lapidation et le jetèrent dans les
 flammes.

* A fol. 281
v° a.

* Եւ երթեալ Մարկոս եւ Տիմոն եւ Ռիլոն ժողովեցին զմնացեալ ոսկերսն եւ զհօղն եւ ելին գաղտ չաչրի միում. եղին եւ զաւետարանն Մատթէոսի ընդ նմա չաչրին, եւ փակեցին վիմով զմուտ աչրին : Եւ անտի նաւեցին չեփեսոս, զտին զՊաւղոս եւ պատմեցին նմա զմահն Բառնաբայ : Եւ ելաց յոյժ Պաւղոս, եւ առաքեաց զՄարկոս ի Հռոմ, զոր տեսեալ Պետրոսի արար իւր որդեգիր :

Եւ Մարկոս հրամանաւ Պետրոսի զրեաց զաւետարանն որ ըստ անուանն իւրոյ է : Եւ առաքեաց զնա յԱղեկսանդրիա եւ յամենայն եզրիպտոս քարոյել զբանն կենաց :

Եւ յաւուրս Ձենոնի արքային յայտնեցան նշխարք սրբոյն Բառնաբայ եւ աւետարանն որ եղաւ ընդ նմա չաչրին :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ակակիոսի :

Սուրբն Ակակիոս ծանուկ էր հասակաւ, եկաց առաջն Լիկինիոսի անօրէն արքային եւ խոստովանեցաւ զբրիտոնէական հաւատն իւր : Կախեցին եւ յոյժ զան հարին զնա. ձայն եղեւ առ նա յերկնից եւ ասէ. Զօրացիր Ակակիէ զի ես ընդ քեզ եմ : Եւ սպա ետ զնա թագաւորն յեպարքոսն Տէրէնաիոս, եւ նա հրամայեաց եւ ջեռուցին տապակ ձիթով եւ ձարպով, եւ ընկեցին զսուրբ վկայն, եւ չաղթեին նորա շիջաւ հուրն եւ յրտագոյն եղեւ տապակն, եւ ել սուրբն ամբողջ :

12 զբրիտոնէական] զբրիտոնէութեան B || 13 ձայն... քեզ եմ om. B || 15-16 ընկեցին... ամբողջ] արկին անդ զսուրբ վկայն եւ ամենջեցին B.

* A fol. 281
v° a.

* Marc, Timon et Rhodon (*Ridon*) allèrent recueillir le reste des os et la poussière, qu'ils déposèrent en secret dans une grotte; ils déposèrent aussi l'évangile de Matthieu dans la grotte et en fermèrent l'entrée avec des pierres. De là ils s'embarquèrent pour Éphèse, y retrouvèrent Paul et lui racontèrent la mort de Barnabé. Paul pleura beaucoup, et envoya Marc à Rome. Pierre, le voyant, en fit son fils adoptif.

Marc, sur l'ordre de Pierre, écrivit l'évangile qui porte son nom. (Pierre) l'envoya à Alexandrie et dans toute l'Égypte pour y prêcher la parole de vie.

Aux jours de l'empereur Zénon, les restes de saint Barnabé furent découverts en même temps que l'évangile qui avait été déposé avec lui dans la grotte.

En ce jour martyr de saint Acace.

Saint Acace était encore jeune enfant, lorsqu'il se présenta devant Licinius, l'empereur impie, et confessa sa foi chrétienne. On le suspendit et on le frappa brutalement. Une voix du ciel se fit entendre à lui qui disait : « Prends courage, Acace, car je suis avec toi. » Ensuite l'empereur le remit entre les mains de l'éparque Térénce, qui ordonna de chauffer une chaudière avec de l'huile et de la graisse, et d'y jeter le saint martyr; mais pendant qu'il pria, le feu s'éteignit, la chaudière se refroidit et le saint en sortit indemne.

* Գնաց եպարքոսն յԱպամիա եւ յԱպոզոնիա . տարաւ եւ զսուրբ վկայն զկնի, եւ * A fol. 281
բռնազատէր զոհել կոոցն որ էին ի քաղաքսն յայնոսիկ . եւ յաղթեալ սրբոցն անկան
ամենայն բազինքն եւ խորտակեցան : Եւ սպա ետուն զսուրբն ի Զիլիկինթոս զատաւորն
ի քննութիւն, եւ նա հաստատուն եկաց ի հաւատն Քրիստոսի : Գան հարին զնա
5 սատրիկ հարուածովք եւ ընկեցին առաջն ահաւոր առիւծոյ, եւ զպանն ոչ մերձեցաւ
ի նա : Արկին զնա ի բորբոքեալ հնոց, եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնա անարատ, եւ
երթեալ Զիլիկինթոս ի տեսանել զհնոցն, եւ բոցն եւ կիլեաց զերեսն :

Եւ սպա ետուն զսուրբն յալլ զատաւոր որոյ անուն էր Պոսիլոնիոս, եւ նա ծանր
շղթայիւք տարաւ զկնի իւր ի քաղաքն Մելիտոյ : Եւ մտեալ ի տաճար կոոցն սուրբն
10 Ակակիոս, իշխանաբար հրամայեաց կոոցն եւ անկեալ յերկիր խորտակեցան : Արկին
զնա ի բանդ եւ պնդեցին զոտան ի փայտի . եւ ի զիշերին երեւեցաւ հրեշտակ Տեառն
եւ խորտակեցաւ փայտն չտալիցն, եւ եկաց սուրբն կանգուն եւ ալօթէր : Եւ ճի ոմն
սենեկապետ ետես զսուրբն եւ երթեալ պատմեաց զատաւորին :

Եւ ի ճիւս ալլ աւուրն տարան զսուրբն յալլ տաճար կոոց չորսմ էին բազինք
15 աստուածուհեաց Իսառոսայ եւ Աթինայ զի երկիր պագցէ : Եւ չորսամ եմուտ աղօթեաց

1 զկնի] եւ կայոցյ առ բազինսն *add.* B || 6 բորբոքեալ *om.* B || 6-7 եւ հրեշտակ... զերեսն] եւ խնամօքն Աստուծոյ պահեցաւ կենդանի B || 9 զկնի իւր *om.* B — քաղաքն] իւր *add.* B || 10 խորտակեցան] բազինքն որք էին աստուածուհեացն Իսառոսայ եւ Աթինայ *add.* B || 11-12 եւ ի զիշերին . . . աղօթէր] եւ նա աղօթէր անզաղար B || 12 — p. 1610, l. 4. — Եւ ճի ոմն... փշրեցան *om.* B.

* L'éparque se rendit à Apamée et à Apollonia, emmena le saint martyr à * A fol. 281
sa suite, et le pressa d'immoler aux idoles qui se trouvaient dans ces villes, v° b.
mais sur la prière du saint tous les autels s'écrablèrent et se brisèrent. On
remit ensuite le saint entre les mains du juge Zilicynthus pour l'interroger,
mais il demeura ferme dans la foi au Christ. On le frappa à grands coups et
on le jeta au-devant d'un lion terrible, mais le fauve ne s'en approcha point.
On le jeta dans une fournaise ardente, mais l'ange du Seigneur l'en fit sortir
indemne, et lorsque Zilicynthus s'approcha pour regarder la fournaise, les
flammes jaillirent et lui brûlèrent le visage.

On remit ensuite le saint entre les mains d'un autre juge, dont le nom était
Posidonius, et qui l'emmena à sa suite chargé de lourdes chaînes à la ville
de Milet (*Melito*). Saint Acace, pénétrant dans le temple des idoles, ordonna
avec autorité aux idoles, qui tombèrent à terre et se brisèrent. On le jeta en
prison et on lui attacha les pieds à un bloc de bois; la nuit, l'ange du Sei-
gneur apparut et le bloc (auquel étaient attachés) ses pieds se brisa, le saint
se leva et se mit à prier debout. Un certain chambellan vit le saint, et alla
avertir le juge.

Le surlendemain, on conduisit le saint dans un autre temple d'idoles, où
se trouvaient les autels des déesses Isis (*Isarosay*) et Athéna, pour qu'il les

* A fol. 282
1° a.

առ Աստուած եւ կործանեցան բազմաքն յերկիր : Եւ ելեալ * Պիսիդոյ ի Մելիտոյ քաղաքէն հնկեասան ասպարիսաւ եւ տարաւ դուրքն յայլ տաճար կռոցն չորում բաղում բազմաքն էին : Եւ առեալ սուրբն ջուր լուաց դձեռս եւ գերեսս իւր ի տաշտիշոն եւ եհեղ զջուրն ի բազմանն, եւ առժամայն յերկիր անկան եւ փշրեցան :

Եւ հրամայեաց զգլուխն հատանել, տարան ի տեղին որ կոչի Զոնքիոնա, աղօթեաց առ Աստուած, եւ ձայն եղեւ յերկնաց եւ ասէ. Զօրացիր Ակակիէ եւ եկեսցիր առ Աստուած որ ետ քեզ համբերութիւն, եւ ընկնլ զպատրաստեալ քեզ պատկն անպական, ուրախ լինելով ընդ ամենայն սուրբս յարքայութեանն Աստուծոյ : Եւ խոնարհեցուցեալ զպարանոցն հատին զգլուխն, եւ հեղաւ ընդ արեանն կաթն :

Եւ առեալ զմարմինն Գեորգէոս քահանայն թաղոց վասն ահի կռապաշտիցն, եւ տարեալ ի քաղաքն Միւնաղայ եղ ի տապան ասն ձիոյ բրիստոնէի որոյ անուն էր Դորոմենդոս, որ յետոյ մարտիրոսացաւ ընդ սրբոյն Տրոփիմոսի : Եւ չաւուրս բարեպաշտ արքային Մօրկայ Ելպիտիոս եպիսկոպոսն նորոգէր գեղեղեցի Դորեմենդոսի, յայտնեցան նշխարք սրբոյն Ակակիոսի որ եւ ինքն Ակակիոս ասաց եթէ իմ են նշխարքս. եւ սպա շինեցին ի վերայ նորա կեղեղեցի, որով փառաւորի ամենասուրբ Երրորդութիւնն յաւիտեանս :

6 եւ ձայն . . . ասէ] եւ լուսւ հոգւոյն բարբառ երկնային որ ասէր ցնա B || 9 ընդ արեանն կաթն] արիւնն որպէս կաթն B.

adorât. Lorsque (le saint) y pénétra, il pria Dieu et les autels s'écroulèrent à terre. Posidonius (*Pisitoy*), * quittant la ville de Milet à une distance de quinze lieues, y emmena le saint pour le conduire dans un autre temple d'idoles où se trouvaient de nombreux autels. Le saint prit de l'eau, se lava les mains et le visage dans une cuvette, puis en répandit l'eau sur les autels, qui se renversèrent aussitôt et se brisèrent en menus morceaux.

* A fol. 282
1° a.

(Le juge) ayant ordonné de lui trancher la tête, on le conduisit à un endroit nommé Zonkhiona; (le saint) pria Dieu et une voix du ciel se fit entendre qui dit : « Prends courage, Aeace; tu viendras auprès de Dieu, qui t'a donné la patience; tu recevras la couronne impérissable qui t'est préparée, et tu te réjouiras avec tous les saints dans le royaume de Dieu. » Il baissa le cou et on lui trancha la tête; du lait se répandit avec le sang.

Le prêtre Georges (*Georgēos*), s'emparant du corps, le cacha par crainte des idolâtres, puis le transporta à la ville de Synnade, l'inhuma dans le tombeau d'un chrétien, dont le nom était Dorymédon (*Doromendos*) et qui plus tard fut martyrisé avec saint Trophime. Et aux jours du pieux empereur Maurice, lorsque l'évêque Elpidius restaura l'église de Dorymédon, on découvrit les restes de saint Aeace, pour lesquels Aeace, lui-même, dit : « Ces restes sont les miens »; et on construisit ensuite une église sur ses restes, par lesquels est glorifiée la sainte Trinité éternellement.

* Մարգատ Զ Կւ Յունիս ՓԵ : Վարք երանելոյն Մնովրիտի անապատականի :

* A fol. 282
r° D.

Այս երանելի եւ ցանկալի աչքս Աստուծոյ Մնովրիտս անեալ էր ի վանս միաբանակեցաց որ կոչի Ռիտի, մերձ յԵրիմոպոլիս ի Թերաս գաւառին : Եւ լուաւ զբնակութիւն Եղիայի մարգարէին եւ զՅովհաննու Մկրտչին, ելեալ ի վանացն զնաց ի լեառն եւ բնակեցաւ յանապատին միայն առանձինն զամս վախտուն . եւ զվախտուն ամն ամենեւին զմարդ ոչ ետես :

Եւ մի ոմն ձգնաւոր կրօնաւոր որոյ անուն էր Պափնոտիտս ազգեցութեամբ սուրբ Հոգոյն ել ի լեառն յայն, եւ ցանկաչք յանապատին գտանել Հարս սուրբս եւ շահիլ յաղօթից նոցա : Եւ շրջեալ զեօթն եւ տամն օր հանգիսեցաւ Մնովրիտի, ահաւոր տեսեամբ, մերկ ծածկեալ ի հերաց մարմնոյն, ձերունի թաւազլուխ, նստեալ ընդ հովանեաւ վիմի հանգչէր, եւ ի յոյժ ձերութենէն եւ ի խիտ ձգնութենէն ի սպառ տկարացեալ :

Եւ տեսեալ զՊափնոտիտս ճայնեաց յանուանէ, եւ հրամայեաց նմա մերձ ինքեան նստել, եւ հարցանէր եթէ զիդէս զնաց յանապատ . նոյնպէս եւ Պափնոտիտս ազգեաց զնա զի պատմեցէ զվարս իւր եւ զանունն : Եւ նա ասէ . Ես յառաջնումն Եղիպտոս

1 անապատականի] հրեշտակակրօն անապատական ձգնաւորի B || 3 Ռիտի] Իռիտի B || 8 Հարս] արս B.

* 6 MARGATS, 12 Juin.

* A fol. 282
r° D.

Vie du bienheureux Onuphre l'anachorète.

Onuphre, ce bienheureux et agréable homme de Dieu, avait été élevé dans un couvent d'une communauté qui s'appelle Riti, près d'Hermopolis (*Erimoupolis*) dans la province de Thèbes (*Thèbas*). Ayant entendu (quelle était) la demeure du prophète Élie et de Jean-Baptiste, il quitta le couvent, se rendit à la montagne et habita le désert tout seul en solitaire pendant soixante ans ; et durant ces soixante années il ne vit absolument aucun homme.

Un religieux ascète, dont le nom était Paphnuce, par l'inspiration du Saint-Esprit, monta sur cette montagne et aspira trouver dans ce désert des pères saints pour profiter de leurs prières. Après avoir circulé durant dix-sept jours, il rencontra Onuphre, d'aspect terrible, nu, ayant le corps couvert de poils, vieillard aux cheveux touffus, qui se reposait assis sous un rocher, complètement affaibli par la grande vieillesse et le sévère ascétisme.

Ayant aperçu Paphnuce, il l'appela par son nom, lui ordonna de venir s'asseoir auprès de lui, et lui demanda de quelle façon il était venu dans le désert. Paphnuce le pria également de lui raconter sa vie et de lui indiquer

անուանէի եւ այժմ անուն իմ Սնոփրիոս է, եւ կերակուր է մեր անապատաւորացս
 * A fol. 282 * յարմաւենեաց եւ ի դալար խոտոյ : Եւ յամենայն կիրակէ հրեշտակ սպասաւորէ
 v° a. մեզ, եւ եթէ ցանկաց ոք ի մէջ ի մարդ հայել, հրեշտակն Աստուծոյ հանէ զնա
 յերկինս եւ ցուցանէ նմա զխառս արդարոցն եւ լուսաւորէ զհոգի իւր, եւ մեծաւ ուրա-
 խութեամբ իջանէ զարձեալ ի տեղի իւր, եւ այլ եւս ոչ ցանկաց տեսութեան մարդոյ : 5
 Եւ յարուցեալ ի միասին գնացին յայլ տեղի անապատին, գտին փոքր քարաջր մի
 եւ ի միջի նորա եղեալ հաց եւ ճաշակեցին ի միասին : Եւ ասէ Սնոփրիոս. Որդեակ
 Պափնոտիէ, այսօր կատարեմ զքեզացս իմ եւ դու ամփոփեան զմարմինս, եւ երթիջիր
 յեղիպոսս եւ պատմեան եղբարցն վասն իմ : Եւ եթէ ոք նշխար կամ խունկ մատուցանէ
 յանուն իմ, կամ աղբատս կերակրէ չիշերով զես, չիշեցից եւ ես զնա առաջի Քրիստոսի : 10
 Իմ խնդիրք յԱստուծոյ այլ է, զի որք յաղօթմ իւրեանց չիշեսցեն զանուն իմ մեծ վարձս
 ընկալցին յԱստուծոյ : Եւ զայս ասացեալ անկաւ յերկիր եւ աւանդեաց զհոգին իւր
 աւ Աստուած Յունիսի ԺԲ :

Եւ իջին հրեշտակք Աստուծոյ մերձ ի մարմինն, եւ լուաւ Պափնոտիոս զերգս
 օրհնութեան որ վաստարանէին զԱստուած : Եւ հանեալ Պափնոտիոս զգարեգօսն 15

2-5 Եւ յամենայն : . . մարդոյ *om.* B || 6 անապատին *om.* B || 7 եւ ի միջի . . . հաց] եւ նկանակ
 հացի ի նմա B || 10 յանուն իմ] վասն չիշատակի իմոյ B || 11 չիշեսցեն] աւ Աստուած *add.* B
 || 12 ընկալցին] առցեն B || 13 Աստուած] Մարգար ? եւ *add.* B || 14-15 եւ իջին . . . օրհնու-
 թեան] Յայնժամ շուրջ զմարմնովն լսելի լինէր երգ օրհնութեան հրեշտակաց B.

son nom. Il lui dit : « Je m'appelais auparavant Égypte et mon nom est main-
 * A fol. 282 * tenant Onuphre; notre nourriture à nous solitaires * se compose de dattes et
 v° a. d'herbes fraîches. Tous les dimanches un ange vient nous servir de dattes et
 d'herbes fraîches, et si quelqu'un de nous a envie de voir un homme, l'ange de
 Dieu l'enlève au ciel, lui montre la gloire des justes et éclaire son âme, et il
 redescend avec grande joie à sa demeure n'ayant plus envie de la vue de
 l'homme. »

Ils se levèrent et partirent ensemble pour un autre endroit du désert, ils
 découvrirent une petite grotte au milieu de laquelle se trouvait un pain qu'ils
 mangèrent ensemble. Onuphre dit : « Mon fils Paphnuce, je termine ma car-
 rière aujourd'hui; tu enseveliras mon corps, puis tu te rendras en Égypte et
 tu donneras de mes nouvelles aux frères. Et si quelqu'un offre de l'hostie ou de
 l'encens en mon nom, ou s'il donne à manger à un pauvre en souvenir de moi,
 je me souviendrai aussi de lui auprès du Christ. Ce que je demande à Dieu
 c'est que ceux qui se souviendront de mon nom dans leurs prières reçoivent
 de grandes récompenses de Dieu. » Ce disant, il tomba à terre et rendit son
 âme à Dieu le 12 juin.

Des anges de Dieu descendirent auprès du corps et Paphnuce entendit les
 chants de bénédictions par lesquels ils glorifiaient Dieu. Paphnuce ôta sa

լուր եհերձ, եւ կիտոյն պատեաց զմարմինն Սնտփրիտսի եւ թագեաց ընդ վիճոյն եւ ծածկեաց քարամբը :

Եւ յորժամ վարձաւ եզիտ յայլ տեղի անապատին չորս * ձերունի անապատաւորս. * A fol. 282
v^o b.

Եւ նոցա ողջոյն, եւ նորս ասեն. Վաթսուն ամ է մեր որ բնակեալ եմք յանապատս եւ
5 զմարդ ոչ երբէք տեսար բաց այժմ զքեզ : Եւ մտին յայն եւ գտին հինգ հաց : Եւ
զոհացեալ զԱտուծոյ կերան եւ ուրախ եղեն եւ ասեն. Գիտասցիք եզրայք Պափնոտիէ,
զի յրէն յորմէ սկսար ծառայել Ատուծոյ յամենայն աւուր չորս հաց առարէր մեզ
Ատուած, այսօր հինգ պարգեւեաց : Եւ ողջունեալ զտուրք ձերունիսն դարձաւ :

Եւ մինչդեռ երթալ ընդ այն անապատն ետես այլ չորս անապատաւորս մաշկեպէն
10 պարեգօտիւք եւ ասեն. Մեր նախարարք էաց ի բաղաբէն Ոքսիւրիբոյ, եւ եկաց
յանապատս ծառայել Տեառն, հանդիպեցար ծառայի Ատուծոյ միումն ձերունուոյ,
եւ գտարի մի ուսոց մեզ զաստուածահաճոյ վարս եւ ինքն խաղաղութեամբ հանդեաւ :
Եւ զվեց ամ է մինչեւ գայժմ որ եմք յանապատիս, եւ յամենայն կիւրակէ հրեշտակ
Տեառն իջանէ յերկնից եւ կերակրէ զմեզ յամենօրհնեալ հաղորդութենէն : Եւ այսօր
15 շարաթ է պատրաստես եւ զքեզ զի հաղորդեսցիս եւ դու, զի ամենեքեան որ արժանա-

1 զմարմինն] սրբոյն *add.* B || 3 p. — 1614, l. 3 յայլ տեղի . . . հաղորդեսցոյց զնոսա] յայլ
եւ այլ տեղիս զձերունի անապատաւորս որոց ոմանք վաթսուն ամ էր զի բնակեալ էին
յանապատին եւ ծառայէին Ատուծոյ, եւ ոմանք զեռ վեց ամ էր զի եկեալ էին ի բաղաբէն
Ոքսիւրիբոյ, եւ բնակէին անդ առաքինի վարուր իբրեւ զհրեշտակս Ատուծոյ : Խօսակից եղեւ ընդ
նոսա Պափնոտիս, եւ նորս պատմեցին զարանչի թարերարութիւնն Ատուծոյ զոր առնէր նոցա
յանմարդի անապատի անդ, սնուցանելով զհոգիս նոցա հոգեւորական կերակրովք : Որ եւ ինքն
Պափնոտիս հաղորդակից եղեւ նոցա երկնաւոր շնորհին եւ զոհանայր զԱտուծոյ B.

tunique, la déchira et dans une moitié enveloppa le corps d'Onuphre, l'inhuma dans le rocher et le couvrit de pierres.

À son retour, il rencontra dans un autre endroit du désert * quatre vieux * A fol. 282
v^o b.

anachorètes; il les salua, et ceux-ci lui dirent : « Il y a soixante ans que nous habitons ce désert, nous n'avons jamais vu la figure d'un homme excepté toi maintenant. » Ils entrèrent dans leur grotte et y trouvèrent cinq pains. Ils rendirent grâces à Dieu, mangèrent, furent réjouis et dirent : « Sache, frère Paphnuce, que du jour où nous avons commencé de servir Dieu, tous les jours Dieu nous envoyait quatre pains, aujourd'hui il nous en a accordé cinq. » Il salua les saints vieillards et partit.

Or, tandis qu'il s'acheminait à travers le désert, il aperçut quatre autres anachorètes en tunique de peau, qui lui dirent : « Nous étions magistrats de la ville d'Oxyrhynchos (*Okhsirikhoy*), et nous sommes venus dans ce désert pour servir le Seigneur; nous avons rencontré un vieillard, serviteur de Dieu, qui après nous avoir enseigné durant une année la vie agréable à Dieu, reposa en paix. Voilà six ans aujourd'hui que nous sommes dans ce désert; tous les dimanches l'ange du Seigneur descend du ciel et nous nourrit de la très sainte

Լորին այնձ հաղորդութեան թողութիւն մեկաց զոցեն եւ լուսաւորին հոգով : Եւ մինչդեռ խօսէին բուրեաց հոտ անոյշ անպատմելի, եւ իջեալ հրեշտակ Աստուծոյ հաղորդեցոյց զնոսա : Եւ ողջունեաց * զսուրբ անապատաւորսն Պափնոսիոս զարձաւ ի Սկիւթ եւ պատմեաց ամենեցուն զոր ետեսն եւ լուա ճշմարտապէս :

* A fol. 283
1° a.

Մարգաց Է եւ Յունիսի ԺԳ : Վկայութիւն սրբոյն Տիմոթէի որ ի Պուռաս :

5

Քրիստոսի մարտիրոսն Տիմոթէոս էր յաւուրս Քրիստոսի ուրացողին Յուլիանոսի կայսերն : Եւ ծառ մի ճշգարենի բնամեծ էր ի մէջ քաղաքին Պուռասոյ, յորում են ջերմուկք, եւ յարմատ ծառոյն բնակէր վիշապ մի ահաւոր, եւ էր մերձ քարալք մի, եւ չերեկօրեաց եկանէր վիշապն եւ մտանէր չալքն, եւ զվիշերն անկ բնակէր :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ կին մի թագուհի որոյ անուն էր Առիտեա, քրիստոնեաց հաւատով, եւ բնակէր ի քաղաքին Ապոդոնեա, եւ լսէր վասն օգտակար ջերմալին ջրոցն զնաց բնակել անկ :

Իսկ եպիսկոպոսն քաղաքին Պուռասոյ եւ քահանայքն եւ ամենայն ուխտ եկեղեցւոյն ընտրեցին չնքեանց զՏիմոթէոս աչր բարի եւ հեղ եւ աստուածահաճոյ, կացուցին ի

3 Պափնոսիոս *om.* B || 6 Քրիստոսի *om.* B || 7 կայսերն *om.* B — բնամեծ *om.* B — մէջ քաղաքին *om.* B || 12 ջրոցն] ջուրցն B || 14 ընտրեցին] զմի ոմն *add.* B.

communion. C'est samedi aujourd'hui, prépare-toi aussi à communier, car tous ceux qui se rendent dignes de cette communion, trouvent l'absolution de leurs péchés et s'illuminent spirituellement. » Pendant qu'ils parlaient, il se répandit une indicible odeur suave, et l'ange de Dieu descendu (du ciel) les communia. Paphnuce salua * les saints anachorètes, retourna à Scété (*Skiuth*) et raconta à tous ce qu'il avait vu et avait entendu en toute vérité.

* A fol. 283
1° a.

7 MARGATS, 13 Juin.

Martyre de saint Timothée à Brousse.

Le martyr du Christ Timothée vivait aux jours de l'empereur Julien l'Apostat. Il y avait un orme au tronc énorme au milieu de la ville de Brousse où se trouvent des thermes; dans la racine de cet arbre habitait un dragon terrible; il y avait auprès une grotte, et, le soir, le dragon sortait et pénétrait dans la grotte où il passait la nuit.

Il y avait en ces jours-là une reine de foi chrétienne, dont le nom était Arétias (*Aritéa*) et qui habitait dans la ville d'Apollonia. Ayant entendu parler de la bienfaisance des eaux thermales, elle s'y était rendue pour y habiter.

Or, l'évêque de la ville de Brousse, les prêtres et tout le clergé avaient élu Timothée, homme bon, paisible, ayant une vie agréable à Dieu, et l'avaient

սպասաւորութիւն եկեղեցւոյն : Եւ ետուն զնա այժենի ծածկոց եւ աւարեցին իբրեւ զօրհնութիւն Աւիտայի թագուհւոյն : * Եւ նորա աւեալ գնայր, եւ յորժամ կամեցաւ * A fol. 283
անցանել ընդ ճշգարենի ծառն երանելին Տիմոթէոս տարածեալ զձեռս յերկինս ասէ .
5 Ետուած յօգնել ինձ նայեաց եւ Տէր քնկերել ինձ փութն : Եւ տեսեալ զնա վիշապին
եկաց ի վերայ ձանապարհին, եւ յանցանելն Տիմոթէի զիմեաց ի վերայ նորա. եւ
նա զայժենի ծածկոյթն ծալեաց եւ ձգեաց յերեսս վիշապին, եւ անց առանց երկիւղի,
եւ առ ժաման սատակեցաւ վիշապն :

Եւ լուեալ թագուհւոյն գնաց առ նա, եւ անկաւ յոտս նորա, եւ ամենայն քաղաքն
եւ գաւառն մեծաւ ուրախութեամբ փառս ետուն Ասատուծոյ եւ գոհացան զնմանէ ընդ
10 սատակումն վիշապին :

Եւ լուեալ վասն վարուց եւ սքանչելեացն Տիմոթէի ուրացողն Յուլիանոս առաքեաց
գորականս եւ կալեալ զերանելին Տիմոթէոս արկ ի բանդ : Եւ չես սակաւ աւուրց
հրամայեաց եւ հատին զղլուխ նորա Յունիսի ԺԳ : Եւ քրիստոնեայք թաղեցին ի
քաղաքին Պուուսա, եւ շինեցին ի վերայ նորա մատուռն յանուն սրբոյն Տիմոթէի :

15 [B * Յայժմ առուր չիշատակ է երանելոյն Սմբատոյ սպարապետի Բաղրատունւոյ
որ Խոստովանող կոչեցաւ :

* B
p. 254 b.

6 երկիւղի] եւ աղօթիւք նորա *add.* B || 12 կալեալ] կալան B — արկ] արկին B ||
14 նորա] Մարգայ է եւ *add.* B || 14 Տիմոթէի] Տիմոթէոսի B.

destiné au service de l'église; ils lui remirent une couverture de chèvre et l'en-
voyèrent comme (un présent de) bénédiction à la reine Arétias. * Il prit (la cou- * A fol. 283
verture) et s'en alla, mais, lorsqu'il voulut passer devant l'orme, le bien-
heureux Timothée éleva les mains au ciel et dit : « Dieu, viens à mon aide !
Seigneur, empresse-toi de m'assister !. » Le dragon, l'apercevant, se mit sur
le chemin, et au passage de Timothée l'assaillit; celui-ci plia la couverture
en peau de chèvre, la jeta à la figure du dragon, et passa sans crainte; le
dragon creva aussitôt.

A cette nouvelle, la reine se rendit auprès de lui, tomba à ses pieds, et
toute la ville et la province, avec une grande joie, rendirent grâces à Dieu et
Le remercièrent de la mort du dragon.

Julien l'Apostat, ayant appris la vie et les miracles de Timothée, envoya
des soldats, qui s'emparèrent du bienheureux Timothée et le jetèrent en
prison. Peu de jours après, (Julien) ordonna de lui trancher la tête le 13 juin.
Les chrétiens l'inhumèrent dans la ville de Brousse, et construisirent sur (ses
restes) une chapelle au nom de saint Timothée.

[B * En ce jour commémoration du bienheureux Sembat le généralissime
Bagratounien qui fut surnommé le Confesseur.

* B
p. 254 b.

Սա էր հայր Աշոտոյ առաջնոյ արքայի պը քաջ եւ սասուածաւեր : Բայց յորժամ յարձակեցաւ ի վերայ աշխարհին Հայոց ոստիկանն Բուզայ հարկեցաւ Սմբատ անձնատուր լինել ի նա, եւ բռնաւորն չունելով այնուհետեւ կասկած չուներէ խոչընդոտն լինել արչաւանոց իւրոց, աւերեաց առ հասարակ գաշխարհն Հայոց եւ Ալուանից, եւ նահատակեաց զբազումս վասն ի Քրիստոս հաւատոցն, եւ արեամբ ներկեաց զերեսս երկրին :

Եւ կայեալ կապեաց զնախորարս Հայոց եւ ած ընդ իւր ի Բարեղոն, ընդ որս տարաւ եւ զՍմբատ սպարապետ : Իբրեւ յանդիման եղեն ամիրապետին նախորարք Հայոց հանդերձ կապանօք, խօսեցաւ ընդ նոսա սասակութեամբ եւ հրամայեաց կապել եւ զՍմբատ եւ զնել ի բանլի ընդ այլ նախարարսն : Եւ հրամանաւ ամիրապետին նեղէին զնոսա գտնալ ի կրօնս իւրեանց, սպաւնացեալ զանհնարին տանջանա եւ զմահ, չորմէ զարհուրեալ անկան բազումք ի հաւատոց, եւ զարձան յօրէնս նոցա :

Բայց Ստեփաննոս Կոն կոչեցեալ իշխանն Տուս աւանի աշխարհին Ուտէացոց, հաստատուն կացեալ ի հաւատս անտանելի չարչարանօք կատարեցաւ ի Քրիստոս : Իսկ քաջն Սմբատ մնաց աւուրս բազումս ի բանլի անդ ի կապանս մեծաւ հաւատով եւ զզջութեամբ : Եւ բազում անգամ խրատ տուցին նմա եւ ստիպէին ուրանալ զքրիստոնէութիւնն, եւ աւաստ պարզեօք եւ իշխանական փառօք գտնալ յաշխարհն

Il était le père d'Achot, le premier roi, homme courageux et ami de Dieu. Lorsque le gouverneur (*ostikan*) Bogha envahit le pays d'Arménie, Sembat se trouva dans la nécessité de se rendre à lui, et le tyran, n'ayant désormais plus à craindre personne qui fût capable d'entraver ses incursions, mit la désolation dans la totalité du pays d'Arménie et des Albaniens; il martyrisa beaucoup d'habitants à cause de leur foi au Christ et teignit la surface du pays de leur sang.

Il fit mettre aux chaînes les satrapes arméniens et les emmena à sa suite à Babylone, et parmi eux il conduisit le généralissime Sembat. Lorsque les satrapes arméniens furent présentés, avec leurs chaînes, au grand émir, celui-ci leur parla avec véhémence et ordonna de mettre également aux chaînes Sembat et de le jeter en prison avec les autres satrapes. Sur l'ordre du grand émir, on fit pression sur eux pour les faire changer de religion en les menaçant de tortures intolérables et de mort; nombreux furent ceux qui en eurent peur, abandonnèrent la foi et se convertirent à leurs lois.

Cependant Étienne surnommé Kon, prince du bourg de Tous, dans la province d'Outi, demeura ferme dans sa foi et fut martyrisé pour le Christ dans des tortures atroces. Quant au brave Sembat, il resta longtemps enchaîné dans la prison, avec grande foi et contrition. A plusieurs reprises on lui conseilla et on le pressa de renier le christianisme et de retourner dans son pays

իւր : Այլ * բարեպաշտ իշխանն միշտ զայս բան սունէր պատասխանի. Ոչ կարեմ թողուլ զՔրիստոս, ոչ կարեմ ի բաց կալ ի բրիտաննէական հաւատոց զոր աւագանին շնորհօք ընկալայ :

* B
p. 255 a.

5 Եւ այսպէս բարի խոստովանութեամբ յերկար մնացեալ ի բանդի անդ մինչդեռ բեկեալ սրբիւ եւ բազում արտասուօք աղօթս մատուցանէր առ Աստուած աւանդեաց զհոգին իւր : Եւ ոմանք ի բրիտաննէաց որք կաշին ի քաղաքի անդ հրաման առեալ յամիրապետէն տարեալ զմարմին նորա ի հինն Բաբելոն թաղեցին ի վկայարանն որ կալր շինեալ ի վերայ զբոջն սրբոյ ճարգարէին Դանիէլի :]

Մարգաց Ը եւ Յունիսի ժԴ : Վարք երանելոյն Թէոփանոսի եւ սրբուհւոյն Պանսեմնի :

10 Երանելին Թէոփանոս էր ի քաղաքէն Անտիոքաց, անհաւատ ճնօղաց դուսկ : Եւ յորժամ եղեւ հնգետասան ամաց * մեռաւ կինն, եւ երթեալ Թէոփանոս յեկեղեցին մկրտեցաւ, եւ զգեցաւ ճաղեղէն, եւ արգելաւ ի խցի մերձ ի քաղաքն : Եւ սկսաւ աստուածահամոյ վարուք ճգնել զհոգի եւ աղօթիւք եւ տքնութեամբ, եւ ընկալաւ շնորհս յԱստուծոյ հալածել զգեւան եւ բժշկել զամենայն հիւանդոն աղօթիւք եւ ձեռն զնելով :

* A fol. 283
v° a.

9 սրբուհւոյն] աղանոյն Աստուծոյ B || 14 դամեւայն om. B — ձեռն] զձեռս B.

muni d'abondants présents et d'une glorieuse autorité. Mais le * picux prince leur donnait toujours cette même réponse : « Je ne puis abandonner le Christ, je ne puis renoncer à la foi chrétienne, que j'ai reçue avec la grâce des fonts baptismaux. »

* B
p. 255 a.

C'est ainsi qu'après être resté de longs jours dans la prison, en bonne confession, et après avoir prié Dieu le cœur brisé et avec beaucoup de larmes, il rendit son âme. Quelques chrétiens qui se trouvaient dans cette ville, ayant obtenu l'autorisation du grand émir, transportèrent son corps dans la vieille Babylone et l'inhumèrent dans la chapelle commémorative qui était érigée sur le puits du saint prophète Daniel.]

8 MARGATS, 14 Juin.

Vie du bienheureux Théophile et de sainte Pansemné.

Le bienheureux Théophile était de la ville d'Antioche, fils de parents infidèles. Lorsqu'il eut quinze ans, * la femme mourut; Théophile, s'étant rendu à l'église, se fit baptiser, se vêtit d'une tunique de poils et se cloitra dans une cellule près de la ville. Il se mit à pratiquer l'ascétisme par une vie agréable à Dieu, avec jeûnes, prières et veilles, et il reçut de Dieu le don de chasser les démons et de guérir tous les malades par la prière et l'imposition des mains.

* A fol. 283
v° a.

Եւ կին մի էր ի քաղաքին որոյ անուն էր Պանսեմնի, եւ լուաւ վասն նորա Թէոփանոս որ դրապուստ կորուսանէր ի գործս անառակս, աղաչէր զԱստուած վասն նորա : Եւ ելեալ ի խցէն զնաց առ հայրն իւր եւ մերկացաւ զմտղեղէնն, զզեցաւ զիպակ հանդերձ աշխարհականի, նստաւ յերկար եւ առեալ ընդ իւր տասն լիար դահէկան զնաց առ պոռնիկ կինն որպէս թէ հարսանեօք ամուսնացի նմա :

Եւ յորժամ կերան եւ արբին եւ ուրախ եղեն, մտին ի սենեակն, եւ որպէս սովորութիւն էր Պանսեմնայ կամէր զի ննջեացէ ընդ նմա : Եւ նա ասէ. Քանի ժամանակք են որ այց գործովդ կեաս : Եւ նա ասէ. Երկուստան ամ է, եւ որպէս զքեզ զեղեցիկ աչք չեմ տեսալ, եւ ոչ այնչափ սիրեալ զոք իբրեւ զքեզ :

Ասէ Թէոփանոս. Եթէ սիրես զիս մի այժմ նեղեր չաչպիսի գործդ, մինչեւ արասցուք զհարսանիսն : Եւ կինն յանձին կալաւ : Եւ նորա հանեալ զտասն լիար դահէկան ետ ի կինն եւ ասէ. Երթալց եւ պատրաստեցից * զճախս հարսանեացն :

* A fol. 283
v° D.

Եւ երթեալ ի խուցն իւր շինեաց մերձ ալ խուց, եւ դարձեալ զնաց առ կինն, զիրկս արկեալ համբուրեաց եւ ասէ. Եթէ ոչ մկրտիս ոչ կարեմ ամուսնանալ քեզ : Եւ ծագեաց շնորհք հոգևոյն սրբոյ ի սիրտ կնոջն, եւ յանձն առ մկրտիլ : Եւ առեալ զնա Թէոփանոս տարաւ յեկեղեցին առ քահանայն եւ մկրտեաց, եւ ընկալաւ զնա

1 քաղաքին] պոռնիկ *add.* B || 9 զոք *om.* B || 14 զիրկս . . . ասէ] եւ սիրողաբար ասէ զնա B || 14 կարեմ ամուսնանալ] ամուսնանամ B.

Il y avait dans la ville une femme dont le nom était Pansemnè; Théophane avait appris à son sujet qu'elle menait beaucoup d'hommes à la perdition par ses actes de débauche, et il pria Dieu pour elle. Puis il quitta sa cellule, se rendit auprès de son père, quitta sa tunique de poils, se vêtit d'un vêtement laïque d'une riche étoffe, monta à cheval ayant sur lui dix livres de monnaie, et alla trouver la prostituée comme s'il voulait l'épouser par mariage.

Après qu'ils eurent mangé et bu et se furent réjouis, ils pénétrèrent dans la chambre, et Pansemnè, selon sa coutume, voulut qu'il dormit avec elle. Il lui dit : « Combien de temps y a-t-il que tu vis de cette occupation? » Elle lui répondit : « Il y a douze ans, et je n'ai jamais vu quelqu'un d'aussi beau que toi, et je n'ai jamais aimé quelqu'un comme toi. »

Théophane lui dit : « Si tu m'aimes, ne me presse pas maintenant à une telle chose, jusqu'à ce que nous ayons accompli les noces. » La femme consentit. Il sortit les dix livres de monnaie et les donna à la femme en disant :

* A fol. 283 « Je m'en vais préparer * les dépenses des noces. »

v° b.

Il retourna à sa cellule, construisit auprès une autre cellule et revint auprès de la femme; il la prit dans ses bras, l'embrassa et dit : « Si tu ne te fais pas baptiser, je ne puis me marier avec toi. » Alors les grâces du Saint-Esprit jaillirent dans le cœur de la femme et elle accepta de se faire baptiser. Théophane la prit, et la conduisit à l'église auprès du prêtre qui la baptisa.

յաւազանէն թէոփանոս, եւ զեօթն օր վարդապետէր եւ ուսուցանէր նմա դաստուածային պատուիրանն : Եւ հաստատեցաւ սիրտ կնոջն ի հաւատս եւ չերկիւզն Աստուծոյ :

Եւ առաքեաց զթէոփանոս ի տուն իւր, եւ վաճառեաց զամենայն ինչս իւր եւ բաշխեաց ազբատաց եւ զծառայնն եւ զաղախնայնն աղատեաց տուեալ նոցա բաժին 5 չընչից իւրոց. եւ զոսկին եւ զարծաթն եւ զմարգարիտսն եւ զականան պատուականս արար անօթս եկեղեցոյն : Եւ ծտեալ յեկեղեցին եղ զաջն արտասուօք առաջի սրբոց սեղանոյն, եւ ասէր. Տէր, մի խտտան համարեր եւ պիղծ, եւ մի յամօթ առներ պրազմամեղ աղախինս քո, ընկնլ զընծայս զոր չար զործովք ժողովեցի եւ ծատուցի առաջի քո :

Իսկ երանելին թէոփանոս արգել զնա ի խցին զոր շինեաց, զզեցոյց նմա մաղեղէն եւ խորգ, եւ ինքն զգեցաւ զառաջին մաղեղէն պարեղօտն իւր, եւ արգելաւ ի խոցն * իւր : Եւ այնչափ խտտակրօն վարուք ձգնեցաւ կինն, որ եւ զլեւս ի մարդկանէ հարա- 10 ձէր, եւ զախտաժէտս ալօթիւք բժշկէր :

Եւ կեցեալ աստուածահաճոյ վարուք ամ մի եւ ամիսս երկու չարդերական խրճիթս 15 իւրեանց, եւ յաւուր ուրբաթու եղեւ շարժ եւ որոտումն եւ կայծակունք, եւ իջին հրեշտակք ի չերկնից, եւ աւանդեցին զհոգիս երկոցունցն Յունիսի ԺԳ :

6 եկեղեցոյն] եկեղեցեաց B || 8 չար... եւ օտ. B || 10 խցին] խոր խցին B || 12 ձգնեցաւ] ձգնաւորեցաւ B || 15 եղեւ շարժ... ԺԳ] երկօրին եւս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած Մարգայ Բ եւ Յունիսի ԺԳ B.

* A fol. 284
r° a.

Théophane la reçut des fonts baptismaux, lui enseigna durant sept jours la doctrine et lui fit apprendre les commandements divins. Le cœur de la femme se raffermir dans la foi et la crainte de Dieu.

Elle envoya Théophane à sa maison pour vendre tous ses biens et les distribuer aux pauvres. Elle rendit la liberté à ses domestiques et à ses servantes en leur faisant une part de ses biens. De l'or, de l'argent, de ses perles et de ses pierres précieuses elle fit des vases d'église. Elle pénétra dans l'église et les déposa avec larmes devant le saint autel en disant : « Seigneur, ne les méprise point, ne les considère point comme immondes et ne rends point honteuse ta servante, grande pécheresse; accepte ces dons que j'ai ramassés par de mauvaises œuvres et que je t'offre maintenant. »

Le bienheureux Théophane la cloitra dans la cellule qu'il avait construite, la revêtit d'une robe de poils et d'un sac, et lui, reprenant son ancienne tunique de poils, se cloitra dans * sa cellule. La femme mena une vie ascétique 15 d'une telle austérité religieuse qu'elle chassait des hommes les démons et guérissait les infirmes par ses prières.

* A fol. 284
r° a.

Ils vécurent un an et deux mois d'une vie agréable à Dieu, dans leur cellule cloîtrée, et un jour de vendredi il se produisit un tremblement de terre, avec des coups de tonnerre et de foudre; des anges descendirent du ciel, et recueillirent leurs âmes à tous deux le 14 juin.

Եւ երթեալ եպիսկոպոս քաղաքին ամենայն ուխտիւն եւ ժողովրդեամբն հանին զմարմինս նոցա ի լարձթացն, եւ տարան ի քաղաքն մոմեղինօք, սագմուիւք եւ օրհնութեամբ, եղին ի տապանի յեկեղեցւոյն : Եւ բազում սքանչելիս արարին ծառայքն Աստուծոյ Թէոփանոս եւ ազախինն Քրիստոսի Պանսեմնի :

Մարգաց Թ եւ Յունիսի Ժե : Ծօն է սրբոյն Ստաբէոսի առաքելոյն :

5

Առաքեալն Քրիստոսի Անդրէաս յորժամ հրամանաւ սուրբ Հօգւոյն երթալը ի քարոզութիւն, առաքեալքն ետուն սպասաւոր եւ ընկեր քարոզութեան նորա զՍտաբիոս, եւ առաքեցին ընդ նմա յամենայն տեղիս :

Եւ յորժամ ըմբռնեցաւ Մատթէոս յազգէն մարդակերաց, եւ առաքեաց Տէր զԱնդրէաս հանել զնա ի բանդէն, եւ նաւեալ ի վերայ ծովուն Բարզիբացւոց, եւ հասեալ ի Թիրակ եւ եկեալ * յերակլիս, ձեռնազրէ անդ զՍտաբիոս եպիսկոպոս եւ առաքէ ի Բիւզանդիս : Եւ մինչեւ ցաչօք հրաման է ի կանոնաց, յորժամ Կոստանդինուպօլիս պատրիարք ձեռնադրեն, նախ Երակլիոյ մետրապօլիտն զնէ զձեռս ի վերայ :

10

* A fol. 284
r^e b.

Եւ զնացեալ սրբոյն Ստաբիոսի ի Բիւզանդիս քարոզեաց նոցա զՔրիստոս, եւ զբազումս զարձուց ի մոլորութենէ կռօցն, եւ բազում սքանչելիս կատարէր անբւամբն

15

3 տապանի] տապանս B — բազում] նշանս եւ add. B || 5 է... առաքելոյն] Ստաբիւսի առաքելոյ B || 6 Առաքեալն] Սուրբ առաքեալն B || 7 զՍտաբիոս] զՍտաբիւս B.

L'évêque de la ville avec tout le clergé et la population allèrent sortir leurs corps des cellules, les conduisirent à la ville avec des cierges, des psalmodies et des bénédictions, et les déposèrent dans un tombeau dans l'église. Les serviteurs de Dieu Théophane et la servante du Christ Pansemné opérèrent de nombreux miracles.

9 MARGATS, 15 Juin.

Fête du saint apôtre Stachys.

Lorsque, sur l'ordre du Saint-Esprit, l'apôtre du Christ André partit pour la prédication, les apôtres lui donnèrent Stachys (*Stakhios*) comme serviteur et compagnon de sa prédication, et l'envoyèrent partout avec lui.

Et lorsque Matthieu fut saisi par la tribu des anthropophages et que Dieu eut envoyé André pour le délivrer de la prison, (celui-ci), après avoir navigué sur la mer des Bardirak et être arrivé en Thrace (*Thirac*), se rendit à * Héraclée, y sacra Stachys évêque et l'envoya à Byzance. Et jusqu'aujourd'hui il est preserit par les canons qu'au sacre du patriarche de Constantinople, le métropolitite d'Héraclée est le premier qui fait l'imposition des mains.

* A fol. 284
r^e b.

Saint Stachys, s'étant rendu à Byzance, prêcha le Christ et convertit beaucoup d'habitants de l'erreur des idoles; il y accomplit de nombreux pro-

Քրիստոսի ի վերայ հիւանդաց եւ ակտացելոց : Եւ շատ չարչարանս կրեալ ի կուսպաշտիցն կատարեցաւ վկայութեամբ Յունիսի ժե :

Յայսմ աւուր վկայութիւնս սրբուհոյն Անտոնինեայ :

Կինս այս քրիստոնեայ էր ի քաղաքէն Նիկիայ Բիւթանացոց, յաւուրս կուսպաշտ 5 արքայիցն Գիոկղետիանոսի եւ Մաքսիմիանոսի : Եւ կացուցին զնա առաջի Պոլսկիլիանոսի իշխանին, եւ խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ ձերոց, եւ այսպն արար զկոյր եւ զխուլ եւ զհամբ զանոտի կուռսն . եւ արկին զնա ի բանդ :

Եւ յետ աւուրց հանին ի բանդէն եւ կախեցին զվայտէ, եւ շամփրովք այրեցին զկողմն, եւ նա եւս առաւել յանդիմանէր եւ անարգէր ի տանջանս զպաշտամունս 10 կուսպաշտիցն : Ապա հրացեալ շանթիւք ծակեցին զթաթն ձեռացն երկոցունց եւ զպճղունս ոտիցն, եւ երանելի կինն գոհանալով վառաւորէր զԱստուած . * եւ բուրեաց անուշահոտութիւնս յանձնէն որպէս ի իննկոց եկեղեցւոց : Եւ ձայն եղև յերկնից սա նա եւ սսէ . Զորայի՛ր Անտոնինեա եւ քաջալերեաց : Եւ արկին զնա ի բանդ եւ թողին անդ զամս երկու :

15 Եւ ապա հրամայեաց իշխանն Պոլսկիլիանոս ընկենուլ զնա ի լիճն, եւ յորժամ

2 վկայութեամբ] Մարգաց Թ եւ *add.* B || 5 Պոլսկիլիանոսի] Կրիսկիլիանոսի B — խոստովանեցաւ] առաջի նորա *add.* B || 10 Ապա] հրամայեաց եւ *add.* B || 11-13 եւ բուրեաց . . . քաջալերեաց *om.* B.

* A fol. 284
v° a

diges au nom du Christ sur les malades et les infirmes. Il eut à souffrir beaucoup de tortures de la part des idolâtres, et mourut par le martyre le 15 juin.

En ce jour martyre de sainte Antonine.

Cette femme chrétienne était de la ville de Nicée de Bithynie, aux jours des empereurs idolâtres Dioclétien et Maximien. On l'amena devant le gouverneur Priscillien et elle confessa le nom du Christ notre Dieu, en ridiculisant comme aveugles, sourdes et muettes les idoles vaines. On la jeta en prison.

Quelques jours après, on la sortit de la prison, on la suspendit à un poteau et on lui brûla les côtes avec des broches; mais elle, dans ses tortures, réprouva de plus en plus et méprisa les cérémonies des idolâtres. Ensuite, avec des braises enflammées on lui troua la paume des deux mains et les chevilles des pieds. La bienheureuse femme, en rendant grâces, glorifiait Dieu. * Une odeur suave se dégagede sa personne comme celle de l'encens à l'église. Une voix du ciel se fit entendre à elle qui disait : « Prends courage, Antonine, et sois forte. » On la jeta en prison et on l'y laissa deux années.

* A fol. 284
v° a.

Ensuite le gouverneur Priscillien ordonna de la jeter dans le lac, et pendant

տանէին աղօթեաց առ Աստուած եւ ստէ. Գոհանամ զքէն Որդի Աստուծոյ որ արժանի արարեր զեա կալ առաջի քո ընդ այլ սրբոց քոց : Եւ երեւեցան հրեշտակք երկու որ երթալին, եւ աւանդեաց զհոգի իւր ի ձեռս նոցա Յունիսի ԺԵ, եւ զճարմինն հանին ի ցամաք : Եւ երեւեցաւ ի տեսեան քրիստոնեաց արանց եւ երթեալ աւեալ պատուով թաղեցին :

5

Մարգաց Ժ եւ Յունիսի ԺԶ : Վկայաբանութիւն կոյս վկային Քրիստոսի Ակիլինեաց :

Յաւուրս կառպաշտ արքային Գիսկպետիանոսի էր այր մի ի քաղաքին Վիվրուլլիս, որոյ անուն էր Եւտոլմէոս, եւ էր քրիստոնեաց : Եւ էր նորա զուտոր Ակիլինեա անուն, եւ ի տասնամենից տուան նմա շնորհք յԱստուծոյ, եւ զհամահասակ աղջկունսն եւ զայլ կանաչս ուսուցանէր եւ պատուիրէր ի բաց կալ ի կոոցն, եւ երկիր պագանեալ Քրիստոսի, եւ բազում ժամանակս յուսուցանելոյ ոչ պարտէր :

10

* A fol. 284
v° b.

Եւ ոմն մի Նիկոմիդոս անուն մտանեաց զնա առ բղեաշխն * Վոդիսիանոս եւ կոչեաց ի հարցումն, եւ քաղցրութեամբ խրատ տայր ուրանալ զՔրիստոս եւ պաշտել

2-5 Եւ երեւեցան... թաղեցին] եւ այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս : Եւ երթեալ քրիստոնէից աւին զճարմինն եւ պատուով թաղեցին, յորմէ բազում սքանչելիք լինին B || 6 Վկայաբանութիւն... Ակիլինեաց] Վկայութիւն սրբուհոյ եւ կոյս վկային Ակիլինեաց B || 8 Ակիլինեա] Ակիլինեա B || 13 Վոդիսիանոս] Վոլուսիանոս B.

qu'on l'y conduisait elle pria Dieu et dit : « Je te rends grâces, Fils de Dieu, de ce que tu m'as rendue digne de me présenter devant Toi avec tes autres saints. » Deux anges apparurent qui l'accompagnèrent; elle rendit son âme entre leurs mains le 15 juin, et ils tirèrent son corps sur le rivage. Elle apparut en vision à des chrétiens, qui allèrent prendre (son corps) et l'inhumèrent avec honneur.

10 MARGATS, 16 Juin.

Passion de la vierge et martyre du Christ Aquilina.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien, il y avait dans la ville Byblos (*Vivlopolis*) un homme dont le nom était Eutolmius, qui était chrétien. Il avait une fille nommée Aquilina (*Akilinéa*) qui, à l'âge de dix ans, reçut les grâces de Dieu et enseignait aux jeunes filles de son âge et aux femmes, les engageant à renoncer aux idoles et à adorer le Christ. Elle ne cessa pas d'enseigner durant de longues années.

* A fol. 284
v° b.

Un certain Nicomède la dénonça au gouverneur * Volusianus (*Volisianos*), qui la fit venir et l'interrogea; il lui conseilla avec douceur de renier le Christ

զիւռան, եւ նա խոստովանեցաւ զՔրիստոս եւ զիւռան ուրացաւ : Դան հարին զնա ուժզին եւ հրացեալ շամփուրս հարին յականջան եւ ձինչեւ յուղեղն ալքեցաւ, եւ հեղոյր արիւնն ընդ սնկունսն ի վայր, եւ արկին ի բանդ : Եւ յազօթել նորա սու Աստուած ի հասարակ զիշերին հրեշտակ Տեսուն մերձեցաւ ի զլուխն եւ յանձն եւ ասէ .

5 Եղեցիս ողջ. եւ եհան ի բանդէն ողջ ծարմնով եւ կայոցց մերձ ի սնարս բլեշխին ձինչպեւ բազմեալ կայր ի ծահիձան : Եւ տեսեալ զնա յարուցեալ կալաւ եւ ետ ի պահապանսն : Եւ յետ սակաւ աւուրց հրամայեաց հատանել զզլուխն :

Եւ յորժամ տարան ի տեղին ազօթեաց առ Աստուած այսպէս. Տէր Աստուած ամենակալ, գոհանամ զքէն որ ցուցեր ինձ զօր կատարման իծոյ, եւ ոչ անտես արարեր զընթացս հանդիսի իծոյ, եւ ոչ անտես արարեր զինկորուածս իմ. ընկնլ զհոգիս իմ խաղաղութեամբ : Չայն եղեւ առ նա յերկնից եւ ասէ. Լսելի եղեն աղօթք քս : Եւ նախ քան զվահճին հարկանելն աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յունիսի ԺԶ. եւ ապա եհատ զզլուխն, եւ փոխանակ արեանն կաթն բղխեաց :

Եւ թագեաց զնա Եւթալիոս եպիսկոպոսն :

3 հեղոյր] հոսեաց B || 3-7 եւ յազօթել... պահապանսն *om.* B || 7 հատանել զզլուխն] սղանանել զնա B || 10 եւ ոչ... զինկորուածս իմ *om.* B || 11 Չայն... աղօթք քս] եւ լուաւ Աստուած աղօթից նորա B || 12 Աստուած] Մարգաց Ժ եւ *add.* B || 13 փոխանակ... բղխեաց] արիւնն իբրեւ գկաթն հոսեցաւ B || 14 եպիսկոպոսն] փառաւորապէս *add.* B.

et d'adorer les idoles. Mais elle confessa le Christ et renia les idoles. On la frappa brutalement, on lui enfonça des broches dans les oreilles, elle fut brûlée jusqu'au cerveau, le sang coula de ses narines et on la jeta en prison. Pendant qu'elle priaït Dieu au milieu de la nuit, l'ange du Seigneur s'approcha de sa tête et de sa personne et dit : « Tu seras guérie. » Et il la sortit de la prison, saine de corps, et la déposa près du chevet du gouverneur pendant qu'il reposait sur sa couche. L'ayant aperçue, il se leva, la saisit et la remit aux gardiens. Peu de jours après, il ordonna de lui trancher la tête.

Pendant qu'on l'amenait au lieu (de l'exécution), elle pria Dieu en ces termes : « Seigneur, Dieu tout-puissant, je Te rends grâces de ce que tu m'as fait connaître le jour de mon martyre, de ce que Tu n'as pas négligé le cours de ma carrière et n'as pas refusé mes vœux ; reçois mon âme en paix. » Une voix du ciel se fit entendre à elle et dit : « Tes prières ont été exaucées. » Et avant que le bourreau eût frappé, elle rendit son âme à Dieu, le 16 juin ; on lui trancha ensuite la tête et au lieu de sang e'est du lait qui se répandit.

L'évêque Euthalius l'inhuma.

* A fol. 285
r° a.

* Յայսմ առւեր չիշատակ է Կիրակէի եւ Պարասկեւի :

Պատմեաց մեղ հայրն Մակար անապատաւորն եթէ այր մի էր չԱղեկսանդրի քաղաքին որոյ անուն էր Կիրակէ, եւ էր քոյր մի նորա որոյ անուն էր Պարասկեւի որ թարգմանի ուրբաթ :

Եւ յորժամ մեռան ճեղքն իւրեանց ցանկացաւ Կիրակէ կրօնաւորական վարուց, 5
եւ թողեալ զտունն եւ զքոյրն գնաց յանապատն ի Սկիւթ առ մեծն Գանիէլ կրօնաւորեցաւ, եւ առաքինի վարուք եւ մեծ ճգնութեամբ հաճոյ եղեւ Աստուծոյ :

Իսկ քոյրն իւր Պարասկեւի եւ զանձն իւր ի մեղս պտունկութեան, եւ անառակ վարուք բազում ողիս կորուսանէր : Եւ լուեալ Կիրակէի եղբօրն իւրոյ յոյժ բարկացաւ 10
եւ ուրացաւ զնա :

Եւ յետ ժամանակաց լուաւ Գանիէլ եւ այլ անապատական ձերքն, եւ յոյժ մեղադրեցին Կիրակէի եթէ Լնպէր առանց հողաբարձութեան թողեր զքոյրն քո, զի ինքն կորեաւ եւ զալս կորոյս . արժան է քեզ երթալ առ նա եւ կորզել զնա ի սատանայական գործոց :

Եւ յարուցեալ աղթեաց եւ աղաչեաց զԱստուած զի գործակից լինիցի նմա ի 15
վրկութիւն բեռն իւրոյ : Եւ յուղի անկեալ գնաց ի քաղաքն, եւ զնաց ի դուռն Պարասկեւեաց, առաքեաց պատանի մի առ նա եթէ Եղբայրն քո Կիրակէ առ զբանն կայ եւ կոչէ զքեզ :

1 գնաց ի դուռն] ընթացաւ ի դուռն B.

* A fol. 285
r° a.

* En ce jour commémoration de Cyriaque et de Parascévè.

Le père Macaire (*Makar*), l'anachorète, nous a raconté qu'il y avait dans la ville d'Alexandrie un homme dont le nom était Cyriaque (*Kiurake*), ayant une sœur nommée Parascévè, ce qui se traduit vendredi.

A la mort de leurs parents, Cyriaque aspira à la vie monacale, et quittant sa maison et sa sœur, il se rendit au désert de Scété et se fit moine, auprès du grand Daniel. Il fut agréable à Dieu par sa vie vertueuse et son grand ascétisme.

Quant à sa sœur Parascévè, elle s'adonna au péché de prostitution et fut la cause de la perdition de bien des âmes par sa vie de débauche. Son frère Cyriaque, l'ayant appris, eut une grande colère et la renia.

Après quelque temps, Daniel et d'autres anciens anachorètes, l'ayant appris, réprochèrent fortement Cyriaque en disant : « Pourquoi as-tu laissé ta sœur sans tutelle, car elle s'est perdue et a perdu les autres ? Il faut que tu ailles vers elle et l'arraches aux œuvres sataniques. »

Il se leva, pria et supplia Dieu de collaborer avec lui au salut de sa sœur. Il se mit en route, se rendit à la ville, alla à la porte de Parascévè et envoya un jeune garçon lui dire : « Ton frère Cyriaque est à la porte et t'appelle »

Իսկ Պարասկեւի * բացեալ զլսով եւ բոկոտն եւ անառակութեամբ խաղաչք ընդ * A fol. 285
 մեղաստեր երիտասարդսն : Եւ չորժամ լուաւ զեղբորէն ուրախ եղև յոյժ, եւ ելեալ
 երկիր եպագ եւ ողջոյն ետ : Եւ տեսեալ զնա Կիւրակէի յայնպիսի կերպս եհար
 ձեռօքն զերեսս իւր եւ ասէր ողբալով. Վնչ ինձ տիկին քոյր իմ, զի եղև ընդ բեղ
 5 զի ատեցեր զհոգիդ եւ արհամարհեցեր զԱստուածն քո. կորեար եւ կորուսեր
 զբազումս. լնւ էր ինձ եթէ յառաջագոյն մեռեալ էի :

Եւ չորժամ լուաւ Պարասկեւի անկաւ յոտս նորա եւ ողբալով ասէր. Աւաղ է ինձ
 թշուառականիս, եւ եղուկ եմ ես զի ի սպառ կորեայ, եւ ունայնութեամբ կորուսի
 ղժամանակս կենաց իմոց : Աղաչեմ զքեզ հայր իմ ըստ հոգւոյ եւ եղբայր ըստ մարմնոյ
 10 զի եթէ գիտես զի ընդունի Աստուած զզղջումն պոռնկիս եւ զանառակ կնոջ ասպշ-
 խարութիւնս, մի թողոր զիս աստէն աղաչեմ, եւ լսող եղեց քեզ եւ հնարանդ ամենայն
 վարուք, եւ յամենայն սրտէ ծառայեցից Աստուծոյ :

Եւ նորա լուեալ զայս ուրախ եղև յոյժ, եւ ասէ ցաղջիկն. Մնւտ ի տուն քո եւ
 ծածկեան զգլուխ քո, եւ ազիր կօշիկ յոտս քո, զի երկայն եւ ղժուարին է ձանապարհ
 15 լերինն եւ լսորշակ յոյժ : Եւ ասէ կինն. Կենդանի է Տէր, զի որպէս այժմ եկի առ
 քեզ այսպէս եկից զկնի քո. ոչինչ աւելց ընդ * իս ի սատանայական ընչեցն, ալ * A fol. 285
 երթիցուք որպէս եմս, անձաճուկ զլսով եւ բոկ ոտիւք : Լու է ինձ մերկ գալ զկնի
 v° a.

6 զբազումս] վնչ ինձ զի ատի զքեզ այդպէս *add.* B.

Parascévè * la tête découverte, les pieds nus, s'amusait lascivement avec * A fol. 258
 des jeunes gens aimant le péché. Lorsqu'elle entendit le nom de son frère, r° b.
 elle fut très contente, alla se prosterner devant lui et le salua. Cyriaque, la
 voyant dans cette attitude, frappa de ses mains son visage et lui dit en sou-
 pirant : « Malheur à moi, madame ma sœur, que t'est-il arrivé pour que tu
 aies haï ton âme et méprisé ton Dieu? Tu t'es perdue et tu en as perdu beau-
 coup. Il aurait été mieux pour moi d'être mort auparavant. »

Lorsqu'elle eut entendu, Parascévè tomba aux pieds de son frère et dit en
 pleurant : « Malheur à moi misérable, je suis malheureuse d'être perdue com-
 plètement; j'ai perdu en vain le temps de ma vie. Je t'en prie, mon père selon
 l'esprit, et mon frère selon la chair, si tu sais que Dieu agréa mon repentir de
 prostituée et ma pénitence de femme débauchée, ne me laisse plus ici, je t'en
 prie; je t'écouterai et je t'obéirai de toute ma vie, et je servirai Dieu de tout
 mon cœur. »

(Cyriaque) en entendant cela fut réjoui et dit à la fille : « Rentre dans ta
 maison, couvre ta tête, mets des chaussures à tes pieds, car la route de la
 montagne est longue et fatigante et le vent chaud est violent. » La femme lui
 répondit : « Le Seigneur est vivant, car comme je suis venue à toi maintenant,
 telle je te suivrai; je ne prendrai rien avec * moi de mes biens diaboliques: * A fol. 258
 nous partirons telle que je suis, la tête non couverte et les pieds nus. J'aime
 v° a.

ըր քան զգաւնայն ի կորստական չարկան : Եւ չորժամ լուաւ զայս Կիւրակէ աւա-
ւելապէս խնդաց :

Եւ չողի անկեալը ելին ի լեառն, զնացին ի ներքսագոյն անապատն, եւ ծինչդեռ
երթային ընդ դժուարին ճանապարհն հերձան ներքանք ոտիցն ի քարանցն, եւ արիւնն
որպէս աւառ հոսէր, նոյնպէս եւ արտասուքն հեզուին յաչացն, եւ գլուխն եւ երեսն ի
խորշակէ եւ ի տօթոյ եւ ի կիզմանէ արեգականն որպէս հրով այրեցան : Եւ այնչափ
բախտէր բռամբն զկուրծս իւր ծինչ զի չոյժ կապուտակեալ սեւացան, եւ ուռուցեալ
եղեն լանջքն : Եւ ասէր . Տէր, ընկալ զապաշխարութիւնս իմ, որպէս երբեմն զպրոնիկ
կնոջն :

Եւ ծինչդեռ երթային տեսանէ Կիւրակէ ի հեռուստ այլ անապատաւորս զի գային
ընդ ճանապարհ անապատին, ասէ ցըրցըն իւր . Խոյս տո՛ւր ի ճանապարհէս սակաւիկ
մի եւ թագլըր մինչեւ անցանկցեն, զի օտարք են եւ ոչ զխտեն եթէ քոյր իմ ես, եւ
գալթակղին ի միտս իւրեանց : Եւ Պարասկեւի թիւրեցաւ ի ճանապարհէն եւ թաղեաւ .
եւ երթեալ նստաւ եւ աւանդեաց զհոյին իւր սա Աստուած Յունիսի ժՁ :

* A fol. 285
v° b.

Եւ Կիւրակէ զնայց եւ եզիտ զնա * մեռեալ, եւ չողոց հանեալ մեծաւ հառաչմամբ
ասէ . Վայ ինձ մեղաւորիս, զի ոչ եզէ արժանի կեցուցանել զողիս տաւապեալ քեռս
իմոյ : Եւ փորեաց զերկիր արտասուալից սաղմոսիւք եւ թաղեաց զնա : Եւ ի բապուժ

14 Աստուած] Մարգար ժ եւ *add.* B.

mieux te suivre nue que de retourner à la maison de perdition. » Cyriaque, entendant cela, en fut plus réjoui encore.

Ils se mirent en route, montèrent à la montagne et se rendirent au plus profond du désert. Tandis qu'ils allaient par le chemin difficile, la plante des pieds (de Parascévè) se crevassa par les pierres, le sang en coulait comme un ruisseau; de même les larmes lui coulaient des yeux, sa tête et son visage brûlaient comme du feu à cause du vent chaud, de la chaleur et de l'ardeur du soleil. Elle frappait tellement sa poitrine de son poing que de très bleue elle en devint noire, sa gorge s'enfla, et elle disait : « Seigneur, accepte ma pénitence, comme jadis celle de la femme prostituée. »

Pendant qu'ils marchaient, Cyriaque aperçut au loin d'autres anachorètes qui venaient par la route du désert et il dit à sa sœur : « Éloigne-toi un peu du chemin et cache-toi jusqu'à ce qu'ils soient passés, car ce sont des étrangers et ils ne savent point que tu es ma sœur, ils pourraient se scandaliser dans leur pensée. » Parascévè s'écarta du chemin et se cacha; elle alla s'asseoir et rendit son âme à Dieu le 16 juin.

* A fol. 285
v° b.

Cyriaque alla vers elle et la trouva * morte, il soupira avec de grands sanglots et dit : « Malheur à moi, pécheur, qui n'ai pas été digne de sauver l'âme de ma pauvre sœur. » Il creusa la terre, psalmodiant et versant beaucoup de

տրամուխենէն ննջեաց ի վերայ գերեզմանին . եւ տեսանէ յանուրջս զՏէր նստեալ ի վերայ բարձր աթոռոց եւ առաջն նորա զՊարասկելի Հին եւ պատառտուն հանդերձիւ եւ զգլուխն ի կոր : Եւ ասէ Տէր . Բերէք զամենայն գործս պառնիկ կնոջս : Եւ սեւադէմ արք տարան տուճար եւ ընթեռնուին զամենայն սլիղճ գործս նորա : Նոյնպէս եւ լուսաւոր արք ծատուցին սակի շիշ լցեալ արեամբ եւ արտասուօք . եւ կարգալին քարաէս եթէ որպէս առժամայն լուաւ եղբօրն, եւ բացեալ գլխով եւ բոկ ոտիւք զնաց զկնի յայնչափ դժուարին եւ քարուտ ճանապարհ, եւ կսծեթով բախէր զկուրծսն եւ զձականն եւ վերաւորեաց զամենայն ճարմինն :

Ասն սեբն . Այնչափ ժամանակս ընդ մեզ էր եւ զհաճոյս մեր կատարէր, եւ վասն սակաւ աւուրց որ եկն զկնի ձեր կամիք յափշտակել զնա ի մէնջ : Ասէ Տէրն . Բերէք զկշեւս : Եւ յորժամ բերին լցին սեւաբն զմի կողմն ամենայն չարեօք զոր գործեաց, նոյնպէս եւ լուսաւոր արքն եզին ի միւս * կողմն դոսկի շիշն . եւ ծանրացաւ յոյժ եւ վերացոյց զչարալից կողմն, եւ ցրուեցան ամենայն մեղքն եւ որպէս զձուխ անյայտ եղեն, եւ բուրեաց անուշահոտութիւն : Եւ կրթեալ յափշտակեցին զնա ի ձեւաց թշնամեացն որ կամէին տանել զնա ի տանջանան, եւ կայրոցին զնա առաջն Տեսուն, եւ հրամայեաց մերկացուցանել զնա յարտեղի հանդերձիցն, եւ զզեցուցանել նմա

* A fol. 286
1° a.

1 արամուխենէն] եւ ի նեկարաուխենէն *add.* B — յանուրջս] տեսիլ զարձանալի . *եսես add.* B || 3 կոր] ունեթով *add.* B || 16 նմա] սպայճառ *add.* B.

larmes, et l'enterra. Puis, dans sa grande tristesse, il s'endormit sur la tombe, et vit en rêve le Seigneur assis sur un trône élevé ayant devant Lui Parascévè en vêtements vieux et déchirés, la tête basse. Le Seigneur dit : « Apportez-moi toutes les actions de cette femme prostituée. » Des hommes au visage noir apportèrent le registre et firent la lecture de toutes ses actions impures. De même des hommes lumineux apportèrent un flacon d'or rempli de sang et de larmes, et firent la lecture d'une feuille (de papier) relatant de quelle façon (Parascévè) avait immédiatement écouté son frère et l'avait suivi nu-tête et nu-pieds par une route si difficile et pleine de pierres, en frappant avec sanglots sa poitrine, son front, et avait blessé tout son corps.

Les démons dirent : « Elle a été si longtemps avec nous, accomplissant nos désirs, et vous voulez, pour les quelques jours qu'elle vous a suivi, nous l'enlever. » Le Seigneur répondit : « Apportez la balance. » Lorsqu'on la Lui apporta, les (hommes) noirs remplirent un des plateaux de tous les méfaits que (Parascévè) avait commis, les hommes lumineux de même posèrent sur l'autre * plateau le flacon d'or, qui l'emporta de beaucoup en poids et souleva le plateau rempli des mauvaises actions, tous les péchés se dispersèrent et disparurent comme de la fumée. Une odeur suave se répandit. Ils allèrent délivrer (Parascévè) des mains des ennemis qui voulaient la mener aux tortures, et ils la mirent en présence du Seigneur, qui ordonna de la dépouiller de ses vêtements sales, de lui passer des vêtements d'étoffes riches et de pourpre, de

* A fol. 286
1° a.

բեհեզս եւ ծիրանիս, եւ եղին ի գլուխ նորա պսակ աստեղալից, եւ առեալ թւան յերկինս :

Եւ զարթուցեալ Կիւրակէի ի քնոյն ուրախ եղեւ ընդ տեսիլն, եւ երթեալ պատմեաց մեծին Դանիէլի եւ ալոց հարանցն ի Սկիւթ լերինն, եւ ամենքեան ետուն փառս Աստուծոյ : Եւ զբեցին զերանելին Պարասկեւի ի տունարս չիշատակաց ընդ ալ սուրբ Երանելի եւ ճգնազգեաց կանայսն :

* B p. 259 a.

[B * Եւ յայսմ աւուր տօն եւ չիշատակ սուրբ հօրն մերոյ Տիւսնիտսի սքանչելագործ եպիսկոպոսին Ամաթու որ ի կզգին Կիւրոս . եւ սրբոցն Իրակլիտսի եւ Ռոպոնի որ ի Տամասիու քաղաք Կիւրոսի կատարեցան :]

Մարգաց ժԼ եւ Յունիսի ժԷ : Տօն է Եղիսէի ճարգարէի :

10

Եղիսէ ճարգարէ էր յԱղբերբաւուրաց, յազգէ Ռոբենի : Եւ իրբեւ ճնաւ զնա մալր իւր երինջք ոսկի որ ի Դան եւ ի Թեթէլ աշնպէս զոչեցին մեծաձայն զի լսելի եղեւ յերուսաղէմ, եւ քահանայապետն որ կալր ի տաճարին ասաց . Մարգարէ մեծ ճնաւ աչօր որ բարձցէ զկուսպաշտութիւնն յԻսրայէլէ : Եւ յորժամ կոչեաց * զնա Եղիս

* A fol. 286 1° b.

1 յԱղբերբաւուրաց] յԱբերմաւուրաց B || 2 Եւ իրբեւ ճնաւ... յԻսրայէլէ om. B.

lui mettre sur la tête une couronne constellée d'étoiles, puis ils la prirent avec eux et s'envolèrent au ciel.

Cyriaque, s'étant réveillé de son sommeil, se réjouit de la vision et alla la raconter au grand Daniel et aux autres pères de la montagne de Scété; et tous rendirent grâces à Dieu. Ils inscrivirent la bienheureuse Parascévè dans le diptyque des commémorations, parmi les autres saintes et bienheureuses femmes ascètes.

* B p. 259 a.

[B * En ce jour fête et commémoration de notre saint père Tychonius, l'évêque thaumaturge d'Amathonte (*Amathou*) dans l'île de Chypre; et des saints Héraelius et Rhodon, qui furent martyrisés dans la ville de Tamassus (*Tamasiou*) en Chypre.]

11 MARGATS, 17 Juin.

Fête du prophète Élisée.

Le prophète Élisée était de Albelbaal ¹, de la tribu de Ruben. Lorsque sa mère le mit au monde, les veaux d'or qui se trouvaient à Dan et à Béthel beuglèrent si fort qu'ils furent entendus à Jérusalem, et le grand prêtre qui se trouvait dans le temple dit : « Un grand prophète est né aujourd'hui, qui fera disparaître l'idolâtrie d'Israël. » Lorsque Élie l'appela * à la prophétie sur

* A fol. 286 1° b.

1. Abil Bet-Maaka, en Galilée, qui est devenue Abelmaoul dans *Syn. Cp.*, col. 747.

բանիւ Տեառն ի ճարգարէութիւն, թողեալ զամենայն գնաց զինի Եղլայի . եւ չեա վերանալոյ նորա չերկինս գասէր զժողովուրդն :

Սա ազօթիբ եա որպի ածուլ կնոջ Սոմնայոյ, եւ չեա մեւանելոյ մանկանն զարձեալ չարոյց զնա ի մեռելոց : Սա եա օծել զՅեսու որ կոտորեաց զտունն
 5 Աքաաբու : Սա օծ զԱղայէլ թագաւոր Ասորոց, եւ ճարգարէացաւ զոր ինչ առնելոց էր նմա : Սա սրբեաց զԵէնման բորոտ, եւ բորոտեաց զԳեէզի որ ստեաց : Սա զչար եւ զանգաւակ ջուրն աղիւն բաղցրացոյց եւ բժշկեաց :

Եւ վախճանեցաւ չաւուրս Յովասու արքայի Իսրայելի : Եւ մեկնագէնքն Սովարու մեռեալ մի ընկեցին ի զերեկմանն Եղիսէի, եւ իբրեւ եհաս չոսկերան նորա աւժամայն
 10 կենդանացաւ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն Կիւրենոսի Գորտինոյ եպիսկոպոսին ի Կրիտիս կղզւոջն :

Սուրբն Կիւրենոս եպիսկոպոսն էր չաւուրս կապաչտ արքային Մաքսիմիանոսի, աչր ցանկալի եւ սուրբ, ունէր եւ երկու ճաւաչս, զԹէոփանէս եւ զԹէոքարիստոս, եւ նորօք շրջէր ի վանորայս եւ չկեղեցիս :

2 զժողովուրդն] Աստուծոյ : Սա առաջին նշան արար յորժամ զջուրն Յորգանան զետոյ ճաշկեկան Եղլայի բաժանեաց, եւ սնց ընդ ցամաք : Սա լսա խնորոց բնակչացն Երիբովի զանպիտան ջուր անդոյն արար առաջարար, եւ զանգաւակ երկիրն ճննդաբեր *add.* B || 4 օծել] օծանել B || 6-7 Սա զչար... բժշկեաց *om.* B || 11 վկայութիւն] սրբոյն *add.* B.

l'ordre du Seigneur, (Élisée) abandonna tout et suivit Élie. Après l'ascension de celui-ci au ciel, il jugea le peuple.

Il donna un fils par sa prière à la femme stérile Suamite, et après la mort de l'enfant il le ressuscita des morts. C'est lui qui fit oindre Jéhu, qui extermina la maison d'Achab. C'est lui qui oignit Hazaël roi de Syrie et prophétisa tout ce que celui-ci lui ferait. C'est lui qui guérit Naaman (*Nëeman*) le lépreux, et rendit lépreux Giézi, qui avait menti. C'est lui qui par le sel rendit douce et assainit l'eau mauvaise et improductive.

Il mourut aux jours de Joas roi d'Israël; des bandits moabites l'ayant jeté dans le sépulcre d'Élisée, un homme mort reprit vie aussitôt qu'il eut touché ses ossements.

En ce jour martyre de Cyrinus ¹, évêque de Gortyne dans l'île de Crète.

Le saint évêque Cyrinus (*Kuirenos*) vivait aux jours de l'empereur idolâtre Maximien. C'était un homme agréable et saint. Il avait deux domestiques, Théophane et Théochariste, avec lesquels il circulait parmi les couvents et les églises.

1. *Syn. Cp. et Acta SS.* lul., t. II, pp. 682 sqq., ont « Cyrille ».

Սէ ի ծիում աւուր տեսանէր կուսպաշտս զի զոհէին արջառս եւ ոչխարս եւ թռչունս ի բազինս իւրեանց, եւ աւաղեաց եւ դարովեաց զնոսս եւ զժուարէր ընդ անարժան գործս նոցա : Սէ նոցա գիտացեալ կալան զնա եւ արկին ի բանդ :

* A fol. 286
v° a.

Սէ լուեալ երկուց ծառայիցն զնացին յափշտակել զնա եւ հանել * ի բանդէն բռնութեամբ, եւ երանելին Կիւրենոս ոչ ետ նոցա թոյլ եւ ի հասարակ գիշերին մինչդեռ 5 յաղթս կաջր լուաւ ձայն յերկնից որ ասէր. Կիւրենոս պիտոյ ես ինձ ի Հոսմ : Սէ յորժամ եղեւ առաւօտ եզիտ բացեալ զբանդն, եւ ելեալ ետեսս գտաձար կուոցն կործանեալ եւ զբազինան խորտակեալ ծանր. յոյժ ուրախ եղեւ եւ փառաւորեաց զԱստուած :

Գնաց ի վանսն եւ եզիտ գերանելի կրօնաւորն Փլուքսենոս, ողջոյն ետ նձա : Սէ 10 նա ծարգարէացաւ առ նա եւ ասէ. Ո՛վ Կիւրենէ երկուս պսակս ընդունելոց ես ի Քրիստոսէ. մի քահանայպետութեանդ եւ միւս ծարտիրոսութեան :

Սէ ելեալ ի վանացն երթաջր ընդ ծանապարհն հանդիպեցաւ նձա զեւ մի ի նձանութիւն զորականի փախուցեալ ի կործանեալ կուոց տաձարէն հեծեալ չերիվար, եւ ի 15 ձեռին իւրում ունէր սուր, զիմեաց ի վերայ նորա զի սպանցէ զնա սրովն. եւ Կիւրենոս արարեալ ընդդէմ նորա զնշան սրբոյ խաչին սաստեաց նձա եւ անչալտ արար :

Սէ դարձեալ յալլում տեղոջ երեւեցաւ նձա սատանայ ի կերպարանս ահաւոր

5-10 եւ ի հասարակ . . . վանսն] եւ ելեալ անտի սրանչելեօք զնաց ի վանսն B || 11 առ. նա] նձա B || 13 — p. 1631, l. 4 եւ ելեալ . . . քաջալերէր] եւ յազգձանէ Տեառն ելեալ ի վանաց ծանապարհ արար ի Հոսմ, եւ զորութեամբն Քրիստոսի յաղթեաց պէսպէս փորձութեանց զիւրն : եւ զնացեալ ի Հոսմ քաջալերէր B.

Un jour, ayant vu des idolâtres immoler des bêtes à cornes, des moutons et des oiseaux sur leurs autels, il leur témoigna du mécontentement et les blâma, étant peiné de leurs indignes actes. Cela ayant été su, il fut saisi et jeté en prison.

Les deux domestiques, l'ayant appris, allèrent pour l'enlever et le sortir de
* A fol. 286
v° a. forcee * de la prison ; mais le bienheureux Cyrinus ne le leur permit point, et au milieu de la nuit pendant qu'il priait, il entendit une voix du ciel qui disait : « Cyrinus, tu m'es nécessaire à Rome. » Au matin, il trouva la prison ouverte, aperçut le temple des idoles démoli et les autels brisés en menus morceaux. Il en fut tout réjoui et glorifia Dieu.

Il se rendit au couvent, y trouva le bienheureux Philoxène et le salua. Celui-ci lui prophétisa et dit : « O Cyrinus ! tu recevras deux couronnes du Christ : l'une pour ton pontificat et l'autre pour ton martyre. »

En sortant du couvent, pendant qu'il suivait la route, il rencontra un démon sous les apparences d'un soldat monté à cheval, échappé du temple des idoles ruiné et tenant une épée à la main, qui se jeta sur lui pour le tuer avec l'épée. Cyrinus fit contre lui le signe de la sainte croix, le chassa, et il disparut.

Une autre fois, Satan lui apparut dans un autre endroit sous la forme d'un

վիշապի, ութ կանգուն երկայն, եւ բացեալ զբերան իւր կամէր կլանել զնա : Եւ Կիրենոս աներկիւղ ճերձեցաւ եւ վիշեաց յերես նորա, եւ առժամայն անչատ եղեւ :

Գնաց ի Հռոմ լատ բանի Տեառն, եւ քաջալերէր եւ պատուիրէր * զարգելեալ * A fol. 286
5 վկայն Քրիստոսի, եւ խրատ տալի հաստատուն կալ ի հաւատան Քրիստոսի եւ յօժարութեամբ ձեռանել վասն նորա : v° b.

Եղեւ ի Հռոմ հարածումն քրիստոնէիցն եւ պատերազմ ընդ ծիմեանս. Եմուտ ի նաւ զի երկիցէ յերուսաղէմ, եւ յորժամ եհաս ի տեղին որ կոչի Մալիա, երեւեցաւ նմա հրեշտակ Տեառն ի կերպարանս առն սպիտակագետտի եւ ասէ. Մի թողուր զԿրիտիս
10 զի եւ անպ պիտոյ ես ինձ, եւ ես եպէջ ընդ քեզ :

Եւ եղեալ քաղցրաշունչ հոգմ եհանն զնոսա ի Կրիտէս. եւ էր յայնժամ երանելին Կիրենոս ամաց վաթսուն եւ ութից : Եւ ձեռնադրեցին զնա եպիսկոպոս ի Կրիտիս Գորտինոյ աթոռոցն եւ զքսան եւ վեօթն ամ որպէս զքրիստոսանձան քաջ հովիւ վարեցաւ ուղղախառութեամբ ի վիճակ աթոռոցն իւրոց եւ զբազումս յանհաւատիցն լուսաւորեաց :

15 Եւ զատաւորն Կրիտիտոյ Անդրիանոս կացոյց առաջի, եւ սախալէր եւ նեղէր զնա բռնութեամբ զի ուրասցի զՔրիստոս եւ զոհեցէ կռոցն : Եւ յորժամ ոչ կարաց հաւանեցուցանել զնա, հրամայեաց հատանել զգլուխն : Եւ վասն զի յոյժ ձերայեալ էր

5 Քրիստոսի om. B || 6 նորա] Քրիստոսի B || 9 ի կերպարանս առն սպիտակագետտի] ի տեւեան B || 13 զքրիստոսանձան] զՔրիստոս անձան B.

terrible dragon, long de huit aunes, qui, la gueule ouverte, voulait l'avaler. Cyrinus sans crainte s'approcha de lui, lui souffla à la face et il disparut.

Il se rendit à Rome selon la parole du Seigneur et y encouragea * les martyrs du Christ détenus, en les engageant à demeurer fermes dans la foi au Christ et à mourir volontairement pour Lui. * A fol. 286
v° b.

Il y eut à Rome une persécution des chrétiens, et les habitants se battaient entre eux. (Cyrinus) s'embarqua pour se rendre à Jérusalem, et lorsqu'il arriva à l'endroit appelé Malia, l'ange du Seigneur lui apparut sous les apparences d'un homme vêtu de blanc qui dit : « Ne quitte point Crète (*Kritis*), parce que là aussi tu m'es nécessaire, et je serai avec toi. »

Un vent doux s'étant levé les fit aborder en Crète. Le bienheureux Cyrinus avait alors soixante-huit ans. On le sacra évêque sur le siège de Gortyne (*Gortinoy*) en Crète; il gouverna son diocèse comme un vaillant pasteur, ressemblant au Christ, en toute orthodoxie, durant vingt-sept années, et illuminant de nombreux infidèles.

Adrien, juge de Crète (*Kritisoy*), le fit comparaitre, le pressa et insista tyranniquement pour qu'il reniât le Christ et immolât aux idoles. Ne parvenant pas à le persuader, il ordonna de lui trancher la tête. Et comme il était très âgé et ne pouvait aller à pied, car le bienheureux avait quatre-vingt-

եւ զնալ ստիւքն ոչ կարէր զի էր երանելին ամաց իննսուն եւ հնգից ելին զնա ի վերայ սայլի : Եւ յորժամ հասին ի տեղին որ կոչի Ռաքսոն ձաչն եղեւ լերկնից եւ ասէ. Մինչեւ
 * A fol. 287
 1° a. յատտ. եւ կացին եղինքն ի տեղին եւ իջուցին զնա ի ս սլէն եւ * հատին զգլուխ նորա Յունիսի ժի :

Մարգաց ժի եւ Յունիսի ժի : Վկայաբանութիւն սրբոյն Դուլայի :

5

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Դուլայ էր ի գաւառէն Ջեփիւււի Պաետորիայայ ի Կիլիկեացոց երկրէն : Եւ անհաւատ զօրականք կարան զնա զի էր քրիստոնեայ եւ տարան առ Մաքսիմոս գատաւորն : Եւ խոստովանեցաւ զՔրիստոս եւ անգունեաց գատաւաճն նոցա զԱպոլոն, եւ աչպն առնելով ասէր. Ապոլոն ցանկացաւ Դափնայի սրունիկ կնոջ եւ ոչ կարաց հասանել ցանկութեանն :

10

Եւ հրամայեաց գատաւորն եւ ձաղկեցին բրովք զթիկունսն եւ զնստոյ տեղին, եւ ելին ի վերայ հրացեալ շանթից եւ արկին ի բանկ : Եւ զարձեալ կացուցին առաջի, եւ խոստովանէր զինքն ծառայ Քրիստոսի : Օճին զգլուխն ձիթով, եւ ելին ի վերայ կաշձակունս հրոյ, եւ արկին ընդ քիթն տրորեալ ձանանելս, եւ ընկեցին յորասս եւ արջառաջոք հարին զորովայն, եւ բացան աղեքն, եւ հեղին ի վերայ խիստ քացախ, եւ

15

2-3 ձաչն... տեղին *om.* B || 3 նորա] Մարգաց ժի եւ *add.* B || 5 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 6 սուրբ *om.* B || 15 հարին] կարտեցին B.

quinze ans, on le mit sur un chariot, et lorsqu'on fut arrivé à l'endroit appelé Raxos (*Rakhson*), une voix du ciel se fit entendre qui dit : « Jusqu'ici. » Les bœufs s'arrêtèrent à cet endroit, on descendit (le bienheureux) du chariot, et

* A fol. 287 on lui * trancha la tête le 17 juin.
 1° a.

12 MARGATS, 18 Juin.

Passion de saint Doula.

Le saint martyr du Christ Doula était du district de Zéphyr de Prétorias (*Pretoriaday*) dans le pays de Cilicie. Les soldats infidèles le saisirent parce qu'il était chrétien et le conduisirent au juge Maxime. Il confessa le Christ, blâma leur dieu, Apollon, et dit en se moquant : « Apollon s'éprit d'une femme prostituée, Daphné, et ne put arriver à ses désirs. »

Le juge ordonna de le fustiger avec des bâtons sur le dos et le séant, puis on l'étendit sur des braises ardentes et on le jeta en prison. On le fit de nouveau comparaître et il se confessa serviteur du Christ. On lui oignit la tête d'huile et on y posa des braises enflammées, on lui introduisit dans les narines de la graine de moutarde pulvérisée, on l'étendit sur le dos et on lui frappa sur le ventre à coups de nerfs de bœuf. Ses entrailles s'entr'ouvrirent

խեցեալ հարկանէին զվէրան, եւ զերեսն այնչափ ապրտակեցին զև բացան ոսկերք ճնօտին, եւ խորտակեցին դարունսն : Եւ երանելի վկայն Քրիստոսի յայնչափ տանջանացն ոչ զապարեաց ի յանգլիմանելոյ զժողորութիւն կուոցն, եւ պատմէր զվասն մեր մարգեղութիւն * Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

* A fol. 287
r° b.

5 Եւ դարձեալ երրորդ անգամ հարցանէին եթէ Զոհես կուոցն : Եւ յորժամ ոչ կարացին դարձուցանել ի Քրիստոսի հաւատոցն, արկին ի բերան նորա բունութեամբ ի գոհեց կուոցն, եւ քարշեցին զնա ընդ գետինն քսան մղոն : Եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յունիսի ժԻ : Եւ ձգեցին զմարմինն յԵւփրատի յուղիւն, եւ երթեալ երկու շունք նստան մերձ մարմնոցն եւ պահէին, եւ մին յարուցեալ զնաց
10 առ հովիւսն եւ ատամամբն կարեալ զհանդերձիցն տարաւ ի տեղին, եւ տեսեալ զմարմինն սրբոյ վկային ազդեցոյց ի գետին, եւ հանին զնշխարսն եւ տարեալ թագեցին ի տեղն նշանաւոր, եւ բազում նշանք եղեն յաւուր յայնմիկ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն Յովսեփայ նոր վկային :

15 Սուրբն Յովսեփ վկայն Քրիստոսի որդի էր առն պարսկի ի սահմանացն Դիւնայ քաղաքի Հայոց . եւ սուաւ յաւսումն տաճկերէն գրոց ի Դուին քաղաք : Եւ տեսեալ

5 զսէս] զսէսեցէ B || 8 Աստուած] Մարգար ժԻ եւ *add.* B || 9-12 եւ երթեալ . . . յայնմիկ] եւ յորժանք ջուրցն հանին զնա ի ցածար, զոր տեսեալ հովիւսն ազդեցոյց ի գետին, եւ քրիստոնեայք տարեալ թագեցին ի տեղն նշանաւոր, յորմէ բազում նշանք եղեն ի փառս Քրիստոսի B || 13 վկայութիւն] նահատակութիւն B || 15 տաճկերէն գրոց] գպրութեան այլազգական գրոց B.

et on y répandit du vinaigre fort, on lui frappa sur les blessures avec des morceaux de verre, et on lui souffleta tellement la figure que les os des mâchoires furent mis à nu; on lui brisa les jambes. Le bienheureux martyr du Christ, dans ses tortures si nombreuses, ne cessait de blâmer l'erreur des idoles et faisait le récit de l'incarnation, à cause de nous, du * Christ, notre Dieu.

* A fol. 287
r° b.

Pour la troisième fois on lui demanda : « Immoles-tu aux idoles? » Et comme on ne réussit point à le détourner de la foi au Christ, on lui mit de force dans la bouche des victimes (immolées) aux idoles. On le traîna à terre pendant vingt milles, et c'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu le 18 juin. On jeta le corps dans le ravin d'Euphyr; deux chiens vinrent se placer près du corps et le gardèrent, puis l'un d'eux courut vers des bergers et les saisissant par leur vêtement, avec ses dents, les conduisit à l'endroit. Ceux-ci, ayant découvert le corps du saint martyr, en portèrent la nouvelle au village. Les habitants enlevèrent les restes et les inhumèrent dans un endroit distingué. De nombreux miracles eurent lieu ce jour-là.

En ce jour martyre de Joseph le nouveau martyr.

Saint Joseph le martyr du Christ était le fils d'un homme persan dans les environs de la ville de Dwin en Arménie. On lui fit apprendre les lettres

7 A fol. 287
 v^o a.

գոծուագործութիւն Տաճկաց եւ Պարսից փախեալ, եւ եկեալ ի գեօղն իւր չարեցաւ ի բրիտանեացն, եւ երթալ յեկեղեցիս նոցա, եւ ճնողքն ոչ կարէին արգելուլ զնա : Եւ փախեալ գաղտ եւ երթեալ ձկրտեցաւ, եւ անուանեցաւ Յովսէփ որ յառաջ Յուսուփ էր : Եւ զնաց յերուսալէմ երկիր * եպագ տնօրինական տեղեացն Քրիստոսի : Եւ եկն ի Հռոմկլայն աւ սուրբ կաթողիկոսն Հայոց աէր Ներսէս Երզնցոյն եւ պատմեաց նմա զվարս իւր : Եւ նա հաստատեաց զնա ի հաւատոն. եւ եթէ զիսլի բեզ, աւէ, սպանանիլ ի Տաճկաց կարգեցից զբեզ ընդ վկայան Աստուծոյ :

Եւ ուրախացեալ զարձաւ ի տուն իւր եզիտ զհայրն իւր ձեռեալ, եւ ճաշք եւ եղբայրն կենդանի, եւ զիրկս արկեալ համբուրէին զնա, զի ճաշքն յառաջագոյն բրիտանեաց էր :

Պատահեաց անդ ամիրայն Սրջհան, եւ զիտացեալ եթէ բրիտանեաց եղև կալաւ զնա եւ կապեաց, եւ խոստանալք նմա սլարգեւս բաղուծս եւ պատիւս եթէ զարձցի յառաջին հաւատն իւր, եւ եթէ յամառեալ մնացէ ի նմին չարչարանս եւ ճահ : Իսկ

1 Տաճկաց] ալլազկեաց B || 4 տնօրինական] սուրբ *add.* B || 5 սուրբ] եւ երջանիկ *add.* B — աէր *om.* B — Ներսէս] Շնորհալին *add.* B || 7 ի Տաճկաց] յալլազկեաց վասն հաւատոցն B || 8 ուրախացեալ] առեալ զօրհնութիւն նորա արախութեամբ B || 11 ամիրայն] Դիւսայ *add.* B || 13 մնացէ] մնացէ B.

turques dans la ville de Dwin. Témoin des crimes commis par les Turcs et les Persans, il s'enfuit, retourna à son village, adhéra aux chrétiens, et se rendait à leur église, sans que ses parents pussent l'en empêcher. Il s'enfuit secrètement, alla se faire baptiser et s'appela Joseph alors qu'il était auparavant Yousof. Il se rendit à Jérusalem, vénéra * devant les lieux de l'incarnation du Christ, puis vint à Hromkla auprès du saint catholicos des Arméniens Ter Nersès le Chanteur et lui raconta sa vie. Celui-ci l'affermi dans la foi, et lui dit : « S'il t'arrive d'être tué par les Turcs, je te mettrai au nombre des martyrs de Dieu. »

* A fol. 287
 v^o a.

Il s'en réjouit et retourna à sa maison; il trouva que son père était décédé, sa mère et son frère en vie; il leur tendit les bras et les embrassa, car sa mère était chrétienne auparavant.

L'émir Sërdshan¹ étant survenu et ayant appris que (Joseph) était devenu chrétien, le fit saisir et attacher, puis lui promit beaucoup de présents et d'honneurs, s'il revenait à sa première religion, mais s'il s'obstinait à rester dans la même, des tortures et la mort. (Joseph) ne répondait point,

1. Le nom de l'émir se trouve sous les formes « Sadrişhan » et « Sadşahan » dans les deux recensions éditées par J. MANANDEAN et A. ADJAREAN, Հայոց նոր վկաներ, Valarşapat, t. I, 1903, p. 60.

նա ոչինչ տալը պատասխանի, բայց միայն երկիր պագանէր խաչին Քրիստոսի որ կար
ի տանն յորում ամիրայն էր լջեալ, զի բրիտոնէի էր տունն :

Իրեւ ետես ամիրայն զպնդութիւն հաւատոց նորա արգել զնա ի բանդ զաւուրս
բազումս ընդ այլ երկու բրիտոնեացս, եւ նա ուսաւ ի նոցանէ ստղծոսս բազումս :
5 Եւ ապա հանեալ ի բանդէն հրոմայեաց սրով սպանանել : Եւ լոյս ծագեաց ի վերայ
սուրբ մարմնոյն, եւ բարձեալ տարան զնա ի հռչակաւոր վանսն որ կոչի Հաւուց
* Թառ, որ կայ հանդէպ Գառնոյ, եւ անդ թաղեցին փառաւորապէս :

* A fol. 287
v° b.

Կատարեցաւ սուրբ նահատակն Քրիստոսի Յովսէփ Մարգաց ԺԲ եւ Յունիսի
ԺԷ : Եւ բազում բժշկութիւնք լինին ի նշխարաց նորա ի փառս Քրիստոսի օրհնելոյն
10 յախտեանս :

Մարգաց ԺԳ եւ Յունիսի ԺԹ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Վոնիփատոսի :

Վոնիփատոս ի Հռոմ քաղաքին ծառայ էր կնոջ միոյ այլուոյ մեծատան, որոյ անուն
էր Ագրաիդա, էր պոռնիկ եւ արբեցող. պոռնիկէր եւ ընդ տիկնոջն իւրոյ Ագրաիդայ :
Բայց երիս բարի գործս ունէր Վոնիփատոս, էր օտարասէր եւ ողորմած եւ պար-
15 զեւտուռ :

2 ամիրան] իշխանն B — տունն om. B || 6 հռչակաւոր om. B || 8 Յովսէփ] յաճսեանն
add. B || 9 նորա] սրբոյն B || 10 օրհնելոյն յախտեանս] Աստուծոյ B || 11 Վկայաբանութիւն
Վկայութիւն B || 13 պոռնիկէր եւ] եւ մեղսաշարխս B.

mais il ne faisait qu'adorer la croix du Christ qui se trouvait dans la maison
où était descendu l'émir, car c'était la maison d'un chrétien.

L'émir, voyant la fermeté de sa foi, le fit enfermer dans la prison de longs
jours avec deux autres chrétiens. (Joseph) apprit d'eux beaucoup de psaumes.
Ensuite, le faisant sortir de la prison, (l'émir) ordonna de le tuer par l'épée.
Une lumière jaillit sur le saint corps. On le transporta dans le célèbre cou-
vent appelé Havouts * Thar', qui se trouve en face de Garnik, et on l'y
inhuma magnifiquement. Joseph, le saint martyr du Christ, fut martyrisé
le 12 margats, 18 juin. De nombreuses guérisons ont lieu par ses reliques
pour la gloire du Christ éternellement béni.

* A fol. 287
v° b.

[13 MARGATS, 19 Juin.

Passion de saint Boniface.

Boniface (*Vonifatos*) était, dans la ville de Rome, domestique d'une riche
veuve, nommée Aglaé (*Aglaïda*), prostituée et ivrogne. Il forniquait lui aussi
avec sa maîtresse Aglaé, mais Boniface faisait trois bonnes œuvres : il était
ami des étrangers, miséricordieux, et donnait généreusement.

1. Ce nom signifie « le perchoir des poules ».

Եւ ի միում աւուր լուաւ կինն եթէ յարեւելս բազում բրխտոնեաց չարչարեն եւ սպանանեն վասն Քրիստոսի հաւատոցն, եւ ածեալ զմտաւ զղջացաւ զմեզս իւր եւ սսէ ց'Վոնիփատոս . Առ գանձս եւ մարբուր կուաւ եւ երթիջիր յարեւելս, եւ բերցես ինձ նշխարս մարտիրոսաց զի նորօք գտից մեկաց իմոց թողութիւն :

Ասէ Վոնիփատոս . Եթէ զիմ մարմինս քեզ նշխար բերցեն ընդունիս : Ասէ ցնա տիկինն . Թափեան ի քէն զգինիդ, եւ մի վաչրապար խօսիցիս :

Եւ Վոնիփատոս առեալ զոր ինչ հրամայեաց տիկինն, եւ զայլ ոմանս ի ծառայակցացն եւ ջորիս գնաց ի Տարսոն քաղաքն եւ իջաւանեցաւ ի պանդոկի . եւ եթողանդ զընկերսն գրաստօքն, եւ ինքն եմուտ ի դատողական ատենին : Եւ տեսանէ ի չարչարանս գ'Քրիստոսի վկայսն, զոմանս գլխատեալս, զոմանս հատեալս գձեռս եւ զոտս, եւ ոմանք տարածեալք ի վերայ երկրի եւ բեւեռեալ ի փայտի, եւ ոմանք յերկձղի փայտս կապեալք, ոմանք հրով սչրեցեալք, ոմանք յորսայս անկեալք եւ զեղարդեամբն ընդ սիրտսն եւ ընդ թիկնամէջսն յերկիր բեւեռեալք : Եւ երթեալ անկաւ ի վերայ խողխողեալ մարմնոցն եւ ողբալով համբուրէր :

Եւ իշխանն նստեալ ի բարձրաւանդակի ետես զՎոնիփատոս զի աշխարէր եւ զիրկս արկեալ Քրիստոսի վկայիցն, հրամայեաց զօրականացն եւ կալեալ զնա տարան առաջի : Հարցանէր . Ով իցես . եւ ուստի եկիր այսր : Ասէ Վոնիփատոս . Քրիստոնեաց

17 իցես] եւ դու B.

Un jour, la femme apprit qu'on torturait beaucoup les chrétiens en Orient et qu'on les tuait pour la foi au Christ; elle réfléchit, se repentit de ses péchés, et dit à Boniface : « Prends de l'argent, du linge propre et va en Orient; tu m'en rapporteras des restes de martyrs, pour que par eux j'obtienne l'absolution de mes péchés. »

Boniface lui répondit : « Si on t'apporte mon corps comme relique, l'accepteras-tu? » La dame lui dit : « Cuve ton vin et ne dis pas d'insanités. »

Boniface prit avec lui ce que la dame lui avait ordonné, quelques autres de ses co-domestiques, des mulets, et se rendit à la ville de Tarse. Il descendit dans une hôtellerie, y^{*} laissa ses compagnons avec les mulets, et il pénétra lui-même dans la salle du tribunal. Il y vit les martyrs du Christ dans les tortures, quelques-uns décapités, d'autres les mains et les pieds coupés, d'autres étendus sur le sol et cloués sur des planches, d'autres attachés à des bois à deux branches, d'autres brûlés au feu, d'autres tombés sur le dos, cloués à terre par des lances qui avaient traversé le cœur et la poitrine. Il se jeta sur les corps massacrés et les embrassa en sanglotant.

Le gouverneur, assis sur une estrade, aperçut Boniface, qui gémissait et embrassait les martyrs du Christ; il ordonna aux soldats de le saisir et de l'amener en sa présence. Il lui demanda : « Qui es-tu et d'où es-tu venu ici? » Boniface répondit : « Je suis chrétien et serviteur du Christ. »

եմ եւ Քրիստոսի ծառայ : Եւ բարկացեալ յոյժ հրամայեաց եւ կախեցին զնա զլիսիկայր . եւ այնչափ բերեցին զմարմինն մինչեւ բացան ոսկերքն, եւ սրեալ եղէզն հարին ի ունդունս նորա, եւ հալեալ կտարս արկին ի բերան նորա : Եւ տեսեալ ժողովրդեանն զհամբերութիւն սրբոյն աղաղակեցին մեծաձայն . Մեծ է Աստուածն բրիստոնէից, եւ զիմեցին ի վերայ իշխանին, եւ կործանեցին զաթուն . եւ նորա * երկուցեալ վախեալ յապարանս իւր :

* A fol. 288
r° b.

Եւ վաղին հրամայեաց եւ ընկեցին յեռացեալ կատսայ ձիթով, եւ հրեշտակ Տեառն ցրտացոյց զկատսային եռացումն, եւ ել սուրբն ամբողջ : Եւ նոյնժամայն հատին զգրուխ նորա Յունիսի ժԹ, եւ բազումք յանհաւատիցն հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան :

Իսկ ծառայակիրքն ոչ զիտէին վասն Վոնիկատոսի, եւ ասէին . Եզիտ սրունկատուն եւ եմուտ յարբեցութիւն : Եւ տեղեկացան ի զօրականացն, եւ լուան ելէ մարտիւրոսացաւ վասն Քրիստոսի . զնային ի հանդէս զատողական ասպարիսին, եւ ի մէջ զիսակացն զտին զմարմինն յոյժ կտրատեալ ի բազում տանջանացն, եւ զլլուին ի բացեայ յալլում տեղոջ ընկեցեալ : Առեալ սրբեցին եւ եղին մերձ ի մարմինն : Եւ սուրբն որպէս կենդանի տեսեալ զծառայակիրցան իւր ժպտեցաւ :

2 եղէզն] եղեգունս B || 3 ունդունս] յեզնդունս B || 5-6 եւ զիմեցին . . . յապարանս իւր om. B || 7-8 եւ հրեշտակ . . . նոյնժամայն] եւ մինչդեռ կենդանի էր B || 9 նորա] Մարգայ ժԳ եւ add. B || 14 բազում om. B || 16 եւ սուրբն . . . ժպտեցաւ om. B.

(Le gouverneur), très irrité, ordonna de le suspendre la tête en bas; on lui déchira le corps à tel point que les os furent mis à nu; on lui enfonça dans les narines des roseaux taillés en pointe; on lui coula du plomb fondu dans la bouche. Le peuple, témoin de la patience du saint, cria à haute voix : « Grand est le Dieu des chrétiens, » assaillit le gouverneur et démolit son siège; celui-ci * prit peur et s'enfuit dans son palais.

* A fol. 288
r° b.

Le lendemain, il ordonna de jeter (le saint) dans une chaudière d'huile bouillante, mais l'ange du Seigneur refroidit l'ébullition de la chaudière, et le saint en sortit indemne. On lui trancha aussitôt la tête le 19 juin. De nombreux infidèles crurent au Christ et se firent baptiser.

Les compagnons de domesticité de Boniface n'avaient point de nouvelles et disaient : « Il a trouvé une maison de prostituées et y est rentré pour s'enivrer. » Ils se renseignèrent auprès des soldats et apprirent qu'il avait été martyrisé pour le Christ. Ils se rendirent dans l'arène du tribunal et trouvèrent parmi les cadavres son corps affreusement mutilé par les nombreuses tortures, et sa tête rejetée plus loin dans un autre endroit. Ils la prirent, la nettochèrent et la mirent près du corps. Le saint, comme s'il était vivant, en voyant ses co-domestiques, leur sourit.

Եւ ետուն հինգ հարիւր դահեկան զօրապետին եւ առեալ զնշխարսն տարան չիջաւան իւրեանց, եւ անոջ իւղօք եւ խնկօք եւ մարութր կտաւօք պատեալ եղին ի վայտեայ տապանի : Եւ ելեալ ի Տարսոնէ զնային ի Հռոմ :

Եւ յորժամ մերձեցան ի քաղաքն Երեւեցաւ հրեշտակ Տեառն տիկնոջ նորա եւ ստէ . Ե՛ւ ընդ առաջ եւ ընկա՛լ զժառանգն քո եւ զկրօնն մեր զՄտնիփատոս, քանզի վասն 5
 * A fol. 288
 v a. Քրիստոսի չարչարեցաւ եւ մեւաւ, եւ զմարմինն որպէս ինքն * չառաջագոյն սասց բերեն քեզ նշխար : Եւ վաղվաղակի բազում ժողովրդովք եւ մոմեղինօք ելին ընդ առաջ, եւ զիրկս արկեալ համբուրեաց եւ սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ եղին ի տապանի չիսուն սասարիսու հեռի ի քաղաքէն Հռոմայ : Եւ շինեաց մատուռն ի վերայ տապանին :

Եւ յետոյ չառաքս քրիստոնէութեան տարան զնշխարսն ի քաղաքն, եւ շինեցին ի 10
 վերայ մեծ եւ փառաւոր եկեղեցի յանուն արքայն Մտնիփատոսի եւ բազում սքանչելագործութիւն լինին ի սրտուական նշխարացն մինչեւ զայսօր :

[B * Յայտմ աւուր հանդեալ ի Քրիստոս բարեպաշտ Թագաւորն Հայոց Օշին որ բազում ուղղութիւն արար չազգիս մերոմ :]

4 Երեւեցալ ի տեսիանն *add.* B || 11 փառաւոր] զեկեղեցի B || 12 մինչեւ զայսօր *om.* B.

Ils donnèrent cinq cents écus au chef des soldats, et, ayant pris les restes, les transportèrent à leur hôtellerie, puis, après les avoir enbaumés avec des parfums et de l'encens dans du linge propre, ils les déposèrent dans un cercueil de bois. Ils quittèrent Tarse et partirent pour Rome.

Lorsqu'ils furent arrivés près de la ville, l'ange du Seigneur apparut à la maîtresse (de Boniface) et lui dit : « Va au-devant et accueille ton domestique, notre frère Boniface, car il a subi des tortures pour le Christ et il est mort; et ainsi qu'il t'avait dit * auparavant, on t'apporte son corps comme reliques. » Elle se rendit aussitôt avec une nombreuse foule portant des cierges et de l'encens au-devant (du saint), lui tendit les bras et l'embrassa; puis on l'inhuma avec des psalmes et des bénédictions dans un tombeau éloigné de cinquante lieues de la ville de Rome. Elle fit élever un oratoire sur le tombeau.

Plus tard, aux jours du christianisme, on transporta ces reliques dans la ville; on construisit sur elles une grande et magnifique église au nom de saint Boniface et jusqu'aujourd'hui de nombreux prodiges ont lieu par ces vénérables reliques.

[B * En ce jour reposa dans le Christ le pieux roi d'Arménie Ochin, qui accomplit beaucoup de réformes dans notre nation.]

* B
 p. 262 b.

* A fol. 288
 v a.

Մարգաց ԺԻ եւ Յուսէփի Ի : Վկայութիւն երկց եղբարցն Մանուէլ, Սաբէլ, Իսմայէլ :

Այս երեք բարեկամքս Քրիստոսի էին ի Պարսիկս, եղբարք ի միտջէ հօրէ եւ ի մորէ, երիտասարդք եւ գեղեցիկ տեսեամք : Հայրն իւրեանց էր պարսիկ մոզպետ, եւ մայրն բարեպաշտ բրիտոնեաց, եւ սնոյց զորդիսն իւր բրիտոնեական հաւատով :

5 Եւ յետ մահուան ծնողացն առ գնոսա Բաղտան Պարսից արքայն առ ինքն, եւ յոյժ ընդունէր եւ սիրէր զնոսս, եւ առաջի աչաց իւրոց կացուցանէր, եւ վասն բազում սիրոյն ամենեւին ոչ նեղէր * գնոսա թուլուլ զբրիտոնեական հաւատն. եւ նորա * A fol. 288 v° b.

խաղաղութեամբ ծառայէին Քրիստոսի :

10 Եւ ընդ աւուրան ընդ այնոսիկ թագաւորեաց Հոռոմոց Յուլիանոս որ չառաջ բրիտոնեաց էր բարեպաշտ, եւ յորժամ թագաւորեաց ելել յանցող պատուիրանացն Աստուծոյ եւ ուրացաւ զՔրիստոս, եւ նորոգեաց զկործանեալ տաճարս կառոյն եւ կանգնեաց զբազինան եւ հալածէր զբրիտոնեացսն : Առաքեաց զեսպանս վասն սիրոց եւ խաղաղութեան առ Բաղտան արքայն Պարսից. եւ նա զարձեալ առաքեաց հրովարտակոր զեսպանս առ Յուլիանոս զպս երեսին եղբարքս զՄանուէլ, զՍաբիէլ եւ զԻսմայէլ,

15 զորս ընկալաւ Յուլիանոս մեծաւ խնդութեամբ եւ հանապազ առաջի աչաց իւրոց կացուցանէր գնոսա :

4 սնոյց] եւ ուսոյց *add.* B || 7 նեղէր] նեղեաց B || 9 այնոսիկ] Աստուծոյ ներողութեամբն *add.* B || 10 բարեպաշտ *om.* B || 11 զկործանեալ *om.* B.

14 MARGATS, 20 Juin.

Martyre de trois frères Manuel, Sabel, Ismaël.

Ces trois amis du Christ vivaient en Perse, ils étaient frères d'un même père et d'une même mère, jeunes et de bel aspect. Leur père était un chef de mages persan, leur mère une chrétienne pieuse, qui éleva ses enfants dans la foi chrétienne.

Après la mort de leurs parents, Baltan, roi de Perse, les prit chez lui; il les recevait souvent, les aimait, les retenait en sa présence, et comme il les aimait beaucoup, il ne les * pressa jamais d'abandonner la foi chrétienne; * A fol. 288 v° b. aussi servaient-ils le Christ en paix.

A cette époque vint à régner sur les Grecs Julien, qui était auparavant un pieux chrétien, mais qui, lorsqu'il régna, devint le transgresseur des commandements de Dieu et renia le Christ; il fit reconstruire les temples ruinés des idoles, fit élever des autels et persécuta les chrétiens. Il envoya des ambassadeurs d'amitié et de paix à Baltan, roi de Perse, qui envoya, en échange, à Julien, comme ambassadeurs, avec des traités, ces trois frères Manuel, Sabel et Ismaël, que Julien reçut avec grande joie, les retenant tous les jours en sa présence.

Եւ չաւուր ծիօւմ գնաց Յուլիանոս ի Քաղկեդոն, եւ ի տաճար կոռցն զոր անուանէին Տրիգոնա զոհս մատուցանէր. եւ տեսեալ երից եղբարցն կացեալ արտաքոյ զրան տաճարին բախէին զկուրծս իւրեանց եւ աշխարհէին զմոլորութիւն կուսաշտիցն : Եւ լուաւ Յուլիանոս եթէ քրիստոնեայք են կոչեաց առաջն իւր եւ եհարց . եւ նոքա խոստովանեցան ճշմարտութեամբ զանունն Քրիստոսի եւ զհաւատ . եւ նա առաքեաց զնոսս ի բանդ :

* A fol. 289
r° a

Եւ ի միւսում աւուրն եհան ի բանդէն եւ տանջեաց ուժգին . * ծակեցին եւ զպրճոլենս ոտից նոցա . եւ հրեշտակ Տեառն փարատեաց զցաւն : Քարձեալ այրեցին հրով զանթս նոցա : Եւ որոշեաց զՄանուէլ յեղբարցն, եւ կոչեաց առաջն իւր առանձինն, խոստանալր պարգեւս եւ պատիւս եթէ արացէ զկամս նորա, ապա թէ ոչ չարաչար մահուամբ սպանցէ զնոսս :

Ասէ սուրբն Մանուէլ . Ոչ ունիս իշխանութիւն ի վերայ մեր, եւ ոչ երկնչեմք ի քէն, զն ոչ եմք քո . զեսպան առաքեցարք առ քեզ վասն սիրոյ եւ խաղաղութեան, եւ ոչ վասն հաւատոց : Մեր թագաւորն Բաղտան պատուեաց զմեզ , որ եւ իշխանութիւն ունէր ի վերայ մեր ոչ նեղեաց զմեզ վասն հաւատոցս մերոյ, եւ զու կամֆս դարձուցանել զմեզ ի զիւական կուռս քո : Տնւր մեզ թղթոյն պատասխանի եւ գնասցուք առ առաքիչն մեր :

8 եւ հրեշտակ . . . զցաւսն om. B || 10 խոստանալր] խոստացաւ B.

Un jour, Julien, s'étant rendu à Chalcédoine, immola des victimes dans le temple des idoles appelé Trigon (*Trigona*). A cette vue, les trois frères, restés au dehors à la porte du temple, se frappèrent la poitrine et se lamentèrent de l'erreur des idolâtres. Julien, ayant appris qu'ils étaient chrétiens, les fit venir en sa présence et les interrogea. Ils confessèrent en toute vérité le nom du Christ et (leur) religion. Il les envoya en prison.

Le lendemain, il les fit sortir de la prison et les fit torturer brutalement ; * ou leur troua les chevilles des pieds, mais l'ange du Seigneur fit disparaître les douleurs. On leur brûla ensuite les aisselles. Il fit séparer Manuel de ses frères, le fit venir seul devant lui, lui promit de l'argent et des dignités s'il accomplissait sa volonté, dans le cas contraire, il les ferait mourir d'une mort cruelle.

* A fol. 289
r° a.

Saint Manuel lui répondit : « Tu n'as pas d'autorité sur nous; nous ne te craignons point, car nous ne sommes point des tiens; nous avons été envoyés auprès de toi comme ambassadeurs d'amitié et de paix, et non point pour la religion. Notre roi Baltan nous a tenus en honneur et, lui qui avait de l'autorité sur nous, ne nous a point inquiétés pour notre foi; et toi, tu veux nous convertir à tes idoles diaboliques! Donne-nous la réponse à notre lettre et nous retournons à celui qui nous a envoyés. »

Եւ բարկացեալ սրտմտութեամբ ընդ բանս նորա, հրամայեաց եւ հարին երեք բեւեռս, մի ի գլուխն եւ երկու ի չերկու թիկունսն, եւ սրեալ եղեգամբ խոցոտէին զանձն : Եւ ապա տարան զերեստանն ի Կոստանդինուպօլիս եւ ի զուռն Թիրսկայ, որ կոչի Պոնմոս, հատին զգլուխս նոցա Յունիսի Ի : Չայն եղեւ առ նոսա չերկնից եւ ասէ .

5 Բարի նահատակք իմ, եկնչք ի պատրաստեալ ձեզ արքայութիւն : Կամեցան եւ զճարմինս նոցա այրել, պատուեցաւ * երկիր եւ թագոյց զճարմինս նոցա եւ ոչ * Λ fol. 289
r° b.

զտին : Եւ չես երկուց աւուրց երեւեցան բրիստոնէից, եւ երթեալ զազտնի թագեցին զնոսա ի նշանաւոր տեղի :

Եւ լուեալ Պարսից արքայն Բագտան եթէ Յուլիանոս գաիրեցեալ ծառայսն իւր

10 Եսպան զառն տանջանօք չոյժ տրտմեցաւ, եւ շարժեցաւ ի պատերազմ ընդդէմ Հռոմաց, եւ ամենայն բրիստոնեայք փախեան, եւ անօրէն Յուլիանոսն չարախոց լեալ ի պատերազմին հրամանաւն Աստուծոյ, եւ վշտազին ցաւօք աւանդեաց զպիղծ հոգին ի ձեռս չօր իւրոյ սատանայի :

1 բարկացեալ] բարկացաւ B — սրտմտութեամբ] ճեճաւ *add.* B — նորա] սրբոյն Մանուէլի B || 4 նոցա] Մարգաց ԺԳ եւ *add.* B || 4-6 Չայն . . . արքայութիւն *om.* B || 6 սրտատուեցաւ . . . ոչ գտին] բայց բրիստոնեայք զազտնի բարձին B || 7 երեւեցան . . . զազտնի] տարեալ B || 10 Հռոմոց] եւ էլեալ Յուլիանոս ընդդէմ նոցա զնաց ի Պարսիկս, եւ եղեւ փախուստ Հռոմոց *add.* B || 11 չարախոց լեալ] չարաչար խոցեալ B || 13 չօր իւրոյ *om.* B.

(Julien), fort irrité de ses paroles, ordonna de lui enfoncer trois clous, l'un dans la tête et les deux autres dans les deux épaules; puis on lui piqua le corps avec des roseaux taillés en pointe. Ensuite on les conduisit tous trois à Constantinople, et à la porte de Thrace (*Thirakay*), appelée Premno ¹, on leur trancha la tête le 20 juin. Une voix du ciel se fit entendre à eux qui disait : « Mes bons martyrs, venez au royaume qui vous est préparé. » On voulut aussi brûler leur corps, mais la terre * s'entr'ouvrit et cacha leur corps, et on ne les trouva

* Λ fol. 289
r° b.

point. Deux jours après ils apparurent à des chrétiens, qui allèrent secrètement les inhumer dans un endroit choisi.

Le roi de Perse Baltan, ayant appris que Julien avait tué dans de cruelles tortures ses serviteurs, qui lui étaient chers, en fut fort attristé et partit en guerre contre les Grecs; tous les chrétiens prirent la fuite et l'impie Julien, atteint d'une blessure mortelle pendant le combat et par ordre de Dieu, rendit son âme immonde entre les mains de son père Satan dans d'atroces souffrances.

1. *Syn. Cp.* : ἐν τόπῳ χρεµνωδαί « dans un endroit abrupt ».

Մարգաց ժե եւ Յուլիի ԻԱ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Յուլիանոսի եգիպտացւոյն :

Վկայն Քրիստոսի Յուլիանոս էր ի քաղաքէն Անդինու եգիպտացւոյ, չառւրս կռապաշտ արքայիցն Գիովղետիանոսի եւ Մարցիմիանոսի : Եւ շինեաց բնակարան վանո յորում ապաւինեալ էին տասն հազար անձն :

Եւ կալեալ կռապաշտիցն զՅուլիանոս տարան առ դատաւորն Մարկիանոս, եւ խոտաովանեցաւ զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս, եւ զհրամանս դատաւորին արհամարհեաց : Եւ նա բարկութեամբ ծոյեցաւ եւ առաքեաց զօրականս եւ այրեաց զվանսն հրով * բնակչօքն հանդերձ որ բնակեալ էին անդ եպիսկոպոսք, քահանայք կրօնաւորք եւ բազում աշխարհականք : Եւ շնորհք յԱստուծոյ տուան տեղեացն այնմիկ մինչեւ ցաշօր, եւ ամենեքեան որ ընդ այն անցանէն լսեն ձայն պաշտաման յամբօխէ, եւ հիւանդք որ լսեն զսաղմոսերգութիւնն ողջանան :

Եւ զսուրբն Յուլիանոս ջանաց դատաւորն բազում ողորանօք զարձուցանել ի կռուս եւ ոչ կարաց : Հրամայեաց եւ տարածեցին զնա եւ երկաթի կապանօք կապեցին, եւ այնչափ զան հարին մինչեւ ամենայն ճարմինն քանցեալ ոսկերքն փշրեցան : Եւ մի ոմն ի հարկանողացն կուրացաւ յաչացն, եւ սուրբ վկայն խոտացաւ նմա զլ աղօթիւք

Տ եպիսկոպոսք] եւ քահանայք *add.* B || 9-11 եւ շնորհք . . . ողջանան *om.* B || 12 Յուլիանոս] կալաւ *add.* || 13 երկաթի կապանօք] երկաթովք զճարմինն B || 14 այնչափ] յոյժ B — ամենայն . . . փշրեցան] խորտակիլ ոսկերաց նորա B || 14 — p. 1643, l. 8 եւ մի ոմն . . . զլուխ նորա *om.* B.

15 MARGATS, 24 Juin.

Passion de saint Julien l'Égyptien.

Le martyr du Christ Julien était de la ville d'Antinoé (*Andinou*)¹ d'Égypte, aux jours des empereurs impies Dioclétien et Maximien. Il fit construire les bâtiments d'un couvent, où étaient abritées dix mille personnes.

Les idolâtres, ayant saisi Julien, le conduisirent au juge Marcien; il confessa Notre-Seigneur Jésus-Christ et méprisa les ordres du juge. Celui-ci, devenu furieux de colère, envoya des soldats livrer le couvent * aux flammes avec tous ceux qui y habitaient, évêques, prêtres, moines et nombreux laïcs. Les grâces de Dieu furent accordées à cet endroit jusqu'aujourd'hui et tous ceux qui passent par là entendent les voix des offices (chantés) par une multitude et les malades qui entendent ces psalmodies trouvent leur guérison.

Le juge essaya avec beaucoup de supplications de convertir saint Julien aux idoles, mais il n'y parvint pas. Il ordonna alors de l'étendre à terre et de l'attacher avec des chaînes de fer; on le frappa à tel point que tout son corps fut disloqué et ses os brisés. Un de ceux qui le frappaient perdit la lumière

1. Αντινόου πόλις.

լուսաւորեցէ զաչան : Իսկ Մարկիանոս զատաւորն հրամայեաց բրձացն կռոցն զի ողջացուցեն զկոյրն. եւ ժառաղ ի տաճար կռոցն ժատուցին զպիղծ զոհս իւրեանց : Եւ խօսեցան ընդ նոսա զեւքն որ բնակեալ էին ի բազինան եւ սանն. Ի բաց թողէք զՅուլիանոս զի որչափ եւ զուք զնա տանջէք մեք եօթնպատիկ շարչարիմք : Զոր լուեալ Մարկիանոսի բարկացաւ, եւ հրամայեաց մէջ արկանել ի վերայ սրբոյն որպէս ի վերայ կախարդի, եւ հոտ մէզին ի բալտասնի անուշահոտութիւն զարձաւ : Եւ եպ * զձեռն ի վերայ կուրացեալ աչացն եւ ողջացոյց ազօթիւք : Եւ նա հաւատաց ի * A fol. 289 v° b.

Բրիստոս, եւ հատին զգլուխ նորա : Եւ մինչդեռ կապեալ կաչք սուրբն Յուլիանոս, տեսանէ որդին Մարկիանոսի 10 զատաւորին Կելսիոս տեսիլս արս սպիտակագլխոս թեւաւորս որ խօսէին ընդ սրբոյն, եւ եպին ի գլուխ նորա ոսկի պտակ չականց պատուականաց, եւ հովանի լինէր նմա : Եւ առժամայն մանուկն Կելսիոս հաւատաց ի Բրիստոս, եւ մկրտեցաւ եւ էր հանապաղ ընդ սրբոյն. հաւատացին ի Բրիստոս եւ ալ զօրականք :

Եւ մեռեալ մի հրամանաւ զատաւորին չարոյց սուրբն ի մեռելոց : Եւ ալ մի ոմն 15 ի զօրականացն կամեցաւ որոշել զԿելսիոս ի սրբոյն Յուլիանոսէ, եւ նխնեցան ձեռքն : Տարան զԲրիստոսի վկայն եւ զԿելսիոս ի խաւարային եւ ի ժահահոտ բանդ եւ աւ-

13 հաւատացին . . . զօրականք] եւ սչ կարէին որոշել ի նմանէ B || 14-15 եւ մեռեալ . . . ձեռքն om. B || 16 առժամայն om. B.

des yeux, mais le saint martyr lui promit de guérir ses yeux par ses prières. Alors le juge Marcien ordonna aux prêtres des idoles de guérir l'aveugle; ceux-ci entrèrent dans le temple des idoles et leur offrirent leurs immondes victimes. Les démons qui habitaient les autels leur parlèrent et dirent : « Laissez tranquille Julien, car quand vous le faites souffrir nous sommes soumis à sept fois plus de souffrances. » L'ayant appris, Marcien fut pris de colère et ordonna de répandre de l'urine sur le saint comme sur un sorcier, mais l'odeur de l'urine se changea en une suave odeur de baume. (Julien) * posa sa main sur les yeux aveuglés et il les guérit par ses prières. * A fol. 289 v° b. (L'aveuglé guéri) crut au Christ et on lui trancha la tête.

Pendant que saint Julien était dans les liens, le fils du juge Marcien, Celse, eut une vision : il vit des hommes vêtus de blanc, ailés, qui s'entretenaient avec le saint, et lui posaient sur la tête une couronne d'or sertie de pierres précieuses, qui l'abritait. Le jeune Celse crut aussitôt au Christ, fut baptisé et demeura tous les jours avec le saint; d'autres soldats aussi crurent au Christ.

Le saint ressuscita encore, sur l'ordre du juge, un mort. Un certain soldat voulut séparer Celse de saint Julien; mais ses mains se putréfièrent. On emmena le martyr du Christ et Celse dans une prison obscure et d'odeur

ժամայն լրջ եղեւ եւ անուշահոտութիւն ի բանդին. եւ տեսեալ զայն քսան այր ի բանդապանացն հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ նախարար քաղաքին այնմիկ որ էր քրիստոնեայ եօթն որդւովքն, եւ էին սիրեցեալք յոյժ ի Դիոկղետիանոսէ արքայէ, եւ վասն զի ազգակիցք նորա էին թոյլ ետ նոցա պաշտել զհաւատս իւրեանց համարձակութեամբ : Եւ նորա ունէին առ ինքեանս քահանայ ոմն զԱնտոնիոս. եւ հրեշտակ Տեառն պատուիրեաց նոցա երթալ ի բանդն. եւ յորժամ գնացին գտին զգուռն բանդի * բացեալ, մտին ի ներքս եւ քահանայն մկրտեաց զքսան արսն :

* A fol. 290
r^o a.

Եւ ի միւս այլ աւուրն հանին զՅուլիանոս ի բանդէն եւ զԿերսիոս եւ զքահանայն եւ զքսան արսն, եւ տարան արկին յեռացեալ կատասցա ձիթով : Եւ հանդիպեցան ի ձանապարհին մեռելոյ զոր տանէին ի թաղել : Եւ հրամայեաց դատաւորն Յուլիանոսի կենդանացուցանել զմեռեալն, եւ նա աղօթիւք յարոյց : Եւ յորժամ կանգնեցաւ մեռեալն աղաղակեաց մեծաձայն զոհանարով զԱստուծոյ, եւ ասէ ցտուրբն Յուլիանոս. Ողորմեաց ինձ եւ մկրտեան զիս, եւ հաւատամ ի Քրիստոս, զի մի երթաց զարձեալ յայն տեղի տանջանայն : Եւ մկրտեաց զնա Անտոն քահանայն եւ անուանեաց զնա Անաստասիոս :

6-7 եւ հրեշտակ . . . մտին ի ներքս] եւ առեալ գնացին ի բանդն B || 9 զքահանայն] Անտոնիոս *add.* B || 10 — p. 1645, l. 11 եւ հանդիպեցան . . . ի բանդ] եւ մնացին կենդանի զօրութեամբն Քրիստոսի : Զայն տեսեալ Մարկիոնիլլա մայրն Կերսիոսի հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ : Եսկ զքսան արսն որք հաւատացին ի Քրիստոս ի հօր մասնեցին, եւ նորա այնպէս կատարեցան : Եւ ապա դուրբն Յուլիանոս եւ զԿերսիոս եւ զԱնտոն քահանայն արկին ի բանդ B.

infecte, mais il se fit aussitôt une clarté et une douce odeur se répandit dans la prison; à cette vue, vingt hommes d'entre les geôliers crurent au Christ.

Le gouverneur de la ville était un chrétien qui avait sept fils, très aimés de l'empereur Dioclétien; comme ils étaient de ses proches, il leur avait laissé la liberté d'exercer leur foi avec hardiesse; ceux-ci avaient avec eux un prêtre, un certain Antoine. L'ange du Seigneur leur ordonna d'aller à la prison, et lorsqu'ils s'y furent rendus, ils trouvèrent la porte de la prison * ouverte; ils y pénétrèrent et le prêtre baptisa les vingt hommes.

* A fo 290
r^o a.

Le lendemain, on fit sortir de la prison Julien, Celse, le prêtre et les vingt hommes et on les emmena pour les jeter dans des chaudières d'huile bouillante. En route, ils rencontrèrent un mort qu'on emmenait enterrer. Le juge ordonna à Julien de ressusciter le mort, et il le ressuscita par ses prières. Lorsque le mort fut debout, il cria à haute voix en rendant grâces à Dieu et dit à saint Julien : « Aie pitié de moi et baptise-moi, car je crois au Christ, pour que je ne retourne plus en ce lieu de tourments. » Le prêtre Antoine le baptisa et le nomma Anastase (*Anastasio*).

Եւ զգարուցեալն ի մեռելոց եւ զքսան արսն, եւ զՅուլիանոս եւ զԿեղիտս արկին յեռացեալ կատասայ, եւ այնչափ այրեցան կատասայքն մինչեւ այրեցաւ ձիւթն եւ փայտն, եւ սուրբքն ելին ամբողջք եւ ամենեւին ոչ այրեցան :

Եւ Կեղիտս զարձոյց զմայրն իւր ի բրիստոնէութիւն եւ ընկալաւ յաւաղանէն, եւ
 5 եղեւ ծօրն հայր հոգեւոր : Եւ ձայն յերկնից զօրացոյց զնա եւ զքսան արսն : Եւ զԱնաստասիոս ի հօւր ծառնեցին զգարուցեալն ի մեռելոց :

Իսկ զսուրբն Յուլիանոս եւ զԱնտոն քահանայ տարան ի տաճար կուոցն զի զոհեցան :

* Եւ նոքա ծուր եղեալ աղօթեցին առ Աստուած յերկար, եւ սուժամայն ամենայն * A fol. 290
 10 բազմեքն կուոցն իբրեւ զաւաղ փշրեցան, եւ տաճարն յանդունդս ընկղմեցաւ. եւ մինչեւ
 ցայտօր հօւր երեւի ի տեղոջն յայնմիկ :

Արկին զնոսա ի բանդ. եւ ի մէջ զիշերին երեւեցան նոցա քսան արքն եւ Անաստասիոս որ այրեցանն զարդարեալ փառօքն Աստուծոյ : Երեւեցաւ նոցա եւ սրբուհին Բասիլիսա ամենայն կուսանօքն որք յառաջ ծարտիրոսացան ընդ նմա : Եւ լուան բարբառս հրեշտակաց որք ասէին. Ալելուիա : Ասէ սրբուհին Բասիլիսա ցտուրբն
 15 Յուլիանոս. Երկնից արբայութիւնն բացաւ, եւ հրամայեաց երկնաւորն զի ամենայն

11 եւ Անաստասիոս om. B || 13-14 եւ լուան . . . ալելուիա om. B.

On jeta le ressuscité des morts, les vingt hommes, Julien et Celse dans des chaudières d'huile bouillante; les chaudières brûlèrent jusqu'à ce que la poix et le bois eurent pris feu, mais les saints en sortirent indemnes et ne furent nullement brûlés.

Celse convertit sa mère au christianisme, la reçut des fonts baptismaux et devint le père spirituel de sa mère. Une voix du ciel le fortifia ainsi que les vingt hommes. On livra aux flammes Anastase qui était ressuscité des morts.

Quant à saint Julien et au prêtre Antoine, on les conduisit au temple des idoles pour y immoler. * Ils se mirent à genoux et prièrent Dieu longuement; * A fol. 290
 aussitôt tous les autels des idoles se brisèrent menus comme du sable, le
 1° b. temple fut englouti dans l'abîme et jusqu'aujourd'hui des flammes paraissent à cet endroit-là.

On jeta (les saints) en prison; la nuit, les vingt hommes et Anastase qui avaient été livrés aux flammes leur apparurent ornés de la gloire de Dieu. Leur apparurent également sainte Basilissa avec toutes les vierges qui avaient été martyrisées avec elle auparavant. Ils entendirent des voix des anges qui disaient : « Alléluia. » Sainte Basilissa dit à saint Julien : « Le royaume des cieux est ouvert et le Céléste a ordonné que tous les saints vien-

սուրբք ընդ առաջ եկեացեն ձեզ յառուր կատարման ձերոյ : Եւ զարձեալ լուան. Այելուիա երիցս անգամ, եւ սուրբքն անյայտ եղեն :

Հրամայեաց զատուորն պրտուս թանալ ի ձէթ եւ կապել զսրբոցն մատունան ձեռաց եւ սորիցն, եւ վառեցին հրով. եւ պրտուն աչրեցաւ եւ մատունք սրբոցն ոչ աչրեցան : Քերթեցին զգլուխն Յուլիանոսի եւ Կելսիոսի. իսկ զբահանային Անտոնի 5 հանին զաչսն, եւ զմայրն Կելսիոսի ձեռակաուր արարին եւ ընկեցին առաջի գաղանաց, եւ երթեալ լիզուին զոտս նոցա : Եւ ապա հատին զգլուխս նոցա Յունիոսի ԻԱ :

* A fol. 290
v^o a.

Գլխատեցին եւ այլ * չարագործս եւ խառնեցին զմարմինս նոցա ընդ սրբոցն զի մի կարացեն բրխտոնեացքն ճանաչել եւ առնուլ : Եւ յորժամ դնացին բրխտոնեացք ի տեղին ծունր եղեալ աղաչեցին զԱստուած զի յայտնեցէ նոցա զսուրբան. եւ երեւեցան 10 հոգիք սրբոցն որպէս կոյս կանայք ի վերայ իւրաքանչիւր մարմնոյ իւրոյ եւ թաւալեալք սրեամբ : Եւ այնպէս ծանեան, եւ առեալ եղին մերձ ի խորանն կաթողիկէ կեկեղեցոյն : Եւ բլխեցին ապրիւրք ի տեղուջ նշխարացն : Եւ եղև շարժ մեծ ի քաղաքին յայնմիկ եւ կործանեցաւ յովով քան զկէս քաղաքին, եւ կորեաւ զատուորն եւ բազումք ի

1 զարձեալ լուան] լուան բարբառ հրեշտակաց որք ասէին B || 2 եւ սուրբքն . . . եղեն] եւ զարթուցեալ զօրացան, եւ ուրախութեամբ փառաւոր սանէին զԱստուած B || 3 թանալ] թացին B — կապել] կապեցին B || 4 եւ պրտուն . . . աչրեցան] եւ խանձտեցին զմատունս նոցա B || 6 եւ ընկեցին . . . զոտս նոցա om. B || 7 նոցա] Մարգար ժե եւ add. B || 8 այլ] զայլ բազում B || 10 եւ երեւեցան . . . ծանեան] եւ յայտնեաց նոցա Աստուած զաչեալ նշան ի վերայ իւրաքանչիւր մարմնոյ սուրբ վկայիցն B || 13 եւ բլխեցին . . . նշխարացն] յորոց բազում նշանք բժշկութեան լինին յախտածէսս եւ ի զիւհաբար ի փառս Քրիստոսի B — յայնմիկ om. B || 14 քան զկէս] տեղիք B.

nant au-devant de vous le jour de votre martyre. » Ils entendirent de nouveau « Alléluia » par trois fois et les saints disparurent.

Le juge ordonna de tremper des jones dans de l'huile, d'en attacher aux doigts des mains et des pieds des saints, puis d'y mettre le feu; les jones brûlèrent, mais les doigts des saints ne brûlèrent point. On déchira la tête de Julien et de Celse, on creva les yeux au prêtre Antoine, on coupa le bout des doigts à la mère de Celse; puis on les jeta au-devant des fauves, mais ceux-ci s'approchèrent et léchèrent leurs pieds. Enfin, on leur trancha la tête le 21 juin.

* A fol. 290
v^o a.

On trancha la tête aussi à d'autres * malfaiteurs et on mêla leurs corps avec ceux des saints, pour que les chrétiens ne pussent les reconnaître et les prendre. Lorsque les chrétiens se furent rendus à l'endroit, ils prièrent Dieu de leur révéler les saints, et les âmes des saints leur apparurent comme des femmes vierges, chacune sur son corps et inondées de sang. Ils les reconnurent de cette façon, les enlevèrent et les déposèrent dans le chœur de l'église métropolitaine. Des sources jaillirent à l'endroit des reliques. Il y eut un grand tremblement de terre dans cette ville-là, plus de la moitié de la ville

կապաշտիցն : Եւ աղբիւրն որ բլխեաց երկաց եւ մտանէ չաւազանն եւ ամենայն
հիւանդք որ լուանան չաւազանն բժշկին, կոչք լուսաւորին, դեբ հալածին, խուլը
լսեն, համերք խօսին :

Մարգայ ժ՞ Եւ Յռնիսի ԵՅ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Զոսիմոսի :

5 Քրիստոսի վկայն Զոսիմոս զօրական էր Տրաւանոսի կապաշտ արքային չՎալո-
վենապոյ քաղաքն, ի գատաւորութեանն Գոմեախանոսի : Եւ ի միում աւուր ածեալ
զմտաւ ծանեաւ զանտի պաշտամունսն կապաշտիցն, ընկէջ զվէնս իւր եւ * հաւա- * A fol. 290
տաց ի Քրիստոս, զնաց չեկեղեցին եւ մկրտեցաւ : v° b.

10 Եւ յորժամ լուաւ գատաւորն կացոյց զնա առաջի իւր, եւ եհարց երկիցս եւ երկցս
անգամ. եւ նա խոստովանեցաւ զքրիստոնէութիւնն : Կախեցին զնա զվաչտէ, եւ
արջառաջօր եւ բրօք հարին զմարմինն ուժղին : Եւ եղև աւ նա ձայն չերկնից եւ
ասէ. Զօրացիր Զոսիմէ զի ես ընդ քեզ եմ : Եւ բազումք չանհաւատիցն որք տեսին
զժուժկալութիւն համբերութեան եւ լուան զձայնն հաւատացին ի Քրիստոս : Եզին

1-3 Եւ աղբիւրն... խօսին] իսկ քրիստոնէացք սրբ կային անզ պահեցան անվնաս խնամօքն
Ըստուճոյ B || 4 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 7 ծանեաւ om. B || 9 զնա] յատենի
add. B || 11 հարին] գանեցին, եւ բերեցին B — ուժղին] բերանօր B || 11-13 Եւ եզև...
Քրիստոս om. B.

fut ruinée; le juge et de nombreux idolâtres périrent. La source qui jaillit va
conler dans un bassin et tous les malades qui se baignent dans le bassin
guérissent, les aveugles recouvrent la vue, les démons sont chassés, les
sourds entendent, les muets parlent.

16 MARGATS, 22 Juin.

Passion de saint Zosime.

Le martyr du Christ Zosime était soldat de Trajan, l'empereur idolâtre,
dans la ville d'Apollonias (*Apolinadoy*), aux jours du juge Domitien (*Dometi-
nos*). Un jour, il réfléchit, reconnut la vanité du culte des idolâtres, jeta ses
armes et * crut au Christ; il se rendit à l'église et fut baptisé.

Le juge, l'ayant appris, le fit venir en sa présence, l'interrogea deux et trois
fois; mais il confessa son christianisme. On le suspendit à un arbre et on
frappa brutalement son corps avec des nerfs de bœuf et des bâtons. Une voix
du ciel se fit entendre à lui qui disait : « Prends courage, Zosime, car je suis
avec toi. » De nombreux infidèles, témoins de la fermeté de sa patience et qui

* A fol. 290
v° b.

վերանելին ի վերայ հրացեալ պղնձի մահճաց, եւ հրեշտակ Տեսուն զհուրն ի ցող փոխեաց եւ զուրբն յափշտակեաց :

Ապա կապեցին զնա շղթայիւք եւ քարշելով տանէին առաջի զատաւորին, եւ վերիս աւուրս նօթի տարան զնա ի քաղաքն Կանէտոն : Եւ երեւեցան առաջի նորա երկու մանկունք, մին ունէր հաց եւ միւսն ամանով ջուր. առեալ եկեր եւ արբ եւ զօհացաւ զԱստուծոյ :

Եւ զարձեալ կախեցին եւ գանիւք մաշեցին զանձն, եւ զամբարօք ալրեցին զկողոն, եւ տարան ի հատանել զգլուխն : Եւ նա ապօթեաց առ Աստուած եւ ասէ. Եւ այնպէս չիս Քրիստոս ի մեղաւորս, եւ ընկալ զոգիս իմ ընդ ընտրելոցն բոց, քանզի զու ես պարծանք իմ այժմ եւ միշտ եւ յախտեանս : Եւ աջնպէս հատին զգլուխ նորա : Եւ եղին հաւատացեալքն * զմարմին արբոյ վկային Զոսիմոսի յարժանաւոր տեղի :

* A fol. 291
1° a.
* B
p. 265 b.

EB * Յայսմ աւուր չիշատակ է բարեպաշտ թագաւորին Հուռոմոց Կիւ Մանուէլի Կոմնենոսի :

Երանելի թագաւորս քրիստոսասէր խորհրդով փոյթ մեծ կալաւ բառնալ զկրճիմն խռովութեան որ կայր ի մէջ Հայոց եւ Հուռոմոց, եւ հաստատել զսէր եւ զմիարա-

1 եւ հրեշտակ . . . յափշտակեաց] եւ խանձոտեցաւ ամենայն մարմին նորա B || 4 նօթի] անօթի B — Կանէտոն] Կանեան B — Եւ երեւեցան . . . ջուր] Աւր երկու մանկունք ինանօրն Աստուծոյ ամին նմա հաց եւ ջուր B || 6 զԱստուծոյ :] Եւ տեսեալ զհաստատութիւն մտաց նորա ի հաւատս Քրիստոսի *add.* B || 10 նորա] Մարգար ժ.Չ եւ Յունիսի ԻԲ *add.* B.

avaient entendu la voix, crurent au Christ. On étendit le bienheureux sur un lit d'airain enflammé, mais l'ange du Seigneur changea les flammes en rosée et enleva le saint.

On l'attacha ensuite avec des chaînes et on le traîna devant le juge, puis on le conduisit trois jours durant, sans manger, à la ville de Kanéoton ¹. Deux enfants apparurent au-devant d'eux, dont l'un portait du pain et l'autre de l'eau dans un vase; (Zosime) le prit, mangea, but. et rendit grâces à Dieu.

On le suspendit de nouveau et on déchira son corps en le frappant, on lui brûla les plaies avec des torches, puis on l'emmena pour lui trancher la tête. Il pria Dieu et dit : « Jette ton regard, Christ, sur moi, pécheur, et reçois mon âme parmi Tes élus, car Tu es ma gloire maintenant et toujours et éternellement. » C'est ainsi qu'on lui trancha la tête. Les fidèles déposèrent * le corps du saint martyr Zosime dans un endroit digne de lui.

* A fol. 291
1° a.
* B
p. 265 b.

EB * En ce jour commémoration du pieux empereur des Grecs Kyr Manuel Comnène.

Ce bienheureux empereur, dans un sentiment d'amour envers le Christ, mit un grand zèle à détruire le ferment de discorde qui existait entre Arméniens et Grecs, et à établir l'amour et la concorde entre eux. Pendant que les

¹ Κανεοτόων est la forme des manuscrits D B du *Syn. Cp.*, col. 757; mais les éditeurs ont préféré Κοννησίων, cf. *Acta SS.* lun., t. III, p. 816.

նութիւն : Եւ մինչդեռ պատգամաւորքն երթալին եւ զայլն եհաս վախճան սուրբ
հայրապետին մերոյ տեսան ներսէսի ննորհալոյ :

Չոր լուեալ երանելի թագաւորն սուգ մեծ էաւ եւ սաէ. Մեծ զգալարան եւ
արթուն հովիւ բարձաւ աչօր յեկեղեցոյն Աստուծոյ. զրկեցան Հայաստանեայց
5 յերկրորդ Լուսաւորչէն իւրեանց : Եւ սպա պատուէր եա չամենայն եկեղեցիս Յունաց
չիշատակել զնա ընդ առաջին սուրբն :

Եւ չաջորդեաց զաթուն հայրապետական տէր Գրիգոր Տղայ կոչեցեալ որդի մեծի
իշխանին Վասիլ : Չորմէ լուեալ թագաւորին եթէ ելբօր որդի է տեսան ներսէսի,
եւ իմաստութեամբն եւ ուղղափառութեամբն եւ բարի վարութն չոր եւ նման նմին,
10 հաստատեաց առ նա զտէր որպէս առ սուրբ հայրապետն ներսէս : Եւ արար ժողով
մետրապօլտաց ի քաղաքն Կոստանդինուպօլիս սիրոյ եւ խաղաղութեան : Սոյնպէս եւ
տէր Գրիգոր կաթողիկոս գրեաց առ եպիսկոպոսունս արեւելից, եւ * էաւ զհաւանու-
թիւն ի նոցանէ վասն ծխարանութեան ընդ Յունաց :

Այլ աստուածատէր թագաւորն մինչեւ ընկալեալ էր զպատասխանի ի ժողովոյն
15 Հայոց անկաւ ի մահիճս մահու. եւ ութ աւուրբք չառաջ քան զվախճան իւր կոչեաց
գեթեոպրոս պատրիարքն եւ զայլ եպիսկոպոսունսն, եւ զգեցաւ զձեւ ծխանակեցի եւ
զսրեմ կրօնաւորութեան, եւ սաէ. Ուրախ եմ այժմ չաչա սուրբ պապս Քրիստոսի

* B
p. 266 a.

ambassadeurs allaient et venaient, survint la mort de notre saint patriarche Ter Nersès Schnorhali.

A cette nouvelle, le bienheureux empereur prit un grand deuil et dit :
« Un grand sens et un pasteur vigilant sont enlevés aujourd'hui à l'église de Dieu. Les Arméniens se trouvent privés de leur deuxième Illuminateur. » Il ordonna ensuite à toutes les églises grecques de le commémorer avec les anciens saints.

Sur le siège patriarcal succéda Ter Grigor, surnommé Tghay', fils du grand prince Basile (*Vasil*). L'empereur en apprenant qu'il était le neveu de Ter Nersès, son égal par la sagesse, l'orthodoxie et les bonnes mœurs, lui accorda son affection comme il l'avait fait au saint patriarche Nersès. Il fit convoquer un concile des métropolitains dans la ville de Constantinople, pour établir l'amitié et la paix. De même le catholicos, Ter Grigor, écrivit aux évêques de l'Orient et * obtint d'eux leur consentement pour l'union avec les Grecs.

* B
p. 266 a.

Cependant l'empereur, ami de Dieu, avant d'avoir reçu la réponse du concile des Arméniens, tomba au lit mortellement malade et huit jours avant sa mort il appela le patriarche Théodore et d'autres évêques, prit l'habit de moine et le manteau de religieux et dit : « Je suis plus heureux maintenant

խոնարհութեանս քան չորժամ պատուական քարամբք պատկեալ նստայ չինքնակարու-
թեան արժուս :

Եւ ետ բառնալ զինքն չանկողնոյն եւ զնել ի փախաթի ըստ օրինակի ճգնաւորաց.
եւ գոհացեալ զԱստուծոյ սուէ. Ահա հանգիստ որոյ պտուղն խնդութիւն է. սրբ ի
բաց գնացէք չինէն որ պաճուճեալք էք սակեթել պատմուճանօք, եւ շուրջ կացցեն
կրօնաւորակից եղբարք իձ երգով սալմոսաց : Եւ ի նուագել նոցա սալմոս արտասուօք
լուանայր զմահիճս իւր : Եւ այնպէս կացեալ աւուրս եօթն, եւ հաղորդեալ կենարար
ճարմնոյ եւ արեանն Քրիստոսի, փոխեցաւ սու Աստուած յանանց թագաւորութիւնն ի
թուին Հայոց վեց հարիւր քսան եւ ինն :

Եւ բարձեալ կրօնաւորաց տարեալ թաղեցին ի վանքն որ կոչի Աճենակալ . եւ
կարգեցաւ չիշատակ նորա յեկեղեցիս Հայոց ընդ բարեպաշտ թագաւորսն :]

Մարգայ ԺԷ եւ Յունիսի ԻԳ : Վկայութիւն Ղեւոնդեայ եւ երկու ընկերացն Հիպատոսի
եւ Թէոդուլոսի :

Սուրբն Ղեւոնդիտո քաջ զօրեղ զօրականն էր ի բաղարէն Տրապոլսայ Ափրիկեցոց,

12 Վկայութիւն] սուրբ եւ փառաւորեալ վկայիցն add. B || 14 զօրեղ] եւ հօր add. B ||
15 Տրապոլսայ] Տրէպոլեայ B.

avec cette couronne d'humilité au Christ, que lorsque, couronné de pierres précieuses, je pris possession de mon siège impérial. »

Il demanda à être enlevé du lit et déposé sur une natte à l'exemple des ascètes et, rendant grâces à Dieu, il dit : « Voici le repos dont le fruit est la joie; or, retirez-vous tous, vous qui êtes habillés de vêtements d'or; que mes frères en religion seuls restent auprès de moi et chantent des psaumes. » Et pendant qu'ils entonnaient des psaumes, il inonda sa couchette de ses larmes. Il vécut ainsi sept jours et après avoir communiqué au corps vivifiant et au sang du Christ, il trépassa à Dieu dans le royaume qui ne passe point, l'an de l'ère arménienne six cent vingt-neuf.

Les moines l'enlevèrent et l'emportèrent pour être enterré au couvent dit du Tout-Puissant ¹, et sa commémoration fut établie dans les églises d'Arménie avec celle des rois pieux.]

17 MARGATS, 23 Juin.

Martyre de Léonce et de ses deux compagnons Hypatus et Théodule.

Saint Léonce, le vaillant et puissant soldat, était de la ville de Tripoli

1. Le monastère du Pantocrator avait été fondé par Jean Comnène, cf. Skarlatos D. BYZANTIOS, 'Η Κωνσταντινούπολις... t. I, Athènes, 1851, pp. 554-6.

ի ժամանակս Վէպպիանոսի կուսպաշտ արքային եւ Աղրիանոսի դատաւորին, եւ ծառայէր Աստուծոյ մեծաւ հաւատով :

1 Լուա վասն նորա դատուորն Փիւնիկեցոց, եւ առաքեաց զՀիւպատոս զորապետին եւ զԹէոդուլոս զորականն զի գտցեն զնա եւ տարցեն առ նա : Եւ յորժամ զնային ի քաղաքն կալաւ զՀիւպատոսն ջերմութիւն սաստիկ, եւ երեւեցաւ նմա հրեշտակ Տևտոն եւ ասէ. եթէ կամիցիս սղջ լինել յորժամ ննջէ Թէոդուլոս զորականդ, աղադակեալ երիցս անգամ. Աստուած սրբոն Ղեւոնդեաց օգնեալ ինձ : Եւ յորժամ աղադակեաց զորապետին լուա Թէոդուլոս ընդ բունն զձայնն, եւ երթեալ շրջէին եւ խնդրէին զնա : Հանդիպեցաւ նոցա սուրբն Ղեւոնդիոս, եւ տուեալք ողջոյն հարցանէին զնա եթէ. Ո՞ր իցէ Ղեւոնդիոս սիրելին աստուածոց մերոց :

10 Ասէ Ղեւոնդիոս. Ղասն զի աշխատեալ էք, եկայք ի տուն լիմ եւ հանգերուք, եւ ես ցոյցից զնա ձեզ . զի նա աստուածոցն ձերոց ոչ է սիրելի, այլ ծառայ է Տևտոն * Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ մինչդեռ ուտէին հարցին զանուն նորա : Եւ նա ասէ. Ես եմ Ղեւոնդիոս հաւատարիմ զորական եւ ծառայ Քրիստոսի : Եւ զահի հարան 15 եւ ասեն. Ողորմեաց մեզ ծառայ Աստուծոյ բարձրելոց, զի եւ մեք քրիստոնեայք եմք :

5 եւ երեւեցաւ . . . կամիցիս] եւ մինչդեռ ի տաղնապի էր եւ ճիւղի ի խորհուրդս ասացաւ նմա ի տեսեան . եթէ կամիս B || 6 յորժամ . . . զորականդ *om.* B || 7 ինձ] եւ զարթուցեալ գոչեաց երիցս, եւ առժամայն ողջացաւ *add.* B || 8 զձայնն] եւ զարթեալ, յայնժամ երկարին ի միասին հիւպատոս եւ Թէոդուլոս *add.* B || 13 Քրիստոսի :] եւ զնային ընդ նմա, եւ եզ տուաջի նոցա սեղան *add.* B || 14 հարան] հարեալ աղադակեցին B || 15 զի] ահա *add.* B.

* A fol. 291
r^o b.

d'Afrique, aux jours de Vespasien l'empereur idolâtre et du juge Adrien. Il servait Dieu avec grande foi.

Le juge des Phéniciens, l'ayant appris, envoya l'officier Hypatus et le soldat Théodule pour le chercher et le lui amener. Lorsqu'ils furent arrivés à la ville, Hypatus fut pris d'une grande fièvre, et un ange du Seigneur lui apparut, qui disait : « Si tu veux guérir, tu crieras par trois fois, lorsque ton soldat Théodule sera endormi : Dieu de saint Léonce, aide-moi. » Lorsque l'officier cria, Théodule entendit la voix dans son sommeil ; puis, s'en étant allés, ils circulèrent et le cherchèrent. Saint Léonce les rencontra, ils se saluèrent mutuellement, et ils lui demandèrent : « Où est donc Léonce, l'aimé de nos dieux ? »

Léonce répondit : « Puisque vous êtes fatigués, venez à ma maison et reposez-vous, et moi, je vous le montrerai. Seulement, il n'est point l'aimé de vos dieux, mais le serviteur du * Seigneur Dieu Jésus-Christ. » Pendant 1 le repas, ils lui demandèrent son nom. Il répondit : « Je suis Léouee, le soldat fidèle et le serviteur du Christ. » Ils furent saisis de crainte et lui dirent : « Aie pitié de nous, serviteur du Dieu très-haut, car nous aussi nous sommes

* A fol. 291
r^o b.

Եւ սուրբն Ղեւոնդիոս աղաչեաց զԱստուած վասն նոցա, եւ էջ ամպ ցօրագին, եւ լուսաւորեաց զնոսա, եւ զգեցոյց նոցա սպիտակ զգեստ, եւ եւ մոմեղէնս լուցեալս ի ձեռս իւրեանց :

Եւ տեսեալ կուսադաշտիցն զեկուցին վասն նոցա Աղբիւսանոսի դատաւորին, եւ նա արկ զնոսա ի բանդ : Եւ սուրբն Ղեւոնդիոս ուսուցանէր նոցա հաստատուն կալ ⁵ ի հաւատն Քրիստոսի եւ յօժարութեամբ մեռանել վասն անուան նորա :

Եւ յորժամ կացուցին զնոսա յատենին հարցանէր ցնոսա դատաւորն, եւ զդատասխանին անէր սուրբն Ղեւոնդիոս : Եւ գան հարին զնոսա ուժգին հաստ գաւազանօք : Եւ պատուիրէր դատաւորն Հիւպատոսի եւ Թէոդուլոսի ի բաց կալ ի հաւատոցն Քրիստոսի, եւ նոքա խոստովանէին եթէ . Մեք զօրականք եմք եւ ծառայք Քրիստոսի ¹⁰ մինչեւ ցմահ :

Կախեցին զՀիւպատոսն եւ հարուածովք բերթեցին զանձն, եւ զԹէոդուլոս սրով ձեծեցին, եւ ապա հատին զկուլիս նոցա :

Եւ գուրբն Ղեւոնդիոս աղաչէր դատաւորն զի հաւանեցի հրամանաց թագաւորին, ¹⁵ եւ եւ ամենեւին ոչ լուսւ, եւ ոչ հաւանեցաւ * հրամանաց դատաւորին : Հրամայեաց եւ տարածեցին զնա ի վերայ Երկրի եւ ձողկեցին, եւ ապա կախեցին եւ բերեցին զմարմինն, եւ կապեցին ծանր վէժ ի տարանոցն եւ արկին ի բանդ . եւ հրեշտակ Տեսան

1-2 եւ սուրբն . . . լուսաւորեաց զնոսա] եւ հաւատոցին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան B || 10 եմք] իցեմք B || 15 դատաւորին] թագաւորին B || 17 եւ հրեշտակ . . . գարձեալ] եւ յեւ սակաւաւորք հանեալ B.

chrétiens. » Saint Léonce pria Dieu pour eux et un nuage chargé de rosée descendit; (Léonce) les illumina, les vêtit d'habits blancs et leur mit des cierges allumés dans la main.

A cette vue, les idolâtres en avertirent le juge Adrien, qui les fit jeter en prison. Saint Léonce leur enseigna de demeurer fermes dans la foi du Christ et de mourir volontairement pour Son nom.

Lorsqu'ils eurent été amenés au tribunal, le juge les interrogea, mais c'est saint Léonce qui donnait les réponses. On les frappa brutalement avec des gourdins. Le juge engagea Hypatus et Théodule à renoncer à la foi au Christ, mais ils confessèrent : « Nous sommes soldats et serviteurs du Christ jusqu'à la mort. »

On suspendit Hypatus et à force de coups on lui déchira le corps. On frappa Théodule avec le glaive et enfin on leur trancha la tête.

Le juge supplia ensuite saint Léonce de céder aux ordres de l'empereur, ¹⁵ mais il ne l'écouta aucunement et ne consentit * pas aux ordres du juge. Celui-ci ordonna alors de l'étendre à terre et de le fustiger; ensuite on le suspendit et on déchira son corps, puis on lui attachâ une lourde pierre au cou

զօրացոյց զնա : Եւ դարձեալ կապեցին ի չորս ցից, եւ այնչափ հարին զնա ձինչեւ աւանդեաց՝ զհողին իւր առ Աստուած Յունիսի ԻԳ : Եւ թաղեցին ի նաւահանգիստն Տրապօլտայ քաղաքին :

Եւ ծի ոմն Կիւրոս անուն գրեաց զպատմութիւն նոցա ի կապարեաց տախտակի, 5 եւ ել ի տապանն ընդ նշխարացն :

[B * Յայսմ առուր վկայութիւն երանելոյն Ստեփաննոսի եպիսկոպոսին Սեբաստիոյ : * 11 p. 267 a.]

Այս երանելիս վկայս էր յառուրս աշխարհուեր բռնաւորին Լանկթեմուրայ, եւ էր եպիսկոպոս Սեբաստիոյ քաղաքին եւ առաջնորդ սուրբ Նշանի վանացն : Եւ էր այլ առաքինի եւ սրբակրօն, եւ վայելչահասակ եւ վառահեղ տեսեամբ :

10 Եւ Պուրհանատին ամիրացն Սեբաստիոյ բարուրանս եղեալ ի վերայ Ստեփաննոսի եթէ խորհրդակցի * եղեալ է ընդ ապտամբսն առաքեաց արս եւ ետ բերել առաջի իւր : Եկին ընդ նմա եւ երկու ձերագոյն արեղայք որոց անուանքն էին Սեյբեստրոս եւ Թորոս : Եւ քննեալ բռնաւորին ոչ ինչ եգիտ ի նոսա մնաս. քանզի երանելի եպիսկոպոսն չունելով խիղճ զանձնէ համարձակ տալը պատասխանի, եւ չայտնի 15 յուցանէր զանձեղութիւն իւր եւ զհաւատարմութիւն :

Ատէ բռնաւորն. Այլու զիտացից թէ անձեղ ես եւ հաւատարիմ առ իս, եթէ զարձցիս չօրէնս իմ : Ատէ եպիսկոպոսն. Դու զնս կալար իբրեւ խորհրդակցի

* 11 p. 267 b.]

2 Աստուած] Մարգաց ժէ եւ *add.* B || 3 Տրապօլտայ] Տրէպօլեայ B.

et on le jeta en prison; mais l'ange du Seigneur le fortifia. On l'attacha ensuite à quatre poteaux et on le frappa à tel point qu'il rendit son âme à Dieu le 23 juin. On l'inhuma dans le port de la ville de Tripoli.

Un certain Cyrus écrivit leur histoire sur une plaque de plomb et la déposa dans la tombe avec leurs restes.

[B * En ce jour martyr du bienheureux Étienne, évêque de Sébaste.

Ce bienheureux martyr vivait aux jours de Timour-lenk, le tyran désolateur du pays. Il était évêque de la ville de Sébaste et prieur du couvent du saint Signe (de la croix). C'était un homme vertueux, d'une vie sainte, d'une taille élégante et d'aspect majestueux.

Bourhan ad-Din, émir de Sébaste, sous prétexte qu'Étienne avait été le * conseiller des insurgés, envoya des hommes pour l'amener en sa présence. Deux des moines les plus âgés, dont les noms étaient Silvestre et Théodore, l'accompagnèrent. Le tyran, après enquête, ne leur trouva aucun délit, car le bienheureux évêque, n'ayant rien à se reprocher, répondit avec hardiesse et donna la preuve de son innocence et de sa fidélité.

Le tyran dit : « La preuve que tu es innocent et que tu m'es fidèle sera que tu te convertisses à ma religion. » L'évêque répondit : « Tu m'as fait

* B p. 267 a.]

* B p. 267 b.]

ապտտամբաց, արդ եթէ համախոհ եմ ապտտամբոյ սպան զես, իսկ եթէ անմեղ արձակես :

Այլ ամիրայն խոստմամբ պարզեաց եւ սպառնալեօք մահու առաւել եւս ստիպէր զնոսս չուրացութիւն : Յաջնժամ երեքին նորա ի մի բերան խոստովանեցան զամենատուրբ Երրորդութիւնն եւ զՔրիստոս Աստուած : Եւ ապա ասեն . Մեք զայլ հաւատ ոչ գիտեմք եւ ոչ ընդունիմք այլ զայս միայն . եւ վասն այսր հաւատոյ մեռանիլ մեզ կեանս համարիմք :

Եւ բարկացեալ բռնաւորին հրամայեաց հատանել զգլուխս նոցա առաջի իւր : Եւ ընթացեալ փոհիծն երկիս եհար զպարանոց սրբոյ եպիսկոպոսին եւ ոչ կարաց հատանել . եւ անպարօրհնէր զՔրիստոս : Յաջնժամ կախալ բարշեցին չորք արք երկուք զտոխց եւ երկուք զձեռաց նորա, եւ հարին զնա սուսերօք ընդ մէջսն, եւ յերկուս հերձին եւ նա աղօթելով աւանդեաց զհոգին իւր աւ Աստուած : Եւ ապա հատին զգլուխ երկուց արեգալիցն :

Եւ զմարմինս երանելեացն արկին ընդ մարմինս այլոց մահապարտ աչապկեաց զորս նորոգ սպանեալ էին . բայց Աստուած որոշեաց զմարմինս սրբոց ի մարմնոց չարագործաց ծագելով ի վերայ նոցա լոյս պայծառ մինչեւ նոքին իսկ աչապկիքն տեսին զքրանչելի լոյսն * եւ զամօթի հարան : Եւ եկեալ հաւատացելոց զողացան եւ տարեալ ամիտիեցին զպատուական նշխարս նոցա :

Եղև կատարումն սրբոց վկայիցս Մարգաց ԻԷ. եւ Յունիսի ԻԳ.]

arrêter comme conseiller des insurgés, or, si je suis partisan des insurgés, tue-moi; si je suis innocent, libère-moi. »

Cependant l'émir tantôt par des promesses de présents, tantôt par des menaces de mort, les pressait davantage à l'apostasie. Alors, tous trois, unaniment, confessèrent la très sainte Trinité et le Christ, Dieu. Ils dirent ensuite : « Nous ne reconnaissons d'autre religion et nous n'en acceptons pas d'autre que celle-ci seulement, et nous estimons que mourir pour cette religion, c'est vivre. »

Le tyran, irrité, ordonna de leur trancher la tête en sa présence. Le bourreau se précipita et frappa par trois fois le cou du saint évêque, mais il ne put le couper; (l'évêque) ne cessait de bénir le Christ. Alors quatre hommes le saisirent, deux par les pieds et deux par les mains, le frappèrent avec des glaives à la taille et le coupèrent en deux. C'est en priant qu'il rendit son âme à Dieu. On trancha ensuite la tête aux deux moines.

Ils jetèrent les corps des bienheureux parmi les corps d'autres infidèles condamnés à mort qu'ils avaient tués récemment. Mais Dieu sépara les corps des saints des corps des malfaiteurs en faisant jaillir sur eux une lumière éclatante; les infidèles eux-mêmes virent cette lumière miraculeuse* et en furent honteux. Les fidèles vinrent voler les vénérables restes, les transportèrent et les inhumèrent

Le martyre des saints martyrs eut lieu le 17 margats, 23 juin.]

* B
p. 268 a.

* B
p. 268 a.

Մարգաց ԺԸ եւ Յունիսի ԻԴ : Վարբ ազախմայն Աստուծայ Տայասայ պունկի :

Այս երանելի կինս յոչժ զեզեցիկ էր տեսամբ, եւ ճինչլեւ երկոտասան ամաց էր մաչր նորա ետ գնա ի մեզս ապականութեան, եւ նստոցց ի պանդրկի, եւ բազումք երթալին առ նա վասն զեզեցիութեանն : Եւ ժողովեաց դանձա բազումս եւ ինչս բազումս ի դառն պունկութենէն եւ համբաւեցաւ անուն նորա ընդ ամենայն սահմանն, որ եւ ի լերինսն ի կրօնաւորսն եհաս, եւ ապաշէին զԱստուած զի ճի կորիցէ եւ զբազումս կորուսցէ :

Իսկ երանելի անսպաստաւորն Սերապիոն իջեալ ի լեռնէն զզեցաւ զգետտ աշխարհականի, եւ առեալ զահեկան ճի գնաց առ * կինն, եւ տուեալ նմա զգահեկանն ելին * A fol. 291
v° D.
10 ի վերնատունն : Նստաւ կինն ի վերայ զարդարեալ եւ բարձր բազմականի, եւ կոչեաց զՍերապիոնն զի ելցէ եւ նստցի ընդ նմա : Եւ նա ասէ. Ոչ զո՞նց այլ ներքսպոցն սենեակ զի ժողոք անդ եւ ննջեացուք : Ասէ կինն. Եթէ ի մարդկանէ ամաչես, յայսմ տան ոչ որ տեսանէ զմեզ, ապա եթէ չԱստուծայ երկնչեա ուր եւ երթիցուք տեսցէ զմեզ : Ասէ արն Աստուծոյ. եւ զիտես հաւատեալ որ է չերկինս Աստուած, եւ կայ

2 երկոտասան ամաց] երկոտասանամեաց B || 8 իջեալ] ելեալ B | 10 նստաւ կինն] նստաւ կնոջն B || 12 ննջեացուք] Ասէ կինն. Այս : Ասէ Սերապիոն . Մացուք անդ եւ ննջեացուք add. B.

18 MARGATS, 24 Juin.

Vie de la servante de Dieu Thais, la prostituée.

Cette bienheureuse femme était très belle de figure. Elle n'avait encore que douze ans lorsque sa mère la livra au péché de corruption, l'installa dans une auberge et beaucoup allaient avec elle à cause de sa beauté. Elle amassa beaucoup d'argent et de biens par cette fatale prostitution. Sa renommée se répandit dans toute la région, arriva jusqu'à la montagne, parmi les moines qui prièrent Dieu de ne pas la laisser se perdre et perdre les autres en grand nombre.

Le bienheureux anachorète Sérapion descendit de la montagne, mit des vêtements laïques, prit un écu et se rendit auprès de la * femme; il lui donna * A fol. 291
v° b.
l'écu et ils montèrent à l'étage supérieur. La femme s'assit sur un sofa élevé et garni et invita Sérapion à y monter et à s'asseoir auprès d'elle. Il lui dit : « N'y a-t-il pas une chambre plus retirée pour que nous y allions et couchions ensemble? » La femme répondit : « Si c'est que tu as honte des hommes, il n'y a personne dans cette maison qui nous voie; mais si c'est Dieu que tu crains, où que nous allions Il nous verra. » L'homme de Dieu dit : « Sais-tu vraiment qu'il y a un Dieu au ciel, et qu'il y a un paradis et un enfer? » La femme

արքայութիւն եւ դժոխք : Ասէ կինն . Գիտեմ որ Աստուած զոյ յերկինս, եւ հասուցումն ըստ գործոց : Ասէ Սերապիոն . եւ ընդէր ապա կորուսանես զաջնչափ հոգիս մարդկան, եւ կորնչիս եւ զու ընդ նոսա :

Եւ ընդ բանս զըջացաւ կինն եւ ելաց, եւ յարուցեալ անկաւ յոսս նորա եւ ասէ . Գիտեմ որ ապաշխարութեամբ մեղաց թողութիւն լինի, ապաշնմ զբեղ համբերեան ինձ 5 երիս ժամս, եւ հրամայեան թէ ո՞ր գտից զբեղ եւ արն ընդ իս որպէս Աստուած հրամայէ : Եւ արար նմա ժամապիր, եւ հրաժարեալ ի միմեանց զնաց կրօնաւորն :

Եւ յարուցեալ կինն ժողովեաց զամենայն ինչս իւր գոսկի, զարծաթ, զղիպակ եւ 10 զամենայն անօթս տանն իւրոյ իբրեւ * չորք կենդինարք, որ է մին կենդինար եօթն հաղար եւ երկերիւր դահեկան, երարձ ի ծառայս եւ յաղախնայս իւր եւ ի ջորիսն եւ լէշան, եւ տարաւ ի մէջ քաղաքին եւ աղաղակէր մեծաձայն . Եկայք ամենեքեան որք 15 պոռնկեցայք ընդ իս, տեսէք աչօք ձերովք զաստղուածս իմ զոր ժողովեցի չարեօք : Եւ արկեալ հօւր աչքեաց զամենայն, եւ ոչ զնաց ի տեղոջէն մինչեւ ամենայն եղև մոխիր, եւ զորս զնացին յափշտակել ի հրոյն քարիւ եւ փայտիւ հալածէր : Եւ ելեալ 15 փախտական զնաց առ Սերապիոն :

Եւ նորա կալեալ զձեռանէն տարաւ ի կուսանաց վանս, եւ խնդրեաց ի վանաց մօրէն ի նսեմ տեղոջ նեղ խրճիթ, եւ արգել զնաանդ մի փոքր պատուհան թողեալ

6 արա] արացես B || 15 փախտական] ի քաղաքէն *add.* B.

répondit : « Je sais qu'il y a un Dieu au ciel et qu'il y a une récompense selon les œuvres. » Sérapion dit : « Et pourquoi alors perds-tu tant d'âmes d'hommes et te perds-tu avec eux ? »

A ces mots, la femme se repentit et pleura, puis, se levant, elle tomba à ses pieds et lui dit : « Je sais qu'il y a une absolution des péchés par la pénitence. Je t'en prie, attends-moi pendant trois heures et indique-moi l'endroit où je pourrai te retrouver et tu feras ensuite de moi ce que Dieu t'ordonne de faire. » Il lui donna un rendez-vous, et, s'étant quittés l'un l'autre, le moine s'en alla.

La femme se leva, ramassa tous ses biens, or, argent, étoffes précieuses, 10 et tous les objets de sa maison, d'environ quatre talents, au talent de sept mille deux cents écus, les chargea sur ses domestiques et ses servantes, sur des mulets et des ânes, les amena au milieu de la ville et cria à haute voix : « Venez tous, vous qui avez fornicqué avec moi, regardez de vos yeux mes biens que j'ai amassés par le mal. » Elle y mit le feu et brûla le tout, et elle ne s'éloigna de cet endroit que lorsque tout fut réduit en cendres, chassant à coups de pierres et de bâtons ceux qui venaient pour piller. Ensuite, elle prit la fuite et se rendit auprès de Sérapion.

Celui-ci la prit par la main et la conduisit dans un couvent de femmes, demanda à la prieure une cellule étroite dans un endroit obscur et l'y

վասն բուսոյ եւ կերակուր տարոյ : Եւ հրամայեաց վանաց մօրն զի տայէ նմա ամենայն աւուր որպէս եցոցց զչափ հացին եւ ջրոցն ի մտանել արեգական : Եւ պատուիրեաց Տալիսոյ եւ ասէ . Մի համարձակիր անուանել զանուն Տեառն Աստուծոյ պիլզ շրթամբք, ալլ միւսն ի ծոռնկս անկեալ ալօթնսն աչոպէս . Ար ստեղծեր զև սպորմնսն ինձ :

Եւ աչոպէս արարեալ զերբս ամս մեծաւ ճգնութեամբ, որ եւ մեծին Անտոնի երես-
ցոցց Աստուած ի լերինն զթուրութիւն մեղաց նորա : Տեսանէ եւ Սերապիոն յանապա-
տին, եթէ . * Յերկինս անասնէի բազմական զարդարեալ եւ ի վերայ պատկ անպատ- * A fol. 292
մեղն զեղեցիութեամբ, եւ ասեմ . Այս բազմականս եւ պակս սրբոցն Անտոնի է հօրն r^o b.
մերոյ : Եւ ասէ պատանին զիս որ պահէր զբազմականն զամբար ի ձեռին ունկալ .
Աչ է Անտոնի ալլ Տալիսոյ է պոռնիկ կնոջն :

Եւ ընդ սուսառն զնայ ի կուսանաց վանսն մեծաւ խնդութեամբ, եւ երթեալ ի
խոսցն կամէր բակել եւ հանել զերանելին Տալիսոյ ի խաւարոյնն նեղ եւ անձ-ւկ
արգելանոցէն, եւ նա ոչ կամեցաւ, ասէր . Աստ մնալց, բանզի յոյժ բազում են մեղք
լիմ : Ասէ Սերապիոն . Մարդասէրն Աստուած զթուցաւ ի քեզ եւ հաճեցաւ յապաշ-
խարութիւնդ քո, եւ ջնջեաց քո արտասուօրց զմեղսն քո : Եւ ասէ կինն . Չամենայն

7 ի լերինն om. B || 8 անասնէի անսի B || 12 աւառանն յուրի անկեալ add. B ||
14 յոյժ om. B.

cloitra, en ne laissant qu'une petite fenêtre pour recevoir le jour et la nourriture. Il ordonna à la prieure de lui donner chaque jour, d'après la mesure qu'il lui prescrivit, du pain et de l'eau au coucher du soleil. Il ordonna à Thaïs en disant : « Ne t'enhardis pas à nommer le nom du Seigneur Dieu avec tes lèvres impures, agenouille-toi seulement et prie ainsi : Toi qui m'as créée, aie pitié de moi. »

Elle fit ainsi durant trois ans et avec une si grande austérité, que Dieu fit connaître le pardon de ses péchés au grand Antoine, à la montagne. Sérapion, au désert, eut aussi une vision et dit : * « J'ai aperçu au ciel un sofa orné et * A fol. 292
dessus une couronne d'une beauté inénarrable, et je me suis dit : « Ce lit et r^o b.
« cette couronne sont au saint Antoine, notre père. » Mais le jeune enfant qui gardait le sofa, tenant un flambeau à la main, me dit : « Ce n'est pas à Antoine, « mais à Thaïs la prostituée. »

Au matin, Sérapion se rendit avec grande joie au couvent des vierges, alla à la cellule et voulut la détruire pour sortir Thaïs de cette clôture obscure, étroite et resserrée ; mais elle refusa et dit : « Je mourrai ici, car mes péchés sont trop nombreux. » Sérapion lui répondit : « Dieu, qui aime les hommes, a eu pitié de toi et s'est complu en ta pénitence, il a effacé tes péchés par tes larmes. » La femme dit : « J'avais tous les jours mes péchés devant mes yeux

աւուրս զմեզս իմ աւաջի աչոյց իմոց ունէի եւ ասէի. Ո՞ր ստեղծեր զիս ողորմեալ ինձ :
Ասէ Սերապիոն. Ոչ միայն վասն այլք բանի թողան բեզ մեզք բո, այլ վասն մտաց
բոց որ ամենեւին զխորհուրդս մտաց բոց չԱտուածոյ ոչ շիջուցեր : Եւ հանեալ զնա
ի խցէն յանձնեաց զնա ի սուրբ կուսանան, եւ զնաց յանապատն :

Եւ արարեալ Տաչխաչ ընդ նոսա աւուրս հնգետասան հիւանդացաւ, եւ չերիս ⁵
աւուրս աւանկեաց զհոգին իւր աւ Ատուած Յունիսի ԻԳ :

Յայսմ աւուր տօն ձնական Յովհաննու Մկրտչին Քրիստոսի եւ Կարսպեաի ի
ձուանկաց եւ Հուռոմոց սահմանի :

* A fol. 292
v° a.

* Մարգաց ԺԹ եւ Յունիսի ԵԵ : Վարք եւ վկայութիւն սրբուհւոյն Փեբրոնիայ :

Երանելին եւ բարեյազթող աղախինն Քրիստոսի Փեբրոնիա էր ի քաղաքէ Եփեսիբի, ¹⁰
որ է ի մէջ Հուռոմոց եւ Պարսից, յաւուրս ամբարիշտ արքային Գիոկղեախանոսի :
Եւ ի տղայութենէ կրօնաւոր էր, սնեալ ի վանս կուսանաց ի ձեռն սրբասնեալ մօր
վանացն Վրիէնի, եւ սրբութեամբ վարժեալ առաւել քան զամենայն կուսան
կրօնաւորսն :

1 աւուրս] ի խրճիթս *add.* B || 6 Ատուած] Մարգաց ԺԹ եւ *add.* B || 7 Յայսմ . . .
սահմանի *om.* B || 9 Վարք . . . Փեբրոնեայ] Վկայութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ բազմատանջ
կոյս կրօնաւոր վկային Երանելոյն Փեբրոնեայ B || 10 բարեյազթող] բարեյազթ B || 11 արքային]
թագաւորին B || 14 կրօնաւորսն] վանացն *add.* B.

et je disais : Toi qui m'as créée, aie pitié de moi. » Sérapion répondit : « Tes péchés ont été absous non seulement à cause de cela, mais à cause de ton esprit, car tu n'as jamais laissé les pensées de ton esprit s'écarter de Dieu. » Il la fit sortir de la cellule, la remit aux vierges saintes et partit pour le désert.

Thaïs vécut quinze jours avec elles, tomba malade, et rendit son âme à Dieu, trois jours après, le 24 juin.

En ce jour fête de la naissance de Jean-Baptiste du Christ et son Précurseur, dans les pays des Franques et des Grecs.

* A fol. 292
v° a.

* 19 MARGATS, 25 Juin.

Vie et martyre de sainte Fébronie.

Fébronie, cette bienheureuse et victorieuse servante du Christ, était de la ville de Nisibe, qui est entre les Grecs et les Perses, aux jours de Dioclétien, l'empereur impie. Elle était religieuse depuis son enfance, ayant été élevée dans un couvent de vierges par la prieure Briène (*Vrièni*), de sainte vie. Elle acquit une sainteté supérieure à celle de toutes les vierges religieuses.

Եւ ընդ առւերսն ընդ աշնտսիկ Սիլինոս դատաւորն հալածէր զքրիստոնեայսն հրամանաւ թագաւորին, եւ ամենայն քոյրք վանացն վախեան : Իսկ կրանեղին հիւանդ էր եւ ոչ կամէր վախշել, այլ անկեալ կայր ի գեանի ի վերայ պրտուեղինի, եկաց առ նմա եւ ծայրն վանաց Վրիէնի եւ այլ ոմն կին Հերիա անուն :

5 Գնացին զօրականք դատաւորին ի վանսն, եւ ճրճօք եւ վաչատսօք խորտակեցին զղրունսն, եւ մտին ի ներքս, եւ կամեցան սրով սպանանել զՎրիէնի : Եւ կոմսն Պախմոն արգել եւ ոչ ետ թոյլ զօրականացն վնաս ինչ առնել, բանդի օգնական էր քրիստոնէից :

Եւ առեալ զՓերբոնեա քարշելով տարան առաջի Սիլինոսի դատաւորին. զնացին 10 զկնի Վրիէնի եւ Հերիա, եւ պատուիրէին Փերբոնիայ հաստատուն կալ ի հաւատան եւ ոչ երկնչել ի տանջանացն * եւ ոչ ի մահուանէ : Յիշեցուցանէին նմա զսուրբ * A fol. 292
v° b.

վկայան որ չառուրս իւրեանց մարտիրոսացան, զԼերիոս զորոյ հատին զգլուխն, եւ զեղբայրն իւր զԼէոնիկոս որ հրով աչրեցաւ, եւ զճրոպիէ զվոքք պատանեակն որ լուաւ ի մօրէն եթէ. որդեակ ճի վախշիւր. եւ սղայն ինքնին կապեաց զձեռս եւ աշնպէս 15 խոցեցին զնա, եւ չետոյ հատին զգլուխն : Զայս ամենայն լիշեցուցանէին նմա : Եւ

3 կամէր] կամեցաւ B || 9 առաջի... դատաւորին] առ Սիլինոս դատաւորն B.

En ces jours-là le juge Silène (*Silinos*) persécutait les chrétiens par ordre de l'empereur, et toutes les sœurs du couvent s'enfuirent. Mais la bienheureuse était malade et ne voulut point prendre la fuite, elle resta étendue à terre sur une natte. La prieure Briène demeura auprès d'elle avec une autre femme nommée Héria.

Les soldats du juge, s'étant rendus au couvent, en brisèrent la porte à coups de marteaux et de haches, s'y introduisirent et voulurent tuer Briène par le glaive. Mais le comte Primus en empêcha les soldats et ne leur permit point de causer aucun dégât, car il aidait les chrétiens.

Ils se saisirent de Fébronie et la traînèrent en présence du juge Silène; Briène et Héria suivirent Fébronie en lui recommandant de rester ferme dans la foi et de ne craindre ni les souffrances, * ni la mort. Elles lui rappelèrent les 1 * A fol. 292
v° b.

saints martyrs qui avaient été martyrisés de leurs jours : Lérios, dont on avait tranché la tête, et son frère Léonidas, qui avait été brûlé au feu, Eutropia¹ (*Tropie*), le jeune enfant, qui avait entendu sa mère lui dire : « Mon fils, ne prends pas la fuite, » et l'enfant s'étant attaché les mains lui-même, c'est ainsi qu'il avait été couvert de plaies, puis décapité. Elles lui rappelèrent tout cela,

1. Eutropia est évidemment un nom féminin, et il en est ainsi dans *Syn. Cp.*, col. 769, qui porte, l. 33 : τῆς παιδὸς Εὐτροπίας, mais παιδὸς et τέκνον, qui se trouvent aux ll. 35 et 36, conviennent aux deux genres, et l'on comprend que le traducteur s'y soit trompé.

վարձաւ ի վանսն Վրիէնի. եւ աղօթէր վասն նորա . եւ մնաց առ նա Հերիա զգեցեալ
առն զգեստ :

Եւ յորժամ եկաց Փեբրոնեա առաջի Սիլինոսի զատուորին, եւ նա եհարց զանուն եւ
զազգատոհմն : Եւ սուբբն ասէ. Անուն իմ քրիստոնեայ է, եւ ազգակից իմ Քրիստոս
է : Եւ սկաաւ Սելինոս սղոթանօք եւ խոստամամբ պատրել զնա թերեւս ուրացի
զՔրիստոս : Եւ նա որպէս յերազի համարէր զբանս նորա, ունեցով առաջի աչաց իւրոց
զերկնաւոր վեսայն զՓրկիչն Քրիստոս :

Եւ նախ մերկացուցին զգարեգօտն եւ զգեցուցին խորզ, եւ տարածեցին զնա ի
վերայ չորս բարի, եւ ի ներքոյ հուր վառեցին, եւ ի վերայ երկու զահիճք բրօք
հարկանէին . եւ հուրն եւ հարուածք յոյժ մաշեցին զանձն նորա : Եւ տեսալ Հերիա
եւ այք որ ընդ նմա էին նուազեցան եւ անկան յերկիր . եւ երանելին Փեբրոնեա
աղաչեաց զզահիճան զի ցանկիցեն ջուր յերեսն Հերիայ :

* A fol. 293
1° a.

Եւ հրամայեաց զատուորն հատանել զկեղուն, եւ նա յօժարութեամբ եհան ի
բերանոյն . եւ ամբօխն որ մերձ կային ոչ ետուն թոյլ հատանել : Եւ նորա կորզեալ
եօթն ատամն ի բերանոյն, եւ յոյժ հեղաւ արիւնն յերկիր :

15

Եւ զարձեալ հարցանէին, եւ սրբուհին Փեբրոնեա ի բազում ցաւազին վշտացն ոչ
կարէր տալ պատասխանի : Հատին սրով զտիւնսն եւ զխոցան հրով աչքեցին : Եւ

6 համարէր] զբաղլըր *add.* B || 13 զկեղուն] Փեբրոնեայ *add.* B.

et Briène étant retournée au couvent, où elle priait pour elle, il ne resta
auprès d'elle qu'Héria, vêtue d'habits masculins.

Lorsque Fébronie comparut devant le juge Silène, celui-ci lui demanda son
nom et sa famille. La sainte répondit : « Mon nom est chrétienne, et le Christ
est mon parent. » Silène se mit à la tromper par des supplications et des pro-
messes dans l'espoir qu'elle renierait le Christ. Mais elle considéra ses
paroles comme un rêve, car elle avait devant ses yeux son fiancé céleste, le
Christ Sauveur.

D'abord on la dépouilla de sa robe et on la revêtit d'un sac ; ensuite on l'éten-
dit sur quatre pierres, on alluma du feu sous elle, tandis que par-dessus deux
bourreaux la frappèrent avec des gourdins. Le feu et les coups épuisèrent
beaucoup son corps. A cette vue, Héria et d'autres qui étaient avec elle s'éva-
nouirent et tombèrent à terre. La bienheureuse Fébronie pria les bourreaux
d'asperger d'eau le visage d'Héria.

* A fol. 293
1° a.

Le jugé ordonna de lui couper la langue ; elle la sortit volontiers de la
bouche, mais la foule qui assistait ne la laissa point couper. On lui arracha
sept dents de la bouche et beaucoup de sang coula à terre.

On l'interrogea de nouveau, mais sainte Fébronie, en raison des atroces
douleurs, ne pouvait répondre. On lui coupa les seins avec un glaive, et on

ամբոխն ոչ կարացին տեսանել գաղնչափ տանջանան, գնացին ի տունս իւրեանց եւ անի-
 ծանեին զթագաւորն եւ զկուսան : Եւ Պախմոն կոման ձեղապէք դատաւորին ընդ
 աղնչափ անխիղճ տանջանան : Եւ Լիւսիմարոս, վասն զի բրիտոնեաց էր ծալք նորա,
 ասէ ցՊախմոն. Թոյլ տաւր սրբութեաց կուսից բաջութեամբ արխանալ վասն բազմաց
 5 փրկութեան :

Իսկ Հերիս գնաց չերեսս դատաւորին, եւ համարձակութեամբ անարգեաց զգատա-
 ւորն : Եւ նա բարկացեալ հրամայեաց եւ հատին զՓերրոնեաց գերկու ձեւան եւ գերկու
 դոտան եւ սպա զգլուխն : Եւ այնպէս բարի խոստովանութեամբ աւանդեաց զհոգին
 իւր առ Աստուած Յունիս Իւն : Եւ դատաւորն ծինչդեռ երթալք ի տունն իւր ի ձաշ
 10 ցնորեցան խելքն եւ հարաւ զլուխն ուժգին ի ծարձարիտեաց ասլ, եւ * ձեւաւ չար * A fol. 293
 1° b.
 մահաւոր :

Եւ Լիւսիմարոս եւ Պախմոն սպրեցին բրիտոնեացիցն, եւ երթեալ բարձին գնչխարսն
 եւ տարան ի վանն. զոր տեսեալ Վրիէնի սղբալով զիւրկս արկանէր եւ օրպէս ընդ
 կենդանուց խօսէր : Լուացին գնչխարսն եւ եզին զամենայն հասեալ անդամսն ի տեղիս
 իւրեանց, եւ զատամուսնն եզին ի վերայ կրծիցն : Եւ ժողովեցան եպիսկոպոսուսնք եւ
 15 բախանայք եւ կրօնաւորք սպիտոսիւք եւ օրհնութեամբ եզին ի սապանի : Եւ Լիւսի-
 մարոս եւ Պախմոն ձկրտեցան եւ ալք բազումք ի հեթանոսաց :

7 բարկացեալ] բարկութեամբ լցեալ B || 9 Աստուած] Մարգաց ԺԹ եւ add. B || 10 չար] չարաչար B || 14 հասեալ om. B.

lui brûla les plaies au feu. La foule, ne pouvant plus assister à tant de tortures, rentra dans les maisons, en maudissant l'empereur et les idoles. Le comte Primus (*Primon*) blâma le juge pour tant de tortures impitoyables. Et Lysimaque, qui avait une mère chrétienne, dit à Primus : « Laisse cette vierge sainte lutter avec vaillance pour le salut de beaucoup. »

Héria alla se mettre devant le juge et l'injuria avec hardiesse. Celui-ci, irrité, ordonna de couper les deux mains et les deux pieds à Fébronie et ensuite la tête. Et c'est dans une telle bonne confession qu'elle rendit son âme à Dieu le 25 juin. Lorsque le juge rentra chez lui pour dîner, son esprit s'égara, sa tête donna fortement contre une dalle de marbre et * il mourut d'une mauvaise mort. * A fol. 293
 1° b.

Lysimaque et Primus avertirent les chrétiens, qui vinrent, enlevèrent les restes et les emportèrent au couvent ; à leur vue, Briène les entourra de ses bras en sanglotant et leur parla comme à un vivant. On lava les restes, on mit tous les membres coupés à leur place, et on posa les dents sur sa poitrine. Les évêques, les prêtres et les moines, s'étant assemblés, les déposèrent au tombeau avec des psalmodies et des bénédictions. Lysimaque et Primus se firent baptiser, ainsi que d'autres nombreux infidèles.

Իսկ եպիսկոպոսն քաղաքին չեա ժամանակաց շինեաց մեծ եկեղեցի յանուն սրբու-
 Տևոյն Փերրոնեաց, եւ երթեալ ի վանն զի առցէ մասն ի նշխարացն եւ առցէ
 յեկեղեցին զոր շինեաց, եւ որք արկին դձեռս ի տապանն զի առցեն մասն յոսկերացն
 զօսացան ձեռքն : եւ մի յատամանցն ետուն եպիսկոպոսին : եւ յամենայնի ամի ի տօնին
 լւրում եւ ի գիշերաժամուն երեւի սրբուհին Փերրոնիա կանգնեալ ի սովորական տեղին
 իւր ընդ ալ կուսան կրօնաւորսն եւ սպսմաբ ընդ նոսա . եւ չեա երրորդ կարգի
 սրաշատմանն անչպա լինի . եւ ոչ որ իշխէ հարցանել կամ մերձենալ ի նա, քանզի
 յառաջին ամի յորժամ տեսին զնա կամեցան ունել զնա եւ անկանել յոտս նորա, եւ
 անչպա եղև . եւ վասն այնորիկ ոչ իշխէին * մերձենալ կամ հարցանել, զի մի յառաջ
 քան զերրորդ կանոնն անչպա լինիցի :

* A fol. 293
v^o a.

* B
p. 270 b.

[B * Յայժմ աւուր չիշատակ սուրբ առաքելոյն Տիմոնի եպիսկոպոսին Բոստրայ
 որ հրով կատարեցաւ . եւ վկայութիւն Փոկատու երկրորդի որ է մերձ ի Բոմպիօպոլիս
 ի լերինն, եւ բազում նշանս առնէ ի փառս Քրիստոսի :]

3-4 եւ որք արկին . . . ձեռքն om. B || 4-10 եւ յամենայն ամի . . . անչպա լինիցի] որով բազում
 բժշկութիւնք եղևն ի փառս Քրիստոսի Ասաուծայ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս : B.

Plus tard, l'évêque de la ville fit construire une grande église au nom de
 sainte Fébronie, et se rendit au couvent pour prendre une partie des reliques
 et les transporter dans l'église qu'il avait fait construire; mais les mains de
 ceux qui touchèrent la tombe pour en retirer une partie des ossements se des-
 séchèrent. On donna à l'évêque une des dents. Et tous les ans, le jour de
 sa fête et aux offices de la nuit, sainte Fébronie apparaît debout à sa place
 habituelle avec les autres vierges religieuses et psalmodie avec elles; puis elle
 disparaît après les offices de la troisième heure. Personne n'ose lui adresser la
 parole ni l'approcher, car la première année, lorsqu'on la vit, on voulut la
 saisir et se jeter à ses pieds, mais elle disparut; c'est pourquoi on n'osa * plus
 s'approcher d'elle, ni lui adresser la parole, pour qu'elle ne disparaisse pas
 avant le troisième canon.

* A fol. 293
v^o a.

* B
p. 270 b.

[B * En ce jour commémoration du saint apôtre ¹ Timon, évêque de Bostra,
 qui fut martyrisé par les flammes; également martyr du deuxième Phocas,
 près de Pompéiopolis (*Bompiopolis*) dans la montagne, lequel opère de nom-
 breux prodiges pour la gloire du Christ.]

1. Apôtre, c'est-à-dire l'un des 72 disciples.

Մարդաց Ի եւ Յունիսի ԻԶ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Զինոնի եւ Զինայ :

Զինոն զօրական էր Մարտիրոսի կուսակազմ արքային ի Փիլապեթիոյ Արաբացոց զօր ի հնումն Նման անուանելին : Խորհուրդ բարի զմտաւ էաժ զի վասն անուանն Քրիստոսի ճարտիրոսացի քանզի բրիստոնեաց էր : Եւ ազատեաց զամենայն ճառագան իւր տուեալ նոցա բաժինս չնչիցն իւրոց, եւ զալ ստացուածս իւր բաշխեաց սպրտաց : Եւ պատանեակ մի ի ճառագից իւրոց Զինա անուն ոչ կամեցաւ թողուլ զտէրն իւր զԶինոն վասն զի յոյժ սիրէր զնա :

Իսկ երանելին Զինոն յորժամ զիտաց եթէ Մարտիրոսոս զատուորն տօն կատարէր կոցն եմուտ համարձակ առաջի նորա եւ յանգիմանեաց զանատուած ճողորութիւնն եւ զկուսակազմութիւնն, եւ պաշտօն երեսօք խոստովանեցաւ զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս : Զազկեցին զնա դալար բրօք ուժիկն, եւ յորժամ թողին զնա ընթացաւ տաճար կոցն եւ ստիւքն կորճանեաց զբազինան, եւ ասէ . Անօրէնն յանօրէնութեան * իւրում մեռցի, եւ ձեռք իմ անպարտ լիցին :

Կախեցին զտուրբն զփայտէ, եւ բերեցին, եւ քացալս աղիւ հեղին ի վէրսն եւ արկին

* A fol. 293
v° b.

1 Վկայաբանութիւն սրբոյն] Վկայութիւն սրբոց վկայիցն B || 10 եւ զկուսակազմութիւնն] կուսակազմութեան B || 11 բրօք] արջստաշխօք B || 14 բերեցին] բերանօք *add.* B.

20 MARGATS, 26 Juin.

Passion des saints Zénon et Zénas.

Zénon était soldat de Maximien, l'empereur idolâtre, de la ville de Philadelphie en Arabie, qu'autrefois on appelait Aminân (*Eman*). Il conçut la bonne inspiration de devenir martyr pour le nom du Christ, car il était chrétien. Il affranchit tous ses domestiques en leur distribuant des parts de ses biens, il partagea le reste de ses propriétés aux pauvres. Un jeune garçon d'entre ses serviteurs, nommé Zénas (*Zina*), ne voulut point abandonner son maître, car il l'aimait beaucoup.

Lorsque le bienheureux Zénon apprit que le juge Maximien (*Makhsimianos*) célébrait la fête des idoles, il se présenta hardiment à lui et réprouva son erreur athée et le culte des idoles; il confessa d'un visage souriant Notre-Seigneur Jésus-Christ. On le fustigea vigoureusement avec des branches vertes, et lorsqu'on l'eut remis en liberté, il courut au temple des idoles, renversa les autels à coups de pied et dit : « *Que l'impie meure dans son impiété, ** et mes mains en seront innocentes ¹. »

* A fol. 293
v° b.

On suspendit le saint à un poteau et on lui déchira le corps, on répandit

1. Prov., xi, 5.

ի բանդ, եւ գոտան ի վաչտի պնդեցին : Եւ պատանեակ ծառայն իւր Զինա ծտեալ ի բանդ, գիրկս արկեալ ոտիցն համբուրէր, եւ հառաչմամբ ողբայր, աղաչէր գոտէրն իւր զի ճի թողցէ զնա :

Եւ ի վաղէն տարան զերկօսեանն առաջն զատուորին Մաքսիմեայ, եւ յոյժ բռնա-
 դատեաց զնոսա զի ուրացին զՔրիստոս, եւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել : Գոն հարին
 զնոսա ուժղին եւ հրացեալ շամփուրս եղին ի վերայ սրտին Զինոնի, եւ կտիւնցին
 զերկօսեանն ի բարձրաւանդակի, եւ ծանր վէժս կապեցին յոսս նոցա, եւ բրօք հարկա-
 նէին զարունոն : Իջուցին ի կախադանէն եւ ընկեցին ի բարբոթեալ հուր եւ հրամանաւ
 Աստուծոյ հուրն շիջաւ, եւ սուրբքն ելին ամբողջ : Եւ ապա հատին զգլուխս նոցա
 Յունիսի ԻԶ :

Եւ հաւատացեալ կուսան կանայքն զնացին զապա ի տեղին, եւ զոլացան զժարմինս
 սրբոյ վկայիցն եւ թաղեցին ի Փիլադերիիա : Եւ յորժամ զաղարեաց հալածումն բրի-
 տոնէից ազգականք սրբոցն Զինոնի եւ Զինայ առին զնշխարսն եւ տարան ի տեղիս
 նոցա, եւ ձեժաւ պատուով եղին ի տապանի :

* A fol. 294
 1° a.

Յայսմ աւուր եղև ժողովն * չեփեսոս. առաջին սինհոդոսն ընդդէմ ամբարշտին
 եւ մարդադաւանն Նեստորի :

2 արկեալ] արկ B || 8-9 եւ հրամանաւ . . . ամբողջ om. B || 9 նոցա] Մարգար Ի եւ add.
 B || 13 եւ Զինայ om. B — զնշխարսն] նոցա add. B || 14 նոցա] իւրեանց B || 15-16 Յայսմ
 աւուր . . . Նեստորի om. B.

du vinaigre mélangé de sel sur ses plaies, puis on le jeta en prison, et on attachas ses pieds à un bloc de bois. Son jeune domestique Zénas pénétra dans la prison, entouras ses pieds de ses bras, les embrassa, et, pleurant avec sanglots, pria son maître de ne point l'abandonner.

Le lendemain, on les conduisit tous deux devant le juge Maximien (*Makhsimeay*) qui les pressa beaucoup de renier le Christ, mais il ne parvint pas à les persuader. On les frappa brutalement, on appliqua des broches enflammées sur le cœur de Zénon, et on les suspendit tous deux sur un tertre, on leur attachas aux pieds de lourdes pierres et on leur frappa sur les jambes avec des bâtons. Ensuite on les descendit de la potence et on les jeta dans les flammes d'un grand feu. mais le feu s'éteignit par ordre de Dieu et les saints en sortirent indemmes. On leur trancha ensuite la tête le 26 juin.

Des femmes vierges fidèles se rendirent secrètement à cet endroit, dérochèrent les corps des saints martyrs et les inhumèrent à Philadelphie. Lorsque la persécution des chrétiens eut pris fin, les proches des saints Zénon et Zénas prirent les reliques, les emmenèrent dans leurs localités, et les déposèrent avec de grands honneurs dans un tombeau.

* A fol. 294
 1° a.

En ce jour eut lieu le concile * d'Éphèse, le premier synode contre Nestorius l'impie, qui professait (le Christ) pur homme.

[B * Յայսմ առուր վկայութիւն Չարարիայ կաթողիկոսին Աղթամարայ :

* B
p. 271 b.

Երանելի վկայն Քրիստոսի Չարարիա էր ի Վասպուրական աշխարհէն, եւ չառուր
աշխարհաւեր բռնաւորին Լանկթամուրայ նստէր կաթողիկոս ՅԱղթամար : Եւ էր այր
խոհեմ եւ զգաստ զարդարեալ ամենայն սուարինութեամբ եւ աստուածպաշտութեամբ
5 եւ հովուէր զժողովուրդ իւր օրինակ բարի զանձն ընծայեցուցեալ :

Եւ չառուր ծիւղմ եկն առ սա սրարսիկ ոմն Չարար անուն, եւ նենգաւոր խորհրդով
ձատոյց նմա զձմխաղ մի եւ ասէ. Աս զսա ի քեզ չաւանդ եւ զիր ի պահեստի ի
տան քում, եւ տացես ինձ յորժամ պիտոյ լինիցի : Իմացեալ կաթողիկոսին զխոր-
հուրս նորա ասէ քաղցրութեամբ. Չիր ի տան իմում ապահով տեղի պահեստի, տացես
10 զսա այլոյ որոյ զոյ տեղի պատշաճաւոր ի պահէլ :

Իրբև զիտոյ Չարար եթէ ծանկն կաթողիկոսն զխարգախուցիւն իւր որով կամէր
յորողայթ արկանել զնա, շարժեալ ի բարկութիւն խօսեցաւ բանս հայհոյութեան, եւ
էաճ ապտակ յերեսս նորա : Ասէ կաթողիկոսն. Անպատեհ էր քեզ զպղպիսի ինչ
առնել ընդ իս որ չեմ ինչ մեղուցեալ քեզ : Իրբև տեսին ոմանք զոր արարն Չարար
15 աղաղակ բարձին, եւ կուտեցան անդր բազմութիւնք ժողովրդոց, * եւ ապրեցուցին
զկաթողիկոսն ի ձեռաց նորա :

* B
p. 272 a.

Յայնժամ Չարար ձգեալ զձեռն պատաւեաց զօձիս իւր, եւ վրտեաց զմալս ինչ
մօրուաց իւրոց, եւ եղնամբք հերձտեաց զերեսս իւր եւ ներկեաց արեամբ : Եւ

[B * Eu ce jour martyre de Zacharie, catholicos d'Aghthamar.

* B
p. 271 b.

Le bienheureux martyr du Christ Zaeharie était du pays de Vaspourakan ;
il siégeait comme catholicos d'Aghthamar aux jours du tyran Timour-lenk, le
désolateur des pays. C'était un homme prudent, avisé, orné de toutes les vertus
et de piété; il gouvernait ses ouailles en s'offrant à eux comme un bon
exemple.

Un jour, un certain Persan, nommé Tchakar, vint le trouver et, dans un
traître dessein, lui présenta un sac en disant : « Prends-le chez toi en dépôt,
garde-le dans ta maison et tu me le rendras quand j'en aurai besoin. » Le
catholicos, comprenant ses desseins, lui dit avec douceur : « Il n'y a point
dans ma maison d'endroit sûr pour le garder, donne-le à un autre qui ait un
endroit convenable pour le garder. »

Lorsqu'il vit que le catholicos avait deviné la trahison par laquelle il voulait
lui tendre un piège, Tchakar se mit en colère, proféra des blasphèmes, et
souffleta (le catholicos) au visage. Celui-ci lui dit : « Ce que tu m'as fait n'est
pas convenable, car je ne t'ai fait aucun tort. » Mais plusieurs personnes,
témoins de ce que Tchakar venait de faire, se mirent à crier, une foule de
gens se rassembla et * délivra le catholicos de ses mains.

* B
p. 272 a.

Alors Tchakar étendit ses mains, saisit son col, le déchira, arracha quel-
ques poils de sa barbe, griffa avec ses ongles son visage et le mit en sang. La

այնպէս աչազունեալ զիմօք եւ արտաքս չԱղթամարայ եւ զնայ յՍտան քաղաք առ Եղլին ամիրայն, եւ չարախօս եղեւ զհայրապետէն եւ զբնակչացն Աղթամարայ որպէս թէ նորա արարեալ իցեն զայն :

Եւ Չաքարիա կաթողիկոսն զգացեալ զայն վազվազակի զնայ եւ ինքն յՍտան ցուցանել զանձեղութիւն իւր, եւ եզիտ զամիրայն ի բազանիս եւ զՉաքար ընդ նմա : 5
Եւ ի չարախօսել նորա թէպէտ եւ յայտնի եցոյց կաթողիկոսն զանձեղութիւն իւր, բայց ամիրայն արհամարհեալ զամենայն բանս նորա ասէ ցնա . Չիք բեզ ճնար ազատութեան եթէ ոչ ուրասցիս զՔրիստոս եւ զարձցիս յօրէնս մեր : Ասէ կաթողիկոսն . 10
Ես անձեզ եւ անպարտ եմ եւ չիք իմ յանցուցեալ զմա բայց թէ եւ վնասապարտ պտանէի ոչ ուրանայի զՔրիստոս Աստուածն իմ զարարիչն ամենայնի :

Չաչա լուեալ ծառայից ամիրային եւ աչոց աչազգեաց որ անլը կաչին, զեղան ի վերայ նորա անհնարին բարկութեամբ, եւ անդէն հարին սրով զանակուշտ նորա, եւ հանին ի քարշ ի բազանեացն . եւ մերկացուցեալ զնա արկին չուան ի պարանոցն եւ քարշէին ընդ փողոցս եւ ընդ հրապարակս քաղաքին : Եւ բազմութիւն խաժամուժ 15
ամբոխին խառնաձայն աղաղակաւ եւ զառն հաչհոյութեամբ զճեա երթեալ հարկանէին զնա քարամբք եւ վաչտիւ եւ սրով : Եւ խորտակեցան ամենայն ոսկերք նորա

figure ainsi décomposée, il sortit d'Aghthamar, se rendit à la ville d'Ostan auprès de l'émir Yesdin ¹ et accusa le pontife et les habitants d'Aghthamar de lui avoir fait tout cela.

Le catholicos Zacharie, ayant pressenti cela, se rendit lui aussi aussitôt à Ostan pour prouver son innocence, et il y trouva l'émir aux bains en compagnie de Tchakar. Sur cette accusation, et bien que le catholicos eût prouvé son innocence, l'émir, méprisant toutes ses paroles, lui dit : « Il n'y a point d'autre moyen pour toi pour obtenir ta liberté, que de renier le Christ et te convertir à notre religion. » Le catholicos lui répondit : « Je suis innocent et non coupable, je n'ai commis aucun délit; et même si je me trouvais avoir été coupable, je ne renierais pas le Christ, mon Dieu, le créateur de toutes choses. »

Ayant entendu cela, les serviteurs de l'émir et d'autres infidèles présents assaillirent (le catholicos) avec une colère exaspérée, le frappèrent aussitôt d'un coup de sabre dans les côtes, l'entraînèrent hors des bains; ils le mirent à nu, lui attachèrent une corde au cou et le trainèrent à travers les rues et les places de la ville. La foule du bas peuple suivait avec des cris discordants et proférant des blasphèmes atroces; on le frappait à coups de pierres, de bâtons et de sabres. Tous ses os furent brisés, tout son corps ne forma qu'une seule

1. Le nom de l'émir manque dans J. MANANDEAN et H. ADJAREAN, Հայոց նոր վկաներ, t. I, Valaršapat, 1903, p. 173.

և լսոցոտեցաւ բոլոր ճարձիւնն, փշրեցաւ գազաթն և ցրուեցաւ ուղիղ զլիտցն, և աչնպէս աւանդեաց զհողին իւր առ Աստուած :

և տարեալ անօրինաց զարբանեալ ճարձին նորա ընկեցին արտաքոյ քաղաքին և կամէին աչրել . բայց * բրիտանեայք համեալ զամիրացն առին և տարան ՅԱրթա-
5 մար և թաղեցին անդ պատուով :

* B
p. 272 b.

Կատարեցաւ երանելի կաթողիկոսն Զաքարիա Մարգաց Ի և Զունիսի ԻԶ :

և յայժմ առուր հանգեաւ ի Քրիստոս աւագ Լեւոն թագաւորի բարեպաշտուհի զսօսերքն տիկին Զապուեն, տիկին Սպիրն և տիկին Ֆիմին :]

10 Մարգաց ԻԱ և Զունիսի ԻԿ : Վկայութիւն սրբոցն Արիստակէտի բահանայի և Դիմիտրիանոսի և Աթանասի :

Ճշմարիտ բահանայն և վկայն Քրիստոսի Արիստակէտս կիպրացի էր ի քաղա-
քէն Տամասու, կաթողիկէ եկեղեցւոյն բահանայ. և վասն հալածանաց անօրինացն
Ելեալ ի լեւոն թաքչէր յայրի : Եւ ձինչդեռ ազօթէր ծաղկաց լոյս ի սրտի իւրում
Եօթնպատիկ պաշտաւ քան զարեգակն, և ձայն եղև առ նա չերկնից և ասէ. Երթիջիր
15 ի քաղաքն Մալամինիս և անդ տաց բեղ պսակ ճարտիրոսութեան : Եւ առժամայն

9 սրբոցն] սրբոց վկայցն B || 10 Դիմիտրիանոսի] սարկաւազի add. B — Աթանասի] կիստասարկաւազի add. B || 13 լոյս] պաշտաւ add. B || 14 եօթնպատիկ . . . ասէ] և լուս հալածիւն ձայն որ ասէր B || 15 քաղաքն] ճաղաքալար B.

plaie, son crâne se brisa et le cerveau se répandit hors de la tête. C'est ainsi qu'il rendit son âme à Dieu.

Les impies emmenèrent son saint corps, le jetèrent hors de la ville, et voulaient le brûler; mais * les chrétiens, ayant obtenu la faveur de l'émir, prirent (le corps), l'emmenèrent à Aglthamar et l'y inhumèrent avec honneur.

* B
p. 272 b.

Le bienheureux catholicos Zacharie fut martyrisé le 20 margats, 26 juin. En ce jour également reposèrent dans le Christ les pieuses filles du grand roi Léon, dame Zabloun, dame Sibylle (*Sphiln*) et dame Fimie.]

21 MARGATS, 27 Juin.

Martyre des saints Aristoclès le prêtre, Démétrien et Athanase.

Le vrai prêtre et martyr du Christ Aristoclès était chypriote, de la ville de Tamassus. prêtre de l'église principale (*katholiki*); il avait fui à la montagne et s'y tenait caché dans une grotte à cause de la persécution des impies. Pendant qu'il priait, une lumière jaillit dans son cœur, lumière sept fois plus éclatante que le soleil, et une voix du ciel se fit entendre à lui, qui disait : « Rends-toi à la ville de Salamine et là je t'accorderai la couronne du mar-

չարուցեալ զնայր, եւ ի մէջ ճանապարհին իջուանեցաւ յԵղիպրոս ի սրբոյն Բառնարայ առաքելոյն առնն. եղիտ անդ զՊեմէտրիանոս սարկաւազն եւ զԱթմանաս կիսասարկաւազն եւ պատմեաց նոցա զճագումն լուսոյ ի սրտին իւրում, եւ զձայնն յերկնից. եւ յօժարեցոյց զնոսա երթալ զկնի եւ ճարտիրոսանալ : Եւ չուղի անկեալ զնացին երեքեանն ի մայրաքաղաքն Սաղոմոնիս, եւ ելին ի բարձր տեղի : Եւ տեսալ զնոսա զատաւորին քաղաքին Սաբինոս կոչեաց առաջի իւր ի Հարցումն. եւ նորա համարձակութեամբ խոստովանեցան եթէ Քրիստոնեայ եմք եւ Քրիստոսի ծառայք :

* A fol. 294
r° b.

Եւ զսուրբ քահանայն զԱրիստոկղէոս գան * հարին ուժիկն, եւ սպա հատին զգլուխն Յունիսի Եւ, եւ թագեցին զնա քրիստոնեայքն ի նշանաւոր տեղոջ :

Եւ ի նմին առւեր տարան զսուրբն Պեմէտրիանոս սարկաւազն եւ զԱթմանաս կիսասարկաւազն առաջի Սաբինոսի զատաւորին, եւ ողորմեալ խրատ տալք ուրանալ զՔրիստոս եւ ոչ չարաչար մեռանել իրբեւ զԱրիստոկղէոս : Իսկ սուրբ վկայքն Քրիստոսի մեծաբարբառ ձայնիւ եւ պաշտօն կրեալք խոստովանեցան զանուն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ : Եւ խիտ տանջանեալ շարչարեցին, եւ Աստուած ամբողջս եւ անարատս պահեաց զնոսա : Եւ զարձեալ միւսանգամ զատաւորն Հարցանէր եթէ

3 զձայնն յերկնից] զբարբառն երկնաւոր B || 8 զգլուխն] Մարգար Եւ եւ add. B || 14 մերոյ] հրաման եւ add. B || 14-15 եւ Աստուած... զնոսա om. B.

tyre. » Il se leva aussitôt et partit. En route, il descendit dans la maison du saint apôtre Barnabé à Lédron (*Elydros*)¹, y rencontra le diacre Démétrien et le sous-diacre Athanase, et leur raconta le jaillissement de la lumière dans son cœur et la voix du ciel. Il fit naître en eux le désir de le suivre et de devenir martyrs. Ils se mirent en route tous les trois, se rendirent à la capitale Salamine et montèrent en un endroit élevé. Sabinus, le juge de la ville, les ayant aperçus, les fit venir en sa présence pour les interroger, et ils confessèrent avec hardiesse : « Nous sommes chrétiens et serviteurs du Christ. »

* A fol. 294
r° b.

On frappa vigoureusement le saint prêtre Aristoclès* et on lui trancha ensuite la tête le 27 juin. Les chrétiens l'inhumèrent dans un endroit choisi.

Le même jour on conduisit le diacre saint Démétrien et le sous-diacre Athanase devant le juge Sabinus, qui, avec des supplications, les engagea à renier le Christ et à ne point mourir d'une mort violente comme Aristoclès. Mais les saints martyrs du Christ, à haute voix et avec un visage resplendissant, confessèrent le nom du Christ notre Dieu. On les soumit à d'atroces tortures, mais Dieu les préserva intacts et sans blessures. Le juge les interrogea

1. Cette forme dérive du grec ἐν Ἀέδροις, par réunion de la préposition au substantif.

դառնան ի բանս նորա . եւ յորժամ ոչ կաշաց հաւանեցուցանել զնոսս, հրամայեաց եւ հատին զգլուխս նոցա :

Եւ երթեալ բրիտանեացքն առին զճարձինս նոցա եւ եկին ի տապանի ընդ սրբոցն Արիստակէոսի :

5 [B* Տօն է մեծահանդէս Եփեսոսի առաջին սուրբ ժողովոցն :

Երբորդ սուրբ ժողովն եղև յԵփեսոս սկիզբն առեալ ի թագաւորութեանն Թէոդոսի Փոքու . Կելեստինոս պապ Հռոմայ, Կիւրեղ պատրիարք Ալեկսանդրու, Յոհան պատրիարք Անտիոքայ, Յորնաղ Երուսաղեմի, Մեմնոս Եփեսոսի, եւ էին սուրբ հարբն երկու հարիւր որք եկին ի վերայ Դեստորի ճարդապաշտին, որ պատրիարք էր լեալ Կոստանդինուպոլսի, եւ զՔրիստոս հերձէր եւ բաժանէր . բարձրացեալ ճարդ զնա ասէր, եւ ոչ Աստուած ճարմնացեալ . երկուս որչիս ի վերայ ճիտց Քրիստոսի ասէր, եւ երկուս անձնաւորութիւնս . եւ ոչ աստուածածին զսուրբ կոչան Մարիամ ալլ բրիտանաձին դաւանէր զայն որ ձնաւ զԱստուած եւ զՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս :

15 Այս պղպաղ ի սուրբ սիւնհարսն համաձայնեցան եւ զայս հայհոյութիւնս բախտեցին . եւ իբրև զհրէախորհ զճարդապաշտն զԵփեսոսը ցուցին : Եւ զտիրուհին գամենասուրբ կոչան ճշմարիտ աստուածածին քարոյեցին, եւ զի ի նմանէ ձնեալ անսեր-

2 հատին] սրով *add.* B.

à nouveau une autre fois et leur demanda s'ils consentaient à ses propositions, mais ne pouvant les persuader, il ordonna de leur trancher la tête.

Les chrétiens allèrent prendre leurs corps et les déposèrent dans le tombeau avec saint Aristoclès.

[B* Fête avec grande solennité du premier concile d'Éphèse.

Le troisième saint concile eut lieu à Éphèse. Il commença sous le règne de Théodose le Jeune. Célestin, pape de Rome; Cyrille, patriarche d'Alexandrie; Jean, patriarche d'Antioche; Juvénal de Jérusalem; Memnos d'Éphèse, et tous les saints pères, au nombre de deux cents, vinrent contre Nestorius, qui avait été patriarche de Constantinople, et qui professait le Christ (pur) homme, en sectionnant et séparant le Christ en deux, le disant un homme supérieur et non point Dieu incarné. Il disait deux fils en un seul Christ et deux personnes; et ne proclamait pas la sainte vierge Marie mère de Dieu, mais mère du Christ; elle qui avait enfanté Jésus-Christ notre Dieu et Notre-Seigneur.

C'est pour cette raison que dans le saint synode (les pères) se mirent d'accord et anéantirent un tel blasphème; ils démontrèrent que Nestorius, adorateur de l'homme, pensait comme les juifs; ils proclamèrent notre mai-

* B
p. 271 a.

* B
p. 273 a.

մնաբար ճարմնացեալ զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս ճշմարիտ Որդի Աստուծոյ զաւանեցին :

Յովհաննէս Անտիոքացին տրամեալ զն առանց իւր զնեստոր ի քահանայութենէն լուծին, եւ առեալ ընդ իւր զեկեալ եպիսկոպոսս ընդ որս եւ զԹէոփորիտոս լուծումն արար Կիւրղի, եթէ առանց կանոնաց եկեղեցւոյ արար զսինհոդոսն, եւ այսպէս բա-⁵ ժանեցան : Բայց փութանակի չետ այտորիկ հրամանաւ թողաւորին Թէոփոսի համա- ձայնեցան եւ ի միասին նդովեցին սուրբ հարքն զնեստորիտոս : Եւ խոստովանեցան զՔրիստոս մի անձնաւորութեամբ անբաժանելի միաւորեալ յերկուց բնութեանցն մի Որդի եւ Տէր եւ մի Քրիստոս, եւ զսուրբ կոյսն Մարիամ ճշմարիտ աստուածածին :]

Մարգաց ԻՔ եւ Յունիսի ԻՔ : Վկայութիւն սրբոցն Եւստոքէոսի եւ սրբւոցն¹⁰
Աւրբանոսի եւ երկոց զստերացն Պաւրի եւ Լուլի, եւ Գայանոսի :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Եւստոքէոս քուրմ էր կուոցն քաղաքին Ուսադոնայ, չաւուրս Մաքսիմիանոսի անօրէն արքային եւ Ազրիպակայ զատաւորին : Եւ տեսանէր զսուրբ վկայսն զն ահազին տանջանացն համբերէին վասն Քրիստոսի . զզջացաւ ի միտս իւր,

10 սրբւոցն] իւրոյ *add.* B || 11 եւ] եպիսկոպոսն իւրոյ *add.* B || 14 տանջանայ] չարբարանայ B:

trésainte Vierge, véritable mère de Dieu, et celui qui naquit d'Elle sans semence, et prit corps, Notre-Seigneur Jésus-Christ, vrai Fils de Dieu.

Jean d'Antioche, attristé de ce que sans lui on avait retiré à Nestorius le sacerdoce et s'étant adjoint d'autres évêques parmi lesquels Théodoret, objecta à Cyrille qu'il avait convoqué le synode sans (observer) les canons de l'Eglise et il y eut une scission. Mais aussitôt après, sur l'ordre de l'empereur Théodose, les saints pères se mirent d'accord et unanimement anathématisèrent Nestorius. Ils confessèrent le Christ ayant dans une seule personne les deux natures inséparablement réunies, un Fils et Seigneur et un seul Christ, et la sainte vierge Marie vraie mère de Dieu.]

22 MARGATS, 28 Juin.

Martyre des saints Eustochius, Urbain son fils et ses deux ¹ filles Probè et Loulou avec Gaïanus.

Le saint martyr du Christ Eustochius était prêtre des idoles dans la ville d'Ousada (*Ousadon*), aux jours de l'empereur impie Maximien et du juge Agrippas. Témoin des atroces tortures endurées par les chrétiens pour le

1. Le manuscrit a երկոց « trois » que B a corrigé, comme nous le faisons dans la traduction, mais երկոց dérive directement du grec (manuscrit D de *Syn. Cp.*, col. 766, n. 2) qui a « trois enfants », en y comprenant Urbain.

եւ ծանեաւ զանտրի մորբութիւնն * Կապաշտութեանն : Գնաց առ Եւզոբսիոս եպիս- * A fol. 294
կոպոսն Անտիոքու, խոստովանեցաւ զմեղս իւր եւ զամբարիշտ գաւանդութիւնն, v° a.
հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ : Եւ մինչդեռ չաւազանին էր եւ ի զարմացումն
տեսանէ երբս արս զամբարօք եւ ունէին ի գիրկս իւրեանց զերկս դաւակս նորս
5 սպիտակ պետախբ : Եւ աղաղակեաց մեծաւ ձայնիւ եւ ասէ . Քրիստոս Աստուած
ձշմարիտ է զխոռթիւն աստուածութեանց քո, զոհանամ զբէն արարիչ երկնից եւ
երկրի : Եւ յորժամ ել չաւազանէն ոչ կարէր խօսել ի զարմացմանէն տեսեանն, եւ
եպիսկոպոսին արարեալ աղօթիս վասն նորս բացաւ լեզուն, եւ պատմեաց զտեսիլն :
Եւ ասէ ցնա եպիսկոպոսն . Պարտ է քեզ ուսուցանել զորդիսն քո եւ լուսաւորել
10 զի եւ նորս կեցցեն :

Եւ չեա ութ աւուր ձեռնադրեաց զնա քահանայ երկրին Սաւրացոց . եւ երթեալ
անդր քարողէր զբանն եւ զհաւատն Քրիստոսի : Գնաց ի գեօղն Լիւտիա ուր էին երեք
զաւակքն իւր եւ եղբորդիւն իւր Գալիանոս, ողջոյն ետ նոցա եւ ուսուց զբանն կենաց,
պատմեաց նոցա եւ զտեսիլն, եւ թէ որպէս եղև քահանայ, եւ մկրտեաց զնոսս եւ
15 զամենայն ազգականս իւր :

Եւ երթեալ Կապաշտոյցն պատմեցին զատուորին, եւ տարան զնոսս առ ի հար-

3 Հաւատաց ի Քրիստոս *om.* B — եւ ի զարմացումն] եզեւ ի զարմացման B || 4 զերկս] զերեսին B || 13 ողջոյն ետ նոցա] ողջունեաց զնոսս B.

Christ, il se repentit dans son esprit et reconnut la vanité de l'erreur * de l'ido- * A fol. 294
lâtrie; il se rendit auprès d'Eudoxe, évêque d'Antioche, lui confessa ses péchés et sa religion impie, erut au Christ et fut baptisé. Pendant qu'il se v° a.
trouvait dans les fonts baptismaux, il vit dans une extase trois hommes qui tenaient des flambeaux et portaient sur leur sein ses trois enfants en vêtements blancs. Il s'écria à haute voix et dit : « Christ Dieu, la science de Ta divinité est vraie, je t'en rends grâces, Créateur du ciel et de la terre. » Lorsqu'il sortit des fonts il ne pouvait parler à cause de l'extase de la vision, mais l'évêque ayant fait des prières pour lui, il recouvra la parole et raconta la vision. L'évêque lui dit : « Il faut que tu enseignes tes enfants et les illumines, pour qu'ils soient sauvés eux aussi. »

Huit jours après, il l'ordonna prêtre pour le pays des Isauriens. (Eustochius) s'y rendit, y prêcha la parole et la foi du Christ. Ensuite, il se rendit au village de Lystra (*Lytia*), où se trouvaient ses trois enfants et son neveu Gaïanus. Il les salua, leur enseigna la parole de vie et leur raconta sa vision et comment il était devenu prêtre; et il les baptisa en même temps que tous ses proches.

Les idolâtres allèrent le raconter au juge, et les conduisirent pour être

յումն . եւ խոտտովանեցան զբրխտոնէութիւնն, եւ յանձն առին ձեռանել վասն անուանն Քրիստոսի : Կախեցին * զեւտաքէոս ձերկ, եւ սրախողխող արարին զանձն :

* A fol. 295
v° b.

Եւ վասն զի երթալոյ էր զատաւորն ի գաւառս արեւելից, առաքեաց զնոսս կապանօր ի քաղաքն Անիուռիա առ Կրիովինոս զատաւորն : Եւ ի ճանապարհին զատուիրէր զաւակացն եւ երբօրորդոցն իւրոց հաստատուն կալ ի հաւասն Քրիստոսի, եւ ոչ վեհերել ի տանջանացն : Եւ չորժամ զնացին կացին առաջի զատաւորին, եւ ամենեւին ոչ ողորանաց հաւանեցան եւ ոչ ի սպառնալեաց երկեան : Եւսկախեցին զվաչատ զմին ի զտերացն զՊրոբի, եւ բերթեցին զատինան, եւ ապա կախեցին զԼուլու եւ զՄարբանոս ընդդէմ ձիմեանց, եւ բերթեցին զճնօտան : Եւ Գալանոս ընդունէր զարիւն նոցա ի ձեռս իւր եւ օճանէր զերեսն եւ զանձն : Մերկացուցին եւ զԳալանոս եւ ճալիկեցին զթիկունն եւ զրանջան ուժղին, եւ ձեռք զահճացն զօտացան : Եւ մինչդեռ երեք ժանկունքն ի կախողանին էին անսին երիս աղաւնիս որ եղևն լուսաւոր հրեշտակք եւ քաջաղերէին զնոսս :

Տարան առաջի եւ զտուրբ քահանայն զեւտաքէոս, եւ յանձն առ չարչարիլ վասն անուանն եւ հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց զատաւորն հատանել զգլխս նորա : Եւ երթալ առ զաւակն համբուրեաց զնոսս եւ աղօթեաց * առ Աստուած

* A fol. 295
r° a.

11-13 եւ ձեռք զահճացն ... զնոսս om, B.

interrogés. Ils confessèrent le christianisme et acceptèrent de mourir pour le nom du Christ. On suspendit * Eustochius, nu, et on lui déchira le corps par le glaive.

* A fol. 294
v° b.

Puis, comme le juge devait partir pour les provinces orientales, il les envoya, chargés de chaînes, à la ville d'Aneyre, au juge Agrippinus (*Kripinos*). En route, (Eustochius) recommandait à ses enfants et à son neveu de demeurer fermes dans la foi au Christ et de ne point reculer devant les tortures. Lorsqu'ils furent arrivés, on les mit en présence du juge, mais ils ne consentirent nullement à ses supplications, ni ne craignirent ses menaces. On suspendit à un poteau d'abord l'une des filles, Probè, et on lui déchira les seins; ensuite on suspendit Loulou et Urbain, l'un vis-à-vis de l'autre, et on leur écorcha les mâchoires. Gaïanus recueillait leur sang dans ses mains et s'en frottait le visage et le corps. On mit à nu Gaïanus et on lui fustigea vigoureusement les épaules et la poitrine, mais les mains des bourreaux se desséchèrent. Pendant que les trois enfants étaient sur la potence, ils aperçurent trois colombes qui devinrent trois auges lumineux et les encouragèrent.

On conduisit également le saint prêtre Eustochius devant (le juge) et il accepta de souffrir pour le nom et la foi du Christ. Le juge ordonna de lui trancher la tête. Il se rendit auprès de ses enfants, les embrassa et pria * Dieu

* A fol. 295
r° a.

վասն նոցա . նոյնպէս եւ զկղերորդիին իւր : Եւ նոյնժամայն հասին զզուլին Գալանոսի :

Եւ զերկա զաւակս սրբոյն Եւստոքիոսի վասն զի ոչ ուրացան զՔրիստոս կապեցին զերեսանն ի պղնձակապ անիւ, եւ հոլովէին մինչեւ կոտորեցան ամենայն մարմինը . նոցա, եւ հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զվէրս նոցա : Գերծին զհերս զլսոց նոցա եւ բեւեռս հարին ի զագաթսն, եւ աչլն ասնելով անցուցանէին զնոսս ընդ մէջ քաղաքին մերկ, եւ հանին արտաքոյ քաղաքին եւ հասին զզուլսս նոցա : Չայն եղև առ նոսս յերկնից եւ ասէ . Չտեղից չորում արիւնդ ձեր հեղաւ սրբեցից եւ լիցի տունս աղօթից, եւ զեղ ամենայն ցաւոց :

Եւ երթեալ քրիստոնէիցն ասին զմարմինս նոցա եւ եղին ի տապանի ընդ հօրն իւրեանց սրբոյն Եւստոքէոսի եւ Գալանոսի : Եւ կատարի տոն սոցա Յունիսի Ի՛՛՛ :

Մարգաց ԵԳ եւ Յունիսի ԵԹ : Վկայութիւն ձեծ եւ փառաւորեալ սուրբ
սուարեւոյն Պետրոսի եւ Պաւղոսի :

Առաքելայն Քրիստոսի Պետրոս ելեալ չերուսապեմէ ի քարոզել զբանն Աստուծոյ

1 նոցա] եւ կատարեցաւ սուրբն Եւստոքէոս քահանայն Մարգաց ԵԳ եւ Յունիսի ԵԹ B || 4 զերեսեանն] զնոսս B — եւ հրեշտակ . . . նոցա om. B || 7-9 Չայն . . . ցաւոց om. B || 11 եւ կատարի . . . ԵԹ om. B || 12-13 Վկայութիւն . . . Պաւղոսի] Ամենածոյով եւ ձեծահանգէս տոն է սուրբ եւ փառաւորեալ եւ օրհնեալ վկայութիւն սրբոց զլսաւորաց սուարեւոյն, խաչելութեան ձեծին Պետրոսի վիճի, եւ զլսատութեան երկոց երանեալ վարդապետին հիթանոսաց Պողոսի անօթոյն ընարութեան, որ ի ձեծն Հռոմ կատարեցան ի ներոնէ կայսերէ B || 14 Քրիստոսի] սուրբ B.

pour eux. Il fit de même à son neveu. On trancha aussitôt la tête à Gaïanus.

Les trois enfants de saint Eustochius, pour ne pas avoir renié le Christ, furent attachés ensemble à une roue à chaînes de bronze, et on les fit tourner jusqu'à ce que tout leur corps fût brisé, mais l'ange du Seigneur guérit leurs plaies. On leur rasa la tête, on enfonça des clous dans leur crâne, et en guise de dérision on les promena nus à travers la ville, puis on les fit sortir hors de la ville et on leur trancha la tête. Une voix du ciel se fit entendre à eux qui dit : « Je sanctifierai l'endroit où votre sang a été répandu et il deviendra une maison de prières, et le remède de tous les maux. »

Les chrétiens allèrent relever leurs corps et les déposèrent dans un tombeau avec leur père saint Eustochius et Gaïanus. Leur fête a lieu le 28 juin.

23 MARGATS, 29 Juin.

Martyre des grands et glorieux apôtres les saints Pierre et Paul.

L'apôtre du Christ Pierre, en quittant Jérusalem pour prêcher dans le

յերկրի զնաց ի Կապադովկիա եւ ի Գալատիա, ի Պոնտոս եւ ի Բիւթանիա, եւ ապա ի Հռոմ ընդ Պաւլոսի : Եւ գտին անդ զՍիմոն զկախարպն որ զարմացուցանէր մոգութեամբն * իւրով զժողովուրդս Հռովմայեցոց ասէր զանձնէ իւրմէ թէ. Ես եմ Քրիստոսն : Եւ ասէին Հռոմայեցիքն ցՊետրոս առաքեալն վասն Սիմոնի եթէ Մեծ ոմն իցէ եւ առնէ նշանս եւ հաւատացուցանէ զժողովուրդն :

Եւ երթեալ Պետրոս յերեսն Սիմոնի եւ ասէ. Ոչ զմե իցես որ խնդրեցեր ի մէնջ յառաքելոցս Քրիստոսի ընչիւք ստանալ զշնորհս Հոգւոյն սրբոց, եւ զի առնիցես եւ զու նշանս իբրեւ զմեզ, եւ մեք նղովեցաք զքեզ, եւ այժմ եկիր աստ կամելով ի մէնջ զազա կեալ : Ասէ Սիմոն. Ես եմ Քրիստոս եւ զու ոչ ծանեար զիս, եւ արդ տես եթէ որպէս առնեմ նշանս մեծամեծս : Եւ առժամայն Սիմոն մոգութեամբ մահացոյց զորդի կնոջ աչքոց, եւ զպաիւրբոց զորդին կախարգութեամբ եսպան, եւ լստեցաւ յունկն զյոց եւ յերկուս հերձաւ : Իսկ Պետրոս զմեռեալսն եւ զարջառն աղօթիւք կենդանացոյց : Եւ զարմացան ժողովուրդն եւ ասեն, Աստուածն Պետրոսի մեծ է որ պարգեւէ կեանս մեռելոց բան զՍիմոնին որ մահացուցանէ եւ կենդանացուցանել ոչ կարէ :

Լուաւ Եւերոն արքայն եւ կոչեաց առաջի իւր զՊետրոս եւ զՍիմոն եւ զՊիղատոս .

6 — p. 1675, l. 13 եւ երթեալ Պետրոս . . . բարկութեամբ] Իսկ սուրբ առաքեալն Պետրոս եւ Պողոս առաջի ամենայն բազմութեանն խաչատառակեցին զնա անուամբն Քրիստոսի, եւ որ ամբարտաւան մտօք ի բարձրութիւնս երկնից թռչէր անկաւ զլիստոր եւ յերկիր կործանեցաւ, եւ յամօթ եղեն ամենայն հետեւոյք նորս : Եւ Եւերոն արքայն բարկութեամբ B.

monde la parole de Dieu, se rendit en Cappadoce, en Galatie, dans le Pont, en Bithynie et ensuite à Rome, accompagné de Paul. Ils y rencontrèrent le sorcier Simon qui par sa magie étonnait * le peuple romain et disait de lui-même :

* A fol. 295
1° b.

« Je suis le Christ. » Les Romains disaient à l'apôtre Pierre au sujet de Simon : « C'est quelqu'un de grand, il fait des prodiges et persuade le peuple. » Pierre se rendit en présence de Simon et lui dit : « N'est-ce pas toi qui nous demandas, à nous les apôtres du Christ, d'obtenir pour de l'argent les grâces du Saint-Esprit, afin de faire, toi aussi, des miracles comme nous? Nous t'avons anathématisé, et maintenant tu es venu ici cherchant vivre à notre insu. » Simon répondit : « Je suis le Christ et tu ne m'as pas reconnu; regarde voir comme je fais de grands prodiges. » Et aussitôt Simon fit, par magie, mourir le fils d'une femme veuve et tua par maléfice le fils du préfet (*privikhtoy*); il parla aussi à l'oreille d'un taureau, qui éclata en deux. Mais Pierre ressuscita par ses prières les morts et le bovin. La population émerveillée dit : « Le Dieu de Pierre qui accorde la vie aux morts est plus grand que celui de Simon, qui tue, mais ne peut point ressusciter. »

L'empereur Néron, ayant appris cela, fit venir en sa présence Pierre, Simon

եհարց ներոն ցՊրիատոս . ճանաչես զնսա : Ասէ Պրիատոս վասն Պետրոսի եթէ
 Աշակերտ էր Յիսուսի զոր ես ետու ի ձեռս Հրէիցն զի խաչեացնն զնա . իսկ այս * այս * A fol. 295
 ոչ է Յիսուսն այն, բանդի յոյժ թաւազուլս է եւ հաստ անձն : Եւ ելին յերեսաց
 ներոնի : Եւ Պետրոս եւ Սիմոն առնէին նշանս հակառակ միմեանց, Սիմոն առ աջօր
 5 եւ երեւծամբ, եւ Պետրոս ճշմարտութեամբ եւ յայտնի : Ասէ Սիմոն ցՊետրոս . Ասես
 վասն իմ որ չեմ Քրիստոսն որ համբարձաւն յերկինս : Եւ նոյնժամայն պացաւ եւ
 թռչէր ի բարձրութիւնս երկնից : Ասէ Պետրոս . Իկցուք ծունր առ Աստուած եւ
 ազօթեացուք : Եւ մինչդեռ յերկիր խոնարհեալ կային եւ ազաչէին զԱստուած զի
 ընկեացէ զնա ի բարձրութենէն, եւ ահա Սիմոն զլիսիվայր իջանէր ի վերուստ ի վայր,
 10 եւ անկաւ ի մէջ քաղաքին ի վերայ քարեայ սալի, եւ խորտակեցաւ ի բազում ճասունս :
 Եւ երթեալ աշակերտքն իւր ժողովեցին զմարմինն եւ եղին ի վերայ պղնձի սեան ի
 մէջ պոլոտային : Իսկ քարեպէն սալն հերձաւ խաչանձան եւ երեւի մինչեւ ցայսօր :
 Զայս լուեալ ներոն արբայն արամեցաւ յոյժ ընդ կորուստն Սիմոնի, եւ բարկու-
 թեամբ հրամայեաց ըմբռնել զՊետրոս, վասն զի բազում ժողովուրդս եւ շորս հարձս
 15 պեռեւէքաց զարձոյց ի Քրիստոս :

Եւ զխոսացեալ զայս Պետրոսի փախեալ, եւ ելեալ ի քաղաքէն դէպ եղև Քրիստո-

14 ժողովուրդս] եւ էրեւելի արս *add.* B || 15 Քրիստոս] Քրիստոսի հաւատն B ||
 16 փախեալ . . . Քրիստոսի] փախէր ի քաղաքէն . եւ ետես ի տեսեան որպէս թէ ինքն երանէր
 ի Հոռոմայ եւ Տէրն ճտանէր ի Հոռոմ B.

et Pilate. Néron demanda à Pilate : « Les reconnais-tu ? » Pilate répondit au
 sujet de Pierre : « C'était le disciple de Jésus que j'ai remis entre les mains
 des Juifs pour le crucifier; quant à cet * homme, ce n'est pas ce Jésus-là, * A fol. 295
 car il a une tête trop chevelue et il est trop gros de taille. » Et ils sortirent de
 v° a.
 la présence de Néron. Pierre et Simon opéraient des prodiges contradictoire-
 ment; Simon les faisait pour les yeux et en apparence; mais Pierre en vérité et
 en évidence. Simon dit à Pierre : « Tu dis de moi que je ne suis pas le Christ
 qui est monté au ciel. » Et aussitôt il prit son élan et vola dans les hauteurs
 du ciel. Pierre dit : « Agenouillons-nous devant Dieu et prions. » Et pendant
 qu'ils étaient prosternés à terre et priaient Dieu de le faire tomber de la hau-
 teur, voici que Simon la tête la première descendit du haut en bas, tomba au
 milieu de la ville sur une dalle de pierre et se brisa en plusieurs morceaux.
 Ses disciples ramassèrent son corps et le déposèrent sur une colonne de
 bronze au milieu du Palatin (*Polotajin?*). Quant à la dalle de pierre, elle se
 brisa en forme de croix et on la voit jusqu'à ce jour.

L'ayant appris, l'empereur Néron s'attrista beaucoup sur la perte de
 Simon, et, irrité, il ordonna de saisir Pierre parce qu'il avait converti au
 Christ beaucoup de monde et quatre concubines du préfet (*pererekhtoy*).

Pierre, l'ayant appris, prit la fuite; étant sorti de la ville, il rencontra le

սի, եւ ստէ. Յինչ պէտս] գաս սատ Տէր : Եւ ստէ Քրիստոս. Ստանեմ ի Հոռոմ զի
 * խաչեցայց : Ըստ Պետրոս. Եւ դարձեալ միւսանգամ խաչիս Տէր : Եւ նա ստէ. Այ՛ո,
 միւսանգամ խաչիմ Պետրէ. եւ դաս ստացեալ զերայաւ յերկինս : Եւ զիտայ Պետրոս
 զի վասն իւր ստաց Տէրն, եւ դարձաւ խնդութեամբ ի Հոռոմ փառաւորելով զԱստուած :

Եւ յորժամ կարան զնա դարտոմուճանն եղիսկոպոսութեանն Հոռոմայ ետ չաշակերտն
 իւր ի Լինոս, զի նա մխայն զնայ զկնի Պետրոսի : Եւ յորժամ ասնէին զնա ի խաչ Հանել
 սպառնաց Պետրոս զգաճիճան զի մի խաչեացեն զնա կրնգուն որպէս զՏէրն, ալ
 զլիբիպայր. եւ խաչեցին զնա այնպէս : Եւ ի խաչէն ուսուցանէր ժողովրդեանն զբանն
 կենաց, եւ սպոթեաց աւ Աստուած եւ ստէ. Գու Տէր Հայր մեր, դու երբայր մեր,
 դու սիրելի մեր, դու հոգացող մեր, դու ամենայն յամենայնի եւ ոչ ալ իմանալի բայց
 ի բէն Տէր Աստուած մեր : Գոհանամ զբէն եւ խոտովանիմ զբէլ եւ փառաւորեմ,
 զի դու մխայն ես Աստուած աշմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից : Եւ ժողովուրդն ստացին.
 Ամէն : Եւ սո ժամայն աւանդեաց զհոգին :

Եւ ոմն մի հաւատացեալ որոյ անուն էր Սարկերոս իջոց ի խաչէն եւ անոջ եղօր
 եւ սուրբ կտաւօր թոպեաց զմարմինն : Եւ ի զիշերին յայնմիկ հրեշտակ Տեառն տան-
 ջեաց զներոն արբայն, եւ ստէ. Թող տուր ծառային Աստուծոյ եւ մի հարածեր :

1 Ստանեմ] Գամ B || 3 յերկինս] եւ դարթուցեալ add. B || 5 կարան զնա] զինուորքն ըստ
 հրամանի Իերմիի եւ սարան ի խաչ Հանել. եւ նա add. B || 15-16 եւ ի զիշերին... հարածեր
 om. B.

Christ et lui dit : « Pourquoi viens-tu ici, Seigneur ? » Le Christ lui répondit :
 * « J'entre à Rome pour * être crucifié. » Pierre dit : « Viens-tu pour être cru-
 cifié de nouveau une deuxième fois, Seigneur ? » Celui-ci répondit : « Oui,
 Pierre, je viens pour être crucifié une deuxième fois, » et il s'éleva au ciel.
 Pierre comprit que le Seigneur avait dit cela à son intention, il retourna avec
 joie à Rome en glorifiant Dieu.

Lorsqu'on l'eut saisi, il remit sa tunique d'évêque de Rome à son disciple
 Lin (*Linos*), qui seul avait suivi Pierre. Puis, lorsqu'on l'emmena pour être
 crucifié, Pierre pria les bourreaux de ne point le crucifier debout comme le
 Seigneur, mais la tête en bas. Et c'est ainsi qu'on le crucifia. De la croix
 (Pierre) enseigna la parole de la vie à la population, il pria Dieu et dit : « Toi,
 Seigneur, notre père; Toi notre frère, Toi notre bien-aimé, Toi qui prends
 soin de nous, Toi qui es tout dans tout, et sans qui personne d'autre n'est
 compréhensible, Seigneur, notre Dieu. Je Te rends grâces et je Te confesse,
 je Te glorifie, car Toi seul es Dieu, maintenant et dans les siècles des siècles. »
 Ceux qui assistaient répondirent : « Amen. » Il rendit aussitôt son âme.

Un fidèle, dont le nom était Marcel, descendit le corps de la croix, et Pen-
 terra enveloppé dans des parfums et du linge propre. Dans la même nuit
 l'ange du Seigneur avait fait souffrir l'empereur Néron et lui avait dit :
 « Laisse en paix le serviteur de Dieu et ne le persécute pas. »

էր սուրբն Պետրոս * կարճահասակ, հեր գլխոյն գուռլ եւ սպիտակ, ծորուսն թու
 եւ սպիտակ, սպիտակամարմին, երկայնարիթ, թաւաջն, խատաւրա եւ երազահաշտ,
 եւ սրանչերագործ :

Իսկ երանելին Պօղոս առաքեալն էր ի Տարսոն քաղաքէն, չաւուրս անօրէն արքա-
 չիցն Տիրերի եւ Գաջոսի եւ Կրակիտի եւ Կերոնի. էր հրեայ ի հրեայ ծնողաց, եւ
 օրինաւոր փարիսեցի եւ նախանձաւոյցլ հաւատոյն իւրոց : Եւ աւ հրամանս ի քահա-
 նաչապետիցն հալածել զքրիստոնեայն, եւ զործակից եղև ի մահ Ստեփաննոսի՝ նախա-
 վկային պահելով գհանդերձս քարկոծչացն :

Եւ չորժամ մերձեցաւ ի Գամակոս եղև յերկնից լոյս եւ կուրացոյց զնա, որպէս
 պատմէ Գուգաս ի Գործս առաքելոյն : Սկրտեցաւ չԱնանիայէ, եւ զարձաւ չերուսա-
 դէմ, եւ ծանոց զնա Բառնաբաս առաքելոյն զկնի չորից ամաց Համբարձմանն Քրիս-
 տոսի, եւ կարգեցին զնա առաքելալըն Քրիստոսի սպասուոր, եւ ծառայէր պրոց,
 եւ քարոյէր ամենեցուն զՔրիստոս :

Եւ այս են քաղաքք չորս զնաց նա եւ ուսուցանէր զբանն կենաց. ի Գամակոսէ
 սկսեալ չերուսաղէմ չորիցս անգամ, ի Տարսոն, չԱնտիոք Ասորց չորիցս անգամ,
 ի Սելեւկիա, ի Կիարոս, ի Պերզին, չԱնտիոք Պիսիդեայ երկիցս անգամ, ի Լիւկիաիոնայ,
 ի Պամփիլիա, չԱտալիա երկիցս անգամ, չԻկոնիոն, ի Լիւսարա, ի Գերըին երկիցս * A fol. 296
 1° b.

5 եւ Կրակիտի om. B || 17 ի Պամփիլիա om. B.

Saint Pierre était * de petite taille, les cheveux de sa tête étaient crépus et * A fol. 296
 blancs, sa barbe épaisse et blanche; il avait la peau blanche, le nez long, les
 1° a.
 sourcils épais; il avait le cœur dur, mais prompt à la conciliation; il était thau-
 maturge.

Quant au bienheureux apôtre Paul, il était de la ville de Tarse, aux jours
 des empereurs impies Tibère et Gaïus (Caligula), Claude et Néron. Il était
 Juif, de parents juifs, légiste pharisien, et fervent zéléteur de sa foi. Il avait
 obtenu des grands prêtres des ordres pour persécuter les chrétiens; il parti-
 cipa au meurtre d'Étienne le protomartyr, en gardant les vêtements de ceux
 qui le lapidèrent.

Lorsqu'il approcha de Damas, une lumière venant du ciel resplendit et le
 rendit aveugle, ainsi que le raconte Luc dans les Actes des Apôtres. Il fut
 baptisé par Ananie, et retourna à Jérusalem. Barnabé le fit connaître aux
 apôtres quatre ans après l'ascension du Christ; les apôtres du Christ l'ordon-
 nèrent diacre: il servait les saints et prêchait le Christ à tous.

Voici les villes où il se rendit pour enseigner la parole de la vie: en com-
 mençant par Damas, quatre fois à Jérusalem, à Tarse, à Antioche de Syrie
 quatre fois, à Séleucie, en Chypre, à Pergè, à Antioche de Pisidie deux fois, * A fol. 296
 1° b.
 en Lycaonie, * en Pamphylie, à Attalia deux fois, à Iconium, à Lystras, à

անգամ, ի Բիւրեա, չԱթէնս, ի Կորնթոս, չԵփեսոս երկիցս անգամ, ի Կեսարիա երկիցս անգամ, ի Կրիտիս, ի Մակեդոնիա, չԵլլապա, չԱսոն, ի Միւսիլիսի, ի Քիոս, ի Սամոս, ի Մելիտոն, ի Կայոնիոլիդոն, ի Պատոււաս, ի Տիւոս Պտղեմիապոս, ի Փիլիպիա, եւ ապա կապանօք ի Հոռոմ, եւ դարձեալ ի Հոռոմոս ի Սիպոն, ի Միւսիս լիկիացոց, ի Կնիդոն, ի Նիսոն, ի Սուրակիսոն, չԱրիզոն, ի Պոտիէլու, չԱպամիա, ի Տաբերնոն, եւ դարձեալ ի Հոռոմ երկրորդ անգամ :

Եւ զբազում ժամանակս շրջագայութեամբ զնաց ի վաթսուն եւ չինգ քաղաքս եւ ի դաւառս քարոյն զանունն Քրիստոսի : Եւ բազում վշտաց եւ նեղութեանց վասն սիրոյն եւ հաւատոյն Քրիստոսի համբերեաց ունելով զկնի իւր զԱրիստարքոս եւ զՂուկաս որ զԳործս Առաքելոցն զրեաց : Եւ զերկու ամ պահէին զնա ի Հոռոմ : Եւ նախ քան զկատարումն իւր զնաց Ղուկաս ի Հոռոմոս, եւ վասն աշտորիկ ոչ զրեաց ի զիւր իւր զվկայութեամբ ծահն Պաւլոսի :

Իսկ Պաւլոս կացեալ աւաջի Ներոնի արքային ըստ արժանեաց պատասխանի աւուներ : Եւ Ներոն մոլեցաւ իբրեւ զկատաղի շուն, եւ նախ զԱզրիպիւնս զմայրն իւր ետպան, եւ զՏորաքոյրն իւր եւ զկին իւր զՈքտաբինս վասն զի հաւատացին ի Քրիստոս, 15

1. երկիցս] երկրորդ B.

Derbè deux fois, à Bersé, à Athènes, à Corinthe, à Éphèse deux fois, à Césarée deux fois, en Crète, en Macédoine, en Hellade, à Assos, à Mytilène, à Chio, à Samos, à Milet (*Meliton*), à Cos, à Rhodes ¹, à Pataras, à Tyr, à Ptolémaïs ², chez Philippe ³, ensuite à Rome chargé de chaînes, et de nouveau de Rome à Sidon, à Myre en Lyeie, à Cnide, à Malte ⁴, à Syracuse, à Reggio (*Orign*), à Pouzzoles (*Potielou*), au Forum Appii (*Apamia*), aux Trois Tavernes (*Tabernon*) et de nouveau à Rome pour la deuxième fois.

Il circula longtemps, visita soixante-cinq villes et provinces pour y prêcher le nom du Christ. Il endura bien des peines et des souffrances pour l'amour et la foi du Christ. Il était accompagné d'Aristarque et de Luc qui écrivit les Actes des Apôtres. Il fut détenu à Rome deux années. Luc ayant quitté Rome avant son martyre ne put, pour cette raison, écrire dans ses Actes la mort en martyr de Paul.

Paul, mis en présence de l'empereur Néron, lui répondit comme il devait. Néron, devenu furieux comme un chien enragé, commença par tuer sa mère Agrippine, puis sa tante et sa propre femme Octavie (*Okhtavina*) parce qu'elles

1. Le traducteur arménien a réuni ces deux noms en Kaioniridon. — 2. Mot à mot : « à Tyr de Ptolémaïs ». — 3. Texte : « à Philippes ». Le nom du personnage qui reçut Paul à Césarée, *Act.*, xxi, 8, est devenu pour le traducteur arménien un nom de lieu. — 4. Le texte a *Nison*, deuxième partie du groupe *Μελίτην νήσον* « l'île de Malte », qui se trouvait dans son original.

եւ այլ բազումս չսպառնանաց իւրոց : Եւ ապա արար յամենայն երկիր Հալաճումն * A fol. 296
բրիստոնէից, եւ վուժայր զառաքեալսն սպանանել : v^o a.

4 Կացոյց առաջի իւր զՊաւղոս եւ քանզի զբազումս զարձոյց վարդապետութեամբ
իւրով յաստուածգիտութիւն դատապարտեաց զնա ի մահ : Հրամայեաց եւ հատին
5 զզուխ նորա յորմէ բզլեաց արիւն եւ կաթն :

Էր սուրբն Պաւղոս անձամբն կարճ եւ հաստ, ճաղատ, ալէլուսն, մեծաքիթ,
խածակն, թաւայօն, զուարթերես, երկայնամորուս, եւ աստուածային շնորհօրն արտա-
փայլեալ, եւ բծիշի ամենայն ցաւոց :

4 Կատարի տօն սուրբ եւ փառաւորեալ առաքելոցն Քրիստոսի զլիսաւորացն Պետրո-
սի եւ Պաւղոսի Յունիսի ԻժԹ :

[B * Յայժմ սուրբ վկայութիւն Եւսեբեայ որդոց Բասիլե եւ կնոջ նորա որ ի սանդի
եղեալ մանրեցան, եւ երեք հազար վկայիցն որ ընդ նոսա նահատակեցան :] * B
p. 276 b.

Մարգաց ԵԳ եւ Յունիսի Լ : Տօն է երկոտասան առաքելոցն Քրիստոսի :

Առաքելոցն երկոտասանիցն անուանքն եւ կոչումն յայտնի է յաւետարանացն :

5 չորմէ... կաթն om. B || 9 զլիսաւորացն om. B | 10 Պաւղոսի] Մարգաց ԵԳ եւ add. B.
13 Տօն... Քրիստոսի] Տօն է հաճօրէն նախապատիւ երկոտասան առաքելոցն Քրիստոսի, եւ
հաւաքումն ժողովման նոցա եւ ընտրութեան յորժամ ելեալ ի լեառն Յիսուս ի զզուխ հանելով
զգիշերն, վաղին ընտրեաց զնոսա եւ արար երկոտասանս զլ իցեն զնովաւ, որոց եւ տօն է եւ
լիշատակ նոցին B.

avaient cru au Christ, puis plusieurs autres * de ses proches. Ensuite il fit dans * A fol. 296
tout le pays une persécution des chrétiens et avait hâte de tuer les apôtres. v^o a.

Il fit comparaitre Paul, et comme il avait converti beaucoup de monde par sa doctrine à la connaissance de Dieu, il le condamna à mort. Il ordonna de lui trancher la tête; il en coula du sang et du lait.

Saint Paul était petit de taille et gros, chauve, grisonnant; il avait le nez long, les yeux bleus, les sourcils épais, la figure riante, la barbe longue. Il brillait extraordinairement des grâces divines. Il était médecin pour toutes les maladies.

La fête des saints et glorieux apôtres principaux du Christ, Pierre et Paul, a lieu le 29 juin.

[B * En ce jour martyr d'Eusèbe, fils de Basile, de sa femme, qui furent mis dans un mortier et broyés menus, et des trois mille martyrs qui furent martyrisés avec eux.] * B
p. 276 b.

24 MARGATS, 30 Juin.

Fête des douze apôtres du Christ.

Les noms et les surnoms des douze apôtres sont connus par l'évangile.

Պետրոս եւ Անդրէաս եղբայր նորա, էին ի Բեթսալիդայ, չազգէն Նեփթաղեմի.
 եւ էին աշակերտեալք Յովհաննու Մկրտչի : Եւ յորժամ լուան ի նմանէ թէ Ահաւա-
 * A fol. 296 սիկ Քրիստոս գառն Աստուծոյ, գնացին * Անդրէաս եւ Յովհաննէս զհետ Յիսուսի,
 v° b. եւ տեսին զօթեփանս նորա :

Եւ Անդրէաս զտեսալ զՍիմոն զեղբայր իւր ասաց. Զորժէ զրեաց Մովսէս եւ 5
 ճարգարէքն գտար զՔրիստոս զորդի Յովսեփայ. եւ աճ զնա առ Յիսուս : Եւ Յիսուս
 ասէ ցնա. Գու ես Սիմոն որդի Յունանու, զու կոչեսցիս Կեփաս որ թարգմանի Պետրոս :

Եւ դարձեալ գնացին առ Յովհաննէս, եւ յորժամ Հերովդէս զՅովհաննէս արկ
 ի բանդ, գնացին ի տունս իւրեանց եւ որսալին ձուկն : Եւ կոչեաց զնոսա Յիսուս եւ
 ասէ. Եկացք զկնի իմ եւ արարից զձեզ ուսուցիչս ձերոցս յառաջ : Եւ նոցա թողեալ զամե- 10
 նայն գնացին զհետ նորա :

Եւ յետ Յարութեանն Քրիստոսի Պետրոս քարոզեաց Հրէիցն եւ Սամարացոցն,
 եկն յԱնտիոք եւ ի Փոլսկա եւ ճինչեւ ի Պոնտոս, եւ ապա ել ի Հուսճ վասն Սիմոնի
 կախարդի : Եւ յետ կորձանելոցն զնա շինեաց զեկեղեցին հռոմայեցոց, եւ կարգեաց
 քահանայս եւ պաշտօնեայս : Եւ ապա խաչեցաւ զԽիլիպոս ի Ներոնէ արքայէ, հանդերձ 15
 Պօղոսիւ որ զլիսատեցաւ ի Յունիսի Իփ, եւ թագեցան ի Հուսճ քաղաքին :

3 Յիսուսի Քրիստոսի B || 6 զՔրիստոս զՅիսուս B || 16 զլիսատեցաւ Մարգար ԻԿ
 եւ add. B.

Pierre et son frère André étaient de Bethsaïda, de la tribu de Nephtali; ils étaient disciples de Jean-Baptiste. Lorsqu'ils l'entendirent dire : « Voici
 * A fol. 296 le Christ, l'agneau de Dieu », André * et Jean suivirent Jésus et allèrent voir
 v° b. où il demeurerait².

André, ayant rencontré Simon son frère, lui dit : « Nous avons trouvé le Christ, fils de Joseph, prédit par Moïse et les prophètes. » Et il l'amena à Jésus. Jésus lui dit : « Toi, tu es Simon, fils de Jean; tu seras appelé Céphas », ce qui se traduit Pierre³.

Ils retournèrent auprès de Jean, et lorsque Hérode jeta Jean en prison, ils retournèrent à leur maison et pêchaient des poissons. Jésus les appela et leur dit : « Suivez-moi, et je vous ferai des pêcheurs d'hommes⁴. » Aussitôt ils quittèrent tout et le suivirent.

Après la Résurrection du Christ, Pierre prêcha aux Juifs et aux Samaritains; il se rendit à Antioche, en Phrygie et jusqu'au Pont, puis partit pour Rome à cause de Simon le magicien. Après l'avoir perdu, il fit construire l'église de Rome et y établit des prêtres et des ministres. Il fut ensuite crucifié la tête en bas par l'empereur Néron, en même temps que Paul qui fut décapité le 29 juin. Ils furent inhumés dans la ville de Rome.

1. Jean, 1, 36. — 2. *Ibid.*, 39. — 3. *Ibid.*, 41-43. — 4. Matth., iv, 19.

Իսկ Անդրէաս հրամանաւ Հոգւոյն սրբոյ զնաց յաշխարհն շանազկոսոց եւ ծարղակերոց եւ զարձոց զնոսա . բարողեաց եւ ի ծովեղերեացն, եւ ի Բիւթանիա եւ ի Նիկիա, եւ երթևալ չեկարա եւ ի Պատուաս Արայեցոց խաչեցաւ * չեզխատէ զատուորէ * A fol. 297 r° a.

5 Իսկ Յակոբոս եւ Յովհաննէս որդիքն Զերեթեաց էին քաղաքակիցք եւ սր.ակիցք Պետրոսի եւ Անդրէի, յազգէ Զարուզոնի, եւ աշակերտք Յովհաննու, եւ ընդ նոսին կոչեցան ի Քրիստոսէ : Եւ վազվազակի լնողն զհայրն իւրեանց եւ զվարձկանն զնացին զհետ նորա, եւ անուանեցան Բաներեգէս որ են որդիք Սրտաման :

10 Եւ յետ յարուլևանն Քրիստոսի Յակոբոս քարոզէր Հրէիցն եւ յանդիմանէր յորինացն եւ ի ծարղարէիցն, եւ կատարէր բազում սքանչելի անուամբն Քրիստոսի, եւ բազումք նովաւ զարձան ի Հրէիցն : Մասնեցին զնա Հերովդէի արքայի, եւ նա սղան սրով, եւ զմարմինն ընկէց ի ծով եւ ալքըն տարան զնա ի Սպանիա որ հասեալ էր նձա վիճակ յաւաջագոյն, եւ հանեալ ի ցամաք, կատարէր մեծամեծ սքանչելի : Եւ յորժամ զնաց Պոզոս առաքեալն ի Սպանիա հաւատացին ի Քրիստոս, եւ յաչանի
15 եղև եթէ մարմինն Յակոբու է եւ թաղեցաւ զատուով :

1 շանազկոսոց եւ om. B || 3 Պատուաս] զարտէզս B || || 4 Նոյեմբերի] Նոյեմբեր ամսոյ B || 8 անուանեցան] անուանեաց զնոսա Յիսուս B || 11 Հրէիցն] առ Քրիստոս եւ ձկրոտեցան : Եւ նախանձեալ ընդ նա Հրէիցն add. B || 15 թաղեցաւ] թաղեցին B.

André, par ordre du Saint-Esprit, se rendit au pays des hommes à tête de chien anthropophages et les convertit; il prêcha également sur les bords de la mer et en Bithynie et à Nicée, et étant allé en Grèce et à Patras d'Achaïe, y fut crucifié * par le juge Aegétès, le 30 novembre.

* A fol. 297 r° a.

Jacques et Jean, fils de Zébédée, étaient concitoyens et compagnons de pêche de Pierre et André, de la tribu de Zabulon, et disciples de Jean; ils furent appelés en même temps qu'eux par le Christ. Aussitôt laissant leur père et les mercenaires, ils Le suivirent ¹. Ils furent surnommés Boanergès, c'est-à-dire Fils du Tonnerre ².

Après la résurrection du Christ, Jacques prêcha aux Juifs et les réfuta par la Loi et les Prophètes. Il accomplissait de nombreux miracles au nom du Christ, et beaucoup parmi les Juifs se convertirent. On le dénonça au roi Hérode qui le fit tuer par le glaive. Son corps fut jeté à la mer, mais les vagues l'emmenèrent en Espagne, qui lui était échue auparavant comme diocèse, et, ayant été déposé sur le rivage, il y accomplit de grands prodiges. Lorsque l'apôtre Paul se rendit en Espagne, (les habitants du pays) crurent au Christ; il fut établi que c'était le corps de Jacques et il y fut inhumé avec honneurs.

1. Marc, i, 20. — 2. Marc, iii, 17.

Իսկ Յովհաննէս եղբայր նորա որ սիրելի աշակերտն էր Յիսուսի որ անկաւ զանջօք նորա եւ ճաքրեցաւ որպէս զոսկի ի հօւր նմա յանձնեաց Տէրն ի խաչին զաստուածածինն Մարիամ եւ ասաց. Ահա որպի բո, եւ ցաշակերտն. Ահա ճայր բո : եւ սպասաւորեաց որոյ կռուսին մինչեւ ի * փոխումն նորա յաշխարհէս :

* A fol. 297
1° b.

Եւ սպաւ չորքաւ յԱսիա եւ քարոզեաց յՅփեսոս, եւ կործանեաց զԱրամեիկի պատկերն. եւ անտի տուաւ յարտոր ի Պատմոս կրկն, եւ զամենայն ճարպիկ զարձոյց յԱտուած, եւ զրեաց զուետարանն եւ զաստուածական յայտնութիւնն : Եւ եկն վերտոին յՅփեսոս եւ քառաշուն հազար ժողորեալ ճարպիկ զարձոյց յԱտուած, եւ անկ փոխեցաւ առ Քրիստոս յաւուր կիւրակէի ԻՉ Սեպտեմբերի : Եւ յեա երկց աւուրց բացեալ զգերեզմանն ոչ գտին զի փոխեալ էր նա առ սիրելին իւր որ ասաց թէ Կամիճ ես զի կացցէ զա մինչեւ ես զամ :

5
10

Իսկ Փիլիպպոս էր ի Բեկապոլիս, ի քաղաքէ Անպէի եւ Պետրոսի, ի ցեղէն Նեփթալիմաց : Եւ կոչեաց զնա Յիսուս եւ զնաց զկնի նորա : Եւ յեա Յարութեանն Տեառն զնաց յերապոլիս քաղաք եւ քարոզեաց անկ, եւ սպան զօճան զաստուածս քաղաքին : Եւ զարձոյց զկին իշխանին զնիկանովրա : Եւ իշխանն կախեաց զՓիլիպպոս զկսիվաչք, եւ զԲարդղիմէոս բեւեռեաց յորմն մեհենին, եւ զՄարիամն քոյր Փիլիպպոսի

15

1 Յիսուսի] Քրիստոսի B || 6 ճարպիկ] կղզին B || 9 Սեպտեմբերի] ամսոյ add. B || 14 սպան... քաղաքին] արար նշանս մեծամեծս B || 16 — p. 1683. l. 4 եւ զԲարդղիմէոս... աւ om. B.

Son frère Jean, qui était le disciple aimé de Jésus, qui se pencha sur Sa poitrine et fut purifié comme l'or dans le feu et à qui le Seigneur sur la croix recommanda la mère de Dieu, Marie, en disant à celle-ci : « Voici votre fils, et au disciple : « Voici votre mère », » (Jean) servit la sainte Vierge jusqu'à son

* A fol. 297
1° b.

* trépas de la terre. (Jean) se rendit ensuite en Asie, prêcha à Éphèse. et y démolit la statue d'Artémis. De là il fut envoyé en exil dans l'île de Patmos; il y convertit tous les habitants à Dieu, y écrivit l'évangile et l'Apocalypse divine. Il retourna de nouveau à Éphèse, convertit à Dieu quarante mille hommes égarés, et y trépassa dans le Christ, le dimanche 26 septembre. Trois jours après, ayant ouvert sa tombe, on ne l'y trouva point, car il avait été transporté auprès de son bien-aimé, qui avait dit : « Je veux qu'il reste jusqu'à ce que je vienne². »

Philippe était de Bethsaïda, de la ville d'André et de Pierre, de la tribu de Nephtali. Jésus l'appela et il le suivit. Après la résurrection du Seigneur, il se rendit à la ville de Hiéropolis, y prêcha et y fit mourir les dieux serpents de la ville. Il y convertit Nicanora, la femme du gouverneur. Celui-ci fit suspendre Philippe la tête en bas et fit clouer Barthélemy au mur du temple du

1. Jean, xix, 27. — 2. Jean, xxi, 23.

- մերկացուցին, եւ աղօթեալ Փիլիպպոս ընկրմեցաւ քաղաքն : Եւ Տէր երևեալ չանդիմանեաց զնա, եւ արար խաչ լուսեղէն եւ եհան զամենեւեան բաց չիշխանէն եւ ի բրձաց եւ չիժէն : Եւ հաւատացին առ հասարակ եւ կամէին իջուցանել զՓիլիպպոս եւ ոչ ետ թողլ, ալ ի կախալանին * աւանդեաց զհոյին իւր առ Աստուած եւ անդ * A fol. 297 v° a.
- 5 թաղեցաւ :
- Իսկ թովմաս անուանեալն երկուորեակ անկաւ նմա վիճակ կողմանք Հնդկաց : Եւ Յիսուս ծախեաց զնա Անբանէս վաճառականի. եւ երթեալ ի Հնդկիս արար անդ բազում սքանչելիս. ի Մժղէհէ արբայէ սպանաւ աշտէիւք, եւ բերաւ նշխարք նորա ի Հայս :
- 10 Իսկ Բարդուղիմէոս առաքեալն չետ չարութեանն Տեառն զնաց ի կողմանս Հնդկաց եւ Պարսից եւ Մարաց եւ Ելիմացոց, եւ եկեալ չերկիրն Հայոց սպանաւ ի Սանատրիէ արբայէ որ սպան զԹաղէոս առաքեալն, եւ թաղեցաւ ի տեղւոջն որ կոչի Բարձ մերձ ի Սարմատս քաղաք :
- 15 Մատթէոս աւետարանիչն էր ի ցեղէ Իսաքարաց, կոչեցեալ ի ճարտաւորութենէ, սկանառես լեալ ամենայն գործոց Տեառն : Եւ չետ չարութեան նորա քարոզեաց Հրէիցն, եւ ի լեզու հեբրայեցի զրեաց զաւետարանն իւր, եւ սպա զնաց յաշխարհն
- 7 եւ Յիսուս . . . վաճառականի *om. B.*

feu; on mit à nu Marie, sœur de Philippe, mais sur les prières de Philippe la ville fut engloutie. Le Seigneur lui apparut et le blâma; il fit une croix lumineuse et retira tout le monde, excepté le gouverneur, les prêtres païens et le serpent. Tous les habitants se convertirent et voulurent descendre Philippe de la potence, mais celui-ci refusa, rendit * son âme à Dieu sur la potence et fut enterré là. * A fol. 297 v° a.

A Thomas, surnommé Didyme, échut comme diocèse les contrées des Indes. Jésus le vendit au marchand Anbanès. Arrivé aux Indes, (Thomas) y accomplit de nombreux miracles. Il fut tué à coups de lance par le roi Mazdaï ' (*Mejdech*) et ses reliques furent apportées en Arménie.

L'apôtre Barthélemy, après la résurrection du Seigneur, se rendit dans les contrées des Indes, de la Perse, de la Médie et de l'Élam, puis, arrivé en Arménie, il fut tué par le roi Sanatrouk qui avait mis à mort l'apôtre Thaddée; il fut inhumé à l'endroit appelé Barm², près de la ville de Salmast.

L'évangéliste Matthieu était de la tribu d'Issachar, il fut appelé des fonctions de publicain et fut le témoin oculaire de tous les actes du Seigneur. Après sa résurrection, il prêcha aux Juifs et écrivit son évangile en langue

1. Forme restituée d'après R. A. Lipsius, *Die apokryphen Apostelgeschichten...*, t. I, Braunschweig, 1883, p. 260. — 2. La forme arménienne originale doit être *Arenpan* ou *Arépan*, la forme grecque est *Ἀρβανόπολις*, cf. R. A. Lipsius, *op. cit.*, t. III, 1884, pp. 58 sq.

մարդակերաց եւ ըմբռնեալ հանին զաչս նորա եւ ելին ի բանդի զի զենցեն զնա եւ կերիցեն : Եւ առաքեաց Տէր զԱնդրէաս որ յուսաւորեաց զնա եւ եհան ի բանդէն, եւ զարձուցին զաշխարհն մարդակերաց յաստուածգիտութիւն : Եւ թագաւորն նոցա Փուլպանոս աչքեաց զՄատթէոս հրով :

* A fol. 297
v° b.

Իսկ Յակոբոս Արիեայ կոչեցեալ ի մաքսաւորութենէ յաշակերտութիւն, յետ 5
յարութեանն Բրիստոսի քարոզեաց Հրէից եւ հեթանոսաց, եւ զբազումս զարձուց
յաստուածգիտութիւն մեծամեծ նշանօք եւ արուեստիւք : Եւ կատարեցաւ վիպութեամբ
ի Հնգվիկս ի Մարմարիկէս վասն բանին Աստուծոյ :

Իսկ Շմաւոն նախանձալոյց որպիսի Յովսեփայ եւ եղբայր Յակովբայ ի թուոյ երկո- 10
տասանիցն, չոգաւ յետ յարութեանն Տեառն յաշխարհն Պարսից եւ Բաբելոնացոց, եւ
քարոզեաց ի բազում տեղիս եւ արար մեծամեծ սքանչելիս : Եւ եկեալ ի Վերինն Հայս
ի Վրովորոն կատարեցաւ նահատակութեամբ յՌուսթուոյ որ կայ ի թիկանցն Որմեայ :

Եւ Յուլա Յակորեան որ նա ինքն Թագէոս եկեալ քարոզութեամբ յերկիրն Հայոց
եւ Ասորոց եւ բժշկեալ զԱբգար թագաւորն, եւ նորին թղթովն եկեալ առ Սանատրուկ

1-3 եւ ըմբռնեալ . . . թագաւոր] եւ քարոզեաց զաւետարանն Բրիստոսի, եւ զորձակցութեամբ
Անդրէի առաքելոյն յուսաւորեաց զբազումս աստուածգիտութեամբ : Եւ յետ բազում եւ ազգի
ազգի սանջանաց թագաւորն B || 14 թագաւորն] Ուռհայ *add.* B — եւ նորին թղթովն եկեալ] եւ
եկեալ ի Հայս B.

hébraïque. Il alla ensuite au pays des anthropophages et fut saisi par eux; ils lui crevèrent les yeux et le mirent en prison pour l'immoler et le manger. Mais le Seigneur envoya André qui lui rendit la vue et le fit sortir de prison; puis, tous deux convertirent le pays des anthropophages à la science de Dieu. Leur roi, Phulbanus, fit brûler Matthieu par le feu.

* A fol. 297
v° b.

Jacques d'Alphée, appelé des fonctions de publicain * à devenir disciple, prêcha, après la résurrection du Christ, aux Juifs et aux Gentils; il en convertit beaucoup à la science de Dieu par de très grands miracles et prodiges. Il mourut par le martyre aux Indes, à Marmarika (*Marmarikès*), pour la parole de Dieu.

Simon le Zélate, fils de Joseph et frère de Jacques, était au nombre des douze; il se rendit, après la résurrection du Seigneur, au pays des Perses et des Babyloniens, y prêcha en de nombreux endroits et y accomplit de très grands prodiges. Arrivé dans la Haute-Arménie, à Veriosphora (*Vrophoron*), il y fut martyrisé à Rousthava, qui se trouve derrière Ourmiah.

Jude (frère) de Jacques, qui est Thaddée, vint en prédication dans le pays d'Arménie et de Syrie et y guérit le roi Abgar; puis avec une lettre de celui-ci, il se rendit auprès de Sanatrouk, son neveu, et fut martyrisé par lui¹,

1. Il y a un mélange de deux traditions absolument inconciliables : dans l'une Jude est martyrisé par Sanatrouk en Arménie, dans la province d'Artaz; dans l'autre, il est percé de flèches par les Blemmyes à Raphek, dans la péninsule du Sinaï, cf. R. A. LIPSUS, *op. cit.*, t. III, pp. 156-160.

եղբորորդին նորա, եւ ի նմանէ կատարի նահատակութեամբ յՌեսեկէ ի Բղեմիոն
կախեալ եւ նետաձիգ լեալ յԱրտաղ զաւառի, եւ կէսք ասն յՄրժի քաղաք Հաչոյ :

Իսկ Մատաթիա փոխանորդն Յուդայի Սկարխովտաղոյ ի ցեղէ Ռորենի, յետ
յարութեանն Տեառն եւ սա չորս չաշխարհն բարբարոտաց եւ քարոյեաց զաւետարանն
5 Քրիստոսի, եւ զբազումս զարձոյց ի մորրութենէ, եւ արար բազում նշանս եւ սքան-
չելիս, եւ վկայութեամբ կատարեալ * եւ չաշխարհէս ի Ռիսպարտացոց քարկոծեալ
եւ ընկեցեալ ի ծով, եւ բերաւ ի Բիւրիտոն : Կէսք զսա ասն որ զնայ չաշխարհն
մարդակերաց եւ հրով այրեցաւ :

A fol. 298
r^o a.

Իսկ մեծն Պաւլոս երեքստաներորդ աւաքեալն քարոյեաց ընդհանուր յամենայն
10 հեթանոսս, ի վախտոն եւ հինգ քաղաքս եւ սրով զվատեցաւ ի ներոն աշբաշէ :

Այս են թիւք պատուեալք եւ խորհրդականք յաւաջ քան զիննն աշխարհի ընտրեալք
եւ ի ժամու կոչեցեալք : Սորք սկսաւ հաւատն եւ շինեցաւ կաթողիկէ եկեղեցի .
զորոց այսօր կատարեմք զիշատակս նոյս ծնեալքս եւ լուսաւորեալքս ի նոցունց

1 եղբորորդին նորա] թագաւորն B || 10 քաղաքս] քարոյեաց նոյս *add.* B — արբալէ] ի
Հում քաղաքի *add.* B || 13 կաթողիկէ *om.* B.

[suspendu et criblé de flèches par les Blemmyes (*Blemion*) à Raphék (*Res-
beké*), province d'Artaz, d'autres disent dans la ville d'Ourmiah en Arménie.

Mathias (*Matathia*), le remplaçant de Judas l'iscarïote, de la tribu de Ruben,
se rendit, après la résurrection du Seigneur, au pays des barbares et leur
prêcha l'évangile du Christ; il en convertit beaucoup de l'erreur et accomplit
de nombreux prodiges et miracles. Il quitta * cette terre par la mort du mar- * A fol. 298
tyre, lapidé par les Rispartes¹, jeté à la mer, et transporté à Beyrouth
(*Biuriton*). D'autres disent de lui, que c'est lui qui s'est rendu au pays des
anthropophages et y fut brûlé par le feu.

Quant au grand Paul, le treizième apôtre, il prêcha en général à tous les
Gentils, dans soixante-cinq villes, et fut décapité par le glaive sous l'empereur
Néron.

Voici le nombre de ceux qui furent honorés et participants du mystère
avant que la terre fût créée, et qui furent choisis et appelés en leur temps.
C'est avec eux que commença la foi et que fut édifiée l'église catholique, eux,
dont nous accomplissons aujourd'hui le 30 juin la commémoration, nous les

1. La lapidation paraît empruntée à la légende de saint Matthieu, par une confusion
qui est fréquente. Le nom « Rispartes » pourrait cacher un nom de lieu, provenant de
ἐν ὁρῆσι Παρθῶν par exemple ou toute autre formule dérivant de la tradition « parthique »,
cf. R. A. LIRSTUS, *op. cit.*, t. III, pp. 124-8.

ժանկունքս եկեղեցւոյ Յունիսի Լ, փառաւորելով զՆաչր եւ զՌդղի եւ զսուրբ Հոգին յաւիտեանս յաւիտենից :

* B
p. 278 b.

[B * Յայսմ աւուր ժողով սուրբ առաքելոյն Պօղոսի. եւ է նաւակատիք սրբոյն Պետրոս Անտիոքոյ մեծի եկեղեցւոյն, եւ չիշատակ սրբոյն Յակոբոյ Տեառնեղբորն, եւ ամենայն աշակերտաց առաքելոցն եօթանասնից :

5

Ի ամին վկայութիւն սրբուհւոյ կուսին Վառվառեայ նոր վկայուհւոյ, եւ երբօր նորին Գասպարոյ եւ աղախնոյն Բրիտասի Մաբիամայ :

* B
p. 279 a.

* Բարեչաղթ կոչան Վառվառեա էր յերկրէն Կարնոյ, ի Գիլիկ զեղջէ, ի տանէ Զուրիկեանց, զեղեցիկ տեսլամբ եւ նազելի, համեստ եւ երկիւղած յԱստուծոյ, եւ էր ամաց չորեքտասանից : Եւ յառաջ քան զերիս ամս երբարք կուսին խօսեցեալ էին հարսնացուցանել ընդ միոյ ուրուք ի բնակչաց զեղջն, որ անուանեալ կոչի Վաշճի :

10

Եւ իբրեւ մերձեցաւ ժամանակ հարսնանաց ճնօղք եւ ազգականք փեսային եկին ի Գիլիկ նշանագրել զօրն հարսնանաց, եւ ըստ սովորութեան երկրին արարին հացկերոյթ : Հրաւիրեցին անյր եւ զգլխաւորս աչպագեաց, եւ ոչ չիշեցին կոչել զնշխանն զիւղին : Եւ զի էր նա այր ժանտ յխացաւ ի սրտին իւրում, եւ պարսպոյ սպասէր չարիս հատուցանել նոցա :

15

Եւ քանզի ճի ոմն յաչպագի երիտասարդաց որ զրացի էր տանն Զուրիկեանց,

1 եկեղեցւոյ] Մարգայ ԻԳ եւ *add.* B.

enfants de l'Eglise, engendrés et illuminés par eux, en glorifiant le Père, le Fils et le Saint-Esprit dans les siècles des siècles.

* B
p. 278 b.

[B * En ce jour, synaxe du saint apôtre Paul. C'est aussi la dédicace de la grande église de saint Pierre à Antioche, et commémoration de saint Jacques, frère du Seigneur, et de tous les soixante-dix disciples, des apôtres.

En ce (jour) martyre de la vierge sainte Barbe, la nouvelle martyre. de son frère Gaspar et de Marie la servante du Christ.

B *
p. 279 a.

* La glorieuse vierge Barbe (*Varvarea*) était de la province de Karin, du village de Dwnik, de la famille Zourikiantz, belle de figure, de taille élégante, pudique et craignant Dieu; elle avait quatorze ans. Les frères de cette vierge avaient, trois ans auparavant, promis de la fiancer à l'un des habitants du village dont le nom était Gouchdji.

Lorsque l'époque des fiançailles approcha, les parents et les proches du fiancé vinrent à Dwnik pour décider du jour des fiançailles, et, d'après les coutumes du pays, ils donnèrent un dîner. Ils y invitèrent aussi les notables musulmans, mais ne pensèrent pas à y inviter le chef du village. Et comme c'était un homme méchant, il en tint rancune dans son cœur et attendit l'occasion de leur causer du mal.

Or, il y avait parmi les musulmans un jeune homme qui était voisin des

տեսնալ զարբուհին Վառվառես հարեալ էր ի վաչելուչ գեղ Երևոյ նորին, եւ զօր
ամենայն հնարս խորհէր վարձուցանել զնա ի կրօնս իւր, եւ ածել ի կնութիւն :

Եւ յորժամ զիտայ թէ յաշնտիկ աւուրս հանդերձեալ են տանել զնա ի հարսնու-
թիւն, հատաւ ամենայն յոյս նորա, եւ լլկեալ սատանայական խորհրդով զնոյ աւ-
5 իշխանն զիւղին եւ ասէ . Աղջիկն Զուրիկեանց ի բաղձոց հետէ խոստացեալ էր ինձ
վառնալ ի կրօնս մեր եւ ամուսնանալ ընդ իս , որում իրազեկ եղեալ եզրարց նորա
փութացան ամուսնացուցանել ընդ ալլում համազգեաց իւրեանց ի գիւղն Վուշձի :
Եւ նա ասէ . Երթ աշժմ եւ անհոգ լեր, եւ ես ածից վաղջիկն քեզ ի կնութեան :

Զայս զգացեալ եզրարց արբուհւոյն ալլ արարին մերձաւորաց փեսային իւրեանց,
10 եւ նոքա վաղվապակի եկեալ տարան զՎառվառես ի գիւղն իւրեանց :

Յաջնժամ անօրէն իշխանն կոչեաց * զամենայն ալլապղիս գեղջն ի ժողով, եւ
Երխտասարդն զրպարտիչ բոյսք բարձեալ բաղձութեանն զնոյն բան երկրորդեաց, եւ
ասէ . Ո՛վ կրօնասէրք, արարէք զօր ինչ կրօնն մեր եւ իրաւունք օրինադրեն : Եւ վաղվա-
ղակի մխարանեցան ամենեքեան եւ երզմունս կռեցին վարձուցանել զաղջիկն ի կրօնս
15 իւրեանց եւ տալ ալլազեւոյն . եւ այս յաւէտ ի հրապուրանաց իշխանին, որ կամէր
քինախնդիր լինել :

Եւ տարածեցաւ համբաւս այս չար ընդ ամենայն գիւղի, եւ եհաս մինչեւ յակունջս

* B
p. 279 b.

Zourikiantz, et qui, à la vue de sainte Barbe, était tombé amoureux de la
beauté élégante de son visage et cherchait tous les jours un moyen de l'ame-
ner à sa religion et de l'épouser.

Lorsqu'il apprit que ces jours-là on devait la conduire en épouse, tout son
espoir s'éroula et, mû par dessein satanique, il se rendit auprès du chef du
village et lui dit : « La fille des Zourikiantz m'avait depuis longtemps pro-
mis de se convertir à notre religion et de se marier avec moi, ce qu'ayant
appris, ses frères se sont empressés de la marier à un autre de leurs con-
nationaux du village, à Gouehdji. » (Le chef) lui répondit : « Va-t'en maintenant
et sois sans souci, je t'amènerai la jeune fille en épouse. »

Ayant appris cela, les frères de la sainte en informèrent les proches de
leur beau-frère, et ils s'empressèrent de venir chercher Barbe pour la con-
duire à leur village.

Alors l'impie chef du village appela en conseil * tous les musulmans du
village, et le jeune homme calomniateur, protestant devant l'assemblée, y
renouvla ses propos et dit : « O vous, qui aimez la religion, faites ce que notre
religion et le droit statuent. » Tous se mirent aussitôt d'accord et firent le
serment de convertir la jeune fille à leur religion et de la donner en épouse
au musulman; ceci fut fait principalement sur l'invitation du chef qui cher-
chait à tirer vengeance.

Ce méchant bruit, s'étant répandu dans tout le village, parvint jusqu'aux

* B
p. 279 b.

կուսին : Եւ տեսալ նորա զվտանգն մեծ որ աւաջի կայր, աւժամայն զիմեաց չեկեզեցին, եւ լալագին զիմօք ի ծունկս անկեալ ալօթեաց սոս. Աստուած չօրուս ժամս, եւ բարևօք խոստովանութեամբ հաղորդեցաւ ի մարմնոյ եւ չարենէ կենարարին, եւ զինուորեալ զգեզեցիկ զինաւորութիւնն վարձաւ ի տուն :

Իսկ ալլազլիք ամբոխ արարեալ գնացին ի Կարին աւ բլետշիս քաղաքին Բահրամ 5
փաշայ, եւ բողոքեցին ըստ բանիցս աչտցիկ, եւ խնդրեցին առնել իրաւունս ըստ
օրինաց իւրեանց, եւ տալ զալջիկն ի կնութիւն ալլազլուոյն : Եւ նա աւաքեաց արս
եւ ածին զՄարտիապետ. եկին ընդ նմա եւ երկու ոմանք ի հայկապանց գեղջ : Եւ
արկին վերեսեան ի բանդի, եւ առեալ տուգանս ի զվալականացն արձակեցին զնոսա :

Հրամայեաց եւ հանին զկոչսն չատեան. Եհարց ցնա եւ սաէ : Ալջիկ զու սաս ինձ 10
զձշմարիտն, հաճեալ իցես կանխաւ եւ խոստացեալ ամուսնութեամբ լծակցիլ ընդ
ալլազլի երիտասարդին : Եւ նա խոնարհութեամբ ետ պատասխանի եւ սաէ. Տէր
լիմ, սուս զրպարտութիւն է այդ զոր ստեն, ես ոչ բնաւ խօսեցեալ եմ ընդ նմա եւ ոչ
խորհեալ ի մտի : Ասէ ցնա բղեաշխն ողորջանօք. Տեսանեմ զքեզ օրիորդ շնորհաշուք
եւ զթամ : Ե՛կ զարձիր չորէնս մեր եւ ամուսնացիր : * Եւ խոստանալք նմա բազում 15
պատիւս եւ պարգևս : Զնոյն սաէին եւ մեծամեծք որ բազմեալ էին ընդ նմա : Ասէ
երանելի կոչսն. Եթէ բիւր պարգևս եւ պատիւս ինձ տայք, ամուսնանալ ընդ ալ-

* B
p. 280 a.

15

oreilles de la vierge. Elle aperçut le grand danger auquel elle était exposée; elle se dirigea aussitôt vers l'église et, les larmes aux yeux, elle tomba à genoux et pria Dieu de longues heures, puis, après une bonne confession, elle communia au corps et au sang du Vivifiant, et, armée d'une bonne armure, elle retourna à la maison.

Les musulmans, s'étant réunis, se rendirent à Karina auprès du gouverneur de la ville, Bahram pacha, réclamèrent d'après les paroles ci-dessus, et demandèrent qu'il leur fût fait droit selon leurs lois, et que la jeune fille fût donnée en mariage au musulman. (Le gouverneur) envoya des hommes pour lui amener Barbe, qui vint accompagnée de deux des Arméniens du village. On les jeta tous trois en prison, puis, après avoir fait payer des amendes aux villageois, on les remit en liberté.

(Le gouverneur) ordonna d'amener la vierge au tribunal; il lui demanda et dit : « Jeune fille, dis-moi la vérité, as-tu consenti jadis et promis de t'unir en mariage avec le jeune homme musulman? » Elle répondit humblement et dit : « Mon seigneur, c'est une fausse calomnie, tout ce que disent ceux-ci; je ne lui ai jamais rien promis et n'y ai jamais pensé. » Le gouverneur lui dit avec douceur : « Je vois que tu es une jeune fille pleine de charmes, et j'ai pitié de toi. Allons, convertis-toi à notre religion et marie-toi. » * Il lui promit beaucoup d'honneurs et d'argent. Les notables qui siégeaient avec lui disaient de même. La bienheureuse vierge dit : « Même si vous me donniez

* B
p. 280 a.

աղբուցն ոչ երբէք առնում յանձն. թէ եւ մասն մասն կորստիցէք զիս զհաւատսն Քրիստոսի զոր ունիմ ի մանկութենէ անտի ոչ ուրացայց :

5 Յայնժամ բրեւաշին խորհրդակցութեամբ մեծամեծաց յանձն արար զկոչսն զանիշ-
մանին մեծի, զի որով եւ իցէ կերպիւ հարեացի վարձուցանել զնա յօրէնս իւրեանց :
Եւ տարեալ ի տուն բազում ողորանօք խրատ տալը նմա զաւնալ ի հաւատոց եւ
ամուսնանալ ընդ ալլապուցն : Նոյնպէս եւ կին եւ վաւակը իւր յորդորէին եւ
կերակուրս համարամս ատէին, եւ խոստանալին զմեծամեծս :

10 Իսկ սրբուհի կոչսն զայս միայն ատէր. Եթէ զամենայն մեծութիւն եւ զվառս
աշխարհիս ինձ տայք ոչ ամուսնանամ ընդ ալլապուցն. եւ եթէ զամենայն մարմին իմ
15 յօշատիցէք, ոչ ուրացայց զհաւատս իմ : Իրբեւ ետես զանիշմանն եթէ զամենայն
խրատ իւր արհամարհէ, եւ անխախտ կայ ի բրիտոսնէութեան, հրաման ետ զահճաց
եւ մերկացուցին զՎառվառեա, եւ կապեալ զձեռս եւ զոտս նորս զալար բրօք
ձաղկեցին զնա ժամս ձիգս, եւ արիւն յոյժ հոսէր ի մարմնոց նորս, եւ յորժամ կիսամեռ
15 կղբէ, տարեալ արկին ի բանի : Իսկ նա անդադար աղօթիւք աղաչէր զՎատուած
10 զորացուցանել զնա զի համբերել կարացէ : Եւ այս եղեւ սկիզբն չարչարանաց նորս :
Եւ ապա ետ հանել զնա ի պարտէզն իւր որ կոչի Նապրըն, եւ էր ձմեռն սաստիկ

argent et honneurs par milliers, je n'accepterais jamais de me marier avec ce musulman; même si vous me coupiez en menus morceaux, je ne renierais pas la foi du Christ que je possède depuis mon enfance. »

Alors le gouverneur, après avoir consulté les notables, remit la vierge entre les mains du grand imâm (*danişman*)¹, pour que de toute façon il trouvât un moyen de la convertir à leur religion. Celui-ci la conduisit à sa maison, l'engagea avec beaucoup de supplications à renier sa foi et à se marier avec le musulman. Sa femme et ses enfants l'engagèrent de même, lui présentèrent des plats succulents, et lui promirent de grandes choses.

La vierge sainte ne disait que ceci : « Même si vous me donniez toutes les grandeurs et les gloires de la terre, je ne me marierais point avec le musulman; et si vous déshabillez tout mon corps, je ne renierai point ma foi. » L'imâm, voyant qu'elle méprisait tous ses conseils et qu'elle demeurerait ferme dans le christianisme, ordonna aux bourreaux de déshabiller Barbe, et après lui avoir attaché les mains et les pieds, on la fustigea de longues heures avec des branches vertes; le sang coula abondamment de son corps et lorsqu'elle fut à demi morte, on l'emmena et on la jeta en prison. Mais elle priait Dieu par d'incessantes prières de la fortifier pour qu'elle pût avoir l'endurance. Ce fut le commencement de sa passion.

(L'imâm) la fit sortir ensuite dans son jardin appelé lazlik: il faisait un

1. Transcription du persan دانشمند « savant, instruit »; il s'agit ici d'un homme instruit dans la religion, d'un *âlim* ou *imâm*.

* B
p. 280 b.

յոյժ, եւ շնչէր հոգմն բքսբեր : Եւ տարեալ կախեցին զսրբուհի կոյան զհիւսից հերացն ի վերայ լճակին որ էր ի պարտիղն անդ, եւ սրունգք նորա մինչեւ ի ծունկսն կայր մխեալ ի ցրտագին ջուր լճակին : Եւ * մնաց կախեալ անսուաղ զօրն ողջոյն եւ զվիշերն ամենայն, եւ զոհանայր եւ օրհնէր զԱստուած :

Եւ ի գիշերին յայնմիկ տեսիլ երեւեցաւ պահեկաց որք յանկեան ուրեք պարտիղին նստեալ զգուշանային նմա, զի վառեալ կային մոմեղէնք զկուսիւն, եւ ծեր մի փառաւոր մերձ կացեալ խօսէր ընդ նմա : Եւ անպէն զահի հարեալ մտին խուճապաւ ի տունն, եւ պատմեցին զնշանսն զոր տեսին : Եւ առժամայն զանխշմանն եւ ալքքն ամենայն որ էին անդ զիմեցին ի պարտեղն, եւ ոչ ալլ ինչ տեսին բաց միայն զի ջուրք լճակին չէին սառուցեալ, յորժամ ալլ ամենայն ջուրք պնդացեալ էին սառուցիւք, եւ գորրըն եւս իբրեւ յնսանգուն կաթսայէ ելանէր ի նմանէ :

Բնդ աչս ապշեալ ահիւ մեծաւ ընտանիք զանխշմանին ապաշեն զնա եւ ասնն . Հեռացո՞ր զաղջիկդ ի տանէ մերմէ, զի ոչ փոքր ինչ էր նշանն զոր լուաք եւ զոր աջօր տեսաք . զուցէ երկնառաք հարուածս թափեացուք ի վերայ մեր : Եսկ նա լի ցասմամբ արհամարհեալ զբանս նոցա զալլ եւս դժնդակ տանջանս հնարէր ի վերայ ածել : Եւ իջուցեալ ի կախողանէն ընկեցին ի բանդ : Եւ յետ աւուրց ինչ իբրեւ փոքր մի

* B
p. 280 b.

hiver très froid et une bise glaciale soufflait. On amena la vierge sainte et on la suspendit par les nattes de ses cheveux au-dessus du petit bassin qui se trouvait dans le jardin, et ses jambes jusqu'à la hauteur des genoux étaient plongées dans l'eau froide du bassin. Elle* resta suspendue sans nourriture toute la journée et toute la nuit, en rendant grâces et bénissant Dieu.

Cette nuit-là, les gardiens, assis dans un coin du jardin pour la surveiller, eurent une vision : des cierges allumés entouraient la vierge et un vieillard majestueux se tenant près d'elle parlait avec elle. Saisis de frayeur, ils rentrèrent précipitamment dans la maison et racontèrent le prodige qu'ils avaient vu. L'imâm, et tous les autres qui se trouvaient là, coururent aussitôt au jardin et ne virent autre chose que l'eau du petit bassin qui n'était pas gelée, tandis que toutes les autres eaux étaient durcies par la glace; de la vapeur même, comme celle provenant d'un chaudron en ébullition, en sortait.

Les familiers de l'imâm, ahuris par une grande frayeur, le prièrent en disant : « Éloigne cette jeune fille de notre maison, car ce n'est pas un petit prodige, ce que nous avons entendu et ce que nous avons vu de nos yeux ; il se peut que nous attirions des fléaux célestes sur nous. » Mais lui, plein de colère, méprisant leurs paroles, songeait à inventer des souffrances plus cruelles encore pour elle. On la descendit de la potence et on la jeta en prison. Quelques jours après, comme elle avait pris quelque repos, on la mit

ողի էառ, մերկացուցին զնա միւսանգամ եւ ձապկեցին : Այս ձապկանք կարծրացոյն էին քան դատաջինն, զի անկաւ անշնչացեալ մինչեւ կարծել բազմաց թէ մեռաւ :

Եւ ապա հրամայեաց եւ հրացեալ պաշտս ձիոյ եզին ի վերայ կրճոց նորա, բաց առ հրով սիրոյն զոր ունէր ի սրտի առ Քրիստոս ցրտագոյն թուէին նմա շանթին :

5 Ապա ետ նստուցանել ի կաթնաց ինչ մեծ երկաթի որ կաշք պատրաստեալ ի վերայ տանեաց իւրոց լի սառուցեալ ջրով, եւ եզին գազախ հրախառն ի վերայ սրտի նորա, եւ թողին անդ զգիշերն սղջոյն ի բացի : Բայց վկայն Քրիստոսի իբրեւ ի փախակ * բազանիս հեշտանայր ի նմա, եւ զկոչձակունն իբրեւ զփունջս վարդից կրէր ի ծոցի :

* B
p. 281 a.

10 Եւ ապա հրամայեաց եւ հրացուցին սալաւարա երկաթի եւ ազուցին ի գլուխ նորա : Իսկ կոչան սուրբ իբրեւ զպսակ ականակապ ընդունէր գայն, ի նշանակ երկնաւոր անթառամ պսակին որում փափարէր :

Տեսեալ զանիրչմանին թէ որչափ ինքն սաստկացուցանէր զտանջանն, նոյնչափ կոչան սուրբ ամբանայր ի հաւատան, եւ ոչ բնաւ լքանէր, ա՛յ կալաւ զնա եւ ստէ . Արդարեւ խնամք աստուածային զոյ ի սմա, զոր ես յանգէտս թշնամանեմ, ապա թէ 15 ոչ վալու եւս մեռեալ էր չահաղին տանջանացն զոր ածի զնովաւ : Նա զի եւ կին իւր զոր ամենայն թախանձէր զնա, չուշ առնելով գտեսիլն պահեկաց, մինչեւ լանդրել ի նմանէ տալ զգիր արձակման իւրոց ի կապոյ ամուսնութեան եթէ ոչ արձակեսցէ զկոչան ի տանջանաց, եւ ձեռնթափ լինիցի չիրաց անտի նորա . քանզի եւ կինն բարե-

de nouveau à nu et on la fustigea. Cette flagellation fut plus dure que la première, car elle tomba sans soufle et beaucoup crurent qu'elle était morte.

Il ordonna ensuite de poser des fers à cheval brûlants sur sa poitrine ; mais auprès des flammes de l'amour qu'elle avait au cœur pour le Christ, ces fers enflammés lui paraissaient bien froids. Ensuite il la fit asseoir dans un grand chaudron de fer, préparé sur les toits de sa maison, et plein d'eau gelée ; on lui mit de la cendre brûlante mêlée de braises sur le cœur et on l'abandonna là toute la nuit à l'air. Mais la martyre du Christ s'y trouva à l'aise comme dans un bain * raffiné et portait les braises comme des bouquets de roses sur son sein.

* B
p. 281 a.

Il ordonna ensuite de chauffer un casque de fer et de le poser sur la tête de la vierge sainte, et elle le reçut comme une couronne sertie de pierres précieuses en témoignage de la couronne impérissable céleste à laquelle elle aspirait.

L'imâm, voyant que plus il augmentait les tortures, plus la vierge sainte se raffermissait dans la foi, et ne se décourageait nullement, prit peur et dit : « Il y a véritablement en sa faveur une sollicitude divine, que je combats sans le savoir, sinon elle serait morte depuis longtemps des horribles tortures que je lui ai imposées. » D'autant plus que sa femme le suppliait toute la journée en lui rappelant la vision des gardiens ; elle alla jusqu'à lui demander de lui délivrer son acte de divorce des liens de mariage, s'il ne cessait les tortures de la jeune fille et n'abandonnait toute action à son égard ; car la femme avait

սիրտ որ էր, եւ ի ծածուկ խնամ տանէր կուսին կերակրէր եւ դարձանէր, գիտելով քաջ թէ տարապարտ չարչարի :

Յանձնամ յարուցեալ զնայ զանիշմանն եւ ծանոց բղեջխին թէ չկարաց հաւանեցուցանել զազջիկն ոչ քաղցրութեամբ եւ ոչ բուսութեամբ, եւ աղաչեաց ի բաց հանել զնա ի տանէ խրճէ : Եւ նա հրամայեաց եւ ամին անդրէն զՎառվառեա, եւ լեա բազում հարցափորձի իբրեւ եզիտ զնա պնդագոյն ի սէրն Քրիստոսի յանձնեաց զնա աջոյ ունեմն զանիշմանի զի փոյթ կալցի հաւանեցուցանել :

Եւ նա տարեալ ի տուն իւր եցոյց նմա մարդասիրութիւն, եւ քաղցրութեամբ խրատ տալիս զառնալ ի կրօնս իւրեանց եւ ամուսնանալ ընդ աջապառչն, յայտ արարեալ զչարաչար մահն որ առաջի կալք նմա եթէ դժկամակ լինիցի : Եւ եկաց երանելի կոչան ի * տան նորա զառուրս բազումս սկարութեամբ մարմնոյ անմեկնելի ի սիրոյն Քրիստոսի :

* B
p. 281 b.

Իբրեւ տեսին ոսոխքն կուսին եթէ առանց խոշտանգանաց մնալով ոչ երբեք հաւանեցի, միւսանգամ բողոքէցին յատենին : Եւ հրամայեաց բղեալսն եւ ամին զկոչան, եւ ահալին սպառնալեօք ստիպէր զառնալ ի կրօնս իւրեանց եւ ամուսնանալ : Իսկ կոչան սուրբ առանց ինչ երկիւզի ասէ. Ոչ բնաւ հնազանդելոց եմ հրամանի ձերում որ կամիրք հանել զիս ի հաւատոյն Քրիստոսի, եւ ոչ երբէք զանդիտեմ ի տանջանայ եւ ի մահուանէ զոր սպառնայք ամեւ ի վերայ իմ. առանկի առաջի ձեր եմ արարէք որպէս եւ կամիրք :

bon cœur et donnait secrètement des soins à la vierge en la nourrissant et en la soignant, sachant qu'elle était injustement torturée.

Alors, l'imâm se leva et alla prévenir le gouverneur qu'il n'avait réussi à persuader la jeune fille ni par la douceur ni par la pression, et il le pria de la faire partir de sa maison. (Le gouverneur) donna l'ordre de lui amener Barbe de nouveau, et après un long interrogatoire, la trouvant plus ferme encore dans l'amour du Christ, il la remit entre les mains d'un autre imâm pour qu'il s'efforçât à la persuader.

Celui-ci la conduisit à sa maison, lui témoigna beaucoup de bienveillance, l'engagea avec douceur à se convertir à leur religion et à épouser le musulman, en la prévenant de la mort cruelle qui l'attendait, si elle ne consentait point. La bienheureuse vierge demeura dans sa maison de longs jours, affaiblie de corps, mais inséparable de l'amour au Christ.

* B
p. 281 b.

Les ennemis de la vierge, voyant que sans tortures elle ne consentirait jamais, protestèrent une fois de plus au tribunal. Le gouverneur ordonna alors d'amener la jeune fille, la pressa, sous de terribles menaces, de se convertir à leur religion et de se marier. Mais la vierge sainte lui répondit sans crainte : « Je n'obéirai jamais à vos ordres, vous qui voulez me détourner de la foi au Christ; je ne crains nullement les tortures et la mort, dont vous me menacez; me voici devant vous, faites de moi ce que vous voulez. »

Յայնժամ բղեաշխն յաղչեալ ընդ անվեհեր պատասխանի կուսին ասէ ցմեճամեճան .
 Զմի ինչ խորհեալ է իմ եւ զաչն կամիմ առնել . եւ ծանուց յոցա զաչն, եւ ամենեքեան
 հաւանեցան : Եւ ասէ . Աղջիկ դու վասն քո զիր ինչ խորհեալ եմ, եւ զաչն հարկաւ
 պարտիս ընդունել : Ահա այժմ առաքեմ զքեզ ի տուն աշխարհուցն իբրեւ հարսն Վառ-
 5 վաւ անուամբ, եւ կացցես անդ քովն կրօնիւքդ :

Զայս լուեալ տխրեցաւ յոյժ, եւ մինչ խորհէր ընդ ծխոս տալ պատասխանի,
 զանիշմանն որ էաճ ի տանէ իւրմէ զկոչսն, աղաղակեաց . հաճեցաւ աղջիկն հաճեցաւ .
 զնոցն ասէին եւ ամենայն բազմութիւնն, եւ ըստ սինարկելոյ բղեշխին վազվազակի
 արտաքս հանին զնա յատենէն : Եւ թէպէտ աղաղակէր կոչսն . Ոչ կամիմ, ոչ հաճիմ
 10 բաց վաչրապար, զի ի ձաչնէ խուժանին ոչ որ էր որ լսէր նմա :

Եւ վազվազակի ամբօխն աշխարհեաց ամին գառապատ հարսանեաց ըստ սովորու-
 թեան իւրեանց զենին : Եւ զկոչսն բռնութեամբ մուծեալ անդր առեալ տանէին
 ծափաձաչն ցնծութեամբ, որպէս թէ մեճ ինչ չաղթութիւն զործեալ իցեն : Լսկ սուրբ
 կոչսն կոծէր զանձն իւր, եւ լալազին պաղատանօք զԱստուած կոչէր չօգնականութիւն
 15 ազատել ի ձեւաց յոցա : Զայս արար բղեաշխն զի հաճեցէ զմխոս ամբօխին, եւ

* B
 p. 282 a.

Alors le gouverneur, très étonné de la réponse hardie de la vierge, dit aux notables : « J'ai songé à faire une chose et je veux la faire. » Il leur en fit part et tous y consentirent. Il dit alors : « Jeune fille, j'ai songé à une chose pour toi, et sans doute tu devras l'accepter. Voilà que je t'envoie maintenant dans la maison du musulman comme épouse sous le nom de Varvar ¹ et tu y vivras avec ta religion. »

Lorsqu'elle entendit cela, elle en fut très attristée, et pendant que dans sa pensée elle préparait sa réponse, l'imâm qui y avait amené la jeune fille de chez lui s'écria : « La jeune fille a consenti, elle a consenti. » Toute la foule répétait de même, et sur un coup d'œil du gouverneur, on la fit sortir immédiatement du tribunal. Bien que la vierge criât : « Je ne veux pas, je ne consens pas, » ce fut en vain, car personne ne pouvait l'entendre à cause du bruit de la populace assemblée.

Les musulmans apportèrent immédiatement la tente nuptiale d'après leur rite. Ils y introduisirent la vierge de force et l'emmenèrent avec accompagnement de battement de mains et des cris de joie, comme s'ils avaient remporté une grande victoire. Mais la vierge sainte se frappait la poitrine, * priait Dieu avec larmes et supplications, l'appelant à son secours pour être délivrée de leurs mains. Le gouverneur avait agi de la sorte pour donner

* B
 p. 282 a.

1. Varvar, au lieu de Varvara, pour arabiser le nom, peut-être avec l'intention de lui enlever son caractère chrétien.

որպէս խոտոացումն չատենի առաքեաց հրամանապիր առ կոչան, թէ Վատխառեա անուամբ հարմնացաւ աչապղւոցն պահելով զհայրենի կրօնն իւր :

Եւ աչապղիբ մեծահանդէս պարերգութեամբ տարան զնա ի Գլխիկ ի տուն աչապղւոց. եւ նա չերեկոյին եկն առ կոչան ի սենեակ առաքատին, եւ բազում բանիւք ուրբանօք եւ խոտոմամբ պարգեւաց ջանաչր հաճել զկամս նորա եւ ննջել ընդ նմա : 5
Իսկ նա արհամարհէր զամենայն բանս նորա եւ զխոտոմունսն, եւ ոչ իսկ թողար հուպ մատչել առ ինքն :

Եւ բանի չանհնարիցն եղև աչապղւոց քաղցրութեամբ չինքն հանկուցանել զնա, ձգեաց զձեռն զի բռնութեամբ կատարեացէ զկամս անօրէնութեան իւրոց : Իսկ սրբուհի կոչան դորացեալ ի վերին օգնականութենէ ընդպէմ գառնաչր նմա, եւ իբրև ըմբիշ արի չամենայն նուազի զգեանէր զաչրն կորով իբրև զմանուկ մի տկար :

Եւ ընդ առաւօտն տեսեալ մերձաւորաց երիտասարդին եթէ անկարելի է նուաճել զաղջիկն սիրով սկսան նեղել զնա : Երբեմն գանակոճ առնէին, եւ երբեմն բռնցի եւ արացի հարկանէին եւ ապստիւէին. երբեմն անտուաղ պահէին, եւ երբեմն կապանօք ոտից ի ծանր աշխատանս տառապեցուցանէին իբրև գերի. իսկ նա համբերութեամբ ամենէր ամենայն ժամ սիրոյն Քրիստոսի :

Եւ հայեցեալ զի եւ բռնութեամբ ոչ կարացին ի հաւանութիւն աճել խորհեցան

satisfaction à la foule, et, comme il l'avait promis au tribunal, il envoya un ordre par écrit à la vierge, (disant) que sous le nom de Varvar elle était devenue l'épouse du musulman, tout en conservant la religion de ses ancêtres.

Les musulmans la conduisirent avec grande pompe, des danses et des chants à Dwnik à la maison du musulman; celui-ci, le soir, vint trouver la vierge dans la chambre nuptiale, et tenta avec beaucoup de paroles, des supplications et des promesses de cadeaux, de la faire consentir et de coucher avec elle. Mais elle méprisa toutes ses paroles et ses promesses et ne lui permit point de s'approcher d'elle.

Le musulman, ne réussissant point à l'amener à lui par la douceur, étendit la main pour accomplir par violence sa volonté inique. Mais la vierge sainte, fortifiée par l'aide d'en Haut, s'y opposa et, comme un vaillant athlète, chaque fois lit rouler à terre, comme un enfant faible, l'homme vigoureux.

Au matin, les proches parents du jeune homme, ayant vu qu'il était impossible de dompter la jeune fille par la douceur, se mirent à la tourmenter. Tantôt ils la rouèrent de coups; tantôt ils lui donnaient des coups de poing et des coups de pied, et la souffletaient; tantôt ils la gardaient sans nourriture; tantôt, les pieds attachés, ils la faisaient peiner comme une esclave à de durs travaux; mais elle supportait tout avec patience pour l'amour du Christ.

Ayant constaté qu'ils ne pouvaient la faire consentir par la force, ils son-

միւսանկամ ուրբեւ : Եւ յաւուր միում կարծելով թէ հաճեալ իցէ մուծին տնորէն յաւագաստն, եւ կոչան հանձարեղ կամելով պատրեւ պայպպլին զուարթագէմ եւ յօժարամիտ զինքն եցոյց, եւ ետ ըմպել * նմա զինի եւ արբեցոյց մինչ յանդրաչս լինել նմա : Եւ զհասարակ զիշերաւն մինչդեռ ամենեքին որ ի տանն էին խոր ի քուն ննջէին,

5 որպէս թէ ի վերին տեսչութենէ անկեալ իցէ զնորջօր թմբբութիւն, կոչան սուրբ կնքեալ զինքն նշանաւ խաչին եբաց զգուրսն, եւ լսելեացն փախուցեալ ի տանէ անտի եհաս ի գետ մի մեծ որ ընդ այն անցանէր, եւ թաքեալ ի ներքոյ կամրջին զերիս՝ տիւս եւ զերիս զիշերս անտես ի մարդկանէ, ակնկալեալ այցելութեան Տեսուն :

* B
p. 282 b.

Եւ ընդ առաւօտն տեսեալ նոցա թէ չէ անդ աղջիկն խռովեցան յոյժ, եւ ցասմամբ մեծաւ եկին առ եղբարս նորա եւ առ զրացիս, եւ խնդրէին ի նոցանէ զաղջիկն, որպէս

10 թէ նորա փախուցեալ իցեն : Եւ նորա ասեն . !՝ տան ձերում խեղամաճ արարեալ զնա, այժմ ի մէջ խնդրէք : Երկուցեալ նոցա ի բանիցս չաջցանէ լուռ եկն առ ժամն, բայց ռիս քինու պահեցին ի սրտի իւրեանց : Եւ արձակեալ չուղակս ի զիւզօրէս խնդրէին զնա, եւ ոչ կարէին գտանել :

15 Նոչնպէս եւ եղբարք կուսին չուպխնդիր լինէին ի բաղում տեղիս . եւ չեա երից աւուրց մի չեղբարց նորա որում անուն էր Գասպար գտանէ զնա ի ներքոյ կամրջին յաղթիս : Եւ սպասեալ զիշերոյ շալակեալ տանի գաղտագողի ձանապարհաւ ի բաղարն

gèrent à supplier une autre fois. Et, un jour, persuadés qu'elle consentirait, ils la firent entrer dans la chambre nuptiale; l'habile vierge, voulant tromper le musulman, se montra avec un visage souriant et d'esprit avenant; elle lui fit boire * du vin et l'enivra, au point de lui faire perdre les sens. Au milieu de la nuit, tandis que tous ceux qui se trouvaient dans la maison dormaient d'un sommeil profond, comme si une léthargie les avait saisis par la sollicitude d'en

Haut, la vierge sainte fit le signe de la croix sur elle-même, ouvrit la porte, et s'échappant de là silencieusement, parvint à un grand cours d'eau qui passait par là, elle se cacha sous le pont trois jours et trois nuits, sans être vue de personne, en espérant la visite du Seigneur.

* B
p. 282 b.

Au matin (les musulmans), voyant que la jeune fille n'était plus là, se troublèrent fort, et allèrent, avec une grande colère, trouver ses frères et ses voisins, exigeant d'eux la jeune fille, comme si c'étaient eux qui l'avaient fait fuir. Ils leur répondirent : « Vous l'avez étranglée dans votre maison, et maintenant vous nous la demandez ! » A ces paroles, ils furent pris de peur et se turent sur le moment, mais ils gardèrent rancune dans leur cœur. Ils envoyèrent des émissaires dans les villages pour la rechercher, mais ils ne purent la retrouver.

Les frères de la vierge, de même, firent des recherches en beaucoup d'endroits; et trois jours après, un de ses frères, dont le nom était Gaspar, la retrouva, en prières, sous le pont. Il attendit la nuit, et la prenant sur son dos, l'emmena par des chemins détournés, comme un voleur, à la ville de

Կարին, ի տուն բարեպաշտ կնոջ միոյ Մարիամ անուն, եւ փութանակի դառնայ ի Կինիկ զի մի ոք զիտասցէ : Եւ նա կերակրէ զԼաուփառեա որ կաջր անտաղ զաւուրս երիս . եւ թաքուցանէ ի միին ինչ տեղի ներքնափոր . ուր եկաց առաւել քան զաւուրս քառասուն իրբեւ ի մշտագիշեր բանդի, հանապազորդեալ ի պահս եւ յաղօթս անտանելի ձգուովեամբ :

* B
p. 283 a.

Եւ եղև ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ փոխեցաւ բղեաշխն Բահրամ փաշայ, եւ եկն Բարահիմ փաշայ այր խորխտ * եւ սէգ, եւ եմուտ ի քաղաքն մեծաւ ամբոխիւ : Յայնժամ ստիւքն կուսին սրատրատեցան թուղթ ամբաստանութեան մատուցանել զՀայոց, որպէս թէ փախուցեալ իցեն զհարսն իւրեանց : Զայն իմացեալ Հայոց փութացան զառաջս առնել չարեացն, եւ յառաջ Եան զպապիս մատուցին թուղթ ամբաստանութեան, բորբ բարձեալ զնոցանէ թէ ինքեանք անհետ արարին զաղջիկն, եւ առ ի ծածկել զերսն զբարտեն զմեղ թէ նոքա փախուցին : Եւ բղեաշխն առաքեալ զօրականս էած զպապիս եւ արպել ի բանդի . եւ տուգանս առեալ արձակեաց : Եւ նորս ի մի վայր ժողովեալ խորհուրդ արարին, եւ երթեալ թուղթ ամբաստանութեան մատուցին թէ Հայք զիշերացն փախուցին զաղջիկն զի մի վարձցի ի կրօնս մեր :

Եւ խնդովեամբ ընկալեալ զթուղթն, առաքեաց արս յերիս զիւզս եւ կարան զՀայս . զոմանս կապանօր եւ զոմանս գանիւր ամին առաջն : Եւ ասէ ցնոսս սարսնուպօր .

Karin, à la maison d'une femme pieuse nommée Marie, puis il retourna rapidement à Dwnik, pour que personne ne sût rien. Cette femme donna à manger à Barbe, qui n'avait rien pris depuis trois jours, et la cacha dans un endroit obscur dans le sous-sol; celle-ci y resta plus de quarante jours comme dans une prison où régnerait une nuit perpétuelle, en jeûnant tous les jours et en priant dans un ascétisme inconcevable.

* B
283 a.

Or, il arriva en ces jours-là que le gouverneur Bahram pacha reçut son changement et que vint Ibrahim pacha, homme orgueilleux * et fier, qui fit son entrée dans la ville accompagné d'une grande multitude. Les ennemis de la vierge se préparèrent alors pour lui soumettre une lettre d'accusation contre les Arméniens comme ayant fait fuir leur épouse. Les Arméniens, prévenus, s'empressèrent d'aller au-devant du mal et présentèrent, avant les musulmans, une lettre d'accusation, en se plaignant de ce que ceux-ci avaient fait disparaître la jeune fille, disant que, pour étouffer la chose, ils les accusaient de l'avoir fait fuir. Le gouverneur envoya des soldats, fit amener les musulmans et les mit en prison; puis leur ayant fait payer des amendes, il les remit en liberté. Ceux-ci, s'étant réunis en un endroit, tinrent conseil, puis allèrent présenter une lettre d'accusation en ces termes : « Les Arméniens ont, nuitamment, fait fuir la jeune fille pour qu'elle ne se convertisse point à notre religion. »

(Le gouverneur) reçut avec allégresse la lettre, envoya des hommes dans trois villages et fit saisir des Arméniens. On les amena les uns sous les

Ով չարք, դուք էք փախուցեալ զաղծիկն, եւ զաչաղգեաց զանդատք. զխտաջիբ զի զամենեսին զձեզ չարաչար սպանանեմ, եթէ ոչ հանջիք յերեւան : Եւ ետ զնեւ զնոսա ի բանիկ : Եւ բանդապետն պնդեաց զոսա նոցա ի կոճեղս, եւ արկ շլիճայ ի պարանոցս նոցա : Բայց վեղբայր կուսին զԳասպար առաւել քան զամենեսին խոշտանդէին, բրածեմ առնէին, անբուն եւ անսուալ պահէին : Զսա ստէպ ստէպ առաջի իւր կոչէր բղեաշին, եւ սպառնացր նմա դտանել զաղծիկն, եւ նա ծիշտ վաչս առնէր պատասխանի եթէ Աղծիկն ի սան աչաղգուցն էր, նորա ասացեն թէ զինչ արարին : Եւ չառուր ծիւռմ ասէ ցնա բղեաշին. Գիտեա՛ ով դու, չիք բեղ հնար ապրանաց բայց եթէ ուրացեալ զհաւատս բո զարձցիս ի կրօնս մեր : Պատասխանի ետ վկայն Գրիտաոսի եւ ասէ. Բաւ լիցի ինձ թողուլ զհաւատսն Գրիտաոսի զոր ունիմ * ի մանկութենէ, եւ դառնալ ի կրօնս ձեր. բայց զի սպառնաս ինձ մահ, պատրաստ եմ մեռանիլ ի կեանս աշխարհիս զի կեցից ի չաւիտեան :

* B p. 283 b.

Ընդ այս բարկացեալ բղեշխին հրամայեաց հանել զնա ի կախապան, եւ վաղվաղակի շուրջ պատեալ զահճաց ձգեցին արտաքս, եւ կապեալ զձեռս նորա յետս տանէին ի տեղին կատարման մերկ եւ բոկ եւ զլիխբաց : Եւ ամբոխն զկին ընթացեալ ստէպ ստէպ չորհրդէին զնա դառնալ ի հաւատոցն եւ ապրիլ : Իսկ նա աղապակէր. Ետ բրիտաոնեաց եմ եւ զԳրիտաոս Աստուած պաշտեմ, եւ զայլ որ ոչ ճանաչեմ :

chaines, les autres à force de coups, devant lui. Il leur dit, en menaçant : « O méchantes gens, c'est vous qui avez fait fuir la jeune fille et vous portez plainte contre des musulmans; sachez que je vous ferai tous mourir d'une mort violente si vous ne la faites pas réapparaître. » Il les fit mettre en prison. Le geôlier leur lia les pieds à des blocs de bois et passa des chaînes à leur cou. On s'acharna plus particulièrement sur le frère de la vierge, Gaspar; on le rouait de coups, on le tenait éveillé et sans nourriture. Le gouverneur, le faisant souvent venir en sa présence, le menaçait pour qu'il fit retrouver la jeune fille, mais il ne répondait que ceci : « La jeune fille se trouvait dans la maison du musulman, c'est à eux de dire ce qu'ils en ont fait. » Un jour le gouverneur lui dit : « Sache bien qu'il n'y a pas d'autre moyen pour toi d'avoir la vie sauve, que si tu renies ta foi et te convertis à notre religion. » Le martyr du Christ lui répondit et dit : « Loin de moi d'abandonner la foi au Christ que je possède * depuis mon enfance, pour me convertir à votre religion; mais puisque tu me menaces de la mort, je suis prêt à mourir de la mort terrestre pour vivre dans l'éternité. »

* B p. 283 b.

A ces paroles, le gouverneur, irrité, ordonna de l'emmenner à la potence; et aussitôt les bourreaux, l'ayant entouré, le traînèrent dehors, lui attachèrent les mains par derrière et le conduisirent, nu, pieds nus et tête nue, au lieu de l'exécution. La foule, courant après, l'engagea maintes fois à renier la foi pour avoir la vie sauve. Mais il criait : « Je suis chrétien, j'adore le Christ Dieu et je n'en reconnais point d'autre. »

Եւ ածին զնա առ արտաքին զուռն եկեղեցոյն, եւ զահիճն ձգեալ ի վերուստ պարարանն ճահու, խրատ տայր դառնալ ի կրօնս իւրեանց եւ ապրիլ : Իսկ վկայն Քրիստոսի զաչսն յերկինս համբարձեալ զոչեաց . Տէր Յիսուս բեղ չանձն առնեմ զհոյի խմ : Եւ եմոյճ պրուխ իւր ի խեղդն, եւ սչսպէս բարուք խոստովանութեամբ աւանդեաց զհոյին իւր Յունիսի Լ. չաւուք չորեքշաբաթու :

Եւ դերիս գիշերսն յորս եկաց ի կախապանին լոյս ծագեաց ի վերայ նորա, եւ վարէր զբոլոր ճարմնովն : Եւ ապա բրիտոնեացք հրաման առեալ ի բղեշխէն տարեալ թաղեցին զնա : Եւ ի նմին գիշերի տեսին վերստին լոյս պայծառ իջեալ յերկնից ի վերայ գերեզմանի նորա, եւ ուրախացեալ վառս ետուն Ասաուծոյ : Եւ ապա բարում տուգանս առեալ յերից գիւղից արձակեաց զկապեալսն :

Իսկ կոչսն սուրբ որ կայր թաքուցեալ ի տան Մարիամայ, զկապանաց եւ զճահու եղբոր իւրոց ինչ ոչ զխտէր, զի ոչ որ երթնեկս առնէր առ նա . բայց զաչս միայն թէ աչսպղիք հետախոյչ են ինքեան, վասն որոց եւ զգուշանայր անձին : Եւ չաւուր միում մինչդեռ Մարիամ կերակրէր զկոչսն, կին ոմն աչսպղի ի զրացեաց նորա որ կարծիս ունէր զվուսէն թաքուցեալ ի տան նորա, չանկարծակի * եմուտ անդր եւ ետես զնա . եւ առժամայն ընթացեալ ազգ արար բղեշխին : Եւ հասեալ վախտ աղասին զօրականօր կարան զՄ. աւվառեա եւ զՄարիամ, եւ տանէին զնոսա սախաւ :

* B
p. 284 a.

5

10

15

On l'amena à la porte extérieure de l'église; le bourreau, en laissant glisser d'en haut la corde de la mort, l'engagea à se convertir à leur religion pour avoir la vie sauve. Mais le martyr du Christ, élevant ses yeux au ciel, s'écria : « Seigneur Jésus, je te recommande mon âme. » Il introduisit sa tête dans le nœud, et c'est ainsi qu'en bonne confession il rendit son âme le 30 juin, le jour de mercredi.

Pendant les trois nuits qu'il resta à la potence, une lumière jaillit sur lui, enveloppant tout son corps. Ensuite les chrétiens, ayant obtenu l'autorisation du gouverneur, l'enlevèrent et l'inhumèrent. Cette même nuit, ils aperçurent de nouveau une lumière éclatante descendant du ciel sur sa tombe et avec joie ils rendirent grâces à Dieu. (Le gouverneur), ayant ensuite fait payer de fortes amendes aux trois villages, remit en liberté les détenus.

La vierge sainte, qui se tenait cachée dans la maison de Marie, ne savait rien de l'emprisonnement et de la mort de son frère, car personne ne la fréquentait; elle savait seulement que les musulmans la recherchaient, c'est pourquoi elle prenait des précautions pour sa personne. Un jour que Marie servait à manger à la vierge, une femme musulmane de ses voisines, qui soupçonnait que la vierge était cachée dans la maison, y entra * inopinément et l'aperçut; aussitôt elle courut en avertir le gouverneur. Les soldats du chef de la police arrivèrent, se saisirent de Barbe et de Marie et les emmenèrent précipitamment.

* B
p. 284 a.

1. C'est ainsi que l'expression վախտ աղասի est interprétée par սասիկանաց պրուխ dans J. MANANDEAN et H. ADJAREAN, Հայց նոր վերաներ, t. I, Valaršapat, 1903, p. 793.

Եւ ի ճանապարհին սուրբ կոչան քաջակերէր զվանատուր իւր զՄարիամ մի ինչ զանգիտեալ ի սպառնակեաց բռնաւորին, եւ յետս ընկրկիլ ի պատկէ մարտիրոսութեան, ալլ աւօրեայ կենօք գնոյ աւնուլ զկեանսն յախտենից :

5 Եւ իբրեւ ածին չատեան, եհարց բղեաշխն զՄարիամ խոժու զիմօք եւ ստէ . կին զու ընդէր թաքուցեր զպղծիկն ի տան բուժ : Եւ նա չահէն զգոյանի հարեալ կարկեցաւ զլիսովին, եւ ոչ կարաց տալ պատասխանի : Ապա հրացայտ սկամբ հայեցեալ աւ կոչան ստէ . Աղջիկ զու չառաջադոցն զբենն մեր ընկալեալ ես, եւ ընդէր արհամարհեալ զայն փախեար :

10 Ետ պատասխանի կոչան սուրբ աներկիւղ համարձակութեամբ . Սուտ զբարատու թիւն է այլ, ես ոչ երբէք ընկալեալ եմ զբենն ձեր, ալլ իժով հաւատովս էի ի տան սլապուոցն : Եւ հանեալ եղոյց զհրամանադիրն Բահրամ փաշային եւ ազագակեաց . Վաւաւաւ է անուն իմ, ես բրխատոնեայ եմ, մեռանիմ ի վերայ հաւատոյս, եւ ոչ լինիմ ալլազի :

15 Յայնժամ բղեաշխն չանձն արար զՎաւաւաւ գանիշմանի ումիմն ուսուցանել զնա եւ խրատել . եւ զՄարիամ առաքեաց ի տուն երկցուն : Եւ գանիշմանն տարեալ զնա ի տուն իւր սրահեաց չանդորրու . եւ զոր ամենայն յուշ աւնէր նմա գանհրամիշտ մահն եթէ անհաւան զտանիցի, եւ զմեծամեծ պարգեւան եթէ հնազանդեացի հրամանաց բղեշխին . եւ զուն զորձէր հանել զնա ի հաւատոցն Քրիստոսի :

En route la vierge sainte encourageait son hôtesse Marie à ne point craindre les menaces du tyran et à ne point reculer devant la couronne du martyr, mais à acheter au prix de la vie courante la vie éternelle.

Lorsqu'on les eut introduites au tribunal, le gouverneur interrogea Marie d'un regard rébarbatif et dit : « Femme, pourquoi as-tu caché la jeune fille dans ta maison ? » De peur elle fut prise d'un tremblement, perdit complètement la parole et ne put répondre. Ensuite regardant la vierge avec des yeux enflammés, il lui dit : « Jeune fille, tu as accepté jadis notre religion, pourquoi, la méprisant, as-tu pris la fuite ? »

La vierge sainte lui répondit sans peur et avec hardiesse : « C'est une fausse accusation, je n'ai jamais accepté votre religion, j'étais dans la maison du musulman avec ma foi. » Puis, l'ayant sorti, elle montra le décret de Bahram pacha, et s'écria : « Mon nom est Varvar, je suis chrétienne, je meurs pour ma foi et je ne deviendrai pas musulmane. »

Le gouverneur la remit alors entre les mains d'un certain imâm pour l'instruire et la conseiller; et il envoya Marie à la maison du prêtre. L'imâm emmena (Barbe) à sa maison et la garda en paix; il lui rappelait tous les jours la mort inévitable, si elle ne consentait point, et de grands présents. si elle obéissait aux ordres du gouverneur; il tentait de l'enlever à la foi du Christ.

* B
p. 284 b.

Իսկ նա որ զլիտլին զպեցեալ էր զՔրիստոս, եւ պատարեալ վահանաւն
 հաւատոյ, անզնելի եկաց յամենայն թուեալոր նեախց հակառակամարտից, եւ եռաջ
 հոգով եւ ազօթիւք խնդրէր * Աստուծոյ արժանի առնել վիշական մահուան :
 Տեսեալ զանիշմանն զհաստատութիւն մտաց կուսին ծանոյց բզեշխին, եւ ետ նա ածել
 առաջն իւր զՎաստատեա եւ զՄարիամ, եւ սաստիկ բարկութեամբ եւ սպառնալեօր 5
 մահու ետ զնել զնոսա ի բանղի :

Անց Մարիամ բայր հեկեկանօր եւ կոծէր զանձն, ոչ եթէ զմկամակ էր մեռանիլ
 վասն Քրիստոսի, բանղի եւ նա յորդորեալ ի բանից կուսին ցանկաբ մարտիրոս-
 թեան, այլ զն յիշէր զորդիւս իւր, թէ զուցէ եւ նոքա մատենային ի ձեռս սլապղեաց,
 եւ յերկիւզէ մահուն անկցին ի հաւատոյ : Յաջնժամ լցեալ շնորհօր սուրբ Հոգւոյն, 10
 հաչեցաւ յերես Մարիամայ եւ սաէ. Տիկին բարի, բաջ զիտեմ զն ի պտտճառս իմ
 բմպելոց եւ պրժակ մահուն, բայց զու մի համարիր զպն վասն իմ այլ վասն սիրոյն
 Քրիստոսի, որ վասն մեր պանտանելի չարչարանս եւ զմահ առ ցանձն : Մերս այս մահ
 շնորհ մեծ է յաստուածուստ մեզ առեալ, սրում թէպէտ բազումք ցանկան այլ սակաբ
 արժանանան : Գոհացուք զՏեսանէ որ արժանի արար զմեզ այսմ մեծի շնորհացս : 15
 Իսկ վասն զաւակաց բոց մի ինչ հոգար, այլ ցանձն արա զնոսա Աստուծոյ, եւ նա
 հոգացէ վասն նոցա : Եւ զու եկ զկնի իմ, զն ահա հասեալ կամբ առ զուրս

* B
p. 284 b.

Mais elle, qui était complètement revêtue du Christ, et abritée par le bou-
 chier de la foi, ne fut touchée par aucune des flèches empoisonnées de ses
 adversaires; elle bouillonnait en son âme et, par ses prières, demandait à
 * Dieu d'être digne de la mort du martyr. L'imâm, ayant vu la fermeté
 de l'esprit de la vierge, en fit part au gouverneur, qui ordonna d'amener Barbe
 et Marie en sa présence, et avec une grande colère et des menaces, il les fit
 jeter en prison.

Là, Marie pleurait avec des sanglots et frappait sa poitrine, non pas qu'il
 lui déplût de mourir pour le Christ, car, encouragée par les paroles de la
 vierge, elle aspirait au martyre, mais parce qu'elle pensait à ses fils et
 craignait qu'ils ne fussent eux aussi livrés entre les mains des musulmans,
 et par crainte de la mort ne reniassent leur foi. Alors (la vierge), remplie
 des grâces du Saint-Esprit, regarda le visage de Marie et lui dit : « Bonne
 dame, je sais bien que c'est à cause de moi que tu vas vider la coupe de la
 mort, mais ne le considère point comme pour moi, mais pour l'amour du
 Christ qui a accepté à cause de nous d'atroces souffrances et la mort. Cette
 mort, à nous, est une grande grâce qui nous est accordée par Dieu, et
 s'il y a beaucoup qui y aspirent, peu nombreux sont ceux qui en sont
 dignes. Rendons grâces au Seigneur de nous avoir rendues dignes de cette
 grande grâce. Quant à tes enfants, ne te soucie en rien, mais recommande-les

ապարանից երկնաւոր արքային, վառթացուք մտանել ընդ նա յաւրախութիւն յախտենական :

5 Եւ Մարիամ մխիթարեալ ի հոգեբուլս բանից Վառժառեաց սրբեաց զարտասու յաչաց, եւ զհոյս որդեաց իւրոց ապապարեալ երկնաւորին խնամոց վառեցաւ սիրովն Քրիստոսի : Եւ աջնուհետեւ ոչ զորդիս չիշէր, եւ ոչ ի յուրթիւն իւր ակնարկէր որ մերձ էր ի ճնանել, այլ միշտ զերկնայինոն խորհէր : Եւ սրչափ մնացին ի բանդի անդ աղօթէին ի միասին ուրախութեամբ, եւ խօսակից լինէին զյառտենական կենացն եւ զվառացն արքայութեան :

10 Եւ չեա աւուրց ինչ հրամայեաց * բղեաշին եւ ամին աւաջի զերկտին սրբուհիան : Յառաջ կոչեաց զՎառժառ եւ ասէ. Աջջիկ գու բեղ ասեմ, ընկնլ վերտին զլեմս մեր եւ կեցցես. ապա կթէ կամակորեալ ընդդէմ զարձցիս, զբեղ եւ զվառասուր քս աչգ կորուսից այժմ չարաչար մահուամբ : Աղապակեաց կոչան . Մեր ըրխտոնեաց կմք եւ վասն Քրիստոսի մեռանիմք. ոչ երբէք ընկալաք եւ ոչ բնաւ ընդունիմք զլեմն ձեր . արն զոր ինչ անկեոց ես ընդ մեզ :

15 Յաջմամ բռնաւորն լի ելիւ բարկութեամբ եւ ասէ. Արկէք զոտսա ի բանդ զի հանցին ի կախաղան : Գոչեաց կոչան սուրբ. Ես ոչ եմ պոռնիկ զի ի կախաղան հանցեն, այլ ես կոչս եմ ամբիժ, թնղ զլխատեացն զիս . զի ցանկալք արեամբ մարտիրոսութեան : Եւ դահիճքն տարան զնոսա ի բանդ . եւ հատաւ ի վերայ նոցա վճիռ մահու :

* B.
p. 285 a.

à Dieu, et Il prendra soin d'eux. Et toi, suis-moi, car nous voici arrivées à la porte du palais du roi céleste, pressons-nous d'y entrer dans la joie éternelle. »

Marie, consolée par les paroles pleines d'esprit de Barbe, essuya les larmes de ses yeux et, confiant le souci de ses fils aux soins du Céleste, elle s'enflamma de l'amour du Christ. Elle ne songea plus, dès lors, ni à ses fils, ni ne fit allusion à sa grossesse, car elle était sur le point de mettre au monde; mais elle ne songeait qu'aux choses du ciel. Tout le temps qu'elles restèrent en prison, elles prièrent ensemble avec joie, ne causant entre elles que de la vie éternelle et de la gloire du paradis.

Quelque temps après, le gouverneur * ordonna d'amener en sa présence les deux saintes. Il appela d'abord Barbe et lui dit : « Jeune fille, je te le dis, accepte de nouveau notre religion et tu auras la vie sauve; mais si tu t'obstines et refuses, je te ferai périr maintenant d'une mort cruelle, toi et ton hôtesse. » La vierge s'écria : « Nous sommes chrétiennes et nous mourrons pour le Christ; nous n'avons jamais accepté, ni n'acceptons votre religion; fais de nous ce que tu veux faire. »

* B.
p. 285 a.

Le gouverneur fut alors outré de colère et dit : « Jetez-les en prison pour être pendues à la potence. » La vierge sainte cria : « Je ne suis point une prostituée pour être pendue à la potence, mais je suis une vierge sans tache; qu'on me tranche la tête »; car elle aspirait au sang du martyr. Les bourreaux les emmenèrent à la prison; la sentence de mort fut portée sur elles.

Եւ ի նմին աւուր յութերորդ ժամու զիշերոյն հանեալ զնոսա ի բանդէն տանէին ի զուան սուրբ Աստուածածնին եկեղեցոյն, զի անդ հրամայեալ էր կախել : Եւ երթալին սուրբքն երկօրին ուրախութեամբ բազմաւ որպէս ի հարսնութիւն որպոյ թագաւորի : Եւ յորժամ հասին ի տեղին, աղաչեաց Վառվառեա զդահիճն զի նախ կախեսցեն զՄարիամ եւ ապա զինքն, թերեւս կասկածեալ թէ զուցէ երկուցեալ 5 նորա յահագին տեսնէ՛ ճահուան իւրոյ զրզուեսցի ի հաւատոցն զոր մինչեւ ցայն վայր ունէր հաստատուն :

Եւ իրբեւ կախեցին զՄարիամ, երանելին Վառվառեա համբարձ զաչս իւր յերկինս եւ աղաղակեաց. Տէր Յիսուս, որ հաճեցար ընդունիլ եւ զաչս վերջին պտուղ օրհնութեան ի բերանոյ իմմէ, հաճեաց աղաչեմ խառնել զիս ի պարս վկայից քոց սրբոց : 10 Գոհանամ զքէն բարերար որ փառաւորեցեր զիս յերկրի աչալլախ փառաւոր մահուամբ, փառաւորեան եւ յերկինս յախտենական փառօր : Եւ ապա զուարթ զիմօք մատոյց ինքնին զզուխն ՚իւր ի խեղդն : Եւ զահիճքն կախեցին զնա անդէն առ զրամբք եկեղեցոյն փոքր մի հեռի ի Մարիամայ :

* B
p. 285 b.

Կատարեցան երկօրին վկայուհիքս ի թուին Հայոց հաղար երկու հարիւր եւ 15 վաթսուն, եւ Յուլիսի ԺԶ, չաւուր շաբաթու : Եւ զլիաւորք Հայոց միջնորդութեամբ մեծամեծացն աչալղեաց ի նմին աւուր հրամանաւ բղէշխին իշուցին ի կախաղանէն, եւ ի վաղին մեծահանգէս յուղարկաւորութեամբ եւ երօք հոգեւորօք թաղեցին զնոսա ի գերեզմանս նահատակաց :

Le même jour, à la huitième heure de la nuit, on les fit sortir de la prison et on les conduisit à la porte de l'église de la sainte Vierge, car (le gouverneur) avait ordonné de les pendre là. Les deux saintes y allèrent avec une grande joie comme aux fiançailles d'un fils de roi. Lorsqu'elles furent arrivées à l'endroit, Barbe pria le bourreau de pendre d'abord Marie et elle ensuite; elle doutait peut-être que celle-ci, à la vue de son horrible mort, ne fût ébranlée dans sa foi, qu'elle avait gardée fermement jusque-là.

Lorsqu'on eut pendu Marie, la bienheureuse Barbe leva ses yeux au ciel et s'écria : « Seigneur Jésus, qui as daigné accepter ce dernier fruit de bénédiction de ma bouche, daigne m'admettre dans le chœur de Tes saints martyrs. Je Te rends grâces, bienfaiteur, de m'avoir glorifiée sur la terre d'une mort si glorieuse; glorifie-moi aussi dans le ciel de la gloire éternelle. » 20 Ensuite, d'un visage souriant, elle avança d'elle-même sa tête * dans le nœud. Les bourreaux la pendirent aussitôt devant la porte de l'église à une petite distance de Marie.

* B
p. 285 b.

Ces deux martyres furent martyrisées l'an mille deux cent soixante de l'ère arménienne, le 16 juillet, un jour de samedi. Les notables arméniens, par l'entremise des notables musulmans, ayant obtenu l'autorisation du gouverneur, les descendirent le jour même de la potence, et le lendemain, avec un magnifique convoi et des chants spirituels, on les enterra dans le cimetière des martyrs.

Եւ յայնմ եօթնեկի յամենայն զիշերի լոյս ճաճանչաւէա ցորանայր չերկնից ի վերայ տապանի սրբոցն, որում տկանատես եղեն ոչ միայն բրխտոնեայք այլ եւ այլազկիբ բազումք, եւ վկայէին զանմեղութենէ նոցա : Եւ բազում նշանք բժշկութեան եղեն յայնժամ, եւ լինին մինչեւ ցաշօր ի տապանէ սրբոց վկայիցս ի նեղեալս եւ ի զիւահարս, եւ յախտածէսս ի փառս Քրիստոսի :

Զփառաւոր նահատակութենէ բարեչազմ վկայցոյ Քրիստոսի զբեցին արք արժանահաւատք քաղաքակիցք սրբոցս, տէր Մատթէոս բահանայ, եւ Հաննէ վարժապետ քաղաքին, եւ պարօն Կարապետ որդի Յակոբայ լշխանի Մամիկոնեան : Յորոց եւ մեք աւեալ եղաք աստանօր ի չիշատակ յաւիտենական :]

10

Ըմիս Յուլիս աւուրս է ԿԱ :

Մարդոց ԻՆ եւ Յուլիս Կ : Վկայաբանութիւն սրբոց անարձաթ բժշկացն Կոզմայի եւ Դամիանոսի :

* Սուրբքն Կոզմաս եւ Դամիանոս եղբարք էին հարազատք, եւ ճարտարք չարուեստ բժշկութեան, յաւուրս կռապաշտ արքային Կարինոսի . եւ ոչ միայն զմարդիկք բժշկէին * A fol. 298
r° b.

11 Վկայաբանութիւն . . . Դամիանոսի] Վկայութիւն սուրբ եւ սքանչելադորձ անարձաթ բժշկացն եւ փառաւորեալ վկայիցն Քրիստոսի Կոզմայի եւ Դամիանոսի որ ի Հռոմ կատարեցան B || 13 Սուրբքն] Քրիստոսի ճարտիրօսքս B.

Durant cette semaine-là, toutes les nuits, une lumière rayonnante brilla du ciel sur la tombe des saintes, ce dont furent témoins non seulement les chrétiens mais aussi de nombreux musulmans, qui témoignaient de leur innocence. Bien des prodiges de guérison eurent lieu alors, et ont encore lieu jusqu'aujourd'hui à la tombe des saintes martyres en faveur des affligés, des possédés et des infirmes, pour la gloire du Christ.

Des concitoyens des saintes, dignes de foi, ont décrit le glorieux combat de ces victorieuses martyres du Christ : Ter Matthéos prêtre, Hanné, instituteur de la ville, et le baron Karapet, fils du prince Hakob Mamikonian. C'est d'eux que nous l'avons pris et inséré ici en souvenir éternel.]

Le mois de Juillet a 31 jours.

25 MARGATS, 1er Juillet.

Passion des saints médecins anargyres Cosme et Damien.

* Les saints Cosme et Damien étaient deux frères germains, habiles dans la profession de la médecine, aux jours de l'empereur idolâtre Carinus. Ils * A fol. 298
r° b.

այլ եւ զանասուն անուամբն Քրիստոսի : Եւ չուճերէ ամենեւին ինչ ոչ առնուին, այլ միայն փոխանակ վարձուն զարձուցանէին զբժշկեալն չատուած զխտութիւն :

Եւ նախանձեալք ընդ նոսա այլ բժշկացն որք զՔրիստոս ոչ խոստովանէին զկեղեցին թագաւորին եթէ կախարչութեամբ առնեն զբժշկութիւնն : Եւ նա առաքեաց զօրականս զի տարցեն զնոսա առ նա, եւ ժողովուրդն թաքուցին զնոսա չալս լերինն, եւ զօրականքն կարան փոխանակ նոցա զալսս սմանս՝ զարս եւ զկանայս եւ բռնութեամբ բարշէին առ թագաւորն : Եւ լուեալ սրբոցն արագ ընթացեալ հասին զօրականացն, եւ ետուն զինքեանս ի ձեռս նոցա, եւ թողին վասն նոցա զորս կալանն : Եւ տեսալ զնոսա թագաւորին բռնազատէր ուրանալ զՔրիստոս եւ զօհել կուցն :

Ասեն սուրբքն. եթէ եւ զու հաւատաս ի Քրիստոս եւ ընկենուս զղիւսական կուսակաշտութիւնդ բարի լինիցի բեզ, եւ ամենայն ազգականաց քոց, զի մեք ի Քրիստոսի հաւատոցն ոչ հեւանածք : Եւ թագաւորն բարկութեամբ սպառնայր նոցա, եւ առժամայն թիւրեղան * զէմքն, եւ զարձան ճեօտքն ի թիկունս կոչս, եւ ազգականաց մեծաւ բարբառով եւ ստէ. Մեճ է Աստուածն քրիստոնէից, եւ ոչ զոչ այլ Աստուած բայց ի նմանէ : Եւ հաւատացին ընդ նմա ամենայն ժողովուրդն որ առաջի կալին :

Եւ չարուցեալ թագաւորն չաթոռոցն զճիրանի քլամիլն զար զլեցեալն էր արկ

1 այլ եւ] զանբան *add.* B || 8 վասն նոցա] զարս եւ զկանայս *add.* B || 16 զոր զղեցեալն էր *om.* B — արկ] ընկեց B.

guérissaient non seulement les hommes mais aussi les animaux, au nom du Christ. Ils n'acceptaient rien de personne, mais au lieu d'honoraires ils convertissaient ceux qu'ils avaient guéris à la science de Dieu.

D'autres médecins qui ne confessaient point le Christ, devenus jaloux d'eux, avertirent l'empereur qu'ils opéraient les guérisons par sorcellerie. Il envoya des soldats pour les lui amener, mais la population les cacha dans les grottes de la montagne, et les soldats s'emparèrent alors d'autres à leur place, hommes et femmes, qu'ils conduisirent avec violence à l'empereur. Les saints, l'ayant appris, accoururent précipitamment rejoindre les soldats et se livrèrent entre leurs mains. Ces derniers relâchèrent ceux qu'ils avaient saisis à cause d'eux. L'empereur, en les voyant, les pressa de renier le Christ et d'immoler aux idoles.

Les saints lui dirent : « Si tu crois, toi aussi, au Christ et si tu rejettes le culte démoniaque des idoles, ce sera bon pour toi et pour tous tes proches ; quant à nous, nous ne nous éloignerons point de la foi au Christ. » L'empereur en colère se mit à les menacer, mais aussitôt son visage * se déforma, les mâchoires se retournèrent en arrière et il s'écria à haute voix : « Grand est le Dieu des chrétiens, il n'y a point d'autre Dieu que lui. » Tous ceux qui étaient présents se convertirent avec lui.

L'empereur, s'étant levé de son trône, jeta la chlamyde de pourpre dont il

* A fol. 298
v° a.

* A fol. 298
v° a.

ի վերայ սրբոցն, եւ մկրտեցաւ ամենայն ընտանեօրն եւ սպասաւորօրն. եւ եղև սբա-
խաթիւն մեծ : Եւ նոյնժամայն սուրբեցան զէմբն, եւ մեծաւ պատուով եւ պարկեօր
արձակեաց զնոսս ի չարկս իւրեանց : Եւ յետ այնորիկ բժշկապետն որ էր վերակացու
սրբոցն կուսալաշտ էր, նախանձեցաւ ընդ նոսս, եւ նենկութեամբ տարաւ զնոսս ի
5 լեռն ի Բաղէլ վայրենի ճաղիկս եւ բոցս որպէս օրէն է բժշկաց յապապս զեղոց, եւ
անդ քարկոծ արար զսուրբն եւ սպան, եւ թարոյց զմարմինս նոցա ի քարայր լերինն.
եւ այնպէս կատարեցան ի Քրիստոս Յուլիսի Ա :

Են եւ այլ սուրբ բժիշկք Կողմաս եւ Դամիանոս եղբարք հարսպատր, զորոց
հատին զլուխն յԱրարխա վասն հաւատոցն Քրիստոսի :

10 Են եւ այլ երկու սուրբ եղբարք եւ անարձաթ բժիշկք Կողմաս եւ Դամիանոս,
որդիք հաւատարիմ եւ սուրբ կնոջ մի աչբուց որոց անուն էր Թէոպիսի :

[ԸԲ* Յայտն առուր վկայութիւն Ապրիլիինեայ մօրն Ներոնի եւ հօրաբու նորին
 որ վասն հաւատոցն Քրիստոսի սպանան ի Ներոնէ կայսերէ, եւ թաղեցան ի Հռոմ :

* B
p. 2 a.

15 Ի սմին առուր ի Հայք չիշատակ նոր սուրբ վկայիցն Գէորգեայ Ակաջեցուց, եւ
մանկանն Քրիստոնէի եւ աչոցն որք յապապեաց վասն Քրիստոսի կատարեցան, որք
էին ի Հայոց ազգէն եւ չարեւկս նահատակեցան :

7 Քրիստոս] Մարգոց Են եւ add. B || 8 զորոց հատին... Քրիստոսի] զորոց սու
Գիողիթիանոսի հատին զլուխն չեղիս որք են յԱրարիոց վասն անուանն Քրիստոսի B ||
 10 Դամիանոս] որք սրբապէս ննջեցին add. B.

était couvert, sur les saints, et se fit baptiser avec toute sa famille et ses domestiques; et il y eut une grande joie. Aussitôt son visage se rétablit et il renvoya (les saints) à leur maison, après les avoir comblés d'honneurs et de présents. Plus tard le premier médecin, qui était le supérieur des saints, et idolâtre, devint jaloux d'eux, et les emmena traitreusement à la montagne pour y recueillir des fleurs et des plantes sauvages dont se servent habituellement les médecins pour les médicaments, et là, il fit lapider et tuer les saints et cacha leurs corps dans une grotte de la montagne. C'est ainsi qu'ils furent martyrisés dans le Christ le 1er juillet.

Il y a encore d'autres saints médecins, Cosme et Damien, frères germainus, auxquels on trancha la tête en Arabie pour la foi au Christ.

Il y a aussi deux autres saints frères médecins anargyres, Cosme et Damien, fils d'une veuve fidèle et sainte dont le nom était Théodote (*Theoditi*).

[ԸԲ* En ce jour martyre d'Agrippine, mère de Néron, et de sa tante, qui furent tuées par l'empereur Néron pour la foi au Christ et inhumées à Rome.

* B
p. 2 a.

En ce même jour, en Arménie, commémoration des saints nouveaux martyrs Kévork Akaietsi, l'enfant Chrétien, et d'autres qui furent martyrisés pour le Christ par les musulmans; ils étaient de nationalité arménienne et furent martyrisés en Orient.

Յայժմ աւուր չիշատակ եւ փոխումն ի Հովր լերինն սրբոյն Ահարոնի առաջին քահանայապետին Աստուծոյ եղբոր Մովսէսի նախածարգարէին. չորժամ ասաց նմա Աստուած երանել ի լեւառնն Հովր եւ մերկանալ զպատմուճան քահանայութեանն, եւ զգեցուցանել որդոյ լարոյ Նղիադարու. եւ ինքն անդանօր հանկուա, զոր թաղեցին Մովսէս եւ Նղիադար :

5

* 13
p. 2 b.

* Յաղագս ժողովոյն Կոստանդինուպօլսի ի կայսերական պատմութենէն :

Թէոդոս Մեծ որչի Գրատիանոսի թագաւորէ ամս հնգետասան. ի սորա չորրորդ ամին եղեւ ժողովն Կոստանդինուպօլսի հարիւր եւ չիտուն եպիսկոպոսաց վասն Մակեդոնի հոյեմարտի, որ նուազ ասէր զՀոգին սուրբ քան զՀայր եւ զՈրդի. եւ էր նա մեռեալ յառաջ քան զժողովոյն դումարելն : Յետ որոյ Թիմոփիլոս արխանոս ունէր զեպիսկոպոսութիւնն ի Կոստանդինուպօլիս, զոր հալածէր ի քաղաքէն Թէոդոս կայսրն, եւ տայր զտեղապահութիւն աթոռոյն Գրիգորի աստուածաբանի մինչեւ ցհաւաքել ժողովոյն, զի էր նա յառաջագոյն եկեալ ի Կոստանդինուպօլիս վասն արխանոսայն հերձուածոյն :

10

Եւ էին զվասուրբ ժողովոյն այտոքիկ. Կիւրղոս Երուսաղեմի, Տիմոթէոս Ալեկսանդրու, Մելիտոս Անտիօքայ, Գրիգոր Նիւսեաց, Գեղասիոս Կեսարու Պագեստինացոյ, Դամասոս Հռոմայ, Գրիգոր աստուածաբան Կոստանդինուպօլսի, զորոյ աթոռն ընկալաւ Ներատախոս ձեւնապրեալ ի ժողովոյն : Յետ որոյ լինի փոխանորդ նորին աթոռոյ Յոհան անուանեալն Ոսկերբան :

15

En ce jour commémoration et translation à la montagne de Hor de saint Aaron, le premier grand prêtre de Dieu, frère de Moïse, le premier prophète, quand Dieu lui dit de monter à la montagne de Hor, de se dépouiller de la tunique du sacerdoce et d'en revêtir son fils Éléazar. (Aaron) mourut là et y fut enterré par Moïse et Éléazar.

* B
p. 2 b.

* Du concile de Constantinople d'après l'histoire impériale.

Théodose le Grand, fils de l'empereur Gratien, régna quinze années. Dans sa quatrième année eut lieu le concile de Constantinople des cent cinquante évêques au sujet de Macédonius le pneumatomaque, qui déclarait le Saint-Esprit inférieur au Père et au Fils, et mourut avant la convocation du concile. Il avait eu pour successeur à l'évêché de Constantinople l'arien Démophile (*Thimophilos*), que l'empereur Théodose avait chassé de la ville, en nommant Grégoire le théologien vicaire du siège jusqu'à la convocation du concile, car il était venu auparavant à Constantinople à cause du schisme des Ariens.

Les principaux personnages de ce concile étaient : Cyrille de Jérusalem, Timothée d'Alexandrie, Mélèce d'Antioche, Grégoire de Nysse, Gélase de Césarée, de Palestine, Damase de Rome, Grégoire le théologien de Constantinople, dont le siège fut occupé par Nectaire, sacré par le concile. A celui-ci succéda sur le même siège Jean, surnommé Chrysostome.

Եւ սահմանեալ սրբոյ ժողովոյն զուղղափառ գաւանդութիւնն, եւ քարոզեցին զինքանարար եւ զամենասուրբ Հոգին հաւատարապատիւ եւ փառակից եւ համազոյակից Հօր եւ Որդոյ : Եւ նգովեցին զՄակեդոն յետ մահուն ի մեռեալս ընդ ամենայն հերձուածոցն :

5 Ի նոյն ժամանակս յարեան մանկունքն որ յԵփեսոս վասն հերձուածոցն որ էր ի ժամանակին որք ոչ հաւատացին յարութեանն. եւ վասն այնորիկ ուժգին ճգնութեամբ խնդրեալ Թէոդոսի Թագաւորի ի Վաստուծոյ յայտնել զիրան, եւ իսկոյն յարեան մանկունքն, եւ եկեալ Թագաւորին ետես զնոսա եւ բազում ինչ խօսեցաւ ընդ նոսա եւ դարձեալ ննջեցին :]

10 * Մարգաց ԻԶ եւ Յուլիս Բ : Տօն է տապանակին Աստուծոյ զոր արար Մովսէս :

* A fol. 298
v° b.

Եւ խօսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսի եւ ասէ. Արն զու ինձ տապանակ յանփուտ փայտից, զերկայնութիւն նորա արասցես երկու կանգուն եւ կէս, եւ զբարձրութիւն նորա կանգուն եւ կէս, եւ զլայնութիւն նորա կանգուն եւ կէս : Եւ պատեցես զնա ներքոյ եւ արասցոյ ոսկեով սրբով : Եւ արասցես օլամանեակս եւ զիցես ի կողմանէ
15 տապանակին, եւ արասցես լծակս յանփուտ փայտից, եւ պատեցես ոսկեով սրբով,

10 Տօն է] ճեճահանդէս սուրբ *add.* B.

Le saint concile définit le dogme orthodoxe, (les pères) ayant proclamé le vivifiant et très Saint-Esprit égal en honneur et en gloire, coexistant au Père et au Fils. Ils anathématisèrent Macédonius après sa mort, parmi les morts, avec tous les hérétiques.

A la même époque ressuscitèrent les jeunes gens d'Éphèse, à cause de l'hérésie qui existait alors de ceux qui ne croyaient point à la résurrection. Car, après un sévère ascétisme, l'empereur Théodose avait demandé à Dieu de lui révéler quelque chose à ce sujet, et aussitôt les jeunes gens ressuscitèrent; l'empereur alla les voir et conversa longuement avec eux, puis ils s'endormirent à nouveau.]

* 26 MARGATS, 2 Juillet.

* A fol. 298
v° b.

Fête du tabernacle de Dieu que Moïse construisit.

Le Seigneur parla à Moïse en disant : « Fais-moi une arche de bois d'acacia ; sa longueur sera de deux coudées et demie et sa hauteur d'une coudée et demie, sa largeur une coudée et demie. Tu la couvriras d'or pur, en dedans et en dehors. Tu feras des anneaux que tu placeras sur les côtés de l'arche. Tu feras des barres de

եւ անցուցես ընդ ողամանեակն Բաւնալ նորոք զտապանակն : Եւ զիցես ի ներքոյ տապանակին զերկուս տախտակն զորս տաց ես քեզ :

Եւ արասցես զքառութիւնն յոսկոյ սրբոյ, եւ զիցես ի վերայ տապանակին : Եւ արասցես քերթէս երկու յանտուտ փայտից, եւ պատեցես ոսկեով սրբով. եւ զիցես ի կողմանէ տապանակին զմինն յոջմէ եւ զմիւսն յահեկէ տարածեալ զմեւ խրեանց, որք հովանի ունիցին ի վերայ քառութեանն. եւ երեւեցայց քեզ անտուտ եւ խօսեցայց ընդ քեզ : Եւ արար Մովսէս զամենայնն զոր հրամայեաց նմա Տէր :

* A fol. 299
1° a.

Եւ հրաման ետ Յեսու քահանայիցն * որք կրէին զտապանակն կալ ի մէջ ջրոցն Յորդանանու : Եւ իբրեւ միւսկան ոտք քահանայիցն կրէրեաց տապանակին ի ջուրն Յորդանանու զարձաւ ջուրն Յորդանանու ի տեղն իւր յԱրամիտէս քաղաքէ որ է մասն Կարիաթարիմայ. եւ սրբ իջանէինն իջին ի ծովն Աղն. եւ անց ամենայն ժողովուրդն ընդ ցամաք ընդ Յորդանան :

Եւ հրաման ետ Դաւիթ արքայ ամենայն ժողովրդեանն հանել զտապանակն ի տանէն Աբեղարայ եւ տանել ի տուն Դաւիթ ի տեղին զոր պատրաստեաց նմա Դաւիթ : Եւ ելին ծնծղալիք եւ պարուք եւ նուպարարանօք, եւ Դաւիթ զղեցեալ էր պատմուծանս հանդերձեալս, եւ երգէր եւ նուպէր աւաջն Տեսուն :

14 ի տեղին զոր պատրաստեաց նմա Դաւիթ om. B.

bois d'acacia, et tu les revêtiras d'or pur, tu passeras ces barres dans les anneaux pour porter l'arche. Tu mettras dans l'arche les deux tablettes que je te donnerai.

« Tu feras aussi un propitiatoire d'or pur que tu placeras sur l'arche. Tu feras deux chérubins de bois d'acacia, tu les revêtiras d'or pur, et tu les placeras sur les côtés de l'arche, l'un à droite, l'autre à gauche, ils auront leurs ailes déployées, dont ils couvriront le propitiatoire. Là je me rencontrerai avec toi et je te parlerai. » Et Moïse fit tout ce que le Seigneur lui avait ordonné ¹.

* A fol. 299
1° a.

Josué ordonna aux prêtres * qui portaient l'arche d'alliance de s'arrêter dans les eaux du Jourdain; et lorsque les pieds des prêtres qui portaient l'arche plongèrent dans les eaux du Jourdain, les eaux du Jourdain retournèrent à leur place depuis la ville d'Adramidès, qui est une partie de Kariathiarim ², et celles qui descendaient, descendirent vers la mer Salée; et tout le peuple passa le Jourdain à sec ³.

Le roi David ordonna à tout le peuple d'enlever l'arche de la maison d'Abeldar ¹ et de l'apporter à la maison de David, à l'endroit que David lui avait préparé. On l'accompagna en dansant aux sons de cymbales, et des instruments de musique. David était ceint d'un éphod de lin, il chantait et jouait de la musique devant le Seigneur.

1. Exode, xxv, 10-22. — 2. Adramidès, inconnu à la Bible, et Kariathiarim, sont hors de situation, puisque cette dernière localité est à l'ouest de Jérusalem et non au bord du Jourdain. — 3. Josué, iii, 8-17. — 4. Restituer « Abinadab. »

Եւ բերին զտապանակն եւ եզին ի տեղոջ իւրում. եւ բաշխեաց Գաւիթ ի Գանայ ձինչեւ ցԲէրաարէէ իւրաքանչիւր ումեք յառնէ ձինչեւ ցկին բլիթ ձի հաց եւ պատառ ձի ի կասկարացից եւ բաբար ձի ի տապակէ :

5 Յայժմ աւուր տօն է սուրբ տփին յորում կայր Գլխազիրն Մարիամու սատուածածինն ծօր Տեառն :

Երկու եզբորք էին հարապարք, եւ էին պատուով պատրիկք, չաւուրս բարեպաշտ արքային Լեւոնի. եւ էին սորա արիօսի հերձուածովն, եւ Աստուած ի ձեռն ամենա- արբուհւոյ Աստուածածինն զարձոյց զնոսա յուզղափառութիւն : Եւ խորհեցան՝ հաւա- 10 տով ուխտ եզեալ զնալ չերուսողէ՛մ չերկրպագութիւն սուրբ տեղեացն, եւ սղջու- նեալ թագաւորն ելին ի Կոստանդինուպօլսէ :

* A fol. 299 r° b.

Եւ յորժամ հասին ի Պաղեստին ի սահմանս Գալլիկացւոց, տեսին բազում հիւանդս եւ ախտածէտս, եւ խեղս եւ կապս, եւ կոչրս ի տան պառաւ կնոջ ձի աչքուց : Եւ մտեալ ի ներքսագոցն տունն տեսին զամբարս եւ ջահս բազումս ի վառման եւ խնկարկութիւն յոյժ : Եւ տեղեկանալին եթէ զինչ է ժողովն այն հիւանդաց եւ կամ այնչափ լուսա- 15 ւորութիւնն ի տանն. եւ բռնապատեցին զհրէայ կիներն : Եւ նա ասէ եթէ յայլ տապանակից

1 իւրում] զոր պատրաստեաց նժա Գաւիթ add. B || 3 տապակէ] եւ զնաց ամենայն ժողովուրդն իւրաքանչիւր ի տուն իւր, եւ զհաւթեամբ փառս ետուն Աստուծոյ add. B || 4 տօն... Տեառն] զիւս է պատուական տփին, յորում էր ամենաարբուհւոյ Աստուածածինն Գլխազիրն զոր տարան ի Կոստանդինուպօլս B || 12 եւ կապս om. B || 15 ասէ] պատմեաց B — տապանակից] տփից B.

On amena l'arche et on la déposa à sa place, de Dan jusqu'à Bersabée, David distribua à tous, hommes et femmes, un pain, une portion de viande grillée et un gâteau frit ¹.

En ce jour fête du saint coffret dans lequel se trouvait le voile de Marie, mère de Dieu mère du Seigneur.

Il y avait deux frères germains, patriciens, aux jours du pieux empereur Léon; ils étaient de la secte d'Arius, et Dieu, par l'intercession de la très sainte mère de Dieu, les convertit à l'orthodoxie. Ils méditèrent* avec foi et jurèrent de se rendre à Jérusalem pour se prosterner aux lieux saints. Ils saluèrent l'empereur et quittèrent Constantinople.

* A fol. 299 r° b.

Lorsqu'ils arrivèrent en Palestine, dans la contrée de Galilée, ils virent de nombreux malades et infirmes, des estropiés, des boiteux et des aveugles dans la maison d'une vieille femme veuve. Ayant pénétré plus à l'intérieur de la maison, ils aperçurent de nombreux flambeaux et des lustres allumés, avec une profusion d'encens. Ils se renseignèrent au sujet de cette réunion de malades et d'un éclairage dans la maison. Ils firent pression sur cette femme

1. II Samuel, vi, 2-19.

զլխազիրն է Մարիամու մօրն Քրիստոսի, եւ ամենայն սքանչելիքն ի նմանէ լինին ի նեղեացսն :

Եւ յորժամ լուան երկու փառաւորեալ եղբարքն իջաւանեցան ի տեղին, եւ դամենայն զիշերն աղօթէին առ տապանակին, եւ գալտ ի կնոջէն առին գչափ տապանակին, քանզի փաշտեղէն էր, եւ ողջունեալ երկիր պագին եւ գնացին Յերուսաղէմ, եւ կատարեցին դուխտս իւրեանց :

Եւ արարին փաշտեաց ասպան ըստ չափու սրբապահ տփին, արարին եւ ոսկեթել ծածկոյթ նմա, եւ դարձան ի տունն հրէայ կնոջն բազում պարգեւս շնորհելով նմա :

Եւ զգիշերն անհանգիստ փառաբանութիւն մատուցանէին Աստուծոյ եւ ազաշէին

* A fol. 299 * զամենասրբուհի Աստուածածինն զի յաջողեցէ նոցա զոր խորհեալն էին առնել : 10
v° a.

Եւ նախ քան զհասարակ զիշերին մինչպես ամենեքեան ի քուն էին առին զտապանակն զանկողոպտելի գանձն, եւ ետուն ի հաւատարիմ ծառայս իւրեանց եւ չուարկեցին յաւաջագոյն, եւ եղին ի տեղին զմիւս տապանակն զոր կազմեցին Յերուսաղէմ եւ ծածկեցին ոսկեթել ծածկոցովն :

Եւ ընդ առաւօտն հրաժարեցին ի հրէայ կնոջէն, եւ գնացին ի Կոստանդինուպօլիս, եւ թողին արտաքոյ զպատուական տունին : Եւ մտեալ պատմեցին թագաւորին զԱստուծոյ տուեալ պարգեւսն : Եւ ել թագաւորն եւ հայրապետն եւ ամենայն ժողովուրդ քաղաքին արք եւ կանայք եւ մանկունք ընդ առաջ լուցեալ մոմեղինօք եւ բուրվաւօք

Տ երկիր պագին] տապանակին *add.* B || 11 առին] գալտ *add.* B || 16 մտեալ *om.* B.

juive. Elle leur répondit : « Dans ce coffret se trouve le voile de Marie, mère du Christ, et toutes sortes de prodiges y ont lieu en faveur des affligés. »

Lorsqu'ils apprirent cela, les deux glorieux frères logèrent à cet endroit et, priant toute la nuit auprès du coffret, ils prirent, à l'insu de la femme, les mesures du coffret, qui était en bois; puis, après l'avoir salué et vénéré, ils partirent pour Jérusalem et y accomplirent leurs vœux.

Ils firent faire un coffret de bois, dans les dimensions du coffret contenant le saint dépôt, avec une couverture en étoffe de fils d'or, retournèrent à la maison de la femme juive, et lui firent de nombreux cadeaux. Toute la nuit, ils glorifièrent Dieu sans cesse, priant * la très sainte mère de Dieu de leur faire réussir ce qu'ils avaient songé faire. Puis, avant le milieu de la nuit, pendant que tous dormaient, ils prirent le coffret, le trésor qui ne peut être volé, le remirent à leurs fidèles domestiques en les envoyant devant eux, puis ils mirent à la place l'autre coffret qu'ils avaient fait faire à Jérusalem et le couvrirent de l'étoffe aux fils d'or.

Au matin, ils prirent congé de la femme juive, rentrèrent à Constantinople, mais laissèrent hors de la ville le précieux coffret. Ils se présentèrent à l'empereur et lui firent le récit du don accordé par Dieu. L'empereur, le patriarche et toute la population de la ville, hommes, femmes et enfants, allèrent au-

* A fol. 299
v° a.

և անուշահոտ խնկոք տարան չեկեղեցի ամենօրհնեալ Աստուածածինն, որ կոչի
 Վլաշեանաս, և արարին տօն մեծ և հաշակաւոր Յուլիսի Բ : Կազմեցին և տապանակ
 սակի ակամբք և մարգարտօք և փոխեցին անդ զպատուական և զսուրբ զխապիրն :
 Երկնեցին և զեղեցիկ եկեղեցի : Եւ մինչեւ ցոյսօր մեծ պահապան և օգնական և
 5 ամուր պարիսպ է բարարին Կոստանդինուպօլսոց :

* Մարգաց ԻԷ և Յուլիսի Գ : Վիպարանութիւն սրբոյն Կոլինդոսի :

* A fol. 299
 v° b.

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Կոլինդոս ծնեալ և սնեալ էր ի Փաւլուս, և վարժեալ
 ի բարեպաշտութիւն և ի դործս բարիս : Եւ գնաց ի գիւղն որ կոչի Եւուզիլլա, և
 առնէր սղորմութիւն կարօտեալ աղքատաց, և անուամբն Քրիստոսի Աստուծոց մերոց
 10 բժշկէր զամենայն հիւանդան, և զգլեւ ի մարդկանէ հարածէր :

Հանգրիպեցաւ ի գեօյն Ռուսիինոս գատաւորն, և ըստ հրամանի կուսարշտ արքային
 Աւրելիանոսի հարածէր զքրիստոնեացն : Եւ բռնապատեաց և նեղեաց յոչժ զերանելին
 Կոլինդոս ուրանալ զՔրիստոս և զօհել կւոցն : Այսահարեցաւ Ռուսիինոս և չարա-
 չ սր տանջէր զանձն, և սուրբ վկայն Քրիստոսի զթացաւ ի նա և բժշկեաց անուամբն

2 հաշակաւոր] Մարգաց ԻԳ և add. B || 6 Վիպարանութիւն] Վիպարութիւն B || 9 անու-
 ամբն] Յիսուսի add. B.

devant, avec des cierges allumés, des encensoirs et de l'encens d'agréable
 odeur, et ils l'apportèrent à l'église de la toute bénie mère de Dieu, appelée du
 Blachernes (*Vlašernas*), et ils y célébrèrent une grande fête solennelle le 2 juillet.
 Ils firent faire un coffret en or, orné de pierres précieuses et de perles, et y
 transférèrent le vénéré et saint voile. Ils construisirent aussi une magnifique
 église. Et jusqu'aujourd'hui c'est la grande gardienne, l'aide et le bastion
 solide de la ville de Constantinople.

* 27 MARGATS, 3 Juillet.

* A fol. 299
 v° b.

Martyre de saint Quintus.

Le saint martyr du Christ Quintus naquit et grandit en Phrygie; il était
 exercé dans la piété et les bonnes œuvres. Il se rendit au village appelé Évou-
 lida, y distribua des aumônes aux pauvres nécessiteux, guérit tous les malades
 au nom du Christ Dieu et chassa des hommes les démons.

Le juge Rufin vint à passer dans le village, et, d'après l'ordre de l'empereur
 idolâtre Aurélien, il persécuta les chrétiens. Il pressa beaucoup et voulut
 contraindre le bienheureux Quintus à renier le Christ et à immoler aux idoles.
 Mais Rufin fut possédé du démon et se torturait cruellement le corps; le saint
 martyr du Christ eut pitié de lui et le guérit au nom et par la croix du Christ.

եւ խաչին Քրիստոսի, եւ նա պարզեօք եւ մեծարանօք արձակեաց զսուրբն եւ ինքն զնաց ի Պերլամոն :

Իսկ կուսարշտ բնակէչք քաղաքին կիւմէոսի տարան զՔրիստոսի վկայն ի տաճար կոոցն, եւ յոժ տանջանօք չարչարեցին զնա : Եւ յանկարծակի եղեւ շարժ եւ ի հիմանց կործանեցաւ տաճարն, եւ բազկինքն որ ի նմա էին խորտակեցան եւ անաստուածքն փախեան, եւ սուրբն փրկեցաւ եւ զնաց ի չարկս իւր :

* A fol. 300
1° a.

Եւ զկնի * քառասուն աւուր զարձաւ ի քաղաքն, եւ կալաւ զնա կղէարքոս իշխանն եւ կացոյց յատենի, եւ զատապարտեաց զնա զն ոչ զսնեաց կոոցն : Հրամայեաց եւ խորտակեցին զորունան, եւ հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զնա. եւ կրթեալ ի տուն իւր եկաց տասն ամ աստուածահամոյ վարուք, զհիւանդս եւ զախտաժէտս բժշկէր եւ աղբասաց ողորմէր, եւ խաղաղական մահուամբ հանդեալ ի Քրիստոս Գուլիսի Գ :

Յայսմ աւուր վկայութիւն Խոսրովու նոր վկային ի Գանձակ քաղաքի Աղուանից :

Յաղթուլ նահատակն Քրիստոսի սուրբն Խոսրով էր յաշխարհէն յԱղուանից ի մայրաքաղաքէն Գանձակայ, քրիստոնեաց եւ քրիստոնէից զաւակ, պատանի զեղեցիկ,

3 Իսկ] Եաց B || 4 կոոցն] եւ ստիպէին զսնեւլ. եւ տեսեալ թէ ոչ հաւանի add. B — յանկարծակի om. B — շարժ] շարժումն մեծ B — եւ ի հիմանց. . . խորտակեցան om. B || 9 զորունան] եւ ի բաց թողին add. B — եւ հրեշտակ . . . երթեալ] եւ նա կազուրեալ զորութեամբն Աստուծոյ զնաց B || 11 Քրիստոս] Մարգաց Եւ. եւ add. B || 12 վկային] որ կատարեցաւ add. B || 13 սուրբն om. B.

(Rufin) relâcha le saint avec des présents et des honneurs, et partit lui-même à Pergame (*Pergamon*).

Les habitants idolâtres de la ville de Cyméos conduisirent le martyr du Christ au temple des idoles et lui firent souffrir de cruelles tortures. Mais tout d'un coup il se fit un tremblement de terre et le temple s'écroula jusqu'aux fondements, les autels qui s'y trouvaient furent brisés et les athées s'enfuirent; le saint fut sauvé et se rendit à sa demeure.

* A fol. 300
1° a.

Quarante* jours après, comme il était revenu à la ville, le gouverneur Cléarque le fit saisir et amener au tribunal. Il le condamna pour ne pas avoir immolé aux idoles. Il lui fit briser les jambes, mais l'ange du Seigneur le guérit, et il retourna à sa maison, où il demeura dix ans dans une vie agréable à Dieu, guérissant les malades et les infirmes, et faisant l'aumône aux pauvres. Il se reposa dans le Christ d'une mort paisible le 3 juillet.

En ce jour martyre de Khosrow, le nouveau martyr, dans la ville de Gantzak en Albanie.

Le victorieux martyr du Christ saint Khosrow était du pays d'Albanie, de la capitale Gantzak, chrétien et fils de chrétiens, beau jeune homme, pudique

ողջախոհ և պարկեշտ : Աւնէին և զրացի պարսկի որ ունէր որդի և պուտոր, և աղջիկն ցանկացաւ Խորովու և կամէր անկանել ընդ նմա, և պատանին ոչ առ չանձն պղծութիւն համարելով զիրան : Եւ աղջիկն շնացաւ ընդ երբոր իւրում և յղացաւ : Եւ հայր նորա կշտամբէր թէ. Ով անկաւ ընդ ընդ : Եւ պուտորն սատանայի զբարբառաց զտուրբ պատանին Խորով զի կամէր աչնպէս հասանել ցանկութեանն :

Եւ հայր աղջկանն ամբաստան եղև * առաջն ամիրայի քարաբին և պարսից * A fol. 300
r^o b.

հրապարակին, և կոչեցեալ զնա հարցանէին : Եւ նա ասաց. Քրիստոնէից ոչ է այլ օրէնք, այլ Պարսից : Եւ բարկացեալ ի վերայ նորա տանջեալ եղին ի բանի, և 10 ասէին. Կամ առ զաղջիկն կին և լեր տաճիկ, և կամ մեռանիս քարկոծանօք և հրով :

Իսկ նա հաստատուն կացեալ ի հաւատան ոչ ուձեք անապր, ոչ Պարսիցն որ խոտանալին նմա պարզեւս և պատիւս եթէ լսէ և վարձեալ սպառնալիս և տանջանա թէ ոչ լսէ, և ոչ ճնողացն որ արտաստօք աղաչէին զնա. Յանձն առ, ասեն, առ վայր ծի, և ապա տարցուք զբեղ չերկիրն Վրաց, և անց համարձակութեամբ պաշտենս գՔրիստոս : Եւ նա ասաց. Լաւ լիցի ինձ մեռանել բարի անուամբ քան ձեզ 15 անտալ և կեղտ անուն թողուլ չաշխարհի :

Եւ իբրև ոչ լուաւ նոցա, հանեալ արտաքոյ քաղաքին կապեցին վթթնոյ ծառոյ

11 տաճիկ] ալապի B || 16 ձեղ անալ om. B.

et modeste. Ils avaient comme voisin un Persan, qui avait un fils et une fille. La jeune fille conçut des désirs pour Khosrow et voulait aller avec lui, mais le jeune homme n'accepta point, considérant la chose comme immonde. La fille alors forniqua avec son frère et devint enceinte. Son père la grondait, en disant : « Qui est allé avec toi ? » Cette fille de Satan accusa le saint jeune homme Khosrow, voulant de cette façon arriver à ses fins.

Le père de la jeune fille accusa (Khosrow) * devant l'émir de la ville et le tribunal persan; il fut convoqué et interrogé. Il répondit : « Cela n'est pas dans les mœurs des chrétiens, mais dans celles des Persans. » Ils se mirent en colère contre lui et, après l'avoir torturé, ils le mirent en prison, en lui disant : « Ou tu épouseras la jeune fille et tu deviendras musulman, ou tu mourras lapidé et par les flammes. » * A fol. 300
r^o b.

Mais lui, demeurant ferme dans sa foi, n'écoula personne, ni les Persans qui lui promettaient de l'argent et des honneurs s'il consentait, ou des menaces et des tortures s'il ne consentait point; ni ses parents qui le priaient avec larmes en disant : « Acepte pour un instant, et nous t'emmènerons dans le pays d'Albanie, où tu pourras adorer avec hardiesse le Christ. » Il leur répondit : « Je préfère mourir avec une bonne réputation que de vous écouter et laisser un nom souillé sur la terre. »

Comme il n'avait point consenti, on l'emmena hors de la ville, on l'attacha

միտց եւ քարկածեցին զնա բազմութիւնք ուսմկին : Եւ այնպէս աւանդեաց զսուրբ հոգին ի ձեռս հրեշտակացն նահատակն Քրիստոսի Խորով, Մարգաց Իէ եւ Յուլիսի Գ : Եւ ծեօղք նորա թաղեցին զնա . եւ լոյս մեծ ծագեաց ի վերայ գերեզմանին :

Եւ կինն որ զբարտեաց զնա այսահարեցաւ, եւ ծնաւ ծնունդ ալանդակ խառն ի մարդոց եւ յանանոց, եւ * չամօթ եղեն սպանողքն, եւ սրբար երեւեալ վկայն Քրիստոսի . եւ տեսողքն եւ լսողքն փառաւորեցին զԱստուած :

* A fol. 300 v° a.

5

[B * Տօն է սուրբ եւ փառաւորեալ առաքելոյն Թովմայի չերկոտասանիցն :

* B p. 4 b.

Առաքեալն Քրիստոսի սուրբն Թովմաս անուանեալն երկուորեակ էր մի չերկոտասան առաքելոցն : Եւ քարոզեաց ի Հնդկիս, եւ զբազումս լուսաւորեալ զարձուցց ի Քրիստոս : Եւ չարչարեալ սպանաւ զկարգեամբ յետ մեծամեծ նշանաց եւ սքանչելագործութեանց :

10

Սա է որ շոշափեաց զխոցուած տիպին եւ զբեւեռացն որ ի կողմն եւ ի ձեւան Տեսան, չորմամ չութերորդ աւուրն յետ չարութեանն երեւեցաւ զարձեալ Տէրն զբոքն փակկովք առաքելոցն մինչ ընդ նոսա էր Թովմաս, որ նախ չաւաջնում աւուրն ոչ պատահեաց :]

Մարգաց Իէ եւ Յուլիս Գ : Վկայութիւն սրբոցն Բիանորոսի եւ Սիլուանոսի :

15

Սուրբն Բիանորոս էր ի գաւառէն Պիտիլոնայ : Կտլան զնա կռապաշտ պորականքն

1 զսուրբ om. B || 2 ի ձեռս հրեշտակացն] առ Աստուած B || 6 եւ լսողքն om. B || 15 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B.

à un mûrier et la foule de la populace le lapida. C'est ainsi que le martyr du Christ Khosrow rendit son âme sainte entre les mains des anges le 27 margats, 3 juillet. Ses parents l'inhumèrent, et une grande lumière jaillit sur sa tombe.

La femme qui l'avait accusé fut possédée du démon, et mit au monde un être monstrueux, moitié homme, moitié animal, et les meurtriers en furent effrayés pour leur honte, le martyr du Christ ayant apparu innocent. Ceux qui virent et ceux qui entendirent glorifièrent Dieu.

* A fol. 300 v° a.

[B * Fête du saint et glorieux apôtre Thomas, l'un des douze.

* B p. 4 b.

L'apôtre du Christ saint Thomas, surnommé « le Jumeau », était un des douze apôtres. Il prêcha dans les Indes et, illuminant beaucoup de gens, il les convertit au Christ. Il fut torturé et tué à coups de lances après avoir accompli des prodiges et miracles considérables.

C'est lui qui toucha les plaies de la lance et des clous, du côté et des mains du Seigneur, lorsque le huitième jour après la résurrection, les portes étant fermées, le Seigneur apparut de nouveau aux apôtres, pendant que Thomas se trouvait parmi eux, lui qui s'était trouvé absent le premier jour.]

28 MARGATS, 4 Juillet.

Martyre des saints Bianor et Sylvain.

Saint Bianor était de la province de Pisidie (Pisidomay). Des soldats ido-

և տարան ի քաղաքն Սաւաոպօլիս առ գատաւորն Սեւերիանոս եւ չոյժ բոնադատեցին զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ զօհնէլ կօոցն, եւ ոչ կարացին խախտել զնա ի հաւատոցն Քրիստոսի :

5 Կախեցին զնա ձերկ զվաչոէ եւ չարաչար խորատեցին զձորմինն, եւ հրացեալ շամկրօք պրեցին զվէրան, հանին զատամուսն եւ հատին զականջան : Եւ ճի ոմն չառաջակալիցն սրոյ անուն էր Սիլուանոս, տեսեալ զհամբերութիւն սրբոյն հաւատաց ի Քրիստոս եւ խոտաովանեցաւ առաջի գատաւորին, եւ առժամոյն հատին զկեղուն եւ սարս զզլուխն :

10 Եւ հրամայեաց եւ զսրբոյն Բիանորոսի քերթեցին զձակատն, եւ հանեալ զաչան ծակեցին եւ զպճղունան, եւ սպս հատին զզլուխն, եւ եղին զձորմինն հետագոյն յերապօլսէ :

Յայժմ աւուր երկու վկայքն Քրիստոսի Մարկոս եւ Մովկիանոս չլէրզոնոսէ եպարքոսէն սրով կատարեցան ի փառս Քրիստոսի :

15 [B՝ Յայժմ աւուր վկայութիւն սուրբ քահանավկային Թէոդոսու երանելոյ, որ բազում չարչարանօք ծարտիւրոսացաւ փառն Քրիստոսի, եւ սրբոյն Գոնատու երջանիկ եպիսկոպոսին Լիվիիս զոր Լիբիոս կոչեմք : Եւ չիշատակ սուրբ հարցն Մարկոսի եւ Անդրէի Երուսաղեմացոյ սատուածահաճոյ ձղնաւորաց :]

* B
p. 6 a.

1 տարան] կապանօք *add.* B || 10 զպճղունան] ստիցն *add.* B — հետագոյն] ի քաղաքէն *add.* B || 13 ի փառս Քրիստոսի] եւ զզլուխն եւ զարինն իւրեանց կանայք նոցա ի զոգս իւրեանց ընդունէին, եւ ձեծաւ սրտուով թագեցին զնոսս ի ճի տապանի ի փառս Աստուծոյ B.

lâtres le saisirent et le conduisirent à la ville d'Isauropolis (*Sauropolis*) devant le juge Sévérien. Là, on le pressa fortement de renier le Christ et d'immoler aux idoles, mais on ne parvint pas à l'ébranler de la foi au Christ.

On le suspendit nu à un poteau et on déchira cruellement son corps, on brûla ses plaies avec des broches enflammées, on lui arracha les dents et on lui coupa les oreilles. Un des assistants, dont le nom était Sylvain, témoin de l'endurance du saint, crut au Christ et le confessa devant le juge. On lui coupa aussitôt la langue, puis on lui trancha la tête.

(Le juge) ordonna d'enlever la peau du front à saint Bianor; on lui arracha les yeux, on lui troua les chevilles, enfia on lui trancha la tête. On déposa son corps à une grande distance de Hiérapolis.

En ce jour les deux martyrs du Christ Marc et Mœcimus (*Moukianos*) furent martyrisés pour la gloire du Christ par l'évêque Alozonos.

[B՝ En ce jour martyr du saint prêtre martyr le bienheureux Théodose, qui fut, par de nombreuses tortures, martyrisé pour le Christ; et de saint Donat, le bienheureux évêque de Liviiis, que nous appelons Libye (*Libios*). Également commémoration des saints pères Marc et André de Jérusalem, ascètes agréables à Dieu.]

* B
p. 6 a.

Մարգատ Իժ և Յուլիսի Ե : Վերադարձին սրբոյն Յակինթոսի :

* A fol. 300
v° b.

Քրիստոսի մարտիրոսն Յակինթոս էր ի քաղաքէն Կեսարու * Կապադովկացոց, սենեկատես Տրաչանոսի անօրէն արքային, և սպասաւորէր ի սեղան նորա ի Հռոմ քաղաքին : Եւ էր ամաց իրբեւ բսանկց :

Եւ ոմանք շարախորհուրդք սրտոմեցին թագաւորին վասն նորա եթէ յամենայն ժամ յանուն Յիսուսի Քրիստոսի յաօթիս կաց : Եւ յորժամ լուաւ ստիպէր զնա զպիղծ զոհսն մատուցանել, և նա հաստատուն մտօք ընդլիմանայր հրամանաց նորա, և խոտտովանէր յաշտնապէս զՔրիստոս ձշմարիտ Աստուած : Եւ գաւազանօք յոյժ ձաղկեցին զամենայն մարմինն և եղին ի բանդ : Եւ դարձեալ հանին ի բանդէն և խոտագոյն գանիւք վերաւորեցին զնա և արկին ի բանդ :

Եւ չնտ երեսուն աւուր զխոտց թագաւորն եթէ հաստատուն է ի հաւատոն հրամայեաց հատանել զգլուխ նորա : Եւ ձի ոմն ի զօրահանացն հրամանաւ թագաւորին արար համեմալ խորտիկս ի մտց զոհեցն, և տարաւ ի բանդն աւ սուրբ վկայն զի ձաշակեացն ի միասին : Եւ յորժամ եմուտ ետես լոյս մեծ ի բանդին, և գտարբն զուարթ

1 Յակինթոսի] սր ի հայ լեզու Յակունց B || 9 մարմինն] անձն B || 10 զնա] զմարմինն B || 11-12 զխոտց... զգլուխ նորա om. B || 13 համեմալ om. B || 14 — p. 1717, l. 2 և յորժամ... կերակրոյն] և սուրբն ոչ բնաւ յանձն էաւ ուսել B.

29 MARGATS, 5 Juillet.

Martyre de saint Hyacinthe.

* A fol. 391
v° b.

Le martyr du Christ Hyacinthe était de la ville de Césarée * de Cappadoce, chambellan de Trajan l'empereur impie, et il le servait à table dans la ville de Rome. Il était âgé d'environ vingt ans.

Certains malintentionnés rapportèrent de lui à l'empereur qu'il priait à toute heure au nom de Jésus-Christ. Entendant cela, (l'empereur) exigea qu'il offrit des victimes immondes, mais lui, d'un esprit ferme, résista à ses ordres, et confessa ouvertement le Christ, vrai Dieu. On fustigea vigoureusement tout son corps à coups de bâton et on le mit en prison. Puis, on le fit sortir de la prison et on le couvrit de blessures par une fustigation plus cruelle, enfin on le jeta de nouveau en prison.

Trente jours après, l'empereur, sachant qu'il était ferme dans sa foi, ordonna de lui trancher la tête. Un des soldats, sur l'ordre de l'empereur, prépara des mets succulents avec de la chair des victimes, et les apporta à la prison au saint martyr pour les manger avec lui. Lorsqu'il entra, il aperçut une forte lumière dans la prison et le saint, la figure souriante, assis

երեսօք նստեալ եւ երկու հրեշտակս մերձ կարով մին հովանի ունէր անձինն, եւ միւսն զնէր պսակ ի գլուխն . եւ յաջի լեալ դարձաւ կերակրամբն :

Եւ թողին զնա ի բանդն ալլ եւս եօթն օր * անսուալ : Եւ ասրս զնացին ի բանդն * A fol. 301
 5 մարդկան զամբարս ունեցով : Եւ յորժամ վերացան հրեշտակքն հանին զմարմինն եւ ձգեցին ի լեռոն կերակուր գապանաց :

Եւ ոմն մի Տիմոթէոս քահանայ ապղեցութեամբ հրեշտակի Տեառն ելեալ ի լեռոն եզիտ զմարմինն եւ ել զպուշութեամբ ի տապանի : Եւ յետ մահուան նորա երեւեցաւ սուրբն Յակիմիթոս իշխանի ումնն բրիտանոնէի չաչացն կուրացելոյ եւ ասէ . Եթէ տարցես զմարմինս իմ ի տուն իմ բժշկիս ի ցաւոցս եւ տեսցես զլոյս : Եւ երթեալ իշխանին ի տապանն, օձ զաչս իւր ի ձիթոյ կանթեղին, եւ առժամայն ողջացաւ : Եւ մոռացաւ զսպտուէր սրբոյն եւ առժամայն կուրացաւ զարձեալ : Գնաց միւսանկամ ի տապան սրբոյն եւ աղաչէր զի տեսցէ լոյս, եւ բւաւ ի տապանէն ձայն որ ասէր . Խարեցեր եւ խարեցար : Եւ չիջեաց զսպտուէր սրբոյ վկային, երարձ զնշխարսն զբաստու, եւ տարաւ

3-5 Եւ ասրս զնացին . . . հրեշտակքն] Եւ իբրև զիտաց թագաւորն եթէ հաստատուն է ի հաւատան հրամայեաց հատանել զգլուխ նորա, եւ զնացեալ ի բանդն զաին զնա մեռեալ B || 8 — p. 1718, l. 3 Եւ յետ մահուան . . . Յուլիս Ե] Եւ ասրս իշխան ոմն բրիտանոնեաց ետես յերազն զսուրբն Յակիմիթոս, եւ ազգամբ նորա օձեալ զաչս իւր ի ձիթոյ կանթեղին որ կայր ի վերայ տապանի նորա, եւ ընկալեալ զբժշկութիւն, երարձ զնշխարսն ի վերայ զբաստու եւ տարաւ ի Կեսարիս ի սուն սրբոյն Յակիմիթոսի Մարգաց ԻԹ եւ Յուլիս Ե B.

avec deux anges à côté de lui, dont l'un le protégeait, tandis que l'autre lui posait une couronne sur la tête. Pris de peur, il s'en retourna avec les mets.

On laissa (le saint) sept jours encore en prison, * sans nourriture. Ensuite, * A fol. 301
 on se rendit à la prison pour le faire sortir et lui trancher la tête, mais on le trouva mort, et on aperçut des anges, en forme humaine, tenant des flambeaux. Lorsque les anges se furent élevés (au ciel), on fit sortir son corps et on l'abandonna sur la montagne en pâture aux fauves. 1° a.

Un certain prêtre Timothée, par inspiration de l'ange du Seigneur, monta à la montagne, trouva le corps, et le déposa avec précaution dans un tombeau. Après sa mort, saint Hyacinthe apparut à un prince chrétien, aveugle des deux yeux, et lui dit : « Si tu emportes mon corps dans ma maison, tu seras guéri de ton infirmité et tu verras la lumière. » Le prince, s'étant rendu au tombeau, frotta ses yeux avec l'huile de la lampe et fut guéri aussitôt. Mais ayant oublié la recommandation du saint, il redevint aveugle. Il se rendit une autre fois à la tombe du saint, et le pria pour obtenir la vue; il entendit une voix de la tombe qui dit : « Tu as trompé et tu as été trompé. » Il se souvint de la recommandation du saint martyr, chargea ses restes sur une bête de

ի Կեսարիա ի սուն Յակիւնիմոսի, եղ ի ճարճարխոնեաց տապան, եւ առժամայն ողջացաւ եւ ետես զլոյս :

Կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Յակիւնիմոս Յուլիսի Ե :

* A fol. 301
r° b.

* Մարգաց 1, եւ Յուլիսի 2 : Տօն է Եսայեայ ճարգարէին :

Եսայի ճարգարէ էր որչի Ամուխայ ի Թեկուաց, ի ցեղէն Յուլայ, եւ մեռաւ ի Մա- 5
նասէէ սղոցեալ յերկուս, եւ երաւ ի ներքոյ կաղնոյն Ռեզեղայ, մերձ յանցս ջրոյն զոր կորոյս Եղեկիա թագաւորն խցեալ զնոսա :

Վասն աջնորիկ զնշանն Սերովմայ Աստուած վասն ճարգարէին արար, զի յառաջ քան զմեռանելն ճարաւեցաւ եւ յաղթն եկաց զի զայէ ջուր ըմպելոյ, եւ վաղվազակի 10
աւաբեցաւ նմա ի նմանէ. վասն աջնորիկ կոչեցաւ Սերովմ որ թարգմանի աւաբեալ :

Եւ առ Եղեկիայիւ յառաջ քան զառնելն զՋրհորն եւ զաւաղանան, ազօթիւք Եսայեայ ջուր ըմպելոց սակաւ. յորժամ էր ժողովուրդն պաշարեալ յալպագեայն, ունէին զՍերովմ զի մի ապականեսցի քաղաքն առ ի չրոյէ ջրոյ, եւ պատեալ զքաղաքն պատ-

5 Յուլայ] զուշակեաց զկուտական ճուռնն, զանպարտական ճաշն, եւ զրեթէ զամենայն խորհուրդս անորէնութեան Փրկչին մերոյ եւ Աստուծոյ : Եւ յաւուրս հիւանդութեան Եղեկիայ արքայի ազօթիւք նորա զորձոց Աստուած զարեգակն, եւ բժշկեաց զթագաւորն *add.* B || 12 բղխեցոց սակաւ] բղխեաց B — յալպագեայն] յասորեստանեայ B || 12-13 ունէին .. ջրոյ *om.* B.

somme et les emporta à Césarée, à la maison de Hyacinthe, les déposa dans un tombeau en marbre, fut guéri aussitôt et vit clair.

Le saint martyr du Christ Hyacinthe fut martyrisé le 5 juillet.

* A fol. 301
r° b.

* 30 MARGATS, 6 Juillet.

Fête du prophète Isaïe.

Le prophète Isaïe était fils d'Amos de Thécuc, de la tribu de Juda, et mourut scié en deux par Manassé; il fut déposé sous le noyer de Régel, près des sources d'eaux que le roi Ézéchias gâta en les faisant couvrir.

C'est pour ce prophète que Dieu fit le prodige de Siloc (*Selormay*), car avant de mourir il eut soif, et se mit à prier pour trouver de l'eau à boire, et aussitôt il lui en fut envoyé par (Dieu); c'est pourquoi (l'endroit) fut appelé Siloc, nom qui se traduit envoyé.

Sous le règne d'Ézéchias, avant que puits et bassin fussent construits, l'eau jaillit un peu sur la prière d'Isaïe : lorsque la population fut assiégée par les infidèles, elle tint Siloc, pour que la ville ne fût détruite par manque d'eau, et on entoura la ville de murailles. Les assaillants en firent le siège pendant

նիշօք նստէին շուրջ պատերազմողքն զաւուրս բազումս, եւ հարցեալ թէ ուստի ըմպեն ջուր քաղաքացիքն, եւ ուսեալ նստեալ այնուհետեւ աչազգիքն աւ Սեբովամ : Եւ յորժամ գալին Հրեաչքն հանդերձ նսաչեաւ յայնժամ յանկարծակի երանէր ջուրն, եւ յորժամ գալին աչազգիքն ոչ երանէր : Վասն այնորիկ ձինչեւ զայսօր յանկարծակի երանէ ի ժամուն յայնժ յորժամ * զայք նսաչեաս հանդերձ ժողովրդեամբն զի զուցցի * A fol. 301 v° a.

խորհուրդն :

Արդ վասն զի նսաչեայ ազգաւ այն եղև, եւ վասն չիշատակի նորին ժողովուրդն մօտ ի Սեբովամ եղին զնա վասուտորապէս, զի ի ձեռն ալօթից նորա, եւ չեա մահուան նորա ունիցին զվաչելս ջրոյն, բանզի եւ հրաման իսկ տուաւ նոցա այնպէս սանկոյ :

Եւ է գերեզման նորա մօտ ի գերեզմանս թագաւորաց յեսուսա կուսէ գերեզմանաց թագաւորաց եւ քահանայիցն ի հարաւոյ կողմանէ : Եւ է ձինչեւ զայսօր անչայտ ի բազմոց ի քահանայից անտի եւ յամենայն ժողովրդեանէն :

Յայժմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Թէոդորոսի Կիւրենայ եպիսկոպոսին ի Ալբիա :

Յաւուրս Պիոկղիտիանոսի կաապաշտ սրբաչին սուրբն Թէոդորոս եպիսկոպոս էր 15 Կիւրենայ քաղաքին Աբբէսցոց, յորմէ էր Սիմոն Կիւրենացին որ զխաչն Քրիստոսի

1-6 եւ հարցեալ... խորհուրդն] ունէին քաղաքացիքն զՍեբովամ յորմէ ըմպէին. սք թշնամիք ոչ գտանէին 'անկ ջուր B || 11 թագաւորաց եւ om. B || 12 ժողովրդեանէն] Կատարի սօն սպրցման սուրբ ճարգարէին նսաչեայ չինն Մաչիս ամսոց. իսկ զիր հանգստեան սուրբ նշխարաց նորա եւ աստուածաբեալ ճարմնոյն ի վեցն Յուլիս ամսոց, սք է յայժմ աւուր ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ add. B.

de longs jours, puis ayant cherché d'où provenait l'eau que les habitants de la ville buvaient, et l'ayant appris, les infidèles vinrent alors mettre leur camp devant Siloé. Lorsque les Juifs venaient accompagnés d'Isaïe, l'eau jaillissait tout d'un coup, mais lorsque c'étaient les infidèles qui venaient, l'eau ne jaillissait plus. C'est pourquoi jusqu'aujourd'hui encore (l'eau) jaillit tout d'un coup à l'heure à laquelle * y venait Isaïe avec la population. Ceci fait connaître * A f 1.301 v° a.

Or, comme cela eut lieu à cause d'Isaïe, la population, en souvenir de cela, le déposa solennellement près de Siloé, pour que par ses prières elle eût encore, après sa mort, la jouissance de l'eau; il lui fut du reste ordonné de faire ainsi.

Le tombeau (d'Isaïe) se trouve près des tombeaux des rois, en arrière des tombeaux des rois et au sud (des tombeaux) des prêtres. Il est jusqu'aujourd'hui inconnu de la plupart des prêtres et de toute la population.

En ce jour martyr de saint Théodore, évêque de Cyrène en Libye.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien, saint Théodore était évêque de la ville de Cyrène de Libye, d'où était Simon le Cyrénéen qui porta la croix

երարձ. եւ էր պեւոր, եւ յոյժ ուսեալ էր գամենայն զիրս աստուածաշունչ պատուիրանաց. եւ էր զբազիր զբէր զիրս եւ պարգեւէր չեկեղեցիսն :

Եւ մինչդեռ երիտասարդն էր կին ունէր եւ գաւակս, եւ զմի յորդոցն սնուանեաց Լեւոն : Եւ եղև Լեւոնն այն յոյժ գազանաբարոյ եւ անհնազանդ եւ չանցող պատուիրանացն Աստուծոյ : Եւ եղև ընկերակից Տրգնիանոսի կուսպաշա դատաւորին. եւ չարախօսեաց * աւ նա զհայրն իւր զԹէոփորոս եպիսկոպոսն եթէ զբազում զիրս զրեաց, եւ այնու վարձուցանէ զհրեայս եւ զհեթանոսս ի Քրիստոսի դաւանութիւնն :

* A fol. 301
v° b.

Եւ տարան զնա աւաջի դատաւորին, եւ յոյժ նեղեաց զնա զի տարցէ առ նա զզիրսն եւ ուրապի զՔրիստոս. եւ յորժամ ոչ կարաց հաւանեցուցանել զան հարին զնա ուժգին հաստ գաւազանօք, եւ պնդեցին գամենայն մարմինն շղթայիւք, եւ երկիցս անգամ ընդ մէջ քաղաքին Փտողեմայ անցուցին այսպն առնելով. եւ բազում բրիտանեացք զհետ երթալին ընդ որս եւ սրբուհի կանաչքն Լուկիոս եւ Արոջեա եւ Կոպրեա :

Եւ տարան զտուրբ եպիսկոպոսն ի Փտողեմայիպայ ի Կիւրենա քաղաքն, եւ սուրբ կանաչքն զկնի երթալին եւ սպասաւորէին նմա, եւ զվէրս պատէին : Եւ անդ կացուցին չառենի եւ բռնադատէին զնա զի ցուցցէ նոցս զզիրսն իւր : Եւ բերին ի բազին մի զի երկիր պազցէ եւ նա ոտիւքն ընկեց չերկիր զբազինն կուոցն եւ եթուք չերեսն :

1 պատուիրանաց] Աստուծոյ *add.* B || 12 զհետ] զկնի B || 14 եւ զվէրս պատէին *om.* B.

du Christ. (Théodore) était un vieillard, très versé dans tous les livres de commandements inspirés par Dieu; il était aussi copiste, copiait des livres et les donnait aux églises.

Étant jeune, il avait eu une femme et des enfants; il avait nommé Léon un de ses fils. Ce Léon devint très brutal, désobéissant et transgresseur des commandements de Dieu. Il devint le collègue du juge idolâtre Tignianus¹, et lui parla en mal^{*} de son père l'évêque Théodore, comme ayant copié de nombreux livres, et ayant par eux converti les Juifs et les infidèles à la doctrine du Christ.

* A fol. 301
v° b.

On le conduisit devant le juge, qui le pressa beaucoup de lui apporter les livres et de renier le Christ; mais n'ayant point réussi à le convaincre, il le fit frapper brutalement avec de gros bâtons, lui fit lier étroitement le corps avec des chaînes et le fit promener par deux fois dans la ville de Ptolémaïs, à la risée de tous; de nombreux chrétiens le suivirent, parmi lesquels les saintes femmes Lucia, Aroa (*Aroyea*) et Cyprilla.

On conduisit le saint évêque de Ptolémaïs à la ville de Cyrène, et les saintes femmes, le suivant, le servaient et pansaient ses plaies. Là on le fit comparaitre au tribunal et on exigea qu'il montrât les livres. On l'emmena devant un autel d'idoles pour qu'il s'y prosternât; mais lui, d'un coup de pied, renversa à terre l'autel des idoles et leur cracha au visage.

1. La forme grecque est Διγνιανός.

Կախեցին զնա զփայտէ եւ բերէին զմարմինն : Եւ որպէն իւր չանցիմանէր զհայրն
 փասն զրոյն զի տարցի առ գատաւորն : Հերձին սրով գոտան եւ գորունսն, զբարձան եւ
 գորովանն, զլանջան եւ զթիկունսն եւ զբազուկան, զգլուխն եւ զկրական, եւ հեղին ի
 վերայ վերացն բացալս * այլ խառնեալ, եւ խոշոր խորզով շիէին զվէրսն, եւ արինն * A fol. 302
 5 իբրեւ առու հեղոյր ի մարմնոյն, եւ սրով հատին զկրակն : Եւ ամենայն ժողովուրդքն
 հրեայք եւ հեթանոսք եւ բրիտանեայք որք տեսանէինն սղբային եւ զարձանային ընդ
 համբերութիւն սրբոյն : Թոնարհեցաւ Քրիստոսի վիպն եւ առ զկրակն, համբուրեաց
 եւ պահեաց ի ծոց իւր :

Արկին զնա ի բանդ, եւ զհասարակ զիշերոյն եմուտ առ նա ազանի ի վերայ զլիսոյն
 10 եւ ազազակէր : Եւ լուաւ զձաջն ազանոյն Լուկիոս բանկապետն, եմուտ ի բանոն,
 ետես զազանին եւ գտուրբն զի խօսէր սմբոյջ մարմնով, ողջացեալ ի բազում վիրացն .
 երկեաւ յօժ, եւ բախեաց զերեսս իւր եւ փետտեաց զմօրուսն եւ զհերս զլիսոյն եւ
 ողբայր . եւ առեալ զտուրբն որ արեամբ շաղախեալ էր եւ ի վերայ երեսացն, եւ ազաչէր
 15 գտուրբն եւ համբուրէր զբերանն զի ուսուսցէ նմա զբարեպաշտութիւնն : Եւ նա
 արարեալ ի վերայ նորա զնշան սրբոյ խաչին ձկրտեաց զնա . եւ եղև բրիտանեաց
 կատարեալ :

1 բերէին] բերեցին զամենայն B || 9-13 եւ զհասարակ... եւ ողբայր] եւ եկեալ
 բարեպաշտ կանայք Լուկիոս, Կրոյս եւ Կոպրեոս, զարձանէին զնա եւ սրտէին զվերս
 նորա : Եւ ի հասարակ զիշերին տեսանէր Լուկիոս բանկապետն տեսիլ սքանչելի, զի ազանի
 ծի նստեալ ի վերայ զլիսոյ սրբոյն ազազակէր . եւ երթեալ ի բանդն ետես զնա զորացեալ
 մարմնով B.

On le suspendit à un poteau et on lui déchira le corps. Le fils réprouvait
 son père, au sujet des livres, afin qu'il les apportât au juge. On lui déchira,
 par le glaive, les pieds, les jambes, les cuisses, le ventre, la poitrine, le dos,
 les bras, la tête, les mâchoires; on versa sur les plaies du vinaigre fort
 * mélangé à du sel, et on frotta les plaies avec un gros sac; le sang coulait de * A fol. 302
 son corps comme un ruisseau; ensuite on lui coupa la langue par le glaive. 1° a.
 Tout le peuple, juifs, infidèles et chrétiens, en voyant cela, pleuraient et étaient
 étonnés de l'endurance du saint. Le martyr du Christ, s'étant baissé, saisit sa
 langue, la baisa et la conserva dans son sein.

On le jeta en prison; au milieu de la nuit une colombe, ayant pénétré
 auprès de lui, se posa sur sa tête et cria. Le geôlier Lucius, ayant entendu
 la voix de la colombe, entra dans la prison et vit la colombe et le saint qui
 parlait, le corps intact, guéri de ses multiples plaies. Il eut très peur, se
 frappa la figure, s'arracha la barbe et les cheveux de la tête et se mit à
 gémir. Il saisit le sac trempé de sang et le posa sur son visage, priant le saint,
 en le baisant sur la bouche, de lui apprendre la dévotion. (Le saint) fit sur lui
 le signe de la croix et le baptisa; il devint un chrétien parfait.

Իսկ սուրբն թեոփորոս բաճանաչարեան Վրխտոսի ողջունեաց դամենացն հաւատացեալսն եւ անկու ի վերայ երկրի, եւ տարածեաց զոտս իւր եւ կապեաց զձեռս իւր, եւ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած * Յուլիսի Չ, երկուս աւուրս կայեալ զկնի ահաղին չարչարանացն : Եւ թաղեցին զնա պատուով եւ օրհնութեամբ Լուկիոս եւ սուրբ կուսան կանաչքն :

Եւ սաւաքեաց զատուորն Տիգնիանոս առ Լուկիոս զի հանցէ զսուրբն ի բանդէն եւ տարցէ առաջի նորա շատեանն, եւ նորա երթեալ պատմեաց նմա դամենացն սքանչելագործութիւնան որ եղեն. եւ ինքն խոտտովանեցաւ զՎրխտոս : Եւ զահի հարեալ զատուորին հրամայեաց սքանանել զԼուկիոս եւ զսուրբ կուսան կանաչսն զԼուկիոս, զՎրոչեա եւ զԿոպրեկա, եւ զայլս ոմանս որք ընկարան ի սրբոցն թեոփորոսէ զբանն կենաց եւ մկրտեցան :

Եւ Լուկիոս բազում փարգապետութեամբ զարծոյց զբատուորն Տիգնիանոս շատուածգիտութիւն : Եւ մտին ամենեքեան ի նա ի Կիւրենայ եւ նաւեցին ի Կիպրոս, եւ գտին անգ անօրէն զատուոր մի զի չարչարէր զքրիստոնեացն եւ սպանանէր : Եւ Լուկիոս գալտ ի Տիգնիանոսէ զնաց առ զատուորն եւ խոտտովանեցաւ զՎրխտոս, եւ երթեալ կործանեաց սոխըն զբաղինան եւ խորտակեաց. եւ նոյնժամացն հատին զզուլիս նորա : Եւ երթեալ Տիգնիանոս թաղեաց զնա :

3 Աստուած] Մարգար Է, եւ *add.* B || 7 սքանչելագործութիւնան] սքանչելիսն B || 13 մտին] մտեալ B || 17 զնա] պատուով զմարմին նորա B.

Saint Théodore, le pontife du Christ, après avoir donné le salut à tous les chrétiens, tomba à terre, étendit ses pieds, joignit ses mains et rendit son âme à Dieu le 6 juillet, après avoir survécu deux jours à ses terribles tortures. Lucius et les saintes femmes l'inhumèrent avec honneurs et bénédiction.

Le juge Tignianus envoya l'ordre à Lucius de faire sortir le saint de la prison et de l'amener en sa présence au tribunal. (Lucius) alla le trouver et lui raconta tous les prodiges qui avaient eu lieu. Lui-même confessa le Christ. Le juge, saisi de crainte, ordonna de tuer Lucius et les saintes femmes Lucia, Aroa et Cyprilla, et d'autres encore qui avaient reçu de saint Théodore la parole de vie et s'étaient fait baptiser.

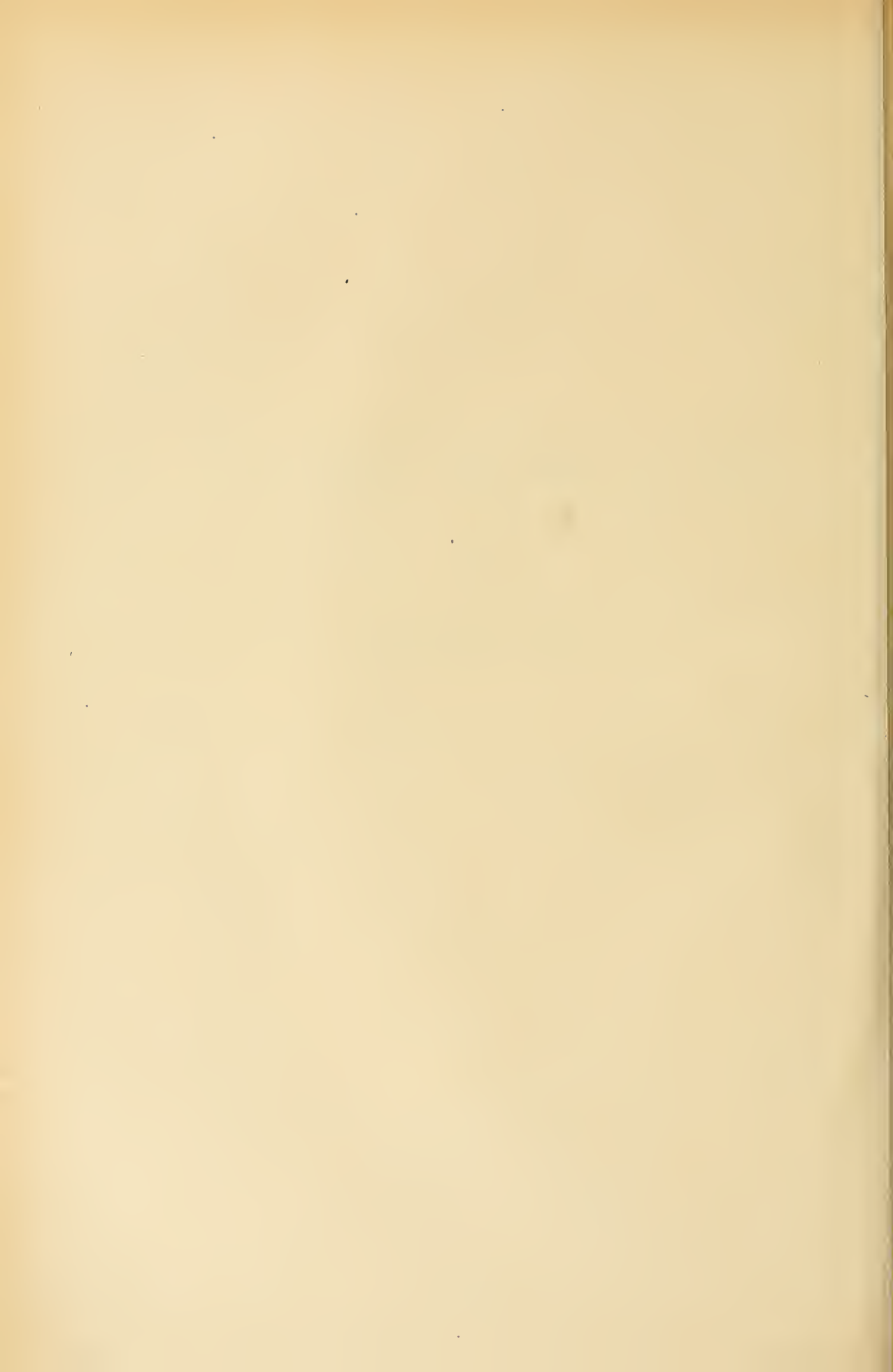
Lucius, après un long enseignement, convertit le juge Tignianus à la connaissance de Dieu. Tous s'embarquèrent à Cyrène et firent route sur Chypre; ils y trouvèrent un juge impie qui torturait les chrétiens et les faisait mourir. Lucius, en cachette de Tignianus, se rendit auprès du juge et confessa le Christ, puis alla renverser à coups de pied les autels (des idoles) et les brisa; on lui trancha aussitôt la tête. Tignianus alla l'inhumier.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

XII

MOIS DE HROTITS

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 302 v° à fol. 339 v°.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յայտնաւորք ըստ կարգի ընտրելագոյն օրինակի Յայտնաւորաց
Տէր Իսրայելի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

Հրոտից Ա եւ Յուլիսի է : Վկայաբանութիւն Աստիոսի եպիսկոպոսի :

Յաւուրս Տրալիանոսի ամբարիշտ * արքային էր սուրբն Աստիոս եպիսկոպոսն ^{• A fol. 302}
Գորաքիոյ քաղաքին ի կողմանս արեւմտից : Եւ նախարարք քաղաքին Նուժերիանոս, ^{v° a.}
Նէարքոն, Ագլաւիդոս եւ Արիանոս բռնապատեցին զնա զոհել կոոցն, եւ նա խոս-
տովանէր զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուած :

Արկին զնա ի բանդ, եւ տեսանէ յանուրջս զի կանգնեալ կայր ի վերայ վիճի, եւ
շաղախեալ ձիթով մարմինն : Եւ չարուցեալ պատմեաց քահանայեցն եւ ասէ .
Պարտ է ինձ չարչարել վասն Քրիստոսի եւ ճեռանել . զնացէք զուր իւրաքանչիւր
ուր եւ կամեսցիք զերծեալ ի տանջանացն :

10 Եւ յետ աւուրց հանին ի բանդէն եւ տարան աւաջի Ագրիկողայոսի դատաւորին .
եւ զան հարին կապարեաց թակով զկզակնն, եւ արջառաջօք ձապկեցին զթիկունն
եւ զլանջան : Եւ բազում անգամ խրատ տալին ուրանալ զՔրիստոս եւ վրկիլ ի
տանջանացն . եւ սուրբն ամենեւին ոչ հաւանեցաւ բանից խրատու նոցա, այլ
յայտնապէս քարոյէր եւ խոստովանէր զՔրիստոս :

1 եպիսկոպոսի] Գորաքիոյ *add.* B || 11 թակով] թաթովք B .

1er BROTITS, 7 Juillet.

Passion de l'évêque Astius.

Le saint évêque Astius de la ville de Durazzo (*Dorakhioy*), dans les contrées ^{• A fol. 302}
de l'Occident, vivait aux jours * de Trajan, l'empereur impie. Les principaux ^{v° a.}
de la ville, Numérien, Néarque, Aglaïdos et Arianus le pressèrent d'immoler
aux idoles, mais il confessa le Christ vrai Dieu.

On le jeta en prison, et il vit en songe qu'il se tenait debout sur un rocher, le corps frotté d'huile. S'étant éveillé, il le raconta aux prêtres et dit : « Je dois être torturé pour le Christ et mourir. Que chacun de vous parte où il voudra pour éviter les tortures. »

Après quelques jours, on le fit sortir de la prison et on le conduisit devant le juge Agricolaus. On lui frappa les mâchoires avec un manteau de plomb et on lui flagella le dos et la poitrine avec des nerfs de bœuf. A plusieurs reprises on l'engagea à renier le Christ et à éviter les tortures, mais le saint ne consentit point à leurs recommandations et conseils, il prêcha ouvertement et confessa le Christ.

Եւ նորա բարկացեալ մերկացուցին զսուրբն եւ կտակեցին զփայտէ, եւ կախեցին ի սարիսախն յաւուրս խորշակի տօթոց, եւ օծին զամենայն մարմինն մեղու : Եւ զոռոզք եւ պիծակք եւ մեղուք եւ ճանձք եւ մծելք կրճեցին զմարմինն մինչև յօսկերսն. եւ ազօթելով * առ Աստուած աւանդեաց զհոգին Յուլիսի Է :

* A fol. 302
v° b.

Եւ քահանայք եկեղեցոյն առին զմարմինն եւ թաղեցին զալտ ի նշանաւոր տեղի : 5
Եւ յորժամ զաղարեաց հալածումն ի քրիստոնէից շինեցին կեղեցի ի տեղոջն ուր կախեցաւ զփայտէ, եւ անդ փոխեցին զնշխարս սրբոյն Աստիոսի :

Հրոսից Բ եւ Յուլիսի Ը : Վկայութիւն սրբոյն Պառկոպլոսի որ է յառաջագէծ :

Յաւուրս Գիտղղիտիանոսի կուսպաշտ արքային սուրբն Պառկոպլոս էր ի քաղաքէն Երուսաղեմի, քրիստոնեաց հօր զաւակ որոյ անուն էր Գրիստափոր եւ կուսպաշտ 10
մօր որոյ անուն էր Թէոդոսիոս : Եւ յառաջ հայրն վախճանեցաւ եւ մայրն սնոց զորդին իւր հաւատովն իւրով, եւ անուանեաց զնա Նէանէաս : Եւ յորժամ վարժեցաւ

1 զփայտէ] զխաչափայտէ B || 2 տօթոց] ամարացոյ ի սասպ արեղական *add.* B — մարմին] զանձն B — մեղու] եւ ժողովեալ ի վերայ նորա *add.* B || 3 կրճեցին... Յուլիսի Է] խայթեցին խայթոցօր, եւ ատամաճքք զամենայն միսն կրճեցին, եւ կերան զմարմինն մինչեւ յօսկերսն, մինչ զմերկացուցին զմորթն եւ զմիսն յամենայն ոսկերացին, եւ լսկ միայն երեւէր ոսկերքն : Եւ յայնպիսի ստակալն եւ ահաւոր անըմբռնելի ամնջանա ժռժկարեաց համբերութեամբ զյայզ եւ զյերեկ ի թիւնաւոր խայթոցսն, եւ ի կրճումն մարմնոյն վիրաւորելոյ եւ ոսկերացն մերկացելոյ մինչեւ ազօթելով առ Աստուած աւանդեաց զհոգին Հրոսից Բ եւ Յուլիսի Է : B || 7 սրբոյն] սուրբ եպիսկոպոսին B — որ է] ի հայ լեղու *add.* B || 9 կուսպաշտ *om.* B.

Les (païens), irrités, dépouillèrent le saint, l'attachèrent à un gibet, le suspendirent sur les murailles durant des jours de hâle et de chaleur, en oignant tout son corps de miel. Les frelons, les guêpes, les abeilles, les mouches et les moustiques rongèrent son corps jusqu'aux os, et c'est en
* A fol. 302
v° b. priant * Dieu qu'il rendit son âme, le 7 juillet.

Les prêtres de l'église prirent le corps et l'inhumèrent secrètement dans un endroit choisi. Lorsque la persécution contre les chrétiens prit fin, on construisit une église à l'endroit où il avait été attaché au gibet, et on y transporta les restes de saint Astius.

2 PROCOPE, 8 Juillet.

Martyre de saint Procope, nom qui veut dire « en avance ».

Saint Procope était de la ville de Jérusalem, aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien. Il était fils d'un père chrétien dont le nom était Christophe et d'une mère idolâtre du nom de Théodosie. Son père étant décédé le premier, la mère éleva son fils dans sa religion et l'appela Néanias.

և եղև ճանուկ, առեալ գանձ և զորդին իւր տարաւ առ թագաւորն, և նա առեալ զգանձն պատուեաց զորդի կնոջն, և աւարեաց զնա առ զուրս Ալեկտանդրու. և ետ նմա երկու զօրազուլսս զօրօք իւրեանց զՆիկիտարատոս և զԱնտիօքոս, և զբարկեաց պատուիրելով նմա զև զորս բրիտտոնեաց գտցէ տանջանօք կորուսցէ :

5 Եւ վասն ամառնային * խորշակին ի գիշերի գնալը : Եւ յորժամ մերձեցաւ Երեսուն * A fol. 303
1° a.

մղոնաւ ի քաղաքն Ալամիրա և զօրքն ընդ նմա յանկարծակի եղև շարժ և ահաւոր կայծակունք, և ձայն չերկնից որ ասէր. Նէանէաս, և զճև իմ հակառակ եղեր. ուր երթաս մեռանիս : Ասէ Նէանէաս. Ով իցես, երեւեցո՞ւ զքեզ Տէր, զի չեմ կարող տեսանել զքեզ : Յայնժամ երեւեցաւ նմա խաչ սառնանման, և ձայն ի խաչէն որ

10 ասէր. Ես եմ Յիսուս խաչեալն Որդին Աստուծոյ : Եւ պատմեաց նմա Տէրն զբարեպաշտութեան խորհուրդ աստուածութեանն, և զարձոյց զնա ի պիտուիլն ճշմարտութեան :

Եւ զարձաւ Նէանէաս ի Ակիլթոպոլիս, առ ոսկերիչս և արար խաչ յոսկուց և արծաթոյ, և յորժամ գործեցաւ խաչն երեւեցաւ զիր երբայցեցերէն որ զրեալ էր

15 Եմանուէլ. երեւեցաւ և երեք պատկերք և ի մէջն Յիսուս, և չեզր թևոց խաչին

1 տարու] զնաց B — նա առեալ] տուեալ B — կնոջն] իւր B || 6 յանկարծակի... Գնաց] երեւեցաւ նմա ի տեսեան խաչ սառնանման, և լուաւ ձայն ի խաչէն որ ճահ սարունայր նմա կիթէ երթեալ հակառակուլ լինիցի խաչելոյն Բրիտտոսի : Եւ զարձաւ Նէանիս ի Ակիլթոպոլիս, և կոչեալ զոսկերիչս ետ շինել զնմանութիւն խաչին զոր հետս, և զնացեալ B.

Lorsqu'il fut instruit, et fut devenu un jeune homme, la mère prit son fils avec de l'argent et le conduisit à l'empereur, qui accepta l'argent, honora le fils de la femme et l'envoya au duc d'Alexandrie. Celui-ci lui remit deux capitaines avec leurs troupes, Nicostratus et Antiochus, et l'expédia en lui ordonnant de faire périr dans les tortures tous les chrétiens qu'il rencontrerait.

A cause des grandes chaleurs * de l'été, il marchait de nuit. Lorsqu'il * A fol. 303
1° a.

fut arrivé à trente lieues de la ville d'Apamée, accompagné de ses troupes, il se fit tout d'un coup un tremblement de terre, avec des coups de foudre terribles et une voix du ciel, qui dit : « Néanias, es-tu devenu, toi aussi, mon adversaire? Où que tu ailles, tu mourras. » Néanias répondit : « Qui es-tu? Montre-toi, Seigneur, car je ne suis pas capable de te voir. » Il lui apparut alors une croix, qui semblait de glace, et une voix de la croix lui dit : « Je suis Jésus le crucifié, Fils de Dieu. » Et le Seigneur lui parla du pieux mystère de la divinité et le convertit à la science de la vérité.

Néanias retourna à Scythopolis, alla trouver les orfèvres et fit faire une croix d'or et d'argent, et lorsqu'elle fut achevée, il y apparut une inscription hébraïque qui se lisait « Emmanuel » ; il y apparut aussi trois figures : Jésus

ի մի կողմն Միքայէլի եւ ծիւան Գաբրիէլի հրեշտակապետացն : Եւ երկիր եպագ խաչին եւ պատկերացն :

Ինաց յերուսաղէմ եւ ելիտ Հագարացիս որ սասպատակէին դամենայն գաւառն եւ աւերէին : Եւ ելեալ Նէանէաս խաչին ի պատերազմ յաղթեաց քաջութեամբ Հագարացոցն, եւ դարձաւ խնդութեամբ ի տուն իւր գոհանալով զՔրիստոսէ եւ զխաչէն եւ զհրեշտակապետացն :

* A fol. 303
r° b.

Եւ ել ընդ առաջ * մալքն իւր, եւ զյաղթութիւն պատերազմին յօգնականութենէ կռոցն համարեցաւ, զոհանալը զղիցն, իսկ Նէանէաս ի Քրիստոսէ եւ ի սրբոյ խաչէն խոստովանէր զյաղթութիւն մարտին ընդդէմ թշնամւոյն : Եւ նոյնժամայն զրեաց մալքն իւր սաւ թագաւորն եթէ Ուրացաւ զկրուսն որդին իմ : Եւ առաքեաց թագաւորն հրաման առ Լուկիոս՝ զատաւորն Կեսարիոյ քաղաքին զի քննեսցէ գնէանէաս : Եւ յորժամ կացոյց առաջի իւր գոսւրբն խոստովանեցաւ գանուն եւ զհաւատս Տեսուն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Եւ այնչափ շարաշար ձաղկեցին գնա մինչեւ կիսամահ տարան ի բանդն :

Եւ ի մէջ զիշերին լոյս ձագեաց ի բանդին, եւ երեւեցաւ Քրիստոս հրեշտակա-

5 զՔրիստոսէ... զհրեշտակապետացն] զՅիսուսէ B || 8 ի Քրիստոսէ եւ ի սրբոյ խաչէն] զՔրիստոսէ B || 9 ընդդէմ թշնամւոյն] արարեալ ի ձեռն խաչին B — նոյնժամայն om. B || 10 թագաւորն] վասն որդւոյն իւրոյ add. B — գիւրուսն] զաստուածոս մեր B — որդին իմ] եւ պաշտէ զխաչեալն Քրիստոս B || 11 Կեսարիոյ քաղաքին om. B || 12 գոսւրբն] գնէանէաս B || 13 մերոյ Քրիստոսի om. B — շարաշար om. B || 15 լոյս ձագեաց] տեսանէր յանուրջսն լոյս մեծ ձագեալ B — երեւեցաւ] եկեալ B.

au milieu, et aux extrémités des branches de la croix les archanges, d'un côté Michel et de l'autre Gabriel. (Néanias) se prosterna devant la croix et les figures.

Il partit pour Jérusalem et y trouva des Sarrasins qui envahissaient toute la province et la dévastaient. Néanias, muni de la croix, leur livra combat, vainquit vaillamment les Sarrasins et retourna joyeusement à sa maison en rendant grâces au Christ, à la croix et aux archanges.

A fol. 303
r° b.

Sa mère alla au-devant * de lui et, attribuant la victoire de la bataille à l'aide apportée par les idoles, elle rendit grâces aux dieux; mais Néanias confessa que la victoire de la bataille contre l'ennemi était due au Christ et à la sainte croix. Sa mère écrivit aussitôt à l'empereur : « Mon fils a renié les idoles. » L'empereur envoya ordre au juge de la ville de Césarée, Lucius, d'interroger Néanias. Et lorsque celui-ci fit comparaître le saint devant lui, il confessa la foi et le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. On le flagella si brutalement, qu'on l'emmena en prison à moitié mort.

Au milieu de la nuit, une lumière jaillit dans la prison et le Christ

պետօքն եւ երջճ զնա ի կապանացն, եւ զվէրսն բժշկեաց եւ մկրտեաց զնա եւ ստէ .
Յայսմհետէ Պռոկոպիոս անուանեացիս, եւ չառաջագէմ լինիցիս ի գործս քո եւ բազում
գունդս դարձուցես ի հաւատս :

5 Եւ չեա սակաւ աւուրց տարան զՊռոկոպիոս ի տաճար կւոցն զի երկիր պագցէ .
եւ յորժամ զնաց կորճանեաց աբթիւք երեսուն եւ վեց բազինս, եւ բլխեաց ջուր եւ
լլաւ տաճարն : Եւ տեսեալ գորանչելիսն երկու գորագլուխքն զօրօքն իւրեանց
հաւատացին ի Քրիստոս, եւ մկրտեցան ի սրբոյն Պետրոսէ կաթիկոսոսէ կեսարու : Եւ
նոյնժամայն հատին դամենեցունց զլուվան եւ ճարտիրոսացան վասն անուանն Քրի-
ստոսի երկու գորագլուխք ' զօրօքն իւրեանց :

10 Հաւատաց ի Քրիստոս եւ Թէոդոսիա մայր սրբոյն Պռոկոպիոսի եւ ալլ երկոտասան
կանայք իշխանաց : Եւ զան հարին զնոսա ուժգին, եւ հրով գանթան այրեցին եւ
գատինսն հերձին, եւ ապա հատին զլուխս նոցա :

Եւ գաւրբն Պռոկոպիոս հրամայեաց եւ արջառաջօք զմարմինն զգեցին, եւ հեղին
ի վերայ քացախ սոսկ, եւ եղին ի ձեռինն հուր եւ կնկրուկ զի խնկեացէ ի բազինսն, եւ
15 նա պահեաց ի ձեռինն մինչեւ կնկրուկն այրեցաւ եւ ձեռքն ոչ կիպան :

1 Պրոյճ] լուճանէր B — բժշկեաց] բժշկէր B — մկրտեաց] մկրտէր B — ստէ] ստէր B
|| 2 բազում գունդս] գրագունդս B || 5 յորժամ... աբթիւք] յանկարծակի եղեւ շարժ ձեճ ի անուոյն
յայնձիկ եւ կորճանեցան B || 7 կաթիկոսոսէ] կաթիկոսոսագետէ B — Եւ նոյնժամայն] Ջայն
լուեալ գառաւորն հրամայեաց եւ B || 8 անուանն om. B || 13 զմարմինն] գանձեճ արարեալ
add. B || 14 սոսկ om. B || 15 ոչ om. B.

apparut, avec les archanges, le délia de ses chaînes, lui guérit les plaies
et le baptisa, en disant : « Tu t'appelleras désormais Procope, tu progres-
seras dans tes œuvres et tu convertiras à la foi de nombreuses troupes. »

Peu de jours après, on conduisit Procope au temple des idoles pour qu'il
s'y prosternât; et lorsqu'il y arriva, il détruisit, par ses prières, trente-six
autels; une source jaillit et le temple en fut inondé. Deux capitaines, témoins
du miracle, crurent au Christ, avec leurs troupes, et furent baptisés par
saint Léonce, l'évêque de Césarée. On leur trancha aussitôt la tête à tous. Ces
deux capitaines * furent martyrisés avec leurs troupes pour le nom du Christ.

Théodosie, la mère de saint Procope, crut aussi au Christ avec douze
autres femmes, épouses de princes. On les frappa vigoureusement, on leur
brûla les aisselles par le feu, on leur déchira les seins et on leur trancha
ensuite la tête.

(Le juge) ordonna de déchirer le corps de saint Procope à coups de nerfs
de bœuf; on répandit sur ses plaies du vinaigre pur; on lui mit dans les
mains du feu et de l'encens pour encenser les autels, et il les garda dans
ses mains jusqu'à ce que l'encens fût consumé, mais ses mains ne furent
point brûlées.

* A fol. 303
v° a.* A fol. 303
v° a.

Եւ զորձեալ կապեցին ծանր վէժ ի ձեռան եւ ընկեցին ի բորբոքեալ հօւր, եւ նա նշանաւ խաչին զվէմն ելոց՝ եւ զհօւրն շիջոց : Եւ ապա հրամայեաց դաճացն հատանել զգլուխն :

Եւ յորժամ տանէին ի տեղին տարածեաց զձեռս իւր յերկինս եւ ասէ. Տէր Աստուած իմ արարիչ երկնի եւ երկրի, հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, լուր 5
 աղաչանաց իմոց եւ կատարեան վիճորուածս իմ : Պահես՝ դքադարս զայս եւ սրբեան ի կուսպաշտութենէ, յիշեա եւ զամենայն ժողովուրդս քո եւ սրբեան ի կուսպաշտութենէ, եւ բժշկես՝ զամենայն հիւանդութիւնս նոցա : Նեպերոց անդորրիչ լեր, որբոց եւ այլեաց օգնական, եւ որոց ի բանդին այցելու, զնաւակոծեալս ի ծովու խաղալութեամբ * հասն 10
 ի նաւահանդիսան, ճանապարհորդաց ուղեկից, փախուցերոց ի բռնաւորաց ապաւէն, զվտանդեալսն ի ծառայութենէ ազատեան, զգեւս ի մարդկանէ հալածեան, զգլորեալսն կանգնեան, զմոլորեալսն դարձն, մեղաւորաց թողութիւն շնորհեան, զատանապական խորհուրդս խափանեան, բաց զարքայութիւնդ քո ամենայն հաւատացերոց քոց, եւ որոց յանուն իմ եկեղեցի շինեն կամ չտակերաց իմոց մասն առնուցուն, կամ զխշատակս իմ կատարեն, պարզեւեան նոցա զքո անբաւ ողորմութիւնդ, եւ մի եկեսցէ ի վերայ նոցա 15

* A fol. 303 v° b.

1 եւ զորձեալ ... ձեռան] Կապեցին զձեռսն B — բորբոքեալ om. B — եւ նա նշանաւ ... շիջոց] եւ խանձապեցաւ ամենայն մարմինն B || 2 դաճացն om. B || 4 տանէին] տարան B — յերկինս] առ Աստուած add. B || 13 եւ որոց յանուն... կատարեն] եւ որք ազօթիւք յիշատակեն զիս B.

On lui attacha de nouveau une lourde pierre aux mains, et on le jeta dans les flammes, mais il détacha la pierre par le signe de la croix et éteignit les flammes. (Le juge) ordonna ensuite aux bourreaux de lui trancher la tête.

Pendant qu'on le conduisait au lieu (de l'exécution), il éleva ses mains au ciel et dit : « Seigneur, mon Dieu, créateur du ciel et de la terre, Père de Notre-Seigneur Jésus-Christ, écoute ma prière et exauce ma demande. Conserve cette ville et purifie-la de l'idolâtrie; souviens-toi aussi de tout ton peuple, purifie-le de l'idolâtrie; guéris-les de toutes leurs maladies. Donne la paix aux affligés, sois le soutien des orphelins et des veuves, rends visite à ceux qui sont en prison, fais arriver en paix * au port ceux qui sont en péril de naufrage; sois le compagnon de route des voyageurs, l'abri de ceux qui fuient les tyrans, donne la liberté à ceux qui sont en danger dans la servitude, chasse les démons des hommes, relève ceux qui sont tombés, convertis les égarés, accorde le pardon aux pécheurs, détruis les desseins de Satan, ouvre ton royaume à tous Tes fidèles et à ceux qui construiront une église en mon nom ou qui prendront une partie de mes reliques, ou qui accompliront ma commémoration, accorde-leur Ta misé-

* A fol. 303 v° b.

սատանայական փորձութիւնք, եւ ձիւ բռնութիւնք ի թշնամեաց եւ յիշխանաց, եւ ընկալ գհոգիս իմ խաղաղութեամբ :

Եւ եղև ձայն յերկնից առ նա եւ ասէ. Պառկոպիէ, բացան բեղ զբունք երկնից, եւ զունդ հրեշտակաց միան բեղ, եւ զասք մարտիրոսացն զորս մատուցեր ընծայս Հօր իմոյ անասն բեղ : Եւ զամենայն խնդիրս քո կատարեցից եւ կատարեալ են :

Եւ արարեալ զնշան խաչին յանձն իւր, եւ ապա հատին զզլուխ նորա Յուլիսի Ը : Եւ երթեալ բրիտոնէիցն առին զմարմինն եւ եղին ի նշանաւոր տեղի :

* Հրատից Գ եւ Յուլիսի Թ : Վկայաբանութիւն սրբուհոցն Ագնատիայ կուսին :

* A fol. 304
r^o a.

Ագատիան Քրիստոսի Ագնատիա կոչս եւ սուրբ վկայն էր ի քաղաքէն Հռոմայ : 10 Երթալին առ նա բազում կանայք եւ ուսուցանէր զնոսա յատուածայլն պատուիրանացն դառնալ ի կոոցն պաշտելութենէ եւ արաշխարել զմեզս իւրեանց :

Եւ լուեալ իշխան քաղաքին առաքեաց զօրականս եւ չափշտակեցին զնա եւ տարան առաջի նորա : Հրամայեաց նմա կամ գոհել կոոցն կամ երթալ ի պոսնկատունն : Եւ

1 բռնութիւնք] եւ նեղութիւնք *add.* B || 3-5 Եւ եղև ձայն... կատարեալ են *om.* B || 6 իւր] մատուց զպարանոցն *add.* B — նորա] Հրատից Գ եւ *add.* B || 7 եղին] փառօք *add.* B || 8 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 11 իւրեանց] զի Ագնիան անձանակ թարգմանի. բանդի ի բարուցն ստացաւ եւ զանունն, որով զբազումս ի պոսնիկ կանանց բարշեաց ի չար գործոց, եւ էած ի հաւասան Քրիստոսի եւ ի մարտի փարս սրբութեան յարտեղութենէն *add.* B.

ricorde infinie; que les tentations de Satan ne les atteignent point, ni la violence de leurs adversaires ou des tyrans, et reçois mon âme en paix. »

Une voix du ciel se fit entendre à lui et dit : « Procope, les portes du ciel te sont ouvertes, les chœurs des anges t'espèrent, les groupes des martyrs que tu as offerts à mon Père t'attendent. J'exaucerai toutes tes demandes : elles sont déjà exaucées. »

(Procope) fit le signe de la croix sur sa personne, puis on lui trancha la tête, le 8 juillet. Les chrétiens allèrent retirer son corps et le déposèrent dans un endroit choisi.

* 3 HROTITS, 9 Juillet.

* A fol. 304
r^o a.

Passion de la vierge sainte Agnès.

La servante du Christ, la vierge et sainte martyre Agnès (*Agnasia*), était de la ville de Rome. De nombreuses femmes se rendaient chez elle, et elle leur enseignait par les commandements divins à quitter le culte des idoles et à faire pénitence de leurs péchés.

Le gouverneur de la ville, l'ayant appris, envoya des soldats qui l'enlevèrent et l'amènèrent devant lui. Il lui ordonna ou d'immoler aux idoles ou

նա ասէ. Ոչ զոհեմ եւ ոչ անկանիմ ի պոռնկութիւն : Եւ կոչեաց իշխանն զոմն մի պոռնկախառնիչ, եւ ետ ի նա զկոչս կինն զի միով հանդերձիւ անցուցէ զնա ընդ մէջ քաղաքին եւ տարցեն ի պոռնկատունն : Եւ չորժամ տարաւ եւ եմոյճ ի տունն տարածեաց զձեռս իւր յերկինս եւ կոչէր զՔրիստոս յօրնականութիւնն : Եւ ամենայն պոռնիկք որ մտանէին թուրանային եւ խափանէր ցանկութիւնն, եւ ելանէին նուա- 5
ղեալք :

Եւ ոմն մի ամբարտաւան երկտասարդ պարծէր զի մտցէ առ նա եւ կատարեցէ զկամս իւր. եմուտ եւ կալաւ զպարսիւնն Քրիստոսի, եւ անկաւ յերկիր եւ մեռաւ : Եւ չորժամ չամեաց եւ ոչ ել, եմուտ պոռնկախառնիչն ի տունն եւ տեսանէ * զերկտասարդն մեռեալ որ ամբարտաւանութեամբն պարծէր, ելեալ արտաքս աղաղակեաց մեծա- 10
ձայն եւ ասէ. Մեծ է հաւատն Քրիստոսի : Եւ մինչեւ ի մէջ քաղաքին երթալը եւ զնոյն աղաղակէր :

Լուաւ իշխանն եւ տարաւ զերանելին Ագնասիա առաջի իւր, եւ հարցանէր թէ. Որպէս սպաներ զերկտասարդն . Եւ նա ասէ. Յորժամ հրամայեցեր տանել զիս

1 Եւ նա] Եւ սուրբ կոչսն ձերթեալ զանօրէն հրամանն B -- անկանիմ] անարգիմ B || 1-4 Եւ կոչեաց... տարածեաց] Յայնժամ հրամայեաց իշխանն եւ բռնութեամբ տարան եւ մուծին ի պոռնկատունն. եւ նա տարածեալ B || 5-9 թուրանային... աղաղակէր] անդր զարհուրեալք չաներեւոյթ զօրութենէ թուրանային. եւ ոչ բնաւ իսկ ձօտել կարէին, այլ արտաքս փախչէին նուաղեալք : Իսկ երկտասարդ ոմն ամբարտաւան յանդիմարբար բռւան եհար զաղախնոյն Քրիստոսի, եւ առժամայն անկաւ յերկիր անշնչացեալ B || 13 գերանելին om. B || 1-4 սպաներ զերկտասարդն] արարեր զայդ B -- հրամայեցեր տանել] տանէին B.

d'aller dans une maison de prostitution. Elle répondit : « Je n'immole point et je ne tombe point dans la prostitution. » Le gouverneur fit venir un tenancier de prostituées, lui confia la sainte femme, afin qu'il la promenât à travers la ville, vêtue d'un seul vêtement, et la conduisît dans une maison de prostitution. Lorsqu'il l'eut conduite et introduite dans la maison, elle éleva ses mains vers le ciel et appela le Christ à son secours. Tous les débauchés qui entraient se calmaient, leur désir cessait et ils sortaient défaillants.

Un jeune homme orgueilleux se vanta de l'approcher et de satisfaire sa volonté. Il entra et saisit la servante du Christ, mais il tomba à terre et mourut. Comme il tardait et ne sortait pas, le tenancier des prostituées pénétra dans la maison et trouva mort * le jeune homme qui s'était vanté par orgueil; il sortit, cria à haute voix et dit : « Grande est la foi au Christ. » Il alla jusqu'au milieu de la ville en criant la même chose.

Le gouverneur l'apprit et fit comparaitre la bienheureuse Agnès. Il lui demanda : « Comment as-tu tué le jeune homme? » Elle répondit : « Lorsque tu as ordonné de me conduire dans la maison infâme, un jeune homme vêtu

* A fol. 30^v
r^o b.

յանարգանաց տունն, զայր զինի իմ սրտանի մի սալիտակազգեստ, եւ եկաց առ իս
 5 զամենայն օրն. եւ որք մտանէին զցանկութիւն նոցա խափանէր : Այս աչս որ մեռաւ
 վասն յանդրութեանն զի պարծէր եթէ կատարեսցէ զցանկութեան կամս իւր : Ասէ
 իշխանն : Ով իցէ պատանին այն : Եւ նա սսէ. Հրեշտակ է զոր առաքեաց Աստուածն

Ասէ իշխանն. Եթէ կամիս հաւանեցուցանել զմեզ եթէ ճշմարիտ է զոր ասեալ
 աղաչեան զԱստուածն քո եւ կենդանացո՞ զմեռեալն : Եւ նորա ծուր եղեալ աղաչեաց
 զԱստուած, եւ առժամայն չարեաւ մեռեալն : Եւ զարմանք կալու զամենեւեան, եւ
 ոմանք ի կուսպաշտիցն աղապակեցին առ իշխանն. Մարան զլս զի զիվ է եւ կախար-
 10 զութեամբն իւրով առնէ զայլ : Հրամայեաց եւ առժամայն հրով աչքեցին զարբուհի
 կոյս վկայն Քրիստոսի Ազնասիա Յուլիսի Թ :

* Հրոտից Գ եւ Յուլիսի Թ : Վկայութիւն քառասուն եւ հինգ մարտիրոսացն
 որ ի նիկիտաօլիս Հայոց կատարեցան :

* A fol. 304
 v° a.

Սուրբ վկայքն Քրիստոսի քառասուն եւ հինգ մարտիրոսքն, որոց զխաւորքն

1-5 զայր... յանարգ մեղացն] Աստուածն իմ զոր եւն սլաշտեմ առաքեաց ընդ իս զհրեշտակ իւր
 զոր եւ տեսանէի իբրեւ սրտանի լուսազգեստ եկեալ զինի իմ պահել եւ փրկել զիս ի մեղացն
 զարշուքենէ. եւ այս աչս յանդուրն որ կամեցաւ բռնադատել զպարկեշտութիւն իմ յահէ,
 փառաց զօրութեան նորա անչնչացաւ B || 6 եթէ կամիս հաւանեցուցանել զմեզ om. B ||
 7 կենդանացո՞ զմեռեալն] չարիցէ այս եւ հաւատացուք B || 8 մեռեալն] այքն եւ եկաց
 կանդուն ի վերայ ոտից իւրոց B || 10 հրով om. B || 11 կոյս om. B — Ազնասիա] Հրոտից
 Գ եւ add. B — Յուլիսի Թ] Սա յունարէն Ազնիս կոչի, եւ Լսալինք Աննէզ կոչեն եւ ասեն
 զսա զուխ կուսանաց add. B || 13 կատարեցան om. B.

de blanc m'y suivit et resta auprès de moi toute la journée; il faisait disparaître
 les désirs de ceux qui venaient chez moi. Cet homme vient de mourir à cause
 de son audace, car il se vantait d'accomplir le désir de sa volonté. » Le
 gouverneur dit : « Qui est ce jeune homme? » Elle répondit : « C'est un
 ange que mon Dieu a envoyé pour me sauver des péchés infâmes. »

Le gouverneur dit : « Si tu veux nous convaincre que ce que tu dis
 est vrai, prie ton Dieu et fais ressusciter le mort. » Elle se mit à genoux,
 pria Dieu et aussitôt le mort ressuscita. Tous furent saisis d'étonnement,
 mais quelques-uns des idolâtres crièrent au gouverneur : « Fais-la tuer,
 car elle ensorcelle, et fait cela par sorcellerie. » Il ordonna aussitôt de livrer
 aux flammes la vierge sainte, la martyre du Christ, Agnès, le 9 juillet.

* 4 HROTITS, 10 Juillet.

A fol. 304
 v° a.

Martyre des quarante-cinq martyrs qui furent exécutés
 dans la ville de Nicopolis d'Arménie.

Les quarante-cinq saints martyrs du Christ, dont les principaux sont

Ղեւոնդիոս, Սիսինիոս, Մաւրիկոս, Անիկոս, Գանիէլ, Անտոնիոս, Էին ի ժամանակս
 Լիկինոսի կուսպաշտ արքային, եւ Լիւսիայ գատաւորին ի քաղաքէն Նիկիոսպօլսի
 Հայոց : Եւ կացեալ առաջի Լիւսիայ գատաւորին յանդիմանեցին զնա ի սնտօի
 պաշտամունս կուոցն, եւ զՔրիստոս համարձակութեամբ խոստովանեցան եւ զգալուստն
 եւ զյարութիւն :

Եւ քարկոծ արարեալ զսուրբն արգելին յաշտարակ պարսպին, եւ պահէին
 զնոսա Մենէաս եւ Բեղիլէս զօրականք : Եւ սուրբն Ղեւոնդէս պատուիրէր աչոց
 սրբոցն նախանձորդս լինել որք յառաջ մարտիրոսացան արք եւ կանաչք : Եւ ջուր
 ոչ տանէին նոցա. եւ կին մի բարեպաշտ անուն Բասիանէ աման ջրով ի ծոցի իւր
 թագուցանէր մտանէր զապա եւ արբուցանէր սրբոցն :

Եւ երեւեցաւ սասանայ Էուսիա գատաւորին ի կերպարանս Ասիլպիոսի սատու-
 ծոցն իւրոց, եւ ասէ. Գերթեան զմարմինս նոցա եւ խորտակեան զոսկերս նոցա եւ ընկեան
 ի Գալլ զեան վասն զի յոյժ անարգեցին զիս : Եւ վասն զի ոչ հաւանեցան հրամանաց
 գատաւորին, եւ ոչ զոհեցին կուոցն, ետ * զնոսա ի զահիճան, եւ նորս կախեցին
 զսուրբն եւ երկաթի եղնկամբք քերթեցին զմարմինս նոցա :

Եւ սուրբքն աղաչեցին զմի ոմն ի ծածուկ քրիստոնեայ Փիլիոն անուն զի տէրն

* A fol. 304
 v° b.

3 անտօի] հեթանոսական add. B || 4 կուոցն om. B || 11 Եւ երեւեցաւ... գատաւորին]
 եւ գատաւորն Լիւսիա ծփէր ի խորհուրդս անօրէնութեան թէ որո՞վ սանջանօք պատուհասեցէ
 զնոսա. եւ անբուն անցուցեալ զգիշերն ընդ առաւօտն անկաւ նիրհումն ի վերայ նորս. եւ
 յանուրջս երեւեցաւ նմա սասանայ B || 16 անուն] զպիր սեմնն քաղաքացոց իշխանի add. B.

Léonce, Sisinius, Maurice, Anicet (*Aniktos*), Daniel, Antoine, étaient de la
 ville de Nicopolis d'Arménie, aux jours de l'empereur idolâtre Licinius et
 du juge Lucius (*Liusiay*). Introduits devant le juge Lucius, ils le réprochèrent
 pour son culte vain des idoles et confessèrent avec hardiesse le Christ, sa
 venue et sa résurrection.

On lapida les saints et on les enferma dans une tour de la muraille où
 les soldats Ménéas et Béliidès les gardaient. Saint Léonce recommandait aux
 autres saints d'être les émules des hommes et femmes qui furent martyrisés
 auparavant. On ne leur donnait pas d'eau, mais une femme pieuse, du nom
 de Bassianè, cachait une cruche d'eau dans son sein, pénétrait secrètement
 et donnait à boire aux saints.

Satan apparut au juge Lucius sous les apparences de son dieu Asclépius
 et lui dit : « Déchire leurs corps, brise leurs os et jette-les dans le Lycus
 (*Gail*), car ils m'ont trop méprisé. » Comme les saints n'avaient point con-
 senti aux ordres du juge et n'avaient point immolé aux idoles, * il les remit
 entre les mains des bourreaux qui les suspendirent et déchirèrent leurs corps
 avec des ongles de fer.

Les saints prièrent un homme, chrétien en secret, nommé Philion, pour

* A fol. 304
 v° b.

իւր ծիջնորդեցէ առ Լիւսիաս պատառն զի վաղվաղակի կատարեցէ զնոսա : Եւ Փիլիոն զնաց առ տէրն իւր եւ պատմեաց նմա զլինդրուածս սրբոցն : Եւ ի միում առուր հրաւիրեցաւ ի ձաշ առ Լիւսիաս, եւ նա պատճառեաց ոչ երթալ, Վասն զի տեսի, ասէ, զորովայնս զատապարտելոցն բացեալս ի բերանացն, տաղակացաց եւ ոչ յօժարի բնութիւնս ի կերակուրս, եւ եթէ կամիս զի եկից ի սեղան փութապէս կորն զնոսա : Որպէս եւ եղև խի : Եւ յոյժ ուրախ եղևն յորժամ լուան սուրբքն :

Իսկ զբարեպաշտ կինն Բասիանէ որ սպասաւորէր արդելին ի մտանելոյ առ սուրբսն, եւ ընդ պատուհանն իջուցանէր նոցա զջուրն. եւ նոքա օրհնէին զկինն, եւ հատուցին նմա փոխարէն զպս զի որդիք իւր եւ թուունք քահանայ լիցին Աստուծոյ :

Եւ մինչդեռ պաշտէին զթաղման սաղմոսն. Երանեալ են ամբիժք ի ձանապարհի, երեւեցաւ հրեշտակ Տեառն եւ լուսաւորեաց զնոսա եւ յայտնեաց նոցա եթէ. Մերձեալ է օր կատարման ձերոյ : Մենիաս եւ Բեկիլէս լուան զձայն հրեշտակին եւ տեսին զլոյսն, * հաւատացին ի Քրիստոս, եւ մտին առ սուրբսն աղաղակելով. Եւ մեք քրիս-

* A fol. 305
1° a.

1 զնոսա] քանզի երկնէր զի ծի գուցէ ի սրբոցն սբ առ երկիւզի երկար շարչարանաց պահատեցի ի հաւատոց add. B || 4 պատապարտելոցն] սպանելոցն B || 7 որ սպասաւորէր om. B || 9 քահանայ... Աստուծոյ] արժանի լինիցին սրբոյ կարգի քահանայութեան B' || 11-13 երեւեցաւ... զլոյսն] ահա հրեշտակ Տեառն եկեալ եկաց առ նոսա եւ լուսաւորեաց զբանին, եւ ասէ. Ուրախ լերուք զի մերձ է օր կատարման ձերոյ, եւ անուանք ձեր զրեցան ի վերն կենդանեաց. քաջալերեցարուք զի Տէր ընդ ձեզ է : Մենիաս եւ Բեկիլէս սրբ. արհնէին զլուրս բանդին իբրեւ տեսին զլոյսն եւ լուան զձայն հրեշտակին B.

que son maître intervint auprès du juge Lucius, afin de les faire exécuter promptement. Philion alla trouver son maître et lui communiqua la demande des saints. Un jour que ce dernier était invité à dîner par Lucius, il s'excusa de ne pas s'y rendre, « car, dit-il, j'ai vu le ventre des condamnés ouvert par les déchirures, j'en ai été dégoûté, et ma nature se refuse à toute nourriture; mais si tu veux que je vienne à ta table, fais-les périr immédiatement ». Ainsi fut fait; et les saints s'en réjouirent grandement, lorsqu'ils l'apprirent.

On défendit à la pieuse femme Bassianè, qui les servait, de pénétrer auprès des saints; alors elle leur introduisit de l'eau par la fenêtre, et (les saints) la bénirent et la récompensèrent en faisant que ses fils et ses petits-fils devinrent des prêtres de Dieu.

Pendant que (les saints) récitaient le psaume de l'inhumation : *Heureux sont les purs dans la voie* ¹, l'ange du Seigneur leur apparut, les illumina et leur révéla : « Le jour de votre exécution est proche. » Ménéas et Béliidés entendirent la voix de l'ange et aperçurent la lumière; * ils crurent au Christ,

* A fol. 305
1° a

տոնեայք եմք : Կապեցին եւ զնոսա ընդ ալոց սրբոցն, եւ տարան գբառասուն եւ
 Տինդ վկայն առաջի դատաւորին, եւ նստուցին զնոսա ի դետնի, եւ գաւաղանօր
 կտորեցին զմարմինս նոցա, եւ բորբոքեցին հուր նման հնոցին Բարեղոնի, եւ արկին
 զամենեսեան անդ. եւ գոհաւթեամբ եւ ուրախութեամբ աւանդեցին գհոզիա իւրեանց
 առ Աստուած Յուլիսի Ժ :

5

Եւ ժողովեցին զկտորեալ մարմինս նոցա եւ ընկեցին ի Գալլ գետն որ էր վեց
 մլոնսա հեւի ի քաղաքէն : Եւ արք ոմանք երկիւղածք գնացեալ հանին ի դետոյն, եւ
 պահեցին ի ծածուկ : Եւ յետ ժամանակաց չաւուրս Կոստանդիանոսի մեծի արքային
 չաչանեցան նշխարք, եւ շինեցին վկայարան յանուն քառասուն եւ Տինդ վկայիցն :

* B
p. 12 b.

[B * Յայսմ աւուր վկայութիւն Մելքիսեթի եւ Կարապետի նոր վկայից :

10

Երանելի վկայքս Քրիստոսի էին ի Վան քաղաքէ չաւուրս աշխարհաւեր բռնաւորին
 Լանկթամուրայ : Եւ եղև զի Պարսիկք ոմանք որք բնակեալք էին ի Վան քաղաքի
 բացին զգերեզման աղջկան միոյ ալլաղզուոյ որ էր ի մեծ տոհմէ, եւ արկին զլնասն ի
 վերայ բրիստոնէից :

Եւ ալր ոմն ժանտ Սիրանաս անուն որ առ ահի ուրացաւ դժբրիստոս, կամելով
 հաճոյանալ ալլաղզեաց մատնեաց զոմանս յանմեղ բրիստոնէից : Եւ գնացեալ կալան

15

1 եմք] եւ ընդ առաւօտն լուեալ Լիւսիաս զիրա պահապանացն բարկացաւ յոյժ, հրամա-
 յեաց եւ add. B || 2 առաջի դատաւորին] յատեան B || 5 առ Աստուած] հրոտից Գ եւ
 add. B || 6 զկտորեալ մարմինս] զնշխարս մարմնոց B || 9 վկայիցն] սրբոց add. B.

et pénétrèrent auprès des saints en criant : « Nous aussi nous sommes
 chrétiens. » On les attacha également avec les autres saints, et on emmena
 les quarante-cinq martyrs devant le juge; on les fit asseoir à terre et on
 leur brisa le corps à coups de gourdins; on alluma un feu semblable à la
 fournaise de Babylone et on les y jeta tous. Ils rendirent leur âme à Dieu,
 avec joie et actions de grâces, le 10 juillet.

On recueillit leurs corps brisés et on les jeta dans le Lycus, qui est à
 six milles de la ville. Quelques hommes, craignant Dieu, s’y étant rendus,
 les retirèrent du fleuve et les conservèrent secrètement. Après un certain
 temps, aux jours du grand empereur Constantin, ces reliques furent décou-
 vertes et on construisit un oratoire au nom des quarante-cinq martyrs.

* B
p. 12 b.

[B * En ce jour martyre de Melkhiseth et Karapet les nouveaux martyrs.

Ces bienheureux martyrs du Christ étaient de la ville de Van, aux jours
 du tyran Timourlenk, le devastateur des pays. Il arriva que quelques Persans
 qui habitaient dans la ville de Van avaient ouvert la tombe d’une jeune fille
 musulmane, qui était d’une noble famille, et avaient rejeté cette profanation
 sur les chrétiens.

Un homme pervers, nommé Siranas, qui avait, par peur, renié le Christ,
 voulant plaire aux musulmans, dénonça quelques chrétiens innocents. On

զ Մելքիսեթ որ նստեալ կայր ի տան, եւ փոխանակ քննութեան զատաստանի ստիպէին ուրանալ զՔրիստոս եւ դառնալ ի կրօնս իւրեանց :

Ասէ Մելքիսեթ. Քաւ լիցի ինձ թողուլ զլոյս եւ զնալ ընդ խաւար, զատ արարէք, եթէ չանցաւոր իցեմ, մատնեցէք զիս ի մահ, եւ եթէ անպարտ արձակեցէք զիս. եւ ընդէր նեղէք զիս տարապարտուց : Բայց նոքա բռնապատէին զնա չուրացութիւն սպառնալով զմահ չարաչար :

* Եւ գտեալ զնա հաստատուն ի հաւատս Քրիստոսի մերկացուցին զնա, եւ հրացեալ շամփուրս խաղաղուցանէին ի վերայ մարմնոյն. եւ զայս արարին քսան եւ վեց անգամ : Եւ երանելի վկայն առ իւրաքանչիւր նուազ ի դուռն մահու հասանէր, եւ ի դաւանելոյ զՔրիստոս Աստուած ոչ զազարէր :

* B
p. 13 a.

Եւ չորժամ խոցոտեցաւ բոլոր մարմինն եւ ինքն անկաւ չերկիր կիսամեռ կամէին զնել զնա ի սակաւի եւ հանել արտաքոյ քաղաքին զի քարկոծեցեն : Չայն իմացեալ քաջ նահատակին չարեաւ եւ եկաց ի վերայ ոտից իւրոց, եւ թէպէտ կազ էր եւ տկարացեալ ի տանջանաց, բայց սիրովն Քրիստոսի արխացեալ ինքնին ընթանայր ի տեղի կատարման դուարթ երեսօք եւ խնդամիտ սրտիւ որպէս ի հանդէս խրախձանաց եւ պարու. ուր եւ քարկոծ արարին զնա բազմութիւն ամբօխին, եւ սրով կտրատեցին զմարմին նորա անպամ անպամ, եւ ի հուր աչրեցին : Կատարեցաւ երանելի վկայն Մելքիսեթ Հրոտից ամսոյ Դ եւ Յուլիսի Ժ :

alla saisir Melchiseth qui se trouvait tranquillement dans sa maison et au lieu d'un interrogatoire judiciaire, on le pressa de renier le Christ et de se convertir à leur religion.

Melchiseth leur dit : « Loin de moi d'abandonner la lumière et de marcher dans les ténèbres. Rendez un jugement, si je suis coupable, condamnez-moi à mort; si je suis innocent, remettez-moi en liberté. Pourquoi me harcelez-vous inutilement? » Mais ils continuèrent à l'obliger au reniement en le menaçant d'une mort cruelle.

* Le trouvant ferme dans la foi au Christ, ils le mirent à nu et promènerent des broches rougies sur son corps. Ils répétèrent ceci vingt-six fois. Le bienheureux martyr, à chaque fois, arrivait aux portes de la mort, mais ne cessait point de confesser le Christ, Dieu.

* B
p. 13 a.

Lorsque tout son corps fut criblé de plaies et qu'il fut tombé à terre à moitié mort, on voulut le mettre dans un panier et l'emmener hors de la ville pour le lapider. Ce qu'ayant appris, le brave martyr se releva, se remit sur ses pieds, et bien qu'il fût devenu boiteux et affaibli par les tortures, mais fortifié par l'amour du Christ, il se mit à courir de lui-même au lieu de l'exécution, le visage souriant et le cœur en joie, comme s'il allait à une partie de fête et de danse; et là, la multitude du peuple le lapida; ensuite, on découpa par le glaive son corps en morceaux, qu'on jeta aux flammes. Le bienheureux martyr Melchiseth fut exécuté le 4 du mois hrotits, 10 juillet.

Կարան եւ զԿարապետ ի ճանապարհի որպէս թէ ընկեր լեալ իցէ Մեղքիսեթի, եւ տարան յՍատան քաղաք : Եւ թէպէտ չաչտնի ցուցանէր նա զանձեղութիւն իւր, բայց ոչ ունկն ծատուցանէին նձա, այլ ահացուցանէին սպառնալեօք տանջանաց եւ ծահու եւ ստիպէին չուրացութիւն : Իսկ վկայն Քրիստոսի արիարար ընդդէմ կացեալ համարձակ խոստովանէր զՔրիստոս Աստուած . վասն որոյ եւ զնա քարկոծ արարեալ աջբեցին զձարմինն հրով :

Հրտից Ե եւ Յուլիսի ԺԷ : Տօն ծննդեանն Յովհաննու Մկրտչի :

Մեծ քահանայն Չարարիա ի աօնի քառութեանն առ աւետիս ի Գարբիէլ Հրեշտակապետէն : Եւ չեա աւուրցն աշնոցիկ, որպէս ստէ Դուկաս, չլացաւ Եղիսաբէթ ի Չարարիաց զկարապետն Քրիստոսի զՅովհաննէս Սահմի ամսոյ Ա եւ Հոկտեմբերի Ժ : Եւ կատարեալ աւուրց չլութեանն ինն ամիս եւ հինգ օր ծնաւ Եղիսաբէթ զձայնն Բանին, եւ զծրագն ճշմարտութեան զմեծ կարապետն եւ զսուրբ մկրտիչն Քրիստոսի Յովհաննէս : Որ յանհաւատ լինել * հօրն կապեաց զեղուն, եւ ի ծնանելն եւ յանուանելն արձակեաց, եւ խնդացին ազգատոհմն նորա ի ծննդեանն նորա, զի մեծ արար Տէր զողորմութիւն իւր առ նոսա :

* A fol. 305
1° B.

7 Տօն... Մկրտչի] Տօն է մեծահայեցեալ եւ ամենահռչակ սրտուելի եւ վառաւորեալ ծննդեան յառաջընթաց Կարապետին Քրիստոսի մեծի մարգարէին Յովհաննու Մկրտչի B || 10 Սահմի... Ժ om. B || 14 ազգատոհմն] ազգականքն P.

On saisit également sur le chemin Karapet, comme ayant été le compagnon de Melkhiseth, et on le conduisit à la ville d'Ostan. Bien qu'il prouvât avec évidence son innocence, on ne voulut point l'écouter, mais on l'intimida avec des menaces de tortures et de mort et on le pressa d'apostasier. Toutefois le martyr du Christ, s'y opposant vaillamment, confessa avec hardiesse le Christ, Dieu; c'est pourquoi on le lapida aussi et on brûla son corps dans les flammes.]

5 HROTITS, 14 Juillet.

Fête de la naissance de Jean-Baptiste.

Le grand prêtre Zacharie reçut à la fête de l'Expiation l'heureux message de l'archange Gabriel. Quelque temps après, comme dit Lue, Élisabeth conçut, de Zacharie, le précurseur du Christ, Jean, le 1er sahmi, 10 octobre. Les jours de la grossesse, neuf mois et cinq jours, s'étant accomplis, Élisabeth mit au monde la voix du Verbe et la lumière de la vérité, le grand précurseur et saint baptiste du Christ, Jean. Le père, pour avoir douté, * avait été rendu muet, mais à la naissance (de l'enfant), au moment de le nommer, sa langue fut déliée, toute sa parenté se réjouit de sa naissance, car le Seigneur leur avait manifesté sa grande miséricorde.

* A fol. 305
1° B.

Եւ հայր նորա Չաքարիաս լցաւ Հոգով սրբով եւ ասէ. Օրհնեալ Տէր Աստուած Իսրայելի որ այց արար մեզ, եւ արար վերկուծիւն ժողովրդեան իւրոյ : Եւ վասն մանկանն ասէ. Դու մանուկ մարգարէ բարձրելոյն կոչեսցիս եւ գնասցես առաջի Տեսուն պատրաստել զճանապարհս նորա :

5 Եւ ի կոտորել Հերովդէի զմանկտին Բեթղէհէմի խնդրեաց սպանանել զՅովհաննէս. եւ առեալ զնա Եղիսաբէթ փախեաւ յանապատ. եւ ի հասանել զԷնուորացն պատուեալ վիճին ընկալաւ զնա հանդերձ մանկամբն. եւ ի գնալ զԷնուորացն բացեալ վիճին ելին արտաքս : Եւ եթող Եղիսաբէթ զմանուկն յանապատին, եւ անկ եկաց նա ամս երեսուն մինչեւ ի ժամանակ մկրտութեանն :

10 Եւ Հերովդէս բարկացեալ սպան զՉաքարիաս ընկ մէջ տաճարին եւ սեզանոյն : Եւ մարմին նորա կլաւ ի տաճարին եւ արիւնն մածեալ գոչէր առ Աստուած :

2 այց արար] այց եւ B || 6 պատուեալ... զնա] մտեալ ի փառար մի վիճին թաքեաւ B || 7 բացեալ վիճին om. B || 10 սեզանոյն] Խակ մեծ կարապետն եւ երանելի մկրտիչն Քրիստոսի որ կատարումն էր մարգարէից եւ սկիզբն առաքելոց աստուածայինն Յովհաննէս, որ խոյսալով յարգանդի մարգարէ Տնաւ, եւ կաբաւելով ի խոյս Հոռոխոյաց մարտիրոս եւ վկայ մեծ կատարեցաւ. զոր մեծ ի ճնունդս կանանց Քրիստոս վկայէր եւ ճրագ զնա լուցեալ ի կատարմանն ժամ բարոյէր : Ար յառաջ եկեալ բարոյեաց զգալուստ Փրկչին ի վերայ երկրի, եւ նախ երթեալ աւետարանեաց զերթալ նորա ի գովստ մահու խաչի : Ար կարապետ եղեւ նախագոյն ճննեամբ տիրական ճննեանն, եւ նախընթաց զլստամամբ նորին ազատարար մահուանն զուշակելով յերկրի զաստուածային յայանութիւնն, եւ աւետարանելով ի գովստ զկենդանարար նորին յարութիւնն : Ար աւետարան Պաբրիելի եւ պապանձմամբն լեզուի ի Չաքարիայէ Եղիսաբէթ յրանայր, եւ լուծմամբ ամբլութեան եւ արձակմամբ համբացեալ լեզուին զնոյն սքանչելապէս ճնոմէր : Արոյ մայրն մինչ յրացեալ ունէր զնա յարգանդի Հոգով սրբով լցեալ զլինելոյն նախապատմէր. եւ հայրն ի ճնանելն մարգարէացեալ տեսանողապէս զապայ զուշակէր : Ար ի ձօրն արգանդէ զբբութիւնն եւ զանձանակ ողջախոհ կուսութեան ողջունելով

Et le père (de Jean), Zacharie, fut rempli de l'Esprit-Saint, et dit : « *Béni soit le Seigneur, le Dieu d'Israël, parce qu'il a visité et racheté son peuple* ¹. » Et pour l'enfant il dit : « *Quant à toi, petit enfant, tu seras appelé prophète du Très-Haut, car tu marcheras devant la face du Seigneur, pour lui préparer les voies* ². »

Lorsque Hérode massacra les innocents de Bethléem, il chercha à tuer Jean; mais Élisabeth le prit et s'enfuit au désert. A l'arrivée des soldats, le rocher s'entr'ouvrit et l'accueillit avec l'enfant; les soldats partis, le rocher s'entr'ouvrit et ils en sortirent. Élisabeth laissa l'enfant dans le désert où il vécut trente ans jusqu'à l'époque du baptême.

Hérode, furieux, fit tuer Zacharie entre le temple et l'autel. Son corps fut englouti dans le temple et son sang coagulé cria (vengeance) à Dieu.

1. Luc, 1, 68. — 2. Luc, 1, 76.

Յայսմ աւուր վկայաբանութիւն սրբուհւոյ եւ կոյս վկային եւփիմեայ :

Սորա է եւ ծիւս տօնն եւ կատարի յամսեանն Սեպտեմբերի ԺԶ. անդ գրեալ է վկայաբանութիւնն :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Սարապիտի :

Յաւուրս ամբարիշտ արքային Սեւերիանոսի կայսւ Ակիրդաս իշխանն զսուրբն 5

ճարուր սրբութեամբ իբրեւ զհրեշտակ ոմն էր ի ճարմնի, եւ յերկրի սրպէս յերկին անտուն, անյարկ, անհանդերձ եւ անկերակուր, հազորդ անճարմնոց սակաւապիտութեամբ : Եւ արտաքոյ բոլոր խորհագործութեանց արհեստից եւ անպարասհճան աշխարհացնոց եւ առ նա կենցաղութեանց ընդ զօգանս եւ ընդ վայրենիս ծակաղէլ իբր ի քաղաք կայր յանապատի, ճարասով եւ վայրենի ձեղրով եւ ստեւով ուղտու եւ ճաշկեղէն գօտեաւ բաւականացեալ : Արուճ հայր գանձարեւինս յայտնէր, եւ զօր վկայել յառաջ զճիւղածինն իւր Արլի աւաքէր, որպէս սուրբ աւետարանիչն Ղուկաս պատճէ եթէ. եղբւ բան Աստուծոյ ի վերայ Յովհաննու որդւոյ Չարարեայ յանապատին. եւ որպէս առեւ ճմա Յովհաննէս վկայէ. եթէ ստէր Յովհաննէս վասն Քրիստոսի եթէ զն յայտնի լիցի Եսրայելի, վասն այնորիկ եկի ես ջրով ձկրտել, եւ եթէ ես ոչ զիտէի զնա, այլ որ առաքեացն զն ջրով ձկրտել նա ասաց ցիս, եթէ յայր վերայ տեսնիցես զհոգին զն իջանիցէ եւ հանգչիցի ի վերայ նորա, նա է սր ձկրտէ Հոգւով սրբով. եւ ես տեսի եւ վկայեցի եթէ սո է ճշճարիտ փրկիչն աշխարհի : Զորձէ գուշակեալ նախ Եսայիաս ասելով. Չայն բարբառոյ յանապատի : Արպէս տարակ զն բարբառի ի ձերժել ճճերայնոց, եւ կամ հաւ որ խօսի ի լուսեան զիշերոց, այնպէս եւ նա ի լուսեան անապատին ճայնէր, յորժամ լուեալ էին ճարգարէքն առաջինք, եւ սկիզբն էր օրինացն լուսեան, եւ անապատացեալ էին ի բոլոր բարեաց տունն Եսրայելի : Ար եւ ի սկիզբն քարոզութեանն ոչ եկն ի ճէջ բազմախուռն ճարգիւն, զն ճի կարճիցի իբրու փառաւոր սյր այնպիսի ժուժկալութեան կերպարանաւն. այլ նախ յեզեր աշխարհին սկսեալ բարբառել զբան քարոզութեան հուսլ ի մորդանան ուր սակաւ էին բնակիչք զոր եւ անապատ ճրէաստանի կոչէ աւետարանիչն : Արպէս զն ի համբառոյն անգր ժողովեացին ամենեքեան, եւ յօժարագոյնք լիցին յանկեղրութիւն բանին : Եւ զինչ էր բան քարոզութեանն. Ապաշխարեցէր զն ձերձեալ է արքայութիւնն երկնից : Ե վեր բան զճարգարէիցն խօսի բանս, զն ոչ զերկրաւոր ճոխութիւնս աւետարանէ այլ զերկնից արքայութիւնն : Նաեւ ձերձ ասելով զարքայութիւնն, որպէս եւ Տէրն զինքն արքայութիւն անուանեաց ի ճարուր օլիս բնակեալ յասելն. Արքայութիւն ի ներքս ի ձեղ է : Արով յայտ առնէ եթէ որ կարող է տալ արքայութիւն սիրելեաց իւրոց ձերձ է եւ առ զօրս հասեալ. եւ ոչ զառաջին զապտենէն ճիւղն այլ եւ զերկրորդն նշանակեաց արքայութեան անուամբ : Եայց Մարկոս եւ Ղուկաս ոչ ճիւղն ապաշխարութիւն ասեն քարոզեալ Յովհաննու այլ եւ թողութիւն ձեպաց. այլ որ զկնի նորա գալոցն էր հոգւոյն ձկրտութեամբ ասէր աւուրլ թողութիւն ձեպաց, որպէս յաջորդօքն է ուսանել. Ես ձկրտեմ զձեղ ջրով յապաշխարութիւն. Կայ գորագոյն բան զն, նա ձկրտեսցէ զձեղ ի Հոգին սուրբ եւ ի հօր : *add. B.*

En ce jour passion de la sainte vierge et martyre Euphémie.

Elle a encore une autre fête, qui se célèbre le 16 du mois de septembre, où est écrite sa passion.

En ce jour martyre de saint Sérapion.

Aux jours de l'empereur impie Sévérien, le gouverneur Aquilas saisit

Սարապիոն, դաչք քրիստոնեաց եւ բարեպաշտ, եւ վասն զի խոստովանեցաւ զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ զկուսն անապեաց ի հոյր մատնեաց զնա, եւ այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս :

5 [B * Յայսմ աւուր վկայութիւն սուրբ եւ բարեպալթ կոչս վկային Քրիստոսի եւ-
փիմեաց երանուհւոց :

Սուրբ եւ բարեպալթ կոչս վկայն Քրիստոսի եւ փիմիւ էր ի ժամանակս Գիովղե-
տիանոսի թագաւորի եւ Պրիսկոսի անթիպատրին եւրոպիոյ ի քաղաքէն Քաղկեդոնէ.
անաւ. ամենայն մաքրութեամբ պահոց եւ ազօթից ձեռնարկ զանձն անձուկ եւ նեղ
վարուք, եւ նուիրեաց զինքն Քրիստոսի հարսնանալ մաքուր եւ սուրբ զկուսութիւնն
10 անարատ պահելով, եւ ամենայն բարեգործութեամբ եւ հաւատով լցեալ եռաչր ի սէրն
Քրիստոսի եւ փայլէր իբրեւ զճահ լուսաւոր :

Վասն որոյ կալեալ զնա դատաւորն դաւնագոյն կապանօք էած յատեան, եհարց
եւ ծանեաւ զի էր զուտր Փլրոփրանոսի եւ Թէոդոսիանայ. եւ համարձակ խոստո-
վանեցաւ զՔրիստոս : եւ կապեցին զնա յանիւ սրալից եւ հորովեցին, եւ ապա հրով
15 կիզեալ խանձոտեցին զնա : Այլ եւ եղին զնա ի տապակ եռացեալ ձիթով, եւ յայլ
զանսպան լկանս չարչարանաց նեղեցին զնա. եւ զի դեռ կենդանի էր մուծին զնա ի

3 կատարեցաւ ի Քրիստոս] ի մէջ բարբոքեալ ահաւոր հնոցին յօժարութեամբ մտեալ
սուրբն, եւ այրեցաւ բորբ մարմնովն. եւ եղև ողջակէզ սուրբ Աստուծոյ բարի խոստո-
վանութեամբ B.

saint Sérapion, homme chrétien et pieux, et comme il confessait le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ et injurait les idoles, il le livra aux flammes. C'est ainsi qu'il fut martyrisé pour le Christ.

[B * En ce jour martyre de la sainte et glorieuse vierge et martyre du Christ, la bienheureuse Euphémie.

La sainte et glorieuse vierge et martyre du Christ Euphémie était de la ville de Chalcédoine, aux jours de l'empereur Dioclétien et de Priscus, proconsul d'Europe. Elle fut élevée en toute pureté, avec jeûnes et prières, se mortifiant par une vie de contrainte et de privation, s'offrant au Christ comme fiancée, conservant sa virginité pure, sainte et sans tache ; remplie de toutes sortes de bonnes œuvres et de foi, elle bouillonnait de l'amour du Christ et brillait comme un lustre lumineux.

C'est pourquoi le juge, l'ayant fait saisir, la fit comparaitre au tribunal chargée de dures chaînes, l'interrogea et apprit qu'elle était la fille de Philophonos et de Théodosiana. Elle confessa le Christ avec hardiesse. On l'attachait à une roue armée de lames, que l'on fit tourner ; puis on lui brûla le corps avec des flammes. On la jeta dans une chaudière d'huile bouillante, et on lui fit endurer encore d'autres genres de tortures ; ensuite, comme elle

* B
p. 15 a.

* B
p. 15 a.

թէաւորոնն, եւ ձգեցին զնա լինել կերակուր գազանաց, եւ ոչ մերձեցան ի նա գազանքն :
եւ սուրբ կոյսն զմի ի գազանաց ողորանօք ձգեաց առ ինքն որ կխած զնա . եւ նա
ազօթեալ առ Աստուած աւանդեաց զհոգին եւ հիւսեաց զպսակն վիպտութեան :

* B
p. 15 b.

Ձտորս մարմինն եղին ի տապանի, եւ պահեցին զգոշութեամբ ի բաղաքին Քաղ-
կեդոնի, ուր եւ յետոյ շինեցաւ * եկեղեցի հոյակապ յանուն նորա յորմէ բալուն 5
սքանչելիք եղեն ի վառս Քրիստոսի :

Սորա է եւ միւս սօն ի ժ.Չ Սեպտեմբերի :]

* A fol. 305
v° a.

* Հրատից 9 եւ Յուլիս ժԲ : Վկայաբանութիւն սրբոցն Պրոկլի եւ Իլարիոնի :

Յաւուրսն անօրէն արքային Տրոյանոսի եւ Մաքսիմոսի գատաւորի էին սուրբ
վիպքն Քրիստոսի Պրոկլոս եւ Իլարիոն, ի գաւառէն Կալիպոյ մերձ չԱնկուռիա : 10

Եւ նախ զՊրոկլոս կարան եւ արկին ի բանդ : Եւ վաղիւն կացեալ առաջի
գատաւորին յանդիմանեաց զանաստուած ծորբութիւն կապաշտութեանն : Եւ բար-
կացեալ գատաւորն հրամայեաց եւ կախեցին զնա եւ բերեցին զմարմինն : Եւ յորժամ
կամէր գատաւորն երթալ ի բաղաքն, կապեցաւ ի ձանապարհին եւ ոչ կարաց չառաջ
երթալ կամ յետս գաւնալ մինչեւ ձեռնապրով խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի 15
եւ ապա արձակեցաւ :

S սրբոցն] սրբոց վրայիցն B || 13-16 եւ յորժամ կամէր... արձակեցաւ om. B.

était toujours vivante, on l'introduisit dans le cirque et on la jeta en
pâturage aux fauves, mais ils ne l'approchèrent point. La vierge sainte attira
à elle, en suppliant, l'un des fauves qui la mordit; elle rendit son âme en
priant Dieu et tressa sa couronne de martyre.

On déposa son corps dans un cercueil et on le conserva soigneusement
dans la ville de Chalcédoine, où, plus tard, fut construite en son nom une
magnifique * église, où de nombreux prodiges eurent lieu pour la gloire
du Christ.

* B
p. 15 b.

Cette (sainte) a encore une autre fête le 16 septembre.]

* A fol. 305
v° a.

* 6 PROTITS, 12 Juillet.

Martyre des saints Proclus et Hilarion.

Les saints martyrs du Christ Proclus et Hilarion vivaient aux jours de
l'empereur impie Trajan et du juge Maxime. Ils étaient de la région de
Calippes (Kalipos), près d'Ancyre.

On saisit d'abord Proclus et on le jeta en prison. Le lendemain, introduit
auprès du juge, il blâma l'erreur athée de l'idolâtrie. Le juge, irrité, ordonna
de le suspendre et de lui déchirer le corps. Le juge, devant se rendre à la
ville, fut arrêté en route, ne pouvant ni avancer ni reculer jusqu'à ce qu'il
eût confessé par écrit le nom du Christ; il fut ensuite libéré.

Եւ չորժամ զնաց ի քաղաքն տարան եւ գտուրն սուաջի իւր : Եւ ասէ . Կապեցիր զերկվարս իմ եւ զնա որ ոչ կարէաք շարժել ի տեղւոջէն, կամկոյլ վարձուցանել զնա ի Քրիստոսն քո . արդ արարից փոխարէնս եւ ես քեզ : Եւ հրամայեաց հրացեալ շանթիւք աչրել զորովայնն եւ զկողան, եւ չորժամ աչրեցին նետաձիգ արարին զնա :

5 Հանդիպեցաւ եղբորորդին իւր Իլարիոն, եւ զիրկս արկեալ ողջունեաց արտատուօր : Եւ տեսեալ զահճացն կալան զնա եւ տարան ի բանդն :

Իսկ Պրոկլոս * ազօթեաց առ Աստուած զի արասցէ ողորմութիւն ամենեցուն որք * A fol. 305 v° b.
 ի ծովու վտանդին եւ չիշեն զանուն նորա : Երեւեցաւ նմա հրեշտակ Տեառն եւ ասէ .
 10 Լուաւ Աստուած ազօթից քոց եւ կատարէ զխնայրուածս քո . եւ զու եկեաջիւր ի պա-
 արատեալ քեզ արքայութիւնն եւ ընկալ զանթաւամ պատկն : Եւ նետաձիգ արարեալ
 ի նա սուանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած :

Եւ յետ երկց աւուրց կոչեցին գտուրն Իլարիոն եւ հարցին : Եւ նա ասէ . Եւ ես քրիստոնեաց եմ, եւ ամենայն ազգն իմ քրիստոնեաց մեռան, եւ ես քրիստոնեաց մեռանիմ : Հրամայեաց եւ զան հարին զնա ուժպին, կապեցին զոտսն եւ մերկ քարշեցին

1-3 եւ ասէ... քեզ om. B || 3 հրացեալ] երկաթի B || 4 զնա] ի սարբ վկայն Քրիստոսի B || 7 Իսկ] սուրբն *ad d.* B || 7-11 զի արասցէ... առ Աստուած] եւ ազգեցութեամբ Տեառն ընկալաւ գոտափս հրաւիրանաց ի պատրաստեալ օթեմանս արքայութեանն երկնից եւ ի վայելումն անթաւամ պատկին : Եւ զարձեալ նետաձիգ արարեալ ի նա եւ հարին ի սիրան, ի փորն, ի կողան եւ ի գէճան, ի յամենայն ծարձինն զտարափս նետիցն ի խոր խոցելով զնա չարաչար . եւ այնպէս սուանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած B || 13 հարցին] հարցանէին B.

Lorsqu'il fut arrivé à la ville et qu'on lui eut présenté le saint, il lui dit : « Tu nous as arrêtés, mon cheval et moi, de sorte que nous ne pouvions nous déplacer de là ; tu as voulu ainsi me convertir à ton Christ ; à mon tour de te rendre la pareille en échange. » Et il ordonna de lui brûler le ventre et les côtes avec des broches ardentes ; et après qu'on l'eut brûlé on le cribla de flèches.

Son neveu Hilarion se trouvant à passer, le prit dans ses bras et le salua avec larmes. A cette vue, les bourreaux se saisirent de lui et le conduisirent en prison.

Quant à Proclus, * il pria Dieu d'accorder sa miséricorde à tous ceux qui * A fol. 305 v° b.
 sont en danger sur mer et ont recours à son nom. L'ange du Seigneur lui apparut et dit : « Dieu a exaucé ta prière et accorde tes demandes. Viens dans le royaume qui t'est préparé et reçois la couronne impérissable. » On lui lança des flèches et il rendit son âme à Dieu.

Trois jours après, on fit venir saint Hilarion et on l'interrogea. Il répondit : « Moi aussi je suis chrétien, toute ma parenté est morte chrétienne et je mourrai chrétien. » (Le juge) ordonna de le frapper violemment ; on lui

զնա ընդ երկիր երեք ձրոն, եւ ջախջախեցաւ ամենայն ձարձինն եւ արիւնն հեղաւ իբրեւ գառու : Եւ սուրբն աղօթեաց առ Աստուած եւ ասէ. Տէր Աստուած, որք կատարեն զչիշատակս Պրոկղի եւ Իլարիոնի բաղձացոյ՝ զարջառ եւ զհօտս իւրեանց, եւ լինց բարութեամբ զշտեմարանս նոցա : Եւ ասլա հատին զգլուխ նորա Յուլիսի ԺԹ : Եւ եղեալ է ի վանսն որ կոչի Հիւպատոսի ի Կոստանդինուպօլիս, ի տապանի ընդ սրբոցն Պրոկղի :

Հրոտից է եւ Յուլիսի ԺԳ : Վկայութիւն սրբոցն Պերեգրինոյ, Գուկիանու, Պոմպիոյ, Իւսիբիոյ, Պապիոյ, Սատուրնիոյ եւ Գերձանոսի :

* A fol. 306
r° a.

Այս սուրբ վկայքս Քրիստոսի * էին չԱտալիոյ Պանթէոյ մերձ գետոցն Թերմոյ

2 եւ ասէ... զշտեմարանս նոցա om. B || 4 նորա] Հրոտից Զ եւ add. B — եղեալ է] ձարձին նորա add. B || 6 Պրոկղի] Պրոկղեաց B || 7 սրբոցն] սրբոց վկայցն B || 8 Իւսիբիոյ] Իսիբիոյ B || 9 Թերմոյ] Գերմոյ B.

attacha les pieds et on le traîna nu à terre sur une distance de trois milles, tout son corps fut brisé et le sang coula comme un ruisseau. Le saint pria Dieu et dit : « Seigneur, Dieu, à tous ceux qui accompliront la commémoration de Proclus et d'Hilarion, augmente leur bétail et leur cheptel, et remplis de biens leurs greniers. » On lui trancha ensuite la tête, le 12 juillet. Il est déposé au couvent dit d'Hypatia¹ à Constantinople, dans un même tombeau avec saint Proclus.

7 PROTITS, 13 Juillet.

Martyre des saints Pérégrinus, Lucien, Pompée, Hésychius, Papios, Saturnin (*Satorniloy*)² et Germain.

* A fol. 306
r° a.

Ces saints martyrs du Christ * étaient d'Atalie Panthée (*Atalioy Panthéoy*)³, près du fleuve Thermus, aux jours de Trajan, l'empereur idolâtre. A

1. Ainsi dans *Syn. Cp.*, p. 815, 1, 5; le texte arménien porte Հիւպատոսի qui supposerait un original grec ἐπάτου « couvent du Consul ».

2. Σατορνίνου dans le manuscrit D de *Syn. Cp.*, tandis que les autres manuscrits ont Σατορνίνου; D est seul à mentionner Παπίος. Il y aurait d'ailleurs beaucoup d'autres rapprochements à signaler entre le manuscrit D et le synaxaire arménien.

3. *Syn. Cp.* fait ces saints originaires d'Italie, ὑπήρχον ἐξ Ἰταλίας. La similitude entre Ատալիա et Իտալիա est grande; on peut arguer en faveur de *Syn. Cp.* que les noms des saints, sauf Hésychius et Papios, sont nettement latins. D'autre part, il y a un fleuve Thermus en Sicile, Pape, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, 3e éd., Braunschweig, 1863-1870, t. I, p. 497. Mais le traducteur arménien veut parler d'une Attalie d'Asie, Attalia-Adalia, probablement, puisqu'il fait naviguer les saints vers l'occident pour les amener à Durazzo.

չաւուրս կուսպաշտ արքային Տրայխանոսի : Եւ վասն հալածանաց անօրինացն թողին
 գտունն եւ զբնակութիւնն իւրեանց, եւ նաւեցին չարեւծուտս ի քաղաքն Դորաքիոց :

Եւ չորսամ ճերձեցան ի զուռն քաղաքին տեսին կախեալ զտուրն Աստիոն զե-
 պիսկոպոսն քաղաքին մերկ զվաշտէ, օձեալ զմարմինն մեղու, եւ ի զուռղէ եւ ի պիժակէ
 5 կրճեալ եւ կերակուր լեալ վասն հաւատոցն Քրիստոսի : Փառաւորեցին զԱստուած
 եւ ասեն. Երանի է քեզ ճշմարիտ վկայ Քրիստոսի : Տեսին եւ զամենայն քաղաքն որ
 ասն կատարէին պիղծ կուոցն իւրեանց Դիոնիսիոց :

Եւ տեսեալ զնոսա մի ոմն ի զօրականացն եթէ օտարք են հարցանէք եթէ ոչք
 իցեն եւ կամ ուստի : Եւ նորա ասեն եթէ Քրիստոնեաց ենք : Եւ կալեալ զնոսա
 10 տարաւ առ բլեաշխն քաղաքին Ագրիկոպոսս, եւ հրամայեաց նոցա երկիր պազանել
 Դիոնիսիոց : Եւ նորա խոստովանեցան եթէ Քրիստոնեացք ենք եւ զարարիչն երկնի
 եւ երկրի պաշտեմք :

Եւ ձայլկեցին զնոսա ուժգին զանիւք, եւ ապա արկին ի նաւ, եւ ի խորս ծովու

1 արքային] թագաւորին B || 7 Դիոնիսիոց] Դիոնիսիոց B || 12 պաշտեմք] խոստովանիմք
 B || 13 ուժգին] չարաչար B.

cause de la persécution des impies ils avaient abandonné leurs maisons et leurs habitations et avaient fait voile vers l'occident vers la ville de Dyrrachium '.

Lorsqu'ils se furent approchés de la porte de la ville, ils aperçurent l'évêque de la ville, saint Astius (*Astion*), suspendu nu à un gibet, le corps enduit de miel, rongé par les guêpes et les frelons et devenu leur proie pour sa foi au Christ. Ils glorifièrent Dieu et dirent : « Tu es heureux, vrai martyr du Christ. » Ils virent également toute la ville célébrant la fête de leur dieu immonde Dionysos.

Un des soldats, ayant remarqué qu'ils étaient étrangers, leur demanda qui ils étaient et d'où ils venaient. Ils répondirent : « Nous sommes chrétiens. » Il les arrêta et les conduisit au gouverneur de la ville Agri-colaus; celui-ci leur ordonna d'adorer Dionysos. Ils confessèrent : « Nous sommes chrétiens et nous adorons le créateur du ciel et de la terre. »

On les flagella vigoureusement à coups de bâtons, on les mit dans un bateau et on les noya au foud de la mer; mais les vagues de la mer les

1. A partir de « Dyrrachium » et jusqu'à « les saints apparurent », le texte ressemble de près au fragment de passion grecque trouvé par M. Edgar J. Goodspeed dans les feuilletts détachés d'une reliure à la bibliothèque du Patriarcat grec de Jérusalem. Cf. *American Journal of Philology*, t. XXIII (1902), pp. 68-74 et *Analecta Bollandiana*, t. XXII (1903), pp. 408-410.

ընկզմեցին, զոր ալիք ծովուն հանին ի ցամաք, եւ աւալ ծովուն ծածկեաց զնոսա եւ
անչալտ արար :

* A fol. 306
r^o b.

Եւ լնա իննսուն ամաց * յայտնեցան սուրբքն Աղէկանդրոսի եպիսկոպոսին, եւ
սուեալ զամենայն ուխտ եկեղեցւոյն մոմեղինօք եւ խնկօք զնացին ի տեղին որ կոչի
Բրտին կալ, ուր ցուցին սուրբքն. փորեցին զաւազն եւ հանին զնշխարսն, եւ օծին ⁵
անուշ ելօք պատեալ սուրբ կառօք թաղեցին ըստ արժանեաց. եւ շինեցին ի վերայ
մատուռն, եւ մեծապաշտօն տօն կատարեցին Յուլիսի ժԳ :

Յայժմ աւուր վկաութիւն սրբոյն Առէտիոսի բժշկի :

Սուրբն Առէտիոս ծարտար բժիշկ էր ի քաղաքէն Տիւանայ, յաւուրս Գիողղեաթա-
նոսի կռապաշտ արքային : Եւ վասն քրիստոնէութեան հաւատոյն իւրոյ կացուցին ¹⁰
սուաջի Մաքսիմիանու զատուորին, եւ խոստովանեցաւ զՔրիստոս Աստուածն մեր :
Մերկացուցին զնա եւ ուժգին վան հարին բրօք մինչեւ բացան ստամորսն եւ թիկունքն
նորա այտուցեալ արորեցան :

Տարան զնա ի սաճար կռոցն զի երկիր պագցէ, եւ նա սղաչեաց զԱստուած եւ

3 յայտնեցան] երեւեցան B — սուրբքն] ի տեսեան *add.* B || 5 օծին] օծեալ B ||
7 կատարեցին] Հրոսից է եւ *add.* B || 8 Առէտիոսի] Առեստիոսի B || 10 քրիստոնէութեան]
քրիստոնէական B.

dépôsèrent sur le rivage et le sable de la mer, les ayant couverts, les fit
disparaître.

* A fol. 306
r^o b.

Quatre-vingt-dix ans * après, les saints apparurent à l'évêque Alexandre,
et celui-ci avec tout le clergé se rendit, avec cierges et encens, à l'endroit
dit l'Aire du Potier, indiqué par les saints; ils creusèrent dans le sable et en
retirèrent les reliques; ils les oignirent de parfums et, après les avoir enve-
loppées dans des linges propres, ils les inhumèrent dignement; ils construi-
sirent au-dessus un oratoire, et célébrèrent magnifiquement la fête, le
13 juillet.

En ce jour martyr de saint Arestius¹, le médecin.

Saint Arestius (*Arétios*) était un médecin habile de la ville de Tivan, aux
jours de Dioclétien, l'empereur idolâtre. On l'introduisit, à cause de sa foi
chrétienne, devant le juge Maximien, à qui il confessa le Christ, notre Dieu.
On le mit à nu, et on le frappa brutalement à coups de bâtons, à tel point
que l'estomac s'entr'ouvrit, et que le dos enflé se tordit.

On le conduisit au temple des idoles pour qu'il s'y prosternât, mais il pria

1. Corrigé d'après le synaxaire arménien imprimé à Constantinople en 1706.

ասէ. Տնւր Քրիստոսս զօրութիւն ճառագիս քո, եւ արն առ իս նշան բարութեան, զի տեսցեն ատելքն ի՞մ եւ ամաչեսցեն : Եւ փչեաց ի բազինսն եւ անկան եւ կործանեցան, եւ յորժամ ել կործանեցաւ եւ տաճարն : Եւ ընթացեալ անօրինաց յափշտակեցին զսուրբն եւ եղին ի բանի :

5 Եւ յետ ութ աւուր հարին յտան երկերիւր բեւեռս, եւ կապեցին զնա յերկուորեակս վայրի ձիոյ եւ թողին, եւ քարշեցաւ սուրբն ի բազարէն * Տիւանայ քսան եւ չորս մղոն * ընդ 'ճառս եւ ընդ քարս եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յուլիսի ԺԳ : Եւ զճարձինն ընկեցին ի Փիբոն գետն եւ երեւեցաւ այր մի պայծառ երեսօք, ծտեալ ի գետն եհան զճարձինն եւ եղ ի վերայ լերինն եւ ելեալ քրիստոնեայք թաղեցին

10 ի նոյն տեղոյ :

[B * Յիշատակ եւ տօն է մեծի հրեշտակապետին Գաբրիէլի :

* B
p. 16 b.

Մեծ եւ աստուածային հրեշտակապետն Գաբրիէլ զառաջինն երեւեցաւ մարգարէին Գանիէլի, եւ ասաց զթիւ ժամանակացն որ կայր մինչ ի գալուտն Քրիստոսի : Երեւեցաւ զորձեալ ի լրումն վրկութեան Զաքարիայի բահանայապետին յոջմէ

2 փչեաց ի բազինսն] յանկարձակի շարժեցաւ տեղին B — անկան] բազինքն *add.* B — կործանեցան] խորտակեցան B || 3 եւ յորժամ... տաճարն *om.* B || 5 հարին] յանձն եւ *add.* B — յերկուորեակս վայրի] ի վայրենի B || 7 Աստուած] Հրոտից է եւ *add.* B || 8 եւ երեւեցաւ... տեղոյ] եւ յորձանք դեռոյն արկին զճարձինն ի ցածաք, եւ տեսեալ քրիստոնէիցն թաղեցին ի նոյն տեղոյ B.

Dieu et dit : « Christ, donne la force à ton serviteur et fais-moi un signe de bonté pour que ceux qui me haïssent voient et en aient honte. » Il souilla sur les autels, qui se reuversèrent et se brisèrent; et lorsqu'il en fut sorti, le temple lui-même tomba en ruines. Les impies, accourus, enlevèrent le saint et le mirent en prison.

Huit jours après, on lui enfonça aux pieds deux cents clous, on l'attacha aux testicules d'un cheval sauvage qu'on lâcha; le saint fut trainé de la ville de Tivan sur une distance de vingt-quatre milles à travers les arbres et les pierres et rendit ainsi son âme à Dieu, le 13 juillet. On jeta son corps dans le fleuve Phibou¹, mais un homme d'une figure resplendissante apparut, qui, entrant dans le fleuve, en retira le corps et le déposa sur la montagne. Les chrétiens, s'y étant rendus, l'inhumèrent au même endroit.

* A fol. 306
v. a.

[B * Commémoration et fête du grand archange Gabriel.

* B
p. 16 b

Le grand et divin archange Gabriel apparut d'abord au prophète Daniel² et lui révéla le nombre des temps qu'il y avait jusqu'à la venue du Christ. Il apparut encore à l'accomplissement du salut au grand prêtre Zacharie. à

1. L'édition de 1706 porte *Յիւս, Bion* ou *Bios*. — 2. Dan., ix, 21-27.

սեղանայն, եւ ստաց. Ես եմ Գաբրիէլ որ կամ առաջն Աստուծոյ. եւ խօսեցաւ վասն Յովհաննու ճննդեանն եւ Քրիստոսի :

Նոյն եւ զամենայն աշխարհի փրկութեան եւ զսկիզբն եւ զհիմն տիրական մարմնաւորութեան եւ զբերկրութեան մերոյ աստուածային աւետիան սա եբեր սրբոյ Կուսին, եւ եղև սպասաւոր եւ աւետաւոր կենաց մարդկան, յառաջ քան զամենայն դաս 5 երկնաւորացն ծանուցեալ զխորհուրդն որ ծածկեալ էր ի բոլոր հրեղինացն : Սա զարձեալ եկաւորեալ առ Կոչան երեւ նմա հրաւէր եւ բրաբխոն յերկինս փոխման :

Ար եւ նոյն ինքն միշտ բարեկամ եւ պահասպան քրիստոնէից. քանզի իշխան եւ հրեշտակապետ ցուցաւ հեթանոսաց յառաջագոյն, որ եւ ի սմին աւուր երեւեալ մեծ սքանչելիս արար :]

10

Հրտայ Ը եւ Յուլիս ԺԴ : Վկայութիւն Բագարատայ Տուումենոյ եպիսկոպոսին :

Սուրբն Բագարատ աշակերտ էր սրբոյ առաքելոցն, եւ առաքեցաւ յարեւմուտս ձեւնաորեալ եպիսկոպոս ի Պետրոսէ առաքելոյ ի քաղաքն Տուումենոյ, որ է ի Սիկիլիս

11 վկայութիւն] սուրբ հայրապետին *add.* B — եպիսկոպոսին] եւ լուսաւորչի աշակերտի Պետրոսի *add.* B || 12 սրբոյ առաքելոցն] սուրբ առաքելոցն Պետրոսի B || 13 Պետրոսէ] նմին B.

droite de l'autel, et dit : « *Je suis Gabriel qui me tiens devant Dieu* » ; et il lui parla de la naissance de Jean et du Christ.

C'est lui également qui apporta à la sainte Vierge la divine annonce du salut de toute la terre, le commencement et le fondement de l'incarnation du Seigneur et de notre joie; il fut le serviteur et l'annonceur de la vie des hommes, ayant connu, avant tous les autres chœurs célestes, le mystère qui était caché à tous les séraphins. C'est lui qui, revenu de nouveau auprès de la Vierge, lui apporta l'invitation et le trophée de son transfert au ciel.

Il reste toujours l'ami et le gardien des chrétiens; car, jadis, il se montra aux gentils comme prince et archevêque, et en apparaissant, en ce même jour, il fit de grands prodiges.]

8 HROTITS, 14 Juillet.

Martyre de Pancrace, évêque de Tauromène.

Saint Pancrace (*Bagarat*) était disciple des saints apôtres. Il fut envoyé en occident après avoir été sacré, par l'apôtre Pierre, évêque de la ville de Tauromène (*Toromenoy*), qui se trouve dans l'île de Sicile. S'étant embarqué,

1. Luc, 1, 19.

կղզւոջն : Եւ մտեալ ի նաւ դարձոյց զնաւապետն, զգեկավարն եւ զնաւավարսն յաստուածգիտութիւն, որոց անուանքն էին Լիկաոնիտոս, Ագրինոս :

Եւ յորժամ նաւեցին ի տեղին գտին զամենայն կղզին եւ զքաղաքս եւ զգաւառս ի կուսարշտութիւն լեալ : Եւ յոգոց հանելով հեծեծանօք երանելին Բագարատ համբարձ զձեռս իւր յերկինս աղաչեաց զԱստուած վասն մոլորեալ ժողովրդեանն : Եւ ասէ ցԼիկաոնիտոս եւ ցԱգրինոս. Եկայք որդեակք, աներկիւղ քարոզեսցուք զանունն Աստուծոյ ի մէջ անօրէն ժողովրդեանս, որպէս առի հրաման ի Պետրոսէ առաքելոյն : * A fol. 306 v° b.
Եւ սկսաւ սուրբն Բագարատ քարոզել եւ ուսուցանել, եւ առնել մեծամեծ սքանչելիս, որ եւ քաղաքապետն Վոնիփատոս յորժամ լուաւ հաւատաց յԱստուած զազտ ի ժողովրդեանէն :

Եւ յորժամ զնացին ի քաղաքն Տուոմենոյ, եւ ի զիշերին զնաց (Բագարատ) ի տաճարն յորում էր բազինն Փալկոնայ մեծի աստուծոյն քաղաքին այնձիկ : Եւ հաչեցեալ ի բազինն ասէ. Ով Փալկոն անվգայ, խուլ, համբ եւ կոչք, ո՞վ ես դու եւ զինչ գործես աստ, եւ քանի՞ ամբ են որ ես ի տաճարս յայս, եւ մոլորեցուցանես խաբէութեամբ զստեղծուածս Աստուծոյ իմոյ, եւ տաս զոհս մատուցանել քեզ, ո՞վ պիղծ եւ վարչելի պիւսպատկեր :

Եւ ասէ բազինն. Երկերիւր եւ վախտուն ամ է որ բնակեալ եմ աստ, եւ ընկունիմ

1 եւ զնաւավարսն om. B.

il convertit à la connaissance de Dieu le capitaine, le timonier et les matelots, dont les noms étaient Lycaonide (*Licaonitos*) et Agrinus¹.

Lorsqu'ils débarquèrent à l'endroit, ils trouvèrent toute l'île, les villes et les provinces, vouées à l'idolâtrie. Le bienheureux Pancrace en soupirant avec sanglots éleva ses mains au ciel et pria Dieu pour le peuple égaré. Il dit ensuite à Lycaonide et à Agrinus : « Venez, mes enfants, nous prêcherons sans crainte le nom de Dieu à ce peuple impie, selon l'ordre que j'ai reçu de l'apôtre Pierre. » * Saint Pancrace se mit à prêcher et à enseigner, fit de grands prodiges, à ce point que le préfet de la ville Boniface (*Voniphatos*), l'ayant entendu, eut à Dieu à l'insu de la population. * A fol. 306 v° b.

Lorsqu'ils se furent rendus à la ville de Tauromène, Pancrace alla de nuit au temple où se trouvait l'autel de Falcon, le grand dieu de cette ville-là. Il dit en regardant la statue : « O Falcon insensé, sourd, muet et aveugle, qui es-tu et que fais-tu ici ? combien d'années y a-t-il que tu te trouves dans ce temple, que tu égares, par tromperies, les créatures de mon Dieu et que tu te fais immoler des sacrifices, ô immonde et répugnante image du démon ? »

La statue répondit : « Il y a deux cent soixante ans que j'habite ici et

1. *Syn. Cp.*; Romulus.

նուէրս եւ զոհս ի ժողովրդենէս Տորոմենոյ քաղաքիս, յամենայն ամի երիս տղասս անարատս, եւ երեք հարիւր զուարակս վափուէս եւ զեղեցիկս, եւ խոչս եւ նոխազս եւ դառինս բազումս :

Եւ համբարձեալ զձայն իւր երանելին Բազարատ ասէ մեծաւ բարբառով . Երդմենցուցանեմ զձեզ պիղծ դեւք յանուն Հօր եւ Սրբոց եւ սուրբ Հոգւոյն ժողովեցարուք ի ծիսաին, եւ զխուլ եւ զհամբ բազինդ Փաղկոնի ընկեցէք ի ծովն երեսուն ասպարիպա հեռի ի ցամաքէն, եւ զուք ընդ նմին բնակեցիք ի յանդունդս խորոցն :

* A fol. 307
1° a.

Եւ առժամայն հնչին եղեւ * իբրեւ ի սատիկ հոլմոց, եւ լցաւ տաճարն սեաւ անձեղօք եւ սեաւ ագուաօք, եւ կալան արտաղակելով զբազինն Փաղկոնի եւ ընկեցին ի ծովն : Եւ եղեւ ձայն յերկնից . Քաջալերեաց Բազարատ զի ես ընդ բեզ եմ, եւ ոչ լնողից զբեզ մինչեւ կարգեցից ի դասս առաքելոցն : Եւ առժամայն ելեալ գնաց ի տաճարէն :

Եւ ընդ առաւօտն գնացին քուրմքն ի տաճարն գտին զլուռն բացեալ եւ զբազինն տատուծոցն իւրեանց ոչ գտին : Եւ ելեալ ի մէջ հրապարակին մեծաւ հառաչմամբ կոծէին եւ ասէին . Վնչ մեզ զի քաղաքս մեր կործանի, քանզի մեծ աստուածն Փաղկոն անպատ եղեւ :

Եւ զիմեցին բազում ժողովուրդք ի տաճարն եւ զպիղծ կուռսն ոչ գտին : Վնացին

6 ի ծիսաին *om.* B || 9 անձեղօք] անկեղօք B || 10-13 եւ եղեւ ձայն . . . տաճարէն] Յայնժամ Բազարատ եւ Վանիփատոս ելեալ ի տաճարէն գնացին ի յարկս իւրեանց B.

que je reçois des offrandes et des victimes de la population de cette ville de Tauromène : tous les ans, trois enfants sans défauts, et trois cents veaux tendres et beaux, et des bœliers, des boues et des agneaux en quantité. »

Le bienheureux Pancrace, élevant sa voix, dit tout haut : « Je vous adjure, immondes démons, au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, de vous rassembler tous ensemble et de jeter à la mer, à trente lieues de distance de la terre, cette statue sourde et muette de Falcon, et de demeurer avec lui, vous tous, dans les abîmes du fond (de la mer). »

* A fol. 307
1° a.

Il se fit aussitôt un bruit semblable à un vent violent, le temple se remplit de pies noires et de corbeaux noirs qui saisirent en criant la statue de Falcon et la jetèrent à la mer. Une voix du ciel se fit entendre : « Prends courage, Pancrace, car je suis avec toi, je ne t'abandonnerai point jusqu'à ce que je t'aie mis au rang des apôtres. » Il sortit aussitôt et quitta le temple.

Au matin, les prêtres d'idoles, s'étant rendus au temple, en trouvèrent la porte ouverte, mais ne trouvèrent point la statue de leur dieu. Ils se rendirent sur la place publique, gémirent avec de gros sanglots en disant : « Malheur à nous, notre ville va être ruinée, car notre grand dieu Falcon a disparu. »

Une grande multitude accourut au temple, et ils ne retrouvèrent pas

չընթացս ի տունն Վոնիփատոսի դատաւորին, աղաղակէին արտաքոյ զրանն . Ով պատուեալ եւ շինող իշխան, եւ սիրելի մեծ աստուածոցն, եկ եւ տես զկորուստ քաղաքիս :

5 Եւ նորա խոնարհեալ ի պատուհանէն ասէ . Ով իմաստուն արք եւ քահանայք մեծի աստուծոցն Փափկոնի, զինչ եղեւ ձեզ : Եւ նոքա ողբարով ասեն . Մեծ անցք անցին ընդ մեզ, քանզի բաղձալին Փափկոն կորեաւ . եւ վայելուչ եւ պայծառ բազինն իւր անլայտ եղեւ, եւ սեղանն եւ աւազանն եւ սակիակազմ ամոռն իւր ոչ երեւի, եւ ունայն մնացին, եւ խորանն ոչնչացաւ :

10 Ասէ Վոնիփատոս . Ով պատուական քահանայք եւ փառաւորեալ տոնուտեարք, լուարուք ինձ եւ քննեցէք միթէ ամբարտաւանեցնաւ աստուածն մեր, եթող զմեզ եւ զնաց չալլ քաղաք . մի երբեք զսովորական զօհան լիակատար ոչ մատուցէք, եւ անընդունելի արար զպատարագս ձեր, եւ վասն այնորիկ ասեաց զմեզ եւ փախեաւ ի մէնջ : Արդ զնացէք ի չարիս ձեր եւ ես պարագով քննեցից եւ գտից զպատձառն :

15 Եւ նոքա ասեն . Մեր զսովորական եւ զհալընեական աւանդն կատարեցաք, եւ ոչ ինչ նուաղ կամ պակասութիւն արարաք ի սովորական զօհան իւր, եւ եթէ վասն էր խռովեցաւ ոչ զիսեմք : Արդ աղաչեմք զքեզ ո՞վ փառաւոր եւ պայծառ քաղաքապետ զի պնդութեամբ քննեսցես եւ եթէ խռովեցաւ ի մէնջ եւ զնաց չալլ քաղաք երթիցուր

7 ոչ երեւի օմ. B.

l'idole immonde. Ils se rendirent en courant à la maison du juge Boniface et se mirent à crier au dehors de la porte : « O bâtisseur et gouverneur vénéré, l'aimé de nos grands dieux, viens voir la ruine de cette ville. »

Il se pencha à la fenêtre et dit : « O hommes sages et prêtres du grand dieu Falcon, que vous est-il arrivé ? » Ceux-ci répondirent en gémissant : « De grands événements se sont passés chez nous, car Falcon le désirable est perdu ; sa statue élégante et illustre a disparu ; l'autel, le bassin et son trône garni d'or n'ont plus d'apparence et sont vides, * le sanctuaire est anéanti. »

Boniface dit : « O prêtres vénérables et illustres notables, écoutez-moi et jugez. Peut-être que notre dieu est devenu orgueilleux, nous a abandonnés et s'en est allé vers une autre ville. Peut-être n'avez-vous point immolé complètement les victimes habituelles, ce qui aura rendu vos offrandes inacceptables, et à cause de cela (notre dieu) nous a haïs et s'est enfui de chez nous. Retournez donc à vos logis et moi j'examinerai à loisir et chercherai la cause. »

Ils lui répondirent : « Nous avons accompli les usages habituels tels qu'ils nous ont été confiés par nos ancêtres, nous n'avons rien diminué ni omis des victimes habituelles, et nous ne comprenons pas pour quelle raison (le dieu) se serait troublé. Aussi nous te prions, ô glorieux et éminent préfet de la ville, d'enquêter sérieusement, et si (le dieu) a été troublé par nous et s'il

* A fol. 307
1° b.

* A fol. 307
1° b.

եւ մեր առ նա եւ երկիր պապցուք նմա, եւ նա հաշտեացի ընդ մեզ, եւ ասացէ մեզ
զպատճառն, եւ մեր յաւելուճք ի գոհսն եւ ի պաշտօնսն :

Ասէ Վոնիփատոս. Ասացի ձեզ գնացէք ի տունս ձեր, եւ եթէ հզօր աստուած է
Փալկոն երեւեցուցէ մեզ զճշմարիտն : Եւ նորա որպէս ի միոջէ բերանոյ աղաղակէին
եւ ասէին. Ով պատուական Վոնիփատոս, որպէս անձանօթ եւ օտար յաստուածոց 5
մերոց խօսեցար. ոչ ձանաչես զերիտասարզ եւ զգեղեցիկ * աստուածն մեր զՓալկոն,
զորդի Փալկոնիդայ. ոչ յամենայն ժամ ի զինարբուս եւ ի խնդութեան աւուրս զու
ինքնին պատմէիր եւ զովէիր զգովելի գործս նորա, եւ այժմ ասես. Եթէ հզօր աստուած
է յայանեացէ զինքն :

Գարձեալ պատասխանի ետ Վոնիփատոս եւ ասէ. Ասացի ձեզ եթէ համբերեցէք 10
եւ ես զիտացից զկորուստն Փալկոնի : Կարձեմ եթէ զարշեցաւ ի մէջջ քանզի հպարտ
աստուած էք : Եւ յորժամ լուան գայս դողարեցին, եւ զնային ի յարկս իւրեանց :

Եւ Վոնիփատոս կոչեաց զԼիկաչոնիտոս, եւ պատմեաց նմա զխուլութիւն ժողո-
վրդեանն, եթէ որպէս կորեաւ աստուածն իւրեանց, եւ կամ թէ զինչ արարից ոչ զխտեմ : 15
Եւ սկսաւ Լիկաչոնիտոս ասել ճշմարտապէս. Լուր մտաղիւրութեամբ տէր քաղաքա-
պետ եւ գտաւոր : Գիտասցիւր զի երեքանձնեայ աստուածութիւնն յամօթ արար

3 գնացէք] եթէ երթիջիք B | 9 յայանեացէ] մեզ add. B || 10 ձեզ] ով արք իմաստունք
add. B || 13 — p. 1755, l. 6 Եւ Վոնիփատոս... կարէ խաբել om. B.

est parti pour une autre ville, nous irons vers lui, et nous nous prosternerons
devant lui; il fera la paix avec nous; il nous dira son affaire, et nous
ajouterons encore aux victimes et aux usages du culte. »

Boniface dit : « Je vous l'ai dit, retournez à vos maisons, et si Falcon est
un dieu puissant, il nous révélera la vérité. » Alors, comme d'une seule bouche,
ils se mirent à crier et dirent : « O vénérable Boniface, tu as parlé comme
quelqu'un d'inconnu et d'étranger à nos dieux. Ne connais-tu point notre
jeune et beau * dieu Falcon, le fils de Falconida? Ne nous parlais-tu pas toi-
même, à tout instant, dans les beuveries de vin et les jours d'allégresse, de
ses actes méritants que tu louais? Et voici que maintenant tu dis : « S'il est
un « dieu puissant, il se révélera lui-même. »

Boniface répondit de nouveau et dit : « Je vous ai dit de prendre patience
et que j'étudierai la perte de Falcon. Je crois qu'il s'est dégoûté de nous,
car c'était un dieu orgueilleux. » Après avoir entendu cela, ils se calmèrent et
retournèrent à leurs logis.

Boniface fit appeler Lyeonide et lui apprit le trouble de la population,
parce que leur dieu se trouvait perdu et qu'ils ne savaient que faire. Lyeonide
se mit à lui dire en toute vérité : « Écoute-moi avec bienveillance, seigneur
préfet de la ville et juge. Sache que la divinité en trois personnes a jeté la

* A fol. 307
v° a.

զգարչելի պաշտօնս ձեր, եւ ոչ այլ եւս մատուցուք զոհս այց պիղծ դիւացս, այլ միայնոյ Աստուծոյ կենդանոյ որ մնաց յաւիտեան, եւ այլ ոչ եւս յառաջադիմանայ պաշտամունք կուոցն, եւ ոչ երազք եւ դիւթութիւնք գուշակեն մոլորեալ ճարդկան, քանզի երկնաւոր Աստուածն առաքեաց զմիածին Որդի իւր յերկիր եւ մարմնացեալ

5 ձեաւ ի սուրբ կուսէն Մարիամայ զի սրբեսցէ զմեզ յամենայն անօրէնութենէ : Եւ յայձմէտէ * Փաղկոն որդին Փաղկոնիդեայ ոչ զոր կարէ խաբել :

* A fol. 307
v° b.

Եւ երթեալ քրմացն ժողովեցան ի միասին եւ սկսան ողբալ զՓաղկոն անպլայ աստուածն իւրեանց, եւ ասէին ողբալով եւ լալազին ձայնիւ. Ո՛ր իցեն դեզ վայելչութեան պատկերին քո, ո՞վ բաղձալի Փաղկոն, որպէս անչպտ եղեր ի բոցոց փախաբողացս .

10 արդ երանի եթէ ոչ էաք լեալ քահանայք քո : Ամենայն աստուածք խնդութեամբ ընդունին զոհս ի քրմաց իւրեանց, այլ զու միայն անընդունող եղեր եւ ատեցեր զմեզ : Եւ Ղևնիփատոս մոռացաւ զայնչափ սէրն եւ զգուծն քո, եւ քեզ խնդիր ոչ արար : Ով կողոպտեաց զքեզ ի մէնջ. ո՞վ նախանձեցաւ ընդ այնչափ սէրն մեր : Ով Լիսիոն եւ

15 Դիա փոքր աստուածք, եւ Փաղկոնիդայ աստուածուհի զուսար Իրինոսի եւ Արտեմեա բոցք աստուածուհւոցն ընկէր ոչ ողորմիք մեզ, եւ ողբայք զգեղեցիկ եւ զմեծ աստուածն Փաղկոն, ընկէր լուէք եւ ոչ խնդրէք զկորուսեալն :

12 Ղևնիփատոս] քաղաքապետն մեր *add.* B.

honte sur votre culte répugnant. Nous n'immolerons plus de victimes à ces démons immondes, mais au seul Dieu vivant qui dure éternellement. Le culte des idoles ne progressera plus, les songes et les sorcelleries ne prédiront plus rien aux hommes égarés, car le Dieu céleste a envoyé sur la terre son Fils unique, qui prit chair et naquit de la sainte vierge Marie pour nous sanctifier de toute abomination. Dorénavant * Faleon, le fils de Faleonida, ne

pourra plus tromper qui que ce soit. »

* A fol. 307
v° b.

Les prêtres des idoles allèrent se réunir ensemble et se mirent à gémir sur Faleon, leur dieu insensé, en disant avec gémissements et d'une voix entre coupée de larmes : « Où sont ta splendeur et la beauté merveilleuse de ta statue, ô désirable Faleon ? Comment as-tu disparu de chez nous qui te désirions ? Nous aurions été plus heureux si nous n'avions pas été tes prêtres ! Tous les dieux acceptent avec joie les victimes de leurs prêtres ; toi seul ne les as pas acceptées et nous as haïs. Boniface lui-même a oublié ton si grand amour et ton affection et il ne t'a pas recherché. Qui t'a volé du milieu de nous ? Qui donc est devenu jaloux de notre si grand amour ? O Lyson (*Liusion*) et Déa, dieux inférieurs, et toi, déesse Faleonida, fille d'Irinos, et toi, Artémis, sœur de la déesse, pourquoi n'avez-vous point pitié de nous et ne gémissiez-vous point sur le beau et grand dieu Faleon ? Pourquoi gardez-vous le silence et ne recherchez-vous pas celui qui est perdu ? »

Եւ յորժամ եղեւ գիշեր, զգեցաւ Վոնիփատոս զարքունական սրատուոյն իւրոյ զպատմուճանն եւ զքզամիրն, եւ զնաց ի դուռն երանելոյն Բագարատայ : Նոյնպէս եւ նա զգեցաւ զեպիսկոպոսութեան փիլոնն եւ զեմիփորոնն, եւ նստաւ յեպիսկոպոսութեան աթոռն իւր, առեալ ի գիրկս իւր զաւետարանն եւ զխաչն եւ զտէրունական սրատկերն զոր ետ նմա Պետրոս առաքեալն :

* A fol. 308
1° a.

* Եւ մտեալ Վոնիփատոս ետես զերանելին Բագարատ իբրեւ զբոց եւ շուրջ զանձամբն հուր : Եւ անկեալ ի վերայ երեսաց իւրոց երկիր եպագ եւ ասէ ասիւ. Մեճ է Աստուածն բրիտաննէից զոր քարոզէ Բագարատ. հաւատամ զի նա ծիպն է Աստուած է երկնի եւ երկրի : Եւ ասէ ցտուրբն Բագարատ. Որպէս մերձեցայց առ բեղ քանդի տեսանեմ շուրջ զքեւ հուր եւ երկնչիմ մի գուցէ աչրիմ ես :

Եւ զիտաց Բապարատ զի ետես զճորհս Հոպուոյն սրբոյ որ է ի պատարագամատուցի զգեստ քահանայից քանզի սուրբ են : Եւ յարուցեալ եհան զեմիփորոնն, զփիլոնն, զուրարն եւ նստաւ : Եւ ալ ոչ եւս ետես Վոնիփատոս զհուրն : Եւ ողջունեաց զնա ի համբոյր սրբութեան եւ նստոյց մերձ ինքեան, եւ օրհնեաց զնա յոյժ. եւ ճաշակեցին ի ծիսպին յամենայն բարութեանցն զոր տարաւ Վոնիփատիոս ի տանէ իւրմէ :

Եւ յորժամ ուրախացան յարեան ի սեղանոյն եւ զօհութիւն Տեսուն սագմոսէին : Եւ բացան ձեզունք տանն, եւ պայծառ լոյս ծաղեաց ի վերայ նոցա եւ յահի եկեալ

3 յեպիսկոպոսութեան աթոռն] ի թիկնաթոռն B.

Lorsque la nuit fut venue, Boniface se vêtit de son vêtement d'honneur princier et de sa ehlamyde, puis il se rendit à la porte du bienheureux Pancrace. Celui-ci, de son côté, avait revêtu le phélonion épiscopal et l'omophorion, et siégeait sur son trône épiscopal, tenant l'évangile dans ses bras avec la croix et l'image du Seigneur que l'apôtre Pierre lui avait donnée.

* A fol. 308
1° a.

* Boniface, étant entré, aperçut le bienheureux Pancrace comme une flamme, et sa personne tout entourée de feu. Il tomba la face contre terre, se prosterna devant lui et dit avec grande crainte : « Grand est le Dieu des chrétiens que prêche Pancrace. Je crois qu'il est le seul Dieu du ciel et de la terre. » Il dit ensuite à saint Pancrace : « Comment pourrais-je m'approcher de toi? car j'aperçois du feu tout autour de toi et j'ai peur de me brûler. »

Pancrace comprit qu'il voyait les grâces du Saint-Esprit, qui se trouvent dans les ornements de célébration du saint sacrifice des prêtres, car ils sont sacrés. Il se leva, retira l'omophorion, le phélonion, l'étole, et se rassit. Boniface n'aperçut plus de flammes. (Pancrace) le salua d'un baiser saint, le fit asseoir près de lui, et le bénit beaucoup. Ils dinèrent ensemble de toutes les bonnes choses que Boniface avait apportées de sa maison.

Après s'être réjouis, ils se levèrent de table et psalmodièrent l'action de grâces au Seigneur. Alors le toit de la maison s'ouvrit, une lumière éclatante

անկան ի վերայ երեսաց իւրեանց : Եւ կալեալ զձեռանէ նոցա երանելոյն կանգնեաց եւ նստոյց մերձ առ ինքեան, եւ սկսաւ պատմել նոցա ծի ըստ ծիոցէ ի հին եւ ի նոր կտակարանաց, յԱդամայ մինչեւ ի Քրիստոսի ժարգեղութիւնն եւ ի * Համբարձումն եւ * A fol. 308
 ի Գալուստ Հոգւոյն սրբոյ յաւուր Պենտակոստէին որպէս է գրեալ ի կատարեալ 1° b.
 5 պատմութիւնն իւր : Եւ լուսաւորեաց զամենեսեան որք անդ հանդիպեցան աստուածային վարդապետութեամբն իւրով, եւ ողջունեալ զՎանիփատոս չուղարկեաց ի տուն իւր :

Եւ յաւուրն յայնմիկ չերրորդ ժամու գիշերոյն գրեաց երանելին Բագարատ ի քարախի ձեռամբ իւրով այսպէս . Առ լիւսիոն կոոց բազինն : Ես Բագարատ Յիսուսի Քրիստոսի
 10 Տեառն մերոյ ծառայ, գրեմ առ քեզ պիղծ եւ զագիւր եւ անզգայ Տորոմենոյ փորք աստուած, զի յորժամ ընդունիս եւ ընթեռնուս զգիրս վաղվարակի զհրամայեալսն
 կատարես : Երթիջիր եւ զու ի կորստական տեղին գեհենին հրոյ, յորում է քո սուսագ-
 15 գոյն աստուածն Փակոն, եւ ի միասին կոծեցարուք զկորուստն ձեր, զի մի այլ եւս տիրանայք քաղաքիս այսմիկ :

Եւ սուեալ : զթուղթն յԱգրինոս չուղարկեաց ի տաճար կոոցն : Եւ նորա երթեալ
 15 որպէս թէ ի խնկել եղ զքարտէսն ի բազինն եւ փախեաւ զագոս, եւ զարձաւ առ երանելին :

Եւ չեա երկրորդ պահու եղեւ ձայն յաներեւութից եւ ասէ . Բագարատ ծառայ

17 — p. 1758, l. 3 Եւ չեա երկրորդ պահու... [լուաւ զձայնն] Եւ չեա երկու պահու իբրեւ ազգ եղեւ նմա կատարումն հրամանի իւրոյ B.

jaillit sur eux, et, saisis de crainte, tous tombèrent la face contre terre. Le bienheureux, les saisissant par la main, les releva et les fit asseoir près de lui; il se mit à leur parler successivement de l'Ancien et du Nouveau Testament, d'Adam à l'Incarnation du Christ, à son * Ascension et à la descente du Saint-Esprit le jour de la Pentecôte, ainsi qu'il est écrit dans l'histoire complète * A fol. 308
 (de Pancrace). Il illumina par sa doctrine divine tous ceux qui se trouvèrent 1° b.
 là réunis; et ayant donné le salut à Boniface, il le renvoya à sa maison.

Le même jour, à la troisième heure de la nuit, le bienheureux Pancrace écrivit de sa main sur un papier ce qui suit : « A Lyson, à l'autel des idoles. Moi, Pancrace, serviteur de Notre-Seigneur Jésus-Christ, je t'écris, à toi, impur immonde et insensé petit dieu de Tauromène, pour que, aussitôt après que tu auras reçu et lu cet écrit, tu accomplisses promptement ce qui t'est ordonné. Tu iras, toi aussi, dans l'endroit de perdition des flammes de la géhenne, où se trouve ton supérieur, le dieu Falcon, et tous les deux vous gémirez ensemble sur votre perdition, parce que vous ne dominerez plus cette ville. »

Il remit cette lettre à Agrinus et l'expédia au temple des idoles. Celui-ci s'y rendit comme pour y encenser, posa le papier sur l'autel, s'enfuit secrètement et retourna auprès du bienheureux.

Après la deuxième veille, il se produisit une voix, provenant de (person-

Աստուծոյ բարձրելոյ, զհրամայեալսն մեզ ի բուժմէ սրբութենէյ փութով կատարեցար .
արդ համարձակութեամբ ել ի քաղաքի զի յայտնէտէ քո է :

* A fol. 299
v^o a.

Եւ յորժամ լուաւ զձայնն անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց * եւ զոհացաւ զԱստուծոյ :
Եւ յարուցեալ առժամայն ել ի փալոց քաղաքին, եւ ասողանշան սին առաջնորդեաց
նոցա մինչեւ ի տունն Վոնիփատոսի : Եւ նորա ելեալ ընդ առաջ եմոյճ զնոսա ի տուն 5
իւր լուութեամբ, զի ոչ ոք ամենեւին զիտաց . եւ արարին անկ աւուրս քառասուն :

Եւ ի միում աւուր ժողովեցան պիղծ բուրմբն ի զուռն Վոնիփատոսի եւ ասեն .
Ով զատաւոր եւ շինող քաղաքապետ, մերձեալ է տօն աստուծոյն մերոյ Լիւսիայ
հրամայեան եւ արայցուք մեծաւ պաշտօնութեամբ զի մի եւ նա խառվեցի եւ ի մէնջ
փախիցէ եւ կորնչիցէ որպէս եւ մեծն Փալկոն, եւ լինիցի՞մք ծաղր ամենայն մերձակայ 10
քաղաքաց : Կարծեմք, ով զատաւոր եւ իշխան, զի յորմէհետէ եմուտ Ուղկանիտոս ի
քաղաքս յայս, յոյժ բարկացան աստուածքն մեր, եւ զգոհան մեր ոչ ընկունին : Եւ
բազում անգամ պիւթութեամբ հարցանեմք վասն մեծի եւ մարուր աստուծոյն Փալկոնայ
եւ պատասխանի ոչ տան մեզ . եւ զինչ օգուտ է մեզ զի անուանի՞մք բուրմբ : 15

Առէ Վոնիփատոս . Ով իմաստուն քահանայք եւ ճշմարիտ պաշտօնեայք աստուածոց 15
4 ել om. B || 5 եւ ասողանշան... նոցա] զնայ B || 7 Լիւսիայ] Լիւսինեայ B ||
12 բարկացան] ասեցին զմեզ B.

nages) invisibles, qui dit : « Panerace, serviteur du Dieu Très-Haut, ce que
ta sainteté nous a ordonné, nous l'avons promptement accompli; sors donc
dans cette ville avec hardiesse, car elle est à toi désormais. »

* A fol. 299
v^o a.

Lorsqu'il eut entendu la voix, (Panerace) tomba la face contre terre * et
rendit grâces à Dieu. Il se leva aussitôt, sortit dans les rues de la ville et
une colonne en forme d'étoile les guida (lui et ses compagnons) jusqu'à la
maison de Boniface. Celui-ci alla à leur rencontre et les fit entrer silen-
cieusement dans sa maison, pour que personne absolument ne le sût. Ils
y demeurèrent quarante jours.

Un jour, les immondes prêtres des idoles se rassemblèrent à la porte de
Boniface et dirent : « O juge, préfet et constructeur de la ville, la fête de
notre dieu Lyson s'approche, donne des ordres pour que nous la célébrions
avec grande solennité, pour que lui aussi à son tour ne soit pas troublé et
qu'il ne nous fuie pas et se ne perde comme le grand Falcon. Nous devien-
drions la risée de toutes les villes voisines. Nous croyons, ô juge et gouver-
neur, que depuis l'entrée de Lycaonide dans cette ville, nos dieux se sont
fortement irrités et n'agrément plus nos victimes. Nous faisons souvent
consulter les oracles au sujet de notre grand et pur dieu Falcon; mais ils ne
nous répondent point. A quoi nous sert d'être appelés prêtres d'idoles? »

Boniface répondit : « O prêtres sages et véritables ministres de nos

մերոց, երթալք պատրաստեցէք զամենայն զենլիս զոհիցն, եւ չառւր տօնին եկից եւ ես ի զոհսն :

Եւ ինքն երթեալ պատմեաց Բագարատայ զասացեալսն ի քրմացն : * Եւ նորա * A fol. 308
 5 զձեռս յերկինս համբարձեալ աղաչեաց զԱստուած վասն մնացեալ կռոցն զի կոր-
 ծանեացին : Եւ ի զիշերին յայնմիկ մինչ բուրմքն ի տունս իւրեանց ննջէին կործանեցան
 բազինքն եւ խորտակեցան ի բազում մասունս :

Եւ չորժամ եհաս պիղծ տօնն պատրաստեցին զամենայն զենլիս զօհիցն աւելի քան
 զՓալկոնին աղաչս եւ զուարակս, խոյս եւ նոխպս եւ գառինս : Եւ զարդարեալ
 10 քրմացն զնացին ի բազինն Ապողոնի, եւ գոին ի բազում մասունս ցնդեալ : Սկսան
 բախել զերեսս իւրեանց մեծաւ հառաչանօք եւ աւեն. 'Այ մեզ ո՞վ Ապողոն, որ չար
 պատերազմ շարժեցաւ ի վերայ քո. չեցեւ մեզ բաւական կորուստն Փալկոնի, այլ եւ
 15 զու մեծ չարի զխլեցար, զի եթէ լիցեն զայդ անցս յայլ քաղաք խոտան եւ անարգս
 համարին զմեզ : Ով հզոր եւ պայծառ աստուածդ մեր Ապողոն, ընդէր կործանեցար եւ
 փշրեցար եւ ոսկէակապ աթոռն քո ունայն մնաց :

Եւ ելին անտի սրտաբեկք զնացին ի տաճար կռոցն Դիայ, գոին եւ զայն կործանեալ
 եւ բեկոտեալ : Եւ սկսան մեծաձայն հնչմամբ ողբալ որ եւ ի ձայնէն ժողովեցան

5 ննջէին] նիրհէին B || 9 ցնդեալ] փշրեալ B || 10 հառաչանօք] հառաչմամբ B.

dieux, allez préparer toutes les victimes à immoler et le jour de la fête je viendrai, moi aussi, aux sacrifices. »

Il alla raconter à Panrace ce que les prêtres d'idoles étaient venus lui dire. * (Panrace) éleva ses mains au ciel et pria Dieu pour que les idoles * A fol. 308
 qui restaient fussent aussi détruites. La même nuit, pendant que les prêtres
 d'idoles dormaient dans leur maison, les autels se renversèrent et se brisèrent
 en de multiples morceaux.

Lorsque arriva la fête immonde, ils avaient préparé toutes les victimes à immoler, en plus grand nombre que pour Falcon, des enfants, des veaux, des béliers, des boues et des agneaux. Les prêtres des idoles, en beaux costumes, se rendirent à l'autel d'Apollon et le trouvèrent réduit en de nombreux morceaux. Ils se mirent à se frapper le visage, et dirent avec de gros soupirs : « Malheur à nous, ô Apollon ! Quelle méchante guerre a été livrée contre toi ? La perte de Falcon n'avait-elle pas été assez pour nous ? voilà que toi aussi tu viens de subir un grand malheur ! Si ces événements viennent à être connus dans d'autres villes, on nous considérera comme des gens méprisables et nuls. O Apollon ! notre puissant et magnifique dieu, pourquoi as-tu été renversé et réduit en morceaux, et ton trône d'or est-il resté vide ? »

Ils sortirent de là, le cœur brisé, et se rendirent au temple de l'idole Dèa ; ils la trouvèrent également renversée et brisée en morceaux. Ils se

ամբոխ բազում : Եւ ասն բուրմբն . Լացէք ամենեքեան եւ ողբացէք, ընդ մեզ , բանդի
բազր եւ իմաստուն եւ հզօր աստուածքն մեր կորեան ի սպառ եւ ջնջեցան, պատուե-
* A fol. 309 ցէք * զպատմուճանս ձեր, եւ հող եւ մոխիր արկէք ի գլուխ ձեր, եւ զերեսս եւ
1° a. զձակատս ձեր բախեցէք, եւ սուգ առէք ընդ կորճանումն, աստուածոց մերոց :

Եւ սկսան ամենայն ժողովուրդն ողբալ ընդ կորճանումն կոոցն եւ զիմեցին ամե- 5
նեքեան մեծաւ հաւաքմամբ ի տունն Վոնիխատոսի, եւ ալապակէին արտաբոյ զրանն .
Ով անարժան իշխան, ի չար ժամանակի եղեր դատաւոր : Տեսանես զաստուածս մեր
կորճանեալս եւ անվոյթ առնես, եւ ոչ առնես խնդիր եւ քննութիւն վասն մեծ անցիցս
որ անցին ընդ մեզ : Ով անհաւատ եւ վատ եւ անպիտան դատաւոր եւ քաղաքաւեր,
էջ եւ գնն տես զբո սիրելի եւ զբարեկամ աստուածն թէ որպէս չաղբս եւ ի կոխանս 10
խաւարին, յալլ տեղի զլուին եւ յալլ տեղի ձեռքն եւ յալլ տեղի ոտքն : Եւ ոչ նորա
մեծացուցին զբեզ եւ փառաւորեցին, եւ լցին գտունս քո ոսկով եւ արծաթով, եւ
զիպակով եւ պատուական ակամբք եւ զշտեմարանս քո ամենայն բարութեամբ :

Իսկ Վոնիխատոս ի բարձր պատուհանէն ասէ մեծաւ բարբառով . Ով իմաստուն 15
եւ պատուական քաղաքացիք զինչ կամիք զի արարից . մի գուցէ շնորհք աստուածային
շնորհացն եմուտ ի քաղաքս մեր եւ կորճանեաց պատուածն մեր : Եւ նորա ասնն .

7 ժամանակի] ժամու B — դատաւոր] քաղաքապետ B || 13 զիպակով] եւ ճարգարտով
add. B.

mirent à gémir à haute voix; leurs cris furent entendus par la foule qui y
accourut en grand nombre. Les prêtres des idoles dirent : « Pleurez tous et
gémissez avec nous, car nos dieux doux, sages et puissants sont perdus pour
A fol. 309 toujours et sont anéantis. * Déchirez vos vêtements, mettez de la terre et de
1° a. la cendre sur vos têtes, frappez vos visages et vos fronts et prenez le deuil
pour la ruine de nos dieux. »

Toute la population se mit à déplorer la ruine des idoles. Tous les gens se
dirigèrent, en soupirant fort, vers la maison de Boniface et crièrent à l'exté-
rieur de la porte : « O gouverneur indigne, tu as été juge dans un mauvais
moment. Tu vois nos dieux ruinés et tu ne t'en soucies point; tu ne fais
aucune recherche, aucune investigation au sujet des grands événements qui
ont eu lieu chez nous. O juge sans foi, lâche et propre à rien, toi le dévas-
tateur de la ville, descends et va voir les dieux qui te sont chers et tes amis,
comme ils ont roulé dans la boue et sont foulés aux pieds : la tête d'un côté,
les mains d'un autre et les pieds d'un autre. N'est-ce pas eux qui t'ont
magnifié et glorifié, qui ont rempli ta maison d'or et d'argent, de riches
étoffes et de pierres précieuses, et tes greniers de toutes sortes de biens? »

Boniface d'une haute fenêtre leur répondit en criant fort : « O citoyens
sages et excellents, que voulez-vous que je fasse? Ne se pourrait-il pas que
les grâces divines soient entrées dans notre ville et aient ruiné nos dieux? »

Ձինչ իցէ շնորհք աստուածային շնորհացն, ոչ զխոնձը զինչ ասես : Եթէ սիրելի ես աստուածոցն ասան մեղ զի գիտասցուք : * Եւ նա ասէ. Շնորհք եւ զօրութիւն ի * A fol. 309
բարձանց : 1° b.

Եւ նորա բարկացան յոյժ եւ ասին. Ով անարժան եւ անպիտան եւ բազարաւեր
5 իշխան եւ թշնամի աստուածոց մերոց, կորուստ եւ մահ քո հասեալ է զի այդպէս
տաս մեղ պատասխանի : Ասէ ցնոսա Վոնիփատոս. Ընդէր սրտմտեալ մոլեր ի վերայ
իմ բարկութեամբ : Եւ նորա ասին. Ձի ոչ եթէ վորք ինչ վնաս եղեւ այլ աստուածոցն
կորուստ եւ արժան է մեղ առաւել բարկութեամբ բարկանալ եւ ողբալ եւ կոծել :

Ասէ Վոնիփատոս. Ընտրեցէք արս հանձարեղս եւ իմաստասէրս եւ ի հասարակ
10 զիշերին ի տաճարին զիւթութիւնս եւ ազանդս արասցեն եւ վիճակս արկղեն, եւ
ստուգեալ գիտացեն եթէ վասն էր կործանեցան եւ խորտակեցան աստուածքն.
Թերեւս այլ հօրապոյն աստուած եկն եւ մարտեաւ ընդ նոսա, եւ վասն զի ոչ կարացին
կալ ընդդէմ եւ յահէն կործանեցան :

Եւ ամենայն հեթանոս ժողովուրդքն հաճեցան ընդ խրատն Վոնիփատոսի, եւ
15 երթեալ ընտրեցին երեսուն այք հմուտ ի զիւթութիւն. եւ նորա երթեալ մահն ի
տաճար Լիւսինեայ, զի բազինն այն միայն չէր կործանեալ, եւ սկսան սուսնել գաղանդան
ի հասարակ զիշերոյ, եւ վիճակս արկանէին անուամբն Լիւսինեայ :

10 ազանդս] ազանդինս B || 12 հօրապոյն] հօր B || 14 հեթանոս om. B || 15 ի զիւթու-
թիւն] զիւթութեան B || 16 գաղանդան] գաղանդիւն B.

Ils dirent : « Qu'est-ce que les grâces divines? Nous ne comprenons pas ce que tu dis. Si tu es l'ami des dieux, dis-nous afin que nous sachions. » * Il * A fol. 309
répondit : « La grâce et la puissance d'en Haut. » r° b.

Ils furent très irrités et dirent : « O gouverneur indigne, propre à rien, destructeur de la ville et ennemi de nos dieux, ta perte et ta mort sont arrivées puisque que tu nous réponds de cette façon. » Boniface leur répondit : « Pourquoi m'attaquez-vous avec colère et égarement? » Ils dirent : « C'est qu'il ne s'agit pas d'un léger malheur, mais de la perte des dieux; et il nous faudrait avoir encore plus de colère, et gémir et sangloter. »

Boniface répondit : « Choisissez des hommes de talent et sages, qui viendront au temple au milieu de la nuit pour y faire des incantations et des opérations magiques : ils prendront les sorts et apprendront sûrement pour quelles raisons les dieux ont été renversés et brisés. Peut-être un autre dieu plus puissant est venu et a lutté avec eux, et comme ils n'ont pu lui résister, ils ont été renversés par la peur. »

Tous les païens furent satisfaits du conseil de Boniface; ils allèrent choisir trente hommes versés dans l'art des incantations. Ceux-ci se rendirent au temple de Lyson (*Liusineay*) et y pénétrèrent, car c'était le seul temple qui n'eût pas été ruiné, et ils se mirent à faire leurs incantations à minuit, et interrogèrent les sorts par le nom de Lyson.

* A fol. 309
v° a. Եւ յարուցեալ Վոնիփատոս զնաց առ երանելին Բագարատ եւ պատմեաց նմա
կամենայն. եւ նա տարածեալ զձեռս իւր չերկինա աղաչէր զԱստուած * զի արացէ
սրանչելիս ի ձորրեալ ժողովուրդն եւ յագօթելոյն ոչ զազարեաց :

Եւ կանայք բազումք ի քաղաքէն ժողովեցան շուրջ պատեալ զտաճարովն եւ
ճափա հարկանելով երգէին պարելով զղիւթական երգսն, եւ նոքա ի ներքուստ զղի- 5
թութիւնան առնէին եւ աղաչէին զլազինն զի խօսեացի ընդ նոսա :

Եւ ելել ձայն ի կոսոցն Լիւսինեայ եւ սաէ. Ո՛րք Տոռոմ!՛ոյ քաղաքիս, լուսուրբ
չինէն զճշմարիտն, զի յայսմհատէ մեք ոչինչ կարող եմք սունել կամ գործել :
Մինչեւ ցայժմ կամենայն գործս ձեր եւ զինզիրս կատարեցար, բայց այժմ զօրութիւն
ոչ գոյ ի մեզ եւ յոյժ տկարացար եւ ոչնչացար, քանզի հօրագոյն աստուածն երեւեցաւ 10
աստ, եւ յաչէ նորա Փալկոն փախեաւ, նոյնպէս եւ Ապոլոն եւ Դիա կործանեալ
խորտակեցան : Եւ զիտասջիք ամենեքեան որ երեքանձնեան աստուածութիւնն զընորհս
ողորմութեան առաքեաց ի քաղաքս ձեր :

Ասէն ազանգաւոր զիւթքն. Եւ է ալ աստուած որ հօրագոյն է քան զձեզ, սասն
եւ յայտնեան մեզ զճշմարիտն թէ սլ իցէ որ մեծ է քան զՓալկոն եւ զքեզ : Ասէ 15
բազինն. Որ արար զերկինս եւ զերկիր, եւ ստեղծ ի սկզբանէ զմարդն, եւ այժմ
զթացաւ ի ստեղծուածս իւր, եւ առաքեաց զհրեղէն սուր եւ կորոյս զՓալկոն եւ զալլ

12-15 Եւ զիտասջիք... սաէ բազինն om. B.

Boniface, s'étant levé, se rendit auprès du bienheureux Panerace et lui
* A fol. 309
v° a. raconta tout; celui-ci étendit ses mains vers le ciel et pria Dieu * de faire
des prodiges à ce peuple égaré, et il ne cessa de prier.

De nombreuses femmes de la ville s'étaient rassemblées tout autour du
temple et battant des mains chantaient, en dansant, des chants d'incan-
tations. Ceux qui se trouvaient à l'intérieur (du temple) faisaient leurs
ineantations et priaient l'idole de leur parler.

Une voix se fit entendre de l'idole de Lyson qui dit : « O hommes de la
ville de Tauromène, apprenez de moi la vérité, car désormais nous ne
pouvons plus rien faire ni exécuter. Nous avons jusqu'à présent exaucé
toutes vos requêtes et demandes, mais maintenant nous n'avons plus la force,
nous sommes très affaiblis et réduits à néant, car un dieu plus puissant est
apparu ici et par crainte de lui Falcon s'est enfui, de même qu'Apollon et
Déa se sont renversés et brisés. Sachez tous que la divinité en trois per-
sonnes a envoyé ses grâces de miséricorde dans votre ville. »

Les sorciers, qui faisaient les incantations, dirent : « Il y a donc un dieu
qui est plus puissant que vous. Dis-nous-le et révèle-nous la vérité : qui donc
est-ce qui serait plus grand que Falcon et toi? » Le simulacre répondit : « Celui
qui a créé le ciel et la terre, qui a créé l'homme dès le commencement et
qui maintenant, ayant pitié de ses créatures, a envoyé une épée de feu et a

աստուածան կործանեալ * խորտակեաց : Եւ այն զոր եբեր Սևզկանիտոս ի քաղաքս * A fol. 309
յայս նորա աշակերտ է : v° b.

Եւ նորա ասեն. Յորժամ կորեալ Փաղիոն եւ եկար Հարցար ցբեղ ընդէր ոչ ասացեր
մեզ զայդ : Ատէ բազինն. Եթէ կամիր զի զօրութիւն գոչ դարձեալ ի մեզ եւ լինիմք
5 որպէս յառաջն, մատուցէք ինձ զոչ զսիրելի եւ զբարեկամն իմ զՎոնիփատոս :

Եւ նորա յոյժ ուրախ եղեն, եւ ելեալ գնացին ոստով մրտենեօք ի տունն Վոնի-
փատոսի աւետիս մատուցանելին նմա եւ ասէին. Երանի է քեզ ո՞վ Վոնիփատոս որ
ատէն մեծացուցին զքեզ աստուածքն մեր եւ փառաւորեցին, եւ դարձեալ կամին որ
զքեզ զոչս մատուցանեմք նմա, եւ լինիս զու աստուած փոխանակ կործանեալ աս-
10 տուածոցն եւ արասցօք զքո բազինն եւ պաշտեսցօք զքեզ :

Եւ յորժամ լուալ Վոնիփատոս զբաժախց աւետիսն որ գնուլ կամէին զինքն եւ
զոչս մատուցանել պիղծ կռոցն, փութանակի ելեալ ընդ ծածուկ զուռն տան իւրոյ
զնաց ի ժողովրդենէն զազաւ առ երանելին Բագարատ եւ լալով անկաւ յոսս նորա : Եւ
նա ասէ. Ընդէր լաս որպէակ, միթէ բան չարութեան լուար եւ տրամեցաւ սիրտ քո :

15 Ատէ Վոնիփատոս. Երանի թէ չար բան միայն էր, եւ ոչ դասն մաս, բանիլ զոչել
կամին զիս չար զիւսոցն : Ատէ * երանելն. Մի երկնչլը որդեակ, երթիջլը ի զնուռն, * A fol. 310
r° a.

6 ուրախ եղեն] ուրախացան B.

anéanti Falcon ainsi que les autres dieux en les renversant * et en les brisant. * A fol. 309
v° b.
Et l'homme que Lycaonide a amené dans cette ville est son disciple. »

Ils lui dirent : « Lorsque Falcon a été perdu et que nous sommes venus
te consulter, pourquoi ne nous as-tu point dit cela ? » L'idole répondit : « Si
vous voulez que la puissance nous revienne et que nous soyons comme
auparavant, offrez-moi en victime mon cher ami Boniface. »

Ils furent tout joyeux et se rendirent, (portant) des branches de myrte, à la
maison de Boniface pour lui donner la bonne nouvelle et ils lui dirent : « Tu
es heureux, ô Boniface, que nos dieux t'aient magnifié et glorifié ici-bas ; ils
veulent maintenant que nous t'offrions en victime à lui (à Lyson) et que tu
deviennes dieu à la place des dieux ruinés ; nous t'élèverons une statue et
nous t'adorerons. »

Lorsque Boniface entendit la désastreuse nouvelle qu'on voulait l'immoler
et l'offrir en victime aux idoles immondes, il sortit en hâte par une porte
secrète de la maison, se rendit, en cachette de la foule, chez le bienheureux
Panerace et tomba en pleurant à ses genoux. Celui-ci lui dit : « Pourquoi
pleures-tu, mon fils ? as-tu appris de mauvaises paroles et ton cœur est-il
attristé ? » Boniface répondit : « Ce serait à souhaiter qu'il fut question
seulement de méchantes paroles et non pas d'une mort cruelle, car ils veulent
m'immoler aux méchants démons. » Le bienheureux * lui dit : « N'aie aucune
* A fol. 310
r° a.

եւ ես եկից զինի բո եւ աստուածային շնորհօքն համարձակութեամբ յանկրմանեցից եւ յազմեցից նոցա անուամբն Աստուծոյ :

Իսկ զիդ՞ բուրձքն ի ժամ զոհիցն զոչեցուցին փոքս մեծահնչելես, եւ ժողովեցան ամենայն ժողովուրդք քաղաքին սոսս ծառոց ի ձեռս ունելով վասն տօնին, եւ գնացին միահամուռ եւ կալան զՎոնիփատոս : Եւ վասն զի ողբայր եւ հառաչէր, մերկացուցին գնա եւ կապեցին զձեռսն յետս եւ կացուցին առաջի կռոցն Լիւսինեայ :

Եւ Վոնիփատոս շուրջ ածէր գաւազն զի տեսցէ զերանելին Բագարատ, եւ ողբարով ասէր զառն արտասուօք. Վնայ ինձ թէ չորպիսի գառն եւ ի չար մահ մատնեցայ. վնայ ինձ որ ի խորս անկողոց ընկզմեցայ : Ուր իցես հայր Բագարատ, եկեսջիր փութով, եկեսջիր որպէս ասացեր թէ. Գամ զինի բո եւ վրկեցից զբեզ. զիս առաքեցեր եւ զու ոչ եկիր այլ օգնեցէ ինձ Տէր Յիսուս Քրիստոս չոր հաւատացի եւ վրկեցէ զիս :

Իսկ սուրբն Բագարատ տուեալ ի Լիկատնխտոն զխաչն եւ յԱզրինոս գտէրուեալան պատկերն, եւ ինքն զգեցաւ զուրարն եւ զփիլոնն եւ զեմփորոնն, ատեալ ի ձեռս իւր զաւետարանն, գնաց ի տեղին : Եւ ատեանէ զՎոնիփատոս ի մէջ ամբոխին առաջի Լիւսինեայ * զլիւրաց եւ մերկ զձեռս յետս կապեալ : Եւ տարածեալ զձեռս իւր

* A fol. 284
1° b.

2 անուամբն Աստուծոյ] եւ ելեալ Վոնիփատոս գնաց ի տունն իւր *add.* B || 9 ճատնեցայ] ըմբռնեցայ B || 12 Քրիստոս *om.* B.

crainte, mon fils. Tu iras à l'immolation et moi je te suivrai, et par les grâces divines je les reprendrai avec hardiesse et je les vaincrai au nom de Dieu. »

Quant aux immondes prêtres des idoles, ils firent, à l'heure du sacrifice, retentir des trompettes sonores, et tous les habitants de la ville se rassemblèrent, tenant à la main des branches d'arbres pour la fête; ils allèrent tous ensemble s'emparer de Boniface. Et comme il gémissait et soupirait, ils le mirent à nu, lui attachèrent les mains par derrière et le placèrent devant l'idole de Lyson.

Boniface promenait son regard pour apercevoir le bienheureux Panerace et, tout en gémissant et versant des larmes amères, il disait : « Malheur à moi pour ce que je suis livré à une mort cruelle; malheur à moi d'être englouti au fond des abîmes. Où es-tu, père Panerace? viens vite, viens comme tu l'as promis en disant : Je te suivrai et je te sauverai. Tu m'as envoyé ici et tu n'es point venu, mais le Seigneur Jésus-Christ, en qui j'ai cru, m'aidera et me sauvera. »

Saint Panerace, ayant remis la croix à Lyaconide et l'image du Seigneur à Agrinus, s'était vêtu de l'étole, du phélonion et de l'omophorion; puis tenant l'évangéliste dans ses mains, il s'était rendu là. Il aperçut, au milieu de la

* A fol. 284
1° b.

foule devant Lyson, Boniface nu et * tête nue, les mains attachées par der-

յերկինս պաղատէր առ Աստուած : Եւ վազվազակի ինքն որպէս զրոյ վառեցաւ : Եւ տեսեալ զնա ժողովուրդն իբրև զհօւր լուցեալ չահէն անկան յերկիր ի վերայ երեսոց իւրեանց, եւ նորա արարեալ զնշան խաչին տէրունական ի վերայ նոցա կանգնեաց զնոսա, եւ ասէ ցբուրման. Երկմեցուցանեմ զբեզլ այս պիղծ զեւ յանուն
 5 Հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ Հոգւոյն փախիբ ի տեղեացս յայսցանէ, եւ գնն ուր Փաղկոնն է ի խորս ծովուն :

Եւ առժամայն եղև ճայթիւն մեծ ի կուռնն, եւ վերացաւ բազլինն չօյս եւ անկաւ ի մէջ ծովուն : Եւ չօժ երկեան ժողովուրդն եւ անկան յորսաց : Եւ արարեալ ի վերայ նոցա զնշան խաչին ասէ. Մի երկնչեք, բանզի պիղծն Լիւսինա զեւօքն իւրովք
 10 ի սպառ կորեաւ : Եւ կանգնեցան ժողովուրդն եւ տեսին զահաւոր սքանչելիան զոր արար Աստուած ի ձեան ծառային իւրոյ Բագարատայ, աղաղակեցին որպէս ի միոջէ բերանոյ մեծաւ բարբառով եւ ասեն. Օրհնեալ է Աստուածն Բագարատայ, հաւատամք ի նա զոր զու բարոյնս :

Եւ երթեալ լուծին զՎոնիփատոս եւ զգեցուցին եւ շուրջ պատեցան զերանելովն,
 15 եւ պշուցեալք հայէին յերեսս նորա : Եւ նորա ելեալ ի բարձր տեղի արար աղօթն ի վերայ ամենայն ժողովրդեանն : * Եւ ընթացան քուրմք ի տաճարն, եւ զխորտակեալ * A fol. 310
 կուռնն ընկեցին ի ծովն եւ զսեղանն եւ զաւաղանն խարտակեցին : v° a.

2 ի վերայ երեսոց իւրեանց om. B || 15 պշուցեալք] ապշեալք B.

rière. Il éleva ses mains au ciel et supplia Dieu. Il fut aussitôt embrasé comme une flamme. Les habitants, le voyant flambant comme du feu, tombèrent de frayeur la face contre terre; il fit sur eux le signe de la croix du Seigneur, les releva, et dit devant les prêtres des idoles : « Je t'adjure, démon immonde, au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, fuis cet endroit et va là où se trouve Falcon, au fond de la mer. »

Il se produisit aussitôt un grand éclatement parmi les idoles, la statue s'éleva en l'air et alla tomber au milieu de la mer. Les habitants furent saisis d'une grande frayeur et tombèrent à la renverse. (Panerace) fit le signe de la croix sur eux et dit : « Ne craignez point, car l'immonde Lyson et ses démons sont perdus à jamais. » Les habitants se relevèrent et, témoins du prodige terrible que Dieu avait opéré par les mains de son serviteur Panerace, ils se mirent à crier à haute voix, comme d'une seule bouche, et dirent : « Béni soit le Dieu de Panerace, nous croyons en celui que tu nous prêches. »

Ils allèrent délier Boniface, le vêtirent, et entourèrent le bienheureux en regardant son visage, les yeux fixés sur lui. Celui-ci monta sur une place élevée et fit des prières sur toute la foule. * Les prêtres des idoles, se précipitant au temple, jetèrent à la mer toutes les idoles brisées, et brisèrent les autels et les bassins à ablutions.

* A fol. 310
v° a.

Եւ հրամայեաց երանելին փողս հնչեցուցանել եւ ժողովեցան անձինք հարիւր հազար : Եւ երթեալ նորօք երանելին ի փոքր մատուռն զոր գաղտ շինեալ էր Վոնիփատոս, եւ կատարեաց զսուրբ խորհուրդն պատարագին, եւ հրամայեաց ժողովրդեանն գեթին օր սրբել, եւ երախտցոյց զնոսս եւ ուսոյց զբանս ճշմարտութեանն .

Եւ բերին իւրաքանչիւր ոք ի տանէ իւրեանց, որպէս պատուիրեաց նոցա, սպիտակ հանդերձս նորս եւ մարդուրս եւ մոմեղէնս, եւ տարաւ զնոսս ի գետն եւ մկրտեաց յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ Հոգւոյն, յաւուր այնմիկ բսան եւ չօրս հազար ոգի : Եւ զգեցոյց նոցա զնոր սպիտակ հանդերձն, մոմեղինօք լուցելովք, եւ հաղորդեցոյց զնոսս ի սուրբ եւ ի պատուական մարմնոյ եւ յարեւէ Որդւոյն Աստուծոյ .

Եւ ամենեքեան որ լուսաւորեցան տեսին զշնորհս սուրբ Հոգւոյն ի նմանութիւն ազաւնոյ զի էջ ի մկրտութեան ջուրսն, եւ դարձեալ վերացաւ յերկինս . եւ եղև ուրախութիւն մեծ ի քաղաքին յայնմիկ : Եւ զովք աւուրս ուսուցանէր զմկրտեալսն եւ ապա յուզարկեաց զնոսս ի յարկս իւրեանց :

Եւ առնէր նշանս մեծամեծս առաջի ժողովրդեանն, եւ բժշկէր աղօթիւք զկաղս եւ զկոյրս եւ զհամերս, * եւ զանբամարոյճս, զգօսացեալս եւ զջրգոյեալս եւ զպատահարս : Եւ ել համբաւ նորա ընդ ամենայն քաղաքս եւ զաւառս կղզւոյն եւ երթային առ նա, եւ նա դարձուցանէր զնոսս յաստուածգիտութիւն եւ լուսաւորէր մկրտու-

Տ հանդերձն] զգետն B || 17 եւ նա] վարդապետութեամբ իւրով *add.* B.

Le bienheureux ordonna de faire retentir des trompettes; cent mille personnes s'assemblèrent. Le bienheureux se rendit avec elles à un petit oratoire que Boniface avait construit en secret et y célébra le saint mystère du sacrifice. Il ordonna à la population de se purifier durant sept jours; il les catéchisa et leur enseigna les paroles de vérité.

Chacun apporta de sa maison, ainsi qu'il l'avait recommandé, des vêtements blancs, neufs et propres et des cierges, puis il les conduisit au fleuve où il les baptisa au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit; ils étaient ce jour-là vingt-quatre mille personnes. Il les revêtit de vêtements blancs, et neufs, (et tandis qu'ils tenaient) des cierges allumés, il les communia au saint et précieux corps et sang du Fils de Dieu.

Tous ceux qui furent illuminés virent les dons du Saint-Esprit sous les apparences d'une colombe qui descendit sur les eaux du baptême et s'éleva de nouveau au ciel. Il y eut une grande joie dans cette ville-là. Durant huit jours (Pancrace) enseigna ceux qui avaient été baptisés et les renvoya ensuite à leur maison.

Il fit de grands miracles devant la population, il guérit, par ses prières, les boiteux, les aveugles, les muets, * les paralytiques, les desséchés, les hydropiques, et les possédés du démon. Sa réputation s'étendit dans toutes les villes et les cantons de l'île, les habitants venaient à lui; il les convertis-

թեամբ աւազանաւն : Եւ դարձոյց զամենայն քաղաքս եւ գուառս Սիկիլիոյ կղզոյն. եւ յամենայն աւուրս մկրտէր հազարս եւ հազարս որոց ոչ գոյր թիւ, նոյնպէս եւ զկանապս եւ զմանկտիս առանձինն յայլ տեղիս : Էին մկրտեալքն ի քաղաքէն Տուոմենոյ աւելի քան զքառասուն հազարս, եւ յայլ քաղաքաց եւ ի գուառաց չինգ հարիւր հազար :

5 Եւ ի միում աւուր մինչդեռ ուսուցանէր զժողովուրդն երեւեցաւ սատանայ որպէս Եթովպացի բաղում սեւադէմ զօրօք, եւ եկաց քարընկէց մի հեւագոյն եւ ասէ մեծաւ ձայնիւ. Ո՛վ Բագարատ, ընդէր եկիր աստ, կամ ո՞վ ա՞ծ զքեզ ի քաղաքս իմ եւ զրկեցեր զիս չիմոցն, եւ յսփշտակեցեր չինէն զբարեկամս իմ եւ ընծայեցեր Քրիստոսի Աստուծոյն քո, զչարկս իմ աւերեցեր եւ զպաշտելի կուռս իմ ի ծով ընկղմեցեր : Վայ ինձ սիրելիք
10 իմ եւ սպասուորք զի յորմէ՛հետէ եկն զս աստ զիս զերի արար եւ զսիրելին իմ Վոնիխատոս զոր փառաւորեցի եւ մեծացուցի ինձ թշնամի արար :

Եւ յորժամ լուաւ երանելին Բագարատ ասէ յժողովուրդն. Գիտացիք որվեակր իմ որ փասն զի * եկիք ի կոչումն Քրիստոսի կրճտէ սատանայ զատամուռս իւր ի վերայ * A fol. 311
1° a.
մեր, եւ որպէս առիւծ ի դարանէ դոչէ ի վերայ մեր, եւ որպէս վիշապ լանայ գլերան իւր յահացուցանել զմեզ, բայց մեք զի զինուորեցաք ի պուսկս Քրիստոսի արիարար
15 կացցուք ընկղմէ՛մ թշնամուոյն : Եւ հրամայեաց ժողովրդեանն զառնալ չարեւմուտս

3 զմանկախ] զողոյս B || 5 — p. 1768, l. 8 եւ ի միում աւուր . . . լուսաւորէն Բագարատայ
om. B.

sait à la science de Dieu et les illuminait par le baptême des fonts. Il convertit toutes les villes et tous les cantons de la Sicile et chaque jour il baptisait des milliers et des milliers sans nombre, les femmes et les enfants à part, en un autre endroit. Ceux qui furent baptisés de la ville de Tauromène étaient plus de quarante mille et ceux des autres villes et provinces cinq cent mille.

Un jour, pendant qu'il prêchait à la population, Satan apparut comme un Éthiopien, accompagné de nombreuses troupes au visage noir, se tint à la distance d'un jet de pierre et lui dit à haute voix : « O Panerace, pourquoi es-tu venu ici ou bien qui t'a amené dans ma ville? Tu m'as privé des miens, et tu m'as enlevé mes amis que tu as offerts au Christ, ton Dieu; tu as démoli mes demeures et tu as noyé dans la mer mes adorables idoles. Malheur à moi, à mes amis et à mes serviteurs, car depuis que celui-là est venu ici, il m'a fait prisonnier, et de mon ami Boniface, que j'ai magnifié et glorifié, il a fait mon ennemi. »

Lorsqu'il eut entendu cela, le bienheureux Panerace dit au peuple : « Sachez, mes enfants, que parce que * vous vous êtes rendus à l'appel du
* A fol. 311
1° a.
Christ, Satan grince des dents sur nous, et comme un lion rugit de sa tanière contre nous; comme un dragon il ouvre sa bouche, sa gueule, pour nous intimider. Mais nous, puisque nous nous sommes enrôlés dans la milice du Christ, nous tiendrons vaillamment contre l'ennemi. » Et il ordonna au peuple

ընդդէմ սատանայի, եւ ասէ երկու անգամ. Հրատարեցէք ի սատանայէ : Եւ յորժամ հրատարեցին երեք անգամ, ասէ. Թըքէք յերեսս նորա : Եւ յորժամ թքին երեւեցան նոցա հրեղէն նետք, եւ հալածեցին զսատանայ գեւօք իւրովք եւ անչափ արարին : Եւ հրամայեաց ժողովրդեանն զառնալ յարեւելս եւ ասել. Խոստովանիմք գ՛րիստոս ճշմարիտ Աստուած, երկու անգամ : Եւ յորժամ խոստովանեցան ասէ ցնոսա. Երկիր 5 պազէք Քրիստոսի Աստուծոյ. եւ նոքա ծունր եղին երկու անգամ, եւ համբուրեցին զխաչն եւ զաւետարանն եւ զտէրունական պատկերն, եւ լցեալ Հոգևով սրբով գնացին ուրախութեամբ մեծաւ ի յարկս իւրեանց լուսաւորեալք ի Լուսաւորչէն Բագարատայ :

Եւ երանելին ձեռնադրեաց զԱգրինոս քահանայ եւ զՌեդկանիտոս սարկաւազ : Եւ ասէ ց՛Լոնիփատոս. Յետ իմոյ կատարման առաքնն զԱգրինոս ի Հոսոմ առ սուրբ 10 առաքեալն Պետրոս եւ ձեռնադրեացէ զնա * փոխանակ իմ յաթուռ եպիսկոպոսութեան քաղաքիս այսմիկ : Եւ զարձաւ յԱգրինոս եւ ասէ. Որդեակ, որպէս տեսեր զնս եւ սուսար լինէն, նոյնպէս եւ զու հովնն գ՛րիստոսի նոր հօտս :

Վասն կատարման սրբոյն Բագարատայ Լուսաւորչին :

Էր քաղաքացի մեծատուն ոմն որոյ անուն էր Արտագորոն, եւ սատանայ կապեաց 15

de se tourner vers l'occident contre Satan, et il dit par trois fois : « Renoncez à Satan. » Et lorsque les gens eurent renoncé par trois fois, il leur dit : « Crachez-lui à la figure. » Et lorsqu'ils crachèrent, des flèches de feu leur apparurent, qui mirent en fuite Satan et ses troupes, et les firent disparaître. Il ordonna alors au peuple de se retourner vers l'orient et de dire par trois fois : « Nous confessons le Christ, vrai Dieu. » Lorsqu'ils eurent prononcé cette confession, il leur dit : « Prosternez-vous devant le Christ Dieu. » Ils firent la génuflexion trois fois, puis ils baisèrent la croix, l'évangéliste et l'image du Seigneur, et, remplis du Saint-Esprit, ils rentrèrent dans leurs maisons avec grande joie, illuminés par Panerace l'illuminateur.

Le bienheureux ordonna prêtre Agrinus, et Lycaonide diacre. Et il dit à Boniface : « Après ma mort, tu enverras Agrinus à Rome auprès du saint apôtre Pierre qui le sacrera à ma place sur le siège épiscopal de cette ville. » Et se retournant vers Agrinus, il lui dit : « Mon fils, tel que tu m'as vu et as appris de moi, tu gouverneras de même le nouveau troupeau du Christ. »

Du martyre de saint Panerace l'illuminateur.

Il y avait un riche citoyen, dont le nom était Artagoron¹, que Satan

1 *Syn. Cp.*, p. 809, l. 20 : Ἀρτάγορος. Les deux formes, grecque et arménienne, sont également inconnues à Pape, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, et à Justi, *Iranisches Namenbuch*, Marburg, 1895.

* A fol. 311
r° b.

* A fol. 311
r° b.

դնա եւ գաղտ պաշտէր զկուռսն, որ եւ փոքր պատկերկունս արար եւ ի թագաւոր սլաշէր լինքեան, եւ ի միտս իւր սպառնայր յամենայն ժամ քահանայապետին Աստուծոյ սրբոյն Բագարատայ : Եւ գտեալ ի միում աւուր առանձինն զսուրբն Բագարատ յարթիս հանեալ զսուրն իւր սպան զնա, եւ փախեալ ի տունն իւր զի մի ոք զխտայէ :

5 Բաւց Աստուած նոյնժամայն յայտնեաց Վոնիփատոսի, եւ կախեալ զանօրէնն Արտագորոն կապեաց ՚զձեռս յետս, եւ այնչափ տանջեաց արջառաջօք զլանջսն եւ զթիկունսն, մինչեւ ամենայն մարմինն բացաւ եւ տրորեալ եղեւ, եւ արիւնն ելլց զերկիր, եւ ապա ինքնին որպէս զանասնոյ եհատ սրով զլլուխն եւ ընկեցին ի ծովն, զմարմինն ետ շանց եւ ազուաւոց :

10 Եւ արարեալ արծաթի ստաբան մեծաւ պատուով եւ անոյշ խնկօք պատեաց սուրբ կտաւօք, եւ եզ անկ զպատուական մարմինն սուրբ Լուսաւորչին Բագարատայ. եւ է բարեխօս եւ օգնական ոչ միայն Սիկիլիայ կղզւոյն այլ եւ ամենեցուն * որք կատարեն * A fol. 311 v° a.

Եւ քահանայն Ագրինոս ըստ հրամանի սրբոյն Բագարատայ զնաց աւ սուրբ աւաքեալն Պետրոս, եւ ձեռնադրեցաւ եպիսկոպոս Տուռմենոյ քաղաքին չաթոս սրբոյն Բագարատայ :

15 Իսկ Վոնիփատոս մինչեւ ի մահ սպասաւորէր եւ ծառայէր նշխարաց սրբոյն Բագարատայ :

5 յայտնեաց] իշխանին *add.* B || 7 բացաւ եւ տրորեալ եղեւ] տրորեցաւ եւ սփերքն բացած B || 7 զերկիր] գտեղեն B || 17 ի մահ] զմահն իւր B.

s'était attaché, et qui adorait secrètement les idoles; il avait fabriqué de petites statues et les tenait cachées chez lui; il menaçait continuellement dans son esprit le pontife de Dieu, saint Panerace. Trouvant un jour saint Panerace seul en prières, il tira son épée et le tua, puis s'enfuit à sa maison pour que personne ne le sût. Mais Dieu le révéla aussitôt à Boniface, qui, ayant fait arrêter l'impie Artagoron, lui fit attacher les mains par derrière et le fit torturer tellement à coups de nerfs de bœuf sur la poitrine et le dos que tout son corps s'ouvrit et fut broyé; le sang inonda la terre, et Boniface lui-même lui trancha la tête avec son glaive, comme à un animal. On jeta sa tête à la mer et son corps fut donné en pâture aux chiens et aux corbeaux.

Il fit faire un cercueil en argent, ensevelit le précieux corps du saint Illuminateur Panerace dans du linge propre avec des parfums suaves et l'y déposa avec de grands honneurs. Il est l'intercesseur et l'aide non seulement de l'île de Sicile, mais de tous ceux qui * accomplissent sa commémoration. * A fol. 311 v° a.

Le prêtre Agrinus, suivant l'ordre de saint Panerace, se rendit auprès du saint apôtre Pierre, et fut sacré évêque de la ville de Tauromène sur le siège de saint Panerace.

Boniface, jusqu'à sa mort, prit soin des restes de saint Panerace et les servit.

Յայտմ առուր վկայութիւն Կիւրղի Գորտինոյ եպիսկոպոսին ի Կրիտէս կղզի :

Սուրբ քահանայապետն Քրիստոսի Կիւրեղ էր չառուրս ամբարիշտ արքային Մաքսիմիանոսի, աչր աստուածապաշտ եւ ի բարի գործս սնեալ եւ վարժեալ, եւ ձերայեալ ալեօք, եւ կատարիչ աստուածային պատուիրանացն եւ լի իմաստութեամբ :

Իսկ անօրէն կռապաշտքն քարշէին զաստուածապատիւ ձերունին ի խաղս աստուանայական պարուց այսին առնելով վնա եւ տարեալ կացուցին առաջի իշխանին, եւ համարձակութեամբ խոստովանեցաւ զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս : Եւ առժամայն կապեցին զձեռսն եւ զոտսն եւ ընկեցին ի հուր. այլեցան կապանքն եւ վաչտն եւ քահանայապետն Ասաուծոյ եւ ամբողջ ի հրոյն : Եւ տեսեալ իշխանին զարմայալ յոյժ, եւ առաջի մարդկան * մեղադիր եղև հրամանաց թագաւորին :

* A fol. 311
v° b.

Եւ չորժամ լուաւ եթէ ի քարոյութենէն բազում քաղաքք եւ գաւառք գարձան ի կռապաշտութենէ եւ հաւատացին ի Քրիստոս բարկացաւ եւ հրամայեաց եւ հատին պատուական զուլս նորա Յուլիսի ժԳ :

10

Յայտմ առուր տօն սրբէն ներսէսի Տարսոնոյ եպիսկոպոսին :

Սքանչելի եպիսկոպոսն ներսէս Տարսոն քաղաքին էր չառուրս Լեւանի Հայոց 15

1 Կիւրղի... կղզի] սրբոյն Կիւրղի եպիսկոպոսին Կորտինոյ Կալիսի կղզոյն քաղաքի B || 3 աստուածապաշտ] աստուածահաճոյ B || 13 նորա] Հրոսից Ը եւ add. B.

En ce jour martyre de Cyrille, l'évêque de Gortyne dans l'île de Crète.

Le saint pontife du Christ Cyrille vivait aux jours de l'empereur impie Maximien. C'était un homme pieux, élevé et exercé dans les bonnes œuvres, vieillard aux cheveux blancs, exécuteur des commandements divins; il était plein de sagesse.

Les impies idolâtres entraînent le vieillard honoré de Dieu aux jeux sataniques des danses pour en faire la risée de tous, puis ils l'emmenèrent et l'introduisirent devant le gouverneur; il confessa avec hardiesse Notre-Seigneur Jésus-Christ. On lui attachait aussitôt les mains et les pieds et on le jeta dans les flammes. Les liens et le bois brûlèrent, mais le pontife du Christ sortit indemne des flammes. A cette vue, le gouverneur fut très étonné et blâma * devant le peuple les ordres de l'empereur.

* A fol. 311
v° b.

Mais lorsqu'il apprit qu'à la suite de la prédication (du bienheureux) beaucoup de villes et de cantons avaient renoncé à l'idolâtrie et avaient cru au Christ, il en fut irrité et ordonna de trancher sa précieuse tête, le 14 juillet.

En ce même jour fête de saint Nersès, évêque de Tarse.

Le merveilleux évêque de la ville de Tarse, Nersès, vivait aux jours du

արքային, որ յաշխարհին Կիլիկեաց առաջին թագաւորեաց յաղէն Ռոբինեանց. եւ զկնի նորա Հեթում թագաւորեաց եւ որդի նորա Լեւոն :

Այս ներսէս որդի էր մեծ իշխանին Օշնի Կիլիկեաց, որ արէր Լամբրունին եւ բաղում զաւառաց, եւ ունէր պատիւ սերաստութեան : Եւ եղև ներսէս ուսումնասէր յոյժ ի մանկութենէ իւրմէ, եւ էր հոյ ազգու : Ուսաւ եւ յունարէն գիր :

Եւ յորժամ ձեռնադրեցաւ արքեպիսկոպոս Տարսնի թարգմանեաց նա ի յունական լեզուէն ի հոյ լեզու զգիրս պատմութեան Գրիգորի Հռոմաց պապուն որ վասն սուրբ հարցն է որք փառեցին առարկնութեամբ չիտալիա. եւ զկանոնական զիրս սուրբ հօրն Բենեգիկոտտի որով վարին ամենայն ազգը Հռոմացեաց, եւ զմեկնութիւն տեսչեանն 10 Յովհաննու աւետարանչին :

* Արար եւ ինքն մեկնութիւն սաղմոսացն Գաւթի լուսաւոր եւ առաւ մտօր, եւ առակացն Սողոմոնի եւ ժողովողին իւ Իմաստութեանն Սողոմոնի : Մեկնեաց եւ զքարոզս եկեղեցւոյ եւ ի պատարագաճատոցն զեկեղիկ եւ իմաստուն բանիւք : Գրեաց եւ ճառս ներբողականս ի տօնս տիրածօրն եւ աստուածածնին Մարիամու եւ ի սուրբ 15 խաչն օտանաւոր չափով : Մեկնեաց եւ զաղօթն Յովհաննու աւետարանչի որոյ սկիզբն

1 Կիլիկեաց] ի Կիլիկիա B || 4 սերաստութեան] սեւաստութեան B || 5 եւ էր հոյ ազգու] զովով աշակերտ եւ երբօր գասեր որդի մեծին ներսէսի երդեցողն Կրայեցոյն B — գիր] եւ յոյժ հմուտ եղև աստուածային գրոյ add. B || 6 արքեպիսկոպոս] արհիպիսկոպոս B — յունական] յունարէն B || 10 Յովհաննու] աստուածաբան add. B:

roi d'Arménie Léon, de la famille des Roubéniens, premier roi du pays de Cilicie; après qui régnèrent Héthoum et son fils Léon.

Ce Nersès était le fils du grand prince Ošin de Cilicie, qui régnait sur Lambron et sur de nombreuses provinces; il avait le titre de sébaste. Nersès dès son enfance fut très studieux; et bien qu'il fût de race arménienne, il apprit également les lettres grecques.

Lorsqu'il fut sacré archevêque de Tarse, il traduisit du grec en langue arménienne les livres d'histoire de Grégoire, pape de Rome, où il est question des saints pères qui brillèrent par leurs vertus en Italie; et le livre de la règle du saint père Benoît, dont se servent tous les peuples romains, et le commentaire de l'Apocalypse de l'évangéliste Jean.

* Il fit lui-même des commentaires des Psaumes de David dans un esprit lumineux et abondant, des Proverbes de Salomon, de l'Ecclésiaste et de la Sagesse. Il commenta aussi les proclamations (*kharoz*) de l'église et le Missel en termes beaux et pleins de sagesse. Il écrivit également des discours panegyriques en vers sur les fêtes de Marie, Mère du Seigneur et Mère de Dieu, et sur la sainte Croix. Il commenta aussi la prière de l'évangéliste Jean

է. Էր ընդ եղբարսն երանելին Յովհաննէս : Գրեաց եւ այլ ճառս իմաստասցեղս եւ լի գլխութեամբ :

Կարգաւորեաց յեկեղեցի դաւաբերազիր սահմանն ունել եկեղեցւոյն զպիրս եւ սարկաւագս եւ քահանայս, եւ զգլխաւորիլ ի խորհրդական ժամսն ըստ իւրաքանչիւր ատիժանի, եւ կալ չիւրում կարգի եւ սահմանի, զի երեւեցի իւրաքանչիւր պատիւ 5 եւ ատիժան ի ձեւ հանդերձիցն, եւ մի լիցի խառն ի խառն որպէս սուներին ի տեղիս տեղիս վասն անհոգութեան եւ պղերզութեան. եւ մի տալ զամենայն ատիժանսն ի միում աւուր, այլ պաշտեսցեն ժամանակօքն զգործսն, եւ Կալա ի վեհագոյնսն մատչիցին :

Կարգեաց եւ յամենայն աւուրսն աւնել զտօնսն յորում եւ պատահի ըստ աւանդից 10
* A fol. 312 1° b. Տարցն սրբոց, որ ի ծուլութենէ եւ յանկխութենէ անխոյլ լեալ * էր, վասն որոց բամբասեալ լինէր ի տղիտաց : Բսկ նա ասէր զաւաբերոյն. Եթէ տակաւին մարդկան հաճոց լինէի Կալա Քրիստոսի ճառաց ոչ էի : Այլ զի սուրբ Տարցն էր աւանդս ինքն աւնէր անխափան, եւ զայս ի նոյն յորդորէր :

Եւ էր ինքն խոնարհ եւ հեղ, եւ անապաճոյճ, որորմած, աղօթական, արտասուեղ, անասպատաւէր : Բազում անգամ անչայտ լինէր ի մարդկանէ, եւ երթալին զտանէին զնա նուաղեալ եւ ներքեւեալ ի պահոցն եւ ի քաղցոյն : 15

dont le commencement est : Le bienheureux Jean était avec les frères. Il écrivit encore d'autres homélies pleines de sagesse et de science.

Il organisa dans l'église les règlements fixés par les apôtres, l'église devant avoir des cleres, des diacres et des prêtres; chacun devant se revêtir aux heures du mystère selon son ordre, se tenir dans son rang et sa place, pour que la dignité et l'ordre de chacun apparaisse d'après la forme des ornements, et qu'ils ne soient pas mélangés l'un à l'autre comme il se faisait dans certains endroits par négligence et par paresse; de ne pas accorder tous les ordres en un seul jour, mais d'avoir à servir un certain temps les offices avant de passer à l'ordre supérieur.

Il établit pour chaque jour des fêtes à célébrer, quel que soit le jour où ces fêtes tombent, d'après les traditions des saints Pères, ce qu'on avait 20
* A fol. 312 1° b. négligé de faire par paresse et ignorance, * et c'est pourquoi il fut accusé par les ignorants. Mais il répondait par les paroles de l'apôtre : « Si je devais encore plaire aux hommes, je ne serais pas le serviteur du Christ ! » Mais comme c'était une tradition des saints Pères, lui, il les célébrait sans relâche et engageait les autres à faire de même.

Il était humble, doux, simple, charitable, fervent en prières, abondant en larmes, aimant la solitude. Souvent il disparaissait d'avec les hommes et lorsqu'on allait le rechercher, on le trouvait évanoui et affaibli par le jeûne et la faim.

Այլ զի եպիսկոպոս էր եւ կայր նորա հոգ եկեղեցոյն զնայ նա ի քաղաքն Տարսոն . եւ ետես անդ ձի արբեալ եւ անկեալ ի տղմի, եւ սկսաւ լալ եւ բախել զերեսս իւր, առէ . Ձինչ տաց Աստուծոյ պատասխանի որ հաւատոց զաս ինձ եւ ես ոչ խրատեցի զնա :

5 Եւ երթեալ յեկեղեցի մեծի սուրբն Ստիլիա ի սուէ եւ ի զիշերի խրատէր զնոսա աստուածային օրինօքն եւ պատուիրանօքն կեալ, ցուցանել ըստ հաւատոցն եւ բարի գործս առանց որոյ ոչ որ տեսանէ զՏէր :

Եւ ըմբռնեալ զնա սաստիկ ցաւոց ապա վախճանեցաւ յերխտասարգական հասակին ամաց երեսուն եւ ութից, չամսեանն Հրոտից Ը եւ Յուլիսի ԺԳ :

10 Յայսմ առուր վկայութիւնս որոյն Աբղղմեսի :

Ծառայն Քրիստոսի Աբղղմեսի որդի էր Հրէի ի Ճիբար քաղաքէ, որում անուն էր Աւելի, եւ էր մեծատուն եւ ունէր ուստերս եւ զստերս : Եւ առաջին անուն էր մանկանն Ասեր : Եւ արածէր Ասեր զխաշինս հօր իւրոյ ընդ մանկունան քրիստոնէից եւ մոպոց : Իսկ յորժամ լինէր ժամ ճաշոյ առանձինն հատէին մանկունը քրիստոնէիցն, 15 եւ առանձին մանկունը մոպոցն, եւ մնայր Աւէր միայն զի ոչ գոյր ընկեր նմա հրեայ,

8 սաստիկ] ուժգին B — ապա] ապատմք ի բժշկական արուեստից B || 9 ԺԳ] ի տօնի սրբոյն Բաբարտոսոյ Տօռոմենոյ եպիսկոպոսի, եւ Կիւրղի Կորախնոյ եպիսկոպոսի եւ Աբղղմեսի վկայի *add.* B || 12 եւ ունէր . . . զստերս *om.* B.

Mais comme il était évêque et avait charge de l'église, il se rendit à la ville de Tarse, et y ayant aperçu un ivrogne tombé dans la boue, il se mit à pleurer et à frapper son visage en disant : « Que répondrai-je à Dieu qui m'avait confié celui-ci, et je ne l'ai pas conseillé. »

Il se rendit à la grande église de Sainte-Sophie et il y enseigna jour et nuit à vivre d'après les lois divines et les commandements, à manifester ses bonnes œuvres d'après sa foi, sans laquelle personne ne peut voir le Seigneur.

Il fut pris de fortes douleurs et mourut jeune à l'âge de trente-huit ans, le 8 hrotits, 14 juillet.

En ce jour martyre de saint Abdelmesih ¹.

Le serviteur du Christ Abdelmesih était le fils d'un Juif de la ville de Singar (*Šikhar*), dont le nom était Lévi, homme riche * qui avait des fils et des filles. Le premier nom de l'enfant était Aser. Aser gardait les troupeaux de son père avec les enfants des chrétiens et des mages. A l'heure des repas, les enfants des chrétiens s'asseyaient à part, et les enfants des mages à part,

1. Cf. P. PEETERS, *La passion arabe de S. 'Abd al-Masih*, dans *Analecta Bollandiana*, t. XLIV (1926), pp. 270-341.

եւ ցանկապ խառնիլ ի բրիտանեայ ճանկունսն, եւ աղաչէր զնոսա ի խառնե զնա ի բրիտանեայ ճանկունս : Եւ նորա ասեն . Եթէ լինիս բրիտանեայ առժամայն խառնե՞ք զբեզ ի մեզ :

Ասէ Ասեր . Աստ քահանայ չկայ, եւ ի ասն երկնչիմ ի հօրէ իմմէ եւ յեղբարցն յաշանի մկրտել . ես հաւատամ ի Քրիստոս որ ի ձեան քահանային ջրով եւ հողով 5 առնէ զմարդ որդի Աստուծոյ, նա կարող է զիս ի ձեան ձեր առնել բրիտանեայ : Արիք մկրտեցէք զիս ի ջրհորս այս :

Եւ տեսեալ ճանկանցն զհաւատս նորա եւ զջօժարութիւնն յարուցեալ մկրտեցին զնա, եւ ասեն . Գու Քրիստոս Աստուած մեր գոր ինչ ասեն քահանայքն ի ժամ լուսաւոր մկրտութեանն, կատարեն ի վերայ ծառայիս զոր մկրտեցաք յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ 10 սուրբ Հօգոյն . եւ անուանեցին Արլլմսեհ որ թարգմանի ծառայ Քրիստոսի : Եւ համբուրեալ զնա նստան յուտել զհացս խրեանց նովաւ հանդերձ : Եւ լուսաւորեցան երեսք նորա, եւ խրատեին մակունքն * հաստատուն կալ ի հաւատսն : Եւ ծակեցին զականջս նորա եւ զինդս անցուցին ոսկիս զի մի եւս այլ զարձցի ի հրէութիւն :

* A fol. 312
v° b.

Եւ իրբե երեկոյ եղեւ զնայ Ասեր ի աուն մօր իւրոյ, եւ տեսեալ մօրն զգինդսն 15 լականջս նորա բախեաց զերեսս իւր եւ ասէ . Որդեակ զինչ է այդ, զի այդ ձեւ ծառայի

11 անուանեցին] կոչեցին B.

et Aser restait seul, car il n'avait pas de compagnon juif; il désirait se mêler aux enfants des chrétiens, et les pria de le prendre avec eux. Ceux-ci lui dirent : « Si tu deviens chrétien, nous te prendrons aussitôt avec nous. »

Aser répondit : « Il n'y a point de prêtre ici, et à la maison, j'ai peur de me faire baptiser ouvertement à cause de mon père et de mes frères; je crois au Christ qui par la main du prêtre, par l'eau et par l'esprit, rend l'homme fils de Dieu; Il est capable de me faire chrétien par votre main. Allons, baptisez-moi à ce puits-ci. »

Les enfants, ayant vu sa foi et son désir, se levèrent et le baptisèrent en disant : « Toi, Christ notre Dieu, accomplis ce que les prêtres disent au moment du baptême lumineux sur ce serviteur, qui est tien, et que nous avons baptisé au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit. » Et ils lui donnèrent le nom de Abdemesih, qui se traduit : Serviteur du Christ. Ils l'embrassèrent et s'assirent pour prendre leur repas avec lui; son visage s'illumina et les enfants lui conseillèrent de * demeurer ferme dans la foi. Ils trouèrent ses oreilles et y passèrent des boucles en or afin qu'il ne retournât pas à la religion juive.

* A fol. 312
v° b.

Lorsque le soir fut venu, Aser s'en alla à la maison de sa mère; celle-ci, apercevant les boucles à ses oreilles, se frappa le visage et dit : « Mon fils, qu'est-ce que cela? mais c'est la marque d'un serviteur. » Le saint raconta tout

է : Եւ պատմեաց սուրբն զամենայն ձօր իւրոյ թէ որպէս եղև քրիստոնեայ : Եւ ճայրն զամենայն բանս իւր պահէր ի սրտի իւրում :

Եւ ետես սուրբն տեսիլ, եւ պատմեաց ձօրն եւ ասէ. էի ես եւ ամենայն Հրէայքն ի գուր մի խաւարային եւ ժահահոտ լի հրով եւ ձձմրով, եւ երխոասարդ մի որոյ
 5 երեսքն փայլէին առաւել քան զճառագայթս արեգականն կարեալ զձեռանէ իմէ եհան զիս ի ժահահոտ գրոցն, եւ ասէ զիս. Ես եմ Քրիստոս չար հաւատացերն զու, զոր խաչեցին Հրէայքն ազգատոհմն ասն հօր բո, որք կան ի գրիզ զոր տեսերզ : Եւ լուեալ ձօրն առաւել հաստատեցաւ ի քրիստոնէութիւնն :

Եւ յետ աւուրց արար հայրն նորա ճաշ Հրէիցն. կոչեցին եւ զճառացն Քրիստոսի
 10 եւ նա ոչ կամէր երթալ եւ տարան բռնութեամբ : Եւ իբրև տեսին զգլխոյն յականջս նորա, եւ լուան ի նմանէ եթէ քրիստոնեայ է, բարկացաւ հայրն իւր եւ ամենայն Հրեայքն, եւ կամէին անդէն ի սեղանն սպանանել զնա. եւ թողեալ զնա ճառագայցն * փախեաւ : Եւ հայրն առեալ զանակն ի սեղանոց անտի ընթացաւ զհետ նորա մինչև
 15 ի ջրհորն չորում մկրտեցաւ : Գարձաւ սուրբն եւ ասէ զհայրն. Գարձիր ի տեղի բո եթէ աշակերտ ես Մովսէսի, զի շարաթ է. ապա եթէ քրիստոնեայ ես մի մխեր զձեռն բո չարին ճառագի նորա :

Իսկ նա զագանաբար յարձակեցաւ ի վերայ նորա, եւ սպան զնա եւ ինքն չիմարեալ զնաց ի տուն իւր եւ ասաց եթէ. Սպանի զԱսեր : Եւ արարին սուղ մեծ ի վերայ նորա :

* A fol. 313
1° a.

à sa mère et de quelle façon il était devenu chrétien. Sa mère garda toutes ses paroles dans son cœur.

Le saint eut une vision et la raconta à sa mère, en disant : « Je me trouvais, moi et tous les Juifs, dans un puits obscur et puant, plein de flammes et de soufre, lorsqu'un jeune homme, dont le visage brillait plus que les rayons du soleil, m'ayant pris par la main, m'enleva hors de ce puits puant et me dit : « Je suis le Christ en qui tu as cru, qu'ont crucifié les Juifs, de la « race de la maison de ton père, eux qui sont dans le puits comme tu l'as vu. » Sa mère, après avoir écouté, se rassermitt davantage dans le christianisme.

Après des jours, son père donna un dîner aux Juifs; le serviteur du Christ y fut aussi invité, mais comme il refusait de s'y rendre, on l'y amena de force. Lorsqu'on aperçut les boucles à ses oreilles et qu'on apprit de lui qu'il était chrétien, son père se mit en colère ainsi que tous les Juifs et ils voulurent le tuer à table même; les domestiques * le délivrèrent et il prit la fuite. Le père, saisissant un couteau sur la table, courut après lui jusqu'au puits où il avait été baptisé. Le saint, s'étant retourné, dit à son père : « Retourne chez toi si tu es le disciple de Moïse, car c'est le sabbat; mais si tu es chrétien, ne plonge point ta main dans le sang du serviteur (du Christ). »

* A fol. 313
1° a.

Mais il tomba sur lui férocement et le tua, puis, devenu fou, il rentra chez lui et dit : « J'ai tué Aser. » Ou fit un grand deuil sur lui. Le lendemain

Եւ ի վաղիւն եկին ճանկուռքն որ մկրտեցին զնա եւ տեսին զնա սպանեալ եւ մեծ կոծով թաղեցին զնա եւ դալին յամենայն առուր եւ լային :

Եւ վաճառականք ոմանք ի զիշերի ընդ այն անցանելով տեսին լոյս մեծ ի վերայ գերեզմանին, եւ բարձեալ զնշխարս նորա տարան յաշխարհն իւրեանց, եւ անդ բազում սրանչելիս կատարէր : Եւ կին անն որ տարաւ զսուրբն ամուլ էր, եւ յլացաւ եւ ծնաւ 5 որդի : Եւ սուրբն երեւեալ ասէ . Ի՛նչ զանուն մանկանդ Աբղղմեսէ, զի այլ է անուն իմ :

Եւ հայր նորա զիւսհարեցաւ, եւ ուտէր զմարմին իւր չարաչար . եւ տարեալ զնա ի գերեզման սրբոյն բժշկեցաւ, եւ հաւատաց ամենայն տամբ իւրով եւ մկրտեցաւ :

Կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Աբղղմեսէ Յուլիսի ԺԳ :

Հրոտից Թ եւ Յուլիսի ԺԵ : Վկայութիւն սրբոյն Կիւրակոսի եւ ձօր նորա Յուլիանայ :

10

* A fol. 313
r° b.

* Այս երանելի կինս Յուլիտայ էր ի քաղաքէն չիկոնիոյ յառուրս կռապաշտ արքային Դիոկղետիանոսի . եւ վասն զի հալածէին անդ զքրիստոնեայսն առեալ զորդին իւր զնայ ի Սելւեկիս, որում անուն էր Կիւրակոս, ամաց երից եւ անդ նոյնպէս բռնու-

1 սպանեալ] արեամբ գանդեալ B || 5 յլացաւ] առժամայն add. B || 6 որդի] արու add. B — երեւեալ] յանուրջս add. B || 9 Աբղղմեսէ] Հրոտից R եւ add. || 10 Վկայութիւն... Յուլիանայ] Վկայութիւն սուրբ եւ յառաւորեալ շնորհալի եւ սրայձառ վկայիցն Կիւրակոսի սպայոյ եւ ձօր նորա Յուլիտայ սրբուհւոյ որ ի Տարսոն կատարեցաւ B || 11 երանելի] եւ որդեակէր add. B.

les enfants qui l'avaient baptisé, étant venus au puits, le trouvèrent tué; ils l'enterrèrent avec de grands sanglots, et ils continuèrent à y venir tous les jours pour y pleurer.

Des marchands qui passèrent par là de nuit aperçurent une grande lumière sur la tombe, et ayant enlevé ses reliques, les emportèrent dans leur pays où elles opérèrent de nombreux prodiges. La femme d'un de ces hommes qui avaient emporté le saint, était stérile; elle conçut et mit au monde un fils. Le saint, lui ayant apparu, lui dit : « Donnez à l'enfant le nom de Abdelmesih, car c'est mon nom. »

Son père devint possédé du démon, il se rongea cruellement les chairs; on l'emmena sur la tombe du saint et il fut guéri; il se convertit avec toute sa famille et se fit baptiser.

Le saint martyr du Christ Abdelmesih fut martyrisé le 14 juillet.

9 PROTITS, 15 Juillet.

Martyre de saint Ciryce et de sa mère Juliette.

* A fol. 313
r° b.

* Cette bienheureuse femme Juliette (*Houlitay*) était de la ville d'Iconium, aux jours de Dioclétien, l'empereur idolâtre; et comme on y persécutait les chrétiens, elle prit son fils, dont le nom était Ciryce (*Kiurakos*), âgé de trois

թիւն էր անօրինացն ի վերայ բրխտոնէիցն . վասն որոյ ելեալ անտի գնաց որդւոյն ի Տարսոն քաղաքն Կիլիկեացոց յորում էր Աղեկսանդրոս զատաւորն, եւ զասնութեամբ նեղէր եւ հարածէր զբրխտոնեացն :

5 Եւ զհտացին քաղաքացիքն վասն Յուզիտեայ եթէ բրխտոնեայ է կարն գնա որդւոյն իւրով Կիւրակոսիւ, եւ տարան առ Աղեկսանդրոս . եւ նա առ զմանուկն ի մօրն զրկացն եւ նստոց ի ծունկան իւր : Եւ զՅուզիտա տանջէին ուժովն զաւազանօք, եւ Կիւրակոս հայէր ի մայրն իւր եւ տեսներ ի հարուածս զմայրն եւ լայր : Եւ Աղեկսանդրոս ողորէր եւ համբուրէր, եւ տղայն չաղաղակելոյ եւ ի լալոյ ոչ զաղարէր, եւ տարածեաց զոտան եւ եհար զգատաւորն ի կողան, եւ յոյժ ցաւեցոյց նմա : Եւ նա
10 բարկութեամբ կալեալ զտախց տղային ընկէց ընդ աստիճանն ի խոնարհ եւ վարկաւ զլուխն ի վէժ եւ ջախջախեցաւ եւ հեղաւ արիւնն, եւ հրեշտակ Տեսուն տւանդեաց զհոգին : Եւ տեսեալ մօրն մեծաւ գոհութեամբ վառս ետ Աստուծոյ, եւ ուրախ եղև ընդ * մարտիրոսութիւն որդւոյն :

* A fol. 313
v° 2.

2 Աղեկսանդրոս] չար *add.* B || 5 Աղեկսանդրոս] եւ նա զաղանային զէմս եցոյց նմա ճռճուեալ, եհարց . եւ խստաովան եղև զՔրիստոս համարձակ Յուզիտա եւ Կիւրակոս որդին իւր *add.* B || 6 զաւազանօք . . . լայր] յոյժ յոյժ եւ այլ կատանօք : Եւ Կիւրակոս ոչ կարէր մնալ անդ այլ հայէր ի մայրն իւր եւ ասէր թէ . Քրիստոնեայ եմ, մեծաձայն լալով, սրպէս եւ մայրն իւր ասէր եւ ազգակէր զանունն Քրիստոսի, եւ բազում իմաստուն սրտաախանիս տայր գատաւորին որպէս բրխտոնեայ . թէպէտ եւ ասնջէր զնա եւ հարկանէր իշխանն, ալ նա խօսէր ոչ միայն ի քարոզութենէ մօրն այլ եւ ի շնորհացն Աստուծոյ, որ անասնոց խօսել ետ, եւ ի վիճէն ջուր բղխեցոյց, եւ ի բերանայ մանկանց ասնդիւայ կաարեաց զօրհնութիւն : Այլ եւ զի տեսներ ի հարուածս զմայրն, եւ լայր զաւանաղէս B || 10 բարկութեամբ] բարկացաւ ի վերայ տղայն B || 11 արիւնն] եւ ուղեղն *add.* B || 12 զհոգին] ի ձեռս Աստուծոյ *add.* B.

ans, et se rendit à Séleucie. Là aussi les impies faisaient violence aux chrétiens; c'est pourquoi elle partit de là avec son fils et se rendit à la ville de Tarse en Cilicie, où se trouvait le juge Alexandre, qui tourmentait cruellement les chrétiens et les persécutait.

Les habitants de la ville, ayant appris que Juliette était chrétienne, la saisirent avec son fils Ciryce et la conduisirent auprès d'Alexandre. Celui-ci prit l'enfant des bras de sa mère et le fit asseoir sur ses genoux. On tortura cruellement Juliette à coups de bâtons, et Ciryce, qui voyait sa mère rouée de coups, se mit à pleurer. Alexandre le calma et l'embrassait, mais l'enfant ne cessait de crier et de pleurer; il agita ses pieds et en frappa le juge dans les côtes en lui causant beaucoup de douleurs. Celui-ci, irrité, saisit l'enfant par les pieds et l'ayant jeté à bas des degrés, la tête heurta contre une pierre et se brisa, le sang coula et l'ange du Seigneur recueillit son âme. Sa mère, l'ayant vu, rendit gloire à Dieu avec beaucoup d'actions de grâces et se
sentit heureuse dans le * martyr de son fils.

* A fol. 313
v° a.

Իսկ զսրբուհին Յուզիտա յետ բազում չարչարանացն հրամայեաց զև հատցեն զգլուխն : Եւ նա ալօթեաց առ Աստուած եւ ասէ . Գոհանամ զքէն Տէր Աստուած իմ որ առաջի աչաց իմոց նախ Կորդին իմ կոչեցեր առ քեզ, եւ աղատեցեր զնա յայսմ չարամարդ եւ սնտոխ կենցաղոյս, եւ դասեցեր ընդ սուրբս քո : Ընկնալ եւ զևս զանարժան ազախնա քո եւ աշապխի մեծ շնորհաց հանդիպեցն զես, զի եւ ես ընդ նմա դասեցայց : Եւ յորժամ կատարեաց զաղօթն հատին զասհիճքն զլուխ նորա Յուլիսի ժե : Եւ ազախնայքն իւր սուին զմարմինն եւ թագեցին ընդ սրբոյն Կիւրակոսի նաստակին Քրիստոսի :

Հրոսից Ժ եւ Յուլիսի ԺԶ . Վկայութիւն ճգնաւոր եւ սուրբ կրօնաւորացն Պատերմոթէոսի եւ Կոսրի եւ Աղեկանդրոսի :

Յաւուրս ուրացողին Յուլիանոսի պիղծ արքային ի Ռուսա Եգիպտացոց էին ճգնաւոր կրօնաւորքս . եւ լուր եղև յականջս արքային եթէ սուրբ կրօնաւոր միայնակեացք են Քրիստոսի հաւատովն ի լերինն, եւ զբազումս խափանեն ի զոհելոյ :

1 յետ բազում չարչարանացն չարչարեաց զանադան եւ ստտիկ տանջանօք ընդ երկար եւ յորով յոյժ . եւ նա ոչ հաւանեցաւ զոհել կոսոյ կամ ուրանալ զՔրիստոս : Եւ հրամայեաց զատաւորն եւ կախեցին զնա, եւ քերէին եղնգամբք ուժգին, եւ յետացեալ ձիթոյ կաթնայլոցն արկանէին ի վերայ վիրացն . եւ բարոզն ազազակէր առ Յուզիտա . Աղբմեան անձին քս եւ զոհեան եւ զերծիր ի տանջանայ : Եւ սուրբն ասէ . Ես կոսոյ սր զեւք են ոչ զոհեմ, այլ սլաշտեմ զհայր եւ զմորի եւ զսուրբ Հոգին : Եւ բարկացեալ զատաւորն B — հասցեն] որով *add.* B || 6 նորա] Հրոսից Ժ եւ *add.* B || 7 թագեցին] ընդ սրբին իւր *add.* B — Կիւրակոսի] ամբիճ ազախնայն եւ *add.* B || 10 Աղեկանդրոսի] զօրականին *add.* B || 12 սուրբ] երկու B .

(Le juge), après avoir infligé de nombreuses tortures à sainte Juliette, ordonna de lui trancher la tête. Elle pria Dieu en disant : « Je te rends grâce, Seigneur, mon Dieu, d'avoir d'abord appelé mon fils à Toi, devant mes yeux, et de l'avoir délivré de cette vie vaine à l'humanité méchante et de l'avoir classé parmi les saints. Reçois-moi aussi, ton indigne servante, et rends-moi digne d'une aussi grande grâce, pour que je prenne rang avec lui. » Lorsqu'elle eut achevé la prière, les bourreaux lui tranchèrent la tête, le 15 juillet. Ses servantes prirent son corps et l'inhumèrent avec le saint martyr du Christ, Ciryce.

10 PROTITS, 16 Juillet.

Martyre des ascètes et saints moines Patermouthios, Copri et Alexandre.

Ces moines ascètes vivaient aux jours de Julien l'Apostat, l'empereur impie, à Rouma d'Égypte. On fit parvenir aux oreilles de l'empereur qu'il se trouvait dans la montagne de saints moines cénobites, fidèles au Christ, qui empêchaient beaucoup de gens d'immoler.

Եւ չորժամ երթալք ի Պարսիկս ի պատերազմ անց ընդ կողմանս * Եգիպտացոց, * A fol. 313
 առաքեաց զօրականս ի լեռն իջուցանել զնոսս եւ կացուցին առաջի : Եւ նա ստէ-
 ցնոսս . Պաշտեցէք զաստուածոն մեր եւ զոհեցէք նոցա : Եւ սուրբքն նզովեցին զկուռն
 եւ զՔրիստոս խոստովանովեամբ օրհնեցին :

5 Ատէ թագաւորն ցՊատերմովէսս . Որչափ ամաց քահանայ լիցես : Եւ նա ստէ .
 Եօթանասուն եւ հինգ : Նհարց եւ ցՎուրբի . Եւ դու որչափ ամաց լիցես : Եւ նա ստէ .
 Քաւասուն եւ հինգ : Հրամայեաց եւ հանին զքահանայն արտաքս եւ կոչեաց սուանձինն
 զՎուրբի եւ սկսաւ ողորանօք բարիս խոստանալ, եւ զարձեալ խստովեամբ եւ
 սպառնալօք հաւանեցոյց զնա զոհել կուոցն :

10 Եւ լուաւ Պատերմովէոս եթէ չանձն էսառ հաւատալ ի կուռն եւ անց զպատուի-
 րանաւքն Աստուծոց, եղեալ ծուներ ազաչէր զԱստուած վասն նորա զի մի կորուսանիցէ
 զաջնչափ ժուժկալովիւն ձգնուիւանն :

Տարան եւ զնա առաջի թագաւորին, եւ տեսանէ զՎուրբի մերձ առ թագաւորն
 պաջճառ եւ պատուական հանդերձիւք, հայեցաւ ի նա եւ ստէ . Վնչ քեղ եղկելի եւ
 15 թշուաւական Վուրբի, որ եղեր ալք եւ տիղմ, եւ հարածեցեր ի քէն զհրեշտակս Աս-
 տուծոց եւ խառնեցար ընդ զեւնն . եւ չիշեցոյց նմա զառաջին աստուածային վարսն եւ
 զանխակալ մարգասիրովիւնն Աստուծոց չապաշտարոցս : Եւ * աւժամայն զզջացաւ * A fol. 314
 1° a.

7 եւ հանին] հանել B || 11 ծուներ] յերկիր add. B || 16 աստուածային վարսն om. B.

Lorsqu'il partit en guerre en Perse, il passa par ces contrées * de l'Égypte * A fol. 313
 et expédia des soldats à la montagne, pour les en faire descendre et les faire
 comparaître devant lui. Il leur dit : « Adorez nos dieux et immolez-leur. »
 Les saints anathématisèrent les idoles, confessèrent et bénirent le Christ.

L'empereur dit à Paternouthios : « Depuis combien d'années es-tu
 prêtre? » Il répondit : « Depuis soixante-quinze. » Il demanda à Copri :
 « Et toi, depuis combien d'années l'es-tu? » Il répondit : « Quarante-cinq. »
 Il ordonna de faire sortir les prêtres et rappela seul Copri; il se mit ensuite
 à lui promettre des biens avec supplications; puis, de nouveau, (le traitant)
 avec dureté et menaces, il lui persuada d'immoler aux idoles.

Paternouthios, apprenant qu'il avait accepté de croire aux idoles et avait
 transgressé les commandements de Dieu, se mit à genoux et pria Dieu pour
 lui, pour qu'il ne perdît point (le fruit) de tant de constance et d'ascétisme.

On l'introduisit; lui aussi, devant l'empereur, et ayant aperçu Copri aux
 côtés de l'empereur, resplendissant et vêtu de riches vêtements, il le regarda
 et dit : « Malheur à toi, malheureux et misérable Copri, toi qui es devenu
 fumier et boue, qui as chassé de toi les auges de Dieu et qui t'es mêlé aux
 démons. » Et il lui rappela sa précédente conduite divine et la miséricorde,
 sans rancune, de Dieu envers les pénitents. * Copri eut aussitôt des regrets, * A fol. 314
 1° a.

Կոպրի եւ նաչեցաւ յերկինս եւ ասէ. Ոչ եւս իցեմ Յուլիանոսական, այլ եմ անարժան ճառայ Քրիստոսի. եւ անկոսմանաց զթագաւորն եւ զկուռսն :

Եւ բարկացաւ թագաւորն յոյժ եւ հրամայեաց երկաթի հրացեալ ակշօք խարել զկոպրն. եւ տարան զնոսա զի տարածեացն ի վերայ շանթից. եւ տեսեալ Կոպրի սակաւ մի երկեալ : Ասէ Պատերմոթէոս. Մի երկնչիւր, որգեակ, չիշեան որ զբսան օր ի լերինն անսուաղ կայեր եւ ոչ կերար եւ ոչ արբեր, եւ զբաւատուն օր յտան կացեր եւ ամենեւին ոչ նստար, եւ տարածեցար ի վերայ խաչին զերկոտասան օր, եւ զայլ բազում ճգնութիւնս չիշեցոյց նմա եթէ որպէս այնչափ նեղութիւնս կրեցեր վասն երկնից արբաջութեանն եւ Աստուած պահեաց զքեզ : Եւ անկան երկօքին ի շանթան, եւ սուժամայն հուրն շիջաւ եւ շանթըն ցրուեցան :

Եւ տեսեալ արքային եթէ ոչ աչրեցան հրամայեաց եւ բորբոքեցին հուր զի արկցն անկ զսուրբսն. եւ տեսեալ մի սմն ի զօրականացն որոյ անուն էր Աղեքսանդրոս հաւատաց ի Քրիստոս եւ գնաց զկնի սրբոցն, եւ յառաջ ինքն եմուտ ի հնոցն, եւ ոչինչ վնասեցան ի հրոջն, եւ զոհացան եւ վաւաւորեցին զԱստուած :

* A fol. 314
r^o b.

Հանին ի հրոջն զնոսա եւ բռնապատեցին ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կուոցն,

3 թագաւորն] Յուլիանոս B || 6 ի լերինն . . . զբաւատուն օր om. B || 10 եւ սուժամայն : . . ոչ աչրեցան] եւ զօրութեամբն Քրիստոսի ապրեցան B || 11 հրամայեաց] թագաւորն add. B || 13 եւ ոչինչ : . . զԱստուած] եւ անտեղեաց զհոգին իւր առ Աստուած. մտին եւ նորա ի հնոցն եւ խնամօքն Աստուծոյ մնացին կենդանի B || 15 սուրանալ զՔրիստոս եւ om. B.

regarda le ciel et dit : « Je ne suis plus le partisan de Julien, mais je suis l'indigne serviteur du Christ. » Et il injuria l'empereur et les idoles.

L'empereur, fort irrité, ordonna de lui brûler la langue avec des pincettes de fer rougies. Ensuite on les emmena pour les étendre sur des braises, à la vue desquelles Copri eut un peu peur. Patermouthios lui dit : « Ne crains pas, mon fils. Rappelle-toi que tu es resté vingt jours dans la montagne à jeûn, sans rien manger ni boire, et quarante jours debout sans jamais t'asseoir; que tu es resté étendu sur la croix douze jours. » Il lui rappela encore beaucoup d'autres pénitences. « Tant de souffrances que tu as endurées, (lui dit-il), pour le royaume du ciel, toi que Dieu a gardé. » Et tous les deux se jetèrent sur les braises; mais les flammes s'éteignirent aussitôt et les braises se dispersèrent.

L'empereur, voyant qu'ils n'avaient pas été brûlés, ordonna d'allumer un grand feu pour y jeter les saints. A cette vue, un des soldats, dont le nom était Alexandre, eut au Christ et accompagna les saints; il entra le premier dans la fournaise, mais ils ne souffrirent aucunement du feu, rendirent grâces à Dieu et Le glorifièrent.

On les fit sortir des flammes et on les pressa de renier le Christ et

եւ չորժամ ոչ կարացին հաւանեցուցանել զնոսա հրամայեաց զի հատցին զզրուխոս նոցա : Եւ չորժամ տանէին ի կատարումն ձայն եղև յերկնից առ Պատերձոթէոս եւ ասէ . Դու ի սպայութենէ հաճոց եղեր ինձ, թողից զմեզսն Կոպրի զի պարձաւ ի զլջումն, գարձուցից եւ ես զբարկութիւնս իմ : Եկեա՞լիք առ իս եւ ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարբալութիւնն երկնից : Եւ այնպէս կատարեցան սրով վկայքն Քրիստոսի եւ ճգնաւոր կրօնաւորքն Պատերձոթէոս եւ Կոպրի եւ Աղեկսանդրոս Յուլիսի ժ.Ձ :

Հրօսից ժԱ եւ Յուլիսի ժ.Է : Վկայութիւն Աթանազիոսի եպիսկոպոսին Պատարթիոց եւ ասան աշակերտաց իւրոց : Զտորա նշխարսն տարաւ սուրբն Կրիզոստոմ ի Հայք :

Յաւուրս կապալաշտ արքային Գիոկլեախանոսի սուրբն Աթանազիոսէս քրիստոնեաց 10 էր ի քաղաքէն Սեբաստիոց, եւ ունէր որդի յամուսնոց իւրոց, որոց անուն էր Պատրօփիլոս, որ թարգմանի հայրասէր, որ եւ յետոց քահանայ եւ քորեպիսկոպոս եղև :

Եւ ի միում աւուր ետես պատանի մի ընկեցեալ կապանօք ի ցուսն աչրի մի յորում բունեալ էր վիշապ . քանզի բնակիչք սեղուցն վասն ասի վիշապին ծառուցանէին նմա պատանի մի, վասն զի սպառեալ * էր զամենայն անասունս սեղուցն . Եւ երթեալ * A fol. 314 v° a.

2 Եւ չորժամ տանէին . . . երկնից *om.* || 6 եւ Աղեկսանդրոս] Հրօսից ժ եւ B 7 Վկայութիւն] սուրբ քահանայկային *add.* B || 9 կապալաշտ] սմբարիշտ B || 10 որդի] որ էր *add.* B || 11 թարգմանի] է ի հայ լեզու B.

d'immoler * aux idoles; mais comme on ne pouvait les persuader, (l'empereur) ordonna de leur trancher la tête. Pendant qu'on les emmenait pour l'exécution, une voix du ciel se fit entendre à Paternouthios, qui disait : « Tu m'as été agréable dès ton enfance; j'absous les péchés de Copri puisqu'il est revenu à la contrition, je détournerai moi aussi de lui ma colère. Venez à moi et héritez du royaume des cieux qui vous est préparé. » C'est ainsi que furent martyrisés par le glaive les martyrs du Christ et moines ascètes Paternouthios, Copri et Alexandre, le 16 juillet. * A fol. 314 r° b.

11 HROTITS, 17 Juillet.

Martyre d'Athénogène, évêque de Pédachtoè, et de ses dix disciples.

Ses reliques furent apportées en Arménie par saint Grégoire.

Saint Athénogène était chrétien de la ville de Sébaste, aux jours de Dioclétien, l'empereur idolâtre. Il avait, de sa femme, un fils dont le nom était Patrophilos, nom qui se traduit : qui aime le père; et qui, par la suite, devint prêtre et chorévêque.

Un jour (Athénogène) aperçut un jeune homme chargé de liens, qui avait été jeté à l'entrée d'une grotte où était terré un dragon, car les habitants de la localité, par crainte du dragon, lui sacrifiaient un jeune homme, après

սրբոյն ելոյճ զպատանին եւ ի ձիասին աղաչէին զԱստուած : Եւ վիշապն չալրէն եւ զնայ սուրբն Աթանազինէս աներկիւղ համարձակութեամբ ընդդէմ արարեալ զնշան սրբոյ խաչին, եհար զաւաղանաւն իւրով զգլուխ վիշապին եւ առժամայն սատակեցաւ :

Եւ լուաւ Սեբաստիոյ եպիսկոպոսն զքանչելի գործսն զոր արար Աթանազինէս, 5
 ձեռնագրեաց զնա եպիսկոպոս Պիտաքտիոյ : Եւ երթեալ ի վանսն իւր ել ընդ առաջ իւր եղն ձի զոր ինքն սնուցեալ էր, երկիր եպագ նմա, եւ նա օրհնեաց զնա եւ խընդրեաց յԱստուծոյ զի ձի ըմբռնեցի նա ի ձեռս որսողաց, այլ չամենայն ամի տացէ զորթ իւր չաւուր չիշատակի նորա ի գենուսն պատարագի. եւ ձինչեւ ցայսօր եղն ձի ընթանայ ի լեռանէն եւ ի ջանէ չեկեղեցին, եւ ճատուցանեն զնա պատարագ յանուն 10
 սրբոյն Աթանազինէի :

Եւ լուաւ գատաւորն Ագրիկողայոս վանսն Աթանազինէի եթէ բրիստոնեայ է, առաքեաց զօրականս եւ տարան զնա տասն աշակերտօքն առաջի, եւ յոյժ բռնագատեաց զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ զօհեւ կռոցն : Ասէ Աթանազինէս. Մեր բրիստոնեայք 15
 եմք, ձնեալք եւ սնեալք հաւատովք, եւ ես եմ վաթսուն ամաց, բսան ամ * եպիսկոպոս
 * A fol. 314
 v° b. եմ, եւ այլ հաւատ պաշտել ոչ կարեմք : Որպէս եմք բրիստոնեայք ձեռանիմք բրիստոնեայք :

2 ընդդէմ *om.* B || 6 Պիտաքտիոյ Պիտախտոսի B || 7-11 Եւ երթեալ . . . Աթանազինէի
om. B || 13 առաջի] որոց անուանքն են այտօրիկ. Թէսփիլոս, Թէսոքոսս, Մարսիմոս, Պատրոփիլոս, Հեսեբիոս, Կլեմնիկոս, Արիստան, Հոսեղիոս, եւ այլքն *add.* B.

* A fol. 314
 v° a. qu'il avait épuisé * tous les animaux de l'endroit. Le saint, s'étant approché, délia le jeune homme et ils prièrent Dieu ensemble. Le dragon étant sorti de la grotte, saint Athénogène se porta sans crainte, hardiment, au-devant de lui, fit le signe de la sainte croix et frappa de son bâton sur la tête du dragon, qui périt aussitôt.

L'évêque de Sébaste, ayant appris l'action miraculeuse qu'Athénogène venait d'accomplir, le sacra évêque de Pidachtoë (*Pitakhtioy*). Comme il allait à sa demeure, un cerf qu'il avait élevé vint au-devant de lui et se prosterna devant lui; il le bénit et demanda à Dieu qu'il ne fût jamais pris par des chasseurs, mais qu'il donnât chaque année son petit, en immolation du saint sacrifice, le jour de sa commémoration. Et jusqu'aujourd'hui un cerf accourant de la montagne descend à l'église, et on l'offre en sacrifice au nom de saint Athénogène.

Le juge Agricolaus, ayant appris qu'Athénogène était chrétien, envoya des soldats qui le lui amenèrent avec ses dix disciples; il les pressa beaucoup de renier le Christ et d'immoler aux idoles. Athénogène lui dit : « Nous sommes chrétiens, nous sommes nés et nous avons été élevés dans la foi; je
 * A fol. 314
 v° b. suis âgé de soixante ans, je suis évêque * depuis vingt ans, nous ne pouvons avoir d'autre foi. Comme nous sommes chrétiens, nous mourrons chrétiens. »

Եւ հրամայեաց սրով սպանանել զնոսա : Եւ յորժամ տանէին զնոսա ի սպանումն հանդիպեցաւ կին մի Եւսեբի առնուն, աղաչեաց զի թողութիւն գոցէ ձեզաց իւրոց : Ասէ ցնա սուրբն . Եթէ զմարմինս իմ տարցես եւ թաղեսցես ի տապանն զոր ես շինեցի եւ եղի զնշխարս սրբոց մարտիրոսացն Թէօփրասոսոց, Պատրովիլոց, Կլէոնիկոց եւ Թիփիմոսի, եւ ես ապաշնչից վասն քո զԱստուած եւ թողցէ քեզ զձեզսն քո :

Եւ յորժամ զնային ի տեղին աղօթեաց աչապէս . Տէր Աստուած, ընկնլ զհոգիս մեր խաղաղութեամբ, եւ որք զվիշատակս մեր կատարեն կատարեան զխնդրուածս նոցա պարգեւելով նոցա յողորմութենէդ քուձէ : Եւ եղև ձայն յերկնից որ ասէ . Ուրախ լիր քաջ զօրական իմ Աթանաղինէս զի աչսօր ընդ իս իցես աշակերտօրդ յարքայութեան իմոց : Եւ ամենայն որ որ կատարէ զվիշատակս քո եւ ընթեանու զվկայութիւնս քո ի տօնի ձերում կատարեցից զխնդրուածս նոցա եւ ոչ չիշնչից զձեզս նոցա : Եւ սպա հատին զզլուխս նոցա Յուլիսի ժի, եւ զմարմինսն ընկեցին ի հուր : Եւ երթեալ Եւսեբիայ ի տեղին ծառալիւքն իւրովք եհան զմարմինս * սրբոցն ի հրոցն . եւ ի մարմնոց սրբոցն Աթանաղինեաց մաղ մի ոչ կորեաւ, եւ երարձ ի սապի եւ տարաւ ի տապանն ուր սուրբն հրամայեաց, եղիր պատուով ընդ ալլ նշխարացն :

* A fol. 315
r° a.

Եւ յաւուրս տօնի նոցա ի տեղին յայն ձանձ ոչ կրեւի, եւ ամենայն որ որ չար կրաղ

6 աչապէս] եւ ասէ B || 7-11 եւ որք զվիշատակս . . . զձեզս նոցա om. B || 12 զզլուխս նոցա] շրտից ժի եւ add. B || 13 եւ ի մարմնոց . . ոչ կորեաւ om. B || 16 — p. 1784, l. 2 եւ յաւուրս . . . հայցմամբ նորին om. B.

(Le juge) ordonna de les tuer par le glaive. Pendant qu'on les emmenait pour être mis à mort, une femme, du nom d'Eusébie, les ayant rencontrés, implora le pardon de ses péchés. Le saint lui dit : « Si tu emportes mon corps et si tu l'inhumas dans le tombeau que j'ai fait construire et dans lequel j'ai déposé les restes des saints martyrs Théophraste, Patrophile, Cléonice et Riginus, je prierai Dieu pour toi et Il t'absoudra de tes péchés. »

Lorsqu'ils furent arrivés à l'endroit (de l'exécution), il pria en ces termes : « Seigneur Dieu, reçois notre âme en paix, et de tous ceux qui accompliront notre commémoration exauce les prières, en les favorisant dans Ta miséricorde. » Une voix du ciel se fit entendre qui dit : « Réjouis-toi, mon vaillant soldat Athénogène, car tu seras aujourd'hui avec moi dans mon royaume avec tes disciples. J'exaucerai les prières de tous ceux qui célébreront ta commémoration et liront ton martyre, le jour de votre fête, et je ne me souviendrai plus de leurs péchés. » On leur trancha ensuite la tête, le 17 juillet, et on jeta leur corps dans les flammes. Eusébie étant venue, accompagnée de ses domestiques, sortit des flammes les corps * des saints; or, pas un cheveu n'était perdu du corps de saint Athénogène. Puis les ayant chargés sur un char, elle les emporta au tombeau selon ce que le saint lui avait ordonné, et elle les déposa avec honneurs auprès des autres reliques.

* A fol. 315
r° a.

Au jour de leur fête, en cet endroit-là, aucune mouche ne paraît et qui-

տեսանէ եւ աղաչէ զԱստուած լիշելով զանուն սրբոյն Աթանազիոնեաց երազն ի բարի կատարի հացյճամբ նորին :

Եւ երեւեցաւ սուրբն Եւսեբիայ եւ ասաց եթէ եթող Աստուած զձեզս նորա : Եւ չետոյ եղև սքանչելի կին եւ աստուածաճաճոյ սր եւ զբազումս ի կապաշտութենէ զարձոյց յաստուածպաշտութիւն :

Հրոտից ԺԲ եւ Յուլիսի ԺԲ : Վկայութիւն սրբուհոյ կուսին Մարիանէի :

Կոչս վրացն Վրխատոսի Մարիանեա էր ի բաղարէն Անտիոքաց Պիսիդեաց, զուստր բրձի կոոցն, որոյ անուն էր Եղեսիոս . եւ վասն զի էր ինքն բարեպաշտ հաւատով կայուցին առաջի եպարքոսին Սղիբրիոյ : Եւ բազում անգամ բնեցին եւ ուժգին տանջեցին, եւ ոչ կարացին տալ նմա ուրանալ զՎրխատոս եւ զոհել կոոցն :

Արկին զնա ի բանդ եւ ծինչլեա աղօթէր սուրբն եղև շարժ, եւ աստանայ ի կերպարանս վիշապի լեալ ել չանկիւնէ բանդին, եւ էին պատեալ * ի պարանոց վիշապին բազմութիւն օձից, եւ շնչէր եւ զիմէր ի վերայ պաւանոյն Աստուծոյ, եւ ժաճահոտութիւն յոյժ երանէր ի նմանէ : Եւ տեսեալ Մարիանեաց երկեալ եւ առեալ փոքր վաչտ

3 Եւսեբիայ] ի տեախան *add.* B || 4 կապաշտութենէ . . . յաստուածպաշտութիւն] կապաշտից զարձոյց յաստուածպաշտութիւն : Եւ կալաւ հաստատուն ոտորութիւն, զի յաճեալն սարոջ պատարաօր եւ խնօր եւ անոյճ իւրովք զայր ի տապան սրբոյն եւ պատուէր B.

conque, ayant fait un mauvais rêve, y prie Dieu en rappelant le nom de saint Athénogène, a son rêve changé en bien par son intercession.

Le saint apparut à Eusébie et lui dit que Dieu avait absous ses péchés. Elle devint ensuite une admirable femme, agréable à Dieu, et convertit beaucoup de personnes de l'idolâtrie au culte de Dieu.

12 HROTITS, 18 Juillet.

Martyre de la vierge sainte Marine.

La vierge martyre du Christ Marine (*Marianea*) était de la ville d'Antioche de Pisidie, fille d'un prêtre d'idoles, dont le nom était Édésios. Et comme elle était d'une foi pieuse, on l'introduisit devant l'éparque Olibrius. On l'interrogea à plusieurs reprises et on la tortura brutalement, mais on ne parvint pas à lui faire renier le Christ et à immoler aux idoles.

On la jeta en prison, et pendant que la sainte était en prières, il se fit un tremblement de terre et Satan, sous les apparences d'un dragon, bondit d'un coin de la prison; le cou du dragon * entouré d'une multitude de serpents, il se lança en soufflant sur la colombe de Dieu, et une forte odeur puante se dégagait de lui. Marine, l'apercevant, eut peur; elle prit un petit morceau

արար խաչ աղաչելով զԱստուած : Եւ եբայ վիշապն զբերանն եւ եկուլ զնա, եւ խաչափայտն որ ի ձեռին իւրում էր պատառեաց զորովայնն վիշապին եւ աստակեաց զնա, եւ ել ամբողջ եւ անարատ, եւ վաչկեաց լոյս մեծ ի բանդին : Եւ ընդ առաւօտն հատին զզուլս նորա Յուլիսի ժԷ :

5 Յայտն առեր յիշատակ է երանելի աղախնոյն Աստուծոյ Մակրինեայ :

Երանելի կինս այս քոյր էր սրբոյն Բասիլլոսի Կեսարիացոյց եւ Գրիգորի Նիւսացոյցն . աչբի էր եւ կոչս, եւ երկաթեօք պատեալ զանձն մինչեւ յոսկերան թաղեալ . եւ արտասուօրն շաղախէր կաւ եւ զնէր ի վերայ ցաւազնեալ աչաց մարդկան, եւ ի վերս եւ ի խոցս վիրաւորելոց եւ առժամայն ուղանային : Եւ մեծ ձգուածեամբ եւ առաքի ի 10 վարուք եւ գործովք ըստ աստուածային պատուիրանացն կեցեալ հանդեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս :

[B * Վկայութիւն սուրբ եւ ամենապաշտաւ չսպիթող վկային Մարինէ կուսին որ յԱնտիոք :

* B
p. 29 a.

Սուրբն Մարինէ էր զուստր Թեմեսոսի կաւապաշտ իշխանի . եւ էր նա միաձին մօր 15 իւրոց . եւ ետուն զնա ի դաշեակ որ էր բրիտանեայ սնուցանել զնա ի գեօղ մի որ հնդկաստան ստաբրիտաւ հեւի էր յԱնտիոքայ Պիսիդեայ :

de bois, en fit une croix, en priant Dieu. Le dragon ouvrit sa gueule et l'avalait avec la croix de bois qu'elle tenait à la main; mais (cette croix) déchira le ventre du dragon et le fit mourir, puis elle sortit saine et sauve; une grande lumière jaillit dans la prison. Au matin on trancha la tête (de Marine), le 18 juillet.

En ce jour commémoration de la bienheureuse servante
du Christ Macrine.

Cette bienheureuse femme était la sœur de saint Basile de Césarée et de Grégoire de Nysse; elle était veuve et vierge, avait son corps entouré de chaînes de fer enfoncées jusqu'aux os. De ses larmes elle pétrissait de l'argile qu'elle posait sur les yeux endoloris des gens et sur les plaies et les blessures des blessés qui guérissaient aussitôt. Après avoir vécu avec grand ascétisme, vertus et bonnes œuvres selon les commandements de Dieu, elle reposa en paix dans le Christ.

[B * Martyre de la sainte très illustre et victorieuse martyre la vierge Marine, à Antioche.

* B
p. 29 a.

Sainte Marine (*Marinè*) était la fille du prince idolâtre Thémétus; elle était fille unique de sa mère; on la donna à une nourrice chrétienne pour l'élever dans un village qui se trouvait à une distance de quinze lieues de la ville d'Antioche de Pisidie.

Եւ իբրեւ մեռաւ մայր նորա կամեցաւ լինել ընդ զայնքին եւ ոչ կամեցաւ երթալ առ հայր իւր . բաւ համարեցաւ զճշմարիտ հաւատն Քրիստոսի զոր խրատեալ եւ ուսեալ էր ի զայնքէն իւրմէ քան ստանալ զմեծութիւն հօր իւրոց :

Եւ իբրեւ հնդեաստանամեայ եղև լսէր զամենայն սրբոց զչարչարանն զի յաւուրն յայնասիկ բազում լինէր հեղուքն արեան սրբոցն վասն խոտտովանելոց զՔրիստոս 5 Աստուած : Եւ յուրոց համեալ ասէր . Ո՛հ եթէ տանջէին զիս վասն Քրիստոսի, ընդունէի բազում տանջանս եւ չարչարանս զի հողի իմ փրկեսցի ի յաւիտենական տանջանացն :

Յանձնամ առարեցաւ ի Դէկոսէ արքայէ չար եւ ամբարիշտ Եպարքոս մի, որում անուն էր Ոլիմբրիանոս, բազում զօրօք ի քաղաքն Անտիոք հալածել եւ սպանանել 10 զքրիստոնեայն : Եւ մտանեալ կացուցին զորբուհի կոչան Մարինէ առաջի բռնաւորին : Եւ սուրբն ազադակէր . Տէր իմ, Յիսուս Քրիստոս մի թագաւր զիս, եւ մի տար յազանկանութիւն զկուսութիւնս իմ որ ես սուրբ եւ ամբիժ . եւ առարեան ինձ իմաստութիւն, եւ ընդարձակեալ զխորհուրդս մտաց իմոց զի համարձակութեամբ տաց պատասխանի անօրինիս աչտրիկ :

Ոլիմբրիանոս ասէ . Յորմէ ազդէ ես զու ո՛վ աղջիկ, եւ կամ զինչ է անուն քո : Սուրբն ասէ . Աւաջին անուն իմ քրիստոնէայ է, իսկ ի մարդկանէ Մարինէ կոչում : Ասէ ցնա բռնաւորն . Եւ զո՞ր Աստուած պաշտես : Մարինէ ասէ . Զարարիչն երկնի 15

Lorsque sa mère mourut, elle voulut rester auprès de sa nourrice, ne voulant pas retourner auprès de son père; elle préféra la vraie foi du Christ qu'elle avait apprise de sa nourrice et dans laquelle elle avait été élevée, plutôt que d'avoir la richesse de son père.

Lorsqu'elle eut quinze ans, elle apprit toutes les souffrances des saints, car en ces temps-là on faisait beaucoup couler le sang des saints qui avaient confessé le Christ Dieu. Elle disait en soupirant : « Oh! si on me torturait pour le Christ, j'accepterais bien des tortures et des souffrances pour que mon âme soit sauvée des tortures éternelles. »

A cette époque, un éparque méchant et impie, dont le nom était Olympianus, fut envoyé par l'empereur Dèce, avec beaucoup de troupes, à la ville d'Antioche pour y persécuter et tuer les chrétiens. On dénonça la vierge sainte Marine et on l'introduisit devant le tyran. La sainte criait : « Mon Seigneur Jésus-Christ, ne m'abandonne point et ne livre point ma virginité à la corruption, Toi qui es saint et sans tache. Envoie-moi la sagesse et élargis les idées de mon esprit, afin que je puisse répondre avec hardiesse à ce tyran. »

Olympianus lui dit : « De quelle nationalité es-tu, jeune fille, et quel est ton nom? » La sainte répondit : « Mon premier nom est « chrétienne », mais pour les hommes je m'appelle Marine. » Le tyran lui dit : « Et quel dieu

եւ երկրի, եւ զկենդանարարն ամենեցուն զՍրգի նորա միածին, եւ զՀոգին սուրբ որ լիս է բնակեալ :

* Յայնժամ հրամայեաց Սլոմակոս մերկացուցանել զնա, եւ երկաթի գաւազանաւ հարկանել ծինչեւ երեւեցին ոսկերք նորա : Իսկ նա սու ոչինչ համարեալ զտանջանան, եւ համբարձեալ զպսա իւր յերկինս ասէ. Ի բեզ Տէր յուսացայ մի կարօտ առներ զիս ի յուսոյ իմմէ, այլ նայեսն չիս եւ ողորմեսն ինձ :

Եւ այնչափ տանջեցին զսուրբն ծինչեւ արկն ելից զամենայն վայրան: Եւ քարոզն ազազակէր. Հաւատոն յատուածսն եւ զոցես պարգեւս քան զամենայն հասակակիցս քո, զի տեսանեմք զբեզ մերկանդամ, եւ մի զգեղեցկութիւն պատկերի քո ասրականել տանջանօք :

Իսկ երանելին Մարինէ ասէ. Ո՛վ չար խորհրդակիցք սատանայի արք եւ կանայք, ոչ իմանայք զի Աստուած օգնական է իմ զի թէպէտ եւ մարմին իմ մահկանացու տանջի, այլ հոգի իմ ընդ իմաստուն կուսանան զատեսցի :

Եւ բազում անգամ քննեցին եւ ուժղին տանջեցին, եւ ոչ կարացին սալ նմա ուրանալ զԻրիստոս եւ զոհել կոպցն : Արկին զնա ի բանդ. եւ ծինչպէս աղօթէր յափշտակեցաւ մտօք եւ թուէր նմա եթէ շարժեցաւ տեղին յորում էր եւ ել վիշապ յանկիւնէ բանդին, ահագին եւ մեծ յոյժ եւ խոզածեւ բաշով, նմանութիւն նորա որպէս

adores-tu? » Marine répondit : « Le créateur du ciel et de la terre, le vivificateur de tous, son Fils unique et le Saint-Esprit qui habite en moi. »

* Alors Olympianus (*Olympios*) ordonna de la mettre à nu et de la frapper avec des verges de fer jusqu'à ce que ses os apparussent. Elle ne tint pas compte de ces tortures et, les yeux élevés au ciel, elle dit : « *J'ai espéré en toi, Seigneur, ne me déçois pas dans mon espérance, mais jette ton regard sur moi et aie pitié de moi* ». »

On tortura à tel point la sainte que la place fut tout inondée de son sang. Le hérault criait : « Crois aux dieux et tu obtiendras des présents plus que toutes les autres jeunes filles de ton âge, car nous te voyons nue, ne gâte pas la beauté de ta personne par des tortures. »

La bienheureuse Marine dit : « O méchants conseillers de Satan, vous hommes et femmes, ne comprenez-vous pas que Dieu est mon aide, car si mon corps mortel est torturé, mon âme sera jugée avec les vierges sages. »

On l'interrogea à plusieurs reprises et on la tortura brutalement, mais on ne parvint point à lui faire renier le Christ ni immoler aux idoles. On la jeta en prison, et pendant qu'elle y priait elle fut ravie dans son esprit et il lui parut que l'endroit où elle se trouvait avait tremblé, et qu'un dragon sortait d'un coin de la prison, terrible et énorme avec une crinière de sanglier,

1. Ps. xxx, 2; xxiv, 16 ou lxxxv, 16.

գոսկոյ, եւ ատամունք նորա ի նմանութիւն փայտականց, եւ աչք նորա իբրեւ զմար-
գարիտ փայլէին, եւ ընդ ուրնգունս նորա հուր եւ ծուխ կանէր, եւ լեզու նորա որպէս
զարիւն, եւ էին պատեալ ի պարանոցն բազմութիւն օձից, շնէր եւ զիմէր ի վերայ
աղախնոցն Աստուծոյ եւ ժահահոտութիւն յոչժ կանէր ի նմանէ, եւ շրջեցաւ որտեցաւ
շուրջ զմարմնոյն Մարինեայ :

Եւ սուրբ կոյսն զարհուրեալ ահիւ մեծաւ աղօթէր առ Աստուած որպէս ի զպս-
տութեան գորով եւ ասէր . Որ անիմանալից ես Աստուած եւ զոյգան յահէ քու մէջ ամենայն
արարածք, որ հիմնեցուցեր զերկինս եւ զերկիր, որ զլժոխս աւերեցեր եւ խորտակեցեր
զգլուխ * վիշապին եւ զգորութիւն նորա, արդ նայեաց չիս եւ ոչորմեան ինձ :

* B
p. 30 a.

Եւ մինչդեռ զաղօթսն կատարէր վիշապն անդնդային բացեալ զբերան իւր եկուլ
զսուրբ կոյսն յորովայն . եւ նա տարածեաց զձեռս իւր ի նմանութիւն սրբոյ խաչին
Մրիստոսի ի փոր վիշապին, առժամայն ընդ երկուս հերձաւ վիշապն, եւ ինքն ել
ոչջանդամ ի փորոյ նորա : Եւ փայլեաց լոյս մեծ ի բանդին, եւ տեսանէր զՏէրն փառաց
որ ասէր ցնա . Ե՛կ Մարինէ, եւ հանգիլ յարքայութիւնս իմ, զի անապական եւ ան-
թառամ պտակին արժանի եղեր :

Յայնժամ ուշաբերեալ սրբուհի կոյսն ծանեաւ եթէ՛ սատանայ էր որ երեւեցաւ
նմա ի նմանութիւն վիշապի, եւ բազմութիւնք օձից որ պատեալ էին զպարանոցաւ

aux reflets d'or; ses dents lançant des éclairs, ses yeux brillaient comme des
perles, des flammes et de la fumée s'échappaient de ses narines et sa langue
était couleur de sang; il avait son cou entouré d'une multitude de serpents;
il se lança sur la servante de Dieu en soufflant, et une odeur puante se déga-
geait de lui; il tourna autour du corps de Marine et l'enveloppa.

La vierge sainte, effrayée et saisie d'une grande peur, pria Dieu, comme
sur ses gardes, et dit : « Dieu, qui es incompréhensible, et devant qui
tremblent toutes les créatures; Toi, qui as posé les fondements du ciel et de
la terre, qui as détruit l'enfer et écrasé la tête * du dragon et sa puissance,
jette Ton regard sur moi maintenant et aie pitié de moi ! »

* B
p. 30 a.

Pendant qu'elle terminait sa prière, le dragon des abîmes ouvrit sa gueule
et engloutit dans son ventre la vierge sainte, mais elle étendit ses mains
en forme de la sainte croix du Christ dans le ventre du dragon, lequel se
déchira aussitôt en deux morceaux, et elle sortit saine et sauve de son ventre.
Une grande lumière jaillit dans la prison et elle aperçut le Seigneur de la
gloire qui lui dit : « Viens, Marine (*Marianè*), et repose-toi dans mon royaume,
car tu as mérité la couronne incorruptible et impérissable. »

C'est alors que la vierge sainte, reprenant ses sens, comprit que c'était
Satan qui lui était apparu sous la forme d'un dragon et que la multitude
de serpents qui entouraient son cou étaient les légions des démons, ses

նորա գունդը զիւաց էին արբանեակը եւ կամարարը նորա. եւ հերձումն վիշապին զոր արար նշանաւ խաչին Քրիստոսի էր նշանակ առաջակայ յաղթութեան նորա ի վերայ աներեւոյթ թշնամուցն եւ արբանեակաց նորա : Որով եւ քաջութեամբ զօրացաւ եւ գոհութեամբ փառս մատուցանէր Աստուծոյ. մամաւանդ վասն սքանչելի լուսոցն որ երեւցաւ նմա ծաղեալ ի բանդին, եւ տեսանելոյ զճերն փառաց որ կոչէր զնա յարքայութիւնն երկնից :

Եւ ի վաղիւ անկր ամին զտուրբն առաջի գատաւորին եւ տեսալ զհաստատութիւն հաւատոցն հրամայեաց սպանանել զնա : Եւ իբրեւ հանին արտաքոյ քաղաքին ասէ զահիճն ցտուրբն. Յաւանջ կալ զպարանոց քո զի հատից զզլուխ քո սուրբ. եւ ինձ աղօթս արա զի տեսանեմ զքեզ երթալ առ Քրիստոս բազում հրեշտակօք :

Եւ սուրբն աղաչեաց անալ նմա սովաւիկ մի զի աղօթեացէ. եւ զինուորն արգել զտուրն եւ ասէ. Աղօթես որպէս կամիս : Եւ սուրբ կոչան համբարձ զաչս իւր յերկինս եւ աղօթեաց առ Աստուած. ապա մատեան զահիճք եւ հատին զզլուխ նորա : Յայնժամ ամին անկր որպէս զսլխար ի զննումն եւ զբազմութիւն արանց եւ կամանց, որք նովաւ հաւատացին * ի Քրիստոս. եւ զամենեցուն հատին զզլուխն :

Կատարի ժողով հանդիսի սրբոցն Մարիանեայ Հրոտից ԺԲ եւ Յուլիաի ԺԲ, ի փառս Քրիստոսի :

Եւ յայսմ յաւուր հանգեաւ ի Քրիստոս աստուածասէր եւ բարեբարոյ Մարին

satellites et les exécuteurs de ses volontés, que le déchirement du dragon qui eut lieu par le signe de la croix du Christ était le signe de sa proche victoire sur l'ennemi invisible et sur ses satellites. Elle en fut fortifiée, prit courage et avec actions de grâces rendit gloire à Dieu, surtout à cause de la merveilleuse lumière qui lui était apparue jaillissant dans la prison, (qui était le signe) qu'elle allait voir le Seigneur de la gloire qui l'appelait au royaume des cieux.

Le lendemain on introduisit la sainte auprès du juge, qui, vu la fermeté de sa foi, ordonna de la tuer. Lorsqu'on l'eut emmenée hors de la ville, le bourreau dit à la sainte : « Avance ton cou pour que je tranche ta tête sainte, et prie pour moi, car je te vois allant au Christ accompagnée de beaucoup d'anges. »

La sainte le pria d'attendre un peu pour qu'elle pût prier. Le bourreau retint son glaive et dit : « Prie comme tu voudras. » La vierge sainte éleva ses yeux au ciel et pria Dieu. Les bourreaux s'approchèrent ensuite et lui tranchèrent la tête. On y amena alors, comme des moutons au sacrifice, la multitude d'hommes et de femmes qui avaient cru * au Christ par la sainte, et on leur trancha la tête à tous.

La convocation pour la fête de sainte Marine a lieu le 12 hrotits, 18 juillet, pour la gloire du Christ.

En ce jour reposa dans le Christ Tikin Marioun, l'amie de Dieu et de bon

* B
p. 30 b.

* B
p. 30 b.

տիկին, որ էր կին բարեմիտ, հեղ, խոնարհ, գթած, ի վերայ աղքատաց եւ կարօտելոց :]

Հրոտից ԺԳ եւ Յուլիսի ԺԹ : Վարք երանելի հօրն ճերոյ Դիոսի :

A fol. 315
v° a. 5
Երանելի հայրն ճեր Դիոս էր ի քաղաքէն Անտիոքաց Ասորոց, ի ժամանակս բարեպաշտ արքային ճեծին Թէոդոսի : Եւ աշակերտեցաւ ի * ճանկութենէ սուրբ հարանցն Եփրատաց կւ Ռոմանոսի, եւ եղև ժուժկալ աղօթիւք եւ պահօք եւ տքնութեամբ, եւ խստակրօն ի ճգնութիւնս : Եւ ի շաբաթն ուտէր երկիցս անգամ սակաւ հաց եւ ջուր եւ զայն ոչ յազ :

Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ զնացին յԱնտիոք ճգնաւոր կրօնաւորք, եւ ստիպէին եւ յօժարեցուցանէին զերանելին Դիոս զնալ ընդ նոսս ի Կոստանդինուպօլիս, զոր ամենեւին յանձն ոչ աւ : Եւ երեւեցաւ նձա Տէր յանուրջս երկիցս եւ երիցս անգամ եւ ասէ. Կամք լձ են զնալ քեղ ի Կոստանդինուպօլիս : Եւ յորժամ զնացին դտին տեղի մի դատարկ յեզր քաղաքին, որ էր զիւաց բնակարան, եւ աղօթիւք զգեւան հարածեաց եւ կանգնեաց ի տեղին զնոննի գաւազանն իւր, լիջելով զանուն սուրբ Երրորդութեանն, արձատացաւ եւ արար տերեւ եւ երեր պտուղ . եւ ծառն կայ մինչեւ 15

3 երանելի] սուրբ B — Դիոսի] ճգնաւորի *add.* B || 4 երանելի] Երջանիկ B || 5 արքային] Թագաւորին B || 7 սակաւ] պակաս B || 8 յազ] ցյազ B || 13 որ էր զիւաց... մինչեւ ցայսօր *om.* B.

caractère, qui fut une femme bienveillante, douce, humble, charitable envers les pauvres et les indigents.]

13 HROTITS, 19 Juillet.

Vie de notre bienheureux père Dios.

* A fol. 315
v° a. 5
Notre bienheureux père Dios était de la ville d'Antioche de Syrie, aux jours du pieux empereur Théodose le Grand. Dès l'enfance * il avait été l'élève des saints pères Euphrasios (*Ephratay*)? et Romanos; il fut persévérant dans les prières, les jeûnes et les veilles, et austère dans son ascétisme. Il ne mangeait que deux fois par semaine un peu de pain et d'eau, et pas à satiété.

En ces jours-là des moines ascètes se rendirent à Antioche; ils prièrent et engagèrent le bienheureux Dios de partir avec eux pour Constantinople, mais il n'accepta point. Alors le Seigneur lui apparut deux et trois fois en rêve et lui dit : « Ma volonté est que tu ailles à Constantinople. » Il alla donc avec eux. Ils trouvèrent un endroit vide aux abords de la ville qui était l'habitation des démons; il en chassa les démons par la prière, et y planta son bâton de bois de grenadier en invoquant le nom de la sainte Trinité; celui-ci prit racine, émit des feuilles et produisit des fruits; l'arbre existe encore

ցաչօր : Բնակեցաւ Գիոս ի տեղին յայնմիկ, եւ գրադուծա լուսաւորեաց վարդապետութեամբ իւրով :

Կոչեաց զնա Թէոդոս մեծ թագաւորն, եւ առ դալօթս իւր, եւ խոնարհութեամբ ողջոյն ետ, տուեալ նմա գանձս զի շինեցէ վանս ի տեղւոջն յայնմիկ : Եւ վասն զի 5 ջուր ոչ գոյր ի տեղին եւ նա առ բաջ եւ եհար յերիս տեղիս եւ բղխեաց յերկու տեղւոջէն ուր եհար ջուր յատակ եւ անուշ, եւ միւս տեղին ելել դուբ * եւ երկու ականցն ջուրն * A fol. 315 v° b

մտանէր ի գուբն եւ հեռադոյն ի վանացն ելանէր յայլ տեղի : Եւ մի ոմն որ փորէր զջրհորն անկաւ ի հորն եւ մեռաւ, եւ կինն իւր եկեալ առ երանելին Գիոս աղաղակէր բարկութեամբ եւ ասէր. Տո՛ւր ինձ դալքն իմ, զի դու սպաներ որ այնպիսի գործ 10 հրամայեցեր գործել : Եւ երանելին աղաչեաց զԱստուած, եւ յարեաւ մեռեալն : Եւ ասէ Գիոս. Ես սպանի զքեզ : Եւ նա ասէ. Ոչ տէր : Եւ ետ զնա ի կինն, եւ զնացին ի միասին այր եւ կինն. եւ իբրեւ հեռացան իբրեւ նետընկէց մի անկաւ այրն եւ մեռաւ :

Եւ երանելին Գիոս եզ կանոնական կարգս զի կին երբէք ի վանսն ոչ մտցէ, եւ մինչեւ ցաչօր կին ի վանսն յայն ոչ մտանէ :

15 Եւ լուաւ Աստիկիոս պատրիարքն զգործսն զոր արար, ձեռնադրեաց զնա

5-14 յերիս տեղիս . . . ոչ մտանէ] երիցս եւ կարգաց առ Տէր, եւ առժամայն բղխեաց ջուր յատակ եւ անուշ. արար եւ այլ նշանս, եւ ել համբաւ նորս ընդ ամենայն երկիրն ընդ այն B || 15 զգործսն զոր արար] զսրբութիւն նորս եւ զիմաստութիւն եւ զսքանչելի գործսն զոր առնէր B.

aujourd'hui. Dios habita en cet endroit et il illumina bien des gens par sa doctrine.

Le grand empereur Théodose le fit venir et demanda ses prières, il le salua humblement et lui donna de l'argent pour se construire un couvent en cet endroit. Mais comme il n'y avait point d'eau, (Dios) prit une pelle et en frappa en trois endroits : de deux endroits il jaillit de l'eau douce et claire, mais à l'autre endroit fut fait un puits, * où pénétrait l'eau de ces deux * A fol. 315 v° b. sources, laquelle ressortait ailleurs loin du couvent. Un homme qui creusait le puits, y tomba et mourut; sa femme, étant venue trouver le bienheureux Dios, criait avec colère et disait : « Rends-moi mon mari, car c'est toi qui l'as tué en lui ordonnant de faire ce travail. » Le bienheureux pria Dieu, et le mort ressuscita. Dios lui dit : « Est-ce moi qui t'ai tué? » Il répondit : « Non, seigneur. » Et il le rendit à sa femme; le mari et la femme partirent ensemble, mais lorsqu'ils se furent éloignés à un jet de pierre environ, l'homme tomba et mourut.

Le bienheureux Dios établit des règles canoniques pour qu'aucune femme n'ait accès au couvent, et jusqu'aujourd'hui aucune femme ne pénètre dans ce couvent-là.

Le patriarche Atticus (*Astikios*), ayant appris les œuvres qu'il avait accom-

քահանայ, եւ իբրեւ զմեծն Անտոն եւ զԵւթիմոս եւ զՍաբա պատուէր եւ ընդունէր զնա :

Եւ ի ճիւղմ աւուր Երանեկին անշնչացաւ եւ լուր եղեւ ի քաղաքին եթէ սուրբն Գիոս վախճանեցաւ : Գնացին ի թաղումն պատրիարքն եւ ամենայն ուխտ եկեղեցւոյն, եւ յորժամ կատարեցին զպաշտօն մեռելութեանն զարձաւ ի նա շունչն, եբաց զաչան 5 եւ ասէ. Ո՛վ հարք եւ եղբարք, շնորհեաց ինձ Աստուած այլ հնգետասան ամ ի կեանս իմ վասն շինելոյ եւ կատարելոյ զեկեղեցիս եւ զվանսն : * Եւ ապրեցաւ Երանեկին 10 այլ եւս հնգետասան ամ : Եւ յորժամ կատարեցաւ զորձն եւ ժամանակն եմուտ ի սենեակ եկեղեցւոյն, յորում սրբութեան անօթքն էին, եւ տեսանէր Երիտասարդ մի սպիտակազգեստ որ ասէր. Կատարեալ են թիւ հնգետասան ամաց քոյ յերկրի, 10 ննջես խաղաղութեամբ եւ հանգիւր յօթեւանս Երկնից արքայութեանն : Եւ սակաւիկ մի հիւանդացաւ եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս Յուլիսի ԺԺ :

Հրոսից ԺԳ եւ Յուլիսի Ժ : Վերացումն Եղիայի ճարգարէի հրեղէն կառօք :

Եւ ասէ Եղիա ցժողովուրդն. Մատերո՛ւք առ իս : Եւ մատեան առ նա ամենայն 15 ժողովուրդն. եւ ողջացոյց զսեղանն Տեառն զկործանեալն : Եւ առ Եղիա Երկրտասան

Յ Երանեկին] Գիոս *add.* B || 4 եկեղեցւոյն] եկեղեցեացն B || 9 եւ տեսանէր . . . արքայութեանն *om.* B || 11 Յուլիսի ԺԺ] եւ Հրոսից ԺԳ *add.* B || 13 կառօք] յերկինս *add.* B.

plies, l'ordonna prêtre; il l'honora et le reçut à l'instar du grand Antoine, d'Euthyme et de Sabas.

Un jour le bienheureux manqua de souffle, et le bruit se répandit dans la ville que saint Dios était décédé. Le patriarche et tout le clergé vinrent à son enterrement; après qu'ils eurent terminé l'office des morts, (Dios) reprit haleine, ouvrit les yeux et dit : « O pères et frères, Dieu m'a accordé encore quinze années de vie pour que je construisse et achève les églises et 15 les couvents. » * Et le bienheureux vécut encore quinze ans. Lorsque son œuvre et son temps furent achevés, il pénétra dans la pièce de l'église où étaient gardés les vases sacrés et y aperçut un jeune homme vêtu de blanc qui lui dit : « Les quinze années de ta vie sur cette terre sont terminées, dors en paix et repose-toi dans les logis du royaume des cieux. » Il fit une courte maladie et reposa en paix dans le Christ, le 19 juillet.

14 HROTITS, 20 Juillet.

Ascension du prophète Élie dans un char de feu.

Élie dit au peuple : « Approchez-vous de moi. » Tout le peuple s'étant approché de lui, Élie rétablit l'autel du Seigneur qui avait été renversé. Élie prit douze pierres,

բար ըստ թուոյ ցեղեցն Լարայելի, որպէս խօսեցաւ ընդ նմա Տէր եւ ասէ. Լարայել
եղիցի անուն բո : Եւ շինեաց զբարինսն յանուն Տեառն սեղան. եւ արար ծով շուրջ
զսեղանոյն, որ տանէր երկուց գրուաց. եւ եզ շերտունս շուրջ զսեղանոյն զոր արար .
եւ յոշեաց զողջակէզան եւ եզ ի վերայ սեղանոյն :

5 Եւ ասէ. Առէք ինձ չորս սափորս ջրոյ, եւ հեղէք ի վերայ ողջակիղիղ եւ ի վերայ
շերտիցդ : Եւ ասէ. Կրկնեցէք : Եւ կրկնեցին : Եւ ասէ. Երեքկնեցէք : Եւ * Երեքկնե- * A fol. 316
ցին : Եւ զնայր ջուրն շուրջ զսեղանոյն եւ երկց զծովն ջրով :

Եւ եղև ի ժամ մատուցման պատարագին աղապակեաց Եղիա յերկինս եւ ասէ.
Ատուած Աբրահամու եւ Սահակայ եւ Յակոբայ, այսօր ծանխցէ ամենայն Լարայել
10 եթէ դու եւ Ատուած Լարայելի, եւ եւ ճառայ բո : Լ՛ուր ինձ Տէր, լ՛ուր ինձ հրով,
եւ ծանխցէ ժողովուրդս եթէ դու եւ Տէր Ատուած, եւ զարձուցանես զսիրտ ժողովրդ-
դեանս այսմիկ :

Եւ անկաւ հուր ի Տեառնէ յերկնից, եւ եկեր զողջակէզան եւ զշերտսն. եւ զհողն
եւ զջուր ծովուն լափեաց հուրն : Եւ իբրև տեսին ամենայն ժողովուրդն անկան ի
15 վերայ երեսաց իւրեանց եւ ասեն ցեղիա. Արդարեւ Տէր Ատուած բո նա է Ատուած :
Եւ ասէ Եղիա յժողովուրդն. կալար՛ուր զմարգարէս Բահաբու, եւ մի որ ապրեացի ի
նոցանէ : Եւ կալան զնոսա եւ իջուցին ի հեղեղատն Կիստիլի, եւ անդ կոտորեցին զնոսա :

S մատուցման] մատուցանելայ B || 9 ասէ] Տէր add. B || 13 այսմիկ om. B || 16 ցեղիա
om. B.

*selon le nombre des tribus d'Israël, selon ce que le Seigneur lui avait promis en
disant : « Israël sera ton nom »; et il bâtit avec ces pierres un autel au nom du
Seigneur; puis ayant fait autour de l'autel un fossé de la capacité de deux mesures
de semence, il arrangea le bois tout autour de l'autel qu'il avait construit, coupa
l'holocauste par morceaux et le plaça sur le bois.*

*Puis il dit : « Remplissez quatre amphores d'eau et versez-les sur l'holocauste
et sur le bois. » Il dit : « Faites-le une seconde fois »; et ils le firent une seconde
fois. Il dit : « Faites-le une troisième fois »; et ils le firent * une troisième fois. * A fol. 316
L'eau coula autour de l'autel et il fit remplir d'eau le fossé. r° b.*

*A l'heure où l'on offre l'oblation, Élie cria au ciel et dit : « Dieu d'Abraham,
d'Isaac et de Jacob, que tout Israël sache aujourd'hui que tu es Dieu en Israël et
que je suis ton serviteur. Exauce-moi, Seigneur, exauce-moi par le feu, afin que
ce peuple reconnaisse que tu es le Seigneur Dieu et que tu ramènes le cœur de ce
peuple. »*

*Alors le feu du Seigneur tomba du ciel et consuma l'holocauste, le bois, la terre et
absorba l'eau qui était dans le fossé. Quand tout le peuple eut cela, ils tombèrent sur
leur visage et dirent à Élie : « En vérité ton Seigneur Dieu, c'est lui qui est Dieu! »
Et Élie dit au peuple : « Saisissez les prophètes de Baal; que pas un d'eux n'échappe! »
Ils les saisirent et les firent descendre au torrent de Cison où on les tua.*

Եւ ասէ Եղիա ցԱքաաբ. Ել, կեր եւ արբ, զի ոտնաձայն անձրելի է : Եւ ել Աքաաբ ուտել եւ ըմպել. եւ Եղիա ել ի գլուխ լերինն Կարմեղայ, եւ խոնարհեցաւ լերկիր, եղ գլուխ իւր ի մէջ ձնկաց իւրոց, եւ ասէ Եղիա ցպատանեակն իւր. Ել եւ հաչեաց ընդ ճանապարհ ծովուն : Ել եւ հաչեցաւ եւ ասէ. Ոչինչ է : Եւ ասէ Եղիա. Դարձիր զու եօթն անգամ : Եւ եղեւ լեռ եօթներորդում նուաղին, եւ ասաւ ամպ մի փոքրիկ իբրեւ զթաթ առն հանէր ջուր :

* A fol. 316
v° a.

Եւ ասէ. Երթ եւ * ասաւ ցԱքաաբ. Լձեան գիտուք քո եւ էջ արագ, գուցէ հասանիցէ քեզ անձրեւ : Եւ եղեւ մինչդեռ նա այսր անդր դառնալը երկինք մթացան ամպով եւ հողմով, եւ եղեւ անձրեւ սաստիկ. եւ լայր Աքաաբ եւ երթալը չեզրայել : Եւ ձեռն Տևառն եղեւ ի վերայ Եղիայի, եւ պնդեաց զմէջ իւր եւ ընթացաւ առաջի Աքաաբու 10 մինչեւ մտանել նորա չեզրայել, եւ պատմեաց Աքաաբ Յեզաբէլի կնոջ իւրում զոր արար Եղիա :

Յաղագս Եղիայի թէ ուտի էր կամ չորմէ ցեղէ :

Եղիա Թեզբացի էր ի ցեղէն Ահարոնի եւ բնակեալ էր ի Գաղաաղ, քանի թեզբի 15 սուրբ էին բահանալից : Եւ չորժամ ձնաւ Եղիա ետես մալր նորա Սորբա, զի արք

7 արագ om. B || 15 Սորբա] Սորբորա B

Élie dit à Achab : « Monte, mange et bois, car j'entends le bruissement de la pluie. » Achab monta pour manger et pour boire; mais Élie monta au sommet du Carmel, et, se penchant vers la terre, il mit sa tête entre ses genoux et il dit à son serviteur : « Monte, regarde du côté de la mer. » Il monta et, ayant regardé, il dit : « Il n'y a rien. » Élie dit : « Retourne sept fois. » A la septième fois, il dit : « Voici un petit nuage, comme la paume d'un homme, qui s'élève de la mer. »

* A fol. 316
v° a.

Élie dit : « Va * et dis à Achab : Attelle ton char et descends promptement afin que la pluie ne te surprenne pas. » Il arriva que pendant qu'il tournait d'un côté et de l'autre, les cieux furent obscurcis par la nuée et le vent, et il y eut une forte pluie. Achab pleurait et retournait à Jezrahel. Et la main du Seigneur fut sur Élie; il se ceignit les reins et courut devant Achab jusqu'à l'entrée de Jezrahel. Et Achab rapporta à Jézabel, sa femme, tout ce qu'Élie avait fait¹.

Au sujet d'Élie, d'où et de quelle tribu il était.

Élie le Thesbite était de la famille d'Aaron; il habitait Galaad, car Thisbé (Tezbi) était un douaire des prêtres. A la naissance d'Élie, sa mère Sobacha (Sobokha)² aperçut des hommes vêtus de blanc qui l'embrassaient et l'enve-

1. III Reg., xviii, 30-xix, 1. — 2. Σοβαχα avec les manuscrits C et D du Pseudo-Épiphane, cf. Theodor SCHERMANN, *Propheten und Apostellegenden*, dans *Texte und Untersuchungen*, t. 31, Leipsig, 1907, p. 109. Seul le ms. C fait de Sobacha la mère

սպիտակք ողջագուրէին զնա եւ ի հրեղէն խանձարուրս պատէին, եւ բոց հրոյ տալին նմա ուտել : Եւ եկեալ հայր նորա Ասովմ պատմեաց յԵրուսաղէմ : Եւ սսէ քահանայն հրամանաւ Տեառն . Մի երկնչիւր քանդի եղեցի բնակութիւն նորա ի լոյս, եւ բան նորա ի վճիռ, եւ կեանքն նորա ընդ հրեշտակս, եւ նախանձ նորա հաճոյ Աստուծոյ, եւ

5 զատեսցէ զԻւրալէլ սրով եւ հրով :

Եւ վերացաւ Եղիա շարժմամբ եւ հրեղէն կառօք յերկինս :

Հրոտից ժե եւ Յուլիսի ԻՆ : Վարբ Սիմէոնի որ վասն Քրիստոսի աղուաշ եղեւ,
եւ Յովհաննու անապատականի :

Սիմէոն եւ Յովհաննէս էին յԱսորոց յԵղեսեայ քաղաքէն * եւ Սիմէոն մայր միայն * A fol. 316
10 ունէր, իսկ Յովհաննէս միայն հայր ունէր որ ի տարւոջն յայնմիկ ետ նմա կին : v° b.

Եւ ճնողքն առին զորդիս իւրեանց եւ զնայցին յԵրուսաղէմ յաղօթս ի Սեպտեմբերի ժԴ երկիր պագանել սլատուական եւ սուրբ խաչին Քրիստոսի : Եւ շրջեալ ի

6 Եւ վերացաւ . . . յերկինս] Սն ծարգարէացաւ ամս քսան եւ հինգ . եւ էր յառաջ քան զգալուստ Քրիստոսի ամս ութ հարիւր եւ վեշտասան . որ հուր յերկնից երիցս անգամ իջոյց, եւ զանձրեւ արգել, եւ զմեւեալս յարոյց . եւ ի Քորէբ լերինն զԱստուած ետես, եւ զՅորդանան բաժանեաց որ եւ հրեղէն կառօք յերկինս համբարձաւ Հրոտից ժԴ եւ Յուլիսի Ի B || 7 Վարբ . . . անապատականի] Յիշատակ սուրբ ձգնաւորացն եւ եղբարցն Յովհաննու եւ Սիմէոնի որ վասն Քրիստոսի աղուաշանայր B.

loppaient dans des langes de feu, et ils lui donnaient des flammes de feu à manger. Son père Asom, était allé à Jérusalem, le raconta. Le prêtre lui dit par l'ordre de Dieu : « Ne crains pas, car son habitation sera dans la lumière, sa parole sera en proverbe et sa vie avec les anges, son zèle sera agréable à Dieu et il jugera Israël par l'épée et le feu ¹. »

Élie s'éleva dans les cieus dans une commotion, sur un char de feu.

15 HROTITS, 21 Juillet.

Vie de Siméon, qui se fit sot pour le Christ, et de Jean l'anachorète.

Siméon et Jean étaient de la ville d'Édesse de Syrie. * Siméon n'avait * A fol. 316
plus que sa mère et Jean que son père, qui dans cette année-là lui donna v° b.
une épouse.

Les parents, ayant pris leurs enfants, se rendirent à Jérusalem pour y prier, le 14 septembre, et se prosterner devant la précieuse et sainte croix du

d'Élie; le texte correct attribue la vision au père du prophète Σωδία. Le ms. C est aussi le seul qui mentionne le voyage du père qu'il appelle Asom. Le texte arménien suit donc le ms. C = Vat. gr. 1974.

1. Cf. Is., LXVI, 16.

վանորայս Երիբովի եւ Յորդանանու հրաժարեցին ի ճնօղացն Սիմէոն եւ Յովհաննէս, եւ գնացին յայնկոյս Յորդանանու ի վանան Երանկոյն Գերասիմոսի, եւ գտին զղուռն ի բաց : Եւ յառաջագոյն երեւցոյց Աստուած Գերասիմոսի զգալուսան Սիմէոնի եւ Յովհաննու, եւ ֆնայր նոցա : Եւ տեսեալ զնոսա ասէ. Բարի եկիք գառլինք Աստուծոյ եւ եղեալ զձեռս իւր ի վերայ նոցա արար զնոսա կրօնաւորս :

Եւ յետ եօթն աւուր ողջունեալ զաստուածազգեաց հայր վանացն զնացին ի լեռն, եւ հրէշտակ Տեսուն առաջնորդեաց նոցա մինչեւ յանապատն, եւ բնակեցան անդ որպէս անմարմինք ի մարմնի եւ մարմնաւոր հրէշտակք : Եւ երեւցոյց Աստուած զմահ ճնօղաց իւրեանց զմօրն Սիմէոնի եւ զհօրն Յովհաննու եւ զամուսնոյն, եւ զոհացան զԱստուծոյ : Այլ վանն ճղնութեան նոցա զոր արարին զբառասուն ամ յանապատին զրեալ են ի գիրս կենադն յախտենից :

Եւ եղև յետ այնորիկ ազգեցութիւն յԱստուծոյ աս Սիմէոն, եւ խորհեցաւ գնալ յաշխարհ եւ Աստուծով քիմարութեամբ զարձուցանել զմորբեալսն ի գիտութիւն ճշմարտութեան եւ ի զղջումն ասպշխարութեան : Իսկ Յովհաննէս բազում անգամ աղաչեաց զնա զի մի ելցէ յանապատէն. եւ նա ոչ կամեցաւ նմա լսել, եւ սոս ի նմանէ

4 Աստուծոյ] Գրիստոսի B ' | 6 զաստուածազգեաց] զաստուածազգեստ B || 7 եւ հրէշտակ . . . առաջնորդեաց նոցա] եւ հասին B || 8 եւ երեւցոյց . . . զամուսնոյն] եւ զզացոյց Աստուած Սիմէոնի զմահ մօր իւրոյ եւ Յովհաննու զմահ ամուսնոյն B || 13 ի գիտութիւն ճշմարտութեան եւ om. B.

Christ, Siméon et Jean, après avoir pris congé de leurs parents, visitèrent les couvents de Jéricho et du Jourdain, et se rendirent au delà du Jourdain au couvent du bienheureux Gerasime, dont ils trouvèrent la porte ouverte. Dieu avait fait connaître auparavant à Gerasime l'arrivée de Siméon et de Jean, et il les attendait. Lorsqu'il les vit, il leur dit : « Soyez les bienvenus, agneaux de Dieu, » et leur ayant imposé les mains, il les fit moines.

Sept jours après, ayant salué le prieur du couvent revêtu de Dieu, ils se rendirent à la montagne et l'ange du Seigneur les guida jusqu'au désert, où ils établirent leur demeure, vivant comme des incorporels dans un corps et des anges corporels. Dieu leur fit connaître la mort de leurs parents, à Siméon celle de sa mère et à Jean celle de son père et de sa femme; et ils rendirent grâces à Dieu. La vie d'ascétisme qu'ils menèrent pendant quarante ans dans le désert est inscrite dans le livre de la vie éternelle.

* A fol. 317
r° a.

Ensuite Siméon eut une inspiration de Dieu et songea à rentrer * dans le monde afin de convertir les égarés par la folie, avec l'aide de Dieu, à la science de la vérité et à la contrition de la pénitence. Jean, cependant, le pria plusieurs fois de ne pas quitter le désert, mais il ne voulut point l'écouter : il lui demanda de prier pour lui et le salua. Jean se mit à pleurer. Siméon

արթթս, եւ ողջունեաց զնա : Եւ սկսաւ Յովհաննէս լալ : Ասէ Սիմէոն. Մի լար
 Յովհաննէս կըբայր իմ, զի երթամ ես վասն խաղ առնելոյ զերկիր : Էջ ի լեառնէն եւ
 գնաց չերուսաղէմ, երկիր եպող սուրբ գերեզմանին Տեառն եւ սուրբ տեղեացն, եւ
 խնդրեաց չԱստուծոյ զի պործս իւր ոչ չստանեացէ, զի խաղայր ընդ ձանկունսն, եւ
 5 անուանեցաւ աղուաշ :

Գնաց չերուսաղէմ ի քաղաքն, եւ եգիտ մեռեալ շուն ի գետնի. կապեաց լար
 յոտսն եւ քարշէր ընդ մէջ քաղաքին եւ ասէր. Քարշեցէք ձանկաի, քարշեցէք : Եւ
 մանկունքն զկնի երթաչին եւ ծափս հարկանելով ասէին. Քարշնս աղուաշ, քարշնս
 զմախաղղ եւ զկնկուղղ : Եւ նա երթեալ ընկէց զմեռեալ շունն առաջ խանութի :
 10 Եւ կրեալ վաճառականն գան եհար զնա ուժղին դաւաղանօք, եւ կապեաց զշունն ի
 պարանոցն մինչև հանեալ ընկէց արտաքոյ քաղաքին :

Եւ զարձեալ ի միում աուր առեալ * ընկոյց յորով եմուտ չեկեղեցին, եւ կրեալ * A fol. 317
 չամբլոնն ձգէր մի մի ի վերայ կանանցն եւ ի կանթեղսն եւ շիջուցանէր եւ հեղոյր
 15 ր° b.
 զձէթն : Եւ կրեալ եկեղեցապանն իջոյց զնա չամբլոնէն եւ քարշեաց արտաքս, եւ
 20 աստիկ հարուածով գանեաց :

Եւ երանելի չիմարն Աստուծոյ Սիմէոն չամենայն շաբաթ մի օր ձաշակէր. եւ
 յորժամ զխտացին վասն պահոցն զնաց ի կիւրակէ աուր ընդ առաւօտն առեալ միս

9 զմախաղղ] քարշեա [սուճնր add. B — զմեռեալ] զմեռելոտի B || 10 արտաքոյ
 քաղաքին] արտաքս B.

lui dit : « Ne pleure pas, Jean, mon frère, car je pars pour mettre la paix
 sur la terre. » Il descendit de la montagne, se rendit à Jérusalem, se pros-
 terna devant le saint tombeau du Seigneur et devant les autres lieux saints
 et demanda à Dieu de ne point révéler ses œuvres, car il s'était mis à jouer
 avec les enfants et fut appelé sot.

Il se rendit à la ville de Jérusalem et trouva à terre un chien crevé; il lui
 attacha une corde aux pieds et le traîna par la ville en disant : « Tirez, enfants,
 tirez. » Les enfants accoururent derrière lui, battirent des mains et dirent :
 « Tire, sot, tire ta besace et ton capuchon. » Il alla jeter le chien crevé devant
 une boutique. Le boutiquier sortit, le frappa durement avec un bâton, puis
 il lui attacha le chien au cou jusqu'à ce que, l'ayant porté, il le jetât hors
 de la ville.

Un autre jour, ayant pris un grand nombre * de noix, il entra dans l'église, * A fol. 317
 et montant à l'ambon, il les jeta l'une après l'autre sur les femmes et sur
 1° b.
 les lampes, les éteignant et en répandant l'huile. Le sacristain arriva, le fit
 descendre de l'ambon, l'entraîna dehors et le frappa à coups redoublés.

Le bienheureux sot de Dieu, Siméon, ne mangeait qu'une fois par semaine;
 lorsqu'on eut appris qu'il jeûnait, il alla un dimanche matin prendre de la

երթալը ընդ մէջ բաղաքին եւ ուտէր : Եւ յաւուրս քառասնորդաց պահոցն գամենայն անսուաղ եկաց, եւ ի մեծի հինդաբաթին ուտէր հաց եւ զինի առաջն ամենայն ժողովրդեանն զի մի գիտացեն վասն պահոցն : Եւ ամենքեան ստէին թէ աղուաշ է :

Եւ ոմն սարկաւագ Յովհաննէս անուն ասէ ցՍիմէոն. Եկեսջիր ընդ իս ի բաղանիան եւ լուսացուք զգլուխս մեր եւ դանձինս : Եւ յորժամ մերձեցան ի դուռն էր բաղանիքն 5 երկուորեակ մի կողմն արանց եւ միւսն կանանց, եւ եհան զմապեղէն պարեգօտն իւր Սիմէոն եղ ի վերայ զլիտոյն եւ զնաց ի դուռն բաղանեաց կանանցն : Ասէ Յովհաննէս. Ո՛վ աղուաշ աչղ կանանց է : Ասէ Սիմէոն. Անմիտ սյր անդ ջերմն ջուր ոչ գոյ, իսկ աստ բազում է, եւ եմուտ մերկ ատ կանայան խղեալ աջօք : Եւ տեսեալ զնա կանանցն ընկեցին ի խոնարհ, եւ այնչափ տանջեցին զնա * մինչ զի ամենայն ժարմինն արիւնա- 10 խառն կապուտակ եղեւ, եւ կալեալ զտիցն քարշեցին արտաքս :

Եւ ոմն մի շնացաւ ընդ առնակին եւ այսահարեցաւ. եւ տեսեալ զնա Սիմէոն զի երթալը բացաւ զլիտով եւ խաչտառակեալ ընթացեալ զինի ապտակեաց զնա եւ ասէ. Մի եւս այլ շնացիս ո՛վ գերի : Եւ նա անկաւ յերկիր եւ վրվրալը. եւ կալեալ զձեռանէ նորա յարոյց եւ ողջացաւ : Եւ ասէ սյրն. Տեսանէի զի սեաւ շուն հանէիր 15 ի բերանոյս փայտախաչի :

1 Եւ յաւուրս . . . աղուաշ է *om.* B || 8 Ասէ] ցՅովհաննէս *add.* B || 12 ոմն մի . . . առնակին] սյր ոմն մեղսասէր B || 14 շնացիս] մեղանէր B || 15 Եւ ասէ սյրն . . . երթալը են *om.* B.

viande et la mangea en se promenant dans la ville. Il passa tout un carême de quarante jours sans rien manger, mais le jeudi saint il mangea du pain avec du vin devant toute la population afin qu'on ne sût pas qu'il avait jeûné. Tout le monde disait de lui qu'il était un sot.

Un certain diaere nommé Jean dit à Siméon : « Viens avec moi au bain, et nous nous laverons la tête et le corps. » Ils arrivèrent à la porte des bains. Il y avait deux entrées, l'une pour les hommes, l'autre pour les femmes, Siméon ôta sa tunique de poils, la posa sur sa tête et pénétra par la porte d'entrée du côté des femmes. Jean lui dit : « O sot, c'est le côté des femmes. » Siméon répondit : « Homme insensé, de l'autre côté il n'y a point d'eau chaude, mais de ce côté-ci il y en a beaucoup. » Et il entra nu auprès des femmes en fermant ses yeux. Les femmes, l'apercevant, le jetèrent à terre et le frappèrent tellement * que son corps saignant était devenu bleu, puis elles le saisirent par les pieds et l'entraînèrent dehors.

Un homme avait forniqué avec une femme mariée et était devenu possédé du démon. Siméon, l'ayant aperçu s'en allant tête nue et ridicule, courut après lui et le souffleta en disant : « Tu ne forniqueras plus, esclave. » L'autre tomba à terre et se mit à écumer. (Siméon) le prit par la main, le releva et il fut guéri. L'homme lui dit alors : « Je voyais que tu retirais, avec une croix de bois, un chien noir de ma bouche. »

* A fol. 294
v° a.

Եւ յաւուր ճիող զիտաց Սիմէոն զի շարժ կամէր լինել : Առեալ փոկ հարկանէր զսիւնսն եւ ասէր . Այսպէս ասէ Տէր կացջիւր . եւ այլ սեանց ասէր . Այսպէս ասէ Տէր մի կացցես եւ մի անկցիս : Եւ յորժամ եղև շարժն սիւնքն զոր ասաց . կացջիւր, կացին անշարժ . եւ որոց ասաց թէ . Մի կացցես եւ մի անկցիս հերձան, կորացան եւ ոչ անկան :

Մահ անկաւ ի քաղաքն . զնաց ի զպրոցն եւ զճանկուռնսն որ վախճանելոց էին համբուրէր եւ ասէր . Երթիջիւր խաղաղութեամբ : Եւ ասէ ցվարդապետն . Ով աղուաշ, մի հարկաներ զճանկուռնսզ զայլ զի մեծ ձանապարհ երթալոց են :

Մտանէր եւ ի տունս մեծատանցն, եւ որպէս զաղուաշ խա առնէին զնա : Եւ մի յաղախնացն սրտնկացաւ եւ յրացաւ, եւ զրարտէր զՍիմէոն թէ ի նմանէ է : Ասէ աիկին աղախնոյն ցՍիմէոն . * Ով աղուաշ, զինչ է այլ որ զորձեցեր ընդ աղախինն իմ : * A fol. 317 v° b.
Ասէ Սիմէոն . Այն, արարի զի լինիցի քեզ փորբիկ Սիմէոն : Եւ յոյժ քնքշեցուցանէր Սիմէոն զաղախինն զայն կերակրօք եւ ըմպելօք, եւ ասէր . Կեր եւ ւրբ ամուսին իմ : Եւ յորժամ լցան աւուրքն յերկարեցաւ յերկուռնսն, եւ ասէ աիկինն իւր ցՍիմէոն .
Արա աղօթս, սով աղուաշ, զի ձնանիցի կինս քո : Եւ ասէ Սիմէոն իբրև երզմամբ . Եւ իմ Գիտուս Քրիստոսն որ ոչ ելցէ մանուկն յարգանդէն, մինչև խոստովանեսցի

11 սվ աղուաշ om. B || 12 Այս] ճշմարիտ է add. B || 15 աղօթս] առ Աստուած add. B.

Un jour Siméon pressentit qu'un tremblement de terre devait se produire. Il prit une lanière, en frappa des colonnes en disant : « Voici ce que dit le Seigneur, vous resterez debout, » et à d'autres colonnes il dit : « Voici ce que dit le Seigneur, vous ne resterez pas debout, mais vous ne tomberez point. » Et lorsque le tremblement se produisit, les colonnes auxquelles il avait dit : « Vous resterez debout » demeurèrent fermes, et les autres auxquelles il avait dit : « Vous ne resterez pas debout et ne tomberez point », se fendirent, se penchèrent, mais ne tombèrent point.

La mort envahit la ville. (Siméon) alla à l'école et embrassa les enfants qui devaient mourir, en leur disant : « Allez en paix. » Et il dit au maître : « O sot, ne bats pas ces enfants, car ils s'en vont pour un long voyage. »

Il entra dans les maisons des riches, qui se moquaient de lui comme d'un sot. Une des servantes, ayant forniqué, devint enceinte et accusa Siméon, (disant) que c'était de lui. La maîtresse de la servante dit à Siméon : * « O sot, * A fol. 317 v° b.
qu'as-tu fait avec ma servante? » Siméon répondit : « Oui, je l'ai fait pour que tu aies un petit Siméon. » Siméon se mit à gâter beaucoup la servante avec de bonnes chères et des boissons, en lui disant : « Mange et bois, mon épouse. » Lorsque le terme arriva, les douleurs d'enfantement se prolongèrent; la maîtresse dit à Siméon : « Mets-toi à prier, ô sot, pour que ta femme accouche. » Et Siméon de répondre comme eu jurant : « Par mon Jésus-Christ, l'enfant ne sortira des entrailles que quand la mère aura avoué

մայրն գհայր մանկանն : Եւ լուեալ ազախնոյն խոստովանեցաւ յանուանէ զլղացուցիչն, եւ ապա ծնաւ զմանուկն :

Եւ ոմն ծի կորոյս հինգ հարիւր զահեկան, եւ աղաչեաց զերանելին զի արասցէ ազօթս եւ գոցէ զգանձն իւր : Ասէ Սիմէոն. Երդուիր զի այլ զոք ոչ հարկանես եւ գտանես զգանձն քս : Եւ նա երդուաւ : Եւ Սիմէոն եցոյց զծառայն որ զողացեալ էր, 5 եւ առ ի նմանէ զհինգ հարիւր զահեկանն : Եւ յնա սակաւ ժամանակաց մուացաւ աչրն զերդումն, եւ յորժամ կամէր հարկանել զոր չորանային ձեռքն :

Կին ծի էր կախարղ ի քաղաքին, եւ կամեցաւ Սիմէոն խափանել զգործ կախարղութեանն զի ծի վնասեացէ զոր : Ասէ ցնա. Կամիս զի արարից քեզ պահապանորդս զի ծի ախանահարիս * յուճեքէ : Եւ նա ասէ. Կամիմ : Եւ առեալ Սիմէոն փոքր 10 մագաղաթ եւ գրեաց ի նմա մանր գրով այսպէս. Աստուած խափանեցէ զքեզ. Աստուած զաղարեցուցանէ զքեզ յանաստուած գործոյց, զի ամենայն մարդ ի բէն դառնայ : Եւ կապեաց ի սրարանոցն : Եւ յայնժ որէ խափանեցաւ կախարղութիւնն նորա :

Եւ հրէի միում ապակէգործի նստաւ Սիմէոն հանդէպ զրացն ընդ այլ ալքատան, եւ որչափ գործէր Հրէայն եթէ բաժակ, եթէ կանթեղ եւ կթէ այլ ինչ խաչ հանէր 15

3-5 Եւ ոմն ծի... չորանային ձեռքն *om.* B || 14 Եւ հրէի... զրացն] Յառաջագոյն ծանոց Սիմէոն եւ զշարժն որ լինելոց էր. նոյնպէս կանխաւ զիտաց զժամտաձայն որ անկաւ ի քաղաքն. եւ զհրէայ ոմն ապակէգործ զարձոյց ի հաւասա Քրիստոսի, քանզի նստաւ երանելին Սիմէոն հանդէպ զրանց խանութի B || 16 խաչ հանէր... բեկանէր] սա խաչակիցէր ընդդէմ անօթոյն եւ առժամայն բեկանէին B.

le père de l'enfant. » La servante, l'ayant entendu, fit connaître par son nom celui qui l'avait rendue enceinte, puis l'enfant vint au monde.

Un homme avait perdu cinq cents écus, et vint demander au bienheureux de prier pour qu'il retrouvât son argent. Siméon lui dit : « Jure-moi de ne plus battre personne et tu retrouveras ton argent. » Il jura. Siméon lui fit connaître le domestique qui avait volé, et il reprit les cinq cents écus. Peu de temps après, l'homme oublia son serment, et comme il voulait battre quelqu'un, ses mains se desséchèrent.

Il y avait une femme sorcière dans la ville et Siméon, voulant empêcher ses œuvres de sorcellerie pour qu'elle ne fit du tort à personne, lui dit : « Veux-tu que je te fasse des amulettes, afin que tu ne sois plus touchée du mauvais œil* de personne? » Elle répondit : « Je le veux bien. » Siméon prit un petit bout de parchemin, et y écrivit ainsi en menus caractères : « Que Dieu t'entrave! Que Dieu mette fin à tes œuvres athées, car tout le monde est détourné par toi! » — Et il l'attacha au cou (de la femme). Depuis ce jour-là sa sorcellerie s'arrêta.

Siméon s'assit avec d'autres pauvres devant la porte d'un verrier juif, et tandis que le juif fabriquait soit une coupe, soit une lampe, soit autre

երանելին ընդդէմ գործոյն եւ բեկանէր : Եւ գիտացեալ Հրէին հալածեաց զերանելին ի տեղւոջէն, եւ այլեաց շանթիւքն դձեռն : Ասէ Սիմէոն. Ո՛վ պիղծ եւ աղուաշ, եթէ ոչ հանցես խաչ ի ճակատդ դամենայն բեկանես : Եւ յորժամ սկսաւ գործել բեկանելին անօթքն, եւ այնչափ նեղեցաւ ծինչեւ եհան խաչ յերեսն, եւ սպա գործն հաստատեցաւ.

5 եւ հաւատաց ի Քրիստոս եւ ձկրեցաւ :

Եւ երկու օւրերք յառաջ քան զվախճանն իւր պատմեաց նմա Յովհաննէս սարկաւազն երազ եթէ. Տեսանէր ի տեսլան զեղբայր քո զՅովհաննէս, որ յանապատին է, ունելով ի գլուխն պաակ յորում գրեալ էր. Պաակ համբերութեան յանապատին : Եւ ծի ոմն ձերձ կալով ասէր. Կոչեցէք զաղուաշն Սիմէոն զի առցէ սրակ, ոչ ծի այլ բաղում, զի զբաղումս դարձոցց ի ձեզաց յաղաշխարութիւն : Եւ ես ասացի. Աղուաշ * A fol. 313
10 մարդ աջպիտի՞ բարեաց արժանաւորի : Եւ պատուիրեաց նմա Սիմէոն սուեալ երկումն զի ծի ուձէք պատմեաց զերազն ի կենդանութեան իւրում :

Եւ յորժամ եհաս օր կատարման իւրոյ եմուտ ի խուղն իւր եւ անկեալ վախճանեցաւ Յուլիսի ԻԱ : Եւ ասացին ոմանք ծիճապելով եթէ. Աղուաշի մահն վաղվազելով եղեւ : Եւ երթեալ երկու աղքատք բարձին զնա առանց մաքրելոյ, առանց քահանայի, առանց պաշտաման եւ խնկոց, եւ տանելին զնա ի թաղել : Եւ յորժամ անցուցանելին

15

3 հանցես խաչ] արացես նշան խաչի B || 4 եհան խաչ] արար նշան խաչի B — հաստատեցաւ] որով ճանեաւ զգորութիւն խաչելոյն B || 6 իւր] երանելոյն Սիմէոնի B || 13 վախճանեցաւ] հրոտից փե եւ *add.* B.

chose, le bienheureux faisait le signe de la croix contre l'objet, qui se brisait. Le juif, s'en étant aperçu, chassa de là le bienheureux en lui brûlant la main avec des braises. Siméon lui dit : « O immonde et sot, si tu ne fais point le signe de la croix sur ton front, tu casseras tout. » L'autre se remit à travailler, mais les objets se brisaient, et il en fut tellement vexé qu'il finit par faire le signe de la croix sur son visage; alors le travail alla convenablement. Il crut au Christ et se fit baptiser.

Deux jours avant sa mort, le diacre Jean lui raconta un rêve qu'il avait eu et dit : « J'ai vu dans une vision ton frère Jean qui est au désert, portant sur sa tête une couronne où il était écrit : « Couronne de patience dans le « désert. » Et quelqu'un qui se trouvait présent disait : « Appelez le sot « Siméon pour qu'il reçoive une couronne, pas une seule, mais plusieurs, car « *il a converti de nombreuses personnes des péchés à la pénitence. » Et moi * A fol. 318
je lui ai dit : « Un homme aussi sot peut-il mériter de tels bienfaits? » 15
Siméon lui recommanda de ne raconter ce rêve à personne de son vivant.

Lorsque le jour de sa mort arriva, il se retira dans sa hutte et tomba mort, le 21 juillet. D'aucuns dirent en riant : « La mort du sot a été galopante. » Deux pauvres allèrent l'enlever, sans le nettoyer, sans prêtre, sans office ni encens, l'emportèrent et l'enterrèrent. Lorsqu'ils le transportaient par les

զնա ընդ փողոցն ետես զնա ապակեգործ հրէայն որ մկրտեցան, եւ ասէր երզմամբ եթէ. Տեսանեմ ամբոյս բազում ջահիւք որք երզեն քաղցրաբարբառ ճայնիւ, եւ ասեն. երանի է քեզ Սիմէոն աղուաշ, զի վասն ոչ ունելոյ քեզ ի մարդկանէ որ պաշտեն եւ չղարկեն զքեզ, երկնային զորք սպասաւորեն քեզ, որ եւ նոքա իսկ թաղեցին զնա պատուով :

Եւ ի միւսում աւուրն Յովհաննէս սարկաւազն ետես ի տեսլեան զի հրէշտակք իջին յերկնից եւ բարձին զմարմին երանելոյն Սիմէոնի, եւ տարան յանապատն առ Յովհաննէս : Եւ բազումք ի քաղաքացեացն երթեալ ի գերեզմանն ընդ առաւօտն, եւ բացեալ ոչ գտին զմարմին երանելոյն անդ, եւ վառս ետուն Աստուծոյ : Եւ երթեալ շինեցին ի * վերայ դատարկ գերեզմանին մատուռն, եւ կարգեցին կանթեղս անշի- ջանելի :

A fol. 518
v° a.

* B
p. 32 b.

[* B Յիշատակ Եզեկիելի բահանայի եւ մարգարէի :

Սուրբ բահանամարգարէն Եզեկիել էր որդի Բուզեայ ի բահանայիցն. եւ մարգարէացաւ ամս քսան յառաջ քսան զմարդանալն Քրիստոսի ամս չորեքհարիւր եւ եօթասասուն եւ եօթն :

Դնաց ի գերութիւն ընդ ժողովուրդն յերկիրն Քաղղէացոց. եւ անդ ետես ի վերայ Քորբար գետոյ զսոսկալն տեսիլն. եւ զչորեքկերպեան աթոռոցն զյօրինուած, եւ

4 որ եւ նոքա իսկ թաղեցին զնա om. B || 6 ետես . . . Աստուծոյ] եւ բազումք ի քաղաքակցաց ասին ի տեսլեան զճեճ փառս նորա առ Աստուած B || 10 դատարկ om. B — անշիջանելի] իսկ ընկեր Սիմէոնի Յովհաննէս յանապատի վճարեաց զկեանս իւր առաքիլի եւ խտամբեր վարուք, եւ էառ զգասկ համբերութեան անապատաւորաց add. B.

rués, le verrier juif qui s'était fait baptiser l'aperçut et dit avec serment : « Je vois une grande foule tenant des flambeaux qui chantent d'une voix douce en disant : « Tu es heureux, Siméon le sot, de n'avoir personne parmi « les hommes pour te rendre service et t'enterrer, ce sont les milices célestes « qui te rendent ce service. » Et ce furent elles qui l'enterrèrent avec honneur.

Le jour suivant, le diacre Jean vit en vision que des anges descendus du ciel enlevaient le corps du bienheureux Siméon et l'emportaient au désert auprès de Jean. De nombreux citoyens de la ville, s'étant rendus le matin à la tombe et l'ayant ouverte, n'y trouvèrent point le corps du bienheureux ; ils rendirent gloire à Dieu. Ils allèrent construire sur le * tombeau vide un oratoire et y installèrent des lampes qui ne devaient point s'éteindre.

* A fol. 318
v° a.

* B
p. 32 b.

[B* Commémoration du prêtre et prophète Ézéchiél. Le saint prêtre et prophète Ézéchiél était le fils de Buzi ; il prophétisa quatre cent soixante-dix-sept ans avant l'incarnation du Christ, pendant vingt ans.

Il alla en captivité avec le peuple au pays des Chaldéens, et là il vit, sur le fleuve Chobar, la vision terrible, la disposition des trônes quadriformes,

դբազմաչեայ եւ զլեցիւեւան քերորէսն, եւ զխառս բազմեցելոյն Աստուծոյ ի վերայ նոցա :

Չսա ի Բաբելոնէ տեսիլն աստուածալին չերուսագէմ եւ ի տաճարն էած, եւ եցոյց զոր ինչ Հրէայքն անդաճոր ի ծածուկ չարիս ի տաճարին զործէին, եւ յոյժ արտմէր ընդ գերութիւնն եւ ընդ պատուհաս ժողովրդեանն, որով եւ եցոյց նմա Աստուած զի արժանաւորքն էին աչնմ ամենաչիի :

Սա ամբարձեալ Հոգւովն Տևառն եղաւ ի մէջ դաշտի որ լի էր սակերօք մեռելոց. եւ ճարգարէացեալ ետես զնոսա չարուցեալս, եւ ճանեաւ զխորհուրդս հասարակաց չարութեանն : Սա ըստ Մովսեսի ի ցուցմանէ աստուածալին տեսեան ետես զօրինակ շինութեան տաճարին, եւ զգուռն փակեալ մտիցն եւ ելիցն Աստուծոյ ի խորհուրդ սրբուհոյ Աստուածամկին անրոյժ կուսութեանն : Գուշակեաց եւ զսրբոյ խաչէն թուցեալ չորեքկուսի տեսանելով զտաճարն :

Սա զատեաց ի Բաբելոն զցեղն Գանայ եւ զԳաղաց զի ամպարշտեցան ի Տեառնէ կարծելով պահել զօրէնս : * Եւ արար նոցա նշանս զի օձք աստակէին զատնդիւսս նոցա եւ զանասունս, ուստի ի նոցանէ սպանաւ, քանզի ընդդէմ կաչին նմա զամենաչն աւուր կենաց իւրեանց : Եւ սպան զնա որ առաջնորդէր Բարաչէլի անդ, չանդիմանեալ լինելով ի նճանէ վասն պաշտելոյ զկուռս :

* B
p. 33 a.

Եւ թաղեցին զնա ժողովուրդն Բարաչէլի չազարակն Մեթուր ի գերեզմանն Արփալ -

les chérubins aux yeux multiples et aux six ailes et la splendeur du Dieu assis sur eux.

Il apporta cette vision divine de Babylone à Jérusalem et au temple, montra ce que les Juifs commettaient de mal en secret dans le temple, et il était très triste de la captivité et de la punition du peuple, parce que Dieu lui avait montré qu'ils méritaient tout cela.

Il fut enlevé par l'Esprit du Seigneur et déposé dans la plaine remplie des ossements des morts; il y prophétisa et les vit ressusciter, et comprit le mystère de la résurrection générale. Il vit, à l'instar de Moïse, par une vision divine, la forme de la construction du temple, la porte fermée pour l'entrée et la sortie de Dieu dans le mystère de la sainte Mère de Dieu, dont la virginité ne fut point atteinte. Il prédit aussi au sujet de la sainte croix en voyant le temple à quatre côtés volant.

Il jugea à Babylone les tribus de Dan et de Gad, qui avaient commis des impiétés vis-à-vis du Seigneur, tout en croyant conserver les lois. * Il fit des prodiges en leur faveur, alors que les serpents tuaient leurs enfants à la mamelle et leur bétail; malgré cela il fut tué par ceux-ci qui avaient continué de s'opposer à lui tous les jours de leur vie. Il fut tué par celui qui était le chef d'Israël, parce qu'il l'avait réprimandé de ce qu'il adorait les idoles.

* B
p. 33 a.

Le peuple d'Israël l'enterra dans le champ de Methour, dans le tombeau

սարայ որդոյն Սեմեայ, որ էր նախահայր հարցն Աբրահամու, որոյ էր գերեզման նորա այր կրկին : Եւ էր տիպ ճարգարէին աչապէս. գլուխն երկայն եւ չափաւոր, տրտմերես, սակաւ եւ երկայն ունելով զծօրուսն :]

Հրոտից ԺԶ եւ Յուլիսի ԻԲ : Վկայաբանութիւն սրբուհւոյն Գերանդիտոյ պարսկի :

Կինս աչս կին էր ճոգպետի ի Պարսիկս, չաւուրս թագաւորին Հոռոմոց Մօրկայ, եւ 5
Պարսից արքային Խոսրովայ : Եւ եղև ի ծիում աւուր ի գարձացման թմբութիւն եւ տեսանէ հրեշտակս որ ցուցանեն նմա խաւարային տեղի եւ հուր չորում էին ծնողքն իւր զի էին կուպաշտք. ցուցին նմա եւ այլ տեղի լուսաւոր եւ զրախտ չորում զուար-
ձանային դասք քրիստոնէից, եւ զնաց ինքն զի մտցէ սա նոսա, եւ արգել զնա հրեշտակն եւ ասէ. Ոչ ոք առանց մկրտութեան մտանել կարէ ի լոյսն :

Եւ չարուցեալ առժամայն զնաց առ քրիստոնեայն եւ մկրտեցաւ : Եւ զիտացեալ 10
այլն իւր բարկացաւ, եւ երթեալ պատմեաց Խոսրովու արքային, եւ դատապարտեցին զԳերանդուխտ, եւ առաքեցին զնա ի հեռաւոր եւ ի մոռանալի բանի, չորում էր խոր

4 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B — պարսկի] որ Մարիամ անուանեցաւ B || 6 գար-
ձացման թմբութիւն] գարձացումն թմբութեան B || 7 ցուցանեն] ցուցին B || 10 հրեշտակն] Տեառն add. B || 11 մկրտեցաւ] եւ անուանեցաւ Մարիամ add. B || 13 ի մոռանալի] յանցուշ B.

d'Arphaxad, fils de Sem, le premier des ancêtres d'Abraham, dont le tombeau avait deux grottes. Telle était la physionomie du prophète : tête longue et moyenne, figure triste, barbe peu fournie et longue.]

16 HROTITS, 22 Juillet.

Martyre de sainte Gérandoukht¹, la persane.

Cette femme était l'épouse d'un chef des mages en Perse, aux jours de l'empereur des Grecs, Maurice, et du roi de Perse, Chosroès. Elle tomba un jour dans une torpeur d'extase et vit des anges qui lui montrèrent un endroit obscur avec des flammes, où se trouvaient ses parents qui étaient idolâtres; ils lui montrèrent aussi un autre endroit lumineux, un jardin où les chœurs des chrétiens se réjouissaient; elle s'avança pour y entrer et être avec eux, mais l'ange l'en empêcha en disant : « Personne ne peut entrer dans la lumière sans le baptême. »

Elle se leva aussitôt, se rendit auprès des chrétiens et se fit baptiser. Son mari, l'ayant appris, se mit en colère et alla la dénoncer au roi Chosroès. On condamna Gérandoukht et on l'envoya dans une prison lointaine dans une oubliette, dans laquelle se trouvait un puits profond avec un dragon. On

1. La forme Gorandoukht, plus correcte (Justi, *Iranisches Namenbuch*, Marburg, 1895, p. 121), se trouve dans l'édition de Constantinople de 1706.

վերապ եւ վիշապ . թողին զնա անդ զամս տասն եւ ութ : Եւ հրեշտակ Տեառն սանձեաց զվիշապն եւ որպէս գառն ընդերացաւ եւ զնէր զգլուխ իւր առ ոսա Գերանդխտոյ : Եւ հրեշտակ Տեառն մերձեցաւ ի բերան նորա եւ ասէ . Յայսմհետէ ոչ տիրեսցէ քեզ սով եւ * այնչափ ժամանակս ոչ քաղցեալ, ուսաւ անդ զատորի լեզուն եւ զսարժոսարանն :

* A fol. 318
v° b.

5 Եւ յետ մահուանն Խոսրովու որպի իւր Որմզզան եհան զԳերանդուխտ ի խոր բանդէն, եւ այնչափ տանջեցին զնա մինչեւ ստինքն հաստան եւ հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զնա : Եւ զարձեալ լցին ի բուրձ հնոցի մոխիր կայծակսառն, արկին անդ զգլուխն եւ կապեցին աւուրս բազումս եւ զԲրիստոս ոչ ուրացաւ, եւ արկին ի բանդ : Ապա հրամայեաց անառակ արանց զի պոռնկեացին ընդ նմա, եւ յորժամ հայէին ի նա
10 ոչ եւս տեսանէին զնա : Հանին ի բանդէն եւ տարան ի հեռաւոր տեղի զի հատցեն զգլուխն եւ կապարեաց մատանեաւ կնքեցին զպարանոցն զի յետ կտրելոյ զգլուխն տարցեն զմատանին առ թագաւորն : Եւ յորժամ տանէին զերանելի կինն հրեշտակ Տեառն հրամայեաց զօրականին արձակել զնա, եւ նա վասն մատանուոյն երկեաւ եւ ասէ . Եթէ ոչ տարաց զմատանին թագաւորն փոխանակ նորա զիս սպանցէ : Եւ
15 հրեշտակն աներեւոյթմարար եհան զմատանին ի սարանոցէն աւուղջ, եւ ետ ի զօրականն

1 եւ վիշապ] եւ օձք եւ թունաւոր զեւունք ի նմա B — Եւ հրեշտակ . . . ոչ քաղցեալ om. B || 4 զսարժոսարանն] որով անդապար օրհնէր զԱստուած add. B || 5 իւր Որմզզան] նորա որ նստաւ B || 6 բանդէն] եւ տեսեալ զհաստատութիւն հաւատոց նորա հրամայեաց add. B || 7 սանջեցին] զան հարին B — Եւ հրեշտակ Տեառն ողջացոյց զնա om. B || 9 — p. 1806, l. 4 Ապա հրամայեաց . . . երեւէր] Եւ ապա ետան ցգորական մի եւ աւտրեցին արսարս ի հեռաւոր տեղի մեռանիլ անդ իբրեւ զգլխապարտ . եւ ի ձանապարհին հրեշտակ Տեառն երեւեալ զօրականին յանուրջս հրամայեաց արձակել զնա : Եւ երանելի կինն B.

l'y abandonna dix-huit années. Mais l'ange dompta le dragon qui se familiarisa comme un agneau et venait poser sa tête aux pieds de Gérandoukht. L'ange du Seigneur s'approcha de sa bouche et lui dit : « Désormais la faim ne te dominera plus, » et * elle n'eut pas faim pendant tout ce temps-là ; elle apprit la langue syriaque et le psautier.

* A fol. 318
v° b.

Après la mort de Chosroès, son fils Hormizd (*Ormizden*) fit sortir Gérandoukht de la prison profonde, et on la tortura à tel point que ses seins se détachèrent, mais l'ange du Seigneur la guérit. Ensuite on remplit un sac avec de la cendre de four mêlée à de la braise ardente, et on y introduisit sa tête, on l'y attacha de longues journées, mais elle ne renia point le Christ. On la jeta en prison. (Le roi) ordonna ensuite à des hommes débauchés de fornicuer avec elle, mais lorsqu'ils la regardaient, ils ne la voyaient plus. On la fit sortir de la prison et on l'emmena à un endroit éloigné pour lui trancher la tête ; on lui scella le cou avec un sceau de plomb afin qu'après lui avoir tranché la tête, on apportât le sceau au roi. Pendant qu'on emmenait la bienheureuse femme, l'ange du Seigneur ordonna au soldat de la mettre en liberté, mais celui-là eut peur pour le sceau, et dit : « Si je

A fol. 319
1° a. եւ սպա արձակեաց զնա : Եւ Պերանդուխտ յոյժ տրտմեցաւ զի ոչ արժանաւորեցաւ վասն Քրիստոսի մարտիրոսանալ, եւ հրեշտակ Տեառն կամելով կատարել * զփափաքումն նորա սրով մերձեցաւ ի պարանոցն եւ եհերձ զմորթն, եւ հեղաւ արիւնն եւ ներկեաց զհանդերձն եւ խոցն յաշանապէս երեւէր :

Ապա զնաց յերուսապէճ եւ երկիր եպագ սուրբ տեղեացն, եւ դարձաւ ի քաղաքն Մելիտինէ :

Իսկ զօրականն որ արձակեաց զերանելին Պերանդուխտ արկին ի բանդ վասն նորա, եւ զխտացեալ Պերանդխտոյ ասէ ցՊոմեոփանոս մետրապօլիտն. Եթէ ոչ արձակի զօրականն որ վասն իմ ի մահ մատնեցաւ դարձայց ես անպէն ի Պարսիկս, եւ տաց զանձն իմ փոխանակ նորա : Յաշնժամ մետրապօլիտն զրեաց առ Որմզղան Պարսից արքայն, եւ նա արձակեաց զօրականն, եւ հրամայեաց զի սմենայն բրիստոնեայքն խաղալովթեամբ կացցեն :

Եւ աղաչեաց զՊերանդուխտ մետրապօլիտն զի երթիցէ ի Կոստանկլինուպօլիս եւ օրհնեցէ զթագաւորն, եւ աղօթս արացցէ վասն նորա եւ վասն քաղաքին, եւ նա ոչ կամեցաւ ասելով եթէ. Մերձեալ է կատարումն կենաց իմոց : Գնաց յեկեղեցին սուրբն մերձ ի Մծբին քաղաքն, եւ զոհացաւ զԱստուծոյ եւ աղօթեաց յերկար, եւ հիւանդացաւ

7 դերանելին om. B || 8 մետրապօլիտն] քաղաքին add. B — արձակի] աղասի B || 12 խաղալովթեամբ] ի խաղալովթեան B.

A fol. 319
1° a. n'apporte pas le sceau au roi, il me fera tuer à sa place. » Alors l'ange invisiblement enleva du cou le sceau intact, le remit au soldat, et celui-ci délivra Gérandoukht, qui fut très attristée de n'avoir pas été digne d'être martyrisée pour le Christ. L'ange du Seigneur, voulant accomplir * son désir, s'approcha de son cou avec une épée et lui coupa la peau, le sang coula et teignit ses vêtements en laissant apparaître la blessure avec évidence.

Elle se rendit ensuite à Jérusalem et se prosterna devant les lieux saints, puis retourna à la ville de Mélitène.

Le soldat qui avait remis en liberté la bienheureuse Gérandoukht, ayant été jeté en prison à sa place et à cause d'elle, Gérandoukht à cette nouvelle dit au métropolitain Dométianus : « Si le soldat qui est condamné à mort à cause de moi, n'est pas remis en liberté, je retournerai de nouveau en Perse et me livrerai à sa place. » Alors le métropolitain écrivit au roi des Perses, Hormisd, qui relâcha le soldat, et ordonna de laisser vivre en paix tous les chrétiens.

Le métropolitain pria Gérandoukht de se rendre à Constantinople, d'y bénir l'empereur, de prier pour lui et pour la ville; mais elle ne consentit point, en disant : « La fin de ma vie est proche. » La sainte se rendit à une église près de la ville de Nisibe, rendit grâces à Dieu et pria longuement; elle fut

աւուրս սակաւս եւ խաղաղութեամբ հանդեաւ ի Քրիստոս Յուլիսի ԻԲ : Եւ յորժամ
 մկտեցաւ Գերանդուխտն Մարիամ անուանեցաւ :

[B * Տօն եւ յիշատակ սուրբ առաքելուհւոյն իւղաբեր հետեւողին Քրիստոսի
 երանելոյն Մարիամու Մագդաղենացոյն, ըստ ամենայն ազգաց :

* B
 p. 35 a.

5 Սրբուհի աղախինն Քրիստոսի Մարիամ Մագդաղենացին որ մի էր չկարբեր
 կանանցն, սա չառաջագոյն մատուցեալ առ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս հետեւեցաւ
 նմա, զի էր ի Մագդաղեայ ի սահմանացն Ասորոց : Եւ զոլով նախ ըմբռնեալ ի չեօթն
 զիւսաց չորոց չարչարէր ի լսել զհամբաւս սքանչելեաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս-
 10 եհան ի նմանէ գեօթն դեան :

Իսկ նա այլ ոչ եւս բաժանեցաւ ի Տեառնէ, այլ թողեալ գտուն եւ զազգականս
 եւ զամենայն զոր ինչ ունէրն աշակերտեցաւ Տեառն եւ ժուժկալութեամբ ընդ նմա
 շրջէր, հետեւելով կենարարին մերոյ ի լսել պատուածային վարպապետութիւնն, եւ ի
 չլնչից իւրոց պաշտելով զՏէրն եւ զաշակերտան սպասաւորէր պիտոյից աղքատացն :

15 Եւ այնպէս ամենայն ուրեք ամմեկնելն հետեւելով Փրկչին մերոյ մինչեւ ի կենարար
 չարչարանն եւս, որ եւ հանդէպ նստէր ի մահուն, եւ սպասաւոր եղև կենարար
 գերեզմանին յետ որոյ եւ պատրաստելով խունկս եւ եղս բերէր առ ի չօժանել

1 Քրիստոս] Հրոտից ԹՁ եւ add. B — Եւ յորժամ... անուանեցաւ om. B.

malade très peu de jours et reposa en paix dans le Christ, le 22 juillet.
 Lorsque Gérandoukht s'était fait baptiser elle avait pris le nom de Marie.

[B * Fête et commémoration, selon toutes les nations, de la bienheureuse
 Marie-Madeleine, la sainte femme apôtre, la myrophore, qui suivit le Christ.

* B
 p. 35 a.

La sainte servante du Christ Marie-Madeleine, qui fut l'une des myro-
 phores, s'était auparavant présentée à Notre-Seigneur Jésus-Christ et l'avait
 suivi, car elle était de Magdala aux confins de la Syrie. Comme elle avait
 été auparavant possédée de sept démons, dont elle souffrait, ayant appris
 la renommée des miracles de Notre-Seigneur Jésus-Christ pendant qu'il
 circulait corporellement dans le pays d'Israël, elle s'était rendue auprès de
 Lui, et le Seigneur l'avait guérie et chassé d'elle les sept démons.

Depuis, elle ne se sépara plus du Seigneur, et ayant quitté sa maison,
 les membres de sa famille et tout ce qu'elle possédait, elle se fit le disciple
 du Seigneur et circulait avec persévérance avec lui, suivant notre vivificateur
 pour écouter son enseignement divin, servant le Seigneur et les disciples
 de ses biens et pourvoyant aux besoins des pauvres.

C'est ainsi que, suivant partout inséparablement notre Sauveur jusque
 dans sa passion vivifiante, assise devant Lui à sa mort, elle prit soin du tombeau
 vivifiant. Puis, ayant préparé des aromates et des parfums, elle les apporta

զմարմինն Տեառն : Ուր եւ ետես իսկ գերեզու հրեշտակն սպիտակագեաց ի գերեզմանին ի սնարից եւ յանտիցն նստեալ : Յետոյ ետես եւ գնոյն ինքն զՏէրն ի կերպարանս պարտիզպանի, եւ խօսակցեցաւ ընդ նձա եւ լուեալ ուսաւ ի նմանէ զճշմարիտ ծանօթութիւն յարութեանն զոր ընթացեալ աշակերտացն պատմեաց : Եւ աջնպէս նախ քան զպսն զՏէրն յարուցեալ տեսանել արժանի եղև վասն սոջաւել սիրոյն 5 զոր ունէր առ նա :

Եւ յետ համբաւնալոյն Քրիստոսի եւ ընդունելոյ զՀոգին սուրբ զնաց ի Եփեսոս առ սուրբն Յովհաննէս աստուածաբան աւետարանիչն, եւ առ նձա լինելով ճգնէր անգ . որ եւ կացեալ մեծաւ ճգնութեամբ ննջեաց սրբաբար, եւ եղաւ ի մուսս աչրին յորում յետոյ ննջեցին եօթն սուրբ մանկունքն : 10

Իսկ յետոյ Լեւոնտիոս թագաւորն զսուրբ նշխարս նորա եբեր ի Կոստանդինուպօլիս, եւ եղ ի վանան Պապարու զոր ինքն շինեաց . յորում կատարի տարեւոր յիշատակ նորա հանապաղ, եւ ի Կուրատորն մերձ Զուարակին :

Ի սմին աւուր ի Հայք կատարեցաւ վկայութեամբ վասն Քրիստոսի սուրբն Շահապ Արծրունի յապէն Հայոց եւ այլ մի ընդ նձա ի Բաբելոն, որք յԱմիրմունէ ի գեան արկան վասն Քրիստոսի հաւատոցն :] 15

pour en embaumer le corps du Seigneur. C'est là qu'elle vit les deux anges, vêtus de blanc, assis au sépulcre, l'un à la tête, l'autre aux pieds. Elle vit ensuite le Seigneur lui-même sous les apparences d'un jardinier et conversa avec Lui, et elle apprit de Lui la vraie nouvelle de la résurrection qu'elle alla, en courant, transmettre aux disciples. C'est ainsi qu'elle fut digne de voir, avant les autres, le Seigneur ressuscité, en raison de la grande affection qu'elle avait pour Lui.

Après l'Ascension du Christ et après avoir reçu le Saint-Esprit, elle se rendit à Éphèse auprès de l'évangéliste saint Jean le théologien, et, restant près de lui, elle pratiqua l'ascétisme. Après avoir vécu en grand ascétisme elle s'endormit saintement, et fut déposée à l'entrée de la grotte où s'endormirent plus tard les sept saints enfants.

Plus tard l'empereur Léonce fit apporter ses saintes reliques à Constantinople et les déposa dans le couvent de Lazare, qu'il avait fait bâtir; c'est là qu'a toujours lieu la célébration annuelle de sa commémoration et à Curatoron près du Veau.

En ce même jour, en Arménie, périt par le martyre pour le Christ saint Shahap Artzrouni, de nationalité arménienne, avec un autre homme à Babylone; ils furent jetés dans le fleuve pour la foi au Christ par Amirmouni¹.

1. Amirmouni = Amir al-mouminin, l'émir des croyants.

* Հրոտից մէ եւ Յուլիանի ԻՊ : Տօն է սուրբ եպիսկոպոսացն Փոկասու
եւ Ստեփաննոսի Սիւնեաց :

* A fol. 319
1° b.

Կացուցին զսուրբն Փոկաս առաջն Ափրիկանոս եպարքոսին, եհարց ցնա վասն
հաւատոյն իւրոյ եւ նա աստուածային վարդապետութեամբն պատմեաց զխորհուրդս
5 քրիստոնէութեան, եւ վասն մարդեղութեանն Քրիստոսի : Եւ զարմացաւ եպարքոսն
ընդ հանձարս իմաստութեան նորա եւ ասէ . Թող զայդ ամենայն եւ կատարեան
զկամս թագաւորին, եւ սկսաւ բանս հայհոյութեան խօսել :

Եւ եղև յանկարծակի ձայն որպէս ի աստիկ անձրեւէ, եւ շարժ մեծ եւ ահագին,
եւ յահէն անկաւ Ափրիկանոս յերկիր եւ այլ զօրականքն, եւ էին որպէս մեռեալք
10 անշունչ : Եւ ծագեաց լոյս մեծ առաւել քան զարեգակն, եւ երեւեցան յերկնից չորս
հրեշտակք երկվարօք որք խօսեցան ընդ սրբոյն Փոկասու եւ էլին յերկինս :

Իսկ Տէրինաինա կինն Ափրիկանոսի եպարքոսի ընթացաւ հերարձակ, եւ անկաւ
յոտս Փոկասու, աղաչէր չարուցանել զայր իւր . եւ նա աղօթեաց առ Աստուած եւ
չարոյց զնա : Եւ նա երթեալ պատմեաց զամենայն Տրայանոսի արքային եւ նա

1 Տօն . . . Սիւնեաց] Տօն եւ վկայութիւն սուրբ եպիսկոպոսին Փոկասու B || 7 զկամս] զհրամանս B || 10 Եւ ծագեաց . . . յերկինս օտ. B || 12 անկաւ] անկեալ B || 14 — p. 1810, l. 4
Եւ նա երթեալ . . . երեւեցան] Լուեալ թագաւորն Տրայանոս կոչեաց զսուրբն առաջն իւր, եւ յետ
բազում հարցման եւ պատասխանոց իբրեւ եղիտ հաստատուն ի հաւատն Քրիստոսի հրամայեաց
եւ կախեցին զնա, եւ քերեցին ուժգին զմարմին նորա, եւ ապա եղին ի բանդի եւ նա զոհանալով
փառաւորէր զԱստուած : Եւ յանկարծակի երեւեցան ի բանդի B.

* 17 HROTITS, 23 Juillet.

* A fol. 319
1° b.

Fête des saints évêques Phocas et Étienne de Siunikh.

On introduisit saint Phocas devant l'évêque Africanus, qui l'interrogea au sujet de sa foi, et il répondit, en expliquant avec une doctrine divine les mystères du christianisme et l'incarnation du Christ. L'évêque fut surpris du talent de sa sagesse, mais il lui dit : « Abandonne tout cela et exécute la volonté de l'empereur » ; puis il se mit à proférer des paroles de blasphème.

Il se produisit tout d'un coup un bruit, comme celui d'une averse, accompagné d'un grand et terrible tremblement de terre ; Africanus, de peur, tomba à terre, ainsi que les autres soldats, et ils furent comme morts, sans souffle. Une grande lumière, plus forte que celle du soleil, jaillit et quatre anges du ciel apparurent, montés sur des chevaux, qui conversèrent avec saint Phocas et remontèrent au ciel.

Terentina, femme de l'évêque Africanus, accourut, les cheveux épars, et tombant aux pieds de Phocas, le pria de ressusciter son mari. Il pria Dieu et le ressuscita. Puis elle alla raconter le tout à l'empereur Trajan, qui fit

կոչեաց առաջի իւր եւ հարցանէր : Եւ սուրբ վկայն Քրիստոսի մի ըստ միոջէ, նոյնպէս պատմեաց զամենայն սքանչելիսն Աստուծոյ : Եւ հրամայեաց կախել զնա եւ քերեցին զմարմինն նորա եւ ձայն չերկնից զօրացոյց զնա : Եղին զսուրբն ի * բանդ, եւ գոհանալով լատուորէր. զԱստուած : Եւ յանկարծակի բացաւ բանդն, եւ երեւեցան զամբարք եւ ջահք լուսուորք, եւ որք տեսին հաւատացին եւ մկրտեցան :

Եւ զարձեալ կացուցին զսուրբն առաջի թագաւորին, եւ անխախտելի եկաց ի հաւատան Քրիստոսի : Արկին զսուրբն ի նոր այրեցեալ կիր զերիս ժամս, եւ Աստուած անարատ պահեաց զնա : Եւ ապա ջեւուցին բաղանիս եւ արգելին զնա անդ, եւ համբարձեալ զձեռս իւր չերկինս սոթթեաց առ Աստուած, եւ յորժամ կատարեաց զաղօթսն եւ սասց զամէնն, աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յուլիսի ԻԳ : Եւ յորժամ հանին զմարմինն անուշահոտ լեալ իբրեւ զնարդոս :

Կամեցաւ թագաւորն երանել ի քաղաքէն, եւ երեւեցաւ նմա սուրբն Փոկաս ի գուռն քաղաքին եւ ասէ. Տրայանոս բռնաւոր, երթիջիր ի պատրաստեալն քեզ տեղի ի հուրն չախտեմական. ինձ բացան զբռնք արքայութեան երկնից : Եւ յետ սակաւ աւուրց չարաչար մահուամբ մեռաւ Տրայիանոս :

8 անարատ] անջլաս B — արգելին զնա] արկին զսուրբն B || 10 Աստուած] Հրոմից ժէ եւ add. B || 10-13 եւ յորժամ... եւ ասէ] եւ երեւեցաւ սուրբն Փոկաս թագաւորին յանուրջս եւ ասէ B.

venir en sa présence (Phocas) et l'interrogea. Le saint martyr du Christ raconta, à son tour, en détail, tous les miracles de Dieu. (L'empereur) ordonna de le suspendre et de déchirer son corps; mais une voix du ciel le fortifia. On jeta le saint en prison. Tandis qu'il en glorifiait et remerciait Dieu, la prison s'étant ouverte tout d'un coup, des lampes et des flambeaux lumineux apparurent, et tous ceux qui en furent témoins crurent et se firent baptiser.

On introduisit de nouveau le saint devant l'empereur, mais il demeura inébranlable dans la foi au Christ. On jeta le saint dans de la chaux fraîchement cuite, on l'y tint pendant trois heures, mais Dieu le conserva intact. On fit ensuite surchauffer un bain et on l'y enferma, mais il éleva ses mains au ciel et pria Dieu, et tandis qu'il terminait sa prière et disait Amen, il rendit son âme à Dieu, le 23 juillet. Lorsqu'on sortit son corps, il dégagéait un parfum comme celui du nard.

L'empereur voulut sortir de la ville; saint Phocas lui apparut à la porte de la ville et lui dit : « Trajan, tyran, tu iras à l'endroit qui t'est préparé, dans les flammes éternelles; pour moi les portes du royaume des cieus se sont ouvertes. » Peu de jours après Trajan mourut d'une mort cruelle.

* A fol. 319
v° a.

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի :

Երանելին Ստեփաննոս եպիսկոպոս էր Սիւնեաց, եւ էր վարժ աստուածային գրոց գիտութեան : Գնաց ի Կոստանդինուպօլիս, եւ ուսաւ յունարէն լեզու եւ գիր, եւ եղև թարգմանիչ : Եւ թարգմանեաց զգիրսն Գիորգիոսի Աթենացոյ աշակերտին Պօղոսի .
 5 արար եւ ինքն * լուծմունս նմին : Թարգմանեաց եւ զգիրսն Գրիգորի Նիւսացոյն * A fol. 319
 եղբօր Բարսղի որ վասն բնութեան եւ կազմութեան ճարգոյն : Գնաց եւ ի Հռոմ, եւ
 եբեր անտի գիրս երիս վասն ձշմարիտ հաւատոյ :

Եւ պատրիարքն Կոստանդինուպօլի Գերմանոս զրեաց թուլթ ի Հայս թէ . Ընդէր
 ոչ ասէք Գրիստոսի երկու բնութիւն յատկաբար, եւ ընդունիք զժողովն Քաղկեդոնի :
 10 Եւ ի ձեռն Ստեփաննոսի սուարեաց ի Հայս :

Եւ եկեալ Ստեփաննոսի չերկիրն Հայոց, Բարգէն կաթողիկոսն Հայոց ձեռնադրեաց
 զնա արքեպիսկոպոս մեծ աթուոյն Սիւնեաց, հրամանաւ Քուրդոյի իշխանին Սիւնեաց :
 Եւ հրամայեաց Բարգէն կաթողիկոսն Հայոց Ստեփաննոսի զբել պատասխանի թղթոյն
 Գերմանոսի պատրիարքին : Եւ զրեաց յոժ գեղեցիկ գրոց վկայութեամբ եւ սուրբ

1 սուրբ] տօն եւ *add.* B || 2 եպիսկոպոս էր Սիւնեաց] աշակերտ էր Մովսէսի Սիւնեաց *
 եպիսկոպոսին B || 4 Աթենացոյ] եւ Արիստապացոյ *add.* B || 8 թէ . . . Քաղկեդոնի] վասն
 հաւատոյ B.

En ce jour martyre de saint Étienne, l'évêque de Siunikh.

Le bienheureux Étienne était évêque de Siunikh; il était versé dans la science des écritures divines. Il se rendit à Constantinople et y apprit la langue et la littérature grecques, et devint traducteur. Il traduisit les œuvres de Denys l'Athénien, disciple de Paul, et en fit lui-même des explications. Il traduisit aussi les ouvrages de Grégoire de Nysse, frère de Basile, sur la nature et la formation de l'homme. S'étant rendu à Rome, il en rapporta trois ouvrages sur la vraie foi.

Germain, patriarche de Constantinople, avait écrit aux Arméniens : « Pourquoi n'attribuez-vous pas explicitement deux natures au Christ, et acceptez-vous le concile de Chalcédoine? » Il envoya cette lettre par l'intermédiaire d'Étienne aux Arméniens.

Étienne étant arrivé en Arménie, le catholicos des Arméniens, Babgen, le sacra archevêque du grand diocèse de Siunikh, avec l'autorisation de Khouorto, prince de Siunikh. Babgen, catholicos des Arméniens, ordonna à Étienne de répondre à la lettre du patriarche Germain. Il écrivit une très belle (lettre) avec le témoignage des Écritures et de la profession de foi des

Հարցն դաւանութեամբ, զոր իբրեւ ընթերցան իմաստունքն Յունաց յոյժ գովեցին զհաւատաւ
Հայոց ճշմարիտ եւ առանց հերձուածոյ :

Արար եւ մեկնութիւնս համառօտս չորից աւետարանացն եւ արարածոցն, եւ
Յորպայ, եւ այլ զրոց : Արար եւ շարականս ձայնաւորս եւ կցուրգս քաղցր եղանակաւ :
Եւ սրբէր զճիւղադարարոյ երկիրն Սիւնեաց յամենայն պղծութենէ, եւ քարողէր սրբու- 5
թեամբ եւ * պարկեշտութեամբ կեալ որպէս վայել է բրիտանոնէից :

* A fol. 320
r° a.

Եւ էր կին մի իշխանի միոյ պոռնիկ եւ սզգապլիզժ ի գեող մի որ կոչի Մող, զոր
բազում անգամ խրատէր սուրբն ի բաց կալ ի պիղծ գործոյն, եւ կինն առաւել լրբէր :
Պէպ եղեւ սրբոյն գալ ի գեողն յայն եւ զի էր ժամն տօթ պատրաստեցին զձահիճան
նորա ի վերայ ուռի ծառի միոյ : Եւ կինն պոռնիկ ստիպէր զայր իւր երթալ սարանանել 10
զնա, եւ այլն առեալ զղանակն զնայ ի ծառն ուր ննջէր սուրբն զի սպանցէ զնա, եւ
տեսանէր զի ընդ շնչոյն բոց հրոյ ելանէր ի բերանոյ նորա, եւ երկուցեալ ոչ սպան
զնա եւ կնոջն առեալ զսուրն եհար ի սիրտն նորա : Եւ երկիրն առ հասարակ ճշեաց
մարդկաբար եւ ասէ. Վնայ : Եւ կոչի մինչեւ ցայսօր Վայոյ ձոր :

Եւ աշակերտքն նորա բարձեալ զմարմինն նորա տարան յԱրկապեան սենեակն, եւ 15
անտի ի Թանատի վանքն, եւ թաղեցին ի դուռն եկեղեցւոյն, ուր բազում բժշկութիւնք
լինին մինչեւ ցայսօր :

13 Եւ երկիրն . . . Վայոյ ձոր om. B.

saints pères, et lorsque les sages Grecs l'eurent lue, ils firent de grands éloges sur l'orthodoxie des Arméniens, exempte d'hérésie.

Il fit également les commentaires abrégés des quatre évangiles, de la Genèse, de Job et d'autres livres. Il composa aussi des hymnes chantées et des antiennes d'une douce mélodie. Il purifia le pays de Siunikh aux mœurs monstrueuses de toutes les abominations et y prêcha la vie sainte et * pudique telle qu'elle convient aux chrétiens.

* A fol. 320
r° a.

Il y avait une femme de prince, fornicatrice et incestueuse, dans un village appelé Moz, que le saint avait maintes fois engagée à abandonner ses œuvres immondes; mais la femme avait augmenté son insolence. Il arriva que le saint passant par ce village, on lui prépara, à cause de l'heure du grand hâle, une couchette sur les branches d'un arbre. La femme impudique pressa son mari d'aller tuer (le saint). Le mari, armé d'un couteau, se rendit à l'arbre où reposait le saint avec l'intention de le tuer, mais ayant aperçu qu'avec le souffle il sortait des flammes de sa bouche, il eut peur et ne le tua point. La femme, saisissant le couteau, en frappa le cœur (du saint). La terre entière se mit à crier comme un homme et dit : « Malheur. » Et cet endroit s'appelle jusqu'aujourd'hui Vaïotzor¹.

Ses disciples enlevèrent son corps, l'emportèrent à la chambre d'Arkazean, et de là au couvent de Thanat, où ils l'inhumèrent à la porte de l'église; de nombreuses guérisons ont lieu en cet endroit jusqu'aujourd'hui.

1. Mot à mot à « la Vallée de Malheur. »

Իսկ ծխայնակեաց ծի նոյ անուն տեսանէր զսուրբն Ստեփաննոս առաջի Քրիստոսի, եւ զոգ նորա լի արեամբ եւ սաէր. Տես Տէր զի քս է վրէժխնդրութիւն : Եւ ազգեաց զաւսուին սպաշխարել : Եւ ահա մէգ եւ մառախուղ պատեաց զերկիրն եւ եզեւ շարժ սաստիկ եւ ընկզմեաց բազում ճարգիկ եւ անասուն :

5 * Կատարեցաւ սուրբն Ստեփաննոս Յուլիսի ԻԳ :

* A fol. 320 r° b.

Յայսմ աւուր սօն է Մարիամայ Մագդաղենացոյն :

Ազգախնն Քրիստոսի Մարիամ էր ի սահմանացն Մագդաղեայ Ասորոց, յորմէ ելին եօթն զեւքն, աշակերտեցաւ Քրիստոսի, եւ ի գերեզմանն անուշ եղօք եւ ինկօք օժ զճարմին Տեսուն, եւ ի Յարութեանն նախ քան զայլ կանայսն ընդ Մարիամու
10 Աստուածածնին ետես զՔրիստոս յարուցեալ ի մեռելոց, եւ զկնի Համբարձմանն Տեսուն զնաց չեփեսոս առ Յովհաննէս աւետարանիչն : Եւ մեծ ձգնութեամբ կացեալ Հանգեաւ ի տեղւոյն :

[B * Յայսմ աւուր ի Հայս յիշատակ Սամուէլի իշխանի աշակերտի Թաղէոսի
առաքելոց, եւ այլ եւս եօթն վկայիցն ընդ նմա, որք կատարեցան ի Սանատրուկ
15 արքայէն :

* B p. 37 a.

Ի սմին աւուր վկայութիւն Ապողինարի եպիսկոպոսի զոր Պետրոս առաքեալն

1-4 Իսկ ծխայնակեաց . . . անասուն om. B || 5 Ստեփաննոս] Հրոտից ժէ եւ add. B.

Un cénobite du nom de Noé vit saint Étienne, devant le Christ, sa poitrine pleine de sang, qui disait : « Regarde, Seigneur, car la vengeance t'appartient » ; et il avertit la province de faire pénitence. Et voilà que le brouillard et la brume enveloppèrent le pays, il se fit un violent tremblement de terre qui engloutit beaucoup de personnes et d'animaux.

* Saint Étienne fut martyrisé le 23 juillet.

* A fol. 320 r° b.

En ce même jour fête de Marie-Madeleine.

La servante du Christ Marie, de qui sept démons furent chassés, était de la contrée de Magdala de Syrie. Elle devint disciple du Christ, et c'est elle qui, au tombeau, oignit le corps du Seigneur avec des huiles suaves et des aromates. A la Résurrection c'est elle qui, avant toutes les autres femmes, vit avec Marie, mère de Dieu, le Christ ressuscité des morts ; et après l'Ascension du Seigneur, elle se rendit à Éphèse auprès de l'évangéliste Jean. Après avoir vécu en grand ascétisme, elle reposa dans cet endroit.

[B * En ce jour, en Arménie, commémoration du prince Samuel, disciple de l'apôtre Thaddée, et de sept autres martyrs avec lui, qui furent martyrisés par le roi Sanatrouk.

* B p. 37 a.

En ce même jour martyre de l'évêque Apollinaire, que l'apôtre Pierre

կարգեաց եպիսկոպոս Ռափեննիոյ, որ հրով կատարեցաւ ի Վեսպիանոսէ թագաւորէ :
 Ի սոյն աւուր հանդեաւ ի Քրիստոս սոսկալի տանջանօք եւ նահատակութեամբ մեծ
 եւ ամենագովելի պարոն եւ թագաւորահայրն Հայոց Թորոս, եւ թագեցաւ ի դամբարանի
 հարց իւրոց ի սուրբ ուխտն Կրակարկ :

Եւ յայսմ աւուր հանդեաւ ի Քրիստոս պարոն Թորոս որդի Լեւոն թագաւորին Հայոց, 5
 որ սպանաւ ի Բարձրբերկ :]

Հրոտից ժԸ եւ Յուլիսի ԻԳ : Տօն եւ վկայութիւն սրբուհւոյն Քրիստինեայ :

Կոչս վկայն Քրիստոսի Քրիստինեա էր ի Տիւրոս քաղաքէն, գուտար Ուրբանոսի
 գատաւորի, որ շինեալ աշտարակ բարձր եմոյճ զգուտար իւր անդ, եւ զկուռս իւր
 արծաթեղէն կանգնեաց ի սենեակ աշտարակին :

Եւ ի միում աւուր լուսաւորեցան միտք կուսին Հոգւով սրբով, եւ ընդ պատուհան
 սենեկին հայեցաւ յերկինս, եւ գմտաւ աճ դարարողն ամենեցունց, եւ հաւատաց
 յամենասուրբ Երրորդութիւնն, եւ դամենայն կուռս հօր իւրոց խորտակեաց եւ բաշխեաց 10

7 Տօն . . . Քրիստինեայ] Վկայութիւն սրբուհւոյն կուսին Քրիստինեայ B || 9 գատաւորի . . .
 աշտարակին] ստրատելատի եւ կուսպաշտի : Եւ էր վայելուչ կերպարանաւ եւ յոյժ զեղեցիկ
 տեսեամբ, զոր բաղուճք ի մեծամեծաց ցանկային հարմնացուցանել որդոց իւրեանց : Այլ
 հայր նորա շինեաց աշտարակ բարձր եւ եմոյճ զգուտար իւր անդ . եւ զկուռս իւր զարծաթեղէն
 եւ դոսկեղէն կանգնեաց ի սենեակ աշտարակին, եւ կարգեաց զգուտարն ի սպասաւորութիւն
 կուոցն իւրոց զի սուաւել սիրելի լիցի աստուածոց իւրոց B || 13 յամենասուրբ Երրորդութիւնն]
 ի ճշմարիտն Աստուած B.

avait établi évêque de Ravenne, et qui fut martyrisé par les flammes sur l'ordre de l'empereur Vespasien (*Vespianos*).

En ce même jour reposa dans le Christ, après avoir été martyrisé dans d'horribles tortures, le grand baron digne de tous éloges, et père du roi d'Arménie, Thoros. Il fut enterré dans le caveau de ses ancêtres dans le saint monastère de Drazark.

En ce jour également reposa dans le Christ le baron Thoros, fils du roi Léon d'Arménie, qui fut tué à Bartzérberd.]

18 HROTITS, 24 Juillet.

Fête et martyre de sainte Christine.

La vierge martyre du Christ Christine était de la ville de Tyr, fille du juge Urbain, qui, ayant fait bâtir une haute tour, y enferma sa fille, et plaça ses idoles en argent dans la salle de la tour.

Un jour, l'esprit de la vierge se trouva illuminé par le Saint-Esprit et, regardant le ciel par la fenêtre de sa chambre, en contemplation du créateur de toutes choses, elle crut à la très sainte Trinité, brisa toutes les idoles

կարօտելոց : Եւ զխտացեալ Հօրն տանջեաց զնա ուժգին եւ արկ * զնա ի բանդ : Եւ * A fol. 320
 ի զիշերին իջին հրեշտակք յերկնից եւ ողջացուցին զվերսն եւ զնա կերակրեցին : v° a.

Եւ յետ աւուրց հանին ի բանդէն եւ տարեալ ընկեցին ի ծովն, եւ հրեշտակ Տեառն
 իջեալ եհան եւ կանգնեաց զնա ի վերայ ջրոյն որպէս ի ցամաքի : Եւ իջեալ Տէրն
 5 յերկնից մկրտեաց զնա ի ծովն, եւ Միքայէլ հրեշտակապետն եհան զնա ի ցամաքն :
 Եւ գտեալ Հօր իւրոյ զնա եղ ի բանդի : Եւ ի զիշերին յայնմիկ ի հրեշտակէ խօցեալ
 Ուրբանոս հայր իւր չար ծահուամբ մեռաւ :

Իսկ Դիոն գատաւորն խտաագոյն եւ զաւն չարչարանօք տանջեաց զՔրիստոսի
 որոջն, եւ առաւել հաստատուն արար զնա ի հաւատան Քրիստոսի, եւ բազում սքան-
 10 չելիս արար, եւ մեռեալս յարոյց զօր տեսին անհաւատք եւ հաւատացին ի Քրիստոս
 անձինք երեք հազարք :

Եւ փոխեցաւ գատաւորն այն եւ եղեւ Յուլիանոս ոմն, հրամայեաց եւ արկ զաղախինն
 Քրիստոսի ի հնոց հրոյ, եւ ոչ այրեցաւ : Ընկեցին զնա ի գազանս, եւ ոչ մերձեցան ի

2 Եւ ի զիշերին . . . կերակրեցին *om.* B || 3-8 Եւ յետ աւուրց . . . չարչարանօք] Եւ յետ աւուրց
 հրամայեաց եւ հանին ի բանդէն եւ տարեալ ընկեցին ի ծովն . եւ քանզի փափաք ձեծ ունէր
 մկրտութեան, տեսանէր սուրբ կոյսն որպէս թէ Տէրն ինքնին իջեալ յերկնից մկրտէր զնա
 անդ : Եւ ճինչ կարծէր հայր իւր թէ հեղձամահ եղեւ, եզիւ զնա ի ցամաքի բանդի հրեշտակ
 Աստուծոյ ապրեցոյց զնա . եւ կողեալ զնա հայրն եղ ի բանդի, եւ խորհէր զխտաւել զնա
 եւ ի զիշերին յայնմիկ ինքն եղեւ յանկարծամահ : Ապա եկն Դիոն գատաւորն եւ խտաագոյն
 տանջանօք չարաչար B || 9 հաստատուն արար] հաստատեաց B || 10 եւ մեռեալս յարոյց *om.*
 B || 13 եւ ոչ այրեցաւ] եւ պահեցաւ կենդանի դօրութեամբն Քրիստոսի B.

de son père et les distribua aux indigents. Son père, l'ayant appris, la tortura
 beaucoup et la jeta * en prison. La nuit, des anges descendirent du ciel, * A fol. 320
 guérèrent ses plaies et la nourrirent. v° a.

Après quelques jours, on la fit sortir de la prison et, l'ayant emmenée,
 on la jeta à la mer. Mais l'ange du Seigneur, étant descendu, l'en retira
 et la dressa debout sur les eaux comme sur terre ferme. Le Seigneur, descendu
 du ciel, la baptisa dans la mer, puis l'archange Michel l'emmena et la
 déposa sur le rivage. Son père, l'ayant retrouvée, la fit mettre en prison.
 Cette nuit-là, son père Urbain, blessé par l'ange, mourut d'une mort cruelle.

Le juge Dion infligea à la brebis du Christ des tortures plus dures et
 plus cruelles encore qui la raffermirent davantage dans la foi au Christ. Elle
 fit beaucoup de prodiges et ressuscita des morts. A cette vue, les infidèles
 crurent au Christ, au nombre de trois mille.

Ce juge ayant été changé, il vint un certain Julien, qui ordonna de jeter
 la servante du Christ dans une fournaise, mais elle ne fut pas brûlée. On
 la jeta aux fauves, qui ne s'approchèrent point d'elle; on lui coupa les seins

նա, հատին զստինսն եւ զէզուն եւ փոխանակ արեանն կաթն բղխեաց : Եւ եղև ձայն յերկնից եւ ասէ. Քրիստինէ անբիժ եւ անարատ կոչս, բազում չարչարանաց համբերեցեր վասն իմ, եւ ամենայն հրեշտակք օրհնեցին զՀայրն իմ եւ զիս վասն քո, որ մանկութեամբ քո այնչափ ժուժկալեցեր, զօրացիր զի բացան քեզ երկինք * եւ արքայութիւնն իմ պատրաստեալ է քեզ, եկեացես եւ տեսցես զպսակս անապականս :

* A fol. 320 v° b.

5

Եւ մի ոմն ի զօրականացն եհար զտուրն ի սիրտն եւ ի կողն Քրիստինեաց, եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յուլիս ԻԴ :

Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելի աղականոյն Աստուծոյ Ողոմբիս :

Սա էր ի Կոստանդինուպօլիս յաւուրս բարեպաշտ Թագաւորացն Մեծին Թէոդոսի եւ որպօքն իւրոց Արկապիտսի եւ Մնորիտսի, եւ սրբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանին, որ եւ ներբողական զովասանութեամբ ձառս պրեաց վասն նորա : Եւ վանքն նորա մերձ է մեծի եկեղեցւոյն Կոստանդինուպօլիս :

10

* B p. 39 a.

[B * Եւ յայսմ աւուր վկայութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ վկայիցն Քրիստոսի Ռովմանոսի եւ Դաւթի, որք ի չլՌուսք կատարեցան յանօրէն եղբորէն իւրեանց :

1 ի նա] եւ ապա հրամայեաց եւ *add.* B — եւ փոխանակ . . . անապական] եւ նա աղօթէր առ Քրիստոս, եւ ուրախ էր ընդ բազում չարչարանսն զի քաջայոյս էր հասանիլ նորօք յարքայութիւնն երկնից, եւ առնուլ զպսակն անապական B || 8 Աստուած] Հրոտից ԺԷ եւ *add.* B || 8 Աստուծոյ Ողոմբիս] Քրիստոսի Ողմբիայի ձգնաւոր մօր մերոյ B || 10 սրբոյն *om.* B || 11 որ եւ ներբողական . . . վասն նորա] անպարզ պարապեալ յաղօթս եւ ի պահս առաքինի վարուք եւ խտածբեր ձգնութեամբ . որ եւ զմեծ մասն ընչից իւրոց բաշխէր աղքատաց եւ եկեղեցեաց : Արտասահման եղև վասն ձշմարտութեան հրամանաւ Եւզոքսիայ Թագուհւոյն, ուր եւ կատարեցաւ ամենայն բարեպաշտութեամբ Յուլիս ԻԴ : Զսա ներբողական զովասանութեամբ ձառապրեաց ի դարձի իւրում երանելին Յովհան Ոսկեբերան B.

et la langue, mais au lieu de sang, il coula du lait. Une voix du ciel se fit entendre, qui dit : « Christine, vierge pure et sans tache, tu as enduré bien des tortures pour moi; tous les anges ont béni mon Père et Moi, à cause de toi, parce que, étant jeune, tu as si bien persévéré; prends courage, car le ciel est ouvert pour toi * et mon royaume t'est préparé; tu viendras et tu verras des couronnes impérissables. »

* A fol. 320 v° b.

Un des soldats frappa Christine de son glaive au cœur et au flanc et c'est ainsi qu'elle rendit son âme à Dieu, le 24 juillet.

En ce jour commémoration de la bienheureuse servante de Dieu Olympe.

Elle vivait à Constantinople aux jours des pieux empereurs Théodose le Grand et ses fils Arcadius et Honorius, et de saint Jean Chrysostome qui écrivit sur elle un discours panégyrique. Son couvent se trouve proche de la grande église de Constantinople.

* B p. 39 a.

[B * Et en ce jour martyre des saints et glorieux martyrs du Christ Romanos et David, qui furent martyrisés en Russie par leur frère impie.

Աշխարհն Ռուզաց յանհաւատութեան էր մինչեւ ի ժամանակս ինքնակալութեանն
 Հռոմոց Ալեքսի, յորոյ աւուրս նստաւ նոցա թագաւոր Փաւստրոս անուն. եւ սա
 հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ յորոյ ձեռն զարձաւ եւ ամենայն * աշխարհն ի
 ճշմարիտ հաւատս Քրիստոսի : Իսկ նախ քան զհաւատալն ճնեալ էր թագաւորն
 5 երկոտասան որդի յալլ եւ ալլ կանանց, յորոյ վերայ բաժանեաց զտէրութիւն աշխար-
 հին :

* B
 p. 39 b.

Իսկ սոքա երկոքին համաձայր զոլով որք կոչեցան յաւազանէն Ռոմանոս եւ Գաւրիթ
 բարեբարոյ էին եւ աստուածասէր քան զամենայն եղբարսն. որ եւ միշտ զհանդերձեալ
 կեանան խոկային չերիտասարգական հասակին մինչեւ սիրելի լինել ամենեցուն : Եւ
 10 անկեալ հալլ նոցա ի հիւանդութիւն ասպատակեցին յայնժամ ազգն Պիժանլաց
 յաշխարհն, եւ առաքեաց թագաւորն զՌոմանոս զորոք ընդդէմ նոցա, եւ յայնժամ
 վախճանեալ իւր ուղիղ հաւատով ի Քրիստոս :

Անդրանիկն յորդոցն որում անուն էր Եւզրապոլիաս մերձ հանդիպեցաւ, որ էր
 ալլ ժանտ եւ մախար ընդ սուրբն Ռոմանոս եւ ընդ Գաւրիթ : Եւ յորժամ զարձաւ
 15 սուրբն Ռոմանոս ի մարտէն, թագուցանէր ի նմանէ զվախճան հօրն եւ հնարէր թէ
 ո՞րպէս կորուսցէ զնա զի ինքն առանց հակառակութեան տիրեացէ :

Ալլ Ռոմանոս լուեալ զվախճան հօրն սղբալ, եւ ծանուցեալ զորացն Ռոմանոսի
 զնենգութիւն եղբորն թախանձէին զնա յառնել ի վերայ նորա : Իսկ սուրբն ոչ կամեցաւ
 վասն աւազութեանն ալլ ասէ. Ատեցի ես զունայնութիւն կենցալոյս, եւ պատրաստ

Le pays des Russes fut sans foi jusqu'à l'époque du règne d'Alexis sur les
 Grecs, aux jours duquel un nommé Vladimir (*Phrameros*) devint leur roi ; celui-
 ci crut au Christ et se fit baptiser, et par lui tout * le pays se convertit à la
 vraie foi du Christ. Mais avant de croire, le roi ayant eu douze fils de
 plusieurs femmes, il avait partagé entre eux le gouvernement du pays.

* B
 p. 39 b.

Les deux, nés de la même mère, qui furent appelés sur les fonts bap-
 tismaux, Romanos et David, furent de meilleures mœurs et plus amis de Dieu
 que tous leurs frères ; ils songèrent continuellement dans leur jeunesse à la
 vie future et furent aimés de tout le monde. Leur père étant tombé malade,
 les Byzantins en profitèrent pour envahir le pays. Le roi envoya Romanos
 contre eux à la tête des troupes, puis mourut dans la vraie foi du Christ.

L'aîné des fils, dont le nom était Sviatopolk (*Eusdapolkas*), se trouvait là ;
 c'était un homme méchant qui jalousait les saints Romanos et David. Lorsque
 saint Romanos revint de la guerre, il lui cacha la mort de leur père et
 s'efforça de le faire périr, afin de régner sans conteste.

Romanos, ayant appris la mort de son père, gémit, et les troupes de
 Romanos, ayant reconnu la trahison de son frère, le supplièrent de marcher
 contre lui. Mais le saint n'y consentit point à cause de sa situation d'aîné,
 et dit : « J'ai haï la vaine gloire de la vie, et je suis prêt à mourir pour l'espérance

եմ ի մահ վասն յուսոյն Քրիստոսի : Եւ ճինչդեռ էր ի խորանն իւր արտաքոյ քաղաքին Կիլաւոյ, եւ կատարէին առաջն նորա զառաւօտին աղօթան քահանայքն, յանկարծակի հասին զինուորք առաքեալք յանօրէն եղբօրէն Եւստապօլկայ, եւ հարին սրով զերանելին :

Իսկ նա զն ունէր առաջն զնկարագիր տէրունական պատկերին, աղաղակեաց սո. 5
նա. Ի քեզ Տէր անձկամ գալ, զի թէպէտ եւ զեզ մարմնոյ իմոյ ի սրոյս թառամի, ալլ հոգի իմ փութայ տեսանել զքեզ ցնծութիւն իմ : Իու զիտես Տէր զի տնպարտ ծեւանիմ, * եւ վասն նախանձու որպէս զԱբէլին ի Կալենէ. ալլ արս ինձ վրէժխնզիր Աստուած :

* B
p. 40 a.

Եւ ճինչդեռ փութային զխոցոտեալ մարմին սրբոյն սպանանել, լինդրեաց 10
սակաւիկ ճի յաղօթս կալ, եւ ասէ. Փառք քեզ Տէր որ զերծուցեր զիս յունայնութենէ կենցաղոյս : Լացին որ շուրջն կալին զգրկին իւրեանց ի բարի տեսունէն եւ ասէին. Ո՛վ քրիստոսասէր զինձր ոչ կամեցար զիսուս աշխարհիս, ալլ կամաւ մատնեցեր զանձն անիրաւ մահուդ :

Եւ հարին ընդ սրբոյն զմի ի պաշտօնէիցն որում անուն էր Գէորգէոս. բարձին 15
սապ զերանելին ի սալլ եւ տանէին ի բերդն Վեստրաւատն : Եւ ճինչդեռ կենդանի էր, եկին ալլ զինուորք առաքեալք յանօրինէն, եւ բացին սրով զկողս նորա. եւ յայնժամ

au Christ. » Pendant qu'il se trouvait sous sa tente, hors de la ville de Kila¹, et que les prêtres célébraient en sa présence l'office du matin, les soldats envoyés par son frère impie Sviatopolk (*Eustapolkas*) survinrent à l'improviste et frappèrent le bienheureux par l'épée.

Mais lui, qui avait devant soi l'image du Seigneur, cria vers elle : « Seigneur, j'aspire à venir vers toi, bien que la beauté de mon corps soit fanée par l'épée; mon âme a hâte de Te voir, Toi qui es ma joie. Tu sais, Seigneur, que je meurs innocent, * et pour cause de jalousie comme Abel par Caïn. Rends-moi visite, Dieu vengeur. »

* B
p. 40 a.

Pendant qu'ils se hâtaient de massacrer le corps blessé du saint, celui-ci demanda à prier un instant, et dit : « Gloire à Toi, Seigneur, qui m'as délivré de la vanité de cette vie. » Tous ceux qui l'entouraient, pleuraient d'être privés de leur bon maître et dirent : « O ami du Christ, pourquoi as-tu refusé la gloire de la terre et as-tu livré volontiers ta personne à cette mort injuste? »

En même temps que le saint, on avait frappé un de ses serviteurs dont le nom était Georges; puis on avait hissé le bienheureux sur un chariot pour le conduire à la forteresse de Vysegrad (*Vesolraton*). Pendant qu'il était encore en vie, arrivèrent d'autres soldats envoyés par l'impie, qui lui ouvrirent les flancs par l'épée; il rendit alors son âme, comme de l'encens suave,

1. La ville s'appelle « Alta » dans *Acta SS.* Sept., t. II, p. 641.

աւանդեաց զհոգին իւր որպէս զխուսկ անոջ ի ձեռս Աստուծոյ, եւ զճարմինն մուծին ի բերդն, եւ եղին յեկեղեցի սրբոյն Բարսղէ :

Ապա առաքեաց հրեշտակս եւ առ համամայր եղբայր սրբոյն Դաւիթ եթէ. Հայրն քո կոչէ զքեզ : Որոյ եկեալ մերձ ի քաղաքն, եւ լուաւ զմահ հօրն եւ զինքնաջօտար սպանումն եղբօրն, լայր դառնապէս եւ աղիողորմ բանս խօսէր առ եղբայրն. Վնչ ինձ եղբայր իմ սուրբ, հրպէս զրկեցայ ի բէն տարապարտուց. այլ դու որ ունիս համարձակութիւն առ Տէր, խնդրե՛ս առնուլ զիս քեզ չարչարակից եւ փառացի հաղորդ :

Եւ մինչդեռ գայր նաւակաւ ընդ զետն ողբալով, եկին զինուորք յանօրէն եղբօրէն Եւստասպօրկայ, կալան զսուրբն, եւ մինչդեռ աղօթէր հատին գգուլսն որ մատեաւ Աստուծոյ պատարագ ամբիժ : Եւ առեալ զճարմին երանելոյն ձգեցին ի յանապատ տեղի ի քարանձաւս վիճաց. այլ Աստուած ոչ ծածկեաց զպատուական գանձն, զի մնաց ճարմինն ամբողջ բազում ժամանակս եւ անմերձ ի դազանաց, այլ եւ սին լուսոյ տեսանէին ի տեղին ուր էր, * եւ ձայն հրեշտակաց լսէին : Զայս եկեալ միանգամ եւ երկիցս հովիբք պատմեցին, եւ անփոյթ եղեւ ի լսողացն որչափ էր իշխանութիւն անօրինին Եւստասպօրկայ զի երկնչէին ի նմանէ :

Իսկ ապա ոչ ի սպառ երկայնամտեաց անօրինին ներողութիւնն Աստուծոյ, այլ վրէժխնդիր եղեւ արեան արդարոցն ի նմանէ. եւ զործեցաւ այս ի ձեռն եղբօրն իւրեանց

* B
p. 40 b.

entre les mains de Dieu. On introduisit le corps dans la forteresse et on le déposa dans l'église de saint Basile.

(Sviatopolk) envoya ensuite des ambassadeurs au frère utérin (de Romanos), saint David, disant : « Ton père t'appelle. » Arrivé près de la ville, (David) y apprit la mort de son père, et le sacrifice bénévole de son frère; il versa beaucoup de larmes et adressa des paroles touchantes à son frère : « Malheur à moi, mon saint frère, qui suis privé de toi sans raison; mais toi qui as libre accès auprès du Seigneur, demande-Lui de m'accepter comme partenaire de tes tortures et de ta gloire. »

Et pendant qu'en gémissant il arrivait par le fleuve sur un bateau, les soldats envoyés par son frère impie Sviatopolk arrivèrent, saisirent le saint et, pendant qu'il priait, lui tranchèrent la tête, tandis qu'il s'offrait à Dieu comme une victime sans tache. On emporta le corps du bienheureux et on le jeta dans un endroit désert parmi les cavernes des rochers; mais Dieu ne tint point caché le précieux trésor, car le corps demeura intact de longs jours et ne fut point approché par les fauves; on apercevait même à l'endroit où il se trouvait une colonne de lumière et on entendait * la voix des anges. Des bergers vinrent raconter ceci une et deux fois, mais ceux qui l'apprirent le négligèrent, tant que l'impie Sviatopolk fut au pouvoir, car ils le craignaient.

B *
p. 40 b

Cependant la tolérance de Dieu ne dura pas toujours à l'égard de l'impie, mais elle tira vengeance de lui pour le sang des justes, et ceci fut fait par

բարեպաշտի որում անուն էր Ռոստլավուս. որոյ եկեալ բազում զօրօք ի տեղի նահատակութեան սրբոյն Դաւթի, մարտեաւ ընդ անօրէն եղբայրն եւ փախստական արար, որ սատակեցաւ չարաչար :

Եւ սա բարեպաշտս Ռոստլավուս տիրեաց ամենայն աշխարհին. որ եւ խուզեալ զնշխարս երանելեացն ցուցին նմա եւ ելեալ յանապատն զտին զմարմին սրբոյն Դաւթի որպէս ի քուն : Բարձին սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ եւ բերին եզին յեկեղեցին մերձ յերանելին Ռոմանոս :

Սոցա ետ Աստուած մեծ շնորհս սքանչելագործութեան, եւ զնորահաւատ աշխարհն Ռուսաց պէսպէս նշանօք որ լինի յերանելեացն մինչեւ ցայժմ, հաստատեաց ի գիտութիւն ճշմարտութեան : Զի սորա երկօրեանս որպէս զլուսաւորք ճառագայթեցին ի նոսա զհաւատս Քրիստոսի ամենահամբաւ սքանչելեօքն իւրեանց, յորոց զնեմք կարճաւօտ ի կարգ պատմութեանս :

Ա. Եկին երբեմն զինուորք յեկեղեցի սրբոյն Բարսղէ չաղօթել, եւ մի ի նոցանէ անզգուշաբար ել ի վերայ տապանի սրբոցն ուր էին մարմինք նոցա, զի չէին զեռ եւս հուշակեալ երանելիքն եւ առժամայն խարշատեցան ոտք առնն որպէս ի հրոյ, եւ յայնմհետէ ամենեքեան զզուշանային տապանին :

Բ. Յետ այսր սքանչելեաց սակաւ աւուրք անցին երեւեցաւ հուր վառեալ յեկե-

les mains de leur pieux frère, dont le nom était Rostislav (*Rostlavous*). Étant arrivé à la tête de nombreuses troupes à l'endroit où avait été exécuté saint David, il livra combat à son frère impie, qui fut mis en fuite et mourut ensuite d'une mort cruelle.

Ce pieux Rostislav régna sur tout le pays; il fit rechercher les restes des bienheureux et on les lui montra; puis on se rendit dans le désert et on y retrouva le corps de saint David, qui paraissait dormir. On l'enleva avec des psalmodies et des bénédictions, on le porta et on le déposa dans l'église près du bienheureux Romanos.

Dieu donna (à ces bienheureux) de grandes grâces de thaumaturgie; par les prodiges qui s'accomplissent jusqu'aujourd'hui par les bienheureux, Il affermit le pays des Russes, nouvellement converti, dans la connaissance de la vérité. Car ces deux (saints), comme des lumineuses, firent rayonner la foi au Christ, par des miracles retentissants, dont nous mentionnerons brièvement quelques-uns au cours de cette histoire.

I. Il arriva que des soldats étant venus à l'église de saint Basile pour y prier, l'un d'eux avait marché imprudemment sur la tombe où se trouvaient les corps des saints, alors les bienheureux n'étaient pas encore célèbres, et ses pieds furent brûlés comme par des flammes; depuis lors tous firent attention au tombeau.

II. Quelques jours étaient passés depuis ce miracle lorsqu'un feu allumé

ղեցին սրբոյն Բարսղէ ի վերայ տապանի սրբոցն, պատմեցին եպիսկոպոսին Յովհաննու վաչս, եւ նա փութացաւ ազլեաց արքային եւ եղբօրն իւրոյ Ռոստիսլու, որ եկեալ ճանդերձ եպիսկոպոսան եբաց զտապան վկայիցն, բացին երկիւղածութեամբ զստուական նշխարս նոցա, եւ փոխեցին յայլ փոքր մատուռն մերձ յեկեղեցին, եւ եղին

⁵ բարձրագոյն յերկրէ :

Գ. Այր ոմն որոյ ոտն իւր ախտացեալ էր ախտ անբժշկելի Մեռոնէոս անուն յեցեալ ի փաշտ սուռջի նշխարաց նոցա հաւատով : Երեւեալ սրբոցն ի տեսեանն ասեն ցնա . Մեռոնէ, զինչ խնկրես : Եւ ցուցեալ զոտսն ասէ . Տեարբ, զբժշկութիւն : Զոր կնքեալ սրբոցն, եւ նա զարթեաւ բժշկեալ, վազէր խնդութեամբ եւ ասէր . Տեսի

¹⁰ զտուրբ վկայսն եւ զԻէորդ առաջի նոցա լապտերօք :

Դ. Զայս լուեալ զաչացու ոմն որ ոչ կարէր տեսանել զնաց յեկեղեցին, եւ մերձեցուցեալ զաչսն հաւատով ի տապան սրբոցն, սուժամայն ետես եւ վառս տայր Աստուծոյ :

Իսկ նախասացեալն Մեռոնէոս առեալ զլուսաւորեալն աչօք ընդ ինքեան զնաց պատմեաց զքանչեղիս թագաւորին . եւ նա զոհացեալ զԱստուծոյ եւ կոչեցեալ

¹⁵ զեպիսկոպոս տեղւոյն զՅովհաննէս, անդէն վազվազակի շինեաց յանուն սրբոցն տաճար վայելուչ ճինգզմբեթեայ, եւ անդ փոխեցին զնշխարսն, եւ հաստատեցին տօն մեծ սրբոցն Յուլիսի ԻԳ, ամ յամէ կատարելով :

ayant apparu dans l'église de saint Basile sur la tombe des saints, on en avertit l'évêque Jean. Il s'empessa de le faire savoir au roi et à son frère Rostislav. Étant allés en compagnie de l'évêque, et ayant ouvert la tombe des martyrs, ils en enlevèrent pieusement les précieux restes et les transportèrent dans une autre petite chapelle, proche de l'église, et les déposèrent dans un endroit plus élevé du sol.

III. Un homme, nommé Méronius, dont le pied avait une plaie inguérissable, vint se présenter avec foi devant leurs reliques, appuyé sur un bâton. Les saints lui apparurent en vision et lui dirent : « Méronius, que demandes-tu ? » Il leur montra son pied et dit : « Seigneurs, la guérison. » Les saints ayant fait le signe de la croix sur le pied, il se réveilla guéri, se mit à courir de joie et dit : « J'ai vu les saints martyrs et (saint) Georges devant eux avec des torches. »

IV. A cette nouvelle, un aveugle, qui ne voyait point du tout, se rendit à l'église et ayant approché ses yeux avec foi du tombeau des saints, il recouvra aussitôt la vue et rendit gloire à Dieu.

Le susdit Méronius, prenant avec lui l'aveugle qui avait recouvré la vue, se rendit auprès du roi et lui raconta les miracles ; celui-ci rendit grâces à Dieu et ayant fait venir l'évêque de l'endroit, Jean, il fit aussitôt construire sur les lieux au nom des saints un temple élégant à cinq coupes. On y transporta leurs reliques et on établit une grande fête de ces saints le 24 juillet, qu'on célèbre chaque année.

Ե. Մինչդեռ զխորհուրդս պատարազին ի նաւակափք տաճարին շառուրս տօնին կատարէին, հասեալ անդ անդամալոյճ ծի մերձեցաւ ի տապանն, եւ առժամայն բժշկեցաւ, որոյ ականատես եղեւ թագաւորն, եւ ամենայն հանդէսն ծիաճայն փառս տային Աստուծոյ որ սքանչելի է ի սուրբս իւր :

Զ. Այր ծի համրացեալ լեզուաւ եւ անգամալոյճ ոտիւք որ ոչ կարէր եւ խօսիլ եւ գնալ, եկն ի տաճար սրբոցն եւ կերակրէր ընդ աղբատուն յոգործութենէ հաւատացելոցն : Սա ի տօնի սրբոցն Նիկողայոսի գնաց ի դրունս պատուողին դտօնն եւ ոչ եզիտ ոգործութիւնն, անդէն ի քուն եմուտ եւ տեսանէր զինքն որպէս յեկեղեցին, եւ զսուրբ վկայան զն եկեալ արտաքս ի խորանէն կնքէին զբերանն եւ զոտսն : Տեսեալ զնա ճարդկան մինչդեռ կայր ի զարհուրանս տեսլեան եւ կարծէին ի զիւէ լեալ, բարձին եւ տարան յեկեղեցի սրբոցն իբրեւ զմեռեալ, չայնժամ եղեւ նշան սքանչելի, զն ակներեւ ամենայն ճարդկանն բժշկեցաւ ոտիւք եւ լեզուաւ, եւ պատմեաց զտեսիլն :

Է. Յալ բաղաք ի նոյն աշխարհն այր ոմն ախտացեալ աչօք պակասեալ ի տեսութենէ, օր ըստ օրէ գնայր ի տաճար սրբոցն Գեորգայ, եւ խնդրէր հաւատով զբժշկութիւն : Երեսեալ ապա նմա սուրբն ի տեսլեանն եւ ասէ. Այր զու զի թախանձես զիս, ոչ զլիտես թէ չաշխարհս Ռուսաց Աստուած սրբոցն Ռոմանոսի եւ Գաւթի ետ շնորհս բժշկութեան : Եւ զարթուցեալ ի տեսլենէն փութապէս եկն ի տաճար երանելեացն,

V. Pendant qu'on célébrait le mystère du sacrifice à l'inauguration du temple aux jours de la fête, un paralytique qui y était venu s'approcha du tombeau et fut aussitôt guéri; le roi en fut témoin et toute l'assistance présente à la cérémonie rendit grâces à Dieu, qui est admirable dans ses saints.

VI. Un homme muet de langue et paralysé des pieds, qui ne pouvait ni parler ni marcher, vint au temple des saints et se faisait nourrir avec les pauvres de la charité des fidèles. A la fête de saint Nicolas, cet homme alla frapper aux portes de ceux qui célébraient la fête, mais n'ayant reçu aucune charité, il s'endormit et se vit comme dans une église, où des saints martyrs sortant de l'autel signaient sa bouche et ses pieds du signe de la croix. Des gens qui le virent dans les spasmes de la vision et le crurent possédé du démon, l'enlevèrent et l'emmenèrent comme un mort à l'église des saints, et là se produisit alors un miracle merveilleux, car à la vue de tout le monde, il fut guéri de ses pieds et de sa langue et il raconta sa vision.

VII. Dans une autre ville du même pays, un homme affligé d'une maladie des yeux, sa vue baissant, se rendait tous les jours au temple de saint Georges, et lui demandait avec foi la guérison. Le saint, par la suite, lui ayant apparu en vision, lui dit : « O homme, pourquoi me supplies-tu? Ne sais-tu pas que Dieu a donné, dans le pays des Russes, les grâces de guérison aux saints Romanos et David? » (L'homme), réveillé de la vision, se rendit promptement

եւ ճերձեցեալ հաւատով ի տապանն առժամայն եզիտ զբժշկութիւն, տեսանէր եւ օրհնէր զԱստուած :

Են եւ ալ բազում սքանչելիք սրբոցս զրեալ ի կատարեալ պատմութեանն իւրեանց, որով բաղումք ի մերոյ աշխարհէս տեսողք եղեալ պատմեն մեզ :

5 Եւ թագաւորեալ յետ Փլուտաւուու մահուանն որդիք իւր Եւփլատիմոս եւ Մոնամախ, որ առաւել քան զհայրն պատուեցին զսուրբսն : Սոքա պաճուճեցին զտապան սրբոցն ոսկով եւ արծաթով, եւ զտաճարն նորոգ շինեալ առաւել պայծառացուցին ի թուոյ Հռոմոց ի վեց հազար եւ ի վեց հարիւր եւ քսան եւ մի : Եւ մեծաւ հանդիսիւ կատարեն զտօն նոցա ամենայն Ռուսք բազում անգամ ի տարւոջն, զի չամենայն տօն
10 զեղու շնորհք բժշկութեան առ ամենայն ախտաժէտս :]

Հրոտից ԺԹ եւ Յուլիսի ԻԵ : Հանդիստ ննջման սրբուհւոյն Աննայի ձօր ամենօրհնեալ Աստուածածնին Մարիամայ :

Սրբուհին Աննա էր յազգէն Ղեւեայ, զուստր Մատթան քահանային եւ Մարիամայ կնոջ իւրոյ, ի Բեղղահէմ Հրէաստանի : Եւ Մատթան քահանայն էր չաւուրս Կղէոպատո-

11 Հանդիստ . . . Մարիամայ] Տօն է եւ հանդիստ ամենասուրբ նախածօրն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի երանուհւոյն եւ սրբոյն Աննայի ձօր սրբոյ Աստուածածնին B.

au temple des bienheureux et, s'approchant avec foi du tombeau, trouva aussitôt la guérison; il recouvra la vue et bénit Dieu.

Il y a encore beaucoup d'autres miracles de ces saints qui sont écrits dans leur vie complète, que bien des gens de notre pays, témoins, nous ont racontés.

A la mort de Philostavros (*Phlostavros*)¹, ses fils Euphlatimos et Monomaque, ayant régné, honorèrent les saints plus que leur père. Ceux-ci ornèrent le tombeau des saints d'or et d'argent et embellirent davantage le nouveau temple, l'an de l'ère grecque six mille six cent vingt et un². Tous les Russes célèbrent leur fête en grande solennité plusieurs fois dans l'année, car à chaque fête des grâces de guérison abondent en faveur de tous les infirmes.]

19 HROTITS, 25 Juillet.

Repos et dormition de sainte Anne, mère de la toute
bénie Marie, mère de Dieu.

Sainte Anne était de la tribu de Lévi, fille du prêtre Mathan (*Matfan*) et de sa femme Marie, à Bethléem de Judée. Le prêtre Mathan vivait

1 Aucun nom analogue ne paraît dans la série des princes russes. — 2. Correspond à 1112-3 de notre ère.

բեայ, եւ Սաբուռիոսի թագաւորին Պարսից, նախ քան զՀերովդէս արքայ որդի Անտիպատրայ :

* A fol. 321
r^o a. Այս Մատթան քահանայս երիս զստերս ունէր. առաջինն Մարիամ, եւ ամուսնացաւ ի Բեղղաշէմ, եւ ճնաւ զՍողովմի զմանկաբարձն Գրիստոսի, եւ * երկրորդն Սովվի, որ ամուսնացաւ ի Բեղղեշէմ եւ ճնաւ զՆղիսարեթ զմայրն Յովհաննու Մկրտչին, եւ 5 երրորդն Աննա, որ ամուսնացաւ յերկրին Գալիլէացոց ընդ Յովակիմայ, եւ ճնաւ զԱստուածածինն : Եւ էին Սողովմի եւ Նղիսարեթ եւ Աստուածածինն երեք քերց զստերք :

Արդ երրորդ զուտար էր Մատթանի սրբուհին Աննա, եւ ամուսնացաւ Յովակիմայ արդարոյն որ էր ի թագաւորական տոհմէն Յուդայի, եւ էր փառաւոր եւ մեծատուն 10 յոյժ : Եւ պարկեշտ ամուսնութեամբ կեցեալք, եւ երկիւղիւ եւ յօծարութեամբ ծառայէին Աստուծոյ, եւ անկեղծաւոր զթով սիրէին զմիմեանս : Եւ բազում ժամանակս կեցեալ ի միասին զաւակ ոչ եղև նոցա, վասն զի ամուլ էր Աննա, եւ եթէ որպէս ճնաւ զԱստուածածինն զրեալ է ի Սեպտեմբերի Ը :

Եւ այնպէս զամենայն առուրս կենաց իւրեանց սոյսաստորութեամբ եւ երկիւղա- 15 ծութեամբ եւ սրբութեամբ ծառայէին տաճարին Տեառն, միշտ պահօք եւ աղօթիւք պաշտէին զԱստուածն Իսրայէլի :

1 եւ՝ Սաբուռիոսի թագաւորին Պարսից om. B || 3 զստերս] որդիս B || 5 Յովհաննու om. B || 7 Աստուածածինն] Մարիամ add. B || 10 տոհմէն] ազգէն B || 13 զԱստուածածինն] զաւակ զամենօրհնալն Աստուածածինն B || 16 Իսրայէլի] ի տաճարին B.

aux jours de Cléopâtre et du roi des Perses Sapor, avant le roi Hérode fils d'Antipater.

* A fol. 321
r^o a. Ce prêtre Mathan avait trois filles : la première, Marie, qui se maria à Bethléem et donna le jour à Salomé, la sage-femme du Christ; * la deuxième, Sobè (*Souvi*) ¹, qui se maria à Bethléem et donna le jour à Élisabeth, mère de Jean-Baptiste; et la troisième, Anne, qui se maria dans le pays de Galilée avec Joachim et donna le jour à la Mère de Dieu. Salomé, Élisabeth et la Mère de Dieu étaient les filles de trois sœurs.

Or, sainte Anne était la troisième fille de Mathan, qui épousa Joachim le juste, lequel était de la race royale de Juda, homme magnifique et fort riche. Ils vivaient en un pudique mariage, servaient Dieu avec crainte et amour et s'aimaient d'une affection sincère. Ils véquirent ensemble de longues années, mais n'eurent point d'enfant, car Anne était stérile. Il est décrit, au 8 septembre, comment elle mit au monde la Mère de Dieu.

C'est ainsi que tous les jours de leur vie ils servirent, avec crainte et sainteté, dans le temple du Seigneur, et adorèrent continuellement le Dieu d'Israël avec jeûnes et prières.

1. Σοβή, cf. *Syn. Cp.*, p. 26 sq.

Եւ տեսեալ Աննա զամենազովելի զուստրն իւր Մարիամ յառաջադէմ լեալ
 Հանձարով եւ իմաստութեամբ, եւ զի վարժէր չերկիւղ եւ ի սէրն Աստուծոյ զուար-
 ծանայր եւ ուրախանայր յոյժ, որ եւ չետոյ Համեցաւ Աստուած ծնանիլ ի զաւակէ
 նորա, եւ արժանի եղեւ տեսանել զթողն իւր զՔրիստոս : * Եւ բարիոք կեցեալ Հանգեաւ * A fol. 321
 5 Յուլիսի ԻԵ : r° b.

Յայսմ աւուր յիշատակ է ազախնոյն Աստուծոյ Եւպրաքսիայ կուսին :

Սա զուստր էր մեծի իշխանի ի Կոստանդինուպոլիս, ի թագաւորական տոհմէ, եւ
 յորժամ մեռաւ Հայրն յանձնեաց զզուստրն իւր ի բարեպաշտ թագաւորն Թէոդոս, զի
 տացէ զնա առն, թողեալ եւ ինչս բազումս դստերն իւրոյ :

10 Եւ չետ մահուանն իշխանին առեալ զԵւպրաքսիա մայրն իւր, երթայր տեսանէր
 զազարակս ժառանգութեան իւրոյ զոր եթող Հայրն դստերն իւրում, եւ ի ճանապարհին
 մտին ի վանս կանանց վասն աղօթից, յորում էին Հարիւր եւ չորք կանայք կրօնաւորք
 խարազնազգեստք եւ հրեշտակակարգք, յանկացաւ վարուց նոցա երանելին Եւ-

3-5 ծնանիլ ... Ին] ծնանիլ ի նոյն Մարիամայ ի զաւակէ նորին : Այս սրբուհիս Աննա ամենայն
 առաքինութեամբ Հաճոյացեալ Աստուծոյ, եւ բնակարան լեալ սուրբ Հոգւոյն շնորհաց, եւ զբոլոր
 բարեգործութիւնս բերելով չինքեան կատարեալ, լի էր ամենայնիւ : Այլ եւ Հաւատովք եւ
 իմաստութեամբ եւ աստուածալաշուութեամբ առաւել գոյով լի ի շնորհաց ի յաւետեաց հրեշտակին
 որ առ ինքն եւ ի յառաջադիմութենէ ամենօրհնեալ դստերն իւրոյ, նկատէր հոգւով, եւ ապանայր
 ի սիրտ նորա հաւատով, եւ իմանայր ազգմամբ զլինելոյ փրկութեան շնորհ ըստ խոստմանն առ
 Դաւիթ եւ ըստ զուշակութեան ճարգարէլցն, զի կիրթ էր սուրբ գրոց, որով եւ յուսով մխիթարէր
 արժանի եղեւ տեսանել զթողն իւր զՔրիստոս եւ բարիոք կացեալ Հանգեաւ Յուլիսի ԻԵ, եւ
 փոխեցաւ յանասուեր լոյսն : B || 8 մեռաւ] մեռանէր B.

Anne, voyant que sa fille Marie, digne de tous les éloges, progressait
 en intelligence et en sagesse et s'exerçait dans la crainte et l'amour de Dieu,
 en fut ravie et dans une grande joie. Plus tard, Dieu se plaisant à naître
 de son enfant, elle fut digne de voir son petit-fils le Christ. * Après une * A fol. 321
 bonne vie elle reposa le 25 juillet. r° b.

En ce jour commémoration de la servante de Dieu la vierge Euphrasie.

Elle était la fille d'un grand prince à Constantinople, de la famille impé-
 riale. Lorsque son père mourut, il confia sa fille au pieux empereur Théo-
 dose, afin qu'il la mariât; il laissa à sa fille beaucoup de biens.

Après la mort du prince, la mère, prenant sa fille avec elle, alla visiter
 les terres que le père avait laissées en héritage à sa fille; en route, étant
 entrées pour y prier dans un couvent de femmes, où il y avait cent quatre
 femmes religieuses vêtues de bure et d'un ordre angélique, la bienheureuse
 Euphrasie aspira à leur vie et ne sortit plus du couvent. Elle avait alors

պրաքսիա, եւ այլ ի վանացն ոչ ել : Եւ էր յայնժամ ամաց երկոտասանից : Եւ կացեալ առ նոսա մեծ եւ առաքինի գործովք կրօնաւորեցաւ, զձեռս եւ զմիտս յերկինս ունելով, եւ ի խոնարհ ոչ իջուցանէր : Եւ նախ յերկուս առուրս միանգամ ճաշակէր, եւ ապա յերիս առուրս. եւ յետոյ ի շաբաթն մի օր ի կիւրակէի հաղորդէր հաց եւ ջուր, եւ զայն ոչ ի յագումն : Եւ յորժամ * չար խորհուրդք անկանէին ի միտս իւր զձեռս եւ զաչսն յերկինս համբարձեալ լինէր մինչեւ պատերազմ դադարէր : Եւ խստակրօն վարուք եւ աստուածահաճոյ գործովք ձերացաւ եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ Յուլիսի ԻԵ :

Հրոտից Ի եւ Յուլիսի ԻԶ : Վկայութիւն սրբոյն Երմողայ քահանային եւ այլոցն որք ընդ նմա :

Սուրբ քահանայն Երմողայոս էր ի Նիկոմիդեաց քաղաքէն յառուրս անօրէն արքային Մաքսիմիանոսի : Էին ընդ նմա եւ այլ երկու քրիստոնեայք Երմիոպոս եւ Երմիոկրատէս, որք մնացին յայրեցելոցն յեկեղեցին յառուր Ծննդեանն Քրիստոսի եւ էին ի թագաւորի վասն նեղութեան բռնաւորին :

Եւ ընդ առուրսն ընդ այնոսիկ Եւստորգիոս իշխանն զորդին իւր զՊանդալէոն, որ դեռ եւս պատանեակ էր, յանձնեաց ի ճարտար բժշկապետն Եվրոսինոս զի ուսուցէ

5 Եւ յորժամ... դադարէր *om.* B || 7 խաղաղութեամբ] ի Քրիստոս Հրոտից ԺԹ եւ *add.* B || 8 եւ այլոցն... նմա *om.* B || 13 Եւստորգիոս] հեթանոս *add.* B — զՊանդալէոն] զՊանդալէոն B.

douze ans. Elle vécut avec elles, religieuse, accomplissant de grandes œuvres de vertu, ayant toujours les mains et l'esprit élevés au ciel, sans les abaisser. Elle commença par ne prendre de la nourriture qu'une fois tous les deux jours, puis tous les trois jours, ensuite qu'une fois par semaine, le dimanche, ne prenant que du pain et de l'eau et pas à satiété. Lorsque * des mauvaises pensées venaient à son esprit, elle élevait ses mains et ses yeux au ciel jusqu'à ce que la lutte fût terminée. Elle vieillit dans une vie austère et d'œuvres agréables à Dieu, et reposa en paix, le 25 juillet.

20 ИРОТИС, 26 Juillet.

Martyre du saint prêtre Hermolaüs et d'autres avec lui.

Le saint prêtre Hermolaüs était de la ville de Nicomédie, aux jours de Maximien, l'empereur impie. Il y avait avec lui deux autres chrétiens, Hermippos (*Ermiopos*) et Hermocrate (*Ermiokratès*), survivants de ceux qui avaient été brûlés dans l'église, le jour de la Nativité du Christ, lesquels se tenaient cachés à cause de la persécution du tyran.

En ces jours-là, le prince Eustorge (*Eustorgios*) avait confié son fils Pantaléon, qui était encore jeune enfant, à l'habile chef médecin Euphro-

նմա զարուեստ բժշկութեան : Եւ քանզի ստէպ անցանէր Պանդալէոն ընդ յարկն յորում թագուցեալ էին սուրբքն, եւ մտադիւրութեամբ ուկն դնէր վարդապետութեանն Երմոզայոսի, եւ որպէս երկիր բարի ընկալաւ զբանն ճշմարտութեան, եւ պտղաբերեաց արդիւնս բազումս, եւ ի միոյ սքանչելագործութենէ հաւատաց ի Քրիստոս : Եղիտ

5 զայր մի մեռեալ ի * ճանապարհին որ ի թունից օձի վախճանեցաւ, կալաւ զձևուանէ * A fol. 321
v^o b.

նորա եւ դանունն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ անուանեաց եւ յարոյց ի մեռելոց. եւ ընթացաւ առ սուրբն պատմեաց նոցա որ անուամբն Քրիստոսի յարոյց զմեռեալն : Եւ գնացին զկնի նորա, եւ տեսին զկենդանացեալ այրն եւ փառս ետուն Աստուծոյ :

Եւ առժամայն մկրտեաց Երմոզայոս զմանուկն Պանդալէոն, եւ ընկալան զնա

10 յաւազանէն սուրբքն Երմիլոս եւ Երմոկրատէս : Եւ յայնմհետէ սկսաւ Պանտալէոն առնել նշանս անուամբ Ծեառն ի հիւանդս եւ յախտաժէտս, ի կոյրս եւ ի խուրս : Եւ ոմանք նախանձաւորք պատմեցին վասն նորա Մաքսիմիանոսի արքային, եւ կապեալ զՊանտալէոն տարան առաջն նորա, եւ նա խոստովանեցաւ դանուն Ծեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եւ վասն սքանչելացն զոր արար եւ եթէ որպէս մկրտեցաւ

15 ի քահանայէն Երմոզայոսէ պատմեաց նմա : Եւ յոյժ բարկացաւ անօրէն բռնաւորն,

2 սուրբքն] յերեսաց հալածանաց Մաքսիմիանոսի արքայի *add.* B || 3 Երմոզայոսի] եւ յաւուր միում զՊանտալէոն կոչեաց սուրբ քահանայն, եւ նստոց ձօտ առ ինքն. եւ լուեալ ի նմանէ եթէ ուսանի զԱսկղեպիոսի եւ զԻբոկրատէայ եւ զԳաղիանոսի ճարտարութիւնն, ասէ. Որդեակ ոչինչ է Ասկղեպիոս եւ ոչ Իբոկրատէս եւ ոչ Գաղիանոս, այլ եկ հաւատն ի Քրիստոս, եւ անուամբ նորա զամենայն հիւանդութիւնս բժշկես. եւ Պանտալէոն *add.* B || 5 վախճանեցաւ] հարեալ եւ անշնչացեալ, եւ օձն կայր մերձ առ նա. յիշեաց զբանս Երմոզայոսի B || 6 յարոյց ի մեռելոց] առժամայն յարեաւ այրն B || 7 որ անուամբն... զմեռեալն] զսքանչելիսն B.

synus (*Ephosinos*) pour lui apprendre l'art de la médecine. Et comme Pantaléon passait souvent par le logis où les saints se tenaient cachés, il écoutait avec attention la doctrine d'Hermolaüs et reçut, comme une bonne terre, la parole de vérité et porta des fruits nombreux : par un miracle il crut au Christ. Il avait trouvé sur la route un homme mort, * tué par le poison d'un * A fol. 321
v^o b.

serpent; il l'avait pris par la main et en prononçant le nom du Christ notre Dieu, il l'avait ressuscité des morts; puis courant vers le saint, il raconta à lui et aux autres qu'il avait ressuscité le mort au nom du Christ. Ils partirent à sa suite et virent l'homme ressuscité et ils rendirent grâces à Dieu.

Hermolaüs baptisa aussitôt le jeune Pantaléon, et ce furent les saints Hermippe et Hermocrate qui le reçurent des fonts baptismaux. Depuis, Pantaléon se mit à opérer des prodiges au nom du Seigneur sur les malades, les infirmes, sur les aveugles et les sourds. Quelques jaloux allèrent le dénoncer à l'empereur Maximien; on lia Pantaléon et on l'introduisit devant lui; il confessa le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, raconta les miracles qu'il avait opérés et comment il avait été baptisé par le prêtre

եւ առաքեաց զօրականս զի տարցեն կապանօք զԵրմողայոս եւ զերկու սուրբան առ
նա :

Իսկ Պանդարտոն յառաջեաց եւ պատմեաց զառաքումն զօրականացն : Եւ ասէ
Երմողայոս . Օրհնեալ է Աստուած որ աչպէս հաճեցաւ, զի եւ ի զիշերիս յայսմիկ
երեւեցաւ ինձ Տէր եւ ասէ . Կալոց էք առաջի բռնաւորին եւ խոստովանիք զանուն 5
յառաջիկայ հանգէսն : Եւ յարուցեալ գնացին զկնի զօրականացն եւ ի ձանապարհին
ուսուցանէր նոցա եւ ոմանք ի նոցանէ հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ յորժամ կացին յատենին խոստովանեցան համարձակ զՔրիստոս եւ զկրկնակի
գալստեանն ճշմարիտ յոյսն, եւ զբարի վայելումն ի հանդերձեալ կեանսն : Եւ բարկու- 10
թեամբ լցեալ Մաքսիմիանոս հրամայեաց չարաչար տանջել զսուրբան, եւ ապա
հատանել զգլուխս նոցա . որպէս եւ արարին իսկ : Եւ յետ չարչարանացն կատարեցան
սրով Յուլիսի ԻԶ : Եւ թագեցին գնոսա ի Նիկիոմիդիա ի նշանաւոր տեղուջ :

[B* Յայսմ աւուր յիշատակ սուրբ եւ մեծ վկայուհւոյն եւ առաքելուհի սքան-
չելագործ կուսին եւ երջանիկ վկային Օրէագլու որ թարգմանի գեղեցկանախանձ, 15
եւ երկու ընկերաց իւրոց :

1 սուրբան] վկայն B || 10 եւ զբարի . . . կեանսն om. B || 12 եւ յետ . . . ԻԶ] եւ խնդրեալ
ժամս կացին չորեքեանն յազօթս առ Աստուած, եւ յափշտակեցան ծօք, եւ երեւեցաւ նոցա
Յիսուս Քրիստոս եւ զօրացոյց գնոսա : Եւ դարձեալ տանջեցին գնոսա յայժ յայժ, եւ յետ չարչա-
րանացն հատին զգլուխս նոցա Հրատից Ի եւ Յուլիսի ԻԶ B.

Hermolaüs. L'impie tyran, fort irrité, envoya des soldats pour lui amener, chargés de fers, Hermolaüs et les saints qui étaient avec lui.

Pantaléon, ayant pris les devants, alla les avertir de l'envoi des soldats. Hermolaüs dit : « Béni soit Dieu qui s'est plu à faire ainsi, car cette nuit même, le Seigneur m'est apparu et me dit : « Vous allez comparaître devant le
* A fol. 322
r° a. « tyran, confesser * mon nom et recevoir par le glaive votre martyr. » Allons, mes enfants, avec grande joie au martyr prochain. » Ils se levèrent et suivirent les soldats, auxquels (Hermolaüs) enseigna chemin faisant, et dont quelques-uns crurent au Christ.

Lorsqu'ils furent introduits au tribunal, ils confessèrent avec hardiesse le Christ, le véritable espoir de la deuxième venue, et la bonne jouissance de la vie future. Maximien, plein de colère, ordonna de torturer cruellement les saints, puis de leur trancher la tête. Ce qui fut ainsi fait. Après avoir été torturés, ils furent exécutés par le glaive, le 26 juillet. On les inhuma à Nicomédie dans un endroit distingué.

[B* En ce jour commémoration de la sainte et grande martyre la vertueuse vierge thaumaturge et bienheureuse martyre Oraiozèlè (Orëazilou), nom qui se traduit « d'un beau zèle », et de ses deux compagnes.

Սա աշակերտ էր նախակոչ առաքելոյն Անդրէի, եւ մեծ տանջանօք կատարեցաւ ի Մաքսիմիանոսէ ի Գաւառնիաս կոչեցեալ:]

Հրոտից ԻԱ եւ Յուլիսի ԵԷ : Վկայութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ անվրէպ
բժշկին Պանդալէոնի, որ թարգմանի ամենառիւծ :

5 Քրիստոսի սիրելին Պանդալէոն էր ի Նիկոմիդեայ քաղաքէն, որդի հօր կռապաշտի որոչ անուն էր Ստորդիոս, եւ քրիստոնեայ մօր որում անուն էր Նուղեա : Եւ ուսեալ էր զարուեստ բժշկութեան յՆիւրոսիւնէ բժշկապետէ թագաւորին : Եւ սուրբն Երմոզայոս քահանայն նախ քան զմարտիրոսանալն ուսոյց նմա զբանն կենաց :

10 Եւ երթեալ ի * ճանապարհին Պանտալէոն եղիտ զայր մի մեռեալ եւ Քրիստոսի * A fol. 322
r° b.
անուամբն զայրն կենդանացոյց. եւ ինքն հաստատեցաւ ի հաւատն Քրիստոսի զոր տեսեալ հայրն հաւատաց եւ մկրտեցաւ ամենայն ընդանօքն եւ այլք բազումք ընդ նոսա : Եւ երթեալ ի տունն իւր զամենայն կուռս հօրն խորտակեաց : Եւ զկուրի միոյ զաչսն եբաց :

3 Վկայութիւն... ամենառիւծ] Վկայութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ բժշկին եւ վկային Քրիստոսի Պանտալէոնի, որ եւ Պանտալէիմոն կոչեցաւ որ թարգմանի ամենողորմ զոր մկրտեաց Երմոզայոս, եւ ի հայ լեզու Պանտալէոն ամենառիւծ թարգմանի B || 5 Նիկոմիդեայ] Նիկոմիդացոյ B || 9 մեռեալ... Քրիստոսի] որ խայթեալ յօձէ կայր անշնչացեալ, եւ Քրիստոսի անուամբն յարոյց զայրն եւ զօձն ստակեաց. եւ ինքն հաստատեցաւ ի հաւատն Քրիստոսի, եւ մկրտեցաւ ի քահանայէն Երմոզայոսէ. եւ այլա լուսաւորեաց զաչս կուրացելոյն զոր ճարտարքն բժշկաց ոչ կարացեալ էին բժշկել B || 12 Եւ զկուրի... եբաց om. B.

Elle fut disciple du premier apôtre appelé André, et fut martyrisée avec de grandes tortures par Maximien à l'endroit appelé Gavarnias (?)]

21 HROTITS, 27 Juillet.

Martyre du saint, glorieux et irréprochable médecin
Pantaléon, (nom) qui se traduit « tout lion ».

L'ami du Christ Pantaléon était de la ville de Nicomédie, fils d'un père idolâtre dont le nom était Eustorge (*Storgios*) et d'une mère chrétienne dont le nom était Euboulè (*Evouléu*). Il avait appris l'art de la médecine d'Euphrosynè, le médecin en chef de l'empereur Maximien. Le saint prêtre Hermolaüs, avant d'être martyrisé, lui avait enseigné la parole de vie.

Chemin * faisant, Pantaléon avait rencontré un homme mort et avait * A fol. 322
r° b.
ressuscité cet homme au nom du Christ, ce qui l'avait confirmé dans la foi au Christ; ce que voyant, son père crut, lui aussi, et se fit baptiser avec toute sa famille et d'autres nombreuses personnes avec eux. Rentré chez lui, (Pantaléon) b risa toutes les idoles de son père. Il fit recouvrer la vue à un aveugle.

Եւ անօրէն նախանձաւորքն կարան զայրն որ երբեմն կոչրն էր, տարան առ թագաւորն եւ եհարց . Ով երաց զաչս քո : Եւ նա ասէ . Պանդալէոն, ալլ եւ ես ծառայ Քրիստոսի եմ, որ ի ձեռն ծառային իւրոյ Պանդալէոնի երաց զաչս իմ : Եւ նոյնժամայն հրամայեաց եւ հատին զգլուխ նորա :

Տարան առաջի զսուրբն Պանդալէոն եւ բազում խոստումն արարեալ աղաչանօք 5 եւ քաղցրութեամբ ոչ կարաց դարձուցանել զնա ի սիրոյն Քրիստոսի : Գան հարին զնա ուժգին, եւ զամբարս ճատուցին յանձն : Եւ երեւեցաւ նմա Տէր ի կերպարանս Երմողայոսի քահանային եւ քաջալերեաց զնա : Եւ կապեցին չոտսն նորա վէժ եւ ընկեցին ի ծովն եւ հրեշտակ Տեառն ելոյժ զվէմն, եւ եհան զնա ամբողջ ի ծովէն : Թողին ի նա զազանս եւ ոչ մերձեցան ի նա : Եւ տեսեալ ժողովրդեանն աղաղակեցին 10 առ թագաւորն եւ ասեն . Արձակեա՛ զճառայն Աստուծոյ :

* A fol. 322
v° a.

Եւ բարկացեալ յոյժ Մաքսիմիանոս * հրամայեաց եւ զլխատեցին ի ժողովրդենէն որ աղաղակեցին արս հազարս, սպանին եւ զգաղանսն որ ոչ մերձեցան ի վկայն Քրիստոսի :

Ապա կապեցին զնա ի սրալեց անիւ, եւ հոլովեցին ընդ գաւի վայր, եւ անիւն սպան 15

1 որ երբեմն կոչրն էր] զորոյ զաչսն լուսաւորեաց B || 2 երաց] լուսաւորեաց B || 3 երաց] լուսաւորեաց B — Եւ նոյնժամայն... զգլուխ նորա om. B || 7 Տէր] ՚ի տեսլեան add. B || 9 եւ հրեշտակ... ի ծովէն] եւ խնամօքն Աստուծոյ լուծաւ վէմն եւ սուրբն ել ի ցամար B || 10 ժողովրդեանն] ժողովրդոցն B || 15 եւ անիւն... զսուրբն] եւ զօրութեամբն Քրիստոսի սպրեցաւ B.

2

Des impies, jaloux, saisirent l'homme qui était auparavant aveugle, le conduisirent auprès de l'empereur qui lui demanda : « Qui a ouvert tes yeux? » Il répondit : « Pantaléon; mais moi aussi je suis le serviteur du Christ, qui m'a rendu la vue par l'intermédiaire de Son serviteur Pantaléon. » (L'empereur) ordonna aussitôt de lui trancher la tête.

On conduisit Pantaléon devant (l'empereur), qui lui fit beaucoup de promesses, mais ne parvint ni par les supplications ni par la douceur à le détourner de l'amour du Christ. On le frappa vigoureusement, on appliqua des torches à son corps. Le Seigneur lui apparut sous les ressemblances du prêtre Hermolaüs et l'encouragea. On lui attacha une pierre aux pieds et on le jeta à la mer; mais l'ange du Seigneur détacha la pierre et le retira sain et sauf de la mer. On lâcha des fauves contre lui, mais ils ne s'en approchèrent point. A cette vue, la population cria à l'empereur en disant : « Rends la liberté au serviteur de Dieu. »

* A fol. 322
v° a.

Maximien, très irrité, * ordonna de trancher la tête à ceux qui avaient crié, environ mille personnes; on tua aussi les fauves qui ne s'étaient point approchés du martyr du Christ.

On l'attacha ensuite à une roue armée de lames, et on la fit rouler sur

- ի դահճացն եւ ի գորականացն զբաղուած : Եւ հրեշտակ Տեառն անարատ պահեաց
 գտորբն : Եւ հրամայեաց թագաւորն հատանել զգլուխն նորա . եւ նա տարածեաց
 զձեռս իւր յերկինս աղաչեաց զԱստուած վասն ամենայն աշխարհի, եւ եղեւ ձայն առ
 նա յերկնից եւ ասէ . Կատարեցաւ ցանկութիւն քո եւ զրունք երկնից բացան բեզ,
 5 եւ զօրք երկնից անսան բեզ եւ սլակը պատրաստեցան բեզ, շնորհք բժշկութեան
 տուան ոսկերաց եւ անուան քո, եւ ոչ եւս անուանեսցիս Պանդալէոն, այլ Պանդա-
 լէիմոն, որ թարգմանի ամենողորմ, զի բազումք յանուանէդ բումէ գտցեն ողորմու-
 թիւն . դու լիցիս նաւահանգիստ արէկոծելոց, օգնական անտէրանց, հիւանդաց բժիշկ,
 զիւաց հալածիչ :
- 10 Եւ համբարձեալ դահիճն զձեռն իւր սրովն զի հատցէ զգլուխն, եւ սուրն իբրեւ
 զմոմ շրջեցաւ, եւ գորականքն որք ի տեղին էին հաւատացին ի Քրիստոս : Իսկ սուրբն
 Պանդալէիմոն կամաւորութեամբ խոնարհեցոց զպարանոցն, եւ այլ դահիճ եհատ
 * զգլուխ նորա Յուլիսի Իէ : Եւ փոխանակ արեան ջուր բխեաց : Եւ փայտն որ ի * A fol. 322
 տեղուցն էր արմատացաւ, եւ եղեւ ձիթենի պտղալից : v° b.
- 15 Լաւրէնտիոս եւ Բաղոս եւ Պրովիանոս զրակիցք եւ սննդակիցք սրբոյն Պանդա-

3 աղաչեաց . . . եւ ասէ] աղթեաց առ Աստուած . եւ լուաւ հոգւովն զի B || 4 քո] նորա
 B || 5 բեզ] նմա B || 5-12 շնորհք . . . Քրիստոս] եւ այսու աւետօք ծխիթարեցաւ յոյժ
 B || 13 կամաւորութեամբ] խնդամիտ սրտիւ B — այլ om. B || 14 նորա] հրատից ԻՍ եւ
 add. B — եւ փոխանակ . . . պտղալից om. B || 15 Բաղոս] Բասոս B — զրակիցք] զրացիք B.

une pente, mais la roue tua beaucoup de bourreaux et de soldats. L'ange du Seigneur conserva le saint intact. L'empereur ordonna de lui trancher la tête; il éleva ses mains au ciel, pria Dieu pour toute la terre, et une voix du ciel se fit entendre à lui qui disait : « Ton désir est exaucé, les portes du ciel te sont ouvertes, les milices célestes t'attendent, des couronnes te sont préparées, des grâces de guérison sont accordées à tes os et à ton nom, tu ne seras plus appelé Pantaléon, mais Pantéléimon, nom qui se traduit « tout miséricordieux », car beaucoup trouveront la miséricorde par ton nom; tu seras un port pour les naufragés, un aide pour ceux qui n'ont point de maître, le médecin des malades, l'expulseur des démons. »

Le bourreau ayant levé la main armée du glaive pour lui trancher la tête, le glaive se tordit comme un cierge, et les soldats qui se trouvaient présents crurent au Christ. Mais saint Pantéléimon ayant volontairement baissé le cou, un autre bourreau lui trancha * la tête, le 27 juillet. Au lieu de sang il * A fol. 322
 coula de l'eau. Le gibet qui se trouvait à cet endroit prit racine et devint v° b.
 un olivier chargé de fruits.

Laurent, Bassus (*Bazos*) et Probianus (*Probianus*)¹, les voisins de saint

1. L'édition du synaxaire de 1706, Constantinople, donne : Laupitos, Basos et Rufin (*Romphinos*).

լէիմոնի զկնի երթալին նահատակութեան նորա յառաջնմէ մինչեւ կատարեցաւ, եւ զրեցին զնահատակութիւն սրբոյ վկային : Եւ մինչեւ ցայսօր զատարկ տապան սրբոյն Պանդալէիմոնի ջուր օրհնութեան բղխէ ի Նիկոմիդիա քաղաքն :

* B
p. 45 a.

[B* Յայսմ առուր հանգեաւ ի Քրիստոս բարեպաշտա եւ աստուածասէր եւ ողորմածն Կոստանդին Հայոց թագաւորին մայրն տիկին Մարիոն եւ կայ յԱնարդաբայ :] 5

Հրոտից ԻԲ եւ Յուլիսի ԻԸ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Կալինիկոսի :

Քրիստոսի վկայն Կալինիկոս էր բրիստոնեայ եւ երկիւղած յԱստուծոյ եւ վասն հալածանաց բրիստոնէից ի կռապաշտիցն եղեւ ճանապարհորդ որպէս վաճառական, եւ տեսանէր զբողոքս ըմբռնեալս ի մոլորութենէ ամբարշտացն զի կորնչէին, մերձե-
նայր եւ ուսուցանէր եւ խրատ տալը ի բաց կալ ի սնտաի խաբէութենէ կռոցն, եւ
հաստատուն կալ ի հաւատան Քրիստոսի :

* A fol. 323
r° a.

Եւ կալեալ զնա տարան առ Սակերդոն դատաւորն, եւ նա բաղում պատրանօք եւ ողորանօք խրատ տալը զոհել կռոցն, եւ ոչ կարաց խախտել զնա յԱստուծոյ ճշմարիտ հաւատոցն : Չարչարեաց զնա պէսպէս տանջանօք, եւ երկաթի կոշիկս

2 Եւ մինչեւ ցայսօր] Եւ որպէս ի կենդանութեան իւրում բաղում սքանչելիս արար անուամբն Քրիստոսի, նայնպէս եւ յետ մահուանն իւրոյ մինչեւ ցայսօր առնէ անպակաս եւ B || 3 սրբոյն Պանդալէիմոնի] նորա B || 6 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B || 7 վկայն] սուրբն *add.* B || 8 բրիստոնէից ի *om.* B.

Pantéléimon qui avaient été élevés avec lui, et l'avaient suivi au cours de son martyre du premier jour jusqu'à l'exécution, écrivirent le combat du saint martyr. Jusqu'aujourd'hui du tombeau vide de saint Pantéléimon jaillit une eau de bénédiction dans la ville de Nicomédie.

* B
p. 45 a.

[B* En ce jour reposa dans le Christ la pieuse amie de Dieu et charitable mère du roi d'Arménie Constantin, Tikin Marioun; elle repose à Anazarbe.]

22 PROTITS, 28 Juillet.

Passion de saint Callinique.

Le martyr du Christ Callinique était chrétien et craignant Dieu. En raison des persécutions des chrétiens par les idolâtres, il se fit voyageur comme commerçant, et voyant que beaucoup se perdaient, trompés par l'erreur des impies, il s'approchait d'eux, les enseignait et les engageait à abandonner la vaine tromperie des idoles et à être fermes dans la foi au Christ.

* A fol. 323
r° a.

On le * saisit et on le conduisit au juge Sacerdon, lequel lui conseilla d'immoler aux idoles, avec beaucoup de paroles trompeuses et de supplications; mais il ne réussit point à l'ébranler de la vraie foi à Dieu. Il le fit

բեւեռեցին չոտս նորա, եւ առաջի երկվարացն ընկնացուցանէին զնա մինչեւ ի քաղաքն Գանգրեա եօթանասուն մղոն, եւ զօրականքն ի խորշակէն սօթացան եւ ի ծարաւոյն նուազեցան զի անջրդիր էին տեղիքն, աղաչէին զսուրբն Կալինիկոս զի աղօթեսցէ առ Աստուած իւր եւ հանցէ ջուր չերկրէ եւ նա զձեռս եւ զաչս չերկինս համբարձեալ
 5 աղօթեաց առ Աստուած արտասուօք, եւ հերձաւ վէմն որպէս երբեմն առ Մովսէսիւ ի լերինն, եւ բղխեցին ջուրք յօջ, եւ եղեն աղբիւրք եւ են մինչեւ ցայսօր, արբին զօրականքն եւ յագեցան : Եւ տարան զսուրբ վկայն ալ ևս տասն մղոն մինչեւ ի Գանգրեա, եւ անդ պատրաստեալ հուր ընկեցին անյր զսուրբն Կալինիկոս, եւ փառաւորելով զԱստուած սւանդեաց զհոգին իւր Յուլիսի Ի՛՛՛ : Կալինիկոս բարի յապթող թարգմանի :

10

Յայսմ առուր յիշատակ Ապոլոնիոսի :

Սա էր ի Սարգիս քաղաքէն * հաւատով բըխտոնեա եւ տարան զնա ի քաղաքն Յիկոնիոյ, եւ կացեալ առաջի Պերինիոս իշխանին խոստովանեցաւ զբըխտոնեութեան հաւատն իւր :

* A fol. 323
r° b.

Ասէ իշխանն . Երդուիր յանձն թագաւորին : Ասէ Ապոլոնիոս . Ոչ է սլարտ երդնուլ
 15 մեզ չսարականացու թագաւոր, ճանաւանդ յայն որ զարարիչն իւր ոչ ճանաչէ : Մեք

2-7 եւ զօրականքն... յագեցան om. B || 9 զհոգին իւր] Հրոտից ԻԲ եւ add. B || 10 յիշատակ] սրբոյն add. B || 11 Սարգիս] Մարգիս B || 12 իշխանին] եւ համարձակ add. B.

soumettre à des tortures variées; on lui eloua aux pieds des chaussures en fer et on le fit courir devant des chevaux jusqu'à la ville de Gangres, à soixante-dix milles. Les soldats eurent très chaud et défailirent de soif, car il n'y avait point d'eau dans ces endroits-là; ils demandèrent à saint Callinique de prier Dieu afin qu'il fit jaillir de l'eau de terre; (le saint) éleva ses mains et ses yeux au ciel, pria Dieu avec larmes, et le rocher s'entr'ouvrit, comme au temps de Moïse à la montagne, et de nombreuses eaux jaillirent, qui devinrent des sources et qui existent jusqu'aujourd'hui; les soldats en burent à satiété. Ils emmenèrent le saint martyr dix milles plus loin jusqu'à Gangres et là, ayant allumé un feu, ils y jetèrent saint Callinique, qui rendit son âme en glorifiant Dieu, le 28 juillet. Callinique se traduit « bon vainqueur ».

En ce jour commémoration d'Apollonius.

Il était de la ville de Sardes, * de foi chrétienne; on le conduisit à la ville d'Iconium, où, introduit devant le gouverneur Perinius, il confessa sa foi chrétienne.

* A fol. 323
r° b.

Le gouverneur lui dit : « Jure par la personne de l'empereur ! » Apollonius répondit : « Nous ne devons point jurer par un empereur corruptible, surtout par celui qui ne reconnaît point son créateur. Nous jurons par le créateur

երդնուճք յարարիչն եւ ի թագաւորն որ յառաջ քան գլաւիտեանս Աստուածն է, եւ արար գերկինս եւ գերկիր եւ ստեղծ զթագաւորս երկրի :

Եւ հրամայեաց եւ խաչեցին զնա եւ գեղարդեամբն խոցեցին, եւ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Յուլիսի ԻԸ :

* B
p. 45 a

[B* Տօն սրբոց առաքելոցն Պրոխորոնի, Տիմոնի, Նիկանորայ եւ Պարմենայ 5
նախասարկաւագացն :

Սուրբ առաքեալքս ընտրեցան ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ ի կարգ եօթանասուն աշակերտացն. եւ ականատես եղեն նմին Աստուծոյ եւ մարդացելոյ տնօրինական գործոցն, եւ ականջալուր աստուածախօս վարդապետութեանն զոր ընդ սրբոց նախավկային Ստեփաննոսի ընտրեցին առաքեալքն ի սպասաւորութիւն ալրեացն եւ աղքատաց, եւ ձեռնադրեցին սարկաւաղունս :

* B
p. 45 b.

* Առաջին զի էին նմանեալք Ստեփաննոսի լի հաւատովք եւ Հոգւով սրբով, ընդ զլլաւորագոյն առաքեալսն սպասաւորեցին յաւետարանն : Որ եւ Պրոխորոն աշակերտեալ սրբոց առաքելոյն Յովհաննու աւետարանչի եւ աստուածաբանի, յասելն նորա. Գրեաց զաւետարանն սուրբ : Եւ յետոյ ձեռնադրեալք եպիսկոպոսք զանազան տեղեաց 10
բազում նշանօք քարոզեցին զՔրիստոս եւ զչորովս դարձուցին, եւ համբերելով զանազան չարչարանաց կատարեցան ի Քրիստոս :

1 յարարիչն եւ om. B.

et par le roi qui est avant tous les siècles, Dieu, qui a créé le ciel et la terre, qui a créé les rois de la terre. »

Sur l'ordre (du gouverneur) on crucifia (le saint) et on le frappa de la lance. Il rendit son âme à Dieu, le 28 juillet.

* B
p. 45 a.

[B* Fête des saints apôtres Prochore, Timon, Nicanor et Parménas, les premiers diacres.

Ces saints apôtres furent élus par le Christ notre Dieu au rang des soixante-dix disciples; ils furent les témoins oculaires de Dieu même et des actes du Seigneur incarné, et les témoins auriculaires de sa doctrine aux paroles divines, eux, que les apôtres choisirent avec saint Étienne le proto-martyr pour le service des veuves et des indigents, et qu'ils ordonnèrent diacres.

* B
p. 45 b.

* En premier lieu, parce qu'ils étaient semblables à Étienne, pleins de foi et du Saint-Esprit, ils servirent les principaux apôtres dans l'évangélisation. Prochore avait été le disciple du saint apôtre et évangéliste Jean le théologien, qui dit de lui : « Il écrivit le saint évangile. » Ils furent ensuite sacrés évêques en différents endroits, prêchèrent le Christ en opérant beaucoup de prodiges, convertirent des multitudes, et après avoir enduré des tortures variées furent martyrisés dans le Christ.

Քանզի Պրոխորոն եղև եպիսկոպոս Նիկոմիդեայ Բիւթանացւոյ, եւ խաղաղութեամբ հանգեաւ : Եւ Նիկանորա ի նմին առուր յորում քարկոծեցաւ սուրբն Ստեփաննոս սպանաւ ի Հրէիցն ընդ հազարաւոր սուրբ հաւատացելոյ : Իսկ այլք ասեն թէ խաղաղութեամբ կատարեցաւ : Եւ Տիմոն եղև եպիսկոպոս Բոստրայ Արաբացւոյ, եւ հրով աչրեցաւ ի հեթանոսաց վասն Քրիստոսի : Եւ Պարմենա առաջի երեսաց առաքելոցն մեռաւ ի սպասաւորութեանն իւրում :

B * Եւ յայսմ առուր հանգեաւ ի Քրիստոս բարեպաշտուհի տիկնաց տիկինն Կեռան թագուհէմայրն, որ խնամածուն էր որբոց եւ աչրեաց եւ առատապարգև տրովք մխիթարէր վկարօտեալս :]

* B
p. 46 a.

10 Հրոտից ԻԳ եւ Յուլիսի ԻԹ : Վկայութիւն սրբոցն Թէոդոտեայ եւ երից որդւոց նորա :

Բարեպաշտ կինն Թէոդոտիա այրի էր ի քաղաքէն յԻկոնիոց, եւ կատարէր սլահօք եւ աղօթիւք զպատուիրանս Աստուծոց, ուսուցանէր եւ զորդիւն իւր սլարկեշտ եւ աստուածահաճոց Կործովք կեալ : Եւ յառուրսն յայնոսիկ էր սրբուհի վկայն Քրիստոսի Անաստասիա, եւ քաջալերէր զԹէոդոտի հաստատուն կալ ի հաւատն Քրիստոսի
15 եւ ի տանջանաց ոչ երկնչեւ :

Եւ ոմն մի լիշտան որոց անուն էր Լեկադիոս խնդրեաց զԹէոդոտի իւր ի կնու-

10 սրբոցն] սրբուհւոցն B — նորա] իւրոց B.

Ainsi Prochore devint évêque de Nicomédie en Bithynie, et reposa en paix. Nicanor, le jour où fut lapidé saint Étienne, fut mis à mort par les Juifs avec des milliers de saints fidèles. D'autres disent qu'il reposa en paix. Timon devint évêque de Bostra, en Arabie, et fut livré aux flammes par les païens pour le Christ. Parménas mourut en présence des apôtres dans les fonctions de son service.

B* En ce jour reposa dans le Christ la pieuse reine des reines, la reine-mère Kéran, qui s'était chargée des soins des orphelins et des veuves et consolait les indigents par de généreuses largesses.]

* B
p. 46 a.

- 23 HROTITS, 29 Juillet.

Martyre de sainte Théodote et de ses trois fils.

La pieuse femme veuve Théodote était de la ville d'Iconium; elle accomplissait les commandements de Dieu avec jeûnes et prières, et enseignait à ses fils à mener une vie modeste dans des actions agréables à Dieu. En ces jours vivait la sainte martyre du Christ Anastasie, qui encourageait Théodote à demeurer ferme dans la foi au Christ et à ne point craindre les tortures.

Un certain comte, du nom de Leucadius, demanda Théodote en mariage,

թիւն, եւ նա պատրանօք խաբեաց զնա ասելով. Համբերեան ինձ սակաւ աւուրս զի
 * A fol. 323
 v° a. դմտաւ ամից եւ * ժողովեցից զինչս իմ : Եւ նա թոյլ ետ նմա : Իսկ ամենօրհնեալ
 կինն Թէոդոտի զամենայն ինչս իւր բաշխեաց աղքատաց եւ ի բանդարգել քրիստոնեայս,
 եւ երթեալ առ սրբուհին Անաստասիա պատմեաց նմա զամենայն :

Իսկ լշխանն Լեւկաղիոս զէաց առ Թէոդոտի, եւ լուաւ եթէ զամենայն ինչս իւր 5
 բաշխեաց, եւ զՔրիստոսի հաւատն հաստատուն ունի, ետ զսրբուհին Անաստասիա
 ի պատողական ատենին, որ եւ մարտիրոսացաւ ի Գեկտեմբերի ԻԲ : Եւ զԹէոդոտի
 ջանձնեաց ի զօրականս եւ չուղարկեաց առ Նիկիտոս պատաւորն Բլւթանացոց, եւ
 բազում ողորջանօք խրատ տայր եւ ասէր. Ողորմեան անձին քում եւ զաւակաց քոց եւ
 զոհեան կուոցն : 10

Եւ նա ասէ. Ես վասն զի չոյժ սիրեմ զանձն իմ եւ զգաւակս իմ ոչ ուրանամ զԱ-
 տուածն իմ, եւ ոչ զոհեմ օտարոտի չաստուածոց զի ձշմարիտ հաւատով զՔրիստոս
 խոստովանելով : Եւ բերին առաջի մեքենայս չարչարանաց զի տեսցեն եւ երկիցեն : Իսկ
 առաջին որդին իւր Եւոզիոս եթուք ի մեքենայսն եւ խօսեցաւ չաւտարանէն Քրիստոսի
 բանս առ զատաւորն : 15

Եւ հրամայեաց զան հարկանել զաւագանօք զերիս եղբարսն առաջի մօրն իւրեանց

3 [ինչս] ստացուածս B — բանդարգել] բանդարկեալ B || 5 Թէոդոտի] մայր նոցա
 add. B.

mais elle usa de ruse en lui disant : « Prends patience quelques jours pour
 * A fol. 323
 v° a. que je rélléchisse et que * je réunisse mes biens. » Il le lui accorda. Quant
 à Théodote, la femme toute-bénie, elle distribua tous ses biens aux pauvres
 et aux chrétiens détenus, puis s'étant rendue auprès de sainte Anastasie,
 elle lui raconta tout.

Le comte Leucadius se rendit chez Théodote, mais, ayant appris qu'elle
 avait distribué tous ses biens et qu'elle était de foi chrétienne, il mena
 sainte Anastasie devant le tribunal de justice, où elle fut martyrisée le
 22 décembre. Il remit Théodote entre les mains des soldats et l'envoya
 auprès de Nicétius, juge de Bithynie, lequel l'engagea avec beaucoup de
 supplications en ces termes : « Aie pitié de ta personne et de tes enfants
 et immole aux idoles. »

Elle répondit : « Comme j'aime beaucoup ma personne et mes enfants,
 je ne renie point mon Dieu, et je n'immolerai point à des dieux étrangers;
 car je confesse le Christ dans la vraie foi. » On apporta devant elle des engins
 de tortures, afin qu'à leur vue, (elle et ses fils) prissent peur. Mais son premier
 fils Evodius cracha sur les engins et adressa au juge des paroles de l'évangile
 du Christ.

Il ordonna de frapper à coups de bâtons les trois frères en présence de

եւ Թէոդոտի քաջալերէր զորդին ի հաւատան զի համբերեսցեն ցաւոցն : Եւ * զա- * A fol. 323
տաւորն յոյժ բարկացաւ եւ ետ զԹէոդոտի ի Յուրտակի զորականն զի տարցէ ի տունն v° b.
իւր եւ շնասցի ընդ նմա : Եւ յորժամ տարաւ քարշելով ի տուն իւր եւ կամէր մերձենալ
ի նա, լուծան երակքսն զնկայն եւ հոսէր արիւնն անդադար եւ աղաղակեաց մեծաձայն
5 եթէ. Տեսի ալը մի ոսկէհանդերձ եւ ած ինձ ապտակ, եւ լուծան հոտոտելիքս :

Եւ լուեալ զատաւորին զեղեալ զորձն Յուրտակի, հրամայեաց զհաճացն եւ
արկին զաղախինն Քրիստոսի երեք որդւովքն ի բորբոքեալ հուր. եւ աղօթեաց այսպէս.
Օրհնեալ է անուն Բարձրեղոյն, որ ոչ եւ յայսմ կենցաղս որոշեաց զիս ի վաւակաց
լմոց եւ ոչ ի հանդերձեալ կեանսն : Եւ այսպէս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց ի մէջ
10 հրոյն Յուլիսի Իթ :

Հրոտից ԻԳ եւ Յուլիսի Լ : Վկայութիւն սրբոյն Եւստաթէոսի :

Սուրբն Եւստաթէոս զորական էր Քրիստոսի հաւատովն, եւ տեսեալ զզորականսն
որ երթային չմբռնել զնա, աճրացոյց զամենայն անգամ իւր նշանաւ սրբոյ խաչին, եւ
զնայ զկնի նոցա առ գատաւորն Անկուրիոյ քաղաքին որոյ անուն էր Կոռնելիոս, եւ

2 Յուրտակի] անառակ add. B || 10 հրոյն] Հրոտից ԻԳ եւ add. B || 11 Եւստաթէոսի]
Անկուրացոյն add. B.

leur mère; Théodote encouragea ses fils dans la foi à endurer * les douleurs. * A fol. 323
Le juge, fort irrité, remit Théodote au soldat Hirtacus (Yourtaki) afin qu'il v° b.
l'emmenât à sa maison et forniquât avec elle. Lorsqu'il l'eut emmenée chez lui
en la traînant et qu'il voulut s'approcher d'elle, les veines de ses narines
s'ouvrirent et le sang coula sans cesser. Il cria à haute voix : « J'ai aperçu
un homme en vêtements d'or, qui m'a souffleté, et mes narines se sont
rompues. »

Le juge, apprenant ce qui était arrivé à Hirtacus, ordonna aux bourreaux
de jeter la servante du Christ et ses trois fils dans une fournaise enflammée.
(Théodote) pria en ces termes : « Béni soit le nom du Très-Haut, qui ne
m'a point séparée de mes enfants, ni en ce monde ni dans la vie future. »
C'est ainsi qu'ils rendirent leur âme dans les flammes, le 29 juillet.

24 HROTITS, 30 Juillet.

Martyre de saint Eustathe.

Saint Eustathe était soldat, croyant au Christ. Lorsqu'il vit les soldats
qui venaient le saisir, il fortifia tous ses membres par le signe de la sainte
croix et les suivit auprès du juge de la ville d'Aneyre, dont le nom était

նախ քան զհարցանելն խոստովանեցաւ զանուն եւ զգալուստն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

* A fol. 324^{r°} a. Գան հարին զնա եւ քերեցին զմարմինն ուժղին, եւ ծակեցին զպճղունս ոտիցն եւ անցուցին * սրարան, եւ քարշեցին զնա ի քաղաքէն Անկուրիոյ մինչեւ ի դետն Սագարխա, եւ ընկեցին զնա կենդանի անդ. եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնա անվնաս եւ ողջ ի գետոցն, 5 եւ դարձաւ անդրէն յԱնկուրիա սաղմոսելով զՈ՛ր բնակեալն է յօգնութիւն : Եւ լուեալ Կուռնելիոսի եթէ կենդանի է, մոլեցաւ եւ ցնորեցան խելքն, եւ աւեալ սուր եհար յանձն իւր եւ շար մահուամբ սատակեցաւ

Իսկ քրիստոնեայքն առին զգիրս սրբոցն Յովհաննու առաքելոցն եւ զնացին ի միառին ընդ սրբոցն Եւստաթէոսի չեկեղեցի սրբոցն Պղատոնի, եւ տարածեալ զձեռս 10 իւր չերկինս սուրբ վկայն Քրիստոսի աղօթեաց այսպէս. Տէր Յիսուս Քրիստոս Որդի Աստուծոյ, կատարեան զխոստումն քո ի ծառայս քո Եւստաթէոս, եւ առաքեան քաղցր հրեշտակս զի հազորդեսցեն զիս պարգեւաց քոց, եւ աւանդեսցեն զհոգիս իմ խաղաղութեամբ : Եւ նոյնժամայն ելեն շարժք եւ խոնարհեցան ամպքն, եւ ել աղաւնի յամպոցն եւ էջ հրեշտակ լուսեղէն ի վերայ նորա, եւ աղաւնին կերակրեաց զնա, եւ հրեշտակն 15

5 անդ] ի դետն B. — եւ հրեշտակ Տեառն եհան զնա] եւ ինամօք Աստուծոյ ել B || 6 յօգնութիւն] բարձրելոցն add. B || 9 սրբոցն om. B || 10 Պղատոնի] որ նահատակեցաւ ի քաղաքի անդ add. B || 13 զի հազորդեսցեն զիս պարգեւաց քոց om. B || 14 խաղաղութեամբ] առ քեզ add. B 14-15 նոյնժամայն... հրեշտակն om. B.

Corneille, et, avant que celui-ci l'eût interrogé, il confessa le nom et l'avènement du Christ notre Dieu.

* A fol. 324^{r°} a. On le frappa vigoureusement et on lui déchira le corps; on lui trouva les chevilles des pieds et on y passa une * corde, puis on le traîna de la ville d'Ancyre jusqu'au fleuve Sakaria, et on l'y jeta vivant; mais l'ange du Seigneur le retira du fleuve sain et sauf. Il retourna de nouveau à Ancyre, en psalmodiant : *Celui qui habite dans le secours* ¹. Corneille, apprenant qu'il était vivant, devint furieux, ses esprits s'égarèrent, et saisissant une épée il s'en frappa et mourut d'une mort cruelle.

Les chrétiens prirent les livres du saint apôtre Jean et se rendirent ensemble avec saint Eustathe à l'église de saint Platon; le saint martyr du Christ éleva ses mains au ciel et pria ainsi : « Seigneur, Jésus-Christ, Fils de Dieu, accomplis ta promesse, que tu as faite à ton serviteur Eustathe, et envoie de doux anges, afin qu'ils me fassent participer à tes bienfaits et prennent mon âme en paix. » Il se produisit aussitôt un tremblement de terre, les nuages s'abaissèrent, une colombe s'élança des nuages, un ange lumi-

1. Ps. xc, 1.

աւանզեաց զհոգին խաղաղութեամբ Յուլիսի I : Եւ թաղեցին զմարմին նորա ի նոյն քաղաքին Անկուրիա :

Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Մարթայի ծօր Սիմէոնի Սիւնակեցոյն որ ի սրանչել լեառն Անտիոքայ :

5 Սուրբն Սիմէոն զերանելին Մարթա * զաղախինն Քրիստոսի առ խարսխի սեանն * A fol. 324
 իւրոյ հրամայեաց թաղել . յորժամ երթալին հիւանդք եւ նեղեալք ի ստապանն յայտնապէս
 երեւէր Քրիստոսի աղախինն Մարթա եւ զնէր ձեռս եւ աղօթիւք բժշկէր զայսահարս
 եւ զխեղս եւ զամենայն հիւանդս, եւ ապա անցատ լինէր :

10 Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոց Գոհարինեանցն նոր վկայիցն որք ի Սեբաստիա կատարեցան :

Պատուական վկայքս այսոքիկ սուրբն Գոհարինէ եւ եղբարք իւր Ռատիոս եւ Ծամիղէս եւ Տունկիոս էին յերկրէն Սեբաստիոյ Հայոց : Հայրն իւրեանց Դաւիթ զերեալ ի Տաճկաց որ եւ զարձուցին զնա ի կրօնս իւրեանց, եւ զանդրանիկ որդի նորա :

1 [խաղաղութեամբ] առ Աստուած Հրոտից ԵԳ եւ *add.* B. — 6 յայտնապէս] ի տեսեան *add.* B || 7 եւ աղօթիւք... անկայտ լինէր] եւ աղօթէր. եւ ապապէս այսահարք եւ խեղք եւ ամենայն հիւանդք բժշկէին. եւ յարուցեալ փառս տալին Աստուծոյ, եւ զառնային ուրախութեամբ իւրաքանչիւր ի սեղիս իւրեանց B || 9-10 Յայսմ... կատարեցան] Ի սմին աւուր ի Փօքր Հայս ի Սեբաստիա քաղաք վկայութիւն նոր վկայիցն Գոհարինէի, Ռատիոսի, Տունկիոսի եւ Ծամիղոսի B || 11-12 սուրբն... Տունկիոս *om.* B || 13 ի Տաճկաց] յայլադ-զեաց B.

neux descendit sur lui, la colombe lui donna à manger et l'ange prit son âme en paix, le 30 juillet. On inhuma son corps dans la même ville d'Ancyre.

En ce jour commémoration de la bienheureuse Marthe,
 mère de Siméon le stylite dans la merveilleuse montagne d'Antioche.

Saint Siméon ordonna d'inhumer sa mère, la bienheureuse * Marthe, * A fol. 324
 servante du Christ, au pied de sa colonne. Elle brilla par divers prodiges, r° b.
 car lorsque les malades et les souffrants se rendaient à sa tombe, la servante du Christ apparaissait manifestement, leur imposait les mains et par ses prières guérissait les possédés, les estropiés et tous les malades, puis disparaissait.

En ce jour, martyre des saints Gohariniankh, les nouveaux martyrs, qui furent martyrisés à Sébaste.

Ces véritables martyrs, sainte Gohariné et ses frères Ratios, Dsamidès et Tounkios étaient du pays de Sébaste d'Arménie. Leur père David fut emmené captif par les Musulmans qui le convertirent à leur religion ainsi

Իսկ ծայրն իւրեանց հաստատուն եկաց ի հաւատան որ ի Քրիստոս, եւ բարեպաշտութեամբ սնոյց զորդիս իւր. եւ վասն արիութեանն իւրեանց զինուորեցան բռնաւորին Տաճկաց Ալի Բասանայ, յազգէ Գանշմանացն որ տիրէր Սերաստիոյ եւ կողմանցն Պոնտոսի, այլ զաղանաբարոյ եւ արիւնախանձ ծորեալ ընդդէմ բրիտոնէից :

Զարաթուսեցին ոմանք զարբոց Գոհարինեանցն առաջի Ալի Բասանայ եւ ասեն .⁵

* A fol. 324
v° a.

Նորա որդիք են տաճկի եւ թողեալ զօրէնս մեր կան բրիտոնէութեամբ, զարշին ի կերակրոց մերոց, եւ ոչ կան յաղօթս * ընդ մեզ : Եւ նա առաքեաց զինուորս եւ հրամայեաց ածել առաջի իւր եւ զնացեալ զինուորացն կոչէին զնոսս ստիպով առաջի թագաւորին : Եւ նորա զխտացեալ զգալտնի նետաձգութիւն չարին ողջունեալ զընտանիս իւրեանց չոզան խնդութեամբ, եւ ասէին. Զօգուտն մեր Աստուած զիտասցէ¹⁰ եւ հոգասցէ :

Եւ կացեալ առաջի բռնաւորին եհարց զնոսս վասն բրիտոնէութեանն : Իսկ երէց եղբայր նոցա ոչ եթող սրբոցն տալ պատասխանի, այլ ինքն ասէ ցթագաւորն. Հաւատա զոր դու պաշտես, եւ մեր զնոյն պաշտեմք : Եւ արձակեաց զնոսս եւ զնացին ի տունս իւրեանց տրտմութեամբ, զի ոչ խոստովանեցան զՔրիստոս : Եւ մեղադրէին¹⁵ եղբարքն եղբօրն զի ոչ թողացոյց նոցա խոստովանել զբրիտոնէութիւնն իւրեանց,

1 իւրեանց] նոցա B || 3 Տաճկաց] պլազգեաց B — Գանշմանացն] Գանշմեսաց B || 6 տաճկի] պլազգուց B || 10 զիտասցէ եւ om. B || 16 եղբարքն om. B.

que son fils aîné. Mais leur mère demeura ferme dans sa foi au Christ, et éleva pieusement ses enfants; ceux-ci à cause de leur courage s'enrôlèrent dans l'armée du tyran musulman Ali Bassan, de la race des Danishmends, qui régnait à Sébaste et sur les contrées du Pont; homme d'un naturel bestial, assoiffé de sang, et fou furieux contre les chrétiens.

Certains allèrent dire du mal à Ali Bassan contre les saints Gohariniankh en ces termes : « Ce sont les enfants d'un musulman, qui ont abandonné notre religion, vivent en chrétiens, répugnent à nos mets et ne prient point les soldats, y étant allés, les appelèrent, en les pressant, pour paraître devant le prince. Ayant compris le secret trait de flèche du méchant, ils saluèrent leurs familles et partirent avec joie en disant : « Dieu connaît ce qui est bien pour nous, Il en prendra soin. »

* A fol. 324
v° a.

Lorsqu'ils eurent été introduits devant le tyran, celui-ci les interrogea au sujet du christianisme. Le frère aîné ne laissa pas les saints répondre, mais dit lui-même au prince : « La religion que tu suis, nous la suivons également. » Il les remit en liberté et ils rentrèrent chez eux, tristes de ne pas avoir confessé le Christ. Les frères blâmèrent leur aîné pour ne pas les avoir laissés confesser leur foi chrétienne; ils firent pénitence en versant

եւ արաշաւէին լալով եւ կոծելով : Եւ Ռատիրոս գնաց ի վանքն եւ եղև կրօնաւոր :

Յետ աւուրց զարձեալ ձատնեցին բռնաւորին չարախօսք եթէ. Որքան արձակեցեր
 զնոսա առաւել եւս անարգեն զՄահճէտ եւ զկրօնս մեր : Եւ զնաց Ալի Բասան յեկե-
 ղեաց զաւառն եւ առ աւար եւ զերութիւն բազում, եւ եկեալ ի Սերաստլա բանակեցաւ
 5 առ ավին Ալիս գետոյն : Եւ աւաբեաց զոմն անօրէն որ չարախօսեաց զսրբոցն եւ
 բազում զօրս ընդ նմա ածել զսուրբան առաջի իւր : Եւ նոցա * կալեալ զերանելիսն * A fol. 324
 կապեալ շղթայիւք ածին առաջի բռնաւորին ի բանակի՝ եւ եհարց զնոսա վասն բրիս- v° b.
 տոնէութեանն : Եւ սուրբն Ռատիրոս ասէ համարձակութեամբ. Քրիստոնեայք էաք
 եւ եմք եւ եղիցուք. եւ սկսաւ անարգել զՄահճէտ :

10 Եւ հրամայեաց բռնաւորն հարկանել զբերան նորա եւ հատանել զլեզուն : Եւ նա
 գոհանալը զԱստուծոյ ի հարկանելն, բայց զլեզուն ոչ հատին : Եւ հարցեալ զմի մի
 ի սրբոցն եւ նոքա յայտնապէս խոստովանեցան զՔրիստոս Աստուած եւ Որդի Աստու-
 ծոյ : Եւ այլ բազում եւ պէս պէս հարցուածս արարեալ եւ սլարգեւս խոստացեալ
 ոչ կարաց հաւանեցուցանել զնոսա, հրամայեաց փորել զերկիր եւ թաղել զՔրիստոսինէ
 15 մինչեւ ի մէջսն, եւ նետաձիւղ լինել ի նա ամենայն բազմութիւնն :

Եւ մինչդեռ պատրաստէին զայն եկին զինուորքն եւ բերին զկանայս եւ զմանկունս

3 զՄահճէտ] զսահմանս B || 9 զՄահճէտ] զսահմանս եւ զկրօնս նոցա B || 13 արարեալ] հարցեալ B.

des larmes et en se frappant la poitrine. Ratios se retira dans un couvent et se fit religieux.

Un certain temps après, les dénonciateurs les livrèrent de nouveau au tyran, eu disant : « Depuis que tu les as relâchés ils méprisent davantage Mahomet et notre religion. » Ali Bassan se rendit à la province de Ekelikli, fit un grand butin et prit de nombreux captifs; il revint à Sébaste et établit sa résidence au bord du fleuve Halys. Il envoya un des infidèles, qui avait calomnié les saints, avec de nombreux soldats pour amener les saints en sa présence. Ceux-ci, * ayant saisi les bienheureux, les conduisirent chargés * A fol. 324
 de fers auprès du tyran, dans son camp. Celui-ci les interrogea au sujet v° b.
 du christianisme. Saint Ratios répondit avec hardiesse : « Nous étions chré-
 tiens, nous le sommes et le serons, » et il se mit à injurier Mahomet.

Le tyran ordonna de le frapper sur la bouche et de lui couper la langue. Pendant qu'on le frappait il rendit grâces à Dieu; on ne lui coupa point la langue. (Le tyran) interrogea les saints l'un après l'autre; ils confessèrent ouvertement le Christ Dieu et Fils de Dieu. Après leur avoir adressé différentes questions et leur avoir promis des présents, ne réussissant point à les persuader, il ordonna de creuser la terre et d'y enterrer Gohariné jusqu'à la taille, et commanda à toute la foule de lui lancer des flèches.

Pendant qu'on préparait cela, les soldats arrivèrent, amenant les femmes

նոցա եւ զինչս եւ զստացուածս. եւ նորա լաչին առ միմեանս սաստիկ զթով : Եւ աղաչեցին իշխանքն զբռնաւորն ներել նոցա զի թերեւս զարձցին վասն զթոյ կանանցն եւ մանկանցն : Եւ իբրեւ թողացոյց նոցա նորա համբուրեալ զմիմեանս քաջալերէին հաստատուն կալ ի հաւատան Քրիստոսի :

Եւ բարկացեալ անօրէնն հրամայեաց զԳոհարինէ հեղձամղձուկ առնել ի ջուրն ⁵ հեղեղատին. * եւ զՏունկիրոս եւ զԾամիլէս ածել զառաջեաւ, եւ զՌատիրոս սլրկել փոկովք եւ հարկանել : Եւ ասէ ցտորքն Տուկիրոս եւ զԾամիլէս. Այդ ամենայն ստացուածք զոր տեսանէք եւ այլ բազումս յաւելից, եւ ձեզ լիցի եթէ լսէք ինձ. եւ զԳոհարինէ փառաւորեցից իշխանութեամբ եւ զՌատիրոս թողից ըստ կամաց իւրոց կեալ : Ասեն սուրբքն. Այդ ամենայն քեզ (լիցի) եթէ թողուս մեզ կեալ քրիստոնէ- ¹⁰ ութեամբ, եւ քեզ ծառայեսցուք միամտութեամբ, ապա թէ ոչ այլ իրք մի հարցաներ ընդ մեզ. քրիստոնէացք եմք, զոր ինչ առնելոց ես արն :

Եւ բարկացեալ բռնաւորն հրամայեաց ջալտիրք տանջել զնոսա, եւ ետ ածել զԳոհարինէ եւ զՌատիրոս. եւ էին երեսք նոցա եւ ամենայն մարմինն արիւնդուշտ յողորածեծն առնելոյ, եւ Գոհարինէ ամենեւին նուազեալ ի ջրածեծն առնելոյ անտի : ¹⁵

13 բռնաւորն] թագաւորն B || 15 ջրածեծն առնելոյ] ջրծեծոյ B.

(des saints) et leurs enfants, leurs biens et tout ce qu'ils possédaient; tous pleuraient par leur grande affection mutuelle. Les notables prièrent le tyran de leur pardonner dans l'espoir de voir (les saints) se convertir par l'amour pour leurs femmes et leurs enfants. Lorsqu'il les eut relâchés, ils s'embrassèrent mutuellement et s'encouragèrent à demeurer fermes dans la foi au Christ.

L'infidèle, irrité, ordonna de noyer Gohariné dans les eaux du torrent ^{* A fol. 325} * et d'introduire en sa présence Tounkios, Dsamidès, puis d'enserrer ^{1^o a.} fortement Ratios dans des lanières et de le frapper. Il dit aux saints Tounkios et Dsamitès : « A tous ces biens que vous voyez j'en ajouterai d'autres plus nombreux encore qui seront à vous, si vous m'écoutez, je glorifierai Gohariné par une haute situation et je laisserai Ratios vivre à sa guise. » Les saints répondirent : « Que tout cela soit à toi; si tu nous laisses vivre en chrétiens, nous te servirons fidèlement; dans le cas contraire, ne nous fais plus de questions : nous sommes chrétiens; fais ce que tu as à faire. »

Le tyran, irrité, ordonna de les torturer avec des verges. Il fit venir Gohariné et Ratios; leur figure et leur corps étaient inondés de sang des coups de verges d'osier qu'ils avaient reçus; et Gohariné était défaillante de la torture ¹.

1. Au lieu de ջրածեծ, l'édition de 1706 porte յողորածեծ expliqué par յողորածեծ dans le grand dictionnaire հայկազգեան, t. II, Venise, 1837, pp. 503 sq.

Անէ բռնաւորն . Ձի ոչ լուարուք ինձ պատահեցին ձեզ այդ ամենայն տանջանք . եւ Քրիստոսն ձեր ոչ կարաց փրկել զձեզ : Եւ հրամայեաց զկանաչսն եւ զճանկունսն եւ զինչսն նոցա աւաջի նոցա բաշխել իշխանաց իւրոց . եւ նոքա լային աւ ճիմեանս եւ Աստուծոյ յանձն առնէին :

5 Եւ բռնաւորն բարկացեալ եհան զսուրն պոլովատիկ, ետ ի զահճապետն եւ ասէ . Այդու բարձցես զզլուխս * նոցա, անողորմաբար, եւ նախ զՌատիսին, զի նա ելել * A fol. 325
r° b.

պատճառ կորստեան փտտաբաղդացի : Եւ տարեալ ի տեղի կատարմանն հատին զզլուխ Երանելոյն Ռատիոսի : Եւ հատեալ զլուխն խօսէր եւ քաջալերէր զեղբարսն ճի երկնչել ի մահուանէ : Եւ այնպէս կատարեցան սրով երեքին եղբարքն ազօթելով եւ զոհանալով զԱստուծոյ :

10 Իսկ հաւատացեալքն որք անկ զիպեցան առին զմարմինս նոցա, ի նոյն չարեալ եւ զզլուխսն, եւ պատեալ մաքուր կտաւօք թաղեցին ի մարդձակին, ի տեղոջն չորում կատարեցան հուպ ի ճանապարհն քառակուսի, եւ տօն մեծ կատարեցին զօրն զայն Յուլիսի 1 : Եւ բազում բժշկութիւնք լինին ի տեղոջն հանգստեան սրբոցն ի փառս

15 ամենատուրք Երրորդութեանն :

[B* Յայսմ աւուր տօն սրբոց առաքելոցն Շիրաչի եւ Սիդուանոսի, Կրիսկենդոսի * B
p. 47 a.

եւ Եպենտոսի, Արչեստարքոսի եւ Արիստաբուլայ, եւ Յուզայի որ Բարսաբայն կոչեցաւ :

11 առին] զպատուական add. B || 14 Յուլիսի 1] որ օր ԻԳ էր Հրոտից եւ 1 Յուլիսի
ամսոյ : Եղել իրս այս ի հինգ հարիւր եւ քսան եւ չորս թուականիս Հայոց add. B.

Le tyran leur dit : « Toutes ces souffrances vous sont arrivées parce que vous ne m'avez pas écouté; votre Christ n'a pu vous sauver. » Et il ordonna de distribuer à ses notables en leur présence leurs femmes, leurs enfants et leurs biens. Ils pleurèrent l'un pour l'autre et se recommandèrent à Dieu.

Le tyran, irrité, tira son épée d'acier, la remit au chef bourreau et lui dit : « Tu trancheras impitoyablement avec cela leur * tête, et d'abord à Ratios, * A fol. 325
r° b.

car c'est lui la cause de la perte de ces gens au sort malheureux. » Les ayant menés au lieu de l'exécution, ils tranchèrent la tête au bienheureux Ratios. Mais la tête tranchée parla à ses frères et les encouragea à ne point craindre la mort. C'est ainsi que les trois frères furent martyrisés par l'épée en priant Dieu et en Lui rendant grâces.

Les fidèles qui se trouvèrent là enlevèrent leurs corps, en y joignant les têtes, et les ayant ensevelis dans du linge propre, les inhumèrent dans la prairie, à l'endroit où ils avaient été exécutés, près d'un carrefour; puis ils célébrèrent une grande fête ce jour-là, le 30 juillet. De nombreuses guérisons ont lieu à l'endroit où reposent les saints pour la gloire de la très sainte Trinité.

[B* En ce jour fête des saints apôtres Silas et Silvain, Crescent et * B
p. 47 a.

Épainétos (*Epentos*), Aristarque et Aristobule et Jude, surnommé Barsabas.

Եւ այլ լիշատակ սրբոց վկայիցն Աստուծոսի եւ Սենէոսի, որք էին փոքրագոյն թագաւորք, եւ ճարտիւրոսացան ընդ այլոց բազում վկայից ի Պարսս :

Յայսմ աւուր հանգեալ ի Քրիստոս երանելի Գէորգ վարդապետն Մեղրիկ կոչեցեալ :

* B
p. 49 b.

* Էր սա ճննդեամբ ի Վասպուրական աշխարհէ յԱնալիւր գեղջէ, այր բարեբարոյ քաղցրաբան եւ իմաստուն . այլ կրօնաւորեալ ի Սեւան կղզի զամս յիսուն Սեւանեցի կոչեցաւ, եւ էր ճգնազգեաց եւ պահեցող, եւ ունէր սովորութիւն զի զամենայն զիշերս կլլւրակամտից ոտընկաց տքնութեամբ անցուցանէր : Եւ զնոյն կարգ սահմանեաց յետ ժամանակաց ի Դրազարկ վանս ի Կիւլիկիա եւ յանապատն Սբոյ :

Եւ կատարեալ զկեանս իւր սուրբ եւ աստուածահաճոյ վարուք փոխեցաւ առ Տէր ի հասակի եօթանասուն ամաց, եւ թաղեցաւ ի Դրազարկ ի թուականիս Հայոց հինգ հարիւր վաթսուն եւ երկու Հրոտից ԻԳ եւ Յուլիսի Լ. :

Հրոտից ԻԵ եւ Յուլիսի ԼԱ : Վկայութիւն սուրբ կուսին Լուկիայ
եւ սրբոյն Ռիկսոսի եւ այլ ընկերացն :

Աղաթինն Քրիստոսի Լուկիա էր ի Կամբանոյ գաւառէն մերձ ի Հոռոմ : Եւ կալաւ

12 Վկայութիւն . . . ընկերացն] Վկայութիւն սրբուհոյ եւ կոյս վկային Լուկիայ, եւ սրբոյ վկային Ռիկսոսի եւ այլ ընկերացն : Էր եւ այլ Լուկիա ի Սիկիլիա, եւ սօնն կատարի Հոկտեմբերի ԼԱ B.

Également commémoration des martyrs Aptonius (*Aptonos*) et Sénéos, qui étaient des rois secondaires et qui furent martyrisés avec beaucoup d'autres martyrs en Perse.

En ce jour reposa dans le Christ le bienheureux vardapet Georges, surnommé Mégrik¹.

* B
p. 49 b.

* Il était par la naissance du pays de Vaspourakan, du village d'Analur, homme d'un bon naturel, au langage doux et sage; pour avoir été moine cinquante années dans l'île de Sévan, il fut surnommé Sevanétsi. Il menait une vie d'aseète, était jeûneur et avait l'habitude de passer toutes les nuits du samedi au dimanche debout, sans dormir. Il institua plus tard cette pratique au couvent de Drazark en Cilicie et dans le désert de Sis.

Ayant accompli sa vie saintement et avec une conduite agréable à Dieu, il trépassa auprès du Seigneur à l'âge de soixante-dix ans et fut enterré à Drazark, l'an de l'ère arménienne cinq cent soixante-deux², le 24 hrotits, le 30 juillet.]

25 HROTITS, 31 Juillet.

Martyre de la vierge sainte Lucie, de saint Rixos et d'autres compagnons.

La servante du Christ Lucie était de la province de Campanie, près de

1. Mot à mot : miel. — 2. Correspond à 1113-4 de notre ère.

զնա Ռիկսոն իշխանն, եւ յոյժ նեղեաց զոհս մատուցանել կոոցն, եւ ոչ հաւանեցաւ ալ խոստովանեցաւ թէ. Պաշտօնեայ եւ աղախին եմ Քրիստոսի :

Եւ վասն զի տուփացաւ ցանկութեամբ ի զեղեցկութիւն նորա Ռիկսոն խոստանալը նմա գանձս եւ ինչս եւ մեծութիւն եթէ ամուսնանայ նմա. եւ նա հրաժարէր ի պար-
 5 զեւացն եւ ասէր. Ես հանդերձեալ եմ Քրիստոսի հարսնանալ, եւ ի մահկանացու * A fol. 325
 v° a.

Եւ Ռիկսոն աստուածալին շնորհօքն զղջացաւ, եւ տարաւ զնա ի տուն իւր, եւ պատրաստեաց նմա սենեակ առանձինն եւ անկողինս փափուկս եւ մեծագինս, եւ կացոյց նմա ազախնայս ի ծառայութիւն, եւ թոյլ ետ նմա պահօք եւ աղօթիւք պաշտել
 10 զհաւատն իւր եւ իրրեւ զմի յաստուածոց իւրոց համարէր եւ պատուէր վնս :

Եւ յորժամ կամէր ի պատերազմ երթալ աղաչէր զերանելին Լուկիա զի աղօթեսցէ վասն նորա. եւ նորին աղօթիւքն յաղթէր ի պատերազմին եւ դառնալը ուրախութեամբ :
 Եւ աչսպէս բնակեցաւ առ նա ամս քսան :

Եւ ի միտմ առուր աղաչեաց Լուկիա զՌիկսոն իշխանն զի երթիցէ ի Կամբանիա,
 15 եւ անդ առցէ մարտիրոսկան պսակ. նոյնպէս եւ Տէր Երեւեցոյց նմա ի տեսեան. իսկ Ռիկսոն ոչ յօժարանալը որոշել ի նմանէ, եւ յահէն Աստուծոց եւ ի զթոյն Լուկիայ հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ : Եւ եթող զտունն եւ զորդիս, զկլինն եւ զծառայս, զինչս եւ զազարակս, եւ զնայ զինի նորա ի Կամբանիա, եւ անդ կացին առաջի անօրէն

Rome. Le gouverneur Rixos (*Rikson*) la fit saisir et la pressa beaucoup d'offrir des victimes aux idoles, mais elle ne consentit point et confessa : « Je suis diaconesse et servante du Christ. »

Rixos, épris passionnément de sa beauté, lui promit de l'argent, des biens et des honneurs si elle voulait l'épouser, mais elle rejeta les présents en disant * : « Je suis sur le point de me fiancer au Christ, je n'ai point d'espoir * A fol. 325
 v° a.

Rixos, se repentant par la grâce de Dieu, la conduisit à sa maison, lui fit préparer une chambre à part, avec une literie douillette et de grand prix, mit des servantes à son service, et la laissa suivre sa foi avec jeûnes et prières. Il la considéra comme l'un de ses dieux et la tint en honneur.

Lorsqu'il devait partir en guerre, il pria la bienheureuse Lucie de prier pour lui; il gagnait la bataille par ses prières et revenait avec joie. C'est ainsi qu'elle habita chez lui vingt ans.

Un jour, Lucie pria le gouverneur Rixos de la laisser aller en Campanie pour y obtenir la couronne du martyre; de même le Seigneur le lui fit voir en vision; mais Rixos ne voulait pas se séparer d'elle : par crainte de Dieu et par affection envers Lucie, il crut au Christ et se fit baptiser. Il abandonna sa maison et ses enfants, sa femme et ses domestiques, ses biens et ses terres, et la suivit en Campanie, où ils furent introduits devant le juge

դատաւորին եւ խոստովանեցան ուղիղ հաւատով զՔրիստոս եւ հատին զգլուխս նոցա Յուլիսի ԼԱ :

* A fol. 325
v° b.

Կատարեցան սրով եւ այլ վկայք չաւուրն յայնմիկ ընդ սրբոյն * Լուկիայ եւ Ռիկտոնի սուրբն Անտոնիոս, Լիկիոս, Սատարոս, Նէաս, Սիրինոս, Գիողորոս, Ապողոնիոս, Ապամոս, Պապիանոս, Կոտայոս, եւ այլ ինն վկայքն որոց անուանքն զրեալ են յերկինս ի զիրն կենաց :

* B
p. 50 a.

[B* Յայսմ աւուր կատարեցան ի Հայք սուրբ աշակերտք եւ ընկերք սուրբ քահանայիցն Գեւորգեանց սուրբ քահանայքն Սամուէլ եւ Աբրահամ, եւ սուրբ մոզպետն որ տեսեալ զլուսախաչութիւն սքանչելեաց նոցին քահանայիցն, հաւատաց ի Քրիստոս եւ մարտիրոսութեամբ կատարեցաւ :

10

Ի սոյն նահատակեցաւ բազում չարչարանօք եւ մահուամբ վասն Քրիստոսի խոստովանութեանն սուրբ վկայն Քրիստոսի Գելասիոս :

* B
p. 50 b.

Եւ այլ տօն եւ վկայութիւն սրբոյն * Սապինէ վկայի Կեսարացոյ, եւ սուրբ հօրն Եւդոկիմոսի արդարոյ Կասլուտկեցոյ, եւ Գերմանոսի եպիսկոպոսի :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհւոյն Յուլիտայ : Սրբուհիս Յուլիտա էր ի Կեսարիոյ քաղաքէն Քրիստոսի հաւատովն եւ սրբութեամբ պայծառացեալ : Եւ դատ ունելով առ ոմն ընչասէր այր եւ բռնաւոր, որ զերկիր կալուածոց նորա չափշտակեալ էր, եւ ազարակս եւ զեղս եւ պաճարս եւ ծառայս եւ զամենայն պատրաստութիւն կենաց

15

1 նոցա] Հրոտից ԻԵ եւ add. B || 5 Պապիանոս] Ռոնոս, Պապիկոս, Բիբոս add. B — անուանքն] զանունն զիտէ Քրիստոս եւ add. B.

impie; ils confessèrent le Christ avec vraie foi, et on leur trancha la tête, le 31 juillet.

D'autres martyrs encore furent exécutés par le glaive ce jour-là avec sainte * Lucie et Rixos : saint Antoine, Lucius (*Likiös*), Satyre, Néas, Sirinus, Diodore, Apollonius, Apamus, Papianus, Cotyios et neuf autres martyrs dont les noms sont inscrits au ciel dans le livre de la vie.

* A fol. 325
v° b.

* B
p. 50 a.

[B* En ce jour furent martyrisés en Arménie les saints disciples et compagnons des saints prêtres Léonteanh, les prêtres Samuel et Abraham et le saint chef des mages qui, témoin de l'éclat des miracles de ces prêtres, eut au Christ et mourut en martyr.

En ce jour fut martyrisé après beaucoup de tortures et mourut pour la confession du Christ le saint martyr du Christ Gélase.

* B
p. 50 b.

Également fête et martyre de saint * Sabinus (*Sabinē*) le martyr de Césarée, du saint père Eudocimus le juste de Cappadoce, et de l'évêque Germain.

En ce jour martyre de sainte Julitte. Cette sainte Julitte était de la ville de Césarée, de foi chrétienne et renommée pour sa sainteté. Elle eut un procès avec un homme avide de biens et tyrannique, qui lui avait ravi les terres de ses domaines, champs, villages, animaux et serviteurs, les avait

սրբուհւոյն վերն էր շրջեալ եւ առեալ, արհամարհելով զարդարն եւ ճանաւանդ
 զԱստուած, եւ սուտ վկայս զրպարտողս եւ յախշաակողս ի վերայ կացուցանէր նորա :

Յայնժամ իբրեւ սկսաւ սրբուհին պատմել զբռնաւորութիւնն աւն, եւ զոր ի նմանէ
 գործէր իսկ նա չարախօսեաց զսրբուհին առ իշխանն եթէ քրիստոնեայ է, եւ ոչ
 5 հասարակաց օրէնս պատուէ, եւ ոչ պաշտէ զաստուածս թագաւորացն : Իսկ սրբուհին
 առ ոչինչ համարելով զառժամանակեացն, այլ զամենայնն արհամարհեաց եւ խոստո-
 վան լինէր եթէ զամենեցուն հրաշագործողն եւ զարարիչն ոչ ուրանամ :

Իսկ զատաւորն ստիպեաց զնա ողորջանօք եւ սպառնալեօք զոհել կռոցն . եւ իբրեւ
 ոչ ուրացաւ սրբուհին, այլ վկայէր զՔրիստոս համարձակ, այնուհետեւ հրոյ ճատնեաց
 10 զնա, եւ հուրն պարփակեալ զսրբուհին ճարմնովն եւ որպէս ի մէջ լուսաւոր եւ
 ցօղաւոր զրախօի հրձուելով երանելին զհոգին օրհնութեամբ առ Աստուած աւանդեաց .
 եւ ճարմինն ամբողջ մնաց ի հոցէն :

Զոր տեսեալ արք երկիւրածք թագեցին ի նշանաւոր տեղն, յորմէ բազում բժշկու-
 թիւնք եղևն ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

15 Զորմէ զտրա առաքինահանգէս վկայութեամբն արիական եւ զովելն քաջութենէն
 կատարելապէս զրուատեալ պատմէ սուրբն Բասիլիոս արժանապէս ներբողական
 արտաճառութեամբ :]

transférés à son nom et avait accaparé tout ce que la sainte avait préparé
 pour sa subsistance, au mépris de la justice et surtout de Dieu; il avait
 encore suscité des faux témoins, calomniateurs et pillards.

Lorsque la sainte entreprit de faire connaître la tyrannie de cet homme
 et ce qu'il avait commis, lui, il dénonça la sainte au gouverneur comme étant
 chrétienne, n'honorant pas la religion commune, n'adorant pas les dieux
 des empereurs. La sainte, négligeant tout ce qui est temporel et méprisant
 tout, confessa : « Je ne renie point le créateur, qui a créé toutes les choses
 par miracle. »

Le juge la pressa par supplications et par menaces d'immoler aux idoles,
 et comme la sainte ne reniait point mais confessait avec hardiesse le Christ,
 il la condamna au feu; les flammes enveloppèrent le corps de la sainte, et
 la bienheureuse, se réjouissant comme au milieu d'un jardin lumineux et
 plein de rosée, rendit son âme à Dieu avec bénédiction. Son corps fut retiré
 intact de la fournaise.

A cette vue, des hommes craignant Dieu l'inhumèrent dans un endroit
 distingué, où beaucoup de guérisons eurent lieu pour la gloire du Christ,
 notre Dieu.

Saint Basile fit le récit complet avec éloges de son martyr plein de
 vertus, de courage et de louable vaillance dans un discours panégyrique,
 tel qu'elle le méritait.]

Ածիս Օգոստոս աւուրս է ԼԱ :
 Ի Հրոտից ԻՉ եւ Օգոստոսի Ա : Վարբ Տիտոսի առաքելոյն
 եւ եպիսկոպոսին Գորտինոս քաղաքին

Զինաս զոր չիշէ Պօղոս ի թուղթս իւր, նա զրեաց զպատմութիւն սրբոյն Տիտոսի :
 Սա էր ի Կրիտիսոյ կղզւոյն, եւ էր ազգակից Մինոյոսոյ արքային, եւ ցանկաչք ուսանել
 զհեղինական զարութեան հանձարս, զՀոմերոսի եւ զՊլատոնայ եւ զայլոց իմաստա-
 սիրացն ստորոգութիւնս, եւ էր յայնժամ ամաց քսանից : Եւ լուաւ * ձայն յաներեւու-
 թիցն որ ասէր . Տիտոս պարտ է քեզ աստի ելանել եւ կեցուցանել զհոգիդ, զի ոչ ինչ
 օգուտ է քեզ ուսանել զոր խորհեալդ ես : Եւ սկսաւ ընթեռնուլ զգիրս Հրէիցն եւ
 զՆսայի մարգարէն, եւ եգիտ գտելին յորում գրեալ էր . Նորոգեցարուք առ իս կղզիք
 բազումք :

* A fol. 326
 r° a.

Իսկ իշխանն կղզոյն Կրիտիսոյ հօրեղբայր էր Տիտոսի . լուաւ զՔրիստոսէ եւ
 զսքանչելեացն զոր առնէր յերուսաղէմ եւ յայլ տեղիս զարմանալք եւ խորհուրդ
 արարեալ ընդ այլ իշխանն Կրիտիսոյ առաքեաց զՏիտոս յերուսաղէմ զի երթիցէ
 եւ տեսցէ եւ զարձցի զստոյզն պատմեսցէ :

2 Վարբ] Յիշատակ եւ տօն սրբոյն B || 3 քաղաքին] ի Կրիտիս կղզւոյն B || 4 Զինաս...
 սրբոյն Տիտոսի om. B || 5 եւ էր] գորով B — արքային] Կրիտիսոյ add. B || 7-9 եւ
 լուաւ... եւ սկսաւ] Բայց ազդեցութեամբն Աստուծոյ սկսաւ B.

LE MOIS D'AOUT A 31 JOURS.

26 HROTITS, 1er Août.

Vie de l'apôtre Tite, évêque de la ville de Gortyne.

Zénas, que Paul mentionne dans ses épîtres¹, a écrit l'histoire de saint Tite. Celui-ci était de l'île de Crète, il était descendant du roi Minos, il désirait étudier les chefs-d'œuvre de la littérature hellène, d'Homère et de Platon ainsi que les productions d'autres philosophes. Il était alors âgé de
 vingt ans. Mais il entendit * la voix des invisibles, qui lui dit : « Tite, tu dois partir d'ici et sauver ton âme, car ce que tu penses apprendre ne te sera d'aucun profit. » Il se mit à lire les Écritures des Juifs et le prophète Isaïe, et trouva le passage qui dit : « *Renouvelez-vous pour moi, îles² nombreuses.* »

* A fol. 326
 r° a.

Le gouverneur de l'île de Crète était l'oncle de Tite; ayant entendu parler du Christ et des miracles qu'il opérail à Jérusalem et ailleurs, il en était émerveillé, et ayant consulté d'autres notables de Crète, il envoya Tite à Jérusalem, pour qu'il allât voir et revint en rapportant la vérité.

1. Tit., III, 13. — 2. Isaïe, XLI, 1.

Եւ յորժամ զնաց ետես զՔրիստոս եւ երկիր եպագ նմա եւ ականատես եղես սքանչելեացն եւ չարչարանացն եւ թաղմանն եւ յարութեանն եւ համբարձմանն եւ գալստեան սուրբ Հոգւոյն : Եւ հաւատաց ի Քրիստոս եւ զասեցաւ ի թիւս հարիւր եւ քսանից եւ երեք հազարացն որք հաւատացին ի Քրիստոս :

5 Եւ ի Կեսարիա Պաղեստինացոց ձեռնադրեցին առաքեալքն զՏիտոս, եւ աւաքեցին զհնա Պօղոսի ի քարոզութիւն : Եւ երթեալ յամենայն քաղաքս եւ ի դաւաւս քարոզէին ի միասին զբանն կենաց, եւ բազում տանջանաց համբերեցին, եւ անբաւ բազմութիւնս յանհաւատիցն դարձուցին ի լուսաւորութիւն առնելով նշանս եւ *արու- * A fol. 326
եստս : Եւ երթեալ Պօղոսի ի Կրիտիս ձեռնադրեաց զՏիտոս եպիսկոպոս Գորտինու r° b.
10 քաղաքին : Եւ ելեալ ի կղզոյն զնացին չԱսիա եւ չՆիւեսոս, եւ քարոզութեամբն իւրեանց դարձուցին ի Հրէից եւ ի հեթանոսաց երկոտասան հազար անձն : Եւ ոչ եթող զՊօղոս մինչեւ ի Ներոնէ արքայէն սրով կատարեցաւ, եւ դարձաւ Տիտոս ի Կրիտիս, եւ ընկարան զնա մեծաւ խնդութեամբ իբրեւ զիւրեանց ազգակից :

Եւ ի գալստեան նորա տօն կատարեցին եւ զարդարեցին զտաճար կոռն, եւ
15 տարան զՏիտոս անդ, եւ մտեալ սաղմոսէր եբրայեցերէն. Աստուած մեր ողորմեան մեզ եւ օրհնեան զմեզ : Եւ չաղթեին նորա անկաւ ինքնին Արտեմիդեա բազինն եւ

7 տանջանաց] եւ Նեղութեանց add. B || 8 դարձուցին ի լուսաւորութիւն] լուսաւորեցին B || 15 մեր om. B

(Tite), s'y étant rendu, vit le Christ, se prosterna devant Lui et fut témoin de ses miracles, de la passion, de l'ensevelissement, de la résurrection et de l'ascension, enfin de la descente du Saint-Esprit. Il crut au Christ, et fut admis au nombre des cent vingt-trois mille qui avaient cru au Christ.

Les apôtres ordonnèrent Tite à Césarée de Palestine et l'envoyèrent à la suite de Paul pour la prédication. Ils visitèrent toutes les villes et les provinces, prêchèrent ensemble la parole de vie, endurent bien des souffrances et convertirent des foules innombrables à la lumière en opérant des miracles et des * prodiges. Paul, s'étant rendu en Crète, y sacra Tite évêque de la * A fol. 326
ville de Gortyne. Ils quittèrent ensuite l'île, se rendirent en Asie et à Éphèse r° b.
et par leur prédication ils convertirent douze mille personnes, Juifs et païens. (Tite) ne quitta pas Paul jusqu'à ce qu'il eût été martyrisé par le glaive sous l'empereur Néron; Tite revint alors en Crète où il fut reçu avec grande joie comme compatriote.

A son arrivée on célébra une grande fête, on décora le temple des idoles et on y conduisit Tite, qui en pénétrant psalmodia en hébreu : « O notre Dieu, aie pitié de nous et bénis-nous ». Pendant qu'il priait, l'idole d'Artémis tomba d'elle-même et se brisa; il fit encore d'autres miracles dans le temple, et

խորտակեցաւ, եւ այլ եւս արար սքանչելիս ի տաճարին, եւ հաւատացին ողիք իբրև հինգ հարիւր եւ աղաղակէին. Մի է Աստուած որ երեւեցաւ մեզ այսօր :

Կերակուր էր Տիտոսի բանջար ի պարտիզէ, եւ հանգէր ի գետնի ի վերայ խորղոյ եւ մոխրոյ : Եւ ձեռնադրեաց ի Կրիտիս ինն եպիսկոպոսունս, ի լինն քաղաքսն, ի Կնոսոյ, յԵւուպիւտոնի, ի Կիւլոնիա, ի Քերոնիսոն, յԵլեթերոնի, ի Լամպիս, ի Կիսամոյ, ի Կամբանա. եւ արար զԳորտինոյ մետրապօլիս, որ թարգմանի մայրաքաղաք : Եւ զվեց ամ ուսուցանէր զժողովուրդսն, եւ հաստատէր ի հաւատս, եւ բազում սքանչելիս * արար :

* A fol. 326
v° a.

Եւ եղեն ամբ կենաց իւրոց այսչափ. քսանամեայ զնաց յԵրուսաղէմ եւ ետես զՔրիստոս, եւ արար առ նմա ամ մի, եւ ի շրջագայութեանն ընդ Պօղոսի ի քարոզութեանն ամս երեսուն եւ ութ, եւ ի Կրիտիս յաթուռն իւր ամս վեց եւ երթեալ ի գաւառն իւրում եկաց ամս ինն. եւ էին աւուրք կենաց իւրոց եօթանասուն եւ չորս ամ :

Եւ յորժամ հանդերձեալ էր փոխիլ առ Քրիստոս ետես զհրեշտակս որք իջին յաւանդել զհոգին, եւ տունն լի եղեւ անուշահոտ ծխով, եւ ամպ լուսաւոր հովանի եղեւ, եւ պայծառ երեսօք ժպտեցաւ եւ զձեռսն յերկինս տարածեաց եւ ասէ. Տէր, զհաւատս քո անշարժ պահեցի, եւ զժողովուրդս քո անզրդուելի զգուշացուցի, եւ զու անխախտելի պահեա՞ զժողովուրդս քո ի հաւատս հաստատունս, եւ զհոգիս իմ ի ձեռս

2 այսօր om. B || 6 որ թարգմանի] որ է ի հայ լեզու B || 9 ամբ] աւուրք B || 16 զգուշացուցի] զգուշացայ B || 17 անխախտելի] հաստատեա եւ add. B — ի հաւատս հաստատունս om. B.

cinq cents personnes environ crurent et crièrent : « Il n'y a qu'un Dieu, c'est celui qui nous a été manifesté aujourd'hui. »

Tite ne prenait pour nourriture que les légumes de jardin, il couchait par terre sur un sac et sur de la cendre. Il consacra en Crète neuf évêques pour neuf villes, à Gnossos, à Hierapytna (*Erapitni*), à Cydonia, à Chersonesus (*Kheronison*), à Eleutherna (*Eleutheron*), à Lampa (*Lampis*), à Cisamus, à Centanus, (*Kambana*); il fit de Gortyne la métropole, nom qui se traduit ville-mère. Il enseigna le peuple pendant six ans, le confirma dans la foi et opéra de * nombreux miracles.

* A fol. 326
v° a.

Voici le compte de ses années : à vingt ans il se rendit à Jérusalem et y vit le Christ, auprès de qui il resta une année; il circula avec Paul pour la prédication trente-huit années, il siégea sur son trône en Crète six ans, et, rentré dans sa province, il y vécut neuf ans; les jours de sa vie furent soixante-quatorze ans.

Lorsqu'il fut sur le point d'être transporté auprès du Christ, il aperçut des anges qui descendaient prendre son âme, la maison fut remplie d'une fumée suave, un nuage lumineux le couvrit; il sourit avec un visage resplendissant et, élevant ses mains au ciel, il dit : « Seigneur, j'ai conservé ta foi intacte, j'ai conservé ton peuple inébranlable; Toi aussi, conserve ton

քո յանձն սունեմ : եւ յասելն ամէն աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : եւ զճարձինն անուշահոտ եղօք եւ խնկօք եւ սուրբ կտաւօք պատեցին, եւ յորժամ տանէին ի թաղել ամենայն մնացեալ բազինքն ի կղզոջն անկեալ խորտակեցան, եւ յորժամ եղին ի տապանին բազում եւ անբաւ սքանչելիք եղեն :

5 Յայտմ աւուր յիշատակ է սրբոց Մակարայեցոցն Եղիազար քահանայի եւ սրբուհոցն Շամունեայ եւ եօթն որդոց իւրոց :

* Անտիոքոս անօրէնն որ կոչէր Երեւելի սա գերեաց զԵրուսաղէմ եւ պղծեաց * A fol. 326
 10 զտաճարն, եւ բերին յԱնտիոք զգերիան հանգերձ աւարաւն, եւ էր ընդ գերեալան
 քահանայ ծի ծեր անուն Եղիազար եւ կին ծի Շամունէ եօթն որդւովք : Զնոնա ամին
 առաջի Անտիոքայ եւ բռնադատէր զնոսս ուրանալ զհրէութիւնն եւ ուտել ծիս
 խոզենի եւ լինել հեթանոս :

Եւ նախ ամեալ գալլ ի բերան ծեր քահանային Եղիազարու ստիպէին զնա ուտել

4 սքանչելիք եղեն] Զպատմութիւն վարուց սրբոցն Տիտոսի գրեաց Զինաս, զոր յիշէ Պօլոս
 ի թուղթս իւր *add.* B || 5 Յայտմ աւուր... որդոց իւրոց] Յայտմ աւուր նահատակութիւն
 սրբոց Մակարայեցոցն, Եղիազարոսի ծերունոց քահանային, եւ սրբուհոցն Շամունեայ, եւ
 եօթն որդոց իւրոց որոց անուանքն են այսոքիկ. Ամփիմ, Անտոնինու, Զուրիա Եղիազարոս,
 Եվէպիմա, Սամոնա եւ Մարիելու B || 7 Անտիոքոս անօրէնն] Սորա էին առ Անտիոքոսիւ
 անօրինի B || 11 հեթանոս] եւ նորա անհաւան եղեալ բռնաւորին զհայրենի օրէնսն
 պահէին *add.* B.

peuple inébranlable dans la foi ferme; je remets mon âme entre Tes mains. »
 En disant amen, il rendit son âme à Dieu. On ensevelit son corps avec des
 parfums suaves et des aromates dans du linge propre, et, lorsqu'on l'emporta
 pour l'enterrer, toutes les idoles qui restaient encore dans l'île tombèrent
 et se brisèrent : de nombreux et innombrables miracles eurent lieu lorsqu'on
 le mit au tombeau.

En ce jour commémoration des saints Macchabées;
 du prêtre Éléazar, de sainte Shamouné et de ses sept fils ¹.

* L'impie Antiochus, surnommé Épiphane, s'empara de Jérusalem et * A fol. 326
 souilla le temple; les captifs furent emmenés à Antioche avec le butin; v^o b.
 parmi les captifs se trouvait un vieux prêtre du nom d'Éléazar et une femme,
 Shamouné, ayant sept fils. On les introduisit auprès d'Antiochus, qui les
 pressa de renier la foi juive, de manger de la chair de porc et de se faire
 païens.

On mit d'abord un frein dans la bouche du vieux prêtre Éléazar, pour

1. Cf. II Macch., vi, 18-vii, 41.

զխողենին, եւ նա ոչ հաւանէր : Եւ նորա ասեն. Միայն յանձն առ, եւ մեք քեզ ալ մի տացուք : Եւ նա ասաց. Քաւ լըցի եթէ այս համբաւ ելցէ զինէն եթէ Եղիազար իննանամեայ յալազգութիւն դարձաւ, եւ վասն իմ գալթակղին մանկունք : Եւ ինքնակամ զիմեաց ի տանջանսն : Եւ բարկացեալ տանջեցին զնա մինչեւ ի չարչարանսն աւանդեաց զհօզին :

Եւ ածին զճամուռնէ եօթն որդուքն առաջի թագաւորին, եւ ստիպէին զնոսառուտել զմիս խողենի : Եւ երէց եղբայրն ասէ. Ձի կաչք կամ զմեզ զինչ հարցանելոց էք, պատրաստք եմք ի մեռանել քան ընդ հաչքենի օրէնսն անցանել : Եւ բարկացեալ Անտիոքոս հրամայեաց ջեռուցանել տապակս եւ կատասպս եւ անիւս, եւ պէսպէս զօրծիս * տանջանաց պատրաստել : Եւ հրամայեաց զնահատակն լեռանդն կացուցանել. նախ զլեզուն հատին, եւ զգլխոյն մորթն վերեսօք շրջեցին, ապա զձեռան եւ զոտան առաջի մօրն եւ եղբարցն ծալաբաղ առնէին, եւ ապա կենդանուցն ի տապակս ջեռուցեալս արկին եւ ձուլն եւ ձենձերն ծառայեալ ելանէր : Մայրն եւ եղբարքն մխիթարէին զնա ասելով. Քաջութեամբ մեռցուք եւ զանուն եւ զօգիս ժառանգեսցուք : Եւ նա աւանդեաց զհօզին :

Եւ մատուցին մի մի զմանկունսն ի նոյն տանջանսն, առաջնոյն տանջանօքն սպանին

11 հատին] կտրեցին B || 12 եւ եղբարցն om. B.

l'obliger à manger de la chair de porc ; mais il n'y consentit point. On lui dit : « Accepte seulement, et nous te donnerons une autre viande. » Il répondit : « Loin de moi d'accepter qu'une telle réputation soit faite à mon sujet qu'Éléazar à quatre-vingt-dix ans s'est converti à la foi païenne, et que de jeunes gens soient scandalisés. » Et il marcha droit vers l'instrument du supplice. De colère on le tortura jusqu'à ce qu'il eût rendu l'âme dans les supplices.

On introduisit Shamounè et ses sept fils devant le roi, et on les pressa de manger de la chair de porc. Le frère aîné dit : « Qu'attendez-vous et que voulez-vous apprendre de nous ? Nous sommes prêts à mourir plutôt que de transgresser la loi de nos pères. » Antiochus, irrité, commanda de chauffer des poêles, des chaudrons et des roues, et de préparer divers instruments de supplice. Il ordonna d'approcher du feu le martyr ; d'abord on lui coupa la langue, puis on lui enleva la peau de la tête qu'on retourna sur sa figure, ensuite on lui trancha les extrémités des mains et des pieds en présence de sa mère et de ses frères, puis on le jeta vivant dans la poêle enflammée ; la fumée et la vapeur de graisse montaient comme des arbres. Sa mère et ses frères l'exhortaient en disant : « Nous mourrons avec courage et nous hériterons de notre nom et de nos âmes. » Il rendit son âme.

On amena l'un après l'autre les jeunes enfants pour le même supplice, et on fit mourir tous les sept dans les mêmes tortures que le premier ; la

գեթնեսին, եւ երանելի ճաչն սրտապնդէր եւ քաջալերէր զձի մի ի նոցանէ ապա եւ ինքն նովին տանջանօք կատարեցաւ .

Եւ Անտիոքոս զիւսհարեալ զնաց յերկիրն Կրամայ բժշկիլ յաստուածուհւոյն իւրոյ, եւ ասացին նմա. Եթէ ոչ տաս բերել զոսկերս սրբոցն զոր սպաներ եւ անկանիս առաջն նոցա, ոչ բժշկիս : Եւ առաքեաց բերել զնոսս ստիւաօք եւ մինչչեւ զայն ի մէջ ճանապարհին լուան եթէ քարկոծեցաւ թագաւորն ի տան աստուածուհւոյն եւ դարձան ի Հայթախ, եւ թագեցին զսուրբսն ի ներքոյ կաղնոյն :

* Վասն սոցա զրեաց Գրիգոր աստուածաբանն զներբողական ճառն, որոյ սկիզբն * A fol. 327
է. Զինչ են ճանկունքս Մակաբայեցիքս, զի վասն սոցա է մերձաւոր տօնս : r° b.

10 Հրօտից Իէ եւ Օգոստոսի Բ : Վերադարձումն նշխարաց Ստեփաննոսի նախավկային :

Նախավկայն Քրիստոսի սուրբ Ստեփաննոս քարկոծեալ ի Հրէիցն սպանաւ յերուսաղէմ, եւ թագեցին զնա Գամաղիէլ եւ Նիկողիմոս յազարակին որ կոչի Կապար Գամաղիայ :

9 ճանկունքս օտ. B || 10 Վերադարձումն . . . նախավկային] Վերադարձումն պատուական նշխարաց սրբոյն Ստեփաննոսի նախավկային յերուսաղէմէ ի Կոստանդինուպօլիս B.

bienheureuse mère exhorta et encouragea chacun d'eux, puis elle fut exécutée, elle aussi, dans les mêmes supplices.

Antiochus, possédé du démon, se rendit au pays d'Élam pour y trouver la guérison auprès de sa déesse. On lui dit : « Si tu ne fais pas venir les os des saints que tu as mis à mort, et si tu ne te prosternes pas devant eux, tu ne guériras pas. » Il les envoya prendre dans des paniers; tandis qu'ils venaient, (les porteurs) apprirent en cours de route que le roi avait été lapidé dans la maison de la déesse. Ils retournèrent à Haïthakh' et enterrèrent les saints sous un noyer.

* Grégoire le théologien écrivit sur eux le discours panégyrique qui commence ainsi : « Que sont les jeunes gens Macchabées, car la fête proche est pour eux². » * A fol. 327
r° b.

27 HROTITS, 2 Août.

Translation des reliques d'Étienne le protomartyr.

Le protomartyr du Christ, saint Étienne, mourut à Jérusalem lapidé, par les Juifs; Gamaliel et Nicodème l'inhumèrent dans le champ appelé Kaphar-gamala (*Kapar Gamaliay*).

1. Édition de 1706 : Աթախ (Atah). — 2. P. G., t. XXXV, col. 911-934.

Ի նմին աւուր սարանին Հրէայքն եւ զՊարմենա զընկերն Ստեփաննոսի երկու
 Հաղար Հաւատացելովք, որպէս ի Գործս Առաքելոցն զրեաց Ղուկաս թէ. Յաւուր
 յայնմիկ եղև Հալաճումն ի վերայ եկեղեցւոյն, եւ ամենեքեան ցրուեցան ի զեօղս Հրէ-
 աստանի բաց յառաքելոցն եւ բարձին զՍտեփաննոս արք երկիւղածք եւ արարին կոծ
 մեծ ի վերայ նորա : Իսկ Գամաղիէլ եւ որդին իւր Աբիբաս եւ Նիկոլիմոս, ճկրտալք 5
 յառաքելոցն, եւ վախճանեալք հաւատով եղան ընդ սրբոցն Ստեփաննոսի :

A fol. 327
 v° a.

Իսկ յետ բազում ժամանակաց յաւուրս Արկաղէոսի եւ Սնորիոսի թագաւորաց
 Հռոմայեցւոց եւ Յովհաննու Երուսաղեմաց հայրապետին, երեւեցաւ ի տեսեան սուրբն
 Գամաղիէլ Ղուկիանոսի երիցու, եւ եցոյց զնշխարս սրբոցն զՍտեփաննոսի եւ զԷ-
 րեանցն, * եւ հրամայեաց հանել յագարակէն, եւ զնախավկային եւ՛ տանել յԵրուսաղէմ, 10
 եւ զԷրեանցն զնել յագարակի եկեղեցւոյն որում սպասաւորէր Ղուկիանոս : Եւ
 արարեալ ըստ տեսեանն ցուցելոյ տարան զնշխարս սրբոցն Ստեփաննոսի յԵրուսաղէմ,
 եւ կալք յեկեղեցին :

Եւ յետ աւուրց մեծաղզի եւ բարեպաշտ տիկին ծի Ելեթու անուն, որ թարգմանի
 աղատ, զայր իւր զԱղեկսանդրոս թաղեաց յեկեղեցւոյն ուր էին նշխարք սրբոցն 15
 Ստեփաննոսի նախավկային : Եւ զի մեծատան վաւակ էր ի Կոստանդինուպոլսէ

3 Հրէաստանի] եւ ի Սամարիա *add.* B || 9 Ղուկիանոսի] Աղկիանոսի B || 16 նախա-
 վկային *om.* B.

Le même jour, les Juifs tuèrent aussi Parménas, le compagnon d'Étienne, avec deux mille fidèles, ainsi que l'écrivit Luc dans les Actes des apôtres : « Le même jour, une violente persécution éclata contre l'Église, et tous, sauf les apôtres, se dispersèrent dans les campagnes de la Judée. Des hommes pieux ensevelirent Étienne et firent sur lui de grandes lamentations ». Gamaliel et son fils Abibas ainsi que Nicodème, baptisés par les apôtres, et morts dans la foi, furent déposés près de saint Étienne.

Longtemps après, aux jours des empereurs romains Arcadius et Honorius, et de Jean le patriarche de Jérusalem, saint Gamaliel apparut en vision au
 * A fol. 327
 v° a. prêtre Lucien et lui indiqua les restes de saint Étienne et les leurs; * il ordonna de les enlever du champ avec ceux du protomartyr et de les transporter à Jérusalem, et de déposer leurs reliques dans la terre de l'église, que Lucien desservait. On fit ce que la vision avait indiqué et on transporta les restes de saint Étienne à Jérusalem, où ils furent (conservés) dans l'église.

Un certain temps après, une dame noble et pieuse, nommée Éleuthère, nom qui se traduit « libre », fit enterrer son mari Alexandre dans l'église où se trouvaient les reliques de saint Étienne, le protomartyr. Et comme

կամեցաւ գնալ առ ճնողսն իւր, եւ խնդրեաց հրաման ի հայրապետէն Երուսաղեմի զի առցէ զոսկերս առն իւրոյ եւ տարցէ ընդ իւր : Եւ նա ասէ. Ի միասին կան նշխարք նախավկային եւ առն քո, զուցէ ոչ զիտիցես զոսկերս առն քոյ եւ ասնուցուս զսրբոյն : Եւ նա ասէ. Ես գտապան առն իմոյ ստոյգ գիտեմ :

5 Եւ չորժամ գնաց չեկեղեցին մոլորեցաւ ի տապանէ առն իւրոյ, եւ եբարձ դնշխարս սրբոյն Ստեփաննոսի, եւ նաւեաց ի Կոստանդինուպօլիս եւ եղև անուշահոտութիւն յոյժ ի նաւին : Եւ երեւեալ սուրբն Ստեփաննոս կնոջն եւ ասաց. Ուրախացիր ընդ պարգեւդ Աստուծոյ որ ետ քեզ փոխանակ առն քոյ : Ես եմ նախավկայն Քրիստոսի Ստեփաննոս, որ քարկոծեալ ի Հրէիցն * սպանաց Յերուսաղէմ : Եւ ուրախացեալ
10 կնոջն ետ փառս Աստուծոյ : Եւ ընդ որ անցանէր զիւսհարքն բժշկէին եւ դեբն ասէին. Վայ մեղ զի եկն նախավկայն հալածել զմեզ :

* A fol. 327
v° b.

Եւ հասեալ ի Կոստանդինուպօլիս եւ ամենայն քաղաքն ընդ առաջ նորա, քանզի լու եղև յամենայն սահման համբաւ գալստեան նորա : Եւ ջահիւք եւ լսպտերօք լուցելովք տարեալ հանգուցին չեկեղեցւոջն որ յանուն նորա շինեալ էր, եւ տօն մեծ
15 կատարեցին զօրն զայն յՕգոստոսի Բ :

4 գիտեմ] եւ թոյլ ետ նմա add. B || 10 եւ դեբն... հալածել զմեզ om. B || 13 յամենայն սահման... նորա] ի քաղաքն B || 15 զօրն զայն] որ օր Իէ էր Հրոսից ամսոյ եւ add. B.

elle était fille de parents riches de Constantinople, elle voulut aller auprès de ses parents et demanda l'autorisation au patriarche de Jérusalem de prendre les restes de son mari et de les emporter avec elle. Il lui dit : « Les restes du protomartyr et ceux de ton mari se trouvent ensemble, il se pourrait que tu ne reconnusses point les restes de ton mari et que tu emportasses ceux du saint. » Elle répondit : « Je connais parfaitement bien le cercueil de mon mari. »

Lorsqu'elle se fut rendue à l'église, elle se trompa au sujet du cercueil de son mari, prit les restes de saint Étienne et s'embarqua pour Constantinople. Le navire fut envahi d'une odeur très suave. Saint Étienne apparut à la femme et lui dit : « Réjouis-toi de ce présent de Dieu qu'il t'a donné à la place de ton mari. Je suis le protomartyr du Christ, Étienne, qui fus lapidé par les Juifs * et tué à Jérusalem. » La femme, réjouie, rendit grâces à Dieu. Là où il passait, les possédés du démon guérissaient et les démons de crier : « Malheur à nous que le protomartyr soit venu pour nous chasser. »

* A fol. 327
v° b.

A l'arrivée à Constantinople, toute la ville vint au-devant, car la nouvelle de sa venue s'était répandue dans toute la région. On le transporta avec des torches et des flambeaux allumés à l'église qui avait été construite en son nom et on l'y déposa. On célébra une grande fête ce jour-là, le 2 août.

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոց Վեոնդեանց առաջնորդացն Հայոց :

Յետ վախճանի սուրբ հայրապետին Հայոց Սահակայ մեծին, առնու զտեղապահութիւն սուրբ աթուռոյն Գրիգորի վարդապետն Մեսրոպ, եւ ի նոյն ամի վախճանեալ նորա տան զըշխանութիւն կաթողիկոսութեան մեծին Յովսէփայ որ էր ի Վաչոց Չորոյ, ի գեղջէ Խորցմանց այլ զիտնական եւ սուրբ եւ լի աստուածային հանձարով եւ 5 իմաստութեամբ :

Եւ մինչ կամէին ձեռնադրել զնա մազկերտ Պարսից արքայն բռնադատէր զըշխանն Հայոց ուրանալ զՔրիստոս, եւ արկ զնոսա ի մեծ նեղութիւնս, եւ զօր
 * A fol. 328 * բազում զուճարեալ երթալ աւերել գերել զաշխարհն Հայոց, Վրաց, եւ Աղուանից :
 1° a. Իսկ սուրբն Յովսէփ ժողովեալ զամենայն եպիսկոպոսունս աշխարհին եւ զերիցունս 10 եւ զմնացեալ իշխանսն ուխտ եղ նորօք հաստատուն կալ ի հաւատն Քրիստոսի, եւ մեռանել յօժարութեամբ վասն նորա, եւ անուն նահատակութեան ժառանգել, կռուել ընդ զօրս Պարսից, սպանանել յանխնայ զուրացողսն, ոչ խնայել հայր յորդի, կամ եղբայր չեղբայր, կամ ազգական չազգական այլ եւ կին :

1 վկայութիւն . . . Հայոց] Վկայութիւն սուրբ հարցն մերոց եւ առաջնորդացն եւ բահանայիցն Հայոց Յովսէփայ կաթողիկոսի, Սահակայ եւ Թաթկայ եպիսկոպոսաց եւ բահանայիցն Մուշէի, Արսէնի եւ Քաջաջայ սարկաւազի, եւ ընկերաց նոցա B || 9 Վրաց եւ Աղուանից om. B || 13 զուրացողսն] զուրացեալսն B.

En ce jour martyr des saints Léonciens, les chefs religieux
 (*aratchnord*) des Arméniens.

Après la mort du saint patriarche des Arméniens, le grand Sahak, le vicariat du saint siège de Grégoire passa au vardapet Mesrop. Comme celui-ci mourut dans la même année, le pouvoir du catholicosat fut remis au grand Joseph, qui était de Vayots Tsor¹, du village de Khoghosmankh², homme érudit et saint, plein d'esprit divin et de sagesse.

Pendant qu'on songeait à le sacrer, Yezdedjerd, roi des Perses, pressa les princes arméniens à renier le Christ et les mit dans de grandes tribulations; il rassembla * de nombreuses troupes pour venir envahir, détruire
 * A fol. 328 et faire des captifs dans les pays des Arméniens, des Ibères et des Aghouans. Saint Joseph rassembla tous les évêques du pays et les prêtres et les princes qui y étaient restés, fit le serment avec eux de demeurer fermes dans la foi au Christ, de mourir volontiers pour Lui et d'hériter du nom de martyr; de lutter avec les troupes des Perses, de tuer impitoyablement les renégats; le père n'épargnant pas son fils, ni le frère son frère, ni le parent son parent, ni homme ni femme.

1. Mot à mot : « La Vallée des Malheurs. » — 2. Mot à mot : « Les Tueries. »

Իսկ իշխանքն Հայոց որոց զօրավար եւ զլսաւոր էր սուրբն Վարդան յազգէն Մամիկոնէից, թոռն Մահակայ հայրապետին, խաբեալ զարքայն Պարսից, առեալ զերեք հազար ծոգս եւ այլ զօրս եկին յաշխարհն Հայոց միարան ընդ ուխտ եկեղեցւոցն, եւ յարեան ի վերայ ծոգացն եւ զօրացն Պարսից, եւ կոտորեցին առ հասարակ :

5 Եւ լուեալ Յազկերտի տրտմեցաւ յոյժ, եւ գումարեալ զօր բազում, ետ ի ձեռն Միհրներսեհի, որ հոգացող էր ամենայն թագաւորութեանն Պարսից եւ եկն ի Փայտակարան քաղաք : Չոյաւ առ նա իշխանն Սիւնեաց ուրոցեալն Վասակ զատեալն ի միաբանութենէն Հայոց, եւ այլ իշխանքն * ընդ նմա : Եւ Միհրներսեհ տայ զամենայն * A fol. 328
r° b.

10 արբոյ Վարդանայ եւ զօրացն Հայոց :
Եւ սուրբն Վարդան ել ընդզէմ նոցա վաթսուն հազարաւ, ընդ նոսա էր եւ մեծն Յովսէփ եւ Ղեւոնդ երէց, եւ այլք բազումք յեզիսկոպոսաց եւ յերիցանց : Եւ ճարտեան զորեղապէս, զբազումս կոտորեցին ի Պարսից զօրացն եւ ինքեանք նահատակութեամբ կատարեցան ի գաշան Արտազու :

15 Եւ զի սուրբն Վարդան ի մէջ փզացն սպանաւ ի պատերազմին հանդերձ նահատակից ընկերօքն, մնացեալքն ցանեալ ցրուեցան ի լերինս եւ ի գաշտս, եւ ի

10 զօրացն om. B.

Les princes arméniens, dont le général et le chef était saint Vardan, de la famille des Mamikonians, petit-fils du patriarche Sahak, ayant trompé le roi des Perses, et ayant pris trois mille mages et d'autres troupes avec eux, retourna au pays d'Arménie; ils s'unirent au clergé et assaillirent avec eux les mages et les troupes des Perses et les exterminèrent tous.

A cette nouvelle, Yezdedjerd fut très attristé, et, ayant rassemblé de nombreuses troupes, il les remit entre les mains de Mihrnersèh, qui était le curateur de tout le royaume des Perses; celui-ci arriva à la ville de Paytakaran. Le prince de Siunikh, le renégat Vasak, qui s'était séparé de l'union des Arméniens, alla le trouver, accompagné * d'autres princes. Mihrnersèh remit toutes ses troupes entre les mains d'un homme, dont le nom était Moushkan Isalavourt, et l'envoya contre saint Vardan et les troupes arméniennes.

Saint Vardan marcha contre eux avec soixante mille hommes, parmi lesquels se trouvaient le grand Joseph et le prêtre Léonce, et de nombreux autres évêques et prêtres. Ils combattirent vigoureusement, tuèrent de nombreux hommes des troupes des Perses, mais moururent, eux-mêmes, en martyrs, dans la plaine d'Artaz.

Comme saint Vardan avait trouvé la mort dans le combat au milieu des éléphants avec ses compagnons, martyrs comme lui, le reste de ses troupes se dispersa dans les montagnes, les plaines, les fourrés et les forteresses.

ճացառս եւ ի բերդս : Եւ զօրն Պարսից հետամուտ լեալ հանպերձ ուրացողան Վասակաւ երդմամբ իջուցանէին զնոսա չամրոցացն, եւ ստեալ երդմանն սպանանէին :

Լջին եւ սուրբն Թովսէփ եւ Դեւոնդ երէց եւ այլք ընդ ն: սա, եւ բողոք կարգացին ի զուռն արքունի, վասն որոջ եւ ոչ իշխեցին սպանանել զնոսա, այլ զան հարեալ սաստիկ կապեցին զնոսա, եւ վերկու հարիւր եւ երեքսասան արան սպանին :

* A fol. 328
v° a.

Ածին եւ զսուրբն Սահակ զեպիսկոպոսն Ռուշտունեաց եւ զՍամուէլ եւ զԱբրահամ երիցունս Արտաշատոյ, եւ զՔաջաջ սարկաւագ, եւ զԱրշէն, եւ զՍորէն եւ զԱբրահամ, եւ, * զՄուշէ երէց, խաղացուցին զնոսա կապանօք եւ տարան յերկիրն Պարսից :

Եւ ի ճանապարհին պատահեաց նոցա ուրացեալն Վասակ եւ ետ ողջոյն նոցա խոնարհութեամբ : Ատէ ցնա Դեւոնդ երէց. Սիւնեաց Տէր, ուր երթաս : Եւ ասէ. երթամ ընդունել զվարձս վաստակոց իմոց յարբայէ : Եւ ասէ Դեւոնդ. եթէ զուկենդանի դառնաս յաշխարհս Հայոց ապա Տեառն ընդ իս չէ խօսեցեալ : Եւ սրտաբեկեալ անօրէնն զնաց զճանապարհս իւր արտուծ :

Եւ զսուրբսն զի կապանօք տանէին յետ երկու ամսոց եւ ըսան առուր հասին ի ձմերոցն արքունի : Ածին եւ զնախարարսն Հայոց զոր առաքեաց մարգարանն Ատորթիկ : Եւ թագաւորն հրաման ետ Միհրներսեհի հաղարապետի եւ այլ մեծամեծացն Պարսից

1 ուրացողան] ուրացեալն B || 4 արքունի] արբային B || 17 մեծամեծացն] մեծացն B.

Les troupes des Perses, accompagnées du renégat Vasak, leur donnèrent la chasse, les firent, après serment, descendre des forteresses, et, parjures à leur serment, les tuèrent.

Saint Joseph et le prêtre Léonce, et d'autres avec eux, se rendirent également, mais ayant protesté au palais royal, on n'osa point les tuer, mais on les frappa cruellement, on les lia, et on tua deux cent treize (autres) hommes.

* A fol. 328
v° a.

On amena saint Sahak, l'évêque des Reshtounikh, les prêtres Samuel et Abraham d'Artashat, le diacre Khatchatch, Arshèn, Khorène et Abraham et le * prêtre Moushé, et on les mit en route, chargés de chaînes, pour les emmener au pays des Perses.

Chemin faisant, le renégat Vasak, les ayant rencontrés, les salua humblement. Le prêtre Léonce lui dit : « Seigneur de Sinnikh, où vas-tu? » Il répondit : « Je vais recevoir du roi la récompense de mes œuvres. » Léonce lui dit : « Si tu retournes vivant au pays d'Arménie, Dieu n'aura point parlé par moi. » L'impie, le cœur brisé, continua son chemin tristement.

Comme on emmenait les saints chargés de chaînes, ils n'arrivèrent que deux mois et vingt jours après au palais d'hiver du roi. On y avait amené également les satrapes arméniens envoyés par le marzban Atrormizd. Le roi donna l'ordre au chiliarque Mihrnersèh et à d'autres notables persans de

քննել եթէ յուճճէ եղեւ աւեր աշխարհին Հաջոց : Եւ պարտաւորեցաւ կողմ ուրացելոյն, եւ կուտեցաւ ֆրասն ամենայն ի գլուխն Վասակայ :

Եւ հրաման ետ թագաւորն հանել ի նմանէ զամենայն պատիւն, եւ ձուլկել ի մեծ հրապարակին, եւ տարան ի բանդ մահապարտացն, եւ ի սատարիկ ձագանացն եւ ի խիստ նեղութենէն տրորեցաւ ամենայն մարմինն, եւ որպնալից լիաւ սատակեցաւ զառնամահ եւ անդեղջ :

Իսկ զսուրբ քահանայսն եւ գնախարարսն * Հաջոց տարան ի Նիւշապուհ քաղաքն, * A fol. 328
v° b.
եւ յանձնեցին ի մոգպետ քաղաքին, եւ նա արկ զնոսա ի բանդ, եւ նեղէր քաղցիւ եւ ծարաւով, եւ բռնազատէր ուրանալ զՔրիստոս եւ արձակիլ ի կապանացն : Եւ
10 նորա հաստատուն կացեալ ի հաւատսն Քրիստոսի խնդութեամբ տանէին չարչարանացն :

Եւ զարմացեալ մոգպետն զնաց գիշերի միայն տեսանել թէ զինչ գործեն սուրբքն : Եւ հայեցեալ ընդ ծերպ մի ի ներքս ետես զնոսա ի քուն, եւ վառեալ լուսով յարեան սուրբքն յաղթս : Դարձաւ մոգպետն ի տուն իւր եւ ոչ ուճեք պատմեաց զտեսիլն : Եւ
15 երթեալ ի միւսում գիշերին ետես նոյնպէս լուսաւորս պուրբսն, երաց զղուրս բանդին եւ անկաւ յոտս նոցա, եւ հաւատաց ի Քրիստոս, եւ նա պատմեաց նոցա զտեսիլն եւ նոցա ուսուցին նմա զհաւատս ճշմարտութեան եւ պրանս վրկութեան :

13 Եւ վառեալ լուսով յարեան] Եւ լոյս պայծառ ծագեալ ի բանդին եւ յարեան B.

rechercher à qui incombait la ruine du pays d'Arménie; c'est le groupe du renégat qui fut reconnu coupable et tout le tort fut accumulé sur la tête de Vasak.

Le roi ordonna de lui retirer tous les honneurs, de le fustiger sur la grande place et de le conduire à la prison des condamnés à mort; tout son corps se recroquevilla après la vigoureuse fustigation et à la suite des grandes peines subies; il fut rempli de vers et mourut d'une mort cruelle et sans repentir.

Quant aux saints prêtres et aux satrapes * arméniens, on les conduisit * A fol. 328
v° b.
à la ville de Nushapouh, et on les confia au chef des mages de la ville, qui les fit mettre en prison, les fit souffrir de la faim et de la soif, pour les obliger à renier le Christ afin d'être délivrés de leurs liens. Mais ils demeurèrent fermes dans la foi au Christ et endurent les tortures avec joie.

Le chef des mages, étonné, alla de nuit, seul, pour voir ce que faisaient les saints. Il regarda à l'intérieur par un trou et les aperçut endormis; puis les saints, enveloppés de lumière, s'étant levés, se mirent en prières. Le chef des mages retourna à sa maison sans rien dire à personne de cette vision. Étant allé de nouveau la nuit suivante, il vit semblablement les saints lumineux, il ouvrit la porte de la prison, tomba à leurs pieds et crut au Christ; il leur raconta la vision; ils lui enseignèrent la vraie foi et les paroles du salut.

Նւ տարեալ զնոսա ի տուն իւր լուաց ի վերացն անտի, եւ զջուր լուացմանն արկանէր զանձամբն : Նւ ձկրտեալ զնա եւ զամենայն տուն նորա կոչեաց եւ զնախարարն որ էին ի բանդի ի նոյն քաղաքին, եւ առաջի նոցա սեզան եւ ուրախ արար զնոսա առատ ուսձկօք, եւ ընդարձակեաց նոցա մարմնական պիտոյիւք, զի իշխան էր քաղաքին :

* A fol. 329
1° a.

Արդ ի վեշտասաներորդ ամի * թագաւորութեան իւրոյ Յազկերտ զնաց չերկիրն Քուշանաց ի պատերազմ, եւ ընդդէմ նորա տէր երկրին, եհար սատակեաց զբազումս, եւ զնա փախստական եհան չերկրէն իւրմէ : Նւ նա ի խոր խոցեալ յոյժ ոչ գիտէր չն թափեացէ զթոյնս զառնութեան իւրոյ : Իսկ մոզքն ասեն. Արքայ քաջ, զլիսաւորքն Հայոց որ ի բանդին են անիճանեն զքեզ հանապազ, եւ աստուածքն բարկացեալ ոչ օգնեցին քեզ, զի մինչեւ ցայսօր կենդանի պահեցեր զանարգիչս նոցա :

Նւ հրաման ետ թագաւորն Դենշապուհ ումնմն մեծի եւ ալլ իշխանօք երթալ ի քաղաքն Նիւշապուհ եւ չարչարել զսուրբ քահանայսն եւ եթէ ոչ երկիր պագանենն աստուածոցն սպանանել զնոսա սրով : Նւ եկեալ Դենշապուհ ի քաղաքն ետես զմոզպետն ընդ նոսա, եւ զարմացաւ, զի երեւելի էր ալլն այն : Նւ հարցեալ զնա եւ նա խոստովանեցաւ զբրիստոնէութիւնն : Նւ աւեալ հրաման ի թագաւորէն անցայտա-

7 տէր երկրին] արքայն Քուշանաց B || 12 հրաման ետ] հրամայեաց B — ալլ] մեծ
add. B || 16 զբրիստոնէութիւնն] վասն բրիստոնէութեանն B.

Il les emmena à sa maison, lava leurs plaies, et répandit sur sa personne l'eau du lavage. On le baptisa ainsi que toute sa maison. Il fit venir également les satrapes qui se trouvaient en prison dans la même ville, leur offrit un dîner et les réjouit par une nourriture abondante; et comme il était le gouverneur de la ville, il pourvut amplement à leurs besoins corporels.

* A fol. 329
1° a.

Jezdedjerd, la seizième année * de son règne, partit en guerre dans le pays des Koushans; le seigneur du pays marcha contre lui, le battit en lui tuant beaucoup de monde et, le mettant en fuite, le chassa hors du pays. (Jezdedjerd), profondément vexé, ne savait sur qui répandre le venin de son amertume. Les mages lui dirent : « Roi vaillant, les chefs arméniens qui sont en prison te maudissent tous les jours et les dieux courroucés ne t'ont point aidé parce que tu as conservé en vie jusqu'aujourd'hui ceux qui les insultent. »

Le roi commanda à un de ses grands, Denshapouh, et à d'autres princes d'aller à la ville de Nushapouh et d'y torturer les saints prêtres, et dans le cas où ils n'adoreraient point les dieux, de les tuer par le glaive. Denshapouh, arrivé dans la ville, voyant le chef des mages en leur compagnie, en fut étonné, car c'était un homme considérable. Il l'interrogea, et celui-ci confessa sa foi chrétienne. (Denshapouh) se fit donner du roi secrètement l'ordre de faire des recherches, à son sujet, de l'autre côté de Kourain et de Makou-

բար խորատոյզ առնել զնա յայնկոյս քան զԿուրացն եւ զՄակուրացն, եւ զերկու երիցունս որ էին ի կարուանին զՍամուէլ եւ զԱբրահամ, հրամայեաց անդէն սպանանել վասն հաւատոցն Քրիստոսի, աչ արկանելով քրիստոնէիցն :

Իսկ Դենշապուհ ի զիշերի առեալ զսուրբն Յովսէփ ընկերօքն զի մի որ * զիտայէ <sup>* A fol. 329
r° b.</sup>
5 եհան արտաքոյ քաղաքին երկոտասան սրարսիկ վարսախաւ : Եւ հարցեալ զմի մի ի սրբոցն եւ զտեալ հաստատուն ի հաւատոն Քրիստոսի, հրամայեաց զահճացն կապել զձեռս եւ զոտս նոցա, եւ անցուցանել չուանս երկացնս, եւ երկու երկու լծեցան եւ առին ի քարշ ընդ ապառաժ տեղիսն մինչ զի ոչ մնաց խաչծ ի մարմինս նոցա եւ ապա ածին առաջն իշխանացն ասելով. Կակղեցաւ խստութիւնս սրտից ձերոց : Եւ
10 սուրբքն ի գոհանալոյ զՏեառնէ ոչ զաղարէին :

Դարձեալ եհարց Դենշապուհ թէ առնէն զկամս թագաւորին, եւ երկիր պագաննն արեգականն եւ հրոյ : Ասեն սուրբքն. Մեք զԱստուածն մեր ոչ ուրանամք, եւ տարերաց երկիր ոչ պագանեմք զուք կուրացեալք հոգևով, այլ եւ թագաւորին ձերոյ ընդ հոգւոյն կուրութեանն եւ մարմնոյն նորա մի ակն կոյր է :

15 Իբրեւ լուաւ Դենշապուհ զթշնամանս թագաւորին զպարսպաւ որպէս զառիւծ, եւ հանեալ զտուսերն յարձակեցաւ ի վերայ սրբոցն, եւ եհար զսրբոց կպիսկոպոսին զաջոյ

9 կակղեցաւ խստութիւնս կակղեցաք զխստութիւն B || 12 եւ հրոյ om. B || 15 որպէս] իբրեւ B.

raïn; il ordonna de tuer sur place les deux prêtres qui se trouvaient dans la caravane, Samuel et Abraham, à cause de leur foi en Christ, et pour intimider les chrétiens.

Denshapouh prit avec lui saint Joseph et ses compagnons, de nuit pour que personne * ne s'en aperçût, et les conduisit à une distance de douze <sup>* A fol. 329
r° b.</sup> parasanges persanes hors de la ville. Après avoir interrogé les saints, l'un après l'autre, et les ayant trouvés fermes dans la foi au Christ, il ordonna aux bourreaux de leur lier les mains et les pieds, de les attacher à de longues cordes, de les accoupler deux par deux et de les trainer par les endroits pierreux, jusqu'à ce qu'il ne restât pas un point intact sur leur corps; puis ils les introduisirent devant les princes qui leur demandèrent : « La dureté de vos cœurs s'était-elle adoucie? » Les saints ne cessèrent de rendre grâces au Seigneur.

Denshapouh renouvela sa demande, s'ils voulaient accomplir la volonté du roi, adorer le soleil et le feu. Les saints lui répondirent : « Nous ne renions point notre Dieu, nous n'adorons point les éléments terrestres; vous autres, vous êtes aveuglés dans l'âme, même votre roi est aveuglé d'un œil, par la cécité de l'âme et du corps. »

Denshapouh, en entendant les insultes (adressées) au roi, s'irrita comme un lion; tirant son épée, il s'élança sur les saints, et en frappa l'épaule droite

ուսն, եւ զձեռն հանկերձ թիկամբքն ի վայր ընկէց : Եւ նա քաջալիւրէր զընկերսն եւ ասէր. Ահա տեսանեմ զգրեւդս հրեշտակաց եկեալ առ ձեզ, եւ վեց սրսակս ի ձեռին հրեշտակապետին :

A fol. 329
v^o a. 5
Եւ զայն լուեալ սրբոցն ասէ սուրբն Ղեւոնդ ցտուրբն Յովսէփ. Մատիւր, չառաջնս ընդդէմ սրոյն, զի զու * աստիճանաւ ի վեր ես քան զամենեսեան եւ աչսպէս նոյնժամայն հատան վեց երանելեացն զլուխքն, որոց անուանքն են ձեռն Յովսէփ, Սահակ եպիսկոպոսն, Ղեւոնդ երէց ի Վանանդայ, Մուշէ երէց յԱղբազոյ, Արշէն երէց ի Բագրեւանդայ, ի գեղջէ Եղեգիկայ, Քաջաջ սարկաւազ յՌըշտունեաց սւստի եպիսկոպոսն էր, ձոզպետն ի Նիւշապուհ քաղաքէ :

10
Իսկ Սամուէլ երէց յԱյրարատայ, ի գեղջէ Այրաձոյ, Արբաշամ սարկաւազ ի նոյն գեղջէ, եւ Թաղիկ եպիսկոպոս կատարեցան յԱտորեստան եւ երկու որ ի Վարդէսն կատարեցան Սամուէլ եւ Արբաշամ :

Կատարեցան սուրբքս յամսեան Հրոտից Իէ եւ Օղոստոսի Բ :

Եւ այր ձի Խոռժիկ բրիստոնեայ որ էր ընդ Գենշապհոյ եբարձ գաղտ զձարձինս սրբոցն եւ տարեալ բաշխեաց բրիստոնէիցն : 15

7 յԱղբազոյ, Արսէն երէց *om.* B || 13 Հրոտից] որ որ *add.* B.

du saint évêque, lui détachant du dos l'épaule droite et la main qui tombèrent à terre. Mais celui-ci encouragea ses compagnons en disant : « Voici que je vois les groupes des anges venant à nous; il y a six couronnes dans la main de l'archange. »

* A fol. 329
v^o a. « Approche, avance-toi vers l'épée, car en dignité, * tu nous es supérieur à tous. » C'est ainsi que furent aussitôt tranchées les têtes des six bienheureux, dont les noms sont : Joseph le grand, l'évêque Sahak, le prêtre Léonce de Vanand, le prêtre Moushè d'Albag, le prêtre Arshen de Bagrévand, du village Elégik, le diacre Khatchatch de Reshdounikh où il était évêque, et le chef des mages de la ville de Nushapouh.

Quant au prêtre Samuel d'Ararat, du village d'Aïradz, et au diacre Abraham, du même village, ainsi que l'évêque Thadik, ils furent martyrisés en Assyrie; les deux qui furent martyrisés à Vardès sont Samuel et Abraham.

Ces saints furent martyrisés le 27 du mois de hrotits, le 2 août.

Un chrétien, Khoujik, qui était avec Denshapouh, enleva secrètement les corps des saints, les emporta et les distribua aux chrétiens.

Յայժմ աւուր վիայութիւն սրբոյն Կենդիտի քահանայի :

Արբասնեալ քահանայն Կենդիտ էր ի գեղջէն Տալմենիոյ, ի Սիդիս քաղաքին Պանփիլեայ, յաւուրս Գիոկղետիանոսի անօրէն արքային եւ տարան զնա առաջի Ստրատոնիկոսի դատաւորին, եւ համարձակութեամբ * խոստովանեցաւ զՔրիստոս :

* A fol. 329
v° b.

5 Ազուցին նմա երկաթի կօշիկս եւ բեւեռեցին յոտան, եւ ընթացուցանէին ընդ մէջ քաղաքին : Եւ գտին այր մի որ ունէր վայտ եւ կամէր վաճառել, եւ զօրականքն կամեցան առնուլ զվիայտն առանց գնոյ զի այրեսցեն զսուրբ քահանայն . զոր տեսեալ սուրբ վկայն ետ զգին վիայտին երեսուն փող . եւ կալեալ գաջլ ոմն այր կամէին բառնալ զվիայտն նմա եւ առեալ ինքնին ի թիկունս իւր քահանայն տարաւ ի տեղին :

10 Եւ յորժամ բորբոքեցին զհուրն ընկեցին զսուրբն ի մէջ . եւ նա կանգուն կացեալ ուսուցանէր եւ պատուիրէր ժողովրդեանն հաստատուն պահել եւ հաւատալ ի Քրիստոսի հաւատն, եւ ի բաց կալ ի կողոցն պաշտմանէն եւ ել ամբողջ ի հրոյն, եւ յաղթիս եկաց առ Աստուած, եւ աւանդեաց զհոգին :

Իսկ քուրմն կողոցն տեսեալ զաքանչեւիւն հաւատաց ի Քրիստոս, եւ դարձոյց զկին

6 որ ունէր] բարձեալ B || 8 սուրբ] Քրիստոսի B || 13 եւ ել ամբողջ ի հրոյն om. B || 14 Իսկ քուրմն . . . զաքանչեւիւն] Յայնժամ լոյս աստուածային շնորհաց ծագեաց ի սիրտ բրձին կողոց, որ կացեալ անկ եւ տեսանէր զհանդէս նահատակութեան սրբոյն B.

En ce jour martyre de saint Kindaios, le prêtre.

Le prêtre Kindaios, de sainte vie, était du village de Talméni, près de la ville de Sidé, en Pamphylie, aux jours de Dioclétien, l'empereur impie. On l'introduisit auprès du juge Stratoniceus et il confessa le Christ * avec hardiesse.

* A fol. 329
v° b.

On le chaussa de chaussures de fer qu'on cloua à ses pieds, et on le fit courir à travers la ville. Ayant rencontré un homme qui avait du bois à vendre, les soldats voulurent s'approprier du bois sans le payer, pour brûler le saint prêtre; à cette vue, le saint martyr paya le prix du bois, trente sous. Ils saisirent encore un autre homme qu'ils voulurent charger du bois; mais le prêtre le prit lui-même sur son dos et le porta au lieu (de l'exécution).

Lorsqu'ils eurent allumé le feu, ils jetèrent au milieu le saint, qui, restant debout, prêcha à la foule et lui recommanda de croire et de conserver fermement la foi au Christ, abandonnant le culte des idoles. Il sortit des flammes intact, pria Dieu et rendit son âme.

Le prêtre des idoles, témoin du miracle, crut au Christ, convertit sa

իւր եւ զազախինն, եւ երթեալք անուշաճոտութեամբ եւ ճաքուր կտաւօք թաղեցին զճարձին սրբոյ քահանային եւ վկային Քրիստոսի, եւ ապա մկրտեցան :

Եւ սարկաւազն Առեատիոս առ զպատուական զլուխ սրբոյն Կենդիոսի, եւ որպէս երբեմն Անպակում վերացաւ յօլս, զնաց անտի ի Մանգուս ի գաւառն իւր, եւ աչլոյք քահանայիւք եղ պատուով ի ճարձարոնեայ տուի :

5

[B* Եւ յայժմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս ճանուկն Ալինախ որդի Օշին թագաւորին, եւ եղեւ պարակից վերին զուարթնոցն :]

* B p. 56 b.

* Հրոտից ԻԲ եւ Օգոստոսի Գ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Գաղճատիոսի :

* A fol. 330 r° a.

Երանելի հայրն մեր Գաղճատիոս զօրական էր յերկրորդ զունդս խոզարաց Թէոփոսի բարեպաշտ արքային ի Կոստանդինուպօլիս, բարի վարուք կացեալ ամուսնան իւրով, եւ երկու զաւակ լեալ նորա մին ուսար եւ միւսն զուսար :

10

Եւ յաւուր միում լուաւ եթէ մեծ եւ առաքինի ճառացն Աստուծոյ Սահակ անուն

1 անուշաճոտութեամբ] անուշաճոտ խնկօք B || 3 որպէս... յօլս om. B || 4 Մանգուս] Մանգունս B || 8 Վկայաբանութիւն սրբոյն] Վարք երանելոյն B.

femme et sa servante, puis ils allèrent enterrer avec des parfums suaves et des linges propres le corps du saint prêtre et martyr du Christ; enfin, ils se firent baptiser.

Le diaere Arestius prit la vénérable tête de saint Kindaios, et comme jadis Habacuc, il fut enlevé dans les airs; il partit de là pour Mandous', sa province, où, accompagné d'autres prêtres, il la déposa avec honneur dans une cassette de marbre.

* B p. 56 b.

[B* En ce jour l'enfant Alinach, fils du roi Ochin, reposa dans le Christ et fit partie du chœur des veilleurs célestes.]

* A fol. 330 r° a

* 28 HROTITS, 3 Août.

Confession ² de saint Dalmatius.

Notre bienheureux père Dalmatius était soldat de la deuxième section des scolaires du pieux empereur Théodose à Constantinople; il menait une vie de bonne conduite avec son épouse, et eut deux enfants, un fils et une fille.

Un jour, ayant appris qu'un grand et vertueux serviteur de Dieu, ana-

1. Correspond aux formes Οὐμαναδέυς, Umanadensis de Acta SS. Jul., t. III, p. 186.
2. Au lieu de « passion », traduction habituelle de վկայաբանութիւն, car S. Dalmatius n'est pas martyr.

անապատաւորն եմուտ ի Կոստանդինուպօլիս, զնաց մեծաւ հաւատով ողջօն տուեալ
նմա երկիր եպագ : Եւ չորժամ ետես զնա Սահակ ասէ. Աստուած ծանօց վասն քո,
ով Գաղմատրոս, որ կրօնաւոր լինիցիս եւ կեցցես ընդ իս :

Եւ լուեալ Գաղմատրոս զարձաւ չեա եօթն աւուր ի տուն իւր, հրաժարեաց ի
5 կնոջէն իւրմէ տուեալ նմա չնչից իւրոց, եւ զգուտոր իւր չղարկեաց ի վանս կուսանաց
ի չարեւելս, եւ զմնացեալ ինչսն վաճառեաց եւ բաշխեաց աղքատաց, աւեալ զորդին
իւր փոքրիկ պատանեակ զնաց առ երանելին Սահակ, եւ առաքինի եւ աստուածահաճօց
վարուք ձգնէին ի միասին :

Եւ չաւուրս քառասներորդ պահօցն ոչինչ ճաշակեաց բաց միայն ի կիւրակէի
10 սակաւ հաց եւ ջուր, եւ ի մեծի հինգաբարձի աւուրն հաղորդեցաւ ի Քրիստոսի
անձահական խորհրդոյն. կերաւ... չաթոռն իւր ննջեաց, եւ եղեւ նմա չերկնից թմրու- * A fol. 330
թիւն զքառասուն եւ երկու աւուրս : Եւ չաւուր համբարձման Տեառն զնաց առ նա
երանելին Սահակ եւ ճաշնեաց երիցս անգամ. Գաղմատրէ, զարթիր, մինչեւ չերբ ննջես :
Եւ նա երաց վաչս իւր եւ ասէ. Տէր, պաշտեցին եղբարքս զերրորդ ժամն : Կարծէր
15 եթէ չաղուհացսն են դեռ : Ասէ երանելին Սահակ. Եւ զու ուր էիր որ ոչ գիտացեր

4 հրաժարեաց] հրաժարեցաւ B || 9 ճաշակեաց] ճաշակէր B || 10 հաղորդեցաւ] հաղորդէր
B || 11 — p. 1866, l. 4 կերաւ . . . եկեղեցոյն om. B.

chorète, nommé Isaac, était arrivé à Constantinople, il alla, avec une grande
foi, lui donner le salut, et se prosterna devant lui. Lorsque Isaac le vit, il
lui dit : « O Dalmatius, Dieu m'a fait connaître à ton sujet que tu deviendras
moine et que tu vivras auprès de moi. »

Dalmatius, apprenant cela, retourna sept jours après à sa maison, prit
congé de sa femme en lui donnant une partie de ses biens, envoya sa fille
dans un couvent de vierges en Orient, vendit le reste de ses biens, qu'il
distribua aux pauvres, et prenant avec lui son fils, jeune enfant, il se rendit
auprès du bienheureux Isaac. Ils firent ensemble de l'ascétisme avec une vie
de vertus et une conduite agréable à Dieu.

Pendant le carême des quarante jours il ne prit aucune nourriture,
excepté un peu de pain et d'eau le dimanche seulement; et le jour du jeudi
saint il communia au mystère immortel du Christ; il mangea... ' s'endormit
sur son siège, et eut une torpeur du ciel pendant quarante-trois jours. Le * A fol. 330
jour de l'Ascension, le bienheureux Isaac alla auprès de lui et eria par trois
fois : « Dalmatius, réveille-toi; jusqu'à quand dormiras-tu? » Il ouvrit ses yeux
et dit : « Seigneur, les frères ont-ils dit les offices de la troisième heure? »
Il se croyait encore en carême. Le bienheureux Isaac lui dit : « Et toi, où
étais-tu, pour que tu ignores l'office de la troisième heure? » Dalmatius

ղերրորդ ժամու պաշտօնն . Ասէ Գաղմատիոս . Ի սուրբ Մակարայեցիսն էի ընդ Ատտիկոս պատրիարքն ի պատարագամատուցին, եւ նստոյց զիս մերձ յաթոռն իւր, տեսի եւ երեք կրօնաւորս ի վանացոյ մին կաջր առաջի բեմին, եւ մին մերձ յամբիոնն եւ միւսն առաջի դրան եկեղեցւոյն :

Եւ ծանեաւ երանելին Սահակ որ Գաղմատիոս հաւատարիմ ծառայ լինելոց էր ⁵ Աստուծոյ : Եւ յորժամ երանելոյն Սահակայ մերձեցաւ վախճանն զԳաղմատիոս հաջր եթող վանացն, եւ ինքն խաղաղութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս :

Իսկ երանելին Գաղմատիոս էր խոնարհամիտ, հանդարտ, պարկեշտ, ոգորմած, եւ մեծ առաքինի, եւ արդարապատ ի դատաստան : Երկուք ոմանք ընդ միմեանս ¹⁰ դատախաղ լինէին, եւ թագաւորն Թէոդոս առաքեաց զնոսա առ * երանելին Գաղմատիոս, եւ կացին առաջի նորա ասէ Գաղմատիոս . Որ զրկողն է եւ անիրաւ համբ եղցի : Եւ նոյնժամայն անիրաւն պապանձեցաւ, եւ անկեալ մեռաւ :

Եկաց երանելին Գաղմատիոս ի վանս յարդեթական լացին ամս քառասուն երեք . եւ յետ փոխելոյն Ատտիկոսի պատրիարքի նստաւ յաթոռն Սիսինոս, եւ յետ Սիսինոսի եղեւ պատրիարք Նեստորիոս Անտիոքացին, որ յետոյ հերձուածող եղեւ : Եւ ի միում ¹⁵ աւուր զնաց առ երանելին Գաղմատիոս, եւ նա զխտացեալ հոգւովն չուղարկեաց ընդ առաջ նորա եւ ասէ . Մի աշխատիր, զի ոչ տեսցես զիս, եթէ ոչ նախ սրբեսցես զսիրտ

12 եղցի] լցի B — եւ անկեալ մեռաւ om. B.

répondit : « J'étais aux saints Macchabées avec le patriarche Atticus à la célébration du sacrifice ; il me fit asseoir près de son siège, et j'ai vu trois moines de ce couvent-là, dont l'un se tenait devant le chœur, le deuxième près de l'ambon et l'autre devant la porte de l'église. »

Le bienheureux Isaac comprit que Dalmatius allait devenir le serviteur fidèle de Dieu. Et lorsque la fin du bienheureux Isaac approcha, il installa Dalmatius prieur du couvent et reposa en paix dans le Christ.

Le bienheureux Dalmatius fut d'esprit humble, paisible, modeste, charitable et d'une grande vertu, rendant justice dans les jugements. Deux hommes ^{A fol. 330 v° a.} s'intentaient un procès, et l'empereur Théodose les renvoya au * bienheureux Dalmatius. Introduits devant lui, Dalmatius dit : « Que celui qui est usurpateur et injuste, devienne muet. » Aussitôt l'homme injuste perdit la parole et tomba mort.

Le bienheureux Dalmatius vécut au couvent, cloîtré dans sa cellule, quarante-trois années, et à la mort du patriarche Atticus, ce fut Sisinius qui siégea sur le trône, et après Sisinius ce fut Nestorius l'Antiochien qui fut patriarche, et devint par la suite schismatique. Celui-ci se rendit un jour auprès du bienheureux Dalmatius, qui, le sachant par l'esprit, envoya quelqu'un au-devant de lui et lui fit dire : « Ne te dérange point, car tu ne me

քո ի չար խորհրդոցդ զոր զմտաւ ածեալ ես : Եւ երանեիլն ծանոցց ամենեցունց զոր ի Նեստորէ հանդերձեալ էր լինել . եւ յետ երկց ամաց յայտնեցաւ անօրէնութիւնն նորա :

5 Եւ հրամայեաց թագաւորն Թէոդոս սիւնհոյոս լինել յՆիստոս, եւ ժողովեցան երկերիւր եպիսկոպոսք . Կիւստինոս Հռոմաց հաչրապետն, Կիւրցոս Աղեկանդրու հաչրապետն, եւ այլք չիւրաբանչիւր վիճակաց, եւ նզովեցին զոր սահմանադրութիւն Նեստորի, որ ոչ խոստովանեցաւ աստուածածին զամենաարքուհի կոյսն Մարիամ, եւ զմի Բրիտոս յերկուս բաժանեաց * չայլ եւ չայլ զէմս . եւ զրեցին զուզգափառ * A fol. 330
v° b.

10 Եւ յորժամ կամեցան յուզարկել առ թագաւորն, գիտաց Նեստորիոս եւ կալաւ զզուշութեամբ զճանապարհս ծովու եւ ցամաքի, զի մի երթիցէ խորհուրդ տուճարին նշանազրով, եւ եղին ապա ի մէջ եղեգան եւ պնդեցին սոսնձով, եւ ետուն ի մուրդ աղքատ եւ ի տկար ծերունի որպէս ցուպ, եւ յուզարկեցին առ երանեիլն Դագմատիոս :

15 Եւ ձերն եմուտ ի Կոստանդինուպօլիս եւ զնաց առ սուրբն Դագմատիոս, ետ զեղեգնեայ ցուպն եւ նա ազաչեաց զԱստուած որ եթէ հաճոյ է նմա ելանել չարգելական խցէն, եւ Աստուած ի ձեռն հրեշտակի հրամայեաց նմա ելանել : Եւ կոչեաց զառաջնորդս վանացն եւ զձգնաւոր կրօնաւորս եւ բազում քահանայս, զնաց նորք առ

6 եւ այլք չիւրաբանչիւր վիճակաց *om.* B || 12 եւ եղին . . . պնդեցին] վասն որոյ հնարս գտեալ պնդեցին B || 14 սուրբն] երանեիլն B || 16 եւ Աստուած . . . ելանել] եւ աղղեցութիւն եղեւ նմա յԱստուծոյ ելանել B.

verras pas avant d'avoir purifié ton cœur des mauvais desseins que tu nourris dans ton esprit. » Et le bienheureux fit connaître à tous ce qui devait advenir de Nestorius; trois ans après son impiété se fit jour.

L'empereur Théodose ordonna de convoquer un synode à Éphèse; deux cents évêques se réunirent: Célestin le patriarche de Rome, Cyrille le patriarche d'Alexandrie et d'autres de chaque diocèse, qui anathématisèrent la profession de Nestorius, qui ne confessait point la toute sainte Vierge Marie mère de Dieu, et qui séparait le Christ un, en deux, * sous différentes figures; ils mirent par écrit la foi orthodoxe et l'inscrivirent dans un tome.

Lorsqu'ils voulurent l'adresser à l'empereur, Nestorius, le sachant, fit occuper soigneusement les voies de mer et de terre pour que la décision explicite du tome ne parvint point (à destination); alors ils l'introduisirent dans un roseau, après l'avoir assurée avec de la colle forte, la remirent à un pauvre mendiant et faible vieillard pour qu'il s'en servit comme d'un bâton et ainsi l'envoyèrent au bienheureux Dalmatius. Le vieillard fit son entrée à Constantinople, alla trouver saint Dalmatius et lui remit le bâton de roseau. (Dalmatius) pria Dieu pour savoir s'il Lui était agréable qu'il quittât la cellule cloîtrée, et Dieu, par l'intermédiaire d'un ange, lui ordonna d'en sortir. Il appela alors les chefs des couvents, les moines ascètes et de nombreux

* A fol. 330
v° b.

Թագաւորն, ետ զեղէզն եւ բացեալ ընթերցան : Եւ յոյժ բարկացաւ ի վերայ Նեստորիոսի եւ ընկէց յաթոռոյն, եւ արքսորեաց ի Պարսիկս : Եւ ինքն իւր ձեռնադրովն հաստատեաց զասհմանադրութիւն սուրբ ժողովոյն : Եւ ձեռնադրեցին Սոստանդինուպօլսոյ եպիսկոպոսապետ զՄարսիմոս, եւ յետ նորա Պրոկղոս, եւ յառուրս նորա երանելին Գաղմատիոս հանգեաւ խաղաղութեամբ * յՕգոստոսի Գ, եւ եղաւ ի նոյն 5 վանան որ կոչի Գաղմատիոսի :

* A fol. 331
r° a.

Հրոտից ԻԹ եւ Օգոստոսի Գ : Վկայութիւն սրբոյն Սովիայ եւ երից զստերացն որ են Պիստիս, Ելպիս, Ագապիս, որ թարգմանի Հաւատ Յոյս, Սէր, եւ Սովիա իմաստութիւն :

Աղախինն Քրիստոսի Սովիա ի մեծատանց եւ ի փառաւոր ազգէ էր յերկրէն 10 Իտալացոց, եւ առեալ զերիս զստերս իւր գնաց ի Հռոմ առնուլ զըրոշմն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի զաւակօքն իւրովք զոր անուցեալ եւ ուսուցեալ էր բարեպաշտութեամբ եւ պարկեշտութեամբ եւ սոքա վարժէին աստուածիմաստ հանձարով :

Եւ տեսանէր Սովիա զզստերս իւր յօժար յաստուածսիրութիւնն եւ ցնծայր յոյժ : Էր առաջին զուստր իւր Պիստիս ամաց երկոտասանից, եւ երկրորդն Ելպիս ամաց

5 խաղաղութեամբ] Հրոտից ԻԹ եւ add. B || 7 սրբոյն] երանելոյն B — որ են] որոց անուանք են B || 9 թարգմանի] ի հայ լեզու add. B.

prêtres, et se rendit avec eux auprès de l'empereur. Il lui remit le roseau ; on l'ouvrit et on lut. (L'empereur) fut très irrité contre Nestorius, le destitua de son siège et l'envoya en exil en Perse. Il confirma lui-même de sa signature le statut du saint concile. On sacra Maxime archevêque de Constantinople ; après lui ce fut Proelus, aux jours duquel le bienheureux Dalmatius reposa en paix, * le 3 août, et fut déposé dans le même couvent qui porte le nom de Dalmatius.

* A fol. 331
r° a.

29 HROTITS, 4 Août.

Martyre de sainte Sophie et de ses trois filles, qui sont Pistis, Elpis, Agapè, noms qui se traduisent : Foi, espérance, charité ; et Sophie, sagesse.

La servante du Christ Sophie était d'une famille riche et glorieuse du pays d'Italie ; elle prit ses trois filles et se rendit à Rome pour recevoir le seau de Notre-Seigneur Jésus-Christ avec ses enfants qu'elle avait élevées et instruites dans la piété et la pudeur, et qui s'étaient exercées dans les pensées divines.

Sophie voyait ses filles très disposées à l'amour de Dieu et s'en réjouissait beaucoup. Sa fille aînée, Pistis, avait douze ans ; la deuxième, Elpis,

տասանց, եւ երրորդն Ագապիս ամաց ինունց, եւ ի բերան ուսան զամենայն առաքելական եւ ճարգարէական գիրս :

Եւ ծի ոմն Անտիոքոս անուն տեսեալ զնոսա զի երթալին յեկեղեցին յաւուր կիրակէի ցանկացաւ զեզոյ կուսանացն, եւ խնդրեաց իւր զծի ի նոցանէ : Եւ ասէ Սովիա .

5 Մեք բրիստոնեայք եմք, եւ զկուսութիւն իբրեւ զոսկի եւ զմարգարիտ հաստատուն * եւ զզուշուրեամբ պահեմք : Եւ նա երթեալ առ կուսապաշտ թագաւորն Ագրիանոս * A fol. 331
եւ ասէ . Կին ծի օտար երեք զստերօք եթէ ուստի եկեալ իցէ աստ ոչ զիտեմք, խրատ
10 տան կանանց եւ զստերաց մերոց ի բաց կալ ի պաշտամանէն կուոցն, եւ սրոշին ի սեղանոց զոճիցն եւ յանկողնոց մերոց, եւ ուսուցանեն նոցա պաշտել զծի Աստուած
զհայրն Յիսուսի Գրիստոսի :

Եւ առաքեաց թագաւորն զօրագլուխ ծի զի տարցէ զնոսա առաջի . եւ ելեալ
կարան զերիս բոլորն, եւ նոքա կալեալ զձեռանէ միմեանց որպէս ի պար երթալին
խնդութեամբ : Գնաց զինի եւ մայրն իւրեանց Սովիա : Եւ յորժամ զնացին ի դուռն
սպարանիցն զանձինս իւրեանց ամբացուցին նշանաւ սրբոց խաչին, եւ մտին առաջի
15 թագաւորին :

Եւ տեսեալ զնոսա զարմացաւ ընդ ահագին գեղեցկութիւն երեսոց նոցա : Եհարց
զմայրն . Յորմէ գաւառէ էք եւ կամ զինչ անուն բո եւ զստերացդ : Եւ նա ասէ . Անուն
իմ բրիստոնեայ է, եւ իմոց զստերացս միոյն հաւատ, միոյն յոյս, միոյն սէր . եւ մեր

3 ոմն] անօրէն add. B || 6 թագաւորն] արքայն B || 7 երեք] երկու B || 12 զձեռանէ] զձեռացն B.

dix, et la troisième, Agapè (*Agapis*), neuf; elles avaient appris par cœur tous les écrits des apôtres et des prophètes.

Un certain Antiochus, les voyant aller à l'église au jour de dimanche, fut épris de la beauté des vierges et demanda l'une d'elles pour lui. Sophie lui dit : « Nous sommes chrétiennes, et nous conservons la virginité fermement * et soigneusement comme l'or et les perles. » Il alla trouver l'empereur
10 idolâtre Adrien et lui dit : « Une femme étrangère avec ses trois filles, venues on ne sait d'où, conseillent à nos femmes et à nos filles d'abandonner le culte
des idoles; elles les écartent de la table des victimes et de nos lits et leur enseignent à adorer un seul Dieu, père de Jésus-Christ. »

L'empereur envoya un officier pour les amener devant lui; ils allèrent et saisirent les trois sœurs, qui, se tenant par la main, s'en furent joyeusement comme si elles allaient à un bal. Leur mère, Sophie, les suivit. Lorsqu'elles arrivèrent à la porte du palais, elles se fortifièrent par le signe de la sainte croix, et furent introduites devant l'empereur.

Celui-ci fut ébloui de l'immense beauté de leur visage. Il demanda à la mère : « De quelle contrée êtes-vous? Quel est ton nom et celui de tes filles? » Elle répondit : « Mon nom est chrétien; quant à ceux de mes filles,

* A fol. 331
r° b.

հաւատ, յոյս եւ սէր Քրիստոս է, բայց ի ճնօղաց իմոց Սոփիա է անուն իմ, եւ եմք չերկրէն Իտալացոց : Եւ առաջնորդեաց ինձ Աստուած եւ եկի ի քաղաքս յայս զի զտղայ զաւակքս իմ Աստուծոյ ընծայեցից :

* A fol. 331
v° a.

Եւ հրամայեաց ումեմն իշխանի մեծի որոյ * անուն էր Պալատիոս զի սլահեցէ գնոսս ի տան իւրում : Եւ յորժամ զնացին պատուիրէր Սոփիա զստերաց իւրոց 5 հաստատուն կալ ի Քրիստոսի հաւատն, եւ համբերել տանջանացն, եւ ի մահուանէն չերկնչել :

Եւ չետ երից աւուրց կոչեաց առաջի իւր, եւ բազում ողորջանօք խրատ տալ տղայոցն ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կուոցն : Եւ նոքա ասեն. Առանց տանջանաց պատասխանի ի մէնջ ոչ լուիցես. չտրչարեան զմեզ որսլէս եւ կամիս, եւ տեսցես զասեղ զօրութիւնն Քրիստոսի :

Եհարց թագաւորն ցՍոփիա. Քանի՞ ամաց են զստերբդ քո : Եւ նա ասէ. Առաջին զաւակս իմ Պիստիս երկոտասան ամաց է, եւ երկրորդն Ելպիս տասն ամաց, եւ երրորդն Ագապիս ինն ամաց է : Կոչեաց առաջի իւր զՊիստիս եւ սպառնացաւ յոյժ. եւ նա թշնամանեաց զթագաւորն եւ բարկացաւ յոյժ եւ հրամայեաց կախել զնա, եւ գաւ- 15 զանօք հարին զնա : Եւ ամենեւին ոչ զգաց ցաւոցն, եւ ոչ վիրաւորեցաւ, եւ ոչ ալ-

15 կախել] եւ կախեցին B || 16 ալլագունեցաւ] ալլագունեաց B.

l'un est foi, le deuxième est espérance, et l'autre est charité; notre foi, notre espérance et notre charité, c'est le Christ; mais de mes parents j'ai le nom de Sophie; nous sommes du pays d'Italie. Dieu m'a conduite et je suis en cette ville pour offrir mes jeunes enfants à Dieu. »

* A fol. 331
v° a.

(L'empereur) ordonna à un des grands dignitaires dont * le nom était Palatios de les garder dans sa maison. Lorsqu'elles y furent arrivées, Sophie recommanda à ses filles de demeurer fermes dans la foi au Christ, d'endurer les tortures et de ne point craindre la mort.

Trois jours après, (l'empereur) les fit venir en sa présence et engagea les enfants avec beaucoup de supplications à renier le Christ et à immoler aux idoles. Elles répondirent : « Tu n'obtiendras point de réponse de notre part sans nous torturer. Tu peux nous torturer comme tu voudras, mais tu verras la formidable puissance du Christ. »

L'empereur demanda à Sophie : « Quel âge ont tes filles? » Elle répondit : « Ma fille aînée Pistis a douze ans; la seconde, Elpis, dix ans, et la troisième, Agapè, neuf ans. » Il fit venir en sa présence Pistis et la menaça beaucoup. Celle-ci insulta l'empereur, qui, fortement irrité, ordonna de la suspendre et de la frapper à coups de bâtons. Elle ne ressentit aucune douleur, ne fut point blessée, son corps ne changea point de couleur. On lui frappa

ազունեցաւ ճարմինն : Եւ ապա սրով հարկանէին զճարմինն, եւ ընկեցին ի շանթս հրացեալս, եւ հուրն շիջաւ, եւ շանթքն որպէս սառն ցուրտ եղեն :

Եւ հրամայեաց սրով հատանել զզուխն : Եւ երթեալ առ մայրն եւ առ քոյրսն իւր, * զիրկա արկեալ համբուրեաց, եւ ասէ ցբոյրսն. Մի երկնչիք, զի ամենեւին ^{A fol. 331}
^{v° b.} տանջանացն ոչ զգացի. փութացիք եւ եկնչք զկնի իմ : Եւ երթեալ զահիճն եհատ զզուխ նորա : Նոյնպէս եւ զայլ երկու բոյրսն նոյն տանջանօք փորձեցին, եւ ոչ կարացին ի Քրիստոսի հաւատոցն դարձուցանել ապա հատին եւ զնոցա զուխն : Եւ յոյժ ուրախ եղև Սովիա զի երիս անարատ հարսունս ետ պարգևս Քրիստոսի :

Կատարեցան սուրբ կուսանքն Օգոստոսի Գ : Եւ ժողովեաց Սովիա զճարմինս ¹⁰
 դստերացն իւրոց, եւ եզ զզուխսն չիւրաքանչիւր տեղիս, եւ պատեաց մաքուր կտաւովք, օծեալ եւ խնկեալ եղ ի սալս, մեծաւ փառօք եհան ի քաղաքէն ութ եւ տասն ձգոնաւ, եղ ի մարմարինեայ տապան : Եւ շինեաց ի վերայ եկեղեցի ըստ արժանեաց եւ անկեալ ի վերայ տապանին արտասուօք ազաչէր զՔրիստոս եւ զգտերսն իւր եւ ասէր. Մի բարի զաւակք իմ, չիշեցէք զճնունդ, զանունդ, եւ զքաջալերութիւնն, որպէս ¹⁵
 ճնայ եւ սնուցի եւ յօժարեցուցի չերկնից արքայութիւնն. նոյնպէս եւ զուք կոչեցէք զիս առ ձեզ : Եւ ազօթելով առ Աստուած աւանդեաց զհոգին. եւ քրիստոնեայ կանայք եղին զճարմին նորա ի տապանի ընդ գտերս իւր :

2 որպէս . . . եղեն] ցրտացան B || 9 սուրբ կուսանքն] կուսան տղայքն Հրոտից ԻԹ եւ B.

ensuite le corps avec une épée, et on la jeta sur des braises ardentes. Le feu s'éteignit et les braises devinrent froides comme de la glace.

(L'empereur) ordonna de lui trancher la tête par le glaive. Elle s'élança vers sa mère et ses sœurs, * leur tendit les bras, les embrassa, et dit à ses ^{A fol. 331}
^{v° b.} sœurs : « Ne craignez point, je n'ai point senti les tortures, dépêchez-vous de me suivre. » Le bourreau arriva et lui trancha la tête. On soumit les autres deux sœurs aux mêmes tortures, mais on ne parvint pas à les détourner de la foi au Christ; on leur trancha ensuite la tête. Sophie fut grandement réjouie d'avoir offert trois fiancées pures au Christ.

Les vierges saintes furent martyrisées le 4 août. Sophie recueillit les corps de ses filles, plaça les têtes chacune en son lieu, les ensevelit dans du linge propre, avec des parfums et des aromates, les plaça sur des chars, et les emmena, avec de grands honneurs, à dix-huit milles de la ville, où elle les déposa dans un tombeau de marbre. Elle fit construire sur les reliques une église comme il convenait, et, se jetant sur leur tombeau, elle pria avec larmes le Christ et ses filles en disant : « O mes bons enfants, souvenez-vous de votre naissance, de votre éducation et de l'encouragement que je vous ai donnés, de quelle façon je vous ai mises au monde, vous ai élevées, et vous ai inspiré le désir du royaume du ciel. Et maintenant à vous de m'appeler auprès de vous. » Tout en priant Dieu elle rendit son âme. Des femmes chrétiennes déposèrent son corps dans le tombeau auprès de ses filles.

* B
p. 59 a.

[B* Յայսմ աւուր վկայութիւն Գերգուլինի վկայի ի Հոռոմ, զորոյ զմի կողմն խորո-
վեցին մինչ կենդանի էր, եւ յետ յոյով տանջանաց սպանին ի ժամանակս Աւրելիանու
կայսեր :]

* A fol. 332
r° a.

* Հրոսից 1 եւ Օգոստոսի 5 : Նախատօնակ է Քրիստոսի Ալակերպութեան ի Թափորական
լերինն : Եւ նահատակութիւն սուրբ Վարդանանցն ի Հայք :

5

Ի բառնալ թագաւորութեանն Հայոց յազգէն Արշակունեսաց, եւ ի վախճանել
սուրբ հայրապետին Սահակայ, Պարսիկք տիրեցին Հայոց : Եւ ի ժամանակին յայնմիկ
գորավար էր Հայոց Վարդան յազգէն Մամիկոնէից, թոռն մեծին Սահակայ հայրա-
պետին : Եւ էին նորա երկու եղբարք Հմայեակ եւ Համազասպ :

Եւ Յազկերտ որդին Վուսմայ արքայն Պարսից բռնադատէր զքրիստոնեայն 10
ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել արեգականն եւ հրոյ եւ յոյժ ցասուցեալ էր ընդ անունն
Քրիստոսի, այլանելով նախատէր խաչեալ եւ մեռեալ եւ թաղեալ կոչելով :

Եւ մի ոմն իշխան յազգէն Հայոց մանկագոյն տիօբ, ասէ ցթագաւորն . Արքայ քաջ,
ղու ուստի զիտես զայդ : Եւ նա ասէ . Իմ առաջի ընթերցան զգիրս ճորտութեան ձերոյ :

4 Քրիստոսի] Աստուծոյ մերոյ *add.* B || 5 Եւ նահատակութիւն . . . Հայք] Եւ վկայութիւն
սուրբ իշխանացն Հայոց եւ գորագլխոյն մեծ քոջ նահատակին Վարդանայ սպարապետին եւ որոց
ընդ նմա հազար երեսուն եւ վեց ընկերացն B || 8 Հայոց] սուրբն *add.* B || 9 Համազասպ]
Համազասբեան B || 12 այլանելով] այլն առնելով B.

* B
p. 59 a.

[B* En ce jour martyre à Rome de Gerdulin le martyr, dont on avait rôti
un côté pendant qu'il était vivant, et qu'on mit à mort après de nombreuses
tortures aux jours de l'empereur Aurélien.]

* A fol. 332
r° a.

* 30 HROTITS, 5 Août.

Vigile de la fête de la Transfiguration du Christ sur la montagne
du Thabor; et martyre des saints Vardaniens en Arménie.

Lorsque le royaume d'Arménie fut enlevé à la race des Archakounis, et
à la mort du saint patriarche Sahak, les Perses s'emparèrent de l'Arménie.
A cette époque le général des Arméniens était Vardan, de la race des Mami-
koniens, petit-fils du grand Sahak le patriarche. Il avait deux frères : Hémaïak
et Hamazasp.

Le roi des Perses Yezdedjerd, fils de Vahram, pressait les chrétiens de
renier le Christ et d'adorer le soleil et le feu; il était très courroucé par le
nom du Christ, il l'insultait en l'appelant le crucifié, le mort et l'enterré.

Un des princes de la nation arménienne, le plus jeune d'âge, dit au roi :
« Roi vaillant, d'où sais-tu tout cela? » Il répondit : « On a donné devant moi

Ասէ զինուորն Քրիստոսի . եւ զայն ընդէր ոչ ուսար եւ աւեր ի միտ . զպարութիւնն եւ զհամբարձումն եւ զնստիլն ընդ աջմէ Հօր, զմիւսանգամ զալուստն : եւ նա ասէ . Այգ ամենայն առասպելք են : եւ հրամայեաց կապել ոտիւք եւ ձեռօք զերանելին, եւ երկու ամ չարչարեալ սրով կատարեցաւ :

5 Յայնժամ անօրէն թագաւորն խրատեալ * ի մոզուցն, զրեաց հրովարտակ յամենայն * A fol. 332
r° b.
ազգս քրիստոնէից որ էին ընդ տէրութեամբ Պարսից ի Հայս, ի Վիրս եւ յԱղուանս, ի Լփինս, ի Ծաւղէս, ի Կորդուս, յԱղձնիս, եւ յայլ բաղում տեղիս հեռաւորս, զի ամենայն իշխանք գաւառաց հանդերձ զօրօք իւրեանց վաղվաղակի առ նա հասցեն : եւ չօգան առ նա չիւրաքանչիւր աշխարհաց երիցամբք եւ սարկաւագօք եկեղեցոյ կարգօք, որպէս յառաջագոյն սովոր էին երթալ :

10 եւ տեսեալ անօրինին ի խոր խոցեցաւ : եւ կոչեցեալ առաջի իւր խոստանայր նոցա պարգեւս եւ պատիւս եթէ թողցեն զքրիստոնէութիւնն եւ յանձն առցեն զօրէնս մոզուցն : Իսկ նոքա առ հասարակ խոստովանեցան զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուծ, եւ յանձն առին մեռանել քան թէ ուրանալ զՔրիստոս : եւ առաւել եւս իշխանքն
15 Հայոց պնդեցան ի սէրն Քրիստոսի, եւ յորդորէին զամենայն քրիստոնեայն յօժարութեամբ մեռանել եւ ոչ ուրանալ զՔրիստոս :

1 ուսար եւ om. B || 2 եւ զնստիլն . . . Հօր] յերկինս եւ add. B || 4 կատարեցաւ] վկայութեամբ add. B.

lecture des écrits de votre erreur. » Le soldat du Christ lui dit : « Et pourquoi n'as-tu pas appris et retenu dans ton esprit le reste : la Résurrection, l'Ascension, son intronisation à la droite du Père et son avènement futur ? » Il répondit : « Tout cela, ce sont des contes. » Et il ordonna de lier les pieds et les mains du bienheureux, qui, après avoir été torturé pendant deux ans, fut mis à mort par le glaive.

Alors le roi impie, conseillé * par les mages, écrivit un décret à tous les peuples chrétiens qui se trouvaient sous la domination des Perses, aux Arméniens, aux Ibères, aux Aghouans, aux Lépins, aux Dsautès, aux Kurdes, aux Altsnikh et en beaucoup d'autres lieux lointains, afin que tous les gouverneurs de provinces vinssent promptement auprès de lui, escortés de leurs troupes. Ils arrivèrent auprès de lui de tous les pays, accompagnés de leurs prêtres et diacres et des ordres de l'église, ainsi qu'autrefois on avait coutume d'aller.

A cette vue, l'impie fut profondément blessé. Il les convoqua en sa présence, leur promit des présents et des honneurs s'ils abandonnaient le christianisme et acceptaient la religion des mages. Mais tous ensemble confessèrent le Christ vrai Dieu, et préférèrent mourir plutôt que de renier le Christ. Ce furent principalement les princes arméniens qui s'obstinèrent dans l'amour au Christ et engagèrent tous les chrétiens à mourir volontiers et à ne pas renier le Christ

Իսկ անօրէն թագաւորն բարկացեալ յոյժ հրաման ետ կապել գձեռս յետս եւ անարգանօք չարչարել զնոսա : Եւ զոմանս ի նոցանէ սրով եսպան, եւ զոմանս առաքէր յերկիր հեռաւոր ի գործ պատերազմի, զի այլ մի եւս զարձցին յերկիրն իւրեանց : Եւ ինքն խորհէր զօր բազում հաւաքել յերկիրն Հայոց, զի առ հասարակ աւերեալ զերկիրն, եւ քակեալ զեկեղեցիսն զերեսցեն * զերկիրն ամենայն :

* A fol. 332
v° a.

Իսկ հաւատացեալքն Քրիստոսի թէսդէտ եւ ուրախ էին ընդ վկայութեամբ մահն, սակայն տրամէին ընդ աւերումն երկրին, եւ ընդ քակումն եկեղեցեացն : Եւ մի ոմն յաւագացն ի խորհրդակցացն արքայի քրիստոնեայ հաւատով ուսոց նոցա հնարս խաբել զարքայն առ ժամանակ մի մինչեւ երթիցեն յաշխարհն իւրեանց. եւ ինքն բնաց առ թագաւորն որպէս թէ կատարեսցեն զկամս նորա :

Եւ ուրախացեալ թագաւորն արձակեաց զնոսա ի կապանացն, եւ կոչեաց զառաջեալ խօսեցաւ քաղցրութեամբ, ետ պարզեւս, աւանս, գեօզս, ագարակս, ոսկի, արծաթ, գահս պատուոց, մեծութիւնս եւ աւագութիւնս, եւ եօթն հարիւր մոզս վարդապետս եւ ուսուցիչս աշխարհին, եւ զօր բազում ընդ նոսա :

Եւ լուեալ եպիսկոպոսաց աշխարհին եւ վարդապետաց ի մի վայր ժողովեցան, եւ ելին ուխտ առ հասարակ իշխանքն եւ աղքատք եւ շինականք, եկեղեցականք եւ միայնակեացք, կռուել ընդ նոսա, սպանանել եղբայր զեղբայր, եւ հայր զորդի,

2 առաքել] առաքեաց B || 7 աւերումն] աւեր B || 10 կատարեսցեն] կատարիցեն B.

Le roi impie, fort irrité, ordonna de leur lier les mains par derrière et de les torturer avec mépris. Il fit tuer certains par le glaive, en envoya d'autres dans des pays lointains pour faire la guerre afin qu'ils ne retournassent plus dans leur pays. Quant à lui, il médita de concentrer beaucoup de troupes dans le pays d'Arménie, pour qu'après avoir ruiné tout le pays et détruit les églises elles pussent prendre tout le pays comme butin.

* A fol. 332
v° a.

Certes, les chrétiens fidèles, tout en se réjouissant de la mort du martyr, ne pouvaient pas ne pas s'attrister de la ruine du pays et de la destruction des églises. Un des plus hauts dignitaires parmi les conseillers du roi, et de foi chrétienne, leur suggéra un moyen de tromper le roi momentanément jusqu'à ce qu'ils fussent revenus dans leur pays; et il alla trouver le roi pour lui dire que (les chrétiens) accompliraient sa volonté.

Le roi, réjoui, les délivra des liens, les fit venir en sa présence, leur adressa la parole avec douceur, leur remit des présents, des bourgs, des villages, des terres, de l'or, de l'argent, des sièges d'honneur, des grandeurs et des principautés, avec sept cents mages, lettrés et instituteurs pour le pays, accompagnés de nombreuses troupes.

A cette nouvelle, les évêques du pays et les vardapets se rassemblèrent en un endroit et tous firent le serment, princes, pauvres et ruraux, ecclésiastiques et moines, de lutter contre eux, le frère de tuer son frère, le père

ծառայ գտէր, եւ կին զայր իւր . զի ոչ գիտէին զխորհուրդս իշխանացն : Որոց զլիսուոր մեծն Յովսէփ որ զկաթողիկոսութեան պատին ունէր, եւ այլ եպիսկոպոսունք ընդ նմա, եւ սիրեցան չիւրաքանչիւր տեղիս նովին խորհրդով :

Իսկ զունկն Հայոց * Հանդերձ մոզովքն եւ օգնականօքն յամսեանն չորրորդի եկին * A fol. 332 v° b.
 5 յաշխարհն Հայոց, ի քաղաքազեօղն Անկղ եւ յամենայն կողմանց անդր ժողովեցան անթիւ բազմութիւնք : Եւ մոզպետն կամեցաւ զփորձ աւանուլ իրացն չոր եկեալ էր, եւ սուրբն Ղեւոնդ երէց ի տեղւոջն զիպեցաւ, չորժամ կամէր մոզպետն զդ լոն եկեղեցւոյն քակել, եւ բազում ամբոխիւ հասեալ ի վերայ մոզպետին եւ մոզուցն զկառափունս նոցա ջարդեալ բրօք եւ զօրն փախստեաց ի բանակն արկանէին :

10 Եւ սուրբն Վարդան սպարապետն Հայոց այլ միարան իշխանօքն եւ զօրօքն անկեալ յոտս եպիսկոպոսացն, եւ համբուրեալ զսուրբ աւետարանն յայտնեցին զխորհուրդս իւրեանց : Եւ վերստին ընկալեալք յառաքինութիւն, կազմեալք եւ պատրաստեալք ի զիշերին ընդ ծագել արեղականն յարձակեցան ի վերայ զօրացն Պարսից եւ մոզացն, եւ կոտորեցին անխնայաբար եւ ժողովեցին աւին զառ եւ զաւար
 15 բանակին :

Իսկ ուրացեալն Վասակ եկեալ անկանէր յոտս եպիսկոպոսացն, բուռն հարկանէր

7 եւ սուրբն ... քակել] կամեցաւ քակել զբուռն եկեղեցւոյն, եւ սուրբն Ղեւոնդ երէց ի տեղւոջն զիպեցաւ B || 14 ժողովեցին աւին] ժողովեալ B.

son fils, le serviteur son maître et la femme son mari; car ils ignoraient les desseins des princes. Le principal de ceux-là fut Joseph le Grand, qui avait les honneurs du catholicosat, et d'autres évêques avec lui, et tous se dispersèrent dans cette intention, chacun dans sa localité.

La troupe arménienne, * accompagnée des mages et des renforts, arriva * A fol. 332 v° b.
 au pays d'Arménie le quatrième mois, au bourg d'Ankl. Une multitude innombrable vint s'y rassembler de tous côtés. Et le chef des mages voulut avoir la preuve de la chose pour laquelle il était venu. Le prêtre saint Léonce survint, au moment où le chef des mages s'apprêtait à démolir la porte de l'église, et se jetant, accompagné d'une grande foule, sur le chef des mages et sur les mages, ils leur brisèrent le crâne avec des bâtons et des gourdius et les mirent en fuite vers le camp.

Saint Vardan, le généralissime des Arméniens, d'accord avec tous les autres princes et les troupes, tombèrent aux pieds des évêques, baisèrent le saint évangélique, et révélèrent leurs desseins cachés. Ils furent réintégré dans la vertu, et s'étant organisés et préparés pendant la nuit, ils assaillirent, au lever du soleil, les troupes des Perses et les mages, les tuèrent sans pitié, et ramassèrent le butin du camp.

Le renégat Vasak vint lui aussi se jeter aux pieds des évêques, prit

զաւետարանէն, երդնոյր կեալ ի քրիստոնէութիւնն եւ նորա թէպէտ եւ զիտէին զնորա չարութիւնն ոչ ետուն թոյլ սպանանել զնա :

* A fol 333
1° a.

Եւ լուեալ թագաւորին Յաղկերտի ի խոր խոցեցաւ . եւ ժողովեալ * զոր բաղում տայ ի ձեռն Միհրներսէի հազարապետին Պարսից, եւ եկեալ ի Փայտակարան քաղաք, չոգաւ առ նա ուրացեայն Վասակ այլ ուրացելովքն, եւ ուսոյց նմա հնարս խորամանկութեան : Եւ Միհրներսէի տուեալ զամենայն զօրսն ի ձեռն սուն ծիօց որոյ անուն էր Մուշկան Իսալուուրտ, եւ բազում փիղս ընդ նմա, եւ եկն ի Հեր եւ ի Զարեանդ զաւառ :

Իսկ սուրբն Վարդան զօրավարն Հայոց ժողովեալ զսուրբ զօրսն ամենայն չԱրտաշատ քաղաք հանդերձ մեծամեծ իշխանօքն, որ են այսօքիկ . Մերչապուհ Արծրունի, Խորէն Խոռխոռունի, եւ ինքն սպարապետն, Վահան Ամատունի, Արտակ Պալունի եւ զունդն Վահեւունի, Թաթուլ Գիմակեան, Ատոծ Գնունի, Խոսրով Գաբեղեան, Արշաւիր Արշարունի, Շմաւոն Անձեւացի, Տաճատ Գնթունի, Հմայեակ Գիմակեան, Կարէն Մահառունի, Գաղրիկ Գիմակեան, Կերսէս Քաջբերունի, Փարսման Մանդակունի . Արսէն Ընծային, Այրուկ Սղկունի, Վրէն Տաշրացի, Ապրսամ Արծրունի, Շաւ ախոռապետ արքունի, Խոսրով Սրուանձուայ, Քոյկեանքն, Ակէացիքն, Տրպատունիքն, եւ զորքն Ռշտունեաց, եւ ամենայն զործակալք արքունի զօրօքն

5 ուրացելովքն] ուրացեալ ընկերօքն B || 9 զսուրբ om. B.

l'évangélique et jura de vivre en chrétien, et bien qu'ils connussent sa méchanceté, ils ne permirent point de le tuer.

Le roi Yezdedjerd, à cette nouvelle, fut profondément blessé; il rassembla * de nombreuses troupes, qu'il remit entre les mains de Mihrnersèh le chiliarque des Perses. Celui-ci étant arrivé à la ville de Phaïtakaran, le renégat Vasak, accompagné d'autres renégats, alla le trouver et lui indiqua les moyens de ruser. Mihrnersèh remit toutes les troupes entre les mains d'un homme, dont le nom était Moushkan Isalavourt, et lui donna beaucoup d'éléphants; celui-ci arriva dans la province de Her et de Zarévand.

* A fol. 333
1° a.

Saint Vardan, le généralissime des Arméniens, réunit alors toutes les troupes saintes dans la ville d'Artachat, avec les grands princes, qui sont les suivants : Mershapouh Ardzrouni, Khorèn Khorkhorouni, lui le généralissime, Vahan Amatouni, Artak Palouni, le groupe de Vahévouni, Thatoul Dimaksian, Atom Gnouni, Khosrow Gabélian, Arshavir Arsharouni, Shmavon Antsévatzi, Tadjat Genthouni, Hemaïak Dimaksian, Karèn Saharouni, Gazrik Dimaksian, Nersès Khatchbérouni, Pharsman Mandakouni, Arsèn Entzaïn, Aïrouk Selkouni, Vrèn Tashratsi, Apersam Ardzrouni, Shav le chef des écuries royales, Khosrow Serouantzta, les Kholéankh, les Akéatzikh, les Derpatounikh et les troupes des Reshtounikh, tous les procureurs royaux

իւրեանց, * ընդ ամենայն վախտուն եւ վեց հազար ընդ հեծեալ եւ ընդ հետեւով : * A fol. 333
 եկին ընդ նոսա եւ մեծն Յովսէփ եւ Ղեւոնդ եւ այլ բազում եպիսկոպոսք եւ
 քահանայք :

5 Եւ սկսաւ մեծն Վարդան բաջալերել զզօրսն, եւ ասէր. Մի երկնչիք չահաղին
 սրոյ առն մահկանացուի, մեռցուք քաջութեամբ, զի զանուն եւ զողիս ժառանգեսցուք :
 Եւ տալք երիւարս եւ զէնս ում պիտոյ լինէր, եւ ուրախ ասներ զամենեսեան սուսա
 ռոճիօք եւ հազորդեալք մարմնոյ եւ արեան Տեառն, եւ մկրտեցին եթէ կալք ոք
 երեխայ :

10 Եւ լուան եթէ զօրն Պարսից եկն ի դաշտն Արտազու, գնաց զօրն Հաչոց ի վերայ
 նոցա, եւ ի չորս գունդս բաժանեալ զզօրսն ամենայն չարձակեցան ի միմեանս ահազին
 դաշրացմամբ, անցեալ ընդ գեան Տղմուտ զբազումս կոտորեալ ի գնդէն Պարսից
 բազումք զիաթաւալ խաղալին չերկոցունց կողմանցն :

15 Յանժամ քաջն Վարդան ի վեր հայեցեալ տեսանէր զի զձախ թեւ գնդին Հաչոց
 շարժեցին Պարսիկքն, մեծաւ ուժով չարձակեալ ի տեղին զաջ թեւ գնդին Պարսից
 կոտորեալ արկանէր զգազանօքն, եւ շրջան ասեալ կոտորէր մինչեւ ի նոյն տեղին,
 եւ քակէր զգունգն մատանն, եւ ի վախտուստ զարձուցանէր :

1 եւ վեց om. B || 7 ճկրտեցին] ճկրտէին B.

avec leurs troupes, * le tout ensemble soixante-six mille hommes, cavaliers et fantassins. Avec eux marchèrent Joseph le Grand et Léonce et beaucoup
 d'autres évêques et prêtres. * A fol. 333
 r° b.

Le grand Vardan se mit à encourager les troupes et leur dit : « Ne craignez point l'épée terrible de l'homme mortel; nous mourrons vaillamment, pour hériter d'un nom et de nos âmes. » Il distribua des chevaux et des armes à ceux qui en avaient besoin, réjouit tout le monde par d'abondantes rations; ils communiquèrent au corps et au sang du Seigneur et baptisèrent ceux qui étaient encore catéchumènes.

Les troupes arméniennes, ayant appris que les troupes perses étaient parvenues dans la plaine d'Artaz, marchèrent contre elles, l'armée entière étant divisée en quatre groupes, et elles donnèrent avec une furie terrible, passèrent le fleuve Telmout et tuèrent nombre d'hommes parmi les troupes des Perses; de nombreux combattants tombèrent morts des deux côtés.

C'est alors que le vaillant Vardan, levant ses yeux, aperçut que les Perses avaient enfoncé l'aile gauche des troupes arméniennes. Il s'y porta et attaqua avec une grande impétuosité l'aile droite des troupes perses, la battit et la refoula vers les animaux (éléphants), puis, faisant le tour, il la rejeta sur ses premières positions; il dispersa la légion *madian* et la mit en fuite.

Զայն իբրև ետես Մուշկան Իսալավուրտ որ նստէր ի վերայ զաղանացն իբրև
 * A fol. 333
 v° a. յամուր քաղաք, ի ձայն մեծագալար փողոցն * զիւր գունդն ստիպէր եւ զնա ի մէջ
 փակէր : Իսկ կորովին Վարդան իւր քաջ զինակցօքն ոչ սակաւ նախճիրս ի տեղուջան
 գործէր, յորում տեղուջ եւ ինքն արծանի եզեւ առնուլ զկատարեալ նահատակութիւն :
 Եւ երկարեալ գործ պատերազմին մինչև յերեկոյն, եւ զի զարնանային էր ժամա- 5
 նակն ծաղկալից դաշտքն դառնային ի գոչն վարդատեսակ յորդաչոս արեանցն, զի ոչ
 թէ մի կողմ էր որ յաղթեաց կամ յաղթեցաւ, այլ երկողին կողմանքն ի պարտութիւն
 մատնեցան : Եւ զի անկեալ էր զօրափարն Հայոց ի մեծ պատերազմին, զանեալ
 ցրուեցան զօրքն ամենայն, եւ ամրացան յամուրս աշխարհին :
 Եւ այս են անուանք քաջ նահատակացն որ անկան ի մեծ պատերազմին յազգէն 10
 Մամիկոնէից քաջն Վարդան եւ Հմայեակ եղբայր իւր հարիւր լիսուն եւ երեք արամբք,
 Խորէն կորովի տասն եւ ինն արամբք, արին Արտակ տասն եւ հինգ արամբք, իմաս-
 տունն Հմայեակ քսան արամբք, զարմանալին Տաճատ տասն եւ ինն արամբք, մանուկն
 Վահան երեք արամբք, արդարն Արսէն եօթն արամբք, յառաջադէմն Գարեգին եւ
 երկու եղբարքն նորս տասն եւ ութ արամբք, ինն այր ի մեծամեծ նախարարացն, եւ 15
 * A fol. 333
 v° b. միահամուռ ամենայն որ անկան ի մեծ պատերազմին * հազար երեսուն եւ վեց նահա-
 տակք : Իսկ ի կողմանէ ուրացելոցն եւ Պարսից երեք հազար հինգ հարիւր քառասուն

6 լարգատեսակ om. B || 12 կորովի եւ խոհեմ add. B.

A cette vue, Moushikan Isalavourt, qui se tenait sur les animaux comme
 * A fol. 333
 v° a. dans une ville fortifiée, poussa sa légion au son de grandes trompettes * et
 encercla (Vardan); mais le vaillant Vardan, à l'aide de ses courageux frères
 d'armes, ne continua pas moins à faire des carnages à l'endroit où il fut digne
 d'obtenir le parfait martyr.

L'action du combat se poursuivit jusqu'au soir, et comme c'était la saison
 de printemps, les plaines fleuries se changèrent en couleur rose de sang
 abondamment répandu, car ce ne fut point un côté qui vainquit ou qui perdit
 la bataille, mais ce furent les deux côtés qui furent battus. Et comme le
 généralissime des Arméniens était tombé dans la grande bataille, toute
 l'armée se dispersa et alla s'abriter dans les forts du pays.

Voici les noms des vaillants martyrs qui tombèrent dans la grande
 bataille : de la race des Mamikoniens, le brave Vardan et son frère Hémaïak
 avec cent cinquante-trois hommes; le vigoureux Khorèn avec dix-neuf
 hommes; le courageux Artak avec quinze hommes; le sage Hémaïak avec
 vingt hommes; le superbe Tadjat avec dix-neuf hommes; le jeune Vahan
 avec trois hommes; le juste Arsèn avec sept hommes; le champion Garégin
 et ses deux frères avec dix-huit hommes; neuf hommes parmi les grands
 * A fol. 333
 v° b. satrapes, et ceux qui tombèrent dans la grande bataille, * furent au nombre
 de mille trente-six martyrs. Du côté des renégats et des Perses trois mille

եւ չորս այլ եւ ինն ի նոցանէ ի մեծ պատուաւորացն էին զորս յսկանէ յանուանէ ձանաչէր թագաւորն : Իսկ ուր ուրեք սպանան վասն հաւատոցն Քրիստոսի անուանը նոցա զրեալ են ի զպլուծիւն կենաց : Եւ կատարի տօն սրբոց Վարդանանցն Հրոտից Լ, եւ Օգոստոսի Ե :

5 Յայտմ աւուր վկայաբանութիւն սրբոցն Եւսիգնիոսի ծերունաց :

Քրիստոսի վկայն Եւսիգնիոս աղգաւ անտիոքացի էր, հզօր զօրական լեալ, եւ աւ սրբով Կոստանդիանոսիւ եւ աւ որդւովք իւրովք մինչեւ յուրացողն Յուլիանոս թագաւորն էր ի զօրականութեանն իւրում, եւ բազում քաջութիւնս եցոյց ի պատերազմունս զվաթսուն ամ, եւ եկաց հարիւր եւ տասն ամ եւ յոյժ ծերացաւ :

10 Եւ չորժամ հաւատաց ի Քրիստոս մեծն Կոստանդիանոս, հաւատաց եւ սա եւ մկրտեցաւ : Եւ յաւուր տօնի պիղծ կոռցն բռնադատեաց զնա Յուլիանոս զի զոհեցէ կոռցն, եւ երանելին Եւսիգնիոս՝ հեղաբար ըստ պատշաճի պատասխանի արար, * A fol. 334
r° a.
եւ յանդիմանեաց զնորա անօրէնութեամբ ուրացութիւնն :

15 Եւ Յուլիանոս ի մեծ բարկութիւն շարժեալ՝ ասէ սուրբն Եւսիգնիոս առաջի ամենայն հրապարակին. Սուրբ Կոստանդիանոս մեծ թագաւորն ի պոռնկութենէ էր

6 զօրական լեալ] Կոստանդիանոսի Խլաւրասի հօր մեծի եւ սրբոցն Կոստանդիանոսի : Նոյնպէս պատուեալ էր *add.* B || 8 [ւրում] կայր մինչեւ ի նորա թագաւորելն *add.* B || 14 մեծ *om.* B.

cinq cent quarante-quatre hommes (tombèrent), dont neuf étaient de hauts dignitaires et que le roi connaissait par leur nom. Mais tous ceux qui en divers endroits furent tués pour la foi au Christ, ont leur nom inscrit dans le livre de vie.

La fête des saints Vardaniens a lieu le 30 hrotits, le 5 août.

En ce jour passion du saint vieillard Eusignius.

Le martyr du Christ Eusignius était Antiochien de nationalité, soldat courageux; il avait servi dans la milice du temps de saint Constantin et de ses fils jusqu'aux jours de l'empereur Julien l'Apostat: il avait montré beaucoup de courage dans les batailles pendant soixante ans, et vécut très vieux, jusqu'à cent dix ans.

Lorsque le grand Constantin avait cru au Christ, il avait cru, lui aussi, et s'était fait baptiser. Au jour d'une fête des idoles immondes, Julien le pressa d'immoler aux idoles, mais le bienheureux Eusignius * lui répondit * A fol. 334
r° a.
calmement ce qu'il fallait lui répondre et blâma son reniement impie.

Julien ayant montré une grande colère, saint Eusignius lui dit devant toute l'assemblée : « Saint Constantin, le grand empereur, était né de la

ճնեալ, եւ կուսպաշտից զաւակ, եւ պահեաց հաստատուն զՔրիստոսի հաւատն, եւ զու յօրինաւոր ամուսնութենէ ճնեալ եւ մկրտեալ եւ ուսեալ զաստուածաշունչ զիրս, ուրացար զՔրիստոս : Եւ սկսաւ պատմել զՄոսանգրիանոսի զճնունդն եւ զանունդն եւ զհաւատալն յԱստուած մի ըստ միօջէ ճառաբանեաց, եւ ամենեքեան որ լսէին զիմաստութիւն ձերոյն զարմանալին եթէ որպէս զհին զվարուց գործն պատմէր :

5

Իսկ Յուլիանոս արհամարհեալ անարգեաց զբանս նորա, հրամայեաց եւ առժամայն հատին զգլուխ նորա յՕգոստոսի Ե : Եւ սարկաւագն Ստորիոս գաղտ թագեաց զնա, եւ զրեաց զպատմութիւնս վասն զի Յուլիանոս սպանանէր զայնոսիկ որ զրէին զպատմութիւնս սրբոց վկայիցն :

Յայսմ աւար վկայութիւն սրբոց Պապիլայ եւ Պաւղոսի եւ սրբուհի երկ : Է քերց կանանցն Վաղենտինայ եւ Քէլսի :

10

* A fol. 334
r° b.

Սորա էին Եգիպտացիք, եւ * բնակէին ի քաղաքին Նեոկեսարիոյ քրիստոնեայ հաւատով : Եւ միաբանեցան քաղաքին Հրէայքն եւ ճատնեցին զնոսա առ Փիլիմերիանոս իշխանն, եւ կացեալ առաջի նորա խոստովանեցան զանուն ճշմարիտ Աստուծոյն մերոյ :

15

6 անարգեաց] եւ անգոսնեաց *add.* B || 7 նորա] Հրոսից Լ եւ *a. id.* B || 9 վկայիցն] Քրիստոսի *add.* B || 10 սրբոցն] սրբոց վկայիցն B || 13 Փիլիմերիանոս] Փիլիմիանոս կուսպաշտ B.

fornication, il était fils d'idolâtres, mais il conserva fermement la foi chrétienne; toi qui es né d'un mariage légal, qui as été baptisé, qui as appris les écritures inspirées de Dieu, tu as renié le Christ. » Et il se mit à faire le récit de la naissance de Constantin, de son éducation et de sa conversion à Dieu; il parla avec détails et tous ceux qui écoutaient la sagesse du vieillard furent étonnés de son récit des choses anciennes et passées.

Mais Julien, ne tenant point compte de ses paroles, les méprisa; il ordonna de lui trancher aussitôt la tête, le 5 août. Le diacre Eustochius (*Stokhios*) l'enterra et écrivit secrètement sa vie, car Julien faisait tuer ceux qui écrivaient les vies des saints martyrs.

en ce jour martyre des saints Babylas (*Papilay*) et Paul, et les deux sœurs, les saintes femmes Valentine et Théa (*Teisi*).

* A fol. 334
r° b.

C'étaient des Égyptiens et ils * habitaient dans la ville de Néocésarée ¹, ils étaient de foi chrétienne. Les Juifs de la ville, s'étant rassemblés, les dénoncèrent au gouverneur Firmilien (*Philmerianos*); introduits devant celui-ci, ils confessèrent le nom de notre vrai Dieu.

1. Certaines autorités ont Diocésarée, mais il s'agit de Césarée de Palestine, cf. *Acta SS. Jul.*, t. VI, p. 163 sq.

Եւ նա հրամայեաց եւ այրեցին զահեակ ոտս նոցա եւ հանին զաջոյ աչս նոցա, եւ սրով եւ հրով ճաշեցին զամենայն ճարմինս նոցա եւ զայլոց բազմաց սրբ հաւատացիին ի Քրիստոս արանց եւ կ'ենանց : Եւ զսուրբ կանաչսն զՎաղենտինեա եւ զԹէլսիա կախեցին զփայտէ եւ քերեցին զճարմինս նոցա, եւ կատարեցան ի Քրիստոս :

5 Իսկ սուրբ վկայքն Քրիստոսի Պապիլա եւ Պաւլոս ապօրեցին առ Աստուած վասն բրիստոնէից եւ Հրէից եւ հեթանոսաց որք հաւատան ի Քրիստոս եւ վասն զաղարկոյ հալածանաց ի բրիստոնէից եւ ապա հատին զգլուխս նոցա Օգոստոսի Ե :

[* Յայսմ աւուր վկայութիւն երանելոյն Սիրունի նոր նահատակին :

* B
p. 62 b

10 Սա էր ի Վասպուրական աշխարհէ, ի զաւառէն Գնունեաց որ է յԱմուկ, ի գեղջէն որ կոչի Ալիւր : Եւ զնաց ի Վան քաղաք վասն պիտոյից եւ ծառնեցաւ ի ձեռս ալլաղգեաց եւ ածին յատեան եւ ստիպէին ուրանալ զՔրիստոս, սպառնացեալ նմա զտանջանս եւ զմահ եւ նա ոչ հաւանէր ամենեւին եւ խոստովանէր զՔրիստոս :

15 Բարկացեալ զատուորն ծառնեաց զնա ի ձեռս զահճաց, եւ ոլորեցին սաստիկ պնդութեամբ բարակ չուան զերկաքանչիւր բաղկօք նորա յուսոցն մինչեւ ի ձեռս որով ճարձատեալ հերձան ծառունք նորա, եւ հոսէր արիւն յորդ : Եւ ապա քարշեցին զնա պարանաւ ընդ գետին ձգձգելով ընդ քարինս, որով չարաչար վերաւորեցան անդամք ճարմնոց նորա, եւ տարեալ արկին ի կալանս պահելով անսուաղ ուր եւ չարչարեցին զնա սղգի սղգի չարչարանօք :

Il ordonna de leur brûler le pied gauche et de leur crever l'œil droit, d'abimer tout leur corps par le glaive et les flammes, ainsi qu'à d'autres nombreuses personnes qui avaient cru au Christ, hommes et femmes. On suspendit à un poteau les saintes femmes Valentine et Thèa (*Teisia*), on leur déchira le corps et elles moururent dans le Christ.

Les saints martyrs du Christ Babylas et Paul prièrent Dieu pour les chrétiens, les Juifs et les païens qui croiraient au Christ et pour que la persécution des chrétiens prit fin, et on leur trancha ensuite la tête, le 5 août.

[B* En ce jour martyr du bienheureux Siroun, le nouveau martyr.

* B
p. 62 b.

Il était du pays de Vaspourakan, de la province de Gnounikh, c'est-à-dire Amouk, du village appelé Aliur. S'étant rendu à la ville de Van pour affaires, il fut dénoncé aux musulmans qui le déférèrent au tribunal, en le pressant de renier le Christ, sous menaces de tortures et de mort, mais il ne consentit nullement et confessa le Christ.

Le juge, irrité, le livra entre les mains des bourreaux, qui entourèrent très fortement avec une mince ficelle ses deux bras, de l'épaule aux mains, ce qui fit éclater les doigts; le sang coula abondamment. Ensuite ils le traînèrent à terre, avec une corde, à travers les pierres, ce qui blessa cruellement tous les membres de son corps; puis ils l'emmenèrent en prison en l'abandonnant sans nourriture, et là on le soumit à diverses tortures.

Եւ տեսեալ զի ոչ հաւանի մի ոմն ի դահճացն եհար զնա աշտէիւ ընդ սնակուշտն,
 եւ անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր եւ այլ ոմն կալեալ զվէճ մի մեծ էարկ ի
 վերայ զլսոյ նորա եւ խորտակեաց, որով ցնդեցաւ ուղեղ նորա եւ աւանդեաց զհոգին :
 Ապա քարչեալ տարան զմարմին նորա արտաքոյ քաղաքին խուռն բազմութեամբ,
 եւ քարկոծ արարին մինչեւ ծածկիլ ընդ քարամբ եւ ելեալ գնացին : Եւ ի զիշերին
 ծագեաց լոյս մեծ ի վերայ նորա, եւ ի վաղիւն երթեալ քրիստոնէից հրաման առին
 ի բզեղխէն եւ տարեալ թաղեցին :]

Comme il ne consentait point, un des bourreaux le frappa d'une lance entre les côtes, et le (saint) tomba à terre sur la figure; un autre, saisissant une grosse pierre, la lança sur sa tête et la brisa, le cerveau en jaillit et il rendit son âme. Ils traînèrent ensuite son corps hors de la ville, suivis d'une grande foule, et le lapidèrent jusqu'à ce qu'il fût couvert de pierres, puis s'en allèrent. La nuit, une forte lumière jaillit sur lui et le lendemain les chrétiens, s'étant rendus auprès du gouverneur et en ayant obtenu l'autorisation, prirent (le corps) et l'enterrèrent.]

 ERRATA

- Page [1736], ligne 1, *lire Մարիկոս*.
 Page [1749], note 1, *lire բազինան*.
 Page [1760], note 1, *lire ճարգարտով*.
 Page [1763], ligne 11, *lire զբոթալից*.
 Page [1764], l. 14, *lire տուեալ*.
 Page [1772], l. 15, *lire անպաճոյճ*.
 Page [1774], l. 1, *lire զնոսա խառնել*.
 Page — l. 13, *lire ճանկունքն*.
 Page [1775], l. 15, *lire քրիստոնեաց*.
 Page [1777], l. 11, *lire աւանդեաց*.
 Page [1782], note, *lire Պիտարտիոյ*.
 Page [1783], l. 14, *lire ճալ*.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

JOURS AVÉLEATS

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien,
N° 180, fol. 334 v° a à fol. 339 v° b.

B = Édition officielle du Synaxaire arménien de
Ter Israël de Constantinople, 1834 :

*Յաչմաւուրք ըստ կարգի ընտրեւագոյն օրինակի Յաչմաւուրաց
Տէր Իսրայելի : Կոստանդնուպօլիս, 1834 :*

L'exemplaire dont nous nous sommes servi est
celui des RR. PP. Bollandistes.

5 Աւելեաց Ա եւ Օգոստոսի 2 : Տօն Պայծառակերպութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ
Տերոյ ի Թափորական լերինն :

10 Աւանդապահք խորհրդոցն Քրիստոսի որք հաստատեցին զկարգ եւ զկրօնս եկեղե-
ցւոյ եւ նորա ուսուցին մեզ եթէ տօն Այլակերպութեանն Քրիստոսի ի Թափոր
լերինն որ ունի զօրինակ նորոգման մարդկային բնութեանս կենդանեաց եւ մեռելոց,
քառասուն աւուրքք չառաջ է * քան զաւագ ուրբաթն չորժամ խաչեցաւ Քրիստոս եւ * A fol.
արար փրկութիւն կենդանեաց եւ մեռելոց եւ պատահի պատկեր աւուր տօնիս չառաջին v° a.
կիւրակէն աղուհացիցն :

15 Այլ զի ասաց Քրիստոս աշակերտացն մինչ իջանէին ի լեառնէն թէ Մի ումեք
ասիցէք զտեսիլը մինչեւ որդի մարդոց ի մեռելոց չարիցէ, վասն այնորիկ ոչ կարգեցին
ի նմին աւուր, այլ յետ Պենտակոստէին սահմանեցին չիտուն օր պահել, եւ ապա
զկիւրակէն տօնել զտօն Վարդափառին, որպէս առնեն եկեղեցիք Հայաստանեայց :

Զի չայսմ աւուր փոխեցին առաքեալքն զհին քահանայութիւնն ի նորս եւ ձեռնա-
դրեցին զՅակոբոս եղբայր Տեառն առաջին եպիսկոպոս Երուսաղեմի, եւ մատուց

1er AVÉLEATS ¹, 6 Août.

Fête de la Transfiguration du Christ notre Dieu sur la montagne du Thabor.

Les dépositaires des mystères du Christ qui ont établi l'ordre et le culte dans l'Église, nous ont enseigné que la fête de la Transfiguration du Christ sur la montagne du Thabor, et qui est le symbole de la régénération de la nature humaine pour les vivants et les morts, précède de quarante jours * le * A fol. 334
vendredi saint, jour où le Christ fut crucifié et opéra le salut des vivants et v° a.
et des morts. La date du jour de cette fête tombe le premier dimanche du carême.

Mais, comme le Christ avait dit aux disciples en descendant de la montagne : « Ne parlez à personne de cette vision, jusqu'à ce que le Fils de l'homme soit ressuscité des morts² », ils n'établirent point (cette fête) ce jour-là, mais décidèrent de jeûner cinquante jours après la Pentecôte et de célébrer le dimanche suivant la fête de Vardavar, ainsi que le fait l'église arménienne.

Car, en ce jour-là, les apôtres transformèrent l'ancien sacerdoce en un nouveau, et sacrèrent Jacques, le frère du Seigneur, premier évêque de Jérusalem.

1. Avéleats : Epagomènes. — 2. Matth., xvii, 2.

գառաջին հոգեւոր պատարագն զմարմինն եւ զարիւնն Քրիստոսի, եւ տեսին առաքեալքն զհոգին սուրբ իջեալ ի պատարագն եւ օրհնեցին ալ, որպէս ասէ սուրբն Յոստոս որ երրորդ եպիսկոպոս էր Հռոմայ, եւ զի խափանեցի հեթանոսական սովորութիւնն, զի յայնմ աւուր տօնէին Ափրողիտեաց, զի ասէին զնա կոչս, եւ յարենէ եւ ի փրփրոյ ծովոյ ծնեալ, եւ կոչէին զնա վարդամատն եւ ոսկեծղի եւ զվարդն նմա ընծայ մատուցանէին, եւ անուանեցին զտօնս զայս Վարդավառ եւ թէ արդ ... է արքայութիւնն յայսմհետէ :

* A fol. 334
v° b

* Եւ զի խորհուրդ տօնիս զօրինակ միւսանգամ գալստեանն Քրիստոսի բերէ որ գալ աստուածական փառօք եւ սուրբք ամենայն ընդ նմա աստուածացեալք եւ ինպաւորեալք որպէս ասաց Տէրն. Յայնժամ ծագեսցեն արդարքն որպէս զարեգակն յարքայութեանն երկնից որպէս տեսանէին առաքեալքն Պետրոս եւ Յակոբոս եւ Յովհաննէս որ ընդ նմա իսկ էին ի սուրբ լերինն զփառն Աղամայ զորս ի յրախտին ունէր, եւ ի յարութեանն սուրբքն զգենուն որպէս տեսին զՄովսէս եւ զԵղիա երեւեալ փառօք : Մովսէս ի մեռելոց յարուցեալ զօրինակ մեռելոցն բերելով որ ի Քրիստոսի գալստեանն յառնելոց են փառօք որպէս Մովսէս եւ Եղիա իջեալ չերկրէն կենդանեաց փառօք յօրինակ կենդանեացն որ լինին յայնժամ ի գալստեանն Քրիստոսի զի ոչ մեռանին այլ փոխին կենաց ի կեանս որպէս տեսին զԵղիա փառօք զարդարեալ :

salem. Celui-ci offrit le premier sacrifice spirituel du corps et du sang du Christ; les apôtres virent le Saint-Esprit descendant sur le sacrifice, et ils bénirent du sel, comme le dit saint Juste¹, troisième évêque de Rome. Ensuite, ils appelèrent cette fête Vardavar² afin de détruire l'usage des païens qui, en ce même jour, fêtaient Aphrodite, laquelle ils disaient vierge née du sang et de l'écume de mer, en la surnommant « celle qui a des doigts de rose et un rameau d'or », et lui offraient des roses. Et depuis lors, c'est³... le royaume des cieux.

* A fol. 334
v° b.

* Le mystère de cette fête annonce tout à la fois l'avènement du Christ qui viendra dans sa gloire divine et tous les saints divinisés et régnant avec lui, selon que le dit le Seigneur : « Alors, les justes brilleront comme le soleil dans le royaume des cieux⁴. » Car, à la résurrection, les saints seront revêtus de la gloire qu'Adam avait eue dans le paradis suivant ce que contemplaient les apôtres Pierre, Jacques et Jean, étant avec (le Christ) sur la montagne lorsqu'ils virent Moïse et Élie apparus dans la gloire. Moïse ressuscité d'entre les morts est le symbole de ceux qui à la venue du Christ ressusciteront avec gloire comme Moïse, tandis qu'Élie descendu avec gloire du pays des vivants est le symbole des vivants qui à la venue du Christ ne mourront point mais seront transférés de la vie à la vie, ainsi que (les apôtres) ont vu Élie entouré de gloire.

1. Il s'agit de l'apologiste saint Justin. — 2. « Resplendissant de roses. » — 3. Lacune. — 4. Matth., xiii, 43.

Եւ զի երեւեացի եթէ Քրիստոս տէր է կենդանեաց եւ մեռելոց եւ չէ մի որ ի մարգարէիցն որպէս Հրէայքն ասելին, այլ տէր եւ առաքիչ մարգարէիցն, եւ ոչ լուծիչ օրինացն եւ հակառակ մարգարէիցն, այլ լցուցիչ օրինացն եւ վրէժխնդիր որպէս Մովսէս եւ Նդիա եւ զի ուսցին վարդապետը նորոյս * դառաջնորդութիւն եկեղեցւոյ * A fol. 335
5 ի վարդապետաց հնոցն, եւ փայլեցեն յառաջագոյն շնորհք յարութեանն ճանաչելով զմիմեանս առաքելոցն եւ մարգարէիցն, եւ շինեսցի եկեղեցի կուսանօր եւ սուրբ ամուսնացելովք ոչ երկու եւ երեք վկայուք այլ հինգ նորովքս եւ հնովքն եւ շինեսցի եկեղեցի ըստ նմանութեան երկնից ունելով դասս իննեակ խորհրդով ըստ նմանութեան երկնացոցն ունելով առաջինս եւ միջինս եւ վերջինս :

10 Իսկ այլ ազգ բրիտանից յայսմ աւուր տօնեն, որ է Աւելեաց Ա եւ Օդոստոսի Չ, եւ այս եւս խորհրդեամբ է զի քառասուն աւուրքք յառաջ էր Այլակերպութիւնն Քրիստոսի քան զլսաչելութիւնն, եւ այս քառասուն աւուրքք յառաջ է քան զտօն սրբոյ խաչին որ ի Սեպտեմբեր ժԴ :

15 [B * Տօն է Փոխակերպութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ յորժամ լուսակերպեցաւ ի Թափորական լեռոն, եւ վկայեցաւ լուսափայլ ամսով եւ ձայնիւ Հօր ի բարձանց եւ ութ օր կատարի : * B
p. 63 a.

Ceci afin qu'il soit manifeste que le Christ est le Seigneur des vivants et des morts; non pas l'un des prophètes comme disaient les Juifs mais celui qui les envoie; non celui qui détruit la Loi et s'oppose aux prophètes mais l'observateur et le zéléteur de la Loi, comme Moïse et Élie; afin que les docteurs de la nouvelle Église en apprennent le * gouvernement des docteurs de l'ancienne; afin qu'à l'avance resplendissent les grâces de la résurrection tandis qu'apôtres et prophètes se reconnaissaient mutuellement; afin que l'Église soit édiflée par les vierges et par ceux qui sont saintement mariés, non pas devant deux ou trois témoins mais devant cinq¹, nouveaux et anciens; afin que l'Église soit édiflée comme les cieux, ayant une hiérarchie à neuf degrés à la ressemblance des (chœurs) célestes, ayant des premiers, des moyens et des derniers².

D'autres nations chrétiennes célèbrent cette fête en ce jour du premier avéleats, 6 août; et cela aussi a sa signification : la Transfiguration du Christ eut lieu quarante jours avant la crucifixion, et cette fête a lieu quarante jours avant la fête de la Croix qui tombe le 14 septembre.

[B * Fête de la Transfiguration du Christ notre Dieu lorsqu'il fut transformé en lumière sur la montagne du Thabor et qu'il lui fut rendu témoignage d'en-haut, à travers un nuage lumineux, par la voix du Père. (Cette fête) dure huit jours. * B
p. 63 a.

1. Allusion aux cinq témoins de la Transfiguration, les « nouveaux » qui sont les trois apôtres et les « anciens », Moïse et Élie. — 2. Allusion à la répartition des neuf chœurs célestes en trois ordres.

* B
p. 63 b

Տէր եւ Աստուածն մեր Յիսուս Քրիստոս ի մարդ լինելն իւրում, յետ մկրտելոյն ի Յովհաննէ եւ շրջելոյն յաշխարհի աստուածագործ նշանօրն եւ վարդապետութեամբն, յորժամ հանգերձեալ էր գալ ի կամաւոր չարչարանս կամեցաւ նախ * եւ յաւաջագոյն յայտնել զոր ծածկեալն էր մարմնով զփառս աստուածութեան իւրոյ եւ զգորութիւն ընտրելագոյն եւ զխաւորագոյն աշակերտացն երից, եւ Հօր վկայութեամբ ի բարձանց զնոյն հաւատարիմ առնել որպէս զի յետոյ ի տեսանելն զկամաւորն չարչարանսն, եւ զանօրինաբար տկարանալն նորա մարմնով, եւ զանարգանս արհամարհանացն ի Հրէիցն, մի ամենեւին զաշխարհեալ ի սպառ զյորիցին :

Աւատի եւ զի այն նախ էր քան զխաչելութիւնն Տեառն քառասուն աւուրբբ, եւ առաքեալքն պատուէր ընկալան մի ումեք ասել զնոյն նախ քան զյարութիւն նորա ի մեռելոց, նմին իրի որպէս եւ յետ Յարութեանն Տեառն պատմեցին զնոյն առաքեալքն, այսպէս եւ եկեղեցի սուրբ աւանգովիւն ընկալաւ յետ տօնելոյ զՅարութիւն Տեառն տօնել զնոյն յայսմ աւուր, որ ըստ համեմատութեան եղելոյ պատշաճեցաւ յարմարել զի որպէս այն նախ էր քան զխաչելութիւնն Տեառն քառասուն աւուրբբ, այսպէս եւ տօն Պայծառակերպութեան Քրիստոսի քառասուն աւուրբբ յառաջ եղաւ քան զտօն սրբոյ խաչին :

Ղուկաս յետ ութ աւուր ասէ, եւ Մատթէոս յետ վեց աւուր եւ ոչ հակառակ միմեանց այլ միաբան զի Մատթէոս զառաջին օրն յորում զբանն ասաց, եւ զվերջինն յորում

* B
p. 63 b.

Notre-Seigneur et Dieu, Jésus-Christ, pendant son incarnation après avoir été baptisé par Jean et avoir circulé sur terre (en manifestant) ses prodiges divins et sa doctrine, tandis qu'il se préparait à sa Passion volontaire, voulut d'abord * révéler, ce qu'il avait jusqu'alors caché par son corps, la gloire de sa divinité et sa puissance à ses trois disciples principaux, élus les premiers, et la leur confirmer par un témoignage du Père (venu) d'en-haut, afin qu'ensuite en voyant sa Passion volontaire, l'affaiblissement mystérieux de son corps et les mépris injurieux des Juifs, ils ne se scandalisent nullement et ne trébuchent pas.

Or, ceci ayant eu lieu quarante jours avant la crucifixion du Seigneur, les apôtres reçurent l'ordre de n'en parler à personne avant sa résurrection d'entre les morts, et n'en parlèrent en fait qu'après la résurrection du Seigneur. C'est pourquoi la sainte Église accepta la tradition de célébrer cette fête après la célébration de la Résurrection du Seigneur, en ce jour-ci, qui, par rapport à l'événement, s'y prêtait convenablement. Car, si (la Transfiguration) précéda de quarante jours la crucifixion du Seigneur, de même la fête de la Transfiguration du Christ fut instituée quarante jours avant la fête de la sainte Croix.

Luc dit après huit jours¹ et Matthieu après six jours², non en se contredisant l'un l'autre, mais d'accord. Car Matthieu ne met pas en compte

1. Luc, ix, 28. — 2. Matth., ix, 1.

գործն կատարեցաւ ոչ առնու ի կիր այլ զմիջոցն որ աստի անդ է թուելով վեց ասէ, իսկ Ղուկաս զերկուսինն դառաջինն եւ զվերջինն արկանելով ի կարգ, համարի ութ զի այսու ծանխցես թէ ոչ ի մի վայր եկեալ խորհեցան ըստ կամաց այլ յայլ եւ յայլ տեղիս եւ ի ժամանակս զրեցին ըստ տալոյ Հոգւոյն, եւ միաբանին աւ ճշմարտութիւնն,

5 զի եւ երկուքն ի խորհուրդ են :

Քանզի սրայծառակերպիլ ի Թափօր յայտնութեան արքայութեան նորա օրինակ էր եւ խորհուրդ : Եւ արքայութիւն կրկնակի ասի. մի որ աստ անօրէնութեամբն * եւ աւետարանին վարդապետութեամբն էառ իշխանութիւն ի վերայ բնութեան մերոյ, զոր նորոգեաց լուսով ի վեց հազարեան զարիս զոր նշանակէ վեց աւուրբն Մատթէոս եւ միւսն որ ի հանդերձեալն, որ է ութնակ յետ եօթներորդ զարուց կենցաղոյս որ եօթն ամբ չափի եւ բերի յայտնելոց է ճշմարիտ արքայութիւն նորա ամենեցուն, զոր ութ աւուրբքն ակնարկէ Ղուկաս :

10 Առնու ընդ իւր. ընդէր զամենայն աշակերտսն ոչ տարեալ ի լեառն այլ զերիսն միայն : Առաջին զի չէր պարտ հրասարակազոյն լինել իրացն, զի մի Հրէայքն զայն առնուցուն պատճառ մահու նորա զի թէ լով բանիցն զոր խօսէր Տէրն ոչ կարէին տանել, այլ բազում անգամ սպանանել ջանային, զինչ ոչ գործէին եթէ լուեալ էին

* B
p. 64 a.

le premier jour où il prononça les paroles et le dernier jour où l'événement eut lieu; mais il tient compte seulement du temps passé entre l'un et l'autre et dit : six; tandis que Luc met en compte tant le premier que le dernier et compte huit jours, pour qu'on reconnaisse par là qu'ils ne se sont point concertés quelque part pour en décider à leur gré, mais qu'ils ont écrit en différents lieux et en différents temps selon l'impulsion de l'Esprit, unanimes dans la vérité, bien qu'ils soient deux dans la pensée.

La Transfiguration au Thabor était le signe et le symbole de la révélation du royaume (du Christ). Royaume est employé dans un double sens : d'une part, c'est l'autorité qu'il prit par ses actes de Seigneur * et par la doctrine de l'évangile sur notre nature, qu'il renouvela par la lumière dans le sixième millénaire; et c'est ce que Matthieu indique en disant six jours; et, d'autre part, c'est (l'autorité) dans la vie future, qui est la huitième (époque) après la septième époque de cette vie, laquelle est limitée et portée à sept ans, (après lesquels) sera révélé à tous son véritable royaume; c'est à cela que Luc fait allusion par les huit jours.

* B
p. 64 a.

Il prit avec lui; pourquoi n'a-t-il pas conduit tous les disciples à la montagne, mais trois seulement? En premier lieu, c'est qu'il ne convenait point de rendre la chose trop publique. de peur que les Juifs n'en prissent prétexte pour sa mort; car, s'ils ne pouvaient tolérer les seules paroles prononcées par le Seigneur et avaient plusieurs fois cherché à le tuer, que n'auraient-ils point fait s'ils avaient appris le bruit de ce prodige miraculeusement divin et de cette gloire, l'apparition de Moïse et d'Élie en serviteurs? Poussés par la

զայնպիսի աստուածահրաշ սքանչելեացն եւ զփառացն հռչակ, եւ զՄովսէսի եւ զԵղիայի ծառայարար երեւումն զի անդէն ի նախանձ զրդեալ զայն առնուին պատճառս մահու նորա : Եւ Տէրն չկամէր տալ պատճառս, վասն այն ոչ գամենեսեան զի մի համբաւեսցի ի հռչակ իրքն, ալ վայնոսիկ որ պահել կարէին տանի :

Դարձեալ ոչ տանի դամենայն առաքեալսն զի Յուդա ընդ նոսա էր, որ ոչ էր արժանի աստուածային յայտնութեանն զի որպէս ասացաք խորհուրդ էր իրքն, եւ չէր պարտ առժամայն յայտնել, ըստ որում ասաց մի ումեք յայտնել զտեսիլն : Իսկ նա մատնիչ էր եւ չէր պահելոց. վասն որոյ տանել ընդ ալոցն չէր պարտ եւ միայն թողուին անպատշաճ : Նախ զի մի տրտմիցի եւ զայն առցէ պատճառս իւրոյ կորստեանն եւ մատնելոյ զՏէրն. զի Քրիստոս չկամէր պատճառս տալ, ալ մանաւանդ միշտ դարձուցանել ջանայր. նա եւ զի առ մարդիկ իբրեւ զկատարեալ էր եւ չեւ էր յայտնեալ չարութիւն նորա կարծիք ատելութեան թուէր. բաց Տէրն զի զիտէր ի սկզբանէ զորս ոչ հաւատացին եւ զայն որ մատնելոցն էր զնա որպէս ասէ * Յովհաննէս, նմին իրի ծածկէ, ի պատճառս նորա թողու եւ զալսն :

* B
p. 64 b.

Նա եւ զի որպէս զորք միայն զրեցին վաւետարանն ճշգրտիւ, եւ ընդունելի եղեւ ընկալեալ լսողացն, քան թէ ամենեքեան էին զրեալ. այսպէս եւ երիցն միայն 15

jalousie, ils en auraient immédiatement pris prétexte pour sa mort. Mais le Seigneur ne voulut point leur fournir ce prétexte, c'est pourquoi il emmena, non pas tous (les disciples) pour que la chose ne fût trop divulguée, mais seulement ceux qui étaient capables de la garder.

De même, il n'emmena point tous les apôtres, parce que Judas était parmi eux et n'était point digne de la révélation divine; car, comme nous l'avons dit, la chose était secrète et il ne convenait point qu'elle fût immédiatement divulguée; c'est pourquoi il dit de ne révéler la vision à personne. Or, (Judas) était un traître et n'aurait rien gardé; c'est pourquoi il ne fallait ni l'emmener avec les autres, ni le laisser seul. Afin, d'abord, qu'il ne s'attristât point et n'en prit prétexte pour sa propre perdition et pour trahir le Seigneur; car le Christ ne voulait point lui donner un prétexte, au contraire, Il cherchait toujours à le convertir. Et comme (Judas) passait, aux yeux des hommes, pour parfait, sa méchanceté n'étant pas encore révélée, cela aurait pu être interprété comme une raison de haine. Mais le Seigneur, qui connaissait dès le commencement ceux qui ne crurent pas en lui et celui qui devait le trahir, comme le dit * Jean ¹, c'est pour cela qu'il veut tenir la chose secrète et à cause de lui il laisse aussi les autres.

* B
p. 64 b.

De même que certains seulement écrivirent l'évangile scrupuleusement, lequel fut accepté volontiers par ceux qui l'avaient entendu, et (cela valut)

1. Jean, vi, 65.

տեսանելովն եւ ի ժամանակի պատմելովն հաւատագոյն լինէր ընկալեալ իրքն : Զի ի գէպ էր թէ յամենեցուն պատմելն շփոթումն լինէր եւ անհաւատալն թուէր իրքն որպէս եւ զամենեցուն զկանանցն պատմելն շարժադժուրիւն համարէին : եւ զերխն տանի եւ ոչ պակաս, զի աներկբայ եւ հաւատարիմ լըցի վկայելն ի նոցանէ, քանզի ըստ

5 օրինացն երկուց եւ երկրցն վկայութիւն ճշմարիտ եւ ընդունելի համարեալ էր :
Արդ զի բերելոց էր երկուս ի մարգարէիցն տանի երիս յառաքելոցն, զի կատարեսցէ զբան օրինացն որ գուշակէր պոչս, եւ զառաւելութիւն առաքելոցն ցուցանէ բան զմարգարէիցն, զի ոչ աղօս կամ ի մի ապքն Իսրայելն, այլ ընկարձակ եւ յամենայն աշխարհի էին քարոզելոց . յարողս որոչ ի նոցանէ երիս տանի որ ի մարգարէիցն երկուս բերելոց էր :

10 Իսկ զՊետրոս եւ զՅովհաննէս եւ զՅակոբոս եւ ոչ զայլ ոք զի սորա զխաւորագոյնք էին եւ կատարեալք բան պաշտն, որով եւ բաւականք առ ի խորհուրդն :

2 Պետրոս եւ զորդիւն Որոտման հանէ, զի Պետրոս յոյժ վասն ջերմն սիրոյն երկնչէր եւ խուսար ի մահուանէն, որպէս զի տեսեամբ վառացն հաստատեալ քաջալերեսցի, եւ լսելով զելիցն որ յերուսաղէմ մի վհատեսցի ի խաչին իրաց : Իսկ զորդին Որոտման, զի ի թանձրամիտ մարմնաւոր խորհրդոցն որով մարմնական վառս խնդրէին յաջ

mieux que si tous l'avaient écrit —; de même, trois seulement l'ayant vu et l'ayant racontée en son temps, la chose fut acceptée avec plus de foi. Car si tous avaient raconté l'événement, il aurait pu y avoir de la confusion et il eût pu paraître incroyable, comme fut tenu pour babillage ce que toutes les femmes (porteuses d'huiles) avaient raconté. Il en emmène trois et pas moins, afin que leur témoignage fût incontestable et certain, car d'après la Loi, le témoignage de deux et trois (personnes) était reconnu vrai et agréé¹.

Or, comme Il devait faire apparaître deux d'entre les prophètes, (le Christ) emmena trois d'entre les apôtres pour accomplir la parole de la Loi qui prédisait cela, et il montre le nombre des apôtres supérieur à celui des prophètes pour indiquer qu'ils allaient prêcher non pas obscurément et au seul peuple d'Israël mais largement et à toute la terre. C'est pour cela qu'il en emmène trois d'entre eux tandis qu'il ne fait apparaître que deux des prophètes.

Et ce sont Pierre, Jean, Jacques et personne autre, parce qu'ils étaient les principaux et plus parfaits que les autres, par conséquent, suffisants pour ce mystère.

Il emmène Pierre et les Fils du Tonnerre, afin que Pierre, qui à cause de l'ardeur de son amour craignait et fuyait la mort, à la vue de la gloire se raffermît et prit courage, et qu'en apprenant la montée à Jérusalem, il ne se laissât pas abattre par l'œuvre de la croix. Quant aux Fils du Ton-

1. Cf. Deut., xvii, 6.

* B
p. 65 a.

եւ յոհեակ կարծելով զնա ճարմնով թաղաւորել, ի տեսանել զաստուածային փառսն յաջնմանէ զգաստացին, եւ կատարեալ հոգեւոր փառացն յանկացին որում արժան էր ցանկալ, * զի զանկատարութիւն նոցա յայտնէ անկատար խնդիրն, որ յետոյ զոր տարաւ թերեւս կատարեսցին : Նա եւ զՅակոբոս, փասն առաւել սիրոյ ջերմութեանն զոր ունէր ի Քրիստոս վաղվազակի սպանանել ետուն Հերովդէի 5
Հրէայքն :

Վասն որոյ ամենայն ուրեք զերիսն ճխայն առնոյր ի խորհուրդ յայլոցն զատեալ, զի եւ դայսն շարժեսցէ ի նոցին նմանօրինակ աւաքինութեան կատարումն, որպէս ի յարութիւն զատեր հարիւրապետին, եւ ի ժամ չարչարանացն յորժամ հոգայր եւ տրտմէր, եւ յՅրուսաղէմ զՊետրոս եւ զՅովհաննէս առաքէր, որք եւ ի գերեզմանն 10
նորա յառաջէին :

Նա եւ զի երեքանձնական աստուածութեանն խորհուրդ յայտնելոց էր, Հայր ձայնիւ, եւ Որդի լուսովն, եւ Հոգին հովանի լինելովն. եւ զի զմեզ ուսուցէ զերիս մասունս զմարմին եւ զհոգի եւ զմիտս միաբանել յաստուածացնոցն հազորութիւն : 15

Բայց զու տես զխոնարհութիւնն Մատթէոսի, զի թեպէտ եւ ինքն յերկոտասանիցն էր եւ ոչ տարեալ եղև ի լեռանն, սակայն ոչ մեծամտեալ թաքուցանէր զորս

nerre, c'est afin de leur enlever leurs pensées épaisses, corporelles, à eux qui recherchaient la gloire corporelle à la droite et à la gauche (du Seigneur), croyant qu'il allait régner dans son corps; et afin qu'en voyant la gloire divine ils revinssent à de meilleurs sentiments et aspirassent à la gloire spirituelle plus parfaite, à laquelle il convenait d'aspirer, * car leur demande imparfaite indique leur imperfection, alors que peut-être ils deviendraient parfaits après qu'Il les aurait emmenés. Les Juifs en effet firent bientôt mettre Jacques à mort par Hérode, à cause de son ardent amour pour le Christ.

* B
p. 65 a.

C'est pour cela que partout Il tenait conseil avec ces trois seulement, les séparant des autres, pour inciter les autres à la perfection des vertus semblables aux leurs, par exemple à la résurrection de la fille du centurion et aux heures de la Passion lorsqu'il fut dans les angoisses et dans la tristesse et lorsqu'il envoya Pierre et Jean à Jérusalem. Et ce sont ces derniers également, qui arrivèrent les premiers au tombeau.

Ceci aussi parce que le mystère de la divinité en trois personnes devait se révéler, le Père par la voix, le Fils par la lumière et le Saint-Esprit par l'ombre, afin de nous enseigner à réunir les trois parties, le corps, l'âme et l'esprit, dans la communion des choses divines.

Mais, toi, considère l'humilité de Matthieu, qui, bien qu'étant lui-même l'un des douze et n'ayant pas été emmené à la montagne, n'a pas caché, par orgueil, ceux que (le Seigneur) avait choisis parmi eux; et il a préféré

ընտրեաց չինքեանց եւ նախամեծար համարեցաւ, որպէս եւ ի բազում տեղիս զՊետրոսի առաքելութիւնն, եւ դպատուելն ի Տեառնէ առանց նախանձու ճառէ, քանզի այսպէս ազատ էին յախտից սրբոցն դասք :

Հանէ զնոսա ի լեառն. զի պարտ էր առ ժամն ծածուկ եւ անյայտ լինել խորհրդական յայտնութեանն : Գարձեալ եւ զի չէր պարտ ի մէջ անմարտուր բազմութեանն անարժանիցն աստուածալայելուչ փառացն երեւիլ . վասն այնորիկ որոշեալ ի լեառն հանէ զարժանաւոր աշակերտսն զատ եւ առանձինն ի խառն ամբոխէն, քանզի անմարտուրք վնասին մանաւանդ քան թէ շահին անարժանութեամբ եւ առանց նախապատրաստութեան հպիլն ի գերագոյնսն, որպէս եւ ձայրոտ աչք ի լուսատու արեւուդ :

Վասն այնր ի լերինն տանի * զաշակերտսն զի խաղաղացցին միտք նոցա, եւ հանդարտեացին խորհուրդքն յամբոխէ եւ ի զբաղմանց մարդկան, եւ ի դանազան հոգոց եւ յաշխարհական խուճապից, եւ չինքեանս եղիցին մտաւորապէս :

Գարձեալ ի լեառն տանի զնոսա առանձինն, եւ ապա յայտնէ զփառսն, զի ուսցին զկամաւոր խոնարհութիւն նորա վասն մերոց փրկութեան, որ թէպէտ ունէր զգերագոյն փառս աստուածութեանն, սակայն ծածկէր մարմնով եւ ոչ յայտնէր զամենայն ի մէջ բազմութեանն : Եւ յորժամ սլէտք եղեւ յայտնել զաստուածութեան լոյս զմեծութիւն փառացն ոչ առաջի ամբոխին առ փառաւորիլ արար Տէրն, այլ առանձինն յանդոյթ

* B
p. 65 b.

raconter, sans jalousie, comme en bien d'autres endroits, la haute mission de Pierre et comment il était honoré par le Seigneur; car c'est ainsi que cette compagnie de saints était exempte de vices.

Il les conduisit à la montagne, car il fallait que, pour le moment, restât caché et secret le mystère de la révélation. Il fallait aussi que la gloire qui convenait à la divinité n'apparût point aux yeux de la multitude impure et indigne; c'est pourquoi il choisit ses disciples méritants, les sépare de la promiscuité de la foule et les conduit à part sur la montagne, car les impurs perdent plutôt qu'ils ne gagnent en approchant des choses sublimes indignement et sans préparation, tels les yeux offusqués par le soleil illuminateur.

Aussi conduisit-il * ses disciples sur la montagne pour que leur esprit s'apaisât, pour que leurs pensées se calmassent loin de la foule et des occupations humaines, des soucis multiples et du fracas du monde, et pour qu'ils s'appartinssent spirituellement.

* B
p. 65 b.

En outre, il les conduisit seuls sur la montagne puis leur révéla sa gloire, afin qu'ils apprissent son humilité volontaire pour notre salut; car, tout en possédant la gloire suprême de la divinité, il la cachait cependant par son corps et ne la révélait point entièrement à la multitude. Et lorsqu'il fut nécessaire de révéler la lumière de la divinité et la grandeur de la gloire, le Seigneur ne le fit point aux yeux de la foule pour en être glorifié, mais il

լերինն եհան զաշակերտսն եւ երեւեցաւ նոցա : Ի ձեռն առնելոյն զայն նոցին աշակերտացն, եւ նորօք մեզ սահման եւ օրինակ առաքինութեան տալով, ոչ չսպանել եւ հրատարակել զանձանց լաւութիւն, եւ հռչակել զփառս ի մէջ բազմութեան մարդկան փառասիրութեան տխտի, այլ յամենայն սնապարծիկ անձնգովութենէ ազատ լինել ուսանելով ի նմանէ որոյ սեպհական է ամենայն փառք :

Ձի յաղօթիցն ժամ մեկնէր զանձն ի բազմութենէն յանապատս եւ ի լերինս, նոյն եւ այժմ ի լուսակերպելոյն ժամ առնէր զնոյն : Քանզի եւ Ղուկաս պատմէ չայսմ վաչրի թէ առանձնացեալ յաղթս կաչր որպէս սովորն էր, եւ նոյնպէս չայտնեաց զփառսն ստելով. Եւ եղեւ ի տեղոջ ուրեք կալ նմա յաղթս :

Ապա ուրեմն չիք որ երանելի քան զառաքեալսն եւ մանաւանդ քան զերիսն որք ընդ ամպոլն արժանի եղեն չարակից լինել Քրիստոսի : Այլ թէ կամիմք եւ մեք տեսանել զՔրիստոս, ոչ որպէս նորք յայնժամ այլ եւս առաւել լուսաւորազոյն, քանզի ոչ այնպէս զայցէ ի վախճանի որպէս առաքելոյն երեւեցաւ, այլ փառօք Հօր իսկ եկեացէ, ոչ միայն Մովսէսիւ եւ Եղիայիւ այլ անեզր հրեշտակօք եւ հրեշտակապետօք, ոչ թէ ամպ հովանի ի վերայ զլիտոցն ունիցին, այլ եւ երկինք իսկ ամփոփեսցին լինքեանս :

* B
p. 66 a.

15

le fit à part dans la paix de la montagne où il conduisit ses disciples et où il se révéla à eux. En agissant ainsi avec ses disciples et en nous donnant, par eux, les limites et l'exemple de la vertu (il nous enseigne) à ne point faire montre et à ne point étaler nos qualités personnelles, à ne point rechercher la gloire au milieu de la multitude humaine par le vice de l'ambition, mais, au contraire, à nous libérer de tout éloge vain, en apprenant de Lui qui possède proprement toute gloire.

De même qu'il s'éloignait de la multitude aux heures de la prière et se retirait dans le désert ou sur la montagne, ainsi fit-il dans cette circonstance, à l'heure de la Transfiguration. Luc dit au sujet de cet endroit que s'étant isolé, il se mit en prière comme d'habitude, et il révèle également la gloire par ces paroles : « *Un jour qu'il priait dans un lieu solitaire* ».

Aussi n'y a-t-il point d'hommes plus heureux que les apôtres et surtout que ces trois-là qui furent dignes d'être près du Christ sous le nuage. Or, si nous voulons, nous aussi, voir le Christ, nous ne le verrons point comme ils l'ont vu à ce moment-là, mais d'une manière plus lumineuse encore, car il ne viendra pas à la fin (des temps) tel qu'il apparut aux apôtres, mais il viendra dans la gloire du Père, accompagné non des seuls Moïse et Élie, mais d'innombrables anges et archanges, qui * n'auront point l'abri d'un nuage au-dessus de la tête mais renfermeront en eux le ciel même.

* B
p. 66 a.

Չոր օրինակ թագաւորք յորժամ հրապարակատես աւնիցեն, սպասաւորք զսրա-
 հանկան ի բայ ձգիցեն չերեսայ զև ամենեցուն ցուցանեն զնոսա . նոյնպէս եւ նա
 յորժամ նստիցի, ամենեքեան տեսանիցեն, եւ ամենայն բնութիւնք աւաջի կացցեն, եւ
 ինքն անձամբ առնէ պատասխանի նոցա, ցկէսն ասիցէ . Եկնայք օրհնեալք Հօր իմոյ
 5 ժառանգեցէք զկեանսն յաւիտենից . եւ ցկէսն . Երթնայք չինէն անիծեալք ի հօրն
 յաւիտենից :

Յայտմ աւուր կատարեցան երկու հարիւր վկայք ի Հայք ի զլեակ մի :

Յետ աւերման աշխարհին Հայոց եւ կատարման սրբոց Վարդանանցն, զնացին
 անօրէն զօրքն Պարսից ի զլեակ մի չաշխարհն Հայոց եւ պաշարեցին զնա, յորում
 10 էին ամբացեալ բազում հաւատացեալք : Եւ նեղեալ զնոսա յովով յոյժ երդուեալ
 խարէութեամբ զի թէ տայցեն զբերդն արձակեցեն զնոսա անվնաս, եւ նոքա հաւատա-
 ցեալ լիջին առ նոսա :

Եւ Պարսկացն կալեալ զնոսա ասեն . Եթէ ուրանայք զՔրիստոս եւ երկրպագէք
 հրոյ արձակեմք զձեզ եւ պատուեմք պարգեւօք, ապա թէ ոչ չարաչար սպանանեմք :
 15 Եւ սուրբքն զՔրիստոս խոստովանելով յանձն առին զմահ, զորս չարաչար կոտորեցին
 սրով, անձինս երկու հարիւր, որք վկայութեամբ Քրիստոսի պսակեցան :]

De même que quand les rois veulent se montrer en public, les serviteurs écartent le rideau qui cache leur visage afin de le montrer à tous; ainsi, lorsque (le Christ) siègera, tout le monde le verra, tous les êtres seront présents devant lui et il leur répondra personnellement; il dira à la moitié : « Venez, les bénis de mon père, prenez possession de la vie éternelle »; et à (l'autre) moitié : « Retirez-vous de moi, maudits, (allez) au feu éternel¹. »

En ce jour furent martyrisés deux cents martyrs dans un château-fort en Arménie.

Après la destruction du pays d'Arménie et le martyre des saints Vardaniens, les troupes impies des Perses se dirigèrent vers un château fort du pays de l'Arménie et y mirent le siège. Beaucoup de fidèles y étaient abrités. Après les avoir réduits à une grande gêne, (les Perses) les trompèrent par des serments de les laisser partir en liberté sans aucun mal s'ils leur livraient le fort. Ceux-là, les ayant crus, descendirent vers eux.

Les Perses les saisirent et leur dirent : « Si vous reniez le Christ et adorez le feu, nous vous rendrons la liberté et vous honorerons de présents; dans le cas contraire, nous vous tuerons cruellement. » Les saints, confessant le Christ, acceptèrent la mort, et (les Perses) les tuèrent cruellement par le glaive au nombre de deux cents personnes environ qui furent couronnées de la couronne des martyrs par le Christ.]

1. Matth., xxv, 34-41.

Աւելեաց Բ եւ Օգոստոսի է : Վկայութիւն սրբոյն Գոմետիանոսի :

Յաւուրս մեծին Կոստանդիանոսի որդւոյ սրբուհւոյն Հեղինեայ Գոմետիանոս մոզ
եւ աղանդաւոր էր ի Պարսիկս : Եւ ոմն մի քրիստոնեայ Աբգարոս անուն ուսոյց նմա
ղբրիստոնէութիւնն . եւ նա եթող զհայրենի դաւանութիւնն, եւ գտուն եւ զծնօղս
եւ զազգակիցս իւր, զնաց ի Մծբին քաղաք որ է ի մէջ Հոռոմոց եւ Պարսից, եւ ⁵
եմուտ ի վանս, մկրտեցաւ, եւ եղեւ կրօնաւոր եւ մեծ ճգնաւոր : * Զոր նախանձեցան
այլ կրօնաւորքն եւ տրանջէին վասն նորա հօր վանացն եթէ . Առաւել քան զմեղ
պահօք եւ աղօթիւք եւ տքնութեամբ փութայ ժուժկալ լինել :

Եւ գիտացեալ Գոմետիանոսի զազտ վախեալ ի վանացն, եւ զնաց ի Թէոդոսուպօլիս
որ է Կարնոյ քաղաք, ի վանս սրբոյն Սարգսի եւ Բագրոսի : Եւ էր հաչք վանացն ¹⁰
երանելի Նուրբէն, որ զվաթսուն ամ ոչ նստաւ, եւ ոչ ի մահիճս հանգեաւ, եւ ոչ ինչ
որ ընդ հօւր անցանէր եկեր : Եւ Գոմետիանոս նախանձեցաւ ընդ վարս նորա, եւ եղեւ
նորա նմանող, եւ պահօք եւ աղօթիւք եւ անհանգիստ տքնութեամբ չտոն կարով հանա-
պաղ չարչարէր զանձն իւր :

3 ի Պարսիկս] Պարսիկ ազգաւ B || 11 Նուրբէն] զոր Ուրվէլ կոչեն add.B || 12 անցանէր] էանց B.

2 AVÉLEATS, 7 Août.

Martyre de saint Dométianus.

Aux jours du grand Constantin, fils de sainte Hélène, vivait en Perse le mage et incantateur Dométianus. Un chrétien, nommé Abgar, lui enseigna le christianisme; il abandonna la religion de ses ancêtres, sa maison, ses parents et ses proches, se rendit à la ville de Nisibe qui se trouve entre les Grecs et les Perses, entra dans un couvent, fut baptisé, devint religieux et grand ascète. * Les autres moines devinrent jaloux et se plainquirent de lui au prier du couvent, disant : « Il aspire à être plus austère que nous par des jeûnes, des prières et des veilles. »

Dométianus, l'ayant appris, s'enfuit secrètement du monastère, se rendit à Théodosiopolis, qui est la ville de Karin ¹, au couvent des saints Serge et Bacchus. Le prier du couvent était le bienheureux Nourbên, qui ne s'était point assis durant soixante années, ne s'était point reposé dans un lit et n'avait rien mangé de ce qui avait cuit au feu. Dométianus envia une telle vie, devint son imitateur et tortura quotidiennement son corps par des jeûnes, des prières et des veilles incessantes, se tenant toujours debout.

1. Erzeroum.

* A fol. 335
r° b.

Ձեռնագրեցին զնա սարկաւազ : Եւ ի միում կիւրակէի պատարագ մատուցանէր երանելին Նուրբէն հայրն, եւ ունէր Գոմետիանոս գպատուական բշոցան, եւ տեսանէր աղանի զի թռչէր ի վերայ սուրբ խորհրդոյն, եւ կարծէր եթէ մարմնաւոր աղանի է բշոցօքն հալածէր : Եւ զկնի պատարագին արձակմանն պատմեաց հօրն զտեսիլ
 5 աղանոյն. եւ նա այլ ինչ ոչ սասց ցնա բայց միայն ասէ. Եթէ զարձեալ տեսցես զաղանին ցոյց ինձ :

Եւ ի միւս այլ կիւրակէն զարձեալ ետես զաղանին, եւ ցուցանէր հօրն, եւ նա տեսանել ոչ կարաց, աղաչեաց զԱստուած զամենայն շաբաթն * զի ցուցցէ նմա զաղա- * A fol. 335
 նակերպ Հոգին սուրբ : Եւ ի միւս այլ կիւրակէն մատուց զաստուածային խորհուրդ
 10 պատարագին եւ ետես զաղանին եւ փառաւորեաց զԱստուած :

Եւ կոչեաց զեպիսկոպոսն զի ձեռնադրեցէ զԳոմետիանոս բահանայ եւ յորժամ զիտաց փախեաւ ի վանացն եւ զնաց ի լեառն աւազուտ, եւ խոտածարակ եղեւ անդ ամս երկուս :

Եւ ի տօթոյ խորշակէն ծարաւեցաւ, եւ երթեալ ի գետն զի արբցէ ջուր, ետես անդ
 15 կին մի անառակ, որ մերկացաւ անառակութեամբ եւ անամօթ եւ երանելին տրտմեցաւ յոյժ, աղաչեաց զԱստուած եւ ակունք զետոյն ցամաքեցան : Եւ ընդ առաւօսն

2 հայրն *om.* B || 3 խորհրդոյն] խորհրդեանն B || 4 պատարագին] ժամուն B || 14 Եւ ի տօթոյ... կոփեալ] Եւ տուան նմա յԱստուծոյ շնորհք սքանչելեաց, եւ առնէր նշանս մեծամեծս, որով յայտնի եղեւ անուն նորա առ ամենայն բնակիչս տեղոյն : Եւ զի ի լեառն յայն յոյժ խորշակ լինէր յամարայնի եւ ի ձմերայնի սաստիկ սառնամանիք երթեալ բնակչաց կոփեցին B.

On l'ordonna diacre. Un jour de dimanche, pendant que le bienheureux père Nourbén offrait le sacrifice et que Dométianus tenait le précieux flabellum, celui-ci aperçut une colombe qui survolait le saint mystère, et croyant que c'était une colombe corporelle, il la chassa avec son flabellum. Après l'achèvement du sacrifice, il raconta au prieur la vision de la colombe. Celui-ci ne lui répondit que ceci : « Si tu vois encore une fois la colombe, montre-la-moi. »

Le dimanche suivant, (Dométianus) aperçut de nouveau la colombe et la montra au prieur; mais celui-ci ne parvint point à la voir, et il pria Dieu toute la semaine * de lui faire voir le Saint-Esprit en forme de colombe. Le dimanche suivant, il offrit le mystère divin du sacrifice, aperçut la colombe et rendit gloire à Dieu.

Il fit donc venir l'évêque pour ordonner prêtre Dométianus, mais lorsque celui-ci l'apprit, il s'enfuit du couvent, se rendit sur une montagne sablonneuse et s'y nourrit d'herbes pendant deux années.

Ayant eu soif par la chaleur du vent chaud, il se rendit à un cours d'eau pour y boire de l'eau; il y aperçut une femme de mauvaise vie qui se mit à nu sans honte et sans pudeur. Le bienheureux, très attristé, pria Dieu et les

* A fol. 335
v° a.

ամենայն բնակիչք տեղւոյն այնորիկ, արք եւ կանայք եւ մանկունք, զնացին առ նա եւ անկան յոտս նորա, եւ նա աղաչեաց զԱստուած եւ զարձեալ բղխեցին աղբիւրքն : Եւ յետ երկոյ ամացն ելին ի լեառն, զի յոյժ խորշակ լինէր չամարացնի եւ ի ձմերայնի սաստիկ սառնամանիք եւ նորա կոփեալ զքար լերինն արարին այլ մի, եւ անդ զաղաբեաց երանելին : Եւ բժշկէր աղօթիւք զամենայն հիւանդս եւ զախտաժէտս որք երթալին առ նա, եւ զղեւն հալածէր ի մարդկանէ եւ ի տեղեացն, եւ զամլութիւն կանանց յորդէճնութիւն փոխէր աղօթիւք :

* A fol. 335
v° b.

Եւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ուրացող * արքայն Յուլիանոս անցանէր ընդ այն, լուաւ վասն երանելոյն Գոմետիանոսի թէ որսկէս զանդամալոյճան ողջացուցանէ եւ զկուրաց աչս բանայ, եւ զկուսպաշտան զարձուցանէ ի Քրիստոսի հաւատն եւ մկրտէ. բարկացաւ յոյժ եւ առաքեաց զօրականս, եւ այնչափ բարկածեցին զնա երկու աշակերտօքն զի բարակոյտն իբրեւ զբոլբոլ եղեւ ի վերայ նոցա. եւ այնպէս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած Օգոստոսի է :

Եւ յետ աւուրց ուղտոյ միոյ բեկեալ սոն եւ երթեալ մերձ ի բարակոյտն անկաւ եւ ողջացաւ. եւ զնաց տէր ուղտոյն առ բահանայս եւ բրիտանեայ ժողովուրդսն եւ

7 աղօթիւք] որով եւ բազումք ի կուսպաշտից դարձան առ Տէր add. B || 13 Օգոստոսի է] եւ Աւելեաց B add. B || 14 Եւ յետ աւուրց... գտին] եւ յետ ժամանակաց նշանօք ինչ յայտնեցաւ, եւ երթեալ բրիտանեից բահանայիւք եւ ժողովրդովք ցրուեցին զբարինս եւ բարձեալ B.

sources du cours d'eau se desséchèrent. Au matin, tous les habitants de la localité, hommes, femmes et enfants, vinrent à lui et se jetèrent à ses pieds. Alors il pria Dieu et les sources jaillirent de nouveau. Trois ans après, ils (les habitants) montèrent à la montagne, car il faisait trop chaud l'été et il y avait trop de gelées l'hiver; ils creusèrent dans le rocher de la montagne et firent une grotte, où habita le bienheureux. Par ses prières, il guérissait tous les malades et les infirmes qui venaient à lui, il chassait les démons du corps des hommes et des localités, et par ses prières changeait la stérilité des femmes en fécondité.

* A fol. 335
v° b.

En ces jours-là, l'empereur * Julien l'Apostat vint à passer par là, et ayant appris que le bienheureux Dométianus guérissait les paralytiques, rendait la vue aux aveugles, convertissait les idolâtres à la foi du Christ et les baptisait, il en fut très irrité et envoya des soldats qui le lapidèrent si cruellement avec deux de ses disciples que le monceau de pierres entassées sur eux forma comme un tertre. C'est ainsi qu'ils rendirent leur âme à Dieu, le 7 août.

Longtemps après, un chameau qui avait une jambe brisée s'étant approché du monceau de pierres, y tomba et fut guéri. Le maître du chameau se rendit auprès des prêtres et des chrétiens et leur raconta le fait. Ceux-ci

ասաց. եւ նորա ցրտեցին զբարինսն եւ զտին զհշխարս Գոմնտիանոսի եւ երկու աշակերտացն, եւ տարան թաղեցին յեկեղեցին :

[B * Յաչսմ աւուր վկայութիւն սուրբ եւ մեծ վկային Տոնապի եպիսկոպոսի զոր ի Գուսկիա, ի քաղաքն Առեցիաւ, մինչ պատարագէր ի խորանին, ի ժամանակս յանցողին Յուլիանոսի սարսին :

* B
p. 67 a.

Ի սմին աւուր մեծ սքանչելեօք եղև վրկութիւն թագաւորական քաղաքին յանաստուած զօրացն Պարսից ի ձեռն ամենաարբուհւոյ աստուածածնին Մարիամու ի ժամանակս Հերակլի կայսեր :]

10

Աւելեաց Գ եւ Յղոսոսի Բ : Վերտին տօն Այլակերպութեան : եւ յայսմ աւուր վկայութիւն Մարինոսի Տերոյ :

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Մարինոս էր ի քաղաքէն Անարպարայ, շաւուր Գիովղետիանոսի կուսարշտ արքային եւ Լիւսիայ Տարսոնոյ գատաւորին : Եւ կայեալ առաջի խոստովանեցաւ զՔրիստոս եւ գատաւորն բազում խոստմունս արարեալ * եթէ զոհեցէ կուցն, պատիւս եւ մեծութիւնս եւ պարգեւս ընկալցի ի թագաւորէն :

* A fol. 336
1° a.

15 Ասէ ճարինոս. Զարժամանակեայ զէր եւ զպատիւ արհամարհեմ, քանզի զիտեմ զՔրիստոս չոյս վրկութեան որում ես ցանկամ եւ վաւարեմ, եւ կուց ոչ զոհեմ զի

écartèrent les pierres et découvrirent les restes de Dométianus et de ses deux disciples, ils les emportèrent et les inhumèrent dans l'église.

[B* En ce jour martyrre du saint et grand martyr l'évêque Donat (Tonadi), qui fut mis à mort aux jours de Julien l'Apostat, dans la ville d'Arezzo (Aretsiaw) en Toscane (Douskia), au moment où il célébrait le sacrifice sur l'autel.

* B
p. 67 a.

En ce même jour, par un grand miracle, la ville impériale fut sauvée des troupes des Perses athées par l'intercession de la très sainte Mère de Dieu, Marie, aux jours de l'empereur Héraclius (Herakli).]

3 AVÉLEATS, 8 Aout.

De nouveau fête de la Transfiguration. Et en ce jour martyrre du vieillard Marinus.

Le saint martyr du Christ Marinus était de la ville d'Anazarbe; il vivait aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien et de Lucius (Liouisia), juge de Tarse. Introduit auprès de celui-ci, il confessa le Christ. Le juge lui fit beaucoup de promesses * s'il immolait aux idoles et lui promit qu'il recevrait de l'empereur des honneurs, des dignités et des présents. Marinus lui répondit : « Je méprise l'affection et les honneurs temporaires, car je ne connais que le Christ, l'espérance du salut, vers lequel je tends et auquel j'aspire; je ne sacrifie point aux idoles, car elles sont l'œuvre des mains des

* A fol. 336
1° a.

ձեռագործք են մարդկան : Ասէ դատաւորն . Յալիս քո խնայեմ, եւ ի ձերութենէի պատկառիմ, եւ աստուածք իմ անարգին . եւ սպառնալք տանջել զնա եթէ ոչ զօհեցէ : Մարինոս ասէ . Աստուծոյ սէրն ի սպառնալեաց եւ ի սրոյ ոչ զարհուրեցուցանէ, զգեցեալ եմ զԲրիտոս եւ արհամարհեմ զչարչարանս :

Մերկացոցին զհանդերձան եւ տարածեցին զնա յերկիր, եւ զուար զաւազանօք 5 տանջեցին զերանելի ձերունին, եւ ծանր շղթայլք արկին ի բանդ : Եւ ի միւսում աւուրն կացոցին յատենի, եւ ասէ դատաւորն . Անան ինձ, ո՛վ ալեւոր, զաւուրս կենաց քոյ անցուցեր, եւ ի դրունս զփոխոց հասին օտք քո, եւ ոչ ողորմիս հնացեալ մարմնոյ որ ի ժամ մահու հանգչի : Ասէ Մարինոս . Ի մանկութենէ մինչեւ ի ձերութիւնս զԱստուած սրաշտեցի, եւ ի ժամանակ մահու զիւսոյ ոչ զօհեմ . երկիր պագանեմ 10 Աստուծոյն իմոյ, եւ պատուեմ զնա որ արար զերկիրնս եւ զերկիր, որ յօհնէէ զամենայն գոյացոյց, եւ մարդասիրութեամբ հոգայ * զարարածս իւր :

Ասէ դատաւորն . Անուր եկաց ձերունիւ հրամանաց մերոյ . եւ հրամայեաց զհաճացն կախել զնա զիւլատէ եւ սրով խզրատել զմարմինն եւ հրով ալքել զիւսոյն : Եւ ասէ սուրբն . Կայնոց Տէր եւ տես դատաւարեալ անձնս, եւ սո՛ր ինձ համբերութիւն կատարել զընթացս ձգնութեանս : Եւ յորժամ ամենայն տանջանացն ժուժկալեաց 15

3 սպառնալեաց] ոչ թուլացուցանէ *add.* B — զարհուրեցուցանէ] երկեցուցանէ B || 8 հասին] հասեալ են B

hommes. » Le juge lui dit : « J'ai pitié de tes cheveux blancs et je respecte ta vieillesse, mais mes dieux sont insultés. » Et il le menaça de tortures s'il ne sacrifiait point. Marinus lui répondit : « L'amour de Dieu ne me laisse craindre ni les menaces ni le glaive, je suis revêtu du Christ et je méprise les tortures. »

On dépouilla de ses vêtements le bienheureux vieillard et on l'étendit par terre, on le frappa avec des bâtons de bois vert et on le jeta en prison chargé de lourdes chaînes. Le lendemain, on le fit comparaître devant le tribunal et le juge lui dit : « Écoute-moi, ô vieillard. Tu as rempli les jours de ton existence et tes pieds sont arrivés aux portes de l'enfer, et tu n'as pas pitié de ton corps vieilli pour le laisser se reposer à l'heure de la mort? » Marinus répondit : « J'ai adoré Dieu depuis mon enfance jusqu'à ma vieillesse, et je ne sacrifierai point aux démons à l'heure de ma mort. J'adore mon Dieu, je l'honore, Lui, qui a créé le ciel et la terre, qui a tiré du néant toutes les choses et qui prend soin avec bonté * de toutes ses créatures. »

Le juge dit : « Ce vieillard n'a pas prêté l'oreille à nos ordres » ; et il ordonna aux bourreaux de le suspendre à un poteau, de lui taillader le corps avec un glaive et d'appliquer le feu à ses plaies. Le saint dit : « Regarde, Seigneur, et vois ma misérable personne; donne-moi la patience pour achever ma carrière d'ascétisme. » Lorsqu'il eut enduré toutes sortes de tortures sans en

* A fol. 336
r° b.

եւ ոչ մեռաւ յաճօթ եղև զատուորն եւ հրամայեաց հանել զնա արտաբոյ բաղարին եւ հատանել զգլուխն նորա, որպէս եւ արարին յՕկտոսոսի Լ՛. եւ ընկեցին զմարմինն շանց եւ թռչնոց :

5 Եւ ի մէջ գիշերին եղևն որոտը եւ կայծակունը եւ անձրեւը : Գնացին սուրբքն Քսանթիոս եւ Սապրիկոս գողացան զմարմինն եւ փութով տարան ի յարկա իւրեանց, եւ զգուշութեամբ պահեցին յալբի մի ի լերինն, եւ ինքեանք յետոյ մարտիրոսացան եւ եղան ընդ նմա յալբին :

Գրեալ է յալլ պատմութիւնս վասն սրբոյն Մարինոսի եթէ կրօնաւոր էր :

10 [B * Յալամ աւուր հանդեաւ սուրբ հալբապեան Հայոց Տէր Գրիգորիս Վկայասէրն, եւ միւս Տէր Գրիգոր : Յիշատակ եւ օրհնութիւն եւ աղօթք նոցա ի վերայ մեր :

* B
p. 68 a.

Սուրբ հալբապեաքս էին յազգէ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ի Պարթեւական տօհմէ : Գրիգորիոս որպի էր Գրիգորի Մագիստրոսի, եւ էր անուն նորա ի ճնօղաց Վահրամ, որ է անձրեւ : Եւ իբրեւ ձեռնադրեցաւ կաթողիկոս անուանեցաւ Գրիգորիս որ է հակող եւ արթուն. եւ կացեալ ի կաթողիկոսութեանն ժամանակս ինչ հովուէր

15 * զհօտն իւր ուղղափառութեամբ քառ իւրոց նախնեացն կարգի, եւ նորոգեաց զամենայն

* B
p. 68 b.

2 յՕկտոսոսի Լ՛] եւ Աւելեաց Գ. *add.* B || 8 Գրեալ . . . կրօնաւոր էր .*om.* B.

mourir, le juge fut saisi de honte, il ordonna de l'emmener hors de la ville et de lui trancher la tête. Ce qui fut fait le 8 août; puis on jeta son corps en pâture aux chiens et aux oiseaux.

Au milieu de la nuit, il y eut tonnerre, foudre et pluie. Les saints Xanthé (*Khsanthios*) et Sapricus allèrent dérober le corps et l'emportèrent hâtivement à leur maison; ils le gardèrent secrètement dans une grotte de la montagne. Eux-mêmes plus tard, ayant été martyrisés, furent déposés dans la même grotte auprès de lui.

Il est écrit dans une autre biographie que Marinus était moine.

[B* En ce jour reposa le saint patriarche des Arméniens Ter Grégoire (*Grigoris*) Vkasasēr¹, et l'autre Ter Grégoire². Que leur souvenir, leur bénédiction et leurs prières soient sur nous!

* B
p. 68 a.

Ces saints patriarches étaient de la race de saint Grégoire l'Illuminateur, de la famille des Parthes. Grégoire était le fils de Grégoire Magistros; il tenait de ses parents le nom de Vahram, qui signifie « pluie ». Lorsqu'il fut sacré catholicos, il prit le nom de Grégoire, nom qui veut dire « vigilant » et « éveillé ». Il occupa un certain temps le catholicosat, gouverna ses ouailles avec orthodoxie, selon la règle de ses ancêtres, et renouvela toutes les prescriptions négligées ou abandonnées. Comme il aimait les martyrs

* B
p. 68 b.

1. C'est-à-dire « Martyrophile », catholicos de 1055 à 1105. — 2. Grégoire III, catholicos de 1113 à 1167.

կարգս եղծեալս եւ զխանգարեալս : Եւ զի էր սիրող վկայից Աստուծոյ մեծարէր եւ սունէր զլիշատակս նոցա անխափան, եւ կարգէր զիրս տօնից նոցա մարգարէականս եւ աւաբէլականս, եւ աւետարանս խորհրդաւորս :

Կամեցաւ գնալ ի Կոստանդինուպօլիս զի թարգմանեսցէ զպատմութիւնս սրբոցն ի հայ լեզու, եւ զճառս ներբողականս որ ոչ գտանիր առ մեզ, եւ ձեռնադրեաց զՔէորդ վարդապետն փոխանորդ իւր, եւ ինքն գնաց ի թագաւորեալ բաղաբն, եւ ընկալեալ ի թագաւորէն եւ ի պատրիարքէն Յունաց բաղում մեծարանօք :

Եւ իբրեւ կատարեաց զգործն չոր երթեալն էր ետ զգիրս թարգմանեալս ի չազգականն իւր եւ ի համանուն Գրիգոր եպիսկոպոսն չառաջ բան գնա երթալ չաշխարհն Գերմանիոյ առ իշխանն Վասիլ : Եւ նաւարկեալ նորա զալ ուժգնակի հոգմոյ շընչեալ եւ տարաւ դեռ չեգիպոսս. եւ ելեալ ի ցամաք խալիֆայն Եգիպտոսի մեծարանօք պատուեաց զեպիսկոպոսն Գրիգոր, եւ ոչ ետ պսունալ ի տուն իւր առ կաթողիկոսն :

Եւ եկեալ կաթողիկոսն եւ լուեալ եթէ չեգիպոսէ գնաց չերուսապէժ եւ անտի չեգիպոսս, եւ ձեռնադրեաց անդ կաթողիկոս. եւ նա բազմացոյց զբրիտոնեայն որ անդ :

Եւ Տէր Գրիգորիս առեալ զթարգմանեալ զիրան եկն ի Քեսոն ի Կարմիր վանքն. եւ անդ կացեալ չրով ժամանակս անկեալ ի հիւանդութիւն կոչեաց առ ինքն զՏէր

de Dieu, il les honorait et célébrait sans cesse leur commémoration, et il établit pour leurs fêtes des lectures appropriées, tirées des prophètes, des apôtres et des évangiles.

Il voulut se rendre à Constantinople pour y traduire, en langue arménienne, les vies des saints et les homélies panégyriques qui ne se trouvaient point chez nous. Il sacra le vardapet Georges ¹ pour le remplacer; puis il partit pour la ville impériale où il fut reçu avec beaucoup de déférence par l'empereur et le patriarche des Grecs.

Lorsqu'il eut terminé l'œuvre pour laquelle il était allé, il remit ses ouvrages traduits à son parent et homonyme, l'évêque Grégoire, pour qu'il le précédât dans son voyage au pays de Germanicie ², auprès du prince Basile (*Vasil*) ³. Celui-ci s'étant embarqué, un vent violent se leva pendant la route et le poussa vers l'Égypte, où il débarqua. Le calife d'Égypte accueillit avec de grands honneurs l'évêque Grégoire, mais ne lui permit point de retourner chez lui auprès du catholicos.

Le catholicos étant arrivé et ayant appris qu'il était parti d'Égypte pour Jérusalem et de là pour l'Égypte, y sacra un catholicos, lequel augmenta le nombre des chrétiens dans ce pays.

Ter Grégoire, muni des œuvres traduites, vint à Qessoun ⁴, au Couvent Rouge (*Karmir*). Il y séjourna longtemps; puis étant tombé malade, il manda

1. Georges de Lori. — 2. Maraš. — 3. Basile le Voleur. — 4. Entre Sis et Maraš.

Բարսեղ զատրականն իւր, զոր ետ ձեւնապրել կաթողիկոս, եւ չանձնեաց ի նա զհօտ իւր եւ զերկուս ծանկուհան քուերորդիս զԻրիպոս եւ զՆերսէս, եւ ինքն աւանդեաց զսուրբ հոգին ի ձեռս Աստուծոյ :

Իսկ Տէր Գրիգորիտս յետ Տէր Բարսղի ընկալեալ զկաթողիկոսութիւնն բարիորդ ամս չիտուն : Սա զրեաց զիրս ուղղափառ զսուանութեան, զոր եւ ընկալաւ եկեղեցին : Եւ էր ինքն աչր անարատ եւ սուրբ, եւ անպէս փոխեցաւ ի Քրիստոս :]

Եւեղեաց Գ եւ Օդուստո Թ : Վերստին սօն Պալճառակերպութեան Տեառն : Եւ վարք սրբոյն Միւլանայ սքանչեղագործ եպիսկոպոսին ի Կրիտէ :

Երանելին Միւլան էր ի Կրիտէ կղզոյն, ի Բուակիայ քաղաքէն, պատուական եւ ձեւատուն քրիստոնէից զաւակ, չաւուրս Գիողեանիանոսի ամբարիշտ արքային : Եւ ձեւորքն * իւր ետուն նմա կին, եւ կացեալ ամուսնովն իւրով պարկէշտ եւ աստուածա- * A fol. 336 v° a.
հաճոյ վարուք, եւ ի վաստակոյ արժանեաց իւրոց առնէր ողորմութիւն բազմաց, եւ որչափ բաշխէր ցորեան կամ զինի կամ ձէթ կամ ունկ առաւելոյր ի շտեմարանս իւրեանց :

7 սրբոյն om. B || 8 ի Կրիտէ] Կրիտիս կղզոյն B || 10 էր] լեալ էր B — Բուակիայ] Ռապիկայ B.

auprès de lui son parent Ter Basile (*Barsegh*) qu'il fit sacrer catholicos. Il lui confia ses ouailles et les deux enfants, fils de sa sœur, Grégoire (*Grigor*) et Nersès¹; puis il rendit son âme sainte entre les mains de Dieu.

Ter Grégoire ayant, après Ter Basile, reçu le catholicosat, l'occupa en bien durant cinquante ans². Il a écrit des traités sur la confession orthodoxe, que l'Église a acceptés. Il fut un homme sans tache et saint, et c'est ainsi qu'il trépassa au Christ.]

4 AVÉLEATS, 9 Août

De nouveau fête de la Transfiguration du Seigneur. Et vie de saint Myron l'évêque thaumaturge de Crète.

Le bienheureux Myron était de l'île de Crète, de la ville de Raucia (*Hraukia*), fils d'une excellente famille riche et chrétienne, aux jours de l'empereur impie Dioclétien³. Ses parents * le marièrent, et il mena avec son épouse * A fol. 336 v° a.
une vie pudique et agréable à Dieu; il faisait l'aumône à beaucoup sur les produits de ses récoltes, et plus il distribuait de blé, de vin, d'huile ou de légumes, plus ils augmentaient dans ses greniers.

1. Nersès le Gracieux, qui succéda comme catholicos à son frère Grégoire III (1166-1173). — 2. Exactement cinquante-quatre ans. — 3. Dans *Syn. Cp.*, éd. Delchaye, col. 875, Myron naît sous Dèce. Ici d'ailleurs, il est parlé ensuite de la mort de Dèce. La chronologie de notre auteur est de haute fantaisie, puisque Dèce a régné avant Dioclétien, et deux ans seulement (246-8).

Եւ ի միում զիշերի կամէին զոյք երթալ յարա սիռան, ցնորեցան եւ մտին ի մէջ փշոցն : Եւ վարձեալ երկոտասան զոյք զնացին ի կալն, եւ այնչափ լցին զքուրձս զի ոչ կարէին բառնալ եւ յանկարծակի Միւռոն եգիտ զնոսա, եւ ինքնին եբարձ Միւռոն զեւրաքանչիւր քուրձն յուսա նոցա, եւ պատուիրեաց զի մի ումեք ասացեն, եւ այլ զոյուրթիւն ոչ արացեն եւ եղեն յայնմ տարուջ բազում արմտիք Միւռոնայ : 5

Եւ տուաւ նմա շնորհք յԱստուծոյ զի ձեան զնելով ուղջացուցանէր զամենայն Տիւրքաւս. եւ եթէ վարա կամ վազի օրհնէր բազմապատիկ պտղաբերէր :

Եւ յառուրան յայնոսիկ մարտիրոսացան Փղարխանոս հայրապետն եւ Բարիլաս Անտիոքայ, եւ Արեկանդրոս Կեսարիոյ եպիսկոպոսապետն, եւ այլ տասն վկայք ի Կրիտիա, եւ այլ բազումք : Յանկաջր եւ Միւռոն վկայութեամբ կատարել : Եւ շինէր եկեղեցիս յանուն սրբոցն : 10

* A fol. 336
v° b. Եւ եպիսկոպոս քաղաքին ձեռնադրեաց զնա քահանայ. * եւ քաջալերեր զամենեսեան եւ յօժարեցուցանէր ի մարտիրոսութիւնն, եւ բազումք ի բանից եւ ի վարդապետութենէ նորա երթալին եւ վասն Քրիստոսի հաւատոցն մեռանէին. եւ ոչ մեռան այլ մանաւանդ կենդանացան : 15

Եւ յորժամ խորհեցաւ եւ ինքն երթալ ի մարտիրոսութիւն մեծաւ փափարանօք, Գեկոս արքայն մեռաւ, եւ թագաւորեաց Գաղիոս, եւ զազարեցոյց զհալածուին

1 միում] աւուր ի add. B || 10 կատարել] մեռանել B.

Une nuit, des voleurs, ayant essayé de pénétrer dans les champs de poichiches, se trompèrent et tombèrent sur des épines. Une autre fois, douze voleurs pénétrèrent sur l'aire et remplirent leurs sacs à tel point qu'ils ne pouvaient plus les charger. Myron, les ayant surpris, chargea lui-même le sac sur l'épaule de chacun d'eux, en leur recommandant de ne le dire à personne et de ne plus commettre de vol. Cette année-là il y eut pour Myron abondance de céréales.

Il lui fut accordé par Dieu des grâces, par lesquelles en imposant ses mains il guérissait tous les malades; et lorsqu'il bénissait un champ ou une vigne, ils produisaient bien davantage.

En ces jours-là furent martyrisés Flavien (*Flabianos*), patriarche (de Rome); Babylas, patriarche d'Antioche; Alexandre, archevêque de Césarée; dix autres martyrs en Crète et d'autres en grand nombre. Myron aspirait aussi à mourir martyr, et il construisait des églises au nom des saints.

* A fol. 336
v° b. L'évêque de la ville l'ordonna prêtre. * (Myron) encourageait tous (les fidèles) et les engageait au martyre. Beaucoup, touchés par ses paroles et sa doctrine, allèrent mourir pour le Christ, ou plutôt ils ne moururent pas, ils entrèrent dans la vie.

Lorsque (Myron) se proposa d'aller, lui aussi, au martyre, avec un grand désir, l'empereur Dèce mourut et Gallien, qui régna, arrêta la persécution

ի քրիստոնէից : Եւ Աստուծոյ ընտրութեամբ եւ հաճութեամբ ամենայն ժողովրդեանն ձեռնադրեցաւ Միւռոն եպիսկոպոս, եւ առաւելապէս ետ նմա շնորհս Աստուծ յեպիսկոպոսութեանն իւրում ի սքանչելագործութիւնս :

Ի միում առուր երթալը Երանեղի եպիսկոպոսն Միւռոն ի ճանապարհ, ետես զնա
 5 վիշապ վնասիչ տեղոյն այնմիկ, որպէս առու հեղուն արտասուքն յաչացն, խոնարհեցոյց զզուլին իւր առաջի քահանայապետին Աստուծոյ յերկիր. եւ կապեաց զնա Երանեղին բանիւն Աստուծոյ եւ ասէ. Կացջիւր ի տեղոջդ մեծ տանջանօք մինչեւ ես զարձայց : Եւ որպէս ի մէջ հրոյ տապէր եւ զզուլին ի գետինն հարկանէր եւ զհոգն լիգէր : Եւ յորժամ զարձաւ հալածեաց զնա ի սահմանացն յայնմանէ :

10 Կամեցաւ Երանեղին զնալ ի քաղաքն Կնիւտոն ի տեսանել եւ ի մխիթարել զեղբարսն. եւ յորժամ * եհաւ ի գետն Տրետոն, եւ էր անհուն, եւ երթալը դարիւ եւ
 դարիւ, արար զնշան խաչին եւ եմուտ երկաթաբան, եւ դադարեցին հօտանքն մինչեւ անց ինքն եւ ժողովուրքն. եւ յորժամ զարձաւ նոյնպէս էանց :

Եւ ի միում զիշերի տեսանէ յանուրջս զհրեշտակ գետոյն կապեալ զձեռս չետս, եւ

2 շնորհս *om.* B || 4-9 Ի միում առուր . . . սահմանացն յայնմանէ] Եւ ի միում առուր երթալը Երանեղի եպիսկոպոսն Միւռոն ի ճանապարհ, եւ էր վիշապ օձ մի որջացեալ ի յայն կողմն կղզոյն վնասակար տեղեացն այնոցիկ յորձէ սարսէին ամենայն բնակիչք : Յորժամ ետես զնա վիշապն առժամայն ձեզմայաւ ի գաղանութենէն, խոնարհեցոյց զզուլին իւր յերկիր եւ ցուցանէր նշանս աղաչանաց առ սուրբ քահանայապետն, որպէս թէ մի կորուսցէ զնա : Եւ սպառնացաւ նմա սուրբն Աստուծոյ եւ ասէ. Կացջիւր ի տեղոջս յայսմիկ մինչեւ ես զարձայց : Եւ նա կապեալ մնաց անդ, զգետինն հարկանէր եւ զհոգն լիգէր. եւ յորժամ զարձաւ հալածեաց զնա բանիւն Աստուծոյ ի սահմանացն յայնցանէ : B || 12 դադարեցին] սաստիկ *add.* B || 14 — p. 1908, l. 4 եւ ի միում զիշերի . . . զնացից բոց *om.* B.

* A fol. 337
r^o a.

des chrétiens. Myron fut, par l'élection de Dieu et par le consentement de tout le peuple, sacré évêque, et Dieu lui accorda des grâces plus nombreuses encore de thaumaturgie pendant son épiscopat.

Un jour que le bienheureux évêque Myron cheminait sur la route, un dragon, qui désolait cet endroit, l'aperçut; des larmes lui coulèrent des yeux comme un ruisseau et il baissa la tête à terre devant le pontife de Dieu; le bienheureux le lia par la parole de Dieu et lui dit : « Tu resteras en cet endroit dans de grandes souffrances, jusqu'à mon retour. » (Le dragon) brûlait comme au milieu des flammes, frappait le sol de sa tête et léchait la poussière. Lorsque (le bienheureux) fut de retour, il le chassa de ces parages.

Le bienheureux voulut se rendre à la ville de Knossos (*Knusion*) pour y visiter les frères et les consoler. Arrivé * au fleuve Triton (*Treton*), comme il n'y avait point de gué et que le fleuve coulait à plein bord, il fit le signe de la croix et entra avec son cheval dans l'eau; le courant s'arrêta jusqu'à ce qu'il fût passé, lui et ceux qui l'accompagnaient. Au retour, il repassa le fleuve de la même manière.

Une nuit, il vit en rêve l'ange du fleuve qui, les mains liées derrière le

* A fol. 33
r^o a.

աղաչէր զերանելին արձակել զնա : Եւ զարթուցեալ զիտոց զնեղութիւն զետոցն, եւ առաքեաց սպասաւորս զաւագանաւն իւրով, եւ երթեալ Հարկանէին զջուր զետոցն եւ ասէին. Արձակեցար, ջուր, ի կապանաց, երթիջիր խաղաղ ընդ տեղի զնացից բոց :

Իսկ երանելին Միլուոն չորժամ եղև հարիւր ամ կենաց իւրոց, անխափան կատարէր զլիշատակս ամենայն սրբոց, եւ ընթեռնոյր զպատմութիւն մարտիրոսութեանն նոցա : Եւ եղև նմա հիւանդանալ, կոչեաց զամենայն ուխտ եկեղեցոցն եւ զաշակերտս իւր, եւ ասէ. Սրգեակք, ես զնալոց եմ զինի մարտիրոսացն սրբոցն Անտոնինեաց եւ Լաւրէնդիտի. եւ պատուիրեմ ձեզ զի անխափան զամենայն սրբոց չիշատակս ասնէք չիւրաքանչիւր աւուր կատարմանն, զի ամենայն սուրբք յաւուր տօնի իւրեանց առաւել համարձակութիւն ունին առ Քրիստոս բարեխօսել վասն տօնողացն : Եւ մեծաւ ուրախութեամբ զաչս եւ * զձեռս չերկինս համբարձեալ աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Օգոստոսի Թ, եւ եղաւ չիւրում տասնմին. եւ բազում սրանչելք լինին ի նշխարաց սրբոց քահանայապետին Միլուոնայ :

[B * Վերստին տօն է Պաշտօնակերպութեանն Տեառն : Եւ յայսմ աւուր նահատակութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ առաքելոցն Մատթեայ :

5 եղև.] անց ընդ B || 13 Աստուած] Աւելեաց Դ եւ add. B.

dos, pria le bienheureux de le délivrer. A son réveil, il comprit la gêne du cours d'eau, et il envoya des serviteurs munis de sa crosse pour aller battre l'eau du fleuve en lui disant : « Eau, tu es délivrée de tes liens, suis maintenant ton cours paisiblement. »

Le bienheureux Myron, parvenu à l'âge de cent ans, continuait à célébrer sans cesse la commémoration de tous les saints, et faisait la lecture des récits de leur martyre. Étant tombé malade, il manda tout le corps du clergé et ses disciples et leur dit : « Mes enfants, je vais m'en aller à la suite des saints martyrs Antonin¹ et Laurent. Je vous recommande de célébrer sans cesse la commémoration de tous les saints, au jour de la fête de chacun, car tous les saints au jour de leur fête ont plus de hardiesse pour intercéder auprès du Christ pour ceux qui célèbrent leur fête. » Il éleva ensuite avec beaucoup de joie ses yeux * et ses mains vers le ciel et rendit son âme à Dieu, le 9 août. Il fut déposé dans son tombeau. De nombreux miracles ont lieu par les reliques du saint pontife Myron.

[B * De nouveau fête de la Transfiguration du Seigneur. Et en ce jour, martyre du saint et glorieux apôtre Mathias.

1. Antonin d'Alexandrie, mentionné ce jour par *Syn. Cp.*, col. 881, ou la veille par plusieurs autres synaxaires grecs, *ibid.*, col. 875-877.

Սուրբն Մատթիաս էր յեթնանասուն աշակերտացն զոր ընտրեաց Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս : Քանզի յետ Յարութեան Տեսուն մերոյ յորժամ կամեցան առաքելացն ընտրել զոր ի տեղի Յուզափ որ անկաւ զի լցցի պակասեալ թիւ երկոտասանիցն, եւ ազօթելով առ սրտագէտն Աստուած Պետրոս ապովք մետասանիւքն արկին վիճակ, եւ ի Հոգւոյն սրբոյ ընտրեցաւ Մատթիաս, զի եւ վիճակն ի նա, եւ համարեցաւ ընդ մետասան առաքելոցս երկոտասան :

Սա քարոյեաց զաւետարանն Քրիստոսի չարտաքին Եթովպիա, եւ բազում սքանչելիս արարեալ բազմապատիկ տանջանս ի նոցանէ կրեաց եւ յով կտտանաց համբերեաց. երբեմն քարշելով կապեալ ոտիւք ընդ զժուարին տեղիս ընդ երկար, եւ երբեմն հարկանելով ի հակառակորդաց աւետարանին, եւ ալ բանդս երկարս եւ քերանս եւ այլոմն ընկալաւ : Եւ զամենայն յժարութեամբ ընդունելով ուրախութեամբ համբերէր տանջանացն ի ձեռն Քրիստոսի որ զօրացուցանէր զնա. որ անկէն ի նոցունց ի յեթովպացոյն մարտիրոսական մահուամբ սպանեալ վկայեաց Քրիստոսի, եւ զհոգին ի ձեռս Աստուծոյ աւանդեաց, եւ զպատրաստեալն ի սկզբանէ աշխարհի զարքայութիւնն ընկալաւ :

* Յայտ առուր հանգեաւ ի Քրիստոս թագուհին Հայոց Կեռան, որ մայրենի զթով խնամէր զամենեւին, եւ առատաձիր ողորմութեամբ յանձանձէր զկարօտեալս. եւ

* B
p. 70 b.

Saint Mathias était l'un des soixante-dix disciples choisis par Notre-Seigneur Jésus-Christ. Après la Résurrection de Notre-Seigneur, lorsque les apôtres voulurent élire quelqu'un en remplacement de Judas, qui était tombé, pour compléter le nombre incomplet des Douze, ils prièrent Dieu qui connaît les cœurs, et Pierre avec les onze autres tirèrent au sort. Ce fut Mathias qui fut élu par le Saint-Esprit, car le sort lui échut; et il fut compté avec les onze apôtres, le douzième.

Il prêcha l'évangile du Christ dans l'Ethiopie (*Ethopia*) extérieure. Il opéra de nombreux miracles, endura de multiples souffrances de la part des habitants, et subit de nombreuses peines. Tantôt il fut traîné longuement les pieds attachés, en des endroits difficiles; tantôt il fut frappé par les adversaires de l'évangile; il accepta de longs emprisonnements, le supplice des ongles de fer, la brûlure. Il accepta tout cela volontiers et endura avec joie les tortures pour le Christ, qui le fortifiait, jusqu'à ce qu'il fût mis à mort, par les Ethiopiens mêmes, en martyr du Christ. Il rendit son âme entre les mains de Dieu et reçut le royaume des cieux préparé dès le commencement du monde.

* En ce jour reposa dans le Christ la reine d'Arménie Kyra Anna (*Kéran*)¹, qui répandait sa sollicitude maternelle sur tous, soutenait les indigents avec de larges aumônes, et accomplissait sans relâche ce qui était convenable et

* B
p. 70 b.

1. Épouse du roi Léon III, morte en 1286.

որ ինչ արժան եւ վաչել էր ճարդկութեան եւ բարեպաշտութեան անխափան կատարէր եւ էր թուականն Հայոց եօթն հարիւր երեսուն եւ չորս, Օգոստոսի Թ ։]

Աւելեաց Ե եւ Օգոստոսի Ժ ։ Տօն է Այլակերպութեանն Տեառն, եւ վկայութիւն Անտոնինոսի ։

Քրիստոսի վկայն Անտոնինոս ազգաւ Աղեկոսանդրացի էր բարեպաշտ եւ երկեզած 5 Վատուծոյ. ըմբռնեցաւ ի կուսաբաշտիցն, եւ կայուցին առաջի իշխանին եւ խոստովանեցաւ համարձակ զանունն Քրիստոսի ։ Կախեցին զսուրբն մերկ զփայտէ եւ քերեցին զմարմինն, եւ նա արիարար համբերէր տանջանացն. ապա հրամայեաց հրով աչել զսուրբն, եւ իջուցին ի փայտէն ։ Եւ յորժամ տարան ի տեղին ասէ ցժողովուրդն որ մերձն կալին. Եղբարք իմ սիրելիք, մի զամենայն առուրս կենաց մերոց ի մեզս 10 լինիցիմք, այլ եւ չիջեցէք որ հոգի Վատուծոյ տուաւ մեզ, եւ որպէս զեղբայր եւ զազգակից ջանացէք զի մաքուր կացուցանէք առաջի Ատուծոյ ։ Եւ զայս ասացեալ եմուտ ի հուրն, եւ որպէս ի վերայ անկողնոյ տարածեցաւ եւ աւանդեաց զհոգին առ Ատուած Օգոստոսի Ժ ։

Եւ երթեալ հաւատացելոցն հանին ի հրոյն եւ որպէս ի քուն գտին, զի ամենեւին 15 ոչ մարմինն եւ ոչ հերքն կիլան, եւ թագեցին ի նշանաւոր տեղի ։

4 Անտոնինոսի] սրբոյն Անտոնինոսի Աղեքսանդրացոյ B || 7 համարձակ] համարձակութեամբ B || 8 ապա հրամայեաց] որ եւ հրամայեցին B || 13 առ Ատուած] ի ձեռս հրեշտակաց Աւելեաց Ե եւ add. B || 14 եւ որպէս ի քուն . . . կիլան om. B.

utile par humanité et piété. Ce fut l'an sept cent trente-quatre de l'ère arménienne, le 9 août.]

5 AVÉLEATS, 10 Août.

Fête de la Transfiguration du Seigneur et martyr d'Antonin.

Le martyr du Christ Antonin était Alexandrin par sa famille, pieux et craignant Dieu. Il fut saisi par les idolâtres et introduit auprès du gouverneur. Il confessa avec hardiesse le nom du Christ. On suspendit le saint, nu, à un poteau, et on lui déchira le corps; mais il endura vaillamment les tortures. (Le gouverneur) ordonna ensuite de brûler le saint par le feu; puis on le descendit du poteau. Lorsqu'on le conduisit au lieu (d'exécution), il dit à ceux qui assistaient : « Mes chers frères, ne soyons pas dans le péché tous les jours de notre vie, mais souvenez-vous aussi de notre âme que Dieu nous a donnée. Comme votre frère et votre proche, efforcez-vous de paraître purs devant Dieu. » Ce disant, il pénétra dans les flammes, s'étendit comme sur un lit, et rendit l'âme à Dieu, le 10 août.

Les fidèles vinrent le retirer des flammes et le trouvèrent comme endormi, car ni son corps ni ses cheveux n'avaient été brûlés. Et ils l'inhumèrent dans un endroit ehoisi.

* Յայժմ աւուր վարք սրբոյն Ստեփաննոսի արքեպիսկոպոսի Սուզոսի ծայրաքաղաքի .

* A fol. 337
v° a.

Երանելին Ստեփաննոս ճնեալ էր ի նահանգին Կապարովկիացոց, ի բարեպաշտ ճնօղաց, եւ ըստ երկելին Աստուծոյ զոր ունէին անուցանէին եւ զմանուկն իւրեանց պարկեշտ վարուք եւ ամենայն զգաստութեամբ ըստ առակողն բանի թէ Ի պտղոց

5 արդարութեան բուսանի ծառ կենաց :

Յորժամ եղեւ եօթն ամաց ետուն զնա յուսումն աստուածային զրոյց, եւ օր ըստ օրէ յաւաջանալը ճանուկն Ստեփաննոս աստուածային շնորհիւն բան զամենայն ընկերակիցսն իւր, եւ ի սակաւ ժամանակս բուսանդակեաց զամենայն հին եւ նոր կտակարանս ի միտս իւր իրբեւ ի բարի եւ սարարտ երկիր, մինչեւ զարձանալ

10 վարդապետին եւ ամենայն ընկերակցաց իւրոց :

Եւ իրբեւ եղեւ տասն եւ ութ ամաց թողեալ զամենայն կենցաղական զբազմունս ըստ տէրունական հրամանին, զխաջն Տեառն բառնալով ելեալ ի հայրենի գաւառէն եւ հասեալ ի Կոստանդինուպօլիս առ մեծ եպիսկոպոսապետն Գերմանոս : Եւ յորժամ ետես զնա հայրապետն ծանեաւ հողովն որ մեծ լուսաւորիչ * եւ առաջնորդ լինկոց էր,

* A fol. 337
v° b.

15 կոչեաց զնա եւ ձեռնադրեաց սարկաւազ, եւ չետ սակաւ աւուրք ձեռնադրեաց քահանայ :

* En ce jour vie de saint Étienne, archevêque de la métropole Sougda (*Soughta*)¹.

* A fol. 337
v° a.

Le bienheureux Étienne était né dans la province de Cappadoce, de parents pieux qui, par crainte de Dieu, élevaient leur enfant honnêtement et avec toute sollicitude selon la parole des Proverbes : *Le fruit du juste est un arbre de vie*².

Lorsqu'il eut sept ans, ils le mirent à l'étude des Écritures divines. Le jeune Étienne progressa de jour en jour, par la grâce divine, plus que tous ses camarades, et en peu de temps il condensa dans son esprit tout l'Ancien et le Nouveau Testament, comme dans une terre bonne et grasse, à l'étonnement de son maître et de tous ses condisciples.

Lorsqu'il eut dix-huit ans, il abandonna toutes les occupations mondaines selon la parole du Seigneur, prit la croix du Seigneur, quitta son pays natal, et vint à Constantinople auprès du grand patriarche Germain³. Le pontife, en le voyant, reconnut, par l'Esprit, qu'il deviendrait un grand illuminateur et chef religieux. Il l'appela à lui et l'ordonna diacre; puis, quelques jours

* A fol. 337
v° b.

1. Σουγδα ou Σουγδαία, puis Souroz, aujourd'hui Soudiak, sur la côte sud-est de la Crimée. V. Vasilievskii a publié une recension grecque abrégée de cette vie et une traduction slave, ainsi qu'une étude détaillée de ces textes au double point de vue critique et historique. Cf. *Журнал министерства народного просвещения*, t. 273 (1889), pp. 97-164; 391-452 et *Русско-византийскія изслѣдованія*, fasc. 3, Saint-Petersbourg, 1903. — 2. Prov., xi, 30. — 3. Germain Ier, patriarche de 715 à 729.

Իբրև ձևնադրեցաւ քահանայ խնդրեաց ի պատրիարքէն գնալ ի մեծ լեառն Բիւզանդիոյ առ անապատաւոր կրօնաւորսն, եւ յորժամ գնաց եւ ետես զսուրբ Հարսն եւ զաստուածահաճոյ վարս նոցա բնակեցաւ առ նոսա ըստ հաճոյլիցն Աստուծոյ, կցորդեալ ձգնաւորական վարուց նոցա, մինչ զրեթէ զամենայն տեսակս առաքինութեան յանձն իւր կրեալ ձշմարիտ բնակարան եղև. Հազոյն սրբոյ : Զի որպէս խնդրեաց 5
 ի մանկութենէ իւրմէ ետ նմա Աստուած զխնդրելին իւր ըստ մարգարէին թէ Զկամս երկրկածաց իւրոց առնէ Տէր. բարձեալ զխաչն վրկական եթող զերկրաւորս եւ հետեւեցաւ զհետ երկնայնոյն, սիրեաց զԱստուած եւ սիրեցաւ ի նմանէ, եւ օր ըստ օրէ յաւերոյր ի ձգնութիւնն իւր, մինչև զարժանալ ամենայն անապատաւորացն : Եւ եղև երեսուն եւ հինգ ամաց :

Ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ննջեաց եպիսկոպոսն Սուգոպլին, եւ չարուցեալ լիշանք քաղաքին եւ քահանայք նաւեցին ի Կոստանդինուպօլիս առ սուրբ Հայրապետն Կերմանոս եւ առ թագաւորն Թէոդոս մականունն Անկրամանդինոս եւ խնդրեցին 10
 իւրեանց առաջնորդ * ի թագաւորէն եւ ի պատրիարքէն եւ հրամայեցին տալ : Իբրև ժողովեցին զարժանիսն առաջնորդութեան ըստ իւրեանց կամացն, եւ ոմն զայս անուն ասէր, եւ ոմն զայն, աղաչեցին զպատրիարքն խնդրել զԱստուծոյ ցուցանել 15
 նմա զարժանն : Եւ առանձնացոյց զինքն հալցել ի Տեսունէ եւ ահա երեւեալ նմա

* A fol. 338
 r° a.

Lorsqu'il eut été ordonné prêtre, il demanda au patriarche la permission de se rendre à la grande montagne de Byzance, auprès des moines cénobites, et lorsqu'il s'y fut rendu et qu'il eut vu les saints pères et leur conduite agréable à Dieu, il demeura chez eux, selon la volonté de Dieu, participant à leur vie ascétique et s'appliquant à toutes sortes de vertus : il devint un véritable habitacle du Saint-Esprit. Dieu lui accorda ce qu'il lui avait demandé dès son enfance selon la parole du prophète : *Le Seigneur accorde la volonté de ceux qui le craignent*¹. S'étant chargé de la croix du salut, il abandonna les choses terrestres et suivit la voie céleste; il aima Dieu et fut aimé de lui; et il augmenta de jour en jour son ascétisme, jusqu'à étonner tous les cénobites. Il parvint ainsi à l'âge de trente-cinq ans.

En ces jours-là mourut l'évêque de Sougda, et les notables de la ville, accompagnés des prêtres, s'embarquèrent pour Constantinople vers le saint patriarche Germain et l'empereur Théodose², surnommé Andramandinos. Ils demandèrent * à l'empereur et au patriarche un chef religieux et ceux-ci décidèrent de le leur accorder. Après avoir réuni ceux qui méritaient la prélatrice, et après avoir pris avis, les uns désignant un tel, les autres, un tel, ils prièrent le patriarche de demander à Dieu de leur manifester qui était digne. (Le patriarche) s'isola pour prier Dieu, et voici qu'un ange du Seigneur lui apparut et lui dit : « Le moine Étienne qui se trouve en tel

* A fol. 338
 r° a.

1. Ps. cxliv, 19. — 2. Théodose III 716-717.

հրեշտակն Տեառն եւ ասէ. Ստեփաննոս կրօնաւորն որ է յայտ անուն անապատի նա է արժանի այնձ ամբողջն. եւ ցուցանէ նմա դտեսիլն եւ զհասակն :

Եւ աւաբեաց պատրիարքն կրօնաւորս եւ կոչեաց զնա աւ ինքն : Եւ յորժամ կէն ծանեաւ հոգևով ի տեսնէնէ հրեշտակին : Ասէ. Բարի կկիր, որդեակ իմ Ստեփաննոս. 5 ի Տեառնէ յայտնեցաւ լինել քեզ աւաջնորդ եւ հովիւ հօտին Քրիստոսի : Իսկ նա հրաժարէր ասելով. Ոչ կարեմ բաւնալ զաջնպիսի լուծ, զի որ հովիւ կամիցի լինել հովուապետին Քրիստոսի պարտ է նմանել. բարիոր է լուծն այլ զժուարակիր է բեռն :

Եւ յաւուր կիրակէի ժողովեալ զամենայն ժառանգաւորս կկեղեցուցն, եւ ձեռնա-
զրեցին զնա ըստ արժանեացն եպիսկոպոս ճաչրաքաղաքին Սուլտանոց, եւ չղարկեցին
10 թագաւորական նաւօք ի վիճակն իւր :

Իբրեւ եհաս յամբողջ իւր եմուտ ի քաղաքն, եւ եզիտ զբաղումս յանհաւատութիւն
կաւարշտութեան : * Եւ սկսեալ ի քարոզութիւն՝ աւեաւարանէր զժողովուրդն * A fol. 383
իւր զհաւատացեալս հաւատաստելով ի հաւատան, եւ զանհաւատան մկրտելով
15 սրբէ՝ այ զամենայն երկիրն ի հեթանոսական ազանդոյն մինչև հռչակեցաւ անուն
նորա ընդ ամենայն երկիր :

Իսկ բանսարկուն սատանայ նախանձար՝ եկ լինէր ընդ այնպիսի համբաւ
սրբոցս..... գնութիւնն, եւ յարոյց զոմն անօրէն անուն Մալսամաս, ի կողմանս

1. Feuillet abimé.

désert, c'est lui qui est digne de ce siège, » et il lui montra son aspect et sa taille.

Le patriarche envoya des moines pour le convoquer. Lorsque (Étienne) fut arrivé, il le reconnut en Esprit, d'après la vision de l'ange, et lui dit : « Sois le bienvenu, mon fils Étienne. Il m'a été révélé par le Seigneur que tu dois être le chef et le pasteur du troupeau du Christ. » Mais (Étienne) se refusait en disant : « Je ne puis me charger d'un tel joug, car celui qui veut être le pasteur doit ressembler au chef des pasteurs, le Christ. Le joug est bon, mais la charge est lourde à porter. »

Le jour du dimanche, tous les membres du clergé de l'église s'étant rassemblés, on sacra, comme il convenait, (Étienne) évêque de la métropole de Sougda, et on le conduisit à son diocèse avec des navires impériaux.

Lorsqu'il arriva à son siège et fit son entrée dans la ville, il y trouva beaucoup d'habitants dans l'infidélité idolâtrique. * Il commença la prédication de l'évangile, raffermissant les fidèles dans la foi et baptisant les infidèles, purifiant tout le pays de la religion païenne. Sa renommée se répandit dans tout le pays.

Satan, l'intrigant, rongé de jalousie par la renommée du saint, suscita un certain impie, nommé Maslamah (*Malsamas*)¹, des contrées de l'Orient, lequel,

1. Commandant des troupes arabes qui opéraient alors en Anatolie.

արեւելից, եւ ժողովեաց բազում զօրս եւ եկեալ չաշխարհն Նիկոմիդաց առ Լէոն թագաւոր չլեաց առ նա պատգամ <աւար> եւ ասէ. Լուեալ է իմ եթէ զքեզ կամին թագաւորել ի Կոստանդինուպօլիս. արդ զամ յօգնականութիւն քեզ եւ զու թագաւորեան աշխարհին այն, եւ ես զզօրսն հաստատեմ ըստ օրինի : Եւ զնային բազում զօրօք ի Կոստանդինուպօլիս : Իսկ թագաւորն Թէոդոս ճականուն Անդրամանդինոս 5
թողեալ զքաղաքն ի նոսա, ել եւ զնաց. եւ ճտեալ ի քաղաքն տիրեցին աշխարհին եւ ամենայն բնակչացն :

Իսկ անօրէնն Լէոն զազանաբարոյ էր, եւ զործովքն ըստ անուանն, զի զպատկեր սրբոցն եւ զԱստուածամօրն, եւ զնշխարս ճարտիւրոսաց խորտակէր եւ չերկիր ընկենօր եւ կոխան առնէր : Աքսորեաց եւ զսուրբ հայրապետն Գերմանոս եւ կացոյց 10
փախանակ նորա զեպիսկոպոս ոմն անուն Իրինոս, ճականուն Անաստիոս, իւր աղանդովն : Եւ առաքեաց ընդ ամենայն զաւառն զի մի պատուեսցեն զսուրբ անունն Աստուծոյ եւ զսրբոց նորա, եւ զորս պատնիցեն ի Քրիստոս հաւատացեալ չարչարեսցեն զառն ճահուամբ :

Իսկ յորժամ լուաւ սուրբն Ստեփաննոս զաշպլիս յարուցմունս հեղեպաց ի վերայ 15
սուրբ եկեղեցոյ եւ բանաւոր հօտին Տեսան իւրոյ, չիշեաց զառաջին սուրբ հարցն զվարս եւ զջանն որ չաշնպլիս անապօրոյն եւ չար թագաւորացն ժամանակսն կրեցին,

après avoir rassemblé de nombreuses troupes, arriva dans la région de Nicomédie, auprès du roi Léon ¹, et lui expédia un message en ces termes : « J'ai appris qu'on veut te proclamer empereur de Constantinople. Or, je viens à ton aide; tu régneras sur le pays, et moi, je constituerai l'armée selon les lois. » Ils marchèrent sur Constantinople à la tête de nombreuses troupes. L'empereur Théodose, surnommé Andramandinus ², abandonna la ville et s'en éloigna. Ils entrèrent dans la ville, s'emparèrent du pays et de tous les habitants.

L'impie Léon était d'une nature farouche; et ses actes répondirent à son nom, car il fit briser les statues des saints et de la Mère de Dieu et fit jeter à terre et fouler aux pieds les reliques des martyrs. Il exila aussi le saint patriarche Germain et le remplaça par un évêque de son schisme, nommé Irénée et surnommé Anastase ³ (*Anastios*). Il envoya l'ordre dans toute la province de ne plus vénérer le saint nom de Dieu et celui de ses saints, et de torturer cruellement jusqu'à la mort les fidèles du Christ qu'on rencontrerait.

Saint Étienne, apprenant que ce torrent était déchainé contre la sainte Église et le troupeau spirituel de son Seigneur, se souvenant des vies des premiers saints pères et des efforts qu'ils s'étaient imposés aux jours de

1. Léon III, fondateur de la dynastie isaurienne (717-740). — 2. C'est-à-dire « l'homme d'Aramyttium », aujourd'hui Édremid. — 3. Anastase, patriarche de 729 à 732.

եւ ցանկաջր նոցին վ<արուց> մասնակից լինելոյ. եւ եղեւ իսկ : Յանձնեալ զհօտն իւր հովուապետին Քրիստոսի, եւ ինքն չարուցեալ զնաց ի Կոստանդինուպօլիս, եւ մտեալ առ թագաւորն համարձակութեամբ ակն ընդ երես յանդիմանեաց զանաստուած մոլորութիւնն նորա եւ ասէ. Ընդէր գործես զպսպիսի չարիսս եւ զանօրուս գործս : Եւ նա ամենեւին ունին ոչ զնէր ասացելոցն ի նմանէ : Եւ ասէ սուրբն Ստեփաննոս. Ո՛վ թագաւոր ուստի՞ ասեր հրաման աշպիսի գործոց, անարդել զարատներս սրբոցն Աստուծոց. ոչ ես զու

* չԱստուծոց եւ բարձրացուցին զսուրբս նորա. * A fol. 338 v° a.

սրբոցն եւ թէ կատ . . . աչս ամենայն : Արդ ծանիր, ո՛վ թագաւոր, զոր ինչ գործեցեր ճեա Աստուծոց եւ սրբոց նորա . . . եւ զհատուցումն չարիար զատաւորէն : Իրբեւ լուաւ զաչս ի սրբոցն սրտմտեցաւ . . . ասէ. Ասն ինձ եպիսկոպոսս, չորժամ լինի . . . աչդ զոր ասեալ չիմու՞մ թագաւորութեանս : Ասէ եպիսկոպոսն. Ի թագաւորութեանն Կոնտնոսի լինիցի : Ասէ թագաւորն. Ճշմարիտ ասես Ստեփաննէ, ես եմ Կոնտնոսն : Ասէ սուրբն Ստեփաննոս : Սի լնցի քո թագաւորել յաւիտեան, միթէ զու ես առաջնորդ

15 նեռինն :

Իրբեւ լուաւ զաչս բարկացաւ իբրեւ զգազան, եւ չարուցեալ ած ապտակ սրբոցն, եւ հրամայեաց ունել ի բանդ : Եւ զահճացն լմբունեալ բռնութեամբ տանէին զնա ի բարշ : Իսկ նա ի ճանապարհին սկտաւ սսպմոսել. Սիրեցի զբեզ Տէր գորութիւն իմ,

semblables empereurs, impies et méchants, aspira lui aussi à participer à leur vie. Et il en fut ainsi. Il recommanda son troupeau au Christ, chef des pasteurs, se leva et partit pour Constantinople. Il se présenta à l'empereur, le blâma et lui jeta, avec hardiesse, à la figure son erreur athée, en disant : « Pourquoi commets-tu de tels méfaits et toutes ces actions inutiles ? » Mais l'empereur ne prêta point l'oreille aux paroles de saint Étienne qui lui dit : « O empereur, de qui as-tu reçu l'ordre de commettre de telles actions, de mépriser les images des saints de Dieu ? tu n'es pas '... * de Dieu, et ils ont exalté ses saints... Or, reconnais, empereur, ce que tu as commis contre Dieu et ses saints... et la récompense du juste juge. » (L'empereur), entendant cela du saint, en fut irrité et lui dit : « Dis-moi, évêque, quand aura lieu ce que tu viens de me dire ; est-ce durant mon règne ? » L'évêque lui répondit : « Cela arrivera sous le règne de Conon (Kononos). » L'empereur lui dit : « Tu dis vrai, Étienne, c'est moi Conon 2. » Saint Étienne lui répondit : « Tu ne régneras point éternellement, peut-être que tu es le précurseur de l'Antéchrist. »

* A fol. 338 v° a.

L'empereur à ces paroles s'irrita comme un fauve ; il se leva, souffleta le saint et ordonna de le garder en prison. Les bourreaux se saisirent de lui et l'entraînèrent avec violence. (Étienne), chemin faisant, se mit à réciter

1. Lacunes. Feuillet abîmé. — 2. Nom que portait l'empereur avant son baptême.

Տէր հաստատութիւն իմ, Աստուած օգնական իմ : Եւ իբրեւ եմուտ ի բանդն, երբ
անկ արգելեալ զբազում սուրբ հարս, վասն ճշմարիտ հաւատոցն եւ չանսալոյ հրամ.
թագաւորին. դոմանց հատեալ զհոտոտելիւն, զոմանց հանեալ զաչան, զոմանց
հատեալ զձեռան, զոմանց հանեալ զջիւն : Իբրեւ ետես սուրբն Ստեփաննոս ասէ.
Ահ եւ դոպումն եկն ի վերայ իմ եւ ծածկեաց զիս խաւար. եւ անկեալ համբուրէր
զոտս նոցա եւ զկապանսն ասելով. Երանի է ինձ զի զնշան չարչարանաց Տեառն ունիք
չանձին. ընկէր ոչ եղև ինձ ունել զնշանս այս վասն անուան Տեառն մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի : Եւ զօհայցեալ զԱստուծոյ ասէ. Ո երկայնմտութեանն Աստուծոյ որ
չիմու՞մ ժամանակիս եղև այս հիացումս որ տապալեցաւ եկեղեցի, եւ պատկերք սրբոցն
կոխան եղև, եւ խաւարեցուցին զլուսաւորիչս եկեղեցւոյ : Եւ հանապաղ զցազ
եւ զցերեկ անդապար ալօթիս արտասուալից մատուցանէր առ Աստուած վասն այնր
լիւի :

Եւ յետ աւուրց ժողովեալ թագաւորն զհամախոհսն իւր ասէ. Բերէք աստ
զՍտեփաննոս եպիսկոպոսն : Իբրեւ եկն, ասէ թագաւոր. Ես ոչ մեկայ քեզ Ստեփաննէ,
զի անարգեցի զքեզ, այլ իշխանքս. զի ես կամէի լսել քարոզութեան քո, այլ
սորա ոչ : Արդ արսն զկամս իմ, եւ ես չլեմ զքեզ յաւաջին չափուն քո : Սուրբն ասէ.

le psaume : *Je t'ai aimé, Seigneur, ma force; Seigneur, ma puissance; Dieu, mon aide* ¹. Lorsqu'il pénétra dans la prison, il y trouva de nombreux saints pères détenus pour la vraie foi et pour ne pas avoir obéi aux ordres de l'empereur; à certains on avait coupé le nez, à d'autres on avait crevé les yeux, à d'autres on avait coupé les mains, à d'autres on avait coupé les nerfs. A leur vue, saint Étienne dit : « *La crainte et le tremblement s'emparèrent de moi et les ténèbres m'enveloppèrent* ². » Il tomba à genoux et baisa leurs pieds et leurs chaînes en disant : « Je suis heureux de vous voir porter, sur vos personnes, les signes de la Passion du Seigneur. Pourquoi ne m'a-t-il pas été donné d'avoir, moi aussi, ce signe pour le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ? » Puis, rendant grâces à Dieu, il dit : « Oh, longanimité de Dieu, qui a permis que ce soit de mon temps qu'une telle chose stupéfiante arrive; que l'Église soit bouleversée; que les images des saints soient foulées aux pieds et que les illuminateurs de l'Église soient éteints. » Il pria sans relâche à ce sujet, jour et nuit, avec des larmes.

Après plusieurs jours, l'empereur ayant convoqué ses partisans, il leur dit : « Amenez-moi l'évêque Étienne. » Lorsque celui-ci arriva, l'empereur lui dit : « Étienne, je ne t'ai point fait de tort, en te méprisant; mais ce sont ces notables. Car, moi, je voulais consentir à ta prédication; mais eux, pas. Or, accomplis ma volonté et je te renverrai à ton ancien siège. » Le saint lui répondit : « Loin de moi, d'écouter ton conseil et d'accomplir ta volonté;

1. Ps. xvii, 2 sqq. — 2. Ps. liv, 6.

Ս ի լեցի լսել ինձ խրատու բո եւ առնել զկամս բո, զի խրատ բո կորուստ է լսողացն
4 ու որ իբրեւ զբեզ իցեն ատելիք Աստուծոյ :

Եւ բարկացեալ թագաւորն ասէ ցաւրբն. Եթէ ոչ առնես զկամս իմ եւ կոխան
առնես զպատկերսն զոր ես եւ սորա արարաք չար ճահուամբ մեռանիս : Ասէ սուրբն .
5 Ես ի սպառնալեաց քոց ոչ երկնչիմ, եւ ի մահուանէ ոչ զանվտեմ, զի մահ որ վասն
Քրիստոսի են կեանք են չաւիտենականք, զի այսպէս ասէ մարգարէն Եղեկիէլ
այդպիսեաց քահանայիցդ. քահանայքն պղծեցին զ իմ, նոյնպէս եւ
սորա :

10 Իբրեւ լուա դաչս թագաւորն բարկացաւ եւ չղեաց զնա ի բանտն զի խորհ
նաւորան չարչարել ի միասին : եւ իբրեւ ե անդ սկսաւ քաջալերել
զամենեսեան խնդրել զխառվովթիւն ի սրբոյ եկեղեցոյ
խորմէ կայր ի մէջ նոցա * չաղօթս առ Աստուած :

* A fol. 338
v° b.

15 Եւ չետ սակաւ աւուրց տատակեցաւ անիծեալ թագաւորն, եւ ըստ արժանեացն
զնաց հոգի նորա ի սանդարամետս անդնորց : Յետ նորա թագաւորեաց Կոստանդինոս
որդի Կոստրինա Քրիստոսի հաւատովն եւ բարեպաշտութեամբն : Եւ բերին ի Լազարաց
ի քաղաքին Կերչէ զզուտոր Վիրլսոր թագաւորին ի կնութիւն Կոստանդեաց, եւ էր
անուն թագուհւոյն Երինի : Իսկ ի զալ թագուհւոյն ըստ անուանն եղեւ խաղաղութիւն

car ton conseil, c'est la perdition de ceux qui l'écoutent et qui, comme toi, deviendront les haïs de Dieu. »

L'empereur, irrité, dit au saint : « Si tu n'accomplis point ma volonté et si tu ne foules aux pieds les images, comme je l'ai fait moi-même et comme l'ont fait ceux-ci, tu mourras de mort violente. » Le saint lui répondit : « Pour moi, je ne crains point tes menaces, je n'ai point peur de la mort; car la mort pour le Christ, c'est la vie éternelle. Ainsi dit le prophète Ezéchiel... *de tels prêtres; les prêtres ont souillé mon...* ' de même ceux-ci... »

En entendant cela, l'empereur fut irrité et l'envoya en prison... et pour être torturés ensemble. Lorsqu'il y fut arrivé, il se mit à les encourager tous à la prière, pour que le trouble de la sainte Église fût écarté, et il se tint au milieu * d'eux, priant Dieu.

* A fol. 338
v° b.

Quelques jours après, l'empereur maudit mourut et son âme alla dans les profondeurs de l'abîme, comme il le méritait. Après lui, régna son fils Constantin Copronyme (*Koprina*), fidèle au Christ et pieux ². On amena de chez les Khazars, de la ville de Kertch, la fille du roi Virkor (*Virhor*) comme épouse à Constantin. Le nom de l'impératrice était Irène. A l'arrivée de l'impératrice, la paix, selon son nom, régna dans le pays. Et comme l'impératrice Irène avait auparavant appris la renommée des miracles de saint

1. Ezéchiel, xxii, 26. — 2. Constantin V continua la persécution avec plus de violence encore que son père.

ամենայն երկրին : Եւ զի յառաջագոյն թագուհին Երինի լուեալ էր զհամբաւ սքանչելեաց սրբոյն Ստեփաննոսի, ասէ ցթագաւորն. Կամիմ ինչ խնդրել ի քէն : Եւ ասէ. Խնդրեան որպէս եւ կամիս : Եւ ասէ. Կամիմ զի աղատեսցես վկարանաւոր եպիսկոպոսն : Եւ նոյնժամայն հանեալ աղատեաց զամենեսեան, եւ առաքեաց զսուրբն Ստեփաննոս թագաւորական նաւօք յաթոռն իւր :

Իբրեւ եկն զարձեալ չերկիրն իւր, եզիտ զհօտն իւր ցրուեալ եւ վարատեալ, եւ սկսաւ քարոզել եւ հաստատել զնոսա ի հաւատս ճշմարիտս սուրբ Երրորդութեանն : Եւ ասէ ցժողովուրդն. Տեսէք եղբարք թէ որչափ անցք անցին ընդ ձեզ եւ ընդ ձեզ յայսմ դառն ժամանակիս, այլ Աստուած իւր ամենակարող զօրութեամբն զհակառակորդսն յամոթ արար, եւ զձեզ հաստատեաց ի սէրն իւր եւ ի կամսն : Եւ ժողովեալ զամենեսեան գոհանալը զՏեառնէ ասելով. Երկայնամիտ եւ բազումօրորմ Աստուած, գոհանամ զքէն զի վերստին արժանի եղէ հօտի իմոյ :

Էր սուրբն Ստեփաննոս ուղորմած աղքատաց, ժողովող օտարաց, կերակրիչ եւ աչգերու որբոց եւ աչրեաց, քաղցր եւ բարի բնութեամբ, ճինչ զրեթէ զամենայն սրբոց հարցն զվարսն եւ զառաքինութիւնս առ ինքն ժողովեաց : Էր եւ յամենայնի սուրբն յառաջատես, զի զոր ինչ լինելոց էր յառաջագոյն պատմէր :

Եւ եղև ի ժամանակին յայնմիկ թագաւորն Վիրխոր բնակէր ի Կերչն. կոչեաց զԷշխանն Սուղտաչին որոյ անուն էր Գէորգ, մականունն Թարխան, ի պատճառս ինչ.

Étienne, elle dit à l'empereur : « Je voudrais te demander quelque chose. » (L'empereur) lui répondit : « Demande-moi ce que tu voudras. » Elle lui dit : « Je voudrais que tu remisses en liberté l'évêque qui est en prison. » Il le fit sortir aussitôt et rendit à tous la liberté; puis il renvoya saint Étienne à son siège, escorté de navires impériaux.

Lorsque (Étienne) arriva dans son pays, il trouva son troupeau dispersé et abandonné. Il se remit à prêcher et à les confirmer dans la vraie foi à la sainte Trinité. Il dit à la population : « Voyez-vous, mes frères, combien d'événements ont eu lieu chez vous et chez nous dans ces temps pénibles, mais Dieu par sa toute-puissance a rendu honteux les adversaires, et vous a confirmés dans son amour et dans sa volonté. » Il les réunit tous et en rendit grâces au Seigneur, en disant : « Dieu longanime et miséricordieux, je te rends grâces de m'avoir encore une fois rendu digne de mes ouailles. »

Saint Étienne était charitable envers les pauvres, accueillant envers les étrangers; il nourrissait et visitait les orphelins et les veuves. Il possédait une nature douce et bonne; il avait concentré en lui la vie et les vertus de presque tous les saints pères. Le saint était aussi prévoyant en tout et prédisait ce qui devait arriver.

A cette époque le roi Virkor habitait Kertch. Il fit venir le gouverneur de Sougda, nommé Georges, surnommé Tharkhan, pour certaines raisons.

եւ նա երկնչէր երթալ : Եկեալ առ սուրբն Ստեփաննոս ասէ. Հայր սուրբ, կոչէ զիս
 թագաւորն, եւ յերկուս բաժանի միտք իմ թէ յինչ պէտս կոչէ զիս : Ասէ սուրբն. Մի
 երկնչիր, որդեակ, բարիոք է կոչուծող այդ. կոչէ զքեզ զի ըստ աշխարհի սահմանի
 5 յետ երեք ամին զաս եւ շինես եկեղեցի յանուն սրբոյ Երրորդութեանն, եւ ապա
 միաբանիս ընդ կնոջն եւ որչափ երթա... եւ փառաւոր լինիս սրպէս... .

* ... մի սրբոյն ... ըստ հաճոյլիցն Աստուծոյ... այլ նա ոչ ... վարկանելով զինքն * A fol. 339
 r° a.
 ... եւ զարձեալ երկրորդ ... իրանա ... եւ ոչ լսէր ասէր զժուարակիր է բեռն, եւ
 յայն ... կաւազն յեկեղեցին չաւ ... միթէ մոռացի զիս ... սուրբ եպիսկոպոսն...
 10 Խորհուրդ սարկաւազին, յիեաց առ նա զկղերիկոսն իւր կոչել առ ինքն, եւ նա ոչ
 կամեցաւ զալ : Եւ երանելին ոչ նեկասարտեցաւ ընդ չղալ սարկաւազին, եւ զարձեալ
 յիեաց առ նա քահանայ մի եւ ասէ. Ե՛կ եւ եթէ ոչ զաս... ես, եւ ոչ ա՛ռ չանձն զբանս
 սրբոյն ... բայց յետոյ զղջացաւ եւ զմտաւ աժ զբան տէրունական զոր առ սուրբ
 առաքեալ ... ասէ եթէ Զոր կապէք կապեալ է եւ զոր արձակէք արձակեալ է : Եւ
 15 յարուցեալ անյապաղ եկն առ սուրբ եպիսկոպոսն, անկաւ յոտս նորա եւ խնդրէր
 զթողութիւն : Եւ ասէ սուրբն. Զամենայն տեսակս առաքինութեան կատարեալ
 ունիս, արդ մի անխող լինիր բանից իմոց . Ազամ ոչ լուաւ հրամանաց արարչին եւ

Celui-ci craignait de s'y rendre. Il vint vers saint Étienne et lui dit : « Père saint, le roi m'appelle, mon esprit est dans l'hésitation au sujet des raisons pour lesquelles il m'appelle. » Le saint lui répondit : « Ne crains rien, mon fils, cette convocation est bonne. Il t'appelle pour te marier, selon les usages du monde, avec une femme ; mais tu ne resteras pas uni avec elle trois années, puis, ces trois années passées, tu viendras et tu feras construire une église au nom de la sainte Trinité, et tu t'accorderas avec ta femme et plus tu iras, plus tu augmenteras ta gloire, comme ¹... »

* Du saint ... selon la volonté de Dieu ... mais lui ... ne jugea point...
 de nouveau ... une deuxième fois ... il n'écoula point, il dit : Le joug est
 lourd, ... le diacre dans l'église... ne m'oubliera-t-il pas ... saint évêque ...
 mystère du diacre, il lui expédia un clerc pour le faire venir, mais il refusa.
 Le bienheureux ne s'impatienta pas de ce que le diacre n'était point venu,
 il lui envoya de nouveau un prêtre pour lui dire : « Viens, et si tu ne viens
 pas, moi » Il n'écoula point les paroles du saint ... mais regretta ensuite
 et se souvint de la parole que le Seigneur dit à ses saints apôtres : « *Ce
 que vous lierez, sera lié, et ce que vous délierez, sera délié* ². » Il partit aussitôt,
 vint auprès du saint évêque, tomba à ses pieds et demanda pardon. Le saint
 lui dit : « Tu as toutes sortes de vertus parfaites, mais ne sois pas désobéissant à mes paroles. Adam, pour n'avoir pas obéi aux ordres du créateur,

1. Feuillet défectueux. — 2. Matth., XVIII, 18.

զմահ ժառանգեաց որդեակ : Եւ խնդրեաց եպիսկոպոսն ջուր ի սարկաւազէն, զի լուսացէ զձեռսն. եւ նա առեալ երեր. եւ սուրբ եպիսկոպոսն ընդ բանիւ արար զջուրն զի մի հեղցի. եւ յորժամ երեր զի հեղցէ զջուրն ի ձեռսն ոչ շարժէր ամենեւին ջուրն, եւ հիացաւ սարկաւազն : Ասէ եպիսկոպոսն. Տես որդեակ, գլոյճ ջուր որ անշունչ է եւ անիմաստ թէ իրպէս հնազանդի հրամանին Աստուծոյ : Որդեակ, լուր խրատու լսոյ զի մի կրեսցես զոր անհնազանդքն կրեցին Կորխ եւ Դադան : Եւ սարկաւազն անկեալ առ ոտս եպիսկոպոսին ասէ. Հնազանդիմ հրամանաց քոց մինչեւ ի մահ :

Եւ չաւուր կիւրակէի ժողովեալ զամենայն ժառանգաւորս եկեղեցոյն ձեռնադրեաց զնա քահանայ : Եւ էր ի ժամանակին յայնմիկ սուրբն Ստեփաննոս ամաց եօթանասնից, հասեալ ի բարիոք ծերութեան, եւ իմացեալ հոգով զվախճանն իւր, եւ ժողովեաց զամենայն քահանայսն եւ զըշխանսն, զկրօնաւորսն, զուսմիկսն եւ զսմենայն ժողովուրդս իւր առ հասարակ զբրիտոնեայսն, օրհնեաց զնոսա եւ խրատեաց աստուածային օրինօքն, յանձնեալ զնոսա Տեառն ասելով. Որդեակք իմ, ժամանակ իմ մերձեալ է, եւ երթամ առ այն որում անձկացեալ եմ ի մանկութենէ իմէ : Եւ ողջունեալ զամենեսեան հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Բրիտոս ի Դեկտեմբերի ժե, չաւուր տօնի Ելեւթերիոսի եպիսկոպոսին եւ Յակօբայ Մճբնայ հալոսպետին :

Եւ էր սուրբն ամաց ԼԵ յորժամ եպիսկոպոս ձեռնադրեցաւ, եւ կալաւ զաթոռ եպիսկոպոսութեան ԼԵ ամ : Եւ յորժամ ժողովեցան քահանայքն չեկեղեցին ամիսիկեւ

a mérité la mort, mon fils. » L'évêque demanda de l'eau au diacre pour se laver les mains, mais l'évêque interdit à l'eau de couler, et lorsque (le diacre) la lui apporta et voulut en verser sur ses mains, elle ne coula point. Le diacre en fut saisi. L'évêque lui dit alors : « Tu vois, mon fils, cette eau courante qui n'a pas de souffle, ni d'intelligence, comme elle obéit aux ordres de Dieu ! Écoute mon conseil, mon fils, pour que tu n'aies point à subir ce qu'ont subi les désobéissants Coré et Dathan (*Dadan*). » Le diacre se jeta aux pieds de l'évêque et lui dit : « J'obéirai à tes ordres jusqu'à la mort. »

Le jour du dimanche, (l'évêque) convoqua tous les membres de l'église et ordonna (le diacre) prêtre. Saint Étienne avait alors soixante-dix ans ; parvenu à une bonne vieillesse et connaissant, par l'Esprit, sa fin prochaine, il rassembla tous les prêtres et les notables, les moines et le bas peuple, toute l'assemblée des chrétiens, les bénit et leur donna des conseils tirés de la loi divine et les recommanda au Seigneur, en disant : « Mes enfants, mon heure est proche, et je m'en vais auprès de Celui auquel j'aspire dès mon enfance. » Il donna à tous le salut et reposa paisiblement dans le Christ, le 15 décembre, jour de fête de l'évêque Éleuthère et de Jacques, patriarche de Nisibe.

Le saint avait trente-cinq ans lorsqu'il fut sacré évêque, et il occupa le siège épiscopal trente-cinq ans. Lorsque les prêtres se rassemblèrent à

զսուրբն, այլ ոմն Եփրեմ անուն խաւարեալ չաչայն լուսոյ ի բազում աւուրս կին
անկաւ առ ոտս սրբոյն եւ համբուրեաց զերեսն, եւ առժամայն լուսաւորեցան աչքն
եւ ետես լոյս փառաւորելով զԱստուած եւ զսուրբսն նորա : * ... ելին ի տապանի ...

* A fol. 339
r^b b.

5 չետ ժամանակաց ... եկն զօրօք եւ ... յայնոսիկ եւ գերեաց զարսն եւ զկանայսն
եւ զալսն ի սուր ծատենաց : Եւ ելեալ զօրօքն ի Սուգտայն եւ որպէս զօրծէր
յալլ զաւառսն նոյնպէս զօրծէր եւ յայս գաւառս ... ամբաւ մեղաց շողախէր զերկիր,
առեալ զքաղաքն Սուգտա, եւ մտեալ չեկեղեղի սրբոյն Ստեփաննոսի յափշտակեաց
զամենայն անօթս եկեղեցոյն, զոսկեղէնս եւ զարծաթեղէնս եւ զպատուական հանդերձսն
եւ յորժամ ... գիտաց է ... զօրաց իւրոց առժամայն չօբացան ձեռքն եւ երեսքն չետս
10 զարձան եւ ոչ կարէր շարժել, այլ զողայր ամենայն անձամբն, եւ յաճի եղեալ ամենայն
զօրացն եւ զարձեալ եղին զամենայն սպաս կեկեղեցոյ ի տեղի իւր, եւ ապա ուղղեցաւ
երեսն եւ ամենայն անձն : Եւ հաւատաց յԱստուած եւ մկրտեցաւ յանուն սուրբ Երրոր-
դութեանն : Եւ ել համբաւ սքանչելեացն ընդ ամենայն աշխարհն, եւ յայնմճետէ այլ
ոք ոչ իշխէր խորել ի սպասու եկեղեցոյ սուրբ հալրապետին Ստեփաննոսի :

15 Ի ժամանակին յայնմիկ ելեալ ի Նրսաւնու բարեպաշտ թագուհին Աննա անուն,
երթեալ ի Կերչն հիւանդացաւ ի ձանապարհին եւ տագնապէր ի ցաւոյն : Եւ քանզի
յառաջագոյն լուեալ էր զհամբաւ սքանչելեաց սրբոյն Ստեփաննոսի, աղաչէր

l'église pour ensevelir le saint, un homme, nommé Éphrem, qui avait depuis
longtemps perdu la lumière des yeux, vint tomber aux pieds du saint et lui
embrassa le visage; aussitôt ses yeux recouvrèrent la vue; il vit la lumière et
glorifia Dieu et ses saints ... * le déposèrent dans le tombeau ...

* A fol. 339
r^b b.

Longtemps après ... vint avec des troupes ... dans ces contrées-là, emmena
captifs les hommes et les femmes, et passa le reste au fil de l'épée. Il envahit
ensuite, avec ses troupes, Sougda, et fit dans cette contrée ce qu'il avait fait
dans d'autres ..., il souilla de péchés le pays, prit la ville de Sougda, pénétra
dans l'église de saint Étienne, pillà tous les vases en or et en argent de
l'église, ainsi que les ornements précieux. Mais lorsque ... aussitôt ses
mains se desséchèrent, son visage se retourna, il ne pouvait plus remuer et
tremblait de tout son corps. Les troupes, saisies d'effroi, remirent en place
tous les vases de l'église et ce n'est qu'après cela que son visage se redressa
et que tout son corps se rétablit. Il crut en Dieu, et se fit baptiser au nom
de la sainte Trinité. Le bruit de ce miracle se répandit dans tout le pays et
personne n'osa plus mettre la main sur les vases de l'église du saint pontife
Étienne.

A cette époque, une reine pieuse, nommée Anne, partit de Khersaon
(Տրսաւնու) pour se rendre à Kertch; elle tomba malade en route et fut en
proie à des douleurs. Comme elle avait auparavant entendu la renommée
des miracles de saint Étienne, elle pria Dieu et le saint martyr pour la cessa-

զԱտուած եւ գուրբ վկայն փարատիլ ցաւոյն, եւ յանկարծակի զարմացումն անկաւ ի վերայ, եւ տեսեալ գուրբն Ստեփաննոս զի ասէր. Մի երկնչէր, վաղուեանն յայսմ ժամուս եղեցիս ողջացեալ ի հիւանդութենէ քո, իմով բարեխօսութեամբ. եւ վաղուեան աւուրն ողջացաւ այնպէս, որպէս թէ չեցէ անկեալ յախտ հիւանդութեան, եւ չզարկեաց ընծայս եկեղեցոյն եւ սրբոյ սեղանոյն թագաւորական հանգերծս, եւ այլ ինչս բազումս, եւ գոհանալը զԱտուածոյ եւ զսրբոյն Ստեփաննոսէ :

Եւ այլ բազում նշանս եւ սքանչելիս արար սուրբն Ստեփաննոս եւ առնէ, բայց զի ի բազմէն զասկան գրեցի վասն չճանրանալոյ լսողաց :

* B
p. 71 a.

ԸԵ * Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Թէոփիլոսի եւ կնոջ նորա Պատրիկեայ եւ որդւոյ նորա Ագամագեայ :

10

Անորէն իշխանն Եւպրոպիոյ Սատերիոս բլեաշխն չարոյց հալածանս ի վերայ եկեղեցւոյն. եւ առաքեալ ի սուրբ տաճարն Ատուածոյ զգինուորսն իւր եւ չափշտակեցին գուրբն Թէոփիլոս ի միջոցէ հաւատացելոց եւ տարան առ իշխանն Սատերիոս : Եւ նա ընդ երկար խօսելով ընդ նժա պարգեւս խոստանալը զի զոհեսցէ, սպաթէ ոչ չարաչար տանջանօք սպառնալը հանել ի կենացս :

15

Եւ սուրբն զամենայնն արհամարհելով համարձակ վկայէր զաստուածութիւնն Քրիստոսի եւ անարգէր զկուռսն. վասն որոյ հրամայեաց եւ կախեալ քերեցին զնա այնչափ մինչեւ մերկացաւ ամենայն ոսկերք նորա. եւ սպա հուր լուցին եւ արկին

tion de ses douleurs. Elle tomba subitement en extase et aperçut saint Étienne qui lui dit : « Ne crains pas; demain à cette heure-ci, tu seras guérie de ta maladie par mon intercession. » Le lendemain, elle fut guérie comme si elle n'avait jamais eu de maladie, Elle envoya des dons pour l'église et des vêtements royaux pour le saint autel et bien des choses encore, en rendant grâces à Dieu et à saint Étienne.

Saint Étienne opéra beaucoup d'autres prodiges et miracles, et il en opère encore. Je n'ai écrit qu'une petite partie de ce grand nombre pour ne point lasser les auditeurs.

* B
p. 71 a.

ԸԵ * En ce jour martyre de saint Théophile, de sa femme Patricia et de son fils Adamalea.

Le prince impie d'Eupropios, Satyrius (*Saterios*) le gouverneur, souleva une persécution contre l'église. Comme il avait envoyé des soldats au saint temple de Dieu, ceux-ci viurent et enlevèrent saint Théophile du milieu des fidèles, et le conduisirent auprès du gouverneur Satyrius. Celui-ci conversa longuement avec lui, lui promit des présents s'il acceptait d'immoler, et dans le cas contraire, il le menaça de lui faire perdre la vie dans de cruelles souffrances.

Le saint, méprisant tout, confessa avec hardiesse la divinité du Christ et injuria les idoles. Sur quoi (le gouverneur) ordonna de le suspendre et de lui déchirer le corps jusqu'à mettre ses os à nu; puis on alluma un grand

զնա ի ներքս : Եւ սուրբն կացեալ ի մէջ հրոյն կարգաց առ Աստուած, եւ ել հողմն ուժգին եւ ցրուեցաւ հուրն եւ ինքն մնաց ողջ : Եւ իշխանն հրամայեաց տանել զնա եւ զնել ի ներքնումն բանդին եւ պնդել ի կոճեզս եւ փակել զբանդն զի ի սովոյ եւ ի ծարաւոյ մեռցի :

⁵ Իսկ կինն Թէոփիլոսի Պատրիկիա կայր առ զուրս բանդին ունելով ի գիրկս իւր զփոքր սրտանեակն իւր Աղամազեա, եւ կամէր տեսանել զսուրբն. եւ բանգապանն ասաց իշխանին, եւ նա հրամայեաց զի թերեւս տեսեալ զկինն եւ զորդին զղջացի եւ հաւանեացի զոհել : Եւ մտեալ կնոջն ընկէց զմանուկն առաջի նորա եւ անկեալ առ ոտս աղաչէր հաստատուն կալ ի վկայութիւնն եւ ի հաւատան Քրիստոսի : Եւ ¹⁰ յետ հինգ աւուր անսուղլ մնալոյ սրբոյն ածին զնա չատեան. եւ կինն զհետ երթալը եւ քաջախերէր եւ չիշեցուցանէր զՊանիելէ զի համբերեաց * առիւծուցն արկանիլ :

* B
p. 71 b.

Եւ չորժամ ածաւ առ իշխանն եւ բազում բանիւք ստիպեալ ոչ հաւանեցաւ, արկին զնա առաջի ահաւոր գազանաց. եւ թողեալ առիւծ մի մեծ ի վերայ նորա, որ եւ պատառեաց զսուրբն, եւ այնպէս կատարեցաւ ի Տէր :

¹⁵ Յետոյ եւ սրբուհին Պատրիկեա եկաց առաջի իշխանին եւ վկայեաց զՔրիստոս հանդերձ մանկամբն զոր ի գիրկան ունէր : Եւ բազում բանիւք ողորբեալ զնա զատաւորն եւ սպստեացեալ զի ի բաց կացցէ ի Քրիստոսէ եւ զոհեցէ կռոցն եւ նա ոչ լուաւ :

feu et on l'y jeta. Le saint, debout au milieu des flammes, pria Dieu. Un vent violent se leva et dispersa les flammes; (le saint) demeura indemne. Le gouverneur ordonna de l'emmener à la prison et de l'enfermer dans la partie la plus intérieure, de l'attacher à un trone et de fermer la prison pour qu'il y mourût de faim et de soif.

La femme de Théophile, Patricia, se tenait à la porte de la prison, avec, dans ses bras, son petit enfant Adamalea, demandant à voir le saint. Le geôlier en avertit le gouverneur, qui le permit, dans l'espoir que (Théophile), à la vue de sa femme et de son fils, aurait des regrets et consentirait à immoler. La femme, étant entrée, déposa l'enfant devant (Théophile) et, tombant à genoux, le pria de demeurer dans le témoignage et la foi au Christ. Après qu'il fut resté cinq jours sans nourriture on introduisit (le saint) dans le tribunal. Sa femme le suivit, l'encouragea et lui rappela Daniel qui avait supporté * d'être jeté aux lions.

* B
p. 71 b.

Après que (le saint) eut été introduit auprès du gouverneur et que, pressé par beaucoup de paroles, il n'eut point consenti, on le jeta en pâture à des fauves terribles. On lâcha contre le saint un gros lion qui le déchira. C'est ainsi qu'il mourut dans le Seigneur.

Ensuite sainte Patricia fut introduite auprès du gouverneur et elle confessa le Christ avec son enfant qu'elle tenait dans ses bras. Le juge l'adjura avec beaucoup de paroles, puis la menaça, si elle n'abandonnait point le Christ et n'immolait point aux idoles; mais elle ne l'écouta point.

Եւ հրամայեաց իշխանն տանջել զնա եւ արկանել ի ստաղիոնն առաջի առիւծուց : Եւ Պատրիկեա աղօթեալ առ Աստուած եմուտ ի հանդէսն եւ ճանուկն ի գիրկս իւր : Եւ եկեալ մօտ նոցա մատակ առիւծ մի զոր տեսեալ տղայոյն ժպտեցաւ եւ ասէ . Ամէն Հօր, ամէն Որդուց, ամէն սուրբ Հոգուցն ալէլուիա : Եւ պատառեալ զնոսա առիւծուն կատարեցան ի փառս Քրիստոսի յուսոյն սրբոց :]

5

Յիշատակարան

* A fol. 339
v° a.

*¹ Երրորդութեանն . Հաւր ան . . . հինաւորց Աստուծոց, եւ Որդուց Հաւր եւ ի Հաւրէ անժամանակ ճնելոց Աստուծոց եւ Հոգուց մշտնջենաւորի եւ ելողի ի նոցայն էութենէ ճշմարիտ Աստուծոց, Երրորդութիւն սուրբ կատարեալ, երիս անձինս եւ մի աստուածութիւն, մի բնութիւն, մի կամք, մի դաւրութիւն, մի տէրութիւն, մի արար-¹⁰ չութիւն, նմա գոհութիւն եւ փառս տայցեմ մեղաւոր եւ անկամարար ծառայս, անհրահանգ եւ շաղակրատ լեզուաւս, մեղաբարտ եւ անուամբ միայն քահանայ, սուտանուն գրիչս Սիմէոն զոր աւրհնեմ երգով եւ գոհանամ եւ փառաւորեմ յամենայն դաւրութենէ զտուողն համբերութեանն զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս որ երես դաւրութիւն իմոց¹⁵ տկարութեանս հասանել յաւարտ զրոյս . զի զոր օրինակ ուրախութիւն է նաւալարի

1. Feuillet abîmé.

Le gouverneur ordonna de la torturer et de la jeter aux lions dans le stade. Patricia, priant Dieu, pénétra dans l'arène, tenant son enfant dans ses bras. Une lionne s'approcha d'eux: l'enfant, en la voyant, sourit et dit : « Amen au Père, amen au Fils, amen au Saint-Esprit. Alleluiah. » La lionne les déchira et ils moururent dans la gloire du Christ, l'espérance des saints.]

MÉMORIAL

* A fol. 339
v° a.

* . . .¹ de la Trinité, du Père, Dieu de tout temps, et du Fils Dieu, né du Père dès l'éternité, et de l'Esprit éternel, issu de leur substance, vrai Dieu; sainte Trinité parfaite, trois personnes et une divinité, une nature, une volonté, une puissance, une autorité, une puissance créatrice, à laquelle je rends grâces et gloire, moi, le serviteur pécheur et faible de volonté, de ma langue illettrée et sotte, moi, chargé de péchés et prêtre de nom seulement, le faux copiste Siméon; je Le bénis avec cantique et je Le loue et je Le glorifie de toutes mes forces, celui qui m'a donné la patience, Notre-Seigneur Jésus-Christ, qui a donné la force à ma faiblesse, pour arriver à la fin de cette copie. Car à l'instar du navigateur, qui se fait une joie d'arriver à son port,

1. Feuillet défectueux, nombreuses lacunes.

հասանել է նաև հանդուտի իւրում, այսպէս եւ գրչի յորժամ հասանէ է յետին գլխն այնպէս է եւ աստ :

Արդ գրեցաւ լուսավայլ եւ պատուական տառս որ զազաւար ունի չինքեան գտանալսմբութիւն տանից տէրունականաց, զմարդարէից եւ զսրբոց առաքելոցն ⁵ եւ մարտիրոսաց եւ զհամաւրէն * ... հայրաստաց ... <ի թուականութեա> նա հայոց ՉԿԵ ... ամանակի ... եաց. է տ ... թեան տեառն <Սոսդանգե> այ հայոց կաթողիկոսի Կեսարացոյ, եւ է թագաւորութեանն հայոց Աւշնի եւ եպիսկոպոսութեան զաւառիս այսորիկ յորում աւարտումն զրոյս եղեւ, որ այժմ կոչի Ղըրիմ տէր Առաքելի, գրեցաւ սա ձեռամբ իմով փցուն եւ տխմար գրչի զի էի սակաւ հմուտ արհեստի :

A fol. 339 v° b.

¹⁰ Արդ պատմեմ ձեզ հարբ եւ եղբարբ զհաւատարիմ եւ զբարիանուն պարոնէս զճահագէս որ յոյժ փափաքելի սիրով հարկ արար ինձ զազաւարեւ զտառս աստուածալինս, ստացաւ զսա յարդար վաստակոց իւրոց է բերկրումն եւ է վայելումն իւրեան եւ չիշատակ ճնողաց իւրոց ձանդրի եւ Թամարի եւ գուգակցի իւր Նազխաթունի եւ զաւակաց իւրոց եւ է պաշտօնութիւն կաթողիկէ եկեղեցոյ եւ վարժումն մանկանց ¹⁵ առաքաստի : Ես տրուպս եւ նուաստ եւ անպիտանս յամենայնի է ձեռն առեալ աշխատեցայ է սմա :

Արդ աղաչեմ զփառաւրեալ քահանայութիւնսզ զԱհարոնեան խումբս եւ զղասս սարկաւազաց զՍտեփաննոսեան գնդին.

de même est-ce pour le copiste lorsqu'il arrive à la dernière ligne. Ainsi en est-il ici.

Or, ce livre lumineux et précieux qui renferme l'image de la célébration des fêtes du Seigneur, des prophètes, des saints apôtres, des martyrs et de tous * ... pontifes ... Fan de l'ère arménienne 765 (= 1316 A.D.) ... au temps ^A ... sous le patriarcat de Ter < Constantin > de Césarée', catholicos des Arméniens, sous le règne d'Ochine², roi des Arméniens, et sous l'épiscopat de Ter Arakhel sur cette contrée, où fut achevée la copie de ce livre, laquelle s'appelle actuellement Crimée. Ce livre fut copié de mes mains, moi l'infime et sot copiste, qui étais peu exercé dans l'art. ^{v° b.}

Or, je vous recommande, mes pères et frères, le fidèle baron Chahab, de bonne réputation, qui m'a engagé avec un très grand amour à copier ces écrits divins, qu'il a acquis de ses honnêtes gains pour sa joie et sa jouissance, et en souvenir de ses parents Djanter et Tamar, de son épouse Naz Hatoun et de ses enfants, pour la prospérité de l'église universelle (*Katoliké*) et pour l'éducation des enfants de la chambre nuptiale. Moi, l'infime, l'humble et le propre-à-rien, j'ai entrepris le travail de ce livre.

Or, je prie le glorieux sacerdoce du groupe d'Aaron, la classe des diacres du groupe de (saint) Étienne... (la suite manque).

1. Constantin Ier Bartzerbertsi. — 2. Roi d'Arménie de 1308 à 1320.

TABLE DES MATIÈRES

DU TOME XXI

	Pages.
FASC. I. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (VII. <i>Mois de Mèhéki</i>).	
Texte arménien et traduction française.	1
FASC. II. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (VIII. <i>Mois de Areg</i>).	
Texte arménien et traduction française.	141
FASC. III. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (IX. <i>Mois de Ahekan</i>).	
Texte arménien et traduction française.	261
FASC. IV. — L'ESYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (X. <i>Mois de Maréri</i>).	
Texte arménien et traduction française.	417
FASC. V. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (XI. <i>Mois de Margats</i>).	
Texte arménien et traduction française.	539
FASC. VI. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (XII. <i>Mois de Hrotits</i>).	
Texte arménien et traduction française.	679
— — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (<i>Jours Avéleats</i>). Texte arménien et traduction française	839

BR
60
P35
t.21

Patrologia orientalis

51

CIRCULATE AS MONOGRAPH

~~CIRCULATE AS MONOGRAPH~~

CIRCULATE AS MONOGRAPH

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
